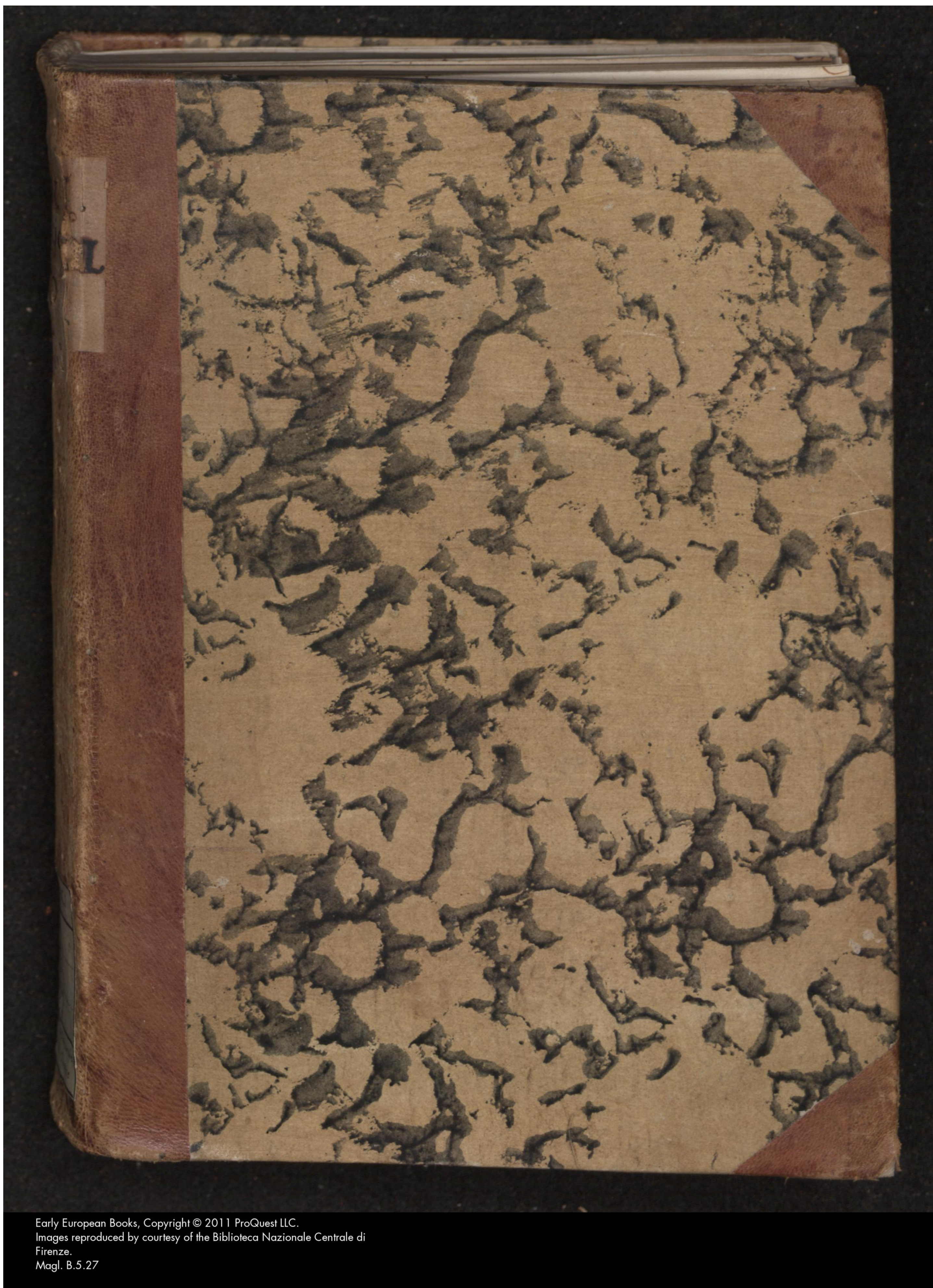

XXXV
CARACCIOL
de
LITIO
1489.
INCUNABULI
B
5
27
Biblioteca Nazionale
Centrale - Firenze

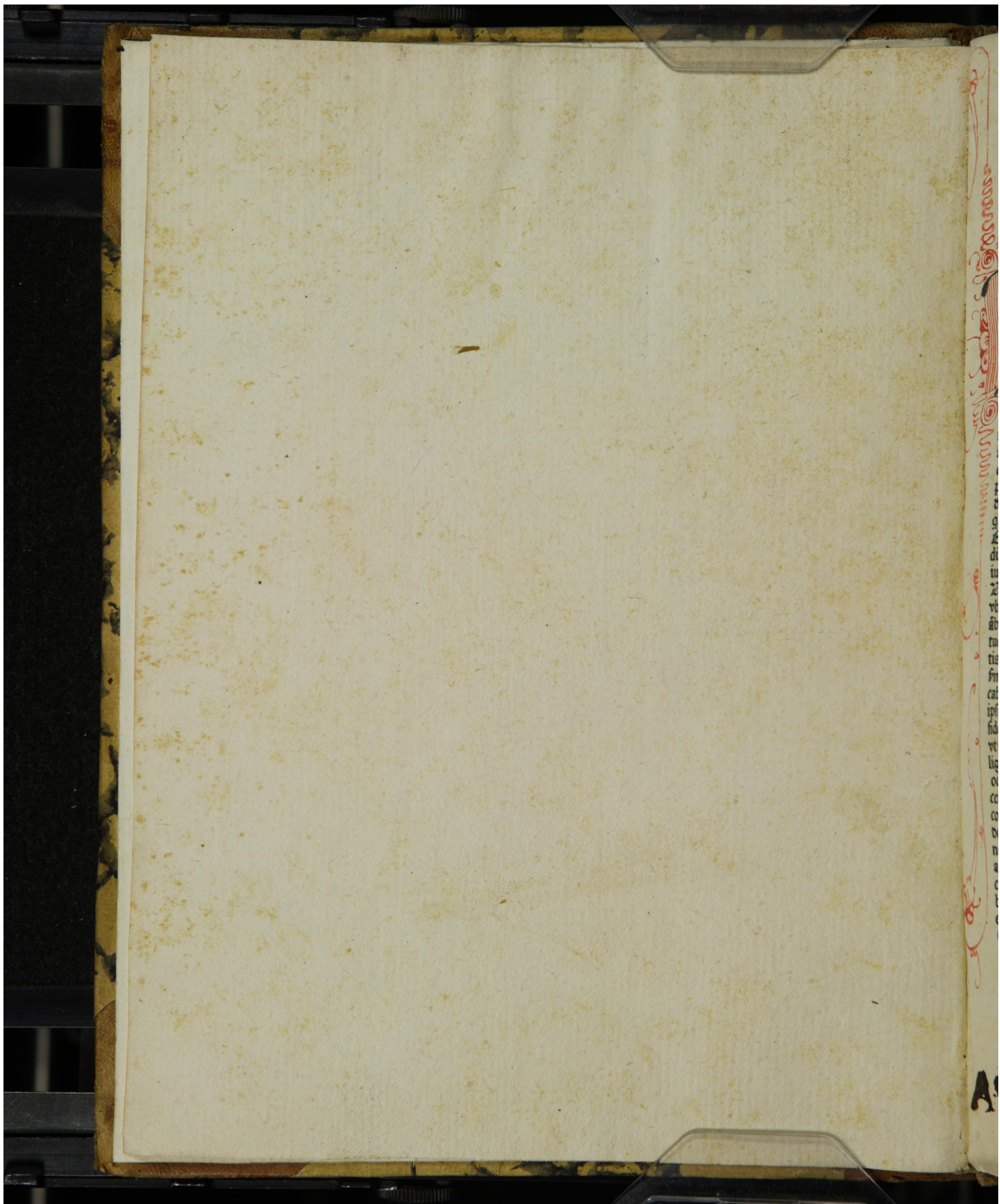

XXXV

Caraccioli

Venet. 1489.

B. 5. 27

hic liber est [redacted]

In nomine dñi nostri iesu christi. Incipit prima pars sermonũ de laudibꝰ sanctoꝝ scđm fratrẽ Robertum caraçolum de Licio: ordinis minoꝝ: Epm Aqnatẽ:

¶ Sermo primꝰ de laudibꝰ altissimi dei: cuiꝰ excellẽtiã nobis declarãt precipue tria noia qbus eum noiare solemꝰ:

Non glorietur sapiẽs i sapiẽtia sua nec fortis in fortitudine sua: nec diues in diuitiis suis. Sz i hoc glorieť qui gloriať scire ꝛ nosse me: Dei viuentis ṽba sunt ista originaliter. Hieremie ca. ix. Quoniã defecerunt hoies a vera cognitõe sui creatoris: abundauit iniqtas multoꝝ ꝛ malitia excreuit sup terrã. Multiplicanť in dies nephandissima scelera: horrenda vitia ꝛ indomabilia incorrigibiliaqꝫ peccata. Ois qppe caro videť iam viã suam corrupisse. Et dũ ad singulos hoiũ statꝰ variaqꝫ studia ꝯspicimus: rarissimos inuenimus qui iuste: recte: pure: simpliciter: ꝛ mũde agãt Vbiqꝫ dolꝰ: vbiqꝫ fraus: vbiqꝫ simulatio vbiqꝫ ꝑuatꝰ amor: vbiqꝫ cupiditas: vbiqꝫ ãbitio: vbiqꝫ deniqꝫ ignominia: ꝛ turpitudo. Que, ꝑfecto nõ essent si deũ añ mentis oculos vellemꝰ habere. Iccirco in hoc ꝯmone de ipso altissimo deo aliqua explicabimus qbus humana corda excitenť ad ipsum colendũ: amandũ: timendũ: atqꝫ desiderandũ. In hoc siqdẽ stat vera sapiẽtia vt pie veneremur deũ preceptaqꝫ illiꝰ diligenť fuemus. Ad hoc vero inducimur dũ oculos mẽtis erigimus ad ꝯtẽplandã excelsam maiestatẽ eius. Hac aũt vnusqsqꝫ considerare põt ex noibꝰ que generalit de deo ꝯsueuerũt dici. Qua de re ꝛ ipsa nos noia ꝑscrutari studebimus vt per illa ad agnoscendũ deũ ꝛ dñm nostꝝ facile ꝑducamur. Sũt itaqꝫ tria principalia noia qbus deus noiatur a nobis: que illius preeminentiã ꝛ magnitudinẽ exprimunt.

¶ Primũ ẽ nomẽ timoris: ipsum ẽ deus

¶ Scđm ẽ nomen amoris: illud est pater.

¶ Tertiũ est nomen honoris: hoc est dñs.

¶ Qualiter deus benedictus e notabilis etiam pluribꝰ noibus: ꝛ de scripturis tã humanis qꝫ diuinis i qbus exprimitur hoc nomen deus. Capitulũ primum.

Primum nomẽ quo deus noiatur a nobis est nomen timoris ipsum est deus. Nã sm Isidorũ. x. ethimologiaꝝ libro. Deus dicit a theos qđ est timor qa timor fit colẽtibus eũ. Sed qꝛ pleriqꝫ insani ꝛ stulti qñqꝫ dicere nõ formidãt: vbi est deus: qualis est: quis illũ vidit: quod nomẽ eiꝰ: qd illi debemus: ꝛ similia. Ideo ad eoꝝ domandã ꝑfidiã prauitatẽqꝫ confundendã tria in hac parte dubia declaramus.

¶ Primũ vtꝝ deus sit noiabilis a nobis

¶ Scđꝫ vtꝝ deꝰ sit noiabil' pluribꝰ noibꝰ

¶ Tertiũ vtꝝ hoc nomẽ deꝰ ueniať i scripturis expressũ.

¶ Pro primi dubii clariore itelligentia posset qs arguere q deꝰ a nobis noiari non põt. Nã dicit Aristoteles in libro de causis. Prima causa superior est omni narratione. Et Augustinus i libro de ṽbis dñi ait. Deus est ineffabilis qꝛ non põt fari. Et dionysius in libro de diuinis noibus inqt. Deum neqꝫ dicere neqꝫ itelligere possibile est. Et iterum ibidẽ. Dei neqꝫ nomẽ est neqꝫ verbũ neqꝫ ratio: neqꝫ opinio: neqꝫ fãtasma. Ex qbus concludi videť q deum nullus noiare possit. Sed ꝯrium aptissime cõprobať: tum qꝛ ipse dionysius libꝝ edidit de diuinis noibus: tum etiã qꝛ de noie dei multa in scripturis tradunť. Vnde Gene. iiii. capit. scribitur Seth natus est filius quẽ vocauit Enos ꝛ iste cepit inuocare nomẽ dñi. Et Exodi. iii. caplo. Ego suꝫ qui sum qui sum hoc nomen mihi in eternum est. Et. xv. capi. Omnipotens nomen eius. Et. xx. capi. Non assumes nomen dei tui in vanum. Et Leuitici. xix. capi. Non periurabis in noie meo. Et ps. viii. Dñe dñs noster qꝫ admirabile est nomẽ tuũ in vniuersa terra. Et ps. xlv. Notus in iudea deus: in israel magnum nomen eius. Et ps. xlvii. Secunduꝫ nomen tuum deus ita ꝛ laus tua in fines terre. Et ps. lxxxiii. Cognoscat quia nomen tibi deus. Et ps. x. Sanctum ꝛ terribile nomen eius. Et ps. cxiiii. Non nobis dñe non nobis sed no-

mini tuo da gloriã. Et Prouerbio. xviii.
caplo. Turris fortissima nomen dñi. Et
Esaie. xlii. caplo. Ego dñs hoc est nomen
meum. Et Hieremie. xx. capi. Magnus
es tu: et magnũ nomen tuum. Et. xxxii. ca.
Dñs exercituũ nomẽ eius. Et Amos. ix.
ca. Dñs nomen eius. Et. C. de sũ. tri. et fi.
ca. l. ii. Sũmi dei nomen vbiqz celebretur
Et. C. de transac. l. si quis maior. Inuoca
to dei oipotẽtis nomie. Ita et in plerisqz
locis nomen dei frequenter exprimit. Ex
quo videt q noiari possit. ¶ Ad hanc du
bietatẽ amouendã: rñdet Bonauentura
in primo. di. xxii. Q sicut intelligere dici
tur dupliciter: ita et noiabile. Nã intelli/
gere vno mõ dicit per perfectã compre/
hensionẽ. Alio mõ per semiplenã cogni/
tionẽ. Sic noiabile vno mõ dicit per pfe
ctam expressionẽ. Alio mõ per semiplenã
narrationem. Si ergo dicat noiabile pri
mo mõ sic: sicut deus sibi soli ẽ intelligibi
lis: ita effabilis et noiabilis noie: qd ipse
scit uerbo: qd ipse nouit. Sicut itaqz no/
bis est incõprehensibilis: ita et inoiabilis.
Et hoc modo intelligẽde sunt auctorita/
tes ad primã partẽ inducte. Si uero acci
piamus noiabile sm qualẽcunqz narrati
onẽ: Sic queadmodũ de9 ẽ nobis cogno/
scibilis: ita et noiabilis: Et q meli9 cogno
scit: meli9 noiat. Vñ expressi9 noiat fidelis
et scriptura que fidei suffragat vt scriptu
ra sacra qz ratio naturalis: vel phia. Cõ
cordat his Tho. prima pteq. xiii. cui9 vba
sunt ista. Secundũ q aliqd a nobis itelle
ctu cognosci põt: sic a nobis põt noiari cũ
ergo de9 cognoscat a nobis ex creaturis:
sic poterit noiari nõ tñ ita q nomen signi
ficãs ipsuz exprimat diuinã essẽtiã sm q
ẽ. Sicut hoc nomẽ hõ: exprimit sua signi/
ficatiõe essentiã hois sm q ẽ. Significat
eni eius diffinitionẽ declarantẽ essentiaz
eius. Ratio eni quã significat nomen est
eius diffinitio: ut dicit Aristote. iiii. meta
phisice. Dicit ergo de9 nõ habere nomẽ:
vel eẽ supra narrationẽ: quia eẽntia eius
est supra id quod de eo intelligimus et vo
ce significamus. Scotus uero in suo pri/
mo. di. xxii. inquit. Q licet viator nõ pos/
sit distincte cognoscere diuinã essentiam
põt nihilominus illã noiare aliquo noie
distincte eam significãte: reuelato uel im
posito siue ab angelo siue ab ipso deo: si/
cut patet de noie dei thetragramaton: qd
sm Rabi Moyses significat solã essenti
am diuinam cũ intrinsecis suis pprieta
tibus. Et licet quidã putent in hoc Sco/
tum cõtradicere tam dño Bonauẽture:
qz sancto Thome. Ego tñ aliud sentio: qm
doctores illi preclarissimi de noie dei lo/
quũtur quod viribus ingenii et vi nature
adinueniri põt. Doctor vero subtilis ex/
tendit se ad nomẽ qd uel angelus uel de9
ipse nobis reuelauerũt. ¶ Secũdũ dubiũ
erat: vtrũ deus noiari possit pluribus no
minibus. Ad quod respondet Ricardus
de media villa. di. xxii. primi libri: q sic. nã
quedã noia significant deũ sm se: quedã
in cõparatiõe ad creaturas. Noium aũt
significantiũ deũ sm se: Quedam signifi
cant eẽntiã: Quedã psonas: Quedã no/
tiones. Noia que significãt eẽntiã: plura
sunt: qzuis diuina eẽntia sit sũme simplex
tñ ppter infinitatẽ pfectionis sue: et nri
intellectus debilitatẽ nõ põt hõ illã pfe/
ctionẽ vnico cõceptu exprimere: sed de il
la format plures cõceptus. Et nihilomi/
nus si de illa formaret cõceptus sine fine.
nunqz p illos cõceptus exprimeret eã p/
fecte. Facit aũt intellectus noster aliũ cõ/
ceptũ de diuina pfectione sub rõne qua
potẽtia. Aliũ sub rõne qua sapiẽtia: et sic
de aliis attributis. Vnde qzuis plurima
noia dicta de deo significẽt rem eandẽ: tñ
illã significant sub diuersis rõnibus: et a
diuersis rõnibus imponũtur. Ideo talia
noia nõ sunt sinonima: quia noia sinoni/
ma sola voce differũt. Noia insup que si/
gnificãt personas plurificant: qa plures
sunt psone diuine. Sic et noia que signifi
cant notiones. Secũdũ Bonauẽturam
in breuiloquio. Relatiões in diuinis sũt
quattuor. s. paternitas: filiatio: spiratio:
processio. Notiones vo sunt relationes
predictoz cũ inascibilitate. Noia que si
gnificant deũ in compatione ad creatu/
ras plurificant. Quia sm Dionysiuz ca.
vltio de diuinis noibus. Deũ p creatu/
ras tripliciter cognoscimus. Aut p abla
tionẽ conditionũ unpfectarũ que reperi/
untur in creaturis. Aut per supeminẽtiã

conditionū perfectarū: aut ꝑ causalitatē
creaturarū. Et ſm hoc deū triplicit̄ noia
mus. Illa vero noia quibꝰ noiamꝰ deum
remouendo plurificant̄: quia plures sunt
conditiones iperfecte in creaturis quas
noiando: a deo remouemus. Quarū vna
est finitas: quā remouemus cum dicimꝰ:
Deus ē infinitus. Alia ē creatura: quaꝫ
remouemus cū dicimus. Deus est incre
atus. Similiter dicimus deū imensum:
quia sine mensura icorruptibilē: quia sine
corruptione imortalē: quia vita ē sine de/
fectu mortis incorporeū: quia sine corpa/
li materia. Nomina aūt quibus noiamꝰ
deū sibi attribuendo supeminentes con/
ditiones que sunt in creaturis: plurificā
tur ſm ꝙ sunt plures ꝑfecte cōditiones
in creaturis que ꝑ supeminentiā deo at/
tribuūtur: sicut sunt: lux: vita: bonitas: ⁊
sic de aliis. Noia etiā quibus noiamꝰ de
um sub rōne qua est causa creaturarum:
plura sunt: ſm ꝙ creature referuntur ad
ipsum sub alia ⁊ alia habitudine cāe. Re
ferunt̄ enim ad ipsum vt ad causam effi/
cienteꝫ sui esse: ⁊ sic noiatur creatori ⁊ ad
cām exemplarē: ⁊ sic dicit̄ exemplar. ⁊ ad
cām finalē: ⁊ sic vocatur finis. Magnus
itaqꝫ deus est ⁊ excelsus valde: cui tanta
nomina cōpetunt que nos instruūt vt cō
templemur eum super oia existēteꝫ supe
rantēqꝫ oēm intellectū cuiuslibet creatu
re. ¶ Tertiū dubiū fuit: vtruꝫ hoc nomē
deus: inueniat̄ in scripturis expressum.
Pro quo audiende sunt voces oiuꝫ scri/
pturarū: tam diuinarū q̄ꝫ humanaruꝫ: in
quibus ꝓphete: patriarche: apostoli: euā
geliste: doctores: impatores: philosophi:
medici: astrologi: ⁊ poete: hoc nomē deus
in auribus oium sonant: cū eximia laude
Ergo incipiamus a veteri testamento ⁊
sequamur ea que ponunt̄ in nouo. Dein
de que a prenoiatis tangunt̄. Scribitur
nāqꝫ Genesis p̊.ca. In principio creauit
deus celū ⁊ terrā. Eodē ca. Dixit deus:
fiat lux. Et iteꝝ. Vidit deus lucē ꝙ esset
bona. Et ibidem sepius repetitur. Dixit
quoqꝫ deus. Dixit vero deus. Et.iii.ca:
dixit serpēs ad mulierē. Cur precepit vo
bis deus ne comederetis ex omni ligno
paradisi. Eodē ca. Vocauit dn̄s deꝰ adā.
Et.v.ca. Hic est liber generationis adaꝫ
in die qua creauit deus hominē. Et.vi.c.
Dixitqꝫ deus: non ꝑmanebit spūs meꝰ
in hoie in eternū: quia caro est. Et.ix. ca:
Benedixitqꝫ deus Noe ⁊ filiis eius: di/
xitqꝫ ad eos. Crescite ⁊ multiplicamini
Et.xv.ca. Credidit Abrahā deo: ⁊ repu/
tatum ē ei ad iusticiā. Et.xvii.ca. Ego sū
deus oipotēs: ambula corā me Et.xviii.
ca. Nunquid deo est quicq̄ꝫ difficile. Et
xxii.ca. Tētauit deus abrahā. Eodē loco.
Venerunt ad locū quē ostēderat ei deus
Et.xxvii.ca. Det tibi deꝰ de rore celi. Et
xxviij.ca. Deus oipotens bn̄dicat tibi: ⁊
crescere te faciat atqꝫ multiplicet. Eodē
ca. Non ē hic aliud nisi domus dei ⁊ por
ta celi. Et.xxx.ca. Exaudiuit deus preces
eius.s. Lie. Eodē ca. Dixit Rachel. Ab/
stulit deus obprobrium meū. Et.xxxv.ca.
Apparuit Jacob deus cū fugaret fratrē
suū. Eodē ca. Ego sum deus oipotēs cre
sce ⁊ multiplicare. Et.xl.ca. dixit Joseph
Nunquid nō dei ē interpretatio. Et.xli.
ca. Ostēdit tibi deus oia que locutꝰ es. Et
xlviij.ca. Dixit Jacob: En ego morior: ⁊
deus erit vobiscum. Et Exodi.ij.ca. dixit
Moyses. Deus patris mei: adiutor meꝰ
eruit me de manu pharaonis. Et.iij.ca.
dixit deus. Ego sum deus patris tui: deꝰ
Abrahā: deꝰ Ysaac: Eodē ca. dixit Moy
ses. Deꝰ patrū nostroꝝ misit me ad vos
Et.v.ca. Deus hebreoꝝ vocauit nos vt
eamus viā triū dierū in solitudinē ⁊ sa/
crificemus dn̄o deo nostro. Et.vi. ca. ait
dn̄s. Scietis ꝙ ego sum dn̄s deus vester
Et.xv.c. scribitur. Iste deus meus: ⁊ glo/
rificabo eum deus patris mei ⁊ exaltabo
eū. Et.xviij.ca. Esto pplo i his que ad de
um sunt. Et.xx.ca. Ego sum dn̄s deꝰ tuꝰ:
q eduxi te de terra egypti: ⁊ de domo ser
uitutis. Eodeꝫ ca. Vt ꝓbaret vos venit
deus. Et.xxxiiij.ca. Dn̄ator dn̄e deus: mi/
sericors ⁊ clemēs. Et Leuiti.xi.ca. Custo
dite oia que scripsi: vt sim vester deꝰ. Et
xviij.ca. Ego dn̄s deus vester: custodite
leges meas. Et.ix.capi. Sāctificamini ⁊
estote sancti: qa ego scūs sum: dn̄s deꝰ ve
ster. Et.xxiiij. ca. Hō q maledixerit deo
suo portabit peccatū suū. Et.xxvj. capi.
Ambulabo inter vos ⁊ ero vester deus.

Et Numeri.xvj.ca. Fortissime deus spi
rituū vniuerse carnis nū vno peccāte cō
tra oēs ira tua desęuiet. Et.xxiij.ca. Non
est deus quasi hō vt mentiat̃. Et Deute
ro.iij.ca. Neq enim ē alius deus vel in
celo vel in terra:q possit facere opera tua:
⁊ compari fortitudini tue. Et.iiij.ca. Nō
est aliqua natio tā grādis que hēat deos
appropinquātes sibi:sicut adest nobis de
us noster. Et.vj.c. Diliges dn̄m deū tuū.
Eodē ca. Nō tētabis dn̄m deū tuum. Et
vij.ca. Populus scūs es dn̄o deo tuo. Et
viij.ca. Obserua ⁊ caue ne qn̄ obliuiscar̃
dn̄i dei tui. Et.x.ca. Dn̄i dei tui celū ē ⁊ ce
li celorū:⁊ oīa que in eo sunt. Eodē ca. Deꝰ
noster ipse ē deus deorū ⁊ dn̄s dn̄antium
deus magnꝰ ⁊ potēs ⁊ terribilis. Et.xiij.
ca. Dn̄m deū vestrū seqmini ⁊ ipsuz time
te. Et.xiiij.ca. Filij estote dn̄i dei vestri.
Et.xviij.ca. Perfectꝰ eris ⁊ absq macu
la coram dn̄o deo tuo. Et.xxiij.ca. Cuz vo
tum voueris dn̄o deo tuo:non tardabis
reddere. Et.xxxij.c. Deus fidelis ⁊ absq
vlla iniquitate:iustus ⁊ rectꝰ. Et Josu.ij.
ca. Dn̄s enim deus noster:ipse ē deus in
celo sursum:⁊ in terra deorsum. Et Judi
cū.vj.ca. Ego deus vester nō timeatis de
os amorreorū. Et primi Regū.ca.ij. Deꝰ
scientiarū dn̄s ē. Et.vj.ca. Auxiliatus est
nobis deus. Et.ix.ca. Est vir dei in ciuita
te hac. Et secūdi Regū.xiiij.c. Non vult
deus perire aīam. Et.xxij.ca. Quis fortis
pter deū nostrū. Et tertij Regū.iiij.c.
Dedit quoq deus sapientiā Salomoni
⁊ prudētiā multā nimis ⁊ latitudinē cor
dis. Et.iiij. Regū.v.ca. Ponunt̃ verba re
gis israel: Nungd deus sum ego: vt occi
cidere possim ⁊ viuificar̃. Eodē ca. scribit̃
ꝙ dixit Naaman. Vere scio ꝙ nō sit aliꝰ
deus in vniuersa terra: nisi tm̄ deus isrl̄.
Et primi Paralypomenō.xvij.c. Dixit
Natan ad Dauid. Oia que in corde tuo
sunt fac:deus enim tecū ē. Et secūdi Pa
ralypomenō.xxv.ca.dicit̃. Dei ē adiuuar̃
⁊ in fugā vertere. Et primi Hesdre p̊ ca.
Cirus rex persarū retulit. Omnia regna
terre dedit mihi dn̄s deꝰ celi. Et Thobie
vj.ca.scribunt̃ verba āgeli ad Thobiam
loquētis. Ostēdam ingt tibi que sūt qui
bus pualere pōt demoniū:bi nāq sunt

qui coniugiū ita suscipiunt vt deū a se: ⁊
sua mente excludāt. Et Judith.xiiij.capi.
Achior videns virtutē quā fecit deꝰ isrl̄:
relicte gentilitatis ritu credidit deo. Et
Job.xxiij.ca. Deus molliuit cor meum ⁊
oīpotēs cōturbauit me. Et in ps.iiij. Cū
inuocarē exaudiuit me deꝰ. Et.vij. Dn̄e
deus meus in te spaui. Et.ix. Propi qd
irritauit ipius deū. Et.xvij. Deus meus
adiutor meus ⁊ spabo in eū. Et.xviij. Ce
li enarrāt gl'iaz dei. Et.xxiiij. Libera deus
isrl̄ ex oibus tribulatiōibus suis. Et.xli.
Queadmodū desiderat ceruꝰ ad fōtes a
quarū:ita desiderat aīa mea ad te deꝰ. Et
xlij. Quia tu es deꝰ fortitudo mea. Et.xliij.
Deꝰ auribꝰ nr̄is audiuimꝰ. Et.xliiij.pro
pterea vnxit te deꝰ deꝰ tuꝰ. Et.xlv. Deus
refugiū nr̄m ⁊ virtꝰ. Et.xlvj. Oēs gētes
plaudite manibꝰ:iubilate deo i voce exul
tatiōis. Eodē ps. Qm̄ rex oīs terre deus:
psallite sapiēter. Et.xlvij. Hic ē deꝰ nr̄ in
eternū ⁊ i scl'z scl'i. Et.xlix. Deꝰ deorū dn̄s
locutꝰ ē. Et.l. Miserē mei deꝰ sm̄ magnā
miaz tuā. Et.lij. Deꝰ de celo pspexit sup
filios hoiuz. Et.liij. Deꝰ i noīe tuo saluuz
me fac. Et.lxx. Deꝰ docuisti me a iuuētu
te mea. Et.lxxij. Q̃ bonꝰ isrl̄ deus his q re
cto sūt corde. Et.lxxvj. Viderūt te aque
deꝰ:viderūt te aque ⁊ timuerūt ⁊ turbate
sūt abyssi. Et.lxxxij. Deꝰ qs silis est tibi.
Et.lxxxiiij. Audiā qd i me loquat̃ dn̄s de
us. Et.lxxxv. Magnꝰ es tu ⁊ faciēs mira
bilia:tu es deꝰ solꝰ. Et Eccl'iasti.p̊.c. Ois
sapia a dn̄o deo ē. Et.ij.c. Fili accedēs ad
s̄uitutē dei:sta i iusticia ⁊ i timore. Et.iij.
ca. Qui timet deū honorat parentes. Et
vij.c. Nō te iustifices an̄ deū. Et.x.c. Per
dit deꝰ memoriā supborū. Et.xv.c. Deus
ab initio ꝯstituit hoiez. Et.xlv.c. Dilectꝰ
deo ⁊ hoibꝰ:moyses. Et Sapiē.p̊.c. Deus
mortē nō facit. Et Esaie.ij.c. Venite ascē
damꝰ ad mōtē dn̄i: ⁊ ad domū dei iacob.
Et.vj.ca. Seraphin clamabāt:scūs: scūs
scūs dn̄s deꝰ sabaoth. Et.xl.c. Cōsolami
ni ꝯsolami ppl'e meꝰ:dicit deꝰ nr̄. Et Hie
remie.iij.c. Vere i dn̄o deo nr̄o salus isrl̄.
Et Daniel' p̊.c. Dedit āt deꝰ danieli grāz
i ꝯspectu pncipis Eunuchorū. Et.ij.c. Da
niel bn̄dixit deo celi. Et.iij.c. Ambulabāt
in medio flāme:laudātes ⁊ bn̄dicētes deū

Et.xj.c.Aduersus deū deoꝝ loquet̄. Et
xiiij.c.Deꝰ eterne q absconditoꝝ es cogni/
tor.Et O see.xxij.c.Deū absqꝫ me nesci/
es. Et Jone iiij.ca Tu es deus clemēs ⁊
misericors.Et Michee.vj.c.Curuabo ge
nu deo excelso.Et pria Petri. v.c. Deus
ois grē vocauit nos in eternā gl'iaꝫ suaꝫ.
Et eodē.c.Humiliamini sub potēti ma/
nu dei.Et ad Ro.p̊.c.Cū deū cognouis/
sent:nō sicut deū glorificauerūt.Et. viij.
c.Si deꝰ ꝓ nobis qs ꝯ nos. Et prime ad
Chor.xiiij.c.Nō ē dissensiōis deꝰ:sꝫ pa
cis.Et secūde ad Chorin.xx.c.Nō .n.q se
ipsuꝫ cōmēdat ille ꝓbatꝰ ē:sꝫ quē deus cō
mēdat.Et ad Ephesi.ij.c.Deꝰ diues ē in
mīa.Et ad Philipē.ij.c.Deꝰ exaltauit il
lū.Et prie ad Thessalonicēses.v.c.Deꝰ
pacis scificet vos.Et Actuū.v.c.Obedi/
re oportet deo.Et.xviij.c. Jnueni arā in
qua scriptū erat:ignoto deo. Et Apocal'.
p̊.c.Significauit deꝰ que oꝫ fieri cito. Et
vij.c.Vidi alteꝝ angelū ascēdētē ab ortu
solis hñtē signū dei viui. Exo.xiiij.c. Ti
mete deū ⁊ date illi gl'iaꝫ ⁊ honorē.Et.xxj
ca.Absterget deꝰ oēm lachrymā ab oculis
eoꝝ. Et Joannes prie sue canonice.ca.p̊.
Deū nemo vidit vnqꝫ.Et in suo euāgelio
p̊.c.Verbū erat apud deū.Et.viij c.Qui
ex deo ē verba dei audit.Et.iij.c. Sic deꝰ
dilexit mundū. Et Matth.vj.c.Bti mū
do corde:qm ipsi deū videbunt.Et.vj.ca.
Nō potestis deo seruire ⁊ māmone.Eodē
ca.Primū querite regnū dei.Et.xix.capi.
quos deꝰ cōiūxit:hō nō sepat.Et.xxij.ca.
Reddite que sūt cesaris cesari:⁊ que sunt
dei deo.Et Luce p̊.c.Qd eni ex te nascet̄:
scm̄ vocabit̄ filiꝰ dei.Et.vij.c.Deꝰ visita/
uit plebē suā.Et.xviij.c.Deꝰ ꝓpitiꝰ esto
mihi pctōri.Et Cassiodorꝰ sup psalmum
Magnꝰ deꝰ ⁊ laudabilis nimis.Deꝰ inqt
ē virtꝰ iexplicabilis:pietas icōprehēsibil'
sapia ineffabilis:cuius vera diffinitio ē fi
nē i suis laudibꝰ nō hr̄e.Et Boeti.i libro
de trinitate.Deꝰ ē pulcherrimum:fortissi
mūqꝫ vere vnū i quo nullꝰ nūerꝰ:nullū in
eo aliud preter qꝫ id qd ē. Et Anselmꝰ in
ꝓsologiō.Deꝰ ē pulchritudo que nō vide
tur odor q olfactu nō ꝑcipit̄: sapor q non
cognoscit̄:bōitas que nō sentit̄.Et Aug.
i libro de libero arbitrio.Deꝰ ē quo nihil

superius esse cōstat eternus incōmutabi
lis.Et in libro de vera religione. Deus ē
incōmutabilis natura:prima vita: prima
essentia: prima substantia. Et Justinia/
nus Jmperator.C.de veteri iure enucliā/
do.l.prima inquit. Deo auctore: ⁊ nostrū
gubernante imperiuꝫ bella feliciter pera/
gimus ⁊ pacem decoramus:⁊ statim rei/
publice sustentamus.Et.C.de officio pre
fecti pretorio:aphrice.l.j. Multas quideꝫ
⁊ antea a deo promeruimus largitates: ⁊
innumerabilia eius circa nos beneficia cō
fitemur.Et.C.de rebus creditis: ⁊ iureiu
rando.l.j. Jurisiurandi contempta reli/
gio satis deum habet vltorem.Et.ff.de le
gibus.l.ij. scribitur.Omnis lex inuentio
⁊ donum dei est.Et ideo habes in episto/
la.Jnter claras.C.de summa trinitate ⁊
fide catholica.Et in proemio istitute. Et
C.ne filius pro patre .in auten.habita.Et
C.de iudeis.l.iudeis.Et.C.de raptoribꝰ
virginum.l.raptores.Et.ff.de iureiuran/
do.l.ait pretor.Et.C.de episcopis ⁊ cleri/
cis.l.deo nobis. Et in autentico: vt non
luxurientur contra naturam.Et in autē
tico de mandatis principum i.§.oportet.
Et in autentico de fide instrumentorum:
in.§.Cum igitur.Et in autentico de que/
store:in principio.Et Sibilla heritrea: cu
ius verba ponit Lactantius libro primo
diuinarum institutionum: ita loquitur.
Vnus deus qui vnus est:isqꝫ amplissimꝰ
increatus.Et Plato in thimeo.Perfectꝰ
⁊ purgatus hinc exiens habitabit cū deo.
Et vt Hieronymus asserit sup p̊ capitu/
lo Daniel'.hic dixit fabricatorē mūdi de/
um.Et Aristoteles in p̊ de celo ⁊ mūdo.
Omnes quidē summū locū deo tribuūt:
⁊ greci ⁊ barbari.Et in.xij.metaphisice.
Dicimus deuꝫ animal sempiternū semꝑ
viuēs.Et rex Auicēna in prologo sui ca/
nonis.Jn primis deo gratias agamus:si
cut sui ordinis celsitudo ⁊ beneficij ipsius
multitudo meretur.Et in eodem prolo/
go.Si mihi deus auxiliatus fuerit:⁊ hūc
confirmauero librum: addam postea in
vno libro Anthidotarium. Et idem in
prima fen primi libri Canonis: doctri/
na.iij.capitulo.ij.de complexionibus mē
brorū.Deus cuiqꝫ animali ⁊ cuiqꝫ mem/

bro donauit ex cōplexione: q̄d magis me
ret. Et Galienus medicorū princeps: sup
pma particula pnosticoruz hypocratis.
Nō inuenimus Hypocratē dicere in ali
quo librox suox: q̄ deus bn̄dictus ⁊ sub
limis causasset aliquam egritudinem. Et
Rasis in prologo libri ad Almansoriuz
regē: Regi almansorio cuius vitā plon
get deus. Et Damascenus in plogo sui
libri: de cōsolatiōe medicinaruz. In noie
dei misericordis cuius noiatu fmo rece
pit grām ⁊ doctrina pfectionē. Et idē in
prologo sue practice. Sanat solus lāguo
res deus. Et Albumazar in suo introdu
ctorio in astronomiā. Deus ē mouēs oia
imobilis: cuius nomē ē bn̄dictū ⁊ exalta/
tū exaltatione maxima. Et Seneca i tra/
gediis. Seq̄t supbos victor a tergo deus
Et ad Lucilluz. Nihil deo clausuz est. Et
Ouidius in libro de arte amādi. Flectit
iratus voce rogante de⁹. Et Sixtus pi/
thagoricus in sentētijs. Cogitatio hoiuz
nō latet deū. Et Cicero in libro de legib⁹
Nihil ē prestātius deo. Et in libro de nā
deox. Nulli ē nature obediēs aut subie/
ctus deus: oēm ergo regit ipse nāz. Et ite
rū ibi. Cōprehēde aio: ⁊ ppone an̄ oculos
deū. Et i codē. Quid eē pōt i rex nā hoie
meli⁹: In eo eni solo ē rō qua nihil pōt eē
prestāti⁹. Esse aūt hoiem qui nihil in oi
mundo melius eē q̄z se putet desipientis
arrogātie ē. Ergo ē aliquid melius: ē g̃ p
fecto deus. Quid amodo audebūt dicere
curiosi: an tātox virox quox testimonia
retulim⁹: sentētia inanis ē. O stulti ⁊ tar
di corde ad credendū: O ceci peccatores:
⁊ inimici dei: O maligne mētes iniquox
expgiscimini ⁊ intuemini cū qui oia con
didit: oibus preest: ⁊ nos pdere pōt atq̄z
saluare. Sed qui illū nō timēt: nō diligūt
neq̄z venerātur: statim inflatis bucchis
mihi detrahūt sic loquēti. Supflua inqūt
ac tumida ē tāta precedēs turba auctori/
tatū de deo: cū eū agnoscamus: confitea/
murq̄z creatorē celi ⁊ terre: visibiliū om/
niū ⁊ inuisibiliū. O q̄z infelix ē hox con/
ditio tēporū dum cōpletuz experimur id
quod apl's scribit ad Titum. i. cap. Cōfi/
tent se nosse deū: factis aūt negant.

¶ Q: deus vocatur pater noster in quo
ostenditur eius benignitas que nos alli/
cit ad eū diligendū. ¶ Capl'm secundū.

Secundū nomen quo deus noiat a
nobis ē nomen amoris: illud ē pa
ter. Mira res profecto: q̄ ille qui
cōdidit celū ⁊ terrā: ⁊ oia que i eis sūt: di
gnetur a nobis vermiculis pater appel/
lari. Nos tn̄ ipsius filij dei esse refugim⁹
dū magis hec infima vilia atq̄z terrena:
q̄z ipsum sūmū bonū diligimus. Ob id
ipse conqueritur dicens Esaie p ca. Filios
enutriui ⁊ exaltaui: ipsi aūt spreuerūt me
Verūtamen vt ad tanti patris dilectio/
nē corda inflāmētur humana: de ipsa pa
ternitate tres cōsiderationes faciemus.
¶ Prima dicit distinctionis.
¶ Secunda rationis.
¶ Tertia significationis.
¶ Prima cōsideratio dicit distinctiōis
in qua scire libet: q̄ patres multi sunt: ⁊
multipliciter accipiuntur. Nam
¶ Primus dicitur carnalis.
¶ Secundus spiritualis.
¶ Tertius sacramentalis.
¶ Quartus infernalis.
¶ Quintus celestialis.
¶ Primus pater dicit carnalis: aut rati
one imediate generationis: de quo dicit
Exodi. xx. ca. Honora patrē tuū. Aut ra/
tione originis: ⁊ sic omnes aui: proaui: at
aui: tritaui: dicūtur patres. Unde Hie/
ronymus super Danielē asserit de Bal/
dasar: qui vocat patrē Nabuchodonosor
vt scribit Danielis. v. ca. Q: non facit er
rorē scientibus scripture sancte cōsuetu
dinē: qua proaui oēs ⁊ maiores pr̄es vo/
cantur. Nam sm̄ Berosum chaldeum: ⁊
Josephum Nabuchodonosor regnauit
annis quadragitatrib⁹: cui successit fili⁹
qui vocatus est Euilmorodach: huic suc/
cessit filius dictus Neglisar: quo mortuo
regnauit filius eius Laborsodoc: huius
filius fuit Baldasar. Et nihilomin⁹ ipse
dicebat Danieli. Tu es Daniel de filijs
captiuitatis iuda: quē adduxit rex pater
me⁹. s. Nabuchodonosor d̄ iudea. ¶ Se
cundus pater est spūalis: Et sic dicit pat
quilibet sacerdos: vt patet. lxxxvj. di. ca.
quis dubitet. vbi dicit. Quis dubitet sa/

cerdotes:christi regū oīum ⁊ principum
patres ⁊ magistros censeri. ¶ Est insup
pater spūalis sacerdos qui audit cōfessi
ones: sicut patz. xxx. q. i. ca. oēs. Similiter
qui erudit ⁊ docet aliquos: vocaṫ pater.
Hinc Macrobius i prologo sup somniū
Scipionis Eustachiū discipulū filiū vo/
cat. Et Paulus ad Galatas. iiij. ca. dicit
Filioli: quos iteruz pturio donec christus
firmetur in vobis. ¶ Tertius ē pater sa
cramentalis: Js ē sacerdos baptizans ⁊
episcopus cōfirmans: ⁊ quicūqꝫ alius te/
nens in baptismo vel cōfirmatiōe illum
qui baptizaṫ aut cōfirmaṫ. Probanṫ ista
xxx. q. i. c. ad limina. §. filia. Et. xxx. q. iii.
c. ita. Et de cō. di. iiij. c. vos ante oia. Et
extra de cogna. spūali. c. vlti. Quod popu
lis ē declarādū ꝓpter eos qui falso tenēt
sacerdotē baptizantē nō fieri cōpatrem
¶ Quartus est pater infernalis. Hic est
diabolus pater iniquorum. De quo dicit
Ambro. xxij. q. v. c. cauete fratres. Oēs q
amant mēdaciū filij sūt diaboli. Et dñs
Jesus dicebat iudeis: Joānis. viij. capi.
Vos ex pr̃e diabolo estis: ⁊ desideria pa/
tris vestri facitis. ¶ Quintus ē pater ce
lestialis qui ē deus bñdictus: de quo claꝝ
est ꝙ sic noiatur. Vnde Esaie. lxiij. c. scri
bitur. Tu dñe pater noster ⁊ redēptor no
ster. Et Hieremie. iij. ca. Voca me pater
meꝰ. Et. xxxj. ca. Factus suz israeli pater
Et Malachie ij. ca. Nunquid non pater
vnus omniū nostrū. Et Mathei. v. capi.
Pater tuꝰ qui videt i abscōdito: reddet
tibi. Et iterū ibi. Sitis filij patris vestri
qui solē suū oriri facit sup bonos ⁊ ma/
los. Et. x. ca. Non eni vos estis qui loqui
mini: sed spūs patris vestri qui loquiṫ in
vobis. Et. xxiij. ca. Vnus ē eni pater ve/
ster qui in celis ē. Et Luce. vj. ca. Estote
misericordes sicut ⁊ pater vester celestis
misericors ē. Et Mathei. vj. ca. Cuz ora/
ueritis dicite: pater nr̃ qui es in celis ⁊c̃.
Et prime ad Chori. viij. ca. Vnus ē deꝰ
pater ex quo oia. Et de hoc ita loquitur
Virgi. in ꝭ Eneidos. At pater oipotens
speluncis addidit atris. Et in. x. At pr̃ om/
nipotēs rex: cui sūma ptās. Et in ꝭ Ge/
orgicorū. Ter pater extructos deiecit ful/
mine montes. Et Horatius odda secun/
da. Jam satis terris niuis atqꝫ dire gran
dina misit pater. Et rubēte dextra sacras
iaculaṫ arces. Terruit vrbē terruit gētes.
Scribit Horosius ꝙ Pyrrhus rex Epi
rotarū: qui in auxiliū tarentinorū venit:
fretus viribus thessalie ac macedonie: to
tiusqꝫ grecie: dū in prima pugna in cāpa
nia Valeriū leuiniū cōsulē. oēmqꝫ quasi
exercitū romanoꝝ deuicisset: cuz extraqꝫ
parte multi fuissent interfecti: atqꝫ nume
rus occisoꝝ ex parte Pyrrhi pregrādis
fuisset: post habitā illā victoriā: affixit ti/
tulū in tēplo Jouis: in quo ita scriptum
erat. Qui ante hac inuicti fuere viri paṫ
optime olympi. Hos ego in pugna vici:
⁊ ab eis victus sū. Cū redargueretṫ a suis
quia se victum fatebaṫ. Respōdit si rur/
sus simili modo vincā: reuertar sine mili
tibus in Epirum. Ecce itaqꝫ ꝙ apud oēs
nationes de deo nomen patris ꝓclamaṫ.
Sed dum ista tractamus opus ē vt i hac
parte tria dubia disputemus.
¶ Primū: vtruz sit vna paternitas filij
dei ⁊ creature.
¶ Secūdū: vtrū hoc nomen pater p priꝰ
dicaṫ in deo respectu filij ab eterno geni
ti: q̃z respectu hominis ⁊ creature.
¶ Tertiū: cur in diuinis maternū nomē
taceṫ: paternū exprimiṫ.
¶ Pro d̃claratōe primi dubij pleriqꝫ ar
guūt: ꝙ filij dei ⁊ creature nō sit vna pa
ternitas: sed diuersa. Pria quia vbi sunt
diuerse relatōnes opposite ibi diuersa ra
tio paternitatis. Sed in paternitate qua
deus ē pater filij ab eterno geniti: ⁊ qui ē
pater creature: sunt diuerse relatiōes op/
posite: ergo diuersa ratio paternitatꝭ. Re
latio enim qua referṫ pater ad filiū ē in/
creata: illa qua ad creaturaz creata. Jtaqꝫ
videṫ hec pr̃nitas sit alia ab illa. ¶ Secū
do arguiṫ: quia vbi sūt diuersi respectus
paternitatꝭ: ibi diuerse paternitates: Sꝫ
alio respectu ē deus pater filij: alio respe
ctu ē pr̃ creature. Nā vt dic̃ glosa Augu
stini sup illo v̄bo Joānis. xx. ca. Ascendo
ad patrē meū ⁊ patrē vestrū: meū natura
vestrū vero gratia. Ergo alia ē paterni/
tatis filij ⁊ alia creature. Respondet ad
hoc Alexander de ales in tertio sūme: ꝙ
in relatione qua deus ē pater filij: ⁊ pater

creature tria sunt cõsiderãda. s. ꝑncipiũ
Termini: ⁊ Modus. Principiũ est patre.
Termini sunt filius dei ⁊ creatura. Mo-
dus: deus ẽ pr̃ fiij ꝑsonaliter: ⁊ pr̃ creatu
re essentialiter. Licet ergo termini huius
relationis plurificent̃ ⁊ modus fit diuer-
sus: tñ ꝑncipiũ est vnũ nõ diuersum nec
plurificatum. Unde Aug. libro ď trinita
te ait. Pater dicit̃ ꝑncipiuꝫ filij: quia ge-
nuit eũ: ⁊ principiũ spũs sancti: quia spi-
ritus sanctus est donũ eius: ⁊ principium
creature: quia creauit eam. Et tñ propter
has diuersas rationes nõ multiplicat̃ rõ
principij. Ergo cũ dicit̃ pater filij ⁊ pater
creature: non multiplicabitur ratio pr̃is
respectu filij ⁊ respectu rõnalis creature
Et sic solutum ẽ primũ argumentuꝫ. Ad
secundũ dicit Alexander: ꝙ gratia ⁊ na-
tura faciunt distinctionẽ: non ex parte il
lius a quo: sed ex parte eorũ que sunt ab il
lo. ¶ Secũdũ dubiũ fuit: vtrũ hoc nomẽ
pater per prius dicat̃ in deo respectu filij:
q̃ꝫ respectu hominis ⁊ creature. ¶ Et ad
hoc respondet Tho. pria parte. q. xxxiij. ꝙ
sic. Nam quod eternũ ẽ prius ẽ tpali. Ab
eterno aũt deus ẽ pater filij ⁊ ex tẽpore pr̃
creature. Insup per prius dicit̃ nomen de
illo in quo saluatur tota ratio nois perfe-
cte q̃ꝫ de illo i quo saluat̃ ꝯm aliquid. De
hoc siquidẽ dicitur ꝑ similitudinẽ ad illõ
in quo ꝑfecte saluat̃: quia oia perfecta su-
munt̃ a perfectis. Inde ẽ ꝙ hoc nomẽ leo
per prius dicit̃ de animali in quo tota rõ
leonis saluat̃: quod proprie dicit̃ leo: q̃ꝫ de
aliquo hoie in quo inuenit̃ aliquid de rati
one leonis: vtputa audacia vel fortitudo:
de hoc nanqꝫ per similitudinẽ dicit̃: mani
festũ ẽ aũt ꝙ perfecta ratio paternitatis ⁊
filiationis inuenit̃ in deo patre ⁊ in deo fi
lio: quia patris ⁊ filij ẽ vna natura ⁊ glĩa:
i creatura vero filiatio iuenit̃ respectu di
nõ ꝯm perfectã rõnẽ: cũ non fit vna natu
ra creatoris ⁊ creature: sed ꝯm aliquã simi
litudinẽ que quãto ꝑfectior fuerit: tanto
propinquius accedit ad verã filiatiõis ra
tionẽ. Dicit̃ aũt deus alicuius creature pa
ter ꝓpter similitudinẽ vestigij tm̃: vtpote
irrationabiliũ creaturarum: ꝯm illud Job
xxxviij. ca. Quis est pluuie pater aũt qs
genuit stellas roris. Alicuius etiã dicitur
pater propter similitudinẽ imaginis: ⁊ sic
dicitur pater hominũ. Alicuius pater vo
catur ꝯm similitudinẽ gratie: ⁊ sic homo
dicitur filius dei adoptiuus ꝯm ꝙ ordina
tur ad hereditatẽ eterne glĩe. Quare per
prius dicit̃ pater respectu filij quẽ sibi coe
qualẽ genuit: q̃ꝫ respectu alicuius creature
¶ Sed ꝯtra ista posset qs ita arguere. Cõ
mune ꝯm intellectum ẽ prius ꝓprio. Sed
hoc nomen pater ꝯm ꝙ ꝑsonaliter sumit̃:
est propriũ ꝑsone patris respectu ꝑsone:
⁊ patris respectu ꝑsone filij. Scd̃m ve-
ro quod sumit̃ essentialiter est cõe toti tri
nitati. ⁊ sic dicit̃ respectu creature. nã to-
ti trinitati dicimus pater noster. Ergo se-
quitur ꝙ ꝑncipalius pr̃ dicat̃ respectu cre
ature q̃ꝫ filij coeterni ⁊ ꝯsubstãtialis. Sol
uit hoc argumẽtũ Tho. vbi. s. ꝙ coia ab
solute dicta ꝯm ordinẽ intellectus nr̃i sũt
priora q̃ꝫ ꝓpria: quia includũtur in itelle-
ctu ꝓprioꝝ sed nõ econuerso. In intellectu
eni ꝑsone patris intelligit̃ deꝰ sed nõ con-
uertitur. Coia vero que iportãt respectuꝫ
ad creaturã: ꝑ posteriꝰ dicũt̃ q̃ꝫ ꝓpria que
importãt respectus ꝑsonales. qa ꝑsona ꝓ
cedens in diuinis ꝓcedit vt ꝑncipiũ ꝓdu
ctionis creaturaꝝ. Sicut eni verbũ conce
ptũ in mente artificis ꝑ prius intelligitur
procedere ab artifice q̃ꝫ artificiatũ qđ pro
ducit̃ ad similitudinẽ verbi cõcepti in mẽ
te. Ita ꝑ prius ꝓcedit filiꝰ a pr̃e q̃ꝫ creatu
ra de qua nomẽ filiationis dicit̃ ꝯm ꝙ ali-
quid ꝑticipat de similitudine filij. ¶ Ter-
tiũ dubiũ fuit: cur in diuinis nomen ma-
ternũ tacet̃: paternũ vero exꝑmit̃. Ad hoc
ita dicit dñs Bonauẽtura. di. v. primi li-
bri in declaratione lr̃e: vbi allegat Ansel-
mũ in prosologion. ꝙ ꝑncipiũ maternũ
preexigit aliud ꝑncipiũ priꝰ: qa mr̃ ẽ ꝑnci
piũ passiuũ: ⁊ oẽ tale mouet̃ ab alio: ergo
ante ipsũ ẽ ꝑncipiũ aliud. Qm̃ ergo ꝑnci-
piũ generationis filij in diuinis ẽ ꝑmũ: ⁊
ẽ pure actuale. Ideo nullo mõ transfertur
maternũ ꝑncipiũ ad diuina. Dicta sũt hec
de filio dei vt agnoscamus q̃ꝫ benignus
ste pater eius qui homines tanti dignos
facit honoris: vt filios etiam ipsos habe
at: ⁊ si non ꝯm veritatẽ nature: ꝯm tñ ali-
quaꝫ similitudinem vel participationem.
¶ Secunda consideratio de paternitate

dei: dicitur rationis: in qua perscrutari debemus qualiter deus dicitur pater noster quintuplici ratione.
¶ Primo ratione generationis.
¶ Secundo ratione gubernationis.
¶ Tertio ratione instructionis.
¶ Quarto ratione protectionis.
¶ Quinto ratione dotationis.
¶ Primo dr deus pr nr rone gnationis. pr namqz e q habet filiu a se genitu et filez sibi Deus aut et si no a se no genuerit: fuit tame causa nobis vt essemus et sm corpus et sz anima. Ideo Lactantius libro .ij. diuinar institutionu ait. Deus veri pris officio functus est ipse corpus effinxit: ipse aiam qua spiramus infudit. Illius e totu qcqd sumus. Et Moyses Deutrono .xxxij. ca. Nuquid no ipse e pater tuus q fecit et creauit et possidet te. Ibi glosa. Fecit corpus: creauit et possidet te Ibi glosa. Fecit corpus: creauit aiam: possidet vtrunqz. Et vidua illa times deu que filios hortabatur queciiqz supplicia ferre: qz cotra legem porcinas carnes comedere: vt scribit secudi Machabeor. ca. vij. ita dicebat. Nescio qualit in vtero meo apparuistis: neqz ego spum et aiam donaui vobis et vita et singulor mebra no ego ipsa copegi. ¶ Secudo deus dr pr nr rone gubernationis. Ipse siquide cuctis creaturis celi et terre madauit vt huanis vsibus indesinent deseruiat. O b qd vt dicit Hugo de sancto victore. Quelibet creatura tria vocce alloqtur hoiem. Accipe: redde: fuge. Accipe beneficiu ex me in vsuz tuuz. Accipe inqt celuz a me: et luminaribus meis: illuiati one et motu. Accipe ait ignis a me calorem Accipe ab aere respirationem. Accipe ab aqua refrigeriuz et lotionez. Accipe a terra aialia: fructus: et substetationez et filia. Secunda vox est redde. s. obsequm tuo bnfactori et meo creatori qui io me creauit vt tibi seruire. Tertia vox est: fuge. s. suppliciu: ne illud incurras ppt igratitudine. ¶ Tertio deus dicitur pater nr rone instructois Instruxit nos eqdem triplici lege. s. nature: scripture: et gratie: vt sciremus qd agendum: quid fugiendu: quid amandu: qd timendu: quid colendu: quidue desiderandu Neqz co queri debemus si nescimus tot secreta nature: astror cursus: motus siderum occeani ambitu: naturas herbar: futura cotingetia: et huiusmoi. Qm vt igt Lactatius libro .ij. diuinar institutionu. Cu aperiret homini veritate deus: ea sola nos scire voluit que intfuit homine scire ad vitaz cosequeda. Que Yo ad curiosaz et pphana cupiditate ptinebat: retinuit vt archana cent. ¶ Quarto deus dr pr nr rone ptectionis: qa ipse nos ptegit et defendit a piculis et tetatioibus pene inumeris: nisi eniz ipse auxiliaretur nobis et angelico nos tueretur presidio vix possemus ad horaz sup terram uiuere. ¶ Quinto deus dicitur pater noster ratione dotationis ipse qppe dicturus est electis. Venite ad nuptias: venite ad paradisi delicias: venite ad opulentissimum celorum regnum. O quales erunt ille promisse diuitie: qualis an me et corporis gloria: qualis angelor societas: qualis deniqz illius perhennis vite iocunditas. O qz felix erit vox illa iesu christi filij di qz suauis qz delectabilis cu dicet i die iudicij venite bndicti pris mei possidete patuz vobis regnu a cositutoe mudi. ¶ Tertia osideratio circa paternitate dei dr significationis in qua notada sunt qnqz signa p que discerni possunt filii dei a filiis diaboli
¶ Primum dicitur audientia.
¶ Secundum beniuolentia.
¶ Tertium obedientia.
¶ Quartum reuerentia.
¶ Quintum prouidentia.
¶ Primum signu dicitur audientia qn. s. quis libenter audit verba diuina Vn Joanis viii. ca. xps dixit: Qui ex deo e Yba dei audit. Propterea vos no auditis quia ex deo no estis. ¶ Secudu signu e beniuolentia. Ille siquide dei filius esse cognoscitur qui deum sup omnia diligit. de quo dicitur Mathei. xxij. ca. et Luce. x. ca. Diliges dnz deu tuu ex toto corde tuo et ex tota aia tua ex tota mente tua et ex oibus viribus tuis.
¶ Tertium signu est obedientia. De hoc christus dixit Joanis xiiij. ca. Si diligitis me madata mea seruate. Et iter. Si precepta mea seruaueritis manebitis in dilectione mea. ¶ Quartu signum dicitur reuerentia quado qs reuereti deo exhibet:

reuerēter se habendo ad eius nomē scm̄:
ad sacra loca: ad sacras personas: ad sa-
cras cerimonias: ⁊ ad omnia que perti-
nent ad cultū dei. ¶ Quintū signū voca-
tur prouidētia. Ille vtiqꝫ bonus ē filius
qui patri prouidet in suis necessitatibus
Sic quicūqꝫ deo subuenire sollicitus est:
filius eius credi pōt. Et licet deꝰ nullo in
digeat qui felicissimus ac beatissimus ē:
tñ sibi ascribit quicqd ꝓ illius amore ꝓxi
mis nostris tribuit. Ideo Matthei. xv. c.
dicit. Qd̄ vni ex minimis meis fecistis.
O q̄ꝫ exiguꝰ ē nūerus filiorū dei quādoq-
dē a rarissimis audit minus diligit ⁊ pre
ceptis eius a paucis obtempat: cunctaqꝫ
ad religionē spectantia deturpata sunt: ⁊
penitus dissipata ac ꝓximis pro dei amo
re succurrere vix aliqs curat. O seculū te-
trū ⁊ sordidū quo hoies a deo patre tota-
liter se auerterūt: ⁊ sequūtur cōcupiscen
tias suas: nihil amplius spantes de pro-
missa hereditate celestis regni.
¶ Qd̄ deus bñdictus nūcupat dominus
quod est nomen honoris: de ipso dicitur:
quia illius imperio cuncta subiacent.

¶ Capitulum tertium.

Tertiū nomen quo deus noiatur a
nobis ē nomen honoris: illud est
dñs: sic in tota scriptura sepiꝰ no
minat. Vnde Gene. c. ij. dicit. Dixit do
minus deus: Non ē bonū hoiem eē solū.
Et in. iij. ca. Vocauit dñs deus Adā. Et
x. ca. Respexit dñs ad Abel ⁊ ad munera
eius. Et. vj. ca. Corrupta ē terra corā do-
mino. Et. vij. ca. Dixit dñs ad eum. In-
gredere tu ⁊ ois domus tua in archā. Et
viij. ca. Recordatꝰ aūt dñs Noe. Et. xij.
ca. Dixit dominꝰ ad Abrahaꝫ. Egredere
de terra tua. Et. xv. ca. Apparuit ei dñs
in cōualle mābre. Et. xxj. ca. Visitauit do
minꝰ sarā. Et. xxij. ca. Angelus dñi de ce
lo clamauit. Et. xxxix. ca. Fuit aūt dñs cū
Joseph. Et Exodi. iij. capi. Dixit dñs ad
Moysen. Et sic incipit capi. viij. ix. x. xj. ⁊
xij. Capitulū vero. xiij. habet: Locutus ē
dñs ad Moysen. Et similit scribit. xiiij.
xv. xx. xxxj. xxxiij. ⁊. xl. ca. Et Leui. iiij. vj.
viij. xj. xij. xiij. xiiij. xv. xvj. xvij. xviij. xix.
xx. xxij. xxiij. xxiiij. xxv. ⁊ vlti. ca. Et idem
Numeri ꝑ. ij. iiij. v. vj. viij. ix. x. xv. xix.
xxj. ⁊. xxxiij. ca. Et ita frequēter reperit
hoc nomen dñs tā in veteri q̄ꝫ nouo testa
mēto. Quare aūt sic vocet: assignari pñt
tres rationes.
¶ Prima dicitur subiectionis.
¶ Secunda immutationis.
¶ Tertia anihilatiōis.
¶ Prima ratio: quare dñs nūcupat: dici
tur subiectiōis: qa oia que in mūdo sunt.
siue in celo: siue in terra: maxia ⁊ minima:
ab ipso sunt: eiusqꝫ prouidentie ⁊ guber-
nationi subdunt: hoc fides vera firmiter
tenet: hoc ois doctria sana testat. Vnde
Sapientie. xiiij. ca. dicit. Tu aūt pater: sa-
piētia tua gubernas oia. Et Hester. xiij.
ca. Dñe deꝰ rex oipotēs in ditione tua cū
cta sunt posita: ⁊ nō est qui possit resiste-
re voluntati tue. Et Boetius in libro de
consolatione inqt. O qui ꝑpetua mūdum
ratiōe gubernas. Et Augusti. libro. v. de
ci. dei. Deus nō solū celū ⁊ terrā: nec solū
angelū ⁊ hominē: sed nec exigui ⁊ cōtēpti
bilis animātis viscera: nec auis pēnulam
nec herbe flosculū: nec arboris foliū: siue
suarū partiū cōueniētia derelinquit. Et
Cicero in libro de natura deoꝝ. Quis. n.
nō timeat omnia ꝓuidentē ⁊ cogitanteꝫ
⁊ aiaduertentē: ⁊ oia ad se ꝑtinere putātē
curiosum ⁊ plenum negocij dñi. Cum tñ
hanc prouidentiā sūmi dei nōnulli tripli
citer errauerūt. ¶ Primi fuerunt qdā an
tiqui philosophi qui dixerunt oia fortui-
tu agi: vt Democritus ⁊ Epicurus: de q-
bus loquitur Lactantius libro primo di-
uinarum institutionum. Quorum positō
ſm Tho. prima parte. q. centesimatertia:
impossibilis ostenditur ex duobus. Pri-
mo quidem ex eo ꝙ apparet in ipsis rebꝰ.
Videmus enim in rebus naturalibus ꝓ
uenire quod melius est: aut semper aut in
pluribus: quod non contingeret nisi per
aliquam prouidentiam res naturales di-
rigerentur ad finem boni: quod est guber
nare. Vnde ipse ordo certus rerum ma-
xime demonstrat mundi gubernationem
Sicut si quis intraret domum bene ordi
natam: ex ipsa domus ordinatione: or-
dinationis rationem perpēderet. Et hoc
est quod Lactātius vbi. s. elegantissime
retulit. Nemo inquit est tam rudis: tam

ferus moribus: qui nō oculos suos in ce/
lum tollēs: tamersi nesciat cuius ꝓuiden
tia dei regat̄ hoc oē quod cernit̄: nō ali/
quā tñ eē intelligat ex ipsarū rerū magni
tudine: pulchritudine: vtilitate: tempati
one. Nec fieri posse: quin id quod mirabi
li rōne cōstat cōsilio aliquo maiore sit in
structum. Secundo apparet illa positio
impossibilis ex cōsideratione diuine bo/
nitatis per quam res in esse producte sūt
Cum eni optimi sit: optima ꝓducere. nō
cōuenit sūme bonitati diuine ꝙ res ꝓdu
ctas ad perfectū non perducat: vltia aūt
perfectio vniuscuiusq; est in cōsecutiōe
finis. Ideo ad diuinā bonitatē pertinet
vt sicut produxit res in esse: etiā eas ad fi
nē perducat. ¶ Secundi qui errauerunt
circa dei prouidentiā fuerūt aliqui asse/
rentes deū ita gubernare mundū: ꝙ ta/
men nec rationalis creatura: nec anima/
lia bruta illius prouidētie subdūtur. Nō
creatura rōnalis quia seipsam guberna/
re pōt: cum habeat dñiu; sui actus ⁊ per
se agat. Non animalia bruta: quia apo/
stolus primo ad Corinthios ca. ix. dicit.
Deo nō est cura de bobus. ¶ His respō
det Tho. vbi supra: ꝙ creatura ratōnalis
gubernat seipsam ꝑ itellectū ⁊ volūtatē:
quoꝝ vtrūq; idiget regulari ⁊ perfici ab
intellectu ⁊ voluntate dei. Et ideo supra
gubernationem qua creatura rōnalis gu
bernat seipsam tanq̄; dña sui actus indi/
get gubernari a deo. Aialia ēt bruta vt
boues ⁊ similia nō totaliter subtrahunt̄
a cura gubernatiōis diuine: sed solū quā
tum ad modū qui cōpetit rōnali creature
que a deo inducit̄ ad bonū ⁊ retrahitur a
malo per precepta ⁊ ꝓhibitiōes: premia:
⁊ penas: quod nō fit in creatura irrōnali
que nō ē ad beatitudinē ordinata. ¶ Ter
tii qui erraueūt circa prouidentiā diui
nam sunt alii qui tenēt ita deū guberna/
re mundū: ꝙ oino excludūt causas secun/
das: arguentes quia melius est aliquid fi
eri per vnū q̄; per multa: si sit possibile:
vt dicitur. viii. phisicoꝝ. Deus ergo pōt
per seipsum gubernare absq; causis secū
dis. ¶ Iterū arguūt. qa nihil ē in deo im
perfectū ⁊ deficiens: sed ad defectum gu/
bernatoris pertinere videt̄ ꝙ medianti/
bus aliquibus gubernet. Sicut rex terre
nus: quia non sufficit ad omnia agenda:
nec vbiq; presens est ī suo regno. Et pro
pterea expedit vt habeat sue gubernatio
nis mistros ⁊ coadiutores. ¶ Istis ita re
spondet Tho. ꝙ in gubernatione duo cō
siderantur. s. ratio gubernationis. que est
prouidentia. Et executio quantū ad rati/
onē gubernationis ꝑtinet: deus imedia/
te omnia gubernat. Quātū aūt ad execu/
tionē deus gubernat quedā mediantibꝰ
aliis: eo ꝙ cum per gubernationē res que
gubernant̄ sint adducēde ad perfectionē:
tanto est melior gubernatio quāto maior
perfectio a gubernāte rebus gubernatis
cōmunicat̄. Maior aūt perfectio ē ꝙ ali/
quid in se sistit bonū: ⁊ etiā sit aliis causa
bonitatis: q̄; si eēt solūmodo in se bonū.
Et ideo sic deus prouidentia sua res gu/
bernat vt quasdā in gubernando causas
aliorū istituat. Sicut si aliquis magister
suos discipulos non solū scientes faceret
sed etiā aliorū doctores. ¶ Ad dictū Vo
Aristotelis rñdetur. ꝙ si solus deus gu/
bernaret: subtraheret̄ perfectio causalis
a rebus: vnde nō melius totu; fieret per
vnū: quod fit per multa. Nam si nō eēnt
alique cause medie exequētes diuinā pro
uidentiā: non eēt in rebus ordo causarū:
sed effectuū: tm̄ exigit ergo perfectio ꝓ/
uidentie diuine: vt sint cause medie exe/
quētes ipsius volūtatē. Hic est qḋ in ps̄.
dicitur. Benedicite dñ; oēs virtutes eiꝰ
que facitis voluntatem eius. ¶ Ad aliud
aūt quod obiiciebat̄ de defectu gubernā
tis: Rñdetur ꝙ ad dignitatē regētis ꝑti/
net: vt habeat multos ministros ⁊ diuer
sos sui regiminis executores: quia sic pre
clarior potestas eius ostēditur. Et si qs
obiiceret: ꝙ deus ita gubernat mediāti/
bus causis secūdis: sicut aliquis supior ⁊
prouisor quedā magna ⁊ vniuersalia per
seipsum excogitat: qualiter sint ordinan
da. Minimorū Vo ordinē ipse nō excogi
tat: sed aliis inferioribus excogitandum
reliquit. Sic ⁊ deus minima nō cogitat si
ue preordinat. Rñdere possumus: ꝙ nō ē
simile in deo ⁊ gubernatore finito i quo
contigit sic fieri: ꝓpter defectū eiꝰ inquā
tum vel minimoꝝ vel singulariū ordina/

tiones ignorat: vel non sufficit ad omniuꝫ ordinē excogitandum ꝓpter librorū vel temporis prolixitatē que requireret: huiusmodi aūt defectus longe sunt a deo. Nā ipse omnia singularia cognoscit: nec in intelligendo laborat: aut tēpus requirit. Jdeo cuncta ipsiꝰ prouidentia subiacent: non solū in vniuersali: sed etiā i ꝑticulari: non solum celestia: sed ifima ⁊ terrena. Unde Augꝰ. libro. x. de ciui. dei. ca. xvij. ait. Philosophi ⁊ precipue platonici: rectiꝰ ceteris sapuisse laudant: quia diuinam sapientiā vel prouidentiam: hec quoqꝫ rerū infima atqꝫ terrena administrare docuerunt. Et fm hoc dictū Aug. non videt esse vsqꝫquaqꝫ verꝝ qd platoni imputat. s. ꝙ diuiserit prouidentiā i tres Primā primi dei qui prouidet rebus celestibus. Secundā secundorum deorum: qui celū circūeunt: que est respectu eorum que fiunt in generatione ⁊ corruptione. Tertiā quorundam demonū qui sunt custodes circa terrā humanarū actionū. Si tn̄ plato sic dixerit in hac parte: vtiqꝫ isaniuit. Sed mirant qꝫplurimi: si deus sapientissimus prouidētia sua gubernat oia: cur tot mala sinit in rebus esse: aut non pōt ea impedire: ⁊ sic nō ē omnipotens: aut non de oibus curam habet. Quibꝰ respondet Tho. prima pte. q. xxij. ar. ij. i responsione ad secundū argumentū. Qr aliter est de eo qui habet curā alicuius particularis: excludit defectū ab eo quod ciꝰ cure subdit quantū pōt: Prouisor vero vniuersalis ꝑmittit aliquē defectū i aliq̄ accidere ne impediat bonū totius. Vn̄ corruptiones ⁊ defectus in rebus naturalibus dicunt esse cōtra naturā particularē: tn̄ sunt de itentione nature vniuersalis inquantū defectus vnius cedit in bonuꝫ alterius: vel etiā totius vniuersi. Nam corruptio vnius est generatio alterius: per quā spēs conseruat. Cum ergo deus sit vniuersalis prouisor totius entis ad ipsam prouidentiā pertinet vt ꝑmittat quosdā defectus esse in aliquibus particularibus rebus ne impediat bonū vniuersi perfectū. Si eni omnia mala impedirent: multa bona deessent vniuerso. Non esset vita leonis si non esset occisio animaliū. Neqꝫ esset patientia martyrū: si nō esset ꝑcussio tyrānorū. Jdeo Augꝰ. in Enchiridion inquit. Deus oipotens nullo mō sineret aliquod malum eē i operibus suis nisi vsqꝫ adeo eēt omnipotēs ⁊ bonus vt bene faceret de malo. Quia vero intellectus noster debilis ⁊ infirmꝰ non pōt archana dei penetrare: cum videmus vel bona malis: vel mala bonis: aut mori probos ⁊ vtiles: impios ⁊ iniquos diutius viuere ⁊ huiusmōi cetera recordari debemus illius grauissime sententie Dauid in ps. Judicia dei abyssus multa. Cui cōcordat quod Paulus scribit ad Roma. xj. ca. O altitudo diuitiarum sapientie ⁊ scientie dei: qꝫ incōprehensibilia sunt iudicia eius: ⁊ inuestigabiles vie eius. Vtiqꝫ periculosissime errāt qui profunda secretorū diuinorꝝ suis viribus propriis attingere tentant. Ob quod Lactantius lib. pͦ diuinarum institutionū dicebat. Veritas ⁊ archanū sūmi dei qui fecit omnia igenio ⁊ proprijs sensibus: non pōt comprehendi. Aliogn nihil inter deum: hominēqꝫ distaret: si consilia ⁊ dispositiones illius maiestatis eterne cognitio assequeret hūana. ¶ Secundo creator oium dicitur dn̄s ratione imutationis. Pōt ipse dū sibi placet immutare legem ⁊ proprietatē cuiuscunqꝫ create nature. Vt eni inquit Tho. prima parte. q. cētesimaquinta. Si ordo rerū cōsideretur prout dependet a prima causa: sic contra rerū ordinem deus facere non potest. Sic enim contra rerum ordinem faceret si faceret contra suam prescientiā aut voluntatē aut bonitatē. Si vero consideretur ordo rerum prout dependet a qualibet suarū causarum: sic deus pōt facere preter ordinē rerū: quia ordini secundarum causarꝝ ipse non est subiectus: sed talis ordo ei subijcit quasi ab eo procedēs nō per necessitatē nature: sed ꝑ arbitriū volūtatis: potuisset eni ⁊ aliū ordinē rerꝝ instituere. Unde pōt preter hūc ordinem institutū agere cū voluerit: puta agendo effectus secūdarū causarꝝ sine ipsis: vel ēt producēdo aliquos effectus ad quos cause secunde non se extendunt. Jdeo Augꝰ contra Faustum inquit. Deus cōtra soli

tum cursum nature facit: sed cōtra summā legē tam nullo mō facit: q̄ contra se ipsum nō facit. Et itez ibidez. Illud est vnicuiq̄ rei naturale: quod ille fecerit a quo est oīs modus: numerus: ⁊ ordo nature. Igitur dum sibi placuit de durissimo lapide aquaz eduxit populo sitienti. Sicut ponitur Exo. xvii. ca. Grauitatē a ferro abstulit: cum tēpore Helisei de securi excussum ⁊ in aquā demersum supnatauit: vt notaᷓ de conse. di. ij. c. reuera Refrigerauit ardorē ignis: qui tres pueros in illum iniectos: nec in minimo lesit: Ut habetur Danielis. iij. cap. Et alia innumera fecit: tā in veteri q̄ noua lege sicut etiā cōspicim⁹ i opib⁹ miraculosis.

¶ Tertio dicitᷓ dn̄s rōne anihilationis: si eni vellet i nihilū cūcta redigeret. Unde Hieremias ca. ij. dicebat. Corripe me domine: verūtn̄ in iudicio ⁊ nō i furore tuo: ne forte ad nihilū rediges me. Tn̄ aliq̄ cōtra hoc arguūt: qm̄ deus est causa rerum vt sint p suā bonitatē: quia sm̄ Aug⁹. in primo de doctrina christiana. Inquantū deus est bonus sūmus. Si ergo deus nō pōt nō esse bonus: neq̄ videt q̄ possit facere vt res nō sint: ⁊ ex cōsequenti nec illas anihilarᷓ. Ad hoc rn̄det Tho. pma pte q. cētēsimaquarta. Qd̄ deus bn̄dictus nō produxit res in esse agendo ex necessitate nature. Qd̄ si eēt vez: nō posset rē aliquā anihilare: sicut nec pōt a sua natura mutari. Produxit aūt oēm creaturam ex libera voluntate ex qua esse ipsius creature dependet. Conseruat vero deus res in esse: inquantum eis continue influit esse. Sicut itaq̄ anteq̄ res essent: potuit eis non cōmunicare esse: ⁊ sic eas non facere Itaq̄ postq̄ iam facte sunt: pōt eis nō influere esse: ⁊ sic eē desisterent absq̄ preiudicio diuine bonitatis que non dependet ex rebus creatis. Et licet posset deus res anihilare: nihil tn̄ ōino in nihilū redigitur: ex eo q̄ magis manifestatur potentia diuina in rerum consideratōne q̄ i n illarū anihilatione. Ideo sapiens Ecclesiastes. iii. ca. ait. Didici q̄ omnia opera que fecit deus: perseuerent in eternuz. Dicta sunt hec de potestate dei excelsi: vt sic mortales homines āplissimū: sempiternūq̄ dn̄m eius contuentes maiestati sue subesse non repugnent. Ipse nāq̄ est deus magnus: dominus ⁊ rex magn⁹ super omnes deos. Ipse est rex regum: ⁊ dn̄s dn̄antium: cui⁹ eterna potestas: que non auferetur ab eo. Ipse est qui domat colla superba: ⁊ concidit ceruices peccatorum. Ipse deniq̄ est: de quo Paulus scripsit prima ad Thimo. primo ca. Regi seculorum imortali ⁊ inuisibili soli deo: honor ⁊ gloria in secula seculorum.

¶ Sermo secundus de simplicitate dei: contra idolatras ⁊ colentes homines: atq̄ celestis corpora.

Spiritus est deus: Et eos qui adorāt euz in spiritu ⁊ veritate adorare oportet. Saluatoris nr̄i verba sunt ista originaliter. Joannis. iiii. c. Qui deum verum rem aliquam corpoream esse suspicantur: profecto in laqueuz incidunt erroris: ⁊ pernitiosissime falsitatis. Nam licet nulla creatura eius magnitudini valeat comparari: nihilomin⁹ cuncta que corporis inde in suo esse perficiuntur: ab illius natura sunt penitus aliena. Est quidē deus vere ⁊ sūme simplex: vt Aug⁹ docet in. vj. de trinitate. Ideo tenenduz est firmiter vt scūs Tho. docet pma pte. q. iiij. Q̄ in deo non est cōpositō neq̄ partiū quātitatiuaruz: neq̄ forme ⁊ materie: neq̄ in eo ē aliud natura ⁊ suppositiuū: neq̄ aliud natura ⁊ esse. Neq̄ ē in eo cōpositio generis ⁊ differētie: neq̄ subiecti ⁊ accidētis. Sz vt facili⁹ dei simplicitatē capiamus: in pn̄ti sermone tres veritates theologicas explicabimus.

¶ Prima q̄ deus ē spiritus.

¶ Secunda q̄ in deo non est compositio forme ⁊ materie.

¶ Tertia q̄ de⁹ i cōpōnē alioz nō venit.

¶ Q̄ deus est spirit⁹: ⁊ nullo modo pōt esse corp⁹: vel aliqd corporeū. ¶ Cap. I.

Prima veritas: q̄ deus nō ē corp⁹ Hoc declaraᷓ a Tho. pma pte. q. iij. Primo qa nullū corp⁹ mouetᷓ non motum: ⁊ deus ē principiū mouens immobile. Secundo: Quia deus est id quod est nobilissimum in entibus: quod cuncti sapiētes: pfitenᷓ. Impossibile aūt

est aliquod corpus dari nobilissimū oīuz
entium. Nā corpus aut est viuū: aut nō
viuū. Corpus viuū nobiliꝰ ē corpore nō
viuo. Corpus aūt viuū non viuit inquā
tum corpus: quia sic omne corpus viue-
ret. Oportet ergo ꝙ viuat ꝑ aliquid ali-
ud: sicut corpus nostruz viuit per animā
Illud ergo per quod viuit corpus nobiliꝰ
est ꝙ̄ corpus: Quare impossibile est deū
esse corpus. Sed arguere possumus ꝙ de-
us sit corpus quinq̧ rationibus.
¶ Primo ratione attributionis.
¶ Secundo ratione figurationis
¶ Tertio ratione testificationis.
¶ Quarto ratione situatiōis.
¶ Quinto ratione terminationis.
¶ Primo arguitur ꝙ deus sit corpus ra
tione attributionis. Nam scriptura at-
tribuit deo trinā dimensionē que spectat
ad corpus. Scribit eniz Job. xi. ca. Excel
sior est celo: ⁊ quid facies profundior in-
ferno ⁊ vnde cognosces: longior terra mē
sura eius ⁊ latior mari. Sed ex huiusmōi
verbis non concluditur ꝙ deus sit corpꝰ:
quia sacra scriptura cū trinā dimensionē
deo tribuit sub similitudine quantitatis
corporee: quantitatē ipsius virtualē desi-
gnat: vtputa per profunditatē: virtutem
cognoscēdi occulta. Per altitudinē excel
lentiā maiestatis super omnia. Per lon-
gitudinem durationē sui eē. Per latitu-
dinem affectū dilectionis ad omnia. Vel
vt Dionysius dicit i libro de diuinis no-
minibus. Per profunditatē dei itelligit
incōprehensibilitas essentie eius. Per lō
gitudinē processus virtutis oīa penetran
tis. Per latitudinem superextēsio eiꝰ ad
omnia inquantū .s. sub eius ꝓtectōne oīa
cōtinent. ¶ Secūdo possumus arguere:
ꝙ deus sit corpus ratione figurationis:
Omne nāq̧ figuratiuū est corpus: cū fi-
gura sit qualitas circa quantitatē. Deus
autem videt esse figuratꝰ. Nā Genesis
primo ca. dixit. Faciamus hoīem ad ima-
ginē ⁊ similitudinē nostrā. Figura vero
dicitur esse imago: sed ex hoc nō concludi
tur ꝙ deus sit corpus: quia hō dicit eē ad
imaginē dei non ſm corpꝰ sed ſm id quo
hō excellit alia aīalia: quantū ad rōnē ⁊ in
tellectū: que sunt res icorporee. ¶ Tertio
arguimus ꝙ deus sit corpus rōne testifi-
cationis. Testatur eni scriptura deū habe
re partes corpis. Vnde in ps. dicit. Ocu-
li dñi super iustos: ⁊ aures eius in preces
eoꝝ. Et iterū. A facie dñi mota est terra.
Et Job. x. ca. Manus tue dñe fecerūt me
¶ Ad hoc rñdemꝰ ꝙ locutōes huiusmōi
metaphorice sūt accipiēde: partes quidē
corporee atttribuūt deo rōne suoꝝ actuū:
ſm quandā similitudinē: sicut actus ocu-
li est videre. Vnde oculus de deo dictus
significat virtutē eius ad vidēdū suo mō
intelligibili: ⁊ simile ē de aliis. ¶ Quarto
arguimus rōne situationis: situs nō con-
uenit nisi corpi: sed ea que ad sitū ꝑtinent
dicunt de deo. Nam scribit Esaie. iii. ca.
Stat ad iudicādū dñs. Et. vi. c. Vidi do
minū sedentē. Stare itaq̧ ⁊ sedere ad si-
tū spectāt: ergo deus ē corpus. ¶ Ad hoc
vt predictum ē respōdemus. ꝙ ea que ad
situm pertinēt: attribuunt deo ſm quan
dam similitudinē. Et sic dicit sedēs ꝓpt
suam imobilitatem ⁊ auctoritatē: ⁊ stare
propter suā fortitudinē ad debellandum
omne quod ei aduersat. ¶ Quinto argui
mus rōne terminationis: nihil vtiq̧ pōt
esse terminus motus localis a quo: ⁊ ad
quē: nisi sit corpus vel aliqd corporeum.
sed deus in scriptura dicit eē terminꝰ mo
tus localis vt ad quē: ſm illud ps. Acce-
dite ad eū ⁊ illuminamini. Et vt a quo:
iuxta illud Hieremie ca. xvii. Recedētes
a te in terra scribent ¶ Hec ratio soluit
qm̄ ad deū nō accedit passibus corpalibꝰ
cū vbiq̧ sit: sed affectibus mētis: eodēq̧
modo ab eo discedit. Ita ꝙ accessus ⁊ re
cessus sub similitudine localis motus de-
signant spiritualem affectum.
¶ Qꝛ propter summaz simplicitatē que ē
in deo nō cadit in eo cōpositio materie
⁊ forme. ¶ Capitulū secūdum.

Secunda veritas: ꝙ in deo nō ē cō
positio forme ⁊ materie. Prima
ratio ſm Tho. est: quia materia id
quod ē in potentia ē. Et deus ē actus pu
rus nō habens aliquid de potētialitate.
Secūda rō: quia omne cōpositū ex mā ⁊
forma ē corpus. Quantitas eni dimensi-
ua est: que primo inest māe: ⁊ deus nō est
corpus. Tertia ratio: quia oē cōpositū ex

materia ⁊ forma est pfectū ⁊ bonū p suam for mā. vñ oportet ꝙ sit bonū p participationem fm ꝙ materia participat formā. Purū autē qđ bonū ⁊ optimū quod est deus nō est bonū per participationē. Quia bonū p essentiā est prius bono p participationē. Et si qs instaret ꝙ in deo ponit ira ⁊ gaudiū ac similia que sūt passiones coniuncti. vt dicit Aristo. primo de aia. Rñdere possumus ꝙ ita tribuunt deo ƀ similitudinē effect⁹. Effectus nanqꝫ ire est pu nire. punitio igit dei ira eius est. ⁊ sic de reliqs que nullo modo de deo accipiuntur fm passio nis defectum. Ex predictis sequitur ꝙ deus ē ideꝫ ꝙ natura sua siue essentia. qm̄ in his que nō sunt composita ex materia ⁊ forma in qui bus indiuiduatio non est per materiā indiui dualeꝫ. i. p hanc materiā: sed ipse forme per se indiuiduant. oportet ꝙ ipe forme sint suppo sita subsistentia. vnde in eis nō differt suppo situm ⁊ natura. sicut in rebus cōpositis ex ma teria ⁊ forma. necesse est ꝙ differat natura uel essentia et suppositū. Cum itaqꝫ deus vt di ctum est nō sit cōpositus ex materia ⁊ forma. oportet ꝙ de⁹ sit sua diuinitas sua vita ⁊ qc quid aliud de deo sic predicatur.

¶ Q deus non venit in compositionē alicui⁹ creature neqꝫ sicut ꝑncipiū formale neqꝫ ma teriale. ¶ Capitulum tertium.

Tertia veritas est ꝙ deus in compositio nem alioꝝ non venit. neqꝫ sicut principi um formale neqꝫ sicut principiū materiale. qr est cā prima efficiens. cuius est primo ⁊ per se agere. Quod aūt venit in cōpositionē alicui⁹ non est primo ⁊ per se agens. sed magis com positum. Et licet Aug⁹ libro de verbis dñi di cat. ꝙ verbū dei qđ est deus est forma nō for mata. quare sequeret ꝙ cū forma sit pars cō positi. Tñ sctūs Tho. dicit ꝙ verba scti augu stini sunt sane intelligenda. qm̄ verbū in diui nis est forma exemplaris ⁊ non forma que est pars alicuius compositi. Quare ex dictis liq do cognoscere possumus. qꝫ multipliciter er rauerunt antiqui. Nam quidā dixerūt ꝙ de⁹ esset aia mundi que informat celū ⁊ terrā ⁊ oī bus viuentibus ministrat vitam. Et ꝙ p qua tuor elemēta fusa vniuersa sub celo gignat ꝑ tegat ⁊ corrumpat. fm illud Virgilij in. vi. Principio celū ⁊ terras camposqꝫ liquentes Lucentemqꝫ globū lune titaniaqꝫ astra. Spi ritus intus alit totāqꝫ infusa p artus Mens agitat molē ⁊ magno se corpore miscet. Inde hominū pecudūqꝫ genus vite volantū. Et q̄ marmorea fert monstra sub equore pontus. Hec opinio impia est ⁊ falsa qm̄ ut est predi ctum non potest esse deus ꝑpter suā pfectio nem. formale neqꝫ materiale principiū creatu re. licet sit cā efficiens ⁊ finalis oim rerū. qr est alpha ⁊ o ꝑncipiū ⁊ finis. Alij vero tenuerūt celestia corpora esse deos. de quibus ita Lactā tius scribit li. ij. diuinaꝝ institu. Philosophi stoyce discipline in ea sunt opinione ut omia celestia que mouent in deoꝝ numero haben da esse censeant. Siquidem Lucilius stoicus apud Ciceronē sic loquit. Hanc ergo in stel lis constantiā hanc tantā in tam varijs cursi bus cōuenientiā non possum intelligere sine mente ratione consilio que cū in sideribus eē videamus nō possumus ea ipsa nō in deorūꝫ numero ponere. At paulo infra Lactantius sic sequit. Vos o philosophi ñ solū indoctos ⁊ impios verum cecos ⁊ ineptos ⁊ deliros ꝑ bamus. qm̄ ignorantiam imperitoꝝ vanitate vicistis. Illi enim solem ⁊ lunam vos ēt side ra deos putatis. Nōnulli vero ad hanc vene runt superstitionē ut hoies putauerūt fuisse deos. nam ut Lactantius refert li. primo. Co luerunt egyptij Isidē. Mauri Iubam. Ma cedones cabirun. Peni vranū. Latini faunū Sabini Xanctū. Romani quirinū. Athenien ses mineruā. Samij iunonē. Paphij venerē Lemnij vulcanū. Naxij liberū. Delfici apol linem qui oēs fuerunt homines. Exquo ibi la ctantius subdidit. Marcus tullius. qui non tm̄ pfectus orator sed philosophus fuit. Siq deꝫ solus extitit platonis imitator in eo libro quo seipsum de morte filie consolatus est. nō dubitauit dicere deos qui publice colerentur homines fuisse. Et in libro de natura deorum Cicero sic fatetur. Suscepit aūt vita hoium consuetudoqꝫ cōmunis ut bñficijs excellētes viros in celū fama ac volūtate tollerent. Hinc hercules. Hinc Castor. hinc pollux. hinc escu lapius. hinc liber. In primo vero libro diuina rum institutionū lactantius deridet illos qui Iouem deū appellāt. Vana inquit persuasio est eoꝝ qui nomen iouis summo deo tribuūt Et iterum ibi de Ioue ait. Antiquus auctor Emerus qui fuit ex ciuitate messana res ge stas iouis ⁊ ceteroꝝ q dij putant collegit hi storiam quā cōtexuit ex titulis ⁊ inscriptoīb⁹ sacris que in antiquissimis templis habeban tur. Maximeqꝫ i fano iouis trifili. vbi aureā

columnam positum esse ab ipso ioue titulus
indicabat.i qua columna sua gesta prescripsit
ut monumenta essent posteris rerum suaruz.
Et iterum infra ait. Olimpus ambiguuz no
men est τ montis τ celi. In olimpo autem Jo
uem habitasse docet historia eadem.que dicit
Eadem tempestate Jupiter in monte olim/
po maximam partem vite colebat. Et eo ad
eum in ius veniebat si que res incontrouersia
erãt. Item si quis quid noui inuenerat quod
ad vitam humanam vtile esset eo veniebat at
qz ioui ostendebat. Et iterum ibi Lactantius
ait. Cicero de natura deorum cum tres ioues
a theologis nominari diceret ait tertium fu/
isse cretensem saturni filium cuius in illa in/
sula sepulchrum ostenditur. Quomodo ergo
potest deus alibi esse viuus.alibi mortuus.ali
bi habere templum.alibi sepulchrum.hec ille.
Ubi ostendere cõtendit quod Jupiter homo
mortalis non deus fuit. Sed mirum nempe
est quod de romanis antiquis predicat. Ad
tantam nanqz dementiam deuenerunt ut eti
am meretrices deas colerent. Nam ut inquit
lactantius. Romuli nutrix lupa honoribus
est affecta diuinis.fuit enim faustuli vxor τ ꝑ
pter vulgati nominis vilitatem lupa inter pa
stores nuncupata est.vnde etiam lupanar di/
citur. Quedam insuper meretrix Leena dicta
cum tyrannum occidisset pro dea est habita.
Et quia nephas erat simulacrum constitui
meretricis in templo apollinis effigiem posu
erunt cuius nomen gerebat. Colebãt adhuc
faulam meretricem. Et de alia Flora refert la
ctantius ꝙ cum magnas opes ex arte mere/
tricia quesiuisset populum romanum scripsit
heredem certamqz pecuniam reliquit cuius
ex annuo fenore suus natalis dies celebrare/
tur editione ludorum quos appellant floralia
Quod quia senatui flagitiosuz videbatur ab
ipso nomine argumentuz sumi placuit vt pu
dende rei quedam dignitas adderetur. Deam
finxerunt esse que floribus presit eamqz opor
tere placari ut fruges cum arboribus aut vi/
tibus bene prospereqz florescerent. Et ne sin/
gulis immoremur tam Romani qz cetere na
tiones idolatre ut Paulus scribit ad Roma
nos primo ca. Mutauerunt gloriam incorru
ptibilis dei in similitudinem imaginis cor/
ruptibilis hominis τ volucrum τ quadrupe/
dum τ serpentum. Contra quos ita pulchre
scriptum est Sapientie decimotertio ca. Ua

ni sunt omnes homines in quibus nõ subest
scientia dei. Et de his que videntur bona nõ
potuerunt intelligere eum qui est. Neqz ope/
ribus attendentes agnouerunt quis esset ar/
tifex. Sed aut ignem aut spiritum aut citatũ
aerem aut girum stellarum aut nimiã aquam
aut solem aut lunam rectores orbis terrarum
deos putauerunt. Quorum si specie delectati
deos putauerunt sciant quanto his domina/
tor eorum speciosior est. Speciei enim gene/
rator hec omnia constituit.hec ille. Nos Uo
quibus veritas iam effulsit.neqz paganorum
deliramentis innitimur satis superqz repre/
hensibiles sumus.quia deum verum magnũ
τ omnipotentem agnoscentes illi ut decet re/
uerentiam debitam non impendimus neqz
ad promissam nobis ab eo hereditatem cele/
stis regni procuramus accedere. Ad quam
nos ipse perducat qui est benedictus in secu/
la seculorum Amen.

¶ Sermo tertius de incarnatione ihesu xpi
in quo declaratur sũma liberalitas dei patris
τ tempus incarnationis conueniens.

AT ubi uenit plenitu
do temporis misit deus filium su/
um factum ex muliere factum sub
lege ut eos qui sub lege erant redi/
meret ut adoptionem filiorum reciperemus.
Doctores gentium verba sunt ista origina/
liter ad Galathas quarto ca. Descendit de
celo in vterum virginis deus dei filius ut ho
minez perditum redimeret atqz reduceret ad
regna celorum. Post lapsum siquidem pri/
morum parentum humanum genus per lon
gissima temporuz spacia sub diuina indigna
tione permansit. Omnes eramus filij ire nec
dabatur cuiqz aditus ad paradisum. Trahe/
bantur patres ad limbum. ibiqz habitabant
in tenebris.non valentes attingere ad lumen
desiderabile visionis diuine. Oẽs iusti erant
in luctu τ mundus totus paucissimis dumta/
xat exceptis. idolis deditus post principem
tenebrarum currebat. Tandem recordatus deus
ꝙ puluis sũmus. misertus est figmenti sui.
Et ira deposita aperuit fontem pietatis sue.
misitqz filium suum dilectum qui verus deus
τ homo. malis omnibus finem dedit. Cum
vero nos deceat tanti bñficij memores eẽ.ne
propter ingratitudinem impij apud altissi/
mum inueniamur. Iccirco in hoc sermone d

incarnatione ihesu xp̄i loqui incipiemus de qua dixit Apostolus paulus verba in themate posita. vbi tria mysteria erunt declaranda.
Primum dicitur charitatis.
Secundum tarditatis.
Tertium temporalitatis.

¶ De varijs opinionibus circa incarnationem xp̄i. si homo non peccasset.

¶ Capitulum primum.

PRimum mysterium declarandum dicitur charitatis. In quo deuote considerandum est q̃z ardētissima fuit erga nos charitas dei patris qui pro nobis peccatoribus filium suum carnem assumere ꝛ crucem fecit subire. Sed pro spirituali non quidem curioso ingenij nostri exercitio circa dubium illud aliq̃ztisper insudabimus quo queri solet. An si non peccasset adam xp̄s fuisset incarnatus. Et de hoc apud theologos peritissimos duplex extat opinio. Prima eorum qui tenēt ꝙ si nunq̃z Adam lapsus esset adhuc deus homo factus fuisset. ꝛ ut dicit Bonauentura in iij. distin. i. Isti distinguunt de incarnatione. Nam cum incarnatio sit carnis assumptio. caro assumpta potest considerari dupliciter. aut quantum ad substantiam aut quantū ad defectū passibilitatis. si fiat sermo de ipa quātum ad defectuz passibilitatis ꝛ mortalitatis tunc si nō peccasset homo ꝛ redimendus non esset xp̄s mortalē carnē nō assūpsissz. Si vero loquamur de incarnatione ſm ꝙ dicit assumptionē humane nature simpliciter. i. sine defectibus ꝛ penalitatibus. sic volunt isti ꝙ si nunq̃z peccasset homo. adhuc xp̄s fuisset incarnatus. Assumunt autem huius opinionis confirmationem septem persuasiuas rationes.
Prima dicitur hominis perfectio.
Secunda humane nature dispositio.
Tertio dei manifestatio.
Quarta humane nature exaltatio.
Quinta meriti comparatio.
Sexta matrimonij significatio.
Septima anime xp̄i no bilis conditio.

Prima ratio cōfirmans opinionē prefatam dicitur hois perfectio. Incarnatio quippe facit ad hominis perfectionē. ꝛ p cōsequens ad pfectionē vniuersi in hoc ꝙ completionē dat humano generi. Primo quantū ad illud ꝙ respicit naturā. Scd̄o quantū ad illud qd̄ respicit grāz. Tertium quantū ad illud qd̄ respicit gloriam. Primo quantū ad illud qd̄ respicit naturam. q2 in incarnatione est consumatio modoꝝ educendi hoiem in esse. Quadruplex nanq̃z modus est educendi hominem in esse. Primus nec de viro nec de muliere sicut fuit Adam. Scd̄us de viro sine muliere. sicut eua Tertius de viro ꝛ muliere. sicut educimur oēs Quartus de muliere sine viro. sicut eductus est xp̄s. Sed hic quartus est in incarnatione. ergo si homo stetisset incarnatio fuisset. aut si non. tunc vnus modus productionis hoium deficeret. ꝛ sic vniuersuz perfectū non essz qd̄ est maximū incōueniens. Dicit nanq̃z Aug⁹ in li. de libero arbitrio. ꝙ vniuersuz hz tantā pfectōz ꝙ nemo potest in eo imperfectum aliquid rationabiliter inuenire. nec rationbiliter aliquid addere. ¶ Scd̄a incarnatio facit ad perfectionē hois quantū ad illud qd̄ respicit grām. Nam xp̄s est caput ecclesie nō soluz ſm diuinā naturā. sed etiam ſm humanaz sicut dicit Aug⁹ super Johem. Sed si homo n̄ peccasset adhuc esset corpus ecclesie. aut ergo dei filius incarnaretur. aut corpus ecclesie remaneret acephalū sine capite. ¶ Tertio incarnatio facit ad perfectionē hominis quantum ad illud quod respicit gloriam. Vt eni inquit Augustinus li. de spiritu ꝛ anima. totum hominē assumpsit ut totum beatificaret. ut siue intus ingrederetur siue extra egrederetur pascua inueniret. Sed homo debebat totus beatificari. ꝛ ita plene si non fuisset lapsus sicut postq̃z cecidit. Ergo si adhuc nō peccasset xp̄s fuisset incarnatus. ¶ Secunda ratio pro predicta opinione dicitur humane nature dispositio. Dicit enim glosa super illo verbo ad hebreos. Nusq̃z apprehendit angelos non angelice nature data est ꝛ dignitas ut ei persona diuina vniretur. Si ergo humane nature nihil datur frustra. Si non peccasset talis dignitas non remaneret vacua. sed adhuc vniretur cum diuina natura. ¶ Tertia ratio dicit̃ dei manifestatio. Nam ita decebat deum manifestare suam potentiā. sapientiā ꝛ bonitatē si homo stetisset sicut si lapsus essz. ergo si oīa ista facta sunt in opere incarnatōnis videtur ꝙ incarnatio adhuc fuisset. ēt peccato hominis non interueniente ¶ Quarta ratio est humane nature exaltatio. In incarnatione siquidem filij dei humana natura est plurimū exaltata. Si ergo deus incarnat̃ ex hoc ꝙ humana natura peccat. videt̃ ꝙ homo reportat cōmodū de malicia sua. quod non decet iustum

retributorem. ¶ Quinta ratio dicitur meriti
comparatio. Tante vtiqꝫ nobilitatis ⁊ diffi/
cultatis est mereri ⁊ vendicare siue acquirere
sibi infinitum bonū. sicut satisfacere ꝓ offen/
sa que est cōtra infinitū bonū. Si ergo homo
non poterat satisfacere pro se de offensa qua
offenderat deum. sic nec per se potest mereri
habere deum. ergo sic oportunū fuit filiū dei
incarnari homine cadente ut pro homine sa/
tisfaceret. sic videtur ꝙ oportunū fuit dei fili
um incarnari homine stāte ut hoc mereri pos
sit per euꝫ. ¶ Sexta ratio dicitur matrimonij
significatio. Si equidem homo lapsus nō fu/
isset. nihilominus fuisset sacramentum matri
monij. Si ꝟo sacramentū matrimonij in cō
iunctione sexuū dicit siue significat cōiunctio
nem christi ⁊ ecclesie quantū ad naturarū vni
onem propter inseperabilitatem. Vnde Apo
stolus ad ephesios. v. ait. Sacramentum hoc
magnū est. Ego autem dico in xp̄o ⁊ in eccle/
sia. ergo si homo stetisset aut sacramentū ma/
trimonij esset falsum signū. aut dei filius fuis
set incarnatus. ¶ Septima ratio dicitur ani
me xp̄i nobilis conditio. Si incarnatio facta
est principaliter propter peccati expiationem
sequeretur ꝙ anima christi facta sit nō princi
pali intentione. sed quadam quasi occasione.
Sed incōueniens est nobilissimā creaturam
occasionaliter esse introductaꝫ. cum agens in
tendat principaliter opera nobiliora. Igitur
videtur ꝙ inconueniens sit dicere incarnatō
nem factam esse propter hominis reparatio/
nem. Predictis itaqꝫ ratōnibus muniti affir
mānt pleriqꝫ. ꝙ si non peccasset Adam adhuc
xp̄us carnē assumere non refugisset. Sed alio
rum secūda opinio est. ꝙ si nō fuisset peccatū
hominis. neqꝫ fuisset aliquo pacto īcarnatio
subsequuta. Et isti quidē rationes pro alia p/
te siue opinione ꝓductas primo soluere ⁊ nil
illas valere cōtendunt. Deinde seipsos muni
unt viriliter ⁊ defendūt tam rōnibus catholi
cis q̄ꝫ auctoritatibus fidedignis. Dicūt ergo
ꝙ prima ratio debilissima est. q꞉ dum dicit ꝙ
deum cōueniebat incarnari propter perfectio
nem vniuersi quodāmodo deum intra perfe/
tionem vniuersi concludit. ⁊ quandam neces
sitatem incarnatōis imponit ei. qđ contra mē
tem philosophi. qui. xi. Methaphysice ait. ꝙ
deus supra omnē ordinem vniuersi ponend⁹
est. sicut non dicitur esse dux de exercitu sed
supra exercitum. Et ad illud quod dicitur de

multiplici modo educendi hominē. Respon/
detur ꝙ ille quartus modus educendi homi/
nem nō est de perfectione vniuersi. sed supra
perfectionem. Ideo Ieremias. xxxi. ca. dicit.
Nouū fecit dn̄s super terram femina circun/
dabit virum. ex quo non sequitur. ꝙ si homo
stetisset ꝙ talis modus producendi hominez
esset. nec ex hoc sequitur ꝙ vniuersum sua p/
fectione careret. Sicut etiam nō p̄t argui im
pfectio vniuersi quantū ad suscitationē mor
tui quam deus non fecisset si homo pstitisset.
Posset etiā dici ꝙ de illo modo productiōis
nō potest argui veritas incarnatiōis. q꞉ deus
posset ꝓducere hoīem de muliere absqꝫ viro
qui tn̄ nō esset deus. Ad aliud ꝟo qđ sequeba
tur in prefata rōne ꝙ incarnatio facit ad pfe/
ctionē hois quantū ad illud qđ respicit grām
exquo xp̄us est caput ecclesie ꝺm humanā na/
turā. Rn̄det ꝙ duplex est ꝓprietas capitis.
Vna que attēditur ꝫcōformitatē ad mēbra
Alia que attendit ꝺm gratuitā donoꝝ influē
tiam. Ratione prime proprietatis xp̄us est ca
put ecclesie inquantū homo. Rōne vero scđe
caput est inquantū deus. Et hac ratione prin
cipaliter tenet rationē capitis. Ideo esto ꝙ i/
carnatus non esset adhuc ecclesia capite nō ca
reret. quia sicut ecclesia angelorum habet ca/
put deum. ita ecclesia hoīum. quare nō sequit
ꝙ corpus ecclesie esset acephalum. quāuis nō
haberet caput ꝺm omnē ꝓprietatem. De illo
vero qđ dicitur ꝙ incarnatio facit ad pfectio/
nem hominis quantū ad gloriā. Respondet
ꝙ illa nō est ratio precipua incarnationis sed
annexa principali. pro eo ꝙ si nunq̄ꝫ deus in/
carnatus esset. homo glorificatione corporis
sui ⁊ visione dei perfecte ⁊ totaliter beatus es
set. Visio enim xp̄i corporalis spectat non ad
essentialē completionē beatitudinis sed ad qđ
dam accidentale gaudium. Nam gloria cor/
poris ⁊ sensuū exteriorum erit per redundan/
tiam delectationis venientis ab anima ex vi
sione dei. ut dicit Aug⁹ in epistola ad diosco/
rum. Vnde multum derogare videtur sūmo
bono. qui dicit ipsum non sufficere absqꝫ bo
no creato sibi adiuncto ad hominem perfecte
beatificandum. ¶ Secūda rō soluitur. quia il
la idoneitas ⁊ congruitas data humane na/
ture ad incarnationem attenditur ex parte re
parabilitatis hominis principaliter quāuis
ratione dignitatis ⁊ aliarū cōditionū aliquo
modo attendat. Ideo sicut homo non fuisset

reparatus si non cecidisset q̄3uis esset repara/
bilis sic deitati non esset vnitus q̄3uis eēt vni
bilis. Nec tñ frustra fuisset illa potentia quia
multe sūt potentie ⁊ idoneitates que ad actu3
non reducuntur ⁊ tñ frustra non sūt q2 digni
tati ⁊ nobilitati nature attestantur. Nec dici
tur potentia frustra si non reducitur ad actu3
sed tunc frustra est cum ad actum non reduci
tur. ⁊ tñ ad actum exigit eam reduci tempus
⁊ locus. ¶ Scd̄a ratio frinola censetur ex eo
q̄ deus sufficienter manifestauit suam poten
tiam sapientiā ⁊ bonitatem per opus creatio
nis rerum distinctionis ⁊ ornatus. licet istam
manifestauerit in opere incarnatiōis dum ꝓ
pter hominis lapsum decuit xp̄m carnē assu/
mere. ¶ Quarta adhuc ratō inficitur. q2 licet
per xp̄m incarnatum sit exaltata humana na/
tura nō tñ segtur q̄ homo ex hoc reportet cō
modum de malicia sua. q2 incarnatio nō fuit
ex malicia hominis. sed ex sūma benignitate
⁊ sapientia dei. Quia enim sapientia dei vin
cit maliciam. Hinc est q̄ non patitur esse ma
lum aliquod de quo non eliceat bonū ⁊ etiam
maius bonū. Alioquin non perfecte malicia3
vinceret. Propterea contra preuaricationē
ade qui totum genus humanū interfecit sta/
tuit rectitudinē scd̄i ade qui pro toto genere
humano posset satisfacere. Et cuius obedien
tia mlt̄o plus sibi placeret q̄3 inobediētia ade
potuit sibi displicere. Quare filium dei incar
nari non fecit nostra malicia sed dei charitas
nimia ⁊ misericordia. ¶ Quinta ratio nihil
concludit qm̄ non eodem mō se habent meri
tum vite eterne ⁊ satisfactio pro offensa. Nā
ad meritū vite eterne sufficit complacentia ex
parte merentis. ad hanc aūt complacentiam
sufficit diuina gratia. Et q2 grām diuinā po/
terat homo habere per missionē spūs scti ⁊ fi
lij in mente absq3 filij missione in carnē. Hic
est q̄ ad pfectionē meriti vite eterne nō opor
tuit incarnationē interuenire. Ad satisfacien
dum āt nō solū requirit̄ q̄ satisfactio placeat
sed q̄ damnū recompensare valeat. ⁊ honorē
deo sublatū restituat. Et ideo non tanta fuit
necessitas incarnationis propter necessitate3
merendi sicut propter necessitatē satisfacien/
di. Et q̄ istud sit verum patet in angelis quo
rum natura non est vnita verbo ⁊ tñ merue/
runt vitam eternā. Insuper esto q̄ tante diffi
cultatis sit mereri vitam eternā sicut satisfa/
cere pro offensa. tñ nō oportet q̄ propter hoc
necessaria sit incarnatio xp̄i pro eo q̄ spiritus
sctūs ipse qui ꝑ charitatē mouet aiam dignā
eam facit gloria sempiterna. Sed ad satisfaci
endū necessaria est incarnatio. q2 ut aiunt om
nes theologi. Cōgruentissimus modus satis/
faciendi fuit per mortē ⁊ passionem xp̄i. sicut
congruētissimus est ad merendū per charita
tem ⁊ dilectionem. ¶ Sexta ratio ad hoc non
potest militare q2 matrimoniū duplicē habet
significationē. significat enim coniunctione3
dei ad ecclesiam s̄m charitatem. Et significat
etiam coniunctionē naturaꝝ in persone vni/
tate. dictāq3 significationē habet s̄m statum
nature lapse. primā vero habuisset si stetisset
homo. Et ideo non esset falsu3 signū. sicut eni
matrimoniū nunc est in officiu3 ⁊ in remediū
tunc aūt solum in officiū sic modo h3 duplex
significatum tunc vero vnū. ¶ Septima in/
super ratio nō admittitur nec acceptatur qm̄
deus ab eterno presciuit lapsum humani ge/
neris qd̄ tñ fecit q2 se reparaturu3 cognouit.
Et ideo principalius in intentione fuit repa/
ratio lapsi q̄3 conditō eius ad lapsum possibi
lis. Et propterea nō sequit̄ q̄ aīa xp̄i facta sit
quadā occasione ⁊ nō principali intentione. H
enim teneret si deus in conditōne generis hu
mani non precognouisset hominis lapsū. Ex
quibus oībus qui tenent q̄ non fuisset incar/
natus xp̄us si non peccasset adam. asserunt q̄
opinio ista coꝝ magꝭ deū honorat q̄3 prima q̄
deū intra perfectionem vniuersi includit. hoc
vero supra oēm ordinem vniuersi ponit illu3
De quo vide Bonauentu. in scd̄o di. xv. q. iiij
in littera. Insuper fortificatur coꝝ sententia
tali ratione. Si deus assumpsit humanā na/
turam. Aut hoc fuit propter humanā digni/
tatem. Aut propter necessitatē. Si ꝓpter di/
gnitatem cum angelica natura sit dignior q̄3
humana magis debuit assumpsisse angelica3.
Si propter necessitatē ⁊ necessitas indigentie
non sit nisi propter peccatum. ergo videtur q̄
precipua ratio incarnationis fuit redemptio
humani generis lapsi. Accedit ad hoc ad fir/
miorē confirmationē q̄ oēs doctores famosi
celeberrimi ita expresse tenent ⁊ loquunt̄. Vñ
super illo verbo matthei. xviij. ca. Venit filꝰ
hominis querere ⁊ saluum facere quod perie
rat. Augꝰ in li. de verbis apl'i sic dicit. Si hō
non peccasset filius hominis nō venisset. Et
iterū super illo dicto apl'i prime ad thi. primo
ca. Xp̄s iesus venit in hunc mundum saluos

facere peccatores. Augꝰ ait. Nulla causa fuit veniēdi xp̄o dn̄o nisi pecatores saluos facere Tolle morbos tolle vulnera ⁊ nulla erit causa medicine. Et super illo verbo Matth.i. Ipse eni saluū faciet populum suū a peccatis eorū Augusti. refert. si homo nō peccasset virgo n̄ peperisset. Et idem super isto verbo psalmi. Infixus sum in limo profundi. vtinam maneret homo in eo quod deus fecit. Si maneret i eo quod deus fecit n̄ in limo infixus esset quē deus genuit. Et iterum Augustinus sup illo verbo Joan.xi.ca. Dn̄e ecce quem amas ifirmatur. Si peccatores dn̄s n̄ amaret ad terrā de celo nō descendisset. Et ad idem est dictū Gregorij in hymno. Exultet iam angelica. vbi ait. Nihil enim nobis nasci ꝓfuit nisi redimi profuisset. Et leo papa in sermone de natiuitate inquit. Si homo ad imaginem ⁊ similitudinem factus in suo honore mansisset creator mūdi creatura n̄ fieret neq̄ sempiternus temporalitatem subiret. aut equalis deo patri dei filius formā serui assumeret. Et ne vlterius defatigentur animi auditorum cum vtraq̄ opinio stare possit. Ego dico q̄ si non peccasset homo. quid fuisset. nobis reuelatum nō est. Sufficere nobis deb3 q̄ xp̄s factus est homo vt peccatum generis humani deleret. hic dirigenda est cōtemplatio nostra hoc pie ad mentē reuocandū. Consideremꝰ ergo quāta fuit admiranda charitas dei patris qui ꝓprio filio suo nō pepercit sed pro nobis omnibus tradidit illum. De hoc sic scribit ioan.iij c. Sic deus dilexit mūdum vt filium suū vnigenitū daret vt omnis qui credit in illum nō pereat sed habeat vitam eternā. Quod hieronymus admirans in epistola ad damasum papam inquit. Que maior potest esse clementia q̄3 vt dei filius. filius hominis. putaretur decem mensiū fastidia sustineret. partus expectaret aduentum. per singulas adoleret etates. ⁊ post contumelias vocū alapas ⁊ flagella crucisq̄. pro nobis fieret maledictū vt nos a maledicto legis absolueret. Et Gregorius reclamando sic patrem eternū alloquitur. O inextimabilis dilectio charitatis. vt seruū redimeres filium tradidisti. Et merito quilibet in stuporem verti debet cum audit deum carne vestitum passibili. ⁊ humiliatum vsq̄ ad formam serui. non propter suam sed propter nostram indigentiam vt nobis pereuntibus ferret opem.

¶ Et tempus incarnationis xp̄i merito dicit tempꝰ plenitudinis respectu dei. respectu angeli. ⁊ respectu hominis.

¶ Capitulum.ij.

Secundum mysterium declarandum de incarnatione xp̄i dicitur tarditatis. In quo fideliter confitemur xp̄m rationabiliter distulisse tempus incarnatiōis vsq̄ ad sextā etatem mundi. Quare autem nō ante voluerit incarnari dixi in quodam sermone de annūciatione virginis. qui licet alibi sit notatus tamen pro huius operis perfectiōe etiam in hoc libro scribitur. Nunc vero aperiēdum est cur tempus illud quo deus homo factus est ab ap̄lo tempus plenitudinis appellatur. Et ad hoc rn̄det dn̄s Bonauen. in.iij.di.i. in declaratiōe littere q̄ sic dicitur. ¶ Primo respectu dei. q2 in incarnatiōe est facta plena participatio diuinitatis. Vn̄ ad colocenses.ij.c. dicit Ap̄ls. In xp̄o habitat ōis plenitudo diuinitatis corporaliter. ¶ Scd̄o dr̄ tempus plenitudinis respectu angeli q2 per xp̄m reparata est angelorum ruina. Ideo dauid in ps̄.cix. ait Judicabit in nationibus implebit ruinas. ¶ Tertio dr̄ tp̄s plenitudinis respectu hominis. tum quia plene a culpa liberatur. tum q2 plene est de veritate necessaria edoctus. tum quia plena gratia diffusa est in credentes. vn̄ dicitur Joannis.i.ca. q̄ ioannes baptista testimonium perhibens de xp̄o ait. De plenitudine eius accepimus omnes ⁊ gratiam pro gratia. quia lex per moysen data est. gratia ⁊ veritas per iesū xp̄m facta est.

¶ Qualiter accipiendum sit medium temporis in quo xp̄s incarnatus est.

¶ Capitulum.iij.

Tertium mysterium declarandum de incarnatione xp̄i dicitur temporalitatis. Et in hoc inuestigādum est. An xp̄s incarnatus sit in medio tp̄is. Et quidam arbitrantur q̄ sic. ꝓpter verba Abacuc prophete dicentis ca.iij. Dn̄e audiui auditionem tuam ⁊ timui. Dn̄e opus tuū in medio annorum viuifica illud. In medio annoꝝ notū facies. Cum iratꝰ fueris mie recordaberis. Que verba vt dicit in argumēto in Abacuc intelliguntur de xp̄o Ex quibus id videtur affirmari. q̄ deꝰ homo factus est in medio tp̄is. At ⁊ alij cōtrarium sentiūt tenentes q̄ xp̄s in vltimis tp̄ibus visibiliter deus ⁊ homo mundo apparuit. Nam Augꝰ super.iiij.ca. ioānis inquit d̄ xp̄o. Iter ipsius est caro ꝓ nobis assumpta. Qui enim

vbiqz est quo it. nisi qz ad nos si veniret si for/
mam visibilis carnis nō assumeret. Ideo fati
gatus erit ab itinere. Quid est aliud q̄z fati/
gatus in carne. Quare ergo hora sexta. quia
etate seculi sexta. Cōputa tanq̄z vnam horam
Vnam etatē ab adam vsqz ad noe. Secundā
a Noe vsqz ad abrahā. Tertiam ab abrahā
vsqz ad dauid. Quartaz a dauid vsqz ad trāſ
migrationē babylonis. Quintā vsqz ad bap
tismū ioānis. Sextā vsqz ad cōsūmationē se
culi. hec ille. Constat autē q̄ sexta etas in qua
xp̄s venit non est in medio temporis cum sit
vltima. ergo magna restat in hoc perplexitas
quam āmouēdam puto ne in dubio animus
in cōtemptū cadat scripturaꝝ sanctaꝝ. Et ꝓ
pterea dicere possumus q̄ mediū sumitur du
pliciter. s. stricte ꝛ punctaliter pro eo tempore
quod equaliter distat ab extremis. s. principio
ꝛ fine temporis. Et accipitur large ꝓ eo. s. qđ
est inter illa extrema verba. itaqz Abacuc me
dium temporis designāt. Hoc mō scđo q̄ si
stricte vellemus intelligere tūc nobis esset cer
titudinaliter cognita hora iudicij qđ in fine
tp̄um ꝛ cōsūmatione seculi fiet cōtra id quod
saluator nr̄ dixit Marci. xiij. Et matth. xxiiij.
ca. De die aūt illa ꝛ hora nemo scit. Ob quod
Aug⁹. li. xviij. de ci. dei. dicit. Frustra ānos q
remanent huic seculo computare ac diffinire
conamur. cum hoc nō esse nr̄m ex ore veritatꝭ
audiuimus. Sufficiat igit̄ nobis agnoscere q̄
incarnatus est xp̄s inter principiū ꝛ finē tem
poris qđ est mediū valde latum nō āt in extre
mitatibus in principio. s. ꝛ fine. De ānis/ Vo
qui fluxerunt a principio mūdi vsqz ad incar/
nationē xp̄i varia est opinio. Naz ſm Bedā
fuerūt āni quinqzmilia centū nonagintanouē
Alij vero cōputant ānos tria milia nongen/
tos sexaginta. Nō tn̄ propter hoc cuiq̄z durū
videri debet. cū difficillimū credam puncta li
cere posse seruari memoriā ānorum in rebus
gestis. Debemus itaqz nos oi curiositate de/
posita redemptori nostro gratias quas pos/
sumus dicere. quia non expectamus amplius
cum in carnem venturum qui iam venit ꝛ vi
am fecit omnibus vt facile saluari possimus
aperuitqz ianuam regni celorꝝ ad quod nos
ipse perducat qui viuit ꝛ regnat in secula se/
culorum.

¶ Sermo quartus in quo tractatur de incar/
natiōe dn̄i nostri iesu xp̄i a cuius explicita fi/
de iam nullus excluditur.

IN hoc apparuit cha
ritas dei in nobis qm̄ filium suum
vnigenitum misit deus in mundū
vt viuamus per eum Verba sunt Joannis
prime sue canonice ca. iiij. Refugit quorūdaz
animus deum incarnatum audire qui blas/
femiam arbitrantur quod nos ad laudem cre
atoris nostri accedere cōfitemur. Tunc qui/
dem illum benedicimus cum stabili fide credi
mus eum pro nobis hoiem factuz. Vt aūt cō
fundant̄ increduli ꝛ mens bonorū in ipsa ve
ritate letetur in hoc sermone de incarnatione
iesu xp̄i benedicti verba faciemus. de qua lo/
cutus est ioānes in verbis in themate positis
vbi tria mysteria occurrunt cōsideranda.
Primum dicitur possibilitatis.
Secundum necessitatis.
Tertium credulitatis.

¶ Qualiter fuit possibile deum carnem assu/
mere. ¶ Capitulum. i.

PRimū mysteriū cōsiderandū dicit̄ pos/
sibilitatis in quo ostendemus q̄ deum
incarnari fuit possibile. Et hoc ſm Tho. iij.
parte. q. i. triplici ratione
Primo ratione omnipotentie.
Secundo ratione excedentie.
Tertio ratione conuenientie.

¶ Primo ostendit̄ impossibilitas incarnatō
nis ratione oipotentie. Nam cum deus sit oi
potens potest omne illud quod nec contradi/
ctionem includit nec aliquem defectuz in deo
ponit. iuxta verbū angeli ad virginē beatissi/
mam Luce. i. dicentis. Non erit impossibile
apud deum omne verbū. Sed deū humanam
naturā assumere nec cōtradictionē includit.
nec aliquē defectū in deo ponit. qđ patet. qz
diuina natura vniri humane in vnitatē per/
sone nō est aliud q̄z diuinā ꝑsonā que ab eter
no fuit hypostasis respectu diuine nature eē
hypostasim respectu humane nature in tem/
pore. hoc āt n̄ dicit aliquā imperfectionē sed
potius dignitatē ꝛ nobilitatē. Sicut eni cum
deus sit bonus ab eterno in nullo fit deroga/
tio bonitati sue dū est causa bonitatis creatu
re in tp̄e. q̄uis bonitas creata longe sit infe/
rior bonitate increata. Sic cū persona filij dei
sit hypostasis itelligibilis itellectualis ꝛ spūa
lis ꝛ increata ab eterno. in nullo derogat ei si
fit hypostasis rōalis nature create in tp̄e.
Et quēdmodū deus de nō creante fit creans

in actu absq3 aliqua sui mutatione. sed solum facta mutatione ex parte nature create. Sic persona filij dei que ñ erat hypostasis humane nature in actu absq3 aliqua sui mutatione vel innouatiõe facta est hypostasis ipsius sola mutatione facta ex parte assumpte nature. Hinc leo papa in sermone ait. In vtraq3 ei9 natura idem est dei filius. nostra suscipiens et propria non amittens. in homine hominez renouans in se incõmutabilis perseuerans. Deitas enim que illi cuz patre cõis est nullũ detrimentũ omnipotẽtie subijt nec dei formã serui forma violauit. q2 sũma et sempiterna essentia que se ad humani generis inclinauit salutem. Nos quidẽ in suã gloriam transtulit. sed qd erat esse nõ desijt. Secũdo ostenditur possibilitas incarnationis ratione excedẽtie. vt enim inquit Hilari9. Plura potest deus facere q̃3 intellectus intelligere. Sed homo potest rationabiliter dicere et intelligere deum incarnatuz. Tum propter sue potentie sapientie et bonitatis eminẽtem manifestatõnem que facta est in humani generis assumptione. Tum propter operum diuinoꝝ excellentem cõsũmationẽ que facta est cũ vltimũ cõiunctũ est primo. Tum propter pcti satisfactionem. ¶ Tertio ostenditur possibilitas incarnatiõis ratiõe cõueniẽtie. Nam eoꝝ est facilis vnio que ad inuicem similitudinẽ hñt Sed homo creatus est ad imaginẽ et similitudinẽ dei. ergo sibi vniri potuit humana natura in vnitatẽ persone. Sed ex ista rõe tria posset quis querere. An humana natura sit magis assumptibilis a filio dei q̃3 quelibet alia natura. Et posset aliquis arguẽdo probare ꝙ nõ. maxime ex duobus. Primo quia Aug9 in epistola ad volusianũ inquit. In rebus mirabiliter factis tota ratio facti est potẽtia facientis. Sed potentia dei facientis incarnatõnem que est opus maxime mirabile nõ limitatur ad vnam naturã cũ potentia dei sit infinita. ergo natura humana ñ est magis assumptibilis a deo q̃3 aliqua alia creatura. Scdo similitudo est ratio faciẽs ad incarnatiõis cõgruitatẽ. sed in natura angelica inuenit expressior similitudo dei q̃3 in humana. vt dicit Gregorius. xxxvij. li. moraliũ. et in omelia de centum ouib9. ergo natura angelica magis erat vnibilis q̃3 humana. Ad hoc plene intelligendum dicit Tho. in. iij. parte. q. iiij. ꝙ aliquid assumptibile dr q̃si aptũ sumi a diuina ꝑsona q̃ quidem aptitudo nõ potest intelligi ẜm potẽtiã passiuã naturalẽ que nõ se extẽdit ad illud qd transcendit vnio ꝑsonalis creature ad deum. Vñ relinquit ꝙ assumptibile dicat aliquid ẜ3 cõgruentiã ad vnionẽ predictaz que attendit ẜm duo in humana natura. s. ẜm eius dignitatem et ẜm eius necessitatẽ. Scdm dignitatẽ q2 humana natura inquantũ est rationalis et intellectualis nata est attingere aliqualit ipm verbũ per suam operationem cognoscendo et amando ipm. Scdm necessitatez ãt q2 indigebat reparatione cũ subiaceret originali peccato. Hec duo ãt soli humane nature cõueniũt nam creature irrationali deest dignitas. angelice vero necessitas. Cum ergo dicimus ꝙ creatura irrationalis non est assumptibilis. non ita dicimus ꝙ subtrahamus aliquid diuine potentie. sed ad ostendendũ cõditionẽ creature que ad hoc aptitudinẽ nõ habet. de angelo vero iam dictũ est ꝙ nõ erat in eo necessitas propter peccati angelici irremissibilitatem. ¶ Ꝙ quinq3 rationibus precipuis fuit necessarium ex parte hominis xpm incarnari.

¶ Capitulum. ij.

Secundũ mysteriũ cõsiderandũ de incarnatiõe xpi dr necessitatis. Vbi queritur an fuit necessariũ xpm incarnari. Et ad hoc dicit sctũs Tho. iij. parte. q. i. ꝙ necessitas ista refert ad hoiem p xpm incarnatũ redimendũ Et ẜm hoc necessariũ dr dupliciter. Vno mõ sine quo nõ potest quis cõsequi finẽ vt cibus necessarius est ad vite sustentationẽ. Alio mõ per qd melius peruenitur in finẽ. vt equus est necessarius etiam homini sano vt melius iter perficiat. Nõ fuit necessariũ primo mõ xpm incarnari. q2 deus cuius sapiẽtie nõ est numerus. nec est finis potentie et virtutis eius. potuisset sua volũtate et auctoritate hoi lapso succurrere. Fuit tñ scdo modo necessarium. quia per xpm incarnatũ homo melius potest in finem suum peruenire. Et hoc multiplici ratõe
Prima dicitur fidei roboratio.
Secunda spei subleuatio.
Tertia charitatis inflãmatio.
Quarta vite exemplatio.
Quinta hominis instructio.
¶ Prima ratio dicit fidei roboratio. magis quidem roboratur homo in fide ex eo ꝙ ipsi deo incarnato loquenti de mysterijs inuisibilibus credit. Vnde Augustinus libro. xi. de ciuitate. dei. Vt homo inquit fidentius ambu

laret ad veritatem ipsa veritas dei filius ho
mine assumpto cōstituit atq̃ fundauit fidē
¶ Notādū hic propter illud verbū hoīe assū
pto. q̄ ephesina sinodus dicit q̄ persona non
assumpsit hominē. Ex quo sctūs Tho. iij. pte.
q. viij. ait. Q̄ locutōes doctoꝝ qui dicūt xp̄m
assumpsisse hoīem nō sunt extendende tanq̄
proprie sed pie sunt exponēde. vt dicamus ho
minē assumptū qꝛ eius natura est assumpta.
Et quia assumptio terminata est ad hoc q̄ fi
lius dei sit homo. ¶ Scd̄a rō quare meliꝰ hō
saluatur per xp̄m incarnatū dicitur spei suble
uatio. Subleuatur quippe spes nostra vt fu
turam beatitudinē expectemus dū xp̄s in sua
incarnatōe nobis ostendit quāta est erga nos
dilectio dei patris. Hinc Augꝰ li. xiij. ð trini.
inquit. Nihil tam necessarium fuit ad erigen
dam spem nr̄am q̄ vt demonstraretur nobis
q̄tū diligeret nos deus. Quid vero huius rei
isto iudicio māifestius q̄ q̄ dei filius nostre
nature dignatus ē inire ↄsortiū. ¶ Tertia rō
dicitur charitatis inflāmatio. Quis nā tam
durus tam inhumanus tā ferreus sit qui deū
nō diligat a quo tantū se diligi cōspicit vt nō
nisi amore dignet̄ assumere formā serui. Jō
Augꝰ li. de cathetizandis rudibus ait. Que
maior causa est aduentus dn̄i nisi vt ostende
ret deus dilectionē suā in nobis. Et ifra sub
dit. Si amare pigebat saltem reamare nō pi
geat. ¶ Quarta ratio dicitur vite exēplatio.
Habēt nāq̃ hoīes xp̄m exemplar oīs virtut̄
⁊ bone beateq̃ vite. Et ideo Augꝰ in quodā
sermone de natiuitate dicit. Homo n̄ erat se
quendus qui videri poterat. Deus sequēdus
erat qui videri nō poterat. vt ergo exhiberet̄
homini ⁊ qui ab hoīe videret̄ ⁊ quē homo se
queretur deus factus est homo. ¶ Quita rō
dicitur hoīs instructio. Instruitur eni vnus
quisq̃ vt intelligat quāta sit hoīs dignitas.
ne illam coinquinet peccādo. Propterea Au
gꝰ li. de vera religione inquit. Demōstrauit
nobis deus q̄ excelsū locū inter creaturas ha
beat humana natura in hoc q̄ hominibus in
vero homine apparuit. Et leo papa in sermo
ne de natiuitate sic sequitur. Agnosce o xp̄ia
ne dignitatē tuā ⁊ diuine consors factus na
ture noli in veterē vilitatē de graui cōuersa
tiōe redire. Non valet ergo quispiā recte se ð
cetero excusare. si ad paradisi delicias nō festi
net. cū tot ac tāta preconia de vite eterne im
marcessibili gloria vndiq̃ sonant.

¶ Q̄ tp̄e isto oēs obligantur credere explicite
mysteriū xp̄i incarnati. ¶ Capitulum. iij.

Tertiū mysteriū cōsiderādū de incarna
tiōe xp̄i dicitur credulitatis. In quo vi
dēdū est. An credere mysteriū xp̄i sit de neces
sitate apud oēs. Et ad hoc dicit sctūs Tho. ij
ij. q. ij. Q̄ via hoīs veniēdi ad iusticiā ē myste
rium incarnatiōis ⁊ passiōis xp̄i. Dicitur eni
Actuū. iiij. ca. Nō est aliud nomē datum hoī
bus in quo oporteat credētes saluos fieri. Et
Augustinus in li. de correptione ⁊ gratia in
quit. Illa fides sana est qua credimus nullum
hoīem siue maioris siue parue etatis liberari
a contagione mortis ⁊ obligatione peccati
nisi per vnum mediatorem dei ⁊ hoīm iesū
xp̄m. Oportuit ergo mysteriū incarnatiōis
christi aliqualiter omni tempore esse creditū
apud oēs. diuersimode tn̄ fm̄ diuersitatē tem
porum ⁊ personaꝝ. Nā añ statū peccati ho
mo habuit explicitā fidē de xp̄i incarnatione
fm̄ q̄ ordinabat̄ ad cōsūmationem glorie. nō
aūt fm̄ q̄ ordinabat̄ ad liberatōē a pctō per
passionē ⁊ resurrectionē qꝛ homo nō fuit pre
scius peccati futuri. videt̄ aūt incarnationis
xp̄i prescius fuisse. ex eo q̄ dixit. ꝓpter hoc re
linquet homo patrē ⁊ matrē ⁊ adherebit vxo
ri sue. vt dr̄ Genesis. ij. ca. Ex hoc apl'us dicit
sacramentū magnū esse in xp̄o ⁊ in eccl'ia. qđ
quidē sacramētū nō est credibile primū hoīē
ignorasse. Post peccatū aūt fuit explicite cre
ditū mysteriū xp̄i. nō solū q̄tū ad incarnatio
nem. sed etiam q̄tū ad passionē ⁊ resurrectio
nem quibus humanū genus a peccato libera
tur. Qualiter ⁊ patres antiqui patriarche. s.
⁊ prophete prefigurarūt xp̄i passionē quibus
dam sacrificijs ⁊ añ legem ⁊ sub lege quoꝝ
quidē sacrificioꝝ significatū explicite maio
res cognoscebant. minores aūt sub velamine
illoꝝ sacrificioꝝ credentes ea diuinitus eē di
sposita. quasi de xp̄o venturo habebant fidē
velatam. Post tempus āt gratie reuelate tā
maiores q̄ minores tenent̄ hr̄e fidē explicitā
de mysterijs xp̄i p̄cipue q̄tū ad ea que cōiter
in ecclesia sollēnizant̄ ⁊ ꝓponunt̄. ¶ Sed con
tra ista posset quis obijcere. ¶ Prio qꝛ nullꝰ
tenet̄ credere qđ nō cognoscit. Sed hoīes nō
cognoscunt mysteriū incarnatiōis. qꝛ iohes
baptista videt̄ illud ignorasse cū exñs in carce
re misit ad xp̄m discipulos dicens. Tu es qui
venturus es añ aliū expectamꝰ. Scd̄o qꝛ dio
nysius dicit in li. de celesti ierarchia. Multi

gentiliũ salutem adepti sunt per mysterium angeloꝝ. ⁊ tñ isti nõ habuerũt de xpo fidem implicitã nec explicitã. His rñdetur ad primũ ꝙ ioãnes ñ ignorauit mystetia xpi incarnati qui dixerat ioãnis .i. Ego vidi ⁊ testimoniũ perhibui qꝛ hic est filius dei. Unde nõ dicit. Tu es qui venisti. Sed tu es qui venturus es. querens de futuro non de preterito. Similiter nõ est credendũ ꝙ ignorauerit cũ ad passionẽ venturũ qꝛ dixerat. Ecce agnus dei ⁊c. pronũci[a]ns eius imolationẽ futurã. Potest ergo dici ſm Gregoriũ ꝙ inquisiuit ignorãs an ad infernũ in propria persona esset descensurus. Uel ſm Ambrosiũ nõ quesiuit ex dubitatione siue ignorantia sed magis ex pietate. Uel sicut Crisosto⁹ dicit. ñ quesiuit quasi ipse ignoraret sed vt per xpm satisfieret eius discipulis. Ad quoꝝ instructionẽ xps rñdit signa operum ostendẽs. Ad dictum vero dionysij rñdet Tho. ꝙ multis gentiliũ fuit facta reuelatio de xpo. vt patet de iob qui dixit. xix ca. Scio ꝙ redemptor meus viuit. Et idem ð Sibillis. Si qui tñ saluati fuerũt quibus reuelatio nõ fuit facta nõ fuerũt saluati absqꝫ fide mediatoris. qꝛ ⁊ si ñ habuerũt fidem explicitam. habuere tñ fidẽ implicitam diuina prouidentia credentes deũ esse liberatorẽ hoim ſm modos sibi placitos. ⁊ ſm ꝙ aliquibus veritatẽ cognoscẽtibus ipse reuelassꝫ. hec Tho. Quare credere mysteriũ xpi hoc tpe obligantur oẽs hoies mũdi. cum nullus iam de ignorantia nisi voluntaria excusare se possit. Ipm quippe incarnandũ predixerũt prophete. Incarnatum vero post eius ascensionẽ in celũ predicauerũt apostoli. quoꝝ sonus exiuit in omnẽ terram. Pro ipso insuper eiusqꝫ nois confessione tot milia viroꝝ ac mulierum letãter ⁊ libentissime martyriũ violentãqꝫ mortẽ tulerũt. Fuerũt adhuc sapientissimi vtriusqꝫ lingue grece .s. ⁊ latine eruditissimi doctores qui tanta in laudẽ xpi scripserũt vt nullus eũ iam venisse ratiõabiliter dubitare possit. Ob quod Maximus in sermone de martyribus inquit. Non sine magno discrimine religionis veritatem disputamus quam tantorum sanguine cõfirmatam videmus. Magni periculi res est si post prophetarum oracula. p⁹ aplorum testimonia. post martyrũ vulnera veterem fidem quasi nouellam discutere presumas. ⁊ post tam manifestos duces in errore ꝑmaneas. hec ille. Credamus ergo in xpm illumqꝫ totis visceribus diligamus. vt sic mereamur fieri participes gratie sue ꝑ quã tandem ad vitam perueniamus eternã. Amen.

¶ Sermo quintus de incarnatiõe xpi in quo cõfutantur errores illorum qui mundanam sapientiam sectantes male sensere de xpo.

Fides uestra non sit in sapientia hoium sed in virtute dei. doctoris gentium verba sunt ista originaliter .i. ad Corintheos ca. ij. Propter vanam curiositatem hominũ qui se ingenio ac proprijs sensibus archana dei comprehendere putant. exorte sunt opiniones multe false quidem ⁊ omnino spernẽde. Hic siquidem mos est superboꝝ vt de seipsis presumentes cum dei magnalia virtute propria nõ possint attingere in errorum foueas dilabantur. Cum ergo audiũt in incarnatiõe iesu xpi factam vnionẽ naturaꝝ in persona diuina. Et ꝙ vnus idẽ qui erat ab eterno de⁹ ipse ex tempore verus erat homo statim a veritate discedũt. Contra quos in hoc sermone de incarnatione xpi dicturi erimus sub titulo de falsis erroribus circa xpm incarnatum. in quibus heretici quidã sapientia mundana inflati ceciderũt. Nam ⁊ doctor gentium in verbis propositis admonet cũctos fideles vt reiectis naturalibus ratiõibus que ortũ hñt ab humana sapientia credant simpliciter ⁊ pure his que nobis virt⁹ diuina reuelauit. Ob qð euitare debemus tres errores principales.

Primus error est circa verbum eternale.

Secundus circa animam rationalem.

Tertius circa naturam corporalem.

¶ De tribus opinionibus falsis circa verbũ eternale quas heretici maligni inuenerunt.

¶ Capitulum .i.

Primus error circa xpm incarnatum ẽ circa verbũ eternale. in quo triplex opinio falsa continetur.

Prima dicitur productionis.

Secunda conuersionis.

Tertia filiationis.

¶ Prima opinio falsa dicitur productionis. Cõfitetur quidẽ fides catholica deũ ab eterno verbum produxisse qð ⁊ deus est. At Eunomius hereticus dicebat verbũ nõ ab eterno sed ex tpe productũ. sequens quorundam philosophoꝝ opinionẽ qui dicebant a deo effluxisse quandã mentẽ in qua essẽt oium rerũ

forme quam vocabant paternū intellectum
Et hanc Auicēna super primo de celo ꝛ mun
do dixit esse primā intelligentiam mouentē
primū celum. Sed vt sic loquentes reprobe-
mus. videndū prius est quid sit verbum in di
uinis. Et ad hoc dicit Franciscus de marone
in quodam sermone. Verbū est secūda in tri-
nitate persona per modū nature ꝛ intellectus
producta. De hoc Augustinus. vi. de trinita
te ait. Verbum solus filius accipitur. ꝛ eo di-
citur verbū quo filius. Et in. xv. li. de trinita.
Idem Aug⁹ inquit. Ipsa proprietas persona
lis filij diuersis noibus significat. ad exprimē
dam diuersimode perfectionē eius vt osten-
datur patri equalis dicit̄ filius. vt ostendatur
patri per oia similis dr̄ imago. vt ostendatur
immaterialit̄ genitus dicitur verbū. Ad ha-
bendam aūt aliqualem noticiā istius verbi vt
refert Bonauentura in. i. di. xxvij. cōsiderare
debemus qualit̄ verbū reperit̄ in nobis. Nā
vox significatiua in nobis dicitur verbū. sed
tm̄ large ꝛ denominatiue inquantū significat
interiorē mentis cōceptum. sicut vrina dicit̄
sana inquātū est sanitatis indicatiua. Et ideo
proprie dicitur verbū id quod per vocē signi
ficat. s. interior mentis cōceptus. Vnde Ari-
stoteles in. i. periermeniaꝝ. Voces inquit sūt
note. i. signa earum que sunt in aia passionū
Et ideo cōceptus mentis interior etiā si nū-
quā per vocem designaret̄ proprie dr̄ verbum.
Hinc Aug⁹. xv. de tri. ait Quisquis pōt in-
telligere verbū nō solū antequā sonet. verum
etiam antequā sonoꝝ eius imagines cogitatō
ne inuoluant̄. pōt videre aliquā illius verbi si
militudinem de quo dictum est. In principio
erat verbū. Aduertēdū tñ ꝙ duplex est nobis
cōceptus mentis interior. Vnus informis ꝛ
imperfectus. Alius formatus ꝛ pfectus. Cu
ius ratio est qꝛ cognitio nr̄a procedit de imp
fecto ad pfectū. Et ideo de re primo habemus
cōceptum cōfusum ꝛ impfectū. vt dr̄. i. phico
rum. Et talis cōceptus nō dicit̄ proprie ver-
bū. sed cogitatio. procedendo aūt peruenim⁹
ad habendū cōceptū rei perfectū ꝛ determi-
natū q a philosophis vocat̄ diffinitio a sctis
aūt verbum. In deo ergo ponit̄ verbū non ad
similitudinē verbi large dicti qđ est ipsa vox
significatiua vel cōcept⁹ rei impfect⁹ qꝛ in deo
nihil est sensibile vel impfectū. Et pp hoc vox
est significatiua q̄ est sēsibilis ꝛ ipa cogitatio
que licet sic intelligat tamen imperfectionem
implicat nō habent ibi locū. sed ibi ponit̄ ver
bum inquātū importat cōceptum rei perfectū.
Quia deus vnico actu intelligendi seipsum
ꝛ oia alia concipit perfecte. Ex quo patet dif-
ferentia verbi nr̄i ad verbū diuinū. qꝛ verbū
nostrū in mente plurificatur. Quot enim sūt
ibi cōceptus perfecti vel formati tot sunt ibi
verba. In deo autē est verbum vnicum qꝛ nō
est ibi nisi vnicus cōceptus pfectissimus. Ite
rum verbū in nobis est accidens ꝛ quid tran
siens. qꝛ nō semper actu intelligimus. Sed in
deo idem est ꝙ substantia diuina. Est et̄ ver-
bum semper actu permanēs ꝛ eternū. Et vt i
quit Augustinus. nos frequenter cogitamus
que nescimus. ꝛ sic verbo nostro cōiuncta est
fallacia frequenter que nolumus. ꝛ tunc iun-
cta est displicentia. que nō possumus. tunc iū
cta est impotentia. verbū aūt diuinū est verissi
simū placentissimū omnipotentissimū. Et de
illius eternitate loquit̄ Ioānes cum dicit in
principio sui euangelij. In principio erat ver
bum. Aug⁹ li. vi. de tri. in principio. ait sic di-
ctū est q̄si diceret añ oia. Vñ sciendū ꝙ prin-
cipiū in diuinis. aliqñ est nomē essentiale ꝛ sic
cōuenit toti trinitati. sic sumit̄ in ca. i. extra đ
sū. tri. ꝛ fide ca. cū dr̄. Vnū vniuersoꝝ princi-
piū. Aliqñ est nomen psonale ꝛ qñqꝫ signifi-
cat patrē qui est principiū sine principio. sic
sumit̄ ab Augustino li. iiij. de tri. vbi dicit. Qꝛ
pater est principiū totius deitatis. qñqꝫ signi
ficat filiū qui est principiū de principio. sicut
sumitur ab aplo ad hebreos. i. Et tu in princi
pio. i. in filio terram fundasti. Qñqꝫ signifi-
cat patrē ꝛ filiū qui sunt vnū principiū spūs
sancti. Qñqꝫ significat eternitatē. ꝛ sic accipi
tur a ioāne. In principio. i. ab eterno. Hinc
Anastasius in suo simbolo ait. Eternus pater
eternus filius eternus spūs sctūs. Et hilari⁹
in li. de tri. Inter gignere ꝛ gigni nullū cadit
mediū. Magister vero sniaꝝ di. ix. primi li.
pbat verbū esse eternū. Primo ex rōne sum-
pta a simili ꝛ est talis. Splendor est eiusdē du
ratiōis cū igne ꝛ tñ est generatus ab igne. er-
go multo fortius cū filius sit splendor patris
quāuis ab ipso generet̄ erit ei coeternus. Scđo
inducit Mgr. Augustinū qui ait. Filius dei
est virtus ꝛ sapientia ergo si non est eternus
aliquando fuit deus sine virtute ꝛ sine sapiē-
tia qđ est impossibile. Scotus vero ꝛ Bona-
uent. sup prefata di. dicūt ꝙ procedens est po
sterius duratiōe eo a q̄ procedit triplici rōne.

Primo ratione limitationis potentie.
Secundo ratione modi producendi.
Tertio ratione libertatis.
¶ Primo ratione limitatõis potentie qñ pro
ducens non habet a principio sue durationis
potentiã ꝓductiuã ꝑfectã. sicut homo a prin
cipio pueritie nõ hꝫ potentiã generandi ꝑfe-
ctam. Et iõ eius filius necessario est posterior
eo duratõe. ¶ Scdo rõe mõi ꝓducẽdi. Qñ ei
aliquid ꝓducit̃ ꝑ motũ qui motus est in tꝑe
oportet ꝙ ꝓductũ sit posterius ꝓducente du
ratione. qꝛ ꝓductũ hꝫ primo esse in illo instan
ti in q̊ terminat̃ ille motus. ¶ Tertio ratione
libertatis. Qñ aliquid ꝓducit̃ libere ⁊ non de
necessitate nature. tunc productũ est posteriꝰ
ꝓducente. qꝛ tale agens p̃t expectare ad ꝓdu
cendũ suũ effectũ. Sicut creare a deo cuius po
tentia est ꝑfectissima ⁊ sine transmutatione ⁊
motu. tñ creatura non est sibi coeterna qꝛ ab
eterno ꝓducere noluit. Et si obstaret quis ꝙ
spũs sanctus ꝓducit̃ ꝑ modũ volũtatis. ⁊ tñ
est eternus. Dicit Riccardus in. i. di. x. Qꝛ cre
ature emanãt a deo ꝑ modũ volũtatis nõ tñ
de necessitate. sed in diuersitate substantie.
Spũs aũt sctũs emanat a suo principio per
modũ voluntatis de necessitate imutabilita-
tis ⁊ in idemptitate substantie. Redeamus
iam ad verbi eternitatem concludẽtes ꝙ nul
lo mõ potest poni in diuinis ꝙ filius sit po-
sterior patre. Primo qꝛ nulla est ibi potentia
productiua imperfecta. potuit nanqꝫ ab eter-
no pr̃ generare filiũ. Scdo qꝛ verbum nõ pro
cedit ꝑ motũ ⁊ mutationẽ. Tertio qꝛ filius ꝓ
cedit a patre de necessitate nature qꝛ deus ne-
cessario intelligit se. quare ⁊ filius patri est co
eternus. ¶ Secunda opinio falsa circa ver-
bum eternale dr̃ conuersionis. Quidã hereti
cus cui nomẽ Apollinaris. tenere presumpsit
ꝙ verbũ sit in carnẽ conuersũ. propterea qꝛ in
euãgelio dr̃. verbũ caro factũ est. Sicut aqua
conuersa est in vinũ. de qua Johis ca. ij. scri-
bit̃ vt aũt gustauit architriclinus aquã vinũ
factũ. Sꝫ h̃ nõ est simile. qꝛ aqua potuit in vi-
num conuerti. verbũ ãt dei in carnẽ conuerti
impossibile est. Qd̃ sctũs Tho. in. iiij. sũme cõ
tra gentiles probat triplici ratione.
Primo ratione immutabilitatis.
Secundo ratione simplicitatis.
Tertio ratione incõmunicabilitatis.
¶ Prio ratiõe imutabilitatis. Est vtiqꝫ deꝰ
imutabilis. Omne ãt qd̃ ꝯuertit̃ in aliud mu
tat̃. Cũ ergo verbũ dei sit deus. impossibile ẽ
ꝙ fuerit in carnẽ cõuersũ. ¶ Scdo fuit ipossi
bile rõe simplicitatis. deus est sũme simplex
Si ergo verbũ dei est in carnẽ cõuersũ. opor-
tet ꝙ totum verbum sit conuersũ. qd̃ autẽ in
aliud conuertit̃ desinit esse qd̃ erat. sicut aqua
in vinũ cõuersa nõ est amplius aqua. seque-
retur ergo ꝯm Apollinarẽ ꝙ post incarnatõꝫ
ꝟbũ dei ñ erit. qd̃ est impiũ ⁊ iniquissimũ di
cere. ¶ Tertio est impossibile ꝙ verbũ dei cõ-
uertat̃ in carnẽ rõne incõicabilitatis. Eorum
eni q non cõicant in materia ⁊ in genere vno
impossibile est fieri cõuersionem. Nã ex linea
non fit albedo qꝛ sunt diuersoꝝ generũ. neqꝫ
corpus elementare potest conuerti in aliquod
corpus celeste vel in aliquã corporeã substan
tiam ⁊ ecõtra qꝛ nõ cõueniũt in materia. ver
bum aũt dei cũ sit deus nõ cõicat in materia
nec in genere cum quocũqꝫ alio eo ꝙ deus ne
qꝫ in genere est neqꝫ materiã habet. ergo im-
possibile est verbũ in carnẽ fuisse conuersum
dicit̃ igit̃ caro factũ propter illã indissolubilẽ
vnionẽ qua sibi copulauit humanã naturam
ita mirabiliter ꝙ vnus ⁊ idem erat dei ⁊ vir-
ginis filius nature diuine ⁊ humane proprie
tate salua. De hoc sic eleganter loquitur leo
papa in sermone Verbũ dei. deus qui erat in
principio apud deũ ꝑ qd̃ facta sunt oĩa ⁊ sine
quo factũ est nihil propter liberandũ a morte
eterna hominẽ factus est homo. Ita se ad su
sceptionẽ nr̃e humilitatis sine diminutione
sue maiestatis inclinans vt manens qd̃ erat.
assumens quod non erat veram formam ser-
ui forme in qua deo patri equalis est vniret:
Et tanto federe vtranqꝫ naturã consecraret
vt inferiorem assumeret glorificatio nec supe
riorem minueret assumptio. Salua igit̃ vtri-
usqꝫ ꝓprietate substantie ⁊ in vnã coeunte ꝑ
sonã suscipit̃ a maiestate humilitas. a virtute
infirmitas. ab eternitate mortalitas. ⁊ ad de-
ponendũ conditionis nostre debituꝫ natura
inuiolabilis nature est infusa passibili. At ⁊ i
creduli instant perscrutari tante vnionis mo
dum. ⁊ hoc aliquo exemplo suaderi sibi flagi-
tant. Quibus ego respondeo ꝙ in vanũ labo
rant qui audire debent suauissima verba leo-
nis pape iam nominati in sermone de natiui
tate dicẽtis. Excedit quidem dilectissimi mul
tumqꝫ supereminet omnẽ humani eloquij fa
cultatem diuini operis magnitudo. Et inde
oritur difficultas fandi vnde adest ratio non

tacendi. Quia in dño nřo ihu xpo filio dei nõ ſolũ ad diuinã ſed ad humanã ſpectat naturam quod dictũ eſt per prophetã. Generatio nem eius quis enarrabit. vtrãqꝫ eni ſubſtantiã in vnã ꝯueniſſe pſonã niſi fides credit ſermo nõ explicat. Et ideo nũqꝫ materia deficit laudis. qꝛ nũqꝫ ſufficit copia laudatorꝝ. Gaudeamus igiť ꝙ ad eloquẽdũ tante materie ſacramentũ impares ſumus. Et cũ ſalutis nře altitudinẽ attingere nõ valemus. ſentiamus nobis bonum eſſe ꝙ vincimur. Nemo ad cognitionez veritatis magis appropinquat qꝫ qui intelligit in rebus diuinis ẽt ſi multũ proficiat ſemꝑ ſibi ſupereſſe qđ querat. Hec ille. Quare fideliter cõfitemur ita incarnatũ verbum dei. ut ille q erat dei filius ab eterno eterno ſm diuinã naturã. de virgine ſm humanã naſcereť ex tempore. Et qui erat deus impaſſibilis imortalis ⁊ glorioſus ſm diuinitatem paſſibilis eſſet mortalis ⁊ humilis ſm humanitatem. ¶ Tertia opinio falſa circa verbum eternale diciť filiatõnis. Nam quidã heretici ut paulꝰ ſamoſetanꝰ. Cherintus ⁊ Ebion dixerunt ꝙ licet verbum caro factum ſit tñ xps nõ eſt dei filiꝰ per naturam ſed ꝑ grãm ſiue ꝑ adoptionem cõtra quos dixi plene in ſermõe Tu es xpus filius dei viui. in quadrageſimali ſuper. vi. fer. iiij. ebdomade in quadrageſima. oſtendiqꝫ ꝙ xpus eſt natus ex deo patre ⁊ ex virgine matre ſm veritatem nature.

¶ De tribus falſis opinionibus adinuentis circa aiam xpi. ¶ Capitulum ſecundum.

Secũdus error a nobis vitandus de xpo incarnato eſt circa animam rationalem de qua triplex opinio falſa reperitur.

Prima dicitur negationis.
Secunda ignorationis.
Tertia contagionis.

Prima opinio falſa circa aiam xpi dicitur negationis. Pleriqꝫ nãqꝫ heretici negauerunt expreſſe xpm habuiſſe aiam rationalem dicentes ꝙ loco aie fuit diuinitas eiꝰ. Sumpſerũt ãt occationem erroris qꝛ neſcierũt intelligere illud dictum Iohis. i. Verbũ caro factum eſt Ex quo arguebãt ꝙ denominatio fieri debet a digniori. Cum ergo aia dignior ſit corpore ſi in xpo fuiſſet aia iohannes dixiſſet Verbũ aia nõ verbum caro factũ eſt. Sed cõtra iſtoſ dicit ſanctus Tho. in quarto cõtra gentiles. ꝙ deus forma corporis eſſe non poteſt ꝓpter ſũmam ſimplicitatem ſuam ⁊ perfectionem. qꝛ ut dictum eſt in ſermõe de deo nõ venit in compoſitionem alicuius create nature neqꝫ ut principiũ formale. Inſuꝑ ſubtracto eo qđ eſt de ratione hominis verus homo eſſe non poteſt. Anima aũt principaliter eſt de ratõne hois qꝛ eſt eius forma. ergo ſi xps aiaz nõ habuit verus homo nõ fuit cõtra id qđ Apľus dicit. i. ad thimotheũ. ij. ca. Vnus eſt mediator dei ⁊ hoim homo xps ihus. Ideo fides catholica predicat vba athanaſij in ſuo ſymbolo dicentis. perfectus deus ꝑfectus homo ex aia rationabili ⁊ humana carne ſubſiſtẽs. Ad illud vero Iohis verbũ caro factũ eſt. Rñdet dñs Bonauentura in. iij. di. ij. ꝙ iohãnes loquitur ꝑ ſinecdochen accipiendo ꝑtem pro toto. hic vero modus loquendi frequenter inuenitur in ſcriptura. vñ Iſaie. xl. Omnis caro fenũ. i. ois homo. Et Luce. iij. ca. Videbit ois caro. i. ois homo ſalutare dei. Et math. xxiiij. Niſi breuiati fuiſſent dies illi nõ fieret ſalua ois caro. i. ois homo. Et Geneſis. vi. ca. Ois quippe caro corrũperat viaz ſuã. ⁊ ſic de alijs Vſus eſt ãt iohes locutione per ſinecdochen. qꝛ natura aſſumpta notior eſt nobis ex parte ſubſtantie corporalis qꝫ ſpiritualis. Et cognitio noſtra incipit ab his que ſunt magis nota In aſſumptione igiť carnis includitur aſſumptio aie rationalis. qꝛ ſi aſſumpſit carnẽ mľto magis aiaz. Ideo denominatio nõ ſemper fit a digniori. ſed ẽt a notiori. ¶ Secũda opinio falſa circa aiam xpi dicitur ignorationis fuit eoꝝ qui dixerũt xpm a principio aſſumpſiſſe aiam ſicut eſt aia noſtra tanqꝫ tabula raſa in qua nihil eſt depictuz. Sed cõtra iſtos eſt veritas fidei que excludit a xpo omnẽ ignorantiam. tum qꝛ ut dicit mgř ſniaruz in. iij. di. xv. Non cõueniebat in xpo ignorantiam eſſe. qꝛ aia eius debuit eſſe plena luce ſapientie ⁊ rectitudine iuſticie. Ignorantia ãt priuatio eſt ſcientie. ⁊ poteſt eſſe via in errorem ⁊ obliquationẽ a rectitudine iuſticie. tum qꝛ nõ expediebat nobis xpm aiam cũ ignorantia habuiſſe Venerat enim nos dirigere ⁊ docere qđ facere nõ potuiſſet ſi fuiſſet ignorans. Vñ Anſelmus li. cur deus homo inquit. Quõ illi crederent hoies ſi illum ſcirent neſcientem. Igitur ut dicũt oẽs theologi ſacri in. iij. di. xiiij. Aia xpi ab inſtanti creationis luſtrata fuit ſplendore ſcientie. ſm ãt Alexandrũ de ales in. iij. ſũme. In xpo fuit multiplex modus ſciendi. Primus ſm naturã diuinã. ⁊ ibi ſcia idẽ eſt

qđ idipsum. Et iste modus fuit in filio dei ab
eterno. Scđus modus est ſm grãm vnionis
qui modus differt ab omni alio sciente incõ-
municabilis cuicunqȝ alteri creature. Tertiꝰ
ſm grãm compꝛehẽsionis in quo cõicant an-
geli beati ⁊ aie sancte. Quartus ſm naturam
integrã aie ſm quem habuit Adam sciam in
statu innocentie. Quintus ſm penalẽ naturã
assumptã. Sextus est quedã gratia data xp̃o
ad cognoscendũ res ſm naturã ⁊ pꝛogressum
tpis. Quantũ ad pꝛimũ modũ sciendi similiť
se habet xp̃s ante incarnationẽ ⁊ post. Quan
tum ad scđm habuit cognitionẽ oim eoꝝ que
pertinebant ad mysterium incarnationis pas
sionis ⁊ redemptionis. Quantũ ad tertiũ ha
buit cognitionẽ oium eoꝝ que ꝑtinebant ad
suam gloꝛiam ⁊ suoꝝ ⁊ eoꝛum qui oꝛdinanť
ad illam. Quantũ ad quartũ modum habuit
noticiã eoꝝ que cognouit adam in statu inno
centie. Quantũ vero ad quintũ didicit diuer
sas penalitates per experientiam in affectiua
quas tñ cognouit ſm alium modũ. s. ſm grãȝ
cognitionis que data est sibi per gratiaȝ vni
onis. Scđus modus cognitiõis est ad cogno
scendũ per experientiam nõ ut pꝛioꝛ qui fiat
affectiue sed cognitiue ex sensibꝰ. Contra ista
opponũt se pleriqȝ tenentes ꝙ in xp̃o nõ fuit
alia sciẽtia pꝛeter diuinã qꝛ si per illam cogno
scebat oia superfluum fuisset ꝙ esset in eo alia
scientia. Tñ hi sic asserentes damnanť in. vi. si
nodo. Ephesina. Et ꝓpterea dicit sanctus
Tho. in. iij. parte. q. ix. Q: filius dei humanaȝ
naturã integrã assumpsit/ non solum coꝛpus
sed aiam. Et ideo opoꝛtuit ꝙ haberet sciam
creatam ꝓpter aie perfectionẽ. Anima enim
ſm se cõsiderata est in potentia ad intelligibi
lia cognoscenda. qꝛ est sicut tabula rasa. ⁊ tñ
possibile est in ea scribi pꝛopter intellectũ pos
sibilem in quo est oia fieri ut dicitur in. iij. de
aia. Quod ãt est in potentia est imperfectum
nisi reducať ad actum. Non ãt fuit cõueniẽs
ꝙ filius de humanã naturã imperfectã assu-
meret sed perfectã. utpote qua mediãte totũ
humanũ genus ad perfectũ erat reducenduȝ
Et ideo opoꝛtuit ꝙ aia xp̃i esset perfecta per
aliquã scientiã que esset ꝓpꝛie perfectio eius:
Alioquin esset imperfectioꝛ aiabus alioꝛum
hoim. Q: autem xp̃s cognouit omnia per sciẽ
tiam diuina illud fuit operatiõe increata que
est ipsa dei essentia. Dei enim intelligere est
sua substantia ut pꝛobat Aristoteles. xij. me-
thaphy. vnde huiusmodi actus nõ potuit eẽ
aie xp̃i cum sit alterius nature. Si ergo nõ fu
isset in anima xp̃i alia scientia pꝛeter diuinam
nihil cognouissȝ ⁊ ita frustra fuisset assumpta
aia humana cum omnis res sit pꝛopter suam
operationem. Propter pꝛedicta dubitať an
aia xp̃i compꝛehendat diuinam essentiaȝ. Et
posset argui ꝙ sic. Pꝛimo qꝛ Isidoꝛus dicit.
Trinitas sibi soli nota est ⁊ homini assumpto
Igitur homo assumptus cõmunicat cuȝ san
cta trinitate in illa notitia suique sancte trini
tati pꝛopꝛia est. Huiusmodi autem ẽ noticia
compꝛehensionis. ergo aia xp̃i compꝛehendit
diuinam essentiaȝ. Scđo magis est vniri deo
ſm esse personale qȝ ſm visionem. Sed sicut
dicit Damascenus in. iij. li. Tota diuinitas ĩ
vnitate personarum est vnita humane in xp̃o
multo ergo magis tota natura diuina. videť
ad animã xp̃i. Et ita videtur ꝙ anima xp̃i cõ-
pꝛehendat diuinã essentiã. Tertio illud qđ cõ
uenit filio dei ꝑ nãm ꝯuenit filio hois ꝑ grãȝ
ut Augꝰ dicit in pꝛimo de trini. Sed cõpꝛehẽ
dere diuinã essentiã ꝯuenit filio dei ꝑ naturã
ergo filio hois ꝑ grãm. Rñdet sctũs Tho. iij
parte. q. x. Q: sic facta est vnio naturaꝝ in per
sona xp̃i ꝙ tñ pꝛopꝛietas vtriusqȝ nature in-
cõfusa ꝑmansit ita. s. ꝙ increatũ mãserit icre
atũ. ⁊ creatũ mãsit infra limites creature sicut
Damascenus diť li. ij. Est aũt ĩpossibile ꝙ ali
qua creatura cõpꝛehendat diuinã essentã ut
dicimus in sermone de gaudio beatoꝝ eo ꝙ
infinitũ nõ cõpꝛehẽdiť a finito. Nã ut Augꝰ
dicit li. lxxxiij. q. Qđ aliquis cõpꝛehendit fini
tum est sibi. Sed essentia diuina nõ est finita
in cõparatione ad aĩam xp̃i cũ in infinitũ eaȝ
excedit. igiť aia xp̃i non cõpꝛehendit diuinam
essentiã. Ad pꝛimũ ãt obiectuȝ diciť ꝙ homo
assumptus cõmunicat diuine trinitati in sui
cognitione nõ ratione cõpꝛehensionis sed rõ
ne cuiusdã excellentissime cognitionis pꝛe ce
teris creaturis. Ad scđm vero respondeť. Q:
nec etiam in vnione que est ſm eẽ personale
natura humana cõpꝛehendit dei verbuȝ siue
naturã diuinã que qȝuis tota vnita fuerit hu
mane nature ĩ vna ꝑsona filij nõ tñ fuit tota
virtus diuinitatis ab humana natura quasi
circũscripta ut dicit Augꝰ ĩ ep̃la ad Volusia
nũ. Ad tertiũ Nõ dicimus ꝙ verbũ illud Au
gustini est intelligendũ de grã vnionis ſȝ quã
oia que dicunť de filio dei ſm diuinã naturã
dicitur de filio homis ꝓpter idemptitatem

ſuppoſiti. Et ẜm hoc vere poteſt dici ꝙ filius
hominis eſt comprehenſor diuine eſſentie nõ
quidem ẜm aĩam ſed ẜm diuinã naturaʒ per
quem modũ poteſt dici ꝙ filius hoĩs eſt crea
tor. hec Tho. Licet itaqʒ aĩa illa nõ cõprehen
dat diuinã eſſentiã tñ nullã habuit ignoran/
tiã. Quare nos nõ erramus preclariſſimũ du
cem ſequẽtes qui Johis. viij. ca. dixit. Ego ſũ
lux mundi qui ſequitur me nõ ambulat in te/
nebris. ¶ Tertio opinio falſa circa xp̃m incar
natũ quantũ ad eius aĩam dicit contagionis
hec inuoluit quorundaʒ animos ita ut impie
aſſererent xp̃m habuiſſe aĩam peccatricẽ. Cõ/
tra quos clamãt ⁊ auctoritates ſanctoꝝ ⁊ ra/
tiones theologoruʒ. Unde petrus prima ſua
epiſtola. ca. ij. ait. Peccatũ nõ fecit nec dolus
inuentus eſt in ore eius. Et Gregorius in. xij
moraliũ inquit. Nullus homo ſine peccato ẽ
niſi ille qui in hunc mundũ nõ venit ex pctõ.
Et Aug⁹ in expoſitione. pſalmi. xxx. Xp̃s oẽs
peccatores inuenit ſolus ſine peccato venit. ⁊
Aug⁹ in li. de nuptijs ⁊ concupiſcentia. Oẽs
ſub peccato naſcimur. ⁊ ꝑ vnum ſolum qui ſi
ne peccato natus eſt liberamur. Et idẽ in En
chiridion. Per mediatoreʒ qui ſolus ſine pec
cato natus eſt recõciliari nos oportebat. Ma
giſter vero ſñiarum in. iij. di. xij. ⁊ oẽs theolo
gi cum eo dicunt ꝙ non ſolũ xp̃s nõ peccauit
imo nec peccare potuit. qm̃ ut inquit Riccar
dus de media villa in ſuo. iij. ⁊ Anſelm⁹ libro
cur deus homo. Xp̃s peccare nõ potuit inqʒ/
tũ deus ut patet neqʒ inquantũ homo q2 erat
cõprehenſor nõ ſolũ viator. Et ſic angeli bea/
ti peccare nequeunt ita nec ipſe potuit pecca/
re ẽt inquãtũ viator ex eo ꝙ tantã habuit grẽ
plenitudinẽ ꝙ equabat ⁊ implebat totã capa
citatem anime ſue. ideo nõ fuit paſſibilis ad
contrariam priuationem que eſt per peccatũ
Et ſi obijceretur quia Damaſcenus dicit om
nia que in noſtra natura plantauit deus aſſũ
pſit verbum. Sed deus plantauit in noſtra
natura liberum arbitrium quo poſſemus eẽ
vel boni vel mali pro libito ergo ⁊ xp̃s habu/
it liberum arbitrium. ex conſequenti poten/
tiam peccandi. Reſpondet Alexander de aleſ
in ſuo. iij. ſumme. ꝙ potentia peccandi ſumi/
tur dupliciter. Nã aliqñ pro potẽtia q̃ peccat
aliqñ ꝓ potẽtia ad peccãdu diſpoſita. Prio
mõ fuit in xp̃o potẽtia peccãdi. q2 fuit in eo li
beꝝ arbitriũ qđ ẽ potentia q̃ peccat. Sed nõ
fuit in eo potẽtia peccãdi ad peccãdũ. ſ. diſpo
ſita. q2 ut predictũ eſt libeꝝ arbitrium xp̃i grẽ
plenitudine cõfirmatũ deficere nũqʒ potuit.

¶ De tribus falſis opinionibus excogitatis
circa ſubſtantiam corporis chriſti.

¶ Capitulum tertium.

TErtius error a nobis euitandus de xp̃o
incarnato eſt circa naturam corporalem
De ip̃o quidem corpore iheſu benedicti tres
falſas opiniones inuenimus.
Prima eſt manicheorum.
Secunda valentinianorum.
Tertia ſarracenorum.
Prima opinio falſa ⁊ ſtultiſſima eſt maniche
oruʒ. Iſti ut iſidor⁹ dicit li. viij. ethy. a quodã
perſa cui nomen erat manes. manichei ſũt ap
pellati. Ponentes duo principia ꝯ omnẽ ve/
ritatẽ tam theologoꝝ qʒ philoſophoruʒ. De
xp̃o vero aſſerũt eũ aſſumpſiſſe corpus fanta/
ſticũ ⁊ apparens. ⁊ ꝙ ea que ẜm hoiem geſſit.
ſ. q2 natus eſt. ꝙ comedit. ꝙ mortuus eſt ⁊ ſi/
milia in veritate non fuerunt. ſed in quadam
apparẽtia. Et hec opinio beſtialis totũ incar
natiõis myſteriũ ad quandã fictionẽ deducit
Contra quã opinionẽ eſt ſcriptura ſancta. di
cit enim Johis primo ca. Uerbũ caro factuʒ
eſt. ſ. ẜm exiſtentiã nõ ẜʒ apparentiã. Et apo
ſtolus ad Romanos primo ca. Factus ex ſe/
mine dauid ẜm carnem. Et xp̃s poſt reſurre/
ctioneʒ dixit diſcipulis Luce vltimo ca. Pal
pate ⁊ videte q2 ſp̃us carnẽ ⁊ oſſa non habet
ſicut me videtis habere. Sequeret inſuper ẜʒ
iſtos deliros manicheos ꝙ xp̃s non vere rede
mit nos contra id qđ ſcribitur Apocalipſis
primo ca. Dilexit nos ⁊ lauit nos a pctis no/
ſtris in ſanguine ſuo. Et. v. ca. Redemiſti nos
dñe deus in ſanguie tuo. Sequeret ad hoc ꝙ
apl'i fuerũt teſtes reſurrectõis xp̃i mendaces
de quibus dr̃ Actum. iiij. ca. Uirtute magna
reddebant apoſtoli teſtimoniũ reſurrectionis
ihu xp̃i dñi nr̃i. Sũt ⁊ alia multa que opinio/
nẽ manicheoꝝ irrõnabilẽ oſtendũt ⁊ ſtultam
Cõtra quos nõ multũ elaborandũ puto cum
facile ſit eos fatuos cognoſcere q deũ fallaceʒ
deluſorẽ ⁊ mendacem primo predicãt. deinde
apl'os oẽs euangeliſtas ⁊ doctores mendacij
teſtes accuſant. ¶ Scđa opinio falſa de cor/
pore ihu bñdicti fuit valentinianoꝝ. Qui con
fitent xp̃m habuiſſe verũ corpus tñ nõ terre
num. q2 portauit illud de celo. ⁊ nihil de ma/
tre virgine accepit ⁊ per eam quaſi ꝑ aque du
ctum tranſiuit. occaſionem aũt huius erroris

acceperunt ex quiburdā verbis sacre scripture
male intellectis. videlicet. qꝛ Johis. iij. ca. scri
bitur. Nemo ascendit in celū nisi qui descen-
dit de celo filius hois qui est in celo. Et iohis
vi. ca. xp̄s dixit. Descendi de celo. que verba
ipsi exponūt quasi xp̄s corpus suuꝫ de celo tu
lerit. Sed talis error veritatē carnis excludit
a xp̄o. qꝛ caro vera nō formatur ex materia ce
lesti sed ex elementis. Et xp̄us veram carnem
assumpsit. Et beata virgo eius benignissima
mater tenet̄ ꝺm veritatem nature ut dicemꝰ
in sermōibus de laudibus ipsius virginis cle
mentissime. Et mattheus describit genealogi
am xp̄i ꝺm eius temporalē natiuitatem. Ideo
catholice dicimꝰ xp̄m sūpsisse corpus ꝺ̄ massa
nobis cōformi. Quare auteꝫ hoc fecerit dice
mus in sequentibus. ¶ Tertia opinio falsa ꝺ̄
corpore xp̄i fuit Sarracenoꝝ qui dicunt xp̄m
assumpsisse naturā humanā sine penalitatibꝰ
ita ꝙ nunꝗ̄ passus est fameꝫ neqꝫ sitim neqꝫ
labores neqꝫ dolores. contra id qꝺ̄ scribitur.
Isaie. liij. ca. Dolores nostros ipse portauit.
Quibus declarādū est ꝙ decuit xp̄m nostras
cōmunes penalitates accipere ꝺm dn̄m Bo-
nauent. di. xv. tertij. maxime ꝓpter tria. Pri
mo propter fulcimentū nostre fragilitatis ut
sic declaret ꝙ ꝺm veritatem assumpsit nr̄am
naturā. ⁊ hec est ratio magistri sniarum in lit
tera. Scd̄o propter precium nostre salutis. ut
sic nos redimeret. Tertio propter exemplum
virrutis ⁊ precipue humilitatis ⁊ patiētie. ut
dr̄. xciij. di. in. ca. dn̄s. Notandū tn̄ ꝺm magi-
strum. ꝙ ex alia cā sunt penalitates in nobis
⁊ in xp̄o. In nobis sunt ex necessitate contra-
cte. In xp̄o ex voluntate assumpte. Qꝺ̄ a Bo
nauentura sic declarat̄. Nos penalitates a pa
rentibus trahimus propter legē ꝓpagatiōis
⁊ legem cōcupiscentie que militat in istis mē
bris. Nam passibilis generat passibilē. Et ha
bens legem cōcupiscentie in mēbris generat
filium subiectū concupiscentie ex reatu cuius
cōcupiscentie insūt proli oēs penalitates. Et
propterea dicuntur iste penalitates in nobis
cōtracte quasi ex cōcursu duoꝝ tracte videli-
cet ꝓpagationis nature ⁊ corruptionis cōcu
piscentie. In xp̄o aūt secus est. Ipse enim neu
tro mō fuit propagatus. nec ꝺm propagatio-
nem legis naturalis. nec ꝺm corruptionē libi-
dinis. Sed spūs sanctus adueniens in ipsam
virginē fecundam carnem eius ab oī feditate
corruptionis purificauit. passibilitatē tn̄ reli-
quit. Ex illa aūt carne ip̄e filius dei edificauit
sibi corpus immaculatum. ⁊ illud corpus vni
uit sibi ⁊ anime rationali. que quidē imunita
tem habuit a culpa ⁊ in se ⁊ in carne cōiuncta
Et sicut imunitatē habuit a reatu culpe. sic ꝺꝫ
ordinem diuine iusticie imunitatē habere de
buisset a debilitate miserie. ꝙ ergo in carne
illa remansit penalitas. hoc fuit ex dispensa-
tione ipsius assumentis cōcurrente simul ac-
ceptatione ipsius aīe rationalis que in primo
instanti sue creationis habuit vsum cognitō
nis ⁊ placuit sibi tali corpori vniri ꝓpter salu
tem humani generis. Et sic patet ꝙ tales effe
ctus in xp̄o fuerunt non necessitate generatio
nis sed voluntate dispensationis voluntate
diuina preueniente. sed voluntate creata con
comitante. Dicimus aūt ipsos fuisse auctori-
tate diuina non tanꝗ̄ infligente de nouo. sed
tanꝗ̄ a relinquente in acceptatione aīe xp̄i cū
in eius arbitrio esset. ⁊ potestate illos defectꝰ
excluderet. hec Bonauen. Fugiamus ergo va
nitatem hereticoꝝ attendentes ad verba leo-
nis pape dicentis in quodā sermone. Cū ad i
telligendū sacramentū natiuitatis xp̄i qui de
matre virgine est ortus accedimus abijciatur
procul terrenaꝝ caligo rationū ⁊ ab illumina
te fidei oculo mūdane sapientie fumus absce
dat. diuina est enim auctoritas cui credimus.
diuina est enī doctrina quā sequimur. Et sic
de xp̄o illa firmiter teneamus que sancti veri
tatis amatores nos docuerunt. ut sic merea-
mur consortio illoꝝ ascribi in hoc seculo dei
gratiam cōsequētes ⁊ in futuro gloriam sem
piternam. Amen.

¶ Sermo sextus de incarnatione xp̄i contra
errores iudeorum qui in xp̄m credere nolunt:

In propria uenit et
sui eū non receperunt. Scribunt̄
hec v̄ba Johis primo ca. Preco
nia incarnationis ihū xp̄i filij dei
multo tempore apud iudeoꝝ gentē fuerūt ꝓ
clamata. Cum aūt venit plenitudo tp̄is deus
homo factus ipsis iudeis ingratissimis visibi
liter apparuit. Et sicut Apostolus elegantissi
me dicit ad hebreos primo ca. Multipharie
multisqꝫ modis olim deus loquens patribus
in prophetis. Nouissima in diebus istis locu
tus est nobis id ē iudeis in filio quē cōstituit
heredē vniuersoꝝ ꝑ quē fecit ⁊ secula. A prin
cipio vero sui ortus vsqꝫ ad gl'iosā ascēsionē

6

in celū missionē〈q〉ꝫ spūs sancti ⁊ predicationē
aploꝛuꝫ nihil omisit quo verius dei filius po
tuisset cognosci. Verūtñ populꝰ ille dure cer
uicis nō solū eū suscipere voluit messiā in le/
ge ꝑmissū. quinimo crudelissime ꝑsecutus est
vsqꝫ quo affixus fuit patibulo crucis. Ceteris
aūt nationibus in illum credentibus que vo/
ce ⁊ signis aploꝛum edocte omnē spurciciam
ydoloꝛum reliquerunt. ipsi soli iudei xp̄m im
pugnāt atqꝫ blassemāt. Et licet in multis q꜡
volūt errant. Nihilominꝰ in hoc sermone de
tribus erroꝛibus eoꝝ erimꝰ verba facturi q̄m
vt dicit ioānes in verbis premissis. In ꝓpria
venit. q꜡ in iudea nasci viuere cōuersari ⁊ mo
ri elegit ⁊ sui quos peculiares cultoꝛes consti
tuerat vnius dei veri ⁊ quibus legeꝫ dederat
tantisqꝫ dotauerat bn̄ficijs eū nō receperūt.
Q̄m vsqꝫ in presentem diem circa xp̄m incar
natum errant maxime q̄ꝫtum ad tria.

Primo q̄ꝫtum ad diuinitatem.
Secundo q̄ꝫtum ad tempoꝛalitatem.
Tertio q̄ꝫtum ad passibilitatem.

¶ Q꜡ ex testamentis duodecim patriarcharū
confunduntur iudei qui negant xp̄i diuinita
tem. ¶ Capitulum. i.

PRimo errant iudei circa xp̄m incarna/
tum q̄ꝫtum ad diuinitatē dicūt eni q꜡ ñ
fuit deus. Cōtra quos ⁊ si sufficiāt ea que di/
ximus in sermone de diuinitate xp̄i tñ ad co/
rum ꝯfusionē inducā aliqua dicta duodecim
patriarcharū qui de xp̄o venturo loquentes
apertissime diuinitatē eius expresserunt. De
his ita scribit Vincentius li. ij. speculi histo/
rialis. Extant testamenta duodecim patriar
charū in quibus sunt pulcherrime de xp̄o ꝓ/
phetie quas nuꝑ transtulit magister Rober/
tus grossum caput linconiensis Epus. de gre
co in latinū. hec ille. Ego vero ex ipsis testamē
tis quedā extraxi que ad rem faciunt non oīa
de verbo ad verbū notaui. ¶ Primū ergo di
ctū est patriarche iude qui ait. Visitabit nos
dn̄s in misericordia ⁊ exurget homo de semi
ne meo. hoc est germen dei altissimi. vt sol iu/
sticie ambulabit cum filijs hoīm in māsuetu
dine ⁊ iusticia ⁊ omne pctm̄ nō inuenietꝛ in eo
Et aperientꝛ suꝑ ipsū celi ad effundendū spūs
sancti benedictionē. ¶ Scd̄m dictū est patri
arche Ruben. inquit sic. Quis noscet legem
dn̄i ⁊ sacrificia pro oī israel vsqꝫ ad consūma
tionem tp̄um principis sacerdotū xp̄i quem
dn̄s q̄m in eo elegit dn̄s regnare super omnes
populos ⁊ adoꝛari semē ipsius q̄m pro nobis
moꝛietꝛ in bellis visibilibus ⁊ inuisibilibus. ⁊
erit in nobis rex seculoꝝ. ¶ Tertium dictum
est patriarche Gad. Auferte odiū ab aīabus
vestris ⁊ diligite inuicem in rectitudine coꝛ/
dis. dicite aūt ⁊ vos filijs vestris vt honoꝛēt
iudam ⁊ leui q̄m ex eis oꝛiri faciet dn̄s salua/
toꝛem israel. ¶ Quartū dictum est Aser. Al/
tissimus visitabit terrā. ⁊ ipse veniens vt ho
mo cum hoībus manducans ⁊ bibens hic sal
uabit israel ⁊ oēs gentes vir absconditus. di/
cite ergo filijs vestris vt nō discedant ab eo.
¶ Quintū dictuꝫ Leui patriarche. Ecce filij
mei ostendi vobis tempoꝛa extrema q̄m oīa
fient ī israele. Et vos mādate filijs vestris vt
vniantur leui ⁊ iude. per iudam enim oꝛietur
salus israel ⁊ in ipso benedicetur iacob. ꝑ sce/
ptrum enim eius apparebit deus habitās ī/
ter hoīes vt saluetur genus israel cui ꝯgrega
bit iustos ex gentibus. ¶ Sextū est dictuꝫ pa
triarche Dan. Dn̄s erit in medio israel ⁊ san
ctus regnans super eos in humilitate ⁊ pauꝑ
tate ⁊ qui credent in eum regnabunt in celis
in veritate. ¶ Septimū dictū est patriarche
Simeon. Dn̄s deus magnꝰ israel apparebit
in terra vt homo ⁊ saluabitur in ipso adam.
Tunc dabuntꝛ oēs spiritus erroꝛis in cōculca
tioneꝫ. ⁊ hoīes regnabunt super pernitiosos
spiritus. Tunc resurgam in leticia ⁊ benedicā
altissimū in mirabilibus suis q̄m deus corpꝰ
assumens ⁊ comedens cum hominibus salua
bit hoīes. ¶ Octauuꝫ est dictum patriarche
Leui. Cognoui o fili ex scriptura Enoch q̄m
in fine impie regetis in dn̄m manus imponē
tes in oī malicia. Et confundentur in vobis
fratres vestri ⁊ in oībus gentibus eritis illu/
sio. ¶ Nonū est dictum patriarche Isachar.
Omnem agrestem feram seruituti subijcie/
tis habentes vobiscum deum celi. Ambulate
cum hominibus in simplicitate coꝛdis. ¶ De
cimum est testimonium zabulon. Videbitis
deum in foꝛma hominis q̄m iam elegit dn̄s
nomen ei. Et rursum in malicia sermonū ve/
stroꝛum ad iracundiam prouocabitis eum ⁊
abiecti eritis vsqꝫ ad tempus consūmationis
¶ Vndecimū dictum est patriarche Joseph
Vidi q̄m ex iuda nata est virgo habens stolā
bissinam. Et ex ipsis ꝓdijt agnus imaculatꝰ
grā dei saluās oēs gentes. regnū āt eius eter
num qd̄ nō peribit. ¶ Duodecimū est dictuꝫ
Beniamin. Adoꝛabitis regē celoꝝ q in terra

Neptalim

apparebit i forma hoīs. Et quotq̄t credidere eū in terra cōgaudebūt ei. Ultra hec patriarchaꝝ ⁊ ꝓphetaꝝ ac sibillaꝝ testimonia diuinitas xp̄i sufficientissime demōstrata fuit qñ sibi obediebant venti ⁊ mare. qñ curabantur infirmi ⁊ ad vocē ipsius mortui suscitabant̄ propter que oīa ipse dicebat iudeis ioānis.x. ca. O pa que ego facio in noīe patris mei hec testimoniū ꝑhibent de me. Hinc Gregorius in omelia de epiphania inquit. O ia elementa auctorem suū venisse testata sunt. vt enim de his quasi quodā vsu hūano loquer. deū hunc celi esse cognouerūt q2 protinus stellam miserunt. Mare cognouit q2 sub eius plantis se calcabile prebuit. Terra cognouit q2 eo moriēte cōtremuit. Sol cognouit q2 luc⁊ sue radios abscondit. Saxa ⁊ parietes agnouerūt q2 tp̄e mortis eius scissa sunt. Infernus agnouit q2 hos q̊s tenebat mortuos reddidit. Et tñ hūc quē oīa elementa insensibilia senserūt adhuc infidelium iudeoꝝ corda deū esse minime cognouerūt. Et duriora saxis ad penitentiā scindi nolunt eūq3 confiteri abnegant quē elemēta vt diximus signis aut scissionibus deū clamant. hec ille.

¶ Q2 xp̄s iā venit quē iudei venisse negant ⁊ tp̄s aduentus eius preterijt. ¶ Capitulum .ij.

Secūdo errāt iudei circa xp̄m incarnatū q̄ztū ad tp̄alitatē. nolunt quidē acceptare xp̄m venisse. sed illum dicūt ventuꝝ. Quibus veritatē aduentus xp̄i iam preteriti ⁊ cōpleti oñdere possumus maxime propter tria. Primo propter iudaici regni defectionem. Scd̄o propter imperij romani subiectionem Tertio propter generalem confessionem.

¶ Primo probamus xp̄m venisse ꝑꝑ iudaici regni defectionē. Nā vt dicit Aug⁹ li.xviij.d̄ ciui. dei. ca.xlv. Regnante herode alienigena natus est xp̄s. iā eni venerat plenitudo tp̄is significata ꝓphetico spū ꝑ os patriarche iacob. vbi ait. Nō auferet̄ sceptrū de iuda ⁊ dux de femore eius donec veniat qui mittendus est ⁊ ipse erit expectatio gentiu3. Sed iudei dicūt q3 hec auctoritas que ponit̄. Genesis.xlix.ca. loquit̄ de Nabuchodonosor rege babylonis qui missus est ex ordinatiōe diuina ꝯ hierusalē ꝑꝑ pctā populi vt habet̄.iiij. regū.xxiiij.ca. Et extūc defecit regnū iudeoꝝ q2 cepit Sedechiā regē ⁊ eū excecauit. ⁊ filios eius occidit vt habet̄ ibidem.xxv.ca. nec postea aliquis de eius stirpe regnauit. Sed hoc patet esse falsū q2 post captiuitatē babylonicā habuerūt duces ⁊ principes sicut p3 de zorobabel hesdra Neemia habuerunt ēt reges. Nam vt ponit Aug⁹ li.xviij. de ci. dei. Aristobolus assūpto diademate rex ⁊ pontifex fact⁹ est. Aristobolo successit Alexander ēt ip̄e rex ⁊ pontifex. p⁹ hūc vxor eius Alexandra regina iudeoꝝ fuit Cuius tp̄e mala sūt eos secuta grauiora. Na3 filij hui⁹ alexandre Aristobolus ⁊ hircanus inter se de imperio dimicantes vires aduersus israeliticā gentē prouocauerūt romanas. Hircanus nanq3 ꝯ fratrē poposcit auxilium venitq3 Pompeius preclarissimus princeps ꝗ iudeā cū exercitu ingressus ciuitatē hierl'm cepit templū reserauit non deuotione supplicis sed iure victoris. q2 vt ipsemet testat̄ non colebat deū iudeoꝝ. Vñ dixit vt scribit Lucanus. Cappadoces mea signa timent. Et dedita sacris Incerti iudea dei mollesq3 sophene ⁊c̄. Et ad sancta sctōꝝ quo nō nisi sūmū pontificē intrare licebat nō vt venerator sed vt ꝓphanator accessit cōfirmatoq3 hircani pontificatu ⁊ subiugate gēti imposito custode. Antipatre vinctū secū Aristobolu3 duxit. Et extunc iudei tributarij romanoꝝ esse ceperunt s̄m Eutropiū li.vi. Deinde post paucos ānos herodē alienigenā habuerūt. De isto herode sic habet̄ in historia scholastica suꝑ Machabeoꝝ libris Eutropio ꝯcordante. Gayus cassius vnus ex principalioribus in cōiuratione mortis cesaris occiso eo fugit in siria vbi preses fuerat colligens exercitū cōtra Augustu3 adolescentē ⁊ Marcū antoniū nepotes Julij cesaris. Mox herodes de galilea veniēs auri ⁊ bellatoꝝ sibi duxit auxilia. Quapropter fauorē cassij meruit intantū q3 ei promiserit obtenta victoria iudeoꝝ regnu3. Herodes igit̄ cum cassio ad bella profectus est. Sed du3 in campis philippicis occubuit. Cassius octauianus Augustus Romā ⁊ Marcus antoni⁹ perrexit ad siriā. Tunc herodes munerib⁹ placauit antoniū. qui herode3 ⁊ frēs iudee tetrarchas fecit. O perāte post hoc antonio cū Augusto ⁊ Senatu idem herodes fuit coronat⁹ rex iudee. Deinde cōmisso prelio inter Marcū antoniū ⁊ O ctauianū augustū herodes ñ interfuit missus ab antonio cōtra regē arabū ad bñplacitū Cleopatre. moliebat̄ eni morte3 oīm regū orientaliū vt pro oībus ipsa regnaret. Victo itaq3 antonio cū octauian⁹ venisse3 Rhodū. herodes sibi occurrit deposito regio

habitu dicens. Fateor me vtilē fuisse antonio ⁊ fidelē q̄d expertus fuissem si cū eo fuissē in bello. Verū nec oino defui frumēta ⁊ auxilia mittens. Nec mō deessem si mihi acquiescēs occidisset Cleopatrā odij vestri fomitē. vna g̃ cū victo victus sū coronā q3 cū fortuna deposui. Ad te āt venio spes salutis de tua virtute presumens. Ad hec cesar Saluus esto ⁊ nunc certius regna meritus es vt regas plurimos cū amicitiā tanta fide tuearis. Cū aūt prope/rauit Augustus in egyptū nō solū in prelijs virtus herodis emicuit verūctiā in deserto ita parauit necessaria vt nec aqua deesset nec quicq3 vtensiliū adeo vt miraret̄ cesar. Dicit de ipo Josaphus. xvij. antiquitatū libro. q̄ ex idumeoꝝ gente paternū genus ex arabū vo materni sanguinis originē duxit. Qui cō fir/mato sibi regno in superbiā3 erupit ⁊ iudeis mala plurima intulit. Nā ⁊ pontifices nō iā s̄m generis ordinē constituebat. sed ignobilibus quibuscunq3 sacerdotia pmittebat. Sa/crā ēt vestem pontificis sūmi obclusam signaculo retinuit non permissa vlterius potesta/te vsus eius destruxitq3 libros quos habere potuit. In quibus iudeoꝝ nobilitas erat de/scripta ne ipse ignobilis putaret̄. Diximꝰ hec oia vt perfidi iudei enarrata historie veritate cognoscant xp̄m natū tp̄e annotato in pphetia iacob patriarche. Et q̄uis ipsi multis cal/liditatibus ⁊ falsis expositiōibus conent̄ illiꝰ pphetie verba puertere atq3 corrūpere dicentes. q̄ nō sint dicta de xp̄o. Cū cōtra ipsos est translatio caldaica q̄ vbi hieroꝰ trāstulit donec veniat qui mittendus est. Caldaicū habet donec veniat messias. Et Rabi iesu exponēs verba iacob dicit. Non veniet filius dauid. i. messias donec extenderit se regnū neq̄3 super isrl̄. glo. Rabi Salomonis dicit. i. Romanū. Expgiciscimini o iudei ⁊ nolite obdurare corda vr̄a. Confitemini venisse xp̄m ⁊ memores estote q̄ ab eius aduētu vsq3 ad presentē diē eo q̄ impleta sūt oia pdidistis oēm preteritā dignitatē. Dicite queso mihi. vbi sunt illa stupenda miracula q̄ opabat̄ virtus diuina anq̄3 veniret messias a vobis desideratus. Vbi voces prophetaꝝ. vbi victorie. i. inimicoꝝ vr̄oꝝ Vbi dignitas regia honorabilis ⁊ decora. dispsi estis p orbē terraꝝ cūctis gentibus abhoiabiles facti. Quo pctō qua culpa irritastis deū vt a mille quadringētis septuagintasex ānis deseruerit vos quos fecerat antea populum sibi peculiarē3 nisi quia vnigenitū filiū suum p nobis incarnatū cōtempsistis. Venit vti/q3 venit qui iam non amplius q̄3 ad iudicandum venturus veracissime predicatur.

¶ Secundo probamus xp̄m venisse propter imperij Romani subiectionē. Nullus vtiq3 sane mentis ambigit imperiū romanū fuisse longe lateq3 diffusum orbemq3 terraru3 sub/egisse. Nihilominꝰ subiecit sibi illud dn̄s iesꝰ xp̄s cuius regni n̄ erit finis. Imperator quippe romanoꝝ subditꝰ est vicario xp̄i a quo in/stitui ⁊ destitui potest ⁊ ab ipso benedicitur ⁊ coronatur. vt patet de maioritate ⁊ obe. in ca. solite. ⁊ in clemētina romani pontifices de iureiurā. Est āt imperator ille super oēs reges. vij. q. i. ca. in apibus. ⁊ oēs nationes sub eo. xi. q. i. §. hec si quis. Ipse est p̄nceps mūdi ⁊ dn̄s ff. ad legē rodiā. l. deprecatus. Et ēt iudei sūt sub eo. C. de iudeis. l. iudei. ⁊ oēs puincie sub/ijciunt̄ illi. lxiij. di. ca. Adrianus. Et oia sūt in ptāte imperatoris. di. viij. c. quo iure. Et. xxiij q. viij. ca. Conuenior. Et si obijceret aliquis ꝯ dicta. Primo q̄ imperator ex electione hab3 ius in imperio ⁊ pōt administrare ante cōfirmationē pape vt pbat̄. xciij. di. ca. legimus. ⁊ hoc dicit Innocē. ⁊ Hostien. extra de elec. in ca. venerabile3. Scd̄o q̄ xp̄s soluit tributum sicut habetur Matth. xvij. ca. Et. xxiij. q. viij. ca. tributū. Et. xi. q. i. ca. si tributum. Et iteru3 q̄ xp̄s dixit ioānis. xix. Regnū meū non ē de hoc mūdo. ergo imperator nō subijcit̄ pape q̄ vicem xp̄i gerit in terris. Rn̄dere possumus ad primū q̄ ius q̄d habet imperator est q̄ eligitur ab illis quos papa ⁊ ecclesia instituit electores. Nam illi qui eligunt impatorē a papa hn̄t hoc ius eligendi vt in predicto ca. venerabilē. ⁊ in prefata clemētina Romani pontifices. Ad illud aūt q̄ solutione tributi dicimus s̄m glosā in preallegato ca. si tributum q̄ xp̄s fecit illud non ex debito sed ne scandalizaret Q̄ aūt xp̄s dixerit non esse de hoc mundo regnū suū verum dixit q̄ ante passionē cu3 illa verba protulit non venerat ministrari sed ministrare ⁊ hūilis in forma serui cū hoibus cō/uersari. post passionē āt ⁊ resurrectionē dixit discipulis matth. vltimo ca. Data ē mihi ois ptās in celo ⁊ in terra. Quare cū papa gerat in terris vicē xp̄i superior est impatore oibus/q3 principibus terre. in qua re pscrutandū est quāta fuerit virtus ⁊ potentia xp̄i q̄ n̄ armis ⁊ legionibus militum nō promissis bonorum

tꝑalium vrbem maximā imperiūqꝫ romanū
ad suū cultū attraxit. neqꝫ alia causa tante no
uitatis dari potest nisi pacientia ⁊ miracula
martyrum post predicationē apostoloꝝ petri
⁊ pauli atqꝫ expost cōuersio miraculosa con/
stantini. Nam imperiū vsqꝫ ad eius tempora
semper in vrbe fuit. quia lepra liberatus ex de/
uotione suscepti baptismatis data libertate
ecclesias edificandi tēpla deoꝝ claudi iussit.
De quo sic scribit̃. xij. q. i. in ca. futurā. vir reli
giosissimus Cōstantinus primus. s. inter prin
cipes fidem veritatis patenter adeptus licen
tiam dedit per vniuersū orbem sub suo degen
tibus imperio nō solū fieri xp̄ianos sed etiaꝫ
fabricandi ecclesias ⁊ predia cōstituit tribuen
da. Deniqꝫ idem prefatus princeps donaria
imensa cōtulit ⁊ fabricā templi prime sedis. i.
lateranensis s̄m glosam beati petri instituit
adeo vt sedē imperialē relinqueret ⁊ beato pe
tro suisqꝫ successoribus profuturam cōderet.
hec ibi. Hic cōstantinus Bizantiū se cōtulit
ꝗ ciuitas cōdita fuit in trachia tꝑe tulij hosti/
lij tertij regis romanoꝝ. quā ampliauit ⁊ suo
noīe appellauit cōstantinopolim. Ex quo di/
cta est noua roma. vt pꝫ. xxi. di. decretoꝝ. ca.
sacrosc̄ā. ca. cōstātinopolitane. ca. renouātes
ca. diffinimus. Pleriqꝫ iudeis in hac parte
deteriores negāt cōstantinū tā alte tāqꝫ gl̃io
sissime ecclesiā ⁊ p̄ret sedē sublimasse. Quos
improbamus ex Lactantij s̄nia in. i. li diuina
rum insti. sic ad constantinū loquentis. Hoc
opus nūc noīs tui auspicio inchoamus con/
stantine impator maxie qui primus Roma/
noꝝ principū repudiatis erroribus maiesta/
tem dei singularis ac veri ⁊ cognouisti ⁊ ho/
norasti. Sed post istū cōstantinū fuerunt tot
impatores vsqꝫ ad tꝑa n̄ra qui multis fauori
bus multa reuerentia multaqꝫ deuotōe xp̄m
⁊ suā ecclesiā sunt prosecuti. Inter quos fuit
ille Justinianus qui tanta edidit in honorem
dn̄i iesu xp̄i ⁊ xp̄iane religionis augmentum.
Sicut pꝫ in libro Codicis in cuius principio
tractat de fide xp̄i tenēda. dicit nāqꝫ. C. de sū
ma trini. ⁊ fide ca. in. l. i. Cunctos populos q̊s
clemētie n̄re regit imperiū in tali volumus re
ligione versari quā diuinū petꝝ apostolū tra
didisse Romanis religio vsqꝫ adhuc ab ipso
insinuata declarat. Et ne singl̃a cōplectamur
arguimꝰ ꝯ iudeos. Qꝛ ille cui subijciendū erat
imperiū romanoꝝ est xp̄s. Sed iesu filio vir/
ginis marie subest Imperiū romanoꝝ. ergo
ipse fuit xp̄s. Qꝛ Imperiū romanoꝝ sub xp̄o
deberet esse probat̃ per id qđ scribit̃ Danielis
ij. ca. vbi habetur. Qꝛ Nabuchodonosor vidit
statuā magnā cuius caput ex auro optio erat
pectus ⁊ brachia de argento. porro venter ⁊
femora ex ere. tibie āt ferree. Et sequitur. Ab
scisus est de monte lapis sine manibus ⁊ per/
cussit statuā in pedibus eius ferreis ⁊ fictili/
bus ⁊ cōminuit eos. Per hanc statuam desi/
gnantur quattuor regna magna sibi in orbe
succedentia s̄m ꝙ Daniel diuinitus inspira/
tus ibi exponit. Primū est regnū chaldeoꝝ
quod significatur per caput aureum. Secun/
dum est regnū persaꝝ quod significatur ꝑ ar
gentum. Tertium est regnum Grecorum seu
alexandri quod significatur per es. Quartuꝫ
est regnum Romanoꝝ quod significatur per
ferrum. quod subiecit sibi oīa regna mundi si
cut ferrum domat oīa metalla. Per lapidem
autem abscisum de monte sine manibus de/
signatur ipse xp̄s siue regnū eius cui vt predi
citur subijciendū erat regnum romanorum.
¶ Tertio probamus xp̄m venisse propter ge
neralem confessionē. omnes quidē nationes
mundi xp̄m venisse affirmant. Judei soli ob/
stinato corde hoc acceptare nolunt qui facile
cōfundi possunt preter ea que dicta sūt ex au
ctoritate Aggei ꝓphete ca. ij. vbi ait. Nolite
timere quia hec dicit dn̄s exercituum. Adhuc
vnū modicū est ⁊ ego mouebo celū ⁊ terraꝫ ⁊
mare ⁊ aridā ⁊ mouebo oēs gentes ⁊ veniet
desideratus cunctis gentibus ⁊ implebo do/
mū istā gl̃ia. Et infra. Magna erit gloria do
mus istiꝰ nouissime plusqꝫ prime. Scd̄m oēs
expositores hebreoꝝ iste desideratus est rex
messias siue xp̄s. Loquit̃ ergo ꝓpheta de gl̃ia
domus dn̄i edificate a iudeis post reditum ca
ptiuitatis babylonice. ergo stāte illa domo ve
nit xp̄s qꝛ propheta dicit eā replendaꝫ gloria
desiderati cunctis gentibus ad eam. Domus
āt illa destructa est per Titū ⁊ Vespasianum
quadragesimosecūdo anno post passionē xp̄i
Jnsuꝑ ⁊ in p̄allegata auctoritate dr̃. Magna
erit gloria domus istius nouissime magis qꝫ
prime. Constat ꝙ loquebat̃ ꝓpheta de domo
edificata pꝰ captiuitatē babylonicā vt dictū
est. Ad cuius edificationem inducebat popu/
lum ⁊ predixit gloriam eius futuram maiorē
qꝫ fuerit glorie domus edificate per Salomo
nem. Hoc autem nō potest intelligi propter
maiores diuitias seu honores vel cultū diui/

num vel structuras ⁊ ornamēta qꝛ stat⁹ ppl'i
illo tpe erat quasi nullus respectu illius stat⁹
qui fuit sub salomōe. Propter hoc dr̄ in scđo
hesdre. Qꝛ sacerdotes qui viderant primā do
mū lachrymabant alijs exultantibus in dedi-
catione domus scđe qꝛ quasi nullius momēti
erat respectu alterius. Quare non pōt intelli
gi maior gloria eius nisi ꝑ aduentū ipsius de-
siderati cunctis gentibus qui eaꝫ glorificauit
presentia sua qn̄ in ea fuit a matre oblat⁹ ſm
ꝙ predixerat Malachias ꝓpheta.iij.ca. Sta
tim veniet ad templū sctm̄ suū dn̄ator quem
vos queritis ⁊ angelus testamenti quem vos
vultis. Ipsam ēt domū honorauit qn̄ ibi fre
quenter docuit ⁊ predicauit. Dicūt āt aliqui
iudei ad hoc. ꝙ maior fuit gloria domus scđe
q̄ꝫ prime in annis qꝛ plus durauit. Sed hoc n̄
valet. qꝛ licet verū sit ꝙ pl⁹ durauerit ħ tn̄ nō
fuit ad eius gloriā sed potius ignominiam qꝛ
pluribus tpibus fuit cōculcata ⁊ dehonorata
Naꝫ Anthiochus Epifanes posuit ibi abho
minandū ydolū ⁊ fecit ibi prostibula mulierū
sicut patet in primo ⁊ in scđo libro machabeo
rum. Ideꝫ dicit Iosaphus li.xiij. antiquitatū
Similiter dom⁹ ipsa fuit prophanata quādo
Pompeius cepit hierusalē vt diximus supi⁹
⁊ qn̄ vltimo ꝑ Titum fuit destructa. Ad hoc
dicunt aliqui ꝙ prima domus durauit plusq̄ꝫ
scđa qꝛ plures anni fluxerunt a quarto anno
salomonis in quo fundata est vsqꝫ ad vndeci
mū annū Sedechie in quo destructa est qꝛ flu
xerunt anni quadringenti vigintiseptē ſm ꝙ
potest cōputari per tpa regū intermedioꝝ in-
spiciendo tertiū ⁊ quartū regum. perfecta āt
fuit vndecimo āno regis Salomonis ⁊ stetit
perfecta quadringentis vigintitribus annis.
Scđa xō domus durauit ſm cōputationeꝫ
iudeoꝝ quadringentis viginti annis. Quare
gloria domus istius scđe non aliter intelligi
potest nisi vt est predictū qꝛ xp̄i presentia fuit
illustrata ⁊ decorata. Est insuꝑ contra iudeos
perfidos ꝓphetia Danielis ca.ix. Ipe quippe
angelus gabriel ex volūtate dei reuelauit tp̄s
aduētus xp̄i dicēs. Septuaginte hebdomade
abreuiate sunt super populū tuū ⁊ suꝑ vrbeꝫ
sanctā tuā aut consūmet preuaricatio ⁊ fineꝫ
accipiet peccatū ⁊ deleat iniquitas ⁊ adducat
iusticia sempiterna ⁊ impleat visio ⁊ ꝓphetia
⁊ vngatur sanctus sanctoꝝ. ¶ Ad quoꝝ ver-
borum pleniorē habendā noticiā notandum
ſm Nicholaum de lira. Qꝛ in sacra scriptura
vno modo accipit hebdomada ꝓ tpe septem
annoꝝ. Et sic sumit Leuitici.xxiij.ca. vbi dr̄.
Qꝛ septem hebdomade sūt accipiende a festo
pasce que fuerunt quadragintanouem dies ⁊
in quinquagesimo die celebranduꝫ est festum
pēthecostes. ¶ Alio mō accipit hebdomada
ꝓ tpe septē annoꝝ. Et sic loquit scriptura de
hebdomada Leuitici.xxv.ca. vbi dr̄. Nume-
rabitis septē hebdomadas annoꝝ que faciūt
q̄radgintanouē ānos ⁊ qnquagesimus ann⁹
imediate sequens dr̄ iubileus. nec inuenitur
hebdomada accipi plurib⁹ modis. Non pōt
autem in dicta prophetia danielis accipi heb
domada primo mō qꝛ fuisset cōpleta infra an
num ⁊ dimidium. ergo per locum a diuisiōe
oportet ꝙ accipiatur ꝓ hebdomada annoruꝫ
Et in hoc oēs expositores conueniunt catho-
lici et hebrei. Septuaginta xō hebdomade
annoꝝ faciunt annos quadringentos nona-
ginta quod tempus preterisse nullus dubitat
Qꝛ tanti ergo danieli angelus gabriel denun-
ciauit liberationeꝫ populi a captiuitate baby
lonica ⁊ perfectā liberationē fiendam ꝑ xp̄m
His oibus que iam retulim⁹ territi iudei ad
impugnandū nos ad alia cōfugiunt. ⁊ dicūt
ꝙ xp̄s non venit. Et hoc multipliciter proba
re conantur. Et primo adducūt Isaiaꝫ.ij.ca.
dicentem. Erit in nouissimis diebus prepara
tus mons dn̄i in vertice montiū ⁊ eleuabitur
super colles. ⁊ fluent ad eum omnes gentes.
Et infra Conflabunt gladios suos in vome-
res ⁊ lanceas suas in falces. Nō leuabit gens
contra gentem gladium. nec exibunt vltra ad
prelium. Ex istis verbis formant quadruplex
argumentum. ¶ Primum quia dicitur hic.
Erit in nouissimis diebus. Iesus nazarenus
non fuit in nouissimis diebus qꝛ post natiui-
tatem eius ⁊ mortē multa tempora fluxerunt
ergo non fuit vere xp̄us cuius aduentus pro-
mittitur in nouissimis diebus. ¶ Secunduꝫ
argumentū qꝛ dicitur ꝙ mons dn̄i erit in ver
tice montium. Mons ille est mons syon vbi
fuit templū qui non est in aliquo eleuatus. nā
vt dicūt aliqui doctores hebrei. dn̄s debet ap-
portare montem Tabor ⁊ montem synai ⁊
mōtem carmeli ad locum vbi est hierl'm ⁊ su
per verticem istorum montium ponere mon-
tem syon. hoc autem nondum est adimpletuꝫ
ergo xp̄s non venit. ¶ Tertium argumentuꝫ
quia in prefatis verbis dicitur fluent ad eum
omnes gentes. Sed non omnes gentes credi

derunt in iesum nazarenū. ergo non fuit xps.
¶ Quartum argumentum. quia sequitur in verbis premissis. Non leuabit gens contra gentē rc̄. Sed post mortē iesu nazareni fuerunt r in iudea bella atrocissima tempore titi r vespasiani. ergo nō fuit vere xps. ¶ Ad primū argumentū respondetur q dies messie in sacra scriptura dicunt dies nouissimi tunc nō solum dies messie sed etiam aliqua tempora ipsum precedentia vt patet Genesis. xlix. ca. Ubi patriarcha iacob dixit filijs suis. Congregamini vt annunciē que ventura sunt nobis in diebus nouissimus. Et ibi cōsequenter annunciat nō solū aduentū xpi. sed etiā multa que adimpleta sūt tpe regū israel r iudicū.
¶ Ad scōm dicendū. q eleuatō montis syon nō est intelligenda fm eleuationē localem sed fm nobilitatē r extimationē prout etiam exponit Rabi salomon. Eleuatio ergo illa fuit multitudo signorū r claritas miraculorū que xps operatus est in monte syon. Ibi nanq3 illuminauit cecum natū. ibi sanauit languiduz in probatica piscina. Ibidem spūm scm̄ apostolis dedit. ¶ Ad tertiū Uo dicimus q ibi ē distributio pro generibus singulorū non pro singulis generum. Sicut dr̄ omne aial fuit in archa noe q de singulis speciebus aialiū fuerunt ibi aliqua indiuidua. Similiter de oib⁹ generibus aliqui crediderunt xpo vt patet p diffusionē fidei in toto orbe. Aliter potest dici q oēs in sacra scriptura intelligunt multi. Unde. ij. regū. vij. ca. Dixit absolon r omnes viri israel. melius est ↄsiliū chusi rc̄. Certū est eni q n̄ erāt oēs filij israel ibi presentes sed multi. sic est in proposito. ¶ Ad quartū rn̄det q circa tpa xpi fuit pax diuturna sicut ostēdit in sequenti sermone. Et vbi dr̄. Non leuabit gens ↄ gentē gladiū rc̄. Aduertendū q vltra nō importat pacis eternitatē sed diuturnitatē. Un̄. iiij. regū. vi. ca. Ultra nō venerunt latrones sirie in terrā israel. qd̄ dr̄ pp diuturnitatē nō pp eternitatē. q postea frequenter leguntr inuasisse terrā israel r depredasse. iiij. regū. xiij. ¶ Scd̄o iudei ↄ nos īducūt ad h̄ Uba Isaie ca. xi. dicentis. Egredietr virga de radice iesse rc̄. vbi loquit de aduentu messie fm oēs Et sequt ibidē. habitabit lup⁹ cū agno r pardus cū edo cubabit. Et sequit. Et delectabit infans ab vbere super foramen aspidis. Et in cauerna reguli qui ablactatus fuerit manū suā mittet. Dicūt iudei q in aduentu xpi aialia siluestria sic deberēt domesticari q pacifice habitabunt cū aialibus naturaliter māsuetis. Et q aialia venenosa nō nocebunt hoib⁹ vel puer; imo infātes secure ludēt cū eis. Et h̄ nō est impletū ergo xps nō venit. Rn̄det q ista est locutō metaphorica. r noiantur ibi homines nominibus aialium. Sicut genesis. xlix. Bengiamin lupus rapax. Et dan sicut coluber in via. Sic ad propositū est dicendū q iudei r gentiles q erāt prius adinuicē nociui r odiosi pacifice simul habitauerūt ↄuersi ad fidem xpi. Un̄ scribit actuū. iiij. ca. Multitudinis credentiū erat cor vnū r aia vna. Et codē mō dicendū est de pueris r aialibus venenosis q simplices et puri non ledunt ab eis qui ante cōuersionē ad fidē xpi erant veneno infidelitatis r pfidie repleti. Q aūt talis modus loquendi sit in predicto ca. p3 p id qd̄ ibi premittit q stirpē vocat radicē iesse r xpm florē Similiter metaphorica est locutio. Erit iusticia cingulū lumborū eius. ¶ Tertio iudei arguūt ↄ nos. q zacharie. vi. ca. scribit. Ecce vir oriens nomē eius. vbi translatio chaldaica h3 messias nomen eius. Et sequit textus. r edificabit templū dn̄o. Sed iesus nazarenus non edificauit aliqd̄ templū dn̄o ergo nō fuit xps Rn̄det q edificauit templū de lapidibus viuis r spūalibus videlicet de ipsis fidelibus. r talis edificatio conueniebat xpo que est perfectissima q regnū; eius est spūale. r sic eius templū. Rabi tn̄ salomon dicit q hec auctoritas intelligit de templo scd̄o edificato p zorobabel. Ego Uo dico q ēt si itelligat de xpo adhuc litteralit est impleta q xpi virtute edificata sūt in honorē dei nō vnū sed tot vbiq3 terrarū r potissimū in vrbe roma templa mirifica. Et nō est incōueniens q aliqn̄ ponat singularis nūer⁹ p plurali r ecōuerso. ¶ Quarto opponūt se nobis iudei allegantes illud qd̄ habet deuterono. xxx. ca. Si ad cardies celi fueris dissipatus inde retrahet te dn̄s deus tu⁹ r assumet atq3 introducet in terram quā possederunt patres tui. Ex hoc ipsi inferunt. Cū simus dispersi per totum mundum r non cōgregati sequitur q nō venit xps. Dicendum q istud fuit adimpletū in reductiōe eorū; de captiuitate babylonica. Sed contra hoc obijciunt per illud qd̄ habet Ezechielis. xxxix. ca. Scient q ego dn̄s illorum eo q transtulerim eos in nationes r congregauerim eos super terrā r non dereliquerim quenq̄ ex eis. ibi in

captiuitate babylonica multi remanserunt ⁊ nõ oẽs reuersi. Rñdet̃ ꝙ tunc fuit impletum illud qđ dictum est qꝛ nulli fuerunt ibi derelicti qui voluissent reuerti. Nam cirus qui erat monarcha in oibus illis regnis dedit licentiã generaliter oibus redeundi imo dedit munera reuertentibus. vt patet hesdre.i.ca. Et ideo completũ est verbũ moysi ⁊ Ezechielis qꝛ nullus derelictus est ibi qui voluit reuerti. Qui autem noluerunt indigni fuerunt bñficio dei

¶ Quinto iudei obijciũt ꝑ illud qđ habetur Jeremie.xxiij.ca. Ecce dies veniũt dicit dñs ⁊ suscitabo dauid germen iustum qđ intelligitur de xp̃o. Et sequitur ibidez. In diebus illis saluabitur iuda ⁊ israel habitabit confident̃. Sed nunq̃ȝ tot miserie acciderunt filijs isrl̃ sicut post mortez iesu nazareni ergo non fuit xp̃s. Rñdetur ꝙ proprie loquendo nõ erant filij israel ⁊ iuda. qꝛ erant auersi a deo ex eo ꝙ xp̃m negauerant ⁊ occiderant propter qđ ⁊ illam miseriã meruerunt. Alij ãt qui vere erãt filij israel ⁊ iuda vere saluati sunt. qꝛ xp̃m receperunt nec solũ saluati sunt spũaliter sed ẽt corporaliter. Nam sicut dicitur in historia ecclesiastica. Imminente destructione ciuitatis hierosolomytane facta ꝑ titum: ãmoniti sunt fideles qui erant in iudea ꝑ angelũ vt transirent in regnũ regis agrippe qui erat confederatus romanis. Et etiam illi qui de regno xp̃i sunt habitant confidenter in paradiso.

¶ Sexto iudei dicunt ꝙ xp̃s nõ venit ꝓpter illud qđ habet̃ danielis.iij.ca. Aspiciebã in visione noctis ⁊ ecce cum nubibus celi quasi filius hois veniebat. hoc itelligit̃ de xp̃o. Sed iesus nazaren⁹ ñ venit in nubibus celi g̊ ñ fuit xp̃s. Ad hoc dicendũ ꝙ scriptura loquitur de duplici aduentu xp̃i. s. in mundũ ⁊ ad iudicium. Primus aduentus describit̃ cuȝ humilitate. Scđs ãt cũ excellẽtia ⁊ ptãte. Daniel ãt loqt̃ de scđo aduẽtu. Qđ patet qꝛ paulopost dicit. Iudiciũ sedit ⁊ libri aperti sunt. Iudei auteȝ excecati nesciunt hunc duplicem aduentũ distinguere. ⁊ ideo multa erronea dicunt. nam aliqui expectant xp̃m in aduentu suo in tanta virtute apparere ⁊ potestate ꝙ oia terrena sibi subijciet ⁊ eos liberabit ⁊ regnũ eoꝝ restituet. propter qđ etiam xp̃i discipuli post ei⁹ resurrectionem querebant. dñe si in tempore hoc restitues regnum israel. Actuum.i.capit. Alij autem propter scripturas que manifeste loquuntur de xp̃i humanitate ⁊ passione. ⁊ ꝓpter illas que loquuntur de eius eminentia ⁊ potestate expectãt duos messias. Vnum qui erat occidendus. Et alium qui illum resuscitabit ⁊ regnum israel restaurabit. Sed hoc đ scripturis non habet auctoritatem. licet enim plures dicti sint messie siue vncti quod idem est. vt dauid ⁊ saul ⁊ quidam alij nullus tñ in scriptura dicitur venturus ad salutem ꝓpuli nisi vnus.

¶ Septimo iudei arguũt ꝙ xp̃s non venit propter illud quod scribitur Isaie. xxx.ca. Erit lux lune sicut lux solis ⁊ lux solis septẽpliciter. que verba dicunt ꝙ in aduentu xp̃i debeat fieri immutatio corporũ celestium Sed talis immutatio non fuit facta in aduẽtu nazareni. ergo christus nõdũ venit. Dicendum ꝙ illa verba loquuntur de aduentu christi ad iudicium. Tunc enim mutabũtur ⁊ innouabũtur quodãmodo corpora celestia. Et tunc sanabitur vulnus populi ⁊ percussura plage eius vt dr̃ in textu. qꝛ tũc destruet̃ mortalitas per peccatum primoꝝ parentuȝ inducta qꝛ oẽs hoies resurgent ad vitam imortalẽ

¶ Octauo impugnant nos iudei ex dicto dauid in p̃s.lxxxviij. vbi habet̃. Sic ponã in seculum seculi semen eius. Sed iesus nazaren⁹ non habuit filios ergo nõ fuit christus. Rñdendũ ꝙ habuit filios spũales per fidem non per carnalem propagationem que semper habet turpitudinẽ ꝯiunctã. Et talis filiatio spiritualis cõpetit ei. De tali etiam spirituali filiatõne loquitur dauid in p̃s.lxxxi. Ego dixi dij estis ⁊ filij excelsi omnes. Dictum sit pro ista parte de christo qui venit. Jam ad tertium errorem delendum procedamus.

¶ Qꝛ prophete predixerunt xp̃m passurum ꝓ salute generis humani. ¶ Capitulum.iij.

TErtio errant iudei circa xp̃m incarnatum q̃ȝtum ad passibilitatem. Verbum siquidem crucis scandalũ est eis qui nullã excusationẽ habere pñt amoniti ⁊ edocti anq̃ȝ christ⁹ venisset ꝑ dicta ꝓphetaꝝ đ mysterijs passionis ei⁹. Vt ãt incredulitatẽ eoꝝ viriliť ꝯfutemus aduertendũ est ꝙ passio xp̃i in veteri lege fuit verbis ꝓpheticis ⁊ figuris multipliciter presignata. Et hoc q̃ȝtum ad tria.

Primo q̃ȝtum ad initium.

Secundo q̃ȝtum ad progressum.

Tertio q̃ȝtum ad terminum.

¶ Primo passio xp̃i fuit in veteri lege verbis ꝓphetaꝝ ⁊ figuris prenunciata q̃ȝtum ad illius initium in quo ponunt̃ septẽ veritates.

Prima est de concilij congregatione.
Secunda de iude venditione.
Tertia de xp̄i egressione.
Quarta de vehementi contristatione.
Quinta de trina oratione.
Sexta de angeli apparitione.
Septima de sanguinis sudatione.
¶ Prima veritas passionis xp̄i est de cõcilij cõgregatione. de qua dicit Matth. ca. xxvij: Conciliũ inierunt oẽs principes sacerdotũ ꝯ iesũ vt eũ morti traderent. Et ioannes. xij. ca. Collegerunt pontifices ⁊ pharisei concilium Hoc predixit patriarcha iacob genes. xlix. ca: sic. Simeon ⁊ leui fratres vasa iniquitatꝫ bellantia in cõsilio eoꝝ non veniat aĩa mea q꜡ in furore suo occiderũt virũ. Maledictus furor eoꝝ q꜡ pertinax ⁊ indignatio eoꝝ quia dura. Nicholaus de lira sup. xi. ca. ioannis inquit. Pontifices erant de tribu leui. pharisei pro magna parte de tribu symeõ. Est alia prophetia dauid in ps. xxi. vbi dicit. Circũdederunt me canes multi cõsiliũ malignantiũ obsedit me. Et iterũ sapientie. ij. ca. scribit. Dixerunt impij. cõueniamꝰ iustũ qm̃ inutilis est nobis ⁊ contrarius operibus nr̃is. Jeremias insup xi. ca. ita in ꝑsona xp̄i locutus est. Super me cogitauerũt consilia dicẽtes. venite mittamꝰ lignũ in panẽ eius ⁊ eradamus eũ de terra viuentiũ. Lactantius ꝟo li. iiij. inducit sibillaꝫ ita vaticinantẽ. Inierunt consilium detestandum vt priuarent eum vita qui vt eos iustificaret aduenerat. ¶ Scd̃a veritas passiõis xp̄i est de iude venditione de qua dr̄ Matth. xxvi ca. ꝙ proditor ille neq̄ꝫ vendidit xp̄m triginta argenteis. Hoc vtiq̄ꝫ figuratũ fuit in ioseph de quo habet genes. xxxvij. ca. Qꝫ extrahentes eũ fratres sui de cisterna vendiderũt ismahelitis triginta argenteis. Et istud prenũciauit zacharias in ꝑsona xp̄i ca. xi. vbi ait. Appenderunt mercedem meam triginta argenteos. ¶ Tertia veritas est de xp̄i egressione. de qua sic scribitur. ioãnis. xviij. ca. Egressus ẽ iesus trãs torrentẽ cedron. Hoc figuratũ fuit scd̃i regũ. xv. ca. vbi habet Qꝫ rex dauid transgrediebat trans torrentẽ cedron. oẽs aũt viri qui erant cum eo flebant. Et iterũ. iij. regũ. ca. ij. Fuit dictũ Semei quocunq̄ꝫ die trãsieris torrentem cedron scito te interficiẽdũ. ¶ Quarta veritas est de vehementi contristatione de q̄ dr̄ matth. xxvi. ca. Cepit cõtristari ⁊ mestus esse. ⁊ ait illis. Tristis ẽ aĩa mea vsq̄ꝫ ad mortẽ

Hoc figuratũ fuit in helia dũ fugiebat ꝑsecutionẽ Jezabelis postq̄ꝫ ꝑuenit ad speluncã q dixit dño vt scribit. iij. reguꝫ. xix. ca. Derelictꝰ sum ego solus ⁊ querũt aĩam meã vt auferãt eam. Et hoc predixit Jeremias in ꝑsona xp̄i Trenoꝝ. i. ca. Vide dñe afflictõeꝫ meã qm̃ cõturbatus sum. Et daniel. vij. ca. Cogitatõibꝰ meis contristabar. ⁊ facies mea imutata est in me. ¶ Quĩta veritas est đ trina orõne. dr̄ eñi Matth. xxvij. ca. Orauit tertio eundẽ sermonẽ dicens. Hoc figuratũ fuit in dauid de quo dr̄. i. regũ. xx. ca. Cadens dauid pronus in terrã orauit tertio. Et in daniele q vt scribit eius dẽ. vi. ca. Tribus vicibꝰ in die flectebat genua sua. ¶ Sexta veritas est de angeli apparitiõe de qua dicit lucas. xxij. ca. Apparuit illi angelus de celo cõfortans eũ. Hoc figuratũ fuit i gedeone cui vt scribit iudicũ. vi. ca. Apparuit angelus dicens. dñs tecũ viroꝝ fortissime. Et in Josue cui dixit deus iosue. i. ca. Cõfortare ⁊ esto robustus. noli timere q꜡ tecũ ẽ dñs deꝰ. Et hoc predixit daniel. x. ca. loquens in persona xp̄i. Tetigit inquit me quasi visio hominis. ⁊ confortauit me ⁊ dixit. noli timere pax tibi. confortare ⁊ esto robustus. ¶ Septima veritas est de sanguinis sudatione. Ait enim lucas. xxij. ca. Factꝰ est sudor eius sic gutte sanguis currẽtis in terrã. De hoc dixit Isaias. ix ca. Vestimẽtũ tuũ mixto sanguie. Et ezechie xvi. ca. Vidi te conculcari in sanguine tuo.
¶ Scd̃o passio xp̄i fuit in veteri lege verbis ꝓphetaꝝ ⁊ figuris premonstrata q̄tum ad illius ꝓgressũ in q̄ ponunt septem veritates.
Prima de iudeoꝝ ⁊ ministroꝝ prostratione.
Secunda de xp̄i ligatione.
Tertia de maxille percussione.
Quarta de falsa testificatione.
Quinta de impia derisione.
Sexta de crucis baiulatione.
Septima de amara potatione.
¶ Prima veritas est de ꝓstratõne iudeoꝝ ⁊ ministroꝝ qui voluerũt capere iesũ. đ qua sic scribit ioãnis. xviij. ca. Abierunt retrorsũ ⁊ ceciderũt in terrã. De hoc est ꝓphetia Jeremie qui. xx. ca. ait. Dñs mecũ quasi bellator fortis. idcirco qui persequunt me cadent ⁊ infirmi erunt. ¶ Scd̃a veritas de xp̄i ligatiõe. de hac dr̄ ioãnis. xviij. ca. Ministri iudeoꝝ cõprehẽderũt iesũ ⁊ ligauerũt euꝫ. Hoc figuratũ fuit iudicũ. xv. ca. in filisteis qui ligauerũt sansonẽ Et hoc prophetauit Jeremias ca. xij. dicens.

Dedi dilectã aiam meã in manu inimicorũ.
Et ezechiel.iij.ca.dixit.Ecce data sunt sup te
vincula ligabũt te in eis ꝛ ñ egredieris de me
dio eoꝝ.¶ Tertia veritas de maxille pcussiõe
scribit eni ioãnes.xviij.ca.Tũc vnus assistẽs
ministroꝝ dedit alapã iesu dicens. sic respon
des pontifici.Figuratũ hoc fuit.iij regũ.xxij.
ca.Qñ sedechias rex pcussit micheã ꝓphetã
in maxillã.Et ipse micheas.v.ca.istud prenũ
ciauit: Sic pcutient maxillã iudicis israel.Et
iterũ Sibilla quã supius allegauim⁹ ait.Et i
manus impias infideliũ veniet.dabunt autẽ
deo alapas incestis manibus.¶ Quarta ve/
ritas est de falsa testificatione.vt enim refert
Mattheus.xxv.ca.Nouissime aũt venerunt
duo falsi testes qui ꝛ dixerũt.hic dixit. possũ
destruere templũ dei.Hoc preuidit in spũ da
uid.cũ dixit in ps̃.xxvi.Insurrexerũt in me te
stes iniqui ꝛ mẽtita est iniquitas sibi.Et ose/
as ca.vij.ait.Ego redemi eos ꝛ ipsi locuti sũt
ꝯ me mendacia.¶ Quinta veritas est de im/
pia derisione.dicit nanqꝫ mattheus.xxvij.ca.
Tunc expuerunt in faciẽ eius ꝛ colaphis eum
ceciderũt. Alij ãt palmas in faciẽ eius dede/
runt dicentes. ꝓphetiza nobis xp̄e quis est q
te pcussit. Hoc ꝓphetatũ est nã dauid in ps̃.
xxi.(ita in psona xpi loquit̃. O ẽs videtes me
deriserũt me locuti sunt labijs ꝛ mouerũt ca/
put.Ezechiel ãt.xij.ca.ita vaticinatus est. Fa
ciẽ tuã velabũt ꝛ nõ videbis terrã.Et Sibil/
la de qua paulo añ retulimus ita sequit̃. Im/
purato ore expuent venenata sputa dabit ve
ro ad verbera simpliciter sanctũ dorsũ ꝛ cola
phas accipiens tacebit.ne quis agnoscat qd̃
verbũ sit. vel vnde veniat vt inferis loquat̃
ꝛ corona spinea coronet̃. ipsa enim insipiens
gens deũ tuũ nõ cognouisti sed spinis eũ co/
ronasti ꝛ horridum illi fel miscuisti.¶ Sexta
veritas de crucis baiulatione. ait eni ioãnes.
xix.ca.Baiulans sibi crucẽ exiuit in eũ qui dr̃
caluarie locus.Huius figura precessit qñ tu/
lit abrahã ligna ꝛ imposuit sup ysaac filium
suũ.Predixit hoc etiã Jeremias. Ego quasi
agn⁹ q portat̃ ad victimã.¶ Septia veritas
de amara potatiõe de q̃ matth.xxvij.ca. dr̃.
Dederũt ei bibere vinũ myrrhatũ cũ felle mi
xtũ.Hoc expressit dauid loquẽs in psona xp̄i
ps̃.lxviij. Dederũt in escã meã fel ꝛ i siti mea
potauerũt me aceto.Et hoc insup predixit Je
remias trenoꝝ.iij.ca.Recordare pauptatis ꝛ
trãsgressiõis.i.afflictõis mee absinthij ꝛ fell'.

¶ Tertio passio xp̄i fuit in veteri lege verbis
ꝓphetarũ ꝛ figuris preostensa q̃tuꝫ ad eius
terminũ in quo ponuntur septem veritates.
Prima est de crucifixione.
Secunda de clementi oratione.
Tertia de vestimentorum diuisione.
Quarta de flebili lamentatione.
Quinta de pretereuntium blasfematione.
Sexta de spiritus emissione.
Septima de planctu ꝛ compassione.
¶ Prima veritas ponit̃ luce.xxiij.ca.vbi dr̃.
Crucifixerũt eũ.Hanc expressit dauid in ps̃.
xxi.Foderũt inquit man⁹ meas ꝛ pedes meos
dinumerauerunt oia ossa mea.Que verba vt
asserit Lactantius.li.iiij. nõ de se locutus est
ꝓpheta. Fuit eni rex ꝛ nũq̃ꝫ illa perpessus est.
spũs dei p illũ loquebat̃ qui erat illa passurus
post annos mille ꝛ quinquaginta.tot eni col/
ligunt̃ anni a dauid vsqꝫ ad crucẽ xp̄i. Et Za
charias ꝓpheta.xij.ca.ita dixit.Aspicient ad
me quẽ cõfixerũt.Et idẽ.xiij.ca. Que sũt iste
plage in medio manuũ tuaꝝ ꝛ dicet his pla/
gatus sum in domo eoꝝ q me diligebant.i.di
ligere debebant.¶ Scda veritas d̃ pia orõne
vt eni refert lucas.xxiij.ca.Pro crucifixorib⁹
orauit dicens.pater ignosce illis q2 nesciunt
quid faciũt.Hoc clare predixit Isaias ca.liij.
Ipse inqt pro transgressoribus orauit.¶ Ter
tia veritas de vestimentoꝝ diuisione de qua
ait mattheus.xxvij.ca.Diuiserunt vestimen
ta eius mittentes sorteꝫ.quod a dauid ps̃.xxi.
apertissime fuit predictum. Diuiserunt sibi
vestimenta mea ꝛ super vestem meã miserũt
sortem.¶ Quarta veritas de flebili lamenta
tione.vt eni scribit matthe⁹.xxvij.ca. Clama
uit voce magna dicens. deus deus meus q̃/
re me dereliquisti. Et de hoc predixit dauid i
ps̃.xxi. qui ad lr̃am intelligit̃ de xp̄o vt plene
dixi in sermone de passione in quadragesima
li nostro.¶ Quinta veritas de pretereuntiũ
blasfematione.ait eni mattheus. Pretereun
tes blasfemabant cũ mouentes capita sua ꝛ
dicentes.salua temetipsũ si filius dei es descẽ
de de cruce. Hoc Jeremias ca.xx.ꝓphetauit
dicens. Factus sum in derisũ tota die omnes
subsannabant me audiui enim contumeliam
multorum ꝛ terrorũ in circuitu.¶ Sexta ve/
ritas de spũs emissione vt scribit̃ ioannis.xix
ꝛ Luce.xxiij.Inclinato capite emisit spirituꝫ
Et hoc vtiqꝫ sic predixit Isaias ca.liij.Tradi
dit in mortẽ aiam suam.¶ Septima veritas

est de planctu τ cõpassione. Dictũ quippe fu
it virgini gloriose a symeone iusto vt pꝫ luce.
ij.ca. Tuã ipsius aiam ptransibit gladius. qđ
impletũ fuit dũ filium vnigenitũ in cruce pẽ-
dentẽ amarissimis querelis defleuit. Hoc ꝓ-
phetauit Jeremias.ix.ca. dicens. Vox lamen
tatiois audita est de syon. τ Zacharias.xij.ca.
q ait. Plangent eũ τ dolebũt sup eũ vt doleri
solet in morte primogeniti. Sed obstinatissi-
mi iudei pallegatas ꝓphetias đ xp̃o intelligi
debere sua malicia negant quos tñ facile con-
uincere possumus ex verbis Rabi moysi qui
in libro directionis pplexoꝝ ait. Oẽs ꝓphete
nõ sunt locuti nisi ad dies messie. Verũtñ ne
diu cõtendamus cũ ipsis afferamus in mediũ
Jsaie ꝓphete vaticinia qui de xp̃o ꝓ generis
humani salute passuro luculentissime est lo-
cutus. Nã ca.ix. postq̃ꝫ predixit christũ ventu
rũ deũ τ hoieꝫ. subdidit. Et fact⁹ est principa
tus sup humeꝝ eius. s. crucẽ sibi baiulando p
quã ptãtes aereas debellauit. τ regnũ suũ po
tenter intrauit. ſm illud luce vltimo ca. O por
tuit pati xp̃m τ resurgere a mortuis. τ ita in-
trare in gloriã suã. Et.liij.ca. inquit. Dñe qs
credidit auditui nr̃o. i. passionis christi myste
rio qđ ego τ alij ꝓphete audiuimus a spũ scõ
Et brachiũ dñi cui reuelatũ est q̃si dicat pau-
cis. Et ascẽdet sicut virgultũ corã eo. s. christ⁹
corã deo patre. τ sicut radix. s. sursum fructifi
cans de terra sitienti. i. de virgine ñ humecta
ta vel fecundata humano semine τ non est ei
spẽs neqꝫ decor. s. in passione. τ vidimus eũ τ
nõ erat aspectus τ desiderauim⁹ eũ despectũ
τ nouissimũ viroꝝ. virũ doloꝝ τ scientẽ infir
mitatẽ τ quasi abscondit⁹ vultus ei⁹ τ despe
ctus. s. pre verecundia. vñ nec reputauimus eũ
vere languores nr̃os ipse tulit τ dolores nr̃os
ipse portauit τ nos reputauimus eũ quasi le-
prosũ τ percussũ a deo τ humiliatũ. Jpse aũt
vulnerat⁹ est propter iniqtates nr̃as τ attrit⁹
ꝓpter scelera. disciplina pacis nr̃e sup eũ. τ li-
uore eius sanati sumus. oẽs nos q̃si oues erra
uimus vnusqsqꝫ in viã suã declinauit τ dñs
posuit in eũ iniqtatẽ oim nr̃m. Confundant
itaqꝫ iudei reprobi qui passionẽ xp̃i deridere
solent. τ inspiciãt preterea que dicta sũt ꝙ ob
nullã aliã cãm in nationes dispersi sunt cum
opprobrio abiectiõe τ ignominia nisi qꝛ xp̃m
dñm crucifixerũt. Nos vo qui xp̃iani sum⁹
pio effectu colamus eũ qui nos participes ef-
ficiat regni celestis in quo gloriosus triũphat
deus τ homo p infinita secula seculoꝝ. Amẽ.

❡ Sermo septimus de iocundissima natiui-
tate saluatoris nostri dñi iesu christi filij dei τ
virginis gloriose.

Paruulus natus est nobis τ filius datus est nobis. Jsa
ie prophete vaticinantis đ christo
dño nr̃o verba sunt ista ca.ix. So-
nuit vox leticie in terra nostra vox exultatio-
nis aduenit. Auditum est verbum suaue omi
iocunditate repletũ. Jesus christus filius dei
in bethleem iude de virgine natus est. Ju-
bilate deo omnes hoies mundi τ laudate no-
men sanctũ eius. Ad hanc spiritualeꝫ haben-
dam leticiam inuitat cũctos sancta mater ec-
clesia que verbis vtitur sancti leonis pape in
sermone de natiuitate dicentis. Saluator no
ster hodie dilectissimi natus est gaudeamus.
Neqꝫ enim phas est locuꝫ esse tristicie vbi na
talis est vite que ꝯsumpto mortalitatis timo
re ingerit nobis de ꝓmissa eternitate leticiaꝫ
Nemo ab huius alacritatis participatiõe se-
cernitur. vna cunctis leticie cõmunis est ratõ
Quia dñs nr̃ iesus christus mortis peccatiqꝫ
destructor sicut nullũ a reatu liberum reperit
ita liberãdis oibus venit. Exultet sctũs quia
appropinquat ad palmã. Gaudeat peccator
qꝛ inuitatur ad veniã. Animet gentilis qꝛ vo
catur ad vitã. hec ille. Vt ergo excitent oium
corda τ hauriamus aquas in gaudio de fon-
tibus saluatoris. Jn presenti sermone de sin-
gulari colendissimaqꝫ christi natiuitate dice-
mus. de qua ꝓpheta Jsaias pdixit vba ꝓpo
sita. Jn qb⁹ tria pncipaliter ꝯtẽplari debem⁹
Primo christum nascentem.
Secundo virginem parturientem.
Tertio visionem apparentem.

❡ De paruitate corporis christi τ qualit xp̃s
assumpsit carnem de materia nobis cõformi
τ de humilitate ipsius nascentis respectu tẽ-
poris loci τ habitaculi. ❡ Capitulum.i.

Primo contemplari debemus christum
nascentem. in quo mente pia considera-
re licet ad hec tria.
Primo ipsius paruitatem.
Secundo conformitatem.
Tertio humilitatem.
❡ Primo ꝯsideremus christi nascẽtis parui
tatẽ qꝛ natus est hũs corpus paruulũ sicut ce
teri infantes qñ nascunt. Vbi aduertendum

ꝯm theologoꝝ doctrinā. Qꝛ corpus christi in sua cōceptione fuit in instāti formatū ⁊ q̄ꝫtū ad ꝑfectionē mēbroꝝ ⁊ partiū ipsius perfecte organizatū. Vñ Grego. dicit. xviij. moraliuꝫ Angelo nūciante ⁊ spū adueniente mox verbum in vtero mox intra vteꝝ verbū caro. Et Aug⁹ li. de fide ad petrum. Firmissime tene ⁊ nullatenus dubites nō carnē xp̄i sine diuinitate in vtero virginis fuisse conceptā priusq̄ꝫ susciperet̄ a verbo. Et mgr̄ in. iij. di. iij. Verbum nō suscepit nisi carnē formatā. Hoc āt fuit congruū ꝯm Bonauē. ⁊ Tho. triplici rōne. ¶ Prima est ex parte Verbi assumentis qꝛ nō debebat verbū assumere partē hūane nature sed totā. ⁊ ita carnē ⁊ aiaꝫ que nō dꝫ vniri nisi carni organizate. ¶ Scd̄a rō ex parte virtutis operantis. qꝛ virtus diuina opat̄ miraculose. hoc āt est miraculū ꝙ femina ꝯcepit sine viro. Ideo ad ostensionē potentie subito formauit illud corpus qd̄ natura nō pōt nisi successiue. ¶ Tertia rō fuit ex parte virginis ꝯcipientis que statim vt cōsensit repleta fuit spū scō ⁊ mater dei effecta. ⁊ qꝛ mr̄ dei nō erat nisi esset deus vnitus humane nature. iō statim cū consensit deus hō factus est. Corpus itaqꝫ illud sic formatū a deo ꝑuū fuit. vt mgr̄ dic̄ ꝙ obiectū ocl'is vix videri potuissꝫ. Quātū vo ad quantitatē molis nō statim ꝑductū est sed successiue tam in vtero q̄ꝫ extra. qd̄ cōueniens fuit ꝯm Bonauen. adhuc triplici rōne. ¶ Primo propter legis vniuersitatis cōseruationē. qꝛ deus nō operat̄ miraculis vbi natura pōt operari. Et qꝛ natura poterat corpus illud successiue ad ꝑfectam quātitatē adducere iō nō statim ex miraculo cōpletū fuit. ¶ Scd̄a rō ꝑꝑ fidei confirmationē vt. s. ostenderet̄ ꝙ habuit verā ⁊ nō fantasticā carnem. ¶ Tertia rō propter humilitatis ⁊ charitatꝭ xp̄i cōmendationē qui pro nobis cū excelsus deus esset tam paruulus videri voluit. Quis nā nō miret̄ videre vagientē infantē inuolutū pannis in cuna. de quo cantat ecclesia illud Ambrosij. Vagit infans inter arta conditus presepia mēbra pānis inuoluta virgo mater alligat ⁊ manus pedesqꝫ crura stricta cingit fascia. Transeamus o christicole deuotiōe succensi. transeamus cū pastoribus vsqꝫ bethleē vt inueniamus infantē blanduꝫ affabilē piū ⁊ totū desiderabilē. Consideremus paruitatē que videtur ⁊ adoremus diuinitatē que latet q̄m vt inquit leo papa in sermone festiuitatis hodierne. dilectissimi verus venerator est ⁊ pius cultor qui nec de incarnatione dñi aliq̄d falsum nec de deitate aliquid sentit indignū. paris enim periculi est malum si in illa aut nature nostre veritas aut paterne glorie negatur equalitas.

¶ Scd̄o cōsideremus xp̄i nascentis cōformitatem. Assumpsit quidē carnē de materia nobis ⁊ nostre nature conformi. iuxta illud ap̄li ad hebreos. ij. ca. Qui eni sanctificat ⁊ qui sāctificant̄ ex vno omnes. Fuit autem hoc conueniens vt dicit dñs Bonauen. xij. di. iij. triplici rōne. ¶ Prima rō dicitur iustificatiōis ad seruandam rectitudinē iusticie ꝯm Anselmū vt eiusdem generis esset satisfactor ⁊ preuaricator. ¶ Scd̄a ratio dicitur ostensionis. vt ostenderet̄ nobis dulcedo misericordie dei q̄m ipse dñs qui contemptus fuerat ab hoīe ipse idem humano generi vniretur in christo. ¶ Tertia ratio dicitur ordinationis. ordinauit quippe deus vt totum genus humanū deduceretur ex vno primo Adam propter representationem illius vniuersalis principij a quo oīa sunt producta. Rōnibus ergo dictis conueniens fuit vt xp̄s carnē sumeret ex materia ab adā deriuata. que tñ ab oī infectione īmunis fuit eo ꝙ nō fuit in Adam ꝯm seminalem rōnem cū nō fuerit cōcepta ex semine virili sed mystico spiramie. vt dic̄ sctūs Tho. iij. parte. q. xxxi. Vñ leo papa in sermone de natiuitate inquit. Alienū quippe ab hac natiuitate est qd̄ de oībus legit̄. Nemo mund⁹ a sorde nec infans cuius est vnius diei vita super terrā. nihil in istam singularē natiuitatē de carnis cōcupiscentia transijt. nihil de pcti lege emanauit. hec ille. Si aūt quereret̄ quare xp̄s ñ assumpsit Adā. Rñdet dñs Bonauentura ꝙ hoc fuit ꝓpter tria. ¶ Primo ꝓpter deum qui nō debebat assumere hoīem pctōrem. ¶ Scd̄o propter Adam qui nō debebat tantū exaltari. ¶ Tertio ꝑꝑ humanū gen⁹. qꝛ passio innocentis magis erat grata deo pro redemptione eius q̄ꝫ hominis peccatoris.

¶ Tertio cōsideremus xp̄i nascentis humilitatē. Sicut eni hūilis in forma serui dignat⁹ est apparere. ita rex iste angeloꝝ ⁊ hoīm dñs humilit̄ nasci voluit. Et hoc triplici respectu.

Primo respectu temporis.

Secundo respectu loci.

Tertio respectu habitaculi.

¶ Primo nat⁹ est xp̄s hūiliter respectu tp̄is

q2.f.tpe descriptionis vniuersi orbis. qñ vt lucas refert ca.ij. Exijt edictũ a cesare augusto vt descriptio hmõi fieret. hic Cesar augustus octauianus fuit qui fm Suetoniũ in libro de duodecim cesaribus τ Entropiũ natus est in velletrano oppido de clarissima familia octauioꝝ in die illo quo Rome in curia agebat̃ d̃ ꝯiuratiõe catilline octauo k'las septẽbris paulo ante ortum solis Marco tullio Cicerone τ Gayo antonio ꝯsulibus. Ex patre Octauio senatore τ matre Accia nepte iulij cesaris genita ex iulia sorore que nupserat lucio balbo. Hic fz horosiũ Eutropiũ Plutarcũ in libro de vita τ obitu Ciceronis. Et in libro de vita τ obitu Marci antonij. Et Senecã in primo li. de questionibus naturalibus. Occiso iulio cesare auũculo eius τ patre ꝑ adoptionem cũ ipsum in testamento reliquerit heredem ab Apollonia vbi vacabat studijs lraꝝ reuersus est. Et vt inquit plinius li.ij. de naturali historia. Cũ vrbẽ intraret apparuerunt stelle circa solem in modũ corone posite. Regnauit fm Suetoniũ τ Eutropiũ ãnis quiquagintasex. duodecim cũ Marco antonio τ marco lepido Et quadragintaquatuor per se. Sedatis autẽ oibus bellis orbem totũ suo subegit imperio cunctis inimicis τ turbatoribus romanorum deuictis. Et vt refert Solinus in libro de mirabilibus mundi. Tempus eius solũ repertũ est quo plurimũ cessauerũt arma τ floruerũt ingenia. In diebus quidẽ illis inuenti sunt in vrbe viri clarissimi. Oratius. Flaccus. Virgilius. Ouidius. Macer. Catullus veronensis Propertius. Terenti⁹. Varro. Marcus tullius cicero. Apollodorus. Valerius maxim⁹. Salustius. τ alij. Anno igr̃ octauiani augusti quadragesimoscdo. Et ab vrbe cõdita septingentesimo quinquagesimoscdo. natus est xp̃s iesus. Voluit eni Cesar augustus vniuerso ꝓ̃fidens orbi scire q̃t prouincie quot ciuitates quot castra quot ville quot hoies essent in toto orbe. Et vt scribit Eusebius in libro d̃ tpibus. Factus est rome census. Et inuenta sunt in vrbe trecenta τ septuaginta milia ciuiũ romanoꝝ. Scdm̃ vo mgr̃m in historia scholastica. Iussu cesaris factuz est vt oẽs hoies ad vrbẽ vñ traherent originẽ ꝑgerent τ quilibet denariũ argenteũ qui valebat decem nũmos vsuales. vñ τ denarius dicebat̃ presidi ꝓuincie tradetet vt se subditum vnusqsq3 romano imperio profiteret̃. Nam τ nũmus imaginẽ preferebat cesaris τ supscriptionez nominis. dicebatur aũt professio τ descriptio sed diuersa consideratione. Professio dicebat̃ q2 quilibet qñ reddebat censũ presidi prouincie ponebat denariũ super caput suũ τ proprio ore ꝓfitebatur se fore subditũ Romano imperio. Vñ dicebatur professio. i. proprio ore fassio. τ fiebat hoc coram oi populo. Descriptio autẽ dicebatur q2 numerus eorum qui censum capitis ferebant certo determinabatur numero τ redigebat̃ in scriptis. Vt ergo dicit sanctus Tho. iij. parte. q. xxxv. Quia xp̃s venerat nos in statum libertatis reducere de statu seruitutis. Ideo sicut mortalitatez nr̃am suscepit vt nos ad vitam reduceret. Ita fm Beddam co tpe dignatus est incarnari quo mor natus cẽsus cesaris describeretur atq3 ob nostri deliberationem ipse seruitio subderetur. Et vt Grego. inquit in omelia. Nasciturо dño mũdus describitur quia ille apparebat in carne qui electos suos ascriberet in eternitate.

¶ Secundo xp̃s humiliter natus est respectu loci q2 in bethleẽ. Sicut scriptum fuerat Michee. v. ca. Et tu bethleem effrata paruula es in militibus iuda. Ex te mihi egredictur dux qui sit dñator in israel τ egressus eius ab initio a diebus eternitatis. In bethleẽ ergo xp̃s natus est. vt dicit sctũs Tho. iij. parte. q. xxxv quia factus est ex semine dauid secũdum carnẽ cui facta fuerat promissio specialis de xp̃o Et ideo in bethleem de qua natus fuit dauid nasci voluit vt ex ipso loco promissio ei facta impleta ostenderet̃. τ hoc designat euãgelista dicens de ioseph eo ꝙ esset d̃ domo τ familia dauid. Addit Grego. in omelia ratõez mysticam dicens. Bethleem quippe domus panis interpretatur. ipse nanq3 est qui ait. Ego sum panis viuus q de celo descendi. Locus ergo i quo xp̃s nascit̃ domus panis añ vocatus ẽ q2 futurũ ꝑfecto erat vt ille ibi per materiã carnis appareret qui electorũ mentes in eterna sacietate reficert. Si ãt aliquis quereret. Cur nõ hierosolimis aut Rome natus fuerit. Rñdet sctũs Tho. Q2 sicut dauid in bethleẽ nat⁹ ẽ ita ẽt hierusalẽ elegit. vt i ea sedẽ regni cõstitueret τ tẽplũ dei ibi edificaret. Et sic hierl'm esset sil' ciuitas regalis τ sacerdotalis. Sacerdotium aũt xp̃i τ eius regnũ precipue consũmatũ est in eius passione. Et iõ cõuenienter elegit bethleẽ natiuitati τ hierosolymã passioni totãq3 ꝑ hoc hoim gloriã cõfutauit qui i

superbiam eleuantur si ex nobilibus ciuitatibus originē ducāt. Xp̄s in ciuitate ignobili nasci voluit ex nobili opprobriū pati. De roma vero dicitur in quodā sermone Ephesini concilij. Si maximā romā elegisset ciuitatez propter potentiā ciuiū mutationē orbis terrarū putarent. Si filius fuisset imperatoris potestati vtilitatē ascriberent. Sed vt diuinitas cognosceretur orbē transformasse terrarꝫ pauperculā elegit matrē pauperiorē patriaz. Elegt aūt deus infirma mundi vt cōfundat fortia. Et ideo vt suā potestatē magis ostenderet in ipsa roma que caput orbis erat statuit caput ecclesie seu in signū perfecte victorie vt exinde fides deriuaretur ad vniuersū mūdum sm̄ qꝫ prophetauerat Isaias ca.xxvi. dicens. Ciuitatē sublimē humiliabit ⁊ cōculcabit eā pes pauperis.i. xp̄i gressus egenorū.i. apostolorū petri ⁊ pauli.

¶ Tertio xp̄s similiter natus est respectu habitaculi. Nam pfectus a nazareth ioseph cū virgie gloriosa in bethleē quia pauperes erāt inuenire nō potuerūt hospitiū. Sed vt magister dicit i historia scholastica. diuertere ad diuersoriū. Erat eni inter duas domos operimentū habens sub quo ciues ad colloquendū vel ad cōuescendū diebus ocij vel pro aeris intemperie diuertebant vbi forte ioseph aialibus suis boui ⁊ asino presepiū fecerat. vel sꝫ quosdā cū rustici ad forū veniebāt aialia sua ibidē ligabant. Et ideo ibi presepe construtum erat O q̄z humilis erat habitatio illa de qua hiero9 ad Marcellā de vrbe secedenduz ita scribit. Quo sermone qua voce speluncaz tibi saluatoris exponā. Et illud presepe in quo infantulus vagijt silentio magis q̄z infimo sermone honorandū est. Vbi sunt late porticus. vbi aurata laquearia. vbi domus damnatorū penis ⁊ miserorū labore vestite. vbi instar palacij extructe basilice vt vile corpusculū hominis preciosius inambulet ⁊ quasi mundo quicq̄z nō possit esse ornatius tecta sua magis velit aspicere q̄z celū. bethleē. Ecce in hoc parno terre foramine celoruz conditor natus est. Hic inuolutus pannis. hic visus a pastorib9 hic demonstratus a stella. hic adoratus a magis. Et in epistola ad Eustochiū ait. Ille cui9 pugillo mundus concludit presepis continet angustia. O mira circa nos pietas iesu benedicti. O charitas inaudita. O humilitas incarnati dei. nascit hyemali tp̄e ⁊ nō est illi loc9 in diuersorio. inuoluit pannis ⁊ a sola matre benedicta ⁊ ioseph suscipit. Curre cito fidelis aia. ingredere operimentū illud. vagientē infantem audacter alloquere. dic ei audienti beniuolo. O rex regū ⁊ vniuerse cōditor creature. vis ne te simul cū matre ⁊ ioseph ad meaz domū recipiā vis vt aureā fasciā ad te deferam. vis ornamenta ⁊ preciosa iocalia tibi tradam. vis vt famulos ⁊ ancillarū ad obsequendum turbā adducā. vis vt matri que peperit delicata cibaria preparez. Vis vt cuiuscunq̄z generis musicorū peritos modulatores ⁊ magistros aduocē. ⁊ similia. Statim audies illuz respondentē tibi. Non propter tp̄alia veni nō ista mihi sunt grata. Sed si mihi placere cupis o aia mea imagine isignita largire mihi peccata tua atq̄z delicta. da mihi cōpunctōez da mihi lachrymas. da mihi ꝯuersionē ⁊ emēdationē. descendi de celo vt homo factus pro peccatis hoīum satisfaciam. Trigintatribus annis laborabo sudabo cruciabor fame ⁊ siti vsq̄zquo affigar patibulo crucis. Reuertere ad me o peccatrix aia ⁊ ego suscipiā pondus peccatorū tuorū pro quibus patri meo debitū soluā. Non eni veni vocare iustos sed peccatores quos meis laboribus ⁊ proprio sanguine redimere sum paratus.

¶ De priuilegijs virginis parturientis que peperit xp̄m sine corruptione. ⁊ absq̄z dolore ⁊ suo lacte nutriuit. ¶ Capitulum.ij.

Secundo contemplari debemus de natiuitate xp̄i virginē parturientē. Data sunt quippe diuinitus virgini sanctissime in suo partu tria priuilegia.

Primum dicitur doloris immunitas.

Secundum virginitatis integritas.

Tertium vberum fecunditas.

¶ Primū priuilegiū exhibitū virgini in suo felicissimo partu dicitur dorolis immunitas peperit nāq̄z filiū sine dolore ⁊ cū maxima iocunditate. Sicut predixerat Isaias.xxxv.ca. Germinans germinabit sicut liliū ⁊ exultabit letabunda. Nec audiendi sunt illi qui dicunt obstetrices fuisse ad obsequiū virginis. qr hiero9 aduersus helindium ait. Nulla ibi obstetrix fuit nulla muliercularū sedulitas intercessit. Et mater ⁊ obstetrix fuit. pannis inquit inoluit infantē ⁊ posuit in p̄sepio. Que snia Apocriphorū deliramenta conuincit.

¶ Scd̄m priuilegiū virginis parturientis fuit virginitatis integritas. fuit enim in partu

virgo q̃ filium peperit remanēte clauso clau
stro pudoris. Dñ Augꝰ in sermone qui legiť
in vigilia epiphanie ait. Qui natus est primo
sine matre in celis hodie natus est sine patre
in terris. O miracula o prodigia fratres cha
rissimi. nature iura mutanť in hoie. deus na/
sciť. virgo sine viro grauidať. Mox viri nesci
am sermo dei maritat. Simul facta est mater
⁊ virgo mř facta sed incorrupta. virgo habēs
filiū nesciēs virū. Semꝑ clausa sed nō infecū
da. Et in alio sermone qui incipit. Castissimū
marie virginis vterꝫ. Augustinꝰ inducit vir/
ginē sic loquentē. Porta facta sum celi ianua
facta sum filio dei. Illi facta suꝫ ianua clausa
q post suā resurrectionē ingressus est ꝑ ostia
clausa. Oritur tñ hic difficultas. Quia gre/
gorius in omelia in octaua pasce ait ꝑ hoc ꝙ
ianuis clausis ad discipulos post resurrectio/
nem intrauit dñs ostendit corpꝰ suū esse eius/
dem nature ⁊ alterius glorie. Et sic per ostia
clausa transire videť ad gloriā corporis ꝑtine
re. Corpus aūt xp̄i in sua natiuitate non fuit
gloriosū sed passibile habens similitudinē car
nis pcti vt Apl's diĉ ad Romanos. viij. Nō
ergo videť ꝙ exiuit ꝑ virginis vterū clausuꝫ.
Insuper nihil in illa sancta natiuitate xp̄i esse
debuit per qđ corpus eius fantasticū appare
ret. Sed ꝑ clausa transire nō videť conuenire
vero corpori sed fantastico. eo ꝙ duo corpora
simul esse nō possunt. Non ergo debuit ex ma
tris vtero clauso corpꝰ xp̄i ꝓdire. ¶ Rñdet
his sanctus Tho. in. iij. parte. q. xxviij. Q̃ qui/
dam dixerunt xp̄m in sua natiuitate subtilita
tis dotem assumpsisse qñ exiuit de clauso vir/
ginis vtero ⁊ dotem agilitatis qñ ambulauit
siccis pedibus supra mare. Sed melius dicen
dum est ꝙ oīa ista facta sunt miraculose ꝑ vir
tutē diuinā. Vnde Augꝰ dicit super ioānem
Moli corporis vbi diuinitas erat ostia clau/
sa nō obstiterunt. Ille quippe nō eis apertis
intrare potuit quo nascente virginitas mřis
inuiolata permansit. Et dionysius dicit in q̃/
dam epl'a. ꝙ xp̄s suꝑ hoiem oꝑabatur ea que
sunt hois ⁊ hoc demonstrat virgo supernatu
raliter concipiens ⁊ aqua instabilis terrenoꝝ
pedū sustinens grauitatē. Q̃ autē obijciebať
ꝙ transire ꝑ clausa nō cōuenit corpi vero. Di
cendo ꝙ ita voluit xp̄us veritatē sui corporis
demonstrare ꝙ ēt simul eius diuinitas decla/
raretur. Et ideo ꝑmiscuit ima humilibꝰ. Vñ
vt corpus eius verum ostenderet nascitur ex
femina. Sed vt eius diuinitas innotesceret
nasciť ex virgine. Talis eni partus decet deuꝫ
vt Ambrosius dicit in hymno natiuitatis.
¶ Tertiū ꝑuilegiū virginis parturiētis xp̄m
fuit vberū fecūditas. Ex miraculo quippe fa/
ctū est vt virginis vbera lacte quo infantulū
aleret replerenť. Ob qđ eccl'a cantat. Iacentē
in presepio sola virgo lactabat vbere de celo
pleno. Excita cor tuū o fidelis aīa ⁊ mente sol
licita ad locū natiuitatis ꝓficiscere. Contem
plare ibi virginē oī sāctitate oī virtute oī de/
niqꝫ venustate decorā. Inspice mentis oculis
media nocte dū partus tempus instaret illaꝫ
orantē lachrymantē pre deuotiōe ⁊ exultantē
in deo salutari suo. Et cū sūma iocunditate su
pra fenū absqꝫ dolore absqꝫ corruptōe vt pre
diximus filium parere vagientē. Illū statim
vt natus est adorat. Vnde eccl'ia dicit. virgo
quem genuit adorauit. O si possemus audire
verba siue corporis siue mentis ipsius virgis
in qua lumen gr̃e refulgebat ꝓfecto simul cū
ipsa totis viribus gr̃as diceremus altissimo
deo. Poterat virgo illa iacenti filio suꝑ fenū
dicere. O deus meus ⁊ oīm conditor rerū. O
angeloꝝ ⁊ hoim gloria. O immortalis ⁊ sem
piterne rex celi ⁊ terre adoro te humili cor/
de ⁊ bñdico tibi qui vt saluū faceres populuꝫ
tuū de me hodie verus hō nasci dignatus es
Factus es mihi filius ꝭm assūptā naturā quē
pater sibi coequalē genuit ab eterno. Suscipi
am te reuerenter ⁊ dulciter amplexabor. Nō
decero infantiā tuā fouere ⁊ in quibꝰ valeo ti
bi necessaria ministrare. Pascā te lacte meo
⁊ pauperculis pannis inuoluā. Leuabat eū ⁊
inter sacra vbera cōstringebat. Collachrymā
tibus oculis caput sanctissimū ⁊ faciē deoscu
labať. ⁊ mēbra pannis inuoluta fascia stricta
cingebat. indeqꝫ ad presepiū reclinabat. vnge
bať cor illud virgineū balsamo ⁊ melle incre/
dibilis gaudij dū tanta miracula experiebať.
Sed humilitatē paupertatē ⁊ penalitatē filij
plorātis aīo voluēs gaudiū vertebat in luctū
¶ De pastorum electione quibus natiuitas
xp̄i ē ostēsa ab angelis ⁊ de fide ac deuotione
illorum erga xp̄m natum. Capitulum. iij.
TErtio contemplari debemus in hac san
cta natiuitate xp̄i visionem apparenteꝫ
q̃ apparuit angelus dñi de celo pastoribꝰ cuꝫ
ingenti lumine dixitqꝫ illis. Ecce euangelizo
vobis gaudiū magnū quod erit omni populo
quia natus est nobis hodie saluator qui ē xp̄s

dñs. Et cum eo visi sunt plures angeli qui di-
cebãt. Gloria in altissimis deo ⁊ in terra pax
hominibus bone voluntatis. Ubi tria consi
derare debemus.
Primum est pastorum electio.
Secundum pastorum instructio.
Tertium pastorum fides ⁊ deuotio.
¶ Primũ qđ considerare debemus est pasto
rum electio. Ipsos quidẽ elegit deus vt eis fi
lij sui natiuitas reuelaret. Inquit lucas ca. ij.
Pastores erant in regione eadem vigilantes
⁊ custodientes vigilias noctis supra gregem
suũ. Mos quidem fuit antiquis ƺm aliquos
in vtroqꝫ solstitio. s. hyemali ⁊ estiuali custo-
dire vigilias noctis ita ꝙ sollicite vigilabant
⁊ hoc propter veneratione ⁊ reuerentiã solis
cui antiquitus propter suã claritatem fiebat
magna veneratio. que mos forte inoleuerat
apud iudeos ex vsu cohabitantiũ. Erant ita-
qꝫ isti pastores iuxta bethleem vno miliario.
Et nocte media vigilantes viderunt celestẽ
nunciũ annunciantẽ eis xp̃i natiuitatẽ. Uo-
luit autẽ xp̃s ad hoc pastores eligere. ¶ Pri
mo vt illis tanqꝫ puris atqꝫ simplicibus ma-
ior fides adhiberetur. Nam ƺm Ambrosium
Simplicitas nec noua fingere nec audita no-
uit mutare. ¶ Scđo vt superbiã reprimeret
hominũ elatorꝫ. Quare ⁊ xp̃s dicebat. matth.
xi. Cõfitebor tibi pater dñe celi ⁊ terre qui ab-
scondisti hec a sapientibus ⁊ prudentibus ⁊
reuelasti ea paruulis. Hinc ⁊ Crisostomus
dicit. Angelus manifestans xp̃i natiuitatem
non iuit hierosolimaꝫ non requisiuit scribas
⁊ phariseos. Erant enim corrupti ⁊ pre inui-
dia cruciabantur. Sed pastores erant sinceri
antiquam conuersationem patriarcharum ⁊
moysi colentes. ¶ Tertio voluit xp̃s natiuita
tem suã pastoribus manifestari vt se pastorẽ
ostenderet. Unde Bedda bene inquit. Nato
dño pastores supra gregem vigilant. Ille enĩ
natus est qui dicit. Ego sum pastor bonus.
Sed ⁊ tp̃us iminebat q̊ idẽ pastor oues suas
q̄ disperse errabant ad vite pascua reuocaret.
¶ Secundum quod considerare debemus est
pastorum instructio de qua sequitur lucas in
euangelio Ecce angelus dñi astitit iuxta illos
Rationabiliter factũ est vt angelus natiui-
tatem dñi nunciaret qꝛ homines per xp̃m ad
angelorum societatem sunt perducendi. In
apparitione autem illa lumen refulsit ⁊ clari-
tas dei. id est diuina virtute facta. Et vt iquit
Bedda. Nunqꝫ in tota veteris testamẽti se-
rie reperimus angelos qui tam sedule appa-
ruere patribus cum lumine apparuisse. Sed
hoc priuilegium huic tempori recte est serua
tum qñ ortum est in tenebris lumẽ rectis cor-
de. Ad hanc insolitã dignãqꝫ visionem pasto
res timuerũt timore magno. quibus dixit an
gelus. nolite timere. deinde instruxit eos de sa
cramento natiuitatis xp̃i. Ecce inquit. i. certe
euangelizo vobis. i. nunciũ bonuꝫ porto. gau
dium magnũ quod erit oĩ populo. s. tam pere
grinantibus in mundo qꝫ patientibus in lim
bo qꝫ etiam regnantibus in celo quia natꝰ est
vobis hodie saluator. vobis. s. hominibus in-
digentibus. non angelis vel quia nõ indigẽt
sicut boni vel qꝛ non possunt redimi sicut ma
li. Et dixit hodie. i. isto tp̃e. Non enim erat di
es eo modo quo vsitato noĩe diem vocamus.
Subdidit angelus. Et hoc vobis signũ. In-
uenietis infantem inuolutũ pannis ⁊ positũ
in presepio. In quibus verbis significauit de
xp̃o tria. ¶ Primo puritatẽ ⁊ innocentiaꝫ ꝯ
luxuriam quia dixit infantem qui agnus erat
sine macula. ¶ Scđo paupertatẽ ⁊ indigentiaꝫ
contra auariciã quia dicit pannis inuolutuꝫ
¶ Tertio humilitatẽ ⁊ obedientiã cõtra sup
biam. qꝛ dicit positũ in presepio. Et facta est
cum angelo multitudo militie celestis exerci-
tus vt natiuitas dñi sit magis credibilis ⁊ de
ipsa iam nullus dubitet sed totũ diuulgetur
ꝑ orbem. Unde Bedda inquit. Ne parua vni
us angeli videret auctoritas postqꝫ vnus sa-
cramentũ noue natiuitatis edocuit statim ce
lestium agminũ multitudo affuit. Et vt idem
Bedda refert. Multitudo illa celestis militie
in laudẽ creatoris prorupit vt ⁊ xp̃o deuotio
nem impendant ⁊ nos suo instruãt exemplo
vt de receptis beneficijs gratias deo ꝑsolua-
mus. Dicebãt ergo. Gloria in altissimis deo
⁊ in terra pax hoibus bone voluntatis. Ubi
Bedda ait. Optant pacẽ hoibus qꝛ quos in-
firmos ⁊ abiectos desperauerant nascẽte in car
ne dño iam socios venerant. Quibus autem
hoibus pacẽ poscũt exponũt ipsi dicentes bo
ne volũtatis. s. qui suscipiũt natũ xp̃m. nõ enĩ
est pax impijs sed pax multa diligentibus no
men dñi. ¶ Tertium quod considerare debe-
mus est pastorum fides ⁊ deuotio. Ipsi post-
qꝫ angeli discessere in celum loquebant ad in-
uicem. Transeamus vsqꝫ ad bethleem ⁊ vide
amus hoc verbũ qđ factũ est. ⁊ dñs ostendit

nobis. Naturale quippe est ꝙ homo bonū diligat q₂ sicut primū obiectū intellectus est verum. ita propriū obiectum voluntatis est bonum. Quia ergo vna queqꝫ potentia appetit suū obiectuꝫ. hinc est ꝙ voluntas naturaliter bonū appetit. Illud aūt qđ naturaliter appetitur a potentia si sit presens ipsam delectat. Si vo sit absens possibile tñ haberi potentia mouetur ad ipsum habendū. Homo igiť bonū diligens qñ sibi presens est in ipso delectatur. Ostensū aūt si sit absens inquirit qñ sperat ipsum habendum. Quia ergo angeli nunciauerūt pastoribus bonū maximuꝫ xp̄m natū. Et ostenderūt vbi erat reperiēdus quia in bethleem. Ipsi sollicite moti sunt querere ⁊ inuenire eum. In quo relucet eoꝝ magnanimitas ⁊ strenuitas q₂ non horrore noctis nec damno ouilis sui qđ solū relinquerent retrahunť ab inquisitione saluatoris iam nati. Et fide maxima ac deuotione dicunt. videamus hoc verbum. i. dei filiū incarnatū qui pro nobis factus est homo. Et vt inquit Bedda nō dixerūt videamus puerū sed verbū qđ factuꝫ est. i. verbum qđ semper erat quō ꝓ nobis caro factum est. Et venerūt festinantes ⁊ inuenerunt sicut dictū est ad illos. Origenes hic ait. Inuenere mariam que illū fudit in partu ⁊ ioseph dispensatorē ortus dñici ⁊ infantē positum in presepio. videntes āt cognouerunt de verbo qđ dictū erat illis de puero hoc. i. intellexerūt illum puerum esse verbum vel filium dei. vel videntes humanitatē cognouerūt diuinitatem. Et oēs qui audierunt mirati sunt de his que dicta erant a pastoribus ad ipsos Glosa super isto passu dicit. non solum mirabantur de incarnatiōis mysterio. sed etiaꝫ de tanta pastorum attestatiōe que fingere inaudita nescirent. sed simplici facundia vera predicabāt. Maria aūt modesta ⁊ taciturna mā sueta ⁊ hūilis conseruabat oīa verba hec ⁊ cōferens in corde suo. pastores vero reuersi sūt ad gregē laudātes ⁊ glorificātes deū. Cū quibus ⁊ nos pro tam amplissimo munere iā susceptο gratias quas possumus referamus piissimo saluatori qui ñ iam in presepio sed inuenitur coronatus in celis quem adorant omnes angeli cetericꝫ beati qui sit in eternum benedictus. Amen.

¶ Sermo octauus de memoria christi circūcisi ⁊ de nomine ipsius atqꝫ de sanguinis effusione.

Consūmati sunt dies octo vt circūcideretur puer. Scribūtur hec verba originaliter luce. ij. ca. Et in euāgelio presentis solēnitatis. Postꝙ natus est xp̄s multa die octaua erga ipsuꝫ infantuluꝫ gesta fuere memorie digna. In qualibet enim etate labore ⁊ passiōibus plurimis attritus. ostendit nobis exuberantissimā charitatem suā. Neqꝫ illi satis erat statuto tempore pro salute humani generis crucis ignominiose ferre suppliciuꝫ. Quinimo, ab vtero virginis gloriose vsqꝫ ad extremū vite corpꝰ illud preciosissimū varijs penis cruciatibusqꝫ submisit. Hodierna vero die ꝺm antiquā iudeorum traditionē nō sine doloris acerbitate circūcisus est. Et sicut peccator videri voluit qui ab oī labe ⁊ cōtagione mūdissimus venerat in suo sanguine peccatores lauare. Qua ꝺ re statuit sancta mater ecclesia diem istum a cunctis fidelibus solēniter celebrari. Nos vero vt xp̄i circūcisi sacramentū oībus innotescat. de ipso in presenti sermone dicemus. In quo tria mysteria erunt cōtemplanda.
Primum dicitur circūcisionis.
Secundum vocationis vel nominationis.
Tertium effusionis.

¶ De circūcisione ꝙꝫ congrua instituta fuit ⁊ de determinatione illius. ⁊ quare xp̄s voluit circūcidi. ¶ Capitulum. i.

Primū mysteriū cōtēplandū diciť circūcisionis. vbi pro clariore intelligentia dicendorūm de xp̄o qui circūcidi voluit. Ad hoc de circumcisione tria erunt elucidanda.
Primum est illius institutio.
Secundum determinatio.
Tertium subiectio.

¶ Primū de circumcisione elucidandum est illius institutio. Et hic perscrutari libet qualiter circūcisionis sacramentū cōuenienter institutū est ⁊ hoc triplici respectu.
Primo respectu cause.
Secundo respectu sexus.
Tertio respectu persone.

¶ Primo circūcisio cōuenienter instituta est respectu cause. quare instituta fuit. Vt enim colligiť ex dictis Hugonis in li. de sacramentis. ⁊ magistri sniarum in. iiij. di. i. Et Alexandri de ales in. iiij. volumine sūme. Triplex fuit causa potissima vt circūcisio institueretur.
¶ Pria dicitur distinctiōis vt. s. distingueret

populus fidelis de quo xp̄s nasciturꝰ erat ab
alijs infidelibus ⁊ ydolatris.qꝛ vt Augꝰ inqt
li.v.de ci.dei.ca.xij. Jllo tp̄e oēs gentes exce-
pta vna populi hebreoꝝ deos falsos colebāt
⁊ nō deo victimas sed demonijs imolabant.
Et si obijceret̄ ꝙ anteq̄ȝ daret̄ circūcisio erāt
fideles ⁊ infideles.ergo añ circūcisio institue͞
da erat. Rn̄dere possumus ſm sctm̄ Tho. in
suo.iiij. Q꞉ ex corruptione pc̄ti originalis hu-
manū genus circa tp̄a abrahe vsqȝ ad profun
dissimū pc̄toꝝ venerat.s.infidelitatē qꝛ tunc
icepisse fert̄ ydolatria ⁊ vitiū turpissimū ɔ̄ na
turaȝ vt pȝ de Sodoma ⁊ gomorra. ¶ Scd̄a
cā quare circūcisio fuit instituta dr̄ oppositio
nis vt.s.esset remediū oppositū originali pec
cato.qđ quidē circūcisio representabat q̄ȝtum
ad cām que erat ipsa propagatio libidinosa.
Jdeo fiebat in mēbro deseruiente generatiōi
q̄ȝtū ad processū circularē qꝛ ſm Anselmū pri
mo persona corrūpit nām deinde nā corrum
pit ꝑsonā. Et q̄ȝtū ad effectum qui est concu-
piscentia. Jdeo pellicula proijciebatur. Et si
diceret̄ ꝙ añ institutionē circūcisionis hūanū
genus originali pc̄tō erat obnoxiū.ergo circū
cisio ante fuisset instituenda. Dicere possumꝰ
ſm Hugonē li.de sacramentis. Q꞉ in qualibȝ
lege benignitas dei humano generi de opor-
tunis remedijs ɔ̄ originale peccatū prouidit:
Jn lege siquidē nature fuerunt tria remedia.
Primū oblatio que cepit ab Abel ⁊ durauit
vsqȝ ad diluuiū.de q̄ dr̄ Gen͛.iiij.ca. Abel
obtulit de primogenitis. Scd̄m remediū fuit
sacrificatō ⁊ durauit a Noe vsqȝ ad Abrahā
Tertiū fuit decimatio. de qua Genesis.xiiij.
ca. Abraham dedit Melchisedech decimas.
Jn lege scripture remedium ɔ̄ originale fuit
circūcisio. que licet tp̄e abrahe ⁊ legis nature
ceperit. tn̄ tp̄e moysi fuit ꝓmulgata. Jn lege
Xo grē est sacramētū baptismi. ¶ Tertia rō
quare instituta fuit circūcisio dr̄ significatio-
nis.vt eni dicit sctūs Tho.in.iiij. Habet cir-
circūcisio mysticam significationē. Nam ſm
intellectū moralē significabat castitatē seruā
daȝ.ſm intellectū allegoricū significabat pur
gationē peccatorū per xp̄m futuram. Scd̄m
intellectū anagogicū significabat depositōeȝ
corruptibilitatis carnis ⁊ sanguinis in resur
rectione. ¶ Scd̄o circūcisio est cōuenienter i-
stituta respectu sexus. qꝛ ordinauit deus vt
masculi circūciderent̄ non mulieres. Rō Xo
multiplex est ſm Alexandrū. Et prima est mē

bri deficientia. qꝛ mulieres nō hn̄t mēbrū ad
circūcisionē dispositū. Scd̄a rō est distinctio
nis sufficientia.qꝛ populus fidelis ab infideli
sufficienter distinguebat̄ per viros. qꝛ vir ca
put est mulieris.sicut patet.xxxiij.q.v.ca.cum
caput. Tertia rō est pc̄ti independētia.qꝛ pec-
catū originale nō dependet a muliere causali
ter licet occasionaliter. Nam q̄ȝuis transgres
sio a femina ceperit.tn̄ transfusionis pc̄ti ori-
ginalis cā nō fuit ipsa sed vir.qꝛ si vir nō pec
casset originale transfusū nō fuisset. ¶ Tertio
circūcisio cōuenienter instituta est respectu ꝑ
sone. Jndicta quippe fuit abrahe dū erat an-
noꝝ nonagintanouē.vt scribit̄ Genesis.xvij
ca. Diligebat quidē deus abrahā maxime ꝑꝑ
tria. Primo ꝓpter fidē.qꝛ vt scribit̄ Gene͛.
xv.ca. Credidit abrahā deo ⁊ reputatū est ei
ad iusticiā. Scd̄o ꝓpter hospitalitatē.qꝛ val-
de hospitalis fuit. Vn̄ Hieroꝰ ad palmachiū
inquit. Diues erat abraham auro argento
pecore possessione multāqȝ familiā habebat.
ita vt ad subitū nunciū armare posset exerci-
tum iuuenibus electū.tn̄ post crebrū hospita-
litatis officiū dum hoīes nō recusat suscipere
meruit deū. Tertio diligebat deus abrabam
ꝑꝑ obedientiā.fuit equidē promptissimus ad
obediendū deo cum sibi filium imolari prece
pit.vt patet Genesis.xxij.ca.
¶ Secundum elucidandum de circuncisione
est eius determinatio que considerari habet
q̄ȝtum ad tria.
Primo q̄ȝtum ad diem.
Secundo q̄ȝtum ad instrumentum.
Tertio q̄ȝtum ad finem.
¶ Primo considerare habemus determina-
tionē circūcisionis q̄ȝtū ad diem. dr̄ eni Ge-
nesis.xvij.ca. Jnfans octo dieꝝ circūcidet̄ in
vobis. Vbi sctūs Tho.dicit. Q꞉ octauus dies
erat de necessitate circūcisionis q̄ȝtū ad obli-
gationē p̄cepti ita ꝙ reꝰ transgressiōis erat q
illud tp̄s ñ obseruabat.sed nō erat de necessi-
tate eius q̄ȝtū ad efficaciā sacr̄i.qꝛ etiā in alio
tp̄e circūcisio facta suū effectū sacramentalē
habebat. sicut ēt accidit ministrantibus nr̄a
sacr̄a qui seruant materiā ⁊ formā debitaȝ ⁊
omittunt aliud de ritu ad solēnitatē sacr̄i ab
ecclesia instituto. Sed h̄ plures difficultates
oriuntur. Prima est an si octaua dies fuisset
dies sabbati in quo p̄cepta erat quies ab opi
bus exterioribus fuisset licitum facere circūci
sionē. Rn̄det sctūs Tho.ꝙ sic.qꝛ circūcisio ñ

erat opꝰ pure corporale. sed sacramentū legis
sicut ⁊ sacrificia que in sabbato offerri licebat
Et iō xps dicebat ioānis. vij. ca. Circūcisionē
accepit homo in sabbato ⁊ nō soluit lex moy-
si. Scđa difficultas qr illi qui vagati sūt in de-
serto nō fuerūt octaua die circūcisi sed post-
ea tpe Josue in galgalis. vt dr Josue. v. ca. ⁊
tñ illis profuit circūcisio. Ad hoc dicūt docto
res ꝙ cū illis fuit dispensatū propter necessi-
tatē qr nesciebant qñ castra mouenda erant q̄
mouebant̄ sm ꝙ mouebat̄ ⁊ eleuabat̄ nubes
de tabernaculo. vt scribit̄ Numeri. ix. ca. In-
super nō erat necesse eos tunc aliqđ signū di-
stinctionis habere vt damascenꝰ dicit qñ se-
orsū ab alijs hoibus habitabant. Tertia diffi
cultas an iminente mortis articulo licitū fu-
isset ante octauū diē circūcisionē facere. Ad
quod respondemus ꝙ mgr videtur sentire in
littera ꝙ licebat iminente mortis articulo diē
preuenire. Quidā vero dicunt sequentes Hu
gonem in libro de sacramentis. Qꝫ nō erat ne
cessitas diem preueniendi. qr illis qui añ octa
uam diem moriebant̄ valebat ad salutē reme
dium quod ante circūcisionē fuerat qđ ad h̄
efficaciam habebat. Et hoc confirmant ꝑ iu-
deos qui nunc sunt qui nunq̄ ante octauum
diem circūcidunt̄. Quarta difficultas quare
institutū fuit vt infantes die octaua circūci-
derent̄. Et ad hoc pōt triplex rō assignari.
Prima penes intellectum litteralem.
Secunda penes intellectum anagogicum.
Tertia penes intellectum tropologicum.
¶ Prima ratio sumit̄ penes intellectū histo
ricū siue litteralē. Nam sicut dicit Rabi moy
ses maximus philosophus ⁊ theologus apud
iudeos. Puer in septē diebus tam tener ad-
huc est q̄ si existeret in vtero matris. in octa-
ua aūt fortificatur ⁊ solidatur. Et ideo vt diē
noluit dñs paruulos ante octauā diem circū-
cidi. ne ob nimiā teneritudinē nimiū lederen
tur. Vltra vero octauum noluit circūcisionem
elongari propter tres causas. Prima vt peri
culum euitet ne. s. si nimiū differrerent̄ sine cir-
cūcisione eos mori contingeret. Scđa vt dolo
ri paruulorꝫ ꝓuideat̄ cū enim in circūcisione
maximus sit dolor voluit pueros dñs circūci
di dum adhuc paruā imaginationē habent
vt minorē dolorē sentirēt. Tertia vt parentū
tristicie consulat̄. Nā cū ex circūcisiōe pleriq̄
morerent̄ si circūciderent̄ iā magni exinde ma
ior dolor esset parentibꝰ q̄ si morerent̄ hñtes
tantū octo dies. ¶ Secunda rō sumit̄ penes
intellectū anagogicum siue celestem. Fiebat h̄
circūcisio die octaua vt daretur intelligi ꝙ in
octaua resurrectiōis ab oi pena ⁊ miseria cir-
cūcidemur. Et sm hoc octo dies erūt octo eta
tes. Prima ab Adā vsq̄ ad noe. Scđa a noe
vsq̄ ad abraham. Tertia ab abrahā vsq̄ ad
moysen. Quarta a moyse vsq̄ ad dauid. Quī
ta a dauid vsq̄ ad xp̄m. Sexta a xp̄o vsq̄ ad
finem mundi. Septima morientiū. Octaua
resurgentiū. ¶ Tertia ratio sumitur penes in
tellectum tropologicū siue moralem. Et sm h̄
octo dies possunt accipi pro octo conditioni-
bus que requirunt̄ vt aīa peccatrix circūcida
tur ⁊ grata sit deo. Primus itaq̄ dies est pri
ma conditio que est cognitio peccati. Nisi eni
peccator suā infirmitatē cognoscat nūq̄ ad
penitentie medicinā venire curabit. Ideo in-
quit Seneca ad Lucillū. Non est extrinsecus
malum nostrū intra nos est. in visceribꝰ ipsis
sedet. Ideo difficulter ad sanitatem venimus
qr nos egrotare nescimus. Et Augusti. super
psalmo. Nemo ait est sanabilior eo qui sibi sa
nus videtur. Hinc dauid in ps. l. dicebat. Ini
quitatē meam ego cognosco. Scđa dies est ꝓ
positū deserendi malum ⁊ faciendi bonū. qđ
notatur in filio prodigo qui dixit. Surgā ⁊
ibo ad patrem meū. Tertia dies est tertia con
ditio. s. pudor de peccato. vt homo de suis ma
lis erubescat. Quarta dies est timor đ futuro
iudicio. Quinta contritio siue dolor de pctis
Sexta est confessio loco ⁊ tpe. Septima spes
venie. non eni sufficiunt precedentia sine hac
septima conditione. qr vt scribit̄ de peniten.
di. i. in ca. nemo. Nemo potest bñ agere peni-
tentiā nisi sperauerit indulgentiā. patet hoc
de iuda qui licet peccatū fuisset cōfessus tñ qr
desperauit de venia damnatus est. Octaua
dies est satisfactio. His conditionibus quasi
quibusdā diebus cirūciditur aīa ⁊ in statū sa-
lutis reponit̄ atq̄ distinguit̄ ab illis qui sunt
impenitentes ⁊ obstinati. Scđo considerare
habemus de terminatione circūcisionis q̄tū
ad instrumentū. Fiebat enim cum cultello la-
pideo vt pꝫ Josue. v. ca. ⁊ Exodi. iiij. ca. Dicit
tamē sanctus Tho. Qꝫ talis cultellus nō erat
de necessitate circūcisiōis neq̄ quantū ad ob-
ligationem precepti neq̄ q̄tum ad efficaciā
sacri quod ritus iudeorum vsq̄ hodie osten-
dit. licet in principalibus circūcisionibus in q
bꝰ xp̄m significari oportebat tale instrumētū

fit adhibitum. Significabat eni xp̄m qui pe/
tra dicitur p similitudinē. ꝛ est cā principalis
meritoria remissiōis originalis culpe. Tertio
considerare habemus determinationē circū/
cisionis q̄tum ad finem. Debuit vtiq3 circū
cisio finē habere. Vñ Apostolus ad galathas
v. ca. In xp̄o enim iesu neq3 circūcisio aliquid
valet neq3 prepuciū sed noua creatura. Et ite
rum. Si circūcidimini xp̄s nil proderit vobis
Ratio est sm doctores, q2 cū venit qđ pfectū
est euacuari debuit qđ ex parte est si ad idem
ordinet q2 gr̄a nō facit per duo qđ p vnū pōt
facere sicut nec natura. Circūcisio aūt imper/
fecta erat respectu baptismi tripliciter. Pri/
mo q̄tū ad significationē q2 non ita significa
bat expresse emundationē totius hoīs ab im/
mundicia originalis culpe sicut ablutio baptis
malis. Scđo q̄tum ad efficaciā q2 nō tam ha
bundans gr̄a ad operandū ꝛ reprimendū fo/
mitē dabat in circūcisione sicut in baptismo.
Tertio q̄tum ad vtilitatem. q2 non erat eius
vtilitas ita cōis sicut baptismi cum haberet
determinatū populum determinatū tempus
determinatū sexum qđ in baptismo non acci/
dit. Et ideo adueniente baptismo debuit ces/
sare circūcisio. Sed iudei arguunt cōtra nos.
Primo q2 Genes. xvij. ca. dr̄. ꝙ circuncisio
datur in fedus eternū. Sed eternū est qđ nul/
lo fine claudit. ergo circūcisio cessare non de/
buit. Scđo q2 post baptismi institutionē pau
lus circūcidit timotheū. vt p3 Actuū. xvi. ca.
Rñdet sctūs Tho. ꝙ eternū hic accipitur p
seculo qđ quidē finem habet sed nō est nobis
determinatū. Vel etiam potest dici ꝙ circūci
sio corporalis potuit esse in fedus eternū q̄tū
ad suū signatū ꝛ q̄tū ad id qđ ei succedit. Sic
etiā fides dr̄ sp manere respectu visionis que
ei succedit in patria. Ad secundum dicit sctūs
Tho. ꝙ ante xp̄i passionem circūcisio ꝛ lega/
lia fuerunt obseruanda ex necessitate diuine
iussionis ꝛ habuerunt adhuc effectū. Sed p9
xp̄i passionē ante diuulgatū euangeliū obser/
uari poterant a iudeis ad fidem conuersis nō
spem in ipsis ponentibus quasi alicuius vir/
tutis essēt aut quasi sine eis gr̄a xp̄i non suffi/
ceret ad salute3. Sed ne oīno videretur lex ve
tus reprobanda si statim quasi ydolatria fuge
retur. Et ideo hoc modo erat mater synago/
ga cum honore ad tumulum deducenda. Sed
post diuulgationē euangelij legalia non solū
non sūt salutifera sed mortifera. Medio ergo
tempore. s. post passionem xp̄i ante diuulga/
tum euangelium petrus ꝛ paulus ꝛ alij apo/
stoli legalia obseruabant non simulatorie sed
vere. petrus tamen incaute se habuit in obser
uatione legalium nimis condescendens iude
is illis qui legalia obseruabant ita vt aliqui
eius exemplo inducerentur ad ea obseruanda
quasi necessaria. Et ideo vere reprehensibilis
erat ꝛ aliquam leuem incurrit culpa3. Et pau
lus ad galathas ca. ij. Vere ꝛ nō dispensatiue
ipsum cum charitate reprehendit. Circūcisio
ergo ꝛ alia legalia ante xp̄i passione3 quando
xp̄s ea seruauit non erant mortua neq3 mor/
tifera sed salutifera. Tempore autem aposto/
lorum ante diuulgationē euangelij erant que
dam mortua quasi nullius existentia vtilitat's
sed non mortifera. Mō xō ꝛ mortua ꝛ mor/
tifera sunt. ideo nec obseruanda. ꝛ sic circunci
sio finem accepit. ¶ Tertium elucidandum đ
circūcisione dicitur subiectio. Licet enim chri
stus originale peccatum non contraxerit, vo/
luit nihilominus circuncidi. Quod quidem
fecit multiplici ratione. vt inquit sctūs Tho.
iij. parte. q. xxxvij. Primo vt ostenderet veri/
tatem carnis humane contra manicheu3 qui
dixit cum habuisse corpus fantasticum. Et cō
tra Apollinare3 qui dixit corpus christi esse di
uinitati consubstantiale. Et contra Valenti/
num qui dixit christum corpus de celo tulisse
Secundo voluit christus circuncidi vt appro
baret circuncisionem quam olim deus insti/
tuerat. Tertio vt ostenderet se esse de genere
abrahe qui circuncisionis mandatum acce/
perat in signum fidei quam de ipso habuerat
Quarto vt iudeis excusationem tolleret dum
eum non reciperent quia non potuerunt di/
cere ꝙ esset incircuncisus. Quinto vt obedi/
entie virtutem suo nobis cōmendaret exem/
plo. Sexto vt qui in similitudinem carnis pec
cati aduenerat remedium quo caro peccati cō
sueuerat mundari non respueret. Septimo
vt legis onus in se sustinens alios a legis one
re liberaret.

¶ ꝙ cōuenienter filius dei vocatus est iesus ꝛ de admirandis efficacijs huius nominis ac reuerentia eius. Capitulum. ij.

Secundum mysterium cōtemplandum đ
christo circunciso dicitur vocationis vł
nominatōis. Quia vocatum est nomen eius
iesus de quo iocundissimo nomine tria consi
deranda sunt.

Primum ipsius conuenientia.
Secundum ipsius efficacia.
Tertium ipsius reuerentia.

¶ Primũ cõsiderandũ de hoc noĩe iesus est ipsius conuenientia. Ubi queritur vtrũ fili⁹ dei pro nobis incarnatus cõuenienter sit vocatus iesus. Et dicimus ꝙ sic triplici rõne.
Primo ratione significationis.
Secundo ratione reuelationis.
Tertio ratione annunciationis.

¶ Primo dei filius cõuenienter est vocatus iesus rõne significationis. tunc eñi nomẽ cõuenienter imponit̃ cum eius significatũ correspondet proprietati rei. Noĩa aũt singularium hoĩm semꝑ imponunt̃ ab aliqua proprietate eius cui nomen imponit̃. vt dicit sctũs Tho. iij. parte. q. xxxvij. vel a tẽpore sicut imponunt̃ noĩa aliquoꝝ sanctoꝝ his qui in eoꝝ festis nascunt̃. Vel a cognatõne sicut cũ filio imponit̃ nomen patris vel alicuius de cognatione eius. Et hoc mõ propinqui ioãnis baptiste voluerunt eum vocare noĩe patris sui Zachariam. Vel etiam ab euentu. sicut ioseph vocauit primogenitũ suũ Manassen dicens. Obliuisci me fecit deus laborũ meorũ Genesis. xli. ca. Vel etiã ab aliqua qualitate eius cui nomen imponit̃. sicut Genesis. xxv. ca. dr̃. Qꝛ qui primo egressus est de vtero matris ruffus erat ꝛ totus in morẽ pellis hispidus. Ideo vocatũ est nomen eius Esau. qđ interpretat̃ rubeus. Noĩa ãt que diuinitus imponunt̃ aliquibus semꝑ significant aliqđ gratuitũ donũ eis diuinitus datũ. sicut Genes. xxvij. ca. dictũ est abrahe. Appellaberis abraham. qꝛ patrẽ multarum gentiũ constitui te. Quia ergo hoĩ xp̃o hoc munus grẽ collatum erat vt ꝑ ipsũ oẽs saluarent̃. Ideo conuenienter vocatum est nomen eius iesus. i. saluator. Sꝫ ꝯ hoc posset quis obijcere ex eo ꝙ Isaias ca. lxij. loquens de xp̃o dixit. Uocabit̃ tibi nomen nouũ qđ os dñi noĩauit. Sed hoc nomẽ iesus non est nomen nouũ. sed pluribus ante xp̃m fuit impositũ. ĝ nomen istud nõ cõuenit xp̃o. Ad hoc dicit sctũs Tho. Qꝛ his qui fuerunt ante xp̃m potuit conuenire hoc nomen iesus ſm aliquã aliã rõnem. puta qꝛ aliquam particularẽ ꝛ tꝑalem salutẽ attulerũt. Sed ſꝫ rõnem spũalis ꝛ vniuersalis salutis ħ nomẽ est propriũ xp̃o ꝛ ſm hoc dr̃ esse nouũ. Inuenitur ãt in scriptura hoc nomẽ impositũ quattuor hoĩbus. Quoꝝ primus fuit Josue ĝ fuit pugnator fortissimus. de quo dr̃ Ecclesiastici xlvi. ca. Fortis in bello Jesus naue. Scd̃s fuit iesus filius Joiade qui fuit sacerdos deuotissimus. Aggei. ij. ca. Tertius fuit iesus filius sirach qui fuit doctor sapientissim⁹. Ecclesiastici. i. Quartus fuit iesus filius virginis marie sanctissimus figuratus ꝑ tres primos nõ vocalit̃ sed realiter. Primo qdẽ qꝛ sicut iesus naue debellatis chananeis introduxit filios israel in terrã promissionis. ita nr̃ iesus debellatis demonibus extraxit sanctos de inferno ꝛ induxit eos in terrã viuentiũ. Scd̃o qꝛ sicut scd̃us iesus edificauit templũ. sic nr̃ iesus edificauit ecclesiã subuerso tẽplo synagoge. Tertio qꝛ sicut iesus filius sirach renouauit sapiẽtiã de corde suo sic iesus nr̃ renouauit qꝛ testamentũ nouũ instituit. ¶ Scd̃o fili⁹ virginis cõuenienter est vocatus iesus rõne reuelationis. Sic equidẽ predixerũt ꝓphete ꝙ. s. vocaret̃ iesus spũ sctõ illis reuelante. Un̄ deus pr̃ in. iij. Esdre loquendo dicit. Reuelabit̃ fili⁹ meus iesus cũ his qui cũ eo iocundabunt̃. Et Abacuc. iij. ca. Ego ãt in dño gaudebo ꝛ exultabo in deo iesu meo. Et sibilla Eritrea de qua loquit̃ Aug⁹ li. xviij. de ci. dei. In versib⁹ illis. Judicij signũ tellus sudore madescat. E celo rex adueniet ꝑ secla futur⁹ ꝛc. Accipiẽdo primam lr̃am cuiuslibet versus ꝛ oẽs insimul complectẽdo dixit. Jesus xp̃s filius dei saluator. Sed contra hoc instat̃ ꝙ Isaias loquens de xp̃o venturo. vij. ca. ait. Uocabitur nomẽ eius emanuel. Et. viij. ca. Uocabitur nomen eius accelera spolia detrahe festina predare. Et. ix. ca. Uocabit̃ nomen eius admirabilis cõsiliarius deus fortis pater futuri seculi ꝓnceps pacis. Et Zacharias ca. vi. dixit. Ecce vir oriẽs nomẽ ei⁹. ĝ incõueniẽter vocatũ est nomen eius iesus. Rñdet sctũs Tho. Qꝛ in oĩb⁹ illis noĩbus quodãmõ significat̃ hoc nomen iesus qđ est significatiuũ salut̃. Nam in hoc quod dicitur emanuel qđ interpretatur nobiscum deus designatur causa salutis que est vnio diuine ꝛ humane nature in persona filij dei ꝑ quã factum est vt esset nobiscum deus. Per hoc autem quod dicitur. vocabitur nomen eius accelera spolia detrahe designatur a quo nos saluauerit. qꝛ a diabolo cuius spolia abstulit. ſm illud Apl̃i ad colocen̄. ca. ij. Expolians principatus ꝛ ptãtes traduxit cõfidenter. In hoc qđ dr̃ vocabitur nomẽ eius admirabilis ꝛc̃. Designatur via ꝛ terminus

salutis nostre inquātū.s.admirabili diuinita
tis ꝯsilio ⁊ virtute ad hereditatē futuri seculi
ꝑducimur. In q̊ erit pax ꝑfecta filioꝝ dei sub
ipso principe deo. Et Vo dr̄. Ecce vir oriens
nomen eius ad idem refert ad qđ primū.s.in/
carnationis mysteriū ſm ꝙ exortū est in tene
bris lumen rectis corde. ¶ Tertio filius dei ⁊
virginis cōuenienter vocatus est iesus rōne
annūciationis.qr angelus gabriel vt scribitur
Luce.i.ca.qui annūciauit virgini de filio na/
scituro diuina secreta inter cetera sibi dixit.
Ecce concipies in vtero ⁊ paries filiū ⁊ voca
bis nomen eis iesum. Et iterū cū apparuit io
seph in somnis dixit ei de vxore pregnante vt
dr̄ Matth.i.ca. Joseph ioseph fili dauid noli
timere.accipe mariā cōiugem tuā qđ eni in ca
natuʒ est de spū sctō est. Ecce pariet filiū ⁊ vo
cabis nomen eius iesum. Ipse eni saluū faciet
populuʒ suū a pctis eoꝝ. Deus igitur hoc no
men angelo reuelauit priusq̄ʒ ad virginē mit
teret eū.qr vt dicit Ambrosius. Illud nomen
non vsurpauit sibi angelus sed audiuit a deo
Sed pleriqʒ doceri cupiūt cū xp̄s dicat filius
dei.iesus.⁊ xp̄s.que sit inter hec noīa differen
tia. Quibus dicimus ꝙ filius dei vocat inq̄ʒ/
tū est deus de deo. Xp̄s inq̄ʒtū est homo a ꝑ/
sona diuina quantū ad humanā naturā assū/
ptus. Jesus inq̄ʒtū est deꝰ humanitati vnitꝰ.
Alexander Vo de ales in.iij.dicit. ꝙ cū deus
⁊ homo vnus sit xp̄s in vnitate ꝑsone pōt si/
gnificari ꝑsona xp̄i dupliciter. Vel ratione di
uine nature in comparatione ad humanā ſm
quā dicit iesus.i.saluator. verbo eni naturam
humanā cōuenit saluare. Vel rōne humane
nature ꝑ vnionē ad diuinā ⁊ sic dicitur xp̄us.
¶ Secundū quod erat considerandū de hoc
benedicto nomine iesus. dicitur efficacia. Et
licet multe sint efficacie illius. nos tamen hic
dumtaxat de tribus dicemus.

Prima est miraculorum operatio.
Secunda periculorum euasio.
Tertia cordium consolatio.

¶ Prima efficacia noīs iesu dr̄ miraculorum
operatio. Hanc saluator ipse declarauit cum
dixit Marci vltimo ca. Signa āt eos q credi
derint hec sequent. In noīe meo demonia eij
cient.liguis loquent nouis. serpentes tollent
⁊ si mortiferū qđ biberint n̄ eis nocebit. Sup
egros manus imponēt ⁊ bn̄ habebūt. Ex hoc
dicit petrus Rauēnas in q̊dā sermone. Hoc
est nomē qđ dedit cecis visū.surdis auditum.
claudis gressū.sermoneʒ mutis: vitā mortuis
restituit totāqʒ diaboli ptāteʒ de obsessis cor
poribus virtus huius noīs effugauit. Quali
ter Vo hec oīa impleta sint enarrabimus cuʒ
de sctis apl'is martyribus virginibus ⁊ ꝯfes/
soribus sigillatim loquemur. Nunc Vo tm̄ in
hoc loco interponemus illud qđ in vita sancti
dionysij scribit. Dū eni paulus venisset athe/
nas.sicut etiā scribit Actuū.xvij.ca. Et cū phi
losophis disputaret precipueqʒ cuʒ dionysio
tūc clarissimo.cecus quidā ꝑtransiuit.statim/
qʒ dionysius dixit paulo. Si dixeris huic ceco
in noīe dei tui vide ⁊ viderit.statimqʒ credaʒ
sed ne vtaris Vbis magicis qr forte nosti ver
ba que habent hmōi efficaciā. At paulus rn̄/
dit dionysi tu ad cecū perge eiqʒ dic. In noīe
iesu xp̄i nati de virgine crucifixi mortui ⁊ se/
pulti qui resurrexit a mortuis ⁊ ascendit in ce
lum vide.quā formā Vboꝝ etiā sibi tradidit
scriptā. O res mirabilis. O virtus ineffabi/
lis noīs iesu benedicti. Cū dionysius ceco pre
fata verba dixisset ꝓtinus visū recepit. Qua/
re dionysius cū Damari vxore sua oīqʒ fami
lia baptizatus est. Sicqʒ a paulo ꝑ trienniuʒ
instructus athēnis est ordinatus ep̄s. vbi ille
predicationi insistens ipsam ciuitatē ⁊ parteʒ
regionis illius ad fidem xp̄i cōuertit. Scribit
insuꝑ Actuū.iij.ca.ꝙ dū petrus ⁊ ioānes ascē
debant in templū ad horaʒ orōnis nonā. qui/
dam vir qui erat claudus ex vtero matris sue
baiulabat quē ponebant quotidie ad portam
templi que dr̄ speciosa vt peteret elemosinam
ab introeuntibꝰ in templū. Is rogabat petrū
⁊ ioannē vt elemosinā acciperet. Intuens āt
cū petrus cū ioāne dixit respice in nos. At ille
intendebat in eos sperās se aliquid accepturꝝ
Petrus aūt dixit. argentū ⁊ aurum non est
mihi.qđ aūt habeo h̄ tibi do. In noīe iesu xp̄i
nazareni surge ⁊ ambula. Et apprehensa ma/
nu eius dextera alleuauit eum. Et ꝓtinus cō/
solidate sunt bases eiꝰ ⁊ plante ⁊ exiliens ste
tit ⁊ ambulabat. ⁊ intrauit cū illis in templuʒ
laudans ⁊ benedicens deū. ¶ Scđa efficacia
noīs iesu dr̄ periculoꝝ euasio. Qui enim reue
renter ⁊ fideliter ac deuote inuocant nomen
illud q̄ʒ sepissime a periculis iminentibus libe
rantur sicut ⁊ ego experientia certa cognoui:
Nā multis obmissis que dicere possem. Re/
ferā tm̄ vnū qđ vidi in ciuitate mediolani. Dū
eni ego erā in cōuentu scti francisci prefate ci
uitatis deambulabā die quadaʒ solus suꝑ in

claustrū infirmarie audiui flebilem clamorē
cuiusdā pueri. statimq; accurrens ad partem
illā iuxta quā inferi⁹ edificata est piscina bn̄
ꝓfunda aquis replera adeo vt aque ibi excre-
scentes vel ꝓfluentes staturā cuiuslibet hoīs
operirent. prospexi aūt puerū ibi periculo sub
mersionis expositū. erat vt puto septennis. ra
puerant illū aque vsq; ad medietatē piscine
p̄fate. attonitus ego ⁊ memor dulcissimi noīs
iesu. iesu ingeminando puerū cui nil presidij
afferre poterā hortatus sum vt ⁊ ipse iesū ad-
uocaret. testor deū ⁊ angelos eius q̄ q̄ꝫ primū
iesum noīare cepit immobilis inter aquas ꝑ-
mansit. ita q̄ erectus vsq; ad medietatem tm̄
aquis erat immersus. Reliqua vo pars cor-
poris. s. pectus brachia ⁊ caput extra aquas re
tinebat tanq̄ꝫ si aliquis pedes eius sub aquis
firmit retineret. Stetit illo mō q̄ꝫdiu fratres
cucurrerunt qui lancea sibi porrecta eduxerūt
illū ad terrā p̄seruatā a periculo submersiōis
virtute noīs iesu benedicti. ¶ Tertia efficacia
noīs iesu dicitur cordiū consolatio. Hoc noīe
suauissimo consolant̄ peccatores q̄r eius vir-
tute pctā illis remittunt̄. Unde ioānes. i. ca
pi. ij. ait. Scribo vobis filioli qm̄ remittūtur
vobis peccata vestra in noīe eius. Et riccard⁹
de sctō victore inqt. Jesus nomē dulce nomē
delectabile nomē confortans peccatoꝝ corda
⁊ beate spei. ergo iesus esto mihi iesus. H noīe
consolant̄ iusti sperantes in illo eternā salutē
acquirere. Un̄ Actuū. viij. ca. petrus dicebat.
Non est aliud nomen sub celo datuꝫ hoībus
in quo oporteat credentes saluos fieri. Hoc
deniq; noīe roborant̄ ⁊ fortificant̄ certantes
pro xp̄o ⁊ alia aduersa queq; tollerātes. Est d̄
hoc exemplū sancti Jgnatij qui discipul⁹ fuit
beati ioānis euangeliste ⁊ ep̄s Anthiocenus.
cuius tanta fuit auctoritas q̄ etiā dionysius
verba illius ad confirmationē dictoꝝ suorū
adduxit. Cū eni vt ipse in libro de diuinis noī
bus attestat̄ quidā nomen amoris in diuinis
reprehenderent dicentes nomen dilectionis
non amoris in diuinis ponendo volens osten
dere hoc noīe amoris per oīa vtendum in di-
uinis ait. Scribit āt diuus Jgnatius. Amor
meus crucifixus est. Hic cū traiani imperato
ris iussu a militibus vinctus fuisset romaꝫ ꝑ-
ductus vt ecclesiastica docet historia cū ydolis
sacrificare noluisset precepit Traianus primo
plūbatis scapulis eius contundi ⁊ vngulis la
tera laniari ⁊ duris lapidib⁹ eius vulnera cō-
fricari. deinde carbones viuos afferri ⁊ ipsuꝫ
super illos nudis plantis ambulare compelli
Et iterū cū hoc fecisset illesus dorsuꝫ eius vn
gulis laniari eiusq; plagas sale ꝑfundi. ⁊ vlti
mo tradi duobus leonibus prefocandus. Jni
tot aūt genera tormentoꝝ nunq̄ꝫ ab inuoca-
tione noīs iesu xp̄i cessabat. Quē cuꝫ tortores
requirerent. Cur hoc nomen totiens inuoca-
ret. ait. hoc nomen cordi meo inscriptū habeo
⁊ ideo ab eius inuocatione cessare non valeo.
Post mortē eius quidā volētes curiosius ex
periri cor eius a corpore euellerent. ⁊ illud scin
dentes ꝑ mediū totū inscriptuꝫ hoc noīe lr̄is
quasi aureis inuenerūt. Et q̄r forte hoc apud
plerosq; incredibile videret̄. Extat exemplum
simile nr̄o seculo manifestū. Jnspexi ego pro-
prijs oculis ⁊ manibus cōtrectaui passionis
xp̄i imaginē in corde sancte clare de mōte fal
cone miraculose formatā. De illo quippe cō-
pacta sūt nō humano artificio sed diuino mi
raculo. crux claui lancea spongia colūna ⁊ fla
gella. Jnsuꝑ ⁊ in corde illo inuenti sūt tres la
pides ꝑuuli ⁊ rotundi qui vt dicebant si in sta
tera ponant̄ ⁊ ex parte altera pondus equale
coaptet̄ sublato vno adhuc duo sunt ponder̄
eiusdē cuius ⁊ tres. sublatis duobus etiā vn⁹
equalis est ponderis cuius erant oēs tres sil̄
in quibus insinuari videt̄ trinitas ꝑsonarum
diuinaꝝ ⁊ equalitas q̄r nō tres dij sed vnus
est deus. Et qualis pater talis fili⁹ talis sp̄us
sctūs. Ad nomen iesu iā redeam⁹. De hoc in-
quit deuotus Bernardus. Jesu dulcis memo
ria dans vera cordis gaudia. Sed super mel ⁊
oīa eius dulcis presentia. Et iterū ibidem ait.
Si scribas nō sapit mihi nisi legero ibi iesuꝫ
Si disputes ac conferas nō sapit mihi nisi in
sonuerit ibi iesus. Ad predicationē hui⁹ noīs
vocatus fuit paulus de quo dixit xp̄s Ananie
vt scribitur Actuuꝫ. ix. ca. Uas electionis est
mihi vt portet nomen meum coraꝫ gentibus
⁊ regibus ⁊ principib⁹ terre. De hoc dicebat
ipse paulus Actuū. xxi. ca. Ego in hierl̄m nō
solū alligari sed ⁊ mori paratus suꝫ ꝓ noīe ei⁹
Et cū decollat⁹ est rome ⁊ caput eius a corpe
exiliret iesus xp̄s qui sibi in vita sua tā dulcis
extiterat hebraice clara voce insonuit. Dr̄ eni
q̄ in suis epl̄is iesū xp̄m quingentis vicib⁹ no
minauit. ¶ Tertiū ꝯsiderādū d̄ gratioso noīe
iesu dr̄ reuerentia. Est huic noī reuerentia ex
hibēda q̄r oēs creature celi ⁊ terre angeli ⁊ de
mones licet dispari mō venerant̄ illud. Unde

Apl'us ad philipenſes ca.ij.ait. In noīe ieſu omne genu flectaꝰ celeſtiū terreſtriuꝫ ⁊ infernoꝝ. Exultant quidē ad huius noīſ proclamationē oēs angeli dei. terrenꝰ demones ⁊ tartaree legiones. Hoīes vo qui credunt in ieſum vt prediximus iubilantes illud laudant ⁊ bn̄dicunt. Non eſt ergo nomē hoc blaſſemandū nō periurandū in illo. ſed honorificentiſſime audiendū ⁊ noiandū. Et vt ſcribitur in ca. decet de immunita. eccle. li. vi. Conuenientes fideles in eccleſia nomen illud exhibitione reuerentie ſpecialis attollant flectant genua mentis qđ in capitꝭ inclinatione proteſtentur.

❡ De multiplici effuſione ſanguinis xp̄i quo peccatores inducuntur vt non deſperent.

Capitulum.iij.

Tertium myſteriū contemplandū ď xp̄o circunciſo dicitur ſanguinis effuſio. hodie nanqꝫ ſanguinē ſuū pro nobis effundere cepit qui poſtmodū pluries ipſum effundere voluit. Quinqꝫ eteni vicibus xp̄s effudit ſanguinē. Primo in circunciſione. Scđo in orōne. Tertio in flagellatione. Quarto in crucifixione. Quinto in lateris apertione. Fecit aūt hoc vt peccatores attraheret pro quibus tam copioſiſſime ſatiſfecit. Dn̄ Bernarduſ ſuper cantica ſermone.xxij.ait. Ad cumulū pietatis tradidit in mortē aiam ſuā ⁊ de ꝓprio latere protulit preciū ſatiſfactionis. Vn̄ ad ſe verſiculū illuꝫ traxit. Apud dn̄m miſericordia ⁊ copioſa apud eū redemptio. Inſuꝑ induxit nos vt quantū poſſumus euitemus peccata agnoſcentes aīe nr̄e nobilitatem. Vel dicere poſſumus ꝙ xp̄s ſuū effundere voluit ſanguinem. Primo propter patrū ⁊ iuſtoꝝ liberationem Juxta illud Zacharie.ix.ca. Tu quoqꝫ in ſanguine teſtamenti tui eduxiſti vinctos tuos ď lacu in quo nō erat aqua. Facit ad hoc exemplū qđ legiꝰ in hiſtoria ſcholaſtica. vbi narraꝰ ꝙ ſalomon habebat ſtrutionē habentē pullū quē ſalomon in quadā cauea vitrea nutriri faciebat. Cū vo pater pullū ſuū habere nō poſſet vermē quendā de deſerto portauit de cuiꝰ ſanguine caueā ipſā liniuit. ⁊ continuo fracta fuit. ſicqꝫ pullū inde deduxit. Iſte vermis eſt xp̄s qui dicit in ps̄. Ego ſum vermis ⁊ nō hō. Vermis eni non naſcitur per generationem carnalē. ſed de humore terre vtute radij ſoliſ producitꝰ. Et ſic vermis patrē habet in celo. ſ. ſolem. ⁊ matrē habet in terra. ſ. terre humorē Sic etiam xp̄s habet in celo patrē ſine matre ⁊ in terra matrem ſine patre. Pulli inclusi in cauea erant ſācti patres in limbo detenti. Sꝫ venit iſte vermiculus ⁊ infernū cōfregit atqꝫ ſāctos patres inde liberauit. Scđo xp̄s fudit ſanguinē ſuuꝫ propter debiliū confortationē Inqt eni Grego. Si paſſio xp̄i ad memoriaꝫ reuoceꝰ nihil ē qđ n̄ equo aīo tolleraꝰ. Refert Ariſtoteles. ꝙ ſi fiat vas de cera noua ⁊ diligenter claudaꝰ ⁊ in mari ponatur aqua que ꝑ poros ſubintrabit dulcis efficieꝰ. Iſtud vas cereum eſt corpus dn̄icum. Sicut eni cera generatur ab apibus ſine cōmixtiōe ſic caro xp̄i fuit generata a virgine ſine corruptione. Fuit aūt caro noua qꝛ nulla peccati vetuſtate viciata. fuit etiā clauſa qꝛ nulli diabolici temptatōni fuit aperta. pori eius ſunt vulnera eiuſ. Si igiꝰ nr̄as amaritudines ꝑ recordationē ⁊ deuotionem in vulnera eius miſerimus mox in dulcedinē conuertenꝰ Ideo Apl'us ad hebreos.xij.ca.ait. Recogitate eū qui talē ſuſtinuit a peccatoribus aduerſus ſemetipſū contradictionē vt nō fatigemini animis veſtris deficientes. Tertio xp̄s ſanguinē fudit ꝓpter cordium compunctionē. Nam vt naturales tradunt. Adamas lapis non frangiꝰ mallei percuſſione nec ignis aduſtione nec aliqua tꝑis diuturnitate ſed ſola ſanguinis hircini infuſione. Sic multi ſunt qui per penitentiā non frangunꝰ nec per diuinū cōminationeꝫ nec ꝑ ſpūs ſancti internā inſpirationē nec per ſenectutem. Frangunꝰ aūt ꝑ dn̄ici ſanguinis meditationē atqꝫ virtutē. Ideo ieſu xp̄o gratias oēs dicamꝰ q ſua liberalitate precioſo ſāguie ſuo nos redemit. quē ēt hūiliter deprecemur vt ꝑducat nos in illā requiē in qua viuit ⁊ regnat per infinita ſecula ſeculorum. Amen.

❡ Sermo nonus de precipua ſingulariſſimaqꝫ deuotione trium regū qui xp̄m queſierunt ⁊ inuentum humiliter adorarunt offerentes illi munera aurum thus ⁊ myrrham.

Magi ab oriēte uenerunt hieroſolymā. Scribuntur hec verba originaliter Matth.ij.ca. ⁊ in euangelio preſentis ſolēnitatis Cōmendaꝰ hodierna die ſapientia triū reguꝫ orientaliū qui mox vt xp̄m natū agnouerunt ipſū ſtudioſiſſime querere ſūt conati. Queſierūt quippe illū qui totius orbis ꝯditor ⁊ dn̄s erat ⁊ pro ſalute hoīn dignatus eſt de virgīe naſci. Nec laborauerūt fruſtra qm̄ adepti ſūt

qđ volebant. Inuenerũt vtiq3 cu3 incredibili leticia quē diligebat aia coꝝ. Prebet nãq3 se ipsũ volentibus eũ. nec est qui se adscondat a calore eius. Viderunt magi ipsũ paruulu3 in presepio pannis inuolutũ. Nos vo si voluerimus intuebimur gloriosã faciē ipius regnãtis in celo. Insuper ꝛ aperte diuinitatē ꝓspiciemus. Curramus ad ipsu3 ad quē fide spe ꝛ charitate poterimus ꝑuenire. His virtutib9 moniti reges inclyti meruerunt ducatu noue stelle ad xpi dei ꝛ hoīs presentiã ꝑperare. Cũ ergo in hac solēnitate celeberrima ecclia sctã recolat istoꝝ dñoꝝ erga iesũ xpm deuotione3 ardentissimã. precipuãq3 ac singularissimam affectionem. Nos in hoc sermone sub titulo de ipsis magis dicemus. De quibus tria mysteria erunt declaranda.

Primum dicitur cognitionis.
Secundum inquisitionis.
Tertium inuentionis.

Cognouerũt xpm veraciter. Cognitũ inqsierũt diligenter. Quesitũ vo inuenerũt letanť.

¶ Qualiter magi cognouerunt xpm natum ꝛ quomodo illuminati fuerunt vt crederent ipsum deum. ¶ Capitulum .i.

PRimũ mysteriũ declarandũ de ipsis magis dr̃ cognitio. Vbi queritur quõ cum ipsi in remotis agerent xpm natũ cognoscere potuerunt. Et ad hoc dico ꝙ tripliciter instructi fuerunt de xpi natiuitate iocunda.

Primo per signum mirabile.
Secundo per vocem audibilem.
Tertio per gratiam inuisibilem.

De stella que magis apparuit.

¶ Primo illuminati fuerũt vt cognoscerent xpm natũ per signũ mirabile. q2 viderũt oculis corporis stellã fulgentissimã ad hoc a deo productã vt significaret illis xpi natiuitatem Sed de hac stella tres varie dicunť opiniões. Prima est coꝝ qui dicunt ꝙ fuit spũs sctũs qui sicut apparuit in liguis igneis aplis. ita ꝛ magis in signo stelle. Sed saluo meliori iudicio hoc stare nõ põt. qm̃ vt inquit Alexander in primo volumine sũme. Missio visibilis spiritus sancti ē ad manifestatiõe3 plenitudinis redundantis qualis fuit in xpo ꝛ aliquo mõ in apostolis. In xpo siquidē fuit influētia plenitudinis ꝑ modũ cause ꝛ ꝑ modũ doctrine. ꝑ modũ cause efficientis quo ad naturã diuinã. ꝛ ꝑ modu3 cãe meritorie q̃ztum ad humanã. Et his duobus modis est influētia gr̃e in sacramentis ꝑ que regeneranť hoīes. Influētia per modũ doctrine fuit in xpo in predicatione eius ꝑ quã accepimus noticiã veritatis Ideo apparuit visibiliť spũs sctũs supra xpm baptizatũ in signo colũbe ꝛ supra ipsũ transfiguratũ in signo lucidissime nubis. In aplis etia3 fuit plenitudo gr̃e spũs sc̄ti descendens a plenitudie xpi ꝑ modũ doctr ie ꝛ ꝑmodũ ministerij. Nã de plenitudine veritatis xpi accepimus ex doctrina aploꝝ. Et de plenitudine gr̃e per ministeriũ ipsoꝝ in dispensatione sacramentoꝝ. Ideo qñ data fuit auctoritas generalis apostolis predicandi ꝛ baptizandi. datus est visibiliter spũs sctũs. Qñ vo tribus magis declarata fuit natiuitas xpi. non fuit ipsis data auctoritas generalis predicandi vel baptizandi. Ideo nec spũs sctũs illis missus est in visibili signo. Scd̃a opinio est alioꝝ qui dicunt ꝙ stella illa fuit angelus qui in illa specie apparuit magis. sicut apparuit pastoribus in assumpto corpore. Sed doctores c̄triu3 sentire videnť. Vñ Aug9 in sermõe de ephia inquit. Pastoribus angeli. magis stella xpm demonstrat. vtrisq3 lingua celoꝝ q2 lingua iã cessauerat prophetarũ. Et Grego. in omelia. Querendũ nobis est quid nã sit redemptore nato pastoribus in iudea angelus apparuit. atq3 ad adorandũ hunc ab oriente magos nõ angelus sed stella perduxit. Quia videlicet iudeis tanq̃ ratione vtentibus. rationale aial i. angelus predicare debuit. Gentiles vo qui vti ratione nesciebant ad cognoscendũ deum non p voce sed ꝑ signa perducunť. Tertia opinio est mathematicoꝝ qui dicunt ꝙ illa fuit stella fatalis sub cuius constellatione nat9 est xp̄s. Sed hoc est contra veritatē fidei ꝛ dignitatem xpi nascentis. Vnde Aug9 contra faustum ait. Nulli astrologi constituerunt ita nascentiũ hoim fata in stellis vt aliquã stellaru3 hoīe aliquo nato cursus sui ordinē reliquisse. ꝛ ad eũ qui natus est perrexisse assererent. Ex quo veri9 dicimus ꝫm oēs catholicos tractatores vt dicit glosa super mattheũ. ꝛ Tho. iij. parte. q. xxxvi. ꝙ illa fuit vera stella de nouo producta q̃ ab alijs differebat in multis. Primo in origine. q2 nõ fuit cũ alijs stellis die q̃rta formata. dr̃ eni Genes. i. ca. ꝙ quarta die fuerunt a deo distincta luminaria celi. Et vt inquit. Tho. i. parte. q. lxx. Prima die fuit producta lux ꝫm cõem lucis naturã. q̃rta vo die attributa est lũinarib9 determinata virt9 ad

determinatos effectus ẜm ꝙ videmus alios
effect⁹ h̃re radiũ solis ⁊ alios radiũ lune ⁊ sic
de alijs. Et ꝓpter hanc determinationẽ vir/
tutis dicit Dionysius. iiij. ca. de diuinis noĩ/
bus. Qꝫ lumen solis qđ erat informe primo q̃r
ta die formatũ est. Stella x̃o que magis ap/
paruit ẜm franciscũ de marone in quodã ser
mone. Nõ fuit quarta die formata. sed de no
uo de aliqua porciũcula illius lucis primo cre
ate de qua formata sunt alia corpora celestia.
que porciũcula fuit diuina ꝓuidentia preser/
uata vt de ip̃a formaret̃ illa stella tp̃e quo xp̃s
nasciturus erat que esset de natura aliarũ stel
larũ. Ad confirmationẽ aũt dictoꝝ afferam⁹
testimonia merito acceptanda. Inquit leo pa
pa in sermone de epiphania. Tribus magis ĩ
regione orientis stella noue claritatis apparu
it que illustrior ceteris pulchriorq̃ʒ sideribus
facile ĩ se intuẽtiũ oculos animosq̃ʒ ꝯuerteret
Et Aug⁹ cõtra faustũ ait. Nõ ex illis erat stel
lis que ab initio creature itineꝝ suoꝝ ordinẽ
creatoris lege custodiant. sed nouo virginis
partu nouũ sidus apparuit. Et idẽ in sermõe
de ep̃hia dicit. Dũ pendet ad vbera ⁊ vilium
patit̃ deus inuolumenta pannoꝝ repente no
uũ de celo sidus effulsit. Scđo differebat illa
stella ab alijs in officio. q2 ille facte sũt vt sint
in signa ⁊ tp̃a ⁊ dies ⁊ annos ⁊ luceant in fir/
mamento celi. hec x̃o facta est ad significan/
dũ xp̃m natũ ⁊ magos dirigendũ. Ex quo dã
nant̃ illi qui asserũt fuisse cometã. Contra q̊s
ita loquit̃ Calcidius super thimeũ platonis.
Non fuit stella illa morbos ⁊ mortẽ denũciãs
sed aduentũ dei venerabilis. quã cũ suspexis/
sent chaldeoꝝ profecto viri sapientes ⁊ in re/
bus astroꝝ exercitati quesisse dicunt̃ recentẽ
ortũ dei. Tertio differebat in duratione quia
alie stelle sunt perpetue. hec peracto officio re
dijt in preiacentem materiã. licet quidã tene/
ant illam fore reseruatã in celo empirreo vsq̃ʒ
in diem iudicij. ⁊ tunc apparebit ad confusio
nem iudeorum sicut ⁊ instrumenta passionis
Quarto stella illa differebat ab alijs in situ. q2
non erat localiter sita in firmamento sed pen
debat in meditullio aeris proxima terre. Et
licet dictum sit superius ꝙ apparuit in celo.
in scriptura tamen sacra aer dicitur celum.
Vñ in. psalmo. Volucres celi ⁊ pisces maris.
Quinto differebat in motu. tũ q2 stelle n̄ales
incedũt via circulari. hec ãt ẜm Crisostomum
incedebat via triangulari. s. ab oriente ꝑ per/
sidem in hierl̃m. Nam oriens terra iuda ⁊ ꝑ/
sida inuicem sunt dísposita ẜm triangulum.
verbi gratia vide figuram.

hierusalem

Oriens

persida

Tũ etiã differebat quantũ ad motũ intercisũ
nam oẽs alie stelle vel ꝑ accidens vel per se sꝑ
mouent̃ ⁊ nunq̃ʒ stant. Et licet sint aliqui pla
nete stationarij aliq̃ñ cessantes a motu per se
quẽ habent in orbe suo tñ mouent̃ continue ⁊
semꝑ motu per accidens quẽ habent ex motu
non suo qđ est firmamentũ seu octaua spera:
hec ãt stella habebat motũ quietibus interci/
sum sicut habebant magi qui nõ semꝑ ambu
labant. Sexto illa stella differebat ab alijs in
fulgore. erat eni ceteris splendidior. nec splen/
dorẽ eius poterat obscurare splẽdor solis im
mo in meridie apparebat lucidissima. Septi/
mo differebat in apparitione. Nã q̃ñ magi ĩ/
trarũt in hierl̃m dispensatione dei stella sub/
traxit se. Et iterũ post exituʒ de ciuitate vide/
runt illã. Factũ est autẽ hoc. Primo vt magi
confirmarent̃ de veritate xp̃i nati testimonio
duplicato. s. stelle ⁊ doctoꝝ leg̃. Vñ leo papa
in sermõe ita dicit. Per iudeoꝝ scribas atq̃ʒ
doctores qđ sacra de ortu xp̃i prenũciauerat
scriptura didicerũt vt gemino testimonio cõ
firmati ardentiori fide expeterent que ⁊ stel/
le claritas ⁊ prophetie manifestabat auctori/
tas. Scđo subtraxit se stella vt iudei inexcusa
biles redderent̃. Vñ Hiero⁹ super mattheuʒ
ait. Deseruntur magi stelle indicio vt sacer/
dotes a magis interrogati de xp̃o inexcusabi
les fierent de aduentu eius. Diximus de illi⁹
stelle qualitate que magis apparuit ⁊ xp̃m na
tum monstrauit. Sed quomõ inquies h̃ ipsi
potuerunt intelligere. Ideo nos premisimus
ꝙ ipsi illuminati fuerunt vt cognoscerẽt xp̃m
natũ ꝑ vocẽ audibilẽ. nec hoc repugnat s̃nie.
Grego. qui dixit paulo ante. ꝙ gentiles nõ ꝑ
vocẽ sed ꝑ signa ad cognoscendũ dñm sunt ꝑ
ducti. Quia verum dixi q̃ʒtum ad initium co
gnitionis. Apparuit quidem eis primo signũ
stelle quã cum admiratione aspicientes desi/
derabant intelligere quid hoc esset. Et vel vi/
gilãtibus vel dormientibus angel⁹ mysteriũ

xp̄i nati declarauit. hoc videt̄ opinādo Augꝰ
asserere. Vñ in sermōe de ep̄hia. ait. Si dictu-
rus es a quibus audierunt ꝙ talis stella xp̄m
natū significaret. profecto ab angelis aliqua
monitōe reuelatōis. Criso. vo sup̄ mattheū-
narrat se inuenisse in qbusdā libris lꝫ apocri-
phis. ꝙ in partibus orientis erant quidā sa-
pientissimi reges qui vel descenderant de stir-
pe Balaā vel ad eos eius ꝓphetia ꝑuenerat
ī qua dixit. Orietꝰ stella ex iacob ex q̄ diuulga-
tū fuit apud eos. ꝙ nascente xp̄o stella quedaꝫ
admirabilis ⁊ insolita appareret. quare statu-
erunt vt eligerent̄ duodecim qui sollicite con-
siderarent ortū illius stelle. Quod vt melius
facerent in quodā altissimo monte vbi semꝑ
erat aer purissimus cōstrui fecerūt pulcherri-
muꝫ palatiū cū copia rerū necessariaꝝ ad vi-
ctū. Et ibi permanebāt isti deuote precantes
deū vt stellaꝫ hanc ipsis ostenderet. Quibus
orantibus nocte media qñ natus est xp̄us ap-
paruit supra eos ī aere stella prefulgida ⁊ pul-
cherrima. in cuius sūmitate erat imago pue-
ri paruuli sup̄ cuius capite crux splendebat q
illis dixit. Ite velocius in terrā iuda ⁊ ibi re-
gem xp̄m deū ⁊ hoīem natū inuenietis. Nar-
rauerūt vo ista sapientibus regionis illiꝰ q ð
seipsis tres elegerūt q irēt ⁊ munera preciosa
deferrēt ⁊ puerū natū adorarent. ¶ Tertio il-
luminati fuerūt hi reges vt xp̄m natū cogno-
scerent ꝑ grām inuisibilē. Vñ leo papa in ser-
mone ait. Preter illā speciē stelle que corpo-
reū excitauit aspectū fulgentior veritatis ra-
diꝰ eoꝝ corda ꝑdocuit. Sicͭ eni ꝓphete ī visi-
one imaginaria illustrabant̄, intrinsecꝰ vt in-
telligerēt dei secreta ventura. Ita potuit esse
vt aspicientes magi signū visibilis stelle illūi-
narent̄ adeo vt cognoscerēt ꝙ natꝰ erat xp̄s.
¶ Quare tres illi reges dicuntur magi. ⁊ quo
tempore venerunt ad xp̄m. ⁊ qñ turbatus est
herodes. ¶ Capitulum. ij.

Ecundū mysteriū declarandū de magis
dr̄ inquisitio. Inquisierunt christum na-
tum diligenter vt patet in littera sancti euan-
gelij. vbi nos tres consideratione s faciemus
Prima dicitur nominationis.
Secunda determinationis.
Tertia turbationis.
¶ Prima consideratio dr̄ noīationis in qua
videndū est cur isti reges nūcupant̄ magi. Et
de hoc stat triplex sn̄ia ſm ꝙ magus triplicit̄
dr̄. Nā magus dr̄ illusor maleficus ⁊ sapiens
Dicunt ergo quidam hos reges ab affectu di-
ctos fuisse magos. i. illusores ex co. s. ꝙ hero-
dem illuserūt. q2 ad eū non redierunt. Magꝰ
iterū dr̄ maleficus. vñ malefici pharaonis di-
cunt̄ magi. Et inde asserūt aliqui hos magos
vocatos q2 fuerāt ante malefici sed postea cō-
uersi. qbus dñs voluit natiuitatē suā reuela-
re. ⁊ eos ad se adducere. vt per hoc pctōribus
exhiberet fiduciā. Insup̄ magus idē est qđ sa-
piens. Nā ꝑse magus. hebraice scriba. Grece
philosophus. Latine sapiēs dr̄. Dicunt̄ ergo
magi. i. sapiētes. Vñ magi quasi in sapientia
magni. Noīa vo propria istoꝝ ſm aliquos ī
hebreo sunt Appellius. Amecius. Damascus
ī greco āt Galgalath. Malgalat. Sarachim
In latino. Caspar. Baldasar. Melchion.
¶ Scđa consideratio dr̄ determinationis. in
qua querendū est quo tp̄e isti venerūt ad xp̄m
Et circa hoc varia est opinio multoꝝ. Quidā
enim opinati sunt ꝙ ꝑ bienniū ante xp̄i nati-
uitatē apparuit stella ⁊ tunc mirabant̄ magi
quid esset. Xp̄o aūt nato reuelatū est magis ꝑ
angelos ꝙ stella significabat xp̄m natum. Et
tunc inceperunt venire ⁊ in tredecim diebus
venerūt ⁊ puerū adorauerunt. Alij vo existi-
mauerūt ꝙ multo tp̄e ante xp̄i natiuitatē stel-
la magis apparuit. Et tunc ceperūt venire ⁊
propter nimiā distantiā posuerūt totū illum
annū ad itinerandū. In tredecima vo die al-
terius anni cū xp̄us adhuc erat in cunabulis
applicuerūt ad ipsū. Nōnulli insup̄ tenent ꝙ
in die natiuitatis apparuit stella. Et tūc magi
inceperūt venire. Et post annum. xiij. die scđi
anni ꝑuenerūt ad xp̄m. Sed cōis opinio hꝫ ꝙ
in natiuitate dñi primo stella magis apparuit
Et tunc ceperunt iter suū ⁊. xiij. die propera-
runt ad xp̄m. Et si diceretur quō tā breui spa-
cio potuerunt longissima itinera pertransire.
Rñdet Remigius. ꝙ puer ad quē ꝓperabāt
eos in tam paruo tp̄e perducere potuit. Vel
habuerūt dromedarios qui sūt aīalia velocis-
sima ⁊ tm̄ currunt in vno die q̄ꝫtum equus in
tribus. nec impossibile videri debet aut diffi-
cile satis si velocitatē venientiū regū ascribi-
mus aut naturali virtuti aīalium predictorū
aut quod maius est virtuti diuine. Cū Soli-
nus veracissime scribat in libro de mirabilibꝰ
mūdi. Q2 anislenacon ⁊ filonidos Alexandri
magni cursores mille ducenta stadia vna die
transierunt que sunt miliaria centū quinqua-
ginta. qm̄ stadiū est octaua ps miliaris. Ingt

eni Plinius li.i.de nali historia ca.xxiij. Sta/
diuz vigintiquinqz nros efficit passus. Vel si
reges prenoiati de pgenie Balaã fuere. Re/
gio eorum nõ multũ distabat a terra pmissiõis
Jccirco potuerũt iter suũ tã expedite pficere
Et q dr illos ab oriente venisse intelligi põt
quasi ab illa regione venerũt que iudeis in p/
te orientali est ppinqua venerũt itaqz biero/
solymaz qr erat ciuitas sacerdotalis et regia et
ad illam direxit eos stella quam sequebantur.
¶ Tertia consideratio dr turbationis. Cũ eni
quererent magi de xpo nato atqz enarrarent
q viderant. audiens rex herodes turbatus est
Primo ne ipse tanqz alienigena pelleret a re
gno. Vñ Crisosto9 sup mattheũ ait. Jdeo tur
bat audiens regẽ natũ iudeis ex genere iudeo
rũ. cũ ipse esset genere ydume9 ne regno reuo
luto iterum ad iudeos ipse a iudeis expelleretur
et semen eius post ipsuz precideretur a regno
Semp eni grãdis potestas maiori timori sub
iecta est. Sicut eni ramos arborum i excelso po/
sitarũ etiam si leuis aura flauerit mouet. sic et
sublimes hoies etiã leuis nuncius cõturbat.
Humiles ãt sicut in cõualle plerũqz in tran/
quillitate psistũt. Hinc Ouidius libro de tri
stibus ait. Viue tibi et longe noia magna fuge
Viue tibi quecunqz potes pre lustria vita. Ef
fugit hibernas demissa antẽna pcellas. La/
taqz plus paruis vela timoris hñt. Ad qd p/
positum Seneca in tragedijs dicit. Stet qui/
cunqz volet potens. Aule culmine lubrico me
dulcis saturet quies. Ecce q herodes ex verbis
magorum turbauit seipsum dubitans amittere
regnũ cui sic loquit etiã in hymno. Hostis he
rodes impie xpm venire quid times non arri
pit mortalia qui regna dat celestia. Scdo tur
batus est herodes vt dicit glosa nõ solũ pp se
sed ẽt pp irã romanorum quã timebat incurre/
re si dissimulasset aut pmisisset q aliquis rex
vocaret sine illorum consensu. Et ois hierosoly
ma turbata est cũ herode. i. oẽs hierosolomy/
tani et ponit cõtinens pro contento. Turbati
sunt ergo illi d hierlm. tũ vt regi turbato adu
larent fm glosã. tum qr ex hoc timuerũt ne p/
sente et vẽturo rege adinuicẽ certantibus ipsi
vt dicit Crisosto9. Perturbationibus inuol/
uerentur. Tunc herodes oẽs sacerdotes et scri
bas congregans sciscitabat ab eis vbi xps na
sceret. Et cum didicisset q in bethleem iude
aduocatis ad se clam magis diligẽter didicit
ab eis tempus stelle. dixitqz eis vt inuento
puero ad eum redirent simulans eũ velle ado
rare quem volebat occidere. Unde Crisosto/
mus sup mattheum inquit. Deuotionem p
mittebat sed gladium acuebat et maliciam sui
cordis hũilitatis colore depingebat. Et Gre
gorius in omelia. Adorare se eum velle simu/
lat vt quasi hunc si inuenire possit extinguat.
¶ Qualiter magi inuentum xpm adorarunt
et de muneribus oblatis xpo et de illorum re/
uersione. ¶ Capitulum. iij.

Tertium mysterium declarandũ de ma
gis dicitur inuentio. Quesitum quippe
christum inuenerunt letanter. Audito enim
testimonio de christo nato de scripturis acce
pto et verbis herodis de inquisitione pueri.
iter quod ceperãt perficere studuerũt. Et ex/
euntes hierlm iterum viderunt stellã eos añ
cedentem que veniens stetit immobilis supra
locum vbi puer erat. Et intrantes domuz in/
uenerunt puerum cuz maria matre eius. Hic
verbo consideranda occurrũt principaliter tria
Primum dicitur adoratio.
Secundum oblatio.
Tertium reuersio.
¶ Primũ qd occurrit considerandũ dicitur
adoratio quia procidentes adorauerunt eum
adoratione. s. latrie firmiter ipsum credentes
esse deũ. Unde leo papa in sermone ait. Ado
rant magi in carne verbũ. in infantia sapien/
tiam. in infirmitate virtutẽ. in hois veritate
thronũ maiestatis. Et Bernardus deuotissi
me sic exclamat. Quid facitis q aurũ offertis
ergo rex est iste. Et vbi est aula regia vbi thro
nus. vbi curie regalis frequentia. Nunquid
aula est stabulũ. thronus presepiũ curie fre/
quentia ioseph et maria. Isti insipientes facti
sunt vt fierent sapientes. ¶ Scdm qd ocurrit
cõsiderandũ dr oblatio. Apertis eni thesauris
suis obtulerũt ei munera aurum thus et mirrhã
Mã vt Remigius inquit. Fuit traditio anti/
quorum vt nullus ad deũ vel ad regẽ vacuus i/
troiret. Persi ãt et chaldei cõsueuerũt offerre
aurũ thus et mirrham quibus regio eorum ha/
bundat. Utrũ autem oẽs illi tres obtulerunt
oia ista. diuersimode tenet a multis. Quidaz
eni dicunt q vnus eorum pro oibus obtulit
ista munera. Alij verbo q vnus obtulit aurum
alius thus alius myrrham. Alijs videt et me
lius q quilibet eorum obtulit ista tria. Est ãt
talium munerũ oblationis ratio mystica fm
Augustinũ in sermone de epiphania. qr aurũ

ad tributū. thus a sacrificiū. myrrha ad sepulturā ptinet mortuoꝝ. Aurū ergo soluit quasi regi magno. thus imolat vero deo. ⁊ myrrha tanꝗ̄ pro salute hoīs morituro. ita ꝙ tria predicta significabant in xp̄o regiā ptātem. diuinam maiestatē ⁊ humanā mortalitatē. Quis modo explicet quali gestu ꝗ̄ blanda facie infantulus ille iesus magos excipiebat. Quis etiaꝫ excogitare valeat ꝗ̄ grauissima ⁊ admiranda fuerunt ad magos responsa modestissime virginis. Quis adhuc inuestigare sufficiat illoꝝ regum imobilem fideꝫ. Crediderūt vt predictū est ⁊ adorauerunt xp̄m deū quē cōspiciebant in paruo tugurio natū de paupercula matre. Inuenerunt quippe illam vt Crisostomus dicit sup mattheū. Non diademate coronatā. non in lecto aureo recūbentē sed vix tunicam habentē vnā nō ad ornatum corporis. sed ad nuditatis tegumentū qualeꝫ habere poterat carpentarij vxor peregre cōstituta. ¶ Tertiū qd̄ occurrit considerandum dicit reuersio. Nam vt dicitur in euāgelio Responso accepto in somnis ne redirent ad herodeꝫ per aliā viam reuersi sunt in regionem suam. Conceperat quippe ambiciosus ⁊ fallax herodes interficere puerū inuentū a magis ⁊ insu per ipsos de xp̄o loquentes. Quo factū est vt benignitas dei monuerit eos ne ad herodem redirent. ne sic agnosceret natum puerum nec magis inferret iacturam. In somnis v̄o admoniti esse dicuntur vel ab angelo dei nūcio. vel ab ipso deo immediate. Nec infantulus iesus ad ipsos locutus est vt vera eius humanitas haberetur. Mira certe ⁊ laudibus attollenda fuit istorum magoꝝ fides. qm̄ vt Crisosto. ait. Non scandalizati sunt in seipsis dicentes. Si magnus puer est hic que necessitas fuge est ⁊ occulte recessionis. Cum v̄o redierunt ad propria multos de xp̄i mysterijs erudierunt. Et deniqꝫ cuꝫ thomas ap̄lus ad prouintiam illā applicuisset baptizati sunt. factiqꝫ sunt adiutores predicationis illius. quoruꝫ corpora pꝰ felicē mortē primo ꝑ helenaꝫ constantini matrem reperta ⁊ in constantinopolim translata. Postea per sanctū Eustorgiuꝫ mediolanensium archiepm̄ Mediolanuꝫ perducta. Vltimo pꝰ Fredericū Imperatorē i Coloniam theothonie sunt delata. Hic v̄o simul cum xp̄o viuunt in eterna gloria. Amen.

¶ Sermo decimus de baptismo xp̄i quando s. in iordane voluit a ioanne baptizari.

Venit iesus a galilea in iordanē ad ioannē vt baptizaret ab eo. Scribunt hec v̄ba Matth. iij. ca. Omia q̄ gessit saluator nr̄ dn̄s iesus xp̄s etiā ſm hoiem digne ⁊ rōnabiliter facta fuisse firmiter est tenendū. In singulis eni actibus ⁊ operibus eius aderat ei impiuꝫ rōnis ⁊ lumen diuinitatis. Nihil in eo reprehensibile inueniri potuit cuncta rectissime disponebat. Cū āt ad ioānē accessit poposcitqꝫ baptizari. officiū vtiqꝫ sctimonie ⁊ virtutꝭ exoluit. nō se aut leuem aut petōrem ostēdit. Propterea vt hoc clarius innotescat in presenti sermōe de xp̄o baptizato verba faciemꝰ contemplabimurqꝫ tria mysteria.

Primum dicitur persone baptizantis.
Secundum circunstantia congruentis.
Tertium apparitinois excellentis.

¶ Qualit xp̄s baptizatꝰ fuit a ioanne ⁊ d̄ illiꝰ baptismi conditionibus. ¶ Capitulum. i.

Primū mysterium contemplandum de xp̄o baptizato dr̄ persone baptizantis. Baptizare nanqꝫ voluit a ioanne vt patet ēt Marci. i. ca. ⁊ Luce. iij. ca. De baptismo v̄o ioannis notande sunt in hac parte tres catholice veritates. Prima veritas ſm Riccardū in. iiij. ꝙ baptismus ille fuit institutus auctoritate diuina. Hoc probatur per illud quod a ioanne baptista dictum est Ioānis. i. ca. Qui misit me baptizare in aqua ille mihi dixit. Super quem videris spiritum descendentem ⁊ manentem super eum ipse est qui baptizat in spiritu sancto. Idipsum patet quia Matth. xxi. Xp̄o querenti de baptismo ioannis vtruꝫ esset ex celo an ex hominibus. iudei nō fuerūt ausi dicere ꝙ ex hominibus. Et dicitur ille baptismus ioannis eo ꝙ ipse solus fuit minister primarie institutionis ⁊ executionis illius baptismi. Secunda veritas ꝙ si extendamus nomen sacramenti ad omne signum rei sacrantꝭ suscipientem. sic baptismus ioannis erat sacramentum qꝛ expresse representabat xp̄i baptismū. qui est res suscipientē sacrans. Si āt restringamus nomen sacramenti ad illud qd̄ est sacre rei signum ⁊ causa sic non erat sacramentum qꝛ non conferebat gratiam. Vn̄ dic̄ dn̄s Bonauentura di. ij. quarti li. ꝙ talis baptismus fuit institutus pro quadam preparatione ⁊ assuefactione ad baptismū xp̄i. Hic ē ꝙ in glosa Matthei. iij. ca. sup illo v̄bo. Ego

baptizo in aqua. dr̄ sic. Tm̄ corpa lauo q̄ pctā
soluere nequeo. vt sic̄ nascendo ⁊ p̄dicando p̄/
terreo sic baptizando ad xp̄i baptismū dirigā
Propterea dicit mgr̄ senté. in lr̄a. Q̄ baptis/
mus ioān̄is respectu baptismi xp̄i dꝫ dici fu/
isse sacr̄ale q̄ fuit quedā preparatio ⁊ dispo/
sitio ad illius baptismi susceptionē. Tertia ve
ritas ꝙ baptizati baptismo ioān̄is simplicit̄
iterū debuerūt rebaptizari baptismo xp̄i. Sic̄
pꝫ ꝑ Augusti. sup̱ ioāné. ⁊ ponit̄ de ɔ̄se. di. iiij
ca. aliud. vbi dr̄. Si q̊s baptizauit iudas. hi nō
sūt iterꝝ baptizati. Et q̂s baptizauit ioannes
iterꝝ sunt baptizati. Idē dicit Augꝰ li. de ba/
ptismo ɔ̄ donatistas. Et hoc expresse habetur
Actuū. ix. ca. Q̄n baptizatos baptismo ioānis
paulus baptizauit baptismo xp̄i. Notandum
tn̄ ſm Bonauen. Q̄ quorundā opinio fuit ꝙ
baptizati baptismo ioān̄is si nō habebāt fidē
trinitatis rebaptizandi erāt. Si aūt habebāt
fidē trinitatis nō oportebat eos rebaptizari.
sed sufficiebat manus imponi q̄ tales habe/
bant ablutionē exteriorē ⁊ habebant fidē tri/
nitatis qua interius insigniebant̄ tāq̄ꝫ chara
cter. ⁊ habebāt spūm sctūm ꝑ impositionem
manuū. ⁊ iō nō erant rebaptizādi. Scotꝰ vo
in. ij. di. sui quarti dicit. ꝙ dupliciter pōt intel
ligi baptismus ioān̄is. Vno mō in forma ba
ptismi xp̄i quā potuit didicisse a discipul' xp̄i
vl' ab alijs audientibus eos baptizare. ⁊ tunc
nō dr̄ ꝓprie baptismus ioān̄is sic̄ nec baptis
mus petri vel pauli. Et tales sic baptizati nō
erant rebaptizandi. Alio mō pōt intelligi ba
ptismus ioān̄is nō in forma xp̄i sed in aliqua
alia forma ꝓpria. s. i noīe venturi. vt dr̄ Actu
um. xix. ca. vl' absq̄ꝫ aliqua forma. Et de sic ba
ptizatis satis videt̄ necessariū ꝙ erant bapti/
zandi baptismo xp̄i ꝑꝑ preceptū generale ob/
ligans oēs. quos non implebant sic baptizati
a ioāne. Ideo in hoc passu non tenetur a do/
ctoribus opinio magistri contrariū sentiētis.
¶ De triplici circūstantia xp̄i baptizati. s. cau
se. temporis. ⁊ loci. ¶ Capitulum. ij.

SEcundū mysteriū contenplandū de xp̄o
baptizato dr̄ circūstantie congruentis.
Triplex nanq̄ꝫ circunstātia in illo baptismo
considerari potest.
Quare xp̄s in quo nulla immundicia fuit vo
luit baptizari.
Prima dicitur cause.
Secunda temporis.
Tertia loci.

¶ Prima circūstantia cōsiderāda in baptis/
mo xp̄i dr̄ cause. quare. s. voluit xp̄s a ioanne
baptizari cū in eo nulla fuerit imundicia. Et
ad hoc dicit Ambrosius sup̱ lucā. Baptizatꝰ
est dn̄s nō mūdari volens sed mūdare aquas
vt ablute ꝑ carnē xp̄i que pctm̄ non cognouit
baptismatis vim haberent. ⁊ vt sanctificatas
relinqueret postmodū baptizandis. Cū āt di
cimus xp̄m a ioāne baptizatū. nō putemꝰ in/
telligendū de baptismo ꝓprio quē ipse post/
modū instituit. sed de baptismo quo baptiza
bat ioānes. vt ingt Augꝰ sup̱ ioannē. Scd̄o
xp̄s baptizari voluit vt inquit Bedda. ad ap
probationē baptismi ioannis. Tertio voluit
xp̄s baptizari ſm Tho. in. iij parte. q. xxxix. vt
nos suo exemplo induceret ad baptismū. Et
iō ad hoc ꝙ esset efficacior eius inductio vo/
luit baptizari baptismo q̊ manifeste nō indi/
gebat vt hoīes ad baptismū accederent quo
indigebant. Si vo aliquis quereret cur no/
luit xp̄s baptizari baptismo ꝓprio q̄ erat opti
mus. Dicit Tho. ꝙ baptismus xp̄i est quoddā
spūale remediū quo xp̄s nō indigebat q̄ a p̄n
cipio sue cōceptionis gr̄a spūs sancti repletꝰ
fuit. ¶ Scd̄a circūstantia cōsideranda in ba/
ptismo xp̄i dr̄ tp̄is. Nā vt dr̄ Luce. iij. ca. Q̄n̄
baptizatꝰ est erat incipiens q̄si annoꝝ trigin
ta. Hoc āt cōueniēs fuit. vt ingt sctūs Tho.
triplici rōne. Primo rōne predicatōis. q̄ xp̄s
baptizabat̄ quasi extunc incipiēs docere ⁊ p̄/
dicare ad qd̄ requirit̄ ꝑfecta etas qualis ē tri/
ginta annoꝝ. Vn̄ Genes. xli. ca. legit̄. Q̄ tri/
ginta annoꝝ erat ioseph cū regnare cepisset i
egypto sub pharaone. Sil'r. ij. Regū. v. ca. dr̄
de dauid. ꝙ triginta annoꝝ erat cū ad regnuꝫ
fuit sublimatus. Et Ezechiel anno trigesimo
cepit ꝓphetare. vt pꝫ Ezechielis. i. ca. Et si qs
obijceret ꝙ deus reuelauit sapiaꝫ danielis pu
eri vel iuuenis. vt dr̄. xiij. ca. eiusdē. ergo a for
tiori debuit manifestari sapientia xp̄i ante tri
gesimū annū qd̄ factū fuisset si docuisset ante
illā etateꝫ. Dicendū ꝙ xp̄s ꝓponebat̄ hoībus
in exemplū oīm. ⁊ iō oportuit in eo ostendi il/
lud qd̄ cōpetit oībus ſm legē cōmunē vt. s. in
etate ꝑfecta doceret. Sed sicut dicit Grego.
nazāzenus. nō est lex ecclesie que raro cōtin/
git. sicut nec vna hyrundo ver facit. Aliquibꝰ
eni ex quadā speciali dispensatione ſꝫ diuine
sapientie rōnem cōcessū est preter legē cōmu/
nē vt ante ꝑfectā etatē officiū vel presidendi
vel docendi haberent. Sicut fuit Salomon

Daniel ⁊ Jeremias. Scḋa rō quare xp̄s baptizari voluit in etate triginta annoꝝ fuit legis impletiōis. Inquit enī Crisost⁹ sup mattheū Futurū erat vt post baptismū xp̄i lex cessare inciperet. Ideo hac etate xp̄s ad baptismum venit qui pōt oia pctā suscipe vt lege seruata nullus dicat ꝙ ideo eā soluit q2 implere non potuit. Si ergo aliquis qͥreret cur fideles xp̄i laudabiliter baptizanť nō solū ante trigesimū annū sed ēt in infantili etate ⁊ xp̄s baptizat⁹ est tpe prenotato. Rn̄det Tho. ꝙ vt p3 ex dictis. xp̄s nō est baptizatus indigēs purgatōe nec aliqḋ illi potuit imminere pp dilationem periculū. Sed cuiuis alij ñ in paruū redūdat periculū si ex hac vita discedat sine baptismo Tertia rō quare xp̄us voluit baptizari in illa etate dr̄ pfectionis. Datur enī intelligi ꝙ baptismus parit viros pfectos ƺ3 illud Apl'i ad ephesios. iiij. ca. Donec occurramus omēs in vnitate fidei ⁊ agnitionis filij dei in virū p̄fectum in mensuram etatis plenitudinis xp̄i. Vñ ⁊ ipsa proprietas numeri ad hoc ptinere videť. Consurgit enī trigenarius numerus ex ductu ternarij in denariū. p ternariū āt intelligiť fides trinitatis per denariū aūt impletō mandatoꝝ legis. Et in his duobus pfectio vite xp̄iane consistit. ❡ Tertia circūstantia considerāda in baptismo xp̄i dr̄ loci. Baptizat⁹ nāqȝ fuit in iordane. vbi difficultas oriť. Cur nō in mari rubro potius voluit baptizari. nā veritas d3 rn̄dere figure. S3 figura baptismi pcessit in transitu maris rubri vbi egyptij sūt submersi. sicut pctā deleńť in baptismo. ergo videť ꝙ mag⁹ debuit baptizari in mari rubro q̄3 in flumine iordanis. Insup iordanis inter pretať descendens. sed p baptismū aliqs plus ascendit q̄3 descendit. Vñ Matth. iij. ca. dr̄. Q: baptizatus iesus confestim ascendit de aq̄ igiť videť incōueniens fuisse ꝙ baptizareť in iordane. Rn̄det his sctūs Tho. vbi. s̄. ꝙ transit⁹ maris rubri prefigurauit baptismū q̄tū ad hoc ꝙ baptismus delet pctā. Sed transit⁹ iordanis q̄tū ad hoc ꝙ aperit ianuā regni celestis qui est principalior effectus baptismi ⁊ p solū xp̄m implet⁹. Fluuius nanqȝ iordanis fuit p quē filij israel in terrā promissionis intrauerūt. Baptismus āt xp̄i introducit in regnū dei qḋ p terrā ,pmissiōis significať. Vñ dr̄ Joānis. iij. ca. Nisi quis renatus fuerit ex aqua ⁊ spū sctō nō pōt introire in regnū dei. Ad hoc ēt ptinet ꝙ helias diuisit aquas iordanis q erat in curru igneo rapiendus in celū. vt dr̄. iiij. Regū. ij. ca. q2. s. trāseūtib⁹ p aquā baptismi p igne spūs sctī p3 adit⁹ in celū. Est ēt in baptismo ascensus p ,pfectū grē que requirit hūilitatis descensum ƺm illud Jacobi. iiij. Deus supbis resistit. hūilib⁹ āt dat grām suā Et ad talē descēsū referēdū ē nomē iordanis.

❡ De tribus excellentissimis signis que apparuerunt in baptismo xp̄i. ❡ Capitulum. iij.

Tertium mysteriū contemplandū de xp̄o baptizato dr̄ apparitionis excellentis. Apparuerunt quippe mox vt de aqua exiuit tria excellentissima signa.

Primum fuit celorum apertio ⁊ patefactio.
Secundum spiritus sancti descensio.
Tertium paterne vocis auditio.

❡ Primū excellens signū fuit celoꝝ reseratō Diciť quidē Matth. iij. ca. Baptizatus autē confestim ascendit de aqua ⁊ ecce aperti sunt ei celi. Et Marci. i. ca. Statim ascendēs de aq̄ vidit celos apertos. Et. Luce. iij. ca. Jesu baptizato ⁊ orante apertū est celū. Hoc aūt ƺm cōmunē doctoꝝ expositionē intelligendū est Q: circa xp̄m baptizatū tantus splendor diuinitus effulsit in aere vt viderenť apti celi sic in coruscatione videť fieri. vt dicit Nichola⁹ de lira. Ratio Xo huius claritatꝭ celestis fuit ƺm Tho. vbi. s̄. s. q. xxxix. tertie partis. Quia xp̄s baptizari voluit vt suo baptismo cōsecraret baptismū quo nos baptizari debebamus. Et iō in baptismo suo ea demonstrari debuerūt que ptinent ad efficaciā baptismi nr̄i. Circa quā tria sunt ꝯsideranda. Primo qdē principalis virtus ex qua baptismus efficaciā h3 que est virtus celestis. Et iō baptizato xp̄o aptū est celū. vt ostendereť ꝙ de cetero virtus celestis baptisma sctificaret. Scḋo considerāda est fides eccl'ie ⁊ eius qui baptizať que operať ad efficaciā baptismi. Vñ baptizati fidē ꝓfitenť. ⁊ baptismus dr̄ fidei sacr'm. p fidē āt inspicimus celestia que sensū ⁊ rōnem humanā excedūt. Et ad hoc significandū xp̄o baptizato aperti sunt celi. Tertio cōsiderāda est circa efficaciā baptismi reseratio ianue regni celestis quā intram⁹ baptizati que prius hoi preclusa fuerat p pctm̄. vñ baptizato xp̄o aperti sūt celi. vt ondereť ꝙ baptizatis p3 via i celū. Notandū Xo in hac pte ꝙ celū aptū est iesu orante i quo xp̄s dedit exemplū ƺm Nicholaum de lira. Q: in receptione sacramentoꝝ d3 mens nr̄a in deū eleuari. Vel vt deť intelligi

ꝫm Crisosto. sup mattheū. Qꝛ hoc ipsum ꝙ ꝑ
baptismū celū aperit credentibus est ex virtu
te orōnis xp̄i. Jdeo dr̄ apertū est ei celū. i. oib⁹
propter eū. ¶ Scōm excellens signū qđ appa
ruit in baptismo xp̄i dr̄ spūs sancti descensio.
Descēdit enim spūs sctūs corporali specie sic
colūba in ipsū. vt dr̄ Luce. iij. ca. Hoc vo cō/
uenienter esse factū inquit Crisosto. Qm̄ qc/
quid factū est in baptismo xp̄i ꝑtinet ad my/
steriū oium qui postmodū erant baptizandi.
Oēs autē qui baptismo xp̄i baptizant spūm
sctm̄ recipiūt. nisi ficte accedāt ꝫ illud Mat.
iij. ca. Ipse vos baptizabit in spū sctō. Aduer
tendū tñ est in hoc loco. qꝛ Aug⁹ dicit li. xv. ď
trinita. Absurdissimū est dicere ꝙ xp̄s cū esset
iam triginta annoꝝ accepisset spm̄ sctm̄. Sed
venit ad baptismū sicut sine peccato ita non
sine spū sancto. Si enim de ioanne scriptū est
ꝙ replebit spū sancto ex vtero matris sue. qđ
de hoie xp̄o dicendū est. cuius carnis ipsa con
ceptio non carnalis sed spiritualis fuit. Nūc
ergo. i. in baptismo corpus suū. i. ecclesiā ꝓ/
figurare dignatur. in qua baptizati precipue
accipiunt spm̄ sanctū. Sciendum ad hoc qꝛ vt
Aug⁹ dicit li. ij. de trini. Spūs sctūs descen/
disse dr̄ super xp̄m specie corporali sicut colū/
ba. non qꝛ ipsa substantia spūs sancti videret
qui est inuisibilis. neq; ita ꝙ illa visibilis cre/
atura in vnitatē persone diuine assumeretur.
neq; enim dr̄ ꝙ spūs sanctus fit colūba sicut
dicitur ꝙ filius dei est homo rōne vnionis. dr̄
ergo spūs sctūs descendisse super xp̄m in spe/
cie columbe rōne columbe significantis spm̄
sctm̄. Quare aūt apparuit in columbe specie
triplex rō assignat a sancto Tho. Primo ad
significādū dispositionē que requiritur in ba/
ptizato que est vt nō fictus accedat. si vult spi
ritum sctm̄ recipere. hoc aūt denotat columba
que est aial simplex astutia ꝛ dolo carens. Vñ
dicitur Matthei. x. ca. Estote simplices sicut
columbe. Scđo apparuit spūs sanctus in spe
cie columbe ad significandū effectū ꝓpriū
baptismi. qui est remissio peccatorum ꝛ recon
ciliatio ad deum. Columba enim est aial man
suetū. Et iō sicut Crisosto. dicit sup Matth.
Jn diluuio apparuit hoc aial ramū ferens oli
ue ꝛ cōmunē orbis terraꝝ tranquillitatē an/
nūcians. Et nunc ēt colūba apparet in baptis
mo liberationē nobis demonstrans. Tertio
apparuit spiritus sanctus in specie columbe
sup xp̄m baptizatū ad significandū cōmunē
effectum baptismi qui est constructio ecclesia
stice vnionis. Colūba enim est aial congrega
bile ꝛ amicabile. vñ ꝛ Canticoꝝ. v. dicit de ec/
clesia. Vna est columba mea. Propter dicta
necnō ꝛ propter sequentia de voce patris au/
dita pleriq; scire cupiunt. vtrum species siue
voces in quibus apparuit pater vel filius vel
spūs sanct⁹ sint administrate per angelos. Et
rñdet Alexander de ales in. i. volumine sūme
sequendo Augisti. in. iij. de trini. Qꝛ oēs appa
ritiones tam noui ꝗ veteris testamenti exce
pta illa apparitiōe qua filius apparuit in car
ne per angelos sūt administrate. vñ species ꝛ
voces ꝑ angelos formate sunt. Si aūt quere/
retur quare spūs sctūs nō formauit illā colū/
bam vel pater vocē immediate. Rñdet Alexā
der ꝙ hoc pertinet ad excellentiā diuinā ꝛ ēt
ad excellentiā ratiōalis creature. Ad excellen/
tiam quippe diuinam pertinet operari ꝑ mi/
nistrum in his in quibus pōt minister. Ad ex
cellentiam ēt ministri pertinet ministrare cre
atori in quibus pōt. Vñ cum angeli superio/
rem habeant deum. Inferiores corporales cre
aturas pares rationales competit ꝛ sibi ꝛ cre
atori vt sint medij in administratōe creatura
rum corporalium ꝛ rationabilium. Vnde eti
am sicut dicit Augustinus. In operibus mira
culosis sunt ministri angeli ꝗ̄tum ad ea que
possunt. vt est preparare materiam. vel hmōi
Nam nō oia subiecta sunt potentie angelice.
Vnde etiam in opere incarnationis fuerunt
angeli nuncij. Et etiam in operibus iustifica
tis sunt angeli medij in his que possunt. vt est
excitare intellectū vel affectum. ꝛ ēt in genera
li resurrectione in collectiōe puluerꝝ. Cōgruit
ergo superiori operari ꝑ ministrum. Cōpetit
etiam ministro habere auctoritatem respectu
eoꝝ que infra ipsum sunt. Vnde cum assumit
corporalis creatura irrationalis ad ostenden
dum presentiam diuinā competit vt admini
stretur ꝑ angelicā tanꝗ̄ mediā inter ipsam ꝛ
suū creatorē. Sed contra ista posset qs obijce
re ꝙ carnē in qua apparuit xp̄s filius dei nō
formauit angelus sed imediate ip̄e deus ergo
colūbā in qua apparuit spūs sctūs nō debuit
formare angelus sed imediate ipse deus. Ad
hoc dicit Alexander ꝙ non est simile qꝛ caro
illa fuit assumpta in vnitate persone. Vñ xp̄s
vniebatur illi carni nobilissima vnione. Nec
in illa vnione congruebat vt esset principiū
alia natura ꝗ̄ diuina cui vniebat. sed ab eo

moueretur ⁊ formaretur cui vniebat̄. Ange/
lus ēt in his que ordinabant̄ imediate ad re/
conciliationē humani generis nō debuit esse
medius sed solū ille qui debebat eē mediator
qui.s.erat deus ⁊ homo. Et iō in formatione
corporis xp̄i vel in administratione coꝝ que
in ꝑsona xp̄i agebant̄ nō debuit esse angelus
administrator.sed sol⁹ ille qui erat mediator.
Ille āt species in quibus apparuit pater vel
spūs sanctus nō fuerūt vnite ei ita vt ex illis
⁊ spū sancto fieret vnū in persona. Nec ordi
nabant̄ nisi ad ostendendā presentiā ipsi⁹ dei
s.pr̄is vel spūs sc̄ti. Vn̄ mediante alia creatu
ra nobiliori potuit mouere hmōi creaturā as
sumptā ad ostendendā suā presentiā.s.medi
ante creatura angelica. Oritur tn̄ h̄ difficultas
quedā.q2 si illas sp̄es ⁊ voces formauit ⁊ mo
uit angelus ⁊ vniebat̄ illis sicut motor. ergo
in illis speciebus non poterat vere dici mitti
vel apparere spūs sc̄tūs aut loq pater sed po/
tius angelus. Soluit hec oīa Aug⁹ in.iij. de
trinita.Q2 licet angelus esset ille qui formaret
voces illas ⁊ species.q2 tn̄ nō in persona sua
sed in ꝑsona dn̄i loquebat̄. nec presentiā suaꝫ
sed presentiā dn̄i demonstrabat. Ideo dr̄ nō
angelus sed spūs sc̄tūs apparere ⁊ pater loq
q2 oīa hec sūt ad indicandā presentiā dn̄i ⁊ n̄
angeli. Ex premissis insurgit dubitatio que/
dam.s.qualiter spūs sc̄tūs dicat̄ esse in illis sē
sibilibus creaturis in quib⁹ apparuit. Ad qd̄
ita dicit Alexander. Q2 deus in creaturis irra
tionabilibus dr̄ esse dupliciter. Vel sic̄ causa
in effectu. vel sicut signatū in signo. Sicut cā
in effectu dr̄ esse generaliter in oībus creatur̄
essentialiter presentialiter ⁊ potentionaliter.
q2 ip̄e habet esse in eis sicut tenens in esse ⁊ re
gens eas.q2 quelibꝫ creatura q̄ꝫtū ad hoc reci
pit influentiā a deo. aliter tenderet in nihiluꝫ
Sicut āt signatum in signo dr̄ esse dupliciter
Nam est quoddā signū qd̄ est in creatura ir/
rationali a natura. Quoddā ex institutione.
Ex natura dr̄ oīs creatura irratōnalis esse si/
gnū totius trinitatis q̄ꝫtū ad conditiones pe
nes quas determinat̄ vestigiū trinitatis que
sunt in oībus creaturis. Sicut est vnitas ve/
ritas bonitas nālis modus species ⁊ ordo ⁊
hmōi penes que deuenit̄ in cognitionē trini/
tatis quo ad ea que sunt appropriata ꝑsonis.
Et hoc mō sic̄ in vestigio vel signo nāli impꝑs
so a creatore dr̄ esse tota trinitas in oībus cre
aturis. Ex institutione ēt dr̄ aliqn̄ creatura eē

signū presentie creatoris. Et h̄ mō nō dr̄ de⁹
esse in oībus irrationabilibus creaturis. sed ī
aliquibus. Nā est quoddā signū institutū ad
significandū presentiā diuinā quo ad aliquē
effectū. ⁊ hoc simpliciter ⁊ nō ad tp̄s sicut ē in
sacramentis que instituta sunt ad significan/
dā ꝑ̄sentiā diuinā siue spūm sc̄tm̄ q̊ ad aliquē
effectū gr̄e. Vn̄ quotienscunqꝫ transeunt ver
ba sup elementū ad hoc institutū. eo mō quo
institutū est habet rōnem sacr̄i. Unde sacr̄m
baptismi institutū est in aqua vt semꝑ hēat
fieri in aqua ⁊ nō in alio elemēto ⁊ sic de alijs
Et hoc mō dr̄ deus esse in sacramentis. Alio
mō q̄ꝫ in creaturis alijs irratiōabilibus. Vn̄
preter illū modū quo est ibi sicut cā in effectu
est ēt sicut signatū in signo ⁊ ad hoc specialit̄
⁊ ad semꝑ instituto. Est aūt aliud signū insti
tutū ad significandā presentiā diuinā. nō q̄ꝫ/
tum ad oē tempus sed q̄ꝫtum ad aliqd̄ tp̄us.
Et h̄ mō dr̄ fuisse spūs sc̄tūs ī colūba. flatu ⁊
igne qn̄ apparuit sup xp̄m ⁊ sup ap̄los. Non
eni columba assumpta signū erat naturale sꝫ
institutū a deo siue a spū sc̄tō ad significandā
presentiā suā nō semꝑ. sed ad tempus.s.q̄ꝫdiu
mansit sup xp̄m. Et ipsa assumptio ad hoc de
monstrandū erat eius institutio. Et q̄ꝫdiu fu
it assumptio. tādiu fuit signū. Erat ergo spūs
sc̄tūs in columba sicut signatū ī signo institu
to siue assumpto ad temp⁹ ad eius presentiā
demonstrandā. In xp̄o autem erat deus non
soluꝫ sicut in signo. sed sicut vnitus carni vni
tate personali ⁊ hoc non ad tempus sed ad sp
Et hic est modus singularis qui nō reperitur
in alia creatura. Sed nō admittunt que dicta
sunt pleriqꝫ curiosi dicentes. ꝙ cum eque no/
bilis sit persona spūs sancti sicut persona filij
ergo in eque nobili creatura debuit manife/
stari spūs sanctus sicut manifestatus est fili⁹
Ad quod ita R̄n̄det Alexander ꝙ assumptō
carnis non ordinabatur soluꝫ ad ostendendā
presentiam filij in carne sed ad satisfaciendū
pro humano genere ⁊ ad reconciliandum hu
manū genus deo. Oportuit autem ꝙ ille qui
satisfaceret esset deus ⁊ homo. deus qui pote
rat ⁊ homo qui debebat. Similiter vt ille qui
erat mediator inter deum ⁊ hoīem esset deus
⁊ hō. Et iō filius apparuit vt vnitus illi na/
ture ꝓ q̄ debebat satisfacere. Sed assūptio co
lūbe siue alterius creature nō ordinabat̄ nisi
ad ostendendā presentiā spūs sc̄ti ad testimo
niū inhabitationis xp̄i vel ap̄los eius. Unde

erat in illa creatura vt predixim⁹ sic̄ signatus
in signo nō in vnione ꝑsone. Quia ḡ nihil est
ꝑfecte deo vnibile nisi btificabile ꝛ h̄ soluz est
substātia rōnalis ꝑ quā debebat fieri redēptō
ꝛ reconciliatio. Jō filius apparuit solū in cre
atura rōnali ꝛ nō quacūqȝ sed reparabili. Sȝ
signationi siue demonstrationi pure. magis
conuenit creatura irrationalis q̄ȝ rōnalis. ne
forte crederet̄ vnita vnitate ꝑsonali sicut fili⁹
Et iō spūs sctūs apparuit in creatura irrōna
li tm̄. Jnsuꝑ cōgruebat vt sicut erat distinctō
ꝑsonaꝝ ita esset distinctio signoꝝ. vn̄ q̄ꝛ filius
apparebat i nā hūana n̄ debuit spūs sctūs ap
parere i illa nec in angelica. q̄ꝛ n̄ erat vnibilis
¶ Tertiū excellēs signū qđ apparuit in baptis
mo xp̄i dr̄ paterne vocis auditio. Audita ꝓp-
pe fuit vox p̄ris dicentis. Hic est filius meus
dilectus. s. nālis. Alij āt sunt adoptiui in quo
mihi bn̄ cōplacui. i. in quo voluntas mea cō-
plebit̄ de salute generis hūani. Vbi claret ꝙ i
baptismo xp̄i tota trinitas apparuit. vt dicit
Nicholaus de lira suꝑ. i. ca. Marci. Pater in
voce. spūs sctūs in colūbe specie. ꝛ fili⁹ in car-
ne. Et ꝑ talē apparitionē trinitatis demōstra
tū fuit ꝙ baptismus quo baptizant̄ fideles cō
secrat̄ in inuocatione ꝛ virtute trinitatis. fm
illud Matth. vltimo. Eūtes docete oēs gen-
tes baptizantes eos in noie p̄ris ꝛ filij ꝛ spūs
sctī. Hilari⁹ aūt suꝑ matth. ita pulchre loquit̄
Suꝑ iesū baptizatū descēdit spūs sctūs ꝛ vox
p̄ris audita est dicentis. Hic est filius meus
dilectus. vt ex his que cōsūmabant̄ in xp̄o co-
gnosceremus post aque lauacrū ꝛ de celestib⁹
partib⁹ sctm̄ i nos spm̄ aduolare ꝛ paterne vo
cis adoptione dei filios fieri. Notandū vo h̄
est ꝑꝑ vocabulū apparitionis fm Alexandrū
in primo sūme. Ꝙ apparitio aliqn̄ dr̄ manife-
statio facta in aliquo effectu intelligibili obla
to itellectui. Et sic dr̄ Sapie. i. ca. Apparet āt
his qui fidē hn̄t in illū. Scđo apparitō dr̄ ma
nifestatio facta in aliqua silitudine corporali
oblata imaginationi. Et hoc mō dr̄ Matth.
ij. ca. Angelus dn̄i apparuit in sōnis ioseph.
Tertio dr̄ apparitio manifestatio facta in ali
qua silitudine corꝑali sensibili oblata visui. ꝛ
sic vsitato mō dr̄ apꝑitio. Quarto mō appari
tio dr̄ manifestatio facta in aliq̊ signo sensibi
li repn̄tato sensui siue illud signū sit visibile
siue audibile. Et hoc modo apparuit pater in
voce in nouo testamento. Jnsuꝑ sciendū vt
inquit sctūs Tho. Ꝙ filius ꝛ spūs sctūs qui
sunt ab alio dicunt̄ nō solū apparere sed etiaȝ
visibiliter mitti. Pater aūt q̄ꝛ non est ab alio
apparere quidē pōt sed visibiliter mitti n̄ pōt
Quis igit̄ tam inept⁹ tā durus aut tā perti
nax de cetero presumat esse vt n̄ humili corde
suscipiat que de ꝑsonaꝝ diuinaꝝ numero ori
gine ꝛ ꝓprietate tradunt̄. de celis ad nos veri
tas ista descendit. Nec doceri potuit a thale-
te milesio vno ex septē sapientibus astrologo
ꝛ philosopho. nō ab eius auditore Anaximā
dro. nō ab istius discipulo Anaximane. non a
discipulo. Anaximanis Anaxagora. n̄ ab Ar-
chelao discipulo Anaxagore. Nō a famosissi-
mo socrate ab Anaxagora instructo. n̄ a Pla
tone discipulo Socratis. n̄ deniqȝ ab Aristo-
tele auditore Platonis. q oēs successiue scho
lam tenuerūt vnus post aliū. Nō ab omibus
hmōi philosophis credimus ꝛ simpliciter cō
fitemur p̄rem filiū ꝛ spm̄ sctm̄ tres ꝑsonas ꝛ
vnā essentiā qm̄ dignatus est deus clemētia
ꝛ pietate sua nobis ista reuelare. O q̄ȝtus er-
ror vtiqȝ detestandus illoꝝ qui fabulā narra-
re nos putant. cū xp̄i mysteria predicam⁹. cuȝ
loquimur de ꝑsonis diuinis. dū sacrū baptis-
ma ianuā esse celestis regni docem⁹. Ecce ba-
ptizat̄ xp̄s a ioāne. ꝛ tanta de suꝑnis offerunt
se testimonia diuinitatis sue. Quare letentur
cūcti fideles ex aqua ꝛ spū sctō regenerati. spe
rantes ꝑ xp̄ianā vitaȝ indubitanter posse ad
eternam beatitudinē peruenire. Ad quā nos
perducat filius dei qui cū patre ꝛ spū sancto
viuit in secula seculorum. Amen.

¶ Sermo vndecimus de ieiunio fame ꝛ ten-
tatione xp̄i ꝓ prima dn̄ica in quadragesima.

Ductus est iesus in
desertum a spū vt tentaret̄ a diabo
lo. Scribunt̄ hec vba Matth. iiij
ca. Docuit nos exemplo suo dn̄s
noster iesus xp̄s equo aio ferre queqȝ ardua ꝛ
difficillima si cupimus ad regna celestia ꝓpe
rare. qm̄ vt inquit Gregorius in omelia. Ad
magna premia perueniri non pōt nisi per ma
gnos labores. Et Hieronym⁹ ad paulinum.
Nihil sine magno labore dedit hec vita mor-
talib⁹. Ob quod doctor gentiū ꝛ vas electio-
nis dicebat Actuū. xiiij. ca. Oportet nos per
multas tribulationes intrare in regnū celoꝝ.
At ꝛ ipe redemptor oim Matth. xi. ca. asserit
Regnū celoꝝ vim patit̄ ꝛ violēti rapiūt illud
Qđ suo modo protulit Seneca in tragedijs

dicēs. Nō ē mollis e terris ad astra via. Igit̃ dei filius postq̄ʒ baptizatus est desertū petijt vbi quadraginta diebus ⁊ noctibꝰ ieiunauit. Et cū esuriret aggressus ē illū Sathanas. varijsq̄ʒ tentationū prelijs eū credidit superare qđ cū facere nequisset cōfusus abscessit ⁊ xp̄o dño angeli mīstrabant. Quare vt hec oīa clarius intelligant̃. nosq̄ʒ ꝓmptiores reddamur ad penitentie crucem tollerandū atq̄ʒ aīosius cōfligamꝰ cū hoste maligno. In presenti sermone de ieiunio fame ⁊ tentatiōe xp̄i dicemꝰ vbi tria mysteria inducimus contemplanda.

Primum dicitur abstinentie.
Secundum pugne.
Tertium victorie.

¶ Quare xp̄s conuersatus est inter homines ⁊ quare non semper duxit austeram vitam ⁊ cur voluit ieiunare. ¶ Capitulum. i.

PRimū mysteriū contemplandū dr̃ abstinentie de quo dicit Mattheus. Ductus est iesus in desertū. qđ. s. ſʒ glosā est inter hierusalē ⁊ iericho scđo lapide distans a iericho iuxta aquas ab heliseo sanatas. ⁊ arabes stāt ibi. Et inde discurrebant ⁊ occidebant transeuntes. Iuxta qđ dñs scripsit parabulā de illo qui iter faciebat a hierl̃m in iericho. Luce. x. ca. Et mō dr̃ quarantana. Ductus āt iesus in illud desertū a spū sancto vt dicit Grego. in omelia. qđ expresse Lucas ca. iiij profitet̃. Inqt eni. iesus plenus spū sctō egressus est a iordane ⁊ agebat̃ a spū in desertū. Et cū ieiunasset quadraginta diebus ⁊ quadraginta noctibus postea esurijt. Lucas āt dicit. ⁊ nihil mā ducauit illis diebus. Vbi pro ampliori intelligentia tria dubia oriuntur.

Primum est de xp̄i conuersatione.
Secundum de xp̄i manducatione.
Tertium de xp̄i ieiunatione.

¶ Primū dubiū est de xp̄i ꝯuersatione. q̃re. s. nō fuit semꝑ in deserto ⁊ solitudie sed voluit inter hoīes ꝯuersari. Ad qđ rñdet scūs Tho. iij. pte. q. xl ꝙ ꝯuersatio xp̄i talis̃ debuit eē vt ꝯueniret fini incarnatōis ſm quā venit i mūdū. Venit āt in mūdū. Primo qdē ad manifestandā veritatē. sič ipe dicit Ioānis. xix. ca. In hoc natus sū ⁊ ad hoc veni in mūdū vt testimoniū ꝑhibeā veritati. Et iō ñ debebat se occultare vitā solitariā agens sed in publicū ꝓcedere publice predicando. Vñ Luce. iiij. ca. dixit illis q volebāt eū detinere. Quia ⁊ alijs ciuitatibus oportet me euangelizare regnum dei q2 iō missus sū. Scđo venit xp̄s in mūdū ad hoc ꝙ hoīes a pctō liberaret. ſm illud. i. ad Thimoteū. i. ca. Xp̄s iesus venit in hūc mūdū pctōres saluos facere. Et iō vt Crisosto. dicit Licet in eodē loco manendo posset oēs ad se attrahere vt eius predicationē audirent ñ tñ hoc fecit. prebens nobis exemplū vt ꝑambulemus ⁊ requiramus pereūtes sič pastor oueʒ ꝑditā ⁊ medicus accedit ad infirmū. Tertio venit xp̄s in mūdū vt ꝑ ipsū habeamus accessū ad deū. vt dr̃ ad Romanos. v. ca. Et ita familiariter cū hoībus cōuersando conueniens fuit vt oībus fiduciā daret ad se accedēdi. Ex hoc dr̃ Matth. ix. ca. Factū est discūbente eo i domo ecce publicani ⁊ pctōres venientes discūbebant cū iesu ⁊ discipulis eiꝰ. Suꝑ q̄ verba Hieronymꝰ ait. Videant pctōres publicanū a pctīs ad meliora conuersū locū inuenisse pnie. Et ob id ēt ipsi nō desperent salutē. Sʒ ꝯ dicta posset aliqs arguere ostendens ꝙ xp̄s debuit solitariā agere vitā. Primo q2 oportebat ipsū ostendere se non solū hoīem sed ēt deū. Sed deū nō cōuenit cū hoībus cōuersari dr̃ eni Danielis. ij. ca. Exceptis dijs quoꝝ nō est cū hoībus conuersatio. Et philosophꝰ dič in. i. politice. ꝙ ille qui solitarius viuit aut ē bestia. s. si hoc propter seuitiā faciat aut ē deꝰ si hoc faciat propter contemplandā veritateʒ ergo videt̃ ꝙ nō debuit xp̄s cū hoībus cōuersari. sʒ solitariꝰ viuere. Scđo debuit xp̄s vitā ꝑfectissimā ducere ꝑfectissima āt est vita contemplatiua. Ad vitā āt cōtemplatiuā maxie competit solitudo ſm illud O see. ij. ca. Ducā eū in solitudinē ⁊ loquar ad cor eius. ergo videt̃ ꝙ xp̄s debuit solitariā ducere vitam. Tertio cōuersatio xp̄i debuit esse vniformis. q2 semꝑ in eo debuit apparere qđ est optimū. sed qñq̄ʒ xp̄s solitaria loca querebat turbas declinans vt Remigiꝰ dicit suꝑ mattheū. Tria refugia legit̃ dñs habuisse. Nauim montē ⁊ desertuʒ ad quoꝝ alterum quotiensc̄ūq̄ʒ a turbis comprimebat̃ cōdescēdebat. ergo semꝑ debuit solitariā vitā agere. Ad primū argumētū rñdet sctūs Tho. ꝙ xp̄s ꝑ humanitatē suā voluit manifestare diuinitatē. Et iō cū hoībus conuersando qđ est propriū hoīs manifestauit diuinitatē suā predicando ⁊ miracula faciendo ⁊ innocenter ⁊ iuste inter hoīes conuiuendo. Ad scđm argumētū dr̃ ꝙ vita cōtemplatiua simpliciter est melior q̄ʒ actiua que occupatur circa corꝑales actus. Sed vita actiua ſm quā

aliquis predicando ⁊ docendo ꝯtēplata alijs tradit est ꝑfectior q̄ȝ vita que solū contemplatur. qꝛ talis vita presupponit abundantiā cōtemplationis. Et ideo xp̄s talē vitam elegit. Ad tertiū ꝟo dicimus ꝙ xp̄s voluit dare exemplū predicatoribus qui non semꝑ dn̄t esse in publico. Ad hoc assignari possunt tres rōnes. qꝛ xp̄s qn̄qȝ se retraxit a turbis. Prima ratio fuit ꝓpter corporalē quietē. Vn̄ scribit Marci. vi. ca. ꝙ dn̄s dixit discipulis. Venite seorsū in desertū locū ⁊ requiescite pusillū Erant eni qui veniebant ⁊ redibant multi ⁊ nec spaciuȝ manducandi habebant. Scd̄a rō fuit ꝓpter orōnem. Hinc Lucas ca. vi. inqt: Exijt in monteȝ solus orare ⁊ erat ꝑnoctans in oratione dei. Vbi dicit Ambrosius. ꝙ ad precepta virtutis suo nos informat exemplo. Tertia rō quare xp̄s qn̄qȝ retraxit se a turbis fuit vt doceret fauorē humanū vitandū. Vn̄ sup illud Matth. v. ca. Videns iesus turbas ascendit in montē vt ꝑ hoc ꝙ nō in ciuitate ⁊ foro sed in monte ⁊ solitudie sedit. erudit nos nihil ad ostentationeȝ facere. ⁊ a tumultibus abscedere maxime cū de necessarijs oporteat disputare. ¶ Scd̄m dubiū est de xp̄i manducatione cur videlicet xp̄s nō semꝑ austeram vitā duxit. vt ioānes baptista. nec semꝑ ieiunauit sed manducauit ⁊ bibit etiā cū publicanis ⁊ pctōribus. Ad qd̄ ita rn̄det sctūs Tho. ꝙ cōuenietissimū est cū quis cū alijs cōuersatur vt se illis in cōuersatione cōformet ꝯm illud. i. ad Corin. ix. ca. Oibus oia factus sum. Quare xp̄s ꝯuersans cū hoibus ꝓpter illorū salutē. voluit sicut ceteri in cibo ⁊ potu se hr̄e Sicut eni licita ⁊ laudabilis est vita illiꝰ qui a consortio hoim segregatus abstinentiā seruat. ita ⁊ vita alterius qui in societate positꝰ mādūcat ⁊ bibit. Nā abstinētia cibi ⁊ potus n̄ ꝑ se ꝑtinet ad salutē ꝯm illud ad Romanos xiiij. ca. Regnū dei nō est esca ⁊ potus. ¶ Tertiū dubiū erat de xp̄i ieiunatione. Cur voluit in deserto xp̄s ieiunare. Nō est dicendū ꝙ ad refrenandā sensualitatē que erat ꝑfecte obediens rōni. nec ad eleuationē mentis que erat vnita deo ꝑfecte. nec ad virtutes acquirēdas que erant oēs in ipso. Ergo ieiunauit ꝓpter nr̄m exemplū. Vn̄ Crisosto. sup mattheū inquit. Vt discas q̄ȝ magnū bonū est ieiuniū ⁊ qualiter statutū est aduersū diabolū: ⁊ qm̄ pꝰ baptismū n̄ lasciuie sed ieiunio oportȝ intēdere ipse ieiunauit non eo indigens sed nos instruens. Quare autem tanto numero ieiunauit. Ratio est ꝯm Crisostomū. Ne minor videat moyse ⁊ helia qui tot diebꝰ ieiunauerūt. nec vlterius protraxit. ne diabolus ipsuȝ sup hoiem aliquid existimaret dum eximios prophetarū in quantitate dierum superaret. Sȝ hic querunt nōnulli cum xp̄s nil comederet illis quadraginta diebus ⁊ quadraginta noctibus ⁊ non esurierit. A quo facta fuit illa sustentatio vt nō esuriret. Et ad hoc dicere possumus ꝙ tribus de causis potest aliquis non sentire famē. Primo ex redundantia glorie anime in corpus ꝯm ꝙ datur corpori aliqua q̄litas gloriosa per modū habitus vel dispositionis vt sit impassibile ⁊ sic erit in beatis per modū habitus immanentis. Vn̄ Apocalip. vij. ca. dicitur. Non esurient neqȝ sitient amplius. Et sic potuit fuisse in xp̄o. vt sicut dimisit gloriā anime redundare in corpus q̄ȝtum ad claritatē in transfiguratione ꝑ modum dispositionis transeuntis ⁊ non imanentis. ita agere poterat q̄ȝtum ad impassibilitatē humidi a calore. Scd̄o pōt aliquis nō sentire famē ex aliqua virtute cibi preassumpti fortificantꝭ humidū radicale ⁊ speciei virtutē. ⁊ h̄ siue illa virtus sit nālis illi cibo sicut erat in ligno vite. vel supnaturaliter data. sicut in cibo data helie. iij. Regum. xix. ca. In cuius fortitudine ambulabat quadraginta diebus ⁊ quadraginta noctibus. Sic potuit esse in xp̄o ꝙ preassūpsisset aliquē cibū cui talis virtus fuit diuinitus data. Tertio pōt contingere ꝙ aliquis nō sentiat famē ex suspensione actionis caloris nālis ꝑ virtutē deitatis immediate ita ꝙ vita remaneat. nulla ex supioribus causis existente. Et hoc fuit diuine virtuti solū in xp̄o cuiꝰ esse diuinū erat esse existere illius hois. Si ꝟo diceret ꝙ ex quo xp̄s n̄ esuriebat ieiunādo nō prebuit exemplū penalitatis ⁊ patientie. Rn̄demus ꝙ hoc nō sequit qꝛ postea esurijt. Insup sicut martyres ꝓpter excessū diuine dilectionis ⁊ conformationē voluntatis diuine ⁊ expectationē glorie qn̄qȝ non sentiebant tormenta nec tn̄ minus merebant aut dabant exemplū patiētie. Ita hic xp̄s. sed ois dubitatio soluit qꝛ postea esurijt. Contemplare nunc fidelis aia illū qui animantibus cunctis alimēta prestat ⁊ vitam pro tuo amore fame ac siti q̄ȝ sepius laboranteȝ. ⁊ compatere illi atqȝ inspice diligenter qd precipue tribus vicibus inuenit ad comedendū siue bibendum. Esurijt

equidẽ post ieiuniũ ⁊ añ ministeriũ angeloꝝ
nõ habuit nisi lapides. Esurijt adhuc ĩ via dũ
ex bethania descendens, pergebat hierusalez
⁊ nõ inuenit nisi folia ficus. Ut scribit Mat
thei.xxi.ca. Tandẽ sitiuit ĩ cruce. ⁊ oblata fuit
ori eius spongia aceto plena. que si ad sensuz
mysticũ referamus cũ cõtinuo xp̃s esuriat, ⁊
sitiat salutẽ nr̃am. Pleriqꝫ illi lapidea corda
oĩ duritie plena presentant. nec illũ timẽt nec
diligunt vt vel timore vel amore abducant̃ a
vitijs. Alij vo folia sibi ⁊ bona vba sine fru
ctibus prebent. sicut faciebant pharisei q̊s re
darguit Matth.xv.ca. dicens. Ipocrite bñ d̃
vobis ꝓphetauit Isaias. Populus inquit h̃
labijs me honorat cor aũt eoꝝ longe est a me.
Nõnulli insuꝑ acetũ ei porrigũt ad bibendũ
hi sũt qui vel mũdano amore inebriati. vl̃ va
na sapientia ⁊ curiositate decepti nõ solũ non
corrigũt sua delicta. sed quod grauius est de/
trahũt xp̃o ⁊ impia verba siue blasfema teme
re loquunt̃ de deo. Aiunt qñqꝫ. Si xp̃s in cru
ce voluit mori. qd nobis. imputet̃ sibi. Si deꝰ
erat cur nõ absqꝫ ignominia sue crucis indul
sit humano generi. Et filia sacrilegis buccis
publice resonãtes erga xp̃m nulla pietate mo
uet̃. O pessimũ genus hoĩm. O mentes neq̃s
sime O deniqꝫ ingratissimi peccatores. Su/
stinuit saluator nr̃ ab vtero virginis vsqꝫ ad
patibulũ crucis tot labores. tot cruciatꝰ ⁊ pe/
nas vt q̃ʒtum nos diligebat cognosceremus.
Post vo exactos quadraginta dies ieiunij
sui voluit pro nobis peccatoribus esurire.

¶ De tentatione xp̃i quare. s. diabolus ten/
tauit eum. qualiter apparuit, ⁊ cur xp̃s voluit
tentari. Capitulum.ij.

Secundũ mysteriũ ꝯtemplandũ in h̃ ser/
mone dr̃ pugne. d̃ q̃ Mattheus ita seq̃t
Accedens tentator. s. diabolꝰ vt pʒ Luce.iiij.
ca. dixit ei ⁊c̃. Ubi tria dubia sunt declarãda.
Primum dicitur inductionis.
Secundum apparitionis.
Tertium rationis.
¶ Primũ dubiũ declarandũ dr̃ inductionis
quo. s. motiuo diabolꝰ inductꝰ est vt tentaret
xp̃m. virtus nãqꝫ eius demonibus nota erat
dr̃ eñ Luce.iiij.ca. Exibãt aũt demonia a mul
tis clamantia ⁊ dicentia qꝛ tu es filius dei. ⁊ ĩ/
crepans nõ sinebat ea loqui qꝛ sciebant ipsuz
esse xp̃m. Mirũ g̃ videt̃ q̄ diabolus xp̃m ten/
tauerit. nã tentare est experimentum sumere
qd̃ nõ fit nisi de re ignota. Ad qd̃ rñdet sctũs
Tho.iij. pte. q.xli. Qꝛ sicut Augꝰ dicit.ix. libro
de ci. dei. Xp̃s tm̃ innotuit demonibus q̃ʒtuz
voluit nõ ꝑ id qd̃ est vita eterna sed ꝑ quedã
tꝑalia sue virtutis effecta. ex quibus quandã
cõiecturã habebant xp̃m esse filiũ dei. Sed qꝛ
rursus in eo quedã signa hũane infirmitatis
videbant. nõ ꝓcerto cognoscebant esse filiuz
dei. Et iõ diabolꝰ eũ tentare voluit. Hinc ait
Crisostoꝰ. Qꝛ audiens diabolus in xp̃i natiui
tate angelũ pastoribꝰ annũciantẽ. angelorum
multitudinẽ iubilantẽ. ioãnẽ digito demon/
strantẽ. prẽm in baptismate testificantẽ. spm̃
sctm̃ in colũbe spẽ descendentẽ ⁊ nũc quadra/
ginta diebus ⁊ noctibus ieiunantẽ eũ esse dei
filiũ suspicatus est. Sed postmodũ videns eũ
esurisse ipsũ esse dei filiũ plurimũ dubitauit.
Nõ enim credebat posse dei filiũ esurire. Et
Hilarius suꝑ mattheum dicit. Tentare xp̃m
diabolus nõ fuisset ausus nisi in eo ꝑ esuritio
nis infirmitatẽ que sunt hoĩs recognosceret.
Et Grego. exponens illud. Si filius dei es. i/
quit. Quid sibi vult talis sermonis exorsus.
nisi qꝛ cognouerat dei filiũ venturũ eẽ. sed ve
nisse ꝑ infirmitatẽ corꝑis nõ putabat. ¶ Se/
cundũ dubiũ declarandũ dr̃ apparitionis. q̃li
ter. s. apparuit xp̃o diabolus in hac tentatiõe
Et ad hoc dicit glosa. O ia q̃ de xp̃i tentatiõe
hic dicunt̃ corporeis sensibus cõpleta sũt. Et
fm̃ quosdã credit̃ q̄ tentator ille fuit lucifer.
primus pctõr ⁊ maximꝰ tentator. iuxta illud
qd̃ saluator nr̃ dixit Ioãnis.xij.ca. Uenit eñ
princeps mũdi huius ⁊ in me non hʒ quicq̃ʒ.
¶ Tertiũ dubiũ declarandũ dr̃ rõnis. Quare
s. xp̃s tentari voluit. Ad qd̃ assignant̃ tres ꝑ/
cipue rõnes. Prima fuit ꝑꝑ nr̃am instructio
nẽ. Instruxit quippe nos vt sciremus paratã
esse nobis diaboli pugnã a q̃ nullꝰ quãtũcũqꝫ
sctũs immunis existit. Iõ Hilarius suꝑ mat
theũ ait. In sanctificatis maxime diaboli tẽ
tamenta crassant̃ qꝛ victoria magis est ei ex/
optanda de sctis. Et sapiens. Ecclesiastici.ij.
ca. inquit. Fili accedens ad seruitutẽ dei sta in
iusticia ⁊ timore ⁊ ꝑpara aiam tuã ad tẽtatio
nẽ. Et Augꝰ ꝯ faustũ. Nullꝰ ẽ hõ tãta iusticia
ꝑditus cui ñ sit necessaria tẽtatio vel ad ꝑfici
endũ vel ad ꝓbandũ. Et Greg.xxiiij. mora.
Usus nr̃i itineris nequaq̃ʒ ꝑagit̃ sine mune/
re tẽtationis. Hic tñ orit̃ difficultas qm̃ xp̃us
tentationi se exposuit. Cũ ergo eius tentatio
sit nr̃m exemplũ videt̃ q̄ etiam alij debeant
se ingerere ad tentationes suscipiẽdas. quod

tm̄ videṙ eſſe periculoſũ cũ potius tentationũ
occaſiões vitare debeam⁹. Ad hoc rñdet ſcũs
Tho. ꝙ duplex eſt tentatiõis occaſio. Vna q̄
dem ex pte hois puta cũ aliquis ſe pctõ ꝓpin
quũ facit occaſiones peccandi nõ euitans. Et
talis occaſio tentationis eſt vitanda. ſicut di
ctũ eſt Loth Geneſ. xix. ca. Ne ſteteris in oi
regione circa ſodomaꝫ. Alia vo tentationis
occaſio eſt ex pte diaboli qui ſemꝑ inuidet ad
meliora tendentibus ⁊ talis occaſio nõ eſt vi
tanda. qm̄ vt inquit Paulus. i. ad corinth. x.
ca. Fidelis de⁹ q ñ patiṙ vos tentare ſupra id
qđ poteſtis. ſed facit cũ tentatione ꝓuentum
Ex hac vo tentatione cũ dei adiutorio deui
cta corona victorib⁹ daṙ. Vñ Jacobi. i. ca. dṙ.
Beatus vir qui ſuffert tentationē qm̄ cũ pro
bat⁹ fuerit accipiet coronā vite quā repromi
ſit deus diligentibus ſe. Scđa rõ quare xp̄us
voluit tentari fuit propter tentatoꝝ conſola
tionem vt. ſ. tētatis conſolationē daret. Fuit
quidē tentatus ſtatim poſt baptiſmuꝫ qñ. ſ. a
patre fili⁹ fuerat appellat⁹. ⁊ ſpũs ſctũs in co
lũbe ſpecie manſerat ſuꝑ eũ ⁊ celi ſibi viſi ſũt
aperiri ⁊ diebus quadraginta ⁊ noctibus ie
iunauerat vt dareṙ intelligi ꝙ ſi aliquis tenta
tur propter hoc nõ eſt minus dei filiationē di
gnus nec ſua penitentia deo eſt min⁹ accepta
Tertia rõ quare xp̄s tentari voluit fuit ꝓpter
diaboli confuſionē vt ipſe dolo inuidia ⁊ ma
licia plenuſ. ſuperatus a chriſto confuſus ab
iret. ſicut apparebit in ſequentibus.

¶ Qualiter chriſtus ſuperauit omnes diabo
li tentationes ⁊ de modo illarum tentationũ.
¶ Capitulum. iij.

TErtiũ myſteriũ contemplanduꝫ de dño
ieſu chriſto dṙ victorie. Dicit nanqꝫ dia
bolũ qui ſpiritualē hoiem nõ ſtatim de pecca
tis grauibus tentat. ſed paulatim a leuiorib⁹
incipit vt ad grauiora ꝑducat. Jccirco de tri
plici vitio conatus eſt chriſtum tentare.
Primo de gula.
Secundo de inani gloria.
Tertio de auaricia.
¶ Primo tentauit chriſtũ de gula dicenſ. Si
filius dei es dic vt lapides iſti panes fiant. H
Hicro⁹ ita loqṙ. Vane agis demon. ſi filius
dei eſt decipi nõ poterit. ſi purus hõ lapides i
panē cõuertere nõ valebit. Tñ mr̄a fuit aſtu
tia diaboli qꝛ cogitabat intra ſe. Si faciat qđ
ſuadeo cognoſcā ipſũ eſſe deũ. Si ñ faciat ad
ducā eũ ad preſumptionē faciēdi. Nec tenta
uit eũ de cibis delicatis ſed tm̄ neceſſariis. qꝛ
arbitrabaṙ eum virũ bonũ qui tñ ſi purus hõ
fuiſſet nõ deus preſumens lapides in panes
ꝯuertere vt corporali ſue fami ſubueniret. ob
hanc inordinationē vitiũ gule incurreret. At
xp̄s q de⁹ ver⁹ erat lapides i panes cõuertere
noluit qđ vtiqꝫ facere potuiſſet. qꝛ miracula
fienda erant ad vtilitatē fideliũ nõ ad inſtan
tiā diaboli. nõ eni diabolus ſupplicat ſed ten
tat. Anno vo ſequenti pia mater impetrauit
ꝙ aquā in vinũ conuerteret in chana galilee.
Rñdit itaqꝫ diabolo xp̄s vt ſic dubius rema
neret atqꝫ deuictus. Scriptum eſt Deutero.
viij. ca. Non in ſolo pane viuit hõ. ſed in omi
verbo qđ ꝓcedit de ore dei. qđ põt intelligi đ
verbo predicato quo aīa viuit, per grāꝫ vt ſit
ſenſuſ. Sic panis ē cib⁹ corporis ita cib⁹ ſcri
pture ē cibus aie. Vñ ⁊ xp̄s dixit. Joãnis. ca.
vi. Verba que ego locut⁹ ſũ. vobis ſpũs ⁊ vi
ta ſunt. tante efficacie verba xp̄i fuerũt tanqꝫ
grauit doctiſſimeqꝫ ꝓlata vt neſciret diabol⁹
aut cõtradicere aut replicare. Quare ꝓceſſit
ad id in quo ſpũales viri qñqꝫ deficiunt vt. ſ.
aliqua ad oſtentationē opereṅṫ qđ ꝑtinet ad
inanē gloriā. Jdeo ſcđo de hoc vitio ipſũ ten
tauit. Jnquit nanqꝫ Matthe⁹ tunc. ſ. finita
priori tentatione aſſũpſit eũ diabolus. Quod
põt dupliciter intelligi. Vno mõ ꝙ ſupra ſe
acceperit. Et ſic vt dicit Grego. Mens hoc
refugit humana. ⁊ hoc audiēs expaueſcit. ſed
nõ eſt mirũ ꝙ ꝑmiſit ſe ſic a diabolo aſſumi. ſi
conſidereṙ ꝙ ꝑmiſit ſe a mēbris diaboli. ſ. ex
eius inſtigatõe flagellari ⁊ crucifigi. Alio mõ
põt intelligi ꝑ cõcomitationē q̃ſi dicendo ve
nias mecũ. ſic Matth. xvij. ca. Aſſũpſit ieſus
petrũ iacobũ ⁊ ioãnē. Et Luce. xviij. Aſſũpſit
duodecim diſcipulos ⁊c̄. diabolus itaqꝫ aſſũ
pſit xp̄m vel primo mõ vt dictũ ē. Et ſm Cri
ſoſto. Agebat q̃ꝫtum in ſe erat vt ab oibus vi
dereṙ. Et xp̄s diabolo neſciente faciebat vt ne
mo illũ videret. Vel aſſumpſit eũ ſcđo mõ in
ſctām ciuitatē. i. hierl'm que ſic noiaṙ qꝛ diui
no cultui erat deputata. Et ſtatuit eũ ſuꝑ pin
naculũ templi. Quidā dicũt ꝙ pinaculũ erat
locus eminens ſiue pulpitũ vbi lex promulga
batur. Nicholaus vo de lira dicit. Q erat te
ctum templi qđ erat deſuꝑ planũ qꝛ ſic fiebāt
tunc domus paleſtinoꝝ. Dixit ergo diaboluſ
xp̄o. Si filius dei es mitte te deorſũ. Scriptũ
eſt eni. ſ. in pſ. Angelis ſuis deus mandauit đ
te vt cuſtodiāt te in oib⁹ vijs tuiſ. q ſcriptura

s̃m Augustinū de mēbris dr̃ nō de xp̄o. Alle-
gauit xp̄o diabolus scripturā. qm̄ in priori pu
gna fuerat a xp̄o p scripturā cōclusus. Sȝ ip̄e
deus incarnatus iterū sibi rn̄dit. Scriptū est
Deuterono. vi. ca. Nō tentabis dn̄m deū tuū
Dn̄m qs tentat cū habet nāli auxilio vel rō-
ne quid faciat. ⁊ tn̄ cōmittit se periculo. vt ex-
periat̃ an deus possit vl̄ velit liberare. Mitte
re itaqȝ se deorsū periculū erat s̃m naturaȝ. ⁊
miraculū facere tunc nō erat expediēs. ¶ Ter
tio diabol⁹ tentauit xp̄m de auaricia. p̄duxit
quidē tentationē ad id qd̄ iā nō est sp̄ualiū vi
roꝝ sȝ carnaliū. s. vt diuitias ⁊ gl'iā mūdi cōcu
piscāt vsqȝ ad contēptū dei. Et ideo in primis
duabus tentationibus dixit. Si filius dei es.
nō āt in tertia que nō pōt sp̄ualibus cōuenire
Sequit̃ ergo euangelista. Iterū assūpsit eum
diabol⁹ in montē excelsū. q s̃m aliquos distat
a loco quarantane siue ieiunij duobus milia-
ribus. Et ostendit ei oīa regna mūdi. s̃m Cri
sosto. Non est intelligendū ꝙ videret ipsa re-
gna vel ciuitates vel aurū vel argentuȝ. Sed
partes in quibus vnūqdqȝ regnū vel ciuitas
posita est. Diabolus ꝗ̃ digito demonstrabat.
⁊ vniuscuiusqȝ regni honorē ⁊ statū xp̄o ex-
ponebat. Vel s̃m Rabanū ostendit q2 vani-
tatē pompe mūdane quā ipse diabolus dilige
bat qꝫ speciosa sit ⁊ desiderabilis xp̄o demō
strauit. vt ad amandam illā ipsuȝ induceret.
Vel s̃m Origenē, ostendit ei quō ip̄e p diuer
sa vitia regnabat in mūdanis. in quibusdā. s.
p supbiā. in quibusdā p auariciā. i quibusdaȝ
p luxuriā. vt exemplo multitudinis posset ad
cōsentiendū facilius inclinari. Prima exposi
tio magis consonat littere sc̄ti euāgelij. Pro-
pterea vt scribit Lucas. iiij. ca. diabolus dixit
Oia mihi tradita sunt ⁊ cui volo do illa. Mē
titus est qui est mendax ⁊ pr̃ mendacij. q2 vt
inquit Dauid in ps. Dn̄i est terra ⁊ plenitudo
eius orbis terraꝝ ⁊ vniuersi q habitant in eo
Et iterū. Tui sunt celi ⁊ tua est terra orbis ter
re ⁊ plenitudinē eius tu fundasti. Mendacio
itaqȝ suo satagebat diabolus xp̄m seducere.
Et subdidit. hec oīa tibi dabo si cadēs adora-
ueris me. Tūc dixit ei iesus. vade sathana. s. s̃ȝ
Hiero. in infernū q pat⁹ ē tibi ⁊ angelis tuis
Scriptū est eni. Dn̄m deū tuū adorabis ⁊ illi
soli seruies. Non dixit hec verba exprobrati
ua in prima ⁊ sc̄da tentatione. sed in ista q2 h̄
diuinū vsurpare volebat honorē. Tunc reliqt
eū diabol⁹ ⁊ ecce angeli accesserūt ⁊ ministra-
bant ei. Reliquerāt eni angeli ipsū iesū vt di-
cit Nicholaus de lira ad tp̄s vt diuinitas ei⁹
diabolū magis lateret ⁊ vt cōuenientius locū
tentādi haberet ⁊ vt victoria ipsius xp̄i excel-
lentior appareret ex hoc ꝙ solus ipsū deuince
ret. Et ideo victo tentatore ⁊ pre cōfusione re
cedēte accesserūt angeli ⁊ ministrabant ei sic̄
vero dn̄o p̄prij sui. Ex quo appet diuinitas
xp̄i q2 nulla natura est supra angelicaȝ nisi di-
uina. Credunt̃ āt ministrasse illi etiā cibū na-
turalē. sicut fecerūt helie. Insup cibarūt illum
sp̄uali delectatione collaudando ⁊ benedicen-
dum sanctū nomen eius. qd̄ ⁊ nos semper be
nedicamus in secula seculoꝝ. Amen.

¶ Sermo duodecimus de dulcissimo admirā
doqȝ spectaculo transfigurationis xp̄i.

Duxit illos in montē excelsū. Scribunt̃ hec verba Mat-
thei. xvij. ca. Rem grandē atqȝ mi-
rabilē operatus est xp̄s in sua transfiguratione
iocunda. Ad cuius spectaculū delectabile nō
oēs apostolos voluit adesse. Tū q2 secreta nō
sunt oībus reuelanda. tū q2 dn̄t a maiorib⁹ in
alios deriuare sicut fit i celesti ierarchia. vt re
fert Dionysius. Tū etiā vt Damasce⁹. dicit.
Ne iudas indignus interuenisset qui nec sol⁹
repellend⁹ erat ne ad inuidiā indignationēqȝ
p̄uocaret̃. Admissi sunt xp̄o tres. Petrus p̄-
pter p̄rogatiuā feruoris fidei. Ioānes p̄pter
excellentiā virginitatis ⁊ Iacobus p̄pter pri
oritatē martyrij. q2 p̄mus sustinuit martyriū
propter xp̄m. vt pȝ Actuū. xij. ca. His reuela
ta sunt altissima mysteria xp̄i que nullus vale
ret ingenio ac p̄prijs sensibus cōprehendere
Que tn̄ postmodū ab eis predicata sunt ⁊ ab
euangelistis descripta ad vtilitatē ⁊ eruditio
nē nostram. Propterea vt mens nr̄a illustret̃
veritatis splendore, ⁊ dn̄m xp̄m pio venere-
mur affectu. in presenti sermōe de triplici sub
limi excelsaqȝ dignitate saluatoris nr̄i. dicem⁹
quā tribus discipulis prenoiatis in sua trans
figuratione monstrauit.

Prima dr̃ claritatis.
Secunda superioritatis.
Tertia equalitatis.

¶ De claritate corporis xp̄i in transfiguratio
ne in qua monstrata fuit discipulis dignitas
eius. ¶ Capitulum i.

Prima sublimis ⁊ excelsa dignitas dn̄i
iesu xp̄i tribus ap̄lis demonstrata dicit̃

claritatꝭ. vt eni inqt Mattheꝰ. Transfigura/
tus eſt añ eos. nõ ꝙ mutauerit liniamēta cor/
poris vel amiſerit priſtinā formā ⁊ faciem vt
Hieroꝰ ait., ſed ꝓpter claritatis vultus eius
immenſitatē de qua dr̃. Reſplēdnit facies eiꝰ
ſicut ſol ⁊ veſtimenta eius facta ſũt alba ſicut
nix. Placuit aũt ſibi ſic transfigurari ⁊ clarita
tē oſtendere. qm̃ prenũciata paſſione ſua diſci
pulis vt ſcribit Matth. xvi. ca. illos induxit
ad ſue paſſionis ſequelā dicens. Si quis vult
poſt me venire. ſ. meā doctrinā ⁊ facta ſequē/
do abneget ſemetipſũ. i. affectũ humanũ non
ſolũ meā paſſionē nõ impediendo ſed ẽt me i
hoc imitando. ⁊ tollat crucē ſuā. i. paratus ſit
in aīo voluntarie crucē portare in qua crucifi
gat ignominioſe ſm̄ Nicholaũ de lira. O por
tet aũt ad hoc ꝙ aliquis directe ꝓcedat in via
ꝙ finē aliqualiter precognoſcat. Et precipue
qñ via eſt difficilis aſpa ⁊ laborioſa. finis vo
iocundꝰ. Cũ ḡ xp̃s ꝑ ſuā paſſionē ad hoc ꝑue/
nerit vt gloriā obtineret nõ ſolũ aīe quā ha/
buit a principio cõceptionis ſed etiā corporis
ſm̄ illud Luce vltimo ca. O portuit pati xp̃m
⁊ ita intrare in gloriā ſuā. Ad quā ẽt ꝑducit
eos qui veſtigia ſue paſſionis ſectant. Jdõ cõ/
ueniēs fuit vt diſcipulis gloriā claritatis oſtē
deret. cui ſuos electos ↄfigurabit. Unde pau
lus ad philipenſ. ca. iij. dicebat. Saluatorē ex
pectamꝰ dñm ieſũ xp̃m qui reformabit corpꝰ
humilitatis nr̃e cõfiguratũ corpori claritatis
ſue. Sed vt pars iſta lucidius explanetur tria
erunt dubia declaranda.

Primũ vtrũ claritas illa quā xp̃s oſtendit in
facie fuit in eius corpore ſicut in ſubiecto.
Scd̃m vtrũ illa claritas fuit glorioſa.
Tertiũ vtrũ ꝑ claritatē cõuenienter ſignifice
tur gloria corpoꝝ beatorum.

¶ Ad primũ dubiũ rñdet Alexãder in. iij. vo
lũie ſũme. Q̃ claritas illa fuit in corꝑe xp̃i tã/
q̃ȝ in ſubiecto nõ tm̃ in aere circũſtante. Jnqt
eni Lucas. ix. ca. Facta eſt dũ oraret ſpẽs eius
altera. i. alterata vt dicit gloſa. qđ nõ põt eſſe
niſi fieret imutatio circa ipſam. Aliter tñ erat
claritas in veſte. ⁊ aliter in corpore. qꝛ in corꝑe
erat ab exteriori vt dicet. ⁊ ita vt in ſubiecto.
ſȝ i veſte ab extiori. ſ. a ſuꝑfuſo ſplēdore faciei
Nõ aũt q̃re claritas fuit i corꝑe ſic̃ in ſubiecto
nõ in veſte. qꝛ veſtis nõ erat glorificabilis. ſȝ
hñ erat glorificabile corpus. ⁊ ꝑꝑ hoc ad oſten
dendā gloriā que erit in futura reſurrectione
que erit in corꝑe ſic̃ in ſubiecto. ſic debuit eſſe
claritas illa in transfiguratione. ¶ Ad ſcd̃m

dubiũ rñdet ſctũs Tho. iij. parte. q. xlv. Q̃ cla
ritas illa quā xp̃s aſſumpſit in transfiguratõ
ne fuit claritas glorie q̃ȝtũ ad eſſentiā. non tñ
q̃ȝtum ad modũ eſſendi. Claritas eni corporis
glorioſi deriuat ab aīe claritate. vt Augꝰ dic̃
in epiſtola ad dyoſcorũ. Similiter claritas cor
poris xp̃i in transfiguratõne deriuata eſt a di
uinitate ipſius vt Damaſcenus dicit ⁊ a glo/
ria aīe eius. Q̃ eni a principio ↄceptionis glo
ria aīe nõ redundaret ad corpus ex quadā diſ
penſatione diuina factũ eſt. vt in corꝑe paſſi/
bili nr̃e redēptionis expleret myſteria. Nõ tñ
ꝑ hoc adempta eſt ptãs xp̃o deriuandi gl'iam
aīe ad corpus. Et hoc idē fecit q̃ȝtũ ad clarita
tem in transfiguratione. aliter tñ q̃ȝ in corꝑe
glorificato. Nã ad corpꝰ glorificatũ redũdat
claritas ab aīa ſicut quedā qualitas ꝑmanēs
corpus afficiens. Uñ fulgere corporaliter nõ
eſt miraculoſũ in corꝑe glorioſo. Sed ad cor/
pus xp̃i in transfiguratione deriuata eſt cla/
ritas a diuinitate ⁊ aīa eius. nõ ꝑ modũ qua/
litatis imanētis ⁊ afficientis ipſũ corpus. ſed
magis ꝑ modũ paſſionis tranſeuntis ſicut cũ
aer illuminat a ſole. Uñ ille fulgor tũc in cor/
pore xp̃i apparens miraculoſus fuit ſicut ⁊ h
ipſũ ꝙ ambulauit ſuꝑ vndas maris. Ex quo
nõ tenet opinio hugonis de ſctõ victore qui
dixit. Q̃ xp̃s aſſũpſit dotes claritatis in tranſ
figuratione. agilitatis ambulando ſuꝑ mare.
Subtilitatis egrediendo de clauſo virginis
vtero. qꝛ dos noīat quandā qualitatē imma/
nentē corpori glorioſo. ſed miraculoſe habuit
ea que pertinent ad dotes. Et eſt ſimile q̃ȝtuȝ
ad animā de viſione qua paulus vidit deum
in raptu. Jlla ergo claritas fuit claritas glorie
modo dicto. ſed nõ corporis glorioſi. Jdeo in/
quit Bedda ſuꝑ. xvij. ca. Matthei. Jn corꝑe
mortali oſtendit nõ immortalitatē ſed clari/
tatē ſimilē future immortalitati. Sȝ propter
dicta querunt nõnulli: An ſolum xp̃i corpus
fuit transfigurabile. nam ſcribitur de moyſe
Exodi. xxxiiij. ca. Q̃ apparuit facies eius cor/
nuta ex cõſortio ſermõis dñi ex maximo ſplē
dore. Et. ij. ad Corinthios. iij. ca. dr̃. Q̃ nõ po
terant filij iſrael intendere in faciē moyſi ꝑꝑ
gloriā vultus eius. Jnſuꝑ de btā virgine dic̃
gloſa ſuꝑ illo verbo Matth. i. ca. Non cogno
ſcebat eam donec peperit filium ſuuȝ primo/
genituȝ. quia ioſeph mariam facie ad faciem
videre nõ poterat. Quare videtur ꝙ corpus
moyſi ⁊ virginis fuit trãſfiguratũ. Ad h dic̃

Alexander in.iij.vbi.ꝫ. Q̄ aliter fuit silr̄itudo glorie in facie moysi.in btā virgine ⁊ in corpe xp̄i. In facie nāqꝫ moysi ⁊ btē virginis fuit silr̄itudo claritatis q̄ erat alterius generis simpliciter q̄ꝫ claritas glorie. Sed in corpore xp̄i fuit claritas q̄ erat eiusdē generis cū claritate glorie.⁊ si nō simplicit tñ ſm partē. Et hoc est qꝛ radius claritatis in facie moysi fuit a ꝯsortio dei quē habebat spūaliter in mente. Silr̄it radius claritatis in facie virginis erat ex cōsortio dei quē n̄ solū habebat spūaliter in mēte.sed ēt corporaliter in ventre. Sed in corpe xp̄i fuit claritas ex vnione cū diuinitate ⁊ aīa in pte supiori btā. Et pp hoc nulla alia ostensio claritatis debuit dici transfiguratio sicut ista.qꝛ soluꝫ illa q̄ est in expressa silr̄itudine ad gl'iam dꝫ dici transfiguratio. Et si ad hoc diceret ꝙ claritas moysi fuit maior claritate xp̄i eo ꝙ nō poterat precipi nisi velaret.ergo magis fuit ostensiua claritatis gl'ie. Rn̄det Alexander. Q̄ nō fuit copiosior claritas gl'ie moysi q̄ꝫ claritas corporis xp̄i. Nā ꝙ claritas faciei moysi nō possꝫ videri fiebat n̄ qꝛ maior eēt sed qꝛ offēdebat ⁊ disgregabat visū. Sicut ēt videmus de claritate solis q̄ pp h̄ nō pōt videri. Sed claritas apparens in facie xp̄i erat delectans visū ⁊ cōfortans.sic̄ claritas glorie q̄ cōfortat ⁊ corroborat visū. Vn̄ Apocalip. xxi.ca. Claritas ciuitatis supne cōpat iaspidi cꝰ claritas demlcet ⁊ delectat aspectū. Sꝫ hic obijci pōt.qꝛ dr̄ ꝙ claritas corpis xp̄i fuit silr̄is claritati solis q̄ videri nō pōt.g̃ nec ita videri potuit claritas corporis xp̄i. Rn̄demus ꝙ claritas corpoirs xp̄i dr̄ silr̄is claritati solis.qꝛ sol excedit in lumine oēs planetas. Tn̄ glosa dic̄ Matth.xvij.ca. Resplenduit facies eiꝰ sicut sol plus certe q̄ꝫ sol sed nō habuit exemplum maius cui cōpararet. Si vo aliqs q̄reret cur nō cōparata fuit claritas illa claritati Iaspidis sic̄ solis. Dicimꝰ ꝙ lꝫ claritas iaspidis sit delectabilis nō tñ ita est oībus nota sicut claritas solis. Ad tertiū iā dubiū est deueniendū an.s.ꝑ claritatē ꝯueniēt significet gl'a corpm btōꝝ. Et videt ꝙ nō. Nā claritas nō solū est corporū glorificatoꝝ imo ⁊ cōis alioꝝ corporū. Cōuenientior āt est ostensio facta ꝑ ꝓprietates ꝓprias sicut per agilitatē impassibilitatem ⁊ subtilitatē q̄ꝫ ꝑ cōmunes. Ad h̄ ita pulchre dicit Alexander. Q̄ cū sint quattuor proprietates ſm quas ostendit glorifacatio corporū ipsa claritas est principalis ad quā cōsequunt cetere. Naturā eni lucis cōsequit subtilitas.vn̄ lux ꝑ naturā hꝫ subtilitatē ad penetrandū corpora maxie corpora transparentia sicut pꝫ in lapide cristallino q penetrat a luce. Silr̄iter ad ipsā consequit agilitas. vn̄ motus vel mutatio eius fit quasi subito. Silr̄iter ad ipsā consequit impassibilitas. vn̄ etiā nullum inquinamentū patit ab alijs. Quia ergo claritas presupponit oēs alias ꝓprietates q̄ sūt corporū glorificatorū ⁊ nulla illaꝝ ponit oēs alias. Ideo cōuenient fit ostensio glorificationis corporū ꝑ claritatē. Iccirco dn̄s in euāgelio Matth.xiij.ca. Significans gl'iam resurrectionis nō multiplicat verba.sed ꝑfecte integre ⁊ totaliter significat ꝑ claritatē cū dicit Iusti fulgebūt sic̄ sol in regno patris eorum.

¶ De apparitioue moysi ⁊ helie qui cum xp̄o reuerenter loquebant exhibendo illi tanq̄ꝫ vero deo reuerentiam ⁊ honorē. Capitulum.ij.

Secūda sublimis ⁊ excelsa dignitas dn̄i iesu xp̄i apl'is demonstrata. dr̄ supioritatis. Quia eni vt ait Crisostomꝰ. Alij dicebāt eū esse heliā. Alij Ieremiā aut vnū ex ꝓphetis.ideo capita prophetaꝝ induxit vt differētia appareat inter seruos ⁊ dn̄m ostendendo ꝙ nō erat helias neqꝫ moyses.sed illis supior imo ⁊ dn̄m se angeloꝝ ⁊ hoium manifestaret Ecce inqt Mattheus. Apparuit illis moyses ⁊ helias cū eo loquētes. Pro clariore vo hꝰ ptis intelligētia tria sūt hic dubia declarāda. Primū q̄lit apparuerūt ibi moyses ⁊ helias. Scōm quō discipuli cognouerunt illos. Tertium quid loquebantur.

¶ Ad primū dubiū diuersimode rn̄det a multis. Quidā eni dicūt.ꝙ moyses ⁊ helias non apparuerūt ibi vere sed imaginarie. Alij vo ꝙ angeli ꝓ ꝑsonis eoꝝ in assūptis corporibꝰ in ipsoꝝ.s.moysi ⁊ helie silr̄itudine apparuerūt Nec fuit fictio qꝛ illud angeli fecerūt ⁊ de intentione eoꝝ q̄d ipsi ꝑsonalit fecissent. Sic̄ ēt dr̄.dn̄s locutus est ad moysen qn̄ angelus in ꝑsona dn̄i loquebat. Nōnulli āt asserūt ꝙ apparuerūt ibi moyses ⁊ helias vere. Sed apparuit moyses in suo corpore reassumpto ad tp̄s. Hoc videt dixisse Augꝰ in li.de mirabilibꝰ sacre scripture. Nec mirū est ꝙ ꝓ tā magna re ad tp̄us resurrexerit ⁊ realiter venerit. Alexander āt in.iij.dicit. Q̄ apparuit ibi helias in corpe ⁊ aīa. moyses vo in aīa tm̄. Vt eni inqt Augꝰ ad paulinū in li.d̄ cura ꝓ mortuis agenda. Alij sūt hūanaꝝ limites rerum.

Alia diuinarum signa virtutū. Alia sunt que
naturalit. Alia q̄ mirabiliter fiūt. Apparitio
itaqȝ aiaꝝ post mortē ꝓm limites rerū non est
possibilis. sed solū ꝓm signa diuinaꝝ virtutū
siue solū ꝓm diuinā potentiā ⁊ nō ꝓm rerum
naturā. Aia igit moysi apparuit ibi vere per
diuinā potētiā. Sicut dicit Aug⁹. ꝙ aie mar
tyrū ꝑ diuinā potentiā possūt hoibus appa/
rere. Et de cōfessore felice refert ipsū apparu/
isse ciuibus nolanis pie a se dilectis cū a bar/
baris nola oppugnabat. Sed tunc restat que/
stio qm̄ si aia moysi tm̄ sine corpe apparuit cū
ipsa sit insensibilis quō potuit apparere aspe
ctibus aploꝝ. Ad qd̄ dicendum ꝙ substantia
spūalis apparet sensui duobus modis. Uno
mō ꝑ corpus assūptū sicut apparet angelus.
Alio mō ꝑ solā similitudinē corporis quā fa/
cit in sensū ⁊ ꝑ quā imutat sensū. Sicut enim
angelus potestatē habȝ supra corpora vt sibi
corpus possit assumere ⁊ apparere sensui ꝑ
illud. Ita hȝ potentiā vt possit aliquā corpis
silitudinē in oculo efficere ⁊ ꝑ illā oculuȝ im/
mutare vt ab oculo ꝑ illā ꝑcipiat. Sicut ergo
mediante corpore pōt facere silitudineȝ q̄ cō/
prehendit ita ⁊ sine corpore. Sic aia scā que
gloriosa est hȝ istā potentiā. ⁊ hoc mō potuit
aia moysi apparere oculis corporalibus aplo
rū sine corpis assūptione. ¶ Ad scd̄m dubiuȝ
rn̄det Ambrosi⁹. ꝙ discipuli cognouerūt moy
sen ⁊ heliā ex habitu verbis ⁊ interna reuela
tione. qui vt pie credi pōt q̄ȝ primuȝ ibi appa/
ruerūt postea ad pedes iesu humiliter ⁊ reue/
renter dixerūt. Adoramus te xp̄e ⁊ bn̄dicim⁹
tibi qui venisti ꝑ crucē ⁊ passionē tuā redime
re genus humanū. ¶ Ad tertiū Uo dubiū di
cit Lucas. ꝙ loquebant de excessu quē cōple/
turus erat in hierl'm. Et vocat excessū passio/
nē eius. Primo ꝓpter excedentē pauꝑtatem
quia nō habuit in cruce vbi reclinaret caput.
Scd̄o ꝓpter excedentē humilitatē ⁊ obediē/
tiam. Tertio propter excedentē ꝑenalitatem.
Quarto propter excedentem charitatē. quib⁹
virtutibus veluti quattuor gēmis exornant
quattuor cornua crucis. O q̄ȝ affabilis erat ex
vtraqȝ ꝑte collocutio illa. O q̄ȝ benigna erat
vox saluatoris. dum moysi ⁊ helie apostolis
audientibus loquebat. Tunc petrus prorupit
in mediū ⁊ dixit. dn̄e bonum est nos hic esse.
si vis faciamus hic tria tabernacula. tibi vnū
moysi vnū ⁊ helie vnuȝ. Et vt dicit Lucas ēt
⁊ Marcus. Nesciebat petrus quid diceret.

Primo q2 ibi ꝑpetuo esse cupiebat tanq̄ȝ si in
visione claritatis corporis xp̄i beatitudo cōsi
steret cū beatitudo essentialiter consistat in vi
sione clara ipsius diuinitatis. licet aspectus
humanitatis xp̄i faciat ad premiū accidentale
quo scti maxime delectant. Petrus āt in illa
transfiguratione nō vidit diuinā essentiā sic
paul⁹ in raptu. sed tm̄ eius humanitatē in for
ma gloriosa. Scd̄o nesciebat qd diceret q2 si/
ne passione xp̄i se regnare putabat. Ideo scūs
Effrem in quodā sermōe xp̄m ita introducit
loquentē. Petre si hic manserim⁹ verba pro/
phetaꝝ qs adimplebit vt illud. Foderūt man⁹
meas ⁊ pedes meos ⁊ dinumerauerūt oia os/
sa mea. Si hic manserim⁹ cirographū ade qs
diuidet. qs debitū soluet. Si hic manserimus
q̄ dixi tibi. quō fient. Ecclesia suꝑ te quō edifi
cabit. claues celoꝝ qs accipiet aut quē ligabis
vel solues. hec ille. O q̄ȝ suauis q̄ȝue iocunda
erit visio diuinitatis. qn̄ ita delectabat cor pe
tri aspectus humanitatis. petebat tria fieri ta
bernacula. vnū ꝓ xp̄o in quo ipse cohabitaret
aliud ꝓ moyse in quo iacobus ꝑmaneret. ter/
tiū pro helia in quo moraret ioānes. O petre
oblitus videris proximoꝝ tuoꝝ ⁊ oim q scri/
pti sunt in libro vite nō ꝓ tā paucis deus fa/
ctus est hō. nō tā exiguus erit numer⁹ electo/
rū. Sed indulgendū est tibi q2 pre nimia dul/
cedine postulas quod fieri nō dȝ. Propterea
ipso ita loquente. Ecce nubes lucida obūbra/
uit eos. Ubi ꝓm doctoꝝ sniam trinitas ꝑso/
narū diuinaꝝ aplis illis fuit demonstrata. q2
pater apparuit ibi in voce. fili⁹ in carne. ⁊ spi
ritus sctūs in specie nubis lucide. Quare aūt
in baptismo apparuit in specie colūbe ⁊ i trās
figuratione in specie nubis lucide. dicit Ale/
xander in. i. sūme. Q2 apparitio spūs scti fuit
ad ostensionē plenitudinis gratie ⁊ veritatis
que fuit redundans in xp̄o in baptismo. ergo
apparuit in specie colūbe ꝓpter fecunditateȝ
que attendit in colūba in quo significat fecū/
ditas grē in xp̄o ad regenerationē ⁊ sacramē/
toꝝ sctificationē. In trāsfiguratōe Uo appa
ruit in nube lucida. ad significandū plenitudi
nē veritatis redūdātis in xp̄o ꝑ modū doctri
ne. Nā plenitudo veritatis in xp̄o fuit sic nu
bes ex q̄ generata ē pluuia doctrine. Et dr nu
bes illa fuisse lucida. q2 de plenitudine verita/
tis eius accepim⁹ lumē fidei ⁊ doctrine. Hie/
ro⁹ Uo suꝑ mattheū dicit de petro. De fron/
dibus āt tentorijs querebat tabernaculū. sed

nubis lucide operit umbraculo. vt discat in re
surrectione nõ tegmine domoz sed sc̃ti spũs
gloria sanctos esse protegendos.

¶ De equalitate p̃ris ⁊ filij demonstrata in
voce quã audierũt discipuli. Capitulum. iij.

Tertia sublimis ⁊ excelsa dignitas dñi ie
su xp̃i ap̃lis demonstrata dr̃ equalitatis
Audierũt nãq3 vocẽ p̃ris dicentẽ. hic est filiꝰ
meus dilectus in ꝗ mihi bñ cõplacui ipsũ au
dite. De hac ita scribit Petrus. ij. ep̃la ca. i.
Nõ eni indoctas fabulas secuti notã facimꝰ
vobis dñi nr̃i iesu xp̃i virtutẽ ⁊ presentiã. sed
speculatores facti illius magnitudinis. Acci
piẽs eni a deo p̃re gl̃iã ⁊ honorẽ voce delapsa
ad eũ huiuscemõi a magnifica gl̃ia. hic ẽ filiꝰ
meus dilectꝰ in quo mihi bene cõplacui ipsũ
audite. Et hanc vocẽ nos audiuimus de celo
allatã cũ essemus cũ ipso in monte sc̃tõ. Qua
lis eni pr̃ talis filius. Eternus pater eternus
filius. Immensus pr̃ imensus filius. Increa
tus pr̃ increatus filius. O ipotens pater oipo
tens filius. Sed pro declaratione huius ꝑtis
tria sunt hic dubia declaranda.

Primũ vtrum processio verbi in diuinis cõ
grue dicatur generatio.
Scd̃m vtrũ pater possit dici principiũ filij.
Tertiũ vtrum filius sit alius a patre.

¶ Ad primi dubij solutionẽ notanda sũt tria
theologica documẽta sm doctrinã sc̃ti Tho.
i. parte. q. xxvij. Primũ documentũ ꝙ proces
sio in diuinis non est accipienda sm ꝙ est in
corporalibus vel ꝑ motũ localẽ. vel ꝑ actionẽ
alicuius cause in exteriorẽ effectũ. vt calor a ca
lefaciente in calefactũ. Sed sm emanationez
intelligibilẽ. vtpote verbi intelligibilis a dicẽ
te qd̃ manet in ipso. Est ergo processio illa ad
intra ñ ab extra. Ex quo id qd̃ ꝓcedit tali pro
cessu intelligibili. nõ est diuersũ ab eo a ꝗ ꝓ
cedit. Immo q̃to ꝑfectiꝰ ꝓcedit tanto magis
est vnũ cũ eo a quo ꝓcedit. Manifestũ est eni
ꝙ q̃to aliqd magis intelligit tanto cõceptio
intellectualis est magis intima intelligenti ⁊
magis vnũ. Nã intellectus h3 hoc ꝙ actu in
telligit sm h̃ fit vnũ cũ intellecto. Vñ cũ diui
nũ intelligere sit in fine ꝑfectionis necesse est
ꝙ verbũ diuinũ sit ꝑfecte vnũ cũ eo a quo ꝓ
cedit absq3 diuersitate. Scd̃m documentũ ꝙ
noie generationis dupliciter vtimur. Vno mõ
cõiter ad oia generabilia ⁊ corruptibilia. Et
sic generatio nil aliud est q̃3 mutatio de nõ eẽ
ad esse corruptioni opposita. Et vtriusq3 sub
iectũ est materia. ⁊ sic nõ ponitur in diuinis.
Scd̃o mõ generatio dr̃ ꝓprie in viuentibus.
Et sic generatio significat originẽ alicuius vi
uentis a principio viuente ꝯiũcto. ⁊ hec ꝓprie
dr̃ natiuitas. Non tñ oẽ hmõi dr̃ genitũ sed
ꝓprie qd̃ procedit sm rõnem sil̃itudinis. Vñ
pilus nõ habet rõnem geniti ⁊ filij. sed solum
qd̃ procedit sm rõnẽ sil̃itudinis nõ cuiuscũq3
Nã vermes qui generant in aialibus nõ hñt
rationẽ filiationis licet sit sil̃itudo sm genus
Sed requirit ad rationẽ talis generatiõis ꝙ
ꝓcedat sm rõnem sil̃itudinis in natura eius
dẽ speciei. Sic hõ ꝓcedit ab hoie. ⁊ equus ab
equo. In viuentibus g̃ ꝗ de potentia in actũ
vite ꝓcedunt. sic sunt hoies ⁊ aialia generatõ
vtrãq3 generationẽ includit. Si aũt sit aliqd̃
viuens cuius vita nõ exeat de potẽtia in actũ
ꝓcessio si qua in tali inuenit excludit oino pri
mã rationẽ generatiõis. Sed põt habere rõ
nem generatiõis que est ꝓpria viuentiũ. Sic
ergo ꝓcessio verbi in diuinis h3 rõnem gene
ratõis. ꝓcedit eni ꝑ modũ intelligibilis actio
nis ꝗ est operatio vite ⁊ a principio cõiuncto
⁊ sm rõnem sil̃itudinis. q2 conceptio intelle
ctus est sil̃itudo rei intellecte ⁊ in eadẽ nã. q2 i
deo idẽ ẽ intelligere ⁊ esse. Vñ ꝓcessio v̄bi in
diuinis dr̃ generatio ⁊ ipsũ ꝓcedẽs dr̃ filius.
Si at̃ aliquis quereret. quare ꝓcessio verbi i
telligibilis in nobis non dr̃ generatio sicut in
diuinis. Rñdet ꝙ intelligere in nobis nõ est
ipsa substantia intellectus. vñ verbu3 qd̃ sm
intelligibilẽ operationẽ ꝓcedit in nobis non
eiusdẽ nature est cũ eo a quo procedit. Jõ nõ
proprie ⁊ cõplete cõpetit ibi rõ generationis.
Sed intelligere diuinũ est ipsa substantia in
telligentis. Quare verbũ procedens procedit
vt eiusdẽ nature subsistẽs. Et ꝑꝑ h̃ ꝓprie dr̃
genitũ ⁊ filius. Tertiũ documentũ ꝙ in diui
nis sũt due ꝓcessiones. s. verbi ⁊ amoris. Nã
ibi vt dictũ est nõ est processio nisi sm actio
nem que nõ tendit in aliqd̃ extrinsecũ. sed ma
net in ip̃o agente. hmõi at̃ actio in intellectua
li nã est actio intellectus ⁊ actio voluntatis. ꝓ
cessio at̃ verbi attendit sm actionẽ intelligibi
lem. sm at̃ operationẽ voluntatis inuenit in
nobis quedã alia processio. s. amoris sm quã
amatũ est in amante. sicut per conceptionem
verbi res dicta vel intellecta est in intelligẽte.
Ista at̃ ꝓcessio amoris in diuinis nõ dr̃ gene
ratio sic dicit Athanasius. Spũs sc̃tũs a p̃re
⁊ filio nõ factus nec creatus nec genitus. Rõ

eſt qꝛ hec eſt dr̃a inter intellectū ⁊ voluntateꝫ
ꝙ intellectus fit in actu ꝑ hoc ꝙ res intellecta
eſt in intellectu ẜm ſuā ſil'itudinē. Voluntas
āt fit in actu nō ꝑ hoc ꝙ aliqua ſil'itudo voli/
ti ſit in volente ſed ex hoc ꝙ volūtas hꝫ quan
dā inclinationē in rē volitā. Proceſſus ergo
q attendit̃ ẜm actionē intellectus eſt ẜm rōnē
ſil'itudinis. Et iō pōt hr̃e rōnē generationis
qꝛ oē generās generat ſibi ſil'e. ꝓceſſio āt que
attendit̃ ẜm actionē volūtatis nō conſiderat̃
ẜm rationē ſil'itudinis ſed magis ẜm rōnem
mouentis ⁊ impellentis in aliquid. Et iō qꝺ
procedit in diuinis ꝑ modū amoris non pro/
cedit vt genitū vel vt filius ſed magis ꝓcedit
vt ſpūs quo nōie quedā vitalis motio ⁊ im/
pulſio deſignat̃. ꝓut aliquis ex amore dr̃ mo/
ueri vel impelli ad aliquid faciendū. ¶ Scōm
dubiū erat vtrū pr̃ poſſit dici principiuꝫ filij.
Ad hoc dicit Auguſti. in. iiij. de trini. Pater
eſt principiū totius deitatis. Sctūs do Tho.
i. pte. q. xxxiij. dicit. Q hoc nomen principiuꝫ
nihil aliud ſignificat ꝙꝫ illud a quo aliquid ꝓ
cedit. oē eni a quo aliquid ꝓcedit quocūqꝫ mō
dicimus eſſe principiū. Cū ergo pr̃ ſit a quo ꝓ
cedit alius ſequit̃ ꝙ pr̃ ſit principiū. Sed ꝯ h
triplicit̃ obijcit̃. Primo qꝛ principiū ⁊ cauſa
idē ſunt ẜm phm Sed nō dicimus pr̃em eſſe
cām filij ne incurramꝰ errorē Arrij. qui dixit
filiū ꝓcedere a pr̃e ſicut effectus a cā. iō qꝫ eſſe
primā eius creaturā. Et ſpm̄ ſctm̄ ꝓcedere ſic
creaturā vtriuſqꝫ. Et ẜm hoc neqꝫ filiuſ neqꝫ
ſpūs ſctūs eſſet verus deus qꝺ eſt ꝯ veritateꝫ
⁊ fidē. ergo ſicut nō dicimus patrē eſſe cām fi
lij ita neqꝫ principiū. Scđo obijcit̃. qꝛ princi/
piū dr̃ reſpectu principiati. ergo filiꝰ eſſet ꝑn/
cipiatus ⁊ ꝑ ꝯſequens creatꝰ qꝺ eſt falſiſſimū
Tertio obijcit̃. qꝛ hoc nomē principiū a prio/
ritate ſumit̃. Sed vt inqt Athanaſiuſ. In hac
trinitate nihil prius aut poſterius nihil maiꝰ
aut minus. ergo pr̃ nō dꝫ dici principiū filij.
Ad primā obiectōꝫ rn̄det ſctūs Tho. ꝙ Gre
ci vtunt̃ indifferenter in diuinis nōie cāe vel
nōie ꝑncipij. Sꝫ latini doctores nō vtūt̃ nōie
cāe ſed ſolū nōie ꝑncipij. Rō eſt qꝛ principiū
eſt cōius ꝙꝫ cā. primus eni terminꝰ vel ēt pri/
ma ps rei dr̃ principiū ſed nō cā. h nomē g cā
videt̃ importare diuerſitatē ſubſtantie ⁊ de/
pendētiā alicuius ab altero qꝺ non importat
nomē ꝑncipij. In oībus eni cāe generibus ꝑ
inuenit̃ diſtantia inter cām ⁊ illud cuiꝰ eſt cā
ẜm aliquā ꝑfectionē aut virtutē. Sꝫ nōie ꝑn/
cipij vtimur in his que nullā hmōi differen/
tiā hn̄t ſed ſolū ẜm quendā ordinē. Sic cū di/
cimus punctū eſſe principiū linee. Vel ēt cuꝫ
dicimus primā partē linee eſſe ꝑncipiū linee
Ad ſcđam obiectionē dicit prefatꝰ doctor. Q
apud grecos inuenit̃ de filio vel ſpū ſctō dici
ꝙ principient̃. Sed hoc nō eſt in vſu latinoꝝ
qꝛ licet attribuamus pr̃i aliquid auctoritatis
rōne principij. nihil tn̄ ad ſubiectionē vel mi
norationē quocūqꝫ mō ꝑtinens attribuimꝰ fi
lio vel ſpūi ſctō vt vitetur oīs erroris occaſio.
Ad tertiā obiectionē rn̄demus. ꝙ licet h no/
men principiū ꝙꝫtū ad illud a quo imponit̃ ad
ſignificandū videat̃ a prioritate ſūptū. nō tn̄
ſignificat prioritatē ſed originē. ¶ Tertiū du
biū erat vtrū filius in diuinis ſit alius a pr̃e.
⁊ arguūt quidā ꝙ ſi. nā ẜm grāmaticos Aliꝰ
eſt relatiuū diuerſitatis ſubſtantie. ſi g filius
eſt alius a pr̃e videt̃ ꝙ ſit a pr̃e diuerſus qꝺ ē
ꝯ ſniam doctoꝝ. Inqt eni Augꝰ. vij. de trini.
Cū dicimus tres ꝑſonas non diuerſitateꝫ in/
telligere volumus. Et Ambro. in. i. de trinita.
Pater ⁊ filius diuinitate vnū ſūt. nec eſt ibi
ſubſtantie dr̃a neqꝫ vlla diuerſitas. Et Hila/
rius in li. de trini. In diuinis ꝑſonis nihil eſt
diuerſū nihil alienū nihil ſeparabile. g filius
non eſt alius a pr̃e. Verūtn̄ ꝯriū videt̃ eſſe. qꝛ
Augꝰ in li. de fide ad petrū ait. Vna eſt eſſen
tia pr̃is ⁊ filij ⁊ ſpūs ſcti. in qua nō ē aliud pr̃
aliud filius aliud ſpūs ſctūs. ꝙꝫuis ꝑſonaliter
ſit alius pr̃ alius filius alius ſpūs ſctūs. Ad i/
telligendā itaqꝫ veritatē dicit ſctūs Tho. i. ꝑ/
te. q. xxxi. Q ex verbis inordinate prolatiſ in/
currit̃ hereſis. Ideo cū de trinitate loquimur
cū cautela ⁊ modeſtia eſt agendū. qꝛ vt Augꝰ
dicit in. i. de trini. Nec periculoſius alicubi er
ratur. nec laborioſiuſ aliqd querit̃ nec fructuo
ſius inuenit̃. O portet āt in his q̄ de trinitate
loquimur duos errores oppoſitos cauere. in/
ter vtrunqꝫ temperate procedentes. ſ. errorē
Arrij. qui poſuit cū trinitate perſonarū trini
tatē ſubſtantiarū. Et errorē Sabellij qui po/
ſuit cū vnitate eſſentie vnitatē ꝑſone. Ad vi/
tandū ergo errorē vitare debemus in diuiniſ
nomē diuerſitatis ⁊ differentie ne tollat̃ vni/
tas eſſentie. Poſſumus āt vti nōie diſtinctio
nis propter oppoſitionē relatiuā. Et ſic ſi qn̄
inueniret̃ nomē diuerſitatis vl' dr̃e ſumendū
eſt ꝓ diſtinctione. Ne āt tollat̃ ſimplicitas di
uine eſſentie. vitandū eſt nomen ſeparatōnis
vel diuiſionis q̄ eſt totius in ꝑtes. Ne tollat̃

equalitas. vitandū est nomē disparitatis. Ne
tollat̄ similitudo. vitandū est nomē alieni vꝉ
discrepantis. Ad vitandū errorē Sabellij vi
tare debemus singularitatē ne tollat̄ cōicabi
litas essentie diuine. Vñ Hilarius li. de trini.
Patrē ⁊ filiū singularē deū predicare sacrile
giū est. Debemus ēt vitare nomen vnici ne
tollat̄ numerus ꝑsonaꝝ. Dicimus tñ vnicum
filiū qꝛ nō sunt plures filij in diuinis. non tñ
dicimꝰ vnicū deū qꝛ pluralitas deitatis cōis
est. Vitamus nomen cōfusi ne tollat̄ ordo na
ture a ꝑsonis. Vñ Ambrosiꝰ li. i. de trini. Nec
cōfusū est qđ vnū est nec multiplex esse potest
qđ indifferens est. Vitandū est ēt nomē soli
tarij ne tollat̄ consortiū triū ꝑsonarū. Ad ar
gumentū 2o dicendū. ꝙ hoc nomen aliꝰ ma
sculine sumptū importat distinctionē suppo
siti. vñ filius est alius a p̄re. s. est aliud supposi
tū diuine nature sicut ē alia ꝑsona ⁊ alia ypo
stasis. Est ergo filius alius a patre sed non di
uersus neqꝫ alienus. Quia eni in diuinis est
distinctio ꝺm ꝑsonas nō āt ꝺm essentiā. Dici
mꝰ pr̄ est alius a filio sed nō aliud. Et econtra
rio dicimus ꝙ sunt vnū sed nō vnus. Equalē
igit̄ deo p̄ri dei filiū predicamus de quo dixit
vox paterna vt supradictū est. hic est filiꝰ meꝰ
s. naturalis. Alij āt sūt adoptiui in q̊ mihi bñ
cōplacui. i. in quo diuinū bñplacitū cōplebit̄
de redēptione mūdi. Audientes ista discipuli
ceciderūt in faciē suā. qꝛ ꝺm Hiero. sup mat
theū. Humana fragilitas conspectū maioris
glorie nō sustinet. Ab hac āt fragilitate sanā
tur hoīes ꝑ xp̄m eos in gloriā inducēdo. Qđ
significat̄ ꝑ hoc ꝙ accessit ⁊ tetigit eos dixitqꝫ
illis. Surgite nolite timere. qui leuantes ocu
los neminē viderūt nisi solū iesū. eo. s. ꝙ moy
ses ⁊ helias reducti fuerāt voluntate diuina
ad loca vñ fuerant abducti. Descendentibus
āt illis de monte precepit iesus ne alicui visi
onē dicerent donec resurgeret a mortuis filiꝰ
hoīs. Que ꝓhibitio facta est ꝺm doctores. ne
alij audiētes xp̄m eis apparuisse i forma glo
riosa scandalizarent̄ postea vidētes ipsū pati
tā ignominiose. Ecce q̊t modis añ ⁊ post re
surrectōꝫ suā saluator nr̄ allicere corda hoīm
ꝓcurauit ad supne felicitatis desideriuꝫ. ⁊ tñ
mortales mīsi ñ nisi trāsitoria bona ista atqꝫ
terrena sūmo studio adipisci conant̄. Ipe dei
filiꝰ deus verus ⁊ gl̄iosus viā sūmi boni nos
docuit. Ipse ad regnū celoruꝫ nos inuitauit.
Ipse in sua transfiguratione tribus apl̄is cla
ritatē corpis delectabilē ⁊ oī suauitate reple
tā videri fecit. vt spretis mūdalibus rebꝰ sup
na gaudia feruētius affectarent. Ad que nos
ꝑducat ipse qui est benedictus ⁊ laudabilis in
secula seculoꝝ. Amen.

Sermo tertiusdecimus de innocentia xp̄i
in quo confutat̄ blassfemia eoꝝ qui dicūt xp̄m
sua culpa iudeis exosum fuisse.

PEccatū non fecit nec
dolus inuētꝰ ē in ore eiꝰ. Verba sūt
ꝑncipis apl̄oꝝ prima sua ep̄l̄a ca. ij
Iniqtas quorūdā hoīm ꝑuersoꝝ vsqꝫ adeo i
ualuit vt cum audiuit pijssimū saluatorē nr̄m
iudeis ꝓcurātibꝰ ignominiose crucis tormē
tū subijsse. ñ sine ipsiꝰ culpa factū fuisse iprobe
fateant̄. detestant̄ passionis eiꝰ mysteria q ꝓ
nobis dignatus est mori. Et vt inqt Petrus
Tradebat iudicāti se iniuste q pctā nr̄a ꝑtulit
in corpe suo sup lignū vt pctis mortui iustitie
viuamus. Obijciūt āt nobis illi neqꝫ qđ non
videt̄ verisil̄e iudeos ita ꝯcordit ita frequent
ita hostilit̄ ꝯ xp̄m fuisse cōmotos nisi aliqd re
ꝑhensione dignū deꝑhendissent. Neqꝫ pilatꝰ
ꝯ iustitiā hoīeꝫ sctm̄ veluti sediciosū ⁊ reū cū
sceleratis cōdēnasset ad morteꝫ. Quāobrē vt
hmōi ꝑditissimus error penitus extinguatur
decreui de innocētia xp̄i in h̄ sermōe disserere
Ostēdāqꝫ xp̄m iesū dei ⁊ virginis filiū inno
cent passū. ñ ꝑꝑ aliqđ eiꝰ pctm̄ qꝛ ab oī labe pe
nitus fuit immunis ꝓut verba ꝓposita dicunt
in quibꝰ de innocentia xp̄i locuturi triplici ra
tione principali ꝓbare illā contendemus.
Prima ratio dr̄ gr̄e plenitudo.
Secunda malicie consuetudo.
Tertia exemploꝝ multitudo.

De plenitudine gratie xp̄i qua illius ani
ma fulgebat omni mundicia ⁊ sanctitate.
Capitulum. i.

PRima rō q̄ ꝓbamus innocentiā xp̄i dr̄
gr̄e plenitudo. Fuit nāqꝫ aīa eius plena
gr̄a. Vñ scribit̄ Ioannis. i. ca. Verbū caro fa
ctū ē ⁊ habitauit i nobis. Et vidimꝰ gl̄iaꝫ eiꝰ
gl̄iaꝫ q̄si vnigeniti a p̄re plenū gr̄e ⁊ veritatꝫ
Quare vt diximꝰ i supioribꝰ nec peccauit nec
peccare potuit. Sciēdū tñ ꝺm theologoꝝ do
ctrinā ⁊ pcipue Alexādri de ales in. iij. volūi
ne sūme. ꝙ in christo distinguit̄ triplex gratia
Prima dr̄ vnionis.
Secunda capitis.
Tertia singularis sanctitatis.

¶ Prima est grā vnionis de qua dicit Aug⁹ Maior grā nō pōt cogitari q̄ȝ q̄ filius hois fit filius dei. Rō huius grē est q̄ nō est possibile ipsi creature humane p̄ donū cōditionis nature. q̄ eleuet̄ ꝛ disponat̄ ad diuinā vnionem. Et iō necessaria est ei grā que eleuet ꝛ disponat ipsā ad vnionē deitatis. hanc āt grāȝ dicimus vnionis que in xp̄o fuit p̄fectissima fm rōnem cause finalis. Naȝ vltimus effect⁹ grē est nos vnire deo. Sed in alijs a xp̄o talis vnio fit per cognitionē ꝛ amorē. In xp̄o vo nō solū p̄ cognitionē ꝛ amorē. sed ēt in vnitate p̄sone. vt sic idē filius qui ꝛ filius dei. ꝛ hec est maior vnio q̄ possit esse vel excogitari. Vn̄ iste est effectus plenissimus qui possit esse grē ¶ Scd̄a grā que est in xp̄o dr̄ capitis fm quā est caput ecclesie ēt fm humanā naturā. Vn̄ ad Ephesios. i. ca. dicit apl'us. Ipsū dedit caput sup̄ oēm ecclesiaȝ que est corpus eius. hec vo grā fuit in xp̄o plena fm rōnem cause efficientis. Nā sicut quedā luminaria p̄ficiunt̄ suo lumine solum ꝛ nō hn̄t p̄tātem influendi suū lumen alijs. sicut patet de carbone. Quedam vo nō solū retinent suū lumen in se. sed ipsū influunt ꝛ illumināt alia corpora. Sicut patet de flāma. Ita grā xp̄i radiat ab ipso ad alios. non āt gratia in alijs sanctis. sed tm̄ p̄ficit ipsorum aias. nec habent potestatem influendi ipsam. Et propter hoc sicut lumen in flāma dr̄ lumen plenū. lumen vo in carbone dr̄ semiplenū. ita grā in xp̄o fm quā est caput debet dici gratia plena. In alijs vo sanctis respectu eius gratia semiplena. Vn̄ Hugo in li. de sacramentis ait. Sicut sp̄us hois mediante capite ad mēbra descendit viuificanda. sic sp̄us sctūs p̄ xp̄m venit ad xp̄ianos cuius plenitudo qdē existit i capite. p̄ticipatio vo i mēbris. Notandū tm̄ h̄ q̄ influentia grē a deo est dupliciter sine medio ꝛ p̄ mediū. Sine medio xp̄s fm q̄ deus imediate est dator grē auctoritate ꝛ i p̄pria rōne efficiēt. p̄ mediū xp̄s fm q̄ hō est dator grē multis modis. Est eni mediū p̄ modū fidei. p̄ modū meriti. p̄ moduȝ desiderij siue orōnis. ꝛ p̄ modū dispositionis Est eni xp̄s primo mediū p̄ modum fidei p̄ut ipse cōsiderat̄ in fide. Nā fides q̄ de ipso siue de deo hoie est disponit imediate aiaȝ ad grāȝ imo impossibile fuit sine fide illa aliquē gratū esse deo. Propter hoc dixit pater Matth. iij. ꝛ. xvij. ca. Hic est filius meus dilectus in quo mihi bn̄ cōplacui. Ibi glosa. i. p̄ ipsū alij mihi placēt. Et Aug⁹. Sine fide mediatoris null⁹ vnq̄ȝ placuit deo. Siliter xp̄s est quoddā mediū p̄ modū meriti q̄ p̄ passionē suā meruit a patre vt daret̄ grā oībus credentibus in ipsū ꝛ amantibus ipsū. Adhuc p̄ modū desiderij ē quoddā mediū. q̄ oībus credentib⁹ orat grāȝ ꝛ desiderat. Vn̄ Joā. prima sua canonica ca. i. Aduocatū habem⁹ apud deū ꝛ patreȝ dn̄m nr̄m iesū xp̄m. Ipe ḡ ē mediū sicut aduocat⁹ ꝛ orās vt det̄ nobis grā. Insup̄ est mediū per modū dispositionis q̄ztū ad nām. q̄ tota humana nā an̄ incarnationeȝ erat digna odio ꝛ reprobatione p̄ pctm̄ originale. Sed cum fuit hūana nā assūpta a filio dei in vnitate p̄sone disponebat̄ rōne predestinatoꝝ ad grām dispositione cōgruitatis siue dignitatis. Sicut ergo p̄ vnū hoiem fuit lapsa. ita p̄ vnū hoiem deū. s. xp̄m per vnionē cū deitate fuit disposita ad iustificatōȝ. ¶ Tertia grā que est in xp̄o dr̄ singularis sanctitatis que fuit in eo plena fm rōnē cause formalis plene informās aiaȝ xp̄i ꝛ plenissime oēs vires eius q̄ztum ad oēs actus ipsaꝝ. q̄ in ipsa aia xp̄i est grā cognitōnis ꝛ veritat̄ oim. Et hec p̄ficit q̄ztū ad actū rōnis. Et p̄ficit q̄ztum ad actū cōcupiscibilis qui est amor bonitatis. Et ēt p̄ficit q̄ztum ad zelum irascibilis. In alijs vo sctis licet informaret fm excellentiā ad vnū actū n̄ tn̄ ad oēs actus. Et cū in alijs sctis sit preeminentia respectu alicuius doni. In xp̄o tn̄ est preeminentia respectu oium donoꝝ. q̄ non hȝ grām ad vnū actū grē tm̄. sed ad oēs Et hoc ē qd̄ dicit Aug⁹. Q̄ accepit grāȝ totaliter ꝛ vniuersalit̄. Vn̄ comparatio grē xp̄i ad grās aliorum fm plenitudinē ꝛ p̄fectionē est. fm q̄ cōparat̄ figura circuli ad figuras alias angulares. Circulus eni ē capacissima figura respectu aliaꝝ ita grā xp̄i capacissima est. Capax quippe est ois actus cuiuslibet virtutis qd̄ nō est in alijs gratijs sctōꝝ. Contra ista posset quis arguēdo dicere. Q̄ in xp̄o n̄ fuit plenitudo grē. Nā in xp̄o hoie nō fuerūt oēs virtutes. Sed non est plenitudo grē sine plenitudie oim virtutū ergo in ipso non fuit plenissima grā. Naȝ in ipso nō fuit liberalitas ꝛ magnificentia q̄ he virtutes hn̄t actū suū circa diuitias quas xp̄s p̄tēpsit. Scd̄o nō fuit in ipso tēperantia ꝛ cōtinentia. q̄ he sūt ꝯ ꝯcupiscentias prauas q̄ i xp̄o n̄ fuerūt. Tertio fm p̄hm in. vij. ethi. Virtus diuidit̄ ꝯ quendā heroicū siue diuinū habitū qui attribuit̄ hoibus diuinis. hoc autem

maxime cõuenit xp̄o. ergo n̄ habuit virtutes sed aliquid altius virtute. His r̄ndet sanctus Tho. iij. p̄te. q. vij. ꝙ sic gr̄a respicit essentiaȝ aie. ita virtus respicit eius potētiā. V̄n opoꝛtet ꝙ sicut potentie deriuanť ab eius essentia ita virtutes sint deriuatões quedā gr̄e. Quāto. āt aliqđ principiū est pfectius tanto magis imprimit suos effectus. V̄n cū gr̄a xp̄i fuerit pfectissima consequens est ꝙ ex ipsa processerint virtutes ad pficiendū singulas potētias aie q̄ntum ad oēs aie actus. Et ita xp̄s habuit oēs virtutes. Ad illud ꝟo qđ inducebatur đ liberalitate. dicendū ꝙ liberalitas ꝛ magnificentia cõmendanť circa diuitias inq̄ntū aliqs nõ tm̄ existimat diuitias ꝙ velit eas retinere pretermittēdo id qđ fieri oȝ. Ille āt minime diuitias extimat qui penitus eas contēnit ꝛ abijcit propter pfectõnis amoꝛē. Et iđ in hoc ꝙ xp̄s oēs diuitias contempsit. ostendit in se summū gradū liberalitatis ꝛ magnificentie. licet āt liberalitatis actū exercuerit fm̄ ꝙ sibi cõueniens erat faciendo pauperibus erogari que sibi dabanť. Ad illud ꝟo qđ tangebať de temperantia dicit sc̄tūs Tho. ꝙ licet xp̄s concupiscentias prauas non habuerit. ꝑpter hoc tm̄ nõ excludit quin habuerit temperantiaȝ. q̄ tāto perfectioꝛ est in hoie q̄nto magis prauis concupiscentijs caret. V̄n fm̄ ph̄m. vij. ethi. Tempatus in hoc differt a cõtinente. ꝙ tēperatus nõ hȝ prauas concupiscentias quas cõtinens patiť. vn̄ sic accipiendo cõtinentiā sic philosophus accipit. ex hoc ipso ꝙ xp̄s habuit oēm virtutē nõ habuit continentiā que non est virtus sed aliquid min⁹ virtute. Ad aliud insup qđ dicebatur de habitu heroico. R̄ndetur. ꝙ habitus ille heroicus vel diuinus non differt a virtute cõiter dicta. nisi fȝ pfectioꝛē modū inq̄ntū. s. aliquis est dispositus ad bonū quodā altioꝛi mõ q̄ cõmuniter oibus competat V̄n per hoc non ostenditur ꝙ christus non habuit virtutes. sed ꝙ habuit eas perfectissime vltra cõmunē modū. sicut etiaȝ Plotinus posuit quendā sublimem modū virtutum. quas esse dixit purgati animi. Sed adhuc dubitať de fide spe ꝛ penitentia que non videntur fuisse in christo. Nam fides est cum visiõe enigmatica. Christus ꝟo videbat sine enigmate. Et spes est expectatio future beatitudinis que nõ habetur. Ipse āt iam beatitudinē habebat ꝛ nõ expectabat eā. Penitētia est virtus q̄ cõmissa cū emendatiõis ꝑposito

plangimus ꝛ odimus qđ xp̄o ꝯuenire nõ pōt R̄ndet ad hoc Alexander de ales ꝙ sūt quedam dona gratuita cū impfectione. Quedaȝ que n̄ dicūt impfectionē. Fides ergo est donū gratuitū cū impfectione. Nam assentit veritati quā nõ videt. hoc qđ dico assentire veritati pfectionis est. Sed hoc qđ dico quā non videt impfectionis. Spes etiā heret summo bono illud expectando. Expectare impfectõnis est. sed herere sūmo bono perfectionis. Silr̄ penitentia est donū gratuitū cū impfectione. penitentia nanq̄ȝ consistit in detestatione mali qđ cõmissū est. detestatio mali dicit pfectionem. sed qđ cõmissū est dicit impfectionē. Cū ergo in ipsa gr̄a que est plena imo plenissima sicut est gr̄a xp̄i nulla sit impfectio. patet ꝙ n̄ debuerūt in ipso esse dona grāꝝ cū impfectione. rõne sue pfectionis. Et propter hoc nec fides in rõne fidei nec spes in rõne spei. nec penitentia in rõne penitentie debuerunt esse in xp̄o. q꞉ sub rõnibus istis dicunt impfectionē. Sed illud solū qđ erat perfectū in istis donis fuit i xp̄o. In ipso eni fuit assensus prime veritati qđ est pfectionis in fide. Sed illud qđ ē imperfectionis nõ fuit in ipso. s. cognitio enigmatica. Silr̄ in ipso fuit maxime qđ est ꝑfectiõis in spe. s. adhesio cū summo bono. sed non cuȝ illa imperfectione que est expectatio boni qđ non habet. Sic etiam qđ est pfectionis in penitentia fuit maxime in ipso. q꞉ nunq̄ȝ aliquis tātū potuit detestari peccatū q̄ntū ipse detestabať qm̄ nunq̄ȝ aliquis habuit tantam oppositionē voluntatis ad malū. Semꝑ ergo qđ est perfectionis gratie ꝛ plenitudinis est in gratia absoluta siue singularis sanctitatis ipsius xp̄i. ergo in ipso fm̄ pfectioneȝ oēs virtutes. om̄es gratie gratis date ꝛ oia dona sp̄us sancti. Verūtamen aliqui dubitant an in xp̄o fuerit donū timoꝛis. q꞉ Ioānes prima sua canonica ca. iij. dicit. Perfecta charitas foras mittit timoꝛē. pfectissima aūt charitas fuit in xp̄o. quare videreť ꝙ nõ fuerit in ipso donū timoꝛis. Contrariū tm̄ habeť ꝑ Isaiam qui ca. xi. ita dicit de xp̄o. Requiescet sup euȝ sp̄us timoꝛis dn̄i. Propterea notanda sunt verba sc̄ti Tho. in. iij. parte. q. s̄. posita. vbi ait ꝙ timoꝛ respicit duo obiecta. quoꝝ vnū ē malū terribile. Aliud est ille cui⁹ ptāte malū pōt inferri. In xp̄o fuit timoꝛ dei nõ quidē fm̄ ꝙ respicit malū separationis a deo ꝑ culpā. nec fm̄ ꝙ respicit malū punitõis ꝑ culpa. sed fm̄

ꝙ respicit ipsā diuinā eminētiā ꝓut.s.aīa xp̄i
quodā affectu reuerentie mouebaꝛ in deum a
spū sctō acta. vñ ad Hebreos.v.ca.dr̄.Exau-
ditus est pro sua reuerentia. hūc āt affectū re-
uerētie ad deū xp̄s ſʒ ꝙ hō pre ceteris habuit
plenioꝛē. Joānes ergo cū dicit. Q̄ pfecta cha
ritas foꝛis mittit timoꝛē. loquiꝛ de timoꝛe ſm
ꝙ respicit obiectū qđ est malū. Quare ſm the
ologoꝝ sniam ⁊ veritatis doctrinā. Xp̄us oi
virtute oiq̄ʒ sanctimonia preditus fuit. Erat
totus dulcis. totus modestus oibus bn̄faciēs
⁊ neminē iniuste ledens. Et vt inquit Jsaias
liij.ca. Vulneratus est ꝓpter iniquitates no-
stras. ⁊ attrit⁹ est propter scelera nostra.
¶ Q̄ non est mirandum si iudei persecuti sūt
christum qui semper malefacere consueuerūt
¶ Capitulum.ij.

Secunda rō qua probamus innocentiaʒ
christi dr̄ malicie cōsuetudo. Populus
nanq̄ʒ iudeoꝝ paucis dūtarat exceptis cōsue
uit esse malus a generatione in generationeʒ.
Non est igiꝛ mirū si innocentē filiū virginis
crucifigi ꝓcurauit. Et ne iudei cōquerantꝛ de
nobis quasi vellemus ipsos falso condēnare.
ꝓducam⁹ in mediū veteris testamēti scriptu
ras que apud eos ēt oi veritate fulgere credū
tur. Exod.xxxij.ca.⁊ Deuteronom.ix.ca.dixit
deus moysi. Cerno ꝙ pplˀus iste dure ceruicꝭ
sit. Et Nume.xi.ca. Ortus est murmur pplˀi
quasi dolentiū pre laboꝛe ꝯ deū. Et Numeri.
xiiij.ca. quasi conqueri visus est deus dicens.
Vsq̄ʒquo detrahet mihi pplˀus iste. Et Nu-
meri.xvi.ca. Murmurauit oīs multitudo fili
orum israel. Et egressa ira a dn̄o percussi sunt
quattuoꝛdecim milia hoim. Et Numeri.xxij.
ca. Locutus est pplˀus cōtra deū ⁊ ait. aīa nr̄a
nauseat sup cibo isto leuissimo. Et Deutero.
ix.ca. dixit moyses. Contēpsistis imperiū dn̄i
dei vr̄i ⁊ nō credidistis ei neq̄ʒ vocē eius au-
dire voluistis sed semp fuistis rebelles. Et Ju
dicum.ij.ca. scribiꝛ. Fecerunt filij israel maluʒ
in cōspectu dn̄i ⁊ seruierunt baalim ac dimise
runt dn̄m deū patrū suoꝝ q eduxerat eos de
terra egypti ⁊ secuti sunt deos alienos. Et in-
fra. Jratus dn̄s ꝯ israel tradidit eos in man⁹
diripientiū q ceperūt eos ⁊ vēdiderūt hostib⁹
q habitabant ꝑ girū. Et Judicū.iij.ca. Filij is-
rael habitauerūt in medio chananei ⁊ ethei ⁊
amoꝛrei ⁊ euei ⁊ iebusei ⁊ ferezei. ⁊ duxerunt
vxoꝛes filias eoꝝ. ipsiq̄ʒ filias suas eoꝝ filijs
tradiderūt ⁊ seruierūt dijs eoꝝ fecerūtq̄ʒ ma
lū in ꝯspectu dn̄i ⁊ obliti sūt dei sui seruientes
baalim ⁊ astaroth. Jratusq̄ʒ contra isrˀl dn̄s
tradidit eos in man⁹ regꝭ mesopotamie ⁊ ser
uierūt ei octo ānis. Et Judicū.iiij.ca. Addide
rūt filij israel facere malū in ꝯspectu dn̄i post
moꝛtem Aoth. Et tradidit illos dominus in
manu Jabin regꝭ chanaan. Et Judicū.vi.ca.
Fecerūt filij israel malū in ꝯspectu dn̄i q tra-
didit eos in manu madian septē annis ⁊ op-
pressi sūt valde ab eis. Et Judicū.x.ca. Filij is-
rael pctis veteribus noua iūgētes fecerūt ma
lū in ꝯspectu dn̄i. ⁊ seruierunt ydolis baalim
⁊ astaroth ⁊ dijs sirie ac sidonis ⁊ moab ⁊ fili
oꝝ amon ⁊ philistim. dimiserūtq̄ʒ dn̄m ⁊ nō
colebant euʒ. Contra quos iratus dn̄s tradi-
dit eos in man⁹ philistinoꝝ ⁊ filioꝝ amon. af
flictiq̄ʒ sūt ⁊ vehementꝛ oppressi ꝑ ānos decē
⁊ octo. Et.ij. Paralipome.xxiiij.ca. Princi-
pes iuda dereliquerūt tēplū dn̄i seruierūtq̄ʒ
sculptilib⁹. ⁊ facta est ira dei ꝯ iudā. mittebat
eis ꝓphetas vt reuerterenꝛ. q̊s illi audire no-
lebant. Et.i. Hesdre.ix.ca. Peccauimus dn̄e
grauiter vsq̄ʒ ad diē hanc ⁊ ꝓ iniqtatib⁹ nr̄is
traditi sum⁹ ipsi ⁊ reges nr̄i ⁊ sacerdotes nr̄i
in manibus regū terraꝝ in gladiū ⁊ in capti-
uitatē. Et.ij. Hesdre.ix.ca. Patres nr̄i supbe
egerūt ⁊ indurauerūt ceruices suas ⁊ nō audi
erūt mādata sua. Et Judith.vij.ca. Peccaui
mus cū pr̄ibus nr̄is iniuste egim⁹ iniquitatē
fecim⁹. Et Jsaie.i.ca. cōqueriꝛ deus dicēs. Fi-
lios enutriui ⁊ exaltaui ipsi āt spreuerunt me
Cognouit bos possessoꝛē suū ⁊ asinus presepe
dn̄i sui. Jsrˀl āt n̄ cognouit me. pplˀs me⁹ n̄ in
tellexit. ve gēti peccatrici pplˀo graui iniqtate
semini neq̄ʒ filijs sceleratꝭ dereliquerūt dn̄m
blasfemauerūt sctm̄ isrˀl abalienati sūt retroꝛ
sū. Et Jsaie.xxx.ca. Pplˀus eni ad iracūdiā ꝓ
uocās ē ⁊ filij mēdaces filij nolētes audire le
gē dei. Et Jeremie.v.ca. Audi popule stulte q
nō habes coꝛ q hn̄tes oculos nō videtis ⁊ au
res nō auditis. Et Jeremie.vij.ca. Nō audie
rūt me inqt deus nec inclinauerūt aurē suā. sʒ
abierūt in prauitate coꝛdis sui mali. Et Jere
mie.xiij.ca. Populus pessimus qui noluit au
dire verba mea. ⁊ Baruth.ij.ca. Multitudo
hec maxima conuertetur in minimaʒ. popul⁹
est enim dura ceruice. Et Ezechielis.ij.ca. Fi-
lij dura ceruice ⁊ indomabili coꝛde sunt ad
quos ego mitto te. Et Ezechielis.viij.ca. Jni
quitas domus israel ⁊ iuda magna est valde
Quid ad hec ⁊ multo plura q̄ omittim⁹ iudei

poterunt respondere.aut quomõ excusare va
lebunt iniquitatẽ ipsoꝝ.tot tantisqꝫ vocibus
predicatã. Sicut in quolibet tẽpore erga deũ
ingratissimi sunt reperti. sic dum in propria
venit ⁊ homo factus est eum non receperunt
imo sibi vsqꝫ ad mortem fuerunt infesti. Qui
tamen obloqui adhuc de xp̃o presumũt.argu
untqꝫ contra nos dicentes ipsũ fuisse culpabi
lem ⁊ peccatorem potissimũ propter tria.
Primo propter offensionem.
Secundo propter violationem.
Tertio propter indignationem.
¶ Primo iudei dicunt xp̃m fuisse culpabileʒ
propter offensionẽ. Quia predicauit iudeis il
los offendendo.hoc ãt fieri nõ debuit.qm̃ vt
Augustinus dicit in libro de agone xp̃iano.in
hoie iesu xp̃o se nobis ad exemplũ vite prebu
it filius dei.nos ergo debemus vitare offensio
nem nõ solũ fideliũ sed etiam infidelium. Sm̃
illud.i.ad Corrin.x.ca. Sine offẽsiõe estote iu
deis ⁊ gentibus ⁊ ecclesie dei. Quare videtur
ꝙ ipse xp̃s in sua doctrina vitare debuit offẽ
sionẽ iudeorũ. Ad hoc respondet sctũs Tho.
iij.parte.q.xlij. Ꝗ salus multitudinis est pre
ferenda paci quorũcunqꝫ singulariuʒ hoium.
Ideo qñ aliqui sua peruersitate multitudinis
salutem impediũt nõ est timenda coꝝ offen
sio a predicatore vel doctore. Scribe ãt ⁊ pha
risei impediebant salutẽ populi. tum qꝛ repu
gnabant xp̃i doctrine ꝑ quã poterat audienti
bus esse salus.tum etiã qꝛ prauis suis moribꝫ
vitã alioꝝ corrumpebant. Et ideo dñs nõ ob
stante offensione eoꝝ publice veritatẽ quã illi
odiebant ⁊ eoꝝ vitia arguebat. Vñ Matth.
xv.ca.discipulis ei dicentibus. Scis qꝛ iudei
audito hoc verbo scandalizati sunt. Respõ
dit. Sinite illos ceci sunt ⁊ duces cecorum. Ꝗ
ergo apl'us dicat. Sine offensione estote. Rñ
dendũ. Ꝗ hõ sic dʒ esse sine offensione oibus
vt nulli det suo facto vl' dicto minus recto oc
casionẽ ruine. Si tñ de veritate scandalũ orit̃
vtilius scandalũ nasci ꝑmittit̃ qꝫ veritas reli
quat̃. ¶ Scd̃o iudei dicunt xp̃m fuisse pecca
torẽ ⁊ legis trãsgressorẽ ꝑꝑ violationẽ. qꝛ sab
bata violabat. Preceptum quippe erat vt nil
operis tũc fieret. Ipse ergo dixit languido quẽ
sanauit in probatica piscina vt tolleret lectuʒ
suũ. Joãnis.v.ca. Et cõsensit discipulis qui i
sabbato spicas euellebant excusando eos. vt
habet̃ Matth.xij.ca. Ergo in hoc peccauit ⁊ ꝯ
legẽ fecit. Ad hoc rñdet sctũs Tho.in.iij.ꝑte.
q.xl. Ꝗ xp̃s in oibus sm̃ legis precepta cõuer
satus est.in cuius signũ etiã voluit circũcidi.
circũcisio eni est quedã ꝓtestatio legis inplẽ
de. Ꝗ ãt curauit in sabbato languidũ cui di
xit vt tolleret lectũ suũ nõ fuit ꝯ legẽ. Primo
qꝛ ꝑ preceptũ de sanctificatione sabbati non
interdicit̃ opus diuinũ sed humanũ. Quãuis
eni deus die septima cessauerit a nouis creatu
ris cõdendis.qꝫtũ ad earũ principia. semꝑ tñ
opatur in rerũ cõseruatione ⁊ gubernatione.
Itaqꝫ miracula que xp̃s faciebat in sabbato
nõ erant opa humana sed diuina. Vñ ipse di
xit Joãnis.v.ca. Pater meꝰ operat̃ vsqꝫ mõ
⁊ ego operor. Scd̃o xp̃s nõ fecit ꝯ legẽ. qꝛ illo
precepto de sabbato sctificãdo nõ ꝓhibentur
opera que sunt de necessitate salutis corꝑalis
Vñ Luce.xiij.ca.dixit. Vnusqsqꝫ vr̃m nõ sol
uet sabbato bouẽ suũ aut asinũ a ꝑsepio ⁊ du
cit adaquare. Et infra.xiiij.ca. Cuius vestruʒ
asinus aut bos in puteũ cadit ⁊ nõ ꝯtinuo ex
trahet illũ die sabbati. Manifestũ est autẽ ꝙ
opa miraculosa que xp̃s faciebat ad salutem
corporis ⁊ aie ꝑtinebant. Tertio nõ fuit legis
transgressor xp̃s qm̃ illo precepto nõ ꝓhibent̃
opa q̃ ꝑtinẽt ad dei cultuʒ. Vñ dixit Matth.
xij. An nõ legistis in lege quia sabbatis sacer
dotes in tẽplo sabbatũ violant. ⁊ sine crimine
sũt. Et Joãnis.vij.ca.dixit. Circũcisionẽ hõ
accipit i sabbato. Ꝗ ãt xp̃s paralitico mãdauit
vt lectũ suũ sabbato portaret ad cultũ dei ꝑti
nebat.i.ad laudẽ virtutis diuine. falso ḡ obij
ciebant iudei dicentes Joãnis.ix.ca. Non est
hic homo a deo qui sabbatũ nõ custodit. Sil'i
ter discipuli nõ fecerũt ꝯ legẽ cũ spicas colle
gerunt in sabbato qꝛ sic facere cogit illos ne
cessitas. ꝓpterea iudeis murmurantibus re
spõdit xp̃s. An nõ legistis qd fecerit dauid qñ
esurijt ⁊ qui cũ eo erant. Quõ intrauit in do
mũ dei ⁊ panes propositionis comedit. licet i
lege preceptũ fuisset ꝙ panes illos sacerdotes
soli comederent. Imminẽte tñ necessitate da
uid sctũs predictos panes sine pctõ comedit.
sicut pʒ.i. Regũ.xxi.ca. ¶ Tertio iudei dicunt
xp̃m fuisse reprehensibilẽ ꝑꝑ indignationem
Indignabat̃ enim ⁊ irascebat̃ verbisqꝫ ⁊ fa
ctis molestabat phariseos ac illorũ sequaces.
Loqbat̃ illis cõtũeliose ⁊ eiecit flagello emẽ
tes ⁊ vendentes de templo. Ira ãt opponitur
mãsuetudini vt patet per ph'm in.iiij.ethico.
Et vt inquit Jacobus.i.ca. Ira enim viri iu
sticiã dei non operatur. Ex quo videt̃ ꝙ xp̃us

nec iustus nec mãsuetus fuit ergo peccator ⁊ culpabilis multũ. Ad qđ rñdemus ꝫm doctrinã theologoꝝ ꝙ in xp̃o nõ fuit ira que est vitium. sed ira ꝑ zelũ a ratione imperata. Nam vt dicit Aristo. Nõ irasci vbi ⁊ qñ oportet videtur insipientis esse. Ira ergo que transgreditur ordinẽ rõnis est cõtra iusticiã ⁊ mãsuetudinẽ. nõ ira que est ꝫm rõnis imperiũ. Locutꝰ itaqꝫ est xp̃s cõtumeliose phariseis amore iusticie ⁊ veritatis. Siliter ꝓpter zelũ eiecit oẽs ementes ⁊ vendentes de templo. in q̊ etiã suam diuinitatẽ declarauit. Vñ Hieroꝰ sup mattheũ ait. Inter oia signa q̃ fecit dñs h̃ videt̃ esse mirabilius ꝙ vnus hõ ⁊ illo tp̃e cõtemptibilis potuerit ad vnius flagelli verbera tantã eijcere multitudinẽ. Igneũ eni qđdã ⁊ sidereũ radiabat ex oculis eius ⁊ diuinitatis maiestas lucebat in facie. Et Origenes dicit sup ioãnẽ. hoc esse maius miraculũ eo q̊ aqua cõuersa est in vinũ eo ꝙ illic subsistit inaiata materia. hic vero tot miliũ hoim domant̃ ingenia. Nihil ergo ꝯ xp̃m loq̃ dñt iudei maligni. sed agnoscere prauitatẽ ⁊ duritiã cordis eoꝝ ¶ Qꝫ sepenumero mali ꝑsequunt̃ bonos propter odiũ ⁊ inuidiam ac propriũ amorẽ. ita iudei ꝑsecuti sunt xp̃m. ¶ Capitulum. iij.

TErtia rõ principalis qua probamus innocentiã xp̃i dr̃ exemploꝝ multitudo. Sunt nanqꝫ in promptu exempla plurima in scripturis diuinis ⁊ humanis. in quibus ostẽdit̃ q̃ꝫ sepenumero qui mali fuerũt ⁊ pestilentes. innocentibus ⁊ bonis ac iustis aduersati fuere. Qđ factũ cõperimus triplici de causa.

Prima propter odium veritatis.

Scđa propter inuidiã aliene felicitatis:

Tertia propter satisfactionem cupiditatis.

¶ Pria cã quare multi scelerati hoies iustis ⁊ bene viuentibus fuerũt aduersati. fuit odiũ veritatis. Nam q̃ illi vt debebant veritatem loquebant̃ odio sunt habiti. Inquit eni Terẽtius. Obsequiũ amicos veritas odiũ parit. ⁊ Hieroꝰ ad occeanũ. Ita se hꝫ natura vt amara sit veritas. vitia vero dulcia existiment̃. Sꝫ quõ inqs hoc est credibile vt veritas odienda sit cũ Lactantius dicat in. i. li. diuinaruꝫ insti. Nullus est suauior aie cibus q̃ꝫ cognitio veritatis. Et rñdet dñs Bonauen. in ꝓlogo ꝑmi libri sniaruꝫ. Qꝫ duplex est effectus veritatis. Primus est illuminare ⁊ q̃ꝫtũ ad istuꝫ nemo ipsã odit. q̃ oẽs nãliter illuminari desiderãt. Scđus effectus est arguere ⁊ hũc hꝫ in malis manifestãdo eni mala redarguit illa facientẽ Ex quo mali odiũt veritateꝫ. Vñ saluator nr̃ Ioãnis. iij. ca. dixit. Ois q̃ male agit odit lucẽ Et vt veniamus ad rẽ est exemplũ Isaie innocentis q̃ ꝑꝑ veritatẽ fuit serra secatus. de quo inq̃t Hieroꝰ in ꝓlogo i isaiã. Isaias i hierl̃m nobili genere ortus est. ibiqꝫ ꝓphetauit sub manasse rege. sectus in duas partes occubuit Manasses idolatra fuit. ⁊ Isaiã auũ maternũ ꝫm hebreos vel affinẽ suũ eiectũ extra ciuitatem hierl̃m circa piscinã siloe serra lignea ꝑ mediũ secari fecit. De Ieremia insup diximus in sermonibus de timore diuinoꝝ iudicioꝝ. qualit̃ grauissimas ꝑꝑ veritatẽ passus ẽ ꝑsecutiones ⁊ iniurias. tandeꝫ lapidatus est. Vñ Hieroꝰ in prologo in Ieremiã dicit. Ieremias anathothites q̃ est viculus tribus ab hierl̃is distans miliaribus apud taphnas in egypto de ppl̃o lapidibus obrutus occubuit. Iacet vero in eo loco sepultus quo dudũ pharao rex habitauerat. Et qm̃ postulatione sua defugatis ab eodẽ loco serpentibus. egyptios a tactu aspidũ facit esse securos Magna enꝫ ibi religione egyptij venerant̃. hec Hieroꝰ. Daniel ꝑꝑ veritatẽ leonibus deputatus fuit in quoꝝ lacu ꝑmansit sex diebus. Ad quẽ adductus est ꝑ angelũ Abacuc vt cibaret eũ. vt scribit̃ Danielis vltimo ca. Ioãnes baptista q̃ arguebat herodẽ ꝓpter herodiadẽ quã tulerat fr̃i suo philippo vxorẽ vt refert Marcꝰ ca. vi. In vinculis positus est ⁊ capite truncatus. Anaxagoras apud Athenienses reus factus ẽ q̃ dixit solẽ esse lãpadẽ ardentẽ. negãs vtiqꝫ esse deũ. vt dicit Augꝰ li. xviij. de ci. dei Socrates propter veritatis patrociniũ veneno perijt. Cicero vt scribit Plutarcus quartũ ⁊ sexagesimũ agens annũ. iussu Marci antonij ꝓpter philippicas quas ꝯ eũ scripserat capite ⁊ dextera trũcatus est. Sed Lactantiꝰ defendere volens veꝝ cultũ xp̃i aduersus deos falsos gentiliũ. Ciceronẽ reprehendit q̃ i rebus diuinis timuit veritatẽ sua eloquẽtia ꝓtegere. Inq̃t eni li. ij. sic. Cũ intellexisset Cicero falsa esse q̃ hoies adorarẽt multaqꝫ dixisset q̃ ad euersionẽ religionũ valerẽt. subdidit illa nõ esse vulgo disputãda. Et infra sequit̃ Si q̃d tibi virtutis est Cicero experire ppl̃m facere sapientẽ. digna res est vbi oẽs eloquẽtie tue vires exeras. Nõ eni verendũ est ne tibi in tã bona cã deficiat orõ. q̃ sepe ẽt malas copiose ac fortit̃ defẽdisti. Sꝫ nimiꝝ Socrat̃

carcerē times ideoq̄ patrociniū veritatis su/scipere nō audes. At mortē vt sapiens contē/nere debuisti. Et erat multo pulchriꝰ vt ob bñ dicta q̄z ob maledicta morereris. Nec tibi lau dis plus philippice afferre potuerūt q̄z discus/sus error humani generis ⁊ mentes hoim ad sanitatē tua disputatiōe reuocare. hec Lactā tius. Verūtñ ⁊ si cicero nō oia dixit que forte nouit de supstitionibus noxijs gentiliū. Nobis dꝫ esse satis ꝙ Marcus antonius illū occi di fecit. qm̄ vitia illius ⁊ scelera tacere noluit Vt eni tradit Plutarcus Marcus antoniꝰ odio erat cūctis bonis ꝓpter suā lasciuā vi/tam versabaꝛ quidē libenter inter aleatores. scorta. mimos ⁊ histriones. Qui tādē ab octa uiano supatus Alexandrie vbi fugiens se col legerat anno etatis sue qnquagesimosexto gla dio se peremit. Et ne multa dicamus iniquis ⁊ deprauatis mentibꝰ magis placent adulato res blandi falsa loquentes q̄z q vera dicere q̄/cūq̄zmō conanꝛ. ¶ Scđa cā q̄re mali insidiāꝛ bonis illosq̄z psequunꝛ. est inuidia felicitatis aliene. de hac Vo plene dixi i quadragesimali de penitentia in sermōe de inuidia. vbi cōme morandū est q̄lit innocens Abel a frē chaym pemptus fuit vt scribiꝛ Genē. iiij. ca. Et io/seph a frībus venditus ismaelitis vt dꝛ Ge/neꝛ. xxxvij. ca. Et dauid a saule tentatꝰ occidi vt poniꝛ. i. Regū. xviij. ca. Ibiq̄z de Furio ca millo ⁊ Scipione affricano explicatū est q̄z̄ta iniuste tulerūt eis ab inuidis ciuibꝰ irrogata ¶ Tertia cā q̄re innocentes ⁊ iusti oppressi sunt ab iniquis pp satisfactionē cupiditatis. Exemplū est de naboth de q̄ scribiꝛ. iij. Regū xxi. ca. Qꝛ occisus est procurante dolosa iecza/bele vxore regis Agab eo ꝙ noluit dare vineā suā q̄ erat iuxta palatiū achab regis samarie quare a falsis testibus cōuictus tanq̄z blasfe/masset deū ⁊ regē extra ciuitatē lapidatus est De susanna insup legimus Danielis. xiij. ca. Qꝛ eo qꝛ nō cōsensit in libidinē illoꝝ senū qui exarserant in cōcupiscentiaꝫ eius ꝓcurabant illi ignominiosā eiꝰ mortē. q̄ secuta fuisset nisi deus suscitasset spm̄ danielis q senes de falsa criminatione cōuicit. quare ⁊ ipsi lapidati sūt Susāna Vo ō infamia ⁊ morte diuinitus re/leuata. Dn̄s igiꝛ nr̄ iesus xp̄us vt diximus in supioribꝰ veritatē docebat arguebatq̄z vitia publica phariseoꝝ. Insup ⁊ turbe seq̄bant eū eratq̄z fama illiꝰ in pplo fulgētissima. Quare pharisei odiebāt eū ⁊ inuidebāt glie ac fame sue. Insup timebāt ne forte aliq̄ nouitas seq̄/reꝛ ex q̄ indignati romani se suaq̄z dissiparēt Jō oi hūanitate ac veritate deposita q̄sierūt pilatū vt eū morti traderet. O igiꝛ gens cru/delissima iudeoꝝ. O crudelitas inaudita. O excogitata malicia. Cōuenerūt aduersus sctm̄ sctōꝝ ⁊ paratū nos sua passiōe saluos facere morte violenta pemerūt. Cuius nomen bene dictōne deuotissime benedicamus laudemus/q̄z in secula seculoꝝ Amen.

¶ Sermo quartusdecimus de sublimitate ⁊ magnificentia crucis in qua xp̄s operatus est salutem humani generis.

Humiliauit semetip sū factus obediens vsq̄z ad mortez mortē āt crucis pp qđ ⁊ deus exal tauit illū ⁊ dedit illi nomen qđ est sup oē nomen. Doctoris gentiū Vba sūt ista ad Philipen. ca. ij. Pijssima verba de cruce xp̄i ꝓclamata offendūt aures maliuolas iniq̄/rū. ꝓ quibꝰ ita loquiꝛ paulus. i. ad Corin. ca. i. Verbū eni crucis pe⁊ūtibus quidē stulticia est his āt q salui fiūt. i. nobis virtus dei est. Et i/fra. Judei signa petūt greci sapientiā querūt Nos āt predicamꝰ xp̄m crucifixū iudeis qdē scandalū. gentibꝰ āt stulticiā. Quia Vo hūa/ni generis redemptio facta est p xp̄m in cruce Indeq̄z oēs grē ⁊ salutꝭ emanat plenitudo vt letenꝛ fideles deuoto corde colentes xp̄m pen dentē i ligno. terreanꝛq̄z iudei ⁊ increduli oēs In hoc sermone de laudibus crucis xp̄i dice/mus. Ad illā vtiq̄z auctor vite humilis ⁊ mā/suetus cōscēdit. vt vñ mors oriebaꝛ inde vita resurgeret. De ipsa itaq̄z bñdicta cruce locu/turi tria mysteria ꝓponimus contemplanda

Primū dꝛ magnificationis.

Secundum exaltationis.

Tertium adorationis.

¶ De dignitate crucis que colligi potest ex fi guris ⁊ reuelatione atq̄z inuentione ipsius.

Capitulum. i.

Primū mysteriū cōtemplandū de cruce xp̄i dꝛ magnificationis. diligēter quidē pscrutari debemus q̄z̄ta sit dignitas ⁊ magni ficentia crucis. Qđ poterimus facile deprehē dere si voluerimus de illa cōsiderare atq̄z in/spicere maxime tria.

Primo eius figurationem.

Secundo eius reuelationem.

Tertio eius inuentionem.

Qualiter crux ꝗ̃tũ ad materiã figurata fuit.
¶ Primo possumus cognoscere magnificen
tiã ⁊ dignitatẽ crucis si cõsideremus eius fi-
gurationẽ. Inuenimꝰ nãqꝫ multa magnalia
dei nõ sine mysterio i ligno celebrata. q̃ vtiqꝫ
lignũ illud venerabile crucis in q̃ saluator nr̃
ꝑpendit premõstrarũt ⁊ figurarũt vt Augꝰ
dicit in sermone de passione. In.ij. nanqꝫ ca.
Genesis legimꝰ ꝙ ꝓduxit deus lignũ vite i
medio ꝑadisi cuiꝰ fructꝰ senectutẽ ipediebat
ẜm Aug. li.xiiij.de ciui.dei. Qđ ita declarat
Nicholaus de lira. Ad vitã inqt vniuersalez
ꝯtinuãdo requirit cibꝰ ꝑ quẽ restituit hũidũ
deꝑditũ per actionẽ caloris nãlis. verũtñ ista
restauratio nõ fit ẜm equalẽtiã vt dicit phus
in.i.de generatiõe. Quia caro generata ex ali
mento impurior est ꝗ̃ prima. sicut ⁊ vinũ ge
neratũ ꝑ aq̃ appositionẽ ⁊ ꝯuersionẽ q: si con
tinuaret talis appositio vinũ fieret aquosũ ⁊
tandẽ deficeret species vini. Et eodẽ mõ q: ca
ro generata ꝑ alimentũ impurior est ⁊ ꝑ talez
ꝯtinuationẽ inducit senectꝰ in qua carnes sũt
impuriores ⁊ tandẽ deficit vita. Ad hoc ergo
ꝙ predicta restauratio fieret in Adã ẜm equi
ualentiã ⁊ ꝑ cõsequẽs impediret senectus da
bat sibi edere de ligno vite. Potuit hoc figu
ra esse ligni crucis xp̃i cuius fructus a fidelibꝰ
degustatus vitã gr̃e cõẜuat in aĩa. Fructꝰ eni
crucis est dñs iesus xp̃s ꝓ nobis pctõribꝰ cru
cifixus. In.vi.ãt ca. Genesis habet. ꝙ volẽs
deus tp̃e diluuij in noe ⁊ filijs eorũqꝫ vxoribꝰ
humanũ genus saluare precepit archã fieri đ
lignis leuigatis. potuisset nãqꝫ deꝰ absqꝫ tan
ta inundatione aquaꝝ in aliq̊ mõte aqs disco
ꝑto vel alia via saluos facere illos. Voluit tñ
vt id fieret in archa lignea ad denotandũ ꝙ i
lignea cruce erat humani generis salus ꝓcu-
rãda. Scribit ad hoc Exodi.iiij.ca. ꝙ cũ deꝰ
clementissimus misit moysen ⁊ aaron ad pha
raonẽ ꝓ liberando pp̃lo suo. cũ allegasset moy
ses inabilitatẽ suã eo ꝙ impedite ⁊ tardioris
esset lingue. dixit dñs ad eũ. Aaron loquet ꝓ
te ad pp̃lm ⁊ erit os tuũ. tu ãt eris in his q̃ ad
deũ ꝑtinent. virgã quoqꝫ hãc sume in manu
tua in q̃ facturus es signa. hec fuit illa virga q̃
ꝯuersa est in serpentẽ corã pharaone ⁊ rursũ
in virgã redijt vt patet Exodi.vij.ca. Hec fu
it virga qua moyses ꝑcussit aq̃s fluminis que
mox velut sanguis facte potari nõ poterant.
hec fuit virga in q̃ cõpleta sũt alia signa que
omittamus cã breuitatis. Non est tñ pretere
undũ silentio id qđ factũ est dũ opus fuit pu-
gnare ꝯ amalechitas. vt eni scriptura tradit
Exodi.xvij.ca. Tunc dixit moyses ad Josue.
Elige viros ⁊ egressus pugna ꝯ amalech. cras
ego stabo in vertice collis hñs virgã dei i ma
nu mea. Fecit iosue iuxta v̾ba moysi ⁊ pugna
uit ꝯ amalech. Moyses ãt ⁊ aaron ⁊ hur ascẽ
derũt suꝑ verticẽ collis. orauitqꝫ ibi moyses ex
pãsis manibꝰ ⁊ secuta ẽ victoria. Quid in tot
prodigijs dei virtute ac potẽtia oꝑatis virga
illa semꝑ ꝯtrecta fuit vsqꝫ ad hanc victoriam
nisi vt presignaret virga crucis xp̃i in q̃ cõsũ-
manda erat hũani generis redemptio ⁊ ptãs
diabolica superanda. In.xv.insuꝑ Exodi ca.
narrat queãdmodũ aq̃ marath fluminis ama
rissime in dulcedinẽ verse sũt eo ꝙ moyses po
suit ibi lignũ qđdã qđ ostendit ei deꝰ. Et hoc
lignũ crucis xp̃i presignauit. qm̃ per xp̃m in eo
crucifixũ amaritudo peccatoꝝ hoim vertit in
dulcedinẽ quibus dat spes ⁊ fiducia venie cõ
sequende. Exodi ẽt ca.xxvij. fit mentio de ar-
cha quã fecit beseel de lignis sethim. in q̃ re-
condita fuerũt virga in memoriã liberatiõis
de egypto. Mãna in memoriã refectionis in
deserto ⁊ tabule i memoriã date legis. Et hec
archa figura esse potuit crucis de ligno fabri-
cande. in qua reponi debebat saluator mundi
In ipso nanqꝫ fuerũt tres nature in vna ꝑso
na diuina. s. increata ⁊ spũalis creata ⁊ corꝑa
lis. diuina nã designat ꝑ virgã. nã ẜm cã ipse
dei filius est dei virtus. Spũalis etiã natura
xp̃i. s. aĩa eiꝰ sctissima ꝑ duas tabulas legis ex-
primit in quibus erat lex diuina ꝯscripta. per
duas nãqꝫ tabulas duo designant q̃ sũt in aĩa
xp̃i. intellectꝰ videlicet in q̃ erat ois scia. ⁊ vo-
luntas in q̃ fuit ois rectitudo ⁊ bonitas. ꝑ mã
na v̾o denotat nã carnis xp̃i que fuit purissi
ma ab oĩ labe pcti. Vltimo ad mentẽ euocan-
dũ censeo illud qđ Numeri ca.xxi. ponit. qñ
misit deus in pp̃lm de ipso male loquentẽ ser
pentes ignitos. ⁊ oranti pro pp̃lo moysi dixit
dñs. fac serpentẽ eneũ ⁊ pone in ꝑticã eminen
tẽ i medio pp̃li ⁊ quicũqꝫ ꝑcussus fuerit a ser
pẽte respiciat eũ ⁊ viuet. ⁊ factũ ẽ ita. Hic ser
pẽs figura fuit xp̃i q in ꝑtica crucis effigendꝰ
erat. ꝑ cuiꝰ intuitũ fide ac deuotõe sanamur a
morsibꝰ demonioꝝ. Ex dict. clarere põt ꝗ̃ sit
ꝑcelsa ꝗ̃ue sublimis arbor cruc. xp̃i. q̃ depu a
ta fuit vt eẽt instrumẽtum in q̊ dei filiꝰ hoim
pctã sanaret. ¶ Scđo possumꝰ cognoscere di
gnitatẽ ⁊ magnificẽtiã cruc. si ꝯsideremꝰ eiꝰ

reuelationē. Innotuit quippe regine Sabbe
ꝙ in cruce pati debebat dei filius incarnatus
qđ nō ex vi sui ingenij sed dei reuelatione pre
uenit. Sic eni de mysterijs xp̄i ꝓphetico spū
sibylle locute sūt. ita hec regina Sabba pdixit
in ligno xp̄m fore passurū. Qualiter āt hoc fa
ctū sit audiamus. Refert mgr̄ in historia scho
lastica. Ꝙ regina Sabba vidit in quadā do/
mo salomonis q̄ dicebat̄ domus saltus lignū
quoddā pulcherrimū dixitq̄ȝ salomoni ꝙ in
illo esset crucifigendus vnus. ꝑ cuius mortem
regnū iudeoꝝ deleri debebat. Istud āt lignuȝ
vt asserit ioānes belet remanserat in pretacta
domo. qm̄ cū satis rectū ⁊ pulcherrimū vide/
ret̄ nunq̄ȝ potuit alicui opificio deputari. duȝ
āt qn̄q̄ȝ longitudine supabat. aliqn̄ vero breui
tate deficiebat. Quare artifices illud dimise/
runt. Salomō itaq̄ȝ verba regine Sabbe ma
gnifaciens. lignū ipsū in ꝓfundis terre visce
ribus iussit sepeliri. In eo āt loco postea ꝓba
tica piscina fuit cōstructa. de qua dicit Ioan/
nes. v. ca. Ꝙ in circuitu iacebat īfirmoꝝ mul/
titudo. Angelus vero dn̄i ꝟm tp̄s descendebat
in piscinā ⁊ mouebat̄ aqua ⁊ sanabat̄ vnus.
Que vtiq̄ȝ fiebant nō solū angeli descenden/
tis presentia. sed etiā ꝟm aliquos ipsius ligni
virtute. Instante āt die qua xp̄s crucifigi de/
bebat. pretactū lignū supnatasse miraculose ꝑ
hibet̄. qđ vidētes iudei acceperūt ⁊ ex eo cru/
cē dn̄o parauerūt. ¶ Tertio possumus cogno
scere dignitatē ⁊ magnificentiā crucis si con/
sideremus eius inuentionē. Nā post xp̄i passi
onē iterū a iudeis abscondita fuit. ⁊ ꝑ annos
ducentos ⁊ vltra sub terra latuit. Inuēta vero
fuit ab helena cōstantini matre mō q sequit̄.
Cū eni ipse constātinus vt ecclesiastica testat̄
historia cū hostibus copiosissime cōgregatis
iuxta danubiū manus cōserere deberet. nocte
sui exercitus pericula cogitans ⁊ timēs suoꝝ
stragem ⁊ sanguinis effusionē oculos ad celū
leuauit. Et in somnis vidit ad orientalē ꝑtem
signū crucis in celo. s. aereo fulgore igneo ruti
lare. Angelosq̄ȝ astare sibiq̄ȝ dicere Constan/
tine in hoc signo vinces. Qui tali visione ꝯfor
tatus si̅litudinē ipsiꝰ ex auro fecit. ⁊ ante suū
exercitū ferri iussit. irruensq̄ȝ in hostes ipsos ī
fugā ꝯuertit. ⁊ multitudinē maximā interfe/
cit. Scd̄m quosdā iste cōstantinꝰ fuit pr̄ illius
cōstantini quē btīssimus siluester baptizauit q
post victoriā in xp̄m credidit. Et postmoduȝ
ab Eusebio papa suscepit sacrum baptisma.

Mortuo vero eo Cōstantinus filius memor
victorie pr̄is quā virtute scē crucꝭ habuerat
helenā matrē suā hierosolymā ꝓ ip̄a cruce ī/
uenienda transmisit. Alij vero tenēt ꝙ iste cō/
stantinus fuit idē quē baptizauit Siluester q
post illā victoriā habitā ꝑfecte n̄ credidit nec
tūc sacrū baptisma suscepit. Sȝ aliquāto tp̄is
interiecto visionē illā petri ⁊ pauli vidit ⁊ sa
cro baptismate est renatus ⁊ a lepra mūdatus
in xp̄m deinceps ꝑfecte credidit ⁊ sic matrem
suā hierosolymaȝ misit vt crucē dn̄i requireret
Cū āt hierosolymā helena venisset. oēs iudeo
rū sapientes q ꝑ totā regionē repti sunt ad se
cōgregari precepit q̄s de cruce xp̄i ⁊ passionis
loco interrogauit. cōminataq̄ȝ est illis ꝙ nisi
veritatē patefacerēt. faceret eos oēs igne cre/
mari. At illi timētes tradiderūt quēdaȝ apud
eos multe auctoritatis virū cui nomē erat iu/
das dicentes. Hic o dn̄a iusti ⁊ ꝓphete filius
optime nouit legē. ⁊ tibi oia q̄ ab eo q̄sieris in/
dicabit. Tūc illa oēs dimittens tenuit iudam
Cui dixit. mors ⁊ vita apposita sūt tibi q̄ ma
lueris elige. ostēde mihi lignū scē crucꝭ. Qui
dū hoc se scire negaret duro est carceri manci
patꝰ. Post dies vero sex extrahi se petijt ⁊ cru
cem se indicaturū ꝓmisit. Cū ergo extractus
venissȝ ad locū ⁊ ibidē orasset. locus subito cō
moueт̄ ⁊ fumus aromatū miri odoris sentit̄.
ita vt miratus iudas ambabus manibꝰ plau/
deret ac diceret. In veritate xp̄e tu es saluator
mūdi. Erat āt i illo loco sicͭ i historia eccl'iasti/
ca legit̄ tēplū venerꝭ qđ Adrianꝰ ipator ibidē
ꝯstruxerat. vt si quis xp̄ianoꝝ i illo loco ado/
rare voluisset videret̄ venerē adorare. Ob qđ
pene obliuioni locus fuerat datus. Regina āt
templū fūditus fecit destrui. ⁊ locū arari. Pꝰ
hoc iudas ꝑcingens se viriliter fodere cepit. ⁊
viginti passus fodiens tres cruces abscondi/
tas reperit quas ad reginā ꝓtinꝰ deportauit
Cū āt crucē xp̄i ab illis latronū nescirent di/
scernere eas in ciuitatis medio posuerūt. ibi/
dē gl'iam dn̄i prestolātes. Et ecce circa horaȝ
nonā quidā iuuenis mortuus defert̄. iudas fe
retrū tenuit ⁊ primā ⁊ scd̄am crucē sup corpꝰ
defuncti posuit sed nequaq̄ȝ ille surrexit. Ap/
posita vero tertia ꝓtinus redijt defunctus ad
vitā. pꝰ h̄ iudas baptizat̄ ⁊ qriacus appellat̄
q defūcto hierosolomytanoꝝ ep̄o est ep̄s ordi
natus. Cū aūt btā helena clauos dn̄i nō habe
ret rogauit ep̄m quiriacū vt ad locū ꝑgeret ⁊
clauos inquireret. qui dum venisset ad locū ⁊

orasset continuo claui velut aurũ in terra ful
gentes apparuerũt. q̊s ille accipiẽs regine de/
tulit. Crucis ꝟo ꝑtẽ helena detulit filio. ꝑtẽʒ
ꝟo argento ornatã reliq̄t in loco. Clauos in/
sup obtulit filio. Ex quibꝰ vt refert Eusebius
cesariensis frena quibꝰ vterer̃ ad bella cõpo/
suit. ⁊ ex alijs galeã suã armauit. Gregorius
ꝟo turonenſ asserit fuisse quattuor clauos.
ex quibus helena duos in freno imperatoris
posuit. tertiũ in imagine cõstãtini q̃ rome su/
ꝑeminebat vrbi locauit. Et quartum in mare
adrianũ qđ vsqʒ tũc fuerat nauigantiũ vora/
go ꝓiecit. Patet iã q̄ʒ excelsa sit gloria crucis
qñ vt Crisosto. dicit. Crux de penis latronuʒ
transit ad frontes imperatorum.

¶ Qualiter crux exaltata fuit dum xp̄s in illa pependit. ⁊ post tp̄e heraclij imperatoris ⁊ in fine in die iudicij. ¶ Capitulum ij.

Secundũ mysteriũ contemplandũ de cru
ce xp̄i dr̃ exaltationis. Potest autem di
stingui triplex exaltatio.

Prima dr̃ passionalis.

Secunda singularis.

Tertia generalis.

¶ Prima exaltatio crucis dr̃ passionalis. tũc
siquidẽ exaltata fuit qñ in ea exaltatus est dei
filius. q Ioãnis. xij. ca. dixit. Ego si exaltatus
fuero a terra oĩa trahã ad meipsũ. Sed ħ pos
set aliq̄s querere. Cur xp̄s mori noluit in aliq̄
domo siue sub tecto. sʒ crucifixus ĩ aere. ad qđ
rñdemus q̄ hoc cõgrue factũ est triplici rõne

Primo ratione medietatis.

Secundo ratione cõmunitatis.

Tertio ratione sanctitatis.

¶ Primo xp̄s mori voluit in aere rõne medi
etatis ad innuendũ q̄ sicut aer est medius in/
ter celũ ⁊ terrã. sic ip̄e fuit mediator inter deũ
⁊ hoiem. Scribit tñ Augꝰ li. ix de ciui. dei. Q̄
qdã p̄hi dixerũt mediatores eẽ int̃ nos ⁊ deuʒ
demones. qm̃ deus est imortalis ⁊ sine oĩ mi/
seria. hoĩes miseri ⁊ mortales demões miseri
⁊ imortales. Cũ g̃ imortale ⁊ miserũ mediũ sit
inter imortale ⁊ btũm ⁊ mortale ⁊ miserũ. vi/
derer̃ q̄ demones inter deũ ⁊ hoĩes debeant
esse mediatores. Sed hoc esse nõ põt. q̄ꝛ demo
nes separant ⁊ impediũt accessũ ad btitudinẽ
Iõ dicit Augꝰ. Alius est medius malus q se/
parat amicos sic est diabolꝰ. Alius est mediꝰ
bonus q reconciliat inimicos. s. dñs iesus xp̄s
Silr̃ et angeli boni nõ pñt esse mediatores qm̃
ipsi sũt imortales ⁊ bti quoꝝ neutra ꝓprietas
cõuenit hoi. Oportet ergo q̄ aliq̄s sit media/
tor q sit mortalis ⁊ btũs. mortalis ad tp̄s. btũs
ꝑpetuo. vt eo q̄ mortalis ad tp̄s cõueniat cuʒ
hoie existente in via. ꝑ hoc q̄ btũs ꝯueniat cũ
his qui existunt in pr̃ia. talis est xp̄s deus hõ
Ideo Augꝰ vbi. s̃. dicit. Querẽdus est mediꝰ
q nõ solũ homo verũ etiã deus sit. vt hoies ex
mortali miseria ad btã̃m imortalitateʒ huius
medij btã mortalitas interueniẽdo perducat
Quẽ neqʒ nõ fieri mortalẽ oportebat neqʒ ꝑ/
manere mortalẽ. Mortalis quippe factus est
nõ infirmata ꝟbi diuinitate. sed carnis infir
mitate ꝑcepta. Non ãt ꝑmansit in ipsa carne
mortalis q̄ꝛ resurrexit a mortuis qm̃ hic ẽ fru/
ctus mediationis eius. vt nec ipsi ꝑ ꝑ q̊s libe/
randos mediator effectꝰ est. in ꝑpetua carnis
morte remanerent piũ itaqʒ mediatoreʒ inter
nos ⁊ deũ ⁊ mortalitatẽ hr̃e oportuit transeũ
tẽ. ⁊ beatitudinẽ ꝑmanentẽ. vt ꝑ id qđ transit
congrueret mortuis. ⁊ ad id qđ ꝑmanet trans
ferret ex mortuis. Ex his colligimus q̄ xp̄us
inq̄ʒtũ hõ est mediator int̃ nos ⁊ deũ. vt dicit
Alexander in. iij. Extrema enĩ sũt deus imor/
talis ⁊ btũs hõ mortalis ⁊ miser. Medius est
hõ mortalis ⁊ btũs qui fuit xp̄s q̄ʒtũ ad nãm
humanã. Sed ꝯ hoc argui posset ac mõstrari
q̄ xp̄s inq̄ʒtũ hõ nõ sit mediator. Mediũ enĩ
dʒ cõicare cũ vtroqʒ extremoꝝ. Sʒ xp̄s inq̄ʒ/
tũ hõ nõ cõicat nisi cũ altero. s. cũ hoibus ⁊ nõ
cũ deo. ergo inq̄ʒtũ hõ nõ est mediator. Ad ħ
rñdet Alexander q̄ mediũ dr̃ tripliciter. Pri
mo q̄ʒtũ ad cõuenientiã nature. Scđo q̄ʒtum
ad cõuenientiã ꝓprietatis. Tertio q̄ʒtũ ad cõ
uenientiã ꝑsone. Primo mõ est mediũ in co/
loribus. Et sic nõ est mediũ inter deũ ⁊ hoiem
qm̃ nõ põt esse nã media. Scđo q̄ʒtũ ad cõue/
nientiã ꝓprietatis xp̄s põt dici medius q̄ʒtũ
ad humanã nãm inter deũ ⁊ hoiem. qm̃ hʒ ꝓ
prietates cõuenientes cũ vtroqʒ. cũ deo. s. bti/
tudinẽ. plenitudinẽ gr̃e ⁊ scie. Et hʒ alias pro
prietates in quibus cõicat cũ hoie. s. mortali/
tatẽ ⁊ alios cõmunes defectus. Cũ ergo dr̃ q̄
necessariũ est mediũ cõicare cũ extremis. In/
telligendũ q̄ deus ⁊ hõ non sunt extrema s̄m
suas naturas. sʒ q̄ʒtũ ad suas ꝓprietates. Vñ
deus dicebar̃ extremũ rõne sue imoralitatis
⁊ btitudinis. hõ ꝟo rõne sue miserie ⁊ morta
litatis. Xp̄s ãt q̄ʒtũ ad nãʒ humanã vtriusqʒ
cõicat alterã ꝓprietatẽ. Tertio mõ dr̃ xp̄s me
dius inter deũ ⁊ hoiem. s. q̄ʒtũ ad cõuenientiã
persone eo q̄ eius yꝑostasis est in duabus na/

turis. Vñ dicit Damascenus. q eius ypostasis est ex duab⁹ naturis. qđ sic exponit. id est i
duabus naturis subsistit. s. diuina ⁊ humana
nec mutat diuina in humanā. nec ecōuerso. sꝫ
vtraqꝫ in sua ꝑfectione remanet. Xp̄s ḡ q̄ꝫtū
ad humanitatē pōt dici mediator dei ⁊ hoim
qꝛ licet q̄ꝫtū ad nāꝫ cōicet cū hoibus solū. rōe
tñ ꝑsone cōicat cū deo. qm̄ ꝑsonaꝫ habet filij
dei nō personā creatā aut compositā. sed eter
nā ⁊ simplicē. ¶ Scđo xp̄s mori voluit cruci-
fixus in aere rōe cōitatis. Quia sicut aer oib⁹
est cōis ita eius passio. Nā passiones alioꝝ sā
ctoꝝ fuerūt ꝓprie. Quia petrus passus est ꝑ
pter se. paulus propter se. ita ⁊ ceteri. Xp̄s ꝟo
passus est cōiter propter oēs. Eius eni passio
fuit cōis illis qui sūt in celo. i. angelis qꝛ sunt
reparati. Illis qui sunt in mūdo isto qꝛ ꝑ suaꝫ
passionē sunt saluati. Vñ ad Collocens. i. ca.
Ap̄lus dic. Pacificans ꝑ sanguinē crucis ei⁹
siue que in terris. i. hoies. siue que in celis sunt
i. angelos. Fuit ēt cōis illis q erant in inferno
id est patribus inde liberatis. licet nō fuerit cō
munis demonibus ⁊ reliquis dānatis ꝑ diffi
nitiuā sniam q remanserūt in suis supplicijs
desolati. ¶ Tertio xp̄s mori voluit crucifixus
in aere rōne sctitatis. vt aerē sctificaret. San-
ctificauerat quidē terrā trigintatribus ānis
sup eā ambulando. Sanctificauerat aquā in
ipsa se baptizari faciendo. Sctificaturus erat
ignē spm̄ sctm̄ in specie ignis mittendo. nō re
stabat nisi vt sanctificaret aerē ñ sub tecto sꝫ
in ipso moriendo. Ideo Crisosto. in sermone
de passiōe ait. In excelso ligno ⁊ nō sub tecto
passus est vt ēt ipsius aeris nā mūdaret. Sed
⁊ ipsa terra sil'e bñficiū sentiebat decurrentis
de latere sanguis stillatōe mundata. ¶ Scđa
exaltatio crucis dr singularis. Celebrat quidē
eccl'ia solēniter q̄ꝫtū ad officia festū exaltatōis
sancte crucis. propter id qđ euenit Anno xp̄i
sexcentesimo q̄ntodecio. Illo nanqꝫ tp̄e ꝑmit
tente dño suū pp̄l'm flagellari ꝑ seuitiā paga-
noꝝ. Cosdroe rex persarū mlta regna suo im-
perio subiugauit. Hierusalē āt veniens ꝑteꝫ
sctē crucis quā sctā helena ibi reliquerat tulit
secūqꝫ asportauit. Volens autem ab omibus
coli vt deus. turrim ex auro ⁊ argento ⁊ inter-
lucentibus gēmis fecit. Et ibideꝫ solis ⁊ lune
ac stellaꝝ imagines collocauit. ꝑ subtiles etiā
⁊ occl'tos ductus quasi deus aquā desup infū
debat. Et in subterraneo specu equi q̄drigas
trahentes in circuitu ibant vt quasi terrā mo
uerent ⁊ tonitruū simularēt. Filio ergo suo re
gno tradito in tali phano prophanus residet.
⁊ iuxta se crucem dñi collocās. appellari se ab
oibus deū iubet. Et sicut legit in libro mitra-
li de officio. Ipse cosdroe in throno residens
tanqꝫ pater lignū crucis sibi a dextris posuit
loco filij. ⁊ gallū a sinistris loco spūs sancti. se
ꝟo patreꝫ voluit noiari. Tunc heraclius im-
perator exercitū copiosū collegit ⁊ cōtra filiū
cosdroe iuxta danubiū fluuiū dimicatur⁹ ad-
uenit. Tandē vtrisqꝫ principibus placuit vt
ipsi sup pontē soli certarēt. ⁊ qui victor existe
ret ipe sine damno vtriusqꝫ exercit⁹ imperiū
retineret. Decretū etiā exijt vt quicūqꝫ princi
pem suū iuuare presumeret cruribus excisis
⁊ brachijs in flumine mergeret. At heraclius
totū se deo obtulit. ⁊ se cruci sctissime deuotō
ne qua potuit cōmendauit. Factū est autē vt
deo propitio heraclius victor euaderet. q cun
ctū exercitū inimicoꝝ sue ptāti subegit. Cos-
droe ꝟo ignorabat exitū belli qꝛ cū ab oibus
odiret sibi a nemine intimat. Quare heracli⁹
ad eū ꝑuenit ⁊ in throno aureo eū sedentē re-
ꝑiens. interrogauit an vellet sacrū baptisma
suscipere. itaqꝫ vitā cū regno parit cōseruare
Qđ cū ille acceptare noluisset ab heraclio est
decollatus. Filiū ꝟo suū decem annoꝝ bapti
zari fecit ⁊ de scō fonte ipsū suscipiens regnū
paternū ei dimisit. Turrim ꝟo illam destru-
ens argentum in predam sui exercitus dedit
Aurū ꝟo ⁊ gēmas ad reparandas ecclesias
quas tyrānus destruxerat reseruauit. Sacrā
igit crucē suscipiens hierosolymā reportauit
Cū āt de monte oliueti descendens per portā
qua dñs passurus trāsierat. in equo suo regio
⁊ ornamentis imperialibus ingredi vellet. re
pente lapides porte descenderūt ⁊ inuiceꝫ q̄si
esset vnus paries se clauserūt. Sup quo cun-
ctis stupentibus. angelus dñi signū crucis in
manibus tenens. sup portā apparuit dicens.
Cū rex celorū per hanc portā ad passionē in-
traret nō cultu regio. sed humili asello ingre-
diens humilitatis exemplū suis cultorib⁹ de-
reliquit. his dictis angelus abscessit. Tūc im-
perator se vsqꝫ ad camisiā exuit. deposuitqꝫ
calciamenta crucēqꝫ dñi cū lachrymis accipi-
ens vsqꝫ ad portā baiulauit. moxqꝫ porta cun
ctis patuit redeuntibus lapidibus ad pristina
loca diuina virtute. Rex aūt deuotissimus in
has crucis laudes ꝓrupit. O crux splendidior
cunctis astris. mūdi celebris. hoibus multum

amabilis. sanctior vniuersis. que sola fuisti digna portare talentū mūdi dulce lignū dulces clauos dulcia ferens pondera salua presentez cateruā in tuis hodie laudibus cōgregatam. Sicqꝫ preciosa crux in suo loco restituit. ꝛ antiqua miracula renouant. Mortuus quidam vite restituit. paralitici quattuor curant. Leprosi decem mūdant. Quindecim ceci illuminant. Demones effugant. plurimiqꝫ a varijs languoribꝰ liberant. Et ita imꝑator ecclesias reparans. ꝛ regijs muneribus dotans ad propria remeauit. ¶ Tertia exaltatio crucis dr̄ generalis. Erit quippe crux in die iudicij exaltata. qꝛ vt cantat ecclesia. Hoc signū crucis erit in celo cū dn̄s ad iudicandū venerit. Et vt ex dictis Crisostomi colligi pōt. Crux in qua saluator nr̄ pependit miraculose reparabit ꝛ apparebit sole lucentior. Ipsa insuꝑ signa cruc̄ in corpore xp̄i videbunt ab oībus q̄ i manibꝰ eius pedibus ꝛ latere ideo seruata sunt vt in ꝑpetuū sue victorie xp̄s ferret triūphū. Tunc vt ait Hieroꝰ ad heliodorū de cōtemptu mūdi. Tu rusticanus exultabis ac dices. Ecce crucifixus deus meus. Ecce q obuolutus pannis in presepio vagijt. hic ost operarij ac q̄stuarie filius. hic demoniū hn̄s ꝛ samarites. hic vestitus coccino. hic sentibus coronatꝰ. Cerne manus iudee q̄s fixeras. vide latus romane qđ foderas. videte corpus an idem sit quod dicebatis clam nocte sustulisse discipulos.

¶ Qualiter adoranda est crux in qua xp̄s pependit. ꝛ alie cruces in quibus non pependit. ¶ Capitulum. iij.

Tertiū mysteriū contemplandū de cruce xp̄i dr̄ adorationis. In quo aperire debemus vtrū cultus latrie sit exhibendꝰ cruci xp̄i Ad qđ rn̄det Bonauen. in. iij. di. x. ꝙ hic est multiplex modꝰ dicendi. Quidā eni tenent ꝙ ipsi cruci debet honor qui dr̄ yperdulia. Et rō huius est qꝛ ipsa crux fuit instrumentū totius redēptionis humane. In ipsa eni salus ꝛ redēptio totius humani generis est facta. ꝛ iō oēs hoīes dn̄t ei esse subiecti subiectione notabili ꝛ speciali. ꝛ ꝑpterea dicunt debere adorari eā excellentiori adoratione q̄ꝫ sit dulia que debet rationali creature. Quia tamē crux ista nec ē deus nec ipi diuinitati aliquid vnitū. ideo nō est ei cultus latrie exhibendus propter hoc ꝙ tenet mediū inter latriam ꝛ duliam. adoratio crucis vt dicat yperdulia. Sed qm̄ adoratio sicut allocutio videt esse solūmō inter res rōe capaces. Adoratio eni quedā orō est ad aliqđ ordinatū. vn̄ adorare ē ad aliqđ orare. crux āt xp̄i caret oīno rōne. Ideo alij dixerūt eam nō esse adorādā. nec inq̄ꝫtū in ea adorat xp̄s. nec aliqua est ei reuerentia exhibenda honoris nisi rōne crucifixi. sicut nec imagini rōne imaginati. Et ideo dixerunt ꝙ cruci xp̄i est cultus latrie exhibendus. ꝛ nullus alius nec dulie nec yperdulie. Rez eni insensibilē stultū est honorare cū pro indifferenti habeat honorē ꝛ vituperiū. Et hoc innuūt confirmare per Damascenum in ca. de imaginibus vbi dicit. ꝙ nō crucem adoramus sed tipum. i. figurationem Et sic nō videt ꝙ crux adoret inq̄ꝫtum est res aliqua sed inq̄ꝫtum est signū. Verūtn̄ si consideremus verba Damasceni in ca. de cruce videtur. ꝙ nō solūmodo cruci xp̄i prout est signū siue inq̄ꝫtū tipus est. sed in rōne materie exhibenda sit reuerentia qꝛ non solum est veneranda figura sed etiam verum lignū crucis in quo dn̄s pependit. In alijs vero crucibꝰ veneranda est solū figura non materia. Ait eni sic. Ipsum quidē preciosū lignū crucis venerabile in quo seipsum pro nobis xp̄us obtulit vt sāctificatū tactu corporis ꝛ sanguinis decenter est adorandū. Et post. Si autē ex alia materia facta est. non materiā adoramus absit sed tipum. vnde si aurū ꝛ preciosi lapides fuerint post tipi dissolutionē non sunt adorāda. Ex quo colligit ꝙ aliq̄ sit ipsi cruci reuerētia exhibēda excepta adoratōe latrie. Et huiꝰ signū est qꝛ ecclesia solēnizat in cruc̄ iuentiōe ꝛ exaltatione sicut in festiuitatibus sctōꝝ. Et ideo neuter predictorum modoꝝ videt sufficiens. Propterea dicendū ꝙ duplici modo exhibet alicui honor. Aut in obsequiū reuerentie. Et iste est honor venerationis. Aut in testimoniū virtutis ꝛ cōplacentie famulatū. Et iste est honor adorationis. vterqꝫ āt istoꝝ honorū offert cruci. Nā crucem adoramus ꝛ crucez veneramur. Sed in hoc est dr̄a. ꝙ honor veneratōis exhibet ipsi cruci tanq̄ꝫ instrumēto nr̄e salutis. vn̄ sicut exhibemus reuerentiā sacr̄is. qꝛ est in eis aliq̄ mō nr̄e salutis causalitas. Sic cruci xp̄i ꝛ clauis eius aliq̄ reuerentia est exhibenda. Et respectu istius honoris hꝫ crux in se aliqđ ꝑꝑ qđ dꝫ honorari. Honor āt adoratōis offert ipsi cruci rōne crucifixi. Nemo eni intendit ei placere vel aliqđ impetrare ab ea. sed ei qui in ea affixus fuit. Et sic nō debetur ei nisi adoratio latrie. Sic igit cruci xp̄i

duplex honoꝛ debeꝛ. ⁊ vnus est latria. Alius
vo ñ dꝫ dici nec latria neqꝫ dulia. qꝛ ñ est spe-
ties adoꝛationis. sed vocari pōt honoꝛ vene-
rationis. hec Bonauen. Multa itaqꝫ sūt cru
cis preconia ꝓꝑ que a cunctis fidelibꝰ crux ve
nerabilis est colenda. qꝛ hec est scala ꝑ quā pa
tet electis aditus ad regna celoꝛum. in quo
viuit ⁊ regnat in ꝑpetuū xp̄s filius dei qui sit
in secula benedictus. Amen.

¶ Sermo quintusdecimus de amoꝛe xp̄i ex-
hibitus humano generi qui exprimiꝛ mystice
in euangelio samaritane.

H Ic est uere saluatoꝛ
mūdi. Scribunꝛ hec v̄ba Joānis
iiij. ca. Que descripsit euangelista
de benignitate miranda saluatoris
nr̄i iesu xp̄i exhibita mulieri samaritane. gra-
ta iocūdissimaqꝫ debent esse fidelibus cūctis
qm̄ in illis mystice ac spūaliter designaꝛ amoꝛ
ardentissimus quē saluatoꝛ nr̄ dignatꝰ est hu
mano generi demōstrare. Oia equidē q̄ fecit
queqꝫ dixit ab vtero virginis vsqꝫ ad patibu
lū crucꝭ ad salutē hoīm oꝛdinauit. Propterea
nanqꝫ deus factus est hō vt perditū hoīem re
dimeret atqꝫ ad regna celestia reuocaret. ꝓcu
rauit āt q̄ntum in se fuit nō solū mulieris sa-
maritane sed insuꝑ oīm qui sibi adherere vo-
lunt hereditatē incoꝛruptā imarcessibilē ⁊ in-
cōtaminatā in celis. Quapropter vt ista deuo
tius attentiusqꝫ cōtemplari possimus. in pre-
senti sermōe ꝑcurremus historiā samaritane
sub titulo de amoꝛe xp̄i erga humanū genus
qꝺ sua beniuolētia charitateqꝫ reparauit. sic
verba ꝓposita dicūt. hic est vere saluatoꝛ mū
di. In qbꝰ tres amoꝛes distinguere possumꝰ.
Primus dr̄ amoꝛ peregrinans.
Secundus amoꝛ manifestans.
Tertius amoꝛ confoꝛtans.

¶ Qualiꝛ xp̄s peregrinando in pauꝑtate ⁊ pe
nalitate quesiuit hoīem lapsū. Capitulum. i.

P Rimus amoꝛ xp̄i hoī lapso monstratus
dr̄ peregrinans. Voluit nāqꝫ peregrinā
do ⁊ discurrēdo q̄rere oues errātes. qꝺ notaꝛ
in ꝑncipio euāgelij siue i pꝛima ꝑte. Dr̄ nāqꝫ
ibi. Venit iesus i ciuitatē samarie q̄ dr̄ sichar
Est āt Samaria vt inq̄t Bedda insignis pa-
lestine ꝓuincie ciuitas adeo vt tota regio ciꝰ so
ciata samaria dicaꝛ. De hac insuꝑ ita dic̄ Isi-
doꝛus. xiiij. li. ethimologiarū. Samaria regio
palestine ab oppido quodā nomē accepit qꝺ
vocabaꝛ samaria. ciuitas quondaꝫ regalis in
israel. q̄ nūc ab augusti noīe sebastia nūcupaꝛ.
hec regio int̄ iudeā ⁊ galileā media iacet. Ciui
tas ergo sichar erat in illa regione q̄ antiquitꝰ
dicebaꝛ sichem vt pꝫ Geneꝛ. xxxiij. ca. Jō ait
Crisostoꝰ. locus ille erat vbi ꝓ Dina Simeō
⁊ leui grauē occisionē fecerūt. Sequiꝛ Joānes
in euangelio iuxta p̄diū qꝺ dedit iacob ioseph
filio suo. Dicit Nicholaus d̓ lira. ꝙ iacob ve
niens de mesopotamia emit agrū ab emoꝛ ꝑn
cipe Sicheꝫ ⁊ ibi ad tp̄s habitauit iuxta vꝛbē
Sed ꝓꝑ raptū Dine occisi sūt habitatoꝛes il-
liꝰ ciuitatis. ⁊ sic cessat in possessiōe eius. ⁊ illū
locū dedit ioseph. Vn̄ Geneꝛ. xlviij. ca. dixit
iacob. do tibi partē vnā extra fr̄es tuos quam
tuli de manu amoꝛre i gladio ⁊ arcu meo. Am
pliauerat iacob agrū quē emit addens ⁊ cōui
cinas possessiones iusto bello quesitas. Ibi āt
erat fons iacob. s. puteꝰ quē effodi iacob fece-
rat. Dicit nāqꝫ Augꝰ in omelia p̄ntis lectōis
Ois puteus fons. sed nō oīs fons puteꝰ. vbi
eni aqua de terra manat ⁊ vsū pꝛebet haurie-
tibꝰ fons dr̄. Sed si in promptu ⁊ suꝑficie sit
fons tm̄ dr̄. Si aūt in alto ⁊ in ꝓfundo sit ita
puteus vocaꝛ vt nomē fontis non admittat.
In hoc loco sic ait Theophilus. Ex cōmemo
ratōne fontis ⁊ pꝛedij edocemur ꝙ ea q̄ patri
arche ꝓpter fidē quā in deo habebant adepti
sunt iudei ꝓꝑ impietatē eoꝝ ꝑdiderūt. ⁊ eorū
loca gētibus tradita sunt. Fatigatꝰ ergo iesus
qꝛ hoꝛa erat quasi sexta sedebat sic suꝑ fonteꝫ
discipuli āt iuerāt in ciuitatē vt cibos emerēt
Sessio illa vt Crisosto. dicit ꝓꝑ laboꝛē facta ē
⁊ vt expectaret discipulos. ⁊ ꝓpter estū refri-
gerans coꝛpus apud fontē. dū sic sederet ve-
nit mulier de samaria haurire aquā. ꝺm Ni-
cholaū de lira. Samaria nō est hic nomē ciui
tatis. sed gentis vel regiōis. qꝛ illa mulier erat
de ciuitate sichem q̄ tunc erat metropolis sa-
maritanoꝝ. vt dicit Josaphus. xi. antiquita-
tū libꝛo. Dixit iesus illi mlīeri. da mihi bibere
Rn̄dit illa. Quō tu cū iudeus sis a me bibere
poscis que sū mulier samaritana. Refert Cri
sosto. Judeū eū extimauit a figura ⁊ locutiōe
Nicho. vo de lira dicit. ꝙ cognouit eū esse iu
deū ꝑ habitū quē poꝛtabat. qꝛ sicut erāt iudei
distincti ab alijs in cultu dei ⁊ in circūcisione
ita ⁊ in veste. Quare vo iudei abominabanꝛ
samaritanos multiplex ratio assignari potest
Et pꝛima ꝺm Crisosto. qꝛ samaritani solū ea
que moysi sūt suscipiētes. ꝓphetaꝝ nō multā

curā habebant. Scđa q₂ samaritani colebant
deū ⁊ ydola ⁊ errabant dicētes deū esse corp⁹
Tertia rō f₃ Nicho. de lira. q₂ samaritani mo
lestias multas intulerūt iudeis in reedificatō
ne templi ⁊ ciuitatis. vt p₃ Nesdre. i. ca. Sed
in hac pte lrā euāgelij dimissa ad pegrinantē
illū oculos mentis nrē vertamus. Ipse vtiq₃
deus incarnatus peregrinando ⁊ discurrēdo
aias nrās vt pastor sollicitissim⁹ pquisiuit. ha
buit āt peregrinatio sua tres cōditiones.
Prima fuit conditio penalitatis.
Secunda paupertatis.
Tertia diuturnitatis.
¶ Prima fuit conditio penalitatis: Volūta
rie quippe languores nrōs tulit doloresq₃ por
tauit. Quisnam enarrare sufficiat labores xpi
quos tulit vigilando. orando p pctis ⁊ ingra
titudine hoim. sepissime lugendo. ambulādo.
predicādo. ieiunādo ⁊ tandē passionē acerbis-
simā sustinēdo. Expgiscere fidelis aia ⁊ intue
re regē celoꝝ ⁊ dn̄m nō solū hac vice defatiga
tū ⁊ sedentē sup fontē. Sed fatigatū in prese-
pio angusto. fatigatū i brachijs maternis dū
fugit herodē. fatigatū in egypto. fatigatu₃ in
ieiunio. fatigatū in orōne. fatigatū in sudore
sanguineo. fatigatū sub pedibus capientium
illū. fatigatū in vinculis. fatigatū in illusioni-
bus. fatigatū in sputis ⁊ fetidis osculis. fati-
gatū in colūna. fatigatū i cruce. O dura mēs
hoim. O duricies cordiū nrōꝝ. fatigat̃ xp̄s ex
amore. patit̃ ex amore. effūdit sāguinē ex amo
re. Morit̃ ex amore. ⁊ nos cū qui nos tantum
diligit diligere nolumus. Propterea Aug⁹ i
libro ꝯ qnq₃ hereses. inducit xp̄m ita ad hoie₃
ingratū loquentē. Cū esses inimicus pr̄is mei
recōciliaui te. Cū inter mōtes ⁊ siluas errares
quesiui te. humeris meis portaui te. laboraui.
sudaui. caput meū spinis opposui. manus me
as ⁊ pedes clauis obieci. vt te mihi copulare₃
⁊ tu diuideris a me. ¶ Scđa conditio peregri
natiōis xp̄i fuit pauptatis dū enī in hac vita
mansit pauperem vitā gessit. Ex quo dicebat
Matthei viij. ca. Vulpes foueas hn̄t ⁊ volu-
cres celi nidos filius āt hois nō h₃ vbi caput
suū reclinet. Notādū tn̄ ꝙ qn̄q₃ hr̄e voluit cū
aplīs aliqd in cōi qđ colligit̃ ex euangelio. vbi
dr̄ discipuli aūt abierant in ciuitatē vt cibos
emerēt. Sed pp hoc dicit Aug⁹. xij. q. i. in ca.
habebat. habebat dn̄s loculos a fidelib⁹ obla
ta cōseruans ⁊ suoꝝ necessitatib⁹ ⁊ alijs indi
gentibus tribuebat. Et sup ps. Cui idē Aug⁹
inquit. Habuit dn̄s loculos sicut dictū est de
quibusdā religiosis feminis ꝙ ministrabant
ei de sua substantia futurus erat paulus nihil
tale aliqñ querens ⁊ oia puincialibus donās
Sed q₂ multi infirmi ista quesituri erant. ma
gis infirmoꝝ psonā₃ suscepit Xp̄s. sublimi⁹
paulus. nunqd ⁊ xp̄o sublimius. xp̄s q₂ miseri
cordius. Cū enī videret paulū ista nō esse que
siturū. puidit ne dānaret quesiturū ⁊ prebuit
exemplū infirmo. hec ille. Et licet ita esse fir-
miter sit tenendū nihilominus paupertatem
semp verbo ⁊ exemplo sublimit̃ cōmendauit
¶ Tertia conditio peregrinatiōis xp̄i dr̄ diu
turnitas. Triginta etenī tribus annis multi-
pliciter patiendo vt predictū est. aias nrās er
rabundas quesiuit. Nec ardor huiuscemodi
sitis de aiabus inueniendis vllo vnq₃ tpe po
tuit i eo extingui. Sitio dixit Samaritane da
mihi bibere. Sitio insup clamauit i cruce. Si-
tiebat vtiq₃ nrām salutē. O iesu bn̄dicte. O
fili dei altissimi. tu sitis salutē nostram ⁊ nos
totis viribus illam recusamus. Tu preciū tui
sanguinis p debito nrō soluis. ⁊ nos illud cō
tēnim⁹. Tu pie dolens in cruce clamās Sitio
Sitio Sitio. ⁊ nos obaudim⁹. Et q̄ est nrā in-
gratitudo? que ptinacia? queue seuitia? Aucto
rem vite audire nolumus q₂ malicia nrā nos
excecauit. diximus de amore peregrinante.
¶ Qualiter xp̄s ex amore manifestauit homi
ni veritatem sūmi boni. falsitatem mundi. ⁊
sublimitatem dei. ¶ Capitulum. ij.

Secūd⁹ amor xp̄i generi hūano exhibit⁹
dr̄ manifestans. Manifestauit quidem
multa samaritane. q̄ insup oibus nobis fecit
ac voluit esse nota. ⁊ precipue tria.
Primū est sūmi boni veritas.
Scđm est mundi falsitas.
Tertiū est dei sublimitas.
¶ Primū qđ manifestauit iesus est sūmi bo-
ni veritas. Errabat quippe mūdus varijs di
uersisq₃ opiniōib⁹ circa sūmū bonū. nec inter
phos inuentus est qspia₃ q suo ingenio illud
valeret attingere. Quinimo cu₃ de illo varia
fuissent locuti. tādē absq₃ imortalitate conclu
debant hoie₃ fieri posse btm̄. Ideo inquit La
ctantius in. iij. li. diuina. insti. ꝯ tales. Sūmu₃
bonū qđ btm̄ facit nō pōt esse nisi in ea religi
one atq₃ doctrina cui spes imortalitatis adiū
cta est. hec ille. Quisnā btm̄ censeat eū qui vel
voluptate ai siue corporis oblectet̃. vel igenio
⁊ scia polleat. vl̄ honestate nitescat. vl̄ diuitijs

affluat. vel glia tpali pfulgeat. ⁊ hmoi. cũ oia
ista velocissime transeant atq deficiãt. Pro
ptcrea xps dicebat. Qui biberit ex aqua quaz
ego dabo ei non sitiet in eternũ. sed fiet in eo
fons aque salientis in vitã eternã. Aqua xpi
est dei gra qua mediante acquirit eterna vita
Apparet itaq ꝙ sũmũ bonũ esse non põt vbi
eternitas deest. Hanc ãt eternitatẽ xps preco
nizauit cũ dixit Joãnis. ij. ca. Sic deus dilexit
mũdũ vt filiũ suũ vnigenitũ daret vt ois qui
credit in illũ ñ pereat sed habeat vitã eternã.
Et iterũ. vi. ca. Hec est voluntas pris mei qui
misit me vt ois qui videt filiũ ⁊ credit in eum
non pereat sed habeat vitam eternã. Et. x. ca.
Oues mee vocẽ meã audiũt ⁊ ego do eis vitã
eternã. Et Matth. xix. ca. Ois qui reliquerit
domũ aut agros ⁊c. ꝑpter nomen meũ centu
plũ accipiet ⁊ vitã eternã possidebit. Et. xxv.
ca. Ibunt hi in ignẽ eternũ. iusti aũt in vitam
eternã. ¶ Secũdũ qd mãifestauit iesus est mũ
di falsitas. dũ dixit. Ois qui biberit ex hac aq̃
sitiet iterũ. In hoc siquidẽ decipit mũdus di
lectores suos ꝙ dũ desiderata bona tpalia lar
gitur. nunq̃ tñ aium satiare mentẽq quieta
re põt. Hinc Hiero⁹ ad demetriadẽ virginẽ
ita pulchre dicebat. Diuitiaꝝ amor insatiabi
lis est. expleri nescit. bonoꝝ cupido celerẽ rei
habiture finẽ sine fine queruntᷣ. Nõ ab re igitᷣ
xps dicebat samaritane. O si scires donũ dei
⁊ quis est qui dicit da mihi bibere. forsan ⁊ tu
petisses ab eo ⁊c. q xps iesus paratus est be
nigne grãm suã concedere oibus illã postulã
tibus. Sed mortales miseri qñq cũ deo con
tendere nõ erubescunt. Cur inquiũt quos dã
nandos presciuit creare voluit. Cur nõ omẽs
anteq̃ peccarent in gra sua confirmatos im
peccabiles reddidit. Cur hoi peccare volenti
impedimentũ nõ prestat ⁊ similia. Quib⁹ cõ
sulimus ista nõ esse querenda. cũ bonus deus
oia bñfecerit. sed tm̃ consideremus. ꝙ quisqs
ille sit qui saluari velit ⁊ gratiaz dei desiderat
nunq̃ sibi denegatᷣ. Nolunt grãm dei q tpa
liũ bonoꝝ amore decepti in illoꝝ fragili bre
uiq vsu btõs se putant. Non ꝑcipiũt hi ea q̃
dei sũt. Quinimo inflãmauere indies ad ter
rena ista ⁊ transitoria bona ꝯcupiscẽda. Hoc
mystice apparet in samaritana. q̃ dũ audisset
a xpo cõditionẽ aq̃ spũalis corpalẽ aquã intel
ligebat ⁊ affectabat. Aiebat eni. dñe da mihi
hãc aquã vt nõ sitiã neq veniã huc haurire.
Ubi dicit Aug⁹. Adhuc ista mulier carnẽ sa
pit. delectata est nõ sitire. ⁊ putabat h̃ sm car
nẽ a dño sibi esse ꝓmissũ. Dederat eni de⁹ ali
qñ seruo suo helie vt p quadraginta dies nec
esuriret nec sitiret. Qui hoc potuit dare p q̃
draginta dies ñ poterit dare sp̃. Delectata g̃
tali mũere rogat vt ei aquã viuã daret. Dixit
ãt iesus illi. Uoca virũ tuũ. i. sm Augusti. pre
senta intellectũ tuuz. sed lrãliter intelligendo
hoc dicebat xps vt declararet sibi turpitudinẽ
suã. Nã cũ illa dixisset se virũ nõ habere. xps
illã benigne redarguit reuelando sibi ꝙ qnq
viros habuisset. post quoꝝ mortem successiue
adulteriũ accepisset. ¶ Tertiũ qd xps manife
stauit est dei sublimitas. q nõ ẽ ipse dñs oim
aliquid corporeũ ⁊ vile vt falso estimarũt ple
riq. de quibus dixi in primo sermone huius
operis. Propterea cõfundit stulticia gentiũ
que post idola cucurrerunt. ⁊ ineptia illorum
qui vel hoies vel aialia vl celestia corpa deos
esse dixerũt. Audiant hi oẽs xp̃m samaritane
loquentẽ. Illa nãq vt Crisosto. ait. A xpo re
prehensa non contristata est. ne q dimittens
fugit sed admiratᷣ magis ⁊ immoratᷣ. dixitq
xpo. dñe vt video propheta es tu. patres nri i
monte hoc adorauerunt. ⁊ vos dicitis q hie
rosolymis est loc⁹ vbi adorare oportet. iudei
quippe dicebant ꝙ nõ licebat orare nisi in tẽ
plo a Salomone cõstructo. Samaritani vo
asserebant esse orandũ in monte samarie. sm
Nicholaũ d lira. Ille erat mons garizim in q̊
filij israel bñdixerũt deũ qñ intrauerũt terrã
ꝓmissionis. Et vocabant samaritani Jacob
⁊ patriarchas pres suos. siue q ipsi legẽ moy
si tenebant. siue q iacob ⁊ filij eius in partib⁹
illis habitauerũt. siue q ille mons ex heredi
tate iacob ad eos ꝑuenerat. Rñdit itaq iesus
mulieri. Crede mihi q veniet hora qñ neq i
monte hoc neq in hierosolymis adorabitis
prem vos adoratis qd nescitis. nos adoram⁹
qd scimus. q salus ex iudeis est. Dicit Criso.
Samaritani quidẽ qd nesciebant adorabant
qm̃ localẽ ⁊ corporalẽ estimabant deũ nihil de
eo plus imaginantẽ q̃ d ydolis. ⁊ iccirco cultũ
dei cum cultu demonũ miscuerũt. Subdidit
xps. Sed venit hora ⁊ nunc est qñ veri adora
tores adorabũt prem in spũ ⁊ veritate. nam ⁊
pr tales querit qui adorent eũ. Spũs est deus
⁊ eos qui adorãt eũ in spũ ⁊ veritate adorare
oportet. Nã placuit mulieri snia xpi. voluiss
eni ꝙ xps diceret in monte illo esse orandum.
Et ꝑptere dixit. scio q messias veniet q dr

xp̄s.cū ergo venerit ille nobis annūciabit oīa Dicit ei iesus. Ego sū qui loquor tecū. Et con tinuo venerūt discipuli eius ⁊ mirabant̄ ꝙ cū mr̄iere loquebat̄ xp̄s. Admirabant̄ inquit sic ꝑ abundantē xp̄i mansuetudinē ⁊ humilitatē qm̄ ita ꝑspicuus existens sustinuit loqui cum tāta benignitate mulieri inopi ⁊ samaritane. Relicta ꝟo ydria sua abijt festina mulier in ciuitatē dicens. Venite ⁊ videte hoīez qui di xit mihi oīa q̄ feci. nunqd ipse est xp̄s? Quare multi de ciuitate venerunt ad illū audientes q̄ samaritana referebat. Nā vt dicit Nicho. de lira. Samaritani erāt in suspenso de aduē tu xp̄i de ꝓmimo. tum ꝑꝑ impletionē tp̄is. tuz ꝑꝑ predicationē ioānis cuius predicatio tunc erat famosa ⁊ de xp̄o ꝓclamata. Ideo facilꝰ crediderunt verbo mulieris.

¶ Qualiter xp̄s ex amore confortauit discipu los vt predicarent. ¶ Capitulum. iij.

TErtius amor xp̄i generi humāo exhibi tus dr̄ confortans. Confortauit siquidē discipulos vt pro salute hoīm predicarēt. Et vt eoruz predicatio efficax fructuosaqꝫ habe retur. tripliciter illam docuit exercendam.
Primo feruenter.
Secundo letanter.
Tertio perseueranter.

¶ Primo docuit discipulos predicare feruē ter cū desiderio. s. salutis ꝓximi. nā de illa ma gis dꝫ esse predicator sollicitus q̄ꝫ de propria corporali necessitate. Hinc est ꝙ cū tp̄s insta ret comedēdi voluit benignus iesus differre vt intenderet p̄dicationi. dans exemplū alijs sil̄iter faciendi. Et h̄ ē qđ dr̄ in euangelio. In terea. i. anteq̄ꝫ venissent samaritani rogabāt eū discipuli eius dicentes. Rabbi manduca. Ille āt dixit eis. Ego aliū cibū habeo mandu rare quē vos nescitis. Hic Theophilus ait. Dn̄s sciens ꝙ samaritana totā ciuitatem ad eū attraheret hoc discipl̄is significauit dicēs Ego cibū habeo manducare quē vos nescitis Et Crisosto. hoīm salutē hic cibum vocauit. ostendens q̄ꝫtū desideriū hꝫ nr̄e salutis. Dice bant ergo discipuli adinuicē. Nunqd aliquis attulit ei manducare? Rudes adhuc erāt ⁊ đ cibo corꝑali putabant xp̄m loqui. At ipse sub didit. Meus cibus ē vt faciā voluntatē eius q misit me. s. vt ꝑficiā opus eius vt predicando samaritanos cōuertā ⁊ in cruce moriendo ac meū sanguinē fundendo. ꝓ pctīs hoīm satis faciā. O si videremus xp̄m labia sua dulciora

sup̱ mel ⁊ fauū aperiētē. audiremusqꝫ suauis simā vocē eius dicentē. Meus cibus est vt fa ciā voluntatē pr̄is mei q misit me. pieqꝫ con siderare vellemus ardorē sui cordis q̊ feruen tissime nr̄az salutē exoptat. vtiqꝫ viscera nr̄a cōmouerent̄. Qđ si nō fieret duriores petris imaniores beluis ⁊ indomit̄ feris crudeliores merito censendi erimꝰ. Dicebat ergo discipu lis expost. Nōne vos dicitis ꝙ adhuc q̄ttuor menses sunt ⁊ messis venit. quasi dicat licet tp̄s messis corporalis adhuc distet. tn̄ tempus messis sp̄ūalis instat. Dicit̄ āt messis collectō frugū. ⁊ ad sil̄itudinē huius messis sp̄ūaliter dr̄ vocatio hoīm ad fidē. ꝑ quā cōgregabunt̄ hoīes in dn̄i horreū. Vn̄ sequit̄. Ecce dico vo bis leuate oculos vr̄os ⁊ videte regiōes q̄r iā albe sunt ad messem. hoc dicebat ꝑꝑ samarita nos venientes ad ipsū iā dispositos ad credē dū. ¶ Scđo docuit discipulos predicare letan ter vt. s. cōsideratione premij nō euitarent p̄ dicandi labores. Sicut eni samaritani iā erāt dispositi ad credendū ꝑ predicationē xp̄i. ita etiā xp̄s videbat multitudinē gentiū ꝑ totuz mūdū cito cōgregandā in horreū ecclesie ꝑ p̄ dicationē apostoloꝝ. ex qua predicatione me ruerunt premiuz eterne vite. Et hoc est ꝙ dr̄. Et qui metit mercedez accipit. in p̄nti eni est prima messis ꝑ quā hoīes adducunt̄ ad fidē. ⁊ in hac messe messores fuerūt apl̄i. Vltia ꝟo messis erit in iudicio qn̄ colligent̄ fideles ītra horreū gl̄ie. ⁊ tunc messores erūt angeli. Et iō sequit̄. Qui cōgregat fructū. i. multitudinē fi deliū reponendā in vitā eternā. q̄r pacto iudi cio reponent̄ in horreo gl̄ie ꝑ misteriū angelo rū. Et q̄r xp̄s locutꝰ est de messe sp̄ūali ꝑ sil̄itu dinē messis corporalis. iō ostēdit in q̊ est sil̄is ⁊ in quo dissimilis. Ad cuius intellctū sciēdū ꝙ apud iudeos erat ꝓuerbiū de hoc ꝙ qn̄ ali quis multū laborabat in re aliqua ⁊ alius re portabat fructū dicebat̄ ꝓuerbialiter. Vnus seminat ⁊ alius metit. quasi diceret̄. vnus la borat ⁊ alius gaudet. Et sic aliquando contin git de messe corporali. que ab vno aliquando seminatur. ⁊ ab eius hoste irruente colligitur. De messe ꝟo sp̄ūali sic est. ꝙ alij seminaue runt ⁊ alij messuerunt. q̄r patriarche ⁊ ꝓphe te antiqui seminauerunt prima semina fidei sed apostoli messuerūt. inq̄ꝫtū populū ad per fectionē fidei reduxerunt. Verūtn̄ vterqꝫ re portat gaudium. q̄r tam prophete antiqui q̄ꝫ etiā apl̄i ꝑꝑ merituz laboris sui recepti sunt

ad celeste gaudiũ. Et in hoc nõ tenet ꝓuerbiũ
de messe corporali de qua nõ gaudet seminãs
si ab alio metaꝛ. Et hoc ē qḋ dꝛ vt ⁊ qui semi/
nat siľ gaudeat ⁊ qui metit.s. ꝓphete ⁊ apľi.i
hoc eni vebo verũ est.i. prouerbiũ ecclesie pro
tanto hꝫ locũ in proposito. qꝛ alius est qui se/
minat.s. patriarche ⁊ prophete. ⁊ alius est qui
metit.s. apľi. Ideo sequiꝛ. Ego misi vos mete
re.i. ad ꝑfectionē fidei adducere. qḋ vos nõ la
borastis ꝓphete eni ⁊ patriarche multũ labo/
rauerũt in denũciando aduentũ xp̃i ⁊ arguen
do infidelitatē ppľi. propterea subdiꝛ. Alij la/
borauerũt ⁊ vos in labores eoꝝ introistis. qꝛ
s. ꝓphetias ab aliis ꝓnunciatas predicabitis
¶ Tertio docuit xp̃s discipulos predicare ꝑse
ueranter. qꝛ mansit ipse cũ samaritanis duos
dies. Diciꝛ nãqꝫ in euangelio. Ex ciuitate ãt
illa.s. Sichar multi crediderũt in eũ samarita
noꝝ ꝓpter verbũ mulieris testimoniũ ꝑhibē
tis qꝛ dixit mihi oia quecũqꝫ feci. Istud testi/
moniũ videbaꝛ efficax ex duobus. Primo qꝛ
dicebat ꝯ honorē suũ ex çelo veritatis. Scḋo
qꝛ ostendebat eũ scire talia q̃ nõ poterat scire
via humana. Verũtñ qꝛ hoc testimoniũ non
fuit nisi quedã ꝑsuasio ad credendũ. qꝛ ꝑfectio
fidei ipsoꝝ facta est ꝑ xp̃m. Ideo subiungitur
Cũ igiꝛ venissent ad illũ samaritani rogabãt
eũ vt ibi maneret ⁊ acquieuit petitioni eoꝛuꝫ
Et multo plures crediderunt in eũ ꝑꝑ sermo
nē eius q̃ꝫ a principio. ⁊ pleriqꝫ dicebãt mulie
ri. qꝛ iam nõ ꝑꝑ loquelã tuã credimus. ip̃i eni
audiuimꝰ ab ipso.s. qui est deus ⁊ hõ. ⁊ scimꝰ
firmiꝛ credendo qꝛ hic est vere saluator mũdi
Cui ꝓ tot innumeris bñficijs hũano generi
collatis omēs debitas gr̃as ꝑsoluamus. vt sic
mereamur ingredi regnũ celorum. Amen.

¶ Sermo sextusdecimus de mirabili resurre
ctione laçari.

Statim prodiit qui fu
erat mortuus. Scribuntur hec ꝟba
Ioãnis.xi.ca. Et si oia mirabilia que
fecit xp̃s mentes nr̃as in admiratõnes ꝑduce
re debeant. id tñ pre ceteris efficit stupenda re
surrectio laçari. Ideo Augꝰ in omelia ita in/
quit. Inter oia miracula q̃ fecit dñs laçari re/
surrectõ precipua predicaꝛ. Sed si attendimꝰ
qs fecerit. delectari debemus potius q̃ꝫ admi
rari. Ille suscitauit hoiem q fecit hoiem. plus
est hoiem creare q̃ꝫ resuscitare. hec ille. Quia
ꝟo in tanto miraculo ⁊ fides roboraꝛ dũ po/
tentia diuinitatis xp̃i ostendiꝛ. ⁊ spes ad imor
talitatē subleuaꝛ. Ideo in p̃nti sermõe de laça
ro resuscitato dicemus. de quo tria erunt my/
steria contemplanda.

Primũ dꝛ infirmitatis incurabilis.
Secundum mortis indubitabilis.
Tertium resurrectionis mirabilis.

¶ De infirmitate incurabili laçari ꝓ qua cu/
randa miserunt sorores eius nunciũ ad iesuꝫ.

¶ Capitulum.i.

Primũ mysteriũ ꝯtemplãdũ de laçaro re
suscitato dꝛ infirmitatꝫ icurabilis. Hoc
vtiqꝫ cõtineꝛ in.i. ꝑte euangelij vbi sic scribit
euangelista. Erat quidã languens laçarus. di
cit Nicholaus ḋ lira. Qꝛ infirmitas eius erat
mortalis eo q languebat. deficientibus quasi
viribus ⁊ vie nature curari nõ poterat. Seqꝛ
lr̃a A Bethania ḋ castello marthe ⁊ marie so
roꝝ eius qꝛ in illo castello iacebat infirmus.
Erat ãt Bethania iuxta hierľm quasi stadijs
q̄ndeci. Maria ãt erat que vnxit dñm vnguē
to ⁊ extersit pedes eius capillis suis cuius fra
ter laçarus infirmabaꝛ. Vtrũ ãt hec maria fu
erit illa peccatrix de qua scribiꝛ Luce.vij.ca.
varie loquunꝛ doctores. Hieroꝰ eni ⁊ Criso/
sto. dicũt istã fuisse aliã. Vñ illa dꝛ peccatrix.
hec sctã ⁊ honesta. ⁊ ꝑꝑ hoc nomē illius taceꝛ
istius ãt nomē hic exprimiꝛ ⁊ ambe vnxerunt
xp̃m. Sed illa fecit hoc ex pctõꝝ suoꝝ cõpun/
tiõe. ista ex deuotione. Grego. ꝟo ⁊ Augꝰ di
cũt ꝯriũ. vñ in li. de ꝯsensu euangelistaꝝ dicit
Qꝛ ista maria bis vnxit dñꝫ. sumēs argumētũ
qꝛ. Ioãnes dicit hec vnxit i p̃terito exprimēs
vnctionē pedũ. ⁊ in sequēti ca. explicat scḋam
vnctionē capitis. prima ãt vnctio fuit ex con
tritõe quã lucas narrat diffuse ⁊ hic breuiꝛ re
petiꝛ. Scḋa ꝟo vnctio fuit ex deuotiõe. huic
opinioni adheret sctã mꝛ eccľia. vt pleniꝰ po
sui i quadragesimali. Ergo ad laçaꝝ redeamꝰ
Miserunt quidē sorores eius curationē fra/
tris desiderãtes ad iesũ dicētes. Dñe ecce quē
amas infirmaꝛ. Quereret hic aliquis cur nõ iue
runt ipse ꝑsonaliꝛ. Ad hoc ita Crisosto. inq̄t.
Ideo nõ iuerũt ad xp̃m sicut centurio ⁊ regu
lus qꝛ vehementer confidebant de xp̃o ꝓpter
multã familiaritatē quã habebant ad eum ⁊
qꝛ a luctu detinebãꝛ. Theophilꝰ ꝟo ait. Mu
lieres erãt quas nõ decet de facili domũ exire
Hoc Hieroꝰ in epľa ad Eustochium docet.
Rarus ait tibi sit egressus in publicũ marty/
res tibi queranꝛ in cubiculo. Distabat itaqꝫ

a Bethania xp̄s ꝑ dictā. postq̄ꝫ eni iudei vo/
luerunt cū lapidare ex eo ꝙ dixerat. Ego ⁊ pr̄
vnū sumus ipse de manib⁹ coꝝ euadēs abijt
trans Jordanem ad quē non iuerunt sorores
laçari rōnibus predictis. sed miserūt nec dixe
rūt veni. q̄ꝛ amāti sufficit nūciare necessitatē
amici. Audiens āt iesus dixit eis. s. rn̄dendo ꝑ
nunciū. Infirmitas hec nō est ad mortē. sed ꝓ
gloria dei. vt glorificet̄ filius dei ꝑ eā. Nō est
per hoc intelligendū vt doctores sancti decla
rant ꝙ laçarus ſm opinionē quorundā here/
ticoꝝ non fuit vere mortuus. q̄ꝛ sic destrueret̄
veritas euangelij. cū tamen infra xp̄us dicat.
laçarus mortuus est. Sed ꝓ tanto dr̄ Infir/
mitas hec nō est ad mortē. q̄ꝛ nō tendebat ad
mortē ibi sistendo propter resurrectionē. Hic
Theophilus dicit. Ipsa mors nō erat ad mor
tem. sed potius ad miraculū. quo facto crede/
rent hoīes in xp̄m ⁊ vitarent veram mortem
Ideo dixit. sed pro gloria dei ⁊c̄. q̄ꝛ. s. in resur/
rectione laçari manifestari debebat virtus
⁊ potentia diuinitatis que erat in xp̄o qui ve
rus homo erat ac verus deus. Vt āt audiuit
q̄ꝛ infirmabatur. Tunc quidē mansit in eodē
loco scilicet trans Jordanē duob⁹ diebus ex/
pectando. vt refert Crisosto⁹. vt laçarus mo/
reretur ⁊ sepeliret̄ essetq̄ꝫ quatriduanus an̄q̄ꝫ
illuc accederet ad maiorē certitudinē miracl̄i.
¶ De morte laçari ⁊ de verbis xp̄i cum apo/
stolis anteq̄ꝫ iuisset ad laçarum suscitandum.
¶ Capitulum. ij.

SEcundū mysteriū ꝯtemplandū de laça/
ro resuscitato dr̄ mortis indubitalis. nā
indubitanter laçarus mortuus est. qd̄ xp̄s di/
scipulis voluit sapientissime ꝓpalare. Dixit
eni eis. Eamus iterū in iudeā. Dicūt ei disci/
puli. Rabbi nūc querebant te iudei lapidare
⁊ tu iterū vadis illuc. quasi dicāt n̄ est tibi nec
nobis securū. Rn̄dit iesus. Nōne duodecim
hore sunt diei si q̄s ambulauerit in die nō of/
fendit q̄ꝛ lucē h⁹ mūdi videt. Si āt ambulaue
rit in nocte offendit. q̄ꝛ lux nō est i eo. Hic ſm
aliq̊s appellat se diē. ⁊ duodecim apl̄os. xij. ho
ras. ac si dicat. hore sequunt̄ diē ⁊ nō dies ho
ras. Sic ⁊ vos debetis sequi voluntatē meaꝫ
nō ego vestrā. Et ideo si voluntatē meaꝫ qui
sū dies secuti fueritis nō offendetis. si āt vo/
lūtatē vr̄am q̄ ē nox secuti fueritis offendetis
Vel aliter pōt intelligi ſm Nicholaū de lira.
Nōne duodeci hore sūt diei. nō debetis crede
re ꝙ iudei ꝑseuerēt in volūtate me lapidandi

q̄ꝛ sic̄ hore mutabiles sunt sic ⁊ affectus hoīm
quinimo sepius in die mutat̄ cor hoīs q̄ꝫ hore
Et iō si q̄s ambulabat in die. i. sctē iuste ⁊ pa/
cifice nō offendit. Et ſm primā expositionē. q
ambulat in die. i. mecū q sū lux mūdi faciēs di
em gr̄e. nō offendit. i. securus dꝫ esse q̄ꝛ lucem
h⁹ mūdi videt. i. meipsū. Si q̄s āt ambulaue/
rit in nocte. i. sine p̄sentia mea offēdit. postq̄ꝫ
sic dixit reuelauit mortē laçari noīe somni ex/
primens illā. Laçarus inq̄t Amic⁹ nr̄ dormit
sed vado vt a sōno excitē euꝫ. Hic Aug⁹ ait.
Qꝛ āt dixit dormit verū dixit. dn̄o dormiebat
hoībus mortuus erat qui eū suscitare nō po/
terāt. Nā dn̄s tanta felicitate excitabat de se
pulchro q̄ꝫta tu excitas dormientem de lecto.
Dixit ergo dormit ſm potentiā suā. hanc āt
cāꝫ sui itineris vt dicit Nicholaus de lira. as/
signauit vt assecuraret discipulos. q̄si dicat n̄
debetis timere q̄ꝛ nō vado ad disputandū cū
iudeis. sed ad laçarū suscitanduꝫ. At discipuli
respondere. Dn̄e si dormit saluus erit. i. exquo
dormit signū est sue curationis. nō est necessa
riū ꝙ vadas illuc. Nōdū eni erant assecurati
ad plenū ꝑ verba xp̄i. q̄ꝛ adhuc erant infirmi
⁊ impfecti. Sed graue videt̄ nōnullis ꝙ disci
puli crediderint dn̄m velle ire tā longā viam
ad hoīem excitandum. Pro quibus ita refert
Crisosto. Istud dicemus q̄m extimabant hoc
enigma esse q̄lia multa loquebat̄. q̄ꝛ ēt erāt ru
des ⁊ in timore positi male capiebāt v̄ba xp̄i
Ideo instabāt ne redirēt in iudeā. Tūc mani
feste locutus est dicens. Laçarus mortuus est
⁊ gaudeo nō. s. de morte eius absolute. sed ꝓꝑ
vos vt credatis ⁊ in fide cōfirmemini. q̄m nō
erā ibi ⁊ tn̄ mors illi⁹ mihi nota fuit. Sed ea/
mus ad eū. Dixit thomas. s. alijs discipulis.
Eamus ⁊ nos ⁊ moriamur cū eo. protulit hec
verba tho. ſm aliq̊s ex quadā desperatōe. Vl̄
ſm alios ex amore ⁊ dilectione. q̄si diceret me
lius est nobis cum illo mori q̄ꝫ sine illo viuere.
Venit ḡ iesus ⁊ inuenit eum quattuor dies
iā in monumēto habentē. Quattuor dies dic̄
ad ostendēdū certitudinē mortis. q̄ꝛ licet sint
alique infirmitates latētes quib⁹ videt̄ aliq̄s
mortuus ad tp̄s hoc tn̄ non durat ꝑ quattuor
dies. Dicit ēt in monumēto. s. in tra reclusus
q̄ꝛ dato ꝙ fuisset ibi positus viu⁹. nihilomin⁹
in tanto tp̄e fuisset ibi mortuus. Multi āt ex
iudeis venerant ad marthā ⁊ mariā vt cōso/
larent̄ eas de fr̄e suo. Sed quō inq̄t Crisosto.
iudei consolabantur dilectas a xp̄o. cum iam

statuissent ꝙ si qs xp̄m ꝯfiteret̃ extra sinago/
gā fieret. Sed pp calamitatis necessitatē aut
quasi nobiles has mulieres reuerētes eas cō
solabant̃. aut qꝛ hi aderant qui nō mali erant
multi enī ex ip̄is credebāt. hec ille. Martha ḡ
vt audiuit qꝛ venit iesus. ipsa enī habebat cu
rā domus. Et iō primo est ei nūciatus aduen
tus xp̄i p aliquē qui illū preuenerat ⁊ occurrit
illi reuerenter ⁊ deuote. Maria āt domi sede
bat cū iudeis qui ad eas venerant. Dixit ergo
martha ad iesuz. Dn̄e si fuisses hic frater me⁹
nō fuisset mortuus. Ex hoc apparet ꝙ crede/
bat ipsū potuisse preseruare fr̄em suū a morte
tn̄ impfecte credebat qꝛ videt̃ innuere ꝙ non
posset xp̄s tātum absens q̄ꝫtū p̄ns. Subdidit
martha. Sed ⁊ nūc scio qꝛ q̄cūqꝫ poposceris a
deo dabit tibi deus. Videt̃ p hoc ꝙ nō fuisset
bn̄ edocta de eius diuinitate qꝛ nō dixisset q̄/
cunqꝫ poposceris. sed quecunqꝫ iusseris fient.
Dixit illi iesus. Resurget frater tuus. hoc illa
intellexit de resurrectione futura. ꝓpterea rn̄/
dit. Scio qꝛ resurget in resurrectōne in nouis
simo die. loquebat̃ āt de resurrectiōe generali
ſm Crisosto. vl' qꝛ audierat multa a xp̄o de re
surrectōe loquente. Vel qꝛ erat de secta phari
seoꝝ qui resurrectionē confitebant̃ ex verbis
scripturarū. Dixit ei iesus explicans intentio
nē suā ꝺ resurrectione ꝓpinq̄. Ego sū resurre
ctio ⁊ vita. Sū. s. vita p essentiā ꝓpter qō suz
cā vite oibus viuentib⁹ ⁊ possū dare vitā mor
tuis. Quia qō est tale p essentiā est cā oim ali
oꝝ q̄ sunt p participationem vt habet̃. ij. Me
thaphi. Qui credit in me ēt si mortuus fuerit
viuet. Et ois q viuit ⁊ credit in me nō moriet̃
in eternū. credis hoc? Non petit q̄si ignorans
sed querens eius cōfessionē ad meritū. qꝛ ore
fit cōfessio ad salutē. Ait illi vtiqꝫ dn̄e. p Vba
enī xp̄i erat in fide instructa. pleni⁹ in fide q̄ꝫ
ante qō patet ex eius sequenti cōfessiōe. Ex q̄
primo exprimit̃ xp̄i dignitas sacerdotalis ⁊ re
gia cū dr̄. Ego credidi qꝛ tu es xp̄us. i. vnctus.
vnctio debebat̃ regibus ⁊ sacerdotib⁹. Scd̄o
explicat̃ xp̄i diuinitas cum sequit̃ filius dei. s.
nālis. Tertio ponit̃ incarnationis veritas cū
subditur. qui in hūc mūdū venisti. nō per loci
mutationē. sed p carnis assumptionē. Et cū h̄
dixisset a xp̄o edocta abijt ⁊ vocauit mariā so
rorē suā silentio. Crisosto. ait. Ideo occulte so
rorē vocat. qꝛ si sciuissent iudei xp̄m aduenire
recessissent ⁊ n̄ fuissent testes miraculi. Dixit
itaqꝫ Martha sorori. Mgr̄ adest ⁊ vocat te.

Nō est credendū hoc loco marthā fuisse men
titā. cū dixit vocat te. qꝛ nō fuit ab euāgelista
expressū cū id euangelista fecerit pp breuitatē
Vt aūt maria audiuit martham surrexit cito
⁊ venit ad xp̄m. qui nondum venerat in ca/
stellū sed erat adhuc in illo loco vbi occurre/
rat ei martha. iudei ergo qui erant cū ea in do
mo ⁊ cōsolabant̃ eā secuti sunt eā dicentes. qꝛ
vadit ad monumētū vt ploret ibi. maria ḡ cuz
venisset vbi erat iesus videns eū cecidit ad pe
des ei⁹ ⁊ dixit ei. Dn̄e si fuisses hic frater me⁹
nō fuisset mortuus. At iesus vt vidit eā plo/
rantē ⁊ iudeos q venerant cū ea plorantes in/
fremuit sp̄ū ⁊ turbauit semetipsū ⁊ dixit. vbi
posuistis eū? Hic dic̄ Bedda. Non oia dixit
maria que Martha protulerat. quia cōsueto
hoim more pre lachrymis non oia que voluit
proferre potuit. Et de xp̄o ait Crisosto. Ma/
rie loquenti nihil xp̄s loquit̃. neqꝫ ea dicit que
sorori dixerat. Turba enī aderat multa ⁊ non
erat tempus illoꝝ verboꝝ. Sed condescendit
⁊ humiliat̃ humanā naturā denudans. Infre
muit ergo sp̄ū ⁊ turbauit seipsū. Dic̄ Nicho/
laus de lira. Fremitus consurgit ex indigna/
tione. Iste ergo xp̄i fremitus ꝓcedebat ex in/
dignatione eius ꝯ̄ diabolū per cuius suggesti
onem mors intrauit in mundū. quē erat cito
debellaturus. Turbatio āt illa procedebat ex
cōpassione laçari ⁊ soroꝝ eius. Sciendū tn̄ ꝙ
iste passiones ⁊ cōsimiles non fuerunt in xp̄o
vitiose sed magis virtuose. qꝛ non erant per/
uertentes iudiciū rōnis sed magis sequentes
⁊ p ipsū excitate. Aduertendū insup pro eo ꝙ
xp̄s dixit. vbi posuistis eū. qꝛ ſm Augustinuz
in li. de verbis dn̄i. Nō locū sepulti ignorare
credi dꝫ sed fidem populi approbare volebat.
Vt autem dixerunt ei veni ⁊ vide ⁊ iter ver/
sus monumentū cepit. lachrymatus est iesus
Lachrymabat̃ quidez ex cōpassione ⁊ pietate
tanq̄ꝫ verus hō. lachrymabat̃ ēt vt pie cōside
rare possumus pp ea q̄ quintadecima futura
die ventura erant sup eū. Itaqꝫ intra semet/
ipsuz flendo dicebat. O laçare mi dilecte ego
plorando ad tuū monumentū accedo. Et. xv.
die sequenti magdalena cū mulieribus ⁊ ma/
tre mea bn̄dicta ꝺ cruce depositū plorādo me
ad monumentū nouū adducent. O laçare mi
ego hodie eruā te a faucib⁹ mortis ⁊ q̄ntade/
cima die ego ꝓ salute hoim illi⁹ ptāti me sub
dā. O laçare mi aia tua exaudiet vocē meā de
inferis ⁊ corpi vniet̃. ⁊. xv. die clamabo i cruce

⁊ ingrati hoĩes nõ audient me vocantẽ. iudei
ãt videtes xp̃m flere dicebãt. Ecce quõ ama-
bat laçarũ. Quidã insup ex ipsis dicebãt: Nõ
potuit hic qui aperuit oculos ceci nati facere
vt hic non moreref.
¶ Q: quinqꝫ sunt conditiones que ostendũt
certitudinem miraculi in resurrectione laçari
¶ Capitulum. iij.

Tertiũ mysteriũ contẽplandũ ð laçaro re
suscitato dr̃ resurrectionis mirabilis. in
quo quinqꝫ sunt consideranda que faciunt ad
miraculi certitudinẽ ⁊ magnificentiam.
Primũ est sepulchri descriptio.
Secundum lapidis amotio.
Tertium xp̃i oratio.
Quartum laçari vocatio.
Quintum subita resurrectio.
¶ Primũ cõsiderãdũ est sepulchri descriptõ
vt ãt dixit textus euangelij. Jesus rursus fre
mens in semetipso venit ad monumentũ. i. ꝑ-
uenit siue applicuit. Fremitus ãt ille ⁊ idigna
tio fuit ꝑꝑ iudeos de illo iniq̃ murmurantes.
Erat ãt spelũca ⁊ lapis supposit⁹ erat ei. Spe
lũca vt dicit hic Bedda ẽ rupis vocata. ¶ Se
cũdũ ꝯsiderandũ dr̃ lapidis amotio. dixit qdẽ
iesus tollite lapidẽ. Crisosto. hoc dixit vt eos
testes faciat miracl̃i. Rñdit Martha. dñe iã
fetet q̃triduanus est. ẞm Theophilũ hoc mar
tha tanq̃ꝫ diffidens dicit. veluti ipossibile cre
dens posse frẽm suscitari ob diex diuturnita
tẽ. Vel ẞm alios. hec verba nõ sũt despatiõis
sed poti⁹ admiratiõis. Dixit illi iesus. Nõ-
ne dixi tibi qm̃ si credideris videbis gl̃iaꝫ dei
i. gloriosã ei⁹ virtutẽ in suscitatione fr̃is tui.
Tulerũt ergo lapidẽ ad p̃ceptũ xp̃i. ¶ Tertiũ
ꝯsiderandũ est xp̃i or̃o. Voluit quidẽ orare vt
cõfunderet maliciã iudeoꝝ q sibi imponebãt
ꝙ faciebat miracula virtute demonũ. Quare
eleuatis oculis sursũ dixit. Pater gr̃as ago ti
bi qm̃ audisti me. Deus eni pr̃ celestis magni
ficentissimus est. Et iõ ex graꝝ actiõe de pte-
ritis ad p̃standa bñficia sequẽtia ꝓuocaf. hoc
vtiqꝫ est ꝓpriũ magnifici vt habef. iiij. Ethi
coꝝ. Subiũxit i or̃one xp̃s. Ego aũt sciebã q2
sp me audis. sed ꝑꝑ ppl̃m q circunstat dixi. vt
credant q2 tu me misisti. Sciẽdũ h̃ ꝙ orare pa
trẽ ꝯuenit xp̃o rõne hũanitatis in q̃ minor est
pr̃e nõ rõe diuinitatꝫ in q̃ est ei eq̃lis. ¶ Quar
tũ ꝯsiderandũ est laçari vocatio. postq̃ꝫ eni sic
orauit clamauit voce magna. laçare veni foras
Dicit hic Theophilus. Altius clamauit vt gẽ
tiliũ ora refrenet fabulantiuꝫ in tumulis esse
aias defunctoꝝ. Clamat igif q̃si aduocans de
longinq̃. Vel ẞm Nicho. ð lira. Clamauit vo
ce magna q2 si dixisset in silẽtio. possent aduer
sarij dicere ꝙ verba magica ꝓtulisset. ¶ Qui
tũ ꝯsiderãdũ dr̃ subita resurrectio. Stati nã-
qꝫ ꝓdijt q fuerat mortuus ligatus manus ⁊
pedes institis. ⁊ facies sudario erat ligata. hic
declaraf virt⁹ diuina. nõ solũ suscitando mor
tuũ sed ẽt faciẽs exire ligatũ. In h̃ insup appa
ret certitudo miraculi inq̃ꝫtũ exiuit laçar⁹ eo
mõ q̊ fuerat i sepulchro posit⁹. Dixit eis iesus
Soluite eũ. Fecit hoc vt accedẽtes de prope ⁊
tangẽtes ex visu ⁊ tactu essent testes miraculi
subiũxit xp̃s. Et sinite abire. vt ostendaf vere
suscitat⁹ ꝑ opa vite. cuiusmodi est ambulatio
⁊ comestio ⁊ sil̃ia. Multi g̊ ex eis q venerant
ad mariã ⁊ marthã ⁊ viderãt q̃ fecit iesus cre
diderũt in eũ. Quidam ãt ex ipsis abierũt ad
phariseos ⁊ dixerũt eis q̃ fecit iesus. Dicũt do
ctores aliq ꝙ id fecerũt bono çelo moti. volen
tes ex miraculo viso refrenare irã coꝝ ꝯ̃ iesuꝫ
tãq̃ꝫ irrationalẽ. Alij ꝟo asserunt. ꝙ ex mali-
gnitate moti fuerũt ad h̃. q2 ex visis signis boni
⁊ electi cõuertunf. mali obduranf. Et hoc ma
gis videf ex lr̃a sequenti. vbi agif de cõgrega-
tione phariseoꝝ ad tractanduꝫ de morte xp̃i.
Expimur sic eẽ in ppl̃o xp̃iano in q̊ multi au-
dientes enarrari exquisita opa xp̃i. afficiunf
spũali leticia. pleriqꝫ ꝟo illa deridere solẽt. ⁊
qđ grauius est negãt ⁊ impugnãt veritatẽ ꝓ-
phetaꝝ apl̃oꝝ martyꝝ doctoꝝqꝫ testimonio
cõprobatã. Mendaciũ inquiũt est ꝙ laçarus
resurrexit. O stulti. O tardi corde ad creden-
dũ. vos mẽdaces estis vos filij diaboli. q euã
geliste ioãni virgini dei electo acqescere recu
satis. Ipse vtiqꝫ laçari resuscitati texuit histo
riã q oia oculate ꝑspexit. Ergo oi infidelitate
deposita. demus gr̃as xp̃o nr̃o redẽptori q sic
laçarũ quatriduanũ suscitauit a monumento
ita in fine seculi resuscitari faciet omẽs hoĩes
mũdi vt in eternũ dãnenf iniqui. Justis ꝟo
tribuaf premiũ vite eterne. Amen.
¶ Sermo decimusseptimus de pijssima pas-
sione saluatoris nostri iesu xp̃i.

Gloremus ante do-
minũ q fecit nos q2 ip̃e est dñs de⁹
nr̃. Ad passionẽ nos inuitantis ꝓ-
phete illuminati verba sunt ista ꝑs
xciiij. Nescio quid flebili⁹ ac pietate ⁊ cõmi-

seratione magis dignũ cõmemorari põt. q̃ abiectissima passio morsq3 acerbissima iesu xpi filij dei. Utiq3 oĩ fera crudelior. durior q3 petris censeri dz. quisq3 ille sit. q ad tanti my sterij memoriã nõ cõpungit. Si eni absq3 la chrymis nõ solũ narrari vel dici. imo nec ex cogitari pñt que de morte Cesaris aut Pom pei magni aut Hectoris troiani. aut Darij p sarũ regis. vel Alexandri macedonis. alio2 q3 regũ vel imperato2 cõscripta sunt. q̃to ma gis mors regis regũ plangentibus oculis ad mentẽ est reuocanda. Accedit ad hoc q ille q pctm̃ nõ fecit. nec dolus inuẽtus est in o2e ei9 mortuus est. p nobis debitoribus mortis. vt nos redimeret. vt nos saluos faceret. vt nos ad patriã celestẽ reduceret. in ligno crucis pe pendit. Cõpatiendũ itaq3 illi est qui tã dura p nobis tulit to2menta. ne in die iudicij cum venerit in gloria maiestatis sue inueniemur ingrati in cõspectu eius. Nã vt quidã deuo tus ait. Hodie xps de cruce sic alloquit vnũ quẽq3. Uide hõ q̃ p te patio2. vide penas q bus afficio2. vide clauos quibus confodio2. ñ est dolo2 sicut quo crutio2. cũ sit tantus dolo2 exterio2. intus tñ dolo2 est grauio2. tã ingratũ dũ te experio2. Deponamus igit duritiã aĩ. i duamusq3 viscera pietatis et deuotione qua possum9 xpm in cruce passũ pariter lugeam9. Nec vile aut muliebre putãdũ est hoc officiũ exoluere. quinimo et piũ et laudabile fore exem pla luculentissima manifestant. Scribit nãq3 Genes. l. ca. q iosepb ruit sup faciẽ pris sui defuncti flens et deosculans eũ. Et Genesis. xxv. ca. Qualiter abrã fleuit Sarã vxo2ẽ suã defũctã. Et. ij. Regũ. i. ca. Quõ dauid plãxit sup Saul et Jonatha interfectos in prelio. Et ij. Regũ. iij. ca. Queadmodum dauid leuauit vocẽ suã et fleuit sup tumulũ abner quẽ Joab et abisai interfecerãt. Et. ij. Regũ. xviij. ca. dr adhuc de dauid. q cũ audisset mortẽ filij sui absolon. flebat dicens. Absolon fili mi. fili mi absolon. Et Numeri. xx. ca. Laudat populus qui mo2tuo Aaron fleuit p triginta dies. Et i. Regũ. xxviij. Samuel mortu9 est planxitq3 eũ oĩs populus. Et. ij. Machabeo2. ix. ca. po nit. q postq̃ iudas Machabeus cecidit et oc cisus fuit in prelio fleuit eũ oĩs populus plan ctu magno. Narrat et Justinus. q cũ nũcia tum fuisset Alexandro vxo2ẽ darij quã deti nebat captiuã in partu mortuã fleuit ex hũa nitate. Insup q dũ Alexãder expost exanime

co2pus darij inuenit quẽ sui interfecerant fu dit lachrymas. Quis ergo absq3 gemitu audi re põt q ille q oĩbus p̃stat vitã est mortu9 in cruce. O xpiani oẽs. O viri O mulieres. O iuuenes. O senes. O virgines. O vidue. O nupte. O pie matres. O ppl'i cuncti nobis oĩ bus dicit ecclesia verba in themate pposita. Plo2emus añ dñm affixũ patibulo crucis q2 ipse est dñs deus nr̃. Ad quẽ plo2atũ possum9 deo ppitio peruenire. si diligẽter voluerim9 ac fideliter considerare ignominiã crucis dñi nr̃i iesu xpi. Jccirco in pñti sermõe d ipa pas sione dñica tria mysteria pponem9 ɔtẽplãda

Primum dr voluntatis.
Secundum humilitatis.
Tertium acerbitatis.

¶ Q2 xps ex ardentissimo amo2e volens pas sus est et de voluntatis eius qualitate.

¶ Capitulum. i.

PRimũ mysteriũ ɔtemplandũ de passiõe iesu xpi dr voluntatis. Ad cuius claram explanationẽ tria dubia occurrũt enucleãda.

Primum vtrum xps passus sit ex voluntate aut ex necessitate.
Scdm vtrũ in xpo fuerũt plures voluntates
Tertiũ vtrũ in xpo fuit ɔ̃rietas volũtatũ.

¶ Ad primũ dubiũ dicere debemus q xps ex voluntate passionẽ sustinuit. Hoc vtiq3 pro bamus abunde. dr eni p Jsaiã. liij. ca. O bla tus est q2 ipse voluit. Et Damascenus inqt. Nihil coactũ in xpo sed oĩa volũtaria. volẽs esuriuit volens sitiuit volens mortu9 est. In sup passio xpi fuit bona et merito2ia ergo vo luntaria. Uñ Aug9 li. i. cõfessionũ ait. Nemo inuitus bñ agit etiã si bonũ est quod agit. Et hec snĩa confirmat. xx. q. iij. ca. presens cleric9 Nullũ bonũ nisi voluntariũ. Et. xv. q. i. ca. nõ est. Uoluntariũ sibi militẽ elegit. xps. Quare et ipse voluntarie passus est. Dicit nanq3 Alc xander de ales in. iij. volumine sũme sequẽdo Damascenũ Hilariũ et Hugo. in li. de sacra mentis. q aliᵗ fuit potentia patiendi in xpo q̃ sit in nobis in statu miserie et in adã in sta tu innocentie. Nam in statu innocentie fuit potentia patiendi sine necessitate et sine volũ tate. quare Adam impassibilis erat ex virtu te diuine protectionis nõ ex sua nã. In statu miserie est potentia patiendi cũ necessitate et sine voluntate. In dño iesu xpo fuit potẽtia ad patiendũ nõ tñ indisposita. vt in Adã. nec cũ necessitate vt in nobis. sed cũ dispositione

ad patiendū ⁊ cū voluntate potente ꝓhibere
paſſionē. Nā cū ſit duplex potētia.ſ.actiua ⁊
paſſiua.potentia actiua in nobis ē ſolū ſubie
cta volūtati.potētia paſſiua nō ⁊ ſeqnť cōdi
tionē nature. In dño xpo ieſu potentia paſſi/
ua ſic̄ ⁊ potētia actiua fuit ſubiecta voluntati
vt eſſet dña ſui actus ⁊ ſue paſſiōis.vt ſic̄ vo/
luntas nr̄a hꝫ dñiuꝫ ſui actus potēs ꝓhibere
eū vel educere.ita xp̄i volūtas dñium habuit
⁊ potens fuit ꝓhibere paſſionem a potentia
patiēdi aſſūpta vel ipſā educere in actū patiē
di. Notādū tñ hic ſm Tho.iij.pte.q.xiij.arti.
iiij.ꝙ aīa xp̄i pōt dupliciť ꝯſiderari. Vno mō
ſm ꝓpriā virtutē ⁊ nām.Et h̄ mō ſic̄ nō pote
rat mutare corpa exteriora a curſu ⁊ ordie na
ture.ita ēt nō poterat imutare ꝓpriū corp⁹ a
nāli diſpoſitione.qꝛ aīa xp̄i ſm ꝓpriā nām hꝫ
determinatā ꝓportionē ad ſuū corpus.Alio
mō pōt ꝯſiderari aīa xp̄i ſꝫ ꝙ eſt inſtrumētū
vnitū verbo dei in pſona.⁊ ſic ſubdebať eius
ptāti totaliter oīs diſpoſitio proprij corporis
Quia tñ virtus actiōis nō ꝓprie attribuitur
inſtrumēto ſed principali agenti. iō talis po/
tentia attribuiť magis ipi Vbo dei q̄ꝫ aīe xp̄i
Diximus iſta ꝯcludentes ꝙ potuiſſet xp̄s ꝓ/
hibere paſſionē ſed pati voluit vt ꝓ nobis ſa
tiſfaceret.Et vt inqt Tho.iij.pte.q.xlvi.quia
paſſio illa aſſūpta fuit volūtarie pp̄ fineꝫ libe
rationis hoim a pctō. Iō tantā quātitatē do
loris aſſūpſit q̄ eſſꝫ ꝓportiōata magnitudini
fruct⁹ eius q inde ſeq̄bať Sed arguūt pleriqꝫ
ꝯ dicta aſſerētes xp̄m de neceſſitate fuiſſe paſ
ſū. Primo ex pte nr̄a q ꝑ ei⁹ paſſionē liberati
ſum⁹.ſm illud Ioānis.iij.ca.Sic̄ moyſes ex/
altauit ſerpentē in deſerto ſic oportet exalta/
ri filiū hoīs vt oīs q credit in eū nō pereat ſed
habeat vitā eternā.qd̄ quidē de exaltatione i
cruce intelligiť..Scd̄o ex pte ipſi⁹ xp̄i q ꝑ hūi
litatē paſſionis meruit glr̄iam exaltationis.iu
xta illud Luce vltimo ca. Nec oportuit pati
xp̄m ⁊ ita intrare in glr̄iam ſuā. Tertio ex pte
dei cuius diffinitio circa paſſionē xp̄i fuit pre
nūciata in ſcripturis ⁊ ꝑfigurata in obſeruā/
tia veteris teſtamenti.ſm ꝙ dr̄ Luce.xxij.ca.
Fili⁹ quidē hoīs vadit ſm qd̄ diffinitū ē de eo
Et Luce vltimo ca. Hec ſūt verba q̄ locutus
ſū cū adhuc eſſem vobiſcū. qm̄ neceſſe eſt im/
pleri oīa q̄ ſcripta ſūt in lege moyſi ⁊ ꝓphetis
⁊ pſalmiſ de me.⁊ qm̄ ſcriptū ē.qm̄ oportebat
pati xp̄m ⁊ reſurgere a mortuiſ. Pro declara
tione iſtoꝝ notande ſūt de neceſſario tres di/
ſtinctioneſ. Prima eſt Alexandri in.iij.ſūme
q ait. Qꝛ ſm Ariſto.v.methaphi. Neceſſariū
dr̄ quattuor modis ſm quattuor genera cāꝝ
Eſt eni neceſſitas ſm cāꝫ formalē ſm ꝙ dr̄ ca
lidū de neceſſitate calefacit.ſiue patiens de ne
ceſſitate patiť.Et eſt neceſſitas ſm cām māl̄ē
ſꝫ ꝙ dr̄.ꝙ calidū in ſūmo neceſſe eſt fieri ignē
ſm ꝙ diceretť ꝙ paſſibile ī ſūmo neceſſe ē pati
Et eſt neceſſitas ſm cām efficiētē q̄ vocať ne
ceſſitas ſm violentiā ſm ꝙ dr̄ ꝙ lapidē fortiť
impulſū neceſſe ē moueri. Et eſt neceſſitas ſꝫ
cām finalē ſm ꝙ dr̄ ꝙ ſerrā neceſſe eſt eſſe ex
ferro ⁊ calibe eo ꝙ eſt ad diuidendū dura ⁊ ſo
lida. In dño ḡ ieſu xp̄o fuit neceſſitas ad mo/
riendū ſm rōnem cauſe finalis ſolū. Vt enim
dr̄ ad Galathas.iiij.ca. Miſit deus filiū ſuū
vt nos redimeret. Iſta redēptio nō potuit eē
niſi ꝑ ſatiſfactionē.nec ſatiſfactō niſi ꝑ paſſio
nē. Nō āt fuit in xp̄o neceſſitas ad moriendū
ſm rōnem cauſe efficientis.qꝛ nulla cā creata
poterat eū cogere ad moriendū. Neqꝫ neceſſi
tas ſm rōneꝫ cauſe māl̄is qꝛ illa eſt neceſſitas
contracta ex vitio ꝓpagatiōis in nobis.neqꝫ
neceſſitas ſm rōnem cauſe formalis qꝛ illa nō
pōt ꝓhiberi nec eſt voluntaria. Et de xp̄o di
cit Ioānes Damaſcenuſ. Qꝛ paſſiones ⁊ ſi ſꝫ
legē nature fiebant in eo nō tñ coacte ſed vo/
luntarie. Scd̄a diſtinctio.ꝙ eſt neceſſitas imu
tabilitatis ⁊ neceſſitas coactionis vel ꝓhibi/
tionis. Neceſſe fuit xp̄m mori neceſſitate im/
mutabilitatis.qꝛ imutabiliter voluit mori.ne
ceſſitate Vo coactionis vel ꝓhibitōis minie
Tertia diſtinctio ſm Anſelmū in.ij.li.cur de⁹
hō in ca.xvij. Qꝛ eſt neceſſitas precedens q̄ cā
eſt vt ſit res. Et eſt neceſſitas ſequēs quā res
facit.precedens ⁊ efficiens eſt neceſſitas cū dr̄
celū volui qꝛ neceſſe eſt vt voluať. Sequēſ Vo
⁊ q̄ nihil efficit ſed fit. Cū dico te ex neceſſita/
te loq cū loq̄ris. Cū eni h̄ dico ſignifico te ni/
hil facere poſſe vt dū loq̄ris nō loq̄ris. non ꝙ
aliqd te cogat ad loquēdū. Nā violētia nāl̄is
cōditionis cogit celū volui. te Vo nulla facit
neceſſitas loq. Sed vbicunqꝫ eſt precedēs ne
ceſſitas eſt ⁊ ſequens. nō autem vbi ſequens
ibi ſtatim ⁊ precedens. Poſſumus nanqꝫ
dicere neceſſe eſt celum volui quia voluitur.
Sed non ſimiliter eſt verū. iccirco te loqui qꝛ
neceſſe eſt vt loquariſ. Iſta ſequens neceſſitas
currit ꝑ oīa tpa hoc mō. Quicqd fuit neceſſe
eſt fuiſſe. Quicqd eſt neceſſe eſt eſſe. Quicqd
futurū eſt neceſſe eſt eē futurū. Si vis ḡ oīum

que xp̄s fecit ꝛ q̄ passus est verā scire necessita
tez. scito oia ex necessitate fuisse. qꝛ ipse voluit
voluntatē Xo eius nulla precessit necessitas.
Quare si nō fuerūt nisi q̄ ip̄e voluit. si nō vo
luisset nō fuisset. Ex his oībus deprehendimꝰ
ꝙ xp̄s passus ē volūtarie. Et qcqd dͥ necessita
te dr̄ a sua volūtate bn̄dicta depēdet. ¶ Secū
dū dubiū erat vtrū in xp̄o fuit voluntatū plu
ralitas. Ad qd̄ rn̄det scūs Tho. iij. pte. q. xviij
Qꝛ qdā posuerūt in xp̄o eē vnā solā volūtatē
Sꝫ ad h̄ ponēdū diuersimode moti eē videnť
Apollinaris eni nō posuit nām intellectualez
in xp̄o sed qd̄ verbū esset loco aīe vel loco intel
lectus. Vn̄ cū volūtas sit in rōne vt phūs dicͭ
in. iij. de Aīa. sequebať ꝙ in xp̄o nō esset volū
tas humana. ꝛ ita in eo nō esset nisi vna volū
tas. Macharius āt patriarcha anthiocenus.
ꝛ Cyprus Alexandrinus. ꝛ Sergius cōstan
tinopolitanꝰ. ꝛ quidā coꝝ sequaces. posuerūt
in xp̄o vnā volūtatē q̄uis ponerent duas na
turas ſm ypostasim vnitas. qꝛ opinabanť ꝙ
humana nā in xp̄o nunq̄ mouebať, ꝑprio mo
tu sed solū ſm ꝙ erat mota a diuinitate. vt pꝫ
in ep̄la sinodica Agathonis pape. Et iō in se
xta sinodo apud cōstātinopolim celebrata de
terminatū est oportere dici ꝙ in xp̄o sint due
voluntates. vbi sic legiť. Predicamus duas
volūtates nāles in xp̄o ꝛ duas opationes. Et
h̄ necessariū fuit dici. Manifestū ē eni ꝙ filiꝰ
dei assūpsit humanā nāꝫ pfectā. ad pfectionē
āt nature humane ptinet volūtas q̄ est nālis
potentia sicut ꝛ intellectus. Vn̄ necesse est di
cere ꝙ filius dei humanā voluntatez assūpsit
in humana nā. p assūptionē eni humane natu
re nullam diminutionē passus est filius dei in
his que ptinent ad diuinā nām cui competit
voluntatez hr̄e. Quare necesse est dicere ꝙ in
xp̄o fuerūt due volūtates. vna diuina. alia hu
mana. Hoc tenet mgr̄ sniaꝝ in. iij. di. xvij. Et
Joānes Damascenus. ceteriqꜫ sc̄i doctores.
qꝛ Xo vt inqͭ Tho. Filius dei sicut predictuꝫ
est humanā nām assūpsit cū oībus q̄ ptinent
ad pfectionē ipsius nature. In humana autē
nā includiť ēt nā aīalis. sicut in specie includiť
genus. Vn̄ oportet ꝙ filiꝰ dei cū humana nā
assūpserit ēt ea q̄ ptinēt ad pfectionez nature
aīalis inter q̄ est appetitus sensitiuꝰ q̄ sensua
litas dr̄. Et iō oportet dicere ꝙ in xp̄o fuit sen
sualis appetitꝰ siue sensualitas. Sensualitas
āt siue sensualis appetitus inq̄tuꝫ natus est
obedire rōni dr̄ rōnalis p participationez vt
pꝫ p ph̄um in. i. ethicoꝝ. Et qꝛ volūtas est in
rōne. pōt dici ꝙ sensualitas sit volūtas p par
ticipationē. Quantū ēt ad rōnem volūtas in
xp̄o plurificať nō rōne potentie q̄ vna est. sed
rōne actus. Quare dicit Damascenꝰ. duplex
est hoīs voluntas. Vna nālis que vocať the
lesis. Alia rōnalis que vocať bulisis. Prima
dr̄ thelesis. i. simplex voluntas q̄ a magistris
vocať voluntas vt nā. hec repudiat ea q̄ sunt
nature ꝯria ꝛ que sūt ſm se mala puta mortē
ꝛ sit̄ia. Scd̄a voluntas dr̄ bulisis. i. consiliati
ua que vocať voluntas vt rō. hec illud qd̄ vo
luntas refugere pōt vt nā eligit vt rō ex ordi
ne ad finē. Sicut ēt in aliquo hoīe sensualita
tis eius ꝛ volūtas absolute siue vt nā ꝯsidera
ta refugit vstionē. quā tn̄ volūtas ſm rōnem
eligit, ꝑpter finē sanitatis. Quare ſm dicta di
stinguimus in xp̄o voluntatē multiplicē. s. di
uinā humanā. Et hanc diuidimus in volūta
tem sensualitatis ꝛ voluntatē rōnis. Et volū
tatē rōnis adhuc dicimus aliā prout conside
rať vt nā. aliā, ꝑut considerať vt rō. ¶ Tertiū
dubiū erat vtrū in xp̄o fuit voluntatū ꝯrietas
Et ad h̄ rn̄det Alexander in. iij. sūme. Qꝛ xp̄s
dr̄ habuisse diuersas volūtates tribus modis
Primo iuxta duas naturas diuinā ꝛ hūanā
dicunť in xp̄o diuerse volūtates diuina. s. ꝛ hu
mana. Scd̄o mō ſm hūanā nām dicunť i xp̄o
diuerse volūtates. volūtas. s. rōnis ꝛ volūtas
sensualitatis. Tertio mō dicunť in xp̄o ſm rō
nem diuerse voluntates qꝛ rō hꝫ quandā vo
luntatē. vt nā est vnibilis corpi ꝛ hꝫ volunta
tē. vt rō est conformis diuinitati. ꝛ ſm hoc di
cerenť i xp̄o diuerse volūtates. volūtas nālis
ꝛ volūtas rōnis. Volūtas diuina in xp̄o erat
vt ipse dolores ꝛ passiones ꝛ mortez pateret.
nō ꝙ ista essent a deo volita ſm se. sed ex ordi
ne ad finē humane salutis. Voluntas rōnis
erat vt voluntas diuina impleretur. volun
tas autez sensualitatis nāliter ista refugiebat
Sit̄r voluntas vt nā ista repudiabat tāq̄
nature ꝯria. Verūtn̄ licet iste fuerint volūta
tes diuerse nō tn̄ ꝯrie. Nā hec voluntas sen
sualitatis ꝯria volūtati rōis. nec volūtas hu
mana ꝯria volūtati diuine. nec volūtas nālis
ꝯria volūtati rōnis. qꝛ ſm Damascenū. Con
traria nata sunt fieri circa idē. voluntas autē
moriendi ꝛ viuendi nec ſm idē in xp̄o. qꝛ vnū
circa sensualitatē. aliud circa rōnē. Ex quo. in
qͭ Tho. vbi. s. Qꝛ neqꜫ voluntas diuina neqꜫ
volūtas rōis in xp̄o ipediebať aut retardabať

ꝑ volũtatẽ nãlem.neqꝫ ꝑ voluntatẽ ſenſuali/
tatis. Siĺiter ãt nec ecõuerſo voluntas diui/
na vĺ voluntas rõnis refugiebat aut retarda
bat motũ nãlis volũtatis ⁊ motũ ſenſualitatꝭ
Placebat eni xp̃o ſm voluntatẽ diuinaꝫ ⁊ ẽt
ſm voluntatẽ rõnis.vt volũtas nãlis in ipſo
⁊ voluntas ſenſualitatis ſm ordinẽ ſue natu/
re mouerenť. Hinc oſtẽdiť magnitudo dolo/
ris xp̃i patientis.qm̃ ſm Tho.iij.parte.q.xlvi
In alijs patiẽtibus mitigať triſticia interior
⁊ etiã dolor exterior ex aliqua cõſideratiõe rõ
nis ꝑ quandã deriuationẽ ſeu redundantiã a
ſuperioribus viribus ad inferiores.qđ in xp̃o
patiente non fuit. Vnicuiqꝫ eni viriũ ꝑmiſit
agere qđ eſt ſibi ꝓpriũ. Quare in illa volunta
tũ diuerſitate nulla cõtrarietas eſt ponenda.
Et ſi obijcereť per id qđ ſcribit Lucas.xxij.ca.
Factus in agonia ꝓlixiuſ orabat. Sed agonia
videť importare quandã impugnationẽ aĩ in
cõtraria tendentiſ.quare videreť ꝙ in xp̃o fu
erit voluntatũ ꝯrietas. Rñdere poſſumus ſꝫ
Damaſcenũ in.ij.li. Qꝫ agonia nõ fuit in xp̃o
q̃tũ ad partẽ aĩe rõnalem.ſm ꝙ importat cõ
certationẽ voluntatũ ex diuerſitate rõnũ pro
cedentẽ.puta cũ aliquis ſꝫ ꝙ rõ ꝯſiderat vnũ
vult illud ⁊ ſm ꝙ conſiderat aliud vult ꝯriũ
hoc eni cõtingit ꝑꝑ debilitatẽ rõnis q̃ nõ pt̃
diiudicare qđ ſit ſimpliciter melius. qđ i xp̃o
nõ fuit.qꝛ ꝑ ſuã rõnem iudicabat ſimpliciter
eſſe melius ꝙ ꝑ eius paſſionẽ impleret volun
tas diuina circa ſalutẽ humani generis. Fuit
tñ in chriſto agonia q̃tum ad partẽ ſenſitiuã
ſm ꝙ importat timorẽ infortunij vel mali im
minentis. Inſpiciamus ergo ieſũ benedictuꝫ
orantẽ illũqꝫ auribus cordis audiamus dicen
tẽ. Pr̃ ſi poſſibile eſt tranſeat a me calix iſte.
verũtñ nõ mea ſed tua voluntas fiat. Et cõſi/
derantes voluntatem eius ſenſualitatis volũ
tatẽqꝫ rõnis nãleꝫ.cõpatiamur illi. Scđm eni
has volũtates mouebať ad oẽs penas.ad oẽs
iniurias.ad oẽs cõtumelias.ad oẽs ꝑcuſſiões
ad oẽs paſſiones refugiẽdas cũ triſticia ⁊ do
lore inexplicabili. atqꝫ intra ſe dicere pote/
rat.heu me dolentẽ nimiũ. Ego q̃ſi agnꝰ mã/
ſuetus q nemini nocui captus ero hic ad mo
dicũ tanqꝫ ſeditioſus ⁊ latro. Ego ſpecioſus
forma pre filijs hoim velut leproſus appebo.
Ego q meos diſcipĺos tãtũ dilexi vt ⁊ pedes
illis laueri.⁊ ab eis ⁊ ab alijs amicꝭ inter ver/
bera ⁊ cruciatus relinquar. Ego qui carnẽ de
virgine ſũptã ſpũ ſctõ coopante retineo.liuo
ribus ⁊ plagis implebor. Ego qui glorioſus
hieroſolymã intraui acclamãtibꝰ cunctꝭ bñ/
dictꝰ q venit i noĩe dñi.cõfuſus ⁊ abiectus ex̃
ciuitatẽ deducar onератꝰ g̃uiſſima cruce. Ego
q corã turbis miracula feci publice corã ppĺo
in medio latronũ crucifigar. Cõfodieť manꝰ
mee ⁊ pedes in ligno.⁊ a plãta pedis vſqꝫ ad
verticẽ nõ erit in me ſanitaſ. Ego q vitã oibꝰ
liberaliť dono vt pctõreſ viuificẽ vita ꝓuabor
O pr̃ mi ⁊ qs vnqꝫ talia paſſus ẽ. O mr̃ mea
⁊ ꝓ te marie ꝯtriſtabor. Grauis erit mihi fi/
lio tuo dilecto ignominia crucis.ſꝫ g̃uior vox
lamẽtatõis tue. His ⁊ hmõi cogitatõibꝰ intẽ
tus pijſſimꝰ ieſus ñ ſolũ i orõne ſꝫ vſqꝫ ad exi
tũ aĩe vehemẽtiſſime affligebať. Altera vo ex
ꝑte dũ volũtatẽ eiꝰ diuinã volũtatẽqꝫ rõnis
q̃ vt rõ ꝯſiderať intuemur ad grãs illi exhibẽ
das obligatiſſimos nos inuenimꝰ. Flagrabat
qppe deſiderio eſtuatiſſimo queqꝫ dura q̃qꝫ
aſperrima ꝓ ſalute humani generis tollerare
Jõ ꝯcludebat dicens. Fiat voluntas tua. Vo
luiſti o pr̃ eterne vt in virginiſ vtero mihi co
pularẽ hũanã nãꝫ ⁊ cõplacui tibi. Voluiſti vt
corpuſ mũdiſſime ꝯceptũ penalitatibꝰ hũane
vite i alijs ex pctõ debitis ⁊ neceſſarijſ volũta
rie ſubijcerẽ ⁊ obediui tibi. voluiſti vt paupeꝫ
vitã laborioſãqꝫ gererẽ ⁊ ñ ꝯdixi tibi. Vis vt
ꝓ redẽptiõe mũdi meũ ſanguinẽ fũdã? Vis
vt ad manꝰ iniquoꝝ deueniã? Vis vt hãc mi
hi ꝑatã de ꝓximo ignominioſã paſſionẽ ſuſti
neã? Vis vt i cruce ꝯfixus pẽdeã? Vis vt ibi
ex violentia illatarũ paſſionũ moriar? Fiat vo
lũtas tua. O charitas inflãmatiſſima ieſu xp̃i
filij dei. O amor oĩa vincẽs ꝑatũ ſe offerebat
oĩa ꝑpeti vt regni celeſtis ianuã nobis apiret
¶ Qꝫ paſſio xp̃i fuit abiectiſſima rõne loci tẽ/
poris ⁊ conſortij. ¶ Capitulum.ij.

Secundũ myſteriũ ꝯtẽplandũ de paſſiõe
dñi nr̃i ieſu xp̃i dr̃ hũilitatis. voluit qp/
pe eligere paſſionẽ ⁊ mortẽ ꝯtemptibilẽ ex hu
militate. qđ oſtendimus triplici rõne.
Primo ratione loci.
Secundo rõne temporis.
Tertio rõne conſortij.
¶ Primo fuit contemptibilis ⁊ abiecta ſatis
paſſio ⁊ mors chriſti rõne loci. qꝛ in ciuitate fa
moſa ⁊ celeberrima hierĺm q̃ erat diuino cul/
tui deputata. Quare ãt ibi ⁊ nõ in bethleem
vbi natus fuit. in naçareth vbi nutritus erat
pati voluit. aſſignantur plures rationes. Pri
ma quidẽ qꝛ hierĺm erat locus a deo electꝰ ad

ſacrificia ſibi offerēda q̄ quidē figuralia ſacri-
ficia figurabant xp̄i paſſionē q̄ eſt verū ſacrifi
ciū. ẜ illud Ap̄l'i ad epheſios.v.ca. Tradidit
ſemetipſū oblationē ⁊ hoſtiā deo in odorem
ſuauitatis. Vn̄ Bedda dicit in quadā omelia
Q꞉ appropinquante hora paſſiōis dn̄s appro
pinquare voluit loco paſſionis.ſ.in hierl'm.q̊
ꝑuenit an̄ quinqꝫ dies paſce. ſicut agnus pa-
ſchalis ante quinqꝫ dies paſce.i.in decima lu
na ſm̄ preceptū legis ad locū imolationis du
cebat᷑. Scd̄a rō quare in hierl'm pati voluit ē.
q꞉ virtus paſſionis eius ad totū mūdū diffū-
dēda erat. ideo in medio terre habitabilis pa
ti voluit. Vn̄ dr̄ in ps̄. Deus āt rex nr̄ ante ſe
cula operatus eſt ſalutē in medio terre.ſ.hierl'm
que dr̄ eſſe terre vmbilicus. Tertia rō fuit q꞉
hoc maxime cōueniebat hūilitati ei⁹. vt.ſ.ſic̄
turpiſſimū genus mortis elegit. ita ēt ad eius
humilitatē ꝑtinet ꝙ in loco tā celebri cōfuſio
nem pati nō recuſauit. Quarta rō eſt vt oſtē-
deret᷑ a principibus ppl'i ortā eſſe iniquitatē
occidentiū xp̄m. Et ideo in hierl'm vbi mora-
bant᷑ voluit pati. Vn̄ dr̄ Actuū.iiij.ca. Cōue-
nerunt in iſta ciuitate aduerſus puerū ſctūm
tuū ieſū quē vnxiſti. herodes ⁊ pontius pilat⁹
cū gentibus ⁊ ppl'is iſrael. Sed poſſet aliquiſ
querere cur xp̄s nō in templo vbi ſacrificia of
ferebant᷑ paſſus eſt aut i ip̄a ciuitate ſed extra
portā. Ad qd̄ rn̄det ſctūs Tho.iij.parte.q.xlv
ꝙ hoc factū eſt triplici rōne. Primo quidē vt
veritas reſponderet᷑ figure. Nā vitulus ⁊ hir
cus qui ſolēniſſimo ſacrificio ad expiationem
totius multitudinis offerebant᷑. extra caſtra
cōburebant᷑. vt precipit᷑ Leuitici.xvi.ca. Et h̄
eſt qd̄ dixit Paulus ad hebreos.xiij.ca. Quo
rū aialiū infert᷑ ſanguis ꝓ pctō horum corpa
cremabant᷑ extra caſtra. propter qd̄ ⁊ ieſus vt
ſanctificaret ſuū ppl'm extra portā paſſus eſt
Scd̄a rō eſt ꝓpter exemplū vt.ſ.nos inſtrue-
ret exire a mundana cōuerſatione. Vn̄ ibidē
Ap̄l'us ſubdidit. Exeamus igit᷑ ad eū extra ca-
ſtra improperiū eius portantes. Tertia rō vt
Criſoſto. dicit in ſermone de paſſiōe. Voluit
dn̄s pati nō ſub tecto n̄ in tēplo iudaico. ne iu
dei ſubtraherēt ſacrificiū ſalutare ne putarēt
ꝓ illa tm̄ plebe oblatū. Et iō foras ciuitatē fo
ras muros vt ſcias ſacrificiū eē cōe qd̄ totiuſ
terre eſt oblatio qd̄ cōis eſt purificatō. Sꝫ ad-
huc dubitat᷑ cur xp̄s nō i hebron vbi adā fuit
ſepultus. ſed in monte caluarie voluit crucifi
gi. cū paſſio eius fuerit medicina ꝯ pctm̄ Ade.

Ad qd̄ rn̄det Hiero. ſup matthēū dicēſ. Qui
dam exponūt caluarie locū in quo ſepultus ē
adā. Et ideo ſic appellatū q꞉ ibi antiqui hois
ſit conditū caput. fauorabilis interpretatio ⁊
mulcens aures ppl'i nec tn̄ vera. Extra vrbem
eni ⁊ foris portā loca ſunt in quibus truncan
tur capita damnatoꝝ ⁊ caluarie.i. decollatoꝝ
ſumpſere nomen. ꝓpterea āt ibi crucifixus ē
ieſus. vt vbi prius erant acra damnatoꝝ ibi
erigerent᷑ vexilla martyrij. Adā Vo ſepultū
iuxta hebron in libro ieſu filij naue ſepultum
legim⁹. Et hoc ponit᷑ Joſue.xiiij.ca. vbi ſic ha
bet᷑. Nomē hebrō antea vocabat᷑ cariatharbe
Adā maxim⁹ ibi in terra enachim ſitus erat
Igit᷑ xp̄s magis crucifigend⁹ erat in loco cōi
damnatoꝝ q̄ꝫ iuxta ſepulchrū Ade. vt oſten-
deret᷑ ꝙ crux xp̄i n̄ ſolū erat in remediū ꝯ pec
catū ꝑſonale Ade ſed ēt ꝯ pctm̄ totius mundi
¶ Scd̄o fuit cōtēptibilis ⁊ abiecta paſſio xp̄i
rōne tp̄is. q꞉ paſſus eſt in die ſolēni paſce qn̄
ex oi iudea ppl'i ad hierl'm cōfluebant. Et vt
doctores declarāt paſchale feſtū apud iudeos
incipiebat a veſpa diei in qua luna erat.xiiij.
Dies āt feſtiuus apud eos incipit a veſpera
vnius diei. ⁊ durat vſqꝫ ad veſperā ſequentis
diei. vt pꝫ Leuitici.xxiij.ca. Et ſic dies ſolē-
nis paſce erat luna.xv. ꝓpter qd̄ eūdē diē quē
ioānes noiat an̄ diē feſtū paſce. ꝑꝑ diſtinctōꝫ
nālē diēꝝ. Marcus noiat primū diē açimoꝝ
q꞉ a veſpera precedentis diei incipiebant co-
medere açima. Ex quo Hiero⁹ Bedda Aug⁹
⁊ doctores theologi di.xi. dicūt Q꞉ xp̄s fecit ce
nam luna.xiiij. ⁊ paſſus eſt luna.xv. Erat aūt
equinoctiū q꞉ vt inqt Aug⁹ in li. queſtionum
noui ⁊ veteris teſtamēti. Tūc voluit dn̄s paſ-
ſione ſua mundū redimere ⁊ reformare qn̄ eū
creauerat.i.i eqnoctio. Et tūc dies ſuꝑ noctē
increſcit q꞉ ꝑ paſſionē ſaluatoriſ a tenebriſ ad
lucē ꝑducimur. Jn li. Vo.xviij. de ciuita. dei.
Jdem Aug⁹ refert ꝙ paſſus eſt xp̄s.viij. kalē
das aprilis. Si Vo quiſq̄ꝫ q̄reret. Cur xp̄s pa
ti voluit in etate iuuenili nō in infantili vel i
ſenectute ſua. Rn̄det ſcūs Tho.iij.pte.q.xlvi.
Q꞉ paſſio xp̄i ſubiecta erat eius voluntati. vo
luntas āt eius regebat᷑ diuina ſapientia q̄ oia
ꝯuenienter diſponit. Jdeo ad moriendū tp̄s
iuuentutis elegit. q꞉ ſic voluit. Vn̄ Aug⁹ ex-
ponēs illud ioānis.xiij.ca. Sciens ieſus q꞉ ve
nit eius hora vt tranſeat ex hoc mūdo ad p̄rē
inqt. Tantū fecit q̄ꝫtū ſufficere iudicauit. Ve
nit hora eius non neceſſitatis ſed voluntatis.

Quare aũt sic voluit assignãtur tres rõnes. Pri
ma quidẽ vt ex hoc magis suã dilectionẽ cõ/
mẽdaret ꝙ vitã suã ꝓ nobis dedit qñ erat in
ꝑfectissimo statu. Scd̃a qꝛ nõ cõueniebat vt
in eo appareret nature diminutio sic̃ nec mor
bus. Tertia vt in iuuenili etate moriens ⁊ re/
surgẽs. futurã resurgẽtiũ qualitatẽ in seipso
premonstraret. ¶ Tertio fuit contẽptibilis ⁊
abiecta passio xp̃i rõne cõsortij. qꝛ crucifixi fu
erunt cũ eo duo latrones. vnus a dextris. ali⁹
a sinistr̃. H aũt vt inqt scũs Tho. iij. ꝑte. q. xlvi.
Alia rõne factũ est q̃ztũ ad intentionẽ iudeo/
rũ. Alia vo q̃ztũ ad dei ordinationẽ. Q̃tum
eni ad intẽtionẽ iudeoꝝ vt dicit Crisostom⁹.
duos latrones crucifixerũt iudei vt eoꝝ suspi
tionis fieret particeps. sed nõ ita euenit. nam
de illis nil dr̃. xp̃i aũt crux vbiq̃ʒ honorat̃. Re/
ges diademata deponentes assumũt crucẽ in
purpur̃ in diademati⁹ maxis in mẽsa vbiq̃ʒ
terraꝝ crux emicat. Q̃tũ vo ad dei ordinatio
nẽ christus cũ latronibus crucifixus est. Pri/
mo vt dicit Hiero⁹ sup matth. Sicut pro no
bis maledictũ crucis factus est christus. sic ꝓ
oim salute inter noxios quasi noxius crucifi/
git̃. Scd̃o vt ait Leo papa in sermone de pas
sione. duo latrones vnus ad dexterã alius ad
sinistrã crucifigunt̃. vt in ipsa patibuli specie
demonstraret̃ illa que in iudicio ipsius oium
hoim facienda est descriptio. Tertio ſm Hi/
lariũ duo latrones leue ac dextere affiguntur
oẽʒ hũani gener̃ diuersitatẽ vocari ad sacr̃m
passionis dñi ostendentes. Sed qꝛ ꝑ diuersita
tẽ fideliũ atq̃ʒ infideliũ fit oim scd̃m dextrã ⁊
sinistrã diuisio. vnus ex duobus ad dexteram
situs fidei iustificatione saluat̃. Quis igit̃ ex/
cogitare possit quãtã cõfusionẽ passus ẽ xp̃s
dũ visus est denudatus in cruce int̃ duos la/
trones pendere. precesserant in eo tanta preco
nia laudũ dñica elapsa. diffusa erat fama eius
scitatis atq̃ʒ doctrine ⁊ miraculoꝝ nomen la
tissime erat vulgatũ. Postmodũ vo velud se
diciosus ⁊ blasfemus patibulo stabat affixus
Quare preterreũtes blasfemabãt eũ dicentes.
Alios saluos fecit seipsũ saluũ facere nõ põt
Sil̃iter ⁊ latrones qui erãt crucifixi impꝛope
rabãt ei. Et licet lucas dicat ꝙ vnus ex eis di
xerit. Memento mei dñe ⁊c̃. Quare videret̃
ꝙ ñ ambo sed vnus blasfemauerit. Tñ Aug⁹
dicit in li. de cõsensu euãgelistaꝝ. ꝙ possum⁹
intelligere mattheũ posuisse pluralẽ numerũ
ꝓ singulari cũ dixit. latrones improperabant
ei. vel vt refert Hiero⁹ primum vterq̃ʒ blasfe
mauit. deinde visis signis vnus coꝝ credidit.
¶ Qꝫ passio xp̃i fuit acerbissima ex parte aie ⁊
corporis ⁊ virginis matris. ¶ Capitulum. iij.

Tertiũ mysteriũ cõtemplandũ de flebili
passione saluatoris nr̃i iesu xp̃i dr̃ acer/
bitatis. Fuit quidem passio illa acerbissima ⁊
dolorosa nimis ⁊ hoc ex triplici parte.

Primo ex parte anime.
Secundo ex parte corporis.
Tertio ex parte matris virginis.

¶ Primo fuit passio xp̃i acerbissima ex parte
aie. Vt eni inqt scũs Tho. iij. ꝑte. q. xlvi. ar. vi
in responsiõe ad quartũ argumẽ. Doluit xp̃s
ꝓ amissione vite corporalis que tante fuit di
gnitatis ⁊ precipue ꝓpter vnionẽ qꝛ corpus
istud erat vnitũ diuinitati. ꝙ de eius amissio
ne etiã ad horã magis essʒ dolẽdũ q̃ʒ de amis
sione alterius hois ꝑ q̃ztũcunq̃ʒ tempus. Vñ
Phus dicit in. iij. ethicoꝝ. Qꝫ virtuosus plus
diligit vitã suã q̃zto scit eã esse meliorez. ⁊ tñ
eã exponit propter bonuʒ virtutis. Et sil̃iter
xp̃s vitã suã maxime dilectã exposuit ꝓpter
bonum charitatis. scd̃m illud Jeremie. xij. ca.
Dedi dilectã aiam meã in manibus inimico
rũ eius. Doluit ẽt xp̃s ꝓ peccatis oim hoim q
dolor excessit oẽm dolorẽ cuiuslibet cõtriti. tñ
qꝛ ex maiori sapientia ⁊ charitate processit ex
quibus dolor contritionis auget̃. tũ ẽt qꝛ pro
oim ꝑctis simul doluit. Vt aũt ista clarius in/
telligant̃ notanda sunt hic tria theologoꝝ do
cumenta. Primũ scd̃m scm̃ Tho. iij. ꝑte. q. xv
Et dñs Bonauen. in. iij. di. xvi. Qꝫ aiaʒ in cor
pore constitutã duplicit̃ contingit pati. Vno
mõ passione corporali. Alio mõ passione aiali
Passione quidẽ corꝑali patit̃ ꝑ corꝑis lesionẽ
Cũ eni aia sit forma corꝑis. consequens est ꝙ
vnũ sit esse aie ⁊ corporis. Et id̃ corpe ꝑturba
to ꝑ aliquã corꝑeaʒ passionẽ. necesse est ꝙ aia
ꝑ accidens ꝯturbet̃. s. q̃ztũ ad esse qd̃ hʒ in cor
pore. Quia ergo corp⁹ xp̃i fuit passibile ⁊ mor
tale. necesse fuit vt ẽt eius aia passibilis esset.
Passione aũt aiali pati dr̃ aia scd̃m ꝯpationẽ
que vel est propria aie. vel est principalius aie
q̃ʒ corporis. Et q̃zuis etiaʒ scd̃m intelligere ⁊
sentire dicat̃ hoc mõ aia aliquid pati. tñ ꝓpri
issime dicunt̃ passiones aie affectiones appeti
tus sensitiui que in xp̃o fuerũt sic̃ ⁊ cetera q̃ ad
nãm hois ꝑtinẽt. Sciendũ tñ ꝙ hmõi passio/
nes alit̃ fuerũt in xp̃o q̃ʒ in nobis q̃ztũ ad tria
Primo q̃ztũ ad obiectuʒ qꝛ in nobis plerũq̃ʒ

trunt ad illicita: qd nõ fuit in xpo. Scdo q̃tũ ad principiũ. q: hmõi passiones frequẽter in nobis preueniũt iudiciũ rõnis. Tertio q̃tum ad effectũ. q: in nobis q̃nq3 hmõi motus non sistũt in appetitu sensitiuo sed trahũt rõnem qd in xpo nõ fuit. q: motus nãliter hũane carni cõuenientes. sic ex eius dispositiõe in appetitu sensitiuo manebãt q rõ ex his nullo mõ impediebat facere q̃ cõueniebant. Scõm documentũ est iuxta sniam ioãnis Damasceni. Q: magnitudo doloris põt dupliciter ↄsiderari Est eni magnus dolor q magis est ↄ nãm patientis. Sed est maior q est ↄ nãm ⁊ ↄ volũtatẽ. Maior igit fuit dolor in xpo q̃ i ceteris patientibus in hac vita q: magis fuit ↄ nãm patiẽtis eo q cũ corp9 fuerit optime aĩe illi cõueniens vt predictũ est. aĩa maxime doluit in separatione ab illo. Si vo cõsiderer magnitudo doloris fm q dr ↄ. voluntatẽ patientis. h est duplicit. Nam est volũtas nãlis ⁊ voluntas rõnalis. Primo mõ fuit maximus dolor in xpo. Scdo mõ nõ fuit dolor i xpo. q: nũq̃ fuit martyr ita informatus charitate q mori desideraret sicut xps. Ex quo vt dicit Alexander in. iij. sũme. Delectatio erat in voluntate vt est rõ. Et passio in volũtate vt ẽ nã. Quare in eadẽ aĩa erat dolor ⁊ gaudiũ. Nec dolor superueniens discõtinuauit gaudiũ. nec dolor intensus fecit gaudiũ esse min9 pfectũ. Nã dolor passionis in xpo ⁊ gaudiũ fruitiõis nõ sũt affectiones ↄrie. q: nõ sũt respectu eiusdẽ. nec oĩno eodẽ mõ insũt eidẽ. Tertiũ documentu3 q xps simul erat viator ⁊ cõprehensor. ita q nec viatoris cognitõ impediebat cõprehensoris cognitionẽ. nec affectõ affectionẽ. Et illud fuit in xpo singulare pp officiũ mediatoris q̃ debebat experiri ⁊ diuina ⁊ hũana. Vñ sicut simul ⁊ semel poterat pfecte cõuerti ad deũ ⁊ cõuerti ad nos ita q vna illa cõuersionũ alterã nõ impediebat nec retardabat. Sic potuit aĩa xpi simul ⁊ semel gaudere in deo ⁊ cõpati corpe suo ita q nec dolor a gaudio nec gaudiũ a dolore pateret aliquã diminutionẽ siue remissione3. Si ãt aliqs quereret quõ potuit xps simul esse viator ⁊ cõprehensor cũ viatori cõpetat moueri ad fine3 btitudinis cõprehensori ãt in finẽ qescere q̃ cõuenire eidẽ non põt. Rñdet sctũs Tho. iij. pte. q. xv. Q: impossibile est moueri ad finẽ ⁊ qescere in finẽ fm idẽ. sed fm diuersa nihil prohibet. Sicut aliquis hõ simul est sciens q̃tum ad ea que iam nouit ⁊ adiscens q̃tũ ad ea q̃ nõ nouit. Qualiter vo xps fuerit simul viator ⁊ cõprehẽsor fm diuersa põt sic intelligi. Nã aliquis dicit viator ex eo q tendit in btitudinẽ. cõprehẽsor autẽ ex hoc q beatitudinẽ obtinet. fm illud. i. ad Corinthios. ix. ca. Sic currite vt cõprehendatis. Hois autẽ beatitudo pfecta cõsistit in aĩa ⁊ corpe. In aĩa quidẽ q̃tu3 ad id qd est ei pprium. fm q mens videt ⁊ fruit deo. In corpore vo fm q corpus resurget gloriosũ ⁊ incorruptibile. Xps ãt ante passionẽ fm mentẽ plene videbat deu3. ⁊ sic habebat btitudinem q̃tum ad id qd est ei pprium. Sed q̃tum ad alia deerat ei beatitudo q: ⁊ aĩa eius erat passibilis ⁊ corpus passibile ⁊ mortale. Et iõ sil erat cõprehensor inq̃tum habebat btitudinẽ aĩe pprĩã ⁊ simul viator inq̃tum tendebat i btitudinẽ fm id qd ei de beatitudine deerat.

¶ Scdo fuit acerbissima passio xpi ex parte corporis ⁊ hoc triplici ratione.

Primo rõne viuacitatis.

Secundo rõne generalitatis.

Tertio rõne diuturnitatis.

¶ Primo rõne viuacitatis. Nã vt dicit dñs Bonauen. in. iij. di. xvi. Erat in xpo maxima cõplexiõis equalitas ⁊ viuacitas sensus. Vñ q: nullus potuit ei equari nec i equalitate cõplexiõis nec in viuacitate sensus. Dolor illi9 fuit oĩm dolor acutissim9. Confirmat h sctũs Tho. iij. pte. q. xlvi. dicens. Q: xps fm corpus erat optime cõplexionat9. ex eo q corp9 illud fuerat formatũ miraculose opatõe spũs scti. Sicut ⁊ alia que p miracula facta sũt fuerunt alijs potiora. vt Crisosto9 dicit de vino in qd xps aquam cõuertit in nuptijs. Et iõ i eo maxie viguit sensus tact9. ¶ Scdo ex pte corpis fuit dolorosissima christi passio rõne generalitatis. A planta eni pedis vsq3 ad verticẽ non fuit in eo sanitas. passus fuit in oĩbus mẽbris ⁊ in oĩbus sensibus. In capite passus ẽ pungẽtiũ spinar coronã. arundis pcussionẽ. ⁊ capillor depilationẽ. in facie passus est sputa fetidissima alapasq3 derisor. in manib9 ⁊ pedib9 passus est fixionẽ clauor. in ore passus ẽ amaritudinẽ fellcati ⁊ mirrati vini. in toto corpe passus est flagella verberantiũ illũ ad colũna3 ligatũ. ¶ Tertio ex pte corpis fuit grauissima passio xpi rõe diuturnitatis. Nã licet ab vtero virginis in qualibet etate pauperẽ vitã gerẽs passionibus. laboribus. vigilijs. peregrinationibus. predicatõib9 ⁊ hmõi sctm̃ illud corpus

expoſuerit. verūtñ in vltimis charitate feruētiſſim⁹ voluit pl⁹ ſolito laborioſiſſimis penis inſudare. Nā qnta feria parata cena poſt eſū agni paſcalis lauit pedes diſcipuloꝝ ante pedes illoꝝ genuflex⁹. Ibi mirū in modū ſemetipſū afflixit. dū tetigit proditorē. dū illū a ſuo pctō q̄ʒtū in ſe fuit ſtuduit reuocare. dū exornatiſſimo ſermone ꝓ ſuo tranſitu diſcipulos cōfortauit. Deinde hymno dicto ad montem oliuaꝝ ſe cōtulit. nō petijt locū quietis. nō intrauit aliquā domū. ad locū ſe cōtulit orōnis vſqȝ ad noctē mediā orauit ad patrē. pp vehementē aīe anxietatē ſanguine⁹ ſudor carnē virgineā madefecit. Irruerūt poſt hoc in eū turbe furentes ⁊ ceperūt ipſū. ligauerūt manus innocētis q̄ tactu ſuo viuifico infirmos curauerāt. Poſuerūt ⁊ in collo funē violenter trahētes agnū illū māſuetiſſimū q nemini vnq̄ȝ nocuit. Duxerūt eū ad annā ſocerū caypbe corā q̊ crudeliter ſeruus vnus alapā dedit in faciē in quā deſiderant angeli ꝓſpicere. aufugerūt ab eo diſcipuli eius. ⁊ ipſe ſolus abſqȝ conſolante erat in medio eoꝝ q ꝓcurabāt ei⁹ mortē. A domo anne ꝓceſſit ligatus tanq̄ȝ latro ⁊ ſediciosus ad domū caypbe. Ibi falſas accuſatiōes audiuit. ibi multiplicit̄ velut reus a pontifice corā alijs ſeniorib⁹ fuit examinat⁹. Ibi tandē derelictus in manus miniſtrorum vſqȝ mane iniurias. cōtumelias. blaſfemias. clamores. ꝑcuſſiones. deriſioneſqȝ paſſus eſt. O ieſu fili dei bn̄dicti. O ſaluator pijſſime. ⁊ qs tibi n̄ cōpatiat̄. Quis tā ferreus tāue ab hūanitate alienus. vt nō ꝯpungat̄. ¶ Tertio fuit acerbiſſima paſſio xp̄i ex ꝑte matris virginis. Diligebat nanqȝ mr̄eȝ illā amore incredibili. magis quidē diligebat q̄ȝ diligebat̄. qꝛ dilexerat eā ab eterno. tū qꝛ magis diſtincte cognoſcebat virtutes eius q̄ȝ ipa cognoſceret virtutes filij. tū qꝛ capacius erat cor xp̄i ad diligendaȝ virginē mr̄eȝ q̄ȝ ecōuerſo. Recogitabat ergo xp̄s dū pendebat in cruce quāta charitate ipȝ cōcepit in vtero dū dixit. Ecce ancilla dn̄i fiat mihi ſm̄ verbū tuū. Quāto amore nouē menſib⁹ ipſū geſtauit. quāta leticia ipȝ ꝑpit. quāta pietate pannis inuoluit. pauitqȝ lacte. quāta ſolicitudine ad egyptū duxit. quāto labore nutriuit. quāta dulcedine mētis ⁊ oris tot ān̄is fili mi aſſerēſ illū vocauit. Et hec oīa xp̄i mētē ad mr̄iſ amorē inflāmabāt deinde inſpiciebat eā d̄ cruce meſtā. facie ſqualidā. ſparſo crine. lugētes ocl'os leuātē ad crucē. audiebat q̄ȝ vocē illius flebilē ⁊ doloroſā ingeminantē O fili mi bn̄dicte. O lumē oculoꝝ meoꝝ. O agne māſuetiſſime. O vas virtutum ⁊ gr̄e. video te patientē in cruce ⁊ aīa mea pp te patit̄ in meo corꝑe. video clauos cōfodienteſ man⁹ ⁊ pedes tuos. ⁊ aīa mea cūfoſſa ē doloris aculeo. O fili mi quis mihi det vt moriar tecum. Quid faciā q̊ me vertar? Ad quē ꝯfugiā? Tu mihi pr̄. Tu mihi frater. Tu mihi filius carnſ eras. Tu mee delitie. Tu mee diuitie. Tu om̄e bonū meū. Heu me dolētē orbatā filio dulciſſimo. filio ſanctiſſimo. filio ſapiētiſſimo. filio amoroſiſſimo. filio pulcherrimo filio florētiſſimo. His ⁊ hmōi q̄relis pulſabat aures filij mr̄ illa ſctiſſima. Quare xp̄s ⁊ ſi nō ore poterat corde ſic aut ſil'iter rn̄dere aſſerens illud Ieremie. xv. ca. Ve mihi mr̄ mea q̄re genuiſti me virū rixe. virū diſcordie in vniuerſa terra. Nō feneraui nec fenerauit mihi qſq̄ȝ. O mēs maledicunt mihi. Itaqȝ ex mr̄is aſpectu atqȝ cōpaſſione imenſo dolore. mens illa pia benigniſſimi ieſu feriebat̄. Et vndiqȝ abūdabāt in eū anguſtie ⁊ afflictiōes. ex q̄rū vehemētia cū clamore valido emiſit ſpm̄. Deprecemur ḡ eū vt ꝑticipes nos efficiat paſſiōis ⁊ mortis ſue. ita vt meritis ipſi⁹ habeam⁹ vitā illā quā ſua morte recuperauit. In qua regnat glorioſus ꝑ infinita ſecula ſeculoꝝ. Amen.

¶ Sermo decimuſoctauus de glorioſa reſurrectione ieſu xp̄i que ſufficientiſſime humano generi declarata fuit.

Surrexit non eſt hic

Verba ſunt angeli ad mľieres deuotas loquentiſ originaliter Marci. xvi. ca. ⁊ in euāgelio hodierne ſolēnitat̄. Placuit redemptori noſtro dn̄o ieſu xp̄o ita luculenter ſuam reſurrectionē hoībus reuelare. vt nemo deinceps dubitare q̄at ipſū eē regē gl'e. oīm creaturaꝝ celi ⁊ t̄re dn̄m atqȝ imortalis vite largiſſimū donatorē. Notā q̄ppe fecit nobis viā celeſt̄ regni vt reſurgēſ adimpleuit nos leticia cū vultu ſuo. Quia Vo in lectione ſcti euāgelij deſcribit̄ illa q̄ mľieribus pijs ad monumētū eūtib⁹ de xp̄o iā ſuſcitato facta ē declaratio. Iō ad eruditionē nr̄am de manifeſtatōne xp̄i reſurgētis aliq̄ decurrem⁹ Cōſiderabimus āt illā precipue q̄ʒtū ad tria.

Primo q̄ʒtum ad mulieres.

Secundo q̄ʒtum ad angelos.

Tertio q̄ʒtum ad diſcipulos.

¶ Qualiter xp̄i resurrectio manifestata fuit mulieribus deuotis visitantibus monumentum. ¶ Capitulum .i.

PRimo consideranda est manifestatio resurrectōnis xp̄i q̄ztū ad mulieres de qb⁹ dr̄. qꝫ cū preparassent aromata venerūt ad monumentū. vbi tria sunt dubia declaranda.

Primū quare venerunt.
Secundū qn̄ venerunt.
Tertiū ad quid venerunt.

¶ Primū dubiū q̄re venerūt. Ad qd̄ dicim⁹ qꝫ mote fuerūt vt venirēt ꝛ vngerent corpus iesu ex pietate ꝛ beniuolētia q̄ ad xp̄m afficiebanẜ. Maria nāqꝫ magdalena m̄lta susceperat a xp̄o bn̄ficia. Ab ipsa eiecerat septē demonia Sororē suā marthā a fluxu sanguinis liberauerat. Fratrē suū laçarū quatriduanū suscitauerat. eāqꝫ semp̄ dulciter excusauerat tā apud phariseū qui dicebat ipsā imundā q̄z apud sororē q̄ dicebat eā ociosā. q̄z apud iudā q eā ꝓdigaȝ appellabat. Maria āt. s. iacobi minoris mr̄. ꝛ maria Salome. s. filia xp̄m tāq̄z nepotē tenerrime diligebant. Nā Anna tres habuit viros. s. Joachim. Cleopham ꝛ Salome. ꝛ de istis tribus viris habuit tres marias quas duxerūt tres viri. s. Joachim. Alpheus ꝛ Zebedeus. Maria q̄ nupsit ioseph pepit xp̄m virgo imaculata quē de spū sctō cōcepit. Maria que nupsit Alpheo habuit q̄ttuor filios. s. ioseph iustū. Jacobū minorē. Simonē ꝛ iudaȝ. Maria vxor çebedei duos habuit filios Jacobuȝ maiorē ꝛ Joānē euangelistā. Iste ergo mulieres non leuitate ducte sed amore sctō deuicte emerūt aromata vt veniētes vngerent corp⁹ illud qd̄ in sepulchro exaīe iā reliq̄rant. Q̄ituȝ āt ad hoc cōmēdari merito dn̄t. qn̄ virtuosā amicitiā ad xp̄m se hr̄e monstrarunt. Pauci quippe sunt q amicū diligūt in vita cuȝ vt in pluribus accidat verificari illud Ouidij dictum li. ij. de ponto. Vulgus amicitias vtilitate probat. Pauciores inueniunẜ q amicos diligunt in morte. Quinimo p̄sepe filij parētibus aduersanẜ. vxores viris ꝛ viri vxoribus dū salutē impediūt morientiū. aut negligēter illā ꝓcurāt. Paucissimi vo reperiri pn̄t q diligant post mortē. Quare quilibet mortu⁹ dicere pōt illud Psalmiste. Obliuioni datus sū tanq̄z mortuus a corde. Iste āt mulieres prestantissime xp̄m dilexerūt in vita. q2 sequebāẜ cū predicantē. vt pȝ Luce. viij. ca. Dilexerunt in morte q2 sociauerūt eū in cruce pendentem vn̄ Joānis. xix. dr̄. Stabāt āt iuxta crucē iesu mr̄ ei⁹ ꝛ soror mr̄is ei⁹ maria cleophe ꝛ maria magdalena. Dilexerūt insup̄ p⁹ mortē id̄ vnguenta parauerūt ꝛ ad sepulchrū dn̄i ꝓperarūt. Sed plerīqꝫ querūt. Cur virgo sacratissima q̄ pre ceteris xp̄m dilexit n̄ visitauit sepulchrū filij cū his tribus mulierib⁹. Ad qd̄ rn̄demus qꝫ hoc potuit eē multiplici de cā. Prima est q2 parasceue ꝛ sabbato tm̄ fleuerat qꝫ p̄ nimia debilitate subsistere nō valebat. Vn̄ s̄m Bernardū oportuit qꝫ de loco passionis inter manus discipuloꝝ tanq̄z semiuiua ad domū ꝓpriā deferreẜ. Hic Aug⁹ in quodā sermōe ingt. Illa quippe pia mr̄ imani dolore exulās ꝛ pectora delicata ꝯtūdēs ita ipsa viscera oīaqꝫ fatigauerat mēbra vt iā viribus deficiens vix ꝑuenire potuisset ad xp̄i funus. Scd̄a cā ꝛ precipua fuit q2 ip̄a sciebat filiū die tertia resurrecturū. Nā si de sua resurrectōne discipulos crebro fecerat certiores q̄zto magis de illa cū sua dignissima mr̄e p̄sepe ꝯtulerat. Jccirco prestulabaẜ illum auidissima in loco or̄onis. ꝛ forte illa hora q̄ m̄lieres ciuitatē exiere. filiū viderat vl̄ colloq̄baẜ cū eo. ¶ Scd̄m dubiuȝ declarandū. Qn̄ mulieres ad sepulchrū venerūt Nā marcus dic̄. Valde mane vna sabbatoꝝ veniūt ad monumētū orto iaȝ sole. Mattheꝰ vo scribit. Vespe āt sabbati q̄ lucessit in prima sabbati venit maria magdalena ꝛ altera maria videre sepulchrū. Et Joānes dic̄. Vna āt sabbati venit maria magdalena cuȝ adhuc tenebre eēnt ad monumētū. Et Lucas inquit Vna āt sabbati valde dilucl̄o venerūt ad monumentū. Ad istoꝝ euidentiā primo notādū. Q̄ sabbatū in scriptura tripliciẜ accipi cōsueuit. Aliqn̄ ꝓ tota septimana. Vn̄ Lucas. xviij ca. Jeiuno bis in sabbato. i. in septimana. Aliqn̄ accipiẜ sabbatū ꝓ die septima s̄ȝ illud Exodi. xx. Memēto vt diē sabbati sctifices. Aliqn̄ sumiẜ ꝓ q̄cūqꝫ die septimane cū istis noībus numeralibus prima scd̄a tertia q̄rta qnta sexta. ita qꝫ dies imediate sequens sabbatū dicebaẜ p̄ma sabbati ꝛ sequēs scd̄a sabbati ꝛ sic de reliquis. Scd̄m notandū vt refert Nicho⁹ de lira. Q̄ ab illa hora q̄ xp̄s fuit sepult⁹ nō potuerūt mulieres emere aromata ad vngendū xp̄m vsqꝫ ad vesperā diei sequentis. q2 solēnitas sabbati incepta erat ab hora sepulture. in q̄ nō licebat aliqd emere vsqꝫ ad vesperā sequētis diei. s. sabbati de quo Joānis. xix. dr̄. Erat q̄ppe magn⁹ dies ille sabbati. ꝛ tunc

emerũt aromata ⁊ pparauerũt vt dic̃ Lucas ꝓpter noctẽ de,primo iminẽtẽ.sed in mane se quẽti venerũt. Tertiũ notandũ ſm Augusti. de ꝯsensu euãgelistaꝝ ꝙ vespa duob⁹ modis accipit. Uno mõ ꝓ fine diei ⁊ principio noctꝭ Alio mõ ꝓ fine noctꝭ ⁊ principio diei. Et isto vltimo mõ loquit Mattheus cũ dicit. Uespe ãt sabbati q̃ lucescit in prima sabbati. Si vo velimus dictũ matthei accipe primo mõ tunc illud qd̃ dicit Uespe ãt sabbati.refert ad mulierũ pparationẽ.qꝛ tũc vespe sabbati vt p̃dictũ est preparauerunt se ad veniendũ.licet pp noctẽ nõ venissent. Illud ãt qd̃ dicit Joãnes. Cũ adhuc tenebre essent. Et illud qd̃ dicit Lucas. Ualde diluculo. Et illud qd̃ dicit Marc⁹ Ualde mane. Intelligendũ est ꝙ qñ mulieres inceperũt iter erat valde mane seu diluculũ.⁊ tenebre ẽt erãt.qꝛ neqꝫ pfecte dies neqꝫ pfecte nox. Sꝫ cũ puenerũt ad monumẽtũ iã sol erat ortus. Sol ãt põt intelligi oriri dupliciter. Uno mõ pfecte qñ pmo egredit ⁊ apparet sup terrã.⁊ sic nõ accipit hic. Alio mõ qñ lux eius incipit apparere.s.in aurora cũ ab oriẽte albescere incipit. vnde valde mane ⁊ tenebre ⁊ diluculũ ⁊ orto sole accipiunt ꝓ eodẽ. ¶ Tertiũ dubiũ declarandũ Ad qd mulieres venerũt. Ad qd̃ rñdet.ꝙ mos erat iudeoꝝ vngere corpora defũctoꝝ vt ꝯseruarẽt a fetore ⁊ putrefactiõe Iste ergo sctẽ mulieres nescientes ꝙ corpus xp̃i corrũpi nõ poterat illud ex deuotõe vngere decreuerũt. Ad hoc ãt clarius intelligendũ cõmemorãda est snia doctoris nr̃i Riccardi de media villa i suo.iiij.di.xliij.vbi ait. Q oia corpa incinerabant excepto corpe xp̃i ⁊ corpe virginis mr̃is q̃ incinerata nõ fuerũt. De corpore xp̃i certissimũ est. de corpe mr̃is credere piũ est. Sicut eni culpa originalis in aia inducit debitũ sepationis aie a suo corpe pp sepationẽ sui a deo pp culpã ita vitiũ fomitis in carne inducit debitũ incineratiõis eiusdẽ. vñ sic oẽs ex debito p̃ter xp̃m mortui sũt vel morient ita oibus corpib⁹ hũanis p̃ter corp⁹ xp̃i ⁊ mr̃is sue icineratio debet. Quis eni btã virgo pctm̃ originale ꝯtraxerit vel si ab illo p̃seruata fuerit ꝯhere tñ debuisset. q̃propt fuit in ea debitũ moriẽdi.tñ fomes in ea nũqꝫ aliquẽ actũ habuit. ⁊ p scd̃am sctificationẽ totaliter fuit sublatus ab ea. Hoc vo qd̃ dr̃ de incineratõe corpoꝝ cõi cursu nature ꝯcordat q ẽ ꝙ oia generabilia ⁊ corruptibilia resoluent in id de q̊ facta sunt. Hũana vo corpa de terra facta sũt.sicut pꝫ Genes.ij.ca. O b qd̃ Job.xiiij ca.dr̃. Memẽto q̃so ꝙ sicut lutũ feceris me ⁊ i puluerẽ reduces me. Ea vo in q̃ corpora resoluunt hũana dicunt cineres pp antiquã ꝯsuetudinẽ qñ mortuoꝝ corpora cõburebant. Nõ fuit igit incinerabile siue in pulueres resolubile corpus xp̃i.qꝛ in illo vitiũ fomitꝭ nũqꝫ fuit Et si obijceret ꝙ resurrectio eius fuit exẽpluꝫ resurrectionis nr̃e. g̃ debuit esse a cineribus. Rñdere possum⁹.ꝙ resurrectio xp̃i fuit exemplũ resurrectiõis nr̃e.qꝫtũ ad eius essentiã.s.a morte in vitã nõ ãt qꝫtũ ad oia accidẽtia. Sꝫ adhuc difficultas orit de illis q iminente iudicij tpe iuenient viui q statim morient ⁊ resurgent.quõ illoꝝ corpa incinerabunt cũ incineratio nõ fiat subito. Ad qd̃ rñdet Riccardus Q corpa illa incinerabunt p ignẽ q p̃cedet faciẽ iudicij. Licet g̃ mulieres in fide xp̃i deficerent:tñ vehementissima erat pietas ⁊ deuotõ illaꝝ q̃ nec timore iudeoꝝ nec terrore militũ q ad sepulchri custodiã fuerãt deputati.nec i sup difficultate rei retardabant.qn ad corpus xp̃i vngendũ oẽm diligentiã adhiberent.dicebãt ãt ad inuicẽ. Quis reuoluet nobis lapidẽ ab ostio monumẽti. Erat qppe magn⁹ valde Mattheus vo dicit. Aduoluit saxũ magnũ ad ostiũ monumenti. Ubi ait Nicho: de lira ꝙ monumẽtũ illud erat factũ ad modũ cuiusdã domũcule in cui⁹ medio erat sepulchrũ.⁊ i domũcula erat qd̃dã ostiolũ ad habendũ illuc ingressũ. Sepulchrũ ãt erat clausũ grandis lapidis ad os aduolutione. Sigilli appositõne ⁊ militum deputattione.

¶ Qualiter angelus amouit lapidẽ a monumento ⁊ sedebat sup illum ⁊ qꝫ congruũ fuit mulieribus apparere. ¶ Capitulum.ij.

Secundo cõsideranda est manifestatio resurrectõnis xp̃i qꝫtum ad angelos. Ubi tria sunt dubia declaranda.

Primũ vtrũ angelus amouit lapidẽ ab ostio monumenti.

Secundũ vtrũ idem angelus sedit sup lapidẽ qui sedebat in dextris.

Tertiũ vtrũ congruũ fuit angelũ mulieribus sic apparere.

¶ Ad primũ dubium pꝫ responsio ex dictis Matthei.q ait. Ecce terremot⁹ factus est magnus.angel⁹ ãt dñi descẽdit de celo ⁊ accedẽs reuoluit lapidẽ ⁊ sedebat sup eũ. Amotio ista ⁊ reuolutio lapidis facta fuit post xp̃m iã suscitatũ vt oẽs doctores affirmant. Causa vo

pulus reuolutionis fuit vt vacuū ostenderet
sepulchrū a q̊ clauso xp̄s resurgens exiuerat.
Nec hesitandum est ꝙ angelus potuit ⁊ mo
uere terrā ⁊ reuoluere grandē lapidē. cum sit
sn̄ia Augustini in.iij.de trinita. Et scti Tho.i.
pte.q.cx. Et Nicholai de lira super isto passu
matthei. Ꝙ q̄uis materia corꝑalis nō obedi
at angelis ad nutū sed soli deo q᷑ ois informa
tio materie vł ē a deo imediate vł ab aliq̊ agē
te corꝑali.nō āt imediate ab angelo. Verū tn̄
oia corꝑa obediūt angelis ad motū localē. q᷑
nā corꝑalis nata ē moueri imediate a nā spūa
li ꝭm locū. Vn̄ ⁊ ph̄i posuerūt suprema corꝑa
moueri localiter a spūalibus substantijs. Ad
scd̄m dubium dicēdum ꝙ licet mattheꝰ dicat
angelū sedere suꝑ lapidē. ⁊ marcꝰ sedere i de/
xtris.tn̄ nō est ꝯrietas.q᷑ potuit eē ꝙ idē ange
lus primo visus est sedere suꝑ lapidē.postmo
dū visus ē sedere in monumēto. Vel ꝭm Au/
gusti.de cōsensu euāgelistaꝝ.forte fuerūt duo
⁊ mattheus loqᷣ de vno.marcꝰ de alio. Lucas
ꝟo dicit. Ecce duo viri.i.angeli apparentes i
specie viroꝝ steterūt secus illas. Ista appari/
tio potuit esse pꝰ primā ⁊ scd̄am. dū circuirēt
monumentū intrantes ⁊ exeūtes.postq̄ꝫ ⁊ dū
sola magdalena remāsit vt dicit Ioānes ⁊ icli
nata ꝓspiceret ad monumētū. vidit duos an
gelos in albis sedētes. vnū ad caput ⁊ vnū ad
pedes vbi positū fuerat corpus iesu. Facile eni
est angelis sic apparentibus vt dicit Nicho.
de lira suꝑ lucā mutari de sessione in stationē
⁊ ecōuerso. Ad tertiū dubiū dicimꝰ ꝙ cōgrua
fuit angeli apparitio de q̊ Marcus scribit ꝑ/
cipue q̄ꝫtū ad tria. Primo q̄ꝫtū ad aspectū q᷑
viderūt eū iuuenē. Scd̄o q̄ꝫtū ad sitū q᷑ sedē/
tē in dextris. Tertio q̄ꝫtū ad amictū q᷑ cooꝑtū
stola candida. Primo viderūt eū mulieres iu
uenē.ad innuendū ꝭm glosā ꝙ oēs in etate iu
uenili resurgemus. Et vt sic familiariꝰ illas al
loqueret instar angeli thobie.de q̊ dr̄ Thobie
v.ca. Egressus thobias inuenit iuuenē stantē
splēdidū ⁊ q̄si precinctū ad ambulādū. Scd̄o
viderūt eū sedentē in dextris qd̄ cōgrue factū
est. Nā vt ingt Grego.in omelia. Quid ꝑ si/
nistrā nisi vita pn̄s. qd ꝟo ꝑ dextrā nisi vita
ꝑpetua designat. Quia g̊ redēptor nr̄ iā pn̄tis
vite corruptionē transierat recte angelus qui
nūciare eiꝰ vitā ꝑhennē venerat in dextera se
debat. hec ille. ꝭm ꝟo Beddā corpus xp̄i sic
fuit in monumento sitū ꝙ eiꝰ dextera ps re/
spiciebat plagā meridianā. Tertio viderunt
eū cooꝑtū stola candida q̄ꝫtū ad amictū. Ista
āt vestis ꝭm glosā nō erat corꝑea. sed quedā
resplendentia ex virtute spūali angeli ad simi/
tudinē vestis. Ꝙ āt sic apparuit moralis ē rō
q᷑ sic color albus ⁊ candidus est color pulcher
rimus ⁊ purissimus.ita post resurrectionē eri
mus candidi ⁊ gloriosi. Vel vt Grego. dicit i
omelia. Stola cādida cooꝑtus apparuit q᷑ fe
stiuitatis nr̄e gaudia nunciauit. Candor enim
vestis splendorē nr̄e denūciat festiuitatis. Sꝫ
pleriqꝫ querūt cū tā ex etate iuuenili q̄ꝫ ex ful/
gore ⁊ luminosa presentia delectabilis ⁊ iocū
da fuerit angeli apparitio. quō mł̄ieres timo
re cōcussę fuerūt. Ad q̊s sacri doctores rn̄dēt.
Ꝙ hec est differentia inter apparitionē boni
⁊ mali angeli. Nā malus terret ⁊ nō cōfortat
Bonus aūt subita visione terret tn̄ imediate
cōfortat. Sicut patet ð angelo q apparuit da/
nieli. de quo ipse dicit ca.x. Ꝙ cū stupefactus
esset ad visionē angeli. angelus cōfortauit eū
⁊ dixit sibi. Noli timere vir desiderioꝝ pax ti
bi cōfortare ⁊ esto robustus. Eodē mō iste an
gelus bonus mulieres a principio terruit ꝑꝑ
rē grādē ⁊ insolitā tn̄ imediate cōfortauit eas
dicens. Nolite expauescere. iesū queritis naça
renum crucifixum. surrexit. non est hic. Ecce
locus vbi posuerunt eum.

¶ Ꝙ mulieres ꝯuenienter fuere nūcie resur/
rectōis que xp̄m resuscitatū viderūt. Et cur ð
petro fit specialis mentio. ¶ Capitulum.iij.

TErtio ꝯsideranda est manifestatio resur
rectionis xp̄i q̄ꝫtū ad discipulos q᷑ sub/
didit angelus. Ite dicite discipulis eius ⁊ pe/
tro q᷑ precedet vos in galileaꝫ. Vbi tria sunt
dubia declaranda.
Primū vtrū fuit cōueniēs vt xp̄i resurrectio
a mulieribus notificaretur discipulis.
Scd̄m cur de petro facta fuit specialis mētio
Tertiū vtrū he mulieres xp̄m a mortuis iam
suscitatum viderunt.
¶ Ad primū rn̄demus ꝙ mulieres cōgrue fu
erūt nūcie resurrectiōis. Nam sicut fuit ordo
dānationis ⁊ mortis humani generis sic de/
buit esse ordo denunciatōnis reꝑationis vite
⁊ beatitudinis. Per mysteriū nanqꝫ mali an
geli mulier fuit primus nūcius mortis ⁊ pcti.
qn̄.s.dedit viro de pomo ⁊ comedit. Mulier
itaqꝫ per mysteriū boni angeli est primus nū/
cius vite ⁊ gratie. annuncians resurrectioneꝫ
xp̄i ꝑ quā redempti sumus ⁊ viuificati. In h̄
insuꝑ erigit spes muliebris sexꝰ ne de futura

reſurrectione deſperet. Si eni͂ mulieres facte
ſunt reſurrectionis nūcie. ergo ⁊ ipſe cū viris
reſurgēt. Nec͡ꝫ audiendi ſunt q dicūt illas in
ſexu virili reſurrecturas. ꝯ quos loquit̃ Augꝰ
li. xxij. de ciui. dei. ⁊ doctores theologi illuꝫ ſe/
quunt̃ in. iiij. di. xliiij. vbi catholice tenetur. ꝙ
oēs reſurgent. ſed viri in ſexu virili. mulieres
in ſexu femineo. q᷑ hoc exigit nã indiuidui ⁊
cōgruit ꝑfectioni ſpeciei. ⁊ erit occaſio laudã
di ſapiam dei. Nō eni oim indiuiduoꝝ natu/
ra eundē exigit ſexum. ſed nã quorundã exigit
maſculinū. ⁊ quorundã nã femineū. Et vt ibi
dē refert Augꝰ ca. xvij. Mēbra feminea non
erūt accomodata veteri vſui ſed nouo decori.
quo nō alliciant̃ aſpicientes ꝯcupiſcentia que
nulla erit. ſed dei laudet̃ ſapientia atq͡ꝫ clemē
tia. Et iterū. nō erit ibidē libido que confuſio
nis cã eſt. nã priuſq͡ꝫ peccaſſent nudi erãt vir
⁊ femina. vñ ⁊ poſt reſurrectionē nō erit opꝰ
veſtibus ꝓ tegumēto. ſed tantū amicti erunt
lumine ſicut veſtimento. ¶ Secundū dubiuꝫ
fuit. cur de petro facta eſt ſpecialis mētio. Ad
qδ dicunt doctores. Primo propter principa
litatē quã tenebat inter aplos. de qua in ſuo
ſermone plene dictū eſt. Jdeo tanq͡ꝫ principa
li dr̃ ꝙ ſibi denūciēt. Scδa rō Hieronymi vt
tolleret̃ ab eo mã deſperationis q᷑ indignum
ſe iudicauit diſcipulū dum ter negauit mgr̃m
Sed ꝑ penitentiã veniã obtinuit ⁊ gratiam.
Tertia rō ſm̃ Grego. in omelia. ad amouen/
dam ab illo verecundiã ⁊ erubeſcentiã. nã ex
eo ꝙ ter vocaliter negauerat xp̄m cū quo mo/
ri ſe promiſerat. verecundabat̃ inter diſcipu/
los apparere. Subdidit ãt angelus. Quia pre
cedet vos in galileã. ibi eū videbitis ſicut di/
xit vobis. Jſta viſio ñ fuit die qua reſurrexit.
Sꝫ qñ vndecim diſcipuli vt refert Matthe
abiere in galileaꝫ in montē. ſ. Thabor. vt dic̃
Nicholaus de lira. ibi vbi transfiguratus fu/
erat coram paucis. petro. ſ. iacobo ⁊ ioãne. cō
pletaꝫ reſurrectionē ſuã manifeſtauit vniuer
ſaliter oibus ſuis diſcipulis. Vñ probabiliter
credit̃ ꝙ illa fuit manifeſtatio quaꝫ deſcribit
Aplus. i. corin xv. ca. Deinde viſus eſt pluſq͡ꝫ
quingentis fratribꝰ ſimul. Mattheus tñ nō
exprimit niſi. xi. aplos. q᷑ iudas erat mortuus
⁊ iſti erãt principales diſcipuli chriſti. Scδm
vo moralem intellectum Galilea chriſto ſu/
ſcitato recte congruit. Nam galilea interpre/
tatur transfiguratio ſcδm Beddam ⁊ Gre/
gorium in omelia. vt deſignetur ꝙ in reſurre/
ctione facta eſt transfiguratio de mortalitatē
ad immortalitatem q͡ꝫtum ad corpus. de paſ/
ſibilitate ad impaſſibilitatem q͡ꝫtum ad ani/
mam. de miſeria ⁊ penalitate ad eternam glo
riam ⁊ felicitatem q͡ꝫtum ad vtrunq͡ꝫ. Dum
enim chriſtus in hac vita erat voluntarie de/
fectus noſtros aſſumens. patiebatur q͡ꝫtum
ad corpus defectum mortalitatis. q͡ꝫtum ad
animã paſſibilitatis. q͡ꝫtum vo ad vtrunq͡ꝫ
patiebatur multiplicem miſeriã ⁊ penalitatē
que oia in reſurrectione depoſita ſunt. Hinc
Leo papa in ſermone inquit. Poſt paſſioneꝫ
xp̄i ruptis vinculis mortis. infirmitas in vir/
tutem. mortalitas i eternitatē. cōtumelia trã/
ſiuit in gloriam. Et vt Gregorius in omelia
refert. nos reſurrectionis eius gloriam leti vi
debimus. ſi a vitijs in virtutuꝫ celſitudinem
tranſmigramus. ¶ Tertiū dubium erat vtrū
ille ſancte mulieres quibus angelus xp̄i reſur
rectionē manifeſtauit viderunt chriſtū ſuſci/
tatum. Et ꝙ ſic apparet ex dictis euangeliſta/
rum. Jnquit eni marcus. Surgens ieſus ma/
ne prima ſabbati apparuit primo marie ma/
gdalene a q̄ eiecerat ſeptem demonia. Et mat
theꝰ dicit. Et audito ab angelo nouo de reſur
rectione. exiere cito de monumēto ⁊ in timo/
re ⁊ in magno gaudio currētes nūciare diſci
pulis. Ecce ieſus occurrit illis dicens. Auete.
Jlle ãt acceſſerūt ⁊ tenuerūt pedes eius ⁊ ado
rauerūt eū. Vbi aduertendū ꝙ poſtq͡ꝫ angelꝰ
de reſurrectione vt dictū eſt mulieres inſtru/
xerat. ipſe cōſternate mente abire ceperūt. Et
cū nōdū plene capaces eſſent tãti myſterij. pu
tabãt forte xp̄i corpus a iudeis fuiſſe ſublatū
⁊ in aliquo vili loco collocatum. Quare ma/
gdalena que chriſtum ardentiſſime diligebat
anteq͡ꝫ aliquid diligentius ſcrutaretur. ipſuꝫ
ſublatum pro certo eſſe ſupponēs. petro ⁊ io/
anni nunciare cucurrit. vt ſcribit ioannes di/
cens. Tulerunt dñm de monumento ⁊ neſci/
mus vbi poſuerunt eum. Jlli vo venerūt ad
monumentū. ⁊ ioannes cucurrit citius petro
⁊ inclinauit caput ad ſepulchrum. viditq͡ꝫ po/
ſita lintheamina nec tñ intrauit illud. Petrꝰ
vo poſtea veniens intrauit in illud. viditq͡ꝫ
poſita lintheamina ⁊ ſudariū capitis ſtans ad
ꝑtē. deinde ioãnes intrauit ⁊ vidit ⁊ credidit
qδ dixerat magdalena. ſ. dñm eſſe ſublatuꝫ de
monumento. Nondū eni ſciebant ſcripturas
ꝙ oportebat eū a mortuis reſurgere. poſt hoc
ãt diſcipuli contriſtati ad propria redierunt.

Et magdalena cū his mulieribꝰ ad sepulchꝛū
redierūt. a quo illis duabus recedentibus. ma
ria stabat ad monumentū foris ploꝛans. ꝛ dū
sic fleret inclinauit se ꝛ ꝓspexit in monumen
tū. Scd̄m eni Grego. Amāti semel aspexisse
nō sufficit. qꝛ vis amoꝛis multiplicat affectuꝫ
inquisitiōis. Et tūc vidit duos angelos sedē-
tes vnū ad caput ꝛ vnū ad pedes vbi posituꝫ
fuerat coꝛpus iesu. dicūt ei illi. Mulier qd plo
ras? dicit eis. Tulerūt dn̄m meū ꝛ nescio vbi
posuerūt eū. Cū hoc dixisset ꝯuersa vidit iesū
stantē ꝛ nesciebat qꝛ iesus eēt ꝛ dixit ei iesus.
Mulier quid ploꝛas? Quē q̄ris? O bone iesu
desideriū aīe sue Cur interrogas quid ploꝛas
quē queris. Ipsa paulo ante oculis viderat te
spem suā suspendi in ligno ꝛ tu nunc dicis qd
ploꝛas. Ipsa die tertia p̄cedēte viderat manꝰ
tuas quibꝰ sepe bn̄dicta fuerat ꝛ pedes q̊s la-
chꝛymis rigauerat clauis affigi. ꝛ nūc tu dicis
qd ploꝛas. Nūc insuꝑ coꝛpus tuū sublatū exti
mat. ad qd̊ vngendū vt se quodāmō ꝯsolaret
veniebat. ꝛ tu dicis qd ploꝛas. quē q̄rꝭ. Tu ipse
scis qꝛ te solū q̄rit. te solū diligit. ꝓ te oīa cōtē
nit. ꝛ tu dicis quē q̄ris. Tu cā q̄rele. Tu cā plo
ratus Tu eā dilectā discipulā totā ad te attra
xisti. At illa existimās qꝛ hoꝛtulanus eēt. dixit
ad eū. Dn̄e si tu sustulisti dicito mihi vbi po-
suisti eū ꝛ ego eū tollā. O admirabilis mulie-
ris audacia. O maria. si foꝛte coꝛpus iesu po-
situm est i atrio pꝛincipis sacerdotū vbi aplo͛ꝝ
pꝛinceps calefaciebat se ad ignē. qd factura es
ego eū tollā. Sed si in platea foꝛet cū multitu
dine iudeoꝝ. qd nūc ageres? Ego eū tollā. O
cōstantia. O ardoꝛ inflāmatissime quo mens
magdalene liq̄fiebat. Absolute ꝓmittit. ego
eū tollā. Dicit ei iesus. Maria Hec siquideꝫ
vox penetrauit aīam eius. Cognouitqꝫ iesū ꝛ
dixit. Raboni. i. magister. ꝛ cucurrit ad pedes
eius. Cui iesus. Noli me tangere. nōdū enim
ascendi ad p̄rem meū. s. scd̄m tuū iudiciū infi
dele ac si apte dicat. Tibi non ascendi. qꝛ n̄ cre
didisti ꝑfecte me equalē p̄ri. vel foꝛte hoc ait:
vt illā hūiliaret ne nimis pꝛesumeret qꝛ ipsū
resuscitatū pꝛima oīm cōspexissꝫ. distulitqꝫ ei
concedere tactū donec scd̄a vice cū alijs appa
reret. Et addidit dn̄s marie dicens. Vade ad
f̄res meos ꝛ dic eis. Ascendo ad patrē meū ꝛ
p̄reꝫ vr̄m. deū meū ꝛ deū vr̄m. Statimqꝫ dis
paruit. At ꝛ magdalena in fide solidata aīo
iocūda egrediēs hoꝛtuꝫ. ꝑgebat vt iussa dn̄i ꝛ
mḡri ꝑficeret. Cūqꝫ festīa rediret socias suas
in itinere infra sepulchꝛū ꝛ hierl̄m adinuenit
quibꝰ xp̄m in specie hoꝛtulani se vidisse nar-
rauit. Cūqꝫ festino gressu versus hierl̄m pa-
riter irent. ecce iesus occurrit eis dicēs. Auete
Iste āt accesserūt ꝛ tenuerūt pedes eiꝰ ꝛ ado-
rauerūt cū adoꝛatiōe latrie. in fide iā roboꝛa-
te. Tūc ait illis iesus. Nolite timere. Ite nūcia
te fratribus meis vt eant in galileā. ibi eni me
videbunt. Vocat āt discipulos fratres aman
tissimus pꝛinceps. tū vt ostendat se surrexisse
in carne generis nr̄i. tū vt ad suiꝰ amoꝛē magꝭ
eos accendat. ꝛ ad fiduciā societatis sue ac vi
sionis coꝛroboꝛet ꝛ cōfirmet. tū X̄o vt filios
eterni p̄ris ꝛ xp̄i se noscerēt coheredes. O hꝰ
almi regis benignitas q relictus in bello paui
dos suos foꝛmidosos ꝛ fugitiuos socios cum
euasit noīat f̄res ꝛ nouitatē celestē in suo coꝛ-
poꝛe ostendere repꝛomittit. Et sic dr̄ Ioānis
xx. ca. Venit maria. s. cū alijs marijs ānūciās
discipulis qꝛ vidi dn̄m. ꝛ hec dixit mihi. Cur-
ramus igit̄ ꝛ nos fide ac deuotōne ad xp̄m oī
studio requirendū. q ad se euntes nō eijcit fo-
ras. concedens illis ꝛ in pꝛesenti grām ꝛ in fu
turo gloꝛiam sempiternam. Amen.

¶ Sermo decimusnonus de ascensione salua
toris nr̄i iesu xp̄i qn̄ videntibus discipulis ce-
los ascendit.

Assumptus est in ce
lum ꝛ sedet a dextris dei. Scribunt
hec verba oꝛiginaliter Marciꝰ vltio
ca. ꝛ in euangelio pꝛesentis solēnitatis. Iocū
dissimū nouū ascensionis iesu xp̄i filij dei me
rito excitare dꝫ mētes nr̄as. subleuareqꝫ oīm
coꝛda ad ardentissime desiderādū bonū illud
sūmū ac copiosuꝫ. qd̊ cū quisq̄ꝫ acq̄sierit nūq̄ꝫ
amittet. Neqꝫ ampliꝰ excusare se hoīes pn̄t si
se ignaros ꝓmisse felicitatis dicant. Cuꝫ ipse
iesus nō solū verbo sed expiētia facti ostēde
rit clarū ad superos iter. Qd̊ Micheas pꝛedi
xit ca. ij. Ascendit pandēs iter an̄ eos. Pꝛofe
cto res clarissima ꝛ admirāda fuit. dū xp̄us q̄-
dragesima die postq̄ꝫ surrexit a moꝛtuis. vidē
tibus discipulis eiꝰ alijsqꝫ deuotꝭ q̄ꝫpluribus
ꝛ bn̄dicta mr̄e. de mōte oliueti celū cōscendit.
Quapꝛopī vt hec oīa cūctꝭ innotescāt. ad xp̄i
ascēsionē dirigamꝰ aīum ꝛ v̄ba. De q̄ in pn̄ti
sermone tria mysteria ꝓponimꝰ ꝯtemplāda.
Pꝛimū dr̄ dignitatis.
Secundum congruitatis.
Tertium qualitatis.

¶ De dignitate ⁊ preeminentia xp̄i que nota
tur per hoc ꝙ sedet a dextris dei. ⁊ quid ꝑ de/
xteram intelligiṫ. ¶ Capitulum. i.

PRimū mysteriū cōtēplandū de ascensi/
one xp̄i dr̄ dignitatis. q2 ascendit ⁊ sedet
a dextris dei. i. p̄eminet oībus creaturis ⁊ an/
gelis ⁊ hoībus. Iuxta illud qđ scribit apl'us
ad Ephesios. i. ca. Constituit illum sup omnē
principatū ⁊ ptātem ⁊ supra oē nomen quod
noiaṫ siue in hoc seculo siue in futuro. Sed ꝓ
clariore huius partis intelligentia tria sunt h̄
dubia declaranda.
¶ Primū vtrū xp̄o conueniat sedere ad dexte/
ram patris.
Secundū vtrū sedere ad dexteram patris cō/
ueniat xp̄o ſm ꝙ homo.
Tertiū vtrum alijs a xp̄o cōueniat sedere ad
dexterā patris.
¶ Ad primū dubiū arguunt quidā ꝙ nō con
uenit xp̄o sedere ad dexterā patris. neqꝫ bene
aiunt ita de xp̄o loquentes. Primo nullū cor
porale cōpetit deo qui sp̄us est. Sed dextera ⁊
sinistra sunt differentie positionū corporaliuꝫ
ergo nō cōueniūt deo. Scđo si filius sedet ad
dexterā. ergo pater ad sinistrā. sed dextera no
bilior est sinistra. ergo pr̄ sedet in parte igno/
biliori. Tertio stare ⁊ sedere sunt opposita. sed
Actuū. vij. ca. stephanꝰ vidit iesū stantē a de/
xtris virtutis dei. ergo nō sedet. Sed ꝯ sic ar/
guētes prius opponamꝰ testimōia scriptura/
rū. deinde soluemꝰ obiecta. In simbolo nāqꝫ
apl'oꝝ dr̄. Ascendit ad celos sedet ad dexterā
dei p̄ris oīpotētis. Et in simbolo patrū. Ascē
dit in celū sedet ad dexterā p̄ris. Et ad ephesi.
i. ca. scribiṫ. Constituens illū ad dexterā in ce/
lestibus. Et ad Colocenses. iij. ca. Xp̄us est in
dextera dei sedens. Et ad Hebreos. i. ca. Se/
det ad dexterā maiestatis in excelsis. Et. x. ca.
Sedet in dexterā dei p̄ris. Et ad Romanos.
viij. ca. Xp̄s iesus est ad dexterā dei qui etiaꝫ
interpellat ꝓ nobis. Et Marci. xiiij. Luce. xxij.
Matth. xxvi. Erit filius hoīs sedens a de/
xtris virtutꝭ dei. Hoc predixit Dauid p̄s. cix.
Dixit dn̄s dn̄o meo sede a dextris meis. Q2 āt
hec verba de xp̄o dicanṫ patet ex eo ꝙ Pau/
lus ad hebreos. i. ca. ait. Ad quē aūt angeloruꝫ
dixit aliqn̄ deus. sede a dextris meis? Et xp̄us
Matth. xxij. dixit. Quō dauid vocat eū in spi
ritu dn̄m dicēs. Dixit dn̄s dn̄o meo sede a de/
xtris meis. Et si iudei negarent testimonium
pauli ⁊ xp̄i asserentes. verba ista de alio nō de
ipso xp̄o affirmari debere. statim incredulita/
tem coꝝ conuincimus ꝑ doctores ipsoꝝ. Nā
Rabbi Ionathā apud hebreos probatissimꝰ
in sua translatione chaldaica ait. Dixit domi
nus verbo suo. Et Rabbi Ioden super illud
psalmi. xvij. Dedisti mihi protectionē salutis
tue ⁊ dextera tua suscepit me. Inquit. In fu/
turū deus sctūs ⁊ benedictus cōuertere faci/
et regem messiā ad dexterā suam. Sicut scri/
ptū ē. Dixit dn̄s dn̄o meo sede a dextris meis
Istud insup tenet Rabbi moyses addarsan.
Pro solutione igiṫ obiectoꝝ notāde sūt tres
veritates. Prima veritas ꝙ h̄ nomen dextera
in scripturis inueniṫ de deo dictū. Vn̄ Exodi
xv. ca. Dextera tua dn̄e magnificata est in vir
tute dextera tua ꝑcussit inimicū. Et p̄s. xv. De
lectatōes in dextera tuaꝫ vsqꝫ in finē. Et p̄s. xx.
Dext'a tua īueniat oēs q te oderūt. Et p̄s. xlvij
Iusticia plena est dextera. Et p̄s. cxvij. Dexte
ra dn̄i fecit virtutē dextera dn̄i exaltauit me.
Et p̄s. cxxxvij. Saluuꝫ me fec̄ dextera tua. Et
Isaie. xlviij. ca. Dextera mea mensa est celos.
Et Abacuc. ij. ca. Circūdabit te calix dextere
dn̄i. Scđa veritas. Q2 cū dicimus xp̄m ad de/
xterā p̄ris sedere nō intelligimus ꝑ dexteraꝫ
aliqd corporale. Sed locutio est metaphorica
quales ⁊ alie cū dicimus oculos dn̄i. brachiū
dn̄i ⁊ filia. ꝑ q̄ designanṫ sp̄uales ꝓprietates
siue opatōes diuine. Hinc Damascenꝰ in. iij
suaꝝ sn̄iaꝝ ait. Non localē dexterā p̄ris dici/
mus. qualiter eni qui incircūscriptibilis est lo
calē adipisceṫ dexteraꝫ. Tertia veritas ꝙ noīe
dextere intelliguntur tria. s. gloria diuinitatis
beatitudo ⁊ iudiciaria ptās. Erġ ſm Aug. li.
de simbolo ⁊ Damascenū. Sedere ad dexterā
patris nil aliud est nisi cū p̄re hr̄e gloriam di/
uinitatis ⁊ beatitudinē ⁊ iudiciariā ptātem ⁊
hoc incōmutabiliter ⁊ regaliter. Vn̄ Dama/
scenus inquit. Dexterā patris dicimus glori
am ⁊ honorē diuinitatis in qua dei filius exti
tit ante secula vt deus ⁊ p̄ri consubstantialis
Scđm Do Tho. iij. parte. q. lvij. Hec preposi
tio ad vel in cū dicimus ad dexterā vel in de/
xtris. solā distinctionē ꝑsonalē importat ⁊ ori
ginis ordinē. nō āt gradū nature vel dignita/
tis. q nullus est in diuinis ꝑsonis. q2 ſm Atha
nasiū. tres ꝑsōe coeterne sibi sūt ⁊ coeq̄les. Et
sic soluimus primū obiectū ostendentes q nō
dr̄ dextera corporaliter de deo. Ad scđm Do
rn̄det Augꝰ in li. de simbolo. In illa beatitu/
dine oīa dextera sunt. q2 nulla est ibi miseria.

Verũtñ vt inqt Tho. vbi. s̃. nullo mõ põt di/ci ꝙ prĩ sedeat ad dexteraꝫ filij vel spũs scti qꝛ filius ꝛ spũs sctũs trahũt originẽ a pr̃e ꝛ non ecõuerso. Sꝫ spũs sctũs ꝓprie põt dici sedere ad dexterã pr̃is vel filij ƀꝫ sensũ predictũ. Verũtñ ƀm quandã appropriationẽ attribuit̃ filio equalitas. Vñ Aug⁹ ait. In pr̃e est vnitas in filio equalitas. in spũ sctõ vnitatis equali/tatisqꝫ cõnexio. Cõfirmat hanc sniam Alexãder. i. iij. sũme vbi ait. Sedere ad dexterã pr̃is importat distinctionẽ psonaꝝ ꝛ equalitatẽ pꝫsone ad psonã in gloria ꝛ honore. sed sic sꝫ hꝫ spũs sctũs ad pr̃em ergo ei cõuenit sedere ad dexterã pr̃is. Sed d̃ equalitate dupliciter loq possumus. s. ꝓprie vl̃ p appropriationẽ. ƀm ꝙ ꝓprie sumit̃ nõ dicit aliud equalitas in diui/nis nisi diuinã essentiã vel virtutẽ q̃ nõ ẽ maior in psonis in vna q̃ꝫ in alia sed vna eadem in qua coequant̃ psone. hoc mõ est vna equalitas in diuinis psonis sicut vna essentia. Alio mõ sumit̃ equalitas in diuinis ƀm appropriationẽ ꝛ sic appropriat̃ filio. Ad scõm obiectũ dicimus ꝙ visio stephani fuit codeꝫ mõ q̃ xp̃s auxiliũ sibi prestare iã erat paratus. Vñ Grego. in omelia inqt. Sedere iudicantis est. stare Xo pugnantis vel adiuuantis. Stephanus ğ in labore certaminis positus stantẽ vidit quẽ adiutorẽ habuit. Sed hunc post ascensionem Marc⁹ sedere describit. qꝛ post assũptiõis sue glĩã iudex in fine videbit̃. ¶ Secũdũ dubiuꝫ erat vtrũ sedere ad dexterã pr̃is cõueniat xp̃o ƀm ꝙ hõ. Et ad hoc dicũt sctũs Tho. ꝛ Alexãder ꝙ cũ noie dextre intelligant̃ tria supradicta. s. glĩa diuinitat̃ btitudo ꝛ iudiciaria ptãs hec prepositio ad quendã ad dexterã accessuꝫ significat. in quo designat̃ ꝯuenientia cũ q̃dã distinctõne. qd̃ põt esse triplicit̃. Primo vt sit cõuenientia in nã ꝛ distinctio in psona. Et sic xp̃s ƀꝫ ꝙ filius dei sedet ad dexterã pr̃is qꝛ hꝫ candẽ nãm cũ pr̃e. Vñ glĩa diuinitatis btitudo ꝛ iudiciaria ptãs cõueniũt essentialit̃ filio sic̃ ꝛ pr̃i ꝛ ƀ ẽ cẽ in eq̃litate pr̃is. Scd̃o põt intelligi ƀm graꝫ vnionis q̃ iportat ecõuerso distinctionẽ nature ꝛ vnitatẽ suppositi siue psone. Et ƀꝫ ƀ xp̃s ƀꝫ ꝙ hõ est filius dei. ꝛ p cõsequens sedet ad dexterã pr̃is ƀm equalitatẽ honoris inq̃ꝫtũ codẽ honore veneramur ipsũ filiũ dei cũ cadẽ natura assũpta. hũanitas qdeꝫ xp̃i ƀm ꝯditionẽ sue nature nõ hꝫ gloriam vl̃ honorẽ diuinitatis quã tñ hꝫ rõne psone cui vnitur. Vñ Damascenus ait. In gloria diuinitatis dei filius existens ante secula vt deus ꝛ pr̃i cõsubstãtialis sedet cũ glorificata ei carne eius. Adorat̃ eni vna yppostasis vna adora/tione eius cũ carne eius ab oi creatura. Tertõ põt intelligi ƀm ꝙ hõ ƀm cõditionẽ nature. ꝛ hoc ƀm grãm habitualẽ q̃ abundantior est in xp̃o pre oibus alijs creaturis. in tñ ꝙ ipsa natura hũana in xp̃o beatior est ꝛ sup oẽs alias creaturas hñs regulã ꝛ iudiciariã ptãteꝫ. ꝛ sic esse in equalitate pr̃is nõ ptinet ad ipsaꝫ nãm humanã xp̃i sꝫ solũ ad psonã assumentẽ. Nihilomin⁹ sic ƀm ꝙ hõ sedet ad dexterã patris i. ƀm Augustinũ in bonis paternis potiorib⁹ p̃ ceterĩ creaturis. qꝛ oẽs alias creaturas precellit i beatitudine ꝛ iudiciaria ptãte vt pdictũ ẽ ¶ Tertiũ dubiũ erat vtꝝ alijs a xp̃o ꝯueniat sedere ad dexterã pr̃is. Nã Aug⁹ dicit in li. d̃ simbolo. Sedere ad dexterã est habitare i ei⁹ btitudine. Sed oẽs electi sũt bti. ergo oẽs se/dent ad dexterã. Qd̃ cõfirmari potest p illud Matth. xxv. Statuet oues quidem a dextris. Cõtrariũ tñ videt̃ cẽ ex eo ꝙ Ap̃lus ad hebreos. i. ca. ait. Cui aliqñ angeloꝝ dixit. sede a dextris meis? quasi dicat nulli. Rñdet ergo scũs Tho. ꝙ xp̃s sedet ad dexterã pr̃is inq̃ꝫtũ ƀm diuinã naturã est in equalitate patris. Scõm humanã Xo est in excellenti possessione bonorũ diuinoꝝ pre ceteris creaturis. qd̃ nulli hoi vel angelo cõuenit. Sedere ergo in dextera ñ significat simpliciter esse in btitudine. sed habere beatitudinẽ cum quadã dominatiua po/testate ꝛ quasi ꝓpriã naturalẽ. qd̃ soli xp̃o cõuenit. Potest tñ dici ꝙ ois beatus ꝛ si non sedeat sit tñ ad dexterã dei cõstitutus. Conside/remus itaqꝫ ex his que dicta sunt q̃ꝫta est gloria filij virginis beate. quẽ adorant angeli. cui oẽs obediunt creature. in cuius noie flectitur oẽ genu. Vhe stultis gentibus ipsũ despicientibus. Vhe duris iudeis in eũ nõ credentib⁹ Vhe malis xp̃ianis illũ nõ sequentibus. Hic est ille iesus qui ꝓ nobis carnẽ assumens de⁹ ꝛ hõ trigintatribus annis cũ hoibus habita/uit. Hic est ille qui affixus pependit in ligno in medio latronũ spinis coronat⁹. hic qui ter/tia die surrexit a mortuis. Hic qui regnabit i eternum cuius regni non erit finis ƀm angeli sententiam Luce. i. ca. Hic est deniqꝫ de quo dum ascenderet ad celos angeli dixerunt tan/ta preconia. Nam post q̃ꝫ nube tectus videri desijt discipuli intuebantur in celum suspensis vultibus ꝛ erectis luminibus. Et ecce duo

viri.i.angeli in specie viroꝝ apparentes iuxta illos in propinquo.s.aere in vestibus albis in signū solēnitatis ⁊ leticie qui ⁊ dixerūt vt habetur Actuū.i.ca. Viri galilei cur statis aspiciētes in celū quasi admirantes ⁊ stupidi de hoc qd̾ vidistis.⁊ quasi tristes ⁊ desolati de hoc ꝙ magistri vestri presentiā corporalē ꝑdidistis. hic iesus qui assumptus est a vobis in celum ⁊ ascēdere potuit.q2 opus a patre sibi impositum cōsūmauerat.ne contristemini. q2 sic veniet queādmodū vidistis eū euntem in celum O felix regnu3 qd̾ non deficiet. O rex inclyte qui ⁊ seruos tecu3 regnare promittis. O gens sancta amicoꝝ tuoꝝ qui vocē tuā dulcissimā erunt audituri. Venite benedicti patris mei possidete paratū vobis regnū a constitutione mundi. Tu igitur rex glorie xp̄e. Tu patris sempiternus es filius. Tu ad dexterā dei sedes in gloria p̄ris. Judex crederis esse venturus. Te ergo quesumus tuis famulis subueni q̊s preciosso sanguine redemisti.

¶ Q2 ascensio xp̄i congrue celebrata est respectu tp̄is persone ⁊ termini. ¶ Capitulum ij.

Secundū mysteriū cōtemplandū de ascēsione xp̄i dr̄ congruitas. Congrue nāq3 conuenientissimeq3 facta fuit ascensio illa. Et hoc triplici respectu.

Primo respectu temporis.
Secundo respectu persone.
Tertio respectu termini.

¶ Primo fuit congrue ascensio xp̄i celebrata respectu tp̄is. Quia die quadragesimo. post q̄3 vite auctor a mortuis surrexit ascendit ad celos. potuisset quidē antea ascendisse. Sed sic differre voluit vt veritatē resurrectionis probaret. difficilius eni erat ꝓbare veritatē resurrectionis q̄3 passionis. q2 a prima die vsq3 ad tertiā vere probari poterat mors. Sed ad veram resurrectionē ꝓbandā plures dies requirebantur. Et hoc est qd̾ dr̄ Actuū.i.ca. Prebuit seipsū viuū post passionē suā in multis argumentis ꝑ dies q̄draginta apparens ⁊ loquēs de regno dei. Hinc Leo papa in sermone de ascensione inq̄t. Quadragenarius hodie dierū cōpletus est numerus sacratissima ordinatione dispositus. ⁊ ad vtilitatē nr̄e eruditiōis impensus vt dū a dn̄o i hoc spacio mora presentie corporalis extenditur. fides resurrectiōis documentis necessarijs muniretur. Et iteru3 in eodem sermone ait. Non hi dies qui inter resurrectionē dn̄i ascensionēq3 fluxerūt ocioso transire discursu. sed magna in eis cōfirmata sunt sacramenta. magna sunt reuelata mysteria. In his metus dire mortis aufertur ⁊ nō solū aīe sed etiam carnis immortalitas declaratur. In his ꝑ insufflationē dn̄i infūditur apostolis sp̄us sctūs. ⁊ beato petro supra ceteros post regni claues ouilis dn̄ici cura mandatur In his duobus discipulis tertius in via dn̄s iungitur comes ⁊ ad omnē nostre ambiguitatis caliginē detergendā pauentiū vel trepidātiū tarditas increpatur. flāmā fidei illuminata corda concipiūt. ⁊ que erant tepida reserāte dn̄o scripturas efficiuntur ardētia. hec ille. ¶ Scd̾o fuit congrue ascensio xp̄i peracta respectu ꝑsone. vbi a doctoribus queritur. An fuit conueniens xp̄m ascendere. Et posset quis arguendo dicere ꝙ nō. Primo q2 Ph̄us dicit in.ij. de celo ⁊ mundo. Illa que optimo mō se hn̄t possident suū bonū sine motu. Sed xp̄s optimo mō se habuit ⁊ s̄m diuinā naturā q2 ē sūmū bonū ⁊ s̄m humanā q2 erat optime glorificatus. ergo nō cōueniebat illi aliquis mot⁹. Sed ascensio est quidā motus quare videtur ꝙ non debebat ascendere. Scd̾o oē quod mouetur mouetur propter aliquid melius. sed xp̄o nō fuit melius esse in celo q̄3 in terra nec q̄3tū ad aīam nec q̄3tum ad corpus. q2 vbiq3 eque beatus. ergo non debebat ascendere. Tertio si p⁹ resurrectionem suam fuiss3 cum hoībus conuersatus vel gloriosus regnasset in terris multo plures eū sequerentur q̄3 mō. ergo debuit nobiscū manere ⁊ nō ascendere in celū. Pro declaratione veritatis ⁊ horū solutione. R̄ndet sctūs Tho.iij.parte.q.lvij. Q2 locus d3 esse ꝓportionatus locato. Xp̄s āt per resurrectionē vitam immortalē ⁊ incorruptibilē inchoauit locus aūt in quo habitamus est locus generationis ⁊ corruptionis. sed locus celestis est locus incorruptiōis. Jō cōgruenter xp̄s ad locu3 illū se trāstulit. Ad primū ḡ dicit Tho. Q2 de⁹ est qui possidet suum bonū sine motu q2 oīno imutabilis est. Quelibet āt creatura ē aliquo mō mutabilis s̄m Augusti. viij. sup genesim ad lr̄am. Et q2 natura assūpta a filio dei remāsit creata. nō est incōueniens si ei aliq̄s motus attribuatur. Ad scd̾m r̄ndet sctūs Tho. Q2 xp̄o ascendenti nihil accreuit q̄3tū ad ea que sūt de essentia glorie. siue s̄m corp⁹ siue s̄m aīam. Tn̄ accreuit aliquid q̄3tū ad loci decentiā quod ē de bene esse glorie. non ꝙ corpori eius aliquid aut ꝑfectionis aut conseruationis acquireretur

ex corpe celesti. sed solūmō p quādā decentiā hoc āt aliquo mō ptinebat ad eius gl'iam. Et de hac decentia gaudiū qddā habuit. nō qdē ꝙ tunc de nouo gaudere inciperet qñ in celuz ascendit. sed qꝛ nouo mō gauisus est sicut de re impleta. Ad tertiū argumentū dr̄ ꝙ licet p̄sentia corporalis eius fuisset subtracta nō tñ diuinitatis. Adest insup semp nobiscū in sacramento altaris licet nō videat̄ oculis corpalibus. Ob qd̄ Matth. vltimo. dū ascendēdo discipulos reliquebat dixit. Ecce ego vobiscū sū oībus diebus vsqꝫ ad consūmationē seculi Fuit cū apl'is assistendo eis in operibus miraculosis. qꝛ vt dicit Marcus vltimo ca. Predicauerūt vbiqꝫ dn̄o cooperante ꝛ sermōe ꝯfirmante sequentibꝰ signis. Assistit nobiscū existendo vt dictū est in sacr̄o eucharistie vbi est xp̄s totus. Assistit ēt eccl'ie semp ipsā dirigēdo p occultos instructus spūs scti vt sic non deficiat fides petri. Propterea Augustinꝰ in sermōe de ascensione ita pulchre loquit̄. O ia charissimi que dn̄s iesus xp̄s in h̄ mūdo sub fragilitate nr̄a miracula edidit nobis ꝓficiūt Qui dū humanā cōditionē sideribus importauit. credentibus celū patere posse monstrauit. Et dū victorē mortis in celestia eleuauit: victorē eiusdē mortis q̊ sequeremur ostendit Ascensio ergo dn̄i catholice fidei cōfirmatio fuit vt securi imposterū crederemus miraculi ipsius donū. cuiꝰ in p̄nti pcepissemus effectū. ꝛ fidelis qsqꝫ cū iā tāta pcepit p ea q̄ agnoscit prestita discat spare ꝓmissa. ac dei sui p̄terita p̄ntiqꝫ bonitate q̄si futuroꝝ teneat cautionez hec Augꝰ. Tertio ascensio xp̄i fuit congrue celebrata respectu termini. qꝛ ascēdit sup oēm creaturā tā spūalē q̄ꝫ ēt corporalē. Ex q̊ Apl's ad ephesios. iiij. ca. ait. Qui descendit ipse est ꝛ q ascendit sup oēs celos vt impleret oīa ꝭm Nicholaū de lira sup hoc passu ñ est intelligēdū ꝙ ascenderit totaliter sup celū empirreuz vbi nullus est locus nec creatura aliq̄. Sed ꝙ ascenderit ad ptem digniorē celi empirrei. qd̄ est locus btōꝝ ꝛ celū supremū. locus āt ille debet̄ ēt substantijs spūalibus ꝭm quandā congruentiā qꝛ ille substātie sūt supreme in ordine substātiaꝝ. Et' tñ xp̄s ascēdit sup oēs substantias spūales ꝛ supra oēs ordines angeloꝝ nec est incōueniens corpus xp̄i p̄poni substātijs spūalibus. cū spūs simplicit̄ nobilior sit oī corpe Quia vt inqt sctūs Tho. Licet corpus istud ꝯsiderando ꝯditionē nature corporee sit infra substantias spūales. Cōsiderando tñ dignitatē vnionis qua est psonalit̄ deo ꝯiunctū excellit nobilitatē ꝛ preeminentiā oīm substātiarum spūalium ꝛ oīm angelorum.

¶ Qualiter xp̄s ascendit cum potestate ꝛ magnificentia videntibus patenter discipulis.

¶ Capitulum. iij.

Tertiū mysteriū cōtemplandū de ascensione xp̄i dr̄ qualitatis. In quo pscrutari debemus qualiter xp̄us ascendit. Ad qd̄ dicimus qꝛ ascendit tripliciter.

Primo potenter.

Secundo magnifice.

Tertio patenter.

¶ Primo ascēdit potent̄ vbi tres difficultates oriunt̄. Primo vtrū ascēdere ꝯueniat xp̄o ꝭm diuinā nām. Ad hoc ita rn̄det sctūs Tho. vbi. s. ꝙ li ꝭm duo pōt notare. s. ꝯditionē ascēdentis ꝛ cām ascensionis. Primo mō nō pōt ꝯuenire xp̄o ꝭm ꝯditionē diuine nature. tū qꝛ nihil est diuinitate altius q̊ possit ascēdere. tū qꝛ ascensio est motus localis q diuine nature nō cōpetit q̄ est imobilis ꝛ inlocalis. Sed per hūc modū cōpetit xp̄o ꝭm humanā nām q cōtinet̄ loco ꝛ motui subiacet. Itaqꝫ xp̄s ascēdit in celū ꝭm ꝙ hō nō ꝭm ꝙ deꝰ. Si vo li scd̄m dicat cām ascensionis cum xp̄s ex virtute diuina in celū ascenderit. dicimꝰ ꝙ ascendit ꝭm ꝙ deꝰ. Scd̄a facultas vtrū ascendit ꝓpria virtute. Ad illud Tho. dic̄. Qꝛ cū in xp̄o sit duplex natura diuina. s. ꝛ humana ꝭm vtrāqꝫ accipi pōt ꝓpria virtus. Xp̄us ergo ascendit ꝓpria virtute diuina. de virtute vo humana distinguit Tho. ꝙ hoc pōt dupliciter accipi. Vna qdem est virtus nālis que ꝓcedit ex principijs nature ꝛ hac xp̄s nō ascendit. Alia āt virtus est glorie ꝭm quā xp̄s in celū ascendit. Cuius quidē virtutis rōnez qdā accipiūt ex nā qnte essentie q̄ est lux vt dicūt quā ponūt eē de cōpositione corpis humani ꝛ p eā elemēta ꝯ̈ria cōciliari in vnū. Ita ꝙ in statu huius mortalitatis nā elemētaris in corpibꝰ hūanis dn̄at̄. Et iō ꝭm nām elementi predominātis corpꝰ hūanū nāli virtute deorsū fertur. In statu āt glorie predominabit̄ nā celestis ꝭꝫ cuius inclinationē ꝛ virtutē corpus xp̄i ꝛ alia sctōꝝ corpora ferunt̄ in celū. Alij vo assignant rōnem predicte virtutis ex parte aīe glorificate ex cuius redundantia glorificabit̄ corpus. vt dicit Augꝰ ad dioscorum. ꝛ. xxij. li. de ciui. dei. Erit enim tanta obedientia corpis gloriosi ad aīaz

beatam : vt vbi volet spiritus ibi erit ꝓtinus
corpus: licet ergo ascēdere sursum sit ꝯtra na/
turā humani corporis scđm statū presentis vi
te tñ nō erit ꝯ naturā corporis gloriosi cuiꝰ to
ta natura erit oio subiecta spiritui. Tertia dif
ficultas est An corpus xp̄i ⁊ qđcūqꝫ gloriosū
possit localiter moueri in instāti.cū in tali mo
tu opereť uirtus diuina.Ad h̄ rñdet Alexāder
⁊ Tho.ꝙ licet virtus diuina sit infinita q̄ꝫtū
est ex parte operantis.tamen effectus illiꝰ vir/
tutis recipitur in rebus ƒm capacitatem earū
⁊ dispositionē.Corpus aūt non est capax ut in
instāti localiter moueať quia oportet ꝙ cōmi/
sceať se spatio ƒm cuiꝰ diuisionē diuidiť tēpus
vt dř.vj.phisicorū Verūtñ licet corpus xp̄i nō
fuerit motū in instāti de terra ad celū nihilo/
minus motus ille fuit satis velox atqꝫ festinꝰ
dū eadē die de terra euolauit ad ēpirreū.qđ est
supra oēs celos.Refert enī Rabi moyses ma
ximus phus.ꝙ qlibet circulus cuiuslibet plane
te habet tātū spatiū q̄ꝫtū posset aliqs ire đ via
plana in quingentis annis.Et distantia inter
celū ⁊ celum.i.inter circulū ⁊ circulū est similiť
vt dicit via quingentoꝝ annorū.⁊ ideo cum
sint septē celi erit ƒm ipsū a cētro terre usqꝫ ad
cōcauū celi saturni qđ est septimum celum via
multoꝝ miliū annoꝝ.i.tātū spatiū q̄ꝫtū de uia
plana aliquis iret in multis milibꝰ annis si tā
tum viueret:ita tñ ꝙ iter vnius cuiuslibet dici
sint quadraginta miliaria.Qđ si uerum est no
uit deus.Clarū tñ eē pōt ꝙ satis longa distan/
tia ē a terra vsqꝫ ad celū empirreū quia corpo/
ra celestia sol ⁊ luna cū excedant in quātitate
oīa elemēta tñ ita ꝑua uidenť ❡ Secūdo ascen
dit xp̄s magnifice cū tripudio ⁊ leticia angelo
rū .Si eni beatissimi spūs illi alios sanctos ad
celū euntes cuꝫ exultatione recipiunt. q̄ꝫto ma
gis regi regū sese oēs obsequiosos reuerentis/
simos ac iocūdissimos exhibuerūt.Ex illis uti
qꝫ fuerūt duo illi de quibus diximus in primo
misterio:ꝙ astiterunt iuxta discipulos in vesti
bus albis.Sed hoc loco interponēdam duco
Gregorij sententiā qui in omelia īquit. Que
rendū est qdnā sit ꝙ nato dño angeli apparue
runt ⁊ tñ nō leguntur in vestibus albis appa/
ruisse.Ascendente aūt missi angeli in albis ve
stibus leguntť aparuisse:In albis vestibus gau
diū ⁊ solennitas mētis attendiť . quia magna
tunc solennitas angelis facta est cū celū deus
hō penetrauit.Quia nascente dño videbatur
diuinitas humiliata:ascendēte uero ē humani

tas exaltata.Albe eteni vestes exaltationi ma/
gis congruūt q̄ꝫ humiliationi. In ascensione
ergo eius angeli i albis vestibus videri debue/
rūt.qa q in humanitate sua apparuit deus hu
milis in ascēsione sua ostensus est deus subli/
mis.hec ille.Ad triūphum iam xp̄i redeamus
⁊ cogitemus q̄ꝫ stupendum q̄ꝫqꝫ mirabile fuit
spectaculum illud: qñ cū glorificata carne sua
regna celestia penetrauit:Superauerat hostes
terruerat demones: ⁊ p̄dam innumerabilium
sanctorū eduxerat de inferno: ꝓstrauerat mor
tē quā sua morte destruxit: ⁊ ad patris dextrā
sessurus ꝓficiscebať.Nō talis nec tantus fuit
illoꝝ triūphus quoꝝ historia romana memi/
nit quia iam perijt memoria coꝝ cū sonitu:sꝫ
ih̄s xp̄s in eternū permanet.Rem grandē ple
riqꝫ putant dū legunt uel audiūt:ꝙ Cesar post
tot uictorias ⁊ finem belloꝝ ciuiliū mortemqꝫ
Pompei: dū redijt ad urbē ƒm Suetonium
vno mense sed interiectis diebꝰ quinquies triū
phauit.Primo de Gallia ⁊ britānia.Secun/
do de egypto.Tertio đ farnate ⁊ ponto.Quar
to đ iuba ⁊ africa.Qinto ⁊ vltimo đ hispania
Alii nō sine maxima uoluptate cōmemorant
que đ q̄ꝫpluribus ad coꝝ laudē cōscripta sunt
que ob reipublice libertatem:hostes rebellesqꝫ
Romanoꝝ domuerūt.Scribit nanqꝫ Plini/
us in libro de viris illustribus.⁊ Eutropius
li.iiij.ꝙ Arilius metellus dictus macedonicus
a deuicta macedonia philippū macedonie re/
gē circa tempora quibus carthago euersa est
duxit ad vrbē: ⁊ triumphās ante currum vin
ctū trahi fecit.Metellus filius eius dictꝰ cre/
ticus secundū Orosiū ⁊ Eutropiū quia Cretā
romano populo subiugauit:reuersus romā tri
umphauit.Papirius qui lucius papirius cur
sor ƒm Titūliuium quia samnitū duriciā pre/
liis fregit ⁊ adeo clare cuncta gessit ꝙ Eutro/
pius ⁊ Orosius dicant ꝙ romani huc Alexan
dro magno ducē parē eē pr tabant si asia do/
mita in Europā arma tēptauet.Romā rediēs
post debellatos hostes triūphauit. Papirius
filius eius consul adhuc ꝯ samnites qui Aq/
loniā ciuitatē coꝝ cepit expugnauitqꝫ aliā ci/
uitatē illoꝝ fortissimā ƒꝫ Titūliuiū:post romā
rediēs triūphauit.Octauianuu ut refert Oro/
sius ⁊ Eutropius victor rediens ab oriente cū
triplici triūpho vrbē ingressus tunc primū qꝛ
rēpublicā auxerat:Augustus salutatus est pro
bus impator ƒm Rufinum in annalibus ro/
manoꝛuꝫ qui vicit Alamanos:germanos:go/

thos ⁊ sarmathas.ob qđ electus fuit impator
postq̄ꝫ supauit bello Proculū ⁊ Bonosuꝫ q̂s
ipe duces miserat ad p̄sidiū galliarū . at illi im
peratores se dixerant pacata ꝓuincia ⁊ occisis
illis in p̄lio romā rediens quinqꝫ diebus glo/
riose triūphauit. Naꝫ inter alia spectacula qđ
nunq̄ꝫ prius factū fuerat totū circū in speciem
silue fecit cōseri arboribꝰ ac per diuersos adi/
tus strutiones mille.ceruos mille. Apros mil/
le.Leones centū.centūqꝫ libicos īmisit leopar/
dos.⁊ q̊tquot alias viuas feras habere potuit
⁊ omnia concessit diripiēda populo.Scipio af
fricanus vt ponit Tituslíuius post victū ha/
nibalem domitāqꝫ Carthaginem:vbi romam
attigit triūpho omniū clarissimo capitolium
honestauit quē sequebantur captiui omnes ro
mani qui ad quattuor milia erāt de manibus
hostium liberati.Scipio frater eius post mul/
ta per cuꝫ feliciter gesta domita asia quare vt
scribit Plinius libro de viris illustribus asia/
ticus dictus est triūphauit.Cuius triumphus
oculoꝝ spectaculo maior q̄ꝫ affricani fuit.Nā
portauit consul triumphans ducenta viginti/
quattuor signa militaria hostiuꝫ simulacra: ca
ptorum hostium:oppidorū ⁊ vrbiū centum tri
ginta quattuor.Aureas coronas ducentas tri
gintaquattuor.Uasa aurea ⁊ argētea numero
infinita. principes vrbium ⁊ duces trecentos
vigintisex cū quibus ⁊ adolescentem filiū An
tiochi pretulit ante se:fuerunt ⁊ alij quibus tri
umphi gloria concessa fuit quos omittimꝰ ne
tedio auditores afficiamus.Illud tñ sciendum
ꝙ triumphus erat honor maximus qui dari
poterat a romanis.nam erat triplex notabilis
leticia triumphātis.Erat prima ꝙ cum ad vr/
bem triumphalis ciuis rediret ei cum effusa le
ticia occurrebat populꝰ vniuersus. Erat scđa
leticia ꝙ triūphantis curruꝫ p̄cedebant mani/
bus post terga ligatis captiui omnes. Tertia
leticia erat maxima:quando triumphans lau/
ro coronatus indutus aurea veste ascendebat
curruꝫ aureum triumphalē tractū a quattuor
albis equis.Sicqꝫ dux pompaticius preeunte
senatu i capitolio: albos thauros sacrificabat
ioui.multaqꝫ alia fiebant ad gloriam ducis tri
umphantis.Attamen omnia illa vana fuerūt
friuola ⁊ transitoria ludisqꝫ puerorum compa
randa. Erigamus ergo mentis nostre oculos
ad regem regum beatorum ducē inuictissimū
iesum xp̄m ascendentem ad celos.⁊ ꝯsideremꝰ
cū quali militia celū ingredit̃ ⁊ quot innumeri

angeli ei ꝓcedunt obuiam.quātaqꝫ sit in celis
cōmotio. O festū trāscendēs oēm exaltationē
sublimē ⁊ gloriā quorūcunqꝫ impatoꝝ ⁊ regū
qui fuerunt ab initio mundi ⁊ qui erunt vsqꝫ
in finē.Ducebat xp̄s secū om̄es animas sctās
quas eduxerat de inferno.qr nulla ante ipsum
ad empirreū ꝑuenerat.ducebat̃ ⁊ sanctos resu
scitatos q in corꝑe ⁊ anima ip̄m feliciter seque
bantur.Ducebat insuꝑ ⁊ aias eorum iustoꝝ ⁊
paruuloꝝ fideliū q̄ in his quadraginta diebus
a ꝓprijs corporibꝰ per mortem discesserāt. de
quibus omnibꝰ aliqui tenēt ꝙ a resurrectione
xp̄i vsqꝫ ad ascensionē eiꝰ fuerunt in paradiso
terrestri.Aliq vero aliter opinant̃.s.ꝙ xp̄m as/
sociabāt inuisibiliter in h̄ mūdo cū hymnis et
laudibus.Et vtrūqꝫ est possibile licet nō sit au
ctoritate firmatū.Ibi nō erat opus curru quē
equi traherent:Ubi corpus q̄druplici dote cla
ritatis agilitatis ipassibilitatis ⁊ subtilitatis ꝑ
semetip̄m mirabiliter ferebat̃ in celum. Et qñ
dicit̃ ꝙ nubes suscepit cū ab oculis eoꝝ. intel/
ligendū ē ſm om̄es doctores. ꝙ nubes illa nō
p̄buit adminiculū xp̄o ascēdenti ꝑ modū vehi
culi.sꝫ apparuit in signū diuinitatis. sꝫ ꝙ gl'ia
dñi apparebat suꝑ tabernaculū in nube . puto
aūt nubē illā fuisse lucidā aspectu decorā: an/
gelico ministerio formatā:⁊ ad xp̄m reuerētis/
sime ꝑductā.Nā ⁊ nubes illa de qua dicit̃ nu/
meri.ix.ca.ꝙ operuit tabernaculū ⁊ ſm ꝙ mo/
uebat̃ vel stabat ita faciebāt filij isrl'.mouebat̃
angelico p̄sidio.vt inqt Nicholaꝰ de lira.Nu/
bes insuꝑ in qua sp̄ūs sctūs apparuit in trans
figuratione xp̄i lucida fuit.vt scribit̃ matthei.
xvij.ca.¶Tertio xp̄s ascēdit patēter.qr voluit
a discipulis videri in manifesto.Ubi aduertē/
dum ꝙ ipa die ascēsionis bis apparuit disci/
pulis.Primo apparuit vndecim apostolis re
cūbentibꝰ in cenaculo:om̄es eni tā apl'i q̄ꝫ alij
discipl'i necnō ⁊ mulieres habitabāt in illa ꝑte
hirl'm q dicebat̃ mello.s.in monte syon.vbi da
uid cōstruxerat sibi palatiū ⁊ erat ibi cenaculū
grāde stratū in q̊ dñs p̄cepit sibi parari pasca.
Et in illo cenaculo tūc xp̄iani apl'i habitabāt.
Ceteri aūt discipl'i ⁊ ml'ieres habitabāt circū/
quaqꝫ ꝑ diuersa hospitia.Cū ergo in isto cena
culo comederēt dñs eis apparuit ⁊ exprobra/
uit incredulitatē illoꝝ ⁊ duritiā cordis: ⁊ offi/
ciū p̄dicādi cōmisit ⁊ formā baptismi instituit
atqꝫ grām miraculoꝝ contulit:vt pꝫ Marci ⁊
matth.vltimo ca. Deinde fuit cū eis familia/
rissime pransus.vt dr̃ Actuū.j.ca. vt ꝑ effectū

comestiõis ſm Grego. veritas pateſceret car
nis. Et in his omnib⁹ credendū ē matrē ſuam
ſanctiſſimā affuiſſe. Nā vt habet̃ Actuū.j.ca.
Poſtq̃ȝ xp̃s aſcēdit reuerſi ſunt diſcipl̃i in do
mum vbi manebāt cū mulierib⁹ ⁊ mr̃e ieſu et
fratrib⁹ ei⁹. Iſta aūt regreſſio denotat ꝙ inde
exierāt. Refectiõe aūt cõpleta p̃cepit eis vt in
montē oliueti verſus bethaniā irent. Aliq di/
cunt ꝙ xp̃s iuit cū eis: ex eo ꝙ lucas ait. Edu/
xit illos foras in bethaniā. Aliq vero tenēt ꝙ
poſtq̃ȝ dixit vt irēt ad montē oliueti diſparuit
ab eis: ⁊ iteꝝ in mõte apparuit. Erat aūt mõs
ille ſm Nicholaū de lira ex hierl̃m in via cūdi
v̾ſus bethaniā. Ibi aliq̃ȝdiu ſtetit xp̃s cū bn̄/
dicta mr̃e ⁊ diſcipulis ſuis ſicut amici valefa/
ciētes ſolent figere gradū. Ibi diſcipulos do/
cuit ꝙ nõ erat coꝝ noſſe tēpora vel momenta
q̄ pater poſuit in ſua ptāte: cū peterēt. Si in il/
lo tp̃e reſtituendū eēt regnū iſrl̃. Ibi p̃cepit eis
ne diſcederēt a hierl̃m quouſq; reciperēt ſpm̄
ſanctū: Ibi tandē poſt multa blanda ⁊ cõſola/
toria verba bn̄dixit eis. Hic quidē contēplari
poſſumus ꝙ dū dixiſſet O mater mea bn̄dicta
O genitrix ſuauiſſima O dilecti mei diſcipuli
Ecce completa ſunt om̄ia. Tēpus ē vt reuer/
tar ad eū qui me miſit. Igit̃ ſuſcipite bn̄dictio
neȝ meā ꝙ om̄es cadētes in terrā adorauerūt
eū ⁊ bn̄dictione accepta genua tenebāt in ter/
ram defixa: aſpiciebātq; faciem in quā angeli
deſiderant ꝓſpicere. At ieſus ad orientē reſpi
ciēs forte ingeminādo bn̄dicta ſis mater mea
bened'cti vos diſcipuli mei: eleuatis manibus
paulatī paulatim ferebat̃ in celū. O noua ꝓdi/
gia: O miracula inaudita. Ille q de virgine na
tus mortē tulit abiectiſſime crucis non ſolum
ſurrexit a mortuis ⁊ ſuā reſurrectionē ſignis
euidētiſſimis cõprobauit. Sȝ poſt hec omnia
palā ⁊ hora nona vt credit̃ viſibiliter a mõte
oliueti ad celos progredit̃. Currite gentes vn/
diq; ⁊ adorate illū q ē rex regū ⁊ dñs dñantiū
Poſtq̃ȝ vero videri ampli⁹ nõ potuit regreſſi
ſunt apl̃i ⁊ ceteri in hierl̃m laudātes ⁊ bn̄dicē
tes deum in gaudio ⁊ leticia. Amen.

Sermo vigeſimus de ſpū ſctõ q miſſus eſt
apoſtolis in ſigno viſibili igneaꝝ linguarum.

Spiritus ſctūs quē
mittet pater i noīe meo ille vos do
cebit om̄ia. Verba ſunt redempto/
ris nr̃i originalit̃ iohānis. xiiij. ca.
⁊ in euāgelio p̃ſentis ſolēnitatis. Ampliſſimū
donū hodierna die collatū fuit humano gene/
ri cū ſpūs ſctūs viſibilit̃ miſſus ē in apl̃os fun
datores militātis eccl̃ie. Per illos eni in xp̃m
credidit mūdus. Per ipos deleta fuit penitus
⁊ extincta pernicies idolatrie: q̄ oēs q̄ſi popu/
los inuoluebat: ꝑ ipſos deniq; via regni celoꝝ
mortalib⁹ facta fuit nota. Tanta quippe virtu
te ex alto ꝑditi ſpū ſctõ cooperāte fuere vt ſic
pſalmiſta refert. In omnē terraȝ exiuit ſonus
coꝝ: cū fructu ⁊ vtilitate omniū gentiū. atq; in
fines orbis terre verba eorum. Propterea vt
tāti miraculi memores eē poſſim⁹: in p̄n̄ti ſer/
mone de ſpū ſctõ in apl̃os miſſo erim⁹ verba
facturi: de q̄ tria ꝓponim⁹ myſteria ꝯtēplāda.
Primum dicitur cognitionis.
Scd̃m miſſionis.
Tertium operationis.

Quia vi nature ſpūs ſcūs n̄ ē cognoſcibilis: ſȝ
tm̄ ꝑ reuelationē: ⁊ q̄liter ſpūs ſctūs ē de⁹ ꝓce/
dens a pr̃e ⁊ filio ipis coeq̄lis. Capituluȝ.j.

Primū myſteriū cõtēplandū de ſpū ſan
cto dicit̃ cognitiõis In q̊ notāde ſunt
tres theologoꝝ veritates. Prima ꝙ null⁹ via
tor põt cognoſcere ꝓpria vi nature tertiā pſo
nam in diuinis quā dicim⁹ ſpm̄ ſctm̄. Vn̄ hi/
lari⁹ in li. de trini. ait. Nõ putet hõ ſua intelli/
gentia ſacramentū generatiõis ⁊ ꝓceſſiõis ſe
poſſe ꝯſeq. Et Dionyſius in li. de diuinis. no.
Nõ eſt audendū dicere aliquid nec cogitare de
ſupſubſtantiali occulta diuinitate p̄ter ea q̄ di
uinitus nobis ex ſacris eloquijs ſunt expreſſa.
Et de h paul⁹ prime ad Corithios ca.ij. dixit.
Loquimur dei ſapientiā quā nemo principū
huius ſeculi nouit. ſ. phoꝝ ſcd̃m glo. Scd̃a ve/
ritas ꝙ nobis reuelatū eſt in diuinis eſſe terti/
am pſonā ꝓcedentē ꝑ modū amoris que dicit̃
ſpiritus ſanct⁹. Nā in veteri ac in nouo teſta/
mento fit mentio de ſpū dei. Vn̄ Geneſ.j.ca.
dicitur. Spirit⁹ dñi ferebat̃ ſuꝑ aq̄s. Et.vj.ca.
Nõ ꝑmanebit ſpirit⁹ me⁹ in homine. Et.xlj.
Nunquid inuenire poterim⁹ talē virū q ſpiri/
tu dei plen⁹ ſit? Et Iudicū.iij.ca. Fuit i eo ſpi/
ritus dñi ⁊ iudicauit iſrl̃. Et.xi.ca. Fact⁹ ē ſuꝑ
Iepte ſpūs dñi. Et primi Regū.x.ca. Inſiluit
ſuper ſaulem ſpiritus domini ⁊ prophetauit.
Et p̄s. xxxij. Verbo domini celi firmati ſunt:
⁊ ſpiritu oris eius omnis virtus eorum. Et p̄s
l. Spiritum ſanctū tuum ne auferas a me. Et
p̄s. ciij. Emitte ſpiritum tuū ⁊ creabuntur. Et
p̄s. centeſimo. xlij. Spiritus tuus bonus dedu
cet me in terraȝ rectā. Et Sapiētie primo ca.

Spūs dñi repleuit orbē terrarū. Et .xij.ca. O quā bonus ꝛ suauis ē spūs tuus in nobis. Et Jsaie.xj.ca. Requiescet sup eum spūs dñi. Et xlij.ca. Dedi spiritū meū super cū. Et.xlviij.ca. dñs misit me ꝛ spūs eius. Et .lxj.ca. Spiritꝰ dñi super me. Et Joelis.ij.ca. Effūdam spiritū meum ꝛ dabo prodigia in celo ꝛ in terra. Eodē ca. Effundā spūm meū sup omnē carnē ꝛ ꝓphetabunt filij vestri ꝛ filie vestre. Et Mathei ꝑ ca. Jnuenta est in vtero habens d̄ spiritu sancto. Et .iij.ca. Baptiçabit vos spiritu sā cto. Et.xij.ca. Qui dixerit verbū ꝯ spiritū sanctū non remittet̄ ei. ꝛ vltimo ca. Euntes docete gentes baptiçātes in nomine patris ꝛ filij ꝛ spiritus sancti. Et Luce ꝑ ca. Spiritu sctō replebit̄ ex vtero matris sue. Eodē ca. Spritus sanctus superueniet in te. Eodē ca. Repleta est spiritu sancto elisabeth. Et .ij.ca. Spūs sanctꝰ erat in eo. Et iij.ca. Descendit spūs sanctꝰ corporali specie sicut columba in ipsū. Et Johannis.xx.ca. Accipite spiritū sanctū. Et Actuum ꝑ ca. Accipietis virtutem superuenientis spūs sancti in vos. Et.ij.ca. Repleti sunt oēs spiritu sancto. E.x.ca. Jn nationes gratia spiritꝰ sācti effusa est. Et.vj.ca. Elegerunt stephanū plenū fide ꝛ spiritu sancto. Et .viij.ca. Jmponebant manus super illos ꝛ accipiebant spiritū sanctū. Et ad Romanos.v.ca. Charitas dei diffusa est i cordibus vestris ꝑ spiritū sanctum. Et secūda petri ꝑ ca. Spū sancto inspirati locuti sunt sancti dei hoīes. Et iohēs prime sue canonice.v.ca. Tres sūt qui testimoniū dant in celo pater uerbū ꝛ spiritus sanctus. ¶ Tertia veritas ꝙ spiritus accipit̄ multipliciter. Primo ꝓ substantia aīe. vnde Actuū.vij.ca. Dñe ihū accipe spiritum meum. Et iohis.xix. Jn manus tuas dñe cōmēdo spiritū meū. Secundo accipitur ꝓ vento ut ibi iohis.iij.ca. Spūs vbi vult spirat. Tertio ꝓ aere ut in ps. Os meū aperui ꝛ attraxi spiritū. Quarto ꝓ āgelo ut i ps. Qui facis angelos tuos spūs. Quinto ꝓ deo. Johis iiij.ca. Spūs ē deus. Sexto ꝓ tertia persona i trinitate: Sed aduertendū ſm Bonauen. in ꝑ di.x. ꝙ spūs i substantia spirituali dr̄ dupliciter scilicet a spiritualitate ꝯ corpulentiā. Et sic substantia rationalis vl' intellectualis aut eius potentia interior dr̄ spūs. Vel a spiratione ꝛ sic amor vel affectus dr̄ spūs. Primo modo cōuenit toti trinitati: ꝛ sic est nomē absolutū. Secundo modo ꝯuenit illi psone que procedit vt amor. Spirari.n. in spūalibus est solius amoris. Et qm̄ amor pōt spirari recte ꝛ ordinate ꝛ sic est purus: vel indirecte ꝛ imunde. ꝛ sic est libidinosus. Jdeo illa psona q̄ ē amor nō tm̄ dr̄ spūs ſ3 spūs scūs. Nō sic filiꝰ dr̄ scūs q2 generatio ē motꝰ naturalis circa quē n̄ attēdit̄ sanctitas vel puritas: sicut attēdit̄ circa amorē voluntatis. Albertus aūt in cōpendio theologie dicit ꝙ spūs scūs multa habet noīa. Dicit̄.n. spūs a spirando actiue eo ꝙ spiret vbi vult. Et sic ꝯuenit tribus psonis: sed spiritui scō per appropriationē. Alio mō dr̄ spūs a spirando passiue eo ꝙ spirat̄. Et hoc mō ꝓpriū est spiritui scō qui procedit per modū spirationis. non solū aūt dicit̄ spūs ſ3 addit̄ scūs quia sanctus idē est ꝙ mūdus vel firmus vel sine terra Que cōueniunt nō solum ei quo ad se sed in comparatione quo ad nos. Nā per gratiā spūs sancti a peccatis mundamur. in bono firmamur a terrenis separamur. Jnsuper spiritus sanctus vocatur nexus vnitas ꝛ amplexus. ꝛ hoc ꝓut cōparatur ad patrē ꝛ filiū: Itē dicitur donū dei altissimi. quia omne donū ab ipso fluit Dicit̄ fons viuus quia sitientibus gratiam largitur Dicitur ignis quia affectū accendit. Dicit̄ charitas nō solū quia ē amor patris ꝛ filij: sed quia nos amantes facit. Dicit̄ spiritalis vnctio. quia omnes tribulationes mūdanas suaues facit ꝛ iocūdas. ſ3 illud. Jn labore reges i estu tēperies. Dicitur dextre dei digitus. q2 sicut omnes corporales res digito demonstrant̄. ita per spiritū sanctū oñdunt̄ res spirituales oculo spirituali. Dicit̄ paraclitus quia consolationes celestes mentibus instillat. Dicit̄ magistroꝝ optimus. q2 itellectū ad cognitionē dei ꝛ sui ipius illuminat. Est itaq3 spiritus sanctus ut colligitur ex dictis Augustini in li. de trini. deus tertia persona in trinitate ꝓducta a patre ꝛ filio per modū voluntatis: Deus nāq3 ē sūme simplex ut p3.xij. methaphi. vbi phus dicit: ꝙ deus ē actus purissimus absq3 aliqua cōpositione. ergo oīe qđ est in deo est deꝰ. Et per ꝯsequēs scientia sapientia intellectus cognitio volūtas ꝛ amor dei est deus. Constat aūt ꝙ spiritus sā ctus est amor patris ad filiū: Deus eni pater ꝑ intellectū suum cognoscit essentiā suā eē infinite bonitatis: ergo eque amat amore infinito Sicut ergo qua se ipsū cognoscit cognitio est filius. ita amor quo se ipsū amat est spiritus sā ctus. Sed contra predicta tres inueniunt̄ heretícoꝝ opiniones damnate. Prima fuit opinio Arrij q ut dicit scūs Tho. in.iiij. sūme contra

gentiles ca.xvj.docuit filiũ ⁊ spiritũ sanctum
eẽ creaturas:filiũ tñ maiorẽ spũ sancto: ⁊ filiũ
minorẽ patre:quẽ errorẽ quãtũ ad spiritũ scm̃
secutus ẽ Macedoni⁹ q de pr̃e ⁊ filio recte sen
sit:ꝙ vnius eiusdẽ substãtie sint. Sꝫ h̃ de spũ
scõ credere noluit creaturã eẽ ꝯtestans. Unde
qdã Macedonianos semi arrianos vocat:eo
ꝙ cũ arrianis in pte ꝯueniũt ⁊ in pte differunt
ab eisdẽ. Quos tñ oẽs ꝯuicim⁹ testimonio scri
pturaꝝ sanctaꝝ:ex qbus verissime colligimus
ꝙ spiritus sctũs ẽ de⁹. Nã nulli tẽpluꝫ ꝯstruit̃
⁊ ꝯsecrat̃ nisi deo:vñ in ps̃.dicit̃. Dñs in tẽplo
sancto suo. Sꝫ tẽpluꝫ deputat̃ spiritui scõ. Dic̃
eni aplꝰs pͥme ad Corinthios.vj.ca. An nescit̃
qm̃ mẽbra vr̃a tẽpluꝫ sunt spũs scti:g̊ spũs san
ctus ẽ de⁹. Insup ꝯprehẽdere oĩa ꝓfunda dei
nõ ẽ alicui⁹ creature: sꝫ spũs sctũs ꝯprehendit
oĩa ꝓfunda dei igit̃ nõ ẽ creatura: dr̃ eni pͥme
ad Corinthios.ij.ca. Que dei sũt nemo cogno
uit nisi spũs dei. Itẽ de⁹ locut⁹ ẽ ꝑ ꝓphas:vñ
Numeri.xij.ca.scribit̃. Si qs fuerit iter vos ꝓ
pheta dñi in visiõe apparebo ei vel ꝑ somniũ
loquar ad illũ. Sꝫ spũs sctũs locutus ẽ ꝑ ꝓphe
tas:g̊ ẽ de⁹. Nã Actuũ pͥmo scribit̃. Oportet
impleri scripturã quã ꝑdixit spũs sctũs per os
dauid. Et s̃ca Petri.j.ca. Spũ sctõ ĩspirati locu
ti sunt sancti dei hoĩes. Itẽ interi⁹ docere pro
priũ opus dei ẽ. vñ in ps̃. Qui docet hoiem sciẽ
tiam. Sꝫ h̃ est opus spũs scti:g̊ est de⁹. Nã ioã
nis.xiiij.ca.dicit̃. Paraclitus aũt spũs sanct⁹
quẽ mittet pr̃ in noĩe meo ille vos docebit oĩa
Adhuc Quoꝝ ẽ eadẽ opatio oportet eandẽ eẽ
naturã:ẽ aũt eadẽ opatio filij ⁊ spũs scti: nam
xp̃s loquit̃ in scis. Iõ paulus s̃e ad Corinthios
vlti.ca.dicebat An expimentũ queritis ei⁹ q in
me loquit̃ xp̃s. Spũs scũs etiã loquit̃:iux̃ illud
Matth. x.ca. Nõ eni vos estis q loquimini sꝫ
spũs pr̃is vestri q loquit̃ in vobis. Ergo eadeꝫ
est natura filij ⁊ spũs sancti ⁊.ꝑ ꝯsequẽs patris
Amplius Esse vbiqꝫ ẽ ꝓpriuꝫ dei q dicit Iere
mie.xxiij.ca. Celũ ⁊ terrã ego impleo:hoc spiri
tui scõ ꝯuenit s̃ꝫ illud Sapiẽtie pͥmo ca. Spũs
dñi repleuit orbẽ terraꝝ:ergo ẽ de⁹. Preterea
Actuũ.v.ca.petrus dixit. Anania cur tẽptauit
sathanas cor tuũ mẽtiri te spũi scõ. Et postea
subdit. Nõ es mentit⁹ hoibus sꝫ deo:g̊ spirit⁹
sctũs ẽ de⁹. Paul⁹ etiã in pͥma ad Corinthios
ca.xij. ita scribit. Nemo põt dicere dñs iesus
nisi in spũ sancto: diuisiones xͦo gratiaꝝ sũt.
idẽ aũt spũs. Et diuisiones ministrationũ sũt.
idẽ aũt dñs. Et diuisiones opationũ sunt:ideꝫ

xͦo deus q operat̃ oĩa in oĩbus. Unicuiqꝫ aũt
dat̃ manifestatio spũs ad vtilitatẽ. Alij quideꝫ
ꝑ spiritũ dat̃ s̃mo sapiẽtie. Alij aũt s̃mo scien
tie s̃m eundem spiritũ. Alteri fides in eodem
spiritu. Alij gratia sanitatum in vno spiritu.
Alij opatio virtutũ. Alij ꝓphetia. Alij discre
tio spirituũ. Alij genera linguaꝝ. Alij interpre
tatio sermonũ. Hec aũt oĩa opatur vnus atqꝫ
idẽ spũs diuidẽs singulis ꝓut vult. In quibus
verbis manifeste exp̃mit spiritũ sanctũ eẽ deũ
Secũda opinio dãnata de spũ sancto q⁹ nõ ꝓ
cedit a filio sꝫ a solo patre. Que s̃m Tho. pͥma
pte. q.xxxvj. inuenta fuit a Nestorianis vt pꝫ
in quodã simbolo damnato ab Ephesina sino
do. Propterea in simbolo patrum dicit̃. Et in
spm̃ sctm̃ dñm ⁊ viuificantẽ q ex patre filioqꝫ
ꝓcedit. Athanasius etiaꝫ hoc retulit cũ dixit.
Spũs sanctus a patre ⁊ filio nõ fact⁹ nec cre
atus nec genitus sꝫ ꝓcedens. Idipm̃ ꝓfitetur
Cirillus in epl̃a sua quã sinodus calcedonẽsis
recepit. Idẽ fatet̃ didimus in libro de spũ sctõ
Augustinus etiã sic asserit sup ioãnem. ⁊ in li
bris de trini. Sꝫ greci ꝯ hoc instãt. Primo ꝙ
xp̃s de spũ sctõ loquẽs eũ a patre ꝓcedere di-
xit:nulla mentione facta de filio. vñ ioannis
xv.ait. Cũ venerit paraclitus quẽ ego mittam
vobis a patre spm̃ veritatis q a patre ꝓcedit.
Secũdo q2 ioãnes Damascenus dicit. Spiri-
tum sanctũ ex patre dicimus ⁊ spm̃ patris no
minam⁹. Ex filio aũt spm̃ nõ dicim⁹: spm̃ xͦo
filij noiamus. Tertio spũs sanctus pfecte ꝓce
dit a pr̃e ergo supfluũ est ꝙ ꝓcedat a filio. Sꝫ
ad pͥmum respondet sanct⁹ Tho. prima pte.q.
xxxvj. ⁊ in.iiij.summe ꝯ gentiles ca.xxv. Qꝛ ꝓ
pter vnitatẽ eẽntie qd in scripturis de vna ꝑ
sona dicit̃ de alia oportet ĩtelligi nisi repugnet
ꝓprietati ꝑsonali ipius:etiã si dictio exclusiua
adderetur: lꝫ eni dicat̃ Matthei.xj.ca. Nemo
nouit filiũ nisi pater:nõ tñ a cognitiõe filij vl̃
ipe fili⁹ vl̃ spũs scũs excludit̃. Uñ ẽt si diceret̃
in euãgelio ꝙ spiritus sanct⁹ nõ ꝓcedit nisi a
patre nõ per hoc remouẽtur quin ꝓcederet a
filio:cũ hoc ꝓprietati filij non repugnet. Nec
est mirũ si dñs spiritũ sanctũ a patre ꝓcedere
dixit de se mentione non facta:quia oĩa ad pa
trem referre solet a quo habet quicquid ha-
bet. Sicut cũ dicit Ioãnis. vij.ca. Mea doctri
na non est mea sed ei⁹ qui misit me patris. Et
multa huiusmodi in verbis dñi inueniuntur
ad cõmendandã in patre auctoritatẽ principij
nec tñ in verbis allegatis omnino obticuit eẽ

ſe ſpiritus ſancti principiū. Cum dixit eū ſpm̄
veritatis ⁊ ſe ꝓus dixerat veritatē. ¶Preterea
ſpūs ſcūs a filio mittiť ſcđm illud Joānis.xv.
ca. Cū venerit paraclit⁹ quē ego mittā vobis:
ſꝫ mittēs auctoritatē hꝫ aliquā in miſſū. Opor
tet ergo dicere ꝙ fili⁹ habeat aliquā auctorita
tem reſpectu ſpiritus ſancti: non aūt dominij
vel maioritatis: ſꝫ ſcđm ſolū originē. Siqͣs aūt
obijceret ꝙ fili⁹ mittiť a ſpū ſctō qꝛ diciť Lu/
ce.iiij.ca. ꝙ dn̄s dixit in ſe impletū illud Jſaie
Spūs dn̄i ſup me euangeliçare pauperib⁹ mi/
ſit me. Reſpondere poſſum⁹ ꝙ filius a ſpiritu
ſancto mittiť ſm̄ naturā aſſumptā. Spūs aūt
ſctūs nō aſſumpſit naturā creatā: vt ſcđm eaꝫ
poſſit dici miſſus a filio. vel fili⁹ habere aucto
ritatē reſpectu ipius. Relinquiť ergo ꝙ reſpe/
ctu ꝑſone eterne fili⁹ ſuꝑ ſpm̄ ſanctū auctorita
tem habeat. Ad ſcđm obiectū de Damaſceno
dicit ſctūs Tho. ꝙ in hoc nō ē audiend⁹ q̄ꝫuis
a quibuſdā dicať ꝙ ſicut nō ꝯfiteť ſpm̄ ſcm̄ eē
a filio: ita etiā nō negat ex vi verboꝝ illorum
Ad tertiū de ꝓductione perfecta patris dicit
ſanctus Tho. ꝙ ꝑ hoc ꝙ ſpūs ſanct⁹ ꝑfecte ꝓ
cedit a prē. nō ſoluꝫ nō eſt ſuꝑfluū dicere ꝙ ꝓ/
cedat a filio ſꝫ omnino neceſſariū: qꝛ vna ē vir
tus patris ⁊ filij. Et quicqd eſt a patre neceſſe
eſt eſſe a filio niſi ꝓprietati filiatiōis repugnet
nō eni fili⁹ eſt a ſeipo lꝫ ſit a prē. Jgiť pater et
fili⁹ ſunt vnū principiū ſpūs ſci ꝓpter vnita/
tem diuine virtutis: ⁊ vna ꝓductione ꝓducūt
ſpm̄ ſcm̄: ſicut etiā tres ꝑſone ſunt vnū princi/
piū creature: ⁊ vna actione creaturā ꝓducūt.
¶ Tertia opinio de ſpū ſcō dānata fuit aliq̊ꝝ
q dixerūt: ꝙ ſpūs ſcūs nō ſit equalis patri aut
filio. Arguebant ſic. Dare ſe totū ſine ſui
diminutione eſt ſumme potētie: hoc aūt pōt
pater: hoc pōt filius: nō aūt ſpūs ſctūs: nō eni
pōt generare filiū ſicut pater: nec pōt ſpirare
ſpiritū ſcm̄ ſicut pater ⁊ fili⁹ ergo nō ē illis eq̄/
lis. Ad hoc rn̄det Alexander in ꝓmo volumie
ſumme: ꝙ ſicut eadē eſt potētia filij qua potu/
it generari que eſt in patre q̄ potuit generare.
Sic eadē eſt potētia ſpūs ſci q̄ pōt dari .i. ſpi/
rari q̄ prīs ⁊ filij q̄ poſſunt dare.i.ſpirare. Vn̄
Aug⁹.li.ꝯ maximū inqͭ. Abſit vt ideo ſit potē
tior pater filio qꝛ creatorē genuit pater: filius
nō genuit creatorē. Neqꝫ eni nō potuit ſꝫ non
oportuit.i. nō ex impotētia fecit ſꝫ qꝛ ſibi non
conueniebat. Similiter poteſt dici in ꝓpoſi/
to. Si quaerať vtꝝ artata ſiue ligata ſit po
tentia ꝓducendi in ꝑſona ſpūs ſcti: ꝓpter hoc
ꝙ nō pōt exire in actū ꝓducendi ꝑſonaꝫ ſicut
poteſt in patre ⁊ filio. Dicendū ꝙ non imo ex
ſumma ꝑfectiōe ipi⁹ potētie ē: qꝛ nō pōt exire
in actū huiuſmodi: qꝛ nō ꝯgrueret. Vn̄ Anſel
mus in monologion ait. Qui poteſt qđ ſibi nō
ꝓdeſt ⁊ nō debet: tantomagis aduerſitas ⁊ ꝑ/
uerſitas pn̄t in illū. Sctūs Tho. ꝓma pte.
q.xlij. dicit. ꝙ ſicut eadē eſſentia que in patre ē
paternitas: in filio eſt filiatio: ita eadē eſt potē
tia qua pater generat ⁊ qua fili⁹ generať. Vn̄
veꝝ eſt ꝙ quicqd pōt pater pōt fili⁹. Nō tn̄ ſe
quitur ꝙ poſſit generare: nā generatio ſignifi
cat relationē in diuinis: habet ergo eandē po/
tentiā quā pater: ſꝫ cū alia relatiōe: qꝛ pater ha
bet eā vt dans. Et h̄ ſignificať cū diciť pr̄ pōt
generare: fili⁹ aūt habet eā vt accipiens. ⁊ hoc
ſignificať cum dicitur poteſt generari. Jdem
dicendū eſt de ſpiritu ſctō reſpectu prīs ⁊ filij.
¶ Quid ſit miſſio in diuinis: et qualiter ſpūs
ſctūs mittiť inuiſibiliter ⁊ viſibiliter: ⁊ de con
gruitate temꝑis quo ſpūs datus fuit apoſtolis
in ſigno viſibili. ¶ Capitulū.ij.

SEcundū myſteriū cōtemplandū de ſpiri/
tu ſancto dicitur miſſionis. Jn quo tres
conſiderationes faciemus.
¶ Prima dicitur quidditatis.
Secunda qualitatis.
Tertia temporalitatis.
¶ ¶ Prima ꝯſideratio dr̄ quidditatis: vbi quid
ſit miſſio in diuinis ē aperiendū. Ad qđ ita ait
Ricardus in ꝓmo di.xv. Miſſio ē ꝑſone ema/
nantis vel emanationis ꝑſone ꝑ aliqd ſibi ap/
propriatū actu vel habitu manifeſtatio. Nam
miſſio reſpectu miſſi: duo habet ex ſuo intelle/
ctu emanationē ⁊ manifeſtationē ꝑ effectum.
Vn̄ Aug⁹.iiij.li. de trini. inqͭ. Mitti ē cogno/
ſci eſſe ab alio. Et qꝛ pater a nullo ideo nunq̄ꝫ
diciť miſſus. Sed vt iſta clarius habeātur tria
in hac ꝑte dubia ſunt aperienda.
¶ Primū vtꝝ ſit ponere miſſionē in diuinis.
Secūdū vtꝝ miſſio ſit qd increatū vel creatuꝫ
Tertiū vtrū miſſio dicať de deo ab eterno vel
ex tempore vel vtroqꝫ modo.
Ad primum dubiū rn̄det ſcriptura ſancta. Di
citur eni ad Galathas.iiij.ca. Miſit deus fili
um ſuū. Et ibidē: Miſit de⁹ ſpm̄ filij ſui in cor
da veſtra. Et Joānis.iij.ca. Nō eni miſit deus
filiū ſuū in mundū vt iudicet mundū. Et.vj.
ca. Miſit me viuens pater. Et.viij.ca. Qui mi
ſit me verax ē. Et Joānis xvj.ca. Cuꝫ venerit
paraclitus quē ego mittā vobis. Ex quib⁹ ⁊ h̄

milibus patet ꝙ filius missus est etiam ⁊ spūs scūs. Contra hoc tn̄ quidā obijciūt. Primo q2 qui mittiť ab aliq̊ discedit ab eo ⁊ ad aliquē locum de nouo vadit: sȝ in diuinis nō pōt esse loci mutatio cū deus sit vbiqȝ: ergo in diuinis n̄ pōt esse missio. Scūdo omne qđ mittiť sepatur a mittente: sed in diuinis nō est ponere sepationem vnius psone ab alia: ergo nec missionē. Tertio nihil pertinens ad inferioritatē ⁊ supioritatem diciť de vna psona respectu alterius. Unde dicit Damascenus: ꝙ fili⁹ ꝟm ꝙ deus nō diciť obediēs vel inobediēs patri: subiectorum eni est hoc. Cū ergo ille q mittiť inquātū huius sit inferior q̄ȝ ille qui mittit: ⁊ ille q mittit sit superior: nō dicunť huiusmodi noīa mittere ⁊ mitti de vna psona respectu alteri⁹. Ad soluenda huiusmodi obiecta: notanduȝ est ꝟm Bonauentu. in p̄mo di. xv. q· missio in his inferioribus habet respectū ad tria. s. ad principium: ad terminum: ⁊ ad missum. Ad pricipium siue ad mittentē missio habet sub triplici habitudine compari: videlicet vt ad dantē esse ⁊ sic mittitur radius a sole. Ut ad dantē virtutē sic mittiť iaculū a proiectore. Et vt ad dantē iurisdictionē ⁊ sic mittiť nūcius a p̄ceptore. Scđm omnē hanc cōpationē est missio in diuinis: q2 spūs scūs mittitur a patre ⁊ filio tanq̄ȝ habēs esse ⁊ virtutē ⁊ auctoritatē in operando in eis. Et ideo missio secūdū hunc respectū cōpletissime ē in diuinis. Similiter ad terminū sub tertia habitudine cōpatur. Mittiť enim aliqđ alicubi vbi videlicet quietatur vt lapis mittitur deorsum. Mittitur etiā aliquid alicubi vt a q̊ habeatur: sicut aliqs mittit alicui donū. Mittitur insup ad aliquid ꝙ opeť: ⁊ sic mittiť fili⁹ vel spūs scūs vt alicubi inhabitandū: vt alicubi ad possidendū vt donū ad aliqđ. s. ad effectū cōferendū. Et iō missio per cōpationē ad terminū reperiť cōpletissime in diuinis multomagis q̄ȝ in creaturis. Si aūt loquamur de missione in cōpatione ad missum. Sic in his inferioribus ponit triplicē ꝯditionē impfectionis. s. sepationem: subiectionē: ⁊ mutationem: q̄ qdē non sunt in diuinis. Est tn̄ aliqđ pfectiōis ibi istis correspōdēs. Et rō hui⁹ patet sic. In istis inferiorib⁹ sepatur missus a mittente: nā cum mitto aliquē Romam q2 roma distat a me ille quē mitto separať a me. In diuinis xͦo q2 de⁹ mittēs ē vbiqȝ nulla ē distantia: ideo nulla separatio: loco tn̄ hui⁹ ē missi a mittēte egressio siue emanatio. Similiter in his inferioribus ē in misso subiectio ꝓpter differentiā mittentis ad missū: q2 missus differt a mittēte in substantia. Sȝ in diuinis nō ē substātialis dr̄a. Et iō oīa sūt eq̄lis nobilitatis in misso ⁊ mittēte. Sic etiā in his inferioribus ē in misso mutatio ꝓpter distantiā missi a termino. Quia xͦo in diuinis missus nulli loco abest: ideo nō ē ibi mutatio: sȝ alicuius effectus de nouo ꝓductio. hec Bonauētura. Scūs xͦo Tho. p̄ma pte. q. xliij. eādē sentētiā ꝯfirmās vt asserit: q· in rōe missionis duo iportanť: quoꝝ vnū ē habitudo missi ad cuȝ a q̊ mittiť. Aliud ē habitudo missi ad terminū ad quē mittiť. Per hoc aūt ꝙ aliquis mittiť ostendiť ꝓcessio quedā missi a mittente vel ꝟm impium: sicut dn̄s mittit seruū: vel ꝟm ꝯsiliariū: vt si cōsiliarius dicať mittere regē ad bellādū. Uel ꝟm originē vt si dicať ꝙ flos mittitur ab arbore. Ostendiť etiā habitudo termini ad quē mittiť vt aliquo mō ibi esse incipiat vel q2 prius ibi omnino nō erat quo mittitur. Uel q2 incipit ibi aliquo mō eē q̊ prius n̄ erat. Missio ergo diuine psone cōuenire pōt scđm ꝙ iportat ex vna pte ꝓcessionē originis a mittente. Et ꝟm ꝙ iportat ex alia parte nouū modum existendi in aliquo. Sicut filius diciť esse missus a patre in mundū scđm ꝙ incipit eē in mūdo visibiliť per carnē assumptā: ⁊ tn̄ antea in mundo erat: vt diciť Joānis p̄mo ca. Non poniť ergo missio in diuinis q̄ sit ꝟm motū localē. Quare nec ibi ē sepatio sed sola distinctio originis. Neqȝ potest eē minoratio: cū nō sit a p̄ncipio mittente: aut ꝟm iperiū aut scđm consiliū: q2 imperās ē maior ⁊ cōsiliās sapientior. Et vt p̄dictū ē missio illa nō iportat nisi ꝓcessionē originis q̄ ē ꝟȝ eq̄litatē. Scđm dubiū fuit vtꝝ missio sit qđ creatū vel increatum. Ad qđ ita r̄ndet Alexander in p̄mo summe. Q2 missio siue dicať actiue de p̄re respectu filij: siue de patre ⁊ filio respectu spūs scti. Siue dicať passiue de filio vel spū sctō ē qđ increatū ⁊ idē qđ de⁹ nā ꝓcessio spūs scti ē ipē spūs scūs ꝓcedēs. et sanctificatio spūs scti ē ipē spūs sctūs sanctificans. Sȝ missio spūs scti ē ci⁹ ꝓcessio a p̄re et filio ad sanctificādū creaturā: vtrūqȝ aūt ē qđ increatum qđ est spūs scūs: ergo missio q̄ spūs sctūs est missus est quid increatū. Et eadē rōe missio qua filius mittitur ⁊ qua pater mittit. Tertiū dubiū fuit vtruȝ missio dicatur de deo ex tempore vel ab eterno. Et r̄ndent doctores theologi ꝙ diciť ex tpe. Veruntn̄ Alexander in p̄mo summe dicit ꝙ in missiōe duo sūt. Est

enim ibi principale significatū qđ ē qd increa
tum. Et ē ibi aliqđ cōnotatū .s. effectus in rō/
nali creatura qđ est quid creatum. Nam mis/
sio ē ꝓcessio alicuiꝰ ꝑsone manifestata in crea
tura: vel manifestatio ꝓcessionis eterne facta
rōnali creature: rōne ergo connotati qđ tēpo/
rale ē dicitꝰ missio tpalis. Sed sanctus Tho. in
ꝑma parte vbi s̄ dicit ꝙ in his que important
originē diuinaꝝ ꝑsonaꝝ ē quedā dr̄a attendē
da. Quedā eni in sua significatione importāt
solā habitudinē ad principiū vt ꝓcessio ⁊ exi/
tus. Quedā vo cū habitudine ad principium
determināt ꝓcessionis terminū. Quoꝝ quedā
determināt terminū eternū: sicut generatio ⁊
spiratio: nā generatio ē ꝓcessio diuie ꝑsone in
naturā diuinā. Et spiratio passiue accepta im
portat ꝓcessionē amoris subsistētis. Quedam
vo cū habitudine ad principiū importāt ter/
minū tēporalē: sicut missio ⁊ datio. Mittitꝰ eni
aliqd ad hoc vt in aliquo sit ⁊ datur ad hoc vt
habeatꝰ. Personā aūt diuinā haberi ab aliqua
creatura vel eē nouo modo existendi in ea est
qđdam tpale. Vn̄ missio ⁊ datio in diuinis di
cuntur tpaliter tm̄. Generatio aūt ⁊ spiratio
solū ab eterno. Processio aūt ⁊ exitus dicūtur
in diuinis eternaliter ⁊ tpaliter. Nā filius ab
eterno ꝓcessit vt sit deꝰ: tpaliter aūt vt sit hō
scđm promissionez visibilem: vel vt sit in hoie
scđm missionem inuisibilem.

De tempore die ⁊ hora missionis spūs sancti

❡ Secūda ꝯsideratio de missione spūs sancti
dicitꝰ tēporalitatis. In qua quo tpe missus fuit
apostolis pōderare debemꝰ. Nā quinq̄gesima
die post xpi resurrectionez mysteriū istud fuit
celebratū. Et hoc quidē congrue factū esse con
stat. Tū q2 in veteri testamēto sic fuerat figu/
ratū: dū quiquagesima die postq̄ȝ moyses edu
xerat filios isrl' de egypto: descēdit deꝰ in igne
in monte synai. Sic ⁊ quinq̄gesima die postq̄ȝ
xp̄s traxerat patres de inferis: descendit spūs
sanctus in linguis igneis. Tuz etiā vt q̄ in iu/
bileo beneficia populus accipiebat data fuisse
multo copiosiora in xp̄m credentibꝰ a spū sctō
noscantꝰ. Vt eni colligitꝰ ex. xxv. ca. Leuitici. nu
mero quinquagenario annoꝝ in iubileo debi/
ta remittebantꝰ. Ita spūs sancti gratia in apo/
stolos descendentis penitentibꝰ peccata ⁊ debi
ta remittuntꝰ. Similiter in illo iubileo serui do
nabantur libertati. Ita nūc spūs sctūs liberat
a seruitute dyaboli in spem glorie filioꝝ dei.
Adhuc in illo iubileo recuperabātur heredita
tes amisse. Sic spūs sanctus est pignꝰ heredi/
tatis nr̄e. Venit etiaz spūs sctūs in die dn̄ica
vt esset dies renouationis que fuerat ⁊ creati/
onis. Dn̄ica nāq3 die creatus ē mūdus. Hora
adhuc qua spūs sctūs in apl'os descendit fuit
tertia: vt patet ex auctoritate ecclesie q̄ cantat
in hymno. Dū hora cūctis tertia repēte mun/
dus intonat: orantibꝰ apl'is deū venisse nūci/
at. Idipm habetꝰ ex verbo petri Actuuz. ij. ca.
Fuit aūt ista hora cōueniēs. Tū q2 spūs sctūs
est tertia in trinitate ꝑsona. Tū q2 primi pa/
rentes dicuntꝰ in hora tertia ꝑdidisse gr̄am: vt
ponitꝰ in cōpendio theologie li. ꝑmo. vn̄ ꝯueni
ens fuit ꝙ eadē hora apl'is redderetꝰ. Tū etiaz
vt insinuetꝰ ꝙ in tertio tpe gr̄a dei copiose in
mundū effusa ē. Nā genus humanū sub tripli
ci statu decurrere ponitꝰ a doctoribus. Primꝰ
legis nature ab adam vsq3 ad moysen. Secun
dus fuit legis scripte: a moyse vsq3 ad christuz
Tertius legis gratie: a xp̄o vsq3 ad cōpletū nu
merum electoꝝ ❡ Tertia cōsideratio de missio
ne spūs sancti dicitꝰ q̄litatis. Duplex ē missio
spūs sancti: vna inuisibilis q̄ mittitꝰ in mentez
ad sanctificandū creaturaz: ⁊ ista missio fit ad
inhabitationē creature rōnalis. Alia ē missio
visibilis sicut apparuit sup xp̄m in colūbe spe
cie: ⁊ sup apl'os in linguis igneis. Qui spiritū
sanctū inuisibiliter habere cupit opus ē vt se
ꝯformet apl'is in quibꝰ septē ꝯditiones descri
buutur fuisse. Prima cōditio fuit q2 erāt ani
mo quieti. Et hoc ē qđ dicitꝰ Actuū. ij. ca. Duz
cōplerentꝰ dies penthecostes. i. dies requietōis
Illud eni festū erat ad requiē deputatū. Ideo
dixit deus ꝑ Isaiā ca. lx. Sup quez requiescet
spūs meus nisi sup humilē ⁊ quietū. Secundo
erant apl'i dilectione vniti: qđ notatꝰ cū dicitꝰ.
Erant oēs pariter. Erat quidez eis cor vnū ⁊
anima vna. Sicut eni spūs hois nō viuificat
mēbra corpis nisi vnita. Sic nec spūs scūs mē
bra spūalia. Tertio erant apl'i loco secreti: de
hoc subditꝰ in eodē loco. s. in cenaculo. Quarto
erant oratione assidui. ideo subditꝰ. Erāt ꝑseue
rantes vnanimiter in oratione: de illis cantat
ecclesia. Orantibꝰ apl'is deum venisse nunciat
Quinto erant humilitate ꝑditi ex eo ꝙ scribitꝰ
q2 erāt sedētes. i. humiles: Sexto erāt pace cō
iuncti q2 erant in hierl'm q̄ interꝑtatꝰ visio pa
cis. Septimo erāt cōtemplatiōe erecti: ꝑ hoc
ꝙ dicitꝰ: q2 receperūt spm̄ scm̄ in supiori cena/
culo. Qualiter aūt missio illa visibilis in apl'os
fuerit cōpleta declaratꝰ Actuū. ij. ca. vbi di. itꝰ.

Factus ē repente de celo son⁹ tāq̄ aduenietis spūs vehementis ꝛ repleuit totā domū vbi erant sedentes. Nicholaus de lira. sedentes. i. manētes eo modo quo dr̄ in Deuteronomio ca. i. Sedistis in cades barne mlto tpe. i. māsistis Nā apl'i tūc erant in orōne q̄ nō fit sedēdo sȝ magis flectendo genua vel stando. Insup luce vltimo xp̄s dixerat eis. Sedete in ciuitate: id ē manete quousq̄ induamini virtute ex alto. Et apparuerūt illis dispartite lingue tanq̄ ignis seditq̄ supra singulos eoꝝ ꝛ repleti sunt oēs spū scō. Sȝ posset aliq̄s querere an apl'i ante istā diē accepērāt spiritū sanctū. Et rñdēt doctores q᷑ sic sȝ nō in tanta copia. Cū eni fuerūt vocati ad xp̄i sequelā ꝛ apostolatū receperunt spiritū sanctū ad ꝓpriā iustificationē ꝛ ꝑsonalem ꝑfectionē. Quando aūt misit eos ad predicandū ante suā passionē tūc receperūt spiritū sanctū ad infirmoꝝ curationē: ꝛ miraculorum opationē. Dedit nāq̄ ptātem illis curādi languores: eijciēdi demones. Sicut pȝ Matthei x. ca. Sȝ qñ insufflauit ꝛ dixit eis. Accipite spiritū sanctū: tunc receperūt eū ad peccatoruȝ remissionē ꝛ sacramentoꝝ ministrationē. Et vt refert Augustin⁹. iiij. li. de trini. Flatus ille corporeus substātia spūs sancti nō fuit sȝ demonstratio ꝑ ꝯgruā significationē non tm̄ a patre sȝ a filio ꝓcedere spm̄ scm̄. Et spūs sctūs ibi ñ accipit̄ ꝓut ē tertia in trinitate ꝑsona: sed pro dono spūs scti: vt sit sensus. Accipite spiritum sanctū. i. donū spūs sancti ꝓut exponit Philippus de monte calerio in euāgelio Joannis Ista vo die apl'i receperūt spm̄ scm̄ ad habendam intelligentiā scripturaꝝ vt declarabim⁹ in sequēti mysterio. ꝛ noticiā omniū linguarū ad audaciā ꝛ fortitudinē: ad omniū meritoruȝ plenitudinē: ad ꝑdicationē euangelij: ad tollerationē martyrij: ad ꝯuersiōeȝ populoꝝ ꝛ coruscationē miraculoꝝ. Ergo repleti sunt nō solū plenitudīe sufficiētie sȝ ēt plenitudīe redūdātie ❡ Et apl'i faciēte spū sancto loquebant̄ varijs linguis ꝛ acceperūt scientiā diuinaꝝ reꝝ atq̄ fortes facti fuerunt vt non timerēt cruciatus neq̄ mortem.

❡ Capitulum. iij.

Tertiū mysteriū ꝯtemplandū de spū scō dicit̄ operatiōis. Inter cetera quippe stupenda que in apl'is ē operatus: sunt precipua ꝛ singularissima tria.

Primum fuit locutio.
Secundum illustratio.
Tertium fortificatio.

❡ Primū opus mirabile fuit locutio: nā statim fecit illos loqui idiomata oim gentiū que tñ antea nō didicerāt. Et lȝ q̄daȝ dicere voluerunt: q᷑ apl'i lingua ꝓpria loquētes intelligebantur ab audientib⁹ ac si coꝝ idiomata ꝓferrent. Tñ verior ē sententia illoꝝ q̄ tenēt q᷑ ipi apl'i varia linguaꝝ genera ꝑ spiritū sanctū dixerūt. Vñ ecclesia de ipis cantat. Linguis loquūtur omniū turbe pauent gentilium: musto madere deputant quos spiritus repleuerat. Et Actuū. ij. ca. scribit̄. Ceperunt loqui variis linguis ꝓut spūs scūs dabat eloqui illis. Erāt aūt in hierl'm habitātes iudei viri religiosi. i. in cultu diuino deuoti scdm̄ Nicholaū de lira ex omni natione que sub celo ē: q̄ ꝯuenerant in hierl'm rōne festi. Naȝ iudei captiuati ꝑ Salmanasar regē assirioꝝ nō redierūt in iudeam Similiter captiuati per regē chaldeoꝝ nō redierūt oēs: q̄uis haberēt licentiā redeundi sȝ remanserunt multi amore filioꝝ quos genuerant ibi ꝛ possessionū quas acq̄sierant. Multi adhuc captiuati ꝑ Anthiochum regē grecoꝝ ꝛ diuersis gentibus venditi remanserūt. Veruntñ aliq̄ coꝝ magis deuoti ꝓpter reuerētiā templi aliq̄ñ in hierl'm maxime in solennitatibus magnis quaꝝ vna erat solēnitas pēthecostes. Et dicitur penthecostes a pentha qd̄ est quinq̄ ꝛ coste qd̄ ē decē. Quinq̄gesima nanq̄ die a pascha celeberrima erat apud iudeos in memoriā beneficij legis date que fuit data in monte synai quinquagesima die vt supius tactum est: postq̄ filij isrl' egressi sunt de egypto Facta igit̄ hac voce. s. spūs vehementis vel vēti vel tonitrui que ab alijs audita fuit: vel apostoloꝝ ꝛ alioꝝ cū eis existentiū deū voce mag̃ laudantiū q̄ prius timore ducti nō audebāt loqui: ꝯuenit multitudo ꝛ mēte ꝯfusa est. i. stupefacta: quoniam audiebat vnusq̄sq̄ lingua sua illos loquētes: dicebāt aūt cū admiratiōe. Nōne ecce oēs isti qui loquuntur galilei sunt? Et quomodo nos audiuimus vnusq̄sq̄ linguam nostram in qua nati sumus. Parti ꝛ Medi ꝛ Elamite ꝛ q̄ habitant mesopotamiā Judeā ꝛ Capadociā Pontum ꝛ Asiam: Frigiam et Pamphiliā. Egyptū ꝛ partes libie que ē circa cirenē ꝛ aduene Romani. Et dicunt̄ hic romani aduene poti⁹ q̄ alij: tū quia a remotioribus ptibus venerunt: tū q᷑ mare transierant. Judei quoq̄ ꝛ ꝓseliti. i. ꝯuersi de gētilitate ad iudaismū. Cretes ꝛ arabes audiuimus eos loquētes nostris linguis magnalia dei. Alij aūt

irridentes dicebant qꝛ musto pleni sunt. p̄ quibus cantat ecclia. Musto madere deputātꝙ̄s spūs repleuerat. Tū petrus veritatē rei ꝑ scri/pturas declarauit. Et illa die apposite sunt .i. baptiçate ⁊ ad numerū fideliū congregate aīe circiter tria milia. Scōm opus mirabile qđ spiritus sctūs in apl'is fuit opatus Illustratio dr̄. Nā intellectū eoꝝ illuminauit. vt de diuinis q̄ ad salutē sūt necessaria nihil penitꝰ ignorarēt: hoc ꝓmiserat eis xp̄s cū dixit Ioānis .xiiij. ca. Paraclitꝰ aūt spūs sctūs quē mittet pater in noīe meo ille vos docebit oīa. ⁊ suggeret vobis oīa queccunqꝫ dixero vobis. Et .xvj. ca. Cū ve/nerit ille spūs veritatis docebit vos omnē ve ritatē. Et Luce .xxj. ca. Ego dabo vobis os ⁊ sa pientiā cui nō poterūt ꝯdicere aduersarij ve/stri. Res ē ꝑfecto stupēda ꝙ tā celeriter absqꝫ doctore spūs sctī sola p̄sentia noticiā aposto/li plenissimā acceperūt de oībus que a moyse ⁊ ꝓphetis fuerāt cōscripta. Hinc Hieronymꝰ ad Paulinū ait. Pharisei stupēt in doctrina dn̄i ⁊ miranť in Petro ⁊ Ioanne quō legem sciant cū litteras nō didicerint. Quicqd enim alijs exercitatio ⁊ quotidiana in lege dn̄i meditatio tribuere solet: illis spūs sctūs suggerebat ⁊ erant iuxta qđ scriptū ē docibiles deo. Quin/imo de secretis diuinis magis fuerunt illumi/nati q̄ꝫ ꝓphete veteris testamenti: ⁊ in maiori plenitudine gratiā spūs sctī receperūt: atqꝫ donum ꝓphetandi excellētius habuerūt. Qꝛ aūt apl'i ꝓphetie munere fuerūt p̄diti: pꝫ Actuū ij. ca. v. ca. vj. ca. xj. ca. xiij. ca. xxvij. ca. Tāta aūt fuit in illis vis doctrie ꝙ in oēs gētes ⁊ nationes mūdi ꝑ eos lux veritatis effulsit. Tertium opus mirabile qđ spūs scūs operatus ē in apostolis diciť fortificatio: qꝛ corda eoꝝ adeo fortificauit: vt nullo timore: nullo terrore: nullaqꝫ cōminatione a xp̄i p̄dicatione retardarenť. Ideo in sermone qui legiť in officio apl'orum. Gregorius ait. Scriptū ē: spūs dn̄i ornauit celos: ornamenta eni celoꝝ sunt virtutes p̄dicantiuꝫ. Que videlicet ornamēta Paulus enumerat dicens. Alij dať per spm̄ sermo sapientie. Alij sermo scientie scōm eundē spm̄. Alij fides in eodem spū. Alij gratia sanitatū in vno spū Et infra. Quot sunt bona p̄dicantiuꝫ tot sunt ornamēta celoꝝ. Hinc rursus scriptuꝫ ē. Verbo dn̄i celi firmati sunt ⁊ spū oris eius omnis virtus eoꝝ. Verbū eni dn̄i ē filius patris. Sꝫ eosdē celos videlicet sanctos apl'os vt tota siť trinitas ostendatur operata repente de sancti

spiritus diuinitate adiungitur. Et spū oris eiꝰ omnis virtus eoꝝ. Celoꝝ igiť virtus de spiri/tu sumpta ē qꝛ mūdi huiꝰ potestatibꝰ cōtraire nō p̄sumerēt nisi eos sancti spūs fortitudo solidasset. Quales nanqꝫ doctores sctē ecclesie ante aduētū huius spūs fuerint scimus: ⁊ post aduentū illius cuius fortitudinis facti sunt cōspicimus. Certe ip̄e pastor eccl'ie Petrus quā/te debilitatis quātecqꝫ formidinis ante aduentum huius spiritus fuerit ancilla ostiaria req/sita dicat: vna enim mulieris voce percussus: dū mori timuit vitā negauit. Et tunc Petrus neganit in terra: cū latro ꝯfitebať in cruce. Sꝫ vir iste tante formidinis qualis post aduentuꝫ spūs existat audiamꝰ. Fit ꝯuentꝰ magistratuū atqꝫ senioꝝ: cesis denūciať apl'is ne i noīe iesu loq debeāt. Petrus magna auctoritate rn̄dit. Obedire oportet deo magis q̄ꝫ hoībus. Et rursum. Si in ꝯspectu dn̄i iustū ē vos potius audire q̄ꝫ deū: iudicate: libens beatus Andreas ꝑsecutoribꝰ suis rn̄dit. Tāto eni ero regi meo acceptior quāto ꝑ eius noīe fuero ꝑmanēs in tor/mentis ꝯstantior. Nō eni possumꝰ que audiuimus ⁊ vidimus nō loqui. Et illi quidem ibant gaudentes a conspectu ꝯsilij quoniā digni habiti sunt pro noīe iesu cōtumeliā pati. hec ille. Securus ⁊ gaudēs ad crucē ꝓperauit Petrꝰ ita ⁊ frater eius Andreas: qꝛ spūs scūs erat in eis. Sic ⁊ apostoli ceteri mortē violentā letan/ter tulerūt: qꝛ spūs sctūs oēm ab eis timorē eiecerat Nec tm̄ apl'is hec fortitudo supnaturaliter tributa est. Quinimo ⁊ sanctis vt sic dicaꝫ innumeris: confessoribꝰ: virginibꝰ ⁊ martyribꝰ Quisnā fecit tpaliū bonoꝝ contēptores eos q xp̄m nudū nudi secuti sūt nisi spūs scūs? Quis habitare fecit in solitudine in spelūcis amicos dei vigilantes orantes: ⁊ carnē durissimis ieiunijs disciplinis ⁊ verberibꝰ affligētes: nisi spi/ritus sanctus? Quis deniqꝫ fecit martyres aīo intrepido tot illata tormēta ⁊ exq̄sitissima cruciatuū genera ꝑpeti nisi spūs scūs? Vbi admi/rari plurimū simul ⁊ in fide cōsolidari debemꝰ dū sup̄dicta oīa in sexu fragili malieꝝ inueniri cōspicimus. O vere stupenda virtꝰ spūs sctī q̄ tot hoīes supra hoīes eleuauit. O gr̄a dei electis copiosissime dispensata q̄ terrenos hoīes cele/stes effecit. O fons indeficiens bonitatis dei ad quē cuncti mortales cōfugere securi debent quoniam vt inquit Cyprianus in epistola ad Donatum. Profluens largiter spūs nullis fi/nibus premiť: nec vllis cohercentibꝰ claustris

intra certa metas spatia refrenatur. Manat iugiter: exuberat affluenter: nostrũ tãtũ pectꝰ sitiat ⁊ pateat. Quãtum illuc fidei capacis affe rimus tãtũ inde grẽ inundãtis haurimꝰ. hec ille. Supplici corde igit̃ postulemꝰ vt piissimꝰ deus spiritu sctõ suo replcat corda nostra. Qui sit benedictus in secula seculorum. Amen.

¶ Sermo vigesimusprimus de beatitudĩe san ctorũ in quo confutatur fatuitas hominũ mũ danorum qui nõ credũt aliquid de vita futura

Merces vestra co/ piosa ẽ in celis. Verba sunt redem ptoris nostri originaliter Matth. v. ca. Tanta est quorundã stultitia vt arbitrentur nulla esse bona preter ea que in presenti vita a piissimo deo vsibus humanis conceduntur. Nil credunt: nil cogitant. Nihil deniqꝫ sperant: de futura celestis regni heredi tate. Somnum putant imo fictionem ⁊ fabu/ lam: quicquid scđm oẽm veritatẽ de sanctorũ beatitudine proclamatur. Hi omnẽ diligentiã adhibent: vt corporeis sensibus in suis delecta tionibus voluptuosis satisfiat. Animam vero virtutibus honestisqꝫ moribus instruere ⁊ ne gligunt ⁊ contemnunt. Propterea equum cẽ censui si in p̄senti sermone de beatitudine ver ba fecero. Nam illam cuncti desiderare debẽt que merito preponenda est oĩbus que ab ho/ mine precio haberi solent: de hac quilibet iustꝰ atqꝫ fidelis asserit illud Sapientie ca. vij. Pre posui illã regnis ⁊ sedibus: ⁊ diuitias nihil cẽ diri in comparatione illius: nec comparaui il/ li lapidem preciosum: quoniam omne aurum in comparatiõe illius harena est exigua: ⁊ tan/ q̃ꝫ lutum extimabitur argentum in conspectu illius. Super salutem ⁊ speciem dilexi eam: ⁊ proposui pro luce habere illam quoniam inex tinguibile est lumen illius: venerunt aũt mihi oĩa bona pariter cum illa. Vt igitur dispona/ mus ea que tractaturi sumus ordine debito: beatitudinisqꝫ laudes mirificentissimas com/ plectamur que copiosa merces a nostro salua/ tore merito nuncupatur: de ipsa tria mysteria principalia proponemus contemplanda.

Primum dicitur beatitudinis desiderium.

Secundum beatitudinis subiectum.

Tertiũ beatitudinis obiectum.

¶ Q beatitudo est bonum qđ cuncti desidera re debent. Capitulum. j.

Primum mysterium contemplandum di citur beatitudinis desiderium: in quo inducen da est cunctorum mens vt ad beatitudinem di rigant cordis affectum: illamqꝫ viribus totis conentur adipisci. Maꝫ ⁊ de hoc ita pulchre lo quitur Seneca ad Lucillum. Ad summũ inqt bonum ⁊ propositum totius vite tue respice. Illi enim consentire debet quicquid agimus: ideo peccamus quia de partibus vite omnes deliberamus de tota vero nemo desiderat. Er rant consilia nostra quia non habent quo diri gantur. Ignoranti quem portum petat: nullus sinus certus est: hec ille. Sed ut pars ista luci/ dior fiat opus ẽ, vt ad tria dubia respõdeamꝰ.

Primum vtrum homini conueniat agere ꝑ/ pter finem.

Secundum vtrum finis humane vite sit bea/ titudo.

Tertium vtrũ beatitudo sit bonũ desiderabile

¶ Ad primũ dubium respõdet sanctus Tho. ꝑma pa. q. j. q̃ actionũ que ab homine agunt̃: ille sole ꝓprie dicuntur humane que sunt pro prie hoĩs inquantũ ẽ homo: differt aũt hõ ab alijs irrationalibus creaturis in hoc q̃ ẽ dñs suorum actuũ qđ fit ꝑ rationẽ ⁊ volũtatem. Ille itaqꝫ actiones ꝓprie humane dicuntur que ex voluntate deliberata ꝓcedunt. Alie vero non proprie humane sunt sicut dũ mouet pedẽ: uel fricat barbam alijs intentus ⁊ similia: lꝫ sint hominis iste actiones scđe non sunt propter fi neꝫ ex quibus homo nec mereri potest nec de/ mereri. Sed prime actiones ad finem sunt di/ rigende. Inquit nanqꝫ phus in. ij. phisicorum Finis est principium in operabilibus ab hoĩe Et in. ij. Ethicorum asserit. Fine omnes operan/ tur. Et iterum in. ij. Phisicorum. Non solũ intel lectus ſꝫ natura agit ꝑpter finẽ. Et in. ij. Me/ thaphisice. Qui infinitũ faciũt auferũt naturã boni. Cũ itaqꝫ finis sit qui mouet agentẽ ⁊ lꝫ in executione sit posterior tamẽ prior est in in/ tentione agentis ⁊ habet rationẽ cause: ꝓpte/ rea ad hoĩem spectat vt agat ꝑpter fineꝫ. Ad secundum dubiũ respondet Ricardus in. iiij. di. xlix. q̃ vltimus finis humane vite est beati/ tudo vt ait Augꝰ. li. viij. de ciuitate dei. Finis boni appellatur quo qsqꝫ cum peruenerit bea tus ẽ. Et idẽ. li. xix. de ciui. dei. Illud ẽ finis bo ni ꝑpter qđ appetẽda sũt cetera: ipm aũt ꝑpẽ sciþm. Et. xxij. li. de ciui. dei. Finis inqt nr̃ est peruenire ad illud regnũ cuiꝰ nullus finis ẽ. Et aplus ad Romanos. vj. Habetis fructum ve strũ in sanctificatione: finẽ xo vitaꝫ eternam

Sed hic oritur difficultas quoniam cum bea-
titudo sit in ipso deo. et btitudo ē finis hūane
vite etiā erit finis omniū creaturarum. Nam vt
inquit Dionysius in li. de diuinis noibus. De
us ꝯuertit oia ad seipm tanq̃ ad vltimū finē
Ad qd dicit Tho. pma se. q. j. ꝙ sicut colligitur
ex dcis Aristo. ij. phisicorum. et. v. methaphisice.
Finis dicit dupliciter. s. vel eius terminus in q̊
id ē ipa res in qua ratio boni inuenit vel vsus
siue adeptio illius rei. Sicut si dicamus ꝙ motus
corpis grauis finis ē vel locus inferior vt res
vel hoc qd ē esse in loco iferiori vt vsus. Et fi-
nis auari ē vel pecunia vt res: vel possessio pe
cunie vt vsus. Si ergo loquamur de vltimo fi
ne hois quātū ad ipam rem que ē finis. Sic in
vltimo fine hois oia creata ꝯueniūt: qr deus ē
vltimus finis hois et omniū aliarum rerum. Si aūt
loquamur de vltimo fine hois quantū ad con
secutionē finis. Sic in fine hois nō communi
cant creature irrationales. Nā et hō et alie cre
ature rōnales ꝯsequunt vltimū finē cognoscē
do et amando deū: qd nō cōpetit alijs creatu-
ris que adipiscunt vltimū finē inquantū par-
ticipant aliquā similitudinem dei scdm ꝙ sunt
vel viuūt vel etiā cognoscūt scdm instinctum
nature: lz nō p rōnem vel intellectū. Ideo ma
gister pma di. ij. dicit. Fecit deus creaturā rō-
nalem vt summū bonū intelligeret: intelligen-
do amaret: amando possideret: et possidēdo fru
eretur. Quare vt Augustinus docet in li. lxxx
iij. q. Non cadit in aliqua rōne carētia vt btā
sint. ¶ Tertiū dubiū fuit vtrum btitudo sit bonū
desiderabile. Et posset quis arguere ꝙ nō: nam
nullū bonū incognitū, ē desiderabile: hoc patet
Quia bonū apprehensum ē obiectū appetitus
vt inqt Aristoteles in. iij. de aia. Ideo Augus.
li. x. de trini. ca. i. ait. Firmissime nouimus ama
ri nisi nota nō posse. Sz beatitudo est bonū in
cognitū ergo nō est bonū desiderabile. Philo
sophi quidē multo subtiliter elaborarūt vt de
beatitudine ac summo bono cognitionē inue-
nirent. Et vt Lactantius scribit in principio
pmi libri diuinarum institut. Neq3 adepti sunt
qd volebant et opam simul atq3 industriā per
diderunt: hoc ideo dixit. quia vt recitat Augus.
li. xix. de ci. dei. Marcus varro notauit ducētas
octogintaocto falsas opiniones de beatitudie
quas phi suo ingenio adinuenerūt Augus. etiā
in. xiij. de trini. asserit quosdā posuisse beatitu
dinē in voluptate corpis: quosdā i voluptate
animi: quosdā in alijs rebus puta in diuitijs
vel honoribus: et huiusmodi: vt etiā scribit Ari
stoteles in pmo ethicorum. De his ad hoc ita lo
quitur Lactantius li. iij. diuina. insti. Epicurus
summum bonū in voluptate animi esse censet.
Aristippus in voluptate corpis. Caliphon et
Dinomachus cirenaici honestatē cū volupta
te iunxerunt. Diodorus in priuatione doloris
summū bonū posuit. Hieronymus in nō do-
lendo. Peripatetici aūt in bonis animi et cor-
poris et fortune. Erilli summum bonū ē sciētia
Zenonis cū natura cōgruēter viuere. Quorū-
dam stoicorum virtutē sequi Aristot. in honesta
te ac virtute summum bonū collocauit: hec ille
Sz infra de Epicuro ita sequit. Epicuri disci-
plina multo celebrior sp fuit q̃ ceterorum: nō qr
veri aliqd auferret: sed qr multos ad populare
nomē voluptatis inuitat. Nemo eni nō in vi-
tia pronus est. Propterea vt ad se multitudi
nem ꝯbat apposita singulis quibusq3 moribus
loquit. Desidiosū vetat lrās discere. Auarum po
pulari largitione liberat. Ignauū ꝓhibet acce
dere ad rēpublicā: pigrū exercere: timidū mili-
tare. Cōstat itaq3 ex his q̃ erronea fuerit phi
losophorum mens circa beatitudinē agnoscēdā.
Sz preter illos adhuc ꝯfirmare possumus ꝙ bti
tudo nō est cognoscibilis p verba pauli q pme
ad Corinthios. ca. ij. ait. Oculus nō vidit et au
ris nō audiuit nec in cor hois ascēdit q̃ prepa
rauit deus his qui diligūt illū. Sz ista de bea-
titudine sic Paulus locutus ē. Ergo tale bonū
ē qd a nobis pcipi minime pōt et ex ꝯsequenti
neq3 desiderari. At in ꝯriū ē sentētia Augusti
ni q li. x. de ciui. dei. ca. j. ait. Omniū certa sentē
tia ē qui rōne quoq̊ mō vti possunt beatos eē
oēs hoies velle. Et in. xiij. de trini. Ad appetē
dum beatitudinē natura cōpellit cui sūme bo
nus et imutabiliter beatus creator hoc indidit
Et de hoc Aristo. in primo ethicorum sic scripsit
bene enunciauerunt dicentes bonum esse qd
oēs appetunt. Et in. iij. thopicorum. Maxime
bonum oēs maxime appetunt. Pro amouen
da igit omni ambiguitate notandum ex dictis
Ricardi in. iiij. di. lxxxix. Et Tho. pma se. q. v.
ꝙ beatitudo potest accipi tripliciter.
Primo in suo esse generali.
Secundo in suo esse speciali.
Tertio in suo esse specialissimo.
¶ Primo potest beatitudo accipi in suo eē ge
nerali inquantū est bonū qddam sufficientissi-
mum et sic ē oibus nota. Quilibet enim scit qd
est bonum et quid est sufficientissimum. Et hoc

modo omnes beatitudinē appetunt. Nam sic appetere beatitudinē nihil est aliud q̄ȝ appetere vt voluntas satiet̄ qd̄ quilibet vult. Et hoc est qd̄ Boetius dixit i .iij. de consolatiōe. Ois nanqȝ mortaliuȝ cura q̄ȝ multiplicium studiorū labor exercet: diuerso qdem calle ꝓcedit: ad vnū tñ beatitudinis finē nitit̄ peruenire. Et sumit̄ hic vnus finis ſm Geraldū oddonis sup primū ethicoꝝ nō secundū speciem opinionis sed ſm ꝓportionē. Nā sicut leuia habent vnū finē ſm speciē nature.s.locū sursum. Et grauia habeant aliū finē ſm speciē nature.s.locum deorsum. tamen grauia ꝛ leuia habent vnū finē ſm ꝓportionem nature. Eo ꝙ ita se habet locus deorsum ad ḡuia. sicut loc⁹ sursū ad leuia Ita ꝛ oēs homines tēdūt ad vnū finē ſm proportionem opinionis. eo ꝙ ita se habet pecunia ad auarum in qua opinatur se fieri posse vnū sicut delectatio libidinis ad luxuriosum. q in sua luxuria putat constare beatitudinem. Omnes quippe appetunt qcquid etiā indebite appetunt tanq̄ȝ cōsummatū bonū. Secūdo pōt beatitudo accipi in suo esse speciali inq̄ȝtū scilicet consistit nō in bonis presentis vite. sed in clara dei visione ꝛ perfecta eius dilectione ꝛ gaudio qd̄ habetur de dei bonitate presenti per clarā eius visionē ꝛ perfectam dilectioneȝ Et hoc modo beatitudo nō fuit nota philosophis. quā tñ postq̄ȝ xp̄us dei filius venit i mūdū omnes q volūt agnoscere desiderare ꝛ acquirere valēt Ipse qdē q lux fuit ꝛ splendor oīs veritatis viā nobis summi boni oñdit. Ipse clamauit Matthei .iiij. ca. dicēs. Penitentiā agite appropiquabit regnū celoꝝ. Et .v. ca. Merces vestra copiosa est in celis. Et .vj. ca. Nolite thesauriçare vobis thesauros i terra thesauriçate vobis thesauros i celo. Et iohānis. xvij. ca. Hec est vita eterna vt cognoscāt.s. facie ad faciē te verū deum: ꝛ quē misisti iesum xp̄m filiū tuū. Et cōpletis humane redemptionis misteriis quadragesima die postquam surrexit a mortuis videntibus discipulis eleuatus est ꝛ ascēdit ad celos. Iccirco Lactantius libro .vij. diuinaꝝ īstitutio. ait. Pater.n. vester ac dominus q condidit firmauitqȝ celū q libratā magnitudine sua terrā vallauit mōtibus: mari circūdedit: amnibusqȝ distinxit. ꝛ qcquid ē in hoc mūdo mirabile conflauit ac ꝑfecit ex nihilo. ꝑspectis erroribus hominū: ducē misit q nobis viā iustitie panderet. Hūc sequamur oēs: hūc audiamus: huic deuotissime pareamus. qm̄ solus ut ait Lucretius veridicis hominū purgauit pectora dictis ꝛ finē statuit torpedinis atqȝ timoris ostenditqȝ bonum sūmū quo tendimus oēs quid foret: atqȝ viā mōstrauit limite paruo: quo possemus ad id recto cōtendere cursu. Nec tm̄ oñdit sed ēt p̄cessit: ne quis difficultatis gratia iter virtutis horreret. hec ille. Tertio pōt accipi beatitudo in suo esse specialissimo ꝓut.s.ē actualiter in beatis cuius magnitudinē explicare nequaq̄ȝ possum⁹ quia nulla sensibilis experiētia quarūcunqȝ delectationū p̄sentis vite minimā ꝑtē illius dulcedinis pōt designare. Et oculus non vidit nec auris audiuit: neqȝ humanum cor excogitauit vnq̄ȝ q̄ȝ ingens sit illa suꝑna felicitas. Hinc Gregori⁹ in omelia inqt. Si cōsiderem⁹ fratres charissimi que ꝛ quāta sunt que nobis promittuntur in celis vilescunt animo omnia que habentur in terris. Terrena nāqȝ substantia suꝑne felicitati cōparata: pondus ē nō subsidiū. Temporalis vita eterne vite cōparata: mors est potius dicenda q̄ȝ vita. Hinc i trāsitu beati hieronymi scribit hec verba Augustinus ad Cirillum eo die et hora qua hieronym⁹ sanctissimus ex hac luce migrauit. dū Iponie i cellula mea gerens de gloria beatoꝝ cogitarē vellēqȝ de illa tractatū breuē cōponere cōpulsus p̄cibus nostri seueri quondā venerabilis Martini ep̄i turonensis discipuli: charta calamo pugillariqȝ susceptis: volui ep̄l'am scribere sanctissimo hieronymo destinandā: vt qd ipse in re tā difficili sentiret: rñderet. Cūqȝ iam scribēs salutationis exordiū hieronymo presentarē: ineffabile subito lumē: cū inaudita odoꝝ fragrantia cellulā in qua stabā intrauit: hora iam cōpletorij. Ad quā visionē ꝑꝑ rei tā admirabilis nouitateȝ perterritus esse cepi. Cunqȝ quidnā id esset attentius cogitarē de luce vox insonuit dicēs. Augustine Augustine qd queris? putasne breui īmittere vasculo mare totū: Modico īcludere pugillo terraꝝ orbem: Celū firmare ne suos exerceat mot⁹ Infinite rei qs īerit finis? īmensa qua mensura metieris? Poti⁹ totū mare in artissimo clauderet̄ vasculo: potius orbē terrarū paru⁹ teneret pugillus: potius a motu cōtinuo celū desisteret: q̄ȝ gaudioꝝ ꝛ glorie qbus beatoꝝ anime sine fine potiunt̄ minimā particulā itelligeres: nisi vt ego experiētia doctus: discurre ad hoc breue tp̄is spatiū ꝛ talia satage oꝑa exercere vt postmodū ibi que hic aliqualiter itelligere cupis in eternū habeas. In-

terrogantí vero mihi qs nam esset q talia tam grauissime loquerer. Respōdit benigne: hieronymi illi⁹ p̄sbyteri cui ep̄laȝ scribere cepisti suȝ anima q̄ in hac hora in bethleem carnis onere deposito iocūda ꝛ glo̾iosa pgo ad regna celorū: post q̄ ꝛ alia mlta q̄ mecū ꝯtulit a meis oculis lux disparuit. Quanto igit̾ min⁹ beatitudinis supne sublimitas pōt ꝯphendi tanto ardenti⁹ est a nobis exoptanda.

¶ Q; beatitudo consistit in aīa: in intellectu videlicet ꝛ in voluntate. ¶ Capitulum .ij.

Secūdū mysteriū ꝯtēplandū d̾r beatitudinis subiectū: i q̄ tria dubia sūt absoluēda. Primū vtrū beatitudo sit act⁹ aīe tm̄. Scōm vtꝝ sit actus intellectus ꝛ voluntatis. Tertiū vtrū sit p̄ncipali⁹ in actu volūtatis q̄ȝ intellectus. ¶ Ad primum dubiū r̄ndet Ricardus in .iiij. di. xlix. q̄ beatitudo est act⁹ aīe tm̄. Nā beatitudo ē nobilissimū qd̄ in hoīe possit esse: nec in creaturis infra hoīes cōuenire pōt. Oportet ḡ q̄ ꝯsistat in actu ꝓprio homini: nō q̄cunq; s; nobilissimo. Actus aūt hoīs ꝓprius nō est nisi ille q est hominis p illā formā q̄ hō est: hoc ē aūt aīa intellectiua. Nobilissim⁹ ergo act⁹ hominis ē ille q sibi ꝯuenit scōm aīam intellectiuā: siue sit cognitio siue dilectio. Ex quo damnat̾ opinio illoꝝ q dixerūt aīam sine corpore btā; esse nō posse. Nā vt ingt Tho. p̄ma scde. q. iiij. loquēdo de beatitudine pfecta q̄ in dei visione ꝯsistit: sine corpe aīa pōt esse beata: qm̄ intellect⁹ ad sui opationē nō indiget corpe nisi ꝓpter fantasmata in qbus intelligibilē veritatē ꝯtinet: diuina aūt essentia p fantasmata videri nō pōt. Unde cū in visiōe diuine essentie pfecta hoīs beatitudo ꝯsistat: nō dependet beatitudo hoīs a corpe: quare ꝛ ip̄m corp⁹ ad pfectionē btitudinis nō requirit̾. Sciēdu; tn̄ q̄ ad pfectionē alicui⁹ rei dupliciter aliqd ꝑtinet Uno modo ad ꝯstituēdā essentiā rei. sicut aīa requirit̾ ad pfectionē hoīs. Alio mō reqrit̾ ad pfectionē rei id qd̄ ꝑtinet ad bn̄ esse ei⁹: sic̄ pulchritudo corpis ꝛ velocitas ingenij ꝑtinet ad pfectionē hoīs. Quāuis ḡ corp⁹ p̄mo mō ad pfectionē btitudinis hūane n̄ ꝑtineat: ꝑtinet tn̄ scdo mō. Quare quāto aīa pfectior erit in sua natura: pfecti⁹ habebit suā ꝓpriā opationē in q̄ ꝯsistit felicitas: ꝫ Uo erit cū suo corpi ipa btā reuniet̾: Propt̾ illā aūt vnionē nō erūt homini necessaria exteriora ista bona: q: corp⁹ ex cōiūctiōe sui ad aīam erit gloriosū ac impassibile Naȝ vt scribit dn̄s Bonauētura in suo. iij. di. xxviij. Cōtingit aliqd eē beatū triplicit̾. s. p eēntiā: ꝛ p p̄maȝ influētiā: ꝛ p quādā redundātiā Beatū p eēntiā ē solus deus. Beatū p primaȝ influentiā ē solus rōnalis sp̄us. Beatū deniq; p quādā redundātiā ē corp⁹ hūanū in qd̄ gaudiū; gl̾ie redundat ex ꝯiunctiōe sui ad aīam beatā. Et licet corpus hūanū nō sit ad imagine; dei p se: tn̄ vnitū ē aīe q̄ est ad dei imaginē: ꝛ ratione illi⁹ ē btitudinis cōparticipabile. Si Uo aliqs istaret ꝯ̄ dicta de exteriorib⁹ bonis quia videt̾ ꝯriū. Nā cib⁹ potus diuitie ꝛ regnū exteriora bona sunt ꝛ hec ꝓmittunt̾ beatis. Unde luce. xxij. xp̄s dixit. Edatis ꝛ bibatis sup mēsaȝ meā in regno meo. Et matth. vj. Thesaurizate vobis thesauros in celo. Et matth. xxv. Possidete paratū vobis regnū: ḡ ꝛ ista ad beatitudine; exigunt̾. R̄ndet Tho. q̄ oīa ista methaphorice sunt intelligēda: s̄m q̄ in scripturis solent sp̄ualia p corpalia designari. Sicut p cibū ꝛ potum intelligit̾ delectatio btitudinis: p diuitias sufficiētia qua sufficit hoī de⁹: p regnū exaltatio hoīs vsq; ad cōiunctionē cū deo. Secundū dubiū fuit vtꝝ btitudo sit act⁹ intellect⁹ ꝛ voluntatis simul. Et licet quidā teneāt q̄ eēntia beatitudinis vite hūane in soli⁹ intellect⁹ actu cōsistat ita q̄ nullo mō in actu voluntatis. Tn̄ Ricardus in. iiij. vbi ē̄ dicit. q̄ beatitudo consistit in actu volūtatis ꝛ intellect⁹ simul. Cuius rō ē: q: eēntia btitudinis vite hūane cōsistit in pfecta vniōe aīe rōnalis cū deo. Hec aūt vnio includit vnionē aīe cū deo s̄m oēm sui potentiā p quā vnibilis ē cū eo imediate. Potentia aūt aīe rōnalis nō tm̄ ē intellect⁹ s; volūtas: et p quālibet illaꝝ vnibilis ē cū deo imediate. Sicut eni de⁹ sub rōne qua summū veꝝ: ē imediatum obiectū intellect⁹ btōꝝ: ita sub rōne qua summū bonū ē imediatū obiectū volūtat̾ coꝝ Quāuis eni ip̄o imediate nō fruerent̾ nisi ip̄m imediate videret: tn̄ imediatū obiectū volūtat̾ coꝝ nō ē ipa visio summi boni: s; ip̄m summū bonū. Nō eni volūt summū bonū ꝓpter illa; visionē sicut ꝓpter finē: s; volūt ipam visionē ꝓpter ip̄m summū bonū sicut ꝓpter vltimu; finē. Ipsu; ḡ summū bonū p̄mo ꝛ imediate ē ab ipsis volitū: ḡ ē volūtatis coꝝ imediatū obiectū. Ergo pfecta vnio aīe cū deo in qua beatitudo ꝯsistit ē p intellectū ꝛ volūtatē. Itaq; in actu vtriusq; simul ꝯsistit. Et si obijceret̾ q̄ auctoritates cōtrarium nolentib⁹ eas intelligere cōtrarium sonare vident̾: puta q: in visione dicūt beatitudinē ꝯsistere. R̄ndet Ricardus. q̄

ſemꝑ includunt cōcomitantē dilectionē. Naꝫ
conſūmata dei dilectio inſepabiliter cōcomita
tur clarā eius viſioneꝫ. Propterea Aug⁹.li.j.
de trini.ca. penultio dicit. Qꝫ viſio eſt ſummū
premiū ⁊ ipſa ē act⁹ intellect⁹. Et in.j.li. de do
ctrina xp̄iana idē dicit. Hec ē ſumma merces
vt perfruamur deo: ſumma merces eſt beatitu
do ⁊ fruitio ē act⁹ volūtatis que viſionē cōco
mitatur. ¶ Tertiū dubiū erat vtruꝫ beatitudo
principalius ꝯſiſtat in actu volūtatis q̄ꝫ intelle
ctus. Et rn̄det Ricard⁹ ꝙ ſic. primo quia ſicut
inter habitus vie charitas eſt donum principa
lius ſm̄ Auguſti.xv.de trini.ca.xviij. Ita inter
habitus patrie charitas patrie eſt donū princi
palius. Sed in patria nobilior habitus habet
nobiliorē actum. Ergo deū perfecte diligere q
eſt actus charitatis p̄riceſt actus nobiliſſimus
anime.cū ergo in nobiliſſimo actu principaliſſi
me conſiſtat beatitudo: ⁊ diligere ſit actus vo
luntatis: principalius ꝯſiſtit in actu voluntatiſ
q̄ꝫ intellectus. Secūdo probat̄ ꝙ beatitudo p̄n
cipalius ꝯſiſtit in actu volūtatis q̄ꝫ intellectus
ex eo ꝙ voluntas eſt nobilior potētia q̄ꝫ ſit in/
tellectus. Nā Bernardus in li. de libero arbi
trio dicit rōnem eſſe quodāmodo pediſſequaꝫ
voluntatis. Et Anſelm⁹ in li. de conceptu vir
ginali: dn̄iū toti⁹ regni anime attribuit volūta
ti. Et Ariſtoteles in.vij.politice.ca.v.potentia
qua eligimus principalior eſt. Adhuc id proba
tur quia voluntas in ſuo actu cogi non poteſt
nec circa ea que ſunt ad finē neceſſitari. Intelle
ctus aūt cogi poteſt ⁊ circa ea que ſunt ad finē
neceſſitari. Inſuper magis poteſt transforma
re animā volūtas q̄ꝫ intellectus ⁊ ſuū obiectū
reſpicit ſub rōne nobiliori. Bonū enī eſt obie
ctum voluntatis. Ens obiectū intellectus. Ra
tio aūt boni eſt ꝑfectior q̄ꝫ ſit ratio entis. Ter
tio probatur quia deus eſt vltimus finis maxi
me ſub ratione qua bonū: qđ patet quia ex hoc
ꝙ creature ordinantur in ipſum vt in finē ma
xime eſt in eis ratio bonitatis: ſicut per hoc ꝙ
ipſum reſpiciūt vt exemplar: maxime eſt in eis
ratio veritatis. Sed deus ſub ratione qua ſum
mum bonū eſt voluntatis obiectū ſub ratione
qua ſummum ens vel verū eſt intellectus obie
ctum: ergo voluntaſ magis reſpicit deū ſub ra
tione finis q̄ꝫ intellectus. Sed deus ſub ratiōe
qua vltimus finis eſt beatificans: ergo ſub ra
tiōe qua eſt beatitudinis obiectū: principalius
tēdit volūtas in ipm̄ q̄ꝫ intellect⁹. Et ſic ꝯſiſtit
btitudo p̄cipali⁹ in actu volūtatis q̄ꝫ itellect⁹

¶ Qꝫ beatitudo nō poteſt eſſe in bonis preſen
tis vite. ¶ Capitulum.iij.

Tertium myſteriuꝫ contemplandum dici
tur beatitudinis obiectū: in quo tria ſunt
dubia abſoluenda.

Primum vtrū beatitudo ſit qđ creatum.
Secundum vtrum beatitudo poſſit amitti.
Tertiū vtꝝ beatitudo poſſit ī hac vita haberi.

¶ Ad primum dubium reſpondet Ricardus
vbi ſupra. Et thomas.prima ſe.q.iij. Qꝫ beati
tudo vite humane dupliciter pōt accipi. Vno
modo pro illo bono in quo perfecte ⁊ plenarie
requieſcit humana vita. Alio modo pro perfe
cta quiete hūane vite in illo bono que conſiſtit
in perfecta hominis coniunctione cū illo bono
Primo modo beatitudo accipitur ꝓ beatitu
dinis obiecto ⁊ ſic beatitudo eſt quid increatū
ſ. ip̄e deus. Beatitudo aūt ſcđo modo accepta
eſt aliqđ exiſtens in beato tanq̄ꝫ eius vltimata
⁊ plenaria perfectio: ⁊ ſic eſt aliquid creatū. Cū
enim beatitudo conſiſtat in viſione dei: videre
deū ē actus creature videntis. ¶ Secundū du
bium fuit vtꝝ beatitudo poſſit amitti. Et ad h̄
dicimus ex ſentētia ſancti Tho. prima ſe.q.v.
Qꝫ beatitudo poteſt tripliciter conſiderari.
Primo in ſua imperfectione.
Secundo in ſua generali ratione.
Tertio in ſua ſpeciali reſtrictione.

¶ Prio poteſt beatitudo cōſiderari in ſua im
perfectione: prout.ſ. beatitudo eſt illa imperfe
cta qualitas que in hac vita haberi poteſt ſiue
ſit felicitas contēplatiua ſiue ſit actiua: hec qdē
amitti poteſt licet nō de facili: ſicut patet in fe
licitate contēplatiua q̄ amittit̄ vel per obliuio
nem: puta cū corrūpitur ſcientia ex aliqua egri
tudine vel etiā per aliquas occupationes. qui
bus totaliter abſtrahitur aliquis a ꝯtēplatiōe
Patet etiā idē in felicitate actiua: volūtas eni
hominis tranſmutari pōt vt in vitiuꝫ degene
ret a v̄tute. Ideo ph̄us dicit in primo ethicoꝝ
aliquos eſſe in hac vita beatos nō ſimpliciter:
ſꝫ ſicut hoīes quoꝝ natura mutationi ſubiecta
ē. Scđo pōt beatitudo ꝯſiderari in ſua genera
li rōne ⁊ ſic btitudo nō pōt amitti. Cū eni ſit ꝑ
fectū bonū ⁊ ſufficiēſ oportet ꝙ deſideriū hoīs
qetet: ⁊ oē malū excludat. Naturalit̄ aūt hō de
ſiderat retinere bonū qđ habet et ꝙ eius reti/
nendi ſecuritatem obtineat. Alioquin neceſſe
eſt ꝙ vel timore amittendi vel dolore de certi
tudine amiſſionis affligatur. Requiritur ergo
ad veraꝫ beatitudinē ꝙ homo certā opinionē

habeat bonum quod habet nunq̃ȝ se amissu-
rum: que q̃dem opinio si vera sit: ꝯsequēs est ꝙ
beatitudinē nūq̃ȝ amittet. Si aūt falsa sit: hoc
ipsū est quoddā malū. s. falsā opinionē habere
Nā falsū ē malū intellectus. sicut uerū ē bonū
ipsius. vt dicit̃ in. vi. ethicoꝝ. Nō ergo iā erit
vere beatus si aliqͦd malū ei inest. Tertio pōt
beatitudo cōsiderari in sua speciali restrictio-
ne inquātū. s. ꝑfecta beatitudo cōsistit in visi-
one diuine essentie. Et sic beatitudo nullo mō
pōt amitti neq̃ȝ ex ꝑte vidētis neq̃ȝ ex parte
dei. neq̃ȝ etiā ex parte alicuius alterius agētis.
Nō ex parte vidētis. q꞉ impossibile ē ꝙ aliq̃s
vidēs diuinā essentiā velit eā nō videre: Nō ē
q̃m oē bonū habitū quo quis carere vult: aut
ē isufficiēs ꝛ querit̃ aliquid sufficiēs loco eius
aut habet aliqͦd incōmodū annexū ꝓpter qͦd ī
fastidiū venit. Visio aūt diuine essentie replet
aīam oībus bonis: ꝛ nō habet aliqͦd icōmodū
adiunctū. Quare ꝓpria voluntate nō pōt bea
tus beatitudinē deserere. Siſ̄iter beatus non
pōt beatitudinē ꝑdere deo subtrahēte. qa cum
subtractio beatitudinis fit quedā pena nō po
test talis pena a deo iusto iudice ꝓuenire nisi
ꝓ aliqua culpa que cadere nō pōt in eū q dei
essentiā videt: cū ad hāc visionē de necessitate
sequat̃ rectitudo volūtatis. Nō pōt etiā bea-
titudo amitti ex ꝑte alicuius alterius agentis
quia mens deo cōiuncta suꝑ oīa alia eleuat̃. ꝛ
sic ab huiusmodi cōiūctiōe nullum aliud agēs
pōt ipsā excludere. Est ergo beatitudo ꝑfectio
cōsūmata que oēm defectū excludit a btō. Et
ideo absq̃ȝ mutabilitate adducat eā habēti: fa
ciente hoc virtute diuina que hoīem subleuat
in participationē eternitatis trāscēdētis oēm
mutationem. Iccirco male dixit Origenes se-
quens quorundā platonicoꝝ errorē ꝙ post vl
timā beatitudinē hō pōt fieri miser. Tertium
dubiū fuit vtrū beatitudo possit haberi in hac
vita. Et ad hoc respondemus ꝙ nō: loquendo
de lege cōi: ꝛ hoc ꝓpterea qa dn̄s noster iesus
xp̄s fuit viator ꝛ cōprehensor. Quare xp̄o in
hac vita q̃s beatus esse nō potest assignari pos
sunt tres rationes precipue.
Prima dr̃ insaciabilitatis.
Scd̃a penalitatis
Tertia mortalitatis
¶ Pria rō dr̃ isaciabilitatis. Vt eni īqt dn̄s
Bonauentura di. v. iiij. libri. Btītudo ē finis
satiās appetitū. Sȝ bona presentis vite nō sa
tiant appetituȝ: non diuitie: non delitie: nō ho
nores: nō fama: non gloria: nō quecūq̃ȝ deside
rabilia ꝛ delectabilia excogitari possunt: vt do
cet experientia. Ergo nec in huiusmodi bonis
btūs q̃s reputari dȝ. Tho. xp̄o. j. ꝑte. q. ij. dicit.
Impossibile ē beatitudinē hoīs eē in aliq̊ bo-
no creato. qa beatitudo ē bonū ꝑfectū qͦd tota
liter quietat appetitū: alioquin nō eēt vltimus
finis si adhuc restaret aliquid appetēdū. Obie
ctū aūt volūtatis ē vniuersale bonū sicut obie
ctū intellectus ē vniuersale veꝝ. Ex quo patet
ꝙ nihil pōt quietare voluntatē hoīs: nisi bo-
nū vniuersale: qͦd nō inuenitur in aliquo crea-
to: sed solū in deo. quia omnis creatura habet
bonitatē participatā. Vnde solus deus volun
tatē hoīs implere pōt. Ideo dauid in psal. di-
xit: Satiabor cū apparuerit gloria tua. Et Au
gu. li. i. cōfessionū. Fecisti nos dn̄e ad te ꝛ inqe
tū ē cor nr̄m donec quiescat in te. Et in. iiij. li.
Redite inquit preuaricatores ad cor ꝛ inhere
te ei qui fecit vos: state in eo ꝛ stabitis: q̇escite
in eo ꝛ q̇eti eritis. Quo itis ī aspera? quo itis?
bonū qͦd queritis ab illo est. Quia igit̃ aīa eo
imago dei ē quo eius capax ē ꝛ particeps eē
pōt. vt scribit Aug. xiiij. de trini. Iccirco nulla
creatura aīe capacitatē implere valet. Scd̃a ra
tio cur in hac vita nō possit q̃s eē beatus dici
tur penalitatis. vt enim ait Tho. ꝑma se. q. v.
Beatitudo excludit omne malū. Vita aūt pre
sens multis malis ꝛ penalitatibus subiacet q̄
vitari n̄ possūt. Et ignorātie ex parte itellectꝰ
ꝛ inordinate affectionis ex parte appetitus: ꝛ
multiplicibus laboribus: calamitatibus ꝛ erū-
nis ex parte corporis. quō igit̃ in tot fluctuati
onibus beatū se credere q̃spiā hȝ. Inquit Iob
ca. xiij. Hō natus ꝺ muliere breui viuens tp̄e
repletur multis miserijs. Et Hieronymus ad
heliodoꝝ. Vbiq̃ȝ luctus: vbiq̃ȝ gemitus ꝛ plu
rima mortis imago. Et Boetius li. ij. de con-
solatiōe. Quā multis amaritudinibꝰ humane
felicitatis dulcedo respersa est: que ꝛ si fruenti
iocunda eē videat̃ tn̄ quo minus cū velit abi-
re retineri nō pōt. Et Seneca ī tragediis. Nul
la sors lōga ē: dolor atq̃ȝ voluptas inuicem ce
dunt. Nemo vtiq̃ȝ reperit̃ q diutius in quo-
cunq̃ȝ sit statu delectari possit ꝛ absq̃ȝ turbati
one vel animi vel corporis pertrāsire. Nemo
inq̇t Seneca vbi. ꝯ. ꝯfidat nimiū scd̄is. Nemo
desperet meliora lapsis. Et ad Lucillum. Noli
huic trāq̇llitati ꝯfidere: momēto mare euertit̃
ꝛ eodē die vbi luserūt nauigia sorbēt̃. Quisnā
felicior iudicari potuisset Policrato tyranno.

Samioꝝ. de ipso quippe refert Tullius in li.
de finibus bonoꝝ ⁊ maloꝝ. Et idē confirmat
Ualerius de mutatōe moꝝ ⁊ fortune ꝙ adeo
sibi fortunā obsequiosā habuit ꝙ oīa deside-
rata ꝑficiebat. Ad moderādā igiť fortune in-
uidiā. sūpto e manu annulo quē preciosū pos-
sidebat in mare iecit. Sed inopinate illū repē
te recuperauit. Nā post dies paucos a pisca-
toribus piscis captus q annulū sorbuerat ty-
ranno donatus est. Accidit tandē ꝙ aduersus
Dariū ꝑsaꝝ regem duxit exercitū. ⁊ ꝙ Orthu-
thes prefectus Darij illū acie fuderit cepitqꝫ
⁊ in sūmo megalensis montis vertice suspen
di iusserit. Et relictus auibus lacerandus. qui
vbiqꝫ felicissime in terra vixerat in aere miser
rime expirauit. Mutanť oīa q̄ sūt in hoc mū-
do. ⁊ nihil est stabile. nihil firmū. nihil deniqꝫ
tutū. Jō sapiens Eccl'iastes. ij. ca. dicebat. Ui
di in oībus vanitatē ⁊ afflictionē spūs ⁊ aī ⁊
nihil ꝑmanē sub sole. ¶ Tertia rō q̄re in p̄nti
vita nullus pōt eē btūs dr̄ mortalitatis. Oēs
quippe ad mortē tendim⁹ cui⁹ manus poten
tissimas nullo ingenio. nulla vi. nulla arte. nul
lo precio euitare valemus. Jnstat ceruicibus
nr̄is. Si qs igiť dixerit aliquē btm̄ eo ꝙ diui-
tijs affluat statim respondebo. Nō sic. nō sic
q2 diuites moriūť. Si qs affirmauerit aliū eē
btm̄ eo ꝙ oībus delitijs huius seculi ꝑfruať.
Ad hoc respondebo. nequaquā sic est. q2 post
breuē hanc vitā oēs hoies morienť. Si qs be
atū reputauerit eū q orbi vniuerso dn̄aretur.
Clamabo ⁊ ego ꝙ nec regna siue impia btm̄
hoiem reddunt. qm̄ ⁊ principes ⁊ reges ⁊ pur
purati ⁊ iꝑatores oēsqꝫ dn̄i morienť. Et iō cū
Lactantio cōcludimus dicente. iij. li. Sūmuz
bonū qđ btōs facit non pōt esse nisi in ea reli-
gione atqꝫ doctrina cui spes imortalitatꝭ ad-
iuncta est. Jgiť demus operā ne decipiamur
tꝑalium bonoꝝ suauitate. atqꝫ mundū auda-
cter sub pedibus habeamus. coqꝫ tm̄ vtamur
vt sic tandē ꝑueniamus ad fruitionē illā bea-
tā. ad quā nos ꝑducat iesus fili⁹ dei q cū p̄re
⁊ spū scō viuit ⁊ regnat i secula secl'oꝝ. Amē
¶ Sermo vigesimussecundus de gaudijs be
atoꝝ qui letabunť ex visione dei ⁊ dotatione
corpoꝝ atqꝫ habitatione in celo empirreo.

Exultabunt sancti in
gloria. Jllumiati ꝓphete Ūba sūt
ista originaliť ps̄. cxlix. Licet arta sit
via q̄ ducit ad vitā eťnum ē ex ꝑte
virtuosoꝝ actuū. Nihilomin⁹ facillima atqꝫ
suauis ex cōsideratōe futuri premij. Jnqt eni
Origenes sup ep̄l'as pauli. Spes futuroꝝ la
boribus requiē parit. Hinc Hieronym⁹ Eu
stochiū virginē in ep̄l'a ad eandē cōmonet. vt
allicientes blanditias seculi ad q̄ mens hūana
cōiť inclinať, paradisi recordatōe ꝯculcet. Ait
ē. Quotiens te vana seculi delectat ambitio.
Quotiēs ibi videris aliqd gloriosū. ad ꝑadisū
mente transgredere. ⁊ esse incipe q̊ futura es.
Egredere q̄so paulisꝑ de carcere corꝑis tui ⁊
p̄ntis laboris mercedē an̄ ocl'os depinge. quā
oculus nō vidit ⁊ auris nō audiuit. nec in cor
hoīs ascēdit. hec ille. Jccirco vt in via dn̄i ex-
pediti⁹ fortiusqꝫ bn̄ viuendo ambulem⁹. de-
creui in p̄nti sermone de gaudio btōꝝ verba
facere. Qđ vtiqꝫ q̄tꝫ sit immensum ostendem⁹
maxime propter tria.
Primo propter dei visionem.
Scđo ꝓpter corporis dotationem.
Tertio ꝓpter loci habitationem.
¶ Qualiter potest videre essentiā diuinā hō
vel angelus. ⁊ quō n̄ oēs vident illaz equaliť
⁊ q̄tꝫa sit in illa visione iocunditas ⁊ delecta-
tio. ¶ Capitulum i.

Primo ostendamus q̄tꝫ sit copiosuz gau-
dium beatoꝝ ꝓpter dei visionē. de qua
tria sunt consideranda.
Primū dr̄ possibilitas.
Secundū inequalitas.
Tertium iocunditas.
¶ Primū considerandū dr̄ possibilitas. Ubi
inuestigandū est. vtꝝ possit qs hō vel angel⁹
videre deū in sui essentia siue facie ad faciem
Et pro ꝑte vera ⁊ affirmatiua dicimus ꝙ sic.
Nā vt dicūt doctores in. iiij. di. xlix. Et ē de h
glosa sup illud ps̄. Ostendā illi salutare meuz
Tota merces ē visio ⁊ ad hoc facit auctoritas
Ap̄l'i qui. i. ad corin. xiij. ca. ait. Uidemus nūc
ꝑ speculū i enigmate tūc aūt facie ad faciē. Et
iterū ibi. Nunc cognosco ex parte. tūc cogno-
scā sicut ⁊ cognitus sū. Et xp̄s Matth. v. ait.
Beati mūdo corde qm̄ ipsi deū videbunt. Et
Matth. xviij. ca. Angeli coꝝ semꝑ vident fa-
ciē p̄ris mei q est in celis. Sed nōnulli arguūt
ꝯtendentes ꝓbare ꝙ nulla creatura pōt vide
re diuinā essentiā. Et hoc tripliciter. Primo
auctoritate. Scđo rōne. Tertio exemplo. Pri
mo ꝓbant auctoritate. Nā scribiť Joānis. i.
ca. Deū nemo vidit vnq̄. Que verba sic ꝓse
quiť Aug⁹ ad paulū de videndo deū. qm̄ sicut

nā incorruptibilis ita ꝛ nā inuisibilis. Et. Cri
sosto. sup ioānē exponens dictū pallegatū in-
qt. Idipsū qđ deus est nō solū ꝓphete sed nec
angeli viderūt nec archangeli. Qđ eni creabi
lis nature est q̄lit videre poterit qđ increabile
est. Et apl'us. i. ad Thimotheū vltimo ca. dic̄
de deo. Solus hʒ imortalitatē ꝛ lucē habitat
inaccessibilē quā nullus vnq̄ʒ videre potuit. sʒ
neqʒ pōt. Et Dionysius li. de mystica theolo
gia ait. Deus inuisibilis est ꝛ incognoscibilis
oēm sensū superans ꝛ oēm intellectuʒ. Scđo
arguūt rōne. Nā cognoscentis ad cognitum
oportet esse ꝓportionē. cū cognitū sit pfectio
cognoscentis. Sed nulla est ꝓportio creature
ad creatorē. qꝛ in infinituʒ distant. ergo nulla
creatura pōt videre diuinā essentiam. Tertio
istud videt̄ posse ꝓbari exemplo. Naʒ Exodi
xxxiij. ca. habet̄. Qualiter dū loq̄ret̄ deus moy
si cui apparebat i signo vel subiecta creatura
Moyses dixit. Ostende mihi gloriā tuā. id ē
sm Nicholaū de lira. Ostende mihi teipsum
sic̄ videris in gloria. Et dn̄s rn̄dit ei. nō pote-
ris videre faciē meā. Nō videbit me hō ꝛ vi-
uet. Et infra. Posteriora mea videbis. facieʒ
āt meā videre nō poteris. Pro solutione pre
dictoꝝ ꝛ intelligentia veritatis notare debe-
mus tres catholicas ꝓpositiones sequentes.
Alexandrum de ales in. i. volumine sūme. Et
Bonauētură in suo. i. di. iij. Et Tho. i. pte. q.
xij. Prima veritas. Q essentia dei videri non
pōt oculis corpalibus. qꝛ deus incorporeus ē
vn̄ nec sensu nec imaginatione videri pōt sed
solo intellectu. Et si diceret̄ ꝙ deus pōt videri
ab hoīe visione imaginaria. qꝛ dr̄ Isaie. vi. ca.
Vidi dn̄m sedentē sup soliuʒ excelsū ꝛ eleua-
tū. vt visio imaginaria a sēsu originē hʒ. qꝛ fā
tasia ē mot⁹ fact⁹ a sensu sm actū. vt dr̄. iij. đ
Aīa. ergo deus sensibilit̄ visione videri pōt.
Rn̄det Tho. ꝙ in visione imaginaria non vi
det̄ ipsa dei essentia. sed aliqua forma in ima-
ginatione formata representans deū sm ali-
quē modū sil'itudinis. ꝓut i scriptura diuina
p res sensibiles methaphorice describuntur.
Scđa ꝓpositio. ꝙ nullus hō vel angelus pōt
videre diuinā essentiā visione intellectuali ꝓ
pria vi nature. Rō est sm Tho. in. iij. sūme ꝯ
gentiles. qꝛ qđ est superioris nature ꝓpriū. nō
pōt cōsequi nā inferior. nisi p actionē superio
ris nature cuius est ꝓpriū. Sicut aqua n̄ pōt
esse calida nisi p actionē ignis. Videre āt deū
p ipsā essētiā diuinā est ꝓpriū nature diuine

Operari eni sm ꝓpriā formā ē ꝓpriū cuiusli
bet operantis. nulla ergo intellectualis substā
tia pōt videre deū vl' diuinā essentiā nisi de h
faciēte. Et hoc est qđ dr̄ ad Romanos. vi. ca.
Grā dei vita eterna. qꝛ videre diuinā essētiā
cōuenit intellectui creato p gratiā non p nām
Tertia ꝓpositio. Q videntes p essentiā deuʒ
licet apprehendant essentiā diuinā. nō tn̄ illā
cōprehendunt. vident nanqʒ essentiā diuinā
infinitā. sed mō finito. nam illud cōprehendi
dr̄ qđ pfecte cognoscit̄. pfecte autē cognoscit̄
qđ tm̄ cognoscit̄ q̄ʒtū cognoscibile est. Vn̄ si
illud qđ est cognoscibile p scientiā demonstra
tiuā opinione teneat̄. ex aliqua rōne ꝓbabili
concepta. non cōprehendit̄. puta si hoc qđ est
triangulū habere tres angelos equales duob⁹
rectis aliquis p demonstrationē cognoscat cō
prehendit illud. Si vo aliquis opinionē eius
accipiat p hoc ꝙ a sapientibus ꝛ philosophis
ita dr̄. nō cōprehendit ipsū. qꝛ non ptinget ad
illū perfectū modū cognitionis quo cognosci
bile est. Nullus āt intellectus creatus ptinge
re pōt ad illū pfectum modū cognitionis di-
uine essentie quo cognoscibilis est. Quia cum
essentia diuina sit infinita infinite cognoscibi
lis est. ꝛ intellectus creatus nō pōt illā infini
te cognoscere. In tm̄ eni aliquis intellect⁹ cre
atus diuinā essentiā pfectius vel minus pfe-
cte cognoscit inq̄ʒtū maiori vel minori lumi
ne glorie profundit̄. Cū ergo lumen glorie in
quocūqʒ intellectu creato receptū. nō possit eē
infinitū. Impossibile est ꝙ aliquis intellectus
creatus deū infinite cognoscat. Probantur
ista p Augustinū q in li. de cognitōne vere vi
te ait. Deus est spūs incōprehensibilis. Et in
xij. li. de ci. dei ca. xviij. inquit. Quicqd scia cō
prehendit̄ scientis apprehensiōe finit̄. Et idē
ad paulā de videndo deum. Aliud est videre.
Aliud totū videndo comprehendere. videt̄ ꝙ
necessariū presens sentit̄. Cōprehendit̄ qđ ita
videt̄ vt eius nihil lateat cuius fines conspici
pn̄t. Vn̄ cū deus sit infinitus nulli creature ē
cōprehensibibis. Quis igit̄ nō admiret̄ parit̄
ꝛ collaudet infinitā celsitudinē sūmi dei. quē
licet tot milia miliū angeloꝝ ꝛ hoīm clare vi-
deant ꝛ intelligant sūme bonū. sūme felicem.
sūme gloriosū. sūme sapientē. sūme pulchruʒ.
sūme delectabilē. sūme desiderabilē. sūme po-
tentē. sūme iustū. sūme clemētē. sūme dn̄antē.
sūme regnanteʒ. ꝛ sil'ia. Tn̄ in his excedit ad-
huc incōparabiliter cognitōʒ illoꝝ. Soluēda

ergo iam sũt obiecta. Et ad auctoritates atq
exemplũ dicim⁹. Q deus in sui essentia vide/
ri nõ põt visione corporali. neq ꝓpria vi na/
ture visione intellectuali. Sed tali visione vi/
deri põt cũ adiutorio ipsius dei illuminantis
ꝛ eleuantis intellectũ creatũ ad suã beatã vi/
sionẽ. Nec sic ẽt videri põt a creatura visione
cõprehensionis vt iã est predictũ. Ad rõnẽ q̃
in ꝯriũ adducta fuit Rñdet Tho. ꝙ ꝓportio
dr̃ dupliciter. Vno mõ certa habitudo vnius
quantitatis ad alterã. Alio mõ quelibet habi
tudo vnius ad alterũ hoc mõ scdo põt esse ꝓ/
portio creature in deũ inq̃ztũ se hꝫ ad ipsũ vt
effectus ad cãm aut potentia ad actuꝫ. Et ſm
hoc intellectus ꝓportionatus esse põt ad co/
gnoscendũ deũ. Et vt clarius loquar. Alia est
ꝓportio ſm quantitatẽ vtputa est proportio
aque in duobus vasis eiusdẽ cõtinentie. ꝛ sic
nõ est ꝓportio inter deũ ꝛ creaturã. Est alia ꝓ
portio ſm quandã attingentiã siue ordinis cõ
ueniẽtiã. ꝛ sic est ꝓportio inter guttulã aque
ꝛ aquã oceani etiaꝫ si esset infinita. hoc mõ ẽ
ꝓportio int̃ intellectũ creatũ angeli vl' hois ꝛ
ipsũ deũ. Exquo Aug⁹ dicit li. xiiij. de trinita.
Eo aia imago dei est quo eius capax est ꝛ par
ticeps esse põt. ¶ Secũdũ cõsiderandũ de btã
visione dei dr̃ inequalitas. licet eni tot milia
miliũ angeloꝝ ꝛ hoim videant essentiã dei. tñ
nõ oẽs equaliter vident. Vñ saluator nr̃ Joã
nis. xiiij. ca. dixit. In domo pr̃is mei mansio/
nes multe sunt. vbi glo. i. diuersa premia meri
toꝝ. Hec aũt inequalitas ſm Tho. vbi. s̃. erit
ꝑ hoc ꝙ intellectus vnius habebit maioiẽ vir
tutẽ seu facultatẽ ad videndũ deũ q̃ꝫ alius. Fa
cultas Xo videndi deũ vt dictũ est nõ cõpetit
intellectui creato ſm suã nãm. sed ꝑ lumẽ gl'ie
qd̓ intellectũ in quadã dei formitate cõstituit
Vñ intellectus plus participãs de lumie glo/
rie ꝑfecti⁹ deũ videbit. Plus ãt participabit
de lumine glorie q plus hꝫ de charitate. Quia
vbi est maior charitas ibi est maius desideriũ
ꝛ desideriũ quodãmodo facit desiderãtẽ aptũ
ꝛ paratũ ad susceptionem desiderati. Vñ qui
plus hꝫ de charitate perfectius eũ videt ꝛ cũ
maiori beatitudine. Si Xo aliquis obstaret
ex verbo Joãnis qui. i. canonica. ca. iij. ait. Vi
debimus eũ sicuti est. sed ipe vno mõ est. ergo
vno mõ videbit̃ ab oibus. ꝛ sic nõ perfectius
ab vno q̃ꝫ ab alio. Rñdere possumus ſꝫ Tho:
ꝙ cũ dicimus videbimus eũ sicuti est. aduer/
biũ determinat modũ visionis ex ꝑte rei vise
vt sit sensus. Videbimus eũ ita esse sicuti est.
q: ipsũ esse eius videbimus qd̓ est eius essẽtia
Nõ ãt determinat modũ visionis ex parte vi
dentis. vt sit sensus ꝙ ita erit perfectus mo/
dus videndi sicut est in deo perfectus modus
essendi. Quare diuersitas illa videndi nõ erit
ex parte obiecti q: idem obiectũ oibus presen
tabitur. s. dei essentia. Sed erit per diuersam
facultatem intellectus non naturalem sed glo
riosaꝫ. ¶ Tertiũ considerandũ de visione dei
dr̃ iocunditas. Erit vnicuiq deum videnti deũ tan
ta iocunditas ꝛ plena leticia vt in illa oẽ hois
desiderium quiescat. nihilq amplius appetat
Ratio est ſm Riccardum in. iiij. di. xlix. quia
vnusquisq naturaliter appetit suã perfectio
nem. Secundaria Xo hũani intellectus per/
fectio cõsistit in ꝑfectione sui actus qui est in/
telligere. Nunq̃ꝫ ãt actus intelligendi est ꝑfe
ctus nisi sit respectu nobilissimi intelligibilis
ꝛ nobilissimo modo intelligẽdi. Nobilissimũ
intelligibile est deus. nobilissimus modus in/
telligendi est intelligere ipsũ in sui substantia
Exquo tam amabilis tanq gratissima est vi
sio illa. ꝙ si quis proponeret alicui beato. vel/
let ne per milia milium annoꝝ esse in hoc mũ
do absq hoc ꝙ videret deũ. haberetq oẽs di
uitias. oẽs thesauros. oẽs pecunias. oẽs pre/
ciosos lapides. oia iocalia. oia regna mundi.
oia delicata cibaria. omnẽ virorum clarissimo
rum famã ꝛ gloriam. ac desiderabilia queq q̃
in hoc seculo possũt esse. statim clamaret Dis/
cede a me ꝛ sine me esse in delitijs visiõis dei
que sola incorporaliter excedit quelibꝫ tꝑalia
bona. quelibet tꝑalia gaudia. quãlibet ꝑhorũ
scientiam. quãlibet regum ꝛ Imperatoꝝ pre/
eminentiam. Hinc Aug⁹ li. iiij. de libero ar/
bitrio ait. Tanta est illa pulchritudo iusticie ꝛ
incõmutabilis lucis eterne ꝙ si non liceret in
eo morari plusq̃ꝫ vni⁹ diei hora. ꝓpter h solũ
innumerabiles anni huius vite pleni circũflu
entia bonorum temporaliũ recte meritoq cõ
temnerentur. Et libro. x. ď ciui. dei ca. xv. inqt.
Illa nanq beata visio dei tante pulchritudi/
nis visio est ꝛ tãto amore dignissima. vt sine
hac quibuslibet alijs bonis preditũ ꝛ abun/
dantẽ non dubitem protinus infelicissimũ di
cere. Et ap'lus. i. ad Corin. ca. ij. Oculus nõ vi
dit ꝛ auris non audiuit nec in cor hois ascen
dit. que preparauit deus his qui diligunt illũ
Cũ aũt experiemur ea admirabimur ꝛ letabi
mur sciẽtes m'lto vberiorẽ esse felicitatẽ ipsã

sctōꝝ. q̃z rumor qui insonat nr̃is auribus in
hac vita. Sicut factũ legimꝰ de regina sabba
que venit a finibus terre ad Salomonẽ audi
ta fama ipsius. vt dr̃. iij. Regũ. x. ca. Hec cum
cōsiderasset sapiam salomonis vidissetqꝫ do-
mũ quã edificauerat. ⁊ cibos mense eius. ⁊ ha
bitacula seruoꝝ ⁊ ordinẽ ministrantiũ vestes-
qꝫ coꝝ ⁊ pincernas. ⁊ holocausta q̄ offerebat
in domo dñi. nō habebat vltra spm̃. Dixitqꝫ
ad regẽ. Verus est sermo quẽ audiui in terra
mea suꝑ sermōibus tuis ⁊ suꝑ sapia ⁊ nō cre-
debã narrantibus mihi donec ipsa veni ⁊ vi-
di oculis meis ⁊ ꝓbaui ꝙ media ꝑs mihi nũ-
ciata non fuerit. Maior est sapia tua ⁊ opera
tua q̃z rumor quẽ audiui. Beati viri tui ⁊ btī
serui tui hi q̄ stãt coraꝫ te sꝑ ⁊ audiũt sapiam
tuã. O igit̃ preclarũ illũ dieꝫ cũ aia nr̃a ad vi
siōeꝫ illã diuinã attiget. Cōperiet ꝓfecto tm̃
esse illius visionis delectationeꝫ ꝙ merito di-
cere poterit. O deꝰ dulcissime btī qui te que-
runt. btī qui te hñt. btī qui te vident. beati qui
habitant in domo tua. beati deniqꝫ qui mun
do spreto te veruꝫ ⁊ sũmum bonũ desiderant

¶ De origine dotiũ corpoꝝ beatoꝝ. ⁊ de nu-
mero atqꝫ conditione illaꝝ. Capitulum. ij.

SEcundo ostendimus q̃z sit copiosũ ⁊ im
mensũ gaudiũ btōꝝ ꝑꝑ corꝑis dotatio
nem. de quibus dotibꝰ tria cōsideremus.
Primo originationem.
Secundo distinctionem.
Tertio conditionem.

¶ Primo cōsideremꝰ originationẽ. vñ. s. erit
origo dotium in corporibus btōꝝ. Ad qd̄ ita
dicit Riccardus in. iiij. di. xlix. Dotiuꝫ origo
erit a deo ꝑ creationẽ vt quidã volo improba-
biliter dicunt. Vñ ꝓ tanto dr̃ ꝙ dotes erunt
in corꝑe a btitudine aīe ꝑ quandã redundãtiã
q̄r deus illas creabit in corporibꝰ btōꝝ ꝓpter
meritũ aiaꝝ. q̄r in via ⁊ sibi ⁊ corporibus suis
gloriã meruerũt. Vel pōt dici ꝓbabiliter. ꝙ
origo illaꝝ dotiũ erit a deo nō tñ ꝑ creationẽ
sed mediãte btitudine aīe. q̄r sicut dicit Augꝰ
in epl̃a ad diostoꝝ. Tam potenteꝫ fecit deus
aiam vt ex eius plenissima btitudine q̄ in fine
tꝑum sctis ꝓmittit̃ redundet in inferiorẽ nãꝫ
q̄ est corpus nō btitudo que fruentis ⁊ intelli
ligentis est ꝓpria sed plenitudo sanitatis ⁊ i-
corruptionis vigor. Dñs ãt Bonauẽ. in suo
iiij. di. xlix. ita posuit. Qr est loqui de dotibus
corꝑis in quibus eius glorificatio cōsistit. vel
q̃ztũ ad dispositionẽ. vel q̃ztũ ad ꝯsũmationẽ
Si q̃ztũ ad dispositionẽ sic dicunt̃ dispositio-
nes q̄ sũt qualitates absolute ipsius corꝑis q̄
sibi dant̃ a deo in eius reformatione. Si q̃ztũ
ad consũmationẽ. sic dico ꝙ sunt a gloria aīe
siue ab aia gl̃iosa. Vñ sicut in pñti aia in cor-
pus influit. ⁊ ꝑ illã influentiã corpus est colo-
ratius. durabilius. virtuosius ⁊ agilius q̃z cũ
aia separat̃. Silr̃iter dico in ꝓposito suo mō ꝙ
aia gloriosa influẽs in suuꝫ corpus oẽs dotes
istas ad quas dispositōnẽ habebat ꝑ sui refor
mationẽ ꝑficit ⁊ cōsũmat. ¶ Scđo considere
mus de dotibus btōꝝ corpoꝝ distinctionẽ. di
stinguunt̃ eni a sctis quattuor dotes ipsũ cor
pus gloriosũ ꝑficientes. videlicet ipassibilitas
claritas. subtilitas ⁊ agilitas. Rō ãt huiꝰ nu-
meri ⁊ sufficientie assignat̃ a Bonauẽ. q̄r cor-
pus nr̃m est cōpositũ ex quattuor elementis ⁊
q̄r elementa sunt impfecta. quadruplicẽ hꝫ ab
eis defectibilitatẽ. Ab aqua q̄ est elementum
humidũ ⁊ passibile hꝫ passibilitatẽ ⁊ corruptō
nẽ. vñ humidũ aqueũ corpꝰ corrũpit. A terra
que est elementũ opacum hꝫ obscuritatẽ. Ab
igne aialitatẽ q̄r calor consũmit cōtinue. ideo
cōtinue indiget cibоꝝ alimonia. Ab aere hꝫ
infirmitatẽ. Aer enim facile immutat̃ ⁊ cedit
cuilibet impellẽti. Qm̃ ergo quattuor isti de-
fectus dñt ꝑ bona opposita remoueri. Ad hoc
ꝙ corpus sit ꝑfectũ ꝑfectione completa. Ideo
quattuor sunt dotes ꝯ corruptionẽ ⁊ passionẽ
incorruptibilitas vel impassibilitas. Contra
obscuritatẽ claritas. Contra aialitatẽ spũali-
tas. Contra infirmitatẽ virtus siue penetra-
bilitas. Hinc Apl̃us. i. corinth. xv. ca. ait. Se
minat̃ in corruptione surget in incorruptiōe.
Ecce ipassibilitas. semiat̃ i ignobilitate. sur-
get i gloria. Ecce claritas. seminat̃ in ifirmita
te surget in virtute. Ecce subtilitas. seminat̃
aiale surget spũale. Ecce agilitas. Et Augꝰ.
li. xxij. de ci. dei. inquit. Abijciet̃ a corporibus
nr̃is oīs deformitas. oīs tarditas. oīs infirmi
tas. oīs corruptio. oīs deformitas ꝑ claritateꝫ
oīs tarditas ꝑ agilitatẽ. oīs infirmitas ꝑ spũa
litatẽ. oīs corruptio ꝑ impassibilitatẽ. videtur
itaqꝫ sufficiens ista dotiũ enumeratio. Nam
dotes corporis dicunt̃ nō oẽs qualitates. sed
qualitates nobiles ⁊ principales de nouo suꝑ
addite nature. Et q̄r de nouo superaddite dñt
accipi ſm naturales defectus. ⁊ hi ſm causas
principales q̄ sunt quattuor elementa. ¶ Ter-
tio consideremus de dotibus corporum bea-
torum conditionem. Prima dos est impassi-

bilitas. Erunt eñi corpora illa incorruptibilia
⁊ impassibilia. Sed hui⁹ impassibilitatis cām
diuersimode pleriq̄ʒ ponūt. Dicunt ergo qui
dam ꝙ elementa erūt in corpore glorioso ſm
substantiā nō ſm qualitates. Et iō q̄r substā/
tie nihil est ꝯriū. sed vbi nulla est ꝯrietas nul/
la est pugna nec dissolutio ex consequenti cor
pora illa erunt incorruptibilia ⁊ īpassibilia. sʒ
hoc stare nō pōt vt dicit Bonauentu. q̄ a cor
poribus gloriosis vt refert Aug⁹ vitia detra/
hunt̄ natura seruabit̄. Sed qualitates ele/
mentares sunt eis nāles ergo manebunt. Si
dicas ꝙ manent ſm essentiā nō ſm actū. Cō/
tra q̄r vnūq̄dq̄ʒ nobilius est qñ est ꝯiunctum
actui q̄ʒ qñ non. Alij dicunt ꝙ corpora beata
erūt impassibilia ꝑ hoc ꝙ cessabit motus celi
quo cessante nihil pōt moueri. Sed articulus
iste excōicatus est. Nam ſm Augusti. si cessa/
ret motus celi adhuc rota figuli posset moue
ri. Landulfus suo. iiij. asserit ꝙ cā impassibili
tat̄ corpoꝝ btōꝝ est ex hoc ꝙ volūtas diuina
nō coagit cuicūq̄ʒ cause sc̄de corrūpēti. Cessā
te eñi pria cā ab actōe cessabit cā sua sc̄da. Jō
nulla cā sc̄da pōt corrūpere corpora beata q̄r
deus nō coaget illi sicut corpora triū pueroꝝ
erant impassibilia ab igne. q̄r deus nō coage/
bat igni ad cōburēdū eos. licet coageret ei ad
talia cōbustibilia. Si obijcias ꝯ ista q̄r tūc im
passibilitas nō essʒ dos q̄r nihil poneret in cor
pore dotato nisi priuationē actionis diuine.
Et sc̄do q̄r eodē mō erunt impassibilia corpa
damnatoꝝ. q̄r deus nō coaget igni vt corrum
pat ea. Rn̄det Lādulfus. ꝙ nō oportet ꝙ dos
sit in dotato. Nā dos nō est in sponsa que do
tat̄ sed sufficit ꝙ ex dote aliquid fiat circa per
sonā dotatā. ⁊ sic ē in ꝑposito. Vel dicere pos
sumus. ꝙ ipassibilitas est quedā priuatio pas/
sionis. seu potentie recipientis passionē. ⁊ ista
priuatio est in corpore dotato. s. corpore beato
sed est a voluntate diuina. de corporibus vo
damnatis dicit Landulfus ꝙ nō habebūt do
tem impassibilitatis. tū q̄r fortissime patient̄
ab igne. tū q̄r nō dat̄ eis ꝓ meritis ꝙ nō corrū
pant̄ ab igne. sed vt cōtinue crucient̄. Riccar
d⁹ vo in suo. iiij. vbi. s. refert ꝙ in impassibi/
litate ē considerare ⁊ illud q̄d ponit ⁊ illud q̄d
excludit. Quāuis eñi significet̄ negatiuo mō
tñ res ꝑ cā significata non est priuatio sed ha
bitus. Est eñi qualitas in corpe ex redūdantia
beatitudinis aie causata. corpus ꝓhibens ab
oī passione corruptioni ꝯria. Obmissis itaq̄ʒ

doctoꝝ opinionibus varijs de cā impassibili
tatis illoꝝ corpoꝝ glorificatoꝝ firmiter ⁊ in/
dubitanter tenere debemus ꝙ pretacta corpa
nec patient̄ nec poterunt pati nec ab interiori
nec ab exteriori. nō a frigore nō a calore. nō a
fame. nō a siti. non ab egritudinibus et hmōi
quibus molestamur in p̄senti vita quottidie
Jdeo Apocalipsis. xxi. ca. scribitur. Absterget
deus omnē lachrymā ab oculis eorū ⁊ mors
vltra non erit neq̄ʒ luctus neq̄ʒ clamor. Erit
itaq̄ʒ ibi sanitas sine infirmitate. iuuent⁹ sine
senectute. vita sine morte. Sc̄da dos corporū
beatoꝝ dr̄ claritas. de hac scribit̄ Sapiētie. iij
ca. Fulgebunt iusti. ⁊ Marci. xiij. ca. Fulgebūt
iusti sicut sol in regno patris eoꝝ. Sūt nihilo
minus in hac parte tres theologoꝝ ꝓpositio
nes attendende. Prima est dñi Bonauentu/
re ⁊ Landulfi. q dicunt ꝙ corpora beatorum
erunt luminosa ⁊ colorata. Colorata quidem
ꝓpter nām quattuor elementoꝝ ⁊ eoꝝ quali/
tates ex quibus. constabit corpus humanum:
Sed luminosa rōne luminis suꝑadditi. naʒ ⁊
noctiluca de die apparet colorata. de nocte lu/
cida. Siīr carbo per sui naturā alicuius co
loris est igne āt adueniente efficit̄ luminosus
⁊ tñ nihilomin⁹ est coloratus. q̄r est ibi lux ma
terie terrestri incorporata. Sic corpus resur/
gens per nām suā habebit colorē ⁊ claritas lu
minis superinduet ipsū sicut ignis carbonē.
Sc̄da ꝓpositio ſm Riccardū ꝙ lux elementa
ris ⁊ lux corpis glorificati nō sunt eiusdē spe
ciei. sed lux est q̄si quedā imitatio illi⁹ sicut lux
spūalis aīe. nō est eiusdē speciei cū spūali luce
glorie. sed est quedā imitatio illi⁹. Siīr lux
solaris eiusdem speciei nō est cum luce corpo
ris glorificati. sed vna ē quedā similitudo seu
imitatio alterius. Et licet dicat̄ Matth. xvij.
ca. de xp̄o. Resplēduit facies eius sicut sol. tñ
glosa ibi dicit plus certe q̄ʒ sol. sed nō habuit
exemplū maius cui cōpararet. Tertia ꝓposi/
tio est ꝙ lux corporis xp̄i eiusdē speciei est cuʒ
luce que post resurrectionē erit in alijs corpo
ribus glorificatis. Jdeo Aplus dixit. Refor/
mabit corpus humilitatis nr̄e cōfiguratū cor
pori claritatis sue. Tñ erit differentia inter lu
cem corporis xp̄i ⁊ lucē alioꝝ. Et inter se etiā
differunt lux vnius corporis gloriosi a luce al
terius. ſm magis ⁊ minus. q̄d notauit aplus
dicens. i. ad Corinthios. xv. ca. Alia est clari/
tas solis. Alia claritas lune. Alia claritas stel
laꝝ. Stella eñi differt a stella in claritate. sic ⁊

resurrectio mortuoꝝ. Nā sic dicit mgr̄ sentē. in lr̄a. Claritas corpoꝝ est differens ſm differentiā glorie aiaꝝ. qꝛ ex claritate beatitudinis aie claritas redundabit in corpus. Vñ ſm ꝓportionē qua btitudo aie xp̄i excedit btitudīeꝫ cuiuslibet alterius aie sic lux corporis xp̄i excedit lumē futuꝝ in quocūqꝫ alio corꝑe. Tertia dos corpoꝝ btōꝝ erit subtilitas. vbi dic̄ Riccardus de media villa ex mente phi. Qꝛ res triplici de cā est penetratiua. Aut ꝓpter quantitatꝭ paruitatē. maxie ſm latū ⁊ ꝓfunduꝫ. Vñ acus q̄zuis longa penetratiua est. Aut pp̄ raritatē ⁊ sic aer est penetratiuus. Aut pp̄ actiue virtutꝭ magnitudinē. Et sic vinū est penetratiuū multo magis q̄z simplex aqua q̄ztūcūqꝫ tenuis. Quapropter aqua cū modico vino bibita magis refrigerat sanū q̄z si p se bibaꝛ qꝛ vinū facit cā ad loca corꝑis penetrare. ſm primā cāꝫ penetrandi nō attendiꝛ subtilitas corpoꝝ btōꝝ qꝛ in debita quantitate resurgent. Nec ēt ſm cāꝫ scđam qꝛ tota materia que est necessaria ad essentiā coꝝ resurget in eis. Vñ quidā errauerūt dicentes. ꝙ corpora gloriosa erūt rariora aere vel vento. quē errorē vt ponit Grego. in moralibus tenuit. Euticius cōstantinopolitane vrbis epus. Igiꝛ subtilitas illoꝝ corpoꝝ erit ſm tertiā cāꝫ. p virtutē nāqꝫ btitudinis aie erit in beatis corporibus tāta magnitudo virtutis actiue ꝙ p eam multo efficaciꝰ poterūt penetrare q̄z ignis vł aer. vñ Ansel. in li. de silitudinibꝰ int̄ principiū ⁊ mediū de q̊libet btō dicit. ꝙ intātū erit fortis vt ēt si velit terrā cōmouere possit. Quarta dos corpoꝝ btōꝝ erit agilitas. de q̄ Sap̄. iij. ca. scribitur. Tanq̄z scintille in arundineto discurrēt s. beati volabūt ⁊ nō deficient. Ad qđ intelligendū dicit Landulfus ꝙ tria ꝯcurrūt ad agilitatē. Primū est potētia aie motiua. Duplex eni motus est in hoie. Vnus q est ſm elementū predominans quo moueꝛ deorsū. ⁊ iste motus nō inest sibi p aiam. Alius est motus progressiuus cuius principiū est aia. qui motꝰ tripliciter differunt. Primo qꝛ vnus est ab aia s. ꝓgressiuus. Alius āt nō. Scđo qꝛ motꝰ primus ē ad vnū tm̄ eo ꝙ sequiꝛ grauitatē. scđs pōt esse ad diuersa ſꝫ diuersā apprehensionē sensus quā sequiꝛ aia. Tertio qꝛ in primo motu grauitas q̄ est principiū eiꝰ nō pōt desistere. sed in scđo motu pōt aia desistere. hꝫ nihilominus aia potentiā nō solū ad motū progressiuū organice sed ad mouendū corpus nō organice. Diciꝛ aūt aia mouere organice q̄n mouet vnā partē mediante alia. sicut mouendo cor mouet alia mēbra ⁊ sic fit motus ꝓgressiuus. Mouet eni imediate vnā partē. mediante illa mouet aliā. ⁊ sic moueꝛ totus hō successiue. Diciꝛ ēt mouere nō organice mouēdo totū simul. Et sic aia beata poterit corpus subito mouere licet nō in instanti de loco ad locū. Scđm qđ occurrit ad agilitatē erit multiplicatio spirituū purissimoꝝ. tū qꝛ spūs vitales erunt purissimi ⁊ vigorosissimi. tū qꝛ corpus replebiꝛ aliq̊ purissimo elemento. s. purissimo aere vt nō sit vacuū qꝛ non erunt tunc feces. Tertiū qđ cōcurrit ad agilitatē erit remotio ois indispositōnis q̄ est in neruis ⁊ in corꝑe. ⁊ ois ponderositas q̄ nō est de essentia nature. Et tūc aia poterit mouere faciliter tale corpꝰ vel motu ꝓgressiuo vel totuꝫ simul. Si dicas quō stabūt corpora in celo empirreo. Rñdeo ꝙ ambulabūt ⁊ mouebunꝛ subito ꝓ libito. si q̄n stabūt crediꝛ ꝙ stabunt erecta. licet eni corpori inq̄ztum corpus est magis cōpetat sedere vel iacere. Tñ inq̄ztū est instrumētū aie magis cōpetit sibi stare ꝓpter participationē ad operandū. Vñ stephanus vidit iesū stantem a dextris dei Actuū. vij. ca.

¶ Qꝛ ingens erit leticia btōꝝ ex eo ꝙ habitabunt in celo empirreo. ¶ Capitulum. iij.

Tertio ostendimus q̄z sit copiosū gaudiū btōꝝ pp̄ loci habitationē. qꝛ habitabūt i celo. vbi tria dubia merito declaremus.

Primū vtrū scriptura sacra celi ꝓductioneꝫ recte denunciet.

Scđm vtrū celū sit vnū vel plures.

Tertiū vtrū celū sit locus btōꝝ.

¶ Ad primū dubiū oritur ambiguitas ⁊ quidem non parua. q̄m Genesis. i. ca. scribiꝛ. In principio creauit deus celū ⁊ terrā. vbi asserit scriptura celū prima die creatū. Deinde sequitur. vocauit deus firmamentū celum quod cōfirmat scđa die factū. Ad hoc rñdet Tho. i. parte. q. lxviij. primo ſm Crisosto. qui asserit ꝙ moyses sūmarie dixit qđ deus fecit p̄mittens In principio creauit deus ⁊c̄. postea p partes explicauit. sicut si quis dicat hic artifex fecit hanc domum. ⁊ postea subdatur. primo fecit fundamenta. scđo erexit parietes. tertio supposuit tectum. Et sic non oportet nos aliud celum intelligere cum diciꝛ. In principio creauit deus celum ⁊ terraꝫ. Et cum diciꝛ ꝙ scđa die factum est firmamentū. Secūdo pōt dici

aliud eſſe celū qꝺ legiť in principio creatum ⁊
qꝺ legiť ſcꝺa die factū. ⁊ ħ diuerſimode. Nam
ſm Auguſti. Celū qꝺ legiť prima die factum
eſt nā ſpūalis in formis. Celū āt qꝺ legiť ſcꝺa
die factū eſt celū corporeū. ſm ṽo Beddaȝ ⁊
Serabiū. Celū qꝺ legiť prima die factū eſt ce-
lū empirreuȝ. Firmamentū ṽo qꝺ legiť ſcꝺa
die factū eſt celū ſidereū. Damaſcenus ṽo di
cit ꝙ celū prima die factū eſt qꝺdā celū ſperi-
cum ſine ſtellis. de quo philoſophi loquuntur
dicentes ipſū eſſe nonā ſperā ⁊ primū mobi-
le qꝺ moueť motu diurno. Per firmamentū
ṽo factū ſcꝺa die intelligiť celū ſidereū. ¶ Se
cundū dubiū fuit vtrū celū ſit vnū vel plures
Et ꝙ ſit vnū probari poſſet qꝛ dr̄ celū in ſin-
gulari Geneſis. i. ca. vbi. ſ. Sed hec obiectio
debilis eſt qm̄ ſcriptura ſepius celos noiat in
plurali. Vn̄ Deuterono. xxxiiij. ca. Audite ce-
li que loquar. Et. ij. Regū. xxij. ca. Inclinauit
celos ⁊ deſcendit. ⁊ Job. xv. ca. Celi non ſunt
mūdi in cōſpectu eius. Et pſ. ij. Qui habitat i
celis irridebit eos. Et pſ. xxxij. Verbo dn̄i celi
firmati ſunt. Et pſ. xlix. Annūciabūt celi iuſti
ciā eiuſ. Et pſ. lxxxviij. Tui ſunt celi ⁊ tua ē ter
ra. ⁊ Sapientie. ix. Que in celis ſūt qs inueſti
gabit. ⁊ Iſaie. xlv. Rorate celi deſup. ⁊ Ezechi
elis. i. Aperti ſunt celi ⁊ vidi viſiones. Et ad
Hebreoſ. i. Opera manuū tuaꝝ ſūt celi. Rn̄-
det ergo Tho. i. parte vbi. ſ. Q: circa hoc vide
tur eſſe quedā diuerſitas inter Baſiliū ⁊ Cri-
ſoſto. Criſoſtomus eni dicit nō eſſe niſi vnuȝ
celū. Et ꝙ pluraliť dr̄. celi celoꝝ. hoc eſt ꝓpter
proprietatē lingue hebree in qua conſuetū eſt
vt celū ſolū pluraliť ſignificeť. Sic ſūt multa
ēt noia in latino q̄ ſingulari carent. Baſilius
āt ⁊ Damaſcenus dicūt plures eſſe celos. Sȝ
hec diuerſitas magis eſt in voce qȝ in re. Nā
Criſoſtoꝰ vnū celū noiat totū corpus quod ē
ſupra terrā ⁊ aquā. nā ēt aues q̄ volāt in aere
dicunť pp hoc volucreſ celi. Sed qꝛ in iſto cor
pore ſunt multe diſtinctiones ꝓpter hoc Ba
ſiliꝰ ponit plures celos. Ad diſtinctionē ergo
celoꝝ ſciendā cōſiderandum eſt ꝙ celum tri-
pliciter dr̄ in ſcripturis. Qn̄qȝ eni dr̄ ꝓprie ⁊
nāliter. ⁊ ſic dr̄ celū corpus aliqꝺ ſublime ⁊ lu
minoſū actu vel potentia ⁊ incorruptibile ꝑ
nām. Et ſm hoc ponunť tres celi. Primū to-
taliter lucidum quod vocant empirreū. Secū
duȝ totaliter dyafanū quod vocant celū aque
um vel criſtallinum. Tertium partim dyafa-
num ⁊ partim lucidum actu quod vocant ce-
lum ſidereum. Et diuidiť in octo ſperas. ſ. ſpe
ram ſtellarū fixarum ⁊ ſeptem ſperas planeta
rum que pn̄t dici octo celi. Scꝺo dr̄ celū ꝑ par
ticipationē alicuius proprietatis celeſtis cor-
poris. ſ. ſublimitatis ⁊ luminoſitatis actu vel
potentia. Ei ſic totū iſtud ſpatiū qꝺ eſt ab aqſ
vſqȝ ad orbem lune. Damaſcenus ponit vnū
celū noians illud aereū. ⁊ ſic ſm eum ſunt tres
celi. aereū. ſidereū. ⁊ aliud ſuperius de quo in-
telligit ꝙ apl'us legiť raptus vſqȝ ad tertium
celum. Sed qꝛ iſtud ſpatiū cōtinet duo elemē
ta ignis ⁊ aeris. ⁊ in vtroqȝ coꝝ vocať inferi-
or ⁊ ſuperior regio. Ideo iſtud celū Rabanuſ
diſtinxit in quattuor. ſupremā regionē ignis
noians celū igneū. Inferiorē ṽo regionē ce-
lum olimpiū ab altitudine cuiuſdā montis q
vocatur olimpus. Supremā ṽo regionē aerſ
vocauit celum ethereum propter inflāmatio-
nem. Inferiorem ṽo regionē celum aereum.
Et ſic cū iſti quattuor celi tribus ſuperioribuſ
connumeranť fiunt in vniuerſo ſm Rabanū
ſeptem celi corporei. Tertio dr̄ celum metha-
phorice. ⁊ ſic qn̄qȝ ipſa ſancta trinitas dr̄ ce-
lum ꝓpter eius ſpūalē ſublimitatem ⁊ lucem
Qn̄qȝ ēt ſpūalia bona in quibus eſt ſctōꝝ re-
muneratio propter eorum eminentiā celi no-
minanť. Qn̄qȝ ṽo tria genera ſupernaliū vi
ſionū. ſ. corporalis. imaginarie. ⁊ intellectualiſ
tres celi noiantur. de quibus exponit Augꝰ ꝙ
paulus eſt raptus vſqȝ ad tertiuȝ celū. ¶ Ter
tium dubiū fuit vtrum celum ſit locus beato-
rum. Et ꝙ ſic patet ex teſtimonio ſcripturarū
Inqt eni ſaluator nr̄ Matth. v. ca. Bti pau-
peres ſpū qm̄ ipſoꝝ eſt regnū celoꝝ. Et. vi. ca.
Merces vr̄a copioſa eſt in celis. Et. xxij. ca.
Erūt ſic angeli dei i celo. Et paulꝰ Actuū. xiiij
ca. Oporter nos ꝑ ml'tas tribulatōes intrare
in regnū celoꝝ. ⁊ Petrus. i. epl'a ca. ij. Bn̄di-
ctus deꝰ ⁊ pr̄ dn̄i nr̄i ieſu xp̄i qui regenerauit
nos in ſpem viuā. ꝑ reſurrectionē ieſu xp̄i fi-
lij ſui ⁊ dn̄i nr̄i in hereditatē incorruptibilē ⁊
incōtaminatā in celis. Et etiā eccleſia cantat
Gaudent in celis anime ſanctorum qui xp̄i
veſtigia ſunt ſecuti. Et iterum in officio vni-
us martyris. Iſte eſt qui contempſit vitam
mundi ⁊ peruenit ad celeſtia regna. Et Ma-
crobius ſuper ſomnium Scipionis. Sic ha-
beto omnibus qui patriam ſeruauerint iuue-
rint auxerint certū eſſe in celo diffinitū locum
vbi beati euo ſempiterno fruanť. Et Lucre-
tius ꝺ quo refert Lactantius li. vij. Cedit idē

retro de terra qd fuit ante in terrã. Sed quod missũ est ex etheris oris. Id rursũ celi fulgentia templa receptant. Cõueniũt itaqꝫ in hoc oẽs viri sapientes q̄ beati habitabũt in celo. Theologi vero explicant illud fore celũ empireũ. qd ſm Tho. i. pte. q. lxvi. dr̃ empirreum. i. igneũ non ab ardore sed a splendore. Qualiter vero accedit ad leticiã sanctoꝝ esse in illo celo satis constare põt ex his que dicunt in sermone de aie rõnalis admirandis prerogatiuis. Igit dicere possumus cũ ꝓpheta. Beati q habitant in domo tua dñe in secula seculoꝝ laudabunt te. Ibi erit ex oi parte quies ⁊ delectatio. ⁊ sctĩ oẽs eterna pace fruent. Ad quã nos ꝑducat dei ⁊ virginis filiꝰ iesus xp̃s qui viuit ⁊ regnat in secula seculoꝝ. Amen.

¶ Sermo vigesimustertius de eximia nobilitate ⁊ prestãtia aie rõnalis tam corpori vnite q̃ꝫ a corpore separate.

Ecce omnes aie mee sunt. Dei viuentis verba sunt ista originalit Ezechielis. xviij. ca. Dolendũ ꝑfecto est de mltitudine hominũ pereuntiũ. q cõcupiscentias prauas insequentes. virtutibus ieiuni oi vitiorũ turpitudini sese dederunt. Hi equidẽ obliti excellẽtie ac dignitatis aiarum suarũ defluunt luxuria. ⁊ delicate atqꝫ molliter viuũt abhorrẽtqꝫ parcitatẽ. continentiã. sobrietatẽ. ⁊ quicqd est qd viros bonos deceat. Fidei vero documenta irrident. doctrinã euangelicã spernunt. de regno celoꝝ desperãt. negant atqꝫ penas inferni. Talibus ãt erroribus inuoluũt. qm̃ de aia rõnali minus bene sentiunt. qñqꝫ affirmãtes aias nõ reperiri. Aliqñ ⁊ illas nõ multe nobilitatis fore suadentes. Interdũ vero ⁊ eas cuꝫ suis corporibus improbe satis contendentes corrumpi. Quos quid aliud dixerim nisi pecora imundissima atqꝫ indomitas feras imo q̄buscũqꝫ beluis imanissimis deteriores. Inqt eni Dauid in ps̃. Hõ cũ in honore esſꝫ nõ intellexit cõparatus est iumentis insipientibus ⁊ similis factus est illis. Nam sũmus ille pr̃ q sapientia sua condidit oia. minuit hoiem paulominus ab angelis. coronans glorie ⁊ honore dum intellectiuã aiam illi dedit. q̃ de re vt aperiant mentes cunctoꝝ ad aie verissimã cognitionẽ illamqꝫ vnusquisqꝫ studeat bonis ⁊ sanctis moribus exornare. decreui in presenti sermone de ipsa aia verba facere. de qua tria mysteria proponimus contemplanda:

Primũ dr̃ diffinitionis.

Scõm productionis.

Tertiũ separationis.

¶ Quid sit aia q̄ nõ ẽ corpus necex semie causata. ⁊ q̄ vna sola est in hoie. ¶ Capitulum. i.

Primũ mysteriũ cõtemplãdũ de aia dr̃ diffinitionis. in quo quid sit aia declaremus. Dicit eni Albertus in cõpendio theologie. q̄ a quibusdã aia diffinit vt spũs. A quibusdã vt aia. A quibusdꝫ vero vt spũs ⁊ aia. Inq̃ꝫtum considerat vt spũs diffinitur sic ab Augustino in li. de motu cordis. Aia est substantia incorporea intellectualis illuminationis a primo vltima reuelatione ꝑceptiua. vltima dr̃. q2 mediantibus angelis percipit. Ex qua diffinitione cognoscimus. q̄ spũs humanus qui est aia. inter oẽs creaturas immediate post angelos illuminationis diuine fit perceptiuus. Inq̃ꝫtuꝫ aia diffinit sic a Remigio Aia est substantia incorporea regens corpus: Et ab Aristote. in. ij. de aia dr̃. Aia est endelechia. i. actus siue forma corporis organici phisici potentia vitã habentis. Ex quibꝰ verbis datur intelligi. q̄ aia vnibilis est corpori nec oi sed soli organico vel phisico. i. naturali ad susceptionẽ aie rõnalis disposito. Inq̃ꝫtũ aũt spũs ⁊ aia. diffinit ab Augustino sic. Aia est oim similitudo. q diffinitio data est ꝑ comparationẽ ad creaturas. Aia eni ex sui nã ad suscipiendas oĩm rerũ similitudines tam corporaliũ q̃ꝫ spũaliũ apta est. Et ſm Augustinuꝫ li. de spũ ⁊ aia multplicit noiatur. s. Aia. mẽs rõ. spũs. sensus. memoria. volũtas. Aia dr̃ inq̃ꝫtum aiat corpꝰ siue viuificat. Mens inq̃ꝫtũ recolit. Ratio cum rem iudicat. Spũs dũ spirat. vel q2 spũalem naturã habet. Sensus dũ sentit. Memoria dum recordat. Volũtas dũ consentit. Hec noia diuerse sunt aie non ꝑꝑ essentie pluralitatẽ sed ꝑꝑ effectuũ multiplicitatẽ ⁊ operationẽ. sed ꝓ huius ptis intelligẽtia pleniori quattuor sũt dubia absoluenda.

Primũ vtrũ sit aia.

Scõm vtrũ aia sit corpus:

Tertiũ vtrũ aia causet ex semine.

Quartũ vtrũ in hoie sit vna sola aia.

¶ In primo dubio expugnanda est ⁊ oĩno reprobanda ꝑditissima opinio illoꝝ qui tenent aiaꝫ nõ esse asserentes nõ nisi corpora aut corporales substantias reperiri. Quos nos conuincere possumus triplici lumine.

Primū dr̄ testificationis.
Scōm operationis.
Tertiū figurationis.

¶ Primū lumen quo ostendit̄ q̄ aīa sit dr̄ te
stificatiōis. Testāt̄ quidē oēs tā diuine q̄ȝ hu
mane scripture aīam esse. atq̄ȝ de illa sublimit̄
sp̄ loquunt̄. De hac itaq̄ȝ scribit sapiēs Eccle/
siastici ca.ij. Fili in mansuetudine serua aīam
tuā. Et.iiij.ca. Humilia corā deo aīam tuam
Et eodē ca. Nō confundaris ꝓ aīa tua dicere
verū. Et.x.ca. Qui multis vtitur verbis ledit
aīam suā. Et.xix.ca. Qui cuȝ fure participat
ledit aīam suā. Et.xxxiiij.ca. Timentis deum
btā ē aīa illi⁹. Et.li.ca. Laudabit vsq̄ȝ ad mor
tē aīa mea dn̄m. Et Sapiētie.i.ca. In maliuo
lā aīam nō intrabit sapia. Et eodē ca. Os q̄d
mentit̄ occidit aīaȝ. Et Eccl'iastici.xxx.ca. Mi
serere aīe tue placens deo. Eiusdē.xxxvij. ca.
A ɔsiliario malo serua aīaȝ tuā. Et Cantico.
i.ca. Nū quē diligit aīa mea vidistis. Eiusdē
iij.ca. Quesiui quē diligit aīa mea. Et.vi. ca.
Aīa mea liquefacta est vt dilectus est locutus
Et Judith.viij.ca. Huiliemus illi aīas n̄ras
Et Job.x.ca. Tedet aīaȝ meā vite mee. ⁊ Tho
bie.xij.ca. Qui faciūt pctm̄ hostes sūt aīe sue.
Et Deuterono.iiij.ca. Custodite sollicite aīas
v̄ras. Et Josue.ij.ca. Eruat' aīas v̄ras ð mor
te. Et Abacuc.ij.ca. Qui incredul⁹ est nō erit
recta ei⁹ aīa. Et.i. Regū.ca.xxvi. scribit̄. Ma/
gnificet̄ aīa mea ī oculis dn̄i. Et.ij. Regū.xiiij
ca. Nō vult deus ꝑire aīam. Et.iij. Regū.xix.
Tolle aīam meā. Et.iiij. Regū.i.ca. Noli de/
spicere aīaȝ meā. Et p̄s.vi. Aīa mea turbata ē
valð. Et.vij. Ne q̄n rapiat vt leo aīaȝ meā. Et
xv. Nō derelinq̄s aīaȝ meā in inferno. Et.xx.
Erue a framea deus aīaȝ meā. Et.xxiij. Ad te
dn̄e leuaui aīam meā. Et.xxxij. Aīa mea susti
net dn̄m. Et.xli. Queādmodū desiderat ceru⁹
ad fontes aquaruȝ ita desiderat aīa mea ad te
deus. Et.lxij. Sitiuit in te aīa mea. Et p̄s.lxxi
Aīas pauperꝝ saluas faciet. Et saluator n̄r di
xit Matth.vi.ca. Aīa plus est q̄ȝ esca. Et.x.ca.
Nolite timere eos q̄ occidūt corpus aīam āt n̄
p̄nt occidere. Et.xvi.ca. Quid ꝓdest hoī si vni
uersū mūdū lucret̄ aīe vo' sue detrimentū pa
tiat̄ aut quā dabit hō cōmutationē ꝓ aīa sua
Et.xxvi.ca. Tristis est aīa mea vsq̄ȝ ad mortē
Et Luce.ij.ca. Btā virgo ī suo cātico ita ceci
nit. Magnificat aīa mea dn̄m. Et Simeō vir
ginē eodē ca. sic allocutus est. Tuā ipsi⁹ aīam
ꝑtransibit gladius. Et Jacob⁹.v.ca. ait. Qui
cōuerti fecerit pctōrem ab errore vie sue sal/
uabit aīam eius a morte. Et.i.ca. In māsuetu
dine suscipite insitū v̄bū q̄d pōt saluare aīas
v̄ras. Et Petrus.i.ep̄la ca.ij. inq̄t. Obsecro
vos tāq̄ȝ aduenas ⁊ ꝑegrinos abstinere vos
a carnalib⁹ desiderijs q̄ militāt aduersus aīaȝ
In sacris vo canonib⁹ sepissime fit mentio ð
aīa. sic p3.xxiij.di.ca. Qui ep̄us. Et.xi.q.iij.ca.
placuit.ca. absit.ca. nolite timere.ca. audi. Et
xiij.q.ij.ca. tp̄s.ca. hūc.ca. fatendū.ca. aīe defū
ctoꝝ. Et.xvi.q.i.ca. in canonibus. Et.xxi.q.i. in
ca. relatio. Et.xxiij.q.iiij.ca. ipsa pietas.ca. q̄
xp̄s.ca. displicet. Et.xxiiij.q.iij.ca. si habes. Et
xxvi.q.vi.ca. agnouim⁹. Et.xxx.q.i.ca. ad limī
na. Et.xxxij.q.ij.ca. q̄ vo. si illud.ca. moyses.
Et.xxxiij.q.ij.ca. aīo nē. Et de pe.di.i.ca. resu/
scitatus.ca. voluissent. Et di.ij.ca. charitas.ca.
ergo. Et di.iij.ca. pōt.ca. siq̄s.ca. q̄d g̊. Et di.v
ca. cōsideret. Et de cōse.di.ij.ca. reuera. Et di.
iiij.ca. Si baptiçata. Et de maio. ⁊ obe.ca. soli
te. Et de sūma tri. ⁊ fi.ca. firmiter. Et de pe. ⁊
re.ca. cū infirmitas. Et ð renūci.ca. nisi cū pri
dē. Et de cele. missa.ca. ī quadā. Et de decimis
ca. cū nō sit in hoīe. In clemētina vo de sum.
tri. ⁊ fi.ca. dānant̄ illi q̄ dicūt aīam nō esse for
mā corpis. Nā Aristo.viij. methaphisi. dicit.
Q: dr̄a sumit̄ de forma rei. Sed dr̄a cōstituti/
ua hoīs ē rōnale q̄d dr̄ de hoīe rōne aīe intel/
lectiue seu intellectiui principij. vt inq̄t Tho.
i.ꝑte.q.lxxvi. ergo aīa ē hoīs forma. Ad gen/
tiles iā veniamus qui nālis rōnis lumine illu
strati magnificentissime de aīa sūt locuti. In/
q̄t Cicero in paradoxis. De⁹ ⁊ mr̄ oīm nā de/
dit tibi aīum quo nihil pōt esse prestanti⁹ ni/
hil diuinius. Et idē in li. de nā deoꝝ. Quid eē
pōt in rerū nā hoīe melius. in eo enim solo est
rō qua nihil pōt esse prestantius. Et idē in li.
de repub. Vt mūdū deus eternus regit sic fra
gile corpus aīus sempiternus mouet. Et Pla
to in Thimeo. Deus virtutibus aīam preire
iussit ipsāq̄ȝ dn̄aȝ n̄ri corporis fore voluit. q̄d
ipsa tuet̄. Et Salustius in iugurtino. Vt ge/
nus hūanū cōpositū ex corpore ⁊ aīa ē. ita res
studiaq̄ȝ oīa n̄ra alia corporis alia aī nāȝ se
quunt̄. Et Ouidius ī li. ð remedio amoris. vt
corpus redimas ferrū patieris ⁊ ignes. Vtq̄ȝ
aīo valeas quicq̄ȝ tollerare negabis. Et ne sin
guloꝝ repetamus dicta cōcludimus. Q: oēs
scti. oēs eruditi viri. oēs deniq̄ȝ phi ⁊ stoici ⁊
peripatetici ac alij quicunq̄ȝ aīam esse ⁊ docēt
⁊ cōfitētur. ¶ Secundū lumen quo ostēdim⁹

ꝙ sit aia dr̃ opatōis. vt eni scribit Alexander de ales in .ij. volumine sūme. Videm⁹ quedaꝫ corpora q̄ nō nutriūt neqꝫ augent neqꝫ generant nec mouent motu volūtario vt lapides. Quedā q̄ nutriūt augent ⁊ generant vt plante. Quedā que vltra hec mouent ⁊ sentiūt vt aialia. Quedā āt q̄ agunt rōne. Si ergo principiū harū opationū esset corporeitas. inueniret tunc in oib⁹ corpibus. ergo illud a quo iste operationes ꝓueniunt erit aia. Et sic in plantis est aia vegetatiua. in aialibus brutꝭ aia sensitiua. in hoibus vo aia intellectiua. Quisnā nō miret q̄ꝫta sit hūani ingenij ꝑspicacitas. q̄ꝫ stupenda intellectus sublimitas. q̄ꝫue admirabilis vigor rōnis. Et vnde ꝓuenit nisi ex ai sapientia. vt volantes aues ꝑ aera habitantes. i aquaꝝ ꝓfundis pisces. ⁊ discurrētes ꝑ nemora ferocissimas bestias hō ad suū vsū ꝑducat Nō prodest aquilis altus volatus. nō leonib⁹ fortitudo. nō elephantibus magnitudo. non venenositas draconibus ⁊ serpentib⁹. nō ceruis agilitas. nō deniqꝫ marinis beluis latitudo. vastitasqꝫ aquaꝝ. cū ab hoibus artificijs pene innumeris capiunt. Quid de artiū inuētione exercitationeqꝫ dicemus. Inspiciamus agriculturā lanificū architecturā fabrefactiuam ⁊ reliquas in quaꝝ effectibus deprehendit aliquid in hoie esse vltra corpus. Que antiqui vulgares cū prius talia nō fuissent experti illos qui ea primo in aliq̄ ꝓuincia facere docuerunt. crediderūt esse deos. Isis Inachi filia regis argiuoꝝ ⁊ soror foronei nauigās in egyptū q̄ꝛ lr̄as quasdā egyptijs dedit ⁊ d̄ agricultura multa eos docuit. post mortē in numero deaꝝ recepta est. Saturnus vt recitat paulus in historia romanoꝝ. Iouē filiū e grecia fugiens in ciuitate q̄ ex eius noie saturnia dicta ē. haud ꝓcul ab vrbe rudes ppl̄os domos edificare. terras incolere. plantare vineas docuit. atqꝫ humanis moribus viuere cū antea semiferi glandiū tm̄modo alimentis vitā sustentarent. Et aut in speluncis aut frōdibus virgultisqꝫ contextis casulis habitarent ab indocili ⁊ rustica multitudine deus est appellatus. Romulus q̄ꝛ vrbē fūdauit vallauitqꝫ muro apud paludē capre. nusq̄ꝫ cōparuisset anno regni trigesimonono ad deos transisse creditus est ⁊ quirini noie consecratus. De liberalibus aūt disciplinis grāmatica. logica. rhetorica. arismetrica. geometria. musica. astrologia illaꝝqꝫ rectoribus ꝓlixior esset sermo habendus. Sꝫ vt cōplectamur oia succincte. tantus in illis ē decor humane vite. tanta intellectus ꝑfectio. tanta loquendi ⁊ viuendi moderatio. tāta deniqꝫ cognitio rerū. vt q illis inueniūt imbuti sūma veneratione celebrent a cunctis. O detestabilē errorē. o dānabilē cecitatē. O deniqꝫ fatuitatē pestiferā coꝝ qui tanta. vt sic dicam aiaꝝ facta mirabilia contuent ⁊ aias non esse tenent. Pro quibus Aug⁹ li. x. cōfessionū ait Eūt hoies mirari alta montiū. ingentes fluctus maris. altissimos lapsus fluminū. oceani ambitū. ⁊ giros siderū. ⁊ relinquūt seipsos nec mirant. Et in principio li. de spū ⁊ aia inquit. Qm̄ dictū est mihi vt meipsū cognoscā sustinere n̄ possū vt me habeā incognitū. Magna nanqꝫ negligentia est nescire qd illud sit q̊ celestia tā ꝓfunde cogitamus. nālia tā subtili indagatione inuestigamus. ⁊ de ipso quoqꝫ creatore nr̄o tā ꝓfunda desideramus scire nec ē res peregrina nec longe querenda. animus q̊ ista sapim⁹ sed est semꝑ nobiscū adest. tractat loquit ⁊ intus nescitur. Datū est illi taꝫ ingētiū rerū scire secreta ⁊ seipsū cognoscere non pōt. hec ille. ¶ Tertiū lumen quo ostendimus ꝙ sit aia dr̃ figurationis. Ipsa quippe corporis humani figura ad celos erecta. designat aliqd esse in hoie qd̄ ad celos tendere debeat. Hinc Ouidi⁹ in. i. methamorpho. dicit. Pronaqꝫ cū spectent aialia cetera terrā. Os homini sublime dedit celūqꝫ videre. Iussit ⁊ erectos ad sidera tollere vult⁹. Et Bernardus super cantica ait. Corporis staturā ideo deus dedit hoi rectaꝫ. vt corporea rectitudo exterioris vilioris qꝫ figmēti. hoiem interiorē rectitudinis sue formande moueret ⁊ decor vini deformitatē argueret ai. hec Bernardus. Ex quibus concludimus ꝙ in numero creaturaꝝ reperit aia rōnalis ad imaginē ⁊ similitudinē dei creata cuius prestantiā ex his que amodo dissere mus vnusquisqꝫ percipere pōt. ¶ Secunduꝫ dubiū absoluendū est vtrū aia sit corpus. Ad qd̄ respondemus sequentes in hac parte doctrinā fidei ⁊ sacre theologie. Ꝙ anima ē spiritualis substantia. Aristo. vo in. ij. phicoruꝫ dicit ꝙ vltima formarū nālium ad quā terminatur consideratio phie naturalis. s. aia hūana est quideꝫ separata. sed tñ in materia. Qd̄ ex hoc probat. Quia homo ex materia generat hoiem ⁊ sol. Separata quidē est fm virtutem intellectiuā. q̄ꝛ virtus intellectiua nō est virtus alicuius organi corporalis. sicut virtus

viſiua eſt actus oculi. Intelligere enī eſt actꝰ
qui non poteſt exerceri per organum corpora
le ſicut exercetur viſio. Sed in materia eſt in-
q̄ꝫtum ipſa aīa cuius eſt hec virtus eſt corpo-
ris forma ⁊ terminus generationis humane.
Sic ergo phus dicit in .iij. de aīa. Q: intellectꝰ
eſt ſeparatus. qꝛ non eſt virtus alicuius orga
ni corporalis. Ex quo apparet ineptia illorum
qui vt dicit Tho. i. parte. q. lxxv. Imaginatio-
nem tranſcendere non valentes ſola corpora
dicebant eſſe ⁊ qḋ nō eſt corpus nihil eſſe. Cō
tra iſtos eſt auctoritas ſcripture. Eccleſiaſtes
vltimo ca. vbi ſic habet̄. Reuertatur puluis i
terram ſuā ⁊ ſpūs redeat ad deū qui dedit illū
Augꝰ inſup li. xix. de ciui. dei. cōmendat Var
ronem qui hoīem nec aīam ſolā nec ſolum cor
pus. ſed aīam ſimul ⁊ corpus eſſe arbitrabat̄.
Et ſi obijceret̄ ꝙ mouentis ad motū oportet
eſſe aliquē contractū. cōtractus āt nō eſt niſi
corporꝝ. ergo cum aīa moueat corpus videt̄ ꝙ
ſit corpus. Rn̄det Tho. vbi. s. ꝙ duplex eſt cō
tractus. ſ. quantitatis ⁊ virtutis. Primo mō
corpus nō tangit̄ niſi a corpore. Scḋo mō cor
pus hꝫ tangi a re incorporea que mouet corpꝰ
Sed adhuc pleriqꝫ inſtant ꝙ aīam nullus vi
det. quō ergo eſt dū a corpore ſeparat̄ a nemīe
conſpicit̄. qd ḡ eſt ſi nō videt̄ nō ſentit̄ nō au
dit̄. neqꝫ quo ſe cōferat ſcimus. Ad hoc rn̄det
Gregorius in .iiij. dialogoruꝫ li. ꝙ aīa eſt illa
ſpūalis ſubſtantia cuius virtute q̄ꝫdiu eſt in
corpore. corpus viuit. corpus ſentit. oculi vi-
dent. aures audiūt. ⁊ tn̄ ipſa corporeis oculis
nō videt̄. Idem dicimus de angelis de demo
nibus ⁊ de ipſo altiſſimo deo. ꝙ illorꝝ effectuſ
negare nō poſſumus quos oculis inſpicimus
⁊ manibꝰ contrectamꝰ ⁊ cuiꝰ ſint ſpūales ſub
ſtantie corporeis ſenſibus nō ſubijciunt̄. Hic
Lactantius li. vij. diuina. inſti. de deo loquenſ
aliq̄ deducit exempla quibꝰ ꝯuinci pn̄t hi q ni
hil cē volūt niſi qḋ videt̄. Quia inq̄t deus ab
hoīe videri nō pōt ne qs eū putaret ex eo ipſo
deū nō eſſe qꝛ mortalibus oculis nō videt̄ in-
ter cetera ſuorꝝ inſtitutorꝝ mirabilia fecit etiā
multa quorꝝ vis quidē apparet. ipſa āt nō vi
dentur. ſicut eſt vox odor ventus vt harū rerꝝ
argumento ⁊ exemplo ēt deū licet ſub oculis
nō veniret. de ſua tn̄ vi ⁊ effectu ⁊ operibꝰ cer
neremus. hec ille. Pari mō ⁊ aīe virtutem ſtu
pendiſſimaſqꝫ opatōes vt diximus in prece-
denti dubio contuentes aīam eſſe deprehendi
mus ſubſtantiā ſpiritualem nobiliſſimā. Et
vt Auguſtinus refert in li. de immortalitate
aīe. Nihil abſurdius dici poteſt q̄ꝫ tantūmo-
do ea eſſe que oculis conſpicimus. ⁊ ea non cē
que intelligentia ſubſiſtere iudicamuſ. ¶ Ter
tium dubiū abſoluendū eſt. vtrum aīe cauſen
tur ex ſemine. ⁊ poſſꝫ quis arguere ꝙ ſic. Pri
mo qꝛ Geneſis. xlvi. ca. ſcribitur. Cuncte aīe
que ingreſſe ſunt cum iacob in egyptū ⁊ egreſ
ſe ſunt de femore illius. Sed nihil egredit̄ de
femore hominis niſi inq̄ꝫtum cauſatur ex ſe-
mine. ergo aīa intellectiua cauſatur ex ſemine
Scḋo homo generat ſibi ſimile ſm ſpeciē. ſed
ſpecies humana conſtituitur per aīam rōna-
lem. ergo aīa rationalis eſt a generante. Ter-
tio inconueniens eſt dicere ꝙ deus cooperet̄
peccantibus. ſed ſi aīe rationales cauſarentur
a deo. deus interdum cooperaret̄ adulteris. ex
quorum illicito coitu proles interdū generat̄.
Ad habendā huius veritatis noticiā. ſanctꝰ
Tho. i. parte. q. cxviij. ita dicit. Q: impoſſibile
eſt virtutem actiuam que eſt in materia ex-
tendere ſuā actionem ad producendum ima-
terialem effectum. Manifeſtum eſt autem ꝙ
principiū intellectiuū in hoīe eſt principium
tranſcendens materiā. habet enim operatio-
nem in q̄ non cōmunicat corpus. Et ideo im-
poſſibile eſt ꝙ virtus que eſt in ſemine ſit pro
ductiua intellectiui principij. Similiter etiā
qꝛ virtus que eſt in ſemine agit in virtute aīe
generātis ſm ꝙ anima generantis eſt actus
corporis vtens ipſo corpore in ſua operatiōe.
In operatione āt intellectus non cōmunicat
corpuſ. Vnde virtus intellectiui principij ꝓ-
ut intellectiuū eſt non poteſt ad ſemen perue-
nire. Et ideo phus dicit in li. de generatione
aīaliū. Relinquit̄ intellectus ſolus deforiſ ad-
uenire. Similiter etiā aīa intellectiua cum ha
beat operationē ſine corpore eſt ſubſiſtens ⁊
ita ſibi debet̄ eſſe ⁊ fieri. Et cū ſit imaterialis
ſubſtantia nō pōt cauſari ꝑ generationē. ſed
ſolū ꝑ creationē a deo. Ponere ḡ aīaꝫ intelle
ctiuā a generāte cauſari nihil aliud ē q̄ꝫ pone
re eā nō ſubſiſtentē. ⁊ ꝑ conſequens corrūpi
eā cū corpe. Et ideo hereticuꝫ eſt dicere ꝙ aīa
intellectiua traducat̄ cum ſemine. Ad primuꝫ
Vo quod adducebat̄ in oppoſitum dicenduꝫ.
ꝙ in auctoritate illa ponitur per ſinodochen
pars ꝓ toto. i. aīa pro toto homine. Ad ſcḋm
Vo reſpondemus. ꝙ homo generat ſibi ſimi-
le inq̄ꝫtū ꝑ virtutē ſeminis eius diſponit̄ illa
mā ad talem formā ſiue ad ſuſceptioneꝫ talis

forme. Ad tertiū āt rñdet. ꝙ in actione adulterorꝫ id qd̄ est nature bonū est ⁊ huic cooperat deus. qd̄ ꝟo est inordinate volūtatis malum est ⁊ huic deus non cooperat. Hec Tho.

¶ Quartū dubiū declarandū vtꝝ in hoīe sit vna sola aīa intellectiua vel plures p essentiā differentes. Ad h̄ rñdet Augꝰ in li. de ecclesiasti. dogma. Neqꝫ inqt duas aīas esse dicimus in hoīe sic̄ Jacobus ⁊ alij Sirorꝫ scribūt. vnā aīalē qua aīatur corpus ⁊ imixta sit sanguini. Alterā spūalē q̄ rōni ministret. Sed dicimus vnā ⁊ eandē esse aīam in hoīe q̄ ⁊ corpus sua societate viuificat. ⁊ semetipsā sua rōe dispo nit. Et lꝫ qdā dicere voluerūt. ꝙ in embrione primo preexistat aīa vegetatiua. qꝛ Aristo. dicit in li. de aīalibus. ꝙ embrio prius est aīal q̄ʒ hō. Et deinde supra aīam vegetatiuā superuenit alia aīa q̄ est sēsitiua. ⁊ supra illā iterū alia q̄ est intellectiua. ⁊ sic eēnt tres aīe in hoīe. Tñ hoc improbat Tho. i. pte. q. lxxvi. ⁊. cxviij affirmans. ꝙ cū generatio vnius semꝑ sit corruptio alterius. necesse est dicere ꝙ tam in hoīe q̄ʒ in alijs aīalibus qñ pfectior forma aduenit fit corruptio prioris ita tñ ꝙ sequēs forma hꝫ quicqd habebat prima ⁊ adhuc ampliꝰ. Quare cū aīa intellectiua creat ⁊ infundit a deo sit est sensitiua ⁊ vegetatiua corruptis formis p existentibus. Multa essent h̄ loco dicēda q̄ ne tedio auditores afficiamus silentio preterimꝰ. Ꝯ stensū iā ex dictis est. ꝙ qlibet aīam creaturā excellētissimā cognoscere dꝫ cāqꝫ sꝑ mūdā ⁊ imaculatā seruare. Nā si tanta diligētia corruptibile corpus gubernamꝰ q̄ʒto magis rōnalē aīam oī studio a qbuscūqꝫ vitijs tueri tenemur. Heu heu inqt Bernardus. abstergit caliga ⁊ ptēnit aīa. Paucissimi quippe reperiunt q nō magis ꝓ corpore q̄ʒ pro aīa subeant quoscunqꝫ labores.

¶ De productione aīe rōnalis que nō ab angelis sed a deo ꝓducta est de nihilo conuenienter vnita corpori organico. ⁊ de nouo creata ⁊ infusa. ¶ Capitulum. ij.

S Ecūdū mysteriū de aīa cōtemplādū dr̄ ꝓductionis. In quo adhuc quattuor dubia sunt enucleanda.

Primū vtrū aīa sit producta ab angelis.
Scōm vtrū aīa sit ꝓducta de substantia dei.
Tertiū vtrū oēs aīe fuerūt simul create.
Quartū vtꝝ deꝰ debuit aīam rōnalē tali corpori vnire. ¶ Pro primi dubij planiore intelligētia. qdā arguūt ꝓbātes lꝫ ꝯ ꝟitatē. ꝙ aīa rōnalis ꝓducta ē ab angelis. Primo qꝛ maior ē ordo in spūalibꝰ q̄ʒ i corpalibꝰ. sꝫ corpa inferiora ꝓducūt p corpa supiora vt Dionysius dicit. iiij. ca. de diui. no. g̃ inferiores spūs q̄ sūt aīe rōnales ꝓducunt p spūs supiores q sūnt angeli. Scd̄o pfectū est qd̄ pōt sibi sile facere. sed spūales substātie sūt multo magis pfecte q̄ʒ corpales. cū g̃ corpa faciant sibi silia hꝫ specie mlto magis angeli poterūt facere aliquid infra se sm speciē nature. s. aīam rōnalē. Sed ꝯ istos ita loquentes est auctoritas glose sup illo verbo ps. Qui finxit sigillatim corda eorꝫ q̄ ait. Creat deus aīas singulorꝫ p se de nihilo Et iō inqt Tho. i. pte. q. xci. ꝙ cū aīa rōnalis ꝓducat in esse p creationē non pōt ꝓduci nisi a deo. qꝛ sm Augusti. in. iij. de tri. nec boni nec mali angeli pñt esse creatores alicuius rei. Et rō sumi pōt sm Tho. vbi. s̄. qꝛ solius pmi agētis ē agere nullo psupposito. cū sꝑ agēs scōm psupponat aliqd a primo agēte. Qꝛ āt agit aliqd ex aliq̄ psupposito agit trāsmutando. ⁊ iō nullū aliud agēs agit nisi trāsmutādo. sꝫ solꝰ deus agit creando. Et qꝛ aīa rōnalis non pōt ꝓduci p transmutationē alicuius materie. iō nō pōt ꝓduci nisi a deo imediate. Ad primuꝫ argumentū rñdet Tho. ꝙ corpa ideo producunt corpora qꝛ agūt p transmutationē materie. Ad scōm ꝟo argumētū rñdet latius. i. pte. q. xlij. vbi ait arti. v. in rñsione ad. i. ar. ꝙ aliqd pfectū pticipans aliquā nām facit sibi sile nō quidē ꝓducendo illā nām absolute sed applicando eā ad aliquid. Nō eni hic hō pōt eē cā nāe hūane absolute qꝛ sic esset cā sui ipsius Sed est cā ꝙ natura hūana sit in hoc hoīe generato. Et sic presupponit in sua actiōe determinatā mām p quā est hic hō. Sed sic̄ hic hō participat hūanā nām. ita qd̄cunqꝫ ens creatū participat nām essendi qꝛ solus deus ē suū esse. Nullū ergo ens creatū pōt ꝓducere aliquod ens absolute. nisi inq̄ʒtū esse causat in h̄ Et sic oportet ꝙ pintelligat id p qd̄ aliqd est hoc actiōe qua facit sibi sile. In substantia āt immāli nō pōt preintelligi aliqd p qd̄ fit hoc Quia est hoc p suā formā p quā hꝫ esse. Substātia ergo immālis nō pōt ꝓducere aliā substantiā immālē sibi silem q̄ʒtū ad eius esse. sꝫ q̄ʒtū ad aliquā pfectionē supadditā. Sic̄ si dicamꝰ ꝙ supior angelus illuminat inferiorē. vt Dionysiꝰ dicit. Ex quo apparet ꝙ nullū ens creatum potest creare aliquid nisi presupposito aliquo quod repugnat rationi creationis.

¶ Secundū dubiū ꝓpositū fuit vtꝝ aīa sit ꝓducta a deo de substātia dei. ꝛ vt refert Aug⁹ in. vij. sup genesim ad lraꝫ. Et in libris ꝯ Faustū. Et in li. de duabus aiabus. Priscillianiste Manichei ꝛ gnostici heretici tenuerūt aiam fore de substātia dei. Euripides ēt phus teste Tullio in q̄stionibus tusculanis dicebat aiam deū esse. Ipse adhuc Tullius in prefato libro dixit. Hūanus aius ex diuina mente cōcept⁹ cū nullo alio nisi cuꝫ ipso deo cōpari pōt. Seneca ad hoc scribēs ad lucillū inqt. Nihil est aliud nr̄a rō q̄ꝫ pars diuini spūs i corp⁹ nr̄m imersa. Idē ꝓfessus est Macrobius sup somniū Scipionis. Contra q̄s oēs Aug⁹ in li. de origine aīe ait. Nō aliter audiendi sunt q̄ꝫ heretici q aiam deū esse dicūt. Nā si sic esset nec in melius nec in peius labi possꝫ. Et vt scribit Tho. i. pte. q. xci. Dicere aiam esse de substātia dei manifestā improbabilitatē cōtinet. Nam aīa hūana qn̄qꝫ ē intelligēs in potētia ꝛ sciaꝫ quodāmō a rebus acqrit ꝛ hꝫ diuersas potētias q̄ oīa aliena sunt a dei nā q est actus pur⁹ ꝛ nihil ab alio accipiens ꝛ nullā diuersitatem hꝫ in se. Sed pleriqꝫ dubitant qꝛ Genesis ca. ij. scribit. Formauit deus hoiem de limo terre ꝛ inspirauit in faciē ei⁹ spiraculū vite ꝛ fact⁹ est hō in aiam viuentē. Sed ille q spirat aliqd a se emittit. ergo aīa qua hō viuit est aliqd de substātia dei. Ad hoc r̄ndet Tho. ꝙ inspirare nō est accipiendū corporalit. Sed idē est deuꝫ inspirare qđ spm̄ facere nō de substanta sua sed de nihilo. nā ꝛ hō corpaliter spirans non emittit aliqd de substantia sua sed de nā extranea. Iccirco firmiter ꝯfitemur vt i supiorib⁹ diximus. ꝙ aīa ꝓducta est in esse a deo de nihilo. Qua veritate imobiliter ꝑsistente reprobat opinio illoꝝ qui dixerūt aiam fore ignem. Hanc tenuit Democritus vt ait Aristo. in. i. de aīa. In libro āt d̄ vita ꝛ morte Aristo. legit Heraclitū semp affirmasse deos oēs ex igne esse. ꝛ ex igne vniuersa cōstare ꝛ aiam fauillā esse stillantis essentie. Zeno insup ꝛ Leuncippus idē ꝓfitebant̄ fm̄ Tulliū in q̄stionib⁹ tusculanis. Idē affirmabat Iparc⁹ ꝓut scribit Macrobius in. i. li. sup somniū Scipiōis. Fuerunt hui⁹ opinionis somnia. ꝙ aīa presente corpus caleat ꝛ recedēte frigescit. Et forte sic opinantes ignei erant ꝛ humoribus colericis affluentes. Sed qd referemus de alijs q dixerūt. ꝙ aīa sit aer seu ventus. hoc docuit Dyogenes fꝫ Aristo. in. i. de aīa. Anaximanes insup nō tm̄ aīas sꝫ deos ꝛ quecūqꝫ alia dicebat ab aere genita. vt cōmemorat Aug⁹ li. viij. de ci. dei. fꝫ Pliniū iuenit horologiū. At ꝛ hi aerei sanguineisqꝫ humoribus abundātes credi rōnabiliter pnt̄. Errauit adhuc Thales melesius q vt scripsit Tullius in li. d̄ nā deoꝝ. dixit deū ex aqua cūcta formasse. ideoqꝫ ꝛ aiam aquā esse. Contra quē ꝛ reliquos prenoīatos phos extat s̄nia Augusti. q in li. de quātitate aīe ait. Nō ex his notis vsitatisqꝫ naturis aīa facta est q̄s istis corporeis sensibus tangim⁹. Nā neqꝫ ex terra neqꝫ ex aq̄ neqꝫ ex igne neqꝫ ex aere neqꝫ ex his oībus neqꝫ ex aliquibus cōiunctis hoꝝ cōstare aiam puto. Quare abiectis phoꝝ erroribus sequamur dicta catholicoꝝ tenētes vt scribit in cōpendio theologie. ꝙ aīa est spūalis substantia ꝛ rōnalis ad viuificandū corpus humanū de nihilo creata. Creata est inq̄ꝫ aīa ꝑfectibilis ꝛ impfecta q̄ꝫtū ad sciam ꝛ virtutes. ꝑfectissima tn̄ est q̄ꝫtū ad nāles potentias. quantitatē hꝫ nō diffusiuā sed potestatiuā ꝛ virtualē. Et qꝛ ē simplex nec augmenti nec detrimenti est susceptiua. Et nec in corpore maiori maior. nec minori minor reperit. Est ad imaginē dei facta capax virtut̄ vel vitij susceptibilis pene vl' premij arbitrio libera. potentijs ꝛ habitibus ꝛ affectionibus decorata. Caret pondere figura ꝛ colore. passibilis est ꝛ mutabilis. Eo magis est quo capax est eternitatis. Eo recta quo appetens est bonitatis. Eo beata q̄ particeps est diuinitatis.

¶ Tertiū dubiū fuit vtrū oēs aīe fuerāt simul create. Et phi auidā cū Platone asserētes. ꝙ aīe intellectiue accidat vniri corpori ponētes cā esse eiusdē cōditionis cū substantijs spūalibus q̄ corpori non vniunt. tenuerūt oēs aīas hoim simul a principio cū angelis fuisse creatas. Quā opinionē sequens Origenes dixit. ꝙ oēs aīe fuerūt cū angelis create ꝛ ad suggestionē dei tenebraꝝ rebellauerunt deo. quare datū est illis corpus loco carceris vt ibi puniantur. post separationē Xo ab illo sic purgate ad celos redeunt. Sed profecto ex oī parte impia est atqꝫ falsissima opinio ista. Nā vt inquit Tho. i. parte. q. cxviij. Si accidentaliter conueniret anime vniri corpori sequeretur ꝙ homo qui constituit ex ista vnione esset ens per accidens. ꝙ etiam aīa hūana nō sit eiusdē nature cū angelis ipse diuersus mod⁹ intelligendi ostendit. Nō eni intelligit accipiendo a sensibilibus ꝛ conuertendo se ad fantasmata.

Angelus ꝟo nō sic. Nā vt scribit in cōpen-
dio theologie. Intellectus diuinus cognoscit
seipsū. Intellectus angeli cognoscit res ꝑ spe
cies cōcreatas. Intellectus ꝟo hūanꝰ cogno
scit ꝑ species abstractas a rebus ꝑticularibus
ꝑ sensuꝫ prius cognitis. Et precipue in quat-
tuor differūt ꝑmaxie angelus ⁊ aia. Primo
differūt penes esse nāle. qꝛ aia est vnibilis cor-
pori ēt actu sepata. angelus nō. Scḋo differūt
penes esse logicū. i. diffinitionē. qꝛ aia rōnalis
est. sed angelus intellectualis. Aia eni appre-
hendit inquirendo ⁊ cōferendo. angelus āt in
tuendo. Tertio differūt penes esse methaphi-
sicū. i. sepatū a mā ⁊ motu. qꝛ angelus non hꝫ
passibilitatē nisi respectu superiorꝫ. Aia ꝟo
respectu inferioꝝ qꝛ immutaꝛ a sensibilibus.
Quarto differūt penes esse theologicū. qꝛ aia
vertibilis est a bono in malū ⁊ ecōuerso. ange
lus ꝟo nō qꝛ manet in eo ad qḋ se conuertit.
siue bonū siue malū. Insuꝑ ꝯ fidē est ⁊ totam
scripturā sacrā ponere nullā aiam debere dā
nari. Quare in hoc acceptanda est sententia
Augusti. q in li. de eccl'iasticis dogmatibꝰ ait
Credendū est ⁊ firmiter tenēdū. ꝙ aie nō sūt
ab initio create vt Origenes finxit. nec cū cor
poribus seminanꝛ. vt Luciferani ⁊ Cirillus ⁊
quidā latinoꝝ affirmant. Sed a deo aiam cre
ari simul ⁊ infundi in corꝑe cōposito ⁊ forma
to. Si ꝟo obijcereꝛ ꝙ deus cessauit a creatio
ne rerū. qꝛ vt scribit Geneꝭ ca. ij. Cessauit ab
oi oꝑe qḋ patrarat. Rñdet Tho. vbi. s. ꝙ deꝰ
dr cessasse die. vij. nō quidē ab oi oꝑe. cū dicaꝛ
Joānis. v. Pater meus oꝑaꝛ vsqꝫ mō ⁊ ego
oꝑor. Sed cessauit a nouis reruꝫ generibus ⁊
speciebus cōdendis. Nā vt idē Tho. ponit. i.
ꝑte. q. lxxiij. Post oꝑa sex dieꝝ a deo mlta fa
cta sunt. ⁊ fiunt a deo quottidie. sic noua indi
uidua in qualibet specie. ⁊ noue spēs q̄ frequē
ter apparent in aialibus ex putrefactione ge-
nerati. ⁊ noua miracula ac noue aie. Tñ nihil
ex his factū est nouū quin aliqualiter in oꝑe-
ribus sex dieꝝ precesserit aut ꝑextiterit. Siue
māliter sic de costa Ade formauit mulierem
siue causaliter sicut indiuidua que nunc gene
ranꝛ precesserūt in primis indiuiduis suaruꝫ
specieꝝ. Species ēt noue si q̄ apparēt ꝑextite
rūt in quibusdā actiuis virtutibꝰ. sicut ꝙ aia-
lia ex putrefactione generata ꝓducanꝛ ex vir
tutibus stellaꝝ ⁊ elemētoꝝ quas a principio
acceperunt. etiā si noue species taliū aialiū ꝓ
ducātur. aut quedā precesserūt ꝭm silitudinē
sicut aie que nunc creanꝛ. ideo nihil nouū sub
sole Ecclesiastꝭ. i. ca. Qḋ de aiabꝰ de nouo cre
atis intelligi etiā pōt. eo ꝙ aia Ade in operi-
bus illis sex dierū creata fuit cui oēs alie que
ꝓducunꝛ sigillatim similes sunt. Sed adhuc
oriꝛ difficultas de aia primi hois an. s. fuerit
creata simul cū corꝑe vel ante corpus. Et Au
gustiꝰ suꝑ Genesim ad lr̄am videꝛ sentire ꝙ
creata fuit ante corpus cū angelis. sed hoc nō
dicit asserēdo. Et in li. de ecclesiasticꝭ dogma:
expresse ꝯriū asserit. Scḋs ꝟo Tho. i. parte. q.
xci. dicit. Qꝛ cū aia vniaꝛ corpori vt forma. ⁊
sit nāliter pars hūane nature esse ñ pōt ꝙ fue
rit ante corpꝰ creata. Nā deus primas res in-
stituit in ꝑfecto statu sue nature ꝭm ꝙ vnius-
cuiusqꝫ rei species exigebat. Aia āt cuꝫ sit ꝑs
humane nature nō habet nālem ꝑfectionem
nisi ꝭm ꝙ est corpori vnita. vñ non fuisset cō-
ueniens aiam sine corpore creari. ¶ Quartuꝫ
dubiū ꝓpositū fuit vtrū deus debuit aiam ta
li corpori vnire. Est quidē vt apparet corpus
humanū passibile corruptibile mortale debile
satis ⁊ imbecille. Suꝑatur a corporibus cele
stibus in impassibilitate in splendore in deco
re. A lince in visu. a cane ⁊ vulture in odore. a
porco in auditu. a simia in gustu ⁊ aranea in
tactu. a volucribus in agilitate ⁊ huiusmodi
Si aia nobilissima est creatura cur corpori tā
infimo deus illā copulauit? Ad qḋ rñdet Bo
nauentu. in. ij. di. xvij. Qꝛ hoc cōuenienter fa-
ctum est quattuor rōnibus.

Prima qꝛ sic requirebat ordo hois in se.

Scḋa qꝛ sic requirebat ordo hois ad creaturā
inferiorem.

Tertia qꝛ sic requirebat ordo hois ad creatu-
ram parem.

Quarta qꝛ sic requirebat ordo hois ad finem

¶ Primo requirebat ordo hois ad se vt aia
tali corpori vniretur. Nā homo cōditus fuit
vt natus multa cognosceret nō solū cognitio
ne intellectiua sed etiā sēsitiua. ideo debuit ei
dari corpus multiforme vt diuersa organa di
uersitati sensuū deseruirent ad diuersa obie-
cta cognoscenda. Quia etiā conditus fuit in
vertilitate arbitrij vt potens viuere in iusti-
cia ⁊ mori ꝑ culpaꝫ. Dari debuit ēt ei corpus
qḋ nō tm̄ esset abile ad viuendū sed etiā possꝫ
fieri abile ad corrumpēdū siue moriendū. Jḋ
corpus illud non debuit esse celeste sed elemē
tare. ¶ Scḋo requirebat ordo hois ad creatu
ram inferiorē vt tale corpus sibi dareꝛ. Quia

enim corporales nature inferiores facte sunt
vt deseruirent creature rõnali. hinc est ꝙ ;de/
buit fieri rõnalis creatura taliter cõposita ꝙ
obsequiũ creaturarũ inferiorum esset ei vtile.
Quare non debuit corpus hoīs tã ex natura
superiorꝝ corporꝝ q̃ꝫ ex natura elementorꝝ cõ/
stitui. ¶ Tertio sic reqrebat ordo hoīs ad cre/
aturã parem. Sicut enim facta est vna creatu
ra rõnalis prope deũ ⁊ in loco supremo. s. celo
empirreo. sic debuit fieri alia rõnalis creatu/
ra in loco infimo. s. in terra. Et ideo corpꝰ eiꝰ
debuit institui ex natura tali habitationi cõ/
uenienti. ¶ Quarto ordo hoīs ad finem req/
rebat vt tale corpus haberet. Debebat qui/
dem hõ subici deo per abiectionẽ humilitatis
vt sic ascenderet vñ angelus ceciderat per ele
ctionẽ. Ideo ei dari debuit corpus in quo pul
uerem se reputans deo per oīa subiaceret. Et
si obiceret̃ ꝙ perfectioris forme debet esse per
fectius susceptibile. Sed aīa in tellectiua est ꝑ
fectissima aīarum. Cũ oīm aliorꝝ aīalium cor/
pora habeant nãliter insita tegumenta puta
pilorꝝ loco vestium. ⁊ vnguiũ loco calciamen/
torꝝ. habeant etiã arma nãliter sibi data sicut
vngues dentes aut cornua. ergo videt̃ ꝙ aīa
intellectiua nõ debuerit vniri corpi impꝑfecto
tanq̃ꝫ talibus auxilijs priuato. Ad hoc rñdet
Tho. i. parte. q. lxxvi. arti. v. in responsione ad
quartũ argu. Qꝛ aīa intellectiua qꝛ est vniuer/
saliũ cõprehensiua hꝫ virtuteꝫ ad infinita. Et
iõ nõ potuerũt sibi determinari a nã determi
nate extimationes nãles vel ẽt determinata
auxilia vel defensionũ vel tegumentorꝝ sicut
alijs aīalibus quorũ aīe habent apprehensio/
neꝫ ⁊ virtutẽ ad aliqua particularia determi/
nata. sed loco horũ oīm hõ nãliter hꝫ rõnem ⁊
manus que sunt organa organorꝝ qꝛ ꝑ eas hõ
põt sibi preparare instrumenta infinitorꝝ mo
dorꝝ ⁊ ad infinitos effectus. Cũcta g̊ que sunt
in hoīe tã ex parte aīe q̃ꝫ ex parte corporis q̃ꝫ
ẽt ex parte vtriusqꝫ bñ optimeqꝫ disposuit sa
pientissimus artifex ille deus. Ob qđ Cicero
in li. de legibus dicebat. Aīal hoc prouidum
sagax multiplex. acutũ memoria. plenũ rõnis
⁊ cõsilij quẽ vocamus hoīem preclara quadã
conditõe generatũ esse a deo cõstat. Et Ber/
nardus in sermõibus inqt. Parũ ne tibi vide
tur hoc. cogita qualẽ te fecit. nẽpe fm corpus
egregiã creaturã. fm aīam magis imaginem
creatoris insignẽ. rõnis ꝑticipem. btitudinis
eterne capacẽ. Porro ambo sibi coherere fec̃
artificio incomprehensibili ⁊ sapientia inue/
stigabili. Nec hoc ante promeruit qui ante ñ
fuit. nec spes retributionis fuit. nec ideo fecit
qꝛ bonorꝝ nostrorum eget.

¶ De aīa separata que imortalis est ⁊ perpe/
tua ⁊ de locis ad que aīe transferuntur post q̃ꝫ
exeunt de corporibus. Capitulum. iij.

TErtiũ mysteriũ de aīa contemplandũ dr̃
separatõis. Propter transgressionẽ qui
dẽ primorꝝ parẽtũ mors in oẽs filios adã de/
creto dei iuste descuit. Quare ⁊ aīam a corꝑe
suo separari necesse est. De qua ī hac ꝑte quat
tuor dubia declaremus.
Primũ vtrꝝ aīa a corꝑe sepata sit imortalis.
Scdm vtrꝝ aīe sepate trãsferant̃ ad aliq̃ loca
Tertiũ vtrꝝ loca faciãt ad delectationẽ vel pe
nam aīabus separatis.
Quartũ vtrũ aīe exeant de locis ad que trans
feruntur.
¶ Primũ dubiũ est vtrũ aīa a corꝑe separata
sit immortalis. Nã pleriqꝫ temere affirmare
nõ erubescunt. Qꝛ aīe simul cũ corporibus mo
riant̃. In quorꝝ ꝑsona inquit sapiẽs Ecclesia/
stes. iij. ca. Vnus interitus est hoīm ⁊ iumen
torꝝ ⁊ equa vtriusqꝫ conditõ. Sicut morit̃ hõ
sic ⁊ illa moriũt̃. Contra q̊s ẽ auctoritas fidei
⁊ oīm sapientũ doctrina. Apparet ãt imorta/
lem aīam atqꝫ incorruptibilẽ ex tribus.
Primo ex generali cõfessione
Secundo ex euidenti rõne.
Tertio ex clara exemplatione.
¶ Primo apparet ꝙ sit immortalis aīa ex ge
nerali cõfessione. Id nãqꝫ cõfitent̃ ⁊ predicãt
phi. poete. doctores. imo ⁊ quilibet magno ⁊
excellẽti ingenio viri. quorꝝ dicta in hoc loco
inseramus. Auerrois sup. xi. Metaphisice ita
dixit. Aīa manet post mortẽ ⁊ finis ꝓsperita
tis eius erit si iungat̃ primo motori. Et Aui/
cenna. v. ꝑte nãliũ. Cũ aīa liberabit̃ a corpore
⁊ ab accidentibus corꝑis tũc poterit cõiungi
intelligẽtie agẽti. Et tũc inueniet ī ea pulchri
tudinẽ intelligibilẽ ⁊ delectatõꝫ ꝑhennẽ. ⁊ vo
cat intelligentiã agentẽ deũ. Galienꝰ in li. de
spmate. Sic lumẽ solis qđ ẽ incorruptibile se
ꝑat̃ ab aere ⁊ ab oī oculorꝝ intuitu. sic sine sui
corruptõe sepat̃ a corꝑe aīa. Plato fꝫ macro/
biũ ī li. saturnaliũ. ⁊ Augelliũ ī li. noctiũ acti/
carꝝ librꝝ scripsit đ imortalitate aīe quẽ Tulliꝰ
trãstulit in latinũ. denoīauitqꝫ illũ a phedone
q̊dã socrati ⁊ platoni dilecto. ibi sic ait. Per/
fectꝰ ⁊ purgatus hinc exiens habitabit cũ deo

Idē in thimeo. Aia est imortalis ⁊ ſm ꝙ vice
rit passiones vel victa fuerit premiabit̃ vl' pu
niet̃ post hanc vitā. Macrobius sup somniū
Scipionis. Sic habeto oibus qui patriā ser/
uauerint. iuuerint. auxerint certū esse in celo
definitū locū vbi bti euo sempiterno fruant̃.
Lactantius li. vij. diui. institutionū aduersus
gentes dicit. ꝙ quidā cōsuluit Apollinē mile
siū vtrū aia maneat post mortē. qui rn̄dit. Aia
q̄zdiu vinculis detinet̃ in corpore corruptibi/
les passiones sentiens mortalibus cedit dolo/
ribus. Cū vo post humanā solutionē velocis
simā post solutū corpus inuenit̃ oino e terra
fert̃. nunq̄z senescens. ⁊ manet in eternū. Lu/
cretius vt ibidē Lactanti⁹ refert. dixit. Cedit
idē retro de terra qd̄ fuit ante in terrā. Sz qd̄
missū est ex etheris oris. id rursū celi fulgētia
templa receptant. Iterū Lactantius ibi de Fe
recide. Immortales esse aias ferecides dispu/
tauit. hec vo ꝑpria est in nr̄a religiōe doctri
na. Ergo Dicearcus cū Democrito errauit q
perire cū corꝑe ac dissolui argumentatus est.
Quintilianus ita retulit. Si qs sciat qs sit fi/
nis bonoꝝ. q̄ vera felicitas. nunq̄z sibi videbi
tur premitura morte perire. Et Ouidius li.
iij. methamorphosios. Vltima semꝑ expectā
da dies hoi dicicq̄z btūs. Ante obitū nemo su/
premaq̄z funera dz. Salustius in li. de repub.
Ingenia ⁊ egregia facinora sic̄ aia imortalia
sunt. Valerius maximus li. ij. ca. i. Afferit mo
rē fuisse galloꝝ mutuare pecūias vt eas reci/
perēt apud inferos. Seneca ad lucillū ita scri
bit. Si trāquille volumus viuere in expedito
habenda est aia vt siue illā insidie siue egritu/
dines petant. qd aliud debeo nisi vt exeat ex/
hortari ⁊ cū oibus eā bonis emittere. Vade
inq̄z vade fortiter. vade feliciter. nihil dubitās
en rerū nā q̄ te generauit expectat. ⁊ locus iste
melior ⁊ tutior. Didim⁹ ad Alexandrū ita lo/
quit̃. Nos nō sumus hui⁹ mūdi incole sed ad/
uene. nec ita in orbē terraꝝ venimus tanq̄z in
eo cōsistere libeat. sed transire. ꝑperamus eni
ad patriū larem nullis delictoꝝ ponderib⁹ ꝑ/
grauati. Tullius in q̄stionibus tusculanis cla
mat. Nō est lugēda mors quā imortalitas cō
sequit̃. Idē in li. de senectute inducit Catho/
nē ꝯferentē cū Publio scipione ⁊ Gayo lelio
Ego inqt pr̄es vr̄os viuere arbitror ⁊ ea qdē
vita q̄ ē sola vita noianda. Nā dū sum⁹ inclu
si in his ꝑpaginibus corꝑis munere quodam
necessitatis ⁊ graui opꝑe ꝑfungimur. Est enim
celestis aius ex altissimo domicilio depressus
⁊ q̄si demersus integrū locū diuine nature ei/
nitatiq̄z ꝯriū. Sed credo deos imortales spi/
rasse aios in hūana corꝑa vt eēnt q terra vte/
rent̃. quiq̄z celestiū ordinē ꝯtēplātes unitarēt̃
eū vite mō atq̄z cōstantia. Nec solū me rō im
pulit vt ita crederē sed nobilitas ēt sūmorum
phoꝝ ⁊ auctoritas. demonstrabunt̃ mihi pre/
terea q̄ Socrates supremo die vite de immor
talitate aioꝝ disseruisset. Is q esset oim sapiē/
tissim⁹ oraculo apollinis iudicat⁹. Quid mlt'a
sic mihi cōsuasi sic sentio cū tanta sit celeritas
aioꝝ memoria preteritoꝝ. futuroꝝ prudentia
tot artes. tot scie. tot inuenta nō posse eā nāz
que res ipas cōtineat esse mortalē. ¶ Secūdo
apparet ꝙ aia sit immortalis ex euidenti rōne
que multiplex assignari potest.
Prima dr̃ cessationis.
Scda superationis.
Tertia operationis.
Quarta inclinationis.
Quinta perfectionis.
Sexta ordinationis.
Septima iustificationis.
Octaua remunerationis.
Nona assimilationis.
Decima resurrectionis.
Vndecima orationis.
Duodecima comparationis.
¶ Prima rō ex q̄ colligit̃ ꝙ sit imortalis aia
dr̃ cessationis. Cessat quidē in ea mā cū sit sub
stantia simplex ⁊ n̄ sit cōposita ex mā ⁊ forma
Vn̄ Aug⁹ in. vij. suꝑ genesim ad lr̄am ait. Q̄
aia nō est facta ex mā corꝑali neq̄z ex mā spūa
li. Et hoc manifestū est ſm Tho. i. pte. q. lxxv
precipue ex rōne hūane aie inq̄ztū est intelle/
ctiua. Nā oē qd̄ recipit̃ i aliq̄ recipit̃ ꝑ moduz
recipientis. Sic āt cognoscit̃ vnūqdq̄z ſm ꝙ
forma eius est in cognoscente. Aia āt intelle/
ctiua cognoscit rem aliquā in sua nā absoluta
puta lapidē inq̄ztū ē lapis absolute. Est ḡ for
ma lapidis absolute ſm rōnē ꝑpriā formalez
in aia intellectiua. Quare ⁊ ipsa aia intellecti/
ua est forma absoluta ⁊ non cōposita ex mā ⁊
forma. Nā si sic esset cōposita. forme rerū reci
perent̃ in ea vt indiuiduales. ⁊ sic non cogno
sceret nisi singl'are vt accidit in potentijs sen/
sitiuis q̄ recipiūt formas reꝝ i organo corꝑali
Materia eni est principiū indiuiduatiōis for
maꝝ. Relinquit̃ ergo ꝙ aia intellectiua ⁊ ois
intellectualis substantia cognoscens formas

absolute. caret compositione materie ⁊ forme Ꝺis aũt corruptio procedit a conditione mate rie. licet eni sit incorruptibilis ⁊ ingenita ſʒ ſe vt dr̃. i. Phicoꝝ. tñ eſt cã corruptionis eo ꝙ i potentia ad multas formas nec ſatiſfit appe titui ſuo ꝑ aliquã formã corpoꝝ iferioꝝ. Vñ licet mã ꝓprie non corrumpat̃ ꝑ ſe nec forma ꝑ ſe ſed ſolũ cõpoſitũ. tñ corruptionis hui⁹ cã eſt mã. Cũ igit̃ vt dictũ eſt aĩa nõ ſit cõpoſita ex mã ⁊ forma q2 tunc non diceret̃ aĩa ſed ani matũ. ergo patet ꝙ aĩa eſt incorruptibilis. Et vt inqt Tho. vbi. ſ. dato ꝙ aĩa eſſet cõpoſita ex mã ⁊ forma. tñ adhuc oporteret ponere eaʒ incorruptibilẽ. non eni inuenit̃ corruptio niſi vbi inuenit̃ cõtrarietas. Generationes nãqʒ ⁊ corruptiones ex ꝯrijs in cõtraria ſunt. Vñ corpora celeſtia q2 ñ hñt materiã ꝯrietati ſub iectã incorruptibilia ſunt. In aĩa aũt intellecti ua nõ põt eſſe aliqua cõtrarietaſ. recipit enim ſm modũ ſui eſſe. ea vero q̃ in ipa recipiuntur ſũt abſqʒ ꝯrietate. Nã intelligit ignẽ ⁊ aquã abſqʒ ꝯrietate. Rõnes quidẽ ꝯrioꝝ in intelle ctu nõ ſunt contrarie ſed eſt vna ſententia cõ trarioꝝ. Impoſſibile eſt ergo ꝙ aĩa intellecti ua ſit corruptibilis. ¶ Scđa rõ qua oſtendit̃ ꝙ aĩa ſit imortalis dr̃ ſuperationis. Superat aĩa intellectiua ⁊ excedit nobilitatẽ ⁊ dignita tem quorũcũqʒ corpoꝝ tã elementariũ q̃ʒ cele ſtiũ. qđ ꝓbat̃ ex dictis oĩm ſapientũ. Inquit Aug⁹ in libro de libero arbi. Ꝺis aĩa oĩ corpe eſt nobilior ſeu melior. Et idẽ li. octuagintatri um queſtionũ. Ꝺis aĩa melior eſt oĩ corpore. ⁊ idẽ in li. đ duabus aĩabus. Aĩa luce iſta quã hoĩes venerant̃ melior eſt q̃m quidẽ illa intelli git̃ mẽte. hec ſenſu corporis innoteſcit. Et idẽ viij. de ci. dei. ca. xv. Ꝺi corpori preferunt̃ aĩe. Et in li. ſoliloquioꝝ. Quicquid celi ambitu cõ tinet̃ inferius ab aĩa hũana eſt. ⁊ Criſoſto. in li. de lapſu mundi. Quanto ait celũ terra pul chrius tanto aĩe pulchritudo oẽʒ formã q̃ʒuis pulcherrimi corporis ſuperat. Ad idẽ eſt glo ſa ca. cum ſit. de etate ⁊ qua. ordi. Et. xij. q. i. ca. precipimus. Et cõfirmat̃. xxiiij. q. iij. ca. ſi ha bes. Et de peni. ⁊ re. ca. cũ infirmitas. Et. C. đ ſacroſanc. ec. l. ſancimus. Et Ariſto. in princi pio li. de aĩa docet qualiter ſcĩa de aĩa q̃ʒtũ ad bonitatẽ ⁊ honorabilitatẽ eſt ꝑponenda alijs ſcientijs nãlibus que ſũt de numero bonorũ honorabiliũ ꝓpter nobilitatẽ ſubiecti qđ ẽ aĩa intellectiua. Iterũ in. i. de aĩa ait. Aĩa aũt aliqd melius eſſe ⁊ antiquiuſ. i. nobilius impoſſibile eſt. Impoſſibilius autẽ adhuc intellectu. ſ. eſſe aliquid nobilius. rationabiliſſimũ eni eſſe ha bet ⁊ nobiliſſimũ ſm naturã. Ex his arguitur ſic. Ꝺmne qđ non ſubijcit̃ motui celi eſt incor ruptibile. Nam motus celi eſt cã generatiõis ⁊ corruptionis. ſed aĩa nõ ſubijcit̃ motui celi. nã nullũ minus nobile põt agere in mai⁹ no bile nec illud deſtruere. Sic itaqʒ cũ aĩa rõna lis que eſt ſpũs nobilior ſit celo qđ eſt corpus nõ ſubijciet̃ celo. Inſuꝑ hoc demonſtrari põt Quia tanto creatura eſt nobilior q̃ʒto magis appropinquat deo. vñ creature que ſunt tm̃ ⁊ ſolũ habent eſſe ſunt in infimo gradu nobi litatis. Creature que habent eſſe ⁊ viuere ſũt illis nobiliores. Multo digniores vero ſũt cre ature que hñt eſſe viuere ⁊ ſentire. Quib⁹ oĩ bus preponunt̃ creature q̃ hñt diſcernere ⁊ i telligere. Cum ergo celi habeant tm̃ eſſe. ſe quit̃ ꝙ incõparabiliter illis ſit excellẽtior aĩa. Põt adhuc aĩa inclinationes corꝑis et influ entijs corpoꝝ celeſtiũ reprimere ⁊ refrenare. Quare cũ nec a celo cauſet̃ nec illi ſubijciatur erit ꝑ conſequẽs incorruptibilis. ¶ Tertia rõ oſtendens aĩam eſſe immortalẽ dr̃ operatiõis Cuiuſlibet nãqʒ ſubſtantie corruptibilis ope ratio ſua duratõne debilitat̃ ⁊ deficit vſqʒ ad vltimũ defectũ qui eſt corruptio vel morſ. Sʒ operatio aĩe ſua duratione inualeſcit ⁊ ꝓficit q2 vt ſcribit̃ Iob. xij. ca. In antiquis eſt ſapiẽ tia ⁊ in multo tpe prudentia. ideo apparet ꝙ aĩa ſit immortalis ⁊ incorruptibilis. ¶ Quar ta rõ qua ꝓbat̃ ꝙ aĩa ſit immortalis dr̃ incli nationis. Ꝺẽs quidẽ hoĩes nãliter inclinant̃ ad deſiderandã vitã ꝑpetuã ⁊ btitudinẽ. ſed impoſſibile eſt appetitũ nãlem eſſe fruſtra ex ij. methaphi. vbi dicit Ariſto. deſideriuʒ nãle nõ eſt fruſtra. Et in li. de celo ⁊ mũdo. Natu ra nõ facit aliqđ factũ vanũ. Igit̃ neceſſe ẽ po nere aĩam imortalẽ. Hec eſt rõ Tho. in. ij. ꝯ gẽ tiles ca. lxxviij. Et in. i. ꝑte. q. lxxv. ¶ Quinta rõ dr̃ ꝑfectionis. Ad ꝑfectionẽ nãqʒ vniuerſi requirit̃ diuerſus gradus creaturaruʒ. Vnde Grego. in. iiij. dialogoruʒ. dicit. Tres vitales ſpũs creauit oĩpotens deus. Vnuʒ qui carne tegit̃ ⁊ cum carne morit̃. hic eſt iumentoruʒ ⁊ aĩaliũ irrationaliũ. Aliũ qui carne ñ tegit̃ nec cũ carne morit̃. hic eſt angeloꝝ. Et tertiũ qui carne tegit̃ ⁊ non cum carne morit̃. hic eſt ho minũ rõne predictoꝝ. Apparet ergo ꝙ ad ꝑ fectionẽ vniuerſi ponenda eſt aĩa immortalis ¶ Sexta rõ dr̃ ordinatõnis ⁊ hoc refertur ad

diuinā sapientiā. Sapientis nāq; est ordinare bona ad bonum et optima ad optimū finē Si ergo deus oia ordinauit ad hoiem videtur q homo post deū sit oim creaturarū finis. Finis āt nobilior est principio. Cū ergo mūdus sit ppetuus q̄tū ad substantiā vt patet de elementis et corporibus celestibus: ergo et anima erit perpetua. Hanc rōnem Lactantius tangit li. vij. diui. insti. vbi ait. Si hoim cā factus est mundus et ita factus est vt esset eternus. s. q̄tum ad substantiam: cur ipsi quoq; causa factus est non sunt sempiterni. At nōnulli deo nostro ingratissimi negare nō confundūtur ad hoium vtilitatē cūcta que in celo et que in terra sunt esse ordinata. Qui audire debent illud qd scribit Deuterono. iiij. ca. Solem et lunam et oia astra celi creauit dns deus in ministeriū cunctis gentibus. Et Dauid loquens ad deū cū admiratiōe dicebat. Quid est homo q memor es eius: aut filius hois qm visitas eum. Minuisti eum paulominus ab angelis gloria et honore coronasti eū et cōstituisti eū sup opa manuū tuaꝝ. Oia subiecisti sub pedibus eius. oues et boues vniuersas insuper et pecora campi. Volucres celi et pisces maris. Et de hoc Aug⁹ adhuc ita loquitur. Omnia dne sub pedibus hois subiecisti vt solus homo sup oia tua tuus esset totus. Exteriora nanq; pro corpore cuncta creasti. Ipsuz Xo pro aia aiam prote vt tibi soli vacaret te solum amaret et possideret ad solatiū. Lactantius autē li. vij. diui. insti. prius eleganter suadet mūdū sine causa factū nō esse. demū et propter hoiem a deo cōditū confitetur. Inquit ergo sic. Cū mundus oesq; partes eius vt videmus mirabilis ratōe gubernet: cū celi temperatio et equalis in ipsa varietate cursus astroꝝ luminūq; celestiū: tēpoꝝ constans ac mira descriptio: terraruz varia fecūditas: plana campoꝝ munimēta. et aggeries montiū: viriditas vbertasq; siluarum fontium saluberrima eruptio. Fluminū oportuna inundatio. Maris opulenta et copiosa interfusio: ventorū diuersa et vtilis aspiratio. terra ceteraq; oia rōne summa constent. Quis tam cecus est vt existimet sine cā esse facta in quibus mira dispositio prouidentissime rōnis elucet. Deinde sequit Lactantius insinuans q non nisi propter hoiem cuncta sint facta et ait. Quis est eni tam ineptus vel taz ociosus vt aggrediatur aliquid facere frustra ex quo nullā vtilitatē nullu3 comodū speret. q domū edificat nō ideo edificat vt tantūmodo dom⁹ sit sed vt in ea possit habitari. Qui nauem fabricat non ideo insumit operam vt tm̄ nauis appareat sed vt ea nauiget. Item qui vas alīqd instituit ac format nō propterea id facit vt tm̄ fecisse videat sed vt vas illud effectum capiat aliquid necessariū. Similiter cetera quecunq; fiunt nō vtiq; in supuacuū sed ad vsus aliquos vtiles laborantur. Mundus ergo a deo factus est non vtiq; propter ipsū mundū Neq; eni aut calore solis aut lune aut aspiratione ventoꝝ aut humore imbriū aut alimonia frugū cum sensu careat indiget. Sed ne illud quidē dici pōt q deus propter seipsū fecit mundū. qm pōt esse sine mundo sicut fuit antea. Et his oibus que in eo sūt queq; generantur deus non vtit. Apparet ergo animantiuz cā mundū esse cōstructū. qm rebus his quib⁹ constat animātes fruunt. Rursus ceteras animantes hois cā esse factas ex eo clarum est q hoi seruiunt et tutele atq; vsibus ei⁹ date sūt qm siue terrene sunt siue aquatiles nō sentiūt mundi rōnem sicut nō. hec Lactanti⁹. Vt āt breuius hanc ptē decurramus. Hugo in li. de arra sponse sic ad hoiez dicit. Respice vniuersū mundū istū et considera si aliquid in eo sit qd tibi nō seruiat. ois natura ad hunc finē dirigit cursum suuz vt obsequijs tuis famulet: tuisq; necessitatibus sm affluentiā indeficiētez occurrat. hoc celū hoc terra hoc mare hoc aer cū his que sūt in eis vniuersis explere nō cessant. hec Hugo. Res est pfecto ab oibus ponderanda q pijssimus oim pr deus tot innumeris bñficijs tot amplissimis muneribus tot abundantissimis gratijs voluerit aiaz rōnalē dotare. Ipsi corpus organicum mirabili opificio extructū cum sensib⁹ copulauit. Ipsi celos et sidera firmamenti elementaq; oia et ex illis composita seruire iussit. Ipsi angelos ad custodiā deputauit. Ipsi leges et precepta bene viuendi instituit. Et cū nec sic suū creatorē agnosceret: misit vnigenitū filiū suū qui viaz veritatis illā doceret qui errantē ad semitam vite pduceret: q deniq; illā sanguine suo precioso redimeret. Quis igit tā egregiā tā insignē tā preclarā tāq; deo charissimā creaturā ad imaginē et suā silitudinē formatā moriturā audeat affirmare. Aperi oculos tuos o aia tanto decore redimita. O aia tanta diligentia a tuo creatore custodita. O aia tanto labore a iesu filio dei et virginis quesita: tanto dolore

recupata:tanto deniqꝫ precio redempta ⁊ con
sidera in teipsa sapientiā dei qui ñ ab re circa
te tanta dignatus ē operari. ¶ Septima rō q̄
ostendimus ꝙ aīa sit immortalis dr̄ iustifica/
tionis. Clamant oēs scti iustissimū esse deum
sic pꝫ in sermone de iusticia dei in quadragesi
mali nr̄o. Et vbi esset iusticia dei si aīa cū cor/
pore moreret̄. qñ quidē tot mala in pn̄ti rema/
nent impunita. Sꝫ ꝑfecto nō sine pena trāsi
bunt impij qui in suis malis ⁊ iniquitatibus
prosperant̄ q̄r in futura vita eq̄ssimus ille de⁹
reddet vnicuiqꝫ sm̄ opa sua. vt latius dixim⁹
in pretacto sermone. Nō glorient̄ pctōres in
malicia sua:qm̄ de illis inqt in ps̄.lxxvij. Da/
uid. Consūmetur nequicia pctōꝝ. Et ps̄.xxxi.
Multa flagella pctōris. Et sapiens ꝓuerbio.
v.ca. Iniquitates sue capient impiū. Nam ⁊
Seneca in tragedijs hoc ipsū profitet̄. Inqt
āt sic. Qō quisqꝫ fecit patit̄ auctorē scelus re/
petit. Et Plato in fedrone dixit. Est in reue/
ra defunctoꝝ aīas extare:⁊ bonis melius esse
malis āt deterius. ¶ Octaua rō qua deducit̄
imortalitas aīe dr̄ remunerationis. Hoc spe
ctat ad clementiā ⁊ benignitatē dei. qui sicut
nullū malū ipunitū:ita nec vllū bonū irremu/
neratū relinquit. Hoc āt essꝫ si aīa periret cū
corpore qm̄ amici sui qui corpora coꝝ ⁊ volū/
tarijs castigatiōibus ⁊ illatis passionibus ob
tulerunt nullā inde reportassent mercedē. In/
tueamur quid apl̄i:qd ꝯfessores: qd virgines
qd ⁊ martyres egerint ꝑ dei amore. ⁊ inde cō
cludamus ꝙ si mortua foret illoꝝ aīa dei ma/
nus vacua esset a munere liberalitatis. Erra/
uerunt in solitudinibus illi. in speluncis:in ca
uernis:in scissuris petrarum ⁊ montium affli
gentes carnem vigilijs:ieiunijs:genuflexioni
bus:verberibus ⁊ disciplinis. Alij ludibria ⁊
vincula experti sunt. Alij lapidati sunt. Alij
capite cesi. Alij flammis adusti. Alij sagittis
vulnerati. Alij in mare ⁊ fluminibus demersi
Alij exquisitissimis cruciatibus necati vt deo
gloriam ⁊ honorem impenderent. Nunquid
sine retributiōe laborauerunt incassū? O pie
tas dei benedicti. O charitas p̄ris eterni. Ipe
vtiqꝫ diligentibus se bona inuasibilia prepa
rauit que oculus nō vidit ⁊ auris nō audiuit
Et ꝓpterea saluator nr̄ Matth. v.ca. suos dis
cipulos cōfortabat dicens. Bti estis cū male/
dixerint vobis hoīes ⁊ ꝑsecuti vos fuerint ⁊
dixerint oē malū aduersus vos mētientes pp
me. gaudete ⁊ exultate qm̄ merces vr̄a copiosa
est in celis. ¶ Nona rō dr̄ assimilationis de q̄
sic dicit Aug⁹ in li. de spū ⁊ aīa. Immortalis ē
aīa:ne a sui creatoris sil̄itudine discrepare vi
deat̄. Non enī poterat esse imago ⁊ sil̄itudo
dei si vllo mortis termino clauderet̄. ¶ Decia
ratio dr̄ resurrectionis. Est articulus fidei ꝙ
mortui resurgent. Et de hoc diffuse scripsi in
quadragesimali in sermone de resurrectione
generali. Quia itaqꝫ erit resurrectio que fiet
ꝑ vnionē aīarum ad sua propria corpora vir/
tute diuina. Et q̄r xp̄s surrexit a mortuis. Et
alij post mortē miraculose redierunt ad vitā
necesse habemus confiteri ꝙ aīa sit imortalis
¶ Undecima rō dr̄ orōnis. Orat ecclesia pro
defunctis ⁊ suffragia facit ꝑ aīabus in purga
torio penale debitū exoluentibus. Igit̄ aīa est
imortalis. ¶ Duodecima rō dr̄ comparatio/
nis. Comparando quippe aīam que est vltia
forma ad primā mām ponenda est aīa incor/
ruptibilis. Nam sic esse intelligibile est ꝑma/
nentius q̄ꝫ esse sensibile. Sic ⁊ recipiens esse i/
telligibile est ꝑmanenti⁹ q̄ꝫ recipiens esse sen/
sibile. Sed recipiēs eē sensibile est incorrupti
bile sm̄ suā substantiā. s. mā prima. ergo mul/
to fortius intellect⁹ possibilis qui ē receptiu⁹
formaꝝ intelligibiliū. ¶ Tertio apparet ꝙ sit
imortalis aīa ex clara exemplatione. Sūt tria
exempla lucidissima q̄ oñdunt aīam esse imor
talē in quibus tanq̄ꝫ in splendidissimo speculo
quilibet tante rei veritatē inspicere pōt.

Primū exemplū dr̄ tollerationis.
Scdm̄ apparitionis.
Tertiū exauditionis.

¶ Primū exemplū dr̄ tollerationis. vt enim
scribit Cicero in questiōibus tusculanis. Ne
mo vnq̄ꝫ sine magna spe imortalitatis se pro
patria offerret ad mortē. De martyribus cla
rū est ꝙ mortē non timuerunt quā vitare po/
tuissent si xp̄m relinq̄re voluissent. Sꝫ ad phi
losophos veniam⁹. Recitat Augusti. li. i. d ci.
dei. ca. xxij. ꝙ quidā ph̄us Theobrotus noīe
lecto Platonis libro de imortalitate aīaꝝ. de
muro se precipitē dedit. itaqꝫ iterfecit semet/
ipsū. Et Lactantius li. iij. diui. insti. ait. Multi
ex his qui eternas esse aīas suspicati sunt tā/
q̄ꝫ in celū migraturi sibipsis manus intulerūt
vt Cleantes vt Crisippus vt Empedocles ⁊
Zeno. Et ex romanis Catho qui fuit in omni
vita sua socratice vanitatis imitator. ⁊ q̄r de
cathone fit mentio. Sciendū ꝙ multi fuerūt
sic nominati. Nā fuit quidā catho censorin⁹

de quo fit mētio in libro de amicitia. et in questionibus tusculanis a Cicerone. Et a Plinio in li. de viris illustribus. Et a Valerio in rubrica de studio et industria. Hic fuit eloquentissimus litteris grecis et latinis eruditus multaqz fecit magnifica pro republica et consulēdo et preliando. Qui vt scribit in speculo gestorū mūdi tedio duplicis quartane affectus vt beatiore vita frueret semetipsū interfecit. Fuit et alius Catho filius supradicti vir bellicosus. qui vt scribit. Frontinus cū in bello contra macedonie regem pugnaret equo prolapsus cū se recollegisset animaduertit gladiū cecidisse e vagina quē fortiter recuperauit et vulneratis hostibus ad suos rediit. Quod exemplū adeo romanos animauit ad preliū et macedones terruit vt ipsi macedones vincerent. Fuit alius marcus catho filius supradicti et nepos censorini q consul in affrica diē clausit extremum. Catho āt vticensis qui et portius fuit filius precedentis marci cathonis q vticensis dr eo q in vtica libie ciuitate se occidit. cā Xo fuit vt non subiiceret cesari. qm ipse pompeianas partes secutus fuerat. Nā vt ait Tullius in. i. de officiis. Mors turpitudini ac seruituti anteponēda est. Ex hoc arguūt quidā probantes q aia sit imortalis ex auctoritate Aristo. in. iij. ethicorum. qui ait. q fortis dz se exponere morti pro salute patrie. et hoc fm iudiciū nālis rōis. Sz nisi aia esset incorruptibilis non deberet hoc appetere. qz nō esset simpliciter non cadit sub appetitu. Sed contra hoc nōnulli obiiciunt dicentes q etiā si aīa morerer cum corpore adhuc velle sustinere mortē pro liberatione patrie et pro republica esset fm iudiciū rectū rōnis. Nam melior est modicus actus virtutis intēsus q̄z vita vitiosa vel cū actu remisso p magnū tēpus. ergo fortis debz se exponere pro bono virtutis. Et qz ipse est pars cōitatis cuius bonū cōmune nāliter est magis diligendū q̄z bonū priuatū. Et ista videt fuisse opinio Scoti quā improbat Landulfus in suo. iiij. di. xliij. Quia sicut lex et rō naturalis preualet oi legi et rōni maxime create. Ita bonū entitatis naturalis preualet oi bono cuiuscunqz virtutis. vñ longe videt q sit eligibilius habere esse ppetualiter et nō virtuosū esse moraliter non dico viciosū esse sed non virtuosū q̄z habere esse morale ad modicū tempus et postea habere ppetuū non esse. Similiter puto eligibilius habere ppetuā entitatē incorruptibilē sine gloria patrie q̄z habere gloriosum esse p vnū diem et postea ppetuo anihilari. et tū maius est bonum patrie q̄z bonū virtutis. hec Landulfus. Ricardus etiā de media villa in. iij. di. xxxiij. ita scribit. Si aia morerer cū corpore vt falso quidam sunt opinati. homo nō deberet velle sustinere mortē pro liberatione patrie. Primo qz fm Augusti. in. i. de libe. arbi. Quisqs recte aliquid eligit appetendū necesse est vt melior fiat cū ad id puenerit qd elegit. Melior āt eē nō posset qui nō esset. Sed si aia morerer cum corpore hō p mortē totaliter desineret esse excepta mā prima. Ergo moriendo voluntarie p liberatione patrie melior nō esset. et sic non esset electio recta. Scdo nō debet hō voluntarie intermittere actū virtutis alicuius nisi vt liberius vacet exercitio maioris virtutis. Sz multo magis esset contra rōnem rectā eligere illud ad qd sequeret ppetua impossibilitas operandi fm quācunqz virtutē. q̄z ad tempus intermittere actus vnius virtutis nō pter exercitiū alterius virtutis. Sed si aia morerer cum corpore hō eligendo mori. eligeret illud ad qd sequeret q amplius in ppetuū fm virtutem opari non posset. Ista causa exercitij dicta sūt et vt silentiū imponat his qui dicunt non esse sufficiens immortalitatis argumentū. q illi de quibus mentionē fecimus superius et reliqui qui patriā dilexerūt imo et martyres qui xpm confessi sunt mortē nō horruerunt. ¶ Scdm exemplū in quo lucet aie immortalitas dr apparitionis. de apparitiōe aiarum diximus in sermone de transfiguratione iesu xpi benedicti. ideo tantū id nunc asserimus q volente deo ad consolationē viuorum sepius aie separate diuersimode apparuerūt. In legenda sancte Lucie scribit q orante ipsa cū matre iuxta sepulchrum sancte Agathe. Luciā somnus arripuit vidit q agathā in medio angelorū gēmis ornatam stantem et dicentem sibi. Soror mea lucia qd a me petis qd ipsa poteris prestare continuo matri tue. Nā ecce per fidem tuā sanata est. Euigilans lucia ita inuenit. Nā passa fuerat eius mater annis multis fluxū sanguis. Hieronymus in vita pauli primi heremite narrat qualiter Antonius longe positus a cella pauli vidit angelos aiam eius deferentes qui mox currēs inuenit corpus pauli flexis genibus in modū orātis erectū ita vt ipsū viuere extimaret. Sz cū ipsū mortuū didicisset dixit. O sctā aia qd gerebas in vita in morte mōstrasti. Cū

aūt non haberet vnde ſepulturā faceret venerūt duo leones ⁊ foueā parauerūt: ſepultoꝗ eo redierunt ad ſiluā. Ambroſius refert de beata agnete ꝙ eius peracto martyrio cū parentes eius octaua die iuxta tumulū vigilarēt viderunt chorum virginū veſtibus fulgentibus radiantē inter quas viderunt beatā agnetē ſimili veſte fulgentē ⁊ a dextris ei⁹ agnū candidiorē niue ſtantē: quibus illa ait. Videte ne me quaſi mortuā lugeatis: ſed cōgaudete mecū ⁊ congratulamini. qꝛ cū his oībus lucidas ſedes accepi. Propter quā viſionē eccleſia celebrat feſtū agnetis ſcdo. Conſtantia aūt virgo filia conſtantini lepra grauiſſima laborās cū hanc viſionē audiſſet tumulū eius adijt: ⁊ ibi dū orōni inſiſteret: obdormiuit. viditꝗ beatā agnetē ſibi dicentē. ſi in xp̄m credideris cōtinuo liberaberis. ad quā vocē euigilans perfecte ſe ſanatā inuenit. q̄ baptiſmū recipiens ſup corpus btē agnetis baſilicā fecit ⁊ ibi in virginitate pmāſit. In vita ſanctaꝝ Rufine ⁊ ſecunde ponit̄ qualiter apparuerunt cuidā matrone nōie plantille he due ſorores fuerūt virgines romane: parētibus clariſſimis genite. Aſterio. ſ. ⁊ aurelia que nupſerūt armentario ⁊ verino: q accuſauerūt eas ꝙ xp̄iane eēnt tp̄e Valeriani imperatoris ⁊ capte ac tradite donato prefecto poſt multa verba iuſſit rufinā prius cedi. qđ videns ſoror clamare cepit ad iudicē. Quid eſt ꝙ ſororē meā glorificas ⁊ me inhonoras. Tandē poſt m̄lta vtriſꝗ illata tormenta ducte fuerūt in ſiluā in via cornelia ab vrbe roma miliario decimo in fūdo qui vocatur bureco: ibiꝗ ruffina capite truncat̄. Secunda pcutit̄ ⁊ earū corpora feris vorāda linquunt̄. Deniꝗ Plantilla matrona in cui⁹ predio hoc factū eſt vidit eas in viſu ſedentes gēmatas in thalamo ⁊ dicētes ſibi: Plantilla deſine a flagicijs ydoloꝝ ⁊ crede i xp̄m ⁊ veni in prediū tuū ⁊ corpora nr̄a ſepeli qđ illa fecit Grego. in. ij. dialogoꝝ libro affirmat de ſctō Bn̄dicto ꝙ dū morarec̄ apud montē caſſinū: nocte qadā dū p feneſtrā cellule conſpiceret ⁊ oraret vidit fuſā lucē deſup cunctas noctis tenebras effugaſſe. Subito āt totus mundus velud ſub vno ſolis radio collectus an̄ oculos eius adductus eſt. ibiꝗ aīam germani ep̄i capuani ad celū deferri vidēs. Cōperit āt poſt ea ꝙ illa hora migraſſet a corpore. De ſanctis geruaſio ⁊ ꝓthaſio geminis fratribus q martyrio coronati fuerunt in ciuitate mediolani ſcribit Ambroſius in ſermōe q legit̄ in officio matutinali feſtiuitatis eoꝝ: qualiter cū eorū corpa trecentis annis ⁊ vltra latuiſſent ab eo reperta ſunt mō qui ſequit̄. Quodā nāꝗ quadrageſimali tp̄e ipſi in orōni poſito: nec apte vigilanti nec integre dormienti apparuerunt duo pulcherrimi iuuenes veſtibus candidiſſimis. i. colobio ⁊ pallio induti caligulis calciati ſecū manibus extenſis orantes. qua viſiōe elapſa rogauit dominum vt eum ludificari non fineret. ſi vero aliquid viſio illa expeteret boni iterum appareret. Simili modo canente gallo orantes ſecum iuuenes apparuerūt. Tertia vero nocte nō dormienti ſed ſtupenti cū tertia ſibi apparuerunt pſona que ſil̄is paulo ap̄lo videbatur ſm ꝙ in pictura proſpexerat illiſꝗ tacentibus ap̄l̄us ſibi dixit. Iſti ſūt qui nihil terrenū deſiderantes monita mea ſunt ſecuti: quoꝝ corpora in eo reperies loco in quo ſtas duodecim pedū altitudine terre coopertā archam reperies: ⁊ ad caput coꝝ libellū in quo ortus coꝝ continet̄ ⁊ finis. Ita eni ſepelierat illa corpora philippus quidā xp̄ianus. Conuocatis ergo vicinis coepiſcopis: ipſe ambroſi⁹ prior terre foſſor acceſſit. Et oīa ꝓut dixerat ſibi paulus ī illa viſiōe inuenit. Corpora vero ita ſunt repta ac ſi ipſa hora ibidē fuiſſent poſita. Inſuper ⁊ odor mirabilis inde flagrabat: m̄l̄taꝗ ibi miracula illoꝝ meritis coruſcarūt Et vt inqt Aug⁹ li. xxij. de ci. dei. In illis diebus ipſo preſente ⁊ impatore ac multitudine gētiū: cecus quidā ad corpa martyrū geruaſij ⁊ prothaſij lumen recepit. In hac inuentione pax inter longobardos ⁊ romanū imperiū reformata fuit. Ideo Gregorius papa in introitu miſſe cantari inſtituit. Loquet̄ dn̄s pacē in plebē ſuā. De pr̄e vero beato Franciſco narrat dn̄s Bonauentura. ꝙ hora tranſitus eius miniſter fratrū tūc tp̄is in terra laboris auguſtinus nōie in extremis laborās cū iā diu pdidiſſet loquelā audiētibus qui aſtabant ſubito clamauit ⁊ dixit. Expecta me pr̄ expecta ecce iā venio tecū. Querentibus āt fratrib⁹ ⁊ mirantib⁹ cui ſic loqueret̄. btm̄ frāciſcū euntē in celū ſe videre aſſeruit. Statiꝗ h̄ dicto ⁊ ip̄e feliciter requieuit. Eadē hora ep̄o aſſiſinati qui ad oratoriū michaelis archāgeli p̄ deuotōe acceſſerat in monte gargano btūs franciſcus iocūdus apparens mundū ſe dixit relinquere ⁊ ad celū cū exultatōe tranſire. Mane ſurgens ep̄s ſocijs narrauit que vidit. Et aſſiſiū rediens cū

perquisiss; sollicite certitudinaliter cõperit. ꝙ
ea hora qua sibi ꝑ visionẽ innotuit beatus pa
ter ex hac vita migrauit. Inueniunt̃ ⁊ alie hu
iusmodi apparitiones quas longu; esset enar
rare. Ex quibus cogimur indubitanter tenere
ꝙ aĩa sit immortalis. ¶ Tertiũ exemplũ dicit̃
exauditiõis. Quisnã non videat ⁊ per experi
entiam comprehendat quot ⁊ viri ⁊ mulieres
qui in suis necessitatibus sctõrum ⁊ sanctarũ
precipue virginis immaculate matris dei im
plorãt patrociniũ: exaudiãtur. Taceamus mi-
racula que suꝑ hoc indies in ecclesia clarescũt
Oculos tñ cordis ⁊ corporis cõuertamus ad
sacra templa q̃ in dei ⁊ celoru; regine aliorũq;
honore ꝑ orbem constructa sunt. Cur nõ mi-
remur in tantarũ imaginũ aliarũq; rerũ aspe
ctu in quibus indicant̃ ꝙ hoĩes in tribulatio
nibus positi interuenientibus sanctis libera-
ti fuerunt. Sunt in italia ecclesie deuotissime
virginis noĩe dedicate. Sancta maria de mar
tyribus apud melfictũ in Apulia. Sãcta ma-
ria de casali apud Brundusiũ. Sancta maria
de angelis apud Assisiũ. Sancta maria de lo
reto apud Rachanetũ. Sancta maria annun
ciata Florentie. Et alie sic vulgo noĩate. in q-
bus cernunt̃ in imaginibus cereis ⁊ argẽteis
alijsq; rebus oblatis bñficia suscepta ab illis
qui se virgini cõmendarunt. Quid rõnes que
rimus? Quid phoꝝ sententias exquirimꝰ? cũ
ipsi effugere nõ valeamus tã varia tãq; luci-
dissima immortalitatis aĩaꝝ exempla. ¶ Se-
cundũ dubiũ principale fuit vtrũ aĩe separa-
te transferant̃ ad aliqua loca. Et circa hoc tri
plex inuenit̃ opinio falsa quorundã. Prima
eoꝝ q dixerunt aĩas transire de corpore in cor
pus: ita ꝙ cũ separat̃ ab vno vnit̃ alteri ⁊ post
ea alteri vsq; ad corpa bestiaꝝ. Et hec opinio
ascribit̃ ipsi Platoni. de q̊ ita scripsit Augꝰ
li. x. de ciui. dei ca. iij. Platonẽ aĩas hoĩm post
mortẽ resolui vsq; ad corpora bestiaꝝ dixisse
certissimũ est. Sed mirandũ est ꝓfecto plato-
nẽ talia fuisse locutũ: de quo Valeriꝰ in rubri
ca de studio ⁊ industria inquit. Plato cũctoꝝ
mortaliũ sapientissimus habebat̃ adeo ꝙ si a
celo iupiter descendiss; nec elegantiori nec be
atiori facundia esset vsurus. Refert adhuc de
ipso Apuleius in li. de vita Platonis. ꝙ cum
Ariston pr̃ eius ad ipsũ instruendũ deferret
ad Socratẽ nocte precedẽte viderat in quiete
doctor socrates ꝙ pullus odoris ⁊ candoris
eximij vocisq; sonoris ipsius volabat in sinũ

postmodũ de sinu exiens cantando volabat ĩ
celũ. Cu; mane vidisset puerũ sibi adductũ di
xit somnũ cõpletũ esse. Quid plura? vt supiꝰ
cõmemorauimus de ĩmortalitate aĩaꝝ copio
se disseruit. Quõ igit̃ ad tantã insaniã deue-
nisse credendus est vt circulationẽ illã aĩaru;
posuerit: nisi forte dixerimꝰ qꝛ vt hõ errare po
tuit ac sibimet ꝯdicere. Tñ quicqd sit d̃ eo opi
nionẽ istã impijssimam expugnare debemus
Inqt eni Riccardus in. iiij. di. xliij. ꝙ ꝯ illã ñ
tñ est scriptura sacra ĩmo oĩs philosophia.
Vñ Aristo. i. i. de aĩa redarguit pithagoricas
fabulas dicentes quãlibet aĩam qõlibet corpꝰ
posse ingredi ex eo ꝙ videt̃ vnũquodq; corpꝰ
hr̃e speciẽ ⁊ formã ꝓpriã. Et. ij. de Aĩa dicit
ꝙ nõ cõtingit aĩam acciꝑe qõlibet corpus. qꝛ
vniuscuiusq; actus aptus natus est fieri in ꝓ
pria mã. Et inde ẽ vt ponit Tho. i. ꝑte. q. cxvij
ꝙ aĩa sepata sua nãli virtute nõ põt mouere
aliqd̃ corpꝰ. Et licet corpa obediãt angelis ad
motũ localẽ nõ tñ obediunt aĩe separate. Rõ
qꝛ angeli sunt substantie spũales quarũ virtu
tes nõ determinant̃ ad aliqua corpora ⁊ sunt
nãliter a corꝑibus absolute. Et iõ diuersa cor-
pora eis obedire pñt ad motũ. Sed cũ alicuiꝰ
substantie spũalis seꝑate virtus motiua de-
terminet̃ nãliter ad mouendũ aliqd̃ corpus ñ
poterit illa substantia mouere corpus maius
sed minus. Vñ cũ aĩa ſm suã nãm determine
tur ad mouendũ corpus cuius est forma nullũ
aliud corpus sua nãli virtute potest mouere.
Quare merito condẽnant̃ hi qui fallacijs de-
monũ facile credunt dũ ipsi quorundã viuoꝝ
corpa obsidentes simulant se esse aĩas defun-
ctoꝝ. Fuerũt eiusmõi delusiões q̃; plurime die
bus meis sicut scripsi in libro de timore iudi-
cioꝝ dei de illa q̃ neapoli obsessa fuit ⁊ q̃; plu-
rimos in errorẽ ducebat: dũ diabolus qui loq̃
bat̃ ꝑ eã fatebat̃ eẽ se aĩa; comitis iacobi pic-
cinini. Anno insuꝑ dñi. Mͦ cccc°. xl. In parti
bus terre ydronti ⁊ terre bari multi sic obsessi
aiebant se esse aĩas quorundã qui diebus illis
ex hac vita migrauerant. In vrbe predicante
me ibi Anno dñi. Mͦ cccc°. lxxiiij. decapitatꝰ
fuit quidã iudeꝰ eo ꝙ aliũ de suo genere inter
fecerat. pꝰ paucos xo dies puella qdã hebrea
loq cepit nũc in ꝑsona vniꝰ illoꝝ nũc ĩ ꝑsona
alteriu s. Et dũ ãboꝝ ꝑtes ꝯcurrerẽt ad nouũ
spectaculũ aꝑiebant mlta secreta domꝰ illoꝝ
rñdebantq; ad ĩnirogata sic faciebãt dũ viue
rẽt hortabant̃q; suos vt se inuicẽ pacificarẽt

Multaqꝫ confinxerũt mendacia pollicentes
iudeis eternã salutẽ. Tandẽ demones illi reli-
querũt puellã ⁊ sic cessauit rumor exortus in
plebe. Scđa falsa opinio fuit alioꝝ q credide-
runt aīas separatas latitare in sepulchris suo
rũ corpoꝝ seu in locis vbi ossa vel cineres suo
rum corpoꝝ seruarent᷑. Ideo de xp̄o vt scripsi
mus in sermone de resurrectione laçari inqt
Theophil⁹ altius clamauit vt refrenaret ora
gentiliũ fabulantiũ in tumulis latitare aīas
defunctoꝝ: quare alta voce dixit. Laçare veni
foras quasi aduocaret de longinquo. Non est
igit᷑ opinio illa vera neqꝫ vllo pacto admittẽ-
da. Tertia falsa opinio est quorundã qui dixe-
runt ꝙ aīa nõ est in locis corporalibus sed cor
poraliũ similibus siue in requie siue in dolori-
bus: qꝛ aīa separata nõ dependet a loco corpo
rali. Sꝫ huic opinioni obstat tota theologoꝝ
turba qui oẽs in hanc sententiam cõueniunt:
videlicet: ꝙ aīe post mortem sunt in aliquib⁹
receptaculis. Nam vt inqt Riccardus in. iiij
di. xlv. Sicut angeli qui sunt spũs sunt in ali-
quibus corporalibus locis nõ circũscriptiue
sed diffinitiue: sic ⁊ aīa separata non obstante
ꝙ sit spiritus. Et q̄uis aīa separata non ma-
gis conueniat cum vno loco quã cũ alio ratio
ne sue essentie cum ex loco natura eius nõ de-
pendeat: tamen ꝓpter operationes quas in lo
co exercere debet vel circa eam debent exerce
ri magis sibi cõuenit vnus locus q̄ꝫ alius. Ex
quo duplex illi locus debetur. Primus pena-
lis. s. infernus. de quo ait Seneca in tragedijs
Ingens vorago faucibus vastis patet. Latũ-
qꝫ pandit oībus populis iter. Sunt v͛o in in-
ferno quattuor mansiones. Prima inferior i
qua sunt aīe damnate pro solo peccato morta
li actuali que puniuntur pena sensus. de hoc
dicitur in tragedijs Senece. Ipsaqꝫ morte pe
ior est mortis locus. Scđa mansio in q̄ sunt
aīe ꝓ solo peccato originali damnate que pu-
niuntur tm̄ pena damni. Tertia mansio est in
qua de lege cõmuni purgantur aīe que deces-
serunt in charitate conferentes secũ aliquod
purgabile. Quarta v͛o mansio est in qua re-
quiescebant aīe que decedebant cũ charitate
que nihil purgabile secum portabant: vel que
portauerunt ⁊ purgate erant. hec ante xp̄i ad-
uentũ dicebatur sinus abrahe. Quia eni abra
ham primus ab infidelibus separauit se ⁊ fi-
dei signaculũ distinctiuũ accepit. Ideo locus
requiei qui debebat᷑ aīe ꝓpter fidẽ ⁊ charitate
formataꝫ sinus abrahe dictus est. Post xp̄i
v͛o aduentũ quarta ista mãsio vacua est: qm̄
apta est ianua celi merito passionis xp̄i: ⁊ aīe
decedentes in charitate nihil purgabile secũ
ferentes statim euolãt. Unde patet ꝙ nõ eũ-
dẽ locũ intelligimus mõ sinũ abrahe cũ roga
mus aīas in illũ deferri: cum eo qui ante xp̄i
aduentũ sinus abrahe dicebat᷑. Scđus locus
qui debet᷑ aīabus separatis est locus delectabi
lis celũ videlicet empirreũ. de q̄ suo loco abun
de dicemus. Propter que oīa vt ponit La
ctantius li. iij. diuina. insti. Esse inferos Zeno
stoicus docuit: ⁊ sedes quidẽ pioꝝ ab impijs
esse discretas. Et illos quidẽ quietas ac dele-
ctabiles incolere regiones. Nos v͛o penas
luere in tenebrosis locis ⁊ ceni voraginibus
horrẽdis. Et Seneca in tragedijs inducit the
seum dicentem. Quisqs placide potẽs dñsqꝫ
vite seruat in vacuas manus. Et in cruentũ
mitis imperiũ regit. Animeqꝫ parcit longa ꝑ
mensus diu. Felicis eui spatia vel celũ petit
Uel leta felix nemoris helisij loca. Scđm oẽs
poetas helisij campi pioꝝ apud inferos sunt
in quibus vt ipsi dicunt bonorum sedent aīe.
¶ Tertiũ dubiũ principale fuit. vtrũ loca fa-
ciant ad delectationẽ vel penã aīabus separa
tis. Et ad hoc ita rñdet Riccardus vbi. s. Q̄
receptacula corꝑalia aīarum in aliquo augẽt
delectationẽ earum vl᷑ afflictionẽ. Celũ enim
empirreũ q̄uis in nullo augeat aīaꝝ beatarũ
delectationẽ essentialẽ in aliquo tñ auget de-
lectationẽ accidentalem inq̄ꝫtum ille aīe locũ
illum plusq̄ꝫ alia diligunt: presentia autẽ rei
dilecte aliquã causat delectationẽ. Ratio aũt
quare illũ locũ pre ceteris diligunt triplex est.
Una quia sciunt locum illũ sibi esse deputatũ
a deo quem sũme diligunt. Alia qꝛ in illo ꝓ-
pter excessum nobilitatis sue nature suꝑ alia
corpora expressius q̄ꝫ in alijs locis refulgere
tanq̄ꝫ in effectu diuinã bonitatẽ conspiciũt
Tertia qꝛ illius loci sublimitas luminositas ⁊
imobilitas suã spũalẽ sublimitatẽ ⁊ lumino
sitatẽ ⁊ quietis ꝑpetuitatẽ expressius q̄ꝫ quali
tates alioꝝ locoꝝ representant. Unusquisqꝫ
aũt ceteris paribus plus diligit illud qđ ẽ ma
gis repñtatiuũ sue nobilitatis. Receptacu-
la ẽt damnatoꝝ in aliquo augent coꝝ afflictõ
nem qꝛ locũ illũ odiunt triplici de causa. Pri
ma qꝛ sciunt ipsum sibi fore deputatũ a diui-
na iusticia quam odiunt. Alia qꝛ illius loci vi
litas est obligationis sue ad penam perpetuã

rememoratiua seu repsentatiua. Tertia qr est contentiu⁹ ignis illius quo affligunt. Ex hoc Tho. i. pte. q. lxiij. dicit ꝙ locus nō est penalis angelo aut aie quasi afficiens alterando nām: sed q̄si afficiens voluntatē ꝯtristando dū angelus vel aia apprehendit se esse in loco nō cōuenienti. Receptaculū āt in q̊ purgant aie in aliquo auget eaꝝ afflictionē nō qr ipsū odiāt volūtate deliberatiua cū sint in charitate ꝛ sciant illū sibi esse assignatū ad tp̄s a diuina iusticia quā diligūt ad eaꝝ purgationē. Sꝫ qr ipm nāli motu voluntatis refugiūt sub rōne qua suā obligationē ad penā q̄zuis tpaneā representant ꝛ sub rōne q̄ ignē ꝯtinet q̊ affligūtur.
¶ Quartū dubiū p̄ncipale fuit vtrū aie separate exeant aliq̄n de locis ad q̄ trāsferūt. Et quidā dicunt ꝙ nō. ex eo ꝙ Job. vij. scribit. Qui descendit ad inferos nō ascēdit. Insup Aug⁹ li. de cura ꝓ mortuis agenda ait. Si in rebus viuētiū interessēt aie mortuoꝝ me pia'mr̄ nulla nocte desereret q̄ me terra mariq̄ꝫ secuta est vt mecū viueret. Si ḡ exirent aliq̄n de receptaculis suis aliq̄n interessent rebus viuentium. Alij ꝯriū ꝓbāt ex eo ꝙ vt scribit Matth. xvij ca. in transfiguratione saluatoris nr̄i moyses apparuit cū helia. Ob qd̄ Aug⁹ li. ꝯtacto ait. ad viuos aliq̊s mitti ex mortuis. Pro hac ambiguitate remouēda rn̄det. Riccard⁹. ꝙ aliq̄n aias exire de receptaculis suis dupliciṫ pōt intelligi. Vel p diuinā potentiā: vel p nām propriā. Primo mō de inferno ꝛ de celo exeunt alique aie non in ppetuū sed ad tp̄s nec de lege cōi sed ex aliqua speciali cā. Sic ēt d̄ purgatorio aliq̄ exeūt ad modicū tp̄s an̄ expletioneꝫ pene sue post cuius expletionē illuc ampli⁹ nō reuertunt. In iudicio āt oēs aie tam existētes in celo q̄ꝫ in inferno exibunt s̄m cōem legē diuine iusticie ad cadē iterū loca cū suis corporibus reuersure ꝛ in eis in ppetuum pmansure Per nām vo ꝓpriā dixerūt quidā nō posse aias de suis receptaculis exire affirmantes ꝙ aia humana nullo mō est mobilis s̄ꝫ locū nec p se nec p accidens. Et si ponat alicubi p substantiā suā nūq̄ꝫ mouebit de vbi ad vbi. Sed articulus iste excōicatus est a dn̄o Stephano ep̄o parisiensi. Ideo s̄m Riccardū dicenduꝫ ē ꝙ de suis receptaculis exire possent aie que vellent nisi ꝓhiberent a superiori virtute. Sꝫ de lege cōi exire ꝓhibent ille q̄ sūt in purgatorio ante expletā penitentiā. ꝛ ille q̄ sunt in inferno ante iudiciū. Ille vo que sūt in celo exire nolunt vsq̄ꝫ ad tp̄s resurrectōis resūptionis. s. corpoꝝ suoꝝ. nisi aliq̄n videant placere deo ex aliq̄ speciali cā. Vn̄ videt aliquibus ꝙ oēs descenderūt de celo in obitu btē virginis marie pp eius reuerentiā: ꝛ cū ea iterū ascenderūt in celū. Ab Augustino ergo dicunt aie nō posse interesse rebus viuoꝝ p ꝓpriā nām qr eaꝝ virt⁹ nō pōt ꝯrie supiori virtuti qua ꝓhibent. Idō p hec dicta soluunt oēs pplexitates. Si igit nō habem⁹ hic ciuitatē manenteꝫ Si tā felix iocundaq̄ꝫ bn̄facientib⁹ habitatio disposita est. Si regnū celoꝝ pacifice possidēdū nobis ꝓmittit contēnam⁹ infima hec atq̄ꝫ terrena. Et queramus que sursū sunt vt sic puenire possim⁹ ad regionē illā opulentissimā btōꝝ in qua deus bn̄dictus viuit ꝛ regnat in secula seculoꝝ. Amen.

¶ Sermo vigesimusquartus de ꝯceptōe btē marie virginis de q̄ varie sunt opiniones doctoꝝ: licet festū ab ecclesia celebret.

Ondū erant abyssi ꝛ ego iā ꝯcepta erā. Sapientis verba sūt ista originalit Prouerbioꝝ viij. ca. ꝛ in epl'a hodierne festiuitatis. Ob singularē ꝛ p̄cipuā reuerentiā quā totus mūd⁹ ad virginē gloriosissimā gerit festū ꝯceptionis eius annuatim p terraꝝ orbē solēniter celebrat. Sunt eni tot innumera amplissimaq̄ꝫ beneficia meritis ꝛ intercessione illius pijssime matris a deo p̄re ipsiusq̄ꝫ filio ꝛ spū sctō nobis exhibita vt merito ad eā colendā laudandā honorandāq̄ꝫ oibus viribus obligemur. Ipsa nos ꝓtegit ab hoste maligno. Ipsa iratū deū pp excrescētes mortaliū iniquitates sepissime placat. Ipsa nomē eius inuocantib⁹ presidia liberalissime p̄stat. Et nō ē q se abscōdat a calore charitatis ꝛ beniuolētie sue. Quapꝓpter vt hodierna die ꝯceptiōis illius dignitas agnoscat de ipsa in p̄nti sermone quedaꝫ perpulchra dicemus: audientes aurib⁹ cordis virginē benedictā dicentē verba in themate posita. Mondū erant abyssi ꝛ ego iam ꝯcepta eram. In q̄bus triplicē virginis conceptionē distinguemus.

Prima dr̄ diuinalis.
Scd̄a supernalis.
Tertia maternalis.

¶ Q deus ab eterno concepit virginē in sua mente oibus puris creaturis preferendam.

Capitulum j.

PRima virginis illibate conceptio dr̄ diuinalis. qn̄. s. ab eterno deus cõcepit illã in sua mẽte. Ad qð intelligendū scire debem⁹ ꝙ ꝓpositū cordis dr̄ cõceptio. vñ cū quis deliberat aliquid facere dicere solet ita cõcepi aio Sic deus anteq̃ꝫ aliquid crearet in sua voluntate firma ꝛ icõmutabili ꝓposuit creare vnã puellã virginẽ sanctissimã q̃ esset filij sui vnigeniti futura mr̄: spūs sci camera: porta paradisi ac celi regina. Sed hoc loco querenduꝫ est vtrū beata virgo fuit ꝓducta ante oẽm creaturam. Nam de ipsa ecclesia dicit illud Ecclesiastici. xxiiij. ca. Ab initio ꝛ ante secula creata sum. Et iterū in epl'a huius solennitatis inducitur virgo dicens illud Prouerbiorꝫ. viij. ca. Dñs possedit me ab initio viaruꝫ suarū añq̃ꝫ quicq̃ꝫ faceret a principio. Ab eterno ordinata sum ꝛ ex antiquis anteq̃ꝫ terra fieret. Nec dum erant abyssi ꝛ ego iam cõcepta erã. Nec duꝫ fontes aquarū eruperant. nec dū montes graui mole constiterant. Ante oẽs colles ego parturiebar. Que verba ita sonare videnẗ ꝙ ipsa producta fuerit ante productionẽ quarūcunqꝫ rerū. Et si diceretur ꝙ ipsa loquiẗ q̃ꝫtū ad esse qð habuit in mente diuina non in proprio genere. neqꝫ sic erimus de veritate declarati cū ſm doctrinã dñi Bonauẽture in. i. di. i. O ia, que nunc sunt queqꝫ fuerunt a deo producta ꝛ ꝓducenẗ vsqꝫ in finẽ fuerunt ab eterno in deo ſm causatiuã potentiã ꝛ ſm silitudinis presentiam que tñ habent ex tp̄e actualem existentiã. Elementa itaqꝫ ꝛ corpora celestia angeli ꝛ hoies ꝛ cuncta que sunt fuerunt in mente diuina anteq̃ꝫ essent: ergo non magꝭ hoc competit virgini dignissime q̃ꝫ reliquis creaturis. Et si dicimus ꝙ virgo fuit in ꝓprio esse vel genere ante oẽm creaturã tunc irridere nos possent fidei ꝛ religionis nostre aduersarij: cum btã virgo nata fuerit ex Joachim ꝛ anna sexta etate mundi: que iesum peperit eadem etate ꝛ ab vrbe condita anno septingentesimoquinquagesimosc̄do. Ideo in hac p̄te inducimus sniam Augustini. xij. libro confessionū vbi ait. ꝙ aliquid dr̄ prius altero quattuor modis. Primo eternitate sic deus p̄cedit omnem creaturã. Sc̄do origine sicut sonus precedit cantum. Tertio tp̄e sic flos precedit fructū Quarto electione vel dignitate. sic aliquis p̄eligit fructū magisq̃ꝫ florem. Virgo igiẗ fuit prior oi creatura excepta natura creata sui dilectissimi filij electione siue dignitate. Sicut a simili dixit de xp̄o ioãnes baptista Joãnis. i. ca. Ipse est qui post me venturus est qui ante me factus est ſm diuinitateꝫ: de xp̄o dicimus genitū nõ factū: ſm humanitatẽ Xo dū xp̄m cõcepit virgo ioãnes in vtero matris agebat sextū mensem. Quare Gregorius in omelia exponit ante me factus est. i. mihi prelatus in dignitate. Et si obijcereẗ. ꝙ angeli sunt prestãtiores ꝛ digniores hoibus cum sint intellectuales substantie quõ virgo sanctissima angelicam sublimitatẽ excedere põt. Ad hoc rñdere possum⁹ ex dictꝭ dñi Bonauen. i. i. di. xliiij. in questiõe vtrū deus potuit virginẽ facere meliorẽ. Q2 beata virgo põt considerari tripliciẗ Primo q̃ꝫtū ad statum nãlis conditionis: ꝛ sic fuit paulominus ab angelis minorata. Angelus enim ſm suã essentialem nãm potior est virgine. Sc̄do q̃ꝫtū ad grãm conceptionis q̃ data est ei vt cõciperet xp̄m essetqꝫ verissima eius mater. Et q̃ꝫtum ad hoc transcendit dignitatẽ oim creaturarū: oim hoim: oimqꝫ angelorum. Nam in illo vno consensu cum dixit. Ecce ancilla dñi: plus meruit consentiendo in conceptionẽ xp̄i q̃ꝫ oẽs creature siue angeli siue hoies in oibus suis actibus motibus ꝛ cogitationibus. Et quidẽ oẽs quicunqꝫ meruerunt nihil plus potuerunt mereri nisi ſm diuersos status gloriã felicitatis eterne. Nec ãt virgo illo glorioso consensu meruit primatum orbis: dñm vniuersi: extinctionẽ fomitis ꝛ oim gratiarꝫ: donorū ꝛ virtutū plenitudinẽ sceptrū regni sup̄ oẽs creaturas: fecunditateꝫ in virginitate. ꝛ maternitateꝫ vnigeniti filij dei. ꝛ vt adoreẗ in regno celorꝫ adoratione dulie dignioris. Tertio põt considerari btã virgo q̃ꝫtū ad excellentiã glorificationis: q2 vt ecclesia cantat. Exaltata est sc̄tã dei genetrix sup̄ choros angelorꝫ ad celestia regna. Ipsa nãqꝫ fuit illud indiuiduū singulare qð ꝛ si nõ in nã in grã tñ ꝛ gloria oibus angelis est prelatū Dignitas ãt grẽ ꝛ multo plus dignitas gl'ie incõpabiliter transcẽdit dignitatẽ nãe. Nam ꝛ hoc seruaẗ adhuc in demonib⁹ in quib⁹ dona nãe manẽt integra ꝛ splendidissima cū tñ ipsi vilissimi ꝛ turpissimi abiectissimi ꝑꝑ culpam habeanẗ: magnificata, ergo fuit a deo tã p̄clare virgo illa delicatissima vt preter filiuꝫ eius nulla creatura possit exequari. O femina sup̄ oia ꝛ ab oibus bñdicta: preelectū ꝛ dignissimū vasculū fabricatū a primo artifice: erarũ

diuinoꝝ charismatū. Elegit te deus ⁊ ꝑelegit vt in tabernaculo tuo deus ⁊ hō nouē mēsibꝰ habitaret. Audeo dicere ꝙ ꝓꝑ virginē in mēte diuina conceptā ꝑ multa annoꝝ milia anteꝙ̄ nascerer humanū genus fuit preseruatū in eē. Constat eni ꝙ pro prima transgressione Adā ⁊ eua nō solū mortis sed annihilationis exterminiū meruerūt. Et diuina vltio q̄ acceptōez ꝑsonaꝝ ignorat. sicut nec culpā angelicā sic nec humanā dimisisset impunē. Sed ꝓꝑ precipuā reuerentiā quā ad virginē habebat qr eaz ab eterno sup oēs creaturas nō vniendas deo q̄ creande erant dilexit preseruati sūt ꝓthoplausti nec in nihiluz redacti. Rō est qr hec puella erat in lūbis Ade fm rōnem seminalē: ⁊ potētia ꝓducēde puelle erat īpressa in primis parentibus donec in actū educeret. De ea āt debebat nasci iesus qui in adā erat solū fm corpulentā substantiā de virgine educendꝰ ⁊ de nulla alia. Indulsit ergo deus primis parentibus nec eos annihilauit: qr sic nō fuisset nata beata virgo ⁊ ꝑ ꝯsequens nec iesus siue deus carnē humanā vestisset. Ergo ꝑ istā nobilem creaturā saluauit deꝰ primos parentes de prima transgressione: ⁊ Noe de diluuio: ⁊ Abraham de cede regū: Isaac de ismaele: Jacob de esau. Populū iudaicū d̄ egypto: d̄ manu pharaonis: d̄ mari rubro: de ptāte diuersoꝝ regū tyrānoꝝ: de Nabuchodonosor ⁊ captiuitate babilonica: Dauid d̄ leone: d̄ Golia ⁊ d̄ Saul. Et breuit oēs indulgentias ⁊ liberationes factas in veteri testamēto n̄ dubito deū fecisse nisi ꝓ hꝰ amore puelle ⁊ reuerētia quā deꝰ ab eterno ꝑordinauit suis cūctis opibus ꝑ̄ponēdā.

¶ Quod angeli a principio cognouerunt xp̄m de virgine nasciturū. ¶ Capitulum. ij.

Secūda ꝯceptio virginis admirande dr̄ supnalis. Cōceperūt qdē illā angeli dū a p̄ncipio sue btitudinis cognouerūt xp̄m incarnādū ⁊ ex cōsequenti de virgine nasciturū. Ad qd̄ plene intelligendū dicit sctūs Tho. i. pte. q. lvij. ꝙ in angelis est duplex cognitio. Vna nālis fm quā cognoscūt res tū ꝑ existentiā suaz tū ꝑ species innatas ⁊ hac cognitōe mysteria gr̄e cognoscere nō pn̄t qr ex pura dei volūtate dependent. Si eni vnus angelus non pōt cognoscere cogitatōes alterius ex volūtate eius dependentes multo minus potest cognoscere ea que ex sola dei voluntate dependēt. Est āt alia angeloꝝ cognitio que eos beatos facit q̄ vident verbū ⁊ res in verbo: ⁊ hac quidē visione cognoscunt mysteria gratie ⁊ quidē omia nec equaliter oēs: sed fm ꝙ deus eis voluerit reuelare: ita tn̄ ꝙ superiores angeli ꝑspicatius diuinā sapientiā cōtemplantes plura mysteria ⁊ altiora in ipsa dei visione cognoscūt que inferioribus manifestant eos illuminādo. Et hoꝝ etiā mysterioꝝ: quedā a principio sue creationis cognouerūt: quedā vo post modū fz ꝙ eoꝝ officijs cōgruit. Quare ⁊ mysteriū incarnationis in generali sumptū oibus reuelatuz est a principio sue beatitudinis. Cuius rō est qr hoc ē quoddā generale principiū ad qd̄ oia eoꝝ officia ordinantur. Oēs eni sunt administratorij spiritus in ministeriū missi ꝓpter eos qui hereditatē capiunt salutis. vt dr̄ ad Hebreos ca. ij. qd̄ quidē fit ꝑ incarnatiōis mysteriū. Vnde oportuit d̄ hoc mysterio oēs a principio cōmuniter edoceri. de hoc sic dic̄ Augꝰ li. v. sup Genesim ad litteraz. Sic fuit incarnationis mysteriū absconditū a seculis ī deo vt tn̄ innotesceret principibus ⁊ ptātibus in celestibus. Loquendo tn̄ de sacramento incarnationis q̄ʒtū ad speciales conditōes. Sic nō oēs angeli a principio de oibus sūt edocti: imo quidā etiā superiores angeli postmoduz didicerunt. vt refert Dionysius. vij. ca. de celesti ierarchia. Vn̄ paulus ad Ephesios. iij. ca. dicebat. Mihi āt oim sanctoꝝ. i. aploꝝ minimo data est gr̄a hec in gentibus euangelizare inuestigabiles diuitias xp̄i ⁊ illumiare oēs que sit dispensatio sacramenti. s. redemptōis ꝑ xp̄m facte que dispensabilis est gentibus sic̄ ⁊ iudeis fm glo. Nicholai de lira. absconditi a seculis in deo q oia creauit vt innotescat principibus ⁊ ptātibus in celestibus ꝑ ecclesiam multiformis sapientia dei fm prefinitionē seculoꝝ quam fecit in xp̄o iesu dn̄o nr̄o. hec ibi. Hoc loco dicit Nicholaus de lira ꝙ angeli sancti non cognouerūt ad plenū mysteriū xp̄i incarnati extendendū ⁊ dilectionē vsqꝫ ad vocationē gentiū: donec predicātibus apl'is fuit impletū. Quia ante habuerūt tm̄ simplicē noticiā que pōt dici abstractiua inq̄ʒtum est rei non presentis. Sed qn̄ fuit impletū habuerūt noticiā experimentalem siue intuitiuā. Sicut astrologꝰ ꝑ motū celi certitudinaliter cognoscit eclipsim futurā tn̄ adhuc perfectius eam cognoscit qn̄ videt eā actu existentē. Alij vo dicūt ꝙ angelis innotuit mysteriū xp̄i de vocatione gentiū simplicit ⁊ oi mō ꝑ ecclesiā. i. ꝑ predicationē aploꝝ qd̄ tn̄ q̄ʒtuz ad hoc antea

nullo mō cognouerant. Quicquid sit negare
nō possum⁹ ꝙ a principio sue btitudinis vt ē
predictū reuelationē habuerūt de xp̄o de vir-
gine nascituro. Puto nanqꝫ ꝙ post illā solen
nissimā victoriā quā habuerunt de lucifero ⁊
sequacibus suis dū plenā btitudinē obtinuis
sent. Quia angeloꝝ ruentiū sedes erāt vacue
benigne rex celoꝝ excelsus de⁹ suo mō oībus
dixerit. O astra matutina. O mee creature no
bilissime. Gaudere ⁊ exultate qm̄ ex hoīb⁹ sal
uādis iuxta vniuscuiusqꝫ merita vr̄i ordines
ꝑficient ⁊ implebunt ruine. Ad id Xo exequē
dū dū venerit plenitudo tp̄is. Sponsā accipi
am puellā vnā virginē ⁊ plenaꝫ grā in cuius
vtero spū sctō cooperante incarnabit filius
meus vnigenitus ⁊ dilectus. Sonuit hec vox
cū ingenti leticia in mentibus angeloꝝ qui ꝑ
multa annoꝝ milia virginē piissimā prestolā
tes miro illā colebant affectu: nec angelis tm̄
innotuit virgo dei filiū in suo vtero gestatu-
ra. Sed insup multis patrib⁹ patriarchis at-
qꝫ ꝓphetis quibus incarnationis mysterium
fuit diuinitus reseratum.

¶ Q beata virgo absqꝫ infamia culpā origi-
nalem contraxit a qua ꝫm opinionē aliquoꝝ
preseruata fuit. Capitulum. iij.

T Ertia cōceptio virginis sacratissime dr̄
maternalis: qn̄ cōcepit eā mr̄ sua. Et qm̄
ↄceptionis officiū publice fit in ecclesia. Scire
pleriqꝫ cupiūt: vtrū btā virgo fuit cū pctō ori
ginali concepta. Et vt clare oīa denudent tria
sunt in hac parte notanda. Primū ꝙ ↄceptio
pōt dupliciter sumi. Vno mō ꝓ cōmixtiōe se
minū in copula viri ⁊ mulieris. Alio mō pro
animatione que fit dū aīa simul creat ⁊ infun
ditur a deo in corpore iā formato. Scdm̄ no-
tandū ꝙ pctm̄ originale duobus modis habe-
tur. s. formaliter ⁊ radicaliter. Accipiendo cō-
ceptionē primo mō: virgo nō habuit origina
le formalit. qr originale formaliter est in aīa ⁊
solū cuiuslibꝫ pcti est aīa subiectū vt declarat
Frācisc⁹ de marone i suo. iij. Petr⁹ de cādia
⁊ sctūs Tho. iij. parte. q. xxvij. Sicut eni vir-
tus est qualitas spūalis ita et vitiū. Tertium
notandū ꝙ radicaliter ⁊ in cā pctm̄ originale
est in carne. Unde doctores theologi dicunt
ꝙ pctm̄ originale est infectio quedā in aīa con
tracta ex eius vnione ad carnē concupiscibilit
seminatā. vt eni ait Franciscus de marone in
suis sermonibus. Sicut corpus qd̄ induit sor
dido vestimēto ingnat ab eo. sic spūs rōnalis
qn̄ induit corpore infecto ꝑ concupiscentiam
genito dr̄ maculari. Et sicut in veteri testamē
to fuit lex posita Leuitici. xiiij. ca. ꝙ quicunqꝫ
intraret domū leprosam efficeret imund⁹: ita
aīa ex eo ꝙ intrat corpus quasi domū leprosā
efficit imunda. Et vt inqt Petrus de candia
Cōtrahere originale competit hoībus ꝓpter
demeritū primi pentis ⁊ diuinū decretū libe-
re obligans filios Ade ad penā dāni pro cri-
mine tali. Nec sufficit solū demeritū primi pa
rentis ad hoc ꝙ concupiscibiliter ab eo descē-
dens contrahat pctm̄ originale sed requirit di
uinū decretū. Sanctissima ergo virgo licet ex
honestissimis parentibus carnē ↄxerit. tn̄ ca-
ro illa fuit cōcupiscibiliter ꝓpagata. Nec ad-
mittenda est illi vulgi falsa snīa ꝙ. s. virgo cō
cepta fuerit spū scō coopante sine virili semie
⁊ absqꝫ viri ⁊ ⁊ mulieris copula. Heretica est
⁊ ꝑniciosissima opinio ista licet apparenter vi
deat ad virginis laudē accedere. Sed nō eget
deus mendacio nr̄o. Et vt refert Aug⁹ in li. d
mēdacio. Mendaciū maxime ꝑniciosū est qd̄
fit in his que ad xp̄ianā religionē ꝑtinent. Et
iterum idem Aug⁹ pertractans illud apostoli
i. ad Corinthios. xv. ca. Inuenimur falsi te-
stes. ait Perhorrendū est aliquid false de deo
dicere etiam si ad laudem eius videatur per-
tinere nō enim minori sed maiori fortasse sce-
lere in deo laudatur falsitas quā vituperetur
veritas. Sic damnabiliter cum falsitate vir-
ginem laudant qui eam de spiritu sancto con
ceptam temere predicant. Vidi ⁊ ego in ple-
risqꝫ locis depictas imagines Joachi ⁊ anne
sese osculo obuiantiū inferiusqꝫ rubricam sic
continentem. Qualiter anna accepto osculo
a suo viro Joachim concepit in vtero virgi-
nem mariam. Deliramēta sunt ista que ⁊ vir
gini sūme displicent. quare ⁊ de peccato origi
nali formaliter sumpto restat veritas differen
da. An. s. dū aīa corpori suo fuit vnita origina
lem maculam contraxit. Et circa hoc diuersi-
mode doctores loquuntur. Ex quo duplex est
huiusmodi rei famosa opinio. Prima coruꝫ
qui dicunt virginem originale habuisse a quo
statim per sanctificationē fuit mundata. Se-
cunda opinio modernorū qui asserunt virgi-
nem a pctō originali preseruatā. Prima opi-
nio habet tria. s. Firmitatē: rationū cōgruita-
tem: ⁊ impeccabilitatē. Primo habet firmita
tem qm̄ multi sancti deuotissimi clarissimiqꝫ
doctores illaꝫ docuerunt. Ex quibus aliquos

explicabimus. Infrascripti nāq3 oēs expresse fatenť virginē in originali conceptam.
Anselmus in libro Cur deus homo.
Bedda in omelia sup Missus est.
Cassiodorus.
Hugo in libro de sacramentis.
Alanus in expositione simboli athanasij.
Guilelmus altisiodorensis.
Guilelmus cancellarius parisiensis.
Henricus de gandauo in quodlibetis.
Guilelmus durandi in rōnali diuinoꝝ offi.

Et de ordine fratrū predicatoꝝ.

Sctus Thomas de aquino.
Hugo cardinalis in expositione luce.
Albertus magnus.
Petrus de tarantasio q fuit Inno⁹ quintus.
Jacobus de voragine.
Durandus postea ep̄us meldensis.
Herueus generalis ordinis.
Petrus de palude.
Jacobus de lausana ep̄us lausanensis.
Hugo de argentina.
Nicholaus treueth.
Robertus olcoth.
Martinus qui fecit cronicas.
Vincentius qui fecit specula.

De ordine minorum.

Aluarus hispanus.
Joannes de rupella.
Robertus conton.
Alexander de ales.
Bonauentura.
Riccardus de media villa.
Reginaldus archiep̄us rothomagensis.
Joannes Rigaldi.
Nicholaus de lira.
Beltrandus de turri cardinalis.
Bartholomeus de pisis.
Giraldus oddonis in libro de figuris.

De ordine heremitarum.

Egidius de roma.
Gregorius de arimino.
Bernardus oliueri.
Joannes theotonicus.
Jordanus theotonicus.
Joannes steringacij.

De ordine carmelitarum.

Guido ep̄us maioricensis.
Paulus de perusio.

De collegio canonistarum.

Joannes theotonicus glosator decreti in ca. pronunciandū de con. di. iij.
Bartholomeus brixiensis. Et Raymundus in titulo de ferijs.
Guilelmus durandi in speculo iudiciali.
Joannes andree in ca. conquestus de ferijs.
Guido archidiaconus in ca. firmissime de cō se. di. iiij.

Bernardus insup virginis amator precipu⁹ in epl'a ad canonicos lugdunenses reprehendit celebrantes festū conceptionis. De quo q̄dā aiūt ⁊ forte ficte. ꝙ post mortē visus est cuidā suo discipulo in veste fulgenti in qua erat macula quedā cui indicauit ħ significare maculā eius: q2 tenuerat virginē in pctō originali conceptā. Scūs Xo Tho. ⁊ Bonauentura dicunt ꝙ ꝑ festū cōceptionis de virgine celebratū nō dať intelligi ꝙ in sua ꝯceptōe fuerit sctā aut ꝙ fuerit sine originali. S3 q2 quo tp̄e sanctificata fuerit ignorať. celebrať festū sanctificatiōis eius potius q̄3 cōceptionis in die conceptōnis ipsius. ¶ Scd̄o opinio ista hab3 rōnum congruitatē. Adducunť aūt plures cōgruentes rōnes quibus ostendiť ꝙ virgo originale contraxit. Et prima est q2 soli xp̄o filio dei ac ipsius virginis b̄ndicte conuenit immunitas ab oī pctō. qđ probať auctoritate sctōꝝ. Inq̄t eni Grego. li. xij. moraliū. Nullus sine pctō est nisi ille qui in hunc mūdū nō venit ex pctō. Et Hiero. in euangelio filij prodigi. Solus deus est in quem pctm̄ cadere non pōt. Et Aug⁹ in expositione psalmi. xxx. Xp̄s oēs peccatores inuenit solus sine pctō venit. Et ide3 in li. de nuptijs ⁊ cōcupiscentia. Oēs sub peccato nascimur ⁊ ꝑ vnū solu3 qui sine peccato natus est liberamur. Et ide3 in Encheridion Per mediatorē qui solus sine peccato natus est reconciliari nos oportebat. Et hanc sententiam idem Augustinus refert li. i. ⁊ ij. contra Julianum. Et li. iij. de baptismo paruulorum Et in li. de fide ad petru3. Et in li. de perfectione iusticie. Et in epl'a ad optatum ep̄m. Et in epistola ad Valerium. Ex quibus apparet ꝙ cum de solo xp̄o doctores affirment ꝙ fuerit sine pctō. ⁊ virgo munda fuit ab oī culpa mortali ⁊ veniali igitur dabitur sibi culpa originalis. Scd̄a rō ad hoc insinuandū est q2 xp̄s fuit vniuersalis redemptor: ergo redemit virginē sed si nullū habuisset pctm̄ non fuisset redempta. g̃ aut ipsa habuit originale: aut xp̄us non fuit vniuersalis redemptor. Hinc Leo papa in sermōe de natiuitare ait. Dn̄s nr̄ iesus xp̄s

mortꝭ peccatiq; destructor sicut nullū a reatu
liberū reperit ita liberandis oibus venit. Et
Hiero⁹ in omelia sup Mattheū inqt. Notā
dū in genealogia saluatoris nullā sanctaꝝ assu
mi mulieꝝ sed eas quas scriptura reprehēdit
vt qui pro peccatoribus venerat de peccatrici
bus nascens oim pctā deleret. Et ad Roma/
nos.iij.ca.aplꝰs dicit. Oēs eni peccauerūt ꝛ
egent gloria dei. Et v.ca. Per vnū hoiem in
hunc mundū pctm̄ intrauit ꝛ p pctm̄ mors ꝛ
ita in oēs hoies mors ptransiuit in quo oēs
peccauerūt. Tertia rō quare videtur ꝙ virgo
originali culpe subiacuit est qꝛ de necessitate
penas illi culpe debitas incurrit. Nam ꝛ pe/
nalitates contraxit ꝛ mortē euitare nō potuit
ꝛ si ante xp̄m decessisset non intrasset celum
quousq; fuisset p xp̄m ianua aperta sed cū pa
tribus iuisset ad limbū. ¶ Tertio ista opinio
habet impeccabilitatē. Non equidem rei sunt
habendi nec blasfemi censendi quiꝰ de virgine
sic loquunꝰ cū pctm̄ originale culpa sit ɔtracta
non acta ꝓ cuius deletione ac remissione xp̄o
filio suo omnes ingentes debemus gratias.
¶ Scd̄a opinio que magis innititꝰ pietati est
illoꝝ qui asserunt virginem ab oi labe culpe
originalis immunē a qua preseruata fuit. Et
vt inquit Franciscus in sermonibus suis. nō
obstante tali preseruatōne mr̄ dn̄i dici potest
fuisse pctō obnoxia. Quia qn̄cunq; aliqs de/
fectus conuenit alicui ex sua natura potest ei
attribui q̄ztūcunq; ille defectus ei auferaꝰ vt
cum dꝛ. Oēs declinauerunt simul inutiles fa
cti sunt. ꝛ tn̄ hoc de facto nunq̄z fuit veruz. qꝛ
semper aliqui inuenti sunt boni. Sed h̄ dicitꝰ
quia q̄ztum est ex se ita esset nisi essent diuina
grā preseruati. Item dꝛ in ps. Omnis homo
mendax. ergo arguit Aug⁹ martyres fuerunt
mendaces. Ideo dicendū ꝙ martyres fuerūt
mendaces q̄ztum erat de se nisi spū diuino il/
lustrati fuissent veraces. Insuper Iob.iiij.ca.
scribitur. Ecce qui seruiunt ei nō sunt stabiles
ꝛ in angelis suis reperit prauitatē. quoꝝ pri/
mū ad btōs angelos scd̄m ad malos referꝰ vt
exponit Grego. in moralib⁹. ꝛ tn̄ boni angeli
nō sunt instabiles cū sint in grā cōfirmati vt
patet in.ij. Sniaꝝ. dꝛ ergo istud ꝙ q̄ztū est ex
se sūt instabiles nisi essent grā cōfirmati. Sic
ꝛ btā virgo q̄ztū erat de se ex conditōne natu
re erat apta nata ɔtrahere pctm̄ originale. sed
illud nō cōtraxit ex priuilegio speciali. Ad qd̄
suadendū inducuntur infrascripte rationes.

Prima dꝛ ɔriorum solutio.
Scd̄a possibilis preseruatio.
Tertia virginis exceptuatio.
Quarta puritatis comparatio.
Quinta honoris exhibitio.
Sexta gratie completio.
Septima diuina reuelatio.
¶ Prima rō dꝛ ɔrioꝝ solutio. Nā rōnes in/
ducte ꝓ prima opinione solui facile pn̄t. Cuz
dꝛ ꝙ esse absq; pctō ɔuenit soli xp̄o. ergo non
virgini. Rn̄deꝰ ꝙ xp̄o conuenit p nām virgi/
ni nō p nām sed p grām. Et ad illud qd̄ addu
cebaꝰ ꝙ xp̄s fuit vniuersalis redemptor ergo
redemit virginē ergo ab originali. Diciꝰ ꝙ re
demit eā ab originali preseruando. Si qs vo
quereret quō xp̄s potuit virginē redimere p̄/
seruādo qui nōdū erat incarnatus cū aīa vir
ginis corpori suo vnita fuit. Rn̄dere possum⁹
ꝙ bn̄ficia incarnationis xp̄i cōicata sunt non
solū pn̄tibus ꝛ futuris sed ēt preteritis. Nam
ipse caput est oim electoꝝ ꝛ patrū ꝛ patriar/
chaꝝ ꝛ ꝓphetaꝝ veteris testamenti vt docet
Alexander in.iij. sūme. qui anteq̄z xp̄us incar
nareꝰ ex eo ꝙ ipsū fide incarnandū cognosce
bant atq; credebant diligebantq; iesū meru
runt fieri mēbra eius qui licet nōdū esset hō i
re erat tn̄ homo ꝛ deus incarnandus in spe.
cuius grā multa illius bn̄ficia fuerūt prestita
Sic ꝛ in proposito cū deus preelegisset virgi/
nem sui filij futurā matrē merito ipsius filij
incarnandi a contagione culpe originalis vo
luit preseruare. Ad tertiā vo rōnem qua dice
baꝰ ꝙ virgo de necessitate incurrit penas ori
ginali debitas. Rn̄dem⁹. ꝙ penas illas incur
rit de necessitate nature que q̄ztū in se erat cor
rūpere habebat psonā virginis nisi fuisset ab
originali preseruata. Et sicut circūcisio vel ba
ptism⁹ penalitates cōpatiunꝰ. Nā illi quib⁹
p circūcisionem originalis culpa remittebaꝰ ꝛ
illi quibus p baptismū nunc dimittitꝰ a pena/
litatibus non liberanꝰ. Et scti patres qui sine
aliquo pctō decedebant trahebanꝰ ad limbuz
Ita licet beatissima virgo preseruationē hāc
habuisset. nihilominus penalitatibus ꝛ morti
iuste obligata fuit. Nā vt vtar verbis sancti
Tho.iij. pte. q.xxvij. arti.i. in rn̄sione ad tertiū
ar. Beata virgo sanctificata fuit ꝛ nos addi/
mus preseruata a pctō originali q̄ztuz ad ma
culā psonalem nō tn̄ fuit liberata a reatu quo
totū nā tenebaꝰ obnoxia. ¶ Scd̄a rō qua pro
batur virginis imunitas ab origiali culpa dꝛ

possibilis preseruatio. Potuit nāq3 deus illā sic preseruare. ꝛ si potuit debuit: cū preelegiss3 eam suā inmaculatā ꝛ dilectissimā sponsam. Quare francisc⁹ de marrone in suo. iij. sic scribit. Quanto aliqđ agens est ꝑfectius tanto citius pōt suū effectū inducere in passū. deus āt est agens ꝑfectissimū. Sed agens nāle effectū suū inducit in primo instanti sicut p3 q2 generatio lucis a sole fit in instanti. Insuꝑ qñ aliq̄ potentia pōt in duas operationes oppositas si in primo instanti pōt in illā ad quā minus inclinať multo forti⁹ in illā ad quā magis inclinať. Sed potentia volitiua pōt in dilectiō3 ꝛ odiū. ꝛ deus maxīe inclinať ad diligendum Sed in primo instanti potuit virginē odire ğ multo fortius potuit ipsā diligere. ꝛ hoc preseruando ne inficereť originali culpa. Adhuc legislator qui pōt legē condere pōt in legē dispensare ꝛ illā destruere. Sed decreto diuino propter actualē culpā primoꝝ parentū factū est vt oēs ab eo cōcupiscibiliter descendentes nascerenť filij ire. ergo eodē decreto potuit cū virgine dispensari vt ꝓ nullo instanti fuerit filia ire. Sicut eni potuit deus si originale cōtraxit in prima sanctificatione illā mundare ita eque potuit simul ꝛ semel eā sctificando p̄seruare. Sed reuera nō dubiū ꝙ multa possit facere deus ꝛ multoplura q̄3 intellectus intelligere. nihilominus nō nisi ex pietate ꝛ singulari deuotōe cogimur acceptare sic fecisse deū sicut facere potuit ꝛ virgine3 ade filiā a pctō preseruasse. ¶ Tertia rō ad ostēdendā virgis mundiciā ab originali culpa dř exceptuatō Sič eni excipiť a generalitate mulierū q̄3tu3 ad ꝯceptū ꝛ partū. q2 vt scribiť Geneř. iij. ca. Et dictū fuit eue. In dolore paries filios qđ ꝛ ad oēs alias mulieres spectare cognoscimus. virgo tñ cōcepit sine rubore ꝛ peperit sine dolore. Ita etiā excludiť a generalitate mulieru3 ꝛ viroꝝ q̄3tū ad nequicia3 pcti. Vñ Aug⁹ in li. de correptione ꝛ gr̄a inquit. Cū de peccatis agiť nullā de matre dñi volo facere questionē qua excepta si oēs scti ꝛ sancte interrogarētur si pctm̄ haberent. qd aliud dicerent nisi qđ ioānes ait. Si dixerimus q2 pctm̄ non habemus ipsi nos seducimus ꝛ veritas in nobis nō est Et q2 dř ꝙ oēs peccauerūt. Rñdeť ꝙ duplex ē vniuersalitas. Vna politica. alia logica. In vniuersali logica vna particularis interimit vniuersalē. Vniuersali autē politice non ꝯdicunt ab ipsa distrahentes vnā vel plures particulares vt dicendo oēs de ista ciuitate sunt sani. oēs currunt ad spectacula. tñ aliqui sunt infirmi aliqui in domo. Et sic Matth. iij. dř: Exibat ad ioānem hierosolima ꝛ ois iudea ꝛ ois regio circa iordanē. ¶ Quarta rō faciens ad confirmandā opinionē ista3 dř puritatis comparatio. Debuit quidē virginis puritas supexcedere puritatē quarūcunq3 aliarū creaturarū ꝛ angeloꝝ ꝛ hoim. Vñ Anselm⁹ li. de conceptu virginali inqt. Decuit vt illius hoiš conceptō de matre purissima fieret que ea puritate niteret qua sub deo maior nequit intelligi cui deus pater vnicū filium suū sibi equalem decorde suo genitū ita dareť disposuit vt esset vnus idemq3 dei ꝛ virginis filius. Scūs Tho. in i. senten. di. xliiij. arti. iij. in rñsione ad tertiū ar. dicit. Puritas intendiť ꝑ recessu3 a ꝯrio. In rebus āt creatis nil purius eo qđ est sine contagione pcti qualis fuit puritas beate virginis que a pctō originali ꝛ actuali immunis fuit. Si ergo btā virgo pctm̄ originale cōtraxisset tunc puritas eius non excessisset puritatē alioꝝ: Nā angelus creatus fuit sine aliq̄ labe pcti. Sic ꝛ aīa primi hoīs ꝛ mulieris. ¶ Quinta rō pro hac opinione dř honoris exhibitio. Debet vtiq3 filius honorare matrem q̄3tum pōt qñ vt inquit Hiero⁹. parentibus nemo pōt reddere qđ teneť. Sed xp̄us potuit honorare matrē illā preseruando ab originali culpa. igiť debuit ita facere. ¶ Sexta ratio dř gr̄e completio. Fuit equide3 in virgine tanta gr̄e plenitudo quātā capere potuit aliqua pura creatura. Ideo angelus eā dixit plenā gr̄a. Luce. i. ca. Et Hiero⁹ in sermone ad paulā ꝛ Eustochium inquit. Ceteris ꝑ partes prestať Marie vero totā se refudit gratie plenitudo. Quare pro nullo instanti defecit illi gr̄a. quod tñ non fuisset si ad modicum originalis culpa habitasset in aīa eius. Item vt inquit Franciscus. Ipsa fuit virgo virginū. Si contraxisset originale virginitas ei⁹ fuisset diminuta. Nā virginitas angelorum que spūalis est de qua Hiero⁹ dicit. Semꝑ ē angelis cognata virginitas. est maior virginitate corporali. Et ideo si fuisset virginitas aīe marie ꝑ originale corrupta non esset par cum virginitate angelica ¶ Septima rō dř diuina reuelatō. Cepit nāq3 celebrari festū ꝯceptiōis virginis marie reuelatione dei. Nā vt scribit Anselmus cantuariensis dū quidā venerabilis abbas remēsis cenobij helsin⁹ noīe missus fuiss3 a Guilelmo

anglorum rege in daciã dũ peractis que sibi cõ
missa fuerant: ad angliã redire cuperet ingres
sus est mare vbi postq̃ p spatiũ prospere na
uigauit: vt solet esse. tẽpestas valida cepit na
uigantes terrere. Fatigatis igit nautis nec vl
tra valentibus se iuuare: remis fractis: funib⁹
ruptis: cadentibus velis. spes salutis amittit
& nihil sibi nisi subuersionis iudiciũ expectat.
Cunq̃ essent de corporum salute desperati, curã
solũmodo aiarum creatori suo magnis clamori
bus cõmendarent & btãm genitricẽ dei ma
riã matrẽ miserorum in suũ auxiliũ inuocarent:
conspiciũt quendã venerande habitudinis vi
rum pontificali infula decoratũ stantem ꝓpri
mũ naui. Qui aduocans ad se abbatẽ helsinũ
his verbis alloqui cepit. Vis periculũ maris
euadere? Vis in p̃riã tuã sanus redire? Cũq̃
cũ fletu id solũ desiderare dixisset. Tũc ille ait
Scias me a dña nr̃a dei genitrice ad te missũ
vt si meis dictis obtemperare volueris salu⁹
cũ comitantibus ad portũ deuenies. Spopõ
dit ille se facturum oia. Cui vir ille. ꝓmitte mihi
ꝙ diem conceptionis mr̃is xp̃i solenniter cele
brabis & celebrãdũ predicabis. At helsin⁹. Et
quo inquit die festũ istud erit mihi celebrãdũ
Sexto ait ydus decembris vterisq̃ officio na
tiuitatis. excepto ꝙ nomen natiuitatis muta
bis in nomen conceptionis. his dictis ille dis
paruit. Et sedata tempestate abbas cum reli
quis applicuit ad littus. Et que viderat quib⁹
potuit notificauit. Statuitq̃ in remensi ceno
bio ipsũ festum celebrari. Sic paulatim excre
scere cepit deuotio xp̃ianorum ad conceptionẽ
virginis excolendã q̃ tñ tꝑibus istis vt appa
ret vbiq̃ terrarum ab oib⁹ preconiçat. Oẽs cle
rici oẽs religiosi de concepta virgine festiue
officiũ dicũt. At & Sixtus quartus pontifex
maximus ꝑ suas lr̃as ad perpetuã rei memo
riã statuit vt ꝑ totã octauã huius ꝯceptõnis
officiũ protendat. concedens eandẽ indulgen
tiã oib⁹ qui misse & horis canonicis adesse cu
rauerint que concedit ꝓ festo & octaua corꝑis
xp̃i. Planũ iã est ꝙ hec opinio scd̃a indies ro
borat & ꝓficit & magis videtur fore consona
pietati. Et fm̃ sniam Hostiensis aliorumq̃ do
ctorũ. Qñ sunt diuersa iura & opiniones non
contra deũ nec ꝯ bonos mores. humanior sen
tentia est preferenda ceterisparibus. extra de
transac. ca. fi. vbi glosa sup verbo humaniorẽ
Proniores inqt esse debemus ad absoluẽdũ
q̃ ad condẽnandũ. vt in ca. ex litteris de ꝓba.
& ff. de accusa. & obligat. l. arrianus. Necq̃ tñ
vt ex dictis colligi põt festum conceptõnis re
fertur ad transfusionẽ seminis d quo fuit for
matũ corpus virginis que dr̃ prima cõceptio
hois. q2 licet fuerit sine pctõ parentũ virginis
fuit tñ cũ feditate & deordinatõe nature. vt re
fert dñs Beltrandus cardinalis in expositõe
ep̃le sexte ferie quattuor temporum de aduentu
Sed festum illud ordinat ad scd̃am conceptio
nem fm̃ quã virgo fuit concepta & in esse nãli
humano & in esse spirituali gratioso. i. in ani
matione illius benedicti corporis que fuit diu
post primã cõceptionẽ forsan octogesimo die
Nam dr̃ ꝙ corpus masculi animat quadrage
simo die. Femine xͦo octogesimo. Et hoc mõ
si fuit de pctõ originali preseruata. de ista cõ
ceptione scd̃o mõ sũpta facimus ad virginis
laudẽ festũ referentes gr̃as oipotenti deo qui
aduocatam nr̃am tanto priuilegio decorauit.
Si aũt pctm̃ originale contraxit a quo tñ per
sanctificationẽ mundata anteq̃ nata tunc fe
stum sub noĩe conceptionis ad ipsam sanctifi
cationẽ refertur. Vt xͦo iam finem dicendi fa
ciamus conemur virginem affectione singula
rissima & reuerentia qua possumus prosequi
vt sic mereamur ipsa interueniẽte sui filij gra
tiam acquirere & gloriã celestem tandem letã
ter ingredi. Amen.

¶ Sermo vigesimusquintus de sancta nobi
li & digna natiuitate virginis gloriose.

Egredietur virga de
radice iesse & flos de radice ei⁹ ascẽ
det. Isaie prophete verba sunt ista
ca. xi. Dum recolitur memoria na
tiuitatis virginis gloriose debet hũana mens
in magnã leticiam prosilire. Nam ecclesia le
git sermonem sancti Augustini sic dicentis.
Adest nobis dilectissimi optatus dies beate
ac venerabilis semꝑ virginis marie. Ideo cũ
sũma exultatione gaudeat terra nr̃a tante vir
ginis illustrata natali. Hec eni est flos campi
de qua ortũ est preciosũ lilium conuallium per
cuius partum nã mutatur prothoplaustorum
quo deletur & culpa. Et in antiphona dr̃. Cum
iocunditate natiuitatem beate marie celebre
mus vt ipsa pro nobis intercedat ad dominũ
iesũ xp̃m. Propterea vt ad natiuitatis huius
preconia extollẽda incitemur in hoc sermõe d
ipsa nascẽte virgine verba faciemus que desi
gnatur noie virge ab Isaia ꝓpheta in verbis

assumptis ꝓ themate. Predixit quippe Isai
as virginē ex progenie dauid oriūdā designa
tā noie virge que fuit rectissima sine aliq̄ cur/
uatione ad inania bona ꝛ transitoria mundi.
fuit ēt plenissima q2 in ea fuit oē foliū sctōꝝ
sermonū ꝛ oēs fructus sctārum operationuꝫ
ꝛ ois flos sctāꝝ virtutū. Quinimo ex ipsa ꝓ/
dijt flos floꝝ ꝛ fruct⁹ fructuū bn̄dictus iesus
filius eius ꝛ dei. Et ꝙ hec prophetia sit dicta
de xp̄o pꝫ ꝑ translationē chaldaicā q̄ in hoc lo
co sic hꝫ. Exurget rex de filijs ysai ꝛ messias d̄
filijs filioꝝ eius. Igit̄ de ipsa nascente virgi
ne tria mysteria cōtemplemur.

Primū sanctitatis.	Fuit ista natiui
Scdm̄ nobilitatis.	tas sancta nobi
Tertiū dignitatis.	lis ꝛ digna.

¶ Q2 beata virgo fuit in vtero matris sancti
ficata. ex qua sanctificatione fomes in ea nul/
lum actū habuit ꝛ ab oi pctō p̄seruata.

¶ Capitulum j.

PRimo contemplemur virginis nascen/
tis sanctitatē. Fuit nāq3 ante sancta q̄3
ex vtero nata. Et lꝫ hoc nō tradat̄ in scriptura
sacra expresse. verūtū vt dicit scūs Tho. iij. ꝑ/
te. q. xxvij. Rōnabiliter id credimus qm̄ illa q̄
genuit vnigenitū a p̄re plenū gr̄e ꝛ veritatis.
p̄e oib⁹ alijs maiora gratie priuilegia debuit
accipere. Inuenimus aūt quibusdā alijs hoc
fuisse concessū vt in vtero sanctificarent̄ ergo
ꝛ virgini nō fuit negatū. Dictū nāq3 fuit Je/
remie sicut pꝫ eiusdem. i. ca. Anteq̄3 exires de
vulua sanctificaui te. Et de ioāne baptista di
xit angel⁹ Luce. i. ca. Spū sctō replebit̄ adhuc
ex vtero matris sue. Sed in hoc loco tres dif/
ficultates se offerunt.

Prima vtrū beata virgo fuit sanctificata an̄
animationem.

Scda vtꝝ fuit mūdata ab infectione fomitis

Tertia vtrū ꝑ sanctificationem in vtero fuit
p̄seruata ab oi peccato.

¶ Pro prime difficultatis declaratōne Rn̄/
det sctūs Tho. vbi. s̄. ꝙ sanctificatio de qua lo
quimur nō ē nisi emūdatio ab originali pctō.
Sanctitas eni est perfecta mundicia vt dicit
Dionysius. xij. ca. de diuinis no. culpa āt non
pōt emūdari nisi ꝑ gr̄aꝫ cui⁹ subiectū est sola
creatura rōnalis. Et ideo ante infusionem aie
rōnalis beata virgo sanctificata non fuit. Et
hoc figuratū fuit ꝑ sanctificationē taberna/
culi. Exodi vltimo ca. de quo dr̄. Postq̄3 cun/
cta ꝑfecta sunt operuit nubes tabernaculum
testimonij ꝛ gloria dn̄i impleuit illud. Taber
naculū virginē significat de q̄ dr̄ in ps̄. Sctifi
cauit tabernaculū suū altissimus. que sanctifi
cata fuit postq̄3 cuncta eius ꝑfecta sunt. s. cor
pus ꝛ aia vel in ipsa animatione si fuerit ab
originali p̄seruata. vel statim post ipsā ani/
mationē si originale contraxit. Et si obijceret̄
ꝙ alij sanctificati sunt ante animationē ergo
ꝛ virgo. Nā Jeremie dictū fuit. priusq̄3 te for
marē in vtero noui te Nō āt infundit̄ aia an̄
corporis formationē. Silr̄ ēt de ioanne ba
ptista dic̄ Ambrosius suꝑ lucā. ꝙ nōdū inerat
ei spūs vite ꝛ iā inerat ei spūs gr̄e. Ad hoc rn̄
det sctūs Tho. ꝙ dn̄s dicit ante formationeꝫ
in vtero Jeremiā nouisse noticia predestina
tionis. sed sanctificasse se dicit eū nō ante for
mationē sed anteq̄3 exiret de ventre. De btō
insuꝑ ioāne baptista nō est intelligendū ꝙ spi
ritus vite dr̄ aia viuificans. sed fm̄ ꝙ spūs dr̄
aer exterius respiratus. vel pōt dici ꝙ nondū
inerat ei spirit⁹ vite. i. aia q̄3tū ad manifestas
ꝛ cōpletas operationes ipsius. ¶ Scda diffi
cultas erat an btā virgo mūdata fuit ab infe
ctione fomitis. Et ad hoc inuestigandū sequa
mur sctm̄ Tho. qui ait. ꝙ circa hoc sunt diuer
se opiniones. Quidā eni dixerūt ꝙ in ipa san
ctificatione btē virginis qua fuit sanctificata
in vtero totaliter fuit ei fomes subtractus.
Quidā vo dicunt ꝙ remansit fomes q̄3tum
ad hoc ꝙ facit difficultatē ad bonū sublatus
tn̄ fuit q̄3tū ad hoc ꝙ facit pronitatē ad malū
Alij vo tenent ꝙ sublatus fuit fomes q̄3tuꝫ
ꝑtinet ad corruptionem ꝑsone ꝓut impellit
ad malū ꝛ difficultatē facit ad bonū. Reman
sit tn̄ inq̄3tū ꝑtinet ad corruptionē nature ꝓ/
ut. s. est cā traducedi originale pctm̄ in prolem
Nōnulli vo affirmant ꝙ in prima sanctifica
tione remansit fomes fm̄ essentiā sed ligatus
fuit. in ipsa āt conceptione filij dei fuit totali
ter sublatus. Ad hoꝝ āt intellectū oportet cō
siderare ꝙ fomes nihil est aliud q̄3 inordina
ta ꝯcupiscentia sensualis appetitus habitua
lis tn̄ q2 actualis concupiscentia est mot⁹ pcti
Dicit̄ āt cōcupiscētia sensualitatis esse inordi
nata inq̄3tum repugnat rōni. qd̄ quidē fit in/
q̄3tū inclinat ad malum vel difficultatē facit
ad bonū. Et adeo ad ipsā rōnem fomitis ꝑti
net ꝙ inclinat ad malū vel difficultatē faciat
in bono. Vn̄ ponere ꝙ remansit fomes in btā
virgine nō inclinans ad malū est ponere duo
opposita simul. Silr̄ nō est intelligibile ꝙ

remansit fomes inq̄ʒtū ꝑtinet ad coꝛruptiōe3
nature n̄ inq̄ʒtū ꝑtinet ad coꝛruptionē ꝑsone
Restat ḡ vt dicamus ꝙ vel totalit̄ fomes fue
rit ab ea sublatus ꝑ primā sc̄tificationē: vł ꝙ
fuerit ligatꝰ. Posset tñ q̄s dicere ꝙ totaliter
fomes fuit sublatus hoc mō. ꝙ ꝯcessū fuit aie
btē virgis ex abūdātia gr̄e descēdētis i ipsā
vt talis esset dispositio viriū aie ꝙ inferioꝛes
vires nunq̄ʒ mouerent̄ sine arbitrio rōnis sic̄
dictū est fuisse in xp̄o quē cōstat pc̄ti fomitē n̄
habuisse. Et sicut fuit in Adā añ pc̄tm̄ ꝑ origi
nalē iusticiā itaq̄ʒ q̄ʒtū ad hoc gr̄a sc̄tificatōis
in virgine habuit vim oꝛiginalis iusticie. Et
q̄ʒuis hec positio ad dignitatē virginis mr̄is
ꝑtinere videat̄: derogat tñ in aliquo dignita-
ti xp̄i absq̄ʒ cuiꝰ virtute nullus a prima dāna
tione liberatus est: q̄ʒuis ꝑ fidē xp̄i aliqui ante
eius incarnationē sint ƀm spūm ab illa dāna
tione liberati: tñ ꝙ ƀm carnē aliquis ab illa dā
natione liberet̄ nō videt̄ fieri debuisse nisi pꝰ
incarnationē eius in qua primo debuit imu-
nitas dānationis apparere. Et iō sicut añ im
moꝛtalitatē carnis xp̄i resurgentis nullus ad-
cptꝰ fuit carnis imoꝛtalitatē. Ita incōueniēs
etiā videt̄ dicere ꝙ ante carnē xp̄i in qua nul
lū fuit pc̄tm̄ : caro virginis mr̄is eiꝰ vel cuius-
cunq̄ʒ alterius fuerit absq̄ʒ fomite q̄ dr̄ lex car
nis siue mēbroꝝ. ⁊ iō melius videt̄ dicendū ꝙ
ꝑ sanctificationē in vtero nō fuerit sublatus
virgini fomes ƀm essentiā sed remansit ligatꝰ
nō quidē ꝑ actū rōnis sue sic̄ in viris sanctis
qꝛ nō statim habuit vsū liberi arbitrij adhuc
in ventre mr̄is existens: hoc eni speciale priui
legiū fuit xp̄i: sed ꝑ gr̄am abundante3 quā in
sanctificatione receperat ⁊ ēt ꝑfectius ꝑ diui
nā ꝓuidentiā sensualitatē eius ab omi motu
inoꝛdinato ꝓhibentē. Postmodū vo in ip̄a
ꝯceptione carnis xp̄i in qua primo debuit re-
fulgere pc̄ti imunitas credendū est ꝙ ex ꝓle
redundauerit in mr̄e3 totalit̄ a fomite subtra
ctio. Et hoc significat̄ Ezechielis. xliij. ca. vbi
dr̄. Ecce gloꝛia dei israel ingrediebat̄ ꝑ viā oꝛi
entalē. i. ꝑ btām virginē. ⁊ terra. i. caro ipsius
virginis splendebat a maiestate eius. i. xp̄i. Si
āt instaret aliq̄s ꝙ ap̄l'us. ij. ad Coꝛint. xij. ca.
ait. Virtus in infirmitate ꝑficit̄: ⁊ loquit̄ de
infirmitate fomitis ƀm quā patiebat̄ stimulū
carnis. Sed nihil qđ ꝑtinet ad ꝑfectionē vir-
tutis fuit btē virgini subtrahendū: ḡ neq̄ʒ fo
mes. Rn̄det̄ ꝙ infirmitas carnis ad fomitem
ꝑtinens est quidē in sc̄tis viris: ꝑfecte virtut̄

occasio non tñ cā sine qua ꝑfectio haberi non
possit. Sufficit āt in btā virgine ponere ꝑfe-
ctā virtutē ⁊ abundantiā gr̄e. Nec in ea opoꝛ
tet ponere oēm occasionē ꝑfectiōis. ¶ Tertia
difficultas amouēda erat vtrū ꝑ sanctificatio
nem in vtero fuit virgo ꝑseuerata ab oī pc̄tō
actuali. Et de hoc sic loquit̄ sc̄tūs Tho. ꝙ illos
quos deus ad aliquid elegit ita pꝛeparat ⁊ dis
ponit vt ad id ad qđ eliguntur inueniant̄ ido
nei. Beata igit̄ virgo fuit electa diuinitus vt
esset mr̄ dei. Et ideo nō est dubitandū ꝙ deus
ꝑ suā gr̄am eam ad hoc idoneā reddidit: ƀm
ꝙ angelus ad eā dixit. Inuenisti gr̄am apud
dñm. Ecce concipies ⁊c̄. Nō āt fuisset idonea
mater dei si peccasset aliq̄ñ: tum qꝛ honoꝛ pa-
rentū redundat in pꝛolem. ƀm illud Prouer-
bioꝝ. xvij. Gloꝛia filioꝝ patres coꝝ. Vñ ēt
ꝑ oppositū ignominia matris ad filiū redun-
dasset. Tum ēt qꝛ singularē affinitatē habuit
ad xp̄m qui ab ea carnē accepit. Tū qꝛ singu-
lari mō dei filius qui est dei sapientia in ipsa
habitauit: nō solū in aīa sed etiā in coꝛpe siue
vtero. Dicit̄ āt Sapiētie. i. In maliuolā aīa3
non intrabit sapientia nec habitabit in coꝛꝑe
subdito pc̄tis. Et ideo simpliciter fatendū est
ꝙ btā virgo nullum actuale pc̄tm̄ cōmisit nec
moꝛtale nec veniale vt impleat̄ qđ dr̄ Canti-
coꝛū. iiij. ca. Tota pulchꝛa es amica mea ⁊ ma
cula non est in te.

¶ De nobilitate virginis gloꝛiose descripta
ab euangelista mattheo: ⁊ cōcoꝛdia matthei ⁊
luce in huius descriptione. ¶ Capitulum. ij.

Secundo cōtemplemur virginis nascen
tis nobilitatē. Ipsa quippe fuit nobiliꝰ
indiuiduū oībus indiuiduis que in hūana nā
fuerūt aut potuerit generari. Et quidē Mat
theꝰ. i. ca. describit eā natā de quattuoꝛdecim
patriarchis: de quattuoꝛdecim regibus: ⁊ de
quattuoꝛdecim ducibus. Ergo cū ipsa sit vera
mr̄ xp̄i: ⁊ xp̄s sit eius verus filius: oīs nobili-
tas xp̄i ƀm carnē oꝛtū habuit a virgine bene-
dicta. Et cū ipse sit vltimus rex: vltimus dux:
vltimus patriarcha populi iudaici: hoc totu3
habuit a virgine bn̄dicta. Quia igit̄ oēs pꝛe-
claritates: ingenuitates: pꝛefecturas: dignita
tes ⁊ nobilitates q̄ possent esse in aliquo indi
uiduo humano ƀm oꝛiginē sanguinis descri-
bunt euangeliste in hac puella. Opoꝛtet nos
coꝝ testimonio eā pꝛeferre oībus pꝛincipibꝰ
⁊ pꝛincipissis: Regibus ⁊ reginis: Imperato
ribus ⁊ imꝑatricibꝰ ⁊ oībus ꝑtātibus tribubꝰ

⁊ linguis. Ecclesia vero sctā dei oīa ista cōside
rās in officijs ita illā extollit. Natiuitas ingt
gloriose virginis marie ex semine abrahe orta
de tribu iuda clara ex stirpe dauid. Et iterum
Regali ex ꝓgenie maria exorta refulget. Sed
hic tria oriunt̄ dubia declaranda.
Primū vtrū mattheus potuit genealogiam
xp̄i describere.
Scōm vtrū ex descriptione hmōi genealogie
nobilitas virginis demonstret̄.
Tertiū vtrū eadē sit descriptō genealogie xp̄i
facta ꝑ mattheū que ⁊ ꝑ lucam.
¶ Ad primū dubiū posset qs arguere ꝙ mat
theus nequiuerit describere genealogiā xp̄i ⁊
sue virginis m̄ris. Primo qr Ysaie.liii.ca.dr̄
Generationē eius quis enarrabit. Insup vt
ex Josephi dictis colligimus in.xvij.antiqui
tatū libro. Et Bedda illud refert in sua croni
ca. Cū oēs generationes hebreoꝝ in archiuis
templi secretioribus seruarent̄. Herodes alie
nigena oēs iussit incēdi: vt sic sua ignobilitas
iudeis minus ꝯtemptibilis esset. Quō igitur
mattheus elapsis iam ānis ferme quadragin
ta deletione hmōi libroꝝ euangeliū scribens
potuit hanc genealogiā agnoscere. Ad qd̄ rn̄
demꝰ ⁊ primo ad illud Ysaie cū Hieronymo
in omelia sic dicente. In Ysaia legimus: gene
rationē eius qs enarrabit? Nō ergo putemꝰ
euangelistā ꝓphete esse ꝯriū vt ꝙ ille impossi
bile dixit affatu: hic narrare incipiat: qr ibi de
generatione diuinitatis: hic de incarnationis
est dictū. Verūtn̄ ꝯ istā rn̄sionē plerīqꝫ indu
cunt sniam Leonis pape in sermōe de natiui
tate xp̄i vbi ait. In dn̄o nr̄o iesu xp̄o nō soluꝫ
ad diuinā sed humanā spectat nām qd̄ dictū
est ꝑ ꝓphetā. Generationē eiꝰ qs enarrabit
Igit̄ nec generatio tp̄alis xp̄i fm carnē est ex
plicabibis. Ad hoc rn̄demus ex doctrina scti
Tho.iij.pte.q.xxxi. ꝙ verba ista intelligunt̄ de
mō incarnatōis q ineffabilis est qd̄ ex verbis
sequentibus ipsius leonis pape cōcludit̄. In
quit eni. Vtrāqꝫ eni nām in vnā cōuenisse ꝑ
sonā nisi fides credat sermo nō explicat. Ad
aliud vero qd̄ obiectū est de cōbustione libroꝝ
in quibꝰ descripta erat origo nobilis iudeorū
Rn̄det Nicholaus de lira sup Mattheū. ꝙ
mattheus habuit ꝑ reuelationē qd̄ nō habuit
ꝑ scripturā. Vn̄ apl̄i ⁊ euangeliste nō minus
fuerūt illuminati imo magis de mysterijs xp̄i
qꝫ patriarche ⁊ antiqui ꝓphete. Quidā tn̄ di
cūt ꝙ n̄ oēs illi libri cōbusti fuerūt cū ⁊ domi

cōseruarent̄ a multis. Etiā ⁊ aliqui memorie
mandauerant que de hmōi nobilitate didice
rant a proauis. nā ⁊ si Esdras scriba vt Ysido
rus narrat in.vi. ethimologiaꝝ li. incēsā legē
a chaldeis dū iudei regressi fuissent in hierl̄m
diuino afflatꝰ spū reparauit cūctaqꝫ legis ac
prophetaꝝ volumina q̄ fuerūt a gentibus cor
rupta correxit: quāto magis potuit mattheus
xp̄i generatōeꝫ retexere q spm̄.s. cū alijs apl̄is
in linguis igneis descēdētē accepit. Ad scōm
dubiū rn̄det Nicholaꝰ de lira. ꝙ q̄uis ioseph
nō fuerit pr̄ iesu tn̄ btīssima virgo ⁊ ioseph fu
erunt ex eadē tribu: qr mulier nō poterat nu
bere cū viro alterius tribus qn̄ ad ipsā ꝑtine
bat hereditas paterna. vt pꝫ Numeri.xxxvi.
Btā āt virgo maria fuit vnita Joachim pr̄i
suo: ⁊ ideo cogebat̄ ex lege viro sue tribus nu
bere: ꝓpter hoc ēt iuit cū ioseph in bethleem
ciuitatē dauid vt ꝓfiteret̄ cū eo vt scribit̄ Lu
ce.ij.ca. ¶ Tertiū dubiū fuit vtrū sit eadē de
scriptio xp̄i facta ꝑ matteū q̄ ꝑ lucā. Et videt̄
ꝙ sit diuersa. Nā mattheus dicit ꝙ Jacob ge
nuit ioseph virū marie. Lucas āt dicit ioseph
esse filiū heli vt pꝫ.iij.ca. Ad hoc rn̄det Augꝰ
li. de consensu euangelistarū dicens. Tres cāe
occurrūt quarū aliquaꝫ euangelista secutus ē
Aut eni vnus euangelista patrē ioseph a quo
genitus est noīauit: Alter vero vel auū mater
nū vel aliquē de cognatis maioribus posuit.
Aut vnus erat ioseph nālis pater: Alter eum
optauerat: aut more iudeoꝝ cū sine filijs vnꝰ
decessisset eius vxorē ꝓpinquꝰ accipiens filiū
quē genuit ꝓpinquo mortuo deputauit qd̄ ē
quoddā genus adoptionis legalis. Et hec vl
tima cā ē verior fm sctm̄ Tho.iij.parte.q.xxxi
quā ēt Hieroꝰ sup Mattheū ponit. Et Euse
bius cesariensis in ecclesiastica historia ab af
fricano historiographo traditū asserit. dicūt
eni ꝙ mathan ⁊ mathat diuersis tp̄ibꝰ de vna
eademqꝫ vxore Esta noīe filios ꝓcrearūt de ma
than natꝰ est iacob. de mathat heli: ita ꝙ heli
⁊ iacob fuerūt fratres vterini. Sed de duobꝰ
fratribus a dauid diuersimode descenden
tibus. heli aūt accepta vxore mortuus est sine
semine: ⁊ ideo iacob frater eius accepit vxorē
fratris sui: vt ei suscitaret semen: ⁊ genuit io
seph ita ꝙ ioseph fuit filius nālis ipsiꝰ iacob
Et sic accepit cū in genealogia mattheus. Et
fuit filiꝰ legalis leui: ⁊ sic accepit cū lucas Nā
filius qui mō dicto nascebat̄ fm nāꝫ erat filiꝰ
generantis: fm āt legē erat filiꝰ defuncti. Idē

etiã dicit ioannes Damascenus li.iiij.ca.vi.
Quare nõ est mirãdũ si aliter xp̄i genealogiã
scribit mattheus q̃ȝ lucas cũ vterqȝ ꝓferat ve
ritatẽ. Nã ꝛ si multa noĩa vel alia dicat lucas
q̃ tacet mattheus illud est ẜm Augustinuȝ de
consensu euangel'. qꝛ mattheus in xp̄o regiaȝ
instituerat insinuare ꝑsonã. Lucas autẽ sacer
dotalẽ. Ex quo mattheus explicat illos qui re/
gia corona fuerũt decorati. Lucas alios quibꝰ
dignitas sacerdotalis fuit concessa. Matthe⁹
posuit carnales patres. Lucas posuit patres
spũales. s. iustos viros qui dicunt̃ p̃res ꝑ ꝑ sil'i
tudinẽ honestatis. Mattheus describit gene
alogiã xp̄i descendẽdo a dauid ꝛ abrahã vsqȝ
ad ioseph: ex eo ꝙ descripsit assumptionẽ nr̃e
hũanitatis a deo. Lucas ãt ꝓgressus est ascen
dendo a ioseph vsqȝ ad deũ qꝛ descripsit redẽ
ptionẽ nr̃am in deũ que fit per gr̃am adoptõ
nis. Sed adhuc post oĩa ista in dubiȝ vertit̃
animus qm̃ vt Hiero⁹ inquit sup Danielem
Proaui oẽs ꝛ maiores p̃res dicunt̃. Cũ igit̃
in generatione xp̄i multi fuerint patriarche
ꝛ plures reges quare tm̃ fili⁹ dauid ꝛ abrahã
nũcupat̃. Ad qd̃ rñdet Hiero⁹ i omelia dicẽs
Jõ ãt ceteris ꝑtermissis hoꝝ filiũ nũcupauit
qꝛ ad hos facta ẽ de xp̄o tm̃ repromissio. Ad
Abrahã inqt. Jn semine tuo bñdicent̃ oẽs gẽ
tes. Ad dauid. de fructu ventris tui ponã sup
sedẽ meã. Dauid ergo fuit pꝛicipalis inter re
ges. Abrahã inter patriarchas. Abrahã fuit
primus qui fidẽ vnius dei publice confessus.
Et i signũ h⁹ accepit circũcisionẽ q̃ fuit signũ
distinguens fideles ab infidelibus. Dauid ãt
fuit primus rex electus a deo ẜm voluntatem
dñi ad fidelẽ ppl'm regendũ: Vñ dr̃. i. Regũ
ca. xiiij. Quesiuit dñs viꝝ iuxta coꝛ suũ. Saul
ãt licet primo fuerit electus a dño hoc tñ non
fuit ẜm coꝛ dñi sed ẜm exauditionẽ populi: ꝓ/
pterea dixit deus samueli. Audi vocem popu
li. s. petentis regem. Et ob hanc causam mat/
theus nominat ipsum solũ regem cum dicit
Jesse autẽ genuit dauid regem: dauid aũt rex
genuit salomonẽ. cũ tñ ꝛ Salomon rex fuerit
ꝛ Roboam ꝛ manasses: ꝛ Josaphat: ꝛ Eçechi
as ꝛ reliqui. Preponit̃ xp̄o dauid ipsi abrahã
licet fuerit tp̄e posterioꝛ propter eminentiam
regie dignitatis.

¶ Q͛ natiuitas virginis fuit digna rõe boni
tatis parentũ quibus fuit ꝑ angelũ nunciata.
¶ Capitulum. iij.

TErtio contemplemur virginis nascẽtis
dignitatẽ. Fuit equidẽ natiuitas eius dignis/
sima triplici ratione.
Primo rõne parentalis conditionis.
Scd̃o rõne angelice nunciationis.
Tertio rõne diuine reuelationis.

¶ Primo apparet dignitas natiuitatis vir/
ginis benedicte rõne parentalis conditionis.
Habuit nanqȝ parentes honestissimos ꝛ ti/
mentes deũ Joachim ꝛ annã. Joachim qui/
dem ex galilea ꝛ ciuitate naçareth: sanctã an/
nam ex bethleem duxit vxoꝛẽ. Ambo autẽ iu
sti erant ꝛ sine reprehensione in oĩbus manda
tis dñi incedebant omnẽqȝ suã substantiam
trifarie diuidebant: vnã partẽ templo ꝛ tem/
pli seruitoribus impendebãt: aliã peregrinis
ꝛ pauperibus erogabant: tertiã suis vsibus ꝑ
sese suaqȝ familia reseruabant. Et ita ꝑ ãnos
viginti prolẽ non habentes vouerũt dño ꝙ si
eis sobolẽ concederet eã seruitio dñi mãcipa
rent. Cuius rei gr̃a cũ singulis annis in trib⁹
festis precipuis hierusalẽ frequentarent. Jn
festo encenioꝝ cũ suis hierusalẽ ascendit: ꝛ cũ
ceteris ad altare accedens oblationẽ suam of
ferre voluit quẽ videns sacerdos cũ indigna
tione nimia repulit: ꝛ cũ ad altare accedere p̄/
sumeret increpauit asserens nõ esse cõueniẽs
maledicto regis obnoxiũ oblationẽ dño legis
offerre: nec inter fecũdos infecundũ ꝛ q ppl'm
dei nõ auxit astare. Joachim ergo sic confusũ
se videns pre pudore domum redire noluit ne
sil'iter a contribulibus suis qui hoc audierãt
tãtũ opprobriũ sustineret: itaqȝ ad suos pasto
res secessit. ¶ Scd̃o appet dignitas natiuita
tis virgis rõe angelice nũciationis. Fuit nãqȝ
ab angelo Joachim ꝛ ãne mõ qui seqt̃ annũ
ciata. vt eni scribit̃ in legẽda natiuitatis. Cũ
Joachim aliquãdiu cũ suis pastoribus mo/
ram traxisset quadã die ei soli angelus cuȝ in/
genti claritate apparuit: ꝛ de eius visione tur
batũ ne timeret admonuit dicẽs. Ego sũ an/
gelus dñi missus ad te vt annũciẽ tibi ꝓreces
tuas exauditas esse: ꝛ elemosinas in cõspectu
dñi ascendisse. vidi eni pudorẽ tuum ꝛ audiui
sterilitatis opprobriũ ñ recte tibi obiectũ: pec
cati quippe nõ nature vltor est deus. Et ideo
cũ alicuius vterũ claudit ad hoc facit vt mira
bilius denuo aperiat ꝛ nõ libidinis esse qd̃ na
scit̃ sed diuini fore muneris cognoscat̃. Pria
gentis vestre mater sara nõne vsqȝ ad nona/
gesimũ annũ sterilitatis opprobrium ꝑtulit: ꝛ
tñ Jsaac cui repromissa erat omniũ gentium

bn̄dictio generauit. Rachel ēt nō ne diu steri
lis fuit ⁊ tn̄ ioseph genuit q toti⁹ egypti dn̄iuꝫ
hn̄it. Quis fortior sansone vel sāctior samue
le: ⁊ tn̄ hi ambo mr̄es steriles habuerūt. Roni
igit̄ ⁊ exemplis crede dilatos diu cōceptus ⁊
steriles partus mirabiliores esse solere: ꝓinde
anna vxor tua pariet tibi filiā ⁊ vocabis no-
men eius mariā. hec vt vouistis erit ab infan
tia dn̄o ꝯsecrata ⁊ adhuc ex vtero matris sue
spū sancto plena: nec forinsecus inter popu-
lares sed in templo dn̄i semꝑ morabit̄. Et sic̄
ex sterili mr̄e ipsa nascet̄ ita mirabilit̄ ex ea fi-
lius altissimi generabit̄: cui⁹ nomen erit iesus
⁊ ꝑ eū oibus gentibus erit salus. Et tibi hoc
signū cū ꝑueneris ad aureā hierosolyme por-
tam annā vxorē tuā obuiā habebis: q̄ de tua
tardatione mō sollicita tunc in tuo conspectu
gaudebit. His dictis angelus ab eo discessit
Anna āt cū amare fleret ⁊ quonā vir su⁹ iuis
set ignoraret idē angelus sibi apparuit ⁊ ea-
dem q̄ viro annūciauerat patefecit: addens ꝙ
ꝓ signo hierl̄m ad aureā portā pergeret: ⁊ ibi
dē viro suo redeunti obuiaret. Igit̄ iuxta an-
geli preceptū ambo sibi inuicē obuiantes de
mutua visione letati ⁊ de prole promissa secu-
ri adorato dn̄o redierūt diuinū ꝓmissū hila-
riter expectantes. Anna ergo concepit ⁊ filiā
suo tp̄e peperit q̄ vocata fuit maria. ¶ Tertio
apparet dignitas natiuitatis virginis rōne
reuelationis diuine: postq̄ꝫ eni in celū assūpta
fuit dies natiuitatis eius aliquanto tp̄e fide-
les latuit. Cōtigit g̈ vt refert ioānes Beleth
ꝙ quidā vir sctūs sedule cōtēplationi insistēs
singulis annis. vi. ydus semptēbris in orōne
positus iocūdissimā angeloꝝ solēnitatē audi-
ret in celo. Cuncꝫ deuotissime sibi reuelari pe
teret cur quolibet anno illa tm̄ die ⁊ nō alia h̄
audiret: diuinū accepit rn̄sum ꝙ virgo glorio
sa maria tali die mūdo fuisset nata. Et iō hoc
manifestaret filijs sctē ecclesie vt concordes
fierent in hac celebritate celesti curie. Cū ꝗ hoc
hoc sūmo pontifici ⁊ alijs intimasset hūc diē
ī honorē natiuitatis virginis celebrandū vni
uersalit̄ statuere. Gaudeamus igit̄ ⁊ exulte-
mus de tot amplissimis nobis oibus collatis
donis. Nā virgo q̄ nata est salutē attulit mū
do. Et vt inqt Aug⁹ in sermone. precisū est in
ea illud eue infelicitatis elogiū de q̊ dr̄. In tri
sticia paries filios: q2 ista in leticia dn̄m ꝑturi
uit: Eua enim luxit ista exultauit: Eua lachry-
mas: maria gaudiū in ventre portauit: q2 illa

pctōrem: ista edidit innocentē. Et iterū in eo-
dē sermōe. Bn̄dicta tu in mulierib⁹ q̄ vitā ⁊
viris ⁊ mulierib⁹ pepisti Mr̄ generis nr̄i pe-
nā ītulit mūdo: genetrix dei nr̄i salutē attulit
mūdo. Auctrix pcti eua: Auctrix meriti ma-
ria Eua occidēdo obfuit: Maria viuificādo
ꝓfuit Percussit illa: sanauit ista q̄ simul cū fi
lio collaudet̄ ī eternū ⁊ ī secula seculoꝝ. Amē.

¶ Sermo vigesimussextus de annunciatiōe
virginis beatissime.

I Nuenisti gratiam
apud deū. Angeli gabrielis reue
rentissime virginē genitricē dei
salutantis verba sunt ista origi
naliter Luce. i. ca. ⁊ in euāgelio pn̄tis solēnita
tis. Cū ingenti leticia mentis dies ista est per
currenda in q̄ virgo btā de celo ad suū vteruꝫ
traxit deū. Hodie nācꝫ mellifluui facti sūt celi
⁊ pr̄ etern⁹ ira deposita miām suaꝫ humano
generi demōstrauit. Hodie facta est mira illa
ineffabilisꝙ vnio diuine ⁊ hūane nāe: ⁊ ī vte-
ro virginis habitauit deus ⁊ hō. Hodie vir-
go regia de stirpe dauid dei mr̄ effecta officiū
intercedēdi ꝓ nobis apud suū dilectū filiū su
scepit. Propterea ne tanti bn̄ficij imemores
ingratiꝙ simus de annūciatione virginis in
hoc sermone dicem⁹. Ipsa qppe inuenit grāꝫ
nō solū ꝑ se sufficiētē: sed ꝓ toto mūdo copio
sā ⁊ abūdantē deū in suo vtero dei filio incar
nando parauit habitaculū speciosū. Hinc de-
uotus ille Bernardus suꝑ: missus est ait. Vir
go regia gēmis ornata virtutū geminoꝙ mē
tis ⁊ corꝑis parit̄ decore prefulgida specie sua
⁊ pulchritudine sua celi ciuiū in se prouocauit
aspectū ita vt regis aium in suā ꝯcupiscentiā
inclinaret: ⁊ celestē ad se nūciū de suꝑnis edu-
ceret. hec ille. Ergo circa annūciationē dignis
simā attendere volentes tria mysteria ꝓponi
mus contemplanda.

Primū dr̄ angelice missionis.
Scōm mutue collocutionis.
Tertiū mirabilis conceptionis.

¶ Q2 singularissima fuit annuciatio virginis
respectu dei: respectu āgeli ⁊ respectu virgīs.

¶ Capitulum j.

P Rimū mysteriū cōtēplandū dr̄ angelice
missionis. Inqt Lucas. Missus ē ange-
lus gabriel a deo in ciuitatē galilee cui nomē
naçareth ad virginē desponsatā viro cui no
men erat ioseph d̄ domo dauid ⁊ nomē virgi

2-6

nis maria: vbi ponunt tōt noīa ꝓpria.s.āgeli
missi: virgīs ad quā mittebat: sponsi sui ꝛ loci
ad oñdendā certitudinē historie vt dicit Ni/
cholaus de lira. Quantū vo sublimis precla
raqꝫ fuit ista missio: ista legatio: nos cōsidera
re debemus maxime triplici respectu.
Primo respectu dei.
Scdo respectu angeli.
Tertio respectu virginis.
¶ Primo inquā cōsideremus huiꝰ legatiōis
prestātiā respectu dei. Quidnā ipō altius qui
cūcta precellit ꝗ est oē bonū ꝛ oīm creaturarū
celi ꝛ terre dñs. ipse vtiqꝫ est deus infinitus:
imensus: eternus: oipotens: ineffabilis: deus
magnus dñs ꝛ rex magnus sup oēs deos qui
hūano generi lapso subuenire misericorditer
volens: de virgine carnē disponēs sumere: ad
eā suū angelū destinauit. Sed mirant pleriqꝫ
ꝛ curiose inquirere satagunt. Cur tā diu ille ꝗ
clementissimus est cui ꝓpriū est misereri semꝑ
ꝛ parcere continuit in ira misericordias suas.
est quidē incarnationis donū sūme liberalita
tis ꝛ ardentissime charitatis. Vñ ꝛ aplus ad
Ephesios ca.ij. inqt. Deus ꝗ diues est in mīa
ꝑꝑ nimiā charitatē suaꝫ q̄ dilexit nos cū esse/
mus mortui pctis conuiuificauit nos in xp̄o.
Charitas vo nō tardat amico subuenire ſm
illud sapientis Prouerbioꝝ.iij.ca. Ne dicas
amico tuo vade ꝛ reuertere cras eni dabo tibi
cū statim possis dare. Quare videret ꝙ statiꝫ
post lapsū debuisset dei filius humanā carnē
ꝛ nām assumere. Ad qd̄ rñdet ſm Alexandrū
in.iij. sūme: ꝛ dñm Bonauen. in.iij. di.i. ꝛ scm̄
Tho.iij. ꝑte.q.i. ꝙ nō fuit cōueniēs statim pꝰ
pctm̄ incarnari deū: sed dum venit plenitudo
tꝑis vt dr̄ ad Galath.iiij.ca. Et h̄ triplici rōe
Primo ꝓpter pcti punitionem.
Scdo ꝓpter morbi curationem.
Tertio ꝓpter xp̄i prenunciationem.
¶ Primo ꝓpter pcti punitionē: voluit ꝗppe
deus oñdere hoī quantū sibi pctm̄ displiceat
qd̄ ꝑ tot annoꝝ milia tā diuturna castigatiōe
puniuit. Facilitas eni venie tribuit incentiuū
delinquēdi. vt notat de vita ꝛ ho. cle. ca. vt cle
ricoꝝ. Et di.xxviij.ca. qꝛ sunt. Et di.xlv.ca. sed
illud. Et di.l.ca. de lapsis. Et di.xciij.ca. ꝑuenit
Et.i.q. vltima.ca. exigunt. Et.xxi.q.ij.ca. pla/
cuit. Et.xxiij.q.iiij.ca. est iniusta. Et.xxv.q.ix.
ca. loci. Quare ꝛ si fuisset ex parte dei liberaliꝰ
bñficiū si a principio incarnatus fuisset: non
tñ fuisset vtiliꝰ ex ꝑte hūani generis recipiētꝭ

cui ex tarditate incarnatōis oñdit grauissima
conditio pcti. ¶ Scda rō quare fuit cōueniēs
vt ñ stati pꝰ pctm̄ xp̄s carnē assumeret dr̄ ꝑꝑ
morbi curationē. Nā qꝛ hō supbiendo pecca/
uerat eo mō erat liberandꝰ vt hūiliatꝰ cogno
sceret se liberatore indigere. vñ glo. sup eplaꝫ
ad Galathas ait. Magno cōsilio factū est vt
post hoīs casū nō illico dei filiꝰ mitteret. Re/
liqt eni deus hoīem prius in libertate arbitrij
in lege nāli vt sic vires nature sue cognosceret
vbi cū deficeret legē accepit. Qua data inua/
luit morbus nō legis sed nature vitio: vt ita
infirmitate sua cognita clamaret ad medicū ꝛ
grē quereret auxiliū. ¶ Tertia rō illiꝰ dilatōis
fuit ꝑꝑ xp̄i prenūciationē. Debebat quidē xp̄i
aduentꝰ ob excellentissimā suā dignitatē pre/
nūciari ꝛ multo tꝑe antea ꝓclamari. Vñ ad h̄
ꝛ glo. predicta inqt. Quanto maior iudex ve/
niebat tanto preconū series longior precedere
debebat. ¶ Secundo ꝯsideremꝰ angelice mis
sionis preeminētiā respectu ipsius angeli. de
quo apud viros doctissimos tripliciter dubi/
tari solet. Et primo de q̊ ordine fuerit angelꝰ
ille. Scdo an apparuit virgini in visione cor/
pali. Tertio si fuit cōueniēs vt angelus virgi
ni annūciaret in ea dei filiū incarnandū. Pri
mo de ordine illius angeli varia solet esse opi
nio. Quidā dixerūt ꝙ fuit d̄ ordine infimo.s.
angeloꝝ qꝛ ꝑ illos cōsueuerūt diuina hoībus
reuelari. Et hoc videt innuere texus cuꝫ dicit
angelus ꝛ nō dicit archangelus. Sed ad hoc
dicimus ꝙ q̄uis ꝓprie angeli dicant illi ꝗ sūt
in vltimo choro infime ierarchie: tñ large oēs
de quibuscūqꝫ ordinibꝰ angeli nūcupant. Nā
vt Isidorꝰ testat in.vij. Ethimologiaꝝ libro.
Angelus latine nūcius dr̄. Oēs āt vel media
te vel imediate diuina nūciant q̄ ab ipso deo
priꝰ seraphin reuelant: ꝛ ipsi illa cherubin ma
nifestant: ꝛ sic gradatim vsqꝫ ad vltimū ordi
nem ſm Dionysiū. Et ꝓpterea l; lucas dicat
missus est angelus: nō tñ ita stricte accipit vt
nō potuerit esse de aliq̄ ordine supiori. Hinc
Bernardꝰ sup missus ē ait. Nō arbitror hūc
angelū ex minoribus esse ꝗ q̄libet ex cā soleāt
ad terras crebra legatōe fungi qd̄ ex eius noīe
palā itelligi dat: qd̄ interpretat fortitudo dei:
qꝛ ñ ab aliq̊ alio forti ꝛ excellēti vt solet spū sꝫ
ab ipso deo mitti ꝓhibet. Sctūs vo Tho. in
iij. scripto sniaꝝ di.iij. Et.iij. ꝑte.q.xxx. dic̄ ꝙ
ille anglꝰ fuit de medio ordie infime ierarchie
ꝗ ē ordo archangeloꝝ. Qd̄ cōuenienter videt

esse factũ vt saluaret̃ proprietas ordinũ: q̄r ad
angelos ptinet dirigere actus alicuius hois q
ad ipsũ tm̃ pertinent. vñ dicunt̃ minima nun
ciare. Ad archangelos v̾o pertinet dirigere
actus hois in totã multitudinẽ redundantes
vñ ⁊ medij. s. archangeli dicunt̃ quasi princi-
pes angeli. Quia ergo cõsensus virginis qui
per angeluʒ requirebat̃ erat actus singularis
psone redundans in vtilitatẽ multitudinis:
imo totius hũani generis. Ideo credit̃ ꝙ fue-
rit de ordine archangeloꝝ ⁊ ꝙ fuerit sũmus i
illo ordine. Et hoc videt̃ habere firmitatẽ ex
eo ꝙ ecclesia cantat. Gabrielẽ archangelũ sci
mus diuinitus te esse affatũ. Alij autẽ opinã
tur angelũ illum fuisse de ordine seraphin. q̄m
vt Gregorius dicit. Summũ angelũ venire
dignũ fuerat qui summũ oim nũciabat. Nec
incõueniens ꝙ ꝓ tanta re singularissima sin-
gularis nuncius mitteret̃ qui esset oim ange-
loꝝ excellentissimus. Dictus est autẽ gabriel:
q̄r vt Grego. dicit in omelia. hoc nomen offi
cio suo congruit. Gabriel enim dei fortitudo
noiatur. ꝑ dei ergo fortitudinẽ nũciandũ erat
q̄r virtutũ dñs ⁊ potens in prelio ad debellan
das potestates aereas veniebat. ¶ Secundo
dubitari solet an angelus ille apparuit virgi-
ni in visiõe corporali. Et rñdet Tho. iij. parte
q. xxx. ꝙ sic. Nam Aug⁹ in persona virginis
loquens in sermone ait. Venit ad me quidaʒ
magnus paranimphus xp̄i nõ patriarcha pri
mus: aut ꝓpheta egregius. sed gabriel archã
gelus facie rutilans: veste coruscans: incessu
mirabilis: que pertinere nõ possũt nisi ad cor-
poreã visionẽ. Hoc autẽ cõueniẽs fuit. Pri
mo rõne similitudinis. q̄r illud qđ annũciaba
tur erat incarnatio dei inuisibilis. vñ cõueni-
ens fuit vt ad huius rei declarationẽ inuisibi
lis creatura formã assumeret in qua visibilit̃
appareret: cũ etiã oẽs apparitiões veteris te-
stamenti ad hanc apparitõʒ ordinent̃ qua dei
filius apparuit in carne. Scđo fuit conueniẽs
rõne certitudinis. Ea eni que sunt oculis sub
iecta certius comprehendimus q̄ʒ ea que ima
ginamur. Vñ dicit Crisosto⁹ sup Mattheũ.
ꝙ angelus nõ in somnis imo visibilit̃ virgini
astitit. Nam q̄r magnã valde reuelationẽ ab
angelo accipiebat. Egebat tante rei euentus
missione solenni. Tertio fuit ꝯueniens vt an-
gelus visibiliter appareret rõne altitudinis. s.
propter altitudinẽ ⁊ dignitatẽ mr̄is dei que ñ
solũ in mente, sed in corporeo ventre erat dei
filiũ receptura. Et ĩõ nõ solũ mens eius: sed ẽt
sensus corporei erãt visione angelica delectã
di: Et si obijceret̃ ꝙ ẽm Augusti. xij. sup Ge-
nesim ad lr̃am. Intellectualis visio est potior
⁊ dignior q̄ʒ corporalis: ⁊ precipue ipi angelo
magis cõueniens. Nam visione intellectuali
videtur angelus in sua substantia: visione ãt
corporali videt̃ in figura assumpta corporea.
Igit̃ angelus annũcians magis apparere de-
buisset in visione intellectuali q̄ʒ corꝑali. Rñ-
det Tho. vbi. s. ꝙ intellectualis visio est poti-
or q̄ʒ imaginaria vel corporalis si sit sola. Sʒ
ipe Aug⁹ dicit ꝙ est excellentior ꝓphetia que
habet simul intellectualẽ ⁊ imaginariã visio-
nem q̄ʒ illa que habet alteram tm̃. Beata v̾o
virgo non solũ percepit visionẽ corporalẽ sed
etiã intellectualẽ illuminationẽ. Vñ talis ap
paritio satis nobilis fuit. Fuissʒ tñ nobilior si
ipsũ angelũ intellectuali visione in sui substã
tia vidisset. sed hoc non patiebat̃ status hois
viatoris. ¶ Tertio querit̃ si fuit cõueniens vt
angel⁹ annũciaret virgini dei filiũ in ea incar
nandũ. Et ad hoc rñdet̃ ꝙ sic triplici rõne.

Primo ex parte dei.

Scđo ex parte angeli.

Tertio ex parte virginis.

Primo fuit cõueniẽs ex parte dei vt in h̄ ser-
uaret̃ ordo quẽ ipse statuit quo mediantibus
angelis ad hoies diuina ꝑueniũt. Vñ Diony
si⁹. iiij. ca. celestis ierarchie dicit. Diuinũ iesu
benignitatꝭ mysteriũ angeli primũ edocti sũt
postea ꝑ ipsos ad nos cognitionis gr̃a transi
uit. Et in eodem libro ait. Diuinas visiones
gloriosi patres nr̃i adepti sunt ꝑ medias cele-
stes virtutes. Tho. ẽa ẽe. q. lxxi. inquit. Loqui
tur de visionibus ꝓpheticis que facte sũt me
diãtibus angelis. Et si aliquis instaret ꝙ vir
go mr̄ dei superior erat angelis. Sed vt Dio
nysius refert ca. vij. celestis ierarchie. Supre-
mis angelis fit reuelatio imediate, a deo ergo
⁊ ipsi virgini. Rñdere possumus ꝙ mr̄ dei su
perior erat angelis q̄ʒtũ ad dignitatẽ ad quã
diuinitus eligebat̃. Sed q̄ʒtum ad statuʒ pre-
sentis vite inferior erat angelis: q̄r etiam ipse
xp̄s rõne passibilis vite fuit paulominus ab
angelis minoratus vt dicit̃ ad Hebreos ca. ij
Sed q̄r xp̄s fuit viator ⁊ cõprehensor q̄ʒtum
ad cognitionẽ diuinoꝝ non indigebat ab an-
gelis instrui. Sed mater dei nondũ erat in sta
tu comprehensorũ. Et ideo de diuino conce-
ptu ꝑ angelos instruenda erat. Si v̾o vlteri⁹

contra hoc quiſpiā opponeret dicens ꝙ btā
virgo incarnatiōis fidē habebat ſine qua nul
lus eſſe poterat in ſtatu ſalutis ergo non ege/
bat ſuper hoc ab angelo inſtrui. Ad hoc rñde
ri pōt ꝙ licet beatiſſima virgo plenā fidē ha/
beret de xp̄o incarnando tñ qꝛ humilis erat ñ
alta de ſe ſentiebat neqꝫ cogitabat ſe tāti dñi
mr̄em futurā: ꝛ propterea erat ſup̄ hoc ab an/
gelo inſtruenda. Scd̄o fuit cōueniens ex par/
te angeli. ideo inquit Bedda in omelia. Aptū
humane reſtaurationis principiū vt angelus
ad virginē mitteret̄ partu conſiderandā diui
no: qꝛ prima p̄ditionis humane cā fuit cū ſer/
pens a diabolo mittebat̄ ad mulierē ſpū ſup̄/
bie decipiendā. Tertio fuit expediēs ex parte
virginis tū vt ex tali nuncio mens eius eleua
ret̄ in deū. qꝛ vt inquit Aug⁹ li. de virginitate
Beatioꝛ fuit maria concipiendo fidēꝫ xp̄i q̄ꝫ
concipiendo carnē xp̄i. Et poſtea ſubdit. Ma
terna ꝓpinquitas nihil marie ꝓfuiſſet niſi fe
licius xp̄m corde q̄ꝫ carne geſtaſſet. Tū vt eſſꝫ
certioꝛ teſtis huius ſacri qñ ſup̄ hoc diuinituſ
erat inſtructa. Tū ēt vt eius puritas oſtende/
ret̄. Vñ Hiero⁹ ad paulā ꝛ Euſtochiū bñ in/
qt. Angelus ad virginē mittit̄ qꝛ ſemp̄ eſt an/
gelis cognata virginitas. Tū vt volūtaria ſui
obſequij mūera deo offerret: ad qd̄ ſe ꝓmptā
obtulit dicēs. Ecce ancilla dñi. Erat eni qd̄dā
ſpūale matrimoniū inter deū ꝛ humanā nāꝫ.
Et iō p̄ annunciationēꝫ expetebat̄ conſenſus
virginis loco totius hūane nature. ¶ Tertio
cōſiderare debemus miſſionis angelice excel/
lentiā reſpectu virginis. Ipſa vtiqꝫ ſola facta
fuit digna portare in vtero regē celoꝝ ꝛ dñm
oim creaturarū. Ob qd̄ eccleſia ſctā ſibi dicit
Sctā ꝛ imaculata virginitas qb⁹ te laudib⁹
efferā neſcio: qꝛ quē celi cap̄e nō poterāt tuo
gremio ꝯtuliſti. At ꝛ i p̄ſona ei⁹ ita cunctos
fideles affat̄. Congratulamini mihi oēs q di/
ligitis me qꝛ cū eſſēꝫ paruula placui altiſſimo
ꝛ de meis viſceribus genui deū ꝛ hoīēꝫ. Hec
eſt iſta pulchra ꝛ decora nimis filia hier̄lm:
cui dixit deus illud Canticoꝝ. vi. ca. Pulchra
es amica mea ſuauis ꝛ decora. Hec eſt de qua
ibidē ſubſeqt̄. Vna ē colūba mea: p̄fecta mea
hec eſt quā viderūt filie ſyon ꝛ btiſſimā p̄di
cauerūt ꝛ regie laudauerūt eā. O felix puella
O celi regina merito qlibet hō vl̄ angel⁹ dice
re tibi pōt illud Prouerbioꝝ vltio ca. Multe
filie congregauerunt diuitias: tu ſup̄greſſa es
vniuerſas. Ad ipſam ſolā miſſus fuit de aula

ſūmi dei legatus ſingularis ꝛ inſignis vt ipſa
virgo cōtentaret̄ concip̄e xp̄m qui de ipſa car
nē ſuſcipere cupiebat. Erat inqt euangeliſta
deſponſata viro cui nomen erat ioſeph ꝛ no/
men virginis maria. delectabile eſt illud no/
men qd̄ interpretat̄ ſtella maris vel illuminātſ
ꝛ dña ſiue amarum mare qꝛ ipſa fuit ſtella in
ſanctificatione: illuminans in conuerſatione
amarū mare in filij ſui paſſione: ꝛ dña in aſſū
ptiōe. Sed in hoc loco circa eius deſponſatio
nem aliq̄ꝫdiu inſiſtere libet. Cur voluit xp̄us
matrem ſuā virginem deſponſari. Et ad hoc
aſſignant̄ plures rationes.
Primo ex parte xp̄i.
Scd̄o ex parte matris.
Tertio ex parte noſtra.
Rationabiliter virgo deſponſata fuit. primo
ex parte xp̄i. tū ne ab infidelibus tanq̄ꝫ illegit
time natus obijceretur. Vnde Ambroſius di
cit ſup̄ Lucam. Quid iudeis quid herodi poſ/
ſet aſcribi ſi natum viderent ex adulterio per
ſecuti. Tum vt conſueto modo eius genealo/
gia deſcriberet̄ p̄ virū. Ideo Ambroſius vbi
ſ̄. Qui i ſeculū venit ſeculi debuit more deſcri
bi. Tum vt partus eius ſm̄ Ignatiū diabolo
celaret̄. Et lꝫ diabolus virtute ſue nature po/
tuiſſet cognoſcere matrem dei non fuiſſe cor/
ruptaꝫ ſed virginē. prohibebatur tñ a deo co/
gnoſcere modū partus diuini. Nam vt docet
Aug⁹ in. iij. de trinita. Diabolus multa pōt
virtute ſue nature a quibus tamē prohibetur
virtute diuina. Si autem poſtmodū aliqua/
liter cognouit xp̄m eſſe filium dei non obſtat
qꝛ iam tempus erat vt xp̄s ſuam virtutē diui
nam oſtēderet. Sed in infantia oportebat im
pediri maliciam diaboli ne eum acrius perſe/
queret̄ qñ xp̄s nec pati diſpoſuerat nec ſuam
virtutem oſtendere: ſed in oībus alijs infanti
bus ſe ſimilem exhibebat. Similiter ꝛ ſecūdo
fuit rōnabile ex parte matris. tum qꝛ per hoc
redditur immunis a pena ne lapidaret̄ a iu/
deis tanq̄ꝫ adultera. tum vt ad puerum ieſuꝫ
nutriendū haberet ioſeph in auxiliuꝫ. Tertio
id rōnabile fuit ex parte nr̄a. Primo quidem
eo ꝙ teſtimonio ioſeph comprobatū eſt xp̄m
ex virgine natum. Vnde Ambroſius dicit ſu
per Lucā. Locupletioꝛ teſtis pudoris marituſ
adhibetur qui poſſit delere iniuriam ꝛ vendi/
care opprobriū ſi nō agnoſceret sacr̄m. Scd̄o
p̄ hoc deſignat̄ vniuerſa eccleſia que cū virgo
ſit deſponſata eſt vni viro xp̄o. vt inqt Aug⁹

li. de sctā virginitate. Et tertio qꝛ mr̄ dñi fuit
desponsata ⁊ virgo in ꝑsona ipsius ⁊ virgini
tas ⁊ matrimoniū honorat̄ ꝯ̄ hereticos alteri
hoꝝ detrahentes. Et vt ait Origenes super
Mattheū. Btā virgo sponsa fuit ioseph: nō
tñ in cōcupiscentiā iūcta. Et vt scribit̄ Mat-
thei. xiij. Erat ioseph faber lignarius. Ideo
Crisosto⁹ sup Mattheuȝ inqt. Fabro ligna-
rio maria despōsata erat. qm̄ xp̄s ecclesie spon
sus oēm salutē hoim opaturus erat ꝑ lignum
crucis: Putabat̄ inqt Mattheus fabri filius
qꝛ vt dicit Ambro⁹ sup Lucā. Maluit dñs d̄
suo ortu q̄ȝ de mr̄is pudore dubitari. sciebat̄
eni tenerā esse virginis verecundiā lubricaȝ
famā pudoris: nec putauit ortus sui fidē ma-
tris iniurijs astruendā. Dū igit̄ ita essȝ dispo
sita puella illa cūctis virtutibus redimita ꝙ
⁊ virgo erat ⁊ ioseph desponsata ⁊ tp̄s insta-
bat vt iā mere suos radios de⁹ effūderet sup
terraȝ Angelus gabriel vt puto cū oim ange
loꝝ noticia vocatus est. Cui deus pr̄: vade o
angele mi ad virginē in naçareth cōmorantē
cāqȝ meo noie salutando requires illā vt me
acceptare velit suū castissimū sponsū cui dile-
ctū filiū meū mihi coequalē ab eterno genitū
ita dare dispono vt ex ea natus ex tp̄e ꝓm car
nē meus tm̄ sit ⁊ ipsius filius. Ipse Xo filius
subsecut⁹ est. O angele gabriel conaberis vir-
ginē illā instruere ꝙ ipsā elegi mr̄em dulcissi
mā in cuius vtero noueȝ mensibus habitabo
⁊ tandē imaculata ⁊ incorrupta pariet deū ⁊
hoiem. Subdidit ⁊ spūs sctūs. Ego illā arma
riū gr̄e mee instituā ⁊ cōceptioni filij vt sctā
sit ⁊ mirabilis cooperabor. O quale tripudiū
illa hora fuit in angelicis choris. O quāta le-
ticie cantica dū tota celestis curia benedixit ⁊
gr̄as dedit imortali ⁊ benignissimo deo.

¶ Qualit̄ angel⁹ salutauit virginē: ⁊ q̄re vir-
go turbata fuit: ⁊ de gr̄a virgis copiosa atqȝ
de supuentōe spūs scti in ipsā. Capitulum. ij.

Secūdū mysteriū ꝯtēplandū circa annū
ciationē virginis dr̄ mutue collocutiōis
In quo tria consideremus.
Primo virgis salutationē q̄lit̄ fuit salutata.
Scdō virginis turbationē q̄lit̄ fuit turbata.
Tertio virgis declaratōeȝ q̄lit̄ fuit declarata.

¶ Primo cōsideremus virginis salutationē
q̄lit̄ fuit salutata. Ingressus inqt euangelista
angelus ad eā. vbi Bernardus sup Missus
est dicit. Quo ingressus i secreto cubiculo vbi
clauso sup se ostio orabat pr̄em in abscondito
ad eā dicit orantē: suspirantē: lachrymantem
Nā si ꝯceptio ꝑcursoris fuit denūciata pr̄i oc
cupato in sacro officio multo ꝓbabili⁹ ē ꝙ cō
ceptō saluatoris denūciata fuit virgini in de-
uotiōe feruētissima existēti. Erat āt vt cōiter
doctores tenēt tūc hora cōpletorij: ⁊ sacra illa
cōfabulatio ꝓtracta fuit vsqȝ ad noctis me-
diū. Dixit ergo blanda voce angelus virgini:
Aue gr̄a plena dñs tecū bn̄dicta tu in mulieri
bus. Vbi lȝ salutando eā amplissime magni-
ficauerit de eue cōmutatōe: qꝛ sic eua oē malū
occasionalit̄ induxit hūano generi: ita virgo
illo ablato ꝓtulit oē bonū dū dedit nobis deū
⁊ de singulari mō essendi cū ipsa deū atqȝ de
bn̄dictione in mulierib⁹: nihilomin⁹ illud ma
gnū est cū dixit eā gr̄a plenā. Sed h̄ insurgit
dubitatio quō virgo fuerit plena gr̄a cū h̄ sit
ꝓpriū xp̄i. de q̄ dr̄ Ioānis. i. Vidimus gl̄iam
eius gl̄iam q̄si vnigeniti a pr̄e, plenū gr̄e ⁊ ve
ritatis. Ad qδ rn̄det Tho. iij. pte. q. vij. Qꝛ ple
nitudo gr̄e pōt attendi duplicit̄. Vno mō ex
pte ipsius gr̄e. Alio mō ex pte hn̄tis gr̄aȝ. Ex
pte qdē ipsi⁹ gr̄e dr̄ esse plenitudo ex eo ꝙ ali-
qs ptingit ad sūmū gr̄e: ⁊ q̄ȝtum ad essentiā: ⁊
q̄ȝtū ad virtutē: qꝛ. s. hȝ gr̄am ⁊ in maxima ex-
cellentia q̄ pōt hr̄i ⁊ in maxima extensione ad
oēs gr̄e effectus ⁊ talis gr̄e plenitudo ē ꝓpria
xp̄i. Ex pte Xo subiecti dr̄ esse gr̄e plenitudo
qn̄ aliqs hȝ plene gr̄am ꝓm suā cōditionē siue
ꝓm intensionē ꝓut in eo est intensa gr̄a vsqȝ
ad terminū prefixū ei a deo ꝓm illud ad Ephe
sios. iiij. Vnicuiqȝ vr̄m data est gr̄a ꝓm men-
surā donationis xp̄i siue ēt ꝓm virtutē inq̄ȝtū
s. hȝ facultatē gr̄e ad oia que ptinent ad suuȝ
statū siue officiuȝ sicut Apl̄us dicebat. Mihi
autē oim sctōrum minimo data est gr̄a hec il-
luminare hoies ⁊c̄. Et talis gr̄e plenitudo nō
est propria xp̄o sed cōmunicat̄ alijs per xp̄m.
Igit̄ beata virgo dr̄ gr̄a plena nō ex pte ipsi⁹
gr̄e: qꝛ nō habuit gr̄am in sūma excellentia q̄
pōt haberi nec ad oēs effectus gr̄e. Sed dicit̄
plena gr̄a ꝑ cōparationē ad ipsā qꝛ. s. habebat
gr̄am sufficientē ad statū illū ad quē erat ele-
cta a deo. vt. s. esset mater dei. Et similiter ste-
phanus dr̄ plenus gr̄a qꝛ habebat gr̄am suffi
ciētē ad hoc vt esset idoneus minister ⁊ testis
dei ad qδ erat electus. Et eadē rōne dicenduȝ
est de alijs. Parū tñ plenitudinū. vna est ple-
nior alia ꝓm ꝙ aliquis diuinitus est preordina
tus ad altiorē vel inferiorē statū. Questione
autē. xxvij. tertie ptis ita habet̄. ꝙ q̄nto aliqd

magis appropinquat principio in quolibꝫ ge
nere tanto magis participat effectū illius ꝓn
cipij. Unde dicit Dionysius. iiij. ca. celestis ie
rarchie. Qꝛ angeli qui sunt deo ꝓpinquiores
magis participāt de bonitatibus diuinis ꝙ̄
hoīes. Xp̄s autē est principiū gratie ſm diui
nitatē quidē auctoritatiue ſm humanitatem
instrumentaliter. Beata autē virgo maria ꝓ
pinquissima fuit xp̄o ſm humanitatē: qꝛ ex ea
accepit humanā nām. Ideo pre ceteris maio
reꝫ debuit a xp̄o plenitudinē gratie obtinere
Sciendū tamē ꝙ in ipsa virgine fuit triplex
ꝑfectio gratie. Prima qdeꝫ quasi dispositiua
ꝑ quā reddebaꝷ idonea ad hoc ꝙ esset mater
xp̄i: ⁊ hec fuit ꝑfectio sanctificationis. Scd̄a
perfectio gr̄e fuit ex presentia filij dei in eius
vtero incarnati ⁊ hec fuit ꝑfectio conceptōis
Tertia autē est ꝑfectio finis quā habet in glo
ria. Qꝛ autē scd̄a ꝑfectio sit potior ꝙ̄ prima ⁊
tertia ꝙ̄ scd̄a patet quidē vno mō per libera-
tionē a malo. Nā primo in sua sanctificatiōe
fuit liberata a culpa originali. Scd̄o in conce
ptōne filij dei fuit totaliter mūdata a fomite
Tertio in sui glorificatione fuit liberata ab oī
miseria. Alio mō ꝑ ordinē ad bonū. nā primo
in sua sanctificatione adepta est gr̄am inclinā
tem eam ad bonū. In cōceptione aūt filij dei
confirmata est ei gr̄a confirmans eā in bono
In sui ꝟo glorificatione consūmata est eius
gr̄a ꝑficiēs eā in fruitione oīs boni. Sed ori
tur hic difficultas an bt̄ā virgo habuit aliq̄s
gr̄as gratis datas: puta sapientie ⁊ virtutū ⁊
miraculoꝝ ex eo ꝙ nō legitur docuisse qd̄ spe
ctat ad sapientiā: aut miracula fecisse. Ad qd̄
ita dicit sctūs Tho. Non est dubitandū quin
bt̄ā virgo acceperit excellenter donū sapiētie
⁊ gr̄am virtutū ⁊ etiā gr̄am ꝓphetie. non tn̄
accepit vt haberet oēs vsus harū ⁊ similium
gr̄arum sicut habuit xp̄s sed ſm ꝙ conuenie-
bat cōditiōi ipsius. habuit nāqꝫ vsū sapie in
contemplando ſm illud Luce. ij. ca. Maria āt
conseruabat oīa verba hec conferens in corde
suo. Nō aūt habuit vsū sapientie ꝙ̄tū ad do-
cendū eo ꝙ nō cōueniebat sexui muliebri. Nā
vt dicit Apl̄us. Mulieri docere in ecclesia nō
ꝑmitto. Miraculoꝝ ꝟo vsus sibi nō cōpete-
bat dum viueret qꝛ tunc tp̄is doctrina confir
manda erat miraculis xp̄i. Et ideo soli xp̄o ⁊
eius discipulis qui erant baiuli doctrine xp̄i
conueniebat miracula facere: propter quod ēt
de ioanne baptista diciꝷ Joannis. x. Qꝛ signū
nullū fecit vt. s. oēs in xp̄o intenderent. Usuꝫ
autē ꝓphetie habuit virgo vt patet in canti-
co qd̄ fecit. Magnificat aīa mea dn̄m. ¶ Se
cundo consideremus virginis turbationē de
qua scribit Lucas. que cū audisset turbata est
in sermone eius ⁊ cogitabat qualis esset ista
salutatio. vbi apparet laus virginis: In audi
tu: in affectu: ⁊ cogitatu. In auditu laudatur
modestia qꝛ audit ⁊ tacet. In affectu verecun
dia vnde turbata est. In cogitatu prudentia
qꝛ cogitabat qualis esset ista salutatio. Turba
ta est autē de angeli sermone nō de eius visio
ne qm̄ angelos sepe viderat sed nūq̄ talia lo-
quentes audierat. ob nouitatē igiꝷ salutatio-
nis admirari compulsa fuit. Naꝫ vt Hiero⁹
ait. Iniungiꝷ noua legatio angelo ⁊ virgo no
uam professa virtutē noue salutationis hono
raꝷ obsequio. Franciscus de marrone ī suo. iij.
di. iiij. dicit. ꝙ virgo sanctissima ī hac sua tur
batione cogitabat mysteriū incarnatiōis ver
bi qd̄ sibi in salutatiōe extitit reuelatū. Et di-
cunt quidā ꝙ sibi etiā fuit cū hoc reuelatum
mysteriū passionis filij sui. Alij ꝟo tenent ⁊
melius ꝙ mysteriū incarnationis in ea cōplē-
dum fuit sibi reuelatū non tn̄ modus. s. ꝙ vir-
go pareret: ⁊ ideo timebat ne hoc esset vel fie
ret cū virginitatis diminutione: iccirco de h̄
timebat. Et forte plus appetebat eē virgo ꝙ̄
verbū concipere sine virginitate. virginitas
eni est de numero laudabiliū. verbū ꝟo conci
pere est de numero honorabiliū circa qd̄ non
est virtus sed premiuꝫ virtutis. Premiū ꝟo
honorabile sed virtus laudabilis: sed virtus ē
magis appetenda ꝙ̄ premiū virtutis: qꝛ hō
circa virtutē mereꝷ: nō aūt circa premiū: quia
nec est in sua ptāte. ¶ Tertio ꝯsideremus vir
ginis declaratiōeꝫ qualiter fui b angelo de-
clarata ⁊ confortata. ne timeas inquit maria
s. de salutatione insolita: cuius causa subdiꝷ.
Inuenisti eni gr̄am apud deū non solū pro te
sed pro toto genere humano. Ubi Bernard⁹
ait. Quam gr̄am? dei ⁊ hoīm pacem: mortis
destructionē ⁊ vite reparatōeꝫ. Subdidit an-
gelus. ecce concipies in vtero ⁊ paries filiuꝫ ⁊
vocabis nomen eius iesum: hic erit magnus.
Semper eni fuit magnus deus: sed futurus
erat magnus homo ⁊ magnus propheta. ſm
ꝙ dr̄ Luce. vij. ca. Propheta magn⁹ surrexit
in nobis ⁊ filius altissimi vocabiꝷ ⁊ ipsi⁹ dei
qui solus est altissimus. Nam vt exponit Ni
cholaus de lira sequendo Bernardū. Nō eni

altus est inter creaturas corporales: sed ange-
lus altior: deus solus altissimus. Ista aũt filia
tio dei accipit hic p nãm in oibus alijs quãtũ
cunqȝ sctũs est tm̃ filiatio dei p adoptionem.
Addidit angel⁹: dabit illi dñs de⁹ sedẽ dauid
pr̃is sui ꝛ regnabit in domo iacob in eternuȝ
qđ spũaliter intelligendũ est. Nam xp̃s nõ se-
dit sup thronũ dauid loquẽdo de tpali regno
imo istud negauit corã pilato dicẽs. Regnũ
meũ non est de hoc mundo: tñ in resurrectiõe
sua accepit potestatẽ etiã inq̃ȝtum hõ sup oẽȝ
creaturã: ſm q ipe dixit Matthei vltimo ca.
Data est mihi ois potestas in celo ꝛ in terra.
Inq̃ȝtum eni deus nõ accepit aliquã potesta
tem de nouo siue in tpe. Angelus ergo loquit
hic de regno spũali ꝛ celesti qđ figuratũ fuit p
regnũ dauid tpale sicut ꝛ celestis hierl'm per
tpalem: propterea dixit. Regnabit in domo
iacob in eternũ. i. sup electos. Dicit h Nicho-
laus de lira q de domo abraham ꝛ Isaac ali
qui fuerũt reprobati sicut Ismael ꝛ Esau. Sȝ
in domo iacob oẽs eius filij a sctis doctorib⁹
inter electos sũt cõputati q2 ꝛ si aliqui pecca
uerunt tñ egere penitentiã: conclusit angelus
de xp̃o. Et regni eius nõ erit finis. Nã ſm q
dicit Nicholaus de lira. Xp̃us nõ solũ inq̃ȝtũ
deus sed etiã inq̃ȝtũ hõ regnabit i eternũ sup
hoies ꝛ angelos. Dixit aũt maria ad angeluȝ
Quõ fiet istud qm̃ virũ nõ cognosco. lȝ enim
crederet firmiter verbũ angeli implenduȝ de
conceptione xp̃i q2 tñ angelus ad plenũ nõ ex
presserat modũ concipiendi. Iõ de hoc q̃siuit
allegando virginitatis amorẽ: ſm eni q dicũt
doctores in. iiij. di. xxx. Btã virgo añq̃ despõ
saret iosephi habuit obseruãtiã castitatis vir
ginalis in proposito ex instinctu spũs scti nõ
tñ vouerat expresse. Sed cum postea deo ordi
nante esset ei desponsata qui erat in simili p-
posito simul emiserũt votũ. Rñdens ergo an-
gelus declarauit moduȝ concipiendi dicens.
Spũs sctũs supueniet in te. qđ multipliciter
exponit Tho. in. iij. di. iij. Primo supueniet
in te. i. sup possibilitatẽ ꝛ cursũ nature dando
fecunditatẽ ꝛ seruando virginitatẽ. Scđo su
perueniet in te. i. supra id qđ habes de plenitu
dine eius: q2 sicut olim impleuit mentẽ nunc
implebit ventrẽ. Tertio superueniet in te. i. su
per de celis veniet: q2 oẽ datũ optimũ desursũ
est. Quarto supueniet i te. i. supra merita tua
ꝛ supra merita oim creaturarũ. Quinto sup-
ueniet in te. i. supra oẽs qui ante te fuerũt. Et
virtus altissimi. s. dei filius qui est pr̃is sapiẽ
tia ꝛ virtus vt dr̃. i. ad Corinthios. i. ca. Ob-
umbrabit tibi. i. sub vmbra carnis latebit: q2
sub vmbra carnis latuit virtus deitatis. Iõ-
qȝ ꝛ qđ nascet ex te sctm̃: Sanctũ dicit absolu
te absqȝ determinatione: q2 si dixisset sanctus
deus vel sanctus homo vel aliquid consimile
nõ expressisset sanctitatẽ eius complete. q2 in
eo est sãctitas diuina ꝛ humana ꝛ quicqd san
ctitatis potest excogitari in quacũqȝ creatura
eminẽtius est in xp̃o. Ideo dicit sanctũ absqȝ
determinatione. Sicut etiã deus dixit moysi
Exodi. iij. ca. Ego suȝ q sũ: sic dices filijs israel
Qui est misit me ad vos vt per hoc ostendere
tur q plenitudo essendi imo infinitas est pro
pria ipsius dei. Et postea conclusit angelus.
Vocabit fili⁹ dei: nõ adoptiuus sicut alij sed
naturalis. Et ad maioreȝ assertionẽ declarat
angelus dictũ suũ p exemplũ inquiẽs. Et ecce
elisabeth cognata tua ꝛ ipsa concepit filiũ in
senectute sua. Et hic mẽsis est sextus illi que
vocatur sterilis: q2 non erit impossibile apud
deũ oẽ verbũ. i. factũ: dicere eni dei est facere
ſm illud ps. Dixit ꝛ facta sunt. Et lȝ maius sit
virginẽ parere q̃ȝ vetulã sterilem: Tñ vt Am
brosius dicit in exameron. Ob hoc multe ste-
riles pepererũt vt partus credat virginis. Et
ideo conceptus elisabeth sterilis inducit non
quasi sufficiẽs argumentũ: sed quasi figurale
quoddã exemplũ. Et iõ ad confirmationẽ h⁹
exempli sumit argumentũ efficax ex oi poten
tia diuina. Tempus iaȝ adest o illibata virgo
vt aperias sponso celesti pulsanti vt dei filiũ
in tuo vtero leta suscipias vt matrimoniũ di-
uine ꝛ humane nature tuo sacro consensu p-
ficias. Ecce in celestibus spiritibus tã auidis-
sima est expectatio. In patribus in limbo ma
nentibus tot clamores ꝛ gemitus. In hoibus
viatoribus de deo recte sentientibus tot pro-
fũda suspiria vna vox oim: vnus clamor: vna
precatio. Angelus gabriel noie oim te precat
tibi supplicat vt per eũ iam dicta ꝛ indubitã
ter pmissa acceptare benigne digneris.

¶ Conceptio xp̃i fuit miraculosa rõne virgis
ꝛ tpis atqȝ inauditi muneris. Capitulum. iij.

TErtiũ mysteriũ cõtemplandũ circa vir-
ginis annũciationẽ dr̃ mirabilis conce-
ptionis. Currite gentes vndiqȝ ꝛ inspicite cor
dis oculis mariã virginẽ post tanta sibi diui-
nitus reuelata cũ incredibili humilitate non
sine lachrymis genuflexam ꝛ manibus prius

expāsis facieq̃ ad celū erecta paulatim caput inclinādo brachiaq̃ remittendo dicere. Ecce ancilla dn̄i fiat mihi ſm verbū tuū. Sup̱ quo verbo Bernardus ait. Que est tam sublimis humilitas que cedere nescit honoribus: insolescere nescit gloria Mater dei eligit ⁊ ancillam se noiat. His verbis expletis adueniēte spū sctō mox verbū in vtero: mox intra vterū verbū caro concepitq̃ virgo filiū. Fuit autē illa conceptio miraculosa triplici rōne.

Primo rōne temporis.
Scdo rōne virginis.
Tertio rōne muneris.

¶ Primo fuit illa conceptio miraculosa rōe temporis q̄ facta fuit in instanti: nr̄a vo successiue ſ3 Damascenū. Nā vt inqt Tho. in. iij di. iij. Et. iij. parte. q. xxxiij. Conceptio xp̄i facta fuit virtute diuina que cū sit infinita effectū suū subito ⁊ in instanti ꝓducere pōt. Vn̄ in illa cōceptiōe quattuor simul ⁊ semel facta fuerūt virtute dei. Primū fuit conuersio sanguinis purissimi btē virginis in carnē ⁊ alias partes corporis xp̄i. Scdm fuit formatio mēbroꝝ organicoꝝ. Tertiū animatio corporis organiçati. Quartū assūptio corpis ⁊ aie a diuinitate: ita vt in eodē instanti inuentus sit xp̄s in ventre virgineo verus homo ⁊ verus de⁹.

¶ Scdo fuit illa conceptio miraculosa rōne virginis. Magnū quippe est ⁊ supnaturale vt virgo cōcipiat: Sed vt ait Tho. vbi. s̄. Miraculū ꝯtingit esse duobus modis. Vno mō qn̄ neq̃ agens est nāle neq̃ mā est nāliter ꝓportionata ad talē formā vt formatio hois d̄ limo terre que est miraculosa tā ex p̱te agent̄ q̄3 patiētis. Alio mō ꝯtingit miraculū qn̄ mā est nālis: agens vo supnāle: sicut dū aliquis a febre sanat̄. Quia ergo mā quā virgo administrauit ad formationē corpis xp̄i fuit nālis ex q̄ nāliter formari pōt corpus hois ⁊ ꝓpter hanc mām nālem xp̄s dr̄ nālis filius virginis Sed virtus formans fuit diuina. Et q̄ vnūquodq̃ magis iudicat̄ ſm formā q̄3 mām: ⁊ ſm agēs mag̃ q̄3 ſm patiēs. Inde ē ꝙ cōceptio corpis xp̄i debet dici simpliciter miraculosa ⁊ supernālis: ſm qd vo ex parte materie pōt dici nālis. ¶ Tertio conceptio xp̄i pōt dici miraculosa rōne muneris. Concessū quidē fuit virgini in tali conceptu munus inauditū vt. s. pl⁹ posset ipsa facere de deo q̄3 de⁹ de seipso Quedam enim contraria ⁊ ꝯtradictoria inter deū ⁊ virginem videbantur que dum accessit de⁹ ad virginē concordata sunt. Puta impossibile erat deū non generare: impossibile erat virginē generare. Impossibile erat deū generare nisi deū. Impossibile erat virginem generare deū: Impossibile erat deum cum alia persona generare: Impossibile erat virginem sine alia persona generare. Accessit deus ad virginem ⁊ necesse fuit virginē generare ⁊ non aliu3 q̄3 deū ⁊ n̄ de alio q̄3 d̄ se. S3 de⁹ nō potuit generare nisi deū de se. Et tn̄ virgo deū fecit hoiē3 Deus nō potuit generare nisi infinitū: imortalē: eternū: insensibilē: iuisibilē: impalpabilē sub forma dei. Sed virgo fecit eū finitū mortalē: mendicū temporalē: palpabilē: sensibile3 visibilē sub forma serui suppositū sub nā creata. Mirū certe vna puella nescio quibus blādicijs maiestatē diuinā inclinauit: vestiuitq̃ sūmū amabile opprobrijs: angustijs: penalitatibus ⁊ ignominijs: qd̄ totū ꝓ salute humani generis ꝓcreatū est. O igit̄ res stupenda ⁊ oī plena pietate Ecce ꝙ pro reconciliatione humana paceq̃ cōponēda inter oīpotentissimū deū offensū ⁊ reū hoiem inscrutabilis altitudo diuini consilij matrimoniū contrahendu3 inter dei filiū ⁊ humanā creaturā mira dispēsatione stabiliuit. Et qm̄ consensus efficit matrimoniū missus est a patre misericordiarum ⁊ luminū angelus gabriel ad mundissimā virginē que donis sublimata diuinis incōpabilis erat vniuersis q̄ tam pie tāq̃ salutari diuine dispositiōi in totius nāe humane persona preberet consensū. O admiranda legatio ⁊ ex oī parte veneratione dignissima que nec primā similem visa est: nec hr̄e sequentē. Quid eni maius? Quid sublimius? Quid deniq̃ salubrius humano generi de celo offerri potuit plane nihil. Qd̄ eni nā nō habuit vsus nesciuit: ignorāuit rō: mens non capit humana: pauet celu3: stupet terra: ⁊ oīs creatura mirat̄. H̄ totū per gabrielē marie nūciat̄ ⁊ p̱ xp̄m adimplet̄. Nā i virginis vtero verbū caro factū ē: Quisqs igit̄ es q̄ xp̄iano noie gloriaris mysteria huiuscemodi iusto p̱pēde iudicio. Tibi eni quōdā abiecto: Tibi excluso a paradisi sedib⁹ Tibi p̱ exilia longinqua morienti: Tibi in puluerem ⁊ cinere3 resoluto dū tn̄ nulla esset spes viuendi per incarnationē filij dei ⁊ virginis potestas data est vt a longinquo ad tuū reuertaris actorē: recognoscas parentē: liber efficiaris ex seruo: de extraneo ꝓueharis in filiū vt q̄ ex corruptibili carne nat⁹ es ex dei spiritu re-

nascaris ⁊ obtineas ꝑ grãm qđ nõ habes per nãm. Demus ergo deo clementissimo gr̃as ⁊ virginẽ mr̃em pijssimo colamus affectu vt sic ꝑuenire possim⁹ ad pr̃iaꝫ celestẽ in q̃ viuit ⁊ regnat deus ꝑ infinita secula seculoꝝ. Amen.

¶ Sermo vigesimusseptimus de priuilegijs maternitatis virginis marie ꝑꝑ q̃ ipsa mr̃ ꝓstantissima ⁊ singularis merito nũcupat̃.

Vnde hoc mihi ut ueniat mr̃ dñi mei ad me: Elisabet sãctissime verba sunt ista originalit̃ Luce. i. ca. ⁊ in euangelio hodierne festiuitatis. Dieĩ festũ visitatiõis gloriose virginis marie debite celebrare volentes ꝑscrutari diligent̃ debem⁹ quã excelsa supremaqꝫ sit laus eius ex eo ꝙ facta fuit tanti filij dignissima mr̃. Nã elisabeth vetula nõ a semetipsa sꝫ spũs scti radio illustrata hoc nõ sine admiratione grandi ꝓclamauit. Statim nãqꝫ postq̃ꝫ virgo filiũ dei đ spũ scõ ꝯcepit exurgẽs abijt in montana. s. hierl̃m q̃ erat altior galilea cuꝫ festinatõe ꝑꝑ honestatẽ ne diutius videret̃ in publico ⁊ intrauit in domũ Zacharie ⁊ salutauit elisabeth. Ad quã salutationẽ exultauit infãs ioãnes sex mẽses hñs in vtero mr̃is. Hec ṽo exultatio vt inqt Aug⁹ ad Dardanũ potuit esse significatio rei tante. s. ꝙ mulier esset mr̃ dei a maioribus cognoscende nõ a ꝑuulo cognite. vñ in euangelio nõ dr̃ credidit infãs in vtero eius sed exultauit. Vidim⁹ ãt exultationẽ nõ solũ paruuloꝝ sed pecoꝝ eẽ. Sꝫ hec inusitata existit q2 in vtero: Et ideo sic solent miracula fieri facta est diuinit⁹ in infante nõ humanit⁹ ab infante. Q̃q̃ꝫ ẽt potuerit in illo puero acceleratus esse vsus rõnis ⁊ voluntat̃ vt intra viscera materna iã posset agnoscere: credere ⁊ cõsentire ad qđ in alijs ꝑuulis etas expectat̃: hec Aug⁹. Qui neutrũ determinate asserit sed siue exultatio illa fuerit absqꝫ hoc ꝙ ioannes cognouerit diuinã ꝑñtiam siue ꝙ illam cognouerit totũ tñ ascribit diuio miraculo. Repleta igit̃ fuit elisabeth spũ sctõ ⁊ exclamauit voce magna bñdixitqꝫ virginẽ ⁊ fructũ ventris ei⁹. Indeqꝫ ṽba ꝓtulit in themate posita in quib⁹ se hũiliando lꝫ esset virgine antiquior tñ q2 mr̃ erat virgo xp̃i: indignã se tã vrbana salutatõne fatet̃. Propterea itaqꝫ q2 ⁊ nos indeficient̃ visitamur a virgine q̃ blãda est dulcis ⁊ liberalissima cũctis mortalib⁹ mr̃ atqꝫ gr̃e ac misericordie nũcupat̃. Ideo in ꝑñti sermone đ maternitatis eius priuilegijs prestantissimis filio suo interueniente tr[illegible]ctabimus. distinguemus autẽ tria priuilegia.

Primũ dr̃ totalitatis.
Scđm veritatis.
Tertiũ dignitatis.

¶ Q2 xp̃s traxit totã corpulentã substantiã a virgine matre opere spũs scti. Et quare xp̃us non dr̃ filius spũs scti. ¶ Capitulum. i.

PRimũ priuilegiũ maternitatis virginis gloriose dr̃ totalitatis. Alij nãqꝫ filij corpulentã substantiã accipiũt partim a pr̃e partim a mr̃e. Filius ãt virginis ab ipsa sola. Et q2 hoc totũ virtuti spũs scti deputat̃. ideo in hac parte tria sunt dubia aperienda.

Primũ vtrũ efficere conceptionẽ xp̃i debeat attribui spũi sctõ.
Scđm vtꝝ xp̃s possit dici ꝯceptus de spũ scõ
Tertiũ vtꝝ xp̃s possit appellari fili⁹ spũs sci.

¶ Ad primũ dubiũ rñdet Tho. iij. ꝑte. q. xxxij ꝙ conceptionẽ xp̃i tota trinitas est ꝑata q2 vt refert Aug⁹ in. i. de trini. Indiuisa sũt opa trinitatis sicut ⁊ indiuisa est essentia trinitat̃ efficere ṽo cõceptionẽ xp̃i est qđdã opus diuinũ: iđ cõe est toti trinitati. Attribuit̃ tñ spiritui sctõ triplici rõne.

Primo ꝓpter cãm incarnationis ex ꝑte dei.
Scđo ꝓpter cãm incarnatõnis ex ꝑte nature assumpte.
Tertio propter terminũ incarnationis.

¶ Primo ꝓpter cãm incarnatiõis ex ꝑte dei Spũs eni sctũs est amor pr̃is ⁊ filij: hoc ãt ex maximo dei amore ꝓuenit vt filius dei carnẽ sibi assumeret in vtero virginali. Scđo attribuit̃ cõceptio xp̃i spiritui sctõ ꝓpter cãm incarnationis ex parte nature assũpte q2 ꝑ hoc dat̃ itelligi ꝙ hũana nã assũpta est a filio dei i vnitatẽ persone nõ ex aliquibus meritis sed ex sola gr̃a que spiritui sctõ attribuit̃. Vnde Aug⁹ dicit in Enchiridion. Iste modus quo est natus xp̃s de spiritu sancto insinuat nobis gr̃am dei qua homo nullis precedẽtibus meritis ex ipso primo exordio nature sue quo esse cepit verbo dei copularet̃ in tantã vnitatem persone vt idẽ ipse esset filius dei. Tertio attribuitur conceptio xp̃i spiritui sancto: q2 hoc congruit termino incarnationis. Ad hoc eni terminata est incarnatio vt homo ille qui cõcipiebat̃ esset sctũs ⁊ filius dei: vtrũqꝫ ãt hoꝝ attribuit̃ spiritui sctõ. Nam ꝑ ipsũ efficiunt̃ hoies filij dei. Ipse ẽt est spũs sanctificatiõis

Sic ꝰ alij ꝑ spm̄ sctm̄ sctificanť spūaliter vt sint filij dei adoptiui:ita xp̄s ꝑ spm̄ sctm̄ est i sanctitate conceptus vt esset filius dei nālis. ¶ Scōm dubiū erat vtrū xp̄s possit dici cōceptus de spū sctō. Et ꝙ sic pꝫ:qꝛ sic cantamus i vtroqꝫ simbolo. In simbolo aplor̄. Qui conceptꝰ est de spū sctō. Et in simbolo patrū. Incarnatus est de spū sctō. Et Matth.i. Inuenta est in vtero hn̄s de spū sctō. Ad qđ clare intelligendū dicit Tho. ꝙ ꝯceptio nō attribuiť soli corpori xp̄i sed ēt ipsi xp̄o rōne ipsius corporis. In spū āt sctō duplex habitudo cōsiderať respectu xp̄i. Nā ad ipsū filiū dei q dr̄ esse conceptus hꝫ habitudinē cōsubstantialitatis Ad corpus āt eius hꝫ habitudinē cause efficiētis. hec āt ꝑpositio de:vtrāqꝫ habitudinē designat. dicimꝰ ꝰ xp̄m ꝯceptū de spū scō hoc mō ꝙ efficacia spūs sci referať ad corpus assūptū ꝯsubstātialitas ad ꝑsonā assumentē. Et qꝫqꝫ dicamus xp̄m de spū sctō cōceptū nō tn̄ dicimus ꝓprie corpꝰ xp̄i de spū sctō ꝯceptū qꝛ nō est cōsubstantiale spūi sctō: sed magis dicimꝰ corpus xp̄i ex spū sctō. Vn̄ Ambrosius ait in li. de spū sctō. Qđ ex aliquo est:aut ex substantia:aut ex ptāte eius est. Ex substantia sic filiꝰ q a pr̄e ē. Ex ptāte sic ex deo oia quō ⁊ i vtero habuit maria ex spū sctō. Notandū adhuc ꝰꝫ Augusti. i Encheridion. ꝙ n̄ eodē mō dr̄ xp̄s cōceptus de spū sctō ⁊ maria virgine:nam de maria virgine māliter de spū sctō effectiue. Ex quo apparet ꝙ ꝯceptio xp̄i habuit tria priuilegia. Primum ꝙ esset sine pctō originali. Scōm ꝙ eēt nō puri hois:sed hois ⁊ dei. Tertiū ꝙ eēt virginis. ⁊ hec tria habuit a spū sctō Et iō dic̄ Damascenꝰ qꝫtū ad primū. ꝙ spūs sctūs supuenit in virgine purgans ipsā. i. preseruans ne cū pctō originali cōcipet. Quantū ad scōm dicit ⁊ virtutē susceptiuā verbi dei tribuēs. i. vt ꝯciperet verbū dei. Quantū aūt ad tertiū subdit sil' āt ⁊ generatiuāꝫ vt. s. manens virgo posset generare. ¶ Tertiū dubiū erat vtrū xp̄s possit appellari filius spūs scti. Ad qđ rn̄det Augꝰ in Encheridion dicēs. natus est xp̄s de spū sctō nō sic filius ⁊ de maria virgine sicut filius. Et si diceref ꝙ btā virgo dr̄ mr̄ xp̄i pp māꝫ quā in cōceptōe eius ministrauit ergo videť ꝙ etiā spūs scūs possit dici pr̄ eius ꝓpter hoc ꝙ fuit principiū actiuū in conceptione ipsius. Et vt dicit Aristo. in li. de generatione aialium. Pater dat principium actiuū in generatione: mr̄ vo ministrat māꝫ

Ad hoc rn̄det Tho. vbi. s. ꝙ xp̄s cōceptus est de maria virgine materiā ministrante in silitudinē speciei:⁊ ideo dr̄ filius eius. Xp̄s āt ꝰꝫ ꝙ hō cōceptus est de spū sctō sic de actiuo ꝑncipio non tn̄ ꝰm silitudinē speciei sicut homo nasciť de patre suo. Dn̄s vo Bonauen. in. iij di. iiij. dicit. Q istа locutio xp̄s est filius spūs sancti nullo mō est admittenda. tum ꝓpter vitandū errorē circa generationē eternā qua ꝓprium est pr̄is ⁊ nō spūs sancti generare:tum ꝓpter seruandā ꝓprietatē circa generationē templalem que est vt filius assimiletur patri ⁊ matri ꝰm silitudinē speciei:sicqꝫ cū pr̄e ⁊ matre eiusdē nāe. Xp̄s vo ꝰm ꝙ hō nō est eiusdem nature cū spū sctō neqꝫ illi assimilať specifice:ideo nec eius filius poterit esse. Igiť virtus spūs sancti fuit in virgine que in ꝯceptione filij sui oēs naturas ⁊ partes mūdi vltima ꝑfectione cōpleuit. Et quidem deus in mūdi creatione nihil impfectū ꝓduxit:sed oia erāt ꝑfecta sicut ipsor̄ nā exigebat. Tn̄ consūmatio ꝑfectionis vltime vsqꝫ ad partū virginis dclata est ⁊ soli virgini reseruata. Entia enim appetebant nobilissimū ens. Spūalia nobilissimū spm̄:rationalia nobilissimū rationale:cōceptiones optimū cōceptū. Natiuitates optimū nascibile. Et breuiter oēs creature appetebant optimū. His āt oibus existentibus imperfectis: sic prouisū est mūdo de femina sup oibus benedicta que vnico suo partu oibus rerū generibus sūmā ⁊ vltimā ꝑfectionē adduxit. Et aduertas ꝙ hec puella tantā ꝑfectōnem attulit vniuerso ꝙ nō est ꝑfectionis vlterioris capax. Nec deus pōt vlteriori ꝑfectiōe ipsū mundū ꝑficere. Et si ipse pater ⁊ spiritꝰ sctūs de femina nascerenť nihil orbi accresceret ꝑfectionis:qꝛ quicqd nobilitatis quicquid deitatis ⁊ quicqd eternitatis est totū in orbe diffusū est ⁊ ꝓductū per virginē in illo eterno supposito qđ vgo maria generauit. Nec magnū est virgini ꝙ ꝑfectionibus orbis vltimā ꝑfectionē induxit. Cū ⁊ ipsi vniuersitati actori nōnullas ꝑfectiones adiunxerit:puta eterno principio inceptionis principiū. Eternitati diuine tꝑale piodū. Infinitati imense quātitatē corporeā. Speciei eterne pulchritudinē nouā. Sibi igiť soli competit vt virgo concceperit xp̄m sitqꝫ illius admirabilis mater.

¶ Q beata virgo fuit vera mr̄ xp̄i:⁊ q̄re xp̄s nasci voluit de femina. ¶ Capitulū. ij.

SEcundū priuilegiū maternitatis virgis

beatissime dr̄ veritatis. Pro cuius intelligentia clariori tria erūt hic dubia elucidanda.
Primū vtrū xp̄s debuit de virgine nasci.
Scd̄m vtrū btā virgo aliquid actiue egerit i conceptione corporis xp̄i.
Tertiū vtrū sctissima virgo fuit vera mr̄ xp̄i.
¶ Ad primū dubiū dicit Tho.iij.pte.q.xxxi. q̄ licet filius dei carnē hūanā assumere potuerit de quacūq3 mā voluisset cōueniēs tñ fuit vt illā assumeret de muliere triplici rōne.
Primo ,ppter muliebrē sexū confortandū.
Scd̄o ,ppter veritatem astruendam.
Tertio pp vniuersitatē gnationū adimplēdā
¶ Primo fuit cōueniēs ,ppter muliebrē sexū cōfortandū vt cōfortarent̄ mulieres sperarēt q3 τ ipse p xp̄m debere saluari nō obstante q̄ p euā tanta oib⁹ mala ,puenerāt. Hinc Aug⁹ in li. octuaginta triū questionū ait. Hois liberatio in vtroq3 sexu debuit apparere. Nā q2 sexus masculinus est nobilior: ideo xp̄s humanā nām in masculino sexu assūpsit. Quia vo sexus femineus liberandus erat. Hinc apparet q̄ vir ille de femina natus est. Et idē in li. de agone xp̄iano inqt. Nolite vosipsos contēnere viri filius dei virū suscepit. Nolite vosipsas cōtēnere femine filius dei de femina natus est. ¶ Scd̄o fuit cōueniens ,ppter veritatē astruendā vt sic veritas incarnationis nota fieret. Et de hoc sic loquit̄ Aug⁹ in ep̄la ad Volusianū. Si oipotens deus hoiem vtrūq3 formatū nō ex materno vtero crearet sed repētinū inferret aspectibus nōne opinionē cōfirmaret erroris vt hoie3 verū nullo mō suscepisse crederet̄ τ dū oia mirabiliter facit auferret qd̄ misericorditer fecit. Nūc vo ita inter deū τ hoiem mediator apparuit vt in vnitate psone copulans vtranq3 nām τ solita sublimaret insolitis τ insolita solitis temperaret. ¶ Tertio fuit cōueniens vt xp̄s de femina nasceret̄ ,ppter vniuersitatē generationū adimplēdā. Nā primus hō ,pduct⁹ est de limo terre sine viro τ femina: Eua ex viro, sine femina: Ceteri hoies a viro τ femia generant̄. Vñ τ quartus quasi xp̄o vltimus relinquebat̄ vt ,pduceret̄ ex femina sine viro. ¶ Scd̄m dubiū elucidandū erat vtrū btā virgo aliquid actiue egerit in conceptione corporis xp̄i. Ad qd̄ rñdet sanctus Tho. q̄ licet qdā velint dicere virginē aliqd actiue esse operatam in conceptiōe xp̄i. Tñ melius τ verius videt̄ sibi tenere q̄ in ipa cōceptione xp̄i nihil actiue opata est: sed solū mām ministrauit: operata tñ est ante ꝯceptionē aliqd actiue p̄parando mā3 vt esset apta conceptui. Nō vo quare in cōceptione nihil est actiue opata sumi pōt ex dictis Augustini in. x. sup Genesim ad lr̄am. Principiū nāq3 actiue in generatione dr̄ rō seminalis. Corp⁹ aūt xp̄i in sola mā corporali p diuinā potētiā conceptionis formationisq3 rōnem de virgine assumptū est: nō āt ꝯm aliquā rōnem seminalē humanā. Insup cū quelib3 res sit ,ppter suā opatiōnē vt dicit Aristo. ij. de celo τ mūdo. Natura nō distingueret ad opus generationis sexū maris τ femine: nisi esset distincta operatio maris ab opatione femine. In generatione aūt distinguit̄ operatio agentis τ patientis. Vñ relinquit̄ q̄ tota virtus actiua sit ex pte maris: passiua vo ex parte femine: pp qd̄ in plantis in quibus vtraq3 vis cōmiscet̄ nō est distinctio maris τ femine. Quia ergo virgo nō hoc accepit: vt esset pr̄ xp̄i. sed mr̄ cōsequens est q̄ non accepit potentiā actiuā in ꝯceptōe xp̄i siue aliqd actiue egerit. ¶ Tertiū dubiū erat vtrum btā virgo fuit vera mr̄ xp̄i. Sic eni dr̄ in scripturis q̄ fuerit mr̄ τ xp̄s filius. vñ Luce. i. dixit angelus. paries filiū. Et Luce. ij. pepit filiū. Et Matth. ij. Accipe puerū τ mr̄em eius. Et Luce. ij. dixit mr̄ eius ad illū. Fili qd fecisti nobis sic. Et Ioānis. ij. ca. Erat mr̄ iesu ibi. Sed forte inquiūt: mr̄ sic nominatur: q2 filiū illū in suo vtero ex miraculo genitū educauit τ aluit ita q̄ ex pietatis officio nō cōditione aut ,ppᷓetate nature sic nuncupet̄. Ad qd̄ rñdemus ꝯm Augusti. in li. de ecclesiasti. dog. vbi ait. Natus est ꝯm veritatē nature ex deo dei filius. Natus est ꝯm veritatē nature ex hoie: hois filius: vt nō adoptione nō appellatione: nō nuncupatione: sed nā in vtraq3 natiuitate nascendo filij nomen haberet. Fuit igit̄ vgo sctissima vera mr̄ xp̄i qd̄ ,pbamus ex dictis sancti Tho. i. pte q. xxvij. Et iij. pte. q. xxxij. Nam ad rōnē vere paternitat̄ vel maternitatis τ filiationis cōcurrunt precipue tria. Primū est generatio viuentiū: vt viuū generet viuū. Et ,pptera q2 ignis generans nō est qd viuens nō dr̄ pr̄ aut mr̄ ignis generati. Scd̄m est collatio substantie. Nam faber lignoꝝ non dr̄ pr̄ scamni aut cuiuslibet alteri⁹ artificij qd̄ ipse fabricat q2 non cōicat sibi suā substātiā. Tertiū est materie p̄parate administratio: ,pptera terra nō dr̄ ,ppᷓe mr̄ hois q2 est mā remota. Et quartū addit̄ qd̄ ē

assimilatio in nã specifica. Jdõ capillus ab hoïe
generatus nõ dr̃ filius hoïs q2 nõ assimilatur
hoi specifice. Cũ g̃ btã virgo viuens genuerit
xp̃m viuentẽ cõicauitq3 ei corpulentã substã-
tiã administrauitq3 ad formationẽ corporis
eius mãm preparatã ⁊ xp̃s ab ea genitus fuit
ei similis in specie q2 pfectus hõ ex aïa rõnali
⁊ hũana carne subsistẽs: sequit̃ q2 xp̃s fuit ei9
filius ⁊ ipsa illius vera mr̃. Si ãt aliqs obijce
ret q2 xp̃s ex btã virgine miraculose natus est
sed miraculosa generatio nõ sufficit ad rõnez
maternitatis vel filiationis. Nõ eni dicimus
Euã filiã fuisse Ade: ergo videt̃ q2 xp̃s nõ de-
beat dici filius btẽ virginis. Rñdere possum9
ßm Damascenũ in.iij.li. q2 natiuitas tpalis q̃
xp̃s natus est pp nr̃am salutẽ ẽ quodãmõ ßm
nos qm̃ natus ẽ hõ ex muliere ⁊ tpe cõceptio
nis debito. Sup nos ãt qm̃ nõ ex viri semine
sed ex sctõ spũ ⁊ sancta virgine sup legẽ cõce-
ptionis. Exquo vt inquit Tho.iij.pte.q.xxxv
Ex parte mr̃is natiuitas illa fuit nalis sed ex
parte opatiõis spũs sct̃i fuit miraculosa. Vñ
btã virgo est vera ⁊ nãlis mr̃ xp̃i. Quis ergo
explicare queat quãto affectu filiũ illũ gesta-
uit in vtero pepit ĩ presepio suoq3 lacte pauit
vbere de celo pleno. Quis enarrare sufficiat
quãto gaudio eius infantilia mẽbra cõtrecta
bat dũ inuoluebat pannis ⁊ stricta cingebat
fascia. Quis ĩsup excogitare valeat q̃3 gratis
sima fuit amboꝝ ꝯuersatio amoris pinguedi
ne plena: Cõuiuebant pacifice: Colloquebant̃
benigne. Et virgo ore mellifluo fili mi sepius
ingeminabat: audiebat rñdentẽ illũ cũ oĩ re-
uerentia genitrix mea colendissima.

¶ Q2 btã virgo dei genitrix ẽ dicẽda q̃ meru
it ꝯcipe xp̃m cuius insup p̃rogatiue ab hoĩe ñ
possunt cõprehendi.

¶ Capitulum.iij.

TErtiũ priuilegiũ maternitatis virginis
illibate dr̃ dignitatis. Alie nanq3 mr̃es
puri hoïs: hec hoïs ⁊ dei mr̃ fuit. Sed ꝓ hui9
partis expeditione iocunda tria adhuc dubia
declaremus.

Primũ vtrũ btã virgo sit dei genitrix appel
landa.

Scdm vtrũ btã virgo meruit cõcipe xp̃m.

Tertiũ vtrũ virginis prerogatiue possint ab
hoïe cõprehendi.

¶ Ad primũ dubiũ rñdemus q2 bñ cõgrue ac
verissime virginẽ gloriosã appellamus geni-
tricẽ dei. Jngt nanq3 ioannes Damascenus
Theothocon vere sctãm mariã predicamus
virginez. Et in capitulis Cirilli approbat̃ in
Ephesina sinodo dr̃. Si qs nõ confitet̃ sctãm
virginẽ genitricẽ dei anathema sit. Et scã mr̃
ecclesia in diuinis officijs illã sic crebro noïat
Jn officio misse inducit versiculum Sedulij
Salue ait sancta parens enixa puerpera regẽ
qui celũ terrãq3 regit in secula seculoꝝ. virgo
dei genitrix quẽ totus non capit orbis in tua
se clausit viscera factus homo. Et in offerto-
rio. Post partũ virgo inuiolata permansisti
dei genitrix intercede pro nobis. Et in vespis
Aue maris stella dei mater alma. Et in cõple-
torio. Sub tuũ presidiũ ꝯfugimus sancta dei
genitrix Et in letanijs. Sctã dei genitrix ora
pro nobis. Quare autẽ sit cõueniens ⁊ ꝓpria
ista locutio declarat̃ a Bonauen.in.iij.di.iiij.
Et a Tho.in.iij.parte.q.xxxv.. q2 omne nomẽ
significans in concreto nãm aliquã põt sup-
ponere ꝓ qualibet ypostasi illius nature. Cuz
autẽ vnio incarnationis sit facta in ypostasi
manifestũ est q2 hoc nomen deus põt suppo-
nere ypostasi habente humanã nãm ⁊ diuinã
Et ideo quicqd conuenit diuine nature ⁊ hu
mane põt attribui illi persone. Concipi autez
⁊ nasci persone attribuit̃ ⁊ ypostasi ßm nãm
illã in qua concipit̃ ⁊ nascitur. Cum g̊ in ipso
principio conceptionis fuerit humana nã as-
sumpta a diuina persona. cõueniẽs est q2 vere
possit dici deũ esse conceptũ ⁊ natũ de virgie
Ex hoc ãt dr̃ aliqua mulier alicuius mater q2
eum concepit ⁊ genuit. Quare ⁊ beata virgo
vere dicit̃ mater dei q2 sit mater diuinitatis:
sed q2 persone habentes diuinitatẽ ⁊ humani
tatẽ est mater ßm humanitatẽ propter cõmu
nicatõez ydiomatũ. ¶ Scdm dubiũ erat vtꝝ
btã virgo meruit concipere xp̃m. Ad qd̃ Bo
nauẽtura in.iij.di.iiij.ait. q2 meritũ distingui
tur tripliciter. Est eni meritũ condigni: Me-
ritũ congrui: ⁊ meritũ digni. Jn merito con-
digni attenditur equalitas vtputa dũ quis p
diẽ vel mensẽ seruit alicui ꝓ conuenienti mer
cede labore debito finito meret̃ mercedẽ illaz
de condigno. Quantũ eni laborauit ⁊ quãto
tpe tantũ sibi debet̃. Jn merito congrui atten
ditur dispositio ad aliquã mercedẽ consequẽ-
dã in futuro puta si Rex vel princeps aliquis
ꝓ sua magnificentia proclamari fecisset q2 si
quis vno cursu p determiatũ spatiũ p̃cederet
reliquos currentes lucraret̃ librã vnam auri:
tunc multi hoc audientes ad currendũ se pre-
parent. Jnter q̊s esset vnus agilis valde ⁊ ad

currēdū plus ceteris expedit⁹ licet nōdū eēnt
ī cursu: vel p⁹q̄ currere cepint añq̄ pueniret
ad ṫminū diceret de isto vno ꝙ meret̃ p̄miuȝ
merito cōgrui. At postq̄ puenit ad terminū
meret̃ illud merito non condigni qꝛ premium
illud excedit laborē sed merito digni. Quia ex
quo sic placuit regi vel principi vt qui ad talē
terminū currendo ptingeret aurū sibi daret̃.
Ille qui sic currēdo prius ceteris applicuit ad
locū prefixū factus est dignus premio ex libe
ralitate preparato. Sic in ꝓposito btā virgo
nō meruit concipe xp̄m merito condigni qm̄
incarnationis bn̄ficiū q̄tū ad suā substantiā
vl' essentiā est supra merita oīm hoim ꝛ ange
lorū ꝛ ipsius virginis benedicte. Sed qꝛ ex be
nignitate sua diffiniuit de⁹ vt carnē sumeret
ꝓ salute hūani generis. ꝛ de muliere vna na/
sceret̃ deus ꝛ homo. Beata virgo a principio
sue sanctificatōis ꝛ toto tpe intermedio vsq̄
ad incarnationē merebat̃ esse mater dei meri
to cōgrui qꝛ ꝓpter excellentiā sanctitatis sue
ꝛ perfectionē virtutū ad hoc erat magis ido
nea siue disposita q̄ relique mulieres que po
tuerint esse in oī mūdo. At vbi verba illa san/
ctissima ꝓtulit. Ecce ancilla dn̄i ꝛ suū cōsensū
verbo firmauit illico meruit merito digni cō/
cipere xp̄m ꝛ effici mater dei. Tūc siquidē in/
uenta est excessisse merita oīm electoꝝ ꝛ maxi
me ꝓpter p̄eminentiā quattuor virtutū q̄ in/
cludunt̃ in verbis eius. Prima fuit obedien/
tia dū dixit: ecce. Exhibuit nāq̄ se adeo ꝓm/
ptissimā ad obediēdū deo q̄tū fieri pōt a pu/
ra creatura. Intensissima fuit illius voluntas
ad talē obedientiā q̄tuȝ intendi potuit: neq̄
tātū intēsa fuit voluntas abrahe dū voluit fi/
liū imolare: aut quorūcunq̄: qui pro dei obe/
dientia dura ꝛ asperrima queq̄ pati nō recu
sarūt. Scd̄a virtus fuit humilitas quā expres
sit dū subdidit. Ancilla dn̄i: tūc vtiq̄ tātū re
spectu dei descendit in nihilū ꝛ despectū sui
ꝙ nulla vnq̄ alia creatura ita viluerit sibiipsi
ꝓ deo sicut ipsa. Et licet magna fuit hūilitas
abrahe cū dixit Genesis. xviij. ca. Loquar ad
dn̄m meū cū sim puluis ꝛ cinis. Et Job cum
dixit. xvij. ca. Putredini dixi p̃r meus es mr̃
mea ꝛ soror mea vermibus. Et ioānis bapti/
ste: dū se vocē appellauit: nihilominus humi/
litas virginis supauit humilitatē istoꝝ ꝛ q̊/
rūcunq̄ alioꝝ. propterea in suo cantico dixit.
Quia respexit humilitatē ancille sue: ecce eni
ex hoc beatā me dicent oēs generatōnes. Ter

tia virtus fuit eius fides quā explicauit dum
prosecuta est: Fiat mihi. Tūc siquidē captiua/
uit oēm intellectū in obsequiū dei: credidit q̄
simpliciter ꝛ purissime quecunq̄ sibi fuerant
p angelū intimata. Hinc elisabeth cōmendā
do illā dixit. Beata q̄ credidisti qm̄ pficient̃ in
te q̄ dicta sunt tibi a dn̄o. Quarta virtus fuit
charitas q̄ expressa est dū protulit: fm verbuȝ
tuū. Q ē cor suū: oē esse: oē posse obtulit volun
tarie deo. ¶ Tertiū dubiū erat vtrū virginis
prerogatiue possint ab hoie cōprehendi. Ad
qd̊ rn̄demus ꝙ sicut pfectiones diuine oi in/
tellectui sūt incōprehensibiles: sic pfectiones
grāꝝ quas virgo suscepit in conceptione filij
dei solo diuino itellectui ꝛ xp̄i fuerūt cōprehē
sibiles. vn̄ credit̃ ꝙ ad illā abyssū imperscruta
bilē oīm charismatū spūs scti q̄ in btāȝ virgi
nem descenderunt in hora conceptionis filij
dei: intellectus humanus vel angelicus nūq̄
potuerūt attingere. Multo nanq̄ plura opa
tus est deus in virgine ꝛ quidē grandia q̄ ea
q̄ scripta sūt aut excogitata. Iccirco Hiero⁹
in sermone ad paulā ꝛ Eustochiū dū de virgi
nis preeminentia esset dicturus ita locutus ē.
Timeo satis ꝛ valde ptimesco dū vr̄is cupio
parere profectibus ne forte sicut improbus
ita ꝛ indignus laudator inueniar profecto cū
nec sanctitas nec facundia suppetant vt btāȝ
ꝛ gloriosā virginē digne laudare queaȝ. Qm̄
vt verū fatear qcqd humanis dici pōt verbis
minus est a laude dei qꝛ diuinis ꝛ angelicis ē
excellentius predicata ꝛ laudata preconijs. A
ꝓphetis quidē prenunciata. A patriarchis
figuris ꝛ enigmatibus presignata. Ab euāge
listis exhibita ꝛ monstrata. Ab angelo vene/
rabiliter atq̄ officiosissime salutata. Preterea
qualis ꝛ quanta esset ab eodem diuinit⁹ de/
clarat̃ cū ait: Aue grā plena ꝛc̄. Talibus nāq̄
decebat virginē oppignerari muneribus vt
esset grā plena: q̄ dedit celis gloriā: terris deū
pacē gentibus: finē vitijs: vite ordinē: ꝛ mori
bus disciplinā. hec ille. Propter que oia corā
helisabeth deū ipsa magnificauit. que dignat̃
de se nobis dicere illud Ecclesiastici. xxiiij. ca.
Ego mr̃ pulchre dilectionis timoris ꝛ magni
tudinis ꝛ scē spei. In me ois grā vie ꝛ veritas
In me ois spes vite ꝛ virtutis. Trāsite ad me
omnes qui ꝯcupiscitis me ꝛ a generationib⁹
meis adimplemini. Spūs eni me⁹ sup mel dul/
cis ꝛ hereditas mea sup mel ꝛ fauuȝ. Ad eā ḡ
crebro cōfugiamus vt sua ꝓtectōe liberemur

ab oībus malis iminentibus ⁊ bn̄faciēdo me-reamur filij eius grām ⁊ tandem gloriā sem-piternā. Amen.

¶ Sermo vigesimusoctauus de tribus virtu-tibus contemplandis virginis gloriose in fe-sto purificationis eiusdem.

IMpleti sunt dies purgatōnis marie ſm legē moy-si. Scribūt̄ hec ꝟba Luce.ij.ca. ⁊ in euangelio p̄ntis solēnitatis Splendor virtutū gloriose virgnis marie mi-ro mō effundit̄ in celo ⁊ in terra. Naꝫ de ipsa inqt Ambrosiꝰ in li. de virginitate. Talis fuit maria vt eius vnius vita oīum sit disciplina. Propterea queçunqꝫ gesta sunt ꝑ eā dū illuꝫ paruulū presentauit in templo rōnabiliter fa-cta fuisse indubitant̄ tenēdū est. Q̄ŏ vt ⁊ nos deuotius contēplari possemus. Sctā mr̄ eccle-sia purificationis eius festū cū bn̄dictione can-delarū agendū statuit. Deferunt̄ ꝟo accense candele ille bn̄dicte: vt innuat̄ ꝙ virgo sacra-tissima tota sit splendida ⁊ luminosa. Fuit aūt p̄ntis solennitatis institutor. Sergius papa q a spū sctō edoctus voluit vt xp̄iani singulis annis ad honorē genitricis dei hac die totuꝫ mundū cū accēsis ⁊ bn̄dictis cereis illustrarēt Inductus ꝟo ad id fuit qm̄ Romani tpe gē-tilitatis ⁊ supstitiosi cultus idoloꝝ in kalen-dis februarij ad honorē februe mr̄is martis q deus erat belloꝝ vrbē de quito in quintū an-nū cū cereis ⁊ facibus tota nocte lustrabāt vt filius eius illis victoriam de inimicis con-cederet cuius matrē tā solēniter honorarent. Similiter in februario sacrificabāt februo.s. Plutoni ⁊ ceteris dijs infernalibus ꝓ aīabꝰ ancessoꝝ suoꝝ. iō ei solēnes hostias offerebāt ⁊ tota nocte laudibus insistentes cuꝫ cereis ⁊ accensis facibus vigilabant. Et qm̄ difficile ē cōsueta relinquere xp̄iani de gentilitate con-uersi adhuc p̄dictas cerimonias obseruabant qua de re Pontifex maximus vt extingueret paganoꝝ errorē indixit vt bn̄dicta luminaria ad honorē regine celorū ab oībus fidelibꝰ por-tarent̄. Ipsa nāqꝫ nō martis sed iesu xp̄i filij dei dulcissima mater a nobis colenda est cuiꝰ meritis ⁊ intercessione innumera: vt sic dicaꝫ: eā inuocantibus bn̄ficia donant̄. Ad cuiꝰ lau-des explicandas hodierna die incūbere debe-mus q̄ vagientē filiū ad templū ꝑduxit ibiqꝫ oīa ꝑfecit q̄ moyses in lege iubebat. In qbꝰ ꝑ ipsā laudabilissime gestis triplicē eius virtu-tem pre ceteris eligimus contemplandā.

Prima dr̄ virginitatis.
Scd̄a humilitatis.
Tertia liberalitatis.

¶ De ꝑpetua virginitate sancte marie q̄ fuit a ꝓphetis prenūciata ab ipsa voto ꝯfirmata ⁊ semꝑ inuiolabilit̄ obseruata. Capitulum.j.

PRima virtus excellētissima illius felicis-sime mr̄is quā ꝯtēplari debemꝰ dr̄ virgi-nitatis. Hec designat̄ in verbis moysi. Nam Leuitici.xij.ca. Ex ordinatione dei moyses di-xit. Mulier si suscepto semie pepit imūda erit Ista ꝯditio si apposita dat intelligere: ꝙ qn̄qꝫ mulier esset paritura masculū nō suscepto se-mine. Erḡ doctores dicunt ꝙ signant moyses fuit ita locutus ad excipiendā mr̄eꝫ dei ab im-mūdicia. Et vt Bernardꝰ ait q̄ timuit in ma-trē dn̄i blassemiā irrogogare. Sed vt virgini-tatē illā ardentius veneremur: in hac ꝑte tria dubia sunt aperienda.

Primū vtrū virginitas marie fuit ante pre-nunciata
Scōm vtꝝ ꝟgitas marie fuit voto ꝯfirmata
Tertiū vtꝝ virginitas marie fuit sꝑ obſuata

¶ Ad primū dubiū rn̄demus ꝙ placuit altissi-mo deo ꝑ multa an̄ retroacta secula virginita-tē marie a suis ꝓphetis ⁊ alijs qbꝰ rē tā grā-dē notā effecit mirabiliꝰ p̄coniçari. O mitto si-billaꝝ oracula: Taceo multoꝝ p̄triarchaꝝ testi-monia. Tm̄ referā quid in historijs Ispanie qd in Eçechiele: qd in Isaia fidelissime scribit̄ In originali libro historie Ispanice in ca.xl. ď nōnullis incidētibꝰ tpe Fernādi regis. ita ha-bet̄. Cū apud toletū qdā iudeus gr̄a ampliādi vineā suā rupē cōminuisset in medio saxi con-cauitas repta ē: vbi liber erat folia lignea hn̄s descriptꝰ tribus linguis: hebreis: grecis: ⁊ lati-nis: scriptura q̄si vnius psalterij videbat̄. Hic liber de triplici mūdo disserebat: ab Adā vsqꝫ ad antixp̄m: Principiū ꝟo tertij libri incipie-bat a xp̄o sic exordiēs. In tertio mūdo filiꝰ dei nascet̄ in mūdo ex virgine maria: paticꝫqꝫ ꝓ salute hoim. Q̄ŏ cū iudeꝰ ꝯspiceret stati cū fa-milia sua sacro fōte renatꝰ ē. In fine ꝟo libri erat ꝙ tpe Fernandi regis inueniri debebat. Ad ꝓphetā Eçechielē iā veniamꝰ cui virgini-tas marie reuelata ē. vn̄ ait ca.xliiij. Conuerti me ad viā porte sanctuarij exterioris q̄ respi-ciebat ad orientē ⁊ erat clausa. Et dixit dn̄s ad me: porta hec clausa erit ⁊ nō apiet̄: ⁊ vir non

trāſiet ꝑ eā: qm̄ dn̄s deus iſrael ingreſſurꝰ eſt
ꝑ eam. Ubi Augꝰ in ſermone ait. Mirabilis
ꝓphete viſio ſed mirabilior eſt ꝓphetie adim
pletio. Quid eſt porta in domo dn̄i clauſa niſi
ꝙ maria ſemꝑ erit intacta? Et qd eſt: hō non
trāſibit ꝑ eā niſi ꝙ ioſeph nō cognouit eā? Et
quid eſt ſolꝰ dn̄s intrat ⁊ egredieť ꝑ eā niſi qꝛ
ſpūs ſcūs ipregnauit eā? Et qd eſt clauſa erit
in eternū: niſi qꝛ maria fuit virgo an̄ partū ⁊
virgo poſt ꝑtū? Dicat ergo maria. Porta fa
cta ſū celi ianua fcā ſū filio dei: illi facta ſū ia
nua clauſa: q poſt ſuā reſurrectionē ingreſſus
ē ꝑ oſtia clauſa: ꝑ q̄ egreſſus eſt ad ſuos cruci-
fixores. Ad diſcipulos āt ſuos clauſo oſtio ce
naculi ingreſſus eſt clauſtra: qui natus de ven
tre meo: me mr̄e ꝫ dimiſit intactā. Adimpleuit
ventrē meū diuinitate: ⁊ vterū meū nō euacu
auit caſtitate: hec ille. Iſaias vo ſatis aperte
ca. vij. vginitatē marie prenūciauit. Ecce in-
qt virgo cōcipiet ⁊ pariet filiū ⁊ vocabiť no-
men eius emanuel. Sed iudei ꝯ nos arguunt.
Primo qꝛ in hebreo n̄ dr̄ virgo ſed halma: ⁊
ſignificat puellā abſcōditā ſiue ſit virgo ſiue
corrupta. Scd̄o qꝛ dr̄ ꝙ nomen eius vocabiť
emanuel. Filius āt virginis vocatus eſt ieſus
xp̄s. Et iō aiūt iudei ꝙ hec ꝓphetia nō intelli
giť de xp̄o ⁊ virgine matre: ſed de Ezechia fi
lio regis achaz: qui poſt dictū ꝓphete natus ē
Sed hoc impugnat Rabi ſalomon ꝑ hoc ꝙ
Ezechias erat. xxv. ān̄oꝝ qn̄ cepit regnare pꝰ
Achaz prēm ſuū imediate. vt habeť. iiij. Re-
gū. xviij. ca. Achaz regnauit tm̄. xvi. annis. vt
habeť. iiij. Regū. xvi. ca. Ergo in principio re
gni Achaz anteq̄ꝫ diceret ꝓphetia Ezechias
erat natus ⁊ erat nouē annoꝝ. Et ꝓpter hoc
dicit Rabi ſalomon ꝙ hec ꝓphetia eſt intelli
genda de filio Iſaie qui acceperat vxorē iuuē
culā ⁊ iam cōceperat de eo. Et qꝛ de puero exi
ſtente in matris vtero neſciť ſi ſit maſculus
vel femina: ideo Iſaias dabat Achaz ſignū li-
berati oīs a duobus regibus illū inuadere vo
lentibus. ſicut pꝫ. iiij. Regū. xvi. ca. ꝙ vxor ſua
grauida pareret filiū maſculuꝫ. Sed vt refert
Nichoꝰ d̄ lira. iſta expoſitio ſtare n̄ pōt qꝛ ca.
ſequenti dr̄ de puero illo. Et erit extenſio alaꝝ
eius implens latitudinē terre tue o emanuel.
Et loquiť de terra regni iudee cuiꝰ nūq̄ꝫ fuit
dn̄s Iſaias. Et propterea ad litterā intelligiť
de xp̄o qui dn̄ať iudee ⁊ oībus que ſūt in celo
⁊ in terra. Ad primū vo obiectū dicit Nicho
laus de lira ꝙ halma i hebreo ſignificat abſcō

ditā ita ꝙ nō dubitať de integritate illius. Et
ſcribiť ꝑ h ⁊ nō inueniunť niſi tres ita deſcri-
pte. Prima eſt rebecca de qua Geneſis. xxiiij
ca. dr̄. Puella decora nimis. Sequiť. puella q̄
egredieť. in hebreo poniť: halma que egredieť
Scd̄a fuit maria ſoror moyſi. de qua dr̄ Exo.
ij. ca. Iuit puella. in hebreo poniť halma Iuit
halma. Et iſte due fuerūt virgines puriſſime
qn̄ fuerūt ſic nomiate. Tertia ergo fuit virgo
maria in hac ꝓphetia. Quare halma virginē
ſignificat. Ad illud vo qd̄ adducebať de noie
emanuel: Rn̄dent doctores vt ēt tactū eſt in
ſermone de circūciſione: ꝙ duplex eſt nomen
ſ. nature vt homo. ⁊ impoſitionis vt petrus ⁊
antonius. Emanuel itaqꝫ eſt nomen nature.
Ieſus vo nomen impoſitionis. ¶ Scd̄m du
biū aperiendū: vtrū virginitas marie fuit vo
to confirmata. Ad qd̄ rn̄det Ricardus in. iiij
di. xxx. Et Tho. iij. ꝑte. q. xxviij. ꝙ cū ꝑfectiōis
opera magꝭ ſint laudabilia ſi ex voto fiant q̄ꝫ
ſine voto. virginitas aūt in mr̄e dei precipue
debuit pollere. iō ꝯueniēs fuit vt virginitas
eius eſſet ex voto deo conſecrata. Verūtn̄ qꝛ
tꝑe legis oportebat generationi inſiſtere tam
mulieres q̄ꝫ viros: qꝛ ſm̄ carnis originē cultꝰ
dei augebať anteq̄ꝫ ex illo ppl̄o xp̄s naſcereť
Mater dei nō crediť an̄q̄ꝫ deſpōſareť ioſeph
abſolute virginitatē vouiſſe. licet eā in deſide
rio habuiſſet. Suꝑ hoc tn̄ voluntatē ſuā diui
no cōmiſit arbitrio. Poſtmodū vo accepto
ſponſo ſm̄ ꝙ mores illius tꝑis exigebant ſiľ
cū eo votū virginitatis emiſit. voluit vo de-
ſponſari ex familiari inſtinctu ſpūs ſcti: confi
dens de diuino auxilio ꝙ nūq̄ꝫ ad copulā car
nalē ꝑueniſſent. Confirmanť iſta ꝑ magiſtrū
ſentē. in. iiij. di. xxx. ⁊ ēt ꝑ illud qd̄ ſcribiť. xxvij
q. ij. ca. ſufficiat. §. Btā maria. Lādulfus tn̄ di
cit in ſuo. iiij. ꝙ poſſibile fuit virginē expreſſe
vouiſſe anteq̄ꝫ deſponſareť: ⁊ nihilominus cū
vero voto virginitatis potuit cōtrahere. Nā
matrimoniū eſt cōſenſus in carnalē copulā al
tero cōiugū petente. Si ergo conſtaret ꝑ reue
lationē ipſi femine ꝙ nunq̄ꝫ vir ab ea debitū
peteret cū vero voto virginitatis: poſſet ſtare
verū matrimoniū qꝛ nūq̄ carnalis copula ſe-
quereť. Et ita fuit in ꝓpoſito: qꝛ virgini glori
oſe fuit reuelatū ꝙ nūq̄ꝫ ioſeph peteret ab ea
debitū: ⁊ forte etiā ipſi ioſeph: cū dicať a mul-
tis ꝙ ipſe inſuꝑ ex inſtinctu ſpūs ſcti virgini
tatē vouerat. Nō obſtan[illegible] āt tali voto inter
mariam ⁊ ioſeph verum fuit matrimoniū, vt

refert magister senten. Et.xxvij.q.ij.ca. insti-
tutū. Nā vt inqt Ricardus ēt sctūs Tho. du
plex est ꝑfectio rei prima.s. ⁊ scđa. Prima in
ipsa rei forma consistit ex qua spēm sortitur.
Scđa consistit in operatione rei per quā3 res
aliq̄lit suū finē attingit. Forma āt mr̄imonij
ꝯsistit in q̄dam indiuisibili cōiunctione aioꝝ
ꝑ quā vnus cōiugū indiuisibiliter alteri fidē
seruare tenet. Finis āt matrimonij est proles
generanda ⁊ educanda. Ad quoꝝ primū ꝑue
nitur ꝑ concubitū coniugalē. Ad scđm ꝑ alia
oꝑa viri ⁊ vxoris qui sibi inuicē obsequuntur
ad prolē nutriendā. Sic ergo q̄ztu3 ad primā
ꝑfectionē oino verū fuit matrimoniū virgis
matris dei ⁊ ioseph q2 vterq3 consensit in co-
pulā coniugalē: nō aūt expresse in copulā car-
nalē: nisi sub cōditione si deo placeret. vn̄ ⁊ an
gelus vocat mariā cōiugem dicens. Noli ti-
mere accipe mariā cōiugem tuā. Qđ exponēs
Aug9 in li. de nuptijs ⁊ concupiscentia dicit.
Cōiunx vocat ex prima desponsationis fide
quā concubitu nec cognouerat nec fuerat co-
gniturus. Quantū xo ad scđam ꝑfectionem
que ē ꝑ actū matrimonij si hoc referat ad car-
nalē concubitū ꝑ quē proles generat nō fuit
istud matrimoniū ꝯsūmatū. Habuit tn̄ illud
matrimoniū ēt scđam ꝑfectionē q̄ztū ad ꝓlis
educatione3. vn̄ Aug9 dicit in li. de nuptijs ⁊
concupiscentia. Oē nuptiarū bonū impletu3
est in illis parentibus xp̄i ꝓles: fides: sacramē
tū. prolem cognoscimus ipsū dn̄m iesū. Fide3
q2 nullū adulteriū. Sacramētū: q2 nullū diuor
tiū. solus sibi nuptialis concubit9 nō fuit. Et
si quis obijceret ꝯ ista: q2 Hiero9 ꝯ heluidiu3
ait. Joseph marie custos fuit potius q̄z mari
tus. Dicendū ꝙ Hiero9 accipit maritum ab
actu matrimonij cōsūmati. Siliter intelligē-
da sunt verba Hieronymi in Mattheū. vbi
ait. Cū virū audieris suspitio tibi non subeat
nuptiaꝝ: sed recordare cōsuetudinis scriptu-
rarū q̄ sponsi viri ⁊ sponse vocant vxores. qđ
Hiero9 vocat nuptias nuptialē concubitum
Oia predicta facile teneri pn̄t: ⁊ ꝙ virgo vel
anteq̄z cū ioseph ꝯheret: vel postq̄z ꝯxit ex dei
reuelatione virginitatē vouisset. Et ꝙ ioseph
illuminatus a deo qui elegit eū tante virginis
sponsū ⁊ sui filij alumnū virginitatē voto fu
erit complexus cum perpendimus ipsius vir
ginis benedicte mores ⁊ actus diuinitus regu
latos. In quadam tamen historia sic habetur
ꝙ beata virgo completo ablactatiōis triēnio

ad templū dn̄i a parētibus fuit perducta vbi
remansit cum alijs virginibus ⁊ puellis in oi
sanctitate seruiens altissimo deo: visitabatq3
ab angelis frequentius ⁊ spiritualibus conso
lationibus replebat. Quartodecimo xo eta-
tis sue anno pontifex publice denunciauit vt
virgines que erant in templo ⁊ etatis temp9
implessent domū reuerterentur vt matrimo-
nia contraherent: cuius mandato cum cetere
paruissent sola virgo maria hoc se facere non
posse rn̄dit: tum q2 parentes sui ea3 dn̄i serui-
tio mancipassent: tum q2 virginitatem suam
dn̄o ipsa vouisset. Tunc anxiatus pontifex ꝓ
nouitate rei īminente festiuitate iudeoꝝ seni
oribus cōuocatis: oim vna hec fuit sententia
vt dn̄i consilium quereret. Cū aute3 orationi
insisterent ⁊ pontifex ad consulendū dn̄m ac-
cessisset: mox de loco oratorij cunctis audienti
bus vox insonuit: vt quicūq3 de domo dauid
nuptijs abiles cōiugati nō essent: singuli vir-
gas ad altare deferrēt: ⁊ cuiuscunq3 virgula
germinaret ⁊ in cacumine eius spūs sctūs in
columbe specie consederet: ipse proculdubio
esset cui virgo desponsari deberet. Erat inter
ceteros ioseph de domo dauid cui cum incon
gruū videret si vir iam prouecte etatis tā te-
nerā virginē duceret in vxorē. Ceteris virgas
suas afferentibus: solus ipse virgā nō attulit
vn̄ cū nihil diuine voci ꝯsonū appareret pon
tifex iterato dn̄m consulendū putauit: qui rn̄-
dit ꝙ solus ille virgā suā nō attulit cui virgo
despōsari debebat. Inductus itaq3 ioseph vt
virgam suā ferret: cū hoc fecisset illico germi-
nauit ⁊ in eius cacumine columba consedit:
quare sibi desponsata fuit virgo: qui in suam
ciuitatē bethleem ꝓfectus necessaria nuptijs
prouidebat: virgo aūt maria ad domū paren-
tū in naçareth reuersa est. Vbi in diebus illis
angelus gabriel ei oranti apparuit: ⁊ de ea na
siturū dei filiū nūciauit: hec in legenda nati-
uitatis virginis. ¶ Tertiū dubiū fuit vtrum
virginitas marie fuit semꝑ obseruata. Ad qđ
nequā heluidius heretic9 ore sacrilego ⁊ blas
femo ausus est dicere: ꝙ post partū nō mansit
virgo: licet fuerit virgo an̄ ꝑtū ⁊ i ꝑtu. Sūpsit
āt occasionē erroris q2 male intellexit scriptu
ras. Nam in.i.ca. Matthei scribit de ioseph.
Non cognoscebat eā donec peperit filiū suū
primogenitū: Arguit heluidi9 ⁊ dicit hoc ad-
uerbiū donec cōsueuit determinatū temp9 si-
gnificare quo cōpleto fiat id qđ vsq3 ad illud

tp̄s nõ fiebat: verbū ãt cognoscendi ibi ad coitū referꝛ. Sicut ⁊ Genesis.iiij.ca.dr̄.ꝙ Adaz cognouit vxorem suã: ergo post partū beata virgo fuit a ioseph cognita. Insup ⁊ iesꝰ noiatur primogenitus: ergo habuit fratres subsequentes. Et hoc ꝯfirmaꝛ. qꝛ Joãnis.ij.ca.dr̄. Descendit in capharnaū ipse.s.xp̄s ⁊ mater ⁊ fratres eius. Pro confusiõe heluidij ⁊ veritatis defensione notandū ꝓ illo verbo cognoscebat: ꝙ quidã dixerūt h̄ nõ esse intelligendū de cognitione carnis: sed de cognitione noticie. Dicit eni Crisostoꝰ ꝙ ñ cogouit eã iosph añq̄ȝ pareret cuius fuerit dignitatis: sed post q̄ȝ peperit tūc cognouit eã: qꝛ p ipsius ꝓlem specialior ⁊ dignior facta fuerit q̄ȝ totus mundꝰ qꝛ quē totus mūdus capere nõ poterat in angusto vtero suo sola suscepit. Quidã ãt hanc cognitionē referūt ad noticiã visus. Sic̄ eni moysi cū dño colloquētis glorificata est facies vt non possent in eū intendere filij israel. Sic maria claritate virtutis altissimi obūbrata cognosci ñ poterat a ioseph donec pareret. Pꝰ partū v̄o a ioseph agnita iueniꝛ specie faciei nõ libidinis tactu. Hieroꝰ aūt concedit hoc esse intelligendū de cognitione coitus: sed dic̄ ꝙ vsqȝ vel donec in scripturis qñqȝ significat certū tp̄s. ſm illud ad Galathas.iij.ca. Propter transgressores lex posita est donec venit sctm̄ cui ꝓmiserat. Qñqȝ v̄o significat infinitū tp̄s ſȝ illud. Donec ponã inimicos tuos poniꝛ ibi donec ꝓ semp. Et ſm hunc modū loquēdi euangelista oñdit ꝙ ioseph nõ cognouit eã donec pepit id est vsqȝ ad partū ⁊ neqȝ ēt post partū. De eo etiã ꝙ xp̄s dr̄ primogenitus vt ait Hieroꝰ. ⁊ poniꝛ de verborū fig. in ca. Joseph. Nõ post quē alius sed ante quem nullus. Et de eo qd̄ Heluidius referebat xp̄m videlicet habuisse fratres Hieroꝰ ait. ꝙ quattuor modis in scriptura fratres dicunꝛ.s. nã: gente: cognatione: ⁊ affectu. vñ fratres dñi dicti sunt nõ ſm nãm quasi ab eadē matre nati sed ſm cognationē quasi consanguinei eiꝰ existentes. Detestandꝰ itaqȝ est error pniciosissimus heluidij vt inqt Tho.iij.parte.q.xxviij. Primo sicut qꝛ derogat xp̄i pfectioni q.s. ſm diuinã nãm vnigenitus est p̄ris tanq̄ȝ perfectus p oia filius eius: ita etiam decuit vt esset vnigenitus matris tanq̄ȝ pfectissimū germē eius. Scd̄o hic error iniuriã facit spūi sancto cuius sacrariū fuit vterus virginalis in quo carnē xp̄i formauit. Vnde ñ decebat vt de cetero violareꝛ p cõmixtionē virilē. Tertio derogat dignitati ⁊ sanctitati matris dei que ingratissima videreꝛ si tanto filio cõtenta nõ esset: ⁊ si virginitatē que in ea miraculose conseruata fuerat sponte perdere vellet p carnis concubitū. Quarto insup ipsi ioseph esset ad maximã presūptionē imputandū: si eã quam reuelante angelo de spū sctõ deum concepisse cognouerat: polluere tentaret. Quare virginē añ partū: virginē in partu: virginē ⁊ post partū genitricē dei verissime p̄dicamus. Si v̄o vlterius aliquis quereret. Cur voluit xp̄s de virgine nasci. R̄ñdere possumus ex dictis prefati doctoris sancti Tho. vbi.s̄.ꝙ hoc factum est triplici de causa.

Primo ꝓpter dignitatē patris.

Scd̄o ꝓpter puritatē filij.

Tertio ꝓpter incarnationis finē.

Primo ꝓpter patris dignitatē conseruandã Cū eni xp̄s sit verus ⁊ nãlis dei filius: nõ fuit cõueniens vt aliū patrē haberet q̄ȝ deū ne dignitas trãsferreꝛ i aliū. Scd̄o h̄ fuit ꝯueniēs pp puritatē filij. Ipse nãqȝ est verbū dei: verbū v̄o absqȝ oi corruptõe cordis cõcipiꝛ ⁊ ex corde absqȝ corruptione ꝓcedit. Vñ vt ostendereꝛ ꝙ illud corpus esset ipsius verbi dei: cõueniens fuit vt de incorrupto virginis vtero nascereꝛ. Tertio fuit cõueniens ꝓpter incarnationis finē. Ad hoc eni venit xp̄s vt hoies renascerenꝛ in filios dei nõ ex volūtate carnis neqȝ ex voluntate viri.i. nõ ex consensu mulieris ⁊ viri sed ex deo.i. ex dei virtute nati sunt. Vñ Augꝰ in li. de sctã virginitate ait. O portebat caput nr̄m insigni miraculo ſm corpus nasci de virgine vt significaret sua mēbra de virgine ecclesia ſm spm̄ nascitura.

¶ De tribus legis cerimonijs quas beata virgo seruauit ex humilitate. ¶ Capitulum.ij.

Secūda virtus prestantissima quã in virgine bñdicta cõtemplari debemus dr̄ humilitatis. Ob illã nanqȝ subiecit se hodierna die triplici cerimonie legis.

Prima cerimonia fuit purgationis.

Scd̄a presentationis.

Tertia oblationis.

¶ Prima cerimonia dr̄ purgatiõis. Quadragesimo nanqȝ die a natiuitate dñi venit ad tēplū vt ſm consuetudinē legis mūdareꝛ cuȝ tñ sub illa lege nõ teneretꝛ. Ad qd̄ plene intelligēdū ponderanda sūt ea q̄ scribunꝛ Leuitici.xij ca. vbi sic habeꝛ in sententia: ꝙ mulier si susce

pro semine peperisset masculū imunda esset septem diebus:imunda.s.a consortio hoim ⁊ ab ingressu templi. Sed completis septem diebus munda quidē efficiebať quo ad consortiū hoim. Sed adhuc vsq; ad trigesimū tertium diem quo ad ingressū templi imunda erat:tandem completis quadraginta diebus quadragesima die templū intrabat ⁊ puerū cū muneribus offerebat. Si vero feminā peperisset duplicabanť dies ⁊ quo ad cōsortiū hoim ⁊ quo ad ingressū templi. Beatissima vero virgo nullam habuit imundiciā a qua purgareť neq; filiū concepit virili semine:quare nec legi purificationis obligabať: voluit tñ predictā legez humiliter adimplere. Nā vt inqt Tho.iij.pte q.xxxvij. Sicut plenitudo grē a xpo deriuať i matrē:ita decuit vt mater humilitati filij cōformareť. Et iō sicut xps lz legi nō esset obnoxius voluit nihilominus circūcisionē aliaq; onera legis subire:ad demonstrandū humilitatis ⁊ obedientie exemplū ⁊ vt approbaret legem:⁊ vt occasionē scandali a iudeis tolleret: ꝓpter easdē rōnes voluit ⁊ mrēm suā implere legis obseruantias quibus tñ nō erat obnoxia. Ideo Bernard⁹ ad virginē sic deuote loquiť. Vere btā virgo nō habes cām nec tibi opus est purificatione: sed nūqd filio tuo op⁹ erat circūcisione: Esto inter mulieres tanq; vna illarū:nā ⁊ filius tuus sic est in medio puerorū:hec Bernardus. ¶ Scda cerimonia legis cui se virgo sctā subiecit dť presentatiōis vt eni scribiť Exodi.xiij.ca. Locutus est dñs ad moysen dicēs. Sanctifica mihi oē primogenitū qđ aperit vuluas i filijs israel. Ubi sciendū ꝙ de prole nata duplex preceptum tradebatur in lege. Unū quidē generale q̃tum ad oēs: vt.s.completis diebus purificationis matris offeretur sacrificiū pro filio siue pro filia vt habetur Leuitici.xij.ca. Et hoc quidē sacrificiū erat ad expiationē pcti in quo ꝓles erat concepta ⁊ nata: ⁊ etiā ad consecrationē quādam ipsius:qꝛ tūc primo presentabať in tēplo Et iō aliqd offerebať in holocaustū:aliqd pro peccato. Aliud erat preceptum speciale de primogenitis tā in hoibus q; in iumentis. Sibi eni dñs deputauerat oē primogenitū in israel pro eo ꝙ ad liberationē ppli isrľ pcusserat primogenita egypti ab homie vsq; ad pecus:primogenitis filiorum israel reseruatis. Et qꝛ xps fuit primogenitus marie virgis mrīs: vtrūq; fuit factuz circa eū. Primo q̃tum id qđ erat speciale ⁊ ptinet ad primogenitos. De h qđ diť Lucas. Tulere illū in hierľm vt sisterent eum i.offerrēt dño: qꝛ omne masculinū adaperiēs vuluam.i.primo nascens sm Nicholaū de lira. Cuiusmodi erant primogeniti:sanctū dño vocabiť. Scdo factū fuit circa xpm id qđ communiter ptinet ad oēs. Et hoc notať cum dť Et vt darent hostiā sm ꝙ dictuz erat in lege dñi par turturū aut duos pullos columbaruz Quia vero dť. Oē masculinū adapiēs vuluā patet ꝙ loquitur de masculo concepto ⁊ nato ꝑ aperitionem claustri virginalis: qđ non habuit locū in beata virgine: que virgo permansit in conceptu ⁊ partu: tñ hanc legem ex humilitate voluit obseruare. ¶ Tertia cerimonia cui se virgo subiecit diciť oblationis. Nā obtulere ipsa ⁊ ioseph pro dño par turturum aut duos pullos columbarū. Hec erat oblatō pauperum:sed agnus oblatio diuitū. Veruntamē tres difficultates hic oriuntur. Prima an conueniens fuit aliquid offerre deo. Scda quare oblatio fiebat de aliquibus determinate non de oibus. Tertia quare aialia offerebātur occisa. Pro prima difficultate posset quis arguere isto modo. Nihil est offerendū alicui qđ suum est ⁊ ipse non indiget. Sed dei erant oia que in sacrificijs offerebātur ⁊ illis nō indigebat: qꝛ ad vsum hois illa deputauerat: ḡ non erant deo offerenda. Confirmantur ista qꝛ Dauid in ps. Dñi est terra ⁊ plenitudo ei⁹ orbis terrarum ⁊ vniuersi qui habitant in ea. Et iteruz. Sacrificiū ⁊ oblationē noluisti. Et in alio ps. Inducit loquentē deū. Nunqd mācducabo carnes taurorum aut sanguinē hircorum potabo. In ↄ̄trium aūt est illud qđ poniť Leuitici.i.ca. Ubi deus dixit oblata oia adolebit sacerdos sup altare in holocaustū ⁊ odorē suauissimū dño. Et ꝓpterea scūs Tho.prima se.q.cij.dicit. ꝙ deus voluit sibi offerri sacrificia triplici rōne.

Primo propter mentis ordinationem.
Scdo propter idolatrie excusationem.
Tertio propter figurationem.

Primo voluit deus offerri sibi sacrificia propter mentis ordinationē. Ad hanc ptinet vt oia que quis hz recognoscat a deo. vt dť.xvi. q.i.in ca.reuertimini. ⁊ ordinet in deuz tanq; in vltimū finē. Et hoc representabat in oblationibus ⁊ sacrificijs. Hinc est ꝙ Dauid vt scribitur.i. Paralipome.ca.xxix.dicebat. Tua sunt oia ⁊ q̄ de manu tua accepimus dedim⁹

sibi. Scđo voluit deus offerri sibi sacrificia ꝑpter ydoloꝝ excusationē vt ꝑ honorē qui reddebat deo retraherent ꝑplus a cultu ydoloꝝ. Nā precepta de sacrificijs nō fuerūt data populo iudeoꝝ nisi postq̃ declinauit ad ydolatriā adorando vitulū cōflatilē. Tertia rō fuit ꝑpter figurationē. Futurus nanq̄ erat xp̄us qui se offerre ꝑ hoim salute debebat. Ideo oblationes veteris legis xp̄m figurabāt: de quo sic inqt ap̄lus ad Ephesios. v. ca. Tradidit semetipsū ꝑ nobis oblatiōē ⁊ hostiā deo i odorē suauitatis. Et ad Hebreos. x. ca. Xp̄s vnā semel ꝑ pctis hostiā obtulit i sempiternū. Cōcludimus ergo q̄ lꝫ dei sint omnia quibus nec indiget: oblationes tn̄ sibi fieri voluit ꝑpter hoim vtilitatē rōnibus predictis. ¶ Scđa difficultas erat quare oblatio fiebat deo de aliqbus determinate ⁊ nō de oibus. Nam de generibus aialiū quadrupedū offerebant boues oues: capre. Et de auibus turtur ⁊ colūba: ⁊ in mundatione leprosi de passeribus. Quare nō offerebant pisces: aquile: leones ⁊ filia. Et rn̄det Tho. vbi. s. q̄ hoc fiebat ꝑpter tria.

Propter cōmunē abilitatem.

Propter mundiciā ⁊ puritatem.

Propter oblationis singularitatem.

Primo hoc fiebat ꝑpter coēm abilitatem: qꝛ illa q̄ offerebāt facile haberi poterāt a cōmunitate hoim: non sic leones aquile vel pisces. Scđo hoc fiebat ꝑpter mūdiciā ⁊ puritatem qꝛ illa aialia mūdū hn̄t nutrimentū sicut dicit Rabi moyses. nō sic gallina ⁊ porcus. Tertia rō erat ꝑpter oblationis singularitatē: vt essꝫ singularis oblatio q̄ fiebat deo: differēs ab oblatione q̄ fiebat ydolis. Et qꝛ egyptij colebāt oues ⁊ venerabant hircos eo q̄ demones in illa forma eis apparebant. Boues vero habebant inter res sacras ob reuerentiā Ysis quā deā habebāt. Hec fuit soror foronei que nauigans in egyptū multa egyptios de agricultura docuit. Idcirco offerebant deo oues: hirci: capre: ⁊ boues. Insuꝑ vt ait Rabi moyses: In colūbis meliores sunt pulli: in turturibus meliores maiores. ¶ Tertia difficultas erat quare aialia offerebant occisa. Ad qđ dicit sanctus Tho. q̄ hoc fiebat triplici rōne. Primo ꝑpter conformationē: qꝛ sic veniunt in vsum hoim. Scđo ꝑpter significationē: qꝛ significabant occisionē quā pctōr meret ⁊ deus misericors ꝑpter humilitatem ⁊ reuerentiam sibi factaꝫ tollerat illū ⁊ ꝑpter penitentiā indulget sibi. Tertio sic fiebat ꝑpter figurationē xp̄i qui occisus debebat imolari. His ergo dimissis redeamus ad oblationē factā ꝑ xp̄o. Nam lꝫ ex pauꝑtatis amore pauperū oblationē elegerit tn̄ vt inquit Tho. iij. pte. q. xxxvij. Turtures ⁊ colūbi figure congruūt. Nam turtur qꝛ est auis loquax predicationē ⁊ confessionē fidei significat: qꝛ vero est aial castū significat castitatē: qꝛ vero est aial solitariū significat contemplationē. Colūba vero est aial mansuetū ⁊ simplex idō māsuetudinē ⁊ simplicitatē significat.

¶ De liberalitate virginis que manifestat in dispensatione munerū ⁊ cōcessione filij atq̄ i oēs eā inuocantes beniuola condescensione.

¶ Capitulum. iij.

Tertia virtus principalis quā in virgine beatissima contemplari debemus dr̄ liberalitatis: quam deprehendere possimus maxime propter tria.

Primo ꝑpter munerū dispensationem.

Scđo ꝑpter filij concessionem.

Tertio ꝑpter beniuolā condescensionem.

¶ Primo possumus deprehendere liberalitatem virginis benedicte ꝑpter munerū dispēsationē. Naꝫ vt scribit Mattheus ca. ij. Magi obtulerūt xp̄o munera preciosa: aurū: thus ⁊ mirrham. verūtn̄ vt pie credit oia pauperibus dispensauit. Neq̄ putandū est q̄ tres reges vilia dona regi regū porrexissent: lꝫ aliqui hoc velint asserere qui dicūt talia fuisse facta ꝑpter mysticam significationē. Alij vero consentientes opinioni eoꝝ qui dicūt magna auri pondera fuisse xp̄o donata: fingunt virginē illa reseruasse ꝑ peregrinatione in egypto. Sꝫ reuera qđ prius diximus magis est verisimile atq̄ credibile virginē. s. illam pijssimā cuncta pauperibus distribuisse. ¶ Scđo possumus deprehendere virginis liberalitatē propter filij sui gratiosā cōcessionē: qn̄ videlicet concessit eū simeoni sancto qui accepit illuꝫ in vlnas suas: de h̄ sic refert Lucas. Et ecce homo erat in hierl'm cui nomen Simeon: ⁊ homo iste iustus ⁊ timoratus expectans consolationē isrl' ⁊ spūs sanctus erat in eo. ſm Nicho. de lira hoc intelligit q̄ntum ad gratie plenitudinem qꝛ nō solum habuit gratiam iustificantem ꝑut habet cōmuniter a iustis. sed etiam q̄ntum ad illuminationes diuinas ⁊ consolatōes speciales. Ideo subditur. Et responsū acceperat a spū sancto. s. in orationibus suis deuotis: nō visurum se mortem nisi videret xp̄m dn̄i. Tūc

eni erat opinio cōis apud intelligentes ꝙ im
minebat aduētus xp̄i ſm ſigna a patriarchis
⁊ prophetis data. Et ideo ſimeon de hoc deuȝ
feruentius orabat ⁊ in oratione reſponſū acce
pit ꝙ xp̄m natum videret anteq̄ȝ vitā preſen
tem finiret. Et venit in ſpiritu in templū.i.ꝑ
reuelationē ſpūs ſancti vt videret xp̄m ſicut
erat ei promiſſū. Et cum inducerent puerum
ieſum ad faciendum que predicta ſunt ſm le-
gem. Et ipſe accepit eum in vlnas ſuas cum
maximo cordis gaudio. ſm ꝙ dicit Prouer-
bioꝝ.xiij.ca. Deſiderium ſi compleat delectat
aiam. Intueamur Simeonē a virgine filium
expoſcentē: conſideremuſq̄ȝ q̄ȝ blande q̄ȝ beni
gne q̄ȝue liberaliſſime mater illa illum ſibi cō
ſignauit. O ſimeon accepiſti illum in vlnas
tuas.i.in brachia. Quē accepiſti? ⁊ regem re-
gum ⁊ dn̄m dn̄antium. Quem ad tuum pect⁹
dulciter deduxiſti? filium dei ⁊ virginis illiba
te. Quem aſpexiſti? deum ⁊ hoīem xp̄m hūa-
ni generis redemptorē. O felicia brachia. O
beati oculi tui qm̄ meruiſti tāto priuilegio do
tari. Super hoc Auguſtinus in ſermone pre-
ſentis ſolennitatis ait. Hec ſunt teſtimonia
tua dn̄e ieſu: anteq̄ȝ tibi ſternerentur fluctus
maris: campi cederēt imperanti: anteq̄ȝ vent⁹
te iubente ſiluiſſet: mortui te vocante reſur-
rexiſſēt: ſol te moriēte palluiſſet: terra te reſur
gente tremuiſſet: celum te aſcendente patuiſſȝ
Adhuc manibus matris portabaris: ⁊ iā dn̄s
orbis agnoſcebaris. Et propterea ſimeon be-
nedixit deum gratias agendo pro tanto bene
ficio ⁊ dixit. Nunc dimittis dn̄e ſeruuȝ tuum
ſm verbum tuū in pace.i. de cetero dimittes
me d̓ hac vita tranſire in cordis quiete. Quia
viderunt oculi mei ſalutare tuū. Letanter enī
deſcendere volebat ad limbum patrū: exquo
videbat ſaluatorem natū. Quod paraſti ante
faciem oīm populorum: id eſt coram oībus po
pulis quibus myſterium incarnationis ⁊ re-
demptionis predicatū eſt ꝑ apoſtolos. Lumē
ad reuelationem gentium: q2 prius errorum
tenebris inuoluebantur. Et gloriaȝ plebis tue
iſrael. Magna eſt enī gloria iudeis ad xp̄i fi-
dem conuerſis ꝙ xp̄s ſm carnem natus eſt d̓
ipſis. Et pater eius ſ. ioſeph qui meruit voca
ri pater xp̄i eo ꝙ nutrici⁹ eius fuit: ⁊ mater.ſ.
maria que fuit mater eius vera erant miran-
tes ſuper his que dicebant̄ de illo: tunc a Si-
meone: ⁊ prius a magis ⁊ a paſtoribus: ⁊ a Za
charia ⁊ eliſabeth. Et reſtituto puero virgini
bn̄dixit illis ſimeon.ſ. virgini ⁊ ioſeph. Quā-
uis enim maria ⁊ ioſeph eſſent maiores Si-
meone in ſanctitate: ille tamē erat maior q̄ȝtū
ad ſacerdotis officium ad quem ſpectat bene-
dicere populum. Et non ſolum benedixit ſed
etiam futura predixit. Ecce inquit poſitus eſt
hic in ruinam ⁊ in reſurrectionē multoruȝ in
iſrael: q2.ſ. in paſſione xp̄i que futura erāt mul
ti iudei fuerunt excecati a veritate cadentes:
Et multi fuerūt illuminati qui prius erāt ſim
plices ⁊ ignorantes vt patet de apoſtolis qui
bus poſt paſſionem xp̄i data eſt intelligentia
ſcripturarum. ſm ꝙ dicitur Luce vltimo ca.
Tunc aperuit illis ſenſum vt intelligerēt ſcri
pturas. Subſecutus eſt Simeon: ⁊ in ſignuȝ
ſcilicet federis inter hoīes ⁊ deum cui contra
dicetur a ſcribis ⁊ phariſeis ⁊ alijs. Et tuam
ipſius aīam pertranſibit gladius. id eſt dolor
paſſionis eius pertranſibit animā tuam per
compaſſionē vt reuelentur ex multis cordib⁹
cogitationes: q2 lȝ virgo tp̄e paſſionis in fide
perſeuerauit: alij tamen diſcipuli diuerſas flu
ctuationes cogitationū habuerunt quouſq̄ȝ
viderūt ipſū a mortuis reſurrexiſſe. ¶ Tertio
poſſumus deprehendere virginis liberalitatē
ꝓpter benignam condeſcenſionē. Condeſcen
dit quippe oībus eius preſidiuȝ implorantib⁹
Ipſa eſt dulcedo ⁊ ſpes nr̄a vt cantat eccleſia.
ipſa eſt ſtella maris q̄ naufragantes in mare
huius mundi ad portuȝ ſalutis dirigit. Ipſa
ꝓpinq̄ eſt valde peccatoribus ſicut luna inter
planetas ꝓpinquior eſt terre: vt accedamus
ad eā confidenter inducit nos deuotus Ber-
nardus his v̓bis. Securū inquit habes o hō
acceſſum apud deū: vbi habes filiū ante prēȝ:
⁊ matrem ante filium. Filius oſtendit patri ci
catrices ⁊ vulnera: mater oſtendit filio pectuſ
⁊ vbera. Nec vlla pōt eſſe repulſa: vbi tot oc-
currunt charitatis inſignia. Et iterū Bernar
dus. Qn̄ miſereri non poterit mater oīpoten
tie? Qn̄ miſereri nollet mat̄ miſericordie? Et
idem. Reuolue totaȝ ſeriem euangelij ⁊ ſi q̄d
aſperum: ſi quid durum inueneris in maria
deinceps eam ſuſpectam habeas ⁊ ad eam ac
cedere verearis. Igit̄ ſub alis eius confugia-
mus vt ſic tuti eſſe poſſimus: ⁊ in hoc ſeculo
filij ſui gr̄am mereamur accipere ⁊ tandem
gloriam ſempiternam. Amen.

¶ Sermo vigeſimuſnonus de aſſumptione ⁊
exaltatione virginis ſacratiſſime in qua maxi
ma relucet diuina potentia.

FEcit mihi magna qui potens est. Gloriose virginis marie verba sunt ista originaliter Luce.i.ca. Et si oia que i virgine benedicta diuina largitas dignata fuit operari magna sint ⁊ stupenda: verūtñ exaltatio illius sup oēm celestem militiā cunctos in stuporē ⁊ admirationē cōmouere dꝫ. Quid eni excogitari mirabilius pōt q̄ꝫ ꝙ vna mlier transcenderit beatitudineꝫ quorūcunqꝫ citra filiū hoim ⁊ angelorū euqꝫ locuꝫ in empirreo celo conscendit: ad quē nulla alia pura creatura vllo vnq̄ꝫ tpe properare valebit. Hec oia tñ cum ingenti leticia deuotioneqꝫ ardentissima a nobis cōmemorari debent. Hinc Hieronymus in sermone ad paulā ⁊ eustochium inquit. Hodie gloriosa semꝑ virgo maria celos ascendit. rogo: gaudete: qꝛ vt ita fatear ineffabiliter sublimata cū xp̄o regnat in eternū. Regina mundi hodie de terris ⁊ de pn̄ti seculo neq̄ꝫ eripit̃. Iterū dico gaudete: qꝛ secura ꝺ sua imarcessibili gloria ad celi iam ꝑuenit palatiū. Exultate inquā ac gaudete ⁊ letet̃ ois orbis qꝛ hodie nobis oibus eius interuenientibus meritis salus aucta est. Vobis quoqꝫ diligentibus eā honor ⁊ virtus vna cū reliquis virginibus sacris amplior prestat̃ ⁊ gr̄a. Ideirco dilectissime letamini ⁊ laudate: qꝛ si deū ore ꝓphetico in sctis suis laudare iubemur: multomagis eum in hac celebritate btē virginis matris eius oportet cū hymnis ⁊ canticis diligentius extollere ⁊ dignis deo iubilare preconijs ac misticis honorare muneribus: Hec Hieronymus. Vt aūt mens nr̄a virginis in celum aduolantis mysteria ꝑscrutari possit: ꝺ ipsa in pn̄ti sermone dicem⁹. In qua tria magna notabimus que fecit deus.

Primū dr̃ cōsūmationis.

Scōm glorificationis.

Tertiū assumptionis.

¶ De felici trāsitu virginis ⁊ de his q̄ occurrerunt in illo. ¶ Capitulum.j.

PRimū qꝺ fecit deus magnū in virgine matre dr̃ cōsūmationis. Nā presentem vitam feliciter consummauit eiusqꝫ transitus decoratus extitit multis priuilegijs ⁊ prerogatiuis. Ad qꝺ plenius intelligendū. Primo querimus. quot annis post q̄ꝫ xp̄s ascendit ad celos illa mater sanctissima superuixit. Et ad hoc quidā Epiphanius dicit ꝙ btā virgo qn̄ concepit xp̄m erat annoꝝ quattuordecim ⁊ in quindecimo ipsū peperit ⁊ mansit cū eo annis trigintatribus: ⁊ post mortē sꝑuixit annis viginti quatuor. Et ſm hoc qn̄ obijt erat annorum septuagintaduoꝝ. Aliquibus tñ ꝓbabilius videt̃ ꝙ duodecim annis vixerit post passionē sui filij: ⁊ sic sexagenaria sit assumpta cū apl'i totidem annis predicauerint in iudea ⁊ circa partes illas. sicut ecclesiastica tradit historia: Scꝺo videndū est quid virgo fecerit illo tpe vsqꝫ ad suā depositionē. Et ad hoc dicunt quidā ꝙ remansit in domo iuxta montē syon posita: omiaqꝫ loca filij sui. s. baptismi: ieiunij passionis: sepulture: resurrectionis: ascensiōis deuotione sedula visitabat. Hiero⁹ āt ad paulam ⁊ eustochiū ita scribit. Si querit̃ p⁹ ascensionē qd egerit vnū ꝓ certo est ꝙ virgo sācta corpore ⁊ mente ꝑmansit. Quia sane angelus gabriel ac si celestis paranimphus intactam custodiuit. Et ioānes apl'us atqꝫ euangelista cui xp̄s de cruce eā cōmisit virgo virginē seruauit: suisqꝫ ei deseruiuit obsequijs. Non ꝙ eximius ille sctōꝝ chorus apl'orum eam deseruerit inter quos post resurrectionē intrās ⁊ exiens familiarius contulit de xp̄i incarnatione tanto siquidē verius quāto ab initio plenius ꝑ spm̄ sctm̄ cūcta didicerat ⁊ ꝑspexerat oculis vniuersa: lꝫ ⁊ apostoli ꝑ eundē spm̄ sctūm oia cognouerint ⁊ in oēꝫ edocti ꝑuenerint veritatē: hec Hiero⁹. Tertio inuestigandū ē an sit incōueniens de transitu virginis acceptare q̄ in libro apocripho qui ioāni euangeliste ascribit̃ edocent̃. Ad qꝺ ita rn̄det Hiero⁹ vbi ꝫ. Si venerit in manib⁹ vr̄is illud apocriphū de transitu eiusdē virginis dubia ꝓ certis nō recipiatis qꝺ multi latinoꝝ pietat' amore studioqꝫ legendi carius amplectuntur. Quarto perscrutari debemus que sint illa que vt pie tenere possumus occurrerunt in virginis felicissimo obitu. Et vt colligitur a sanctis fuerunt precipue sex. Primū fuit virginis consolatio. Die nanqꝫ quadā dū in filij desiderium cor eius vehementer accenderet̃. Angelus cū multo lumine ei astitit ⁊ reuerenter salutauit Aue inquit benedicta filius tuus ad te me misit q et genitricē reuerendā expectat: die itaqꝫ tertia assumeris ad regna celestia. cui virgo. Cupio inquit vt filij ⁊ fratres mei apl'i ad me pariter congregent̃: vt eos anteq̄ꝫ moriar corporalibus oculis videā ⁊ ab eis sepeliri valeā ⁊ ipsis presentibus spm̄ deo reddam. Iterum

expto valde vt aīa mea de corpore exiēs: nul
lum spm̄ teterrimū videat: nullaq; mihi satha
ne potestas occurrat. Cui angelus. Ecce oēs
ad te congregabunt apostoli qui nobiles tibi
exhibebunt exequias funeris: ⁊ in coꝝ conspe
ctu spm̄ exhalabis. Nam qui olim ꝓphetā de
iudea in babyloniā in crine attulit: subito ipe
ꝓculdubio ad te apłos adducere poterit i mo
mento. Malignos aūt spūs videre cur metu
is cū coꝝ superbiā tua humilitate contriueris
fiat tñ voluntas tua vt ipsos nō videas. His
dictis abscessit angelus. Aiunt aūt nōnulli ꝙ
presentauit angelus virgini palma quā attu-
lit e paradiso que nimia claritate splendebat.
Et erat virge viriditati consimilis: sed folia
illius vt stella matutina fulgebant quā ante
pheretrū portandā angelus dixit. Scdm qd
occurrit in virginis obitu fuit apostoloꝝ oim
congregatio. Refert nanq; Dionysius in li-
bro de diuinis nomibus. Apostolos in dormi
tione virginis euenisse: ac vnūquenq; in lau-
dem xpi ⁊ virginis sermonem fecisse: loquens
nanq; ad Thimotheū ait. Nos vt nosti ⁊ ipe
⁊ multi sanctoꝝ nostroꝝ fratruz conuenimꝰ
ad visionem corporis vite principis: ⁊ que
deum suscepit. Qualiter vo ibi apostoli vene
rūt colligitur vt puto ex illo libro apocripho
Nam predicante ioāne in epheso celum repē
te intonuit ⁊ nubes candida ipsuz sustulit ac
raptum ante marie ianuā collocauit: percuti-
ensq; ostium interius introiuit ⁊ virginē sa-
lutauit: quem illa videns obstupuit: ⁊ pre gau
dio lachrymas continere nequiuit. Dixitq; fi
li ioānes memor esto verboꝝ magistri tui q-
bus me tibi in matrē ⁊ te mihi in filium com
mendauit. Ecce a dño vocata debitum huma
ne conditionis exoluo: ⁊ corpus meū tibi soli-
cita cura recōmendo. Audiui enim iudeos di
centes. Expectemus viri fratres quo adusq;
illa que iesum portauit subeat mortem ⁊ cor-
pus eius continuo rapiemus: ac iniectū igni-
bus combUremus. Tu igitur hanc palmā de-
ferri facies ante pheretrum: cum corpus meū
duxeritis ad sepulchrum. Dixitq; ioānes. O
vtinā hic essent oēs apostoli fratres mei: vt
decentes tibi parare possemus exequias ac ex
oluere laudes dignas. Hec illo dicente: oēs
apostoli de locis in quibus predicabant a nu-
bibus rapiuntur ⁊ ante marie ostium collocā
tur. Qui videntes se ibidem insimul congre-
gatos mirabantur dicentes. Que nam causa
est ꝓpter quā hic dñs nos insimul congrega-
uit. Joānes ergo ad eos exiuit ⁊ dñam de cor
pore recessurā predixit. Tertiū quod occurrit
in virginis transitu fuit sine dolore consūma
tio. Pie nanq; creditur ꝙ aīa illa sanctissima
absq; dolore fuerit a suo corpore sꝑata: vt āt
scribit in libro illo apocripho. Congregatis
apłis circa horā noctis tertiā: affuit iesus cuz
angeloꝝ ⁊ sctōrum multitudine: dixitq; iesus
virgini matri sue. Veni electa mea ⁊ ponā in
te thronū meū: qr cōcupiui speciē tuā. Et illa.
Paratū dñe cor meū paratū cor meum: sicq;
marie aia de corpore egredit: fuitq; tam a do
lore carnis extranea q̄z a corruptōne extiterat
aliena. Quartū quod occurrit in virginis obi
tu fuit xpi ⁊ totius curie celestis obuiatio. Et
de hoc ita pulchre loquit Hieroꝰ in sermone
ad paulā ⁊ eustachiū. Ad eius ꝓfecto exeqas
quantū phas est credere famulabant angeli
⁊ vniuerse celoruz congratulabant curie: nec
mirū qr honor maternus eius est q natus ē ex
ea: quē ois celoꝝ ordo veneratur ⁊ adorat suꝑ
se eleuatū cū patre in sede maiestatis deū. Le-
gimus ergo q̄z sepe ad funera ⁊ ad sepulturas
quorūlibet sanctoruz angelos aduenisse ⁊ ad
exequias eoruz obsequia prestitisse: necnon ⁊
aias electoꝝ vsq; ad celos cū hymnis ⁊ laudi
bus detulisse: vbi ⁊ vtriusq; sexus chori cōme
morant frequenter auditi laudes cecinisse. Et
in terra ⁊ qd ꝑspicacius est multo nōnūq; lu-
mine eosdem resplenduisse. Insuꝑ ⁊ adhuc vi
uentes in carne ibidē miri odoris fragrantiā
diutius ꝑsensisse. Qd si ad recreandā spem ⁊
corroborandā fidem interdū astantiuz salua-
tor noster xp̄s ob merita suoꝝ amplius com-
probanda: tanta ⁊ talia dignatus est exhibere
ꝑ suos celi ministros circa defunctos: quanto
magis hodierna die credendū est militiā celo
rum cum suis agminibus festiue obuiā adue
nisse genitrici dei: eamq; ingenti lumine cir-
cūfulsisse: ⁊ vsq; ad thronū olim sibi etiam añ
mūdi constitutionē paratū cū laudibus ⁊ can
ticis spūalibus ꝑduxisse. Nulli dubiū oēz illā
celestē hierłm tunc exultasse ineffabili leticia.
tunc iocundatam esse inextimabili charitate:
tuncq; cū oi exultatione iubilasse: qm̄ festiui-
tas hec que nobis hodie reuelabit annua: illis
oibus facta est cōtinua: nec imerito. creditur
eni ꝙ saluator oim ipse q̄ztū datur intelligi ꝑ
se totus festiuus occurrit: ⁊ cum gaudio eam
secuz in throno collocauit: hec Hieroꝰ. Quin

tũ qđ occurrit in virginis trãsitu fuit iudeoꝝ
ꝑsecutio: nam vt spm̃ tradidit virgo sanctissi
ma dixit apl'is dñs. Corpus virginis matris
in vallẽ iosaphat deferte ⁊ in monumento no
uo qđ ibidẽ inuenietis illud recõdite: ⁊ me ibi
dẽ triduo donec ad vos redeã expectate. Sta
timq; apl'i corpus cum laudibus susceperunt
dñs xp̃o pheretrũ ⁊ apl'os nube ꝓtexit itaq;
ipsi nõ videbant sed tm̃ vox audiebat. Affue-
runt ⁊ angeli cũ apl'is ꝯcinentes ⁊ terrã totã
sonitu mire suauitat; replentes. Excitati oẽs
ad tã dulcẽ melodiã de ciuitate velocius exe-
unt ⁊ quidnã hoc sit diligenti⁹ sciscitant. Tũc
extitit q diceret mariã illã mr̃em iesu efferũt
discipuli mortuã: tunc oẽs ad arma cõcurrũt
⁊ se mutuo hortant dicentes. Venite ⁊ omẽs
discipulos occidamus ac illud corpus qđ sedu
ctorẽ portauit ignibus cõburam⁹. Princeps
aũt sacerdotũ hec videns obstupuit ⁊ ira re-
pletus ait. Ecce tabernaculũ illius qui; nos ⁊
genus nr̃m cõturbauit qualẽ gloriã nũc acce
pit: ⁊ hoc dicens manus ad pheretrũ misit vo
lens illũ euertere. Tũc manus eius ambe subi
to aruerunt ⁊ pheretro adheserunt ita vt ad
pheretrũ manibus penderet ⁊ nimio cruciatu
vexatus lamentabilit eiularet. Reliquus aũt
ppl'us ab angelis que erant in nubibus cecita
te ꝑcussus est. Princeps xp̃o sacerdotũ clama
bat dicens. Sancte petre in hac tribulatione
me non despicias. Cui petrus. Si in dñm iesũ
⁊ in hanc que ipsũ portauit credideris sanita
tis beneficio potieris. Cui rñdit. Credo dñm
iesũ verũ esse filiũ dei: ⁊ hanc sacratissimã ma
trẽ eius: statimq; a pheretro fuerunt manus
eius solute: sicq; ⁊ ceteri qui fuerant cecitate
percussi in xp̃m ⁊ matrẽ credentes lumen re-
cuperarunt. ¶ Sextũ qđ occurrit in virginis
transitu fuit corporis sepelitio. Sepelierunt q
dem apl'i corpus illud sanctissimũ iuxta man
datũ dñi. Sup hoc ita scribit Hiero⁹ ad pau-
lam ⁊ eustochiũ. Monstrat sepulchrũ eius cer
nentibus vobis vsq; ad presens in vallis io-
saphat medio: que vallis est intra montẽ syon
⁊ montẽ oliueti posita quã ⁊ tu o paula oculis
conspexisti: vbi in ei⁹ honore fabricata ẽ eccle
sia miro lapideo tabulatu in q̃ sepulta fuisse:
vt scire potestis ab oibus ibidẽ habitantibus
predicat. Sed nunc vacuũ esse mausoleũ cer-
nentibus ostenditur: Hec Hiero⁹.
¶ Q: gloria virginis excedit gloriã quorũcũ-
q; beatoꝝ angeloꝝ ⁊ hoim xp̃o dũtaxat exce-
pto.

¶ Capitulum .ij.

Ecũdũ qđ fecit deus magnũ in virgine
bñdicta dr̃ glorificatiõis. Mirũ certe ꝙ
gloria vnius puelle supet oim btõꝝ ⁊ angelo-
rũ ⁊ hoim preeminentiã. Ideo Hiero⁹ vbi .s.
ait. Hec est dies in qua vsq; ad throni celsitu
dinẽ intemerata mater ⁊ virgo ꝓcessit: atq; i
regni solio sublimata p⁹ xp̃m gloriosa resedit
Sic itaq; vbiq; confidenter sctã dei canit ec-
clesia: qđ de nullo alio sctõꝝ phas est credere:
vt vltra angeloꝝ vl' archangeloꝝ merita trãs
cenderit: hec Hiero⁹. Quanta xp̃o sit gloria
virginis in celo qnq; illi⁹ dignitates declarãt
Prima dr̃ maternitatis.
Scđa charitatis.
Tertia tranquillitatis.
Quarta capacitatis.
Quinta vnitatis.
¶ Prima dignitas virginis dr̃ maternitat;
Maior nãq; est excellentia virginis ꝙ sit mr̃
dei q̃z sit dña creaturarũ dei. hoc eni dependet
ab illo sicut ramus a sua radice. Ergo certitu
dinaliter tenendũ est: ꝙ ipsa est sup oẽs ordi-
nes angeloꝝ: tanq̃z ꝑ se implens ⁊ continens
vnũ integrũ ac totalẽ statũ: cui ꝑm rectã rõnẽ
altera ꝑsona congruere nõ põt: q2 ipse status
ex sui rõne ꝑꝑ incõicabilem dignitatẽ exigit
vnitutẽ. Sicut eni nullatenus decet plures eẽ
xp̃os: nec deũ plures hoies. Sic nullo mõ de-
cet dei filiũ nisi vnã solã matrẽ nãlez hr̃e. Itẽ
rõ nãlis aperte ac directe dictat: ꝙ mat regis
oim ẽ in sede regia sup oẽs ordines mistroꝝ ⁊
militũ collocãda. vñ q2 ẽ electa i mr̃ez: ẽ electa
ad dignitatẽ excedẽtẽ dignitatẽ mistroꝝ ac fa
muloꝝ. Quia xp̃o rõ materni amoris est que
fert in deũ vt in suũ filiũ realẽ: a nullo alio af
fectu cuiuscũq; qui nõ est realiter mr̃ dei: pre-
terq̃z ab ipsa nũq̃z participari põt. Nã vt dr̃
ad hebreos .i. ca. Sicut filius dei xp̃s sedet ad
dexteram maiestatis in excelsis: tanto melior
angelis effectus quanto differentius pre illis
nomen hereditauit: qđ nomen est: vt sit vere
de⁹ ꝑ grãm vnionis. Sic ⁊ mater dñi iesu glo
riosa tanto melior angelis effecta quanto pre
oibus creaturis hereditauit vt obtineret di-
gnissime mr̃is nomẽ. Vñ ꝓpheta ait. Eleuata
est magnificentia tua sup celos deus: magni-
ficentia eni dei facta est virgo maria. Nã sic i
prima ꝯditõe magnificat⁹ est de⁹ q2 ẽ nihilo
tã sublime vniuersũ ⁊ tã sublimes angelos cõ
didit. Sic quoq; in reꝑatõe nõ minus magni

ficatus est: q2 de hūana nā infecta pdita τ dā/
nata xp̄m hoīem, ppagauit: τ de muliebri sexu
in ordine rōnabiliū fm cōem cursū in filio τ
matrē sibi dedit τ toti celesti curie. ¶ Scḋa ex
cellentia virginis q̄ magnā eius gloriā mon/
strat: charitas nūcupat. Oēs nempe ordines
τ status glorie principaliter distinguunt fm
superiores τ inferiores rōnes diuini amoris
Nō eni in oi rōne charitatis distingui possūt
cū oēs participent illā: nec p aliquā rōnem q̄
nō sit rō diuini amoris pōt vnus sup alteruꝫ
in maiori ,ppinquitate seu vicinitate ad deuꝫ
supcollocari. Maternus ergo amor incōpa/
bilit transcendere debet oēs alias rōnes amo
ris in deū: preter illā q̄ est in aīa xp̄i: q.s. fertur
realiter in deū tanq̄ in psonā propriā. ¶ Ter
tia virginis excellētia magnitudinē glorie ei⁹
oñdens: tranquillitas noiat. Xp̄i eni aspectus
filialis ad matrē singularissim⁹ ac amorosissi
mus τ transcendentissim⁹ esse debet: ita q to
tā celestē curiā simul sumptā preter matrē nō
dꝫ aspicere sub tali reuerentia nec sub ordine
talis aspectus seu amoris. Quāto āt dei aspe
ctus altius fertur in aliquē btōꝝ: tanto forti⁹
τ altius se p beatitudinē imprimit illi: τ tanto
altius conspicit τ suspicit ac acceptat ab eo.
Igit inexplicabile est sub quāta altitudine: la/
titudine: τ itimitate a deo virgo aspiciat. Jō
ex consequenti sup oēs alios in gloria corona
tur. Vn̄ Piero⁹ in sermone de assūptione ait
Nec in mūdo dignior loc⁹ fuit virginalis vte
ri templo in quo dei filiū suscepit: nec in celis
sublimior regali solio quo mariā marie filius
sublimauit. ¶ Quarta virgīs dignitas capa
citas dicta est. fm eni Dionysiū. Oia inferio
rū dona in supioribus in tanta excellentia sūt
q quasi nulla cōpatio est nisi sicut est in circū/
ferentia ad suū centrū. Cū ergo btā virgo su/
pra oēm ordinē sit in tantū q p se faciat ordi/
neꝫ incōicabilē sicut predictū est: sequit q sup
oēs inferiores ordines tā angeloꝝ q̄ hoium
simul sūptoꝝ ipsa improportionabiliter est p̄
lata. Et quicqd est glorie in oi inferiori glorifi
cata nā tā angelica q̄ hūana: multo preexcel/
lentius est in virgine mr̄e dei: nec dubiuꝫ hoc
reddat alioꝝ btitudo numerosa: multa: τ ma/
gna q2 hoc nihil facit ad rē maioritatis glorie
essentialis seu substantialis. Nā in spūalibus
idē mai⁹ qḋ meli⁹ reputat. Nā pl⁹ de substan
tiali gloria ē in vno seraphin q̄ sit in oib⁹ in/
ferioribus angelis: ēt si p impossibile fm nām
multiplicarent in infinitū. Supaddēdū ergo
est q nullus inter puras creaturas ordo in ce
lis tm̄ supat ordinē imediate sibi cōiunctum
quantū gloria mr̄is dei supat oē qḋ ei inferi⁹
est. Ad qḋ intelligendū cōsideremus q in cor
poribus vniuersi supiora cōtinent inferiora e
inextimabiliter plus. ¶ Quinta virginis di/
gnitas q̄ illi⁹ gloriā declarat dr̄ vnitas. Quā/
to eni bti magis vniunt cū deo: tāto gloriosio
res sūt in eo. Oēs āt creature simul iuncte nō
tātum vniunt deo quātū sola btā virgo. Ad
cuius intelligentiā notandū est q sex sūt gra/
dus vnionis in deū quibus creature in illum
gradatim ascendunt.

Primus est vnio creationis.
Scḋus cognitionis.
Tertius dilectionis.
Quartus glorificationis.
Quintus maternalis conceptionis.
Sextus personalis vnionis.

Primus gradus est creationis. i. p participa/
tionē essendi p quā entia cōiūgunt deo vt cāe
efficienti τ exemplari atq finali. Scḋus gra/
dus est vnio cognitōis. s. p vim intelligendi p
quā intellectualia vniunt deo vt supnāli cre/
dibili: τ vt credito τ credendo. Tertius grad⁹
est vnio dilectōis q̄ amici dei in pn̄ti vita vni
unt illi p amorē. Quartus gradus dr̄ glorifi/
cationis. s. p donū glorificationis p visionē τ
fruitionē glīe sempiterne p quā aīa vnit deo
vt obiecto btifico faciliter viso. Quintus est
vnio maternalis ꝯceptionis p quā btā virgo
est facta mr̄ dei: ita vt vna atq eadē esset caro
virginis τ caro xp̄i nō cōsiderata in xp̄o diui
nitate eius. Sextus āt est grad⁹ psonalis vni
onis q cōpetit xp̄o q fuit de⁹ τ hō ,pter vni/
onē nārū in psona verbi. In quolibꝫ āt istoꝝ
graduū quilibet excedit alteruꝫ in infinitū. q2
inferior in sua specie multiplicat⁹ in infinitū:
supiori equiparari n̄ valet. Qḋ sic patere pōt
Primū eni pꝫ. q2 esse in infinitū excedit non
esse q2 talia infinita nō entia nō equiualēt mi
nimo puncto essendi. Scḋm ēt patet. q2 infini
ta n̄ intellectualia vni intellectui equalere nō
possūt. Tertiū siliter pꝫ. q2 oēs intellectus in/
fideles τ inimici dei nō equiualēt vni fideli τ
amico dei. vn̄ Prouerbioꝝ. xvi. ca. scriptū est
Melior est vn⁹ timēs deū q̄ mille filij impij
Qḋ qdem verū est nisi ,p quāto quidā ex eis
in dei predestinatione pro tpe futuro habent
vt dei fideles atq amici. Quartū etiaꝫ patet

Nā quicqd darī pōt citra visionē dei non eq/
ualet vni btō: q2 oia simul sūpta non facerent
vnū btm. Quītū ēt pz. Nā illa vnio siue acces
sus q est p maternalē cōceptionē transcendit
oēs inferiores ⁊ in infinitū, put in hoc accessu
includit maximus amor sibi correspondēs ac
plenarie cōsūmans: q2 sic cōis amoris gradus
cōsūmat in gloria: sic maternus dei amor con
sūmat i maria. Sextū ⁊ vltimū insup pz. Nā
gradus vnionis psonalis tante est transcēdē/
tie q reliqui citra ipsū infinities multiplicati
ei equalere nō possunt. Ecce q quintus ascen
sus vnionis in deū. s. p maternalē cōceptionē
in infinitū excedit oēs alios precedentes. Ex q̄
manifeste apparet q q̄tū in pñti seculo talis
vnio excessit alias vniones in gr̄a tātū, nūc in
paradiso excedit in gloria.

¶ Q2 pie credere possumus ⁊ verisiliter debe
mus tenere virginē a mortuis resuscitatā: as/
sūptā cū corpore ⁊ aia in celū. Capitulum. iij.

TErtium qd fecit deus magnū in virgine
gloriosa dr̄ assumptio. Vt eni pie credit
tertia die postq̄ corpus virginis fuit sepultū
duz ibidē cōmorarent apostoli aduenit iesus
cum multitudine angelorūz ipsosq̄ salutauit
dicens. pax vobis. qui rñderunt. Gloria tibi
deus qui facis mirabilia magna solus Tūc sal
uator locutus est dicēs. Surge columba mea
tabernaculū glorie: templum celeste: statimq̄
surrexit ⁊ de tumulo ab apl'is patefacto pro/
diit. Sicq̄ gloriose cum corpore ad celestia re
gna perrexit. Et licet hoc non sit nobis certi/
tudinaliter reuelatū: tamen sic habet cōmunis
oim sanctorū opinio. Ipsi nāq̄ ad hoc tenē/
dum congruentissimis rationibus inducunt.
Ex quibus nos quinq̄ annotabimus.
Prima dr̄ completionis.
Scda honorationis.
Tertia sanctificationis.
Quarta perfectionis.
Quinta gratificationis.

Prima rō probans virginē assumptā cū cor
pore ⁊ aia dr̄ completōnis. Creditur nanq̄ q
multorū sanctorum sit resurrectio completa q
cū aia simul ⁊ corpore possident regnū celeste
cū xpo. Multo magis hoc cōuenire deb; vir/
gini gloriose. Vñ ⁊ de hoc Hiero9 in sermōe
ad paulā ⁊ eustochiū inquit. Quō āt vel quo
tpe aut a quibus personis sanctissimū corpus
virginis a sepulchro ablatū fuerit: vl' vbi trās
positū: vtrūue resurrexerit nescitur q̄uis nō/
nulli astruere velint eā iam resuscitatā ⁊ btā
cū xpo imortalitate in celestibus vestiri. Qd
⁊ de btō ioāne euangelista eius ministro: cui
virgini a xpo virgo conmissa est plurimi asse
ruerāt: q2 in sepulchro eius vt fert nō nisi mā
na inuenit qd escaturire cernit. Verūtū quid
hor verius censeat ambigimus. Melius tū
deo totū cui nihil impossibile ē cōmittim9: q̄
aliqd temere diffinire velim9 auctoritate nr̄a
Sicuti ⁊ de his q cū dño teste euangelio resur
rexisse credunt. Sed vtr redierint in terre pul
uerē an nō: certū nō habemus nisi qd legim9
q2 multa corpora sctōr qui dormierāt surrexe
runt ac venerūt in sctām ciuitatē. s. hierusalez
⁊ apparuerūt multis. De quibus pfecto non/
nulli doctor senserūt ⁊ in suis reliquerūt scri
ptis q iā in illis ppetua sit cōpleta resurrectō
Vñ ⁊ btūs petrus dixisse legit cū de dauid lo
queret in testimoniū. Et sepulchrū ingt eius
apud vos est: quasi nō sit ausus dicere q ipse
aut corp9 eius apud vos est: sed tm̄ sepulchrū
q̄ cōditus fuerat. Hinc eni aiūt resurrexisse ⁊
ipsū cū ceteris sctis. Et iō vacuū remāsisse mo
numentū: vt nūc btē marie cernit. Qd sane fa
ctū ⁊ de aliis quibuslibet locis scripturar fir/
mare conant q hi iā cū xpo regnent resuscita
ti in eternā societatē: qd q2 deo nō est impossi
bile nec nos de btā maria factum abnuimus.

Scda rō probans virginē cū corpore ⁊ aia as
sūptā dr̄ honorationis. Dicit eni Bernard9
Sctōr corpora deus preciosa sublimiū tā glo
riose venerabilia reddidit ⁊ honore tam miri
fico sublimauit: vt ⁊ ipsis deputet locus eorū
venerationi cōgruus ⁊ ad ipsa mundus ppe/
ret vniuersus. Si ergo marie corpus sup ter/
rā esse dicat cuz nec deuota frequentet visita/
tione fideliū nec eidē locus deputet honoris:
nimirū videbit xpm honorē materni corporis
cōtempsisse: cū tū sup terrā alior sctōr corpa
sic honoret. Tertia rō dr̄ sanctificationis: vt ei
dictū est in precedentibus: q2 btā virgo sancti
ficata fuit anteq̄ nasceret: fomes in ea nūq̄
aliquē actum habuit: ⁊ p scdam sanctificatio/
nem totaliter ab ea fuit sublatus. Cū ergo vi/
tiū fomitis inducat debitū incinerationis in
carne: videtur q corpus virginis a tali debito
oino fuerit absoluta: ⁊ per consequens nec ei9
corpus debuit incinerari. Ista est ratio Ricar
di in. iiij. di. xliij. Vt plene diximus in sermo/
ne de resurrectione christi. Quarta ratio dici/
tur perfectiōis. Sicut enim maria fuit plena

gr̃a pre ceteris puris creaturis: ita debuit eſſe plena gloria ⁊ ita cuꝫ corpore glorificanda an̄ reſurrectionē alioꝝ. De h̄ ſic dicit Aug⁹. Si merito pre oībus viuentibus marie donata eſt gr̃a: morte erit minuenda? Abſit: cuꝫ mors alioꝝ ſctōꝝ precioſa ſit ⁊ glorioſa. Quinta rō dr̃ gratificationis. Decuit quippe virginē cū corpe ad gl'iā deduci: vt filius eius bn̄dictus i oībus grat⁹ maternis bn̄ficijs inueniret. Ipſa nāq̧ fuit q̄ filio ex puriſſimis ſanguinib⁹ ei⁹ corpulētā ſubſtantiā dedit. Ipſa q̄ nouē mēſib⁹ vtero ſuo portauit. Ipſa q̄ illū letanſ pepit ⁊ pannis inuoluit ac lacte pauit. Ipſa que in ſuis neceſſitatib⁹ cū iuuit illiq̧ quātū potuit ſtudioſiſſime ſemp occurrit. Ipſa q̄ eū dulcit ſuū ieſū dilexit. Ipſa g̊ digna regnare cū filio aſſumi debuit ēt cum corpore ad regnū celoꝝ: Quia vt Aug⁹ ait. Putredo ⁊ vermis hūane eſt opprobriū conditionis: a q̊ opprobrio cum ieſus alienus ſit marie nā excipit quā ieſus ð ea aſſūpſiſſe pbat. Firmiter g̊ credimus ꝙ ſaluator oīm ieſus colendiſſimā ſuā mr̃eꝫ voluit in corpe ⁊ aīa facere gl'ioſā quā nos laudare conemur. Hec ſiquidē ē p quā oīs maledictio ſoluta eſt: ⁊ celeſtis bn̄dictio venit in mundū. Hec ē q̄ p nobis pctōribus infatigabilit intercedit. Hec regina miſericordie ad quā confugientes tuti ēē valemuſ. Hanc oēs inuocem⁹ vt p illius merita in hoc ſeculo impetremus gr̃am ſui filij ⁊ in futuro perueniamus ad eternam requiem. Amen.

¶ Sermo trigeſimus de angelis quoꝝ ſolennitas i eccleſia celebrat pp̄ter miraculū quod apparuit in monte Bargano.

Angelis ſuis deus mandauit de te vt cuſtodiant te in oīb⁹ vijs tuis. Illuminati pphete verba ſūt iſta originaliter pſalmo.xc. Debitores ſumus fratres chariſſimi angelis beatis qm̄ volente deo innumera vt ſic loquar: bn̄ficia nobis pſtare nō ceſſant. Quia tn̄ ipſi inuiſibiles ſūt ⁊ immāles ſubſtātie: pleriq̧ illos negligūt venerari. Ob qđ vt hūane imbecillitati cōſuleret ſingulari mō in mōte gargano. Anno dn̄i.ccc°.xc°. locus inuētus eſt in q̄ archangeli michaelis alioꝝq̧ angeloꝝ iugis memoria vſq̧ ad cōſūmationem ſeculi pmaneret. Nam dū quidā pdiues noīe garganus q ex euentu ſuo monti vocabulum dedit infinita pecoꝝ multitudine abundaret contigit vt ſemel thauꝝ perderet. Quē ſolicite querens inuenit eundē in vertice montiſ foribus cuiuſdā aſſiſtere ſpelūce: quē cū ſagitta appetiſſet illa velud flamine vēti retorta eū a q̊ iactata ē mox reuerſa pcuſſit. Turbati ciues ⁊ ſtupefacti. Epiſcopū Sipontinū quid facto opus eſſꝫ cōſuluerūt. Qui triduanū indixit ieiuniū: orandūq̧ deū pcepit. Quo pacto ſctūs archangelus michael apparuit p viſionē epō dicens. Ego ſū michael archangel⁹ qui in conſpectu dei ſp aſſiſto. Volui āt locū illius ſpelunce mihi dedicandū illo iudicio ſagitte cunctis mortalibus declarare: qua viſiōe letior factus ep̄s alijs qđ viderat enarrauit. Et ſic ab eo tpe eccleſia ibi cōſecrata fuit ob reuerentiā bti archangeli q̄ vſq̧ in pn̄tem diē a cūctis fidelibus deuotione precipua frequētat. Quapropter ⁊ ſolennitaſ angeloꝝ a patribus fuit inſtituta: quā ex debito ⁊ obligatōne precepti menſe ſeptēbris oēs celebrare tenent. Quia ergo in tanta feſtiuitate mens nr̃a ad ipſos angelos colendos precandoſq̧ eſt inflāmanda. Icirco de ipſis in pn̄ti ſermone dicemus: de quibus tria myſteria erūt decurrenda.

Primū dr̃ cognitiōis.

Scđm productionis.

Tertiū miſſionis.

¶ Qualiter angelus ab hoīe cognoſci pōt: ⁊ quō ſpūs eſt incorporeus: q tn̄ pōt in aſſūpto corpore apparere. ¶ Capitulum.j.

Primū de angelis myſteriū decurrendū dr̃ cognitionis. In quo tria dubia pponimus illuſtranda.

Primū vtꝝ ſubſtātie ſepate q̄ dicunt angeli poſſint cognoſci ab hoībus viatoribus.

Scđm vtrū angeli habeant corpora ſibi naturaliter vnita.

Tertiū vtrū aſſumunt aliqn̄ corpora.

¶ Pro primi dubij illuſtratione diſtinguere poſſumus triplicem noticiā.

Prima dr̃ ppria ⁊ intuitiua.

Scđa cōmunis ⁊ effectiua.

Tertia fidelis ⁊ reuelatiua.

Prima noticia dr̃ ppria intuitiua q̄.ſ. cognoſcit angelus in ſui ſubſtantia ſicuti eſt. Et hac angelus cognoſci nō pōt a puris viatoribus vt inqt Tho.i.pte.q.lxxxviij. ex eo ꝙ itellect⁹ nr̃ ſm ſtatū preſentis vite nihil intelligit niſi cōuertendo ſe ad fantaſmata. Et ſic ſubſtantias immāles q̄ ſub ſenſu ⁊ imaginatione non cadūt primo ⁊ p ſe ſm modū cognitōis nobis

expertū intelligere nō possum⁹. Immō ⁊ adā
in statu inocētie vt ēt dicit Tho. i. pte. q. xciiij.
Intelligere nō potuit substantias sepatas: eo
ꝙ illi aīe cōpetebat mod⁹ intelligendi p con/
uersionem ad fantasmata sicut ⁊ nobis. Et lʒ
Plato voluerit ꝙ substantie imāles nō soluʒ
a nobis intelligunꝶ sed sint ēt prima a nobis
intellecta. Posuit eni formas imāles subsistē
tes quas ideas vocabat esse ꝓpria obiecta nrī
intellect⁹: ⁊ ita primo ⁊ p se a nobis intellecta
Sʒ q: aīe cognitio applicaꝶ reb⁹ mālibus ꝭm
ꝙ intellectui pmisceꝶ fantasia ⁊ sensus. Ideo
quāto magis intellect⁹ fuerit depuratus tāto
magis pcipit immāliū intelligibilē veritateʒ.
Nihilominus ꝯriū videꝶ sētire in Thimeo.
vbi dixit. Inuisibiliū diuinarū potestatū que
demones nūcupanꝶ: prestare rōnē magis est
opus q̃ȝ ferre valeat hoīs ingeniū. De cōmē/
tatore ꝟo asserit Tho. ꝙ in. ij. Metaphisice
dixit si substātie abstracte nō possēt intelligi
a nobis tūc nā ociose egisset: q: fecissʒ illud qđ
est in se nāliter intellectū: nō intellectū ab aliq̊
Sed dictū hoc deficit primo q: nō sequiꝶ ꝙ si
substantie sepate nō intelligunꝶ a nobis: non
intelligānꝶ ab aliquo intellectu: intelligunꝶ ei
a seipsis ⁊ a se inuicē. Scđo deficit sniā cōmē
tatoris: q: nō est finis substantiaꝝ sepataruʒ
vt intelligantur a nobis. ¶ Scđa cognitio dꝛ
cōis effectiua: qñ cognosciꝶ cā p effectū: ⁊ est
cognitio quedā generalis: hanc cognitionem
habuerunt philosophi de angelis ⁊ precipue
Aristoteles in. xi. Metaphisice. qui voluit ꝙ
intelligentie mouerēt speras celoꝝ ⁊ celestia
corpa. ¶ Tertia ꝟo cognitio dꝛ fidel' ⁊ reue
latiua: qñ. s. aliqd cognosciꝶ fide q: sic est certi
tudinaliter reuelatū. Hoc mō relictis phoꝝ
vanitatibus atqȝ erroribus hoīm curiosoꝝ
nos firmissime asserimus ꝙ angeli sunt nobi
lissimi spūs deo bono fructes: nobis vt infra
docebim⁹ beniuoli ⁊ affecti: quib⁹ medijs dei
secreta ⁊ mysteria grē hoībus sunt reuelata.
Mali ꝟo penis eternis iustissime deputati.
Si ꝟo qs quereret vñ hec veritas est exorta
Rñdemus. ꝙ ex latissimo campo scripture sa
cre veteri videlicet nouoqȝ testamento vbi đ
angelis expressa fit mentio. Vñ Genesis ca.
xvi. scribit de Agar dū fugeret essetqȝ in soli/
tudine: q: affligebat eā Sara dñā sua. Cumqȝ
inuenisset eā angelus dñi iuxta fontē aque in
solitudine ⁊c. dixit ad illā. Agar ancilla sarai
vñ venis ⁊ quo vadis? que rñdit. A facie dñe
mee ego fugio. Dixitqȝ ei angelus dñi Reuer
tere ad dñāʒ tuā ⁊ hūiliare sub manibus illi⁹
Et Genes. xix. ca. Venerūt duo angeli sodo/
mā vespere. Et. xxij. ca. Angel⁹ dñi de celo cla
mauit dicens. Abrahaʒ abrahā. Et. xxviij. ca.
Vidit iacob in somnis scalā stantē sup terrā
⁊ cacumen illius tangens celū angelos quoqȝ
dei ascendentes ⁊ descendētes p illā. Et. xxxij
ca. Iacob itinere quo ceperat abijt: fueruntqȝ
ei obuiā angeli dñi. Et Exodi. xiiij. ca. Angel⁹
dei precedebat castra israel: ⁊ cū eo pariter co/
lumna nubis. Et. xxiij. ca. Mittā angelū meū
qui precedat te ⁊ custodiat in via introducat
ad locū quē preparaui tibi. Et Numeri. xxij.
ca. Cū vidisset asina stantē angelū cecidit sub
pedibus sedentis. Et. ij. Regū vltimo ca. Cū
extēdissʒ manū angel⁹ dñi sup hierl'm vt disp
deret eā misertus est dñs sup afflictionē ⁊ ait
angelo pcutienti. Sufficit nūc contine manū
tuā. Erat āt angelus dñi iuxta areā ornā iebu
sei. Et. iiij. Regū. i. ca. Angelus dñi locutus est
ad heliā. Et. xix. ca. Angelus dñi pcussit in ca
stris assirioꝝ. Et Thobie. v. ca. Egressus tho/
bias inuenit iuuenē splendidissimū stantē p̄/
cinctū ad ambulandū ⁊ ignorans ꝙ angelus
dei esset salutauit eū ⁊ dixit. vñ te habem⁹ bo
ne iuuenis. Et Iudith. xiij. ca. Viuit dñs qm̄
custodiuit me angelus eius. Et Ecclesiastici. v
ca. Ne dicas corā angelo tuo nō est ꝓuidētia.
Et ps. viij. Minuisti eū paulominus ab ange
lis. Et. xcvi. Adorate eum oēs angeli eius. Et
ciij. Qui facis angelos tuos spūs. Et. cxlviij.
Laudate eū oēs angeli eius. Et Baruth. vij.
ca. Angelus meus erit vobiscū. Et Danielis
iij. ca. Angelus aūt dñi descendit cū açaria ⁊
socijs eius in fornacē ⁊ excussit flāmā ignis đ
fornace. Et eodē ca. Bñdicite angeli dñi dño
laudate ⁊ superexaltate eū in secula. Et. xiiij. ca.
dixit angelus dñi ad Abacuc. Fer prandiū qđ
habes danieli in babilonē q est in lacu leonū.
Et Malachie. iij. ca. Statim veniet ad tēplū
sctm̄ suū dñator quē vos queritis ⁊ angelus
testamenti quē vos vultis. Et Luce. i. ca. Ap/
paruit çacharie angelus dñi stans a dextris al
taris incensi. Et eodē ca. Missus est angelus
gabriel a deo in ciuitatē galilee cui nomen na
çareth ad virginē desponsatā viro. Et. ij. ca.
Angelus dñi stetit iuxta illos. Eodē ca. Facta
est cū angelo multitudo militie celestis exerci
tus. Et. xxij. ca. Apparuit ei āgel⁹ dñi de celo
ꝯfortās eū. Et Matthei. i. ca. Angel⁹ dñi ap/

paruit i somnis ioseph. Et.iiij.ca. Accesserūt
angeli ⁊ ministrabant ei. Et.xxij.ca. Erunt sic
angeli dei in celo. Et.xviij.ca. Angeli eoꝝ sp
vident faciē pr̄is mei qui in celis est. Et.xxiiij
ca. Mittet angelos suos cuꝫ tuba. Et.xxv.ca.
Cū venerit filius hois in maiestate sua ⁊ oēs
angeli eius cum eo. Et.xxvi.ca. An putas qꝛ n̄
possū rogare prēm meū ⁊ exhibebit mihi mō
plusq̄ꝫ duodecim legiones angeloꝝ. Et Joan
nis.v.ca. Angelus aūt dn̄i ſm tempus descen
debat in piscinā. Et ad Hebreos.i.ca. Cui ali
qn̄ angeloꝝ dixit filius meus es tu. Et Actuū
xij.ca. Angelus dn̄i astitit ⁊ lumen refulsit in
habitaculo carceris. Eodem ca. Misit dn̄s an
gelum suū ⁊ eripuit me de manu herodis. Et
Apocalipsis.i.ca. Significauit deus que opor
tet fieri cito loquens p angelum suū seruo suo
ioanni. Et.ij.ca. fit mentio de angelo pgami
Tiatire ⁊ Smirne. Et.iij.ca. de Angelo Sar
dis: philadelfie ⁊ laodicie. Et.vij.ca. de ange
lo ascendente ab ortu solis. Et.x.ca. de ange
lo amicto nube. Et.xij.ca. de angelis prelian
tibus. Et.xiiij.ca. de angelo habente euange
liū eternū. Et.xvi.ca. de septem angelis habē
tibus septeꝫ phialas ire dei. Et.xviij.ca. de an
gelo descendente de celo habente potestatem
magnā. Et.xx.ca. de angelo descendente de ce
lo habente clauē abyssi ⁊ cathenā magnā. Et
xxij.ca. ď angelo qui nō pmisit se adorari a io
anne. Ex quibus oibus cogimur cōfiteri esse
angelos licet illos p statu isto in sui substātia
videre nō valeamus. De demonibus aūt vi
dere potes que posui in tractatu de timore iu
dicioꝝ dei. ¶ Scd̄m pncipale dubiū ppositū
fuit vtꝝ angeli habeāt corpa sibi nālit̄ vnita
Et quidā contendunt probare ꝙ sic. Primo
qꝛ Origenes in libro periarchon dicit. Soli⁹
dei.i. pr̄is ⁊ filij ⁊ sp̄us sancti vere id ppriū ē
vt sine māli substantia ⁊ absq̄ꝫ vlla corporee
additionis societate intelligatur existere. Et
Bernardus omel̄.vi. sup cantica ait. Liquet
oēm spm̄ corporeo prorsus indigere solatio
Et Aug⁹ in.ij. sup Genesim ad l̄ram. Et i.iij
de trini. Et in.viij. de ciuita. dei. Et in li. de ec
clesiasti. dogma. videtur asserere. ꝙ angeli ha
beāt corpora aerea ⁊ subtilissima. Scd̄o Gre
gorius in omelia vocat angelū aial rōnale. oē
aūt aial habet corpus sibi naturaliter vnituꝫ
Tertio arguit̄. quia perfectior est vita in ange
lis q̄ꝫ in animabus. Sed anima non solum vi
uit sed etiam viuificat corpus: ergo angeli ha
bent corpora sibi naturaliter vnita. Sed con
tra istos ita debiliter arguentes est doctrina
omniū theologoruꝫ in.ij. Senten.di.viij. qui
sequentes Dionysium ⁊ Damascenum asse
runt angelos non habere corpora sibi natura
liter vnita. Et ratio ſm Tho.i.pte.q.v. Quia
quod accidit alicui nature non inuenitur na
turaliter in oibus in natura sicut habere alas
qꝛ nō est de rōne aialis non conuenit oi aiali.
Cum aūt intelligere nō sit actus corporis nec
alicuius corporee virtutis habere corpus vni
tum nō est de ratione substantie intellectualis
inq̄ꝫtum huius. Sed accidit alicui intellectua
li substantie propter aliquid aliud sicut aīe ra
tionali competit vniri corpori qꝛ est imperfe
cta ⁊ in potentia existens in genere intellectu
alium substantiarū non habens in sua natura
plenitudinē scientie sed acquirens eam p sen
sus corporeos a sensibilibus rebus. In quocū
q̄ꝫ āt genere inuenit̄ aliquid imperfectū opor
tet preexistere aliquod perfectū in genere illo.
Sunt ergo alique substantie intellectuales p
fecte in nā intellectuali nō indigentes acqui
rere sciaꝫ a rebus sensibilibus. Quare nō oēs
substātie intellectuales sūt vnite corporibus
sed aliq̄ sūt a corporib⁹ sepate. Ad primū ergo
obiectū de snīa Origenis dicit Tho. ꝙ audiē
dus nō est qꝛ vt scribit Hiero⁹ in ep̄la ad de
sideriū. Origenes melior in bonis peior in ma
lis fuit. Cui⁹ hereses in libris piarchon quos
ipse cōposuit maxime inueniri dicunt̄. Mgr̄
in historia scholastica sup Genesim circa prin
cipiū. Periarchon inqt ē liber in quo Orige
nes dixit xp̄m adhuc in aere p demonib⁹ pati
debere: sic in terra passus est p hoibus. Aug⁹
vo in pretactis locis nō loquit̄ asserendo sed
referens opinionē platonicoꝝ qui ponebant
esse q̄dā aialia aerea q̄ demones noiabāt. Di
ctum adhuc Bernardi intelligendū est sane.
ꝙ sp̄us creati indigent corporeo instrumen
to non sibi naturaliter vnito sed ad aliquid as
sumpto propter instructionē nostram. Ad se
cundū de verbo Grego. rn̄detur ꝙ ipse vocat
angelū rōnale aial methaphorice ppter silitu
dinem rationis. Ad tertiū inquit sanctus do
ctor ꝙ viuificare effectiue simpliciter pfectio
nis est. vn̄ ⁊ deo conuenit. Sed viuificare for
maliter est substantie que est pars alicuius na
ture ⁊ nō hn̄tis in se integrā nām speciei. vn̄
substātia intellectualis q̄ nō est vnita corpori
est pfectior q̄ꝫ ea que est corpori vnita. Hinc

De origene nota

Damascenus ait. Angelus est substantia in-
tellectualis incorporea. Et Dionysius. Angeli
sunt spūalia lumina imāles incorporei. ¶ Ter-
tiū dubiū principale fuit vtrū angeli assumāt
aliq̄ñ corpora. Et ꝙ sic pꝫ: q² Aug⁹ li. xvi. de
ciui. dei. dicit ꝙ angeli in assūptis corporibus
Abrahe apparuerunt. Tho. vō ait ꝙ nōnulli
tenuerūt angelos nūq̄ꝫ corpora assūpsisse. Sꝫ
oīa q̄ in scripturis diuinis legunt̄ de appari-
tionibus angeloꝝ contigisse ꝑm imaginatōꝫ
Tñ hoc nō videt̄ consonū intentōni sacre scri-
pture. Qm̄ id qꝺ imaginaria visione videt̄ est
in sola imaginatione videntis. vñ nō videtur
indifferent ab oībus. Scriptura āt diuina sic
introducit interdū angelos apparētes vt cōit
ab oībus viderent̄. Sic angeli apparētes abra-
he visi sūt ab eo ꝛ a tota familia eius: a loth ꝛ
a ciuibus sodomoꝝ visi sūt angeli q venerūt
sodomā vespere. Siliter angelus q apparuit
thobie ab oībus videbat̄. Ex q̄ manifestū ē ista
sic cōtigisse ꝑm corporeā visionē q̄ videt̄ id qꝺ
positū ē extra videntē. vñ ab oībus videri pōt
Tali aūt visione nō videt̄ nisi corpus. Cum ḡ
angeli neq̄ꝫ sint corpora neq̄ꝫ habeāt corpora
sibi nāliter vnita: relinquit̄ ꝙ assumant aliq̄ñ
corpora. Et lꝫ illis nō indigeāt ꝓpter seipsos
assumūt tñ illa ꝑꝑ nos: vt familiarit cū hoib⁹
cōuersando demonstrent intelligibilē societa-
tem quā hoīes expectāt cū eis habendā in fu-
tura vita. Insuꝑ ꝙ angeli corpora assūpserūt
in veteri testamēto fuit qꝺdā figurale indiciū
ꝙ verbū dei assūpturū esset corpus humanū.
Oēs eni apparitiones veteris testamenti ad
illā apparitionē ordinate fuerūt q̄ fili⁹ dei ap-
paruit in carne. Notādū tñ ꝙ corpus assūptū
vnit̄ angelo ñ quidē vt forme: nec solū vt mo-
tori sed sicͣ motori representato ꝑ corpus mo-
bile assūptū. Sicͣ eni in sacra scriptura ꝓprie-
tates rerū intelligibiliū sub siltudinib⁹ reruꝫ
sensibiliū describunt̄. Ita corꝑa formāt̄ sic ab
angelis diuina virtute vt cōgruant ad repre-
sentandū angeli intelligibiles ꝓprietates. Et
hoc est angelū assumere corpus. Et si qs obsta-
ret ꝙ angeli ñ assumūt corpus de terra vel aq̄
q² nō subito disparerēt: neq̄ꝫ de igne q² cōbu-
rerent ea q̄ ꝯtingerent: nec ex aere q² aer infi-
gurabilis est ḡ angeli corꝑa nō assumūt. Rñ-
det Tho. ꝙ lꝫ aer in sua raritate manēs nō re-
tineat figurā neq̄ꝫ colorē: tñ q̄ñ cōdensat̄ ꝛ fi-
gurari ꝛ colorari pōt: sicut pꝫ in nubib⁹. Et sic
angeli assumūt corpora ex aere condensando
ipsū virtute diuina q̄ꝫtū necesse est ad corꝑis
assumēdi formationē. Sed adhuc orit̄ hic dif-
ficultas ꝓpter ea q̄ docent sacri doctores. Nā
corpus assūptū ab angelo videt̄ quasi viuuꝫ ꝛ
oꝑa vite hñs ꝛ tñ ñ est viuū nec hñs oꝑa vite
apparet organiçatū hñs oculos ꝛ nares ꝛ alia
sensuū instrumēta: ꝛ tñ ꝑ organa illa angelus
minime sentit. In corpore sic assūpto angelus
videt̄ loqui: ꝛ tñ nō est ꝓpria locutio illa: silit
comedit ꝛ illa nō est vera comestio. Igit̄ in ta-
libus apparitionibus nō est nisi quedā fictio
siue deceptio. Ad hoc rñdet Tho. vbi. s. ꝙ sic
nō est ꝯ veritatē ꝙ in scripturis intelligibilia
sub figuris sensibilib⁹ describant̄: q² h̄ non vi-
det̄ ad astruendū: ꝙ intelligibilia sunt sensibi-
lia. Sed q² ꝑ figuras sensibiliū ꝓprietates in-
telligibiliū ꝑm siltudinē quandā dant̄ intelli-
gi: ita nō repugnat veritati sanctoꝝ angeloꝝ
ꝙ corpora ab eis assūpta videant̄ hoīes viuē-
tes: cū ñ sint. Nō eni assumunt̄ nisi vt ꝑ ꝓprie-
tates hoīs ꝛ operuꝫ hoīs spūales ꝓprietates
āgeloꝝ ꝛ eoꝝ spūalia opera designent̄: qꝺ nō
ita congrue fieret si veros hoīes assumerēt q²
ꝓprietates eoꝝ ducerent in ipsos hoīes: non
in angelos. Similiter est dicendū ꝙ angeli ꝑ
organa assumptoꝝ corporū nullo mō sentiūt:
nec tñ superflue sunt formata. Nō eni ad hoc
sunt formata vt ꝑ ea sentiant: sed ad hoc vt ꝑ
huiusmodi organa virtutes spūales angeloꝝ
denotent̄. Sicut ꝑ oculū denotatur virtus co-
gnoscitiua angeli. ꝛ ꝑ alia mēbra alie eius vir-
tutes. vt docet Dionysius vltimo ca. celestis
ierarchie. De locutione vō angeli quaꝫ facit
in corpore assumpto verū est ꝙ nō est ꝓprie lo-
cutio: sed aliquid simile locutioni: inq̄ꝫtum an-
gelus in corpore sic assumpto format voces i
aere similes vocibus humanis: que voces for-
mant̄ vt ꝑ illas dei secreta ad nr̄as aures ꝑue-
niant. Comestio adhuc angeli nō est vera sed
figuratiua spūalis comestionis: naꝫ comestio
importat sumptionē cibi conuertibilis in sub-
stantiā comedētis. Et q̄ꝫuis in corpus xp̄i p⁹
resurrectionē cib⁹ nō cōuerteret̄ sed resoluere-
tur in preiacentē mām: tñ xp̄s habebat corpus
talis nature in qꝺ posset cibus conuerti: vñ fu-
it vera comestio. Sed cibus assumptus ab an-
gelo neq̄ꝫ cōuertitur in corpus assumptū: ne-
q̄ꝫ corpus illud est talis nature vt in illud pos-
sit alimentū conuerti: propterea dixit angelus
Thobie. xij. ca. Cū essem vobiscū per volunta-
tem dei videbar quidem manducare ꝛ bibere

Sed ego cibo ⁊ potu inuisibili vtoꝛ. Fiũt igiꝛ
oĩa in assumptis coꝛpoꝛibus ab angelis nõ ad
deceptionẽ sed potius ad vtilitatem nostram
vt ex pꝛedictis patet.

¶ Qꝛ deus pꝛoduxit angelos ex tempoꝛe in ce
lo empirreo. ¶ Capitulum.ij.

Secundum mysteriuꝫ de angelis aperien-
dum diciꝛ pꝛoductionis. In quo cõsidera
re debemus pꝛoductionẽ coꝝ quantũ ad tria.
Pꝛimo quantum ad causam.
Secundo quantum ad tempus.
Tertio quantum ad locũm.

¶ Pꝛimo ꝯsideranda est angeloꝝ pꝛoductio
quantũ ad cãm. Vbi queriꝛ an angelus habe-
at causam sui esse ⁊ sit creatꝰ a deo. Et ad hoc
rñdet sctũs Tho. pꝛima pte. q. xliiij. ⁊. q. lxj. Qꝛ
necesse ẽ dicere ⁊ angelos ⁊ oẽ id quod pter de
um est a deo esse factũ. Si enĩ aliquid inueniꝛ
in aliquo ꝑ participationẽ necesse ẽ ꝙ causetur
in ipo ab eo cui essentialiter ꝯuenit: sicut ferrũ
fit ignitũ ab igne: deꝰ ãt ẽ ipm eẽ ꝑ se subsistẽs
⁊ eẽ ꝑ se subsistẽs ñ põt eẽ nisi vnũ. Reliquiꝛ g
ꝙ oĩa alia a deo nõ sunt suũ eẽ: sed participant
esse: quare causanꝛ ab vno ente quod ꝑfectissi-
mum est. Ex his dixit Aristo. in. ij. methaphi-
sice. Id qd est maxime ens ⁊ maxime verum:
est causa omnis entis ⁊ oĩs veri: sicut id qd est
maxie calidũ ẽ causa omnis calidi. Algaçeles
xo in codẽ loco inqt. Ipm eẽ deo maxime cõ-
uenit: qm ipe est oꝛigo ⁊ pꝛincipiũ essendi ⁊ qd
est a quo ẽ: quicqd ẽ. Qd cõfirmans Auicenna
ait. Omne eẽ est exuberans ab eius eẽ. Quare
⁊ Plato in thimeo subdidit: ꝙ nostrũ eẽ in cõ
ꝑatione illius ẽ non eẽ. Hinc Paulus ad Ro
manos. xj. ca. scripsit. Ex ipo: ⁊ ꝑ ipm: ⁊ in ipo
sunt oĩa. Necesse est ergo angelos a deo eẽ cre
atos. Sed miranꝛ quidã ex eo ꝙ de his q̃ sunt
a deo creata agiꝛ Genesis pꝛimo: ca. sed nulla
mentio fit ibi de angelis: ergo nõ videꝛ ꝙ sint
creati a deo. Iterũ Aristo. dicit. viij. methaphi
sice: ꝙ si aliqua substantia sit foꝛma sine mate-
ria statim, per seipam est ens ⁊ vnũ ⁊ nõ habet
cãm q̃ faciat, eã ens ⁊ vnũ. Sꝫ angeli sunt foꝛ-
me imateriales: ergo nõ habẽt cãm sui eẽ. Ad
hec respondet Tho. pꝛimo ſm Augustinuꝫ li.
xj. de ciui. dei. ꝙ angeli nõ sunt pꝛetermissi in
illa pꝛima reꝝ creatione: sꝫ significanꝛ noĩe ce-
li vel lucis. Idõ aũt vel pꝛetermissi sunt vel no-
minibus reruꝫ coꝛpaliũ significati: qꝛ moyses
populo rudi loq̃baꝛ qui nondũ capere poterat
incoꝛpoꝛeã naturam. De substantijs vero que
sunt foꝛme subsistentes: dicendũ ꝙ nõ habent
cãm aliam foꝛmalẽ sui esse ⁊ sue vnitatis: neqꝫ
cãm agentem ꝑ trãsmutationẽ materie de po
tentia in actũ: sed bene habent causam pꝛodu-
centem totam substãtiã que ẽ ipe deꝰ. ¶ Secũ
do consideranda est angeloꝝ pꝛoductio quan-
tum ad tempus. qñ. s. fuerunt angeli creati. Et
circa hoc tres reperiuntur opiniones. Pꝛima
opinio falsa est ⁊ heretica que hoc tenet. ꝙ an-
geli fuerunt pꝛoducti ab eterno: hoc enim esse
non potest: quoniam sic deus creaturas pꝛo-
duxit ꝙ eas ex nihilo fecit. i. postq̃ꝫ nihil fue-
rant. Et vt inquit Tho. pꝛima parte. q. xlv. Cũ
dicitur aliquid ex nihilo fieri: hec pꝛepositio ex
non designat causam materialẽ sed oꝛdinẽ tñ.
sicut cũ diciꝛ ex mane fit meridies. i. post mane
Et si obijceretur ꝙ philosophi dicũt. ex nihilo
nihil fit. Respõdet Tho. ꝙ philosophi non cõ
siderauerunt nisi emanationẽ effectuũ particu
larium a causis particularibus quas necesse ẽ
pꝛesupponere aliquid in sua actione. Et scdm
h est cõmunis coꝝ opinio ex nihilo nihil fieri
Sed hoc locũ non habet in pꝛima emanatiõe
ab vniuersali rerũ pꝛincipio. Secunda opinio
fuit quoꝝdã doctoꝝ antiq̊ꝝ. s. ꝙ ãgeli fuerũt
creati ante omnẽ mundũ coꝛpoꝛeũ. Nã Hie-
ronymus hoc videꝛ asserere super epistola ad
Titũ. Ait enim sic. Sex milia nondũ nostri tẽ-
poꝛis cõplentur annoꝝ. ⁊, quãta tpa: quãtasqꝫ
seculoꝝ oꝛigines fuisse arbitrandũ ẽ in quibꝰ
angeli: thꝛoni: ⁊ dñationes: ceteriqꝫ oꝛdies deo
seruierũt. Damascenus etiã dicit in. ij. li. Qui-
dam dicunt ꝙ ante omnẽ creationẽ angeli ge-
niti sunt. vt Theologus dicit. Grego. s. naçãze
nus. de quo asserit Tho. ꝙ tanta est in doctria
eius xpiana auctoꝛitas: vt nullus vnq̃ꝫ eius di
ctis calũniã inferre ꝑsumpserit sicut nec Atha
nasij documentis: vt Hieroꝰ dicit. Tertia opi-
nio alioꝝ que cãm pꝛecedentẽ nõ repꝛobat: sꝫ
qꝛ rõnabilioꝛ foꝛe videꝛ. Idcirco, teneꝛ cõmuni
ter a doctoꝛibꝰ: ꝙ angeli simul cũ creatura coꝛ-
poꝛea sunt creati. Angeli enĩ sunt quedã pars
vniuersi qꝛ nõ ꝯstituũt ꝑ se vnũ, vniuersum: sꝫ
tã ipi q̃ꝫ creatura coꝛpoꝛea in ꝯstitutionẽ vniꝰ
vniuersi ꝯueniũt: qd apparet, ex oꝛdie vniꝰ cre
ature ad aliã. Oꝛdo enĩ reꝝ ad inuicẽ ẽ bonũ
vniuersi. Nulla ãt pars ꝑfecta ẽ a toto sepata.
Nõ ergo ẽ ꝓbabile vt deꝰ cuiꝰ ꝑfecta sũt opa
creaturã angelicã seoꝛsuꝫ ante alias creaturas
ꝓduxerit. Et hoc refert dñs Bonauen. di. xij.
scdi librĩ ꝙ quattuoꝛ a pꝛincipio fuerunt simul

creata.s.angelica natura: celū empirreū: materia pma et tēpus late illud accipiendo p qualibet successione. Rō est q debuerunt pma in oī genere rerum creari tā in mensuris q̃ in substantijs. Primū in mensuris est tēpus: primū in substātijs corporalibus passiuis est materia: primū in substātijs corporalibus actiuis ē celū empirreū. Primū vero in substātijs spūalibus est angelica natura. Idcirco quattuor hec creduntur fuisse pmo creata. ¶ Tertio consideremus angelorū pductionē quātū ad locū: vbi.s.fuerūt angeli creati. Et ad hoc dicit Strabus sup illo verbo In principio creauit deus celū etc. Celū nō visibile firmamentū hic appellat: sed empirreū.i. igneū qd nō ab ardore sed a splendore dicitur: qd statim factū angelis ē repletū. Ideo Tho. ubi s. ait: q cū vniuersum consistat ex creaturis corporalibus et spūalibus: sic create sunt spūales creature q ad creaturā corporalē aliquē ordinē habent et toti creature corporali president: vnde conueniēs fuit vt angeli in supremo corpe crearentur tāq̄ toti nature corporee presidētes. Et si obijceretur q angeli nō dependēt a corpe sm suū esse: et p consequēs neq sm suū fieri: ergo angeli nō sunt creati in loco corporeo. Respondet Tho. q angeli nō sunt creati in loco corporeo: sed vt predictum ē in hoc ostenditur ordo eorum ad naturā corpoream: et q sua virtute corpa cōtingūt. Si hec oia q diximus de angelorum pductiōe vel ad capiendū difficilia: vel ad plene intelligendū dura cuiq viderentur: tantomagis excitare nos debent ad extollendā totis viribus sapientiā altissimi dei: cuius opa tā stupēda sunt et inscrutabilia: vt nullo hūano sensu pcipi valeāt. Pro quibus dicere possumus illud psalmiste. Quam magnificata sunt opera tua dñe: oia in sapientia fecisti. Uniuersus nāq mundus iste sensibilis quasi quidā liber est scriptus digito dei: et singule creature quasi figure quedā sunt: non humano placito sed diuinitatis arbitrio instituite ad manifestandā quodāmō et signādam inuisibilē potentiā: sapientiā: et bonitatē diuinam. Inter cetera vero suorum institutorum mirabilia angelos cōdidit: quorum aliquos ppter supbiam in quā exuerūt eternis abdicauit supplicijs. Alios vero qui ipsi factori suo humiliter adheserunt: plena beatitudine fecit esse felices.

¶ Qualiter angeli ad nos mittūtur qui hoies custodiunt neq dolent de malis eorum quos custodiunt. Capitulum.iij.

Tertiū mysteriū de angelis manifestandū dicitur missionis. In quo tria sunt dubia declaranda.

Primum vtrum angeli mittantur.
Scdm vtrū hoies ab angelis custodiantur.
Tertium vtrum angeli doleant de malis eorū quos custodiunt.

¶ Ad primū dubiū se offert veritas scripturarum in quibus angelos mitti phibetur. Et vt inquit Tho. pma pte.q.centesima.xij. Ille mitti dicitur q aliquo mō ab alio procedit vt incipiat eē vbi prius nō erat vel vbi prius erat p aliū modum Filius eni aut spūs sctūs mitti dicitur vt a patre pcedens p originē. Et incipit eē nouo mō.i.p grām vel p naturā assumptā vbi prius erat p diuinitatis presentiā. Dei eni pprium est vbiq eē: q cū sit vniuersale agens virtus eius attingit oia entia: ideo est in oibus rebus. Uirtus aūt angeli cū sit particulare agens nō attingit totū vniuersum: sed sic attingit vnū q nō attingit aliud. Ideo ita est hic qd nō est alibi. Cum igitur aliqd ē fiendū p aliquē angelū circa aliquā creaturā corporeā de nouo applicatur angelus illi corpi sua virtute: et sic angelus de nouo ibi incipit eē: et hoc totū sequitur ex imperio diuino. Sed actio quā angelus missus exercet: procedit a deo sicut a pmo principio cuius nutu et auctoritate angeli opantur et in deū reducitur sicut in vltimū finē. Et hoc facit rōne ministrij Nā minister est sicut instrumentū et intelligēs Instrumentum aūt ab alio mouetur: et eius actio ad aliud ordinatur. Ideo actiones angelorum ministeria vocantur et ipsi dicuntur in ministeriū mitti Si vero aliqs quereret quō angeli mittuntur cum celū empirreū sit locus ptinens ad dignitatem eorum: si igitur mitterentur ad nos dignitati eorum aliquid deperiret. Respondet Tho. q celū illud ptinet ad dignitatē angeli sm cōgruentiā quandam: q cōgruū est vt supremū corporū nature que est supra oia corpa attribuatur. Nō tñ angelus aliqd dignitatis accipit a celo empirreo. Ideo qñ actu nō est in illo nihil eius dignitati subtrahitur. Sicut nec regi qñ non actu sedet in regali solio qd cōgruit eius dignitati. Hinc saluator noster loquēs de angelis q mittuntur ad custodiā hominū dixit. Angeli eorum sp vidēt faciē patris mei q ē in celis. Ubicunq itaq sint vident eēntiā dei in cuius aspectu cōpletur gloria et beatitudo illorum. ¶ Secūdum dubiū fuit vtrum hoies ab angelis custodiantur. Et lz de hoc dixerim in quadragesimali nostro: veruntñ aliq̄

erunt hoc loco nouiter discutienda. Ideirco psupposito fm veritatē q vnaqq aia angelum habeat sui custodē deputatū: xpo dūtaxat excepto de quo in sermone de innocentib⁹ dictū ē Primo sciendū q necessaria fuit homini custodia angeloꝝ ꝑpter adiutoriū liberi arbitrij Nam vt inqt. Tho. pma pte.q.centesima.xiij. Homo p liberū arbitriū pōt aliqualiter vitare malū: sʒ nō sufficienter q infirmatur circa affectū boni ꝑpter multiplices anime passiones. Similiter etiā vniuersalis cognitio naturalis legis q̄ homini naturaliter adest aliqualiter dirigit hoiem ad bonū: sʒ nō sufficienter q in applicādo vniuersalia pncipia iuris ad particularia opa contingit hoiem multipliciter deficere. Vn̄ dicit Sapiētie.ix.ca. Cogitationes mortaliū timide ⁊ incerte ꝓuidentie nostre. Scdo sciendum q dū hoies pereunt ⁊ multa peccata labunt nō est ascribendū ad negligentiā aliquā angeloꝝ sed potius malicie hoim imputandū. Nā sicut hoies a naturali instinctu boni discedūt ꝑpter passionē peccati: ita etiā discedūt ab instigatione bonoꝝ angeloꝝ q̄ fit inuisibiliter ꝑpter hoc q hoies illumināt ad bū agendū. Tertio sciendū q sicut psciti ad dānationem ⁊ infideles ac etiā antixps nō priuant interiori auxilio naturalis rōnis: ita etiā nō puantur ex iteriori auxilio toti nature humane diuinitus cōcesso.s.custodia angeloꝝ p quā et si nō inueniūt quantū ad hoc q vitā eternā bonis operib⁹ mereant: iuuant tn̄ quantū ad hoc q ab aliqb⁹ malis retrahunt quib⁹ ⁊ sibiipis, ⁊ alijs nocere possent. Nā ⁊ ipsi demones arcentur p bonos angelos ne noceāt quantū volūt. Quarto sciendū q officiū custodie angelice ordinatur quidē ad illuminationē doctrine sicut ad vltimū ⁊ principalē effectū. Nihilominus sunt ⁊ alij effectus.s.arcere demones ⁊ alia nocumenta tā corporalia q̄s spiritualia ꝓhibere. Quinto sciendum q circa hominū custodiā inter angelos quandoq solet esse pugna siue discordia. Nā vt scribitur Danielis ca.x. Dū ipe orasset ꝓ liberatiōe populi iudaici q erat in babilonia: apparuit sibi angelus modo mirabili: vt patet in textu: dixitq illi iter cetera: noli metuere Daniel: q ex die pmo quo posuisti cor tuum ad intelligendū vt te affligeres in cōspectu dei tui: exaudita sunt verba tua. Et ego veni ꝑpter sermones tuos: princeps aūt regni persarum restitit mihi viginti ⁊ vno diebus. Refert hic Hieronymus principē regni persarū esse angelū qui se opposuit liberationi populi israelitici pro quo Daniel orabat Gabriele preces eius deo presentante. Quidam tamen dixerunt q hec resistētia potuit fieri eo q princeps aliquis demonum iudeos in perfidem ductos ad peccatum induxerat ꝑpter qd̄ prestabatur impedimentum orationi Danielis pro eodeʒ populo deprecantis. Sed Gregorius in .xvij. moralium libro concordat cū Hieronymo: dicit q princeps regni persarū bonus angelus fuit custodie illius regni deputatus. Ad intelligendū ergo qualiter vnus angelus alteri resistere dicitur. Notandū scđm Tho. vbi supra. q diuina iudicia circa diuersa regna ⁊ diuersos homines per angelos exercentur. In suis aūt actionibus scđm diuinam sententiam regulātur. Contingit quandoq q in diuersis regnis vel in diuersis hominibus contraria merita vel demerita inueniuntur: vt vnus alteri subdatur aut presit. Quid aūt super hoc ordo diuine sapientie exigat cognoscere non possunt: nisi deo reuelante. Vnde necesse habent super his sapientiam dei consulere. Sic igitur inquātum de contrarijs meritis ⁊ sibi repugnātib⁹ consulunt diuinam voluntatem. Resistere sibi inuicem dicuntur: non quia sint eorum contrarie voluntates: cum in hoc omnes concordent q dei sententia impleatur. Sed quia ea de quibus consulunt sunt repugnantia. Cū ergo archangelus custos regni persarum procuraret quantum in eo erat salutem illorum qui erant in dicto regno: videretq q ex conuersione iudeorum multi de persis conuertebantur: erat contentus q populus ille in captiuitate perseueraret. Alter vero qui presidebat populo iudeorum illius populi liberationem procurabat: precesq Danielis presentabat deo: omnes tn̄ dei voluntatem impleri volebant. Tertiū dubium erat vtrum angeli doleant de malis coruʒ quos custodiunt. Ad qd̄ respondet Tho. vbi s̄ q angeli non dolent nec de peccatis nec de penis hoim: qm̄ cū sint perfecte beati dolor in eis esse nō pōt. Insup vt inquit Aug⁹. Dolor est de his que contrariantur voluntati. Nihil aūt accidit in mundo qd̄ sit contrarium voluntati angelorum ⁊ aliorum beatorum: quia voluntas eorum totaliter inheret ordini diuine iusticie. Nihil aūt fit in mundo nisi qd̄ per diuinā iusticiam fit aut permittitur. Et ideo simplicit loquēdo nihil fit in mūdo cōtra voluntatē beatorū: vt eni phus dicit in.iij.ethicorum. Illud

dicit̃ simpliciter voluntariuȝ qđ aliqs vult in
particulari scđm q̃ agit̃:cōsideratis.s. oibus q̃
circūstant:quāuis in vniuersali ꝯsideratū non
eẽt voluntariū. Sicut nauta nō vult absolute
ꝓiectionē merciū in mari ꝛ vniuersaliter cōsi/
derādo:sȝ imminēte periculo salutis hoc vult
vñ magis ē hoc voluntariū q̃ȝ inuoluntarium
Sic ergo angeli peccata ꝛ penas hoim vniuer
saliter ꝛ absolute loquendo nō volūt: volūt tñ
q̃ circa hoc ordo diuine iusticie seruet̃ ſm quē
quidā penis subdunt̃ ꝛ peccare permittūtur.
Sed oritur hic difficultas ex verbis Isaie.ca.
xxxiij.dicētis. Angeli pac̃ amare flebāt. Quā
soluit Tho. asserēs q̃ verba illa tripliciter pos
sunt intelligi. Uno modo ſm sensum litteralē
ꝛ sic angeli dicunt̃ nūcij Ezechie qui fleuerunt
ꝓpter verba blasfema rabsacis. Alio modo ſȝ
sensum allegoricū ꝛ sic angeli pacis sunt apl̃i
ꝛ alij p̃dicatores q flent ꝑ peccatis hominum
Tertio ſm sensum anagogicū: ꝛ sic intelligunt̃
angeli beati. Locutio tñ est methaphorica per
quā designat̃ q̃ ipi volunt in vniuersali hoim
salutē vt iā est p̃dictū. Ex his oibus deprehen
dere possumus quāta sit erga hoies dei pietas
quāta largitas:quātaue eius clemētia:duȝ di/
gnatur ꝑ angelos suos nos ad patriā supnaȝ
deducere: in q̃libet etate nō cessant angeli co/
modis nostris adesse:nūc infestissimos hostes
ne nobis noceant debellando:nunc ad bene vi
uendū nos alliciendo:nūc a malis retrahendo
nūc ab innumeris periculis liberando. Et tñ
nos illis p̃sentibus nō erubescimus demonuȝ
praua cōsilia: turpesq̃ȝ suggestiones implere:
gerere vitā pecudū:ac omni conatu ad religio
nes tartareas properare. O anima sordida. O
aia tot ignominiosissimis vitijs fedata. Ape/
ri oculos mentis ꝛ vide angeluȝ sp̃ tibi assistē
tem in quouis angulo: in quouis diuersorio:
in quouis exercitio. Exhibe illi reuerentiam
ꝛ a flagicijs desine ꝯsuetis: vsq̃ȝ ad mortē com
morabitur tecū: vt sic appareat si te nolueris
corrigere q̃ pater omniū de⁹ iusto iudici ipe
nitentes ꝛ obstinatos a consortio sanctoruȝ ꝛ
visione sua priuatos proijcit in ignē eternum
Curem⁹ igit̃ demonū abhorrere ꝯsortia atq̃ȝ
angeloꝝ societatē omni affectu desiderare vt
sic digni efficiamur gr̃a xp̃i:qua mediāte ange
loꝝ choris mereamur adiungi in illo felici re
gno in q̊ de⁹ viuit ꝑ ĩfinita sec̃la seculoꝝ. Am̃.

¶ Sermo trigesimusprim⁹ de sancto Joanne
baptista precursore dñi nr̃i iesu christi.

INter natos mu/
lierum non surrexit maior Joanne
baptista. Uerba sunt redemptoris
nr̃i originaliter Matthei.xj.ca. Si
cut sol in lumine reliquos planetas excedit ita
laus Joannis baptiste post xp̃m ꝛ virginē ma
trem alioꝝ sanctoꝝ p̃conia supat. Nā neq̃ȝ in
veteri neq̃ȝ in nouo testamēto inuētus est ali/
quis quacunq̃ȝ sanctitate ꝛ p̃eminentia fulgēs
qui Joanni baptiste valeat cōparari. Quecū/
q̃ȝ de ipo dicunt̃ admirandis p̃rogatiuis ornā
tur:atq̃ȝ ex omni pte in ipo videt̃ supefluere
gratia dei. Hoc nomē eius exp̃mit: q2 Joan/
nes in quo est gratia interp̃tatur. Ut aūt haꝝ
rerum noticiā habeamus in presenti sermone
de magnificentijs Joānis baptiste merito dis
seremus quo teste saluatore nullus maior sur/
rexit. Qđ vtiq̃ȝ intelligendū est de magnitudi/
ne virtutis. Nā vt inqt Alexander de ales in.
iij.summe. Et Tho. prima parte. q.xlij. Mai⁹
ꝛ minus in formis spiritualibus nō dicit̃ sicut
in formis corporalib⁹. Scđm eni August. in li.
de quātitate aie:in formis corꝑalibus dicitur
aliqd maius vel minus ſm quātitatem molis
vel dimensiuaȝ.q2 sunt materiales. In formis
vero spiritualibus ista dicunt̃ ſm quātitatem
virtualē. Unde ipse Aug⁹ in .vj. de trinitate
ait. In his q̃ nō mole magna sunt:hoc ē mai⁹
esse qđ est melius esse. Meli⁹ aūt dicit̃ qđ est ꝑ
fectius. Sicq̃ȝ Joannes nō fuit ceteris maior
scđm staturā corporis.cū in hoc sibi pleriq̃ȝ p̃/
stent. Sicut fuit og: Rex basan.de quo scribit̃
Deutero.ij.ꝛ.iij.ca.q̃ monstrat̃ lectus ei⁹ fer/
reus nouē cubitos habēs. Et Golias q vt po
nitur p̃mi regū.xv.ca.erat altitudinis sex cubi
toruȝ ꝛ palmo. Et gigantes alijq̃ȝ multi. Fuit
ergo magnus pfectione virtutis ꝛ gr̃e:de quo
tria mysteria proponimus contemplanda.
Primum dicitur natiuitatis.
Secundum sanctitatis.
Tertium sublimitatis.

¶ De quinq̃ȝ excellentijs natiuitatis Joānis
baptiste. ¶ Capitulum.j.

PRimum mysteriū conteplandū de Joan
ne baptista dicit̃ natiuitatis. Fuit quidē
natiuitas eius dignissima ꝛ singularis preci/
pue propter quinq̃ȝ excellentias.
Prima dicitur angelica nunciatio.
Secunda paterna percussio.
Tertia miraculosa generatio.

Quarta iocunda parturitio.
Quinta sancta nominatio.

¶ Prima excellentia natiuitatis Joānis dicitur angelica nūciatio. Fuit nāq̄ ab angelo annūciata patri suo Zacharie existenti in loco sacro id est in templo ⁊ in rebus sacris occupato ad denotādū sanctitatē futurā prolis vt dicit Nicholaus de lira. Erat aūt Zacharias sacerdos vt scribit Luce pmo ca. ⁊ forte exijt vt incensū poneret. Nā vt habet pmi Paralipomenon. xxiiij. ca. Dauid volēs āpliare cultū dei. xxiiij. sacerdotes instituit quoꝝ vnus maior erat q dicebatur princeps sacerdotū. Et hi successiue p ebdomadas seruiebant in tēplo dñi. Sꝫ vtꝝ Zacharias fuit pontifex vel summus sacerdos apud nōnullos vertit in dubiū. Nā Ambrosius ⁊ Beda sup Lucā vident dicere ꝙ sic: eo ꝙ incensū ponere semel in āno ītra sctm̄ sctōꝝ s. in festo expiationis soli sūmo sacerdoti erat licitū. Et tēpus ꝯceptionis precursoris videt ꝯcordare: quia festum expiationis celebratur decima die septembris: ⁊ post illud fuit conceptio Joānis circa finē eiusdē mensis: reuerso Zacharia ad domū suā post ꝯpletionē sui officij. Et sic ab illo tempore vsq̄ ad natiuitatē beati Joānis fluxerūt nouē menses qui ꝯtinent periodū a ꝯceptiōe vsq̄ ad natiuitatē. Addūt alij ad declarationē prefate opiniōis. ꝙ. xxiiij. sacerdotes predicti erant equales in ordine ac etiā dignitate: nō tñ simul sꝫ successiue: q2 ille in cuius ebdomada festū expiationis cadebat erat summus sacerdos toto illo anno. Et ad h ꝯfirmandū inducūt illud qđ dicit Joannis. xj. ca. p Caifas erat pontifex anni illius. Zacharias ergo fuit summus sacerdos illo anno eo ꝙ predictū festū cecidit in ebdomada ipsius. Sed vt dicit Nicholaus de lira quia nulla scriptura autētica: nec Josephus nec alij describentes sacerdotiū iudeoꝝ mentionē faciunt de sūmo sacerdotio hui9 Zacharie. Ideo saluo meliori iudicio videtur melius dicendū eū fuisse simplicem sacerdotem: tū q2 ingressus fuit tēpluꝫ ad ponendū incensum tātū qđ licitū erat minoribus sacerdotibus vt dicit ad Hebreos. ix. ca. Tū q2 angelus apparuit ei stans a dextris altaris incensi: qđ fm Hieronymū nō erat intra sanctū sanctoꝝ: ad qđ intrare erat officiuꝫ summi sacerdotis. Et illud qđ dicit de viginti quattuor sacerdotibus: ꝙ ille erat summus sacerdos ⁊ pontifex p annū in cuius ebdomada cadebat expiationis festū videt eē ficticiū. Tū quia hoc in nulla scriptura autentica inuenit. Tū quia summus sacerdos nō presidebat per annū tm̄ sed per totā vitam suā. Et ita cōmuniter factū est vsq̄ ad tēpus Machabeoꝝ. in quo greci obtinuerūt dñiuꝫ sup iudeos. Et tūc ex cupiditate grecoꝝ ⁊ ambitiōe iudeorū aliq fuerūt amoti de sacerdotio ante morteꝫ ⁊ alij istituti. Sicut patet scđi Machabeoꝝ. iiij. ca. de Jasone: Menelao ⁊ Lisimacho. Et. xiiij. ca. de Alchimo. Et eodē modo postea factū ē qñ Romani ceperunt iudeis dñari: q2 tūc erat venale sacerdotiū. Unde dicit Josephus ꝙ Caifas emit sacerdotiū vni9 anni. Potuit etiā eē ꝙ iudei inter se ordinauerūt ꝑpter istas ꝯtentiones ⁊ ambitiones ꝙ sacerdotiū vnius duraret tm̄ p annū. Et sic ꝯcludit ꝙ Zacharias ñ fuit pontifex vel summus sacerdos. Ambrosi9 vero ⁊ Beda dixerūt cōtrariū nō asserendo sꝫ opinando. Nihilominus Hieronym9 in epl'a ad Eustochiū ait. Joānes baptista sctāꝫ mrēꝫ habuit: pontificisq̄ filius erat tñ nec matris affectu nec patris opib9 vincebat vt in domo parentū cū periculo viueret castitatis. Intrauit itaq̄ Zacharias templū vt incensum poneret: ⁊ ois multitudo populi erat orans foris q2 nō erat licitū populo ingredi tēplū sꝫ tm̄ atriū Apparuit aūt illi angelus in visiōe corpali dixitq̄ illi: ne timeas Zacharia qm̄ exaudita est oratio tua. Frequēter eni vt dicit Nichola9 de lira deprecatus fuerat deū de aduētu messie ⁊ de habenda ꝓle. Et iō angelus vtrūq̄ sibi ꝓnunciat dicens. Uxor tua Helizabeth pariet tibi filiū ⁊ vocabis nomē eius Joannē: ⁊ erit gaudiū tibi ⁊ exultatio. Gaudiū. s. in mente interius; ⁊ exultatio exteri9: dicit exultatio quasi extra saltatio. Et h ꝓprie qñ gaudiū tātū abūdat in corde qđ nō pōt cōtineri quin ostendat exterius. Et sequit angelus: multi in natiuitate eius gaudebūt. Erit eni magnus corā dño: vinū ⁊ scerā. i. potū inebriatiuū nō bibet: ⁊ spiritu sancto replebit adhuc ex vtero matris sue Et m'ltosślioꝝ isrl' ꝯuertet ad dñm. i. ad xp̄m p suā predicationē. Et ipse precedet añ illuꝫ in spū ⁊ virtute Helie vt ꝯuertat corda patrū in filios: id est patrū veteris testamēti ad discipulos xp̄i. Quia vt dicit Nicholaus de lira. plures de sacerdotibus ⁊ senioribus iudeoꝝ q dicebantur patres populi cōuersi fuerūt p apostolos ad fidē xp̄i. Subdidit angelus: et incredulos. i. illos qui prius fuerāt increduli ad prudentiam iustorum: que prudentia ñ ꝯsistit in

operibus legis que nõ iustificabat: sꝫ in operi/
bus fidei charitate formate. Sequit᷑ angelus.
Parare dño plebẽ pfectã p euãgelij susceptio
nem. Secundum aliquos iste angelus qui ap/
paruit Zacharie fuit: ille idẽ qui apparuit vir/
gini gloriose. Sed istud stare nõ potest si tene/
re volumus opinionẽ que recitata fuit in ser/
mone de annũciatione virginis benedicte vbi
dicitur ꝙ angelus ille fuit de ordine seraphin.
¶ Scḋa excellentia natiuitatis bti Joãnis dr̃
paterna pcussio: vt eni cantat eccl'ia. Ille pmis
si dubius supni perdidit prompte modulos lo
quele. Nã vt scribit᷑ Luce pmo ca. dixit Zacha
rias ad angelũ: vnde hoc sciam. Ego eni suꝫ se
nex. vxor mea pcessit in dieb⁹ suis. Et rñdens
angel⁹ dixit ei. Ego sum gabriel q asto añ deũ
⁊ missus sum loqui ad te ⁊ hec tibi euãgeliçare
Et ecce eris tacens ⁊ nõ poteris loqui vsqꝫ in
diem quo hec fiant p eo ꝙ nõ credidisti xbis
meis que implebunt᷑ in tpe suo. Et erat plebs
expectans Zachariam ⁊ mirabant᷑ ꝙ tardaret
ipe in tẽplo. Egressus aũt nõ poterat loqui ad
illos. Et cognouerũt ꝙ visionẽ vidisset in tem
plo: ⁊ ipe erat annuens illis ⁊ pmansit mutus
Sed pleriqꝫ scire cupiunt cur Zabarias dubi/
tando plagam incurrit. Ad quod respondent
doctores id factum fuisse multiplici de causa.
Primo scḋm Bedã quoniã discredendo locu
tus est: ideo silentio plectit᷑: vt tacendo credere
discat. Vt eni inquit Nicholaus de lira. Tot
signa veritatis cõcurrebãt ꝙ Zacharias non
poterat discredere absqꝫ peccato. Quia angel⁹
vt pdictũ ẽ apparuit ei in sacro loco ⁊ existenti
in ministerio diuino. Nũciabat etiã ea que p/
tinent ad cõmunẽ hoim salutẽ ⁊ ad dei gloriã
Ex quibus debebat Zacharie constare ꝙ erat
bonus angelus ⁊ per ꝯsequens ꝙ erat vex̃ di/
ctum eius cum mentiri nõ posset. Scḋo mut⁹
effectus fuit Zacharias: vt maius miraculum
in natiuitate filij apparẽt: cũ eni in natiuitate
Joãnis loquela patri redditur miraculũ mira
culo copulat᷑. Tertio ꝯgruũ fuit vt Zacharias
vocem amitteret: quando vox nascebat᷑ ⁊ legi
silentiũ iponebatur. ¶ Tertia excellentia nati/
uitatis beati Joãnis dicit᷑ miraculosa genera/
tio. Nã post cõpletos dies officij Zacharie: cũ
redijsset ad domũ suã concepit Eliçabeth vxor
ei⁹ ⁊ occultabat se mensibus quinqꝫ: qui vt ait
Ambrosius. Partus sui erubescebat etatẽ ne
in senectute vacasse libidini videret᷑. Cõceptio
aũt illa miraculosa fuit q꞉ nõ fuit p naturã tñ
vt dicit Nicholaus de lira: sꝫ per naturaꝫ grã
diuina adiutã. Nã vt dicit᷑ Luce pmo ca. Eli/
çabeth sterilis erat: ⁊ tã ipa qꝫ Zacharias pro/
cesserant in diebus suis: id ẽ transierãt tẽpus
generandi. Vt eni inquit Plini⁹ li. vij. de na/
turali historia: post annũ qnquagesimũ cessat
fecunditas mulierũ. Vir vero octogesimo an/
no generat: hec debẽt ita esse vt in pluribꝫ: nã
massimissa rex numidarum post octogesimuꝫ
sextũ filiũ genuit. Et Cato censorinus ex filia
Salonis clientis sui genuit cũ iã trãsisset octo
ginta annos. De Zacharia ⁊ Eliçabeth cuius
etatis fuerit determinate nõ inuenio. Tantuꝫ
euangelica lectio testat᷑ ꝙ ambo ad generandũ
inabiles erant. Et de hoc angelus Gabriel di
xit virgini gl'iose genitrici dei ⁊ saluatoris nr̃i
Ecce Eliçabeth cognata tua ⁊ ipa cõcepit filiũ
in senectute sua: ⁊ hic mensis ẽ sextus illi q̄ vo
catur sterilis, quia nõ erit impossibile apud de/
um oẽ verbũ. ¶ Quarta excellẽtia natiuitatis
beati Joãnis dicit᷑ iocũda parturitio. De hac
ita scribit Lucas. Eliçabeth impletũ ẽ tempus
pariendi. ẜm Nicholaũ de lira. i. nouẽ mensiũ
Notandũ tñ hoc loco ꝙ vt ait phus. ix. de ani/
malibus. Cũctis aialibus statutũ ẽ tẽpus par/
tus: muliere dũtaxat excepta que in diuersis tẽ
poribus parit nã qñqꝫ parit in mense septimo
qñqꝫ mense octauo. Verũ frequentior vsum ẽ
humano partui nouẽ mensium natura dedit.
Quedã tñ femine decimo mense pariũt. Quas
dam insuper Aristo. dicit mense. xj. peperisse.
Cuius sententiã approbat Aulus gelius li. iij.
noctiũ acticarũ dicẽs. Feminã bonis atqꝫ ho/
nestissimis morib⁹ rome. xj. mẽse p⁹ mortẽ ma
riti pepisse: factũqꝫ fuit iudiciuꝫ tanqꝫ marito
mortuo postea mulier cõcepisset. Sed cognita
causa diuus Adrianus censuit. xj. mensi partũ
posse edi: requisitis veterũ philosophox ac in/
signiũ medicox sententijs. Auicenna nono de
aialibus dicit mulierẽ mense. xiiij. peperisse. Tñ
Eliçabeth de qua loquimur mẽse nono cõple/
to Joannem peperit. Quem vt dicunt aliqui
virgo sacratissima a terra leuauit. Theophilus
tñ dicit vt refert Nicholaus de lira. ꝙ immen
te partu Eliçabeth virgo recessit: tum quia vir
gines in partu mulierum non solẽt adesse. Tũ
quia alie mulieres iam venerant ad partum
Eliçabeth quare obsequiũ Marie non erat ei
necessarium. Sed euãgelista nil de hoc scripsit
tñ retulit ꝙ mense sexto humilis virgo Ma/
ria postqꝫ Eliçabeth Joannem conceperat vi/

sitauit illam: cum qua mansit mensibus tribus
scȝ vsqȝ ad tempus partus Eliçabeth ⁊ reuer-
sa est in domum suam. Si enim noluit ibi tem
pore partus adesse: potest ratio verisimilis as-
signari: quia cum consuetudo sit ad mulieres
parturientes plerasqȝ alias conuenire: virgo
illa modestissima nolens cum tot que munda-
ne erant conuersari inde discessit. Audierunt
auteȝ vicini ⁊ cognati q̃ Eliçabeth peperisset.
Et quia magnificauit dñs misericordiam suã
cum illa id est magnam misericordiam ei fecit
auferendo sterilitatis opprobrium: ⁊ dando ei
tantum ac talem filium sic annunciatum mira
biliter ⁊ conceptum supernaturaliter. Et con-
gratulabantur ei sicut predixerat angelus.
¶ Quinta excellẽtia natiuitatis btĩ Joannis
dicitur sancta nominatio: vt eniȝ dicit Lucas
Die octauo venerunt circũcidere pueruȝ ⁊ vo
cabant eum nomine patris sui Zachariam. Et
respondens mater eius dixit. Nequaqȝ. sed
vocabitur Joannes. Hoc aũt fm Nicholauȝ
de lira fuit sibi a deo reuelatum: quia a marito
non didicit cum esset factus mutus anteqȝ re-
diret ad eam de templo. Dicebãt vero sui Eli-
zabeth. Nemo est in cognatione tua qui voce
tur hoc nomine. Qd non est intelligendum ꝓ
gente iudeorum sed pro his qui erant de gene
re siue stirpe Eliçabeth ⁊ Zacharie. Innuebãt
aũt patri eius. s. per signa quem vellet vocari
eum. ⁊ postulans pugillarem scripsit dicens.
Joannes est nomen eius id est hoc nomen nõ
ei impono sed impositum est a deo. Et mirati
sunt vniuersi ex mirabili conuenientia patris
⁊ matris in nomine pueri. Apertum est auteȝ
illico os Zacharie ⁊ lingua eius ⁊ loquebatur
benedicens deum. Et factus est timor magnꝰ
super uicinos eorum: ⁊ super oĩa montana iu-
dee diuulgabantur oĩa verba hec. Et posuerũt
omnes qui audierant in corde suo dicentes.
Quis putas puer iste erit? Etenim manus dñi
erat cum illo: id est virtutis dei operatiua mi-
raculorum in eius annunciatione: conceptiõe:
⁊ natiuitate ostensorum. Ex quibus rationabi
liter concludebatur magnitudo pueri futura
coram deo. Et Zacharias impletus est spiritu
sancto ⁊ prophetauit benedicendo deum atqȝ
prenunciando imminentia sacramenta nostre
redemptionis: atqȝ futura gesta miranda pue
ri nati. Dicebat ergo: benedictus dñs omniuȝ
scȝ per generalem gubernationẽ: deus per cre-
ationem: isrl' per speciale cultũ ⁊ deuotionem
⁊ beneficiorꝫ specialiũ populo isrl' exhibitionẽ
quia visitauit. i. visitabit more ꝓphetico loqui
tur. Hec visitatio fuit facta in christi natiui-
tate: que erat adhuc futura ⁊ in sua conuersa-
tione. Et fecit redemptionẽ. s. in sua benedicta
passione plebis sue. Et erexit cornu salutis no
bis: id ẽ virtutẽ consequendi salutem eternam
in sua resurrectione: quia resurrexit ad vitam
immortalem: educens sanctos patres de lim-
bo: ⁊ in sua ascensione: quia illos ad celestia in-
troduxit. In domo dauid pueri sui: qr ista ad
impleuit xp̃s in carne assumpta de domo Da
uid. Sicut locutus est per os sanctorum qui a
seculo sunt ꝓphetaruȝ eius: quia sic ꝓmiserat
p ꝓphetas. Salutẽ ex inimicis nostris. supple
consecuti sumus p xp̃m. de mundo: carne: ⁊ di
abolo. Et de manu omniũ qui oderũt nos. Ad
faciendã misericordiã cũ patribus nr̃is: quia
mysteriũ incarnationis impleuit non propter
nostrã iustificationẽ: sed ꝓpter suaȝ misericor-
diam implendaȝ quã patribus ꝓmisit. Et me
morari testamenti sui sancti. i. pacti firmissimi
qd habuit cũ patribus veteris testamenti de
xp̃o venturo: de quo testamento ad modũ me
morantis seu recordantis se habuit quãdo pa
ctum ĩpleuit. Jusiurandũ qd iurauit ad Abra-
am patrem nostrũ daturũ se nobis. Vt sine ti
more de manu inimicorũ nostrorꝫ liberati ser-
uiamus illi. In sanctitate ⁊ iusticia coraȝ ipso
omnibꝰ diebus nr̃is. Et tu puer propheta al-
tissimi vocaberis. Nunc dirigit sermonẽ ad fi
lium natum. Preibis eñi ante faciem dñi pa-
rare vias eius. s. per predicationem xp̃m annũ
ciãdo. Ad dandã scientiã salutis plebi eius in
remissionẽ peccatoruȝ eorꝫ. Per viscera mise-
ricordie dei nostri id ẽ per intimã ⁊ occultam
dei miãm facta sunt hec: in qbus visitauit nos
oriens ex alto. Illuminare his q in tenebris et
vmbra mortis sedẽt. i. prĩbus in limbo existen
tibus: ad dirigendos pedes nr̃os in viã pacis
O Zacharia pr̃ tãti filij de quo tãta miracula
oculis conspexisti. O senex admodũ venerãde
q prolẽ ex te genitã a deo electã nõ dubitasti.
O vir sanctissime q spm̃ scm̃ in tua mẽte p ex-
perientiaȝ noui luminis suauissimiqȝ spũalis
gestus sensisti. Et qs explicet iocunditatẽ ⁊ le-
ticiã cordis tui? Quis enarret ꝯsolationem aĩe
tue. Nõ mirꝫ igit̃ si cãticũ quod iã exposuimꝰ
deũ laudando ac benedicendo cecinisti.
¶ De scitate Joãnis baptiste quã demõstrãt
quinqȝ virtutes illiꝰ p̃cipue ⁊ singularissime.

Capitulum.ij.

SEcundum mysterium contemplandū de
Joāne baptista dicitur sanctitatis. Quā/
ta eniꝫ sanctitate fuerit preditus colligere pos
sumus precipue ex quinqꝫ.
Primo ex mundi derelictione.
Secundo ex corpis mortificatione.
Tertio ex humili confessione.
Quarto ex feruenti predicatione.
Quinto ex martyrij tolleratione.
¶ Primo apparet sanctitas Joānis ex mūdi
derelictione. Nā spū scō afflatus nō puerili le
uitate motus in etate tenera: paterna domo
relicta: ad solitudines deserti se ꝯtulit. Quapp
ecclesia ipm alloquēs ait. Antra deserti tener
sub annis ciuium turmas fugiens petisti: ne le
ui saltē maculare vitā famine posses. Mansit
aūt ibi absqꝫ hoim quorūcūqꝫ ꝯuersatiōe vsqꝫ
ad tpa sui baptismi siue pdicationis. Nec ē he
sitandū ꝙ parentes sui passi sint priuari psen/
tia vnici filij: cū scirent ex his q̄ in eius conce/
ptione ꝛ natiuitate pcesserāt: puerū illū ad oia
eius gesta p spiritū sanctum dirigi ꝛ regulari.
Sed circa hoc posset aliquis querere vtrū sit p
fectior vita solitaria q̄ꝫ socialis. Et quidā for/
tasse dicerent ꝙ socialis: tū quia vt ait Sapiēs
Ecclesiastici.iiij.ca. Meli⁹ ē duos eē q̄ꝫ vnū: qꝛ
vn⁹ iuuaṫ ab alio. Tū qꝛ Matth.xviij. xp̄s di
xit. Vbi fuerint duo vel tres in nomine meo
congregati in medio eoꝝ sum. Tū etiā quia so
litaria vita videṫ esse contra naturā hois. Nā
vt phus dicit in primo politice. Homo ē ani/
mal sociale. Sed Aug⁹ in libro de operib⁹ mo
nachorū: illos sanctiores esse dicit qui a conspe
ctu hoim sepati nullius ad se pbent accessum.
Ad pleniorē tū intelligentiā ꝛ obiectorū decla
rationem notāda sunt verba sancti Tho. qui
sa sc.q.clxxxviij.ar.viij.ait: ꝙ solitudo n̄ ē essē
tia pfectōis: sꝫ pfectōis instrumentū: nō tū est
instrumentū congruū actioni sꝫ ꝯtemplationi
Ideo non ꝯgruit religionib⁹ q̄ sunt ordinate
ad opa vite actiue siue corpalia seu spūalia ni/
si forte ad tps exemplo xp̄i: qui vt diciṫ Luce.
vj. Erat pernoctans in oratione dei. Cōpetit
itaqꝫ solitudo religionib⁹ q̄ sunt ad ꝯtēplatio/
nē ordinate. Notandū tū est ꝙ illud qđ est so/
litariuꝫ debet esse sibi p se sufficiens. Hoc aūt
est cui nihil deest quod ptinet ad rationē pfe/
cti. Et ideo solitudo cōpetit contēplanti q iam
ad pfectum puenit. Qđ qdem contingit dupli
citer. Vno modo ex solo diuino munere: sicut
fuit de Joāne baptista: q vt dictū ē: repletus
fuit spū scō adhuc ex vtero matris sue. Alio
mō p exercitiū virtuosi actus: ad qđ exercitiū
iuuatur hō ex alioꝝ societate dupliciter. Vno
mō quātū ad intellectū vt istruaṫ in his q̄ sūt
ꝯtēplanda. Vnde Hiero⁹ dicit ad rusticū mo
nachum. Mihi placet vt habeas sacrū contu/
berniū: nec ipe te doceas. Scđo quātū ad effe/
ctum vt.s. noxie affectiones hois reprimantur
exēplo ꝛ correptōne alioꝝ: quare vita solitaria
si debite assumaṫ peminet vite sociali. Si autē
absqꝫ pcedenti exercitio talis vita assumaṫ est
periculosissima nisi p diuinā grām suppleatur
qđ in alijs p exercitiuꝫ acquiriṫ: sicut patet de
beatis Antonio ꝛ Bn̄dicto. Et sic quāuis me
lius sit esse duos q̄ꝫ vnū: dū vnus indiget auxi
lio alterius: tū hoc auxilio nō indigēt q sunt p
fectionē assecuti. Sicut etiā xp̄s ē in medio co
rum q sunt in suo noīe ꝯgregati: ita vt dicitur
pme Joānis.iiij.ca. Deus charitas ē ꝛ q ma/
net in charitate i deo manet ꝛ deus in eo. So
litarie vero viuere pōt dupliciť eē: aut ppter
animi seuiciā ꝛ hoc est bestiale. Aut ppter cō/
templationē: dū aliqs a ꝯuersatione alioruꝫ se
sepat vt liberius vacet rebus diuinis ꝛ studio
sapientie: ppterea Aristo. pmo politice dixit.
ꝙ ille q alijs nō cōmunicat ē bestia aut de⁹.i.
diuinus vir. ¶ Scđo apparet sanctitas Joan
nis ex corpis mortificatione. Nam vt scribit
Marcus pmo ca. Erat Joānes vestitus pilis
Cameli ꝛ zona pellicea circa lūbos eius: ꝛ locu
stas ꝛ mel siluestre edebat. Idē habeṫ Matth.
iij.ca. vbi Nichola⁹ de lira inqt. Locuste sunt
parua animalia volitantia per modū salt⁹ et
reperiūtur in deserto iudee ꝛ frixa cū oleo sūt
cibus paupeꝝ. Quidā vero putāt locustas hic
appellari nō aīalia illa: sꝫ gen⁹ herbaꝝ qđ vsui
humano ꝯuenire pōt. Vescebaṫ itaqꝫ Joānes
quocūqꝫ mō locuste accipianṫ cibo non lauto
imo tenui ꝛ insipido atqꝫ austero. Sumebat
etiā mel siluestre qđ sm Nicholaū de lira re/
peritur in trūcis arborum. ¶ Tertio apparet
sanctitas Joānis ex humili cōfessione. Nam
quādo iudei miserūt ad eū sacerdotes ꝛ leui/
tas vt scribitur Joānis pmo ca. vt interroga
rent eū. Tu quis es: nō superbe locutus est q̄si
de seipo presumens: quinimo humiliter respō
dit: ꝛ ꝯfessus ē veritatē dicens: qꝛ nō erat xp̄s:
neqꝫ Helias in psona: neqꝫ ppheta ille videli
cet quē ipsi querebāt: sꝫ dixit. Ego vox clamā/
tis in deserto: dirigite viā dn̄i. Congrue aūt se

vocē appellauit. Primo q2 vox ordinatur ad
verbi expressionē. Voces enī sūt carꝫ que sunt
in aīa passionū note: vt dicit Aristo. in primo
Periarmeniarꝫ. Sic Joannes expressit verbū
incarnatū. Scdo de rōne vocis est ꝙ respectu
Vbi sit noticia prior: origine tñ posterior. Nā
ſm rōnez originis prius verbū cōcipit q̄ꝫ vox
formet. Joānes ergo fuit vox q2 respectu xp̄i
fuit noticia prior lꝫ eēt ⁊ origie posterior. Ter
tio vox transit: verbū aūt manet. Joānes ḡ cū
dicit se vocē insinuat se trāsiturꝫ: xp̄m Vo per
mansurꝫ. Tandē de xp̄o alta ꝓtulit: de se humi
lima cū subdidit. Ego baptiço in aqua. Medi/
us aūt vestrū statit quē vos nescitis. Et dicit
medius ſm Nicholaū de lira. i. cōmuniter vi/
uens inter hoīes: quē iudei quantū ad diuini/
tatem nesciebāt: Subdidit Joannes. Ipse ē q
post me venturus est. s. ad p̄dicandū ⁊ mysteri
um redēptionis cōplendū. Qui ante me fact⁹
est. i. mihi prelatus in dignitate cui⁹ nō suꝫ di
gnus vt soluā ei⁹ corrigiā calciamēti. ¶ Quar
to ostendit sanctitas Joānis ex feruēti p̄dica/
tione. Nā vt dicit Luce. iij. ca. Factū ē verbuꝫ
dn̄i. i. diuina inspiratio sup Joannē Zacharie
filiū in deserto ⁊ venit in oēm regionē iorda/
nis predicans baptismū penitentie. Et vt ait
Matth. iij. ca. Exibat ad eū hierosolima. i. po/
pulus de hierl'm. ⁊ accipit hic ꝯtinēs ꝓ cōtēto
Et oīs iudea. i. multi. Et ē hic quedā figura ſꝫ
Nicho. de lira q̄ vocat iperbole. i. locutio mul/
tum expressiua. Inchoauit aūt p̄dicationē suā
sic ⁊ xp̄s dicens. Penitētiā agite: deinde quat
tuor p̄cepta docuit. Primū docuit phariseos.
nā vt scribit Matth. iij. ca. Videns Joannes
multos phariseorꝫ ⁊ saduceoruꝫ venientes ad
baptismū suū: nō tñ credentes ſm veritatē vt
dic Nicho. d̄ lira. sꝫ mag' ad simulatōeꝫ ⁊ insi
diatōeꝫ. Et q̊ xp̄s vt pꝫ Matth. xxj. ca. q̄rēs d̄
baptismo Joānis an eēt e celo vel ab hoīb⁹ cū
nō fuissēt pharisei ausi respondere dixit. Qua
re nō credidistis ei. Idē dicit Joseph⁹ in. xix.
antiquitatū li. Ipse Joānes dixit illis: ꝓgeni/
es viperarꝫ q2 venenū erroris ⁊ ipocrisis a su
is ꝓgenitorib⁹ traxerāt. Quis demonstrabit
vobis fugere a ventura ira: quasi dicat: lꝫ falsi/
tas vestra lateat in ꝯspectu populi: tñ nō pote
rit latere in ꝯspectu dei: facite ergo fructus di
gnos penitentie: ⁊ ne velitis dicere intra vos
patrē habemus Abraam. Vt enī ait Nicho.
de lira. pharisei de hoc gloriabant q2 de Abra
am descēderāt. Et iō ex ꝓmissiōe facta Abrae
sine operibus salutē cōsequi presumebāt. Et h
est manifeste falsum: q2 nō dicunt filij Abrae
ex carnali ꝓpagatione sꝫ magis ex fidei imita
tione vt dicit ad romanos. iiij. ca. Et iō q2 pha
risei ⁊ legisperiti fidē Abrae de xp̄o respuerūt
ideo nomē filiationis Abrae p̄diderūt. Et hoc
est qd̄ dicit Joānes. Et ne velitis dicere intra
vos p falsā. s. extimatōꝫ patrē habem⁹ Abraā
q2 nō ē sic ſm veritatē. Ecōuerso gētiles fidē
xp̄i deuote ad p̄dicationē apl'orꝫ receperūt: iō
filij Abrae facti sūt. Et hoc ē qd̄ subdidit Joā
nes. Dico enī vobis qm̄ potens est deus de la
pidib⁹ istis suscitare filios Abrae. Scd̄m Ni/
cholaū de lira tenēt aliqui ꝙ Joānes demon/
strauit illos lapides quos filij isrl' de ꝓfundo
iordanis attulerūt vt habet Josue. iiij. ca. i me
moriā miraculi ꝙ dn̄s in transitu eorꝫ aquas
iordanis siccauit. Sꝫ p illos lapides Joannes
gentiles significauit: q2 colebant idola de lapi
dibus facta. Filij ergo Abrae de lapidibus su/
scitati sunt qñ iudeis p infidelitatē a filiatiōe
Abrae recedentib⁹: gentiles fidē xp̄i recipiētes
in locum eorꝫ substituti sunt. Et q2 doctor veri
tatis nō solū debet vitia ꝯfidenter arguere sꝫ
etiā penā p̄dicere. Iō subdidit Joannes. Jam
enī securis. i. securitas diuini iudicij posita est
ad radicē. Omnis arbor q̄ nō facit fructū bo/
num: excidetur ⁊ in ignem mittet. Scd̄m p̄ce/
ptum docuit turbas: nā vt scribitur Luce. iij.
ca. Interrogabant Joānem turbe quid essent
facture. At ille respondēs dicebat. Qui habet
duas tunicas det vnam nō habenti. quod in/
telligitur scd̄m Nichola. de lira qñ tunica eēt
superflua. Tertiū p̄ceptū docuit publicanos offi
ciales imperatoris: nihil inqt plusq̄ꝫ vobis cōsti
tutum est faciatis. Hoc aūt dixit quia collecto
res taliū solent esse proni ad plus colligendum
q̄ꝫ sit eis mandatū: vt quod est amplius rema/
neat. Quartū p̄ceptū docuit milites cum dixit
eis vt scribit Luce. iij. ca. Neminē ꝯcutiatis. s.
opprimendo pauperes ⁊ eos despiciēdo: neqꝫ
calūniā faciatis. i. nō imponatis falsum crimē
diuitib⁹ ⁊ potētibus vt occasionē extorquēdi
bona eorū habeatis: q2 p aliā viā a talibus bo
na recipere nō possunt. Cōtenti estote stipen/
dijs vestris. ¶ Quinto ostendit sanctitas Jo/
annis ex martyrij tolleratione. Vt enī scribit
Matthei. xiiij. ca. ⁊ Marci. vj. ca. Decollatus
fuit Joānes iubēte Herode. Hic vt habetur
i historia scholastica vxorē fr̄is sui Philippi
abstulit: ⁊ Arethā regē: ⁊ Herodē agrippam

⁊ Philippū in sui inimicitia cōcitauit. Joannes ergo cum de hoc arguebat: qđ sibi ⁊ herodi molestissimū erat ⁊ odiosum. Nā vt ait Terentius. Obsequiū amicos: veritas odium parit. Et Hieronym⁹ in ep̄la ad occeanū inquit: Ita se habet natura vt amara sit veritas. Videns itaq; Herodes q2 Joānes cū tā dure redargueret. Et q2 ob p̄dicationē ⁊ baptismū s̄z Josephū magnū populuz cōgregaret: ip̄m in carcere vinculauit in Macherōta castello arabie: in hoc vxori placere cupiēs ⁊ populi sequētis Joānē dispendiū ptimescēs. Desiderabat aūt ip̄m occidere sed populū formidabat. Tandem excogitauit dolose ⁊ nō sine ꝯfabulatiōe atq; cōsilio herodiadis maligne: vt natalis sui diē corā primis galilee suisq; principibus celebraret. Ista eni erat ꝯsuetudo apud antiquos. q̄ principes solēnizabāt die sue natiuitatis: et diē etiā natalis imperij sui in quo coronabantur: quare Herodes ꝯuocatis magnatibus et nobilib⁹ multis: ꝯuiuiū illis letissimū atq; lautissimū pparauit atq; saltauit filia herodiadis id est tripudiauit. Et hoc fuit ex dispositōe matris ⁊ ip̄ius Herodis: q cū iuramēto ꝓmisit ei dare qđ peteret: q̄ p̄monita a matre petiuit caput Joānis baptiste. Et cōtristatus ē rex: ficte tñ ⁊ s̄m apparentiā. Nā vt inquit Beda. licet ꝯtristaret̄ in facie letabat̄ tñ in corde. Simulabat aūt ꝯtristatiōnē ꝓpter iusiurandū qđ infringere iudicabat illicitū. S3 vt ait Ambros⁹ li. de officijs Herodes saltatrici premiū turpiter ꝓmisit: crudelit̄ soluit: nā vt refert Nichol⁹ de lira. In ꝓmissione facta in generali etiā cū iuramēto nō intelligit̄ aliqđ illicitū sub obligatione cadere: cuiusmodi erat interfectio Joannis. Et ď hoc plene habet̄ i decretis. xxij. q. iiij. quasi per totū. Misso itaq; herodes spiculatore decollauit Joānē in carcere: ⁊ allatū ē caput eius in disco: ⁊ datū est puelle: ⁊ illa tulit mr̄i sue. Discipuli aūt accipientes corp⁹ sepelierūt illud in sebaste. vt ponit̄ in. xij. li. historie ecclesiastice. Herodias aūt caput Joānis in hierl'm fecit deferri: ⁊ iuxta Herodis habitaculū caute sepeliri. Fuit vero Joānes decollat⁹ circa dies azimoꝝ anno p̄cedēte passionē xp̄i. De q̄ sic loquit̄ Crisosto. Joānes schola virtutū: magisteriū vite: sanctitatis forma: norma iusticie: virginitatis speculū: pudicitie titulus: castitatis exemplū: penitentie via: peccatorū venia: fidei disciplina: Joānes maior hoīe: par angelis legis summa: euangelij sanctio: apostoloꝝ vox silentiū ꝓphetaꝝ: lucerna mūdi: precursor iudicis: xp̄i mediator: dñi testis: totius medius trinitatis. Et hic tantus dat̄ incestui: tradit̄ adultere: adducitur saltatrici.

¶ De quinq; dignitatibus que ostendunt q̄ȝ sublimis inter sanctos Joānes baptista.

¶ Capitulum. iij.

Tertiū mysteriū ꝯtēplandū de beato Joanne baptista dicit̄ sublimitatis. In quo q̄ȝ sublimis inter sc̄tōs sit apericmus: possum⁹ aūt id facile cōprehendere si ꝯsiderare voluerimus quinq; illius p̄cipue dignitates.

Prima dicitur sanctificationis.
Secunda cōmendationis.
Tertia celebrationis.
Quarta venerationis.
Quinta glorificationis.

¶ Prima dignitas beati Joānis dicit̄ sanctificationis. Fuit quidē in vtero sanctificatus. Vñ eccl'ia dicit de eo illud Jeremie primo ca. Anteq̄ȝ exires de vētre sanctificaui te. Ob istā sanctificationem purgatus fuit a plaga originalis culpe: vnde si in vtero matris decessisset ad sinū abrae euolasset: cū ceteri vadant in infernum q ibi moriunt̄. Fuit insup in vtero matr̄ letificat⁹: cū tñ ceteri ibi sint cū tristicia. Multaq; alia sp̄ualia dona ē cōsecutus: quare Gabriel predixit patri. Sp̄ū sancto replebit̄ adhuc ex vtero matris sue. Secunda dignitas beati Joānis dicit̄ cōmendationis. Quidnā certi⁹ ⁊ firmius ostēdere pōt preeminētiam alicuius q̄ȝ sententia ⁊ laus ex ore diuino ꝓcedēs. Turpe est laudari a malis viris: ꝓ quibus ait Seneca in ꝓuerbijs. Tā turpe est laudari a turpibus q̄ȝ si lauderis ob turpia. Gloriosuz ergo ē cū quis laudat̄ a sapientibus: a viris grauibus ⁊ prestantissimis. Sed sup oīa grande ē ⁊ ineffabile donū duz quis extollit̄ laudibus ab ore diuino. Vtꝫ eni ingt Hieronymus in sermone ad Paulā ⁊ Eustochium. Quicqd humanis dici potest verbis min⁹ est a laude dei. Ex his aūt quos deus dignatus est cōmendare null⁹ tātis laudibus fulget quātis Joānes baptista. Dixit eni deus Noe Genesis. vij. ca. Te eniz vidi iustū corā me ex omnib⁹ gentibus. Et de Dauid p̄s. lxxxviij. Inueni inquit Dauid seruum meū oleo sancto meo vnxi eū. Et de Job vt p3 eiusdē p̄mo ca. Nūquid ꝯsiderasti seruū meū Job q̄ nō sit ei siīis in terra. Et de Paulo Actuū. ix. ca. Vas electionis ē mihi. Et de centurione Matth. viij. ca. Nō inueni tantaz

fidem in isrl'. Et petro dixit xp̄s Matth.xvj.
ca. Beatus es Simon bariona. Sed de Joā
ne multo plura multaq₃ maiora locutus ē. nā
vt scribit Matthei.xj.ca.dixit iesus turbis de
Joāne. Quid existis in desertū videre ꝛc̄. vbi
cōmendauit eū de quattuor. Primo de solidi
tate fidei ꝛ cōstantia cū dixit'. Quid existis in
desertum videre arundinē vento agitatā: q̄si
dicat: nō. q₂ Joannes fuit ita cōpositus ꝙ nec
timore nec fauore a veritate declinabat. Scd̄o
cōmendauit eū ab austeritate penitentie: dum
subdidit hoiem mollibus vestitū? quasi dicat
non. Tertio cōmendauit eū a claritate noticie
dum sequit̃ ꝓphetā? Etiā dico vobis plusq̄₃
ꝓphetam. Et dicitur plusq̄₃ ꝓpheta q₂ nō so
lum xp̄m preuidit venturū ꝛ predixit sicut alij
ꝓphete s₃ etiā ip̄m digito ōndit. Quarto com
mendauit eū ab auctoritate doctrine dicens.
Hic ē de quo scriptū est.s. p Malachiā. Ecce
ego mitto angelū meū.i. Joannē qui vitā du
xit angelicā ante faciē meā: qui preparabit viā
tuā ante te. Amen dico vobis inter natos mu
lierū nō surrexit maior Joāne baptista. ❡ Ter
tia dignitas beati Joānis dicit̃ celebrationis
De solo nāq₃ iesu xp̄o ꝛ virgine matre Joan
neq₃ baptista narrantur prec. nia natiuitatis.
Jccirco ecclesia solēniter celebrat natiuitatem
coꝝ. Hinc Aug⁹ in sermone q legit̃ in officio
presentis solennitatis ait. Post illū sacrosctm̄
dn̄i natalis diē nullius hois natiuitatē legim⁹
celebrari nisi solā Joānis baptiste. Jn alijs eni
sanctis ꝛ electis dei nouimus diē illū coli quo
illos post ꝯsūmationē laborū ꝛ deuictū triū
phatumq₃ mundu₃ in perpetuas eternitates
presens hec vita parturijt. Jn alijs cōsūmata
vltimi diei merita celebrant̃. Jn hoc etiā ꝑma
dies ꝛ ipsa hominis initia cōsecrant̃. ❡ Quar
ta dignitas bt̄i Joānis dicitur venerationis.
Voluit nāq₃ deus concurrentibus miraculis
plurimis reliquias corporis eius a fidelib⁹ ve
nerari. Legit̃ enī in historia ecclesiastica: ꝙ cu₃
ad tumulū Joannis multa miracula fierent:
iubente Juliano apostata gētiles ossa ei⁹ spar
serunt. Et cū miracula nō cessarēt: postea colle
cta ꝛ in igne cōcremata in puluerē redegerunt
ꝛ per agros ventilauerunt. Tandē cineres illi
collecti a quibusdā monachis hierosolimā fu
ere delati: deinde post aliqua tp̄a ianuā trāsla
ti vbi nūc deuote coluntur. Sicut Alexander
tertius: ꝛ Jnnocentius quartus: rei veritate co
gnita suis ꝑuilegijs approbarunt. Caput Vo
eius tp̄e Marciani pn̄cipis inuentū est. Duo
bus quidē monachis beatus Joannes caput
suum in visu manifestauit: qui ad locū ꝓperā
tes vbi sepultū tādiu latuerat inuenerūt: illud
saccis cilicinis inuolutū: qd̄ postmodū Cōstā
tinopolim: inde ad gallias regnante Pipino
est translatum. Vltimo ad vrbē deductū ꝛ in
ecclesia sancti Siluestri honorifice reseruatum
Digitus insuper ille quo dn̄m ostenderat cō
buri nō potuit vt refert magister Joānes Be
leth. qui a fidelibus cōseruatus: postmodum a
sancta Tecla de vltramarinis partib⁹ in Nor
mandiā delatus est. ❡ Quīta dignitas bt̄i Jo
annis dicit̃ glorificationis. Credendum q̄ppe
est ꝙ in celo magna sit gloria eius. ꝛ ꝙ positus
sit in supremo ordine angelorū atq₃ in sede lu
ciferi collocatus. Nā illa sedes nō fuit repara
ta per xp̄m: quia stat ad dexterā patris: nec p
virginē quia stat super choros angeloꝝ: nec p
aliū sanctum: quia vt predictum est. Jnter na
tos mulierum non surrexit maior Joanne ba
ptista. Et sicut magnus fuit meritis ꝛ sancti
tate: ita magnus ē gloria ꝛ felicitate. Cuius pa
trocinū deuote implorantes sperare possunt
illius intercessione consequi in hoc seculo dei
gratiam ꝛ in futuro gloria₃ sempiternam. Jn
qua viuit ꝛ regnat deus per omnia secula secu
lorum. Amen.

❡ Sermo trigesimussecūdus de sancto Pau
lo apostolo doctore summo gentium.

VAs electionis est
mihi. dn̄i nr̄i iesu xp̄i verba sūt ista
origialiter Actuū.ix.ca. Ad laudes
ingentes beati apl̄i Pauli extollen
das hodierna die merito est elaborandu₃. Jpe
nanq₃ sua eruditione mirabili: christi benedi
cti nomen gentibus patefecit. Jpse sue cōuer
sionis exemplo peccatoribus ad penitentiam
redire volentibus spem de venia consequen
da dedit. Jpse vtiq₃ verbis ꝛ factis adeo clare
christum a mortuis resuscitatum atq₃ in dexte
ram dei patris sedentem ostendit: vt nullus
amplius nisi volens de fide christi dubitare
queat. Ad ipsum igitur sermonem vertamus
qui prius nominis Jesu ardentissimus perse
cutor: expost factus est illius defensor acerri
mus ꝛ predicator eximius: in quo post emen
datum delictum tanta superabundauit gratia
vt etiam in hac vita mortali ad visionem diui
ne essentie raperetur. De ipso pijssimus iesus

ananie discipulo suo fidelissimo retulit verba
in themate posita: In qbus de Paulo glorio/
sissimo tria mysteria pponimus cõtemplãda.
Primum dicitur persecutionis.
Secundum conuersionis.
Tertium visionis.

¶ Qualiter Paulus feruebat in psecutionem
discipulorum. Capitulum .j.

Primũ mysteriũ ꝯtemplandũ de Paulo
dicitur persecutionis. Ipe naq3 validissi
me ecclesiã expugnare tẽptauit. Unde Lucas
Actuũ .ix. ca. dicit. Saulus aũt adhuc spirans.
i. ex vehemẽti spũ ignẽ psecutiõis accendẽs in
se ⁊ in alios: contra ecclesiam minaꝝ in verbis
iniuriosis: ⁊ cedis .i. in verberibꝰ et flagellis in
discipulos dñi accessit ad principẽ sacerdotũ ⁊
petijt ab eo eplãs in damascum ad sinagogas
vt si quos inuenisset huius vie viros ac mulie
res vinctos illos perduceret in hierl'm. Sed p
huius partis pleniore intelligentia circa septẽ
dubitare contingit.
Primo circa nois mutationem.
Secundo circa superbie occasionem.
Tertio circa temporis dilationem.
Quarto circa mĩe consecutionem.
Quinto circa liberi arbitrij dispositionẽ.
Sexto circa discipuloꝝ distinctionem.
Septimo circa potestatis acceptionem.

¶ Primo dubitaꝛ circa nois mutationẽ. qre
s. nomen Pauli mutatũ ẽ cũ priꝰ Saulus vo/
caretꝛ. Nã mutatio nois est phibita. C. de mu/
tat. no. l. i. Sed ad hoc respõdet Jo. an. in glo.
in plogo sexti libri decretaliũ. ꝙ lex illa loquiꝛ
de mutatione fraudulenta. Tñ interdu3 l3 mu
tare nomẽ vt p mutationẽ nois ostẽdaꝛ facta
mutatio hois. Sicut iacob vocatus fuit Isrl'
ex eo ꝙ vidit dñm. vt patet Genesis .xxxij. ca.
Et Simon vocatus ẽ Petrus ex pfessione di
uinitatis in xpo vt scribit Matth. xvj. ca. Et
in romanis pontificibus mutari solet nomen
Nã Martinus quintꝰ antea vocatus ẽ oddo
de colũna. Eugenius .iiij. Gabriel. Nicholaus
quintꝰ Thomas. Calixtus .iiij. Alfonsus. Piꝰ
secundus Eneas. Paulus .ij. Petrus. Et Si/
xtus .iiij. dicebaꝛ Franciscꝰ. Rõ vero talis mu
tationis est qꝛ nomẽ debet conuenire rei. sicut
patet .xxj. di. ca. cleros. ⁊ de pben. ⁊ digni. ca. cũ
scõs. Et .xvj. q. i. ca. si cupis. Et instituta de dona.
§. Est. Tamen de nomine Pauli tres opinio/
nes inueniunꝛ. Prima ẽ Origenis qui dicit: ꝙ
semper fuit binomius ⁊ vocatus sit sp Saulꝰ
⁊ Paulus. Secunda est Rabbani q ait ꝙ añ
ꝯuersionem dictus est Saulus a saule supbo.
post ꝯuersionẽ vero dictus est Paulus quasi
paruulus a virtute humilitatis. Uñ nomẽ su
u3 interpretando prime ad Corinth. xv. ca. ait
Ego su3 minimꝰ aploꝝ. Tertia ẽ opinio Hie/
ronymi ⁊ Bede q asserunt ꝙ vocatꝰ sit Pau
lus a pmo spolio qđ ꝑtulit eccl'ie. s. sergio pau
lo p cõsule quẽ ad fidẽ cõuertit sicut p3 Actu/
um. xiij. ca. Secundo dubitaꝛ circa supbie occa
sionẽ: quare videlicet Paulus erat ita supbus
vt sponte ingereret se ad psequendũ xpm: na3
nõ vocatus accessit ad principẽ sacerdotũ. Et
ad hoc dicere possumus ꝙ tria erant in illo q/
bus disponebaꝛ ad extollendum.
Primum nobilitas generis.
Secundum claritas scientie.
Tertium etas florens.

¶ Primum qđ erat in Paulo fuit nobilitas
generis. Inqt eni Augꝰ in sermone. Erat aũt
Paulus de tribu beniamin. sicut ipse testatur
Et ad romanos. xj. ca. ipse ait. Ego israhelita
sum ex semine abrae de tribu beniamin. Ex q
dicit glo. in ca. venerabilis. de preben. ⁊ digni.
ꝙ fuit nobilis: Tribus vero beniamin satis in
scriptura magnificaꝛ: tũ quia illi in diuisione
terre pmissionis hierl'm fuit distributa: sicut
patet Josue. xviij. ca. tum quia habuit bellato
res strenuos sicut notaꝛ Judicum. xx. ca. tum
etiã qꝛ ex illa tribu fm Hiero. fuerũt p maio/
ri parte inocentes interfecti. Veruntñ pleriq3
mirari solent ex his q audiũt dñ de se Paulus
loquitur. Actuũ nanq3 ca. xx. dixit. Ego sũ vir
iudeus tharso cilitie natus. Et se ad Corinth.
xj. ca. hebrei sũt ⁊ ego. Et Actuũ. xxiij. ca. Pha
riseus inquit sum ⁊ filius phariseoꝝ. Tñ cum
centurio iussisset eũ verberari dixit se ciuẽ ro/
manum: vt habeꝛ Actuũ. ca. xxij. Et idem corã
tribuno ꝯfirmauit. Ad qđ rñdet Nicho. đ lira
sup. xxij. ca. Actuũ: ⁊ sup. iiij. ca. se ad Thimo/
theũ. ꝙ pr Pauli a romãis obtinuerat roma/
nã ciuitatẽ: Jõ cũ tribunꝰ dixiss3. Ego mlta sũ
ma pecunie ciuilitatẽ hanc adeptus sum. Pau
lus respondit. Ego autẽ ⁊ natus sum. Jcirco
Nic. de lira exponẽs illa verba Pauli ad Thi
motheum. Penula3 quã reliqui troade apud
carpum veniens affer tecum ⁊ libros ait. Du3
esset Paulꝰ in carcere Neronis scribebat Thi
motheo vt ferret sibi penulam. Erat aute3 pe/
nula vestis consularis que a Romanis data
fuit patri Pauli in signũ amicitie cũ ipo ⁊ ꝙ

32

esset factus ciuis romanus quā reseruauerat Paulus ob memoriā patris: et in signū q̄ eēt romanus ciuis: si necessitas incūberet hoc ostēdendi. Erat ergo Paulus natione israelita. dignitate romanus ciuis: et religione phariseus ob ista diuina magnanimus erat et audax. Uerum vt ingt Seneca in li. de quattuor virtutibus. Magnanimitas si se supra modū extollit facit virū minacē: inflatū: inquietū et turbidū et in quascūq̄ excellentias dictoꝝ factorūq̄ neglecta honestate festinū. Scdm q̄ erat i Paulo fuit claritas sciētie. Dicit nāq̄ de illo Hieronymus Cur Paulus apl's vas electionis nēpe q: vas legis et scripturaꝝ sanctaꝝ armarium est. Et Actuū. xxij. ca. dixit se eruditū ad pedes Gamalielis. Et ꝑ ad Corinthios. xi. ca. ait. nā et si imperitus sermone: nō tñ scientia. Ut aūt ipse ingt. Scientia inflat. Tertium qd̄ erat in Paulo erat florens etas. Erat quidem adolescens. Unde Actuū. vij. ca. dicit̄. Testes deposuerūt vestimenta secus pedes adolescentis q vocabat̄ Saulus. Et si qs obstaret q̄ potuerit ille fuisse alter qui sic noiaret̄: facili puinci pōt qm̄ Actuū. xxij. ca. Paulus cū humilitate et penitentia loquēs ad dn̄m ait. Cū funderetur sanguis stephani testis tui ego astabā et cōsentiebā et custodiebā vestimenta interficientium illū. Cū ergo esset in etate florenti mouebatur ardenter ad ꝑsecutionē discipuloꝝ. Nā vt ingt Aristo. in. ij. rethorice. Iuuenes sūt cōcupiscitiui talia facere quecunq̄ cōcupiscunt. Ideo valde amant valde desiderant: et similia. Et vt vulgariter dicit̄ in iuuenibus ē recens et et buliens sanguis. Tertio dubitatur de Paulo circa tēporis dilationē: cur. s. tādiu distulit xp̄s vocare illū et nō cum alijs apl'is. Ad qd̄ respōdere possum⁹ q̄ sic factū est ꝑpter tria.
Primo propter xp̄i potentiam.
Secundo propter xp̄i sapientiam.
Tertio ꝑpter xp̄i clementiam.
Primo ꝑpter xp̄i potentiam vt sic ostenderetur q̄ post mortē xp̄s qui surrexit a mortuis potuit inimicos etiam benigne superare. Secundo ꝑpter sapiētiā: vt sic innotesceret multiformis sapiētia dei: qui varios habet vocandi et saluandi modos. Tertio propter clementiam qua voluit vt ois fraudis suspitio tolleretur cōuertendis gentibus: dū talis magister ē electus qui non solū, nō fuisset de socijs xp̄i hic viuentis: imo fuisset acerbissim⁹ ꝑsecutor oim qui inuocabāt nomen eius. Et nullo cōmodo vel incōmodo tp̄ali timore vl' fauore humano fuit ad fidē ꝯuersus et illius nominis qd̄ antea extinguere nitebat̄ defensor fuit validissimus.
¶ Quarto dubitatur de Paulo circa mīe cōsecutionem: quare ꝑsecutus ē miam dei adeo vt in actu furibunde ꝑsecutionis xp̄m viderit et audierit vocantē. Et lz Aug⁹ dicat. Si queris quare hūc trahat: illū nō trahat: noli diiudicare si nō vis errare: nihilomin⁹ rectissime pietas diuina egit cū Paulo dum illum ad se taz mirabiliter traxit propter tria.
Primo propter zelum.
Secundo propter meritum.
Tertio propter exemplum.
Primo propter zelum quo mouebat̄ Paul⁹ ignorās in tali ꝑsecutione q̄ grauiter offendebat: putabat nāq̄ sacrificium se offerre deo si xp̄i nomē deleret. Hoc ipe confirmat ꝑme ad Thi. ꝑmo ca. vbi ait. Gratias ago ei q me confortauit in xp̄o iesu dn̄o nr̄o: q: fidelē me existimauit: ponēs in ministerio qui prius fui blasfemus et ꝑsecutor. Sed miam ꝯsecut⁹ sum qa ignorās feci in icredulitate. Et ad Galathas. ꝑmo ca. ingt. Audistis eni ꝯuersationē meā in iudaismo qm̄ supra modū ꝑsequebar ecclesiaz dei et expugnabā illā: et ꝑficiebaz in iudaismo supra multos coetaneos meos in genere meo. abundantius emulator existēs paternaꝝ meaum traditionū. Ut ingt Nichola⁹ de lira super hoc passu. Apud iudeos erant aliqua tradita patribus a moyse. s. que scripta sunt in lege. Et aliqua erant tradita a patribus alijs minoribus q̄ vocabant̄ traditiones senioꝝ. vt p3 Matth. v. ca. et ambaꝝ traditionū erat apl'us zelatissimus ante suā ꝯuersionem. Scdo misericorditer actū fuit cū Paulo propter meritū nā ꝑm Augusti. in sermone. dū Stephanus lapidaret̄ in oratione quā fecit ꝓ his qui ad ei⁹ necem insistebant singulariter orauit ꝓ Paulo quē ꝯspiciebat cōtra se plus ceteris corde et aio deseuire: nō eni poterat manu illū lapidibus duris ferire. quia nō spectabat nisi testib⁹ aliquē lapidare: tñ pau⁹ illoꝝ retinēs vestimēta aiabat eos vt viriliter extinguerēt innocētem. Tertio remissionē et grām inuenit Paulus ꝑpter exemplum: vt sic in ipo tanq̄ in speculo clare peccatores intuerent̄ magnitudinez mie dei. De hoc ꝑme ad Thi. ꝑmo ca. ita scripsit. Fidelis sermo et omni acceptione dignus q: iesus xp̄s venit in hunc mundū saluos facere peccatores quoꝝ ꝑmus ego sum. Sed ideo

misericordiã ↄsecutus sum vt in me ꝑmo ostẽderet xp̄s iesus oẽm pacientiã ad informationem eoꝝ q crediturí sunt illi in vitã eternam. ¶ Quito dubitaẗ circa liberi arbitrij dispositionẽ: an videlicet fuit libeꝝ arbitriũ eius violẽtatũ. Ad qđ intelligendũ notanda est illa sentẽtia dñi Bonauẽ. in. ij. di. xxv. de qua plene dixi in quadragesimali de penitẽtia sermone ꝑmo. ꝙ aliud est voluntatẽ induci: aliud voluntatez mutari: aliud volũtatẽ cogi. Tũc enĩ induci dicitur qñ aliqua ꝑsuasio ei fit qua disponiẗ vt ad aliqđ appetibile inclineẗ: q̃ si valde intẽsa ẽ nomẽ coactionis sortiẗ: quãuis nõ sit vera coactio. Tũc aũt voluntas mutaẗ qñ ipa nolente vim potenti virtute affectio ei ĩmittiẗ in ↄ̃triũ ⁊ de nolẽte fit volẽs: ita ꝙ vna affectio expellitur ⁊ ↄ̃tria induciẗ. Sicut cũ deꝰ amatorẽ tpaliũ facit tpaliũ ↄtẽptorez. Tũc aũt volũtas dicitur cogi qñ intelligiẗ ipsaz inuitã aliquid velle ⁊ repugnãte actu voluntatis deliberatiuo: aliena virtute mouẽte ⁊ repugnãtia manente ad aliquid inclinari nolẽdo. Volũtas igiẗ cogi nõ põt ab aliquo: sed induci ab agente creato: ⁊ mutari valet ab agente increato. Quare et liberũ arbitriũ Pauli nõ fuit coactũ: sed bene imutatũ: ⁊ de nolente factũ ẽ volens. ¶ Sexto dubitatur circa discipuloꝝ distinctionẽ. Naz diciẗ ꝙ Paulus ꝑsequebatur discipulos. Ex hoc querunt aliqui: qui erant isti discipuli. Et dicit Nicholaus de lira ꝙ erant oẽs credẽtes in xp̄m. Nã discipuli aliquando dicunẗ duodecim apl'i: sicut ibi Matthei. xix. ca. Assumpsit iesus duodecim discipulos suos ⁊c̃. Aliquãdo septuagitaduo. sicut Luce vltimo. Duo ex discipulis ibant ipsa die ⁊c̃. Aliquãdo oẽs fideles: nã vt Eusebius tradit in historia ecclesiastica. ⁊ habeẗ insup Actuũ. xj. ca. Anteq̃ȝ eccl'ia cõgregareẗ Antiochie: oẽs credẽtes discipuli noíabantur. At vbi credentiũ numerꝰ ibi multiplicatꝰ fuit: xp̄iani noíari ceperũt. ¶ Septio dubitaẗ circa potestatis acceptionẽ. Quõ cuȝ iudei nullã haberẽt potestatẽ Paulus potuit a principe sacerdotũ illã impetrare. Ad qđ respondet Nicholaus de lira. ꝙ iudei habebant potestatẽ subdelegatã a romanis ꝓ criminibꝰ in legẽ coꝝ cõmissis. Nã Stephanũ more iudiciario lapidasse dicunẗ: qñ testes depositiˢ vestibus lapidabãt eũ. Et in hoc seruabant ordinez iudicij in lege statutũ ꝙ. s. testes ẽent ꝑmi lapidatores. Dũ itaq̃ȝ Paulus videbat q̃ fiebant per apostolos timẽs antiquã legẽ in qua nutritus erat euacuari: ira succensus litteras ĩpetrauit: aduocauitq̃ȝ famulos ⁊ socios negocij sui. Eamus ingt fratres eamus cõcito gressu' in damascũ: inueniemus ibi illos destructores nostraꝝ traditionũ: ligabimus eos affligemusq̃ȝ verberibus ⁊ ieiunijs atq̃ȝ in hierl'm ꝑducemus. O Paule quid cogitas? O Paule quid loqueris? O Paule cur tanto indiscreto feruore moueris? Tu capere ꝓponis ⁊ eris captus. Tu ↄ̃ discipulos paras manũ. Et deꝰ manu sua te trahet ad gremiũ discipuloꝝ. Et nomen xp̄i confundere satagis: ⁊ nescis adhuc ꝙ in breui pro noĩe illo paratissimus eris ligari ⁊ mori: non est consiliũ contra dñm.

¶ De ↄuersione Pauli ⁊ septẽ mirabilibus q̃ concurrerunt in illa. ¶ Capitulum. ij.

Secundũ mysteriũ ↄtẽplandũ de Paulo dicitur ↄuersionis. Fuit quippe cõuersio eius miranda ⁊ singularis maxime propter septem que ibi cõcurrerunt.

Primum fuit illustratio.
Secundum prostratio.
Tertium allocutio.
Quartum excecatio.
Quintum visitatio.
Sextum illuminatio.
Septimum confortatio.

¶ Primũ qđ ↄcurrit in ↄuersione Pauli dicitur illustratio. Diciẗ enĩ Actuũ. ix. ca. Cuȝ iter faceret contigit vt appropinquaret damasco Remigius inquit. Damascus est ciuitas metropolis sirie quã edificauit Damascus Helieçer seruus Abrae. Sequitur textus. Et subito circũfulsit eũ lux de celo. De ista luce posset quis asserere ꝙ fuerit irrũpentis aurore vel solis oriẽtis ⁊ huiusmodi. Sȝ ꝑfecto ipse Paulus: cuius fuit ↄditiõis ⁊ quo tp̄e visa sit apertissime declarauit. Actuũ. xxvj. ca. Loquẽs nãq̃ȝ cum Agrippa dixit: dum irem Damascuȝ cũ potestate ⁊ ꝑmisso principũ ⁊ sacerdotũ die media in via vidi o rex supra splendorez solis circũfulsisse me lumẽ ⁊ eos q mecũ erãt. Actuum vero ca. xxij. dixit ꝙ lux illa fuit copiosa. ¶ Scđm qđ concurrit in ↄuersione Pauli dr̃ ꝓstratio. Cecidit enĩ in terraȝ vt pȝ Actuũ. ix. ca. Et ca. xxvj. Paulus retulit. Omnesq̃ȝ nos cũ cecidissemus in terrã quare videẗ ꝙ ⁊ socij eius fuerunt ꝓstrati versus faciẽ scđm glosaȝ ¶ Tertiũ qđ in tali ↄuersione cõcurrit dr̃ allocutio: nã audiuit vocẽ loquentẽ idioma hebreum vt scribiẗ Actuũ. xxvj. ca. ⁊ dicentẽ. Saule

ſaule cur me perſequeris. Hec vox fuit primo
reprehenſiua eo ꝙ Saulus ꝑſequebaṫ xp̄m in
mēbris ſuis. Sc̄do fuit inſtructiua. Querenti
enī qs es dn̄e: rn̄dit xp̄s. Ego ſum ieſus naçare
nus quem tu ꝑſequeris. Ubi nota ꝙ q2 ex luce
ſūma ⁊ ex alto ſitu celi in q̄ ⁊ ī q̊ ſibi apparebat
⁊ exinde ſaulū ⁊ ei9 ſocios terribiliter ꝓſternē/
te: aperte ſe ingerebat ei maieſtatiuū ⁊ oīpotē
tem. Ideo ſuā humilē originē ſc̄dm quā3 fuit
naçarenus .i. in naçareth cōceptus ⁊ nutritus
ei in ſua reuelatione ſpecialiter exprimit: vt
oſtendat ꝙ ille idē q fuit inter iudeos humilis
eſt ad celos in tāta gloria tanq3 dei filius exal
tatus. Propterea xp̄s ſubdidit: durū eſt tibi ꝯ
ſtimulū calcitrare .i. potētiori te incōꝑabiliter
reſiſtere. Tertio vox illa ⁊ allocutio fuit ꝑcepti
ua. Tremens quippe Paul9 ac ſtupens de co
gnita xp̄i poteſtate ac maieſtate: tot9 cōpunct9
dixit. Dn̄e quid me vis facere? quaſi dicat ex
nunc paratus ſum tibi in oībus obedire. Cui
chriſtus. Surge ⁊ ingredere ciuitatē ⁊ dicetur
tibi quid te oporteat facere. Socij aūt ſtabant
ſtupefacti: audiētes quidē vocē neminē aūt vi
dentes. Hic aliq̄ntiſꝑ immorandū ē: qm̄ Actu
um .xxij. ca. Paulus dixit. Et qui mecū erant
lumen quidē viderūt: vocē tn̄ nō audierūt ei9
q loquebaṫ mecū: videṫ ꝙ hic ſit aliqua cōtra/
dictio quia prius diciṫ ꝙ audierūt vocē: poſtea
Paulus affirmabat cōtrariū aſſerēs ꝙ voce3
nō audierūt. Ad hoc ita loquiṫ Beda ſuꝑ act9
apl'or3: ꝙ cōfuſum vocis ſonū: nō aūt articu/
lata3 eius diſtinctionem audierūt. Et cōſimi/
liter viderūt lucē a xp̄o irradiantē: nō aūt ſui
corꝑis formā ⁊ faciē. Paul9 vero ⁊ vidit xp̄m
⁊ diſtincta verba ei9 audiuit. ¶ Quartū qd cō
currit in illa ꝯuerſione diciṫ corporis excecatio
Surrexit aūt Saul9 de terra apertiſq3 oculis
nihil videbat. Ad manus itaq3 ſocij trahentes
illū introduxerūt Damaſcū. Et erat ibi tribus
diebus nō videns ⁊ nō mādncauit neq3 bibit
In hoc triduo ait Beda Paulū orationi va/
caſſe: fuiſſeq3 raptū vſq3 ad tertiū celū. Idē re/
fert Nicholaus de lira ſuꝑ ſc̄da ep̄la ad Corin
thios ca. xj. Sunt aūt Bede venerabilis v̄ba
huiuſmodi: apparet ꝙ ꝑ triduū quo creatus lu
cis grām expectabat nō ocijs torpebat: ſ3 diui
na potius illuſtratione ſublimatus archana ce
leſtia rimabaṫ. Eſtq3 niſi fallor credibile: ꝙ co
tpe myſteriū euāgelice diſpēſatōis edoct9 fue/
rit de q̊ ipe gloriaṫ ad Galathas dicēs. Neq3
enī ego ab hoīe accepi illud neq3 didici: ſed per

reuelationē ieſu xp̄i: hec ille. ¶ Quītū qd cōcu
rit in ꝯuerſione Pauli fuit eius viſitatio. Nā
inſtruxit xp̄s ananiā vt Paulū viſitaret: ſcri/
bitur enī Actuū .ix. ca. ſic. Erat aūt quidā diſci
pulus Damaſci noīe Ananias hic vt habetur
Actuū .xxij. ca. erat de iudeis ad xp̄m cōuerſus
ſcientia ⁊ vita famoſus. Et dixit ad illū in viſu
dn̄s. Anania. At ille ait. Ecce ego dn̄e. Et dn̄s
ad eū. Surge vade in vicū qui vocaṫ rectus: ⁊
quere in domo iude Saulu3 noīe tharſenſem.
Ecce enī orat ⁊ vidit id eſt ſibi reuelatū eſt: vir3
ananiā noīe: nā reuelatio fuit facta Paulo nō
ſolū de ꝑſona ſed de ꝓprio noīe: introeuntē et
imponentē ſibi manū vt viſū recipiat. Timēs
Ananias reſpondit: dn̄e audiui a multis de vi
ro hoc quāta mala ſctis tuis fecerit in hierl'm
⁊ quare huc ſe ꝯtulit? Cui deus. vade Anania
qm̄ vas electionis ē mihi: vt portet nomē meū
corā gentibus ⁊ regibus. Ego aūt oſtendā illi
quanta oporteat eū pati ꝓ noīe meo. Et abijt
Ananias ⁊ introiuit in domū ⁊ imponens ei
manum dixit. Saule frater dn̄s ieſus ad te me
miſit qui apparuit tibi in via qua veniebas vt
videas ⁊ implearis ſpiritu ſancto. ¶ Sextū qd
ꝯcurrit in cōuerſione Pauli fuit illuminatio.
Confeſti nāq3 ceciderūt tanq3 ſquame ob ocu
lis eius ⁊ viſu3 recepit: ⁊ ſurgens baptiçatus ē
¶ Septimū qd ꝯcurrit ī illa ꝯuerſiōe fuit ꝯfor
tatio. Cū accepiſſet cibū ꝯfortatus ē duplici cō
fortatione .ſ. corꝑis ⁊ ſp̄us. Qd patet q2 ꝯtinuo
ingreſſus in ſinagogas predicabat ieſum ⁊ iu/
deos viriliter cōfundebat. Hec oīa facta ſunt
eodē anno quo chriſtus paſſus eſt ⁊ Stepha/
nus lapidatus: nam chriſtus octauo kalendas
aprilis paſſus eſt. Stephan9 eodē anno tertio
die auguſti lapidatus eſt. Paulus v̄o octauo
kalendas februarij ꝯuerſus ē. Et vt refert Ni
cholaus de lira: nō ſtatim poſt baptiſmū ſuu3
iuiṫ de Damaſco in hieruſalem: ſicut ipſe dicit
ad Galathas primo ca. Sed pri9 abijt in ara/
biam: qua luſtrata predicando reuerſus ē Da/
maſcum. Et in iſta reuerſione voluerunt eum
iudei capere: ⁊ per murum euaſit ſubmiſſus in
ſporta: deinde iam tribus annis a ſua conuer/
ſione decurſis aſcēdit in hieruſalē videre Pe/
trum ⁊ manſit apud eum diebus tribus. Ubi
ſunt o Paule dure comminationes tue? Ubi
cōtumelioſa verba quibus diſcipulos afficie/
bas? Ubi cathene quas deferebas vt vinctos
illos in hieruſalem perduceres? Mutat9 es in
alteꝝ viꝝ. Hec vtiq3 ē mutatio dextre excelſi.

Fact⁹ es euãgelica tuba: xp̄i p̄reco ꝛ inuictissi/
mus miles religionis xp̄iane. Nō times labo/
res: nō horres pericula: nō vitas plagas: nō fu
gis mortē. Tu ꝓ xp̄o vt ẜc ad Corinth. ca. xj.
patet fuisti in laborib⁹ plurimis. Tu in carce/
ribus abundãtius. Tu in plagis supra moduz
O quãta ꝯstantia: quãtaue fuit ei⁹ aĩe fortitu/
do. A iudeis quinquies quadragenas vna mi/
nus accepit. Refert Nicholaus de lira sup̄ h̄
passu. q̄ Deuterono. xxv. ca. cõmittit̄ iudicib⁹
vt ꝓ minoribus culpis ꝓ quibus mors nō est
inferenda imponãt plagas ꝛ verbera: ita tñ q̄
quadragenariũ numerũ ictum nō excedãt. Sa
pientes vero iudeoꝝ ad p̄tendendũ pietatẽ or
dinauerunt: q̄ de illo numero aliquid minuere
tur plus vel min⁹ ꝓut rõnabiliter videretur
rõne delicti vel ꝯditionis verberandi: ꝛ sic de
alijs circũstantijs. Quia xp̄o Paulus erat eis
odiosus subtraxerũt de dicto numero quinqui
es vnũ ictũ ꝓ vice qualibet. Ter virgis cesus
fuit. sicut patet Actuũ. xvj. ca. Semel lapidat⁹
fuit in ciuitate lichaonia: vt ponitur Actuum.
xiiij. ca. Ter naufragiũ fecit. Et ne singula repe
temus pro xp̄o in vrbe maxima capitis trũca/
tione gloriosum martyriũ consũmauit.

¶ De raptu Pauli in quo vidit essentiã dei: ꝛ
de conditionibus illius raptus. Capitulũ. iij.

TErtium mysteriũ ꝯtẽplanduz de Paulo
dicit̄ visionis. Voluit quidẽ benign⁹ de⁹
ex p̄uilegio speciali cõcedere Paulo vt in suo
raptu diuinã essentiaz videret: de quo ip̄e ita
scribit ẜc ad Corinthios. ca. xij. Scio hoĩem in
xp̄o ante annos quattuordecim siue in corpore
siue extra corp⁹ nescio de⁹ scit raptũ huiusmo/
di vsq̄ȝ ad tertiũ celũ. Et scio huiusmodi hoĩez
siue in corpore siue extra corpus nescio de⁹ scit
qm̄ raptus ẽ in paradisum ꝛ audiuit archana
dei que ñ lȝ homini loqui. Pro quoꝝ verboꝝ
declaratione notãde sunt septẽ theologice ve/
ritates. Prima veritas scđm Nicholaũ de li/
ra sup̄ isto passu. Q̄ raptus ꝓprie ip̄ortat quã
dam violentiã alicuius rei ꝯ motũ naturalem
sibi: qđ pōt esse dupplicit̄er. Vno modo quãtũ
ad terminũ motus vt si lapis moueat̄ sursum
Alio modo quãtũ ad modũ motus vt si lapis
per impulsum violentũ ferat̄ deorsum veloci⁹
q̄ȝ natus est moueri. Sic aĩa hoĩs dicit̄ rapi in
id qđ ẽ p̄ter naturã. Vno modo quãtũ ad ter/
minũ rapt⁹ puta qñ rapit̄ ad penas. Alio mō
quãtũ ad modũ hoĩ ꝯnaturalẽ. Et sic lȝ aĩa na
ta sit moueri in deũ: tñ modus ꝯnaturalis ẜm
statũ vite p̄sentis ẽ q̄ in cognitionẽ diuinam
ascendat p̄ cognitionẽ sensibiliũ ꝛ sic vtẽs sen
sibus: iō qñ ducit̄ in cognitionẽ diuinoꝝ a sen
sibus abstractã dicit̄ rapi: inquãtũ hoc fit p̄ter
modũ sibi ꝯnaturalẽ. Post resurrectionẽ xp̄o
qñ erit in corpore glorioso op⁹ intellectiue nul
lo modo impediẽte raptus nō habebit ibi locũ
¶ Scđa veritas q̄ Paul⁹ in raptu vidit eẽn/
tiam diuinã: sicut determinat Aug⁹. ad paulã
de videndo deũ: ꝛ in. xij. sup̄ Genesim ad lr̃aȝ
qđ ꝛ verba apl̄i designãt: dicit eñ se audiuisse
ineffabilia verba q̄ non lȝ hoĩ loqui: huiusmoĩ
aũt vident̄ ea que p̄tinent ad visionẽ beatoruȝ
que excedit statũ vie: ẜm illud Isaie. lxiiij. Ocu
lus nō vidit de⁹ absq̄ȝ te q̄ preparasti diligen/
tibus te. Quare spernẽdi sunt illi qui dixerunt
Paulũ non vidisse ip̄am dei eẽntiã: sȝ quãdaȝ
refulgẽtiã claritatis ip̄i⁹. ¶ Tertia veritas ẜȝ
Tho. ẜa ẜe. q. centesima. lxxv. q̄ diuina eẽntia
videri ab intellectu creato nō pōt nisi p̄ lumen
glorie: qđ tñ dupliciter p̄ticipari pōt. Vno mō
per modũ forme immanẽtis ꝛ sic beatos facit
sanctos in patria. Alio mō p̄ modũ cuiusdam
passionis trãseuntis: ꝛ hoc modo lumẽ fuit in
Paulo qñ fuit raptus. Et iō ex tali visiõe nō
fuit simpliciter beatus vt fieret redũdantia ad
corpus: sȝ solũ ẜm quid. Et sic nō fuit beat⁹ ha
bitualit̄ sȝ solũ habuit actũ beatoꝝ. ¶ Quarta
veritas q̄ noĩe tertij celi pōt intelligi aliq̄d cor
poreum: ꝛ sic tertiũ celũ est empirreũ qđ dicit̄
tertiũ respectu celi aerei ꝛ celi siderei: vel respe
ctu celi siderei: ꝛ respectu celi aquei siue cristal/
lini. Et dicit̄ raptus ad tertiũ celũ: nō q̄r rapt⁹
sit ad videndũ similitudinẽ alicui⁹ rei corporee
sed p̄p̄ h̄ q̄ locus ille est ꝯtẽplatiõis btõꝝ. Ibi
ergo dicit se raptũ q̄r de⁹ ostendit ei vitã in q̄
videndus ẽ in eternũ. Et q̄r visio dei nō potest
eẽ sine delectatiõe: ꝓpterea nō solũ se dicit ra/
ptum ad tertiũ celũ rõne contẽplationis sȝ ẽt
in paradisum recte delectationis consequẽtis.
¶ Quita veritas q̄ Paul⁹ in raptu fuit a sen
sibus alienat⁹. Nã vt inq̄t Aug⁹. xij. sup̄ Ge/
nesiȝ ad lr̃aȝ. Nisi ab hac vita q̄sq̄ȝ quodãmō
moriat̄ siue omnino exiens de corp̄e siue auer/
sus ꝛ alienat⁹ a sensibus in illã nō subuehitur
visionẽ. Rō est ẜm Tho. q̄r oportet cũ intelle/
ctus hoĩs eleuat̄ ad altissimam dei eẽntie visio
nem: vt tota mentis intentio illuc aduocet̄ ita
s. q̄ nihil intelligat aliud ex fantasmatib⁹: sed
totaliter feratur in deuȝ. Non enim per aliqđ
fantasma pōt dei eẽntia videri quinimmo nec

per aliquam speciem intelligibilem creatã: qr
essentia dei in infinitũ excedit nõ solũ oĩa cor
pora quorũ sunt fantasmata: sed ẽt oẽm intel-
ligibilẽ creaturã. Ideo impossibile est ꝙ hõ i
statu vie videat deũ ꝑ essentiã sine abstractõe
a sensibus. Notandũ tñ ꝙ aĩa xp̃i in statu vie
videbat diuinã essentiam absq3 abstractiõe a
sensibus. nam intellectus illius aĩe erat glori-
ficatus ꝑ habituale lumen glorie quo diuinaz
essentiã videbat multo amplius q̃3 aliquis an
gelus vel hõ. Erat ãt viator ꝛ dispẽsatiue pa
tiebaṫ nõ ꝓpter aliquẽ defectuz ex parte intel
lectus. Ideo nõ est similis rõ de eo ꝛ alijs via
torib9. ¶ Sexta veritas ꝙ paulus postq̃3 ces-
sauit videre deũ ꝑ essentiã memor fuit illoruz
que in illa visione cognouerat ꝑ aliq̃s species
intelligibiles habitualiter ex hoc in eius intel
lectu relictas: sicut ẽt abeũte sensibili remanẽt
alique impressiones in aĩa quas postea cõuer
tens ad fantasmata memoraṫ. Vñ nec totam
illam cognitionẽ aut cogitare poterat aut ver
bis exprimere: hec Tho. ẞa ẞe. q. vbi sup̃ arti.
iiij. in rñsione ad tertiũ argu. ¶ Septima ve
ritas ꝙ l3 aĩa pauli fuerit a fantasmatibus ꝛ
sensibiliũ perceptione abstracta: nõ tñ fuit ita
a corpore sepata vt ei nõ vnireṫ quasi forma.
l3 de hoc dubitari possit ꝓpter ipsi9 apl'i ver
ba qui ait: siue in corpore siue extra corpus
nescio deus scit. Hoc ãt vt Hiero9 ait in ꝓ
logo sup̃ Danielẽ. quidã intelligere voluerũt
ꝙ apl'us ignorabat an corpus eius fuerit ra-
ptũ simul cũ aĩa vel nõ. Sed Aug9. xij. super
Genesim ad l'ram dicit. ꝙ apl'us sciuit se fuis
se raptũ ẞm aĩam ꝛ nõ ẞm corpus: nesciuit tñ
qualiter aĩa se haberet ad corpus. Vñ post lõ
gam inquisitionẽ: Aug9 concludit dicenſ. Re
stat fortasse vt hoc ipsũ eũ ignorasse intelliga
mus. vtrũ qñ in tertium celũ raptus est in cor
pore fuerit aĩa: quõ est aĩa in corpe cũ corpus
viuere dr̃: siue vigilantis: siue dormiẽtis: siue
in extasi a sensibus corpis alienati: an oĩno de
corpore exierit vt corpus mortuũ iaceret. S3
vt idẽ Aug9 postmodũ refert dubitante apl'o
quis vr̃m inde certus esse potuit. vñ qui sup̃
hoc loquiṫ magis cõiecturaliter q̃3 ꝑ certitudi
nẽ loquiṫ. Ex his apparet q̃3 reprehensibiles
inueniunṫ hi qui bonorũ tpaliũ falsa veneno
saq3 dulcedine decepti: alienã vitã felicitatẽ
q3 ꝓmissã: aut negant aut acquirere nolũt. O
q̃3 magna multitudo dulcedinis tue deus. O
iocunda facies tua ꝛ decora nimis. O beati q
habitant in domo tua. O ostẽdisti te paulo do
ctori gentiũ: sicut ꝛ moysi primo doctori iude
orũ. Voluisti vt ille a te electus nõ solũ audita
sed visa referret. Et vnde in ea tantus feruor
tanta constantia: tanta solicitudo: tãta diligẽ-
tia: tanta deniq3 patiẽtia: nisi qr te viderat in
via cui te exhibuisti ẞm humanitatẽ l3 imensa
luce rutilantẽ. Et tandẽ ad tertiũ celum rapto
demonstrare dignatus es diuinitatẽ tuã. cla-
mat paul9. Cupio dissolui ꝛ esse cũ xp̃o. Et mi
hi viuere xp̃s est ꝛ mori lucrũ ad Philippen.
i. ca. Cur o paule nisi qr illa est vera vita illa q-
eta: illa tranquilla: illa pacifica: illa deliciosa: il
la perpetua: illa deniq3 oĩbus bonis repleta q̃
sequiṫ post mortẽ ꝓ xp̃o: ꝛ ad quã ꝑuenire nõ
possũt nisi qui moriunṫ cũ xp̃o. Hanc paulus
predicauit: hanc desiderauit: hanc tandẽ glori
ose adept9 est. Ad quã nos ꝑducat iesus fili9
dei q viuit ꝛ regnat in secula seculoꝝ. Amen.

¶ Sermo trigesimustertius de primatu sãcti
petri apl'i ꝛ de illius eximijs virtutibus atq3
de ipsius petri et pauli martyrio.

Tu es petrus Verba sũt
redẽptoris
nr̃i originalit Matth. xvi. ca. ꝛ i euã
gelio p̃ntis solẽnitatis. Rutilantia fi
dei xp̃iane miracl'a satis i vrbe maria claruerũt
Inĩ q̃ illud vnũ ꝑadmirãdũ fuit ꝯuersio vide
licet gentiũ Romanorũq3 ciuiũ facta ꝑ apl'o-
rum petri ꝛ pauli predicationẽ. Erant ibi tot
supstitiones noxie: tot ad ydola vana ꝛ ad de-
mones sacrificia: tot extructa artificio mirabi
li templa falsorum deorum ꝛ alia huiusmodi:
que oĩa petro ꝛ paulo predicãtibus defecerũt
Ibi nunc coliṫ crucifixus deus ꝛ homo veruſ
qui sedet ad dexterã patris. Ibi sacra templa
dei veri ꝛ virginis matris: aploꝝ: martyrum
virginum ꝛ confessorũ a cunctis fidelibus fre
quentantur. Ibi sedes petri a cunctis fidelib9
regibus ꝛ principibuſ deuotione precipua ho
noratur. Ob quod leo papa in sermone festi-
uitatis hodierne ita eleganter romam alloqui
tur. Omnium quidem sanctarum solennita-
tum charissimi totus mundus est particeps:
ꝛ vnius fidei pietas exigit vt quicquid pro sa
lute vniuersorum gestum esse recolitur: com-
munibus vbiq3 gaudijs celebretur. Veruntñ
hodierna festiuitas preter illam reuerentiam
quam toto terrarum orbe promeruit speciali
ꝛ propria nostre vrbis exultatione venerãda
est vt vbi precipuorũ apostolorũ glorificat9 ẽ

exitus:ibi in die martyrij eoꝝ sit leticie princi
patus. Isti sunt enim viri ꝑ quos tibi euange
liū xp̄i roma resplenduit: ⁊ que prius eras ma
gistra erroris: facta es discipula veritatis. Isti
sunt sancti patres tui veriq; pastores: qui te
regnis celestibus inserendā multo meliꝰ mul
toq; felicius condiderunt q̄ȝ illi quorū studio
prima meniū tuorū fundamenta locata sunt:
e quibus is tibi nomen dedit qui te fraterna
cede fedauit. Isti sunt qui te ad hanc gloriam
ꝓuexerunt vt sis ciuitas sacerdotalis ⁊ sācta:
⁊ ꝑ sāctā beati petri sedem caput totius orbis
effecta latius presidens religiōe diuina q̄ȝ do
minatōne terrena. Q̄uāuis enim ius imperij
tui terra mariq; distenderis: minus tñ est q̄d
tibi bellicus labor subdidit q̄ȝ q̄d pax xp̄iana
subiecit: hec Leo. Ut aūt tantoꝝ beneficiorū
veritatē plenius agnoscamꝰ de ipso ap̄loruȝ
principe petro principaliter: ⁊ demū de ipso ⁊
paulo in hoc sermone verba faciemꝰ. Dicere
quidē possumus cū xp̄o verba ꝓposita. Tu es
petrus. i. inter apostolos confessor fidei singu
larissimus qui ⁊ vrbi ⁊ toti mūdo lumen euā-
gelicū ꝓtulisti: vbi de ipso sanctissimo petro
tria mysteria porponimus contemplanda.
Primū dr̄ preeminentie.
Scd̄m refulgentie.
Tertiū patientie.
¶ Q̄ beatissimus petrus princeps ap̄loꝝ fu-
it ⁊ dignissimū caput ecclesie. ¶ Capitulum. j.

PRimū mysteriū contēplandū de beato
petro dr̄ preeminentie: In quo cōsidere
mus dignitatē eius ex eo q̄ fuit princeps ⁊ ca
put ap̄loꝝ: q̄d ꝓbare possumus tripliciter.
Primo rōne testificationis.
Scd̄o rōne ordinationis.
Tertio rōne exercitationis.
¶ Primo probamus petrū fuisse ap̄loꝝ ca-
put ⁊ principem rōne testificationis. Ita qp-
pe testificant canones sacri. Sic patet. xxi. di.
ca. i. §. horuȝ discretio. ⁊ ca in nouo. ⁊. l. di. c. q̄r
tua. ca. hi q. el. ij. ca. ꝯsiderādū ca. fidelior. lxxix
di. ca. oportebit. lxxx. di. in illis. i. q. i. ca. eos. iij.
q. vi. ca. dudū. vij. q. i. ca. mutationes. viij. q. i.
ca. si petrus. xxiiij. q. i. ca. rogamus. Et de ele-
ctōe ca. fundamēta li. vi. Et q̄r papa canonice
electꝰ ē successor petri vt pȝ. xxi. di. ca. in nouo
testamento. Et. ix. q. iij. ca. aliorum. Ideo est ca
put ecclesie vt dr̄. xcvi. di. ca. constantinus. Et
est vicarius xp̄i vt ponit extra de transla. ep̄i.
ca. inter corporalia. ⁊ ca. licet. Et i clementina
Romani principes. de iureiuran. Et gerit vi
cem dei in terris. vt habetur extra de transac.
ca. quanto. ¶ Scd̄o probamus petrum fuisse
apostolorum ⁊ totius ecclesie caput rōne ordi
nationis. Sic vtiq; statuit xp̄s vt postq̄ȝ ipse
conscenderet celū: petrus curam gereret eccle-
sie sancte. Naȝ sibi dixit Matth. xvi. ca. Tibi
dabo claues regni celorum: ad designandum
q̄ omēs alij quibus potestas ligandi atq; sol
uendi concedenda erat: dependentiam habe-
rent ab ipso: vt scribitur. xxiiij. q. i. ca. manet.
ca. quodcūq;. Insuper Luce. xxij. ca. dixit xp̄s
benedictus. Ego pro te rogaui petre vt non
deficiat fides tua. s. finaliter ƀm Nicholaum
de lira. Non enim rogauit vt petrus non ca-
deret: sed vt in casu non remaneret. Ideo seq̄t
Et tu aliq̄n conuersus. i. de peccato ad gratiā:
confirma fratres tuos. Quod dr̄ ei q̄r ecclesia
erat sibi committenda. Impletum xp̄o id fuit
q̄n: vt dr̄ Joannis vltimo ca. ter xp̄s illi dixit
Pasce agnos meos. ¶ Tertio probamus pe-
truȝ fuisse ap̄lis ceteris ⁊ ecclesie prelatum rō
ne exercitationis. vt eni scribitur Actuū. i. ca.
Primus sermonē fecit in electione matthie.
Et Actuum. ij. ca. post susceptum sp̄m sctūm
primus populo predicauit. Ideo Anacletus
preallegato ca. in nouo testamento ait. Petrꝰ
primus ad fidem populum virtute sue predi-
cationis adduxit. Et post ascensionē xp̄i pri-
mū miraculū factum fuit per petrum associa
tum cum ioanne: cum dixit claudo. Argentuȝ
⁊ aurum non est mihi: quod autē habeo hoc
tibi do. In nomine iesu surge ⁊ ambula: pro-
pter que omnia non est ascribenduȝ superbie
q̄ petrus sit passus in cathedra exaltari. Cum
humilitate quippe honorem sue dignitati a
xp̄o vt predictum est institute libenter susce
pit. Nam vt colligitur ex itinerario clementis:
Postq̄ȝ beatus petrus Anthiochie predica-
uit: populumq; illum ad fidē conuertit. Theo
philus princeps ciuitatis illius domuȝ suam
in basilicam fecit consecrari. In cuius medio
excelsam cathedram fabricauerunt ⁊ petrum
vt ab oībus videri ⁊ audiri possȝ: exaltauerūt
In qua sedit honorifice temporibus congru-
is annis septem. Sed postmodum veniens
Romam anno scd̄o imperij Claudij in roma
na cathedra sedit ānis vigintiquinq; ⁊ vltra
De primo xp̄o honore ecclesia festum celebrat
quia tunc primo prelati ecclesie ceperunt loco
potestate ⁊ nomine sublimari. Ex quibus om

nibus deprehendere possumus q̄ reprehensi bilis sit multorum ignorantia: temeritas et ma licia qui prelatos ecclesie precipue pontificem maximum: despectos: viles: contemptibiles q̄ inspicere vellent. Nam vt de papa loquar ipe a nemine est iudicandus nisi a fide deuiet vt patet. xl. di. ca. si papa. Et debet quandoq; ornat⁹ corona et vestib⁹ p̄ciosis pp̄lo se mōstra re ad honorem et gloriam xp̄i qm̄ pape Silue stro et eius successoribus Imperator Constā tinus dedit palatium suum lateranense et co ronam capitis et vestimenta imperialia. xcvi. di. ca. Constantinus. Et lȝ beatus petrus nō legatur cū tanta magnificentia sedisse: tamen id fuit q̄ persecutio recens et ingentissima im pugnabat ecclesiam. Quod patet q̄ et ipse vt infra dicemus iubente Nerone crucifixus fu it. Vnde Isidorus in li. de vita et obitu sancto rum ait. Petrus postq̄ antbiochenam fūda uit ecclesiam sub Claudio Cesare contra Si monem magum Romam pergit. ibiq; predi cans euangelium vigintiquinq; annis: eiusdē vrbis episcopatum tenuit. Et trigesimosexto anno a passione dn̄i a Nerone vt ipse voluit crucifixus est.

De abiectione rerum temporalium et con fessione xp̄i atq; penitentia petri: quib⁹ tanq̄ preciosis gemmis anima eius decorata fuit.

Capitulum. ij.

Secundum mysterium contemplandum de petro apostolo dicit̄ refulgentie. Re fulsit nanq; et virtutibus claruit: atq; ob sue vite sanctitatem et perfectionem signis pluri mis et miraculis coruscauit. Et oibus alijs di missis tres in hac parte virtutes eius prestan tissimas consideremus.

Prima dr̄ bonoꝝ tpalium despectio.
Scd̄a iesu xp̄i filij dei confessio.
Tertia peti cōmissi amara deploratio.

Prima beati petri virtus a nobis conside randa: dr̄ bonoꝝ temporalium despectio. Vt enim scribitur Matthei. iiij. ca. Ambulans iesus iuxta mare galilee: vidit duos fratres si monem qui vocatur petrus et andream fratrē eius: mittentes rhete in mare. Erant enim pi scatores. Et ait illis. Venite post me faciam vos fieri piscatores hominū. At illi continuo relictis rhetibus secuti sunt eum. Sed a qui busdam queritur vtrum sit magis s̄m virtutē possidere diuitias q̄ illas relinquere. Et ple riq; paupertatem dānantes arguūt. Primo q̄ nullus debet exponere se periculo. Sed qui paupertatem sectatur exponit se periculo spi rituali et corporali: ergo non licet relictis oib⁹ pauperem vitam gerere. Nam sapiens Pro uerbioꝝ ca. xxx. dicebat. Ne forte egestate com pulsus furer et piurē nomē dei mei. Et ecclesia stici. xxvij. Propter inopiā m̄lti deliqrūt. Et Ecclesiastici. vij. ca. Sicut ꝓtegit sapia: sic ꝓte git et pecunia. Et Aristoteles. iiij. Ethicorum Videtur quedam perditio ipsius hominis eē corruptio diuitiarum q̄ per has homo viuit Sunt et de hoc alie auctoritates quas inueni es in sermone de contemptu diuitiarum. Se cundo arguitur contra paupertatem. quia s̄m Aristo. in. ij. Ethicorum. Virtus consistit in medio: sed ille qui omnia dimittit per volun tariam paupertatē non videtur in medio cō sistere: sed magis in extremo: ergo nō agit vir tuose. Tertio arguitur q̄ vltima perfectio ho minis in beatitudine consistit. Sed diuitie cō ferūt ad btitudinem. dr̄ eni Ecclesiastici. xxxi. Beatus diues qui inuentus est sine macula. Et Aristo. dicit in. i. Ethicoꝝ. q̄ diuitie orga nice deseruiūt ad felicitatē: ergo relinquere oīa et viuere in paupertate non est s̄m virtutem. Quarto arguit̄. nā dare elemosinā est actus virtutis et deo gratus: sed paupertas excludit elemosinarū largitionē: ergo videt̄ q̄ pauptas non spectat ad virtutē. Contra ista est aucto ritas Hiero. q ait ꝯ Iouinianū. Legunt̄ pluri mi philosophoꝝ diuitias non tm̄ ꝯtempsisse sed etiā abiecisse quasi impedimentū sapie et virtutis. Et de his Lactantius li. i. diuinaruȝ insti. inqt. Nam et abiecisse quosdā res famili ares suas et renunciasse vniuersis voluptati bus constat. vt solam nudāq; virtutē nudi ex peditiq; sequerentur. Et Seneca in li. de mo ribus ita sequitur. Multis ad philosophan dum obstitere diuitie: paupertas aūt expedita secura est. Et de Socrate Hiero⁹ ad paulinū notauit illud qd̄ ponit̄. xij. q. ij. ca. Gl'ia epi. §. socrates. Socrates ille Thebanus hō quon dam ditissimus cū ad philosophanduȝ Athe nas ꝑgeret: magnū auri pondus proiecit: nec putauit se posse simul et virtutem et diuitias possidere. Ad primum itaq; obiectum respon det Tho. ẜa ẜe. q. clxxxvi. q̄ ille qui omnia di mittit propter xp̄m non exponit̄ se periculo: neq; sp̄ūali neq; corporali. Sp̄ūale enim peri culum ex paupertate prouenit qn̄ non est vo luntaria q̄ ex affectu congregandi pecunias

quē patiunt̄ illi qui inuoluntarie sunt paupe
res: incidit hō in multa pctā. Jste āt affectus
deponit̄ ab his q voluntariā pauptatē sequū
tur. Magis āt dn̄atur his qui diuitias possi-
dent. ¶ Corporale etiā periculū nō iminet illis
qui intentione sequendi xp̄m oia relinquunt.
diuine prouidentie se cōmittentes. Vn̄ Aug9
dicit li. de sermone dn̄i in monte. Querentib9
regnū dei ⁊ iusticiā eius nō dꝫ subesse solicitu
do ne diuitie sibi desint: ꝓpterea saluator nr̄
Luce. xxij. ca. dixit discipulis suis. Qn̄ misi
vos sine sacculo ⁊ pera ⁊ calciamentis nunqd
aliqd defuit vobis. Ad scd̄m argumentū rn̄-
det sctūs Tho. ꝙ mediū vtutis ꝑm ph̄um in
ij. Ethicoꝝ accipit̄ ꝑm rōnē rectā nō ꝑm quā-
titatē. Nā milo crotoniensis vnū bouē come
debat in die nō grauatus ex eo: hic fortissim9
erat ⁊ robustissimus valde. Alius autē frusto
panis ꝑm sue nature conditionē sustentat̄: nō
accipit̄ ergo mediū virtutis inter istos duos:
vt. s. sup addat̄ cui sufficit frustū panis ⁊ dein
de diminuat̄ miloni vt tātū vn9 quātū alt co
medat. Sed accipit̄ mediū ꝑm ꝙ dictat rō vi-
delicet ꝙ vnusquisqꝫ comedat ꝑm ꝙ requirit
conditio complexionis sue. Jdeo quicqd fieri
pōt ꝑm rōnem rectā est viciosū ex magnitudi
ne quantitatis: sed magis virtuosū. Esset aūt
preter rōnem rectā si quis oia sua cōsūmeret
in intemperantia: lasciuia: conuiuijs ⁊ huius-
modi vel absqꝫ vtilitate. Est vero ꝑm rōnē re-
ctam ꝙ aliquis diuitias abijciat vt contēpla
tioni vacet atqꝫ vt xp̄m ꝑfecte sequat̄. Ad ter
tiū qđ obijciebat̄ rn̄det sctūs Tho. ꝙ duplex ē
btitudo siue felicitas. Vna quidē ꝑfecta quaꝫ
expectam9 in futura vita. Alia āt imperfecta
ꝑm quā aliqui dicunt̄ in hac vita beati. Pre-
sentis vero vite felicitas est duplex. Vna qui-
dem ꝑm vitā actiuā. Alia ꝑm vitā ꝯtemplati
uā. vt pꝫ ꝑ Aristo. in. x. Ethicoꝝ. Ad felicita-
tē vite actiue que consistit in exterioribus oꝑa
tionibus diuitie instrumentaliter coadiuuāt
qꝛ vt ph̄us dicit in. i. Ethicoꝝ. Multa opera-
mur ꝑ amicos: ꝑ diuitias: ⁊ ciuilē potentiam
sicut ꝑ quedam organa. Ad felicitatē āt contē
platiue vite diuitie nō multū oꝑantur: sed ma
gis impediunt inqꝫtū sua solicitudine impe-
diunt aīi quieteꝫ que maxime necessaria est cō-
tēplationi. Et hoc est qđ ph̄us dicit in. x. Ethi
coꝝ. ꝙ ad actiones multis opus est: speculāti
vero nullo taliū. s. exterioꝝ bonoꝝ. Ad futurā
vero btitudineꝫ ordinatur aliquis ꝑ charitatē
ad quā efficaciter ꝑducit voluntaria pauptas
Propterea xp̄s dixit Matthei. xix. ca. Vade
⁊ vende oia que habes ⁊ da pauperibus ⁊ ha-
bebis thesaurū in celo. Ad quartū argumētū
rn̄det Gregorius sup Ecechielem. Qr illi qui
ex possessis rebus subsidia egentib9 ministrāt
in bonis que faciunt sacrificiū offerūt ex eo ꝙ
aliquid deo imolant ⁊ aliquid sibi reseruant.
Qui vero nihil sibi reseruant: offerūt holocau
stuꝫ qđ est maius sacrificio. Et si diceretur ꝙ
sic relinquens oia ⁊ viuens in paupertate libe
ralis esse nō pōt: cū liberalitas in datione pe-
cuniaꝝ consistat. Rn̄det Francisc9 in suo tra
ctatu de virtutibus ꝙ pauꝑ pōt esse liberalis
habitu genito ex actibus interioribus qꝛ si ha
beret gratis daret. Cuius signuꝫ est quia subi
to potest homo priuari bonis fortune: sed nō
bonis virtutis.
¶ Qr Petrus confessus est xp̄i diuinitatem.
¶ Scd̄a virtus petri a nobis cōsideranda dr̄
iesu xp̄i filij dei confessio. Cum eni vt scribit̄
Matthei. xvi. ca. interrogasset discipulos xp̄s
Quē dicūt hoīes eē filiū hoīs ⁊ illi dixerunt.
Alij heliā. Alij Jeremiā. Alij ioānē baptistā
aut vnū ex ꝓphet̄. Jn Jeremia dicit Nicho9
de lira fuit excellens patientia in aduersis. Jn
helia çelus veritatis. Jn Joāne austeritas vi
te. Subdidit xp̄s. Vos autem quē me esse di-
citis. Rn̄dens petrus dixit. Tu es xp̄us filius
dei viui. At iesus ait illi. Beatus es simon
bariona. i. filius ioanna. Bar idem est ꝙ fili9
iona ponitur ꝑ diminutionē pertracta media
sillaba ꝓ ioanna. Sequitur. qꝛ caro ⁊ sanguis
nō reuelauit tibi. i. homo mortalis nō docuit
te istam veritatem sed pater meus. Et ego di
co tibi: qꝛ tu est petrus. i. confessor petre vere
que xp̄s est. Et super hanc petram quā confes
sus es. s. super xp̄m edificabo ecclesiam meaꝫ
Sed hic oritur difficultas vtrū confessio fidei
iesu xp̄i sit ad salutem necessaria. Et ad hoc di
cit sanctus Tho. ꝑa ꝑe. q. iij. ꝙ cōfessio fidei ca
dit sub preceptis affirmatiuis que non obli-
gant ad semper sed pro loco ⁊ tempore: ⁊ ꝑm
alias circūstantias debitas ꝑm quas oportet
actuꝫ humanū limitari ad hoc ꝙ sit actus vir
tutis. Confiteri ergo xp̄m non semper nec in
quolibet loco est de necessitate salutis: sed ali-
quo loco ⁊ tempore: qn̄. s. per omissioneꝫ hui9
confessionis subtraheretur honor debit9 deo
vel etiam vtilitas proximis ipendēda: puta si
aliquis interrogatus de fide taceret: ⁊ ex hoc

credereť vel ꝙ non haberet fidem: vľ ꝙ fides
nō eſſet vera: vľ alij ꝑ eius taciturnitatē auer
tereń a fide. Si aūt turbatio infideliū ozaľ
de confeſſione fidei manifeſta abſq; vtilitate
fidei vel fideliū: nō eſt laudabile in tali caſu fi
dem publice confiteri. Vñ dñs dicit Matth.
vij. ca. Nolite ſctūm daŕ canibꝰ neq; margari
tas veſtras ſpargere añ porcos ne cōuerſi diſ
rumpant vos. Sed ſi vtilitas aliqua perueni-
ret vel adeſſet neceſſitas: tunc cōtempta turba
tione infideliū d; homo fidē publice confiteri

¶ Vtrum petrus negando xp̄m peccauit.

¶ Tertia virtus beati petri a nobis cōſiderā
da dŕ pcti cōmiſſi amara deploratio. Poſtq̃
eni xp̄m vt hō nōdū in gr̄a confirmatꝰ ter pre
timore negauit: cum reſpexiſſet in eum pijſſi-
mus ieſus: vt ſcribitur Luce. xxij. ca. Egreſſus
foras fleuit amare. Sed in hoc loco diligenter
eſt pſcrutandū an petrus negando xp̄m pec-
cauit mortaliter. Et quidā inuenti ſūt qui di
cere voluerunt ꝙ nō: ex eo ꝙ nō negauit xp̄m
ex timore ſed amore nolens ab eo ſeparari. Scie
bat eni ꝙ ſi dixiſſet ſe eſſe diſcipulū xp̄i ſtatim
fuiſſet eiectus ⁊ ſeparatus ab eo. Iſta opinio
falſa eſt a cunctis doctoribus improbata. Nā
ſctūs Tho. ſa ſe. q. xxv. ar. xij. ſine vltimo ar-
gumē. ij. expreſſe dicit: petrꝰ negando xp̄m pec
cauit mortalit. Grego. inſup in omelia de ipo
ait. dū mori timuit vitā negauit. Hieroꝰ ſup
Mattheū. Rabanus ſup Matth. ⁊ Grego.
iij. moraliū idē confirmant. ſ. petrū in illa ne-
gatione grauiter deliquiſſe. Et leo papa in ſer
mone de paſſione ita refert. Ob hoc āt heſi-
tare pmiſſus eſt petrus vt in eccľie principe re
mediū penitentie recōdereť: ⁊ nemo auderet d̄
ſua virtute cōfidere. Criſoſto. inſup in ſermo
ne ſic loquiť. Iccirco diuine ꝓuidentie ſecretū
pmiſit vt primus ipſe labereť petrus q̂ erga
pctōres duriorē ſniam ꝓprij caſus intuitu tē
peraret: petrꝰ eni orbis terrarū doctor ⁊ mgŕ
peccauit ⁊ veniā impetrauit: vt hec indulgen
tie norma ⁊ regula iudicantibus prebereť: hec
Criſoſto. Ex his dictis claret petrū a pctō ex-
cuſari non poſſe. Verūtñ oriť difficultas non
parua ex verbis leonis pape in ſermōe de paſ
ſione ſic ad petrū loquentiſ. Vidit in te dñs ñ
fidē victā: nō dilectionē auerſā ſed conſtātiā
fuiſſe turbatā. Sed pctm̄ eſſe non pōt cū dile-
tione ⁊ charitate: ergo minime petrus pecca-
uit qui dilectionē ⁊ charitatem non perdidit.
Ad hoc rn̄det ſanctus Tho. vbi ſupra. ꝙ cha-
ritas amittiť dupliciter. Vno mō directe per
actualē contēptū: ⁊ ſic petrus charitatem non
amiſit. Alio mō indirecte qñ quis cōmittit ali
quid ꝯriū charitati ꝓpter aliquā paſſionē ꝯcu
piſcentie vel timoris: ⁊ hoc mō petrus ꝯ cha-
ritatē faciens charitatē amiſit ſed eā cito recu
perat dū lachrymas contritiōis effudit. Neq;
tanta fuit deformitas eius culpe quanta pro
illa penitentie plenitudo. Nec ſolum pro pec
cato cōmiſſo plorauit: Quinimo fertur ꝙ ſp
in ſinū ſudariū portabat quo crebro fluentes
tergebat lachrymas. Quia qñ dulcedinis ⁊ lo
cutionis ⁊ penitentie dñi memor erat pre ni-
mia amoris ſuauitate lachrymas continere ñ
poterat.

¶ De martyrio petri ⁊ pauli qđ cōſideratur
reſpectu temporis: reſpectu cauſe ⁊ reſpectu
modi. ¶ Capitulum. iij.

Tertiū myſteriū contemplandū de beato
petro dŕ patientie. in quo innuemus pa
tientiam illius in tolleratione martyrij: de q̄
tria conſideremus.
Primo dubietatem.
Scđo cauſalitatem.
Tertio modalitatem.

¶ Primo conſideremus dubietatē: an petrꝰ
⁊ paulus paſſi ſint eadē die. Et quidā dixerūt
ꝙ eadē die reuoluto anno. Sed contra iſtos ē
auctoritas vniuerſalis eccľie que in orōne ſic
deū depreca̅ť. Deus qui hodiernā diē apľoꝝ
tuoꝝ petri ⁊ pauli martyrio conſecraſti: da ec
cleſie tue coꝝ in oibus ſequi preceptū ꝑ quos
religionis ſumpſit exordium. Et Dionyſius
qui coꝝ interfuit martyrio vt inferius diceť
narrat qualiter eadē die ſimul ⁊ āno paſſi ſūt
Idem refert leo papa in ſermone. Hieroꝰ xp̄o
in libro de viris illuſtribus inquit. Anno Ne
ronis ſcđo paulus romā vinctus mittiť ⁊ per
bienniū in libera manens cuſtodia aduerſus
iudeos diſputauit. deinde a nerone dimiſſus
euangeliū in occidentis partibus predicauit.
Quartodecimo xp̄o neronis anno eodē die q̊
crucifixus eſt petrus capite truncatus eſt. Et
in hoc concordant pariter oēs ſancti. Et l; ea-
dem die paſſi fuerint: ordinauit tñ Grego. vt
ipſa die ſpecialius quo ad officiū fieret ſolen-
nitas petri ⁊ in ſequēti die cōmemoratio pau
li. tū q2 eadē die fuit dedicata eccleſia ſcti pe-
tri. tū q2 maior eſt dignitate. tū q2 prior eſt cō-
uerſione: ⁊ prior vrbem intrauit. ¶ Scđo con
ſideremus cauſalitatē: qua. ſ. ex cauſa petrus ⁊

paulus innocentes τ sancti ad violentā mor-
tem cōdēnati fuerūt. Ad qđ rńdere possumus
φ tria cōcurrerunt q̄ illos bonos τ oī scītitate
fulgentes coegerunt ad mortē.
Primū fuit romanoꝝ supbia.
Scđm Neronis seuicia.
Tertiū Simonis magi malicia.
Primū fuit romanoꝝ supbia. nā xp̄ianos p-
secuti sunt: nō qꝛ xp̄m predicabant. sed qꝛ ipsū
sine senatus auctoritate deificatū aiebant: qđ
ipsi de noīe fieri ꝓhibuerant. vt scribit in hi-
storia Ecclesiastica. Nā cū pilatus quadā vice
ad Tiberiū ep̄las de xp̄o misisset: ipseq3 Tibe
rius eius fidē a romanis recipi assentiret: sena
tus oīno respuit: ex eo φ n̄ sui auctoritate de⁹
vocat⁹ fuit. Et lʒ Titusliuius in ꝓhemio di
cat in laudē romanoꝝ. Ceterum aut me amor
negocij suscepti fallit: aut nulla vnq̄ʒ respubli
ca: nec maior: nec sanctior: nec bonis exemplis
ditior fuit: nec vnq̄ʒ ciuitatē taʒ sero auaricia
luxuriaq3 imigrauerūt. Tn̄ nesciuit aut noluit
ipse Titusliuius agnoscere romanoꝝ supbiaʒ
q se deos extimabant: τ vt Aug⁹ dicit in prin
cipio primi li. de ci. dei. Hoc qđ dei est affecta
bant amabantq3 sibi in laudibus dici: parce-
re subiectis τ debellare superbos. Et vt predi
ctū est nolebant vt qs ꝓ deo coleret absq3 illo
rū licentia τ auctoritate. Scđm qđ ꝯcurrit vt
apostoli sctī violenta morte extinguerent: fuit
Neronis seuicia. Ipse tūc romanis impabat:
qui vt Horosius Eutropius τ reliqui scripto
res romanaꝝ rerū tradunt flagiciosissimus τ
iniquissimus fuit. De quo etiam Joannes de
Saberijs in policratone li. i. ita ait. In tanta
mole imperij oēm perosus est grauitatē: phi-
losophiā psequens q̄si maiestatis imperij ini
micā. Et nobiliora ingenia veritus se cōsilijs
subdidit histrionū. Cū ꝯo cēt oīʒ auarissim⁹
adeo vt nulli quodcūq3 officiū delegaret: quin
ꝓsequeret: nosti quid mihi opus est: aut illud
subijceret. Qui oībus preest oībus indiget hi
strionib⁹ τ mimis pecunias infinitas eroga-
re non grauabat. Singulos, put quibusq3 pla
cuerat amplissime dignitatis noīe sublimabat
Alios patricios: alios senatores dicere hos il
lustrium spectabiliūue noībus illustrabat. hec
ille. Qui aliter appellari solet policratus: τ fu
it natione angelicus. Et ne vitijs neronis diu
tius imoremur: illud tantū afferamus in me-
diū: φ anno etatis sue. xxxij. Eutropiū fugiēs
ad quartū ab vrbe lapidē semetipsū interfecit

Tertiū qđ cōcurrit vt sanctissimi petr⁹ τ pau-
lus martyrio coronarent fuit Simonis magi
malicia. Hic vt scribit in itinerario clement̄
serpentes eneos faciebat moueri: statuas ene
as lapideasq3 ridere τ cantare: multaq3 huius
modi exercebat veneficijs τ incantationibus
magicis: ꝓpter que neroni charissimus erat
Victus tn̄ τ supatus q̄ssepe ab ap̄lis petro τ
paulo virtute xp̄i: cū tentasset volare: vt leo pa
pa testat: orante paulo τ petro imperante an-
gelis sathane vt cū relinquerēt: quē p aera fe-
rebant continuo corruit: fractisq3 ceruicibus
expirauit. Qua de re iratus Nero dedit eos i
manibus paulini viri clarissimi: τ paulin⁹ tra
didit eos in custodia mamortini sub cura mi-
litū ꝓcessi τ martiniani. Quos milites petr⁹
ad fidē xp̄i cōuertit: τ cōperto φ xp̄iani essent
capite cesi sunt. ¶ Tertio cōsideremus moda-
litatē: quo. s. mō petrus τ paulus martyrio co
ronati sūt. Et in hoc standū est Dionysio ari-
opagite q de hoc scribit i ep̄la ad Thimotheū
Nā post multa signa τ ꝓdigia q̄ dn̄s p suos
ap̄los dignatus fuit opari: petrus tanq̄ʒ alie
nigena iussus est crucifigi: paulus ꝯo qꝛ ciuis
erat romanus capitalē sn̄iam subijt: qua lata
dicit Dionysius. O frater mi thimothee si vi
disses agones consūmatiōis ipsoꝝ defecisses
quidē pre tristicia τ dolore. Quis n̄ fleret illa
hora qn̄ preceptū sententie egressū est in eos vt
petrus crucifigeret τ paulus decollaret. Vi-
disses tunc turbā iudeoꝝ τ gentiliū ꝑcutiētes
eos τ expuentes in faciē ipsoꝝ. Adueniēte āt
terribili tp̄e cōsūmatiōis ipsoꝝ cū separarent
ab inuicē: ligauerūt colūnas mūdi non vtiq3
absq3 fratrū gemitu τ ploratu. Tunc inqt pau
lus petro. Pax tecū fundamentū ecclesiaꝝ τ
pastor ouiū τ agnoꝝ xp̄i. Petrus aūt ad pau
lū ait. Vade in pace predicator bonoꝝ media
tor τ dux salutis iustoꝝ. Cū autē elongassent
eos ab inuicē secutus sū magistrū meū. Non
eni in eodem vico occiderunt eos. hec Diony
sius. Petrus igit perductus ad passionis lo-
cum crucifixus est habens pedes sursuʒ τ ma
nus deorsū. vt Leo τ Marcellus testant. Tūc
petrus vt scribit Egisippus de cruce dicere ce
pit. Te dn̄e imitari optaui: sed rectus crucifigi
nō vsurpaui. Tu semp rectus τ excelsus τ al-
tus. Nos primi hoīs filij q caput suū demer-
sit in terrā: cuius lapsū significat speciel gene
rationis humane. Sic eni nascimur vt proni
in terram videamur effundi. Inter hec τ filia

34

verba grãs agens deo ꝛ fideles cõmendans spm̃ emisit. Tūc marcellus ꝛ apuleius frēs discipuli eius cū de cruce deposuerūt ꝛ diuersis cõdientes aromatibus sepelierūt. Paulꝰ xͦo cū ad locū passiōis duceref in porta hostiensi fm̃ Dionysiū matronā quādā noīe plantillā obuiā habuit q̄ flēs oꝛonibꝰ suis se cõmendabat. Cui paulꝰ. Vade plantilla eterne salutꝭ filia: cõmoda mihi velū q̄ caput tuū tegꝭ ꝛ inde oculos meos ligabo ꝛ postmodū illud tibi restituā: qd̄ illa libenter effecit. Cū āt ad locum passionis venisset ad oriētē versus ꝛ manibꝰ in celum extensis oꝛauit cū lachꝛymis ꝛ grãs egit. post hec valefaciens fratribus suspexit i celū muniens frontē ꝛ pectus suū signo crucꝭ oculosqꝫ suos de velo plantille ligauit: ꝛ vtrūqꝫ genu in terrā defigens absqꝫ tristicia ꝛ cõpulsione collum extendit: ꝛ sic decollatus est. Moxqꝫ caput eiꝰ a coꝛpoꝛe exiliēs iesus xp̃s hebꝛaice clara voce insonuit. De eius xͦo vulnere vnda lactis vsqꝫ in vestimenta militis emanauit: ꝛ postea sanguis effluxit. In aere lux imensa emicuit: de coꝛpoꝛe odoꝛ suauissimus spirauit: percuciente āt carnifice ꝛ amputante caput pauli: tunc in ipso ictu paulus explicuit velū ꝛ collegit sanguinē ꝑpriū ꝛ inuoluit cū illaqꝫ hoꝛa apparuit plantille tradiditqꝫ velū cū sanguine. Et reuerso militi carnifici dixit plantilla: vbi dimisisti magistrum meū paulū? Rñdit miles cū socio iacet ibi extra vrbem in valle pugilū ꝛ velo tuo velata ē facies eius. Ipsa aūt rñdens ait. Ecce nūc intrauerunt petrus ꝛ paulus induti veste p̄claꝛa ꝛ coꝛonas fulgentes habebant in capitibꝰ suis. Et pꝛotulit velum sanguine cruentatū ꝛ monstrauit eis: pꝛopter quod opus q̄ꝫplures crediderunt dño ꝛ facti sunt xp̃iani. Asserit etiam Dionysius apostolos ibi apparuisse: attende inquit miraculum. Vide pꝛodigium frater mi Thimothee die victimationis illoꝝ. Nam pꝛesens fui in tp̃e separationis eoꝛum: post moꝛtem autē illoꝝ vidi eos ad inuicem manu ad manū intrantes poꝛtas vrbis ꝛ indutos veste luminis ꝛ coꝛonis claritatis ꝛ lucis oꝛnatos. hec Dionysius. Cui de his rebus loquenti plena est adhibenda fides. tum qꝛ ex gentili ꝛ philosopho sūmo factus fuit nō ab re pauli discipulus. tum qꝛ sapientia ꝛ virtute pollebat. tum qꝛ ꝑpter xp̃m ꝛ ipse non sine causa passionē sustinuit. Igiꝭ queramus cum dei adiutoꝛio quantū possumus sctōꝝ imitari vestigia: vt sic societatis eoꝝ participes mereamur esse in illo felicitatꝭ regno in quo pax sūma est. Ad qd̄ nos ꝑducat clemētia xp̃i qui viuit ꝛ regnat in secula seculoꝝ. Amen.

¶ Sermo trigesimusquartus de sctō andrea ap̃lo frē simonis petri ꝛ in passione socio.

Erat autem andreas frater simonis petri vnus ex duobꝰ qui audierant a ioanne ꝛ secuti fuerant iesum. Scribuntur hec verba Joannis i. ca. Celebꝛe nomen beati andree per terrarū oꝛbem latissime diffusum est. quoniam nō solum in hac vita virtutibus plurimis floꝛuit ꝛ in regno celesti fulget gloꝛia mirabili sed insuper patrociniū eius expostentibus petita bñficia impetrare non cessat. Placuit autē prouidentie diuine vt ex ossibus eius ꝯtinue mā na scaturiat vt tali signo ad eius deuotionem cuncti fideles ardentius inflāmenf. Et lꝫ coꝛpus eius a maximilla chꝛisto amabili vxoꝛe Egee: vt dicemus apud patras fuerit recō ditū: tñ inde fuit constantinopolim delatum. Postremo ad ciuitatē Amalfie fuit deductū vbi nunc sacrū illud pignus honoꝛabiliter cõseruaf. Quapꝛopter vt in solēnitate eius illiꝰ laudibus reficiamur statui in p̄nti sermone de ipso ap̃lo gloꝛiosissimo verba facere atqꝫ quantū potero cum dei adiutoꝛio suā pꝛeeminentiā explicare. Ad eius xͦo cõmendationē assūpta sunt verba ꝑposita in quibꝰ triplicē excellentiā bti andree curabimus enarrare.

Prima dr̄ diligentia.

Scd̄a obedientia.

Tertia patientia.

¶ Qualiter btūs andreas fuit diligens puer sando cū bonis ꝛ audiēdo verbū dei atqꝫ aliꝭ cõmunicando q̄ audiuit: ¶ Capitulum. j.

Prima excellentia beati andree dicitur diligentia: quaꝫ consideremus pꝛecipue q̄ꝫtū ad tria.

Primo q̄ꝫtū ad conuersationem.

Scd̄o q̄ꝫtū ad auditionem.

Tertio q̄ꝫtū ad cõmunicationem.

¶ Primo cõsideremus diligentiā bti andree q̄ꝫtum ad conuersationē. Fuit quippe diligēs ꝛ solicitus conuersari cū ioāne baptista: dum enī famā eius sanctitatis accepit: postmodū eundē ꝛ vidit ꝛ pꝛedicantē audiuit: factus est discipulus eius vt refert Joannes. i. ca. Et in hoc exemplū nobis dedit: vt q̄ꝫtuꝫ possumus

bonoꝝ virorum consortia semper expectam⁹
Hinc sapiens Prouerbioꝝ.xiij.ca.ait. Qui
cũ sapientib⁹ gradiť sapiens erit.amicus stul
toꝝ similis efficiť.Et Dauid in ps̃.xvij.Cum
sancto sctũs eris:⁊ cũ viro innocente innocẽs
eris: ⁊ cum peruerso peruerteris. Et.xxviij.q.
i.ca.sepe malorum.dr̃.Sepe malorum consor/
tia etiam bonos corrũpunt:quanto magis eos
qui ad vitia proni sunt.Et.xxiij.q.iiij.ca.qsqs
Quõ incorruptus poteris ꝑmanere qui corru
ptis sociaris.Et de hoc inquit Seneca in.iij.
de ira.Sumunť a conuersantibus mores.Et
idem ad lucillũ.Cũ his conuersare qui te me/
liorem facturi sunt.Illos admitte quos tu po
tes facere meliores.Et iterũ ad eundẽ.Nulla
res magis aĩum induit honestate:nullaqꝫ du
bios ⁊ inclinatos ad praua magis ad rectũ re
uocat q̃ȝ bonoꝝ assidua conuersatio. Et idem
in.iij.de ira.non tm̃ valitudini ꝓfuit sana re/
gio salubreqꝫ celũ q̃ȝtum animis parũ firmis
conuersatio melioris:qđ intelliges si feras mã
suescere videris conuictu nostro. Et Isidor⁹
in.ij.li.soliloquioꝝ.Vita malos:caue iniquos
Sed aliqs obijcere ꝯ hoc põt:qm̃ xps cum pu
blicanis ⁊ peccatoribus conuersabať:ita ⁊ scti
viri fecisse ꝓbati sunt.Ad qđ declarandũ au/
dienda sunt verba Augusti.in sermõe de ver
bis euangelij q̃ ponunť.xxiij.q.iiij.ca.a malis
ibi sic loqť.A malis semꝑ corde disiungimini
Ad tps caute corpore copulamini: duob⁹ mo
dis nõ te maculat malus si ei non cõsentias:⁊
si redarguas:hoc est nõ cõmunicare:nõ cõsen
tire.Cõmunicať quippe qñ facto eius consor
tiũ volũtatis vel approbatõis adiũgiť.Neqꝫ
eni ꝯsẽtiẽtes sitis malis vt nõ approbetis:ne
qꝫ negligentes vt nõ arguatis.Et eadem sen
tentia cõfirmať predicta cã ⁊ questione.ca.ita
ca.si quis.⁊ ca.recedite.Igiť cõuersatio xpi cũ
peccatoribus ex qua ipsi boni fieri poterant ⁊
ob quã familiarem se illis exhibebat laudabi/
lis erat ⁊ ex radice charitatis procedens.Silr̃i
ter apl̃i inter ydolatras cõuiuebant vt eos ad
veram religionẽ euocarent. Sicut de andrea
legimus q̈ consistens in Achaya postq̃ȝ susce
pit spm̃ sctm̃ eã totã ecclesijs impleuit:effuga
taqꝫ ydolatrie peste: ppl̃os ad xpi fidem con/
uertit.Vxorẽ quoqꝫ Egee ꝓcõsulis sacro ba
ptismatis fonte regenerauit.¶ Scđo conside
remus diligentiã beati andree q̃ȝtum ad audi
tionem.Voluit eni attentius audire ioanneȝ
de xpo loquentẽ atqꝫ dicentẽ.Ecce agnus dei
ecce qui tollit peccata mũdi.Quo audito secu
tus est iesum cũ alio cõdiscipulo:dixit vo illis
iesus.quid queritis.At illi rñderũt ei. Rabbi
vbi habitas.dixit eis.venite ⁊ videte:venerũt
itaqꝫ ⁊ viderũt ⁊ manserunt apud eũ die illo.
vt pȝ Joannis.i.ca.Quantũ ãt ꝓsit vnicuiqꝫ
audire verba ⁊ doctrinã xpi:lꝫ dixerim in qua
dragesimali nr̃o in sermõe de verbo dei:tñ ad
huc expedit aliquo exemplo id aperire. Scri/
biť eni Actuũ.ij.ca.q̈ predicante petro audiẽ/
tes verba eius cõpuncti sunt corde ⁊ dixerũt
ad petrũ ⁊ ad reliquos apl̃os. Viri fratres qd
faciemus.petrus aũt ait ad illos penitentiam
agite ⁊ baptiçeť vnusquisqꝫ vr̃m .Qui vo re
ceperunt sermonẽ eius baptiçati sunt:⁊ appo
site sunt in illa die aie circiter tria milia.Et vt
inquit Jeremias ca.xxiij.Verbũ dei sicut mal
leus conterens petras.i.corda dura.Predica
tione insuꝑ apl̃oꝝ crediderũt oẽs gentes duȝ
in oẽm terram exiuit sonus coruȝ: qr vt dr̃ ad
Romanos.viij.ca. Fides ex auditu: auditus
aũt per verbũ xpi.Propterea sapiens Eccle/
siastici. vi. Prouerbiorũ .iij. ca.ait. Si dile/
xeris audire sapiens eris.Et Aristo.in.i.Me
taphisi. Auditus deseruit discipline:ideo aĩa/
lia que carent auditu sicut apes ⁊ musce non
obediũt voci hoĩs:nec sũt disciplinabilia.qua
re nĩl ita aĩos hoĩm ad bene beateqꝫ viuendũ
dirigere põt sicut auditus verbi.¶ Tertio cõ
sideremus beati andree diligentiã q̃ȝtum ad
cõicationem dñ xpm agnouit statim illumina
tionem suã cõmunicare ꝓcurauit fratri suo
petro. Nam vt scribiť Joannis.i.ca. mox eo
inuento dixit ei.Inuenim⁹ messiã: ⁊ adduxit
eum ad iesum:cui ẽt xps benigne seipsũ mani
festauit dixitqꝫ illi.Tu es simon filius ioanna
tu vocaberis cephas qđ interpretať petrus.
Noluit ergo ãdreas bonũ salutis eẽ sibi soli:
ꝓcurauit ⁊ illud pro frẽ suo petro. Sic ⁊ nos
si cupimus regnare cũ xpo: ꝓximis opem fer/
re tenemur.Inquit nanqꝫ sapiens Ecclesiasti
ci.xvij.ca.Vnicuiqꝫ mandauit deus de ꝓxio
suo.Sed mirũ certe quõ non ꝯfunduť ⁊ eru
bescunt in semetipsis hi qui xpiano noĩe deco
rantur.oia tñ ad ꝓprium amorem reflectunt:dũ
ꝯ se loquentẽ audiũt:adhuc Ciceronem genti
lem. Retulit ipse in orone ꝓ quinto ligurio:
hoĩes ad deos nulla re ꝓpius accedunt q̃ȝ sa/
lutem hoĩbus dando. Et in questionibus tu/
sculanis.Que melior est in hoĩm genere nã q̃ȝ
eoꝝ qui se natos ad hoĩes adiuuandos ⁊ con

seruandos arbitrantur. Sed quõ aliene saluti
intendẽt qui ꝓpriam negligunt? Heu heu q̃z
paucissimi sunt qui nõ magis inuigilent pro
corporis beneficio q̃z pro aĩe atq̃z conscientie
tranquillitate.

Qualiter btũs andreas rõnabiliter obedi-
uit xp̃o cũ vocanti simul cũ petro qḋ satis stul
te quidã improbare sunt ausi. Capitulum. ij.

Secunda excellentia beati andree dr̃ obe
dientia. Mox eni vt ipsum atq̃z fratrez
eius petrũ xp̃us vocauit: relictis oĩbus secuti
sunt cũ. vt scribit Matthei. iiij. ca. Erant eni
piscatores ⁊ xp̃s dixit eis. Venite post me fa
ciam vos fieri piscatores hoĩm. Habuit aũt
ista obedientia tres conditiones mirificas.
Prima dr̃ rationabilitas.
Scd̃a societas.
Tertia velocitas.

Prima conditio illius obedientie rõnabili
tas dr̃. Fuit nanq̃z rõnabile obedire xp̃o qui
deus erat qui imperauit ventis ⁊ mari ⁊ facta
est tranquillitas magna: vt dr̃ Matthei. viij.
ca. Qui curauit infirmos: illuminauit cecos:
mundauit leprosos: demones a corporib[9] ob-
sessis eiecit ⁊ mortuos suscitauit. Ad quem ac
cesserunt post ieiuniũ angeli ⁊ ministrabant
ei vt dr̃ Matthei. iiij. ca. Veruntñ vt refert
Hiero[9] sup Mattheũ Arguit in hoc porphi
rius ⁊ Julianus augustus vel imperitiam hi
storici mentientis vel stulticiã eoꝶ qui statim
secuti sunt saluatorẽ q̃si irrationabiliter quẽli
bet vocantẽ hoĩem sunt secuti. Sed certe ful-
gor ipse ⁊ maiestas diuinitatis occulta que in
hũana facie relucebat Ex primo ad se venien-
tes trahere poterat aspectu. Si eni in magne
te lapide virtus hec esse dr̃. vt ãnulos ⁊ festu
cas sibi copulet quanto magis dñs oĩm crea-
turarũ ad se trahere poterat q̊s volebat: hec
Hiero[9]. Sed Porphirius p̃fatus sacrilegus
⁊ blassemus xp̃m vocantẽ p̃sumit culpare as-
serens ex malicia piscatores rusticos ⁊ indo-
ctos ad se sequendũ vocasse. Nã cũ illi[9] facta
e gesta fraude ⁊ deceptõne vt ipse falso asserit
fuerint plena: voluit eos habere comites q̂s
facile erat decipe. O verba oĩ execratione di-
gna. O falsitas ab oĩbus exhorrenda. Nõ fu
it deceptor xp̃s in q̊ oĩs gr̃e plenitudo supabũ
dauit: oĩs pfectio sctitatis emicuit: oĩs deniq̃z
splendor virtutis effulsit. Sed iõ paupes nõ
diuites ⁊ potẽtes: piscatores nõ philosophos
ad se vocauit: vt in cõuersione mũdi fienda p
eos virtus diuina clarescerent: ⁊ veritas p eos
predicanda diuine gr̃e nõ hũanis fauoribus
ascriberet. Jccirco paulus. i. ad Corinthios. i.
ca. inq̃t. Que stulta sũt mũdi elegit deus vt cõ
fundat sapientes: ⁊ infirma mũdi elegit deus
vt ꝯfundat fortia. Et mũdi ignobilia ⁊ ꝯtem
ptibilia elegit deus ⁊ ea q̃ nõ sunt vt ea q̃ sũt
destrueret vt nõ glorieẽ oĩs caro in cõspectu
eius. Sup hoc passu ita dicit Aug[9]. Si doct[9]
eligeret fortasse iõ se diceret electũ: q̃ sua do-
ctrina eligi meruit. Dñs aũt nr̃ iesus xp̃s vo-
lens supboꝶ frangere ceruices nõ quesiuit p
oratorẽ piscatorẽ. sed de piscatore lucratus est
imperatorẽ. Scd̃a conditio illius obedien-
tie dr̃ societas. Habuit eni secũ obedientez ⁊
sociũ fratrẽ suũ petrũ. Simul quidem vocati
sũt ⁊ insimul vocantẽ secuti. Hinc Crisosto.
sup Mattheũ ait de ipsis. Erant habitatiõe
ciues: dilectione cõcordes: artificio pares: fra
ternitatis pietate coniuncti: iõ simul eos voca
uit: ne hoĩes ita coniunctos dissimilis vocatõ
separaret: hec ille. Sciendũ tñ ꝙ cõiunctio fra
ternitatis aliq̃n h3 disparitatẽ sicut in caym ⁊
abel: quoꝶ vnus deo gratus fuit: alter exosus
vt p3 Genesis. iiij. ca. Jsaac etiã hereditatem
obtinuit: Jsmael vo frater eius illam amisit:
sic scribit Genesis. xxi. ca. Et ad Galathas
iiij. ca. Eice ancillã ⁊ filiũ eius: nõ eni erit he-
res filius ancille cũ filio libere. Jacob insuper
amabilis fuit deo. non sic Esau frater de qui-
bus Malachie. i. ca. dixit deus. Jacob dilexi:
esau odio habui. Nñq̃z aũt copula fraternita
tis habet paritatẽ. vñ Valerius maximus li.
i. recitat de polistrato ⁊ Hipoclide philoso-
phis. ꝙ fuerunt eodẽ die nati: eiusdẽq̃z prece-
ptoris: Epicuri sectã secuti: patrimonij etiam
possidendi eiusdeq̃z schole cõmunione cõiun
cti: eodẽq̃z momento tp̃is vltima senectute ex
tincti. Sic cognatio petri ⁊ andree parem in
multis habuit conditionẽ. nã fuerũt ab eodez
artificio vocati: dicit nãq̃z Mattheus. iiij. ca.
Ambulãs iesus iuxta mare galilee vidit duos
fratres simonẽ qui vocat petrus ⁊ andreã fra
trem eius mittentes rhete in mare: erant eni
piscatores. Et ait illis. Venite post me ⁊c. Fue
runt eidem officio deputati. s. apostolatui xp̃i
Vñ Luce. vi. ca. ⁊ Matthei. x. ca. scribit. Ele-
git duodecim quos ap̃los noiauit. simonem
quẽ cognominauit petrũ ⁊ andreã fratrẽ eius
Fuerunt insup eodẽ priuilegio dotati in mira
culoꝶ opatione. vñ Matthei. x. ca. dr̃. conuo

catis iesus duodecim discipulis eiꝰ: dedit illis
ꝑtātem spirituū immundoꝝ vt eijcerent eos
⁊ curarent oēm languorē ⁊ oēm infirmitatē.
Nomina aūt duodecim apl'oꝝ sunt hec. pri/
mus simon q dr̄ petrꝰ ⁊ andreas frater eius.
Ultimo fuerūt eodē genere martyrij corona/
ti: qr ambo crucis suppliciū ꝑtulerunt. Ideo
ecclesia cantat. Andreas xp̄i famulus dignus
dei apl'us: germanus petri ⁊ in passione sociꝰ
¶ Tertia ꝯditio illiꝰ obediēte dr̄ velocitatis.
Obediuit qppe andreas stati sine mora sine
dilatōe. Sed h̄ tp̄e mortales miseri aures hn̄t
⁊ nō audiunt: vocātur ad penitentiā ⁊ tn̄ vix
e mille conuertit vnus. Eoꝝ vo r̄nsio est vel
tacita vel expressa. Reuertemur ad dn̄m in se
nectute. Reuertemur ad dn̄m in infirmitate.
Reuertemur ad dn̄m post aliquos annos. O
petōres duri: O petōres excecati: nolite differ
re: nolite procrastinare. hodie inquit Dauid i
ps̄. Si vocem eius audieritis nolite obdurare
corda vr̄a: hodie inquit nō cras: de futuro qui
dem nil certū habemus: presens tn̄ tp̄us nr̄m
est. Dū tp̄s habemus ait paulus ad Galatas
vi. operemur bonū. Et sapiens Ecclesiasti. v. ca
Ne tardes conuerti ad dn̄m ⁊ ne differas de
die in diem: subito eni venit ira illius ⁊ in tp̄e
vindicte disperdet te. O q̄ȝ grandis est nume
rus ꝑeuntiū. O q̄ȝ magna multitudo dei mā
data spnentiū. Uocat oēs benignꝰ pr̄ tā dul/
citer: ⁊ hoīes ingrati ei obedire postponunt.
Propter dicta Grego. in omelia ita pulchre
loquit. Audistis fr̄es charissimi qr ad vnius
iussionis vocē petrus ⁊ andreas relictis rhe
tibus secuti sunt redemptorē. Nulla vo hūc
facere adhuc miracula viderant: nihil ab eo d̄
premio eterne retributionis audierant ⁊ tn̄
ad vnū dn̄i preceptū hoc qd̄ possidere videbā
tur obliti sunt. Quanta nos eius miracula vi
demus. Quot flagellis affligimur? Quantis
minarū asperitatibus deterremur? ⁊ tn̄ vocā
tem sequi contēnimus. In celo iam sedet qui
de conuersione nos admonet. Jam iugo fidei
colla gentiū subdidit. Jā mūdi gloriā strauit
Jam ruinis crebrescentibus districti sui iudi
cij ꝓpinquū denunciat diē. Et tn̄ supꝰba mēs
nr̄a nō vult hoc sponte deserere qd̄ quottidie
perdit in vita. Quid ergo fr̄es charissimi: qd i
eius iudicio dicturi sumus q ab amore p̄ntis
seculi: nec preceptis flectimur: nec verberibus
emendamur. hec ille.
¶ Qualiter btūs andreas iubēte Egea cruci
martyriū passus est. Capitulum. iij.

Tertia excellentia bti andree dr̄ patiētia
hec illū violentā mortē aīo constanti tol
lerare fecit: non eni aufugit illata supplicia: ⁊
ꝓ xp̄o martyriū pati n̄ recusauit. de illo tamē
tria sunt consideranda.
Primo illius martyrij causa.
Scd̄o illius martyrij modus.
Tertio illius martyrij gloria.
¶ Primo consideranda est de martyrio scti
andree cā. quare. s. passus est. Non equidem
passus est ꝓpter aliqd̄ ꝑpetratū flagiciū aut le
se maiestatis crimen: siue qd̄cūq; pctm̄ adhuc
minimū. Sed qr ydolatriā detestabat ⁊ Egeā
ꝓconsulē redarguebat: crucisq; mysteria effi/
cacissime cōprobabat. Ab ipso Egea iniquis/
simo cruci fuit adiudicatus. In ciuitate nāq;
patras Egeas xp̄ianos ad idoloꝝ sacrificia
cōpellebat: cui occurrēs andreas dixit. O por
tebat vt tu qui iudex hoim esse meruisti: iudi/
cem tuū qui est in celo cognosceres ⁊ agnitū
coleres ⁊ colendo aīum tuū a falsis dijs peni/
tus reuocares. Cui Egeas. Tu es andreas q
supstitiosā predicas sectā quā romani princi
pes exterminare iusserunt. Ad quem andre
as. Romani principes nōdū cognouerūt quō
dei filius veniens docuerit idola esse demonia
Cui Egeas. ista vana iesus vester predicans
crucis patibulo est affixus. Rn̄dit andreas ꝓ
restauratione nr̄a nō ꝓ sua culpa crucis pati
bulū sponte suscepit. Et satis copiose crucis
fructū ⁊ gloriā atq; triumphū corā oībus ex/
plicauit. Quare indignatus Egeas vt idolis
sacrificaret cū cōminādo requisiuit. Et cū cō
minaret multa terribilia ꝯ illū facturū nisi sue
iussioni pareret. Andreas audacter respōdit.
Quicqd tibi videt in supplicijs maius excogi
ta. Tanto eni ero regi meo acceptior quanto
fuero pro noīe eius in tormentis constantior.
¶ Scd̄o considerandꝰ est de martyrio andree
modus. Nāq; Egeas iussit illū a vigintiuno
hoibus cedi ⁊ cesū manibus ⁊ pedibus cruci
alligari vt sic longiorē recipet cruciatū. Cūq;
duceret ad crucē factus est cōcursus pploꝝ
dicentiū. Innocens sanguis eius sine cā dāna
tur: quos tn̄ rogauit apl'us ne suū martyrium
impedirēt. Uidens āt andreas a longe crucē
salutauit cā dicēs. Salue crux preciosa q̄ deco
rē ⁊ pulchritudinē de mēbris dn̄i mei suscepi/
sti: diu desiderata: solicite amata: sine intermis
sione quesita. Securus ⁊ gaudens ad te venio

ita ⁊ tu exultans suscipias me discipulū eius q̄ pependit in te: q̄ꝛ amatoꝛ tuus sꝑ fui ⁊ desideraui amplecti te. Accipe me ab hoīb⁹ ⁊ redde me mgr̄o meo: vt ꝑ te me recipiat q̄ ꝑ te me redemit. Et hec ac similia dicens exuit se ⁊ vestimenta carnificibus tradidit. Sicq̄ꝫ cum in cruce vt iussū fuerat suspenderūt. In q̄ biduo viuens .xx. milibus hoīm astantiū predicauit.

Tertio consideranda ē de martyrio andree gloria. Minātē quidē turba Egee mortē ⁊ dicente: viruꝫ sctm̄ mansuetū ⁊ piū nō debere ista pati venit vt ipsū deponeret. Quē vidēs andreas dixit. Quid ad nos tu venisti Egea Si ꝓ penitentia ipsā cōsequeris. Si āt vt me deponas scias ꝙ ego viuus de cruce nō descēdā: iam enī video regē meū q̄ me expectat. Et cū vellent eū soluere nullo mō potuerūt ad eū ꝑtingere. Videns āt andreas ꝙ vellent eū de cruce deponere orauit vt scribit Aug⁹ in li. ð penitentia: ⁊ dixit. Ne ꝑmittas me dn̄e descēdere viuū de cruce: sed tp̄s est vt cōmēdes terre corpus meū ⁊ resurrecturū seruet ⁊ reddat ⁊ ip̄ꝫ quocq̄ꝫ meritū sui laboris recipiat. Terre illud cōmendo vt me ampli⁹ vigilare nō oporteat ⁊ libere ad te fonteꝫ indeficientis gaudij tendere anxiantē iā nō retrahat: hec ⁊ silia eo loquente: splendoꝛ nimius de celo veniens dimidia hora eū circūdedit: ita vt nullus euꝫ videre posset. Et abscedēte lumine spm̄ cū lumie simul tradidit. Maximilla xp̄o tulit corp⁹ ei⁹ ⁊ optimo loco cū aromatib⁹ sepeliuit. Egeas āt anteq̄ꝫ domū redisset arreptus a demone i via corā oībus expirauit. Felix igit̄ ⁊ gloriosissimus fuit illius martyrij finis: dū andreas ꝑ illud meruit secreta scandere celi: vbi cum xp̄o fruit̄ eterna pace in secula seculoꝝ. Amen.

Sermo trigesimusquintus de amore dulcissimo dn̄i nr̄i iesu xp̄i quē habuit ad ioannē euangelistam.

Dilectus meus mihi ⁊ ego illi. Ioānis euangeliste xba sunt ista originalit̄ Canticoꝝ .ij. ca. Immensa beatissimi euāgeliste ioannis preconia oēm supant dicendi facultatē Quisnā tā eloquens reperit̄ tā ornatus in explicando: tāq̄ꝫ potens in ꝑsuadendo vt ei⁹ innumeras: vt sic dicā: laudes effari queat: Tn̄ ⁊ si nō quātū sibi debet̄ quātū nos possumus illius prerogatiuas tenemur extollere dignas. Colendus quippe est ab oībus ⁊ singulari deuotione honorādus cui dei filius tā precipuā dilectionē exhibuit quē ita charissimū habuit cui deniq̄ꝫ tanta contulit bn̄ficia. Vt aūt habeat mens nr̄a lumen intelligentie q̄ ioannis sublimitatē ꝑcipiat de ipso in hoc sermone dicemus: quē ⁊ merito fundabim⁹ in amore illo dulcissimo quo eū xp̄s ꝑ ceteris ap̄lis voluit exornare: de quo ipse verba in themate posita dicit. Dilectus meus mihi ⁊ ego illi. In quibus verbis tria mysteria de illo amore ꝓponimus contemplanda.

Primū dr̄ supationis.
Scd̄m ostensionis.
Tertiū conclusionis.

Q̄ xp̄s dilexit ioannē amore precipuo ⁊ fꝫ ꝙ hō ⁊ fm ꝙ deus ⁊ de differentia amoris ei⁹ ⁊ petri: ⁊ q̄ꝫ rōnabiliter xp̄s eū ita dilexit.

Capitulum .j.

Primū mysteriū cōtemplandū de amore quo xp̄s ioannē dilexit dr̄ supationis. Supauit nanq̄ꝫ amoꝛ ille amorem alioꝛū discipuloꝝ. Vn̄ Ioānis .xiij. ca. scribit̄. Erat recūbens vnus ex discipulis ei⁹ in sinu iesu quē diligebat iesus. Et .ix. ca. Cū vidisset iesus matrē ⁊ discipulū stantem quē diligebat. Et .xx. ca. vna sabbati maria magdalene venit mane cū adhuc tenebre essent ad monumentū ⁊ vidit lapidē sublatū a monumento. Cucurrit ḡ ⁊ venit ad simonē petrū ⁊ ad aliū discipulum quē amabat iesus. Et .xxi. ca. Conuersus petr⁹ vidit illū discipulū quē diligebat iesus sequētem. Ecclesia xp̄o cantat illud Bedde. Hic est ioannes qui priuilegio amoris precipui ceteris altius a dn̄o meruit honorari. Sed vt parteꝫ istā clarius expediamus tria dubia proponimus disputanda.

Primū vtrū xp̄s dilexit ioannē fm ꝙ deus.
Scd̄m vtrū xp̄s plus dilexit ioannē q̄ꝫ petrū.
Tertiū vtrum xp̄s debuit ita intense ioanneꝫ diligere.

Ad primū dubiū posset quis arguendo respondere. ꝙ xp̄s nō dilexit ioannē fm ꝙ deus sed tm̄ fm ꝙ hō: probatur: q̄ꝛ cuꝫ amoꝛ sit passio ⁊ nulla passio cadit in deo: ideo deus nihil amare potest. Sed contra est auctoritas scripture que deū diligere amareq̄ꝫ in plerisq̄ꝫ locis testat̄. Vnde Dauid in p̄s. cxlvi. ait. Dn̄s diligit iustos. Et sapiens Prouerbioꝝ .iij. ca. Quem eni diligit deus corripit. Et Sapientie .xi. ca. diligis oīa que sunt. Et Ecclesiastici xlv. ca. Dilectus deo ⁊ hominib⁹ moyses. Et

Malachias.i.ca. Dilexi vos dicit dñs. Et paulꝰ
ij. ad Corinthios.ix.ca. Hilarē eni datorē dili
git deus. Et Joānes.i.sua canonica ca.iiij. Si
cut deus dilexit nos ⁊ nos debemus inuicem
diligere. Et saluator nr̄ Joānis.iij.ca. deus di
lexit mūdū Et.xiiij.ca. Qui diligit me diliget
a prē meo. Eodē ca. Si quis diligit me sermo
nē meū seruabit ⁊ pr̄ meus diliget eū. Et.xvi.
ca. Ipse eni pr̄ amat vos. Ergo vt qd sentien
dū est de amore dei ad creaturas inuestigare
possumus. Notande sūt in hac pte tres theo/
logoꝝ propositiones. Prima ſm Bonauen.
di.xxxij.tertij. ⁊ Tho.i.pte.q.xx. ꝙ necesse ē po
nere amorē in deo: qꝛ i quocūqꝫ ē volūtas vel
appetitus oportet esse amorē: ille tn̄ amor in
deo n̄ est passio. Nā amor ⁊ gaudiū ⁊ delecta/
tio ſm ꝙ significat actus appetitus sensitiui
comitat aliq̄ transmutatio corpis ⁊ maxime
circa cor qd̄ est primū principiū motus in aia
li. Scd̄m vo ꝙ predicta significāt actū appe/
titus intellectiui nō sunt passiones. Et sic po
nunt in deo ſm effectū: nō ſm passionis defe
ctū. Odit eni cōmunicando iuste penā ei quē
odit absqꝫ sui transmutatione: diligit crea/
turā illi sua bn̄ficia plus minusue tribuendo:
idem semp eodē mō se habens. Vn̄ phus.vij.
Ethicoꝝ dicit. deus vna ⁊ simplici opatione
gaudet ⁊ eadē rōne sine passione amat. Sciē/
dū adhuc ꝙ in passionibus sensitiui appetitꝰ
est ꝯsiderare aliqd qd̄ ē mālē.s. corpalē trāsmu
tationē: ⁊ aliqd qd̄ est formale: id.s. qd̄ ē ex pte
appetitus: sic in ira vt dr̄ in.i. de Aia. Mālē ē
accensio sanguinis circa cor: vel circa aliquid
huiusmodi. Formale vo appetitus vindicte
Sed rursus ex pte eius qd̄ formale est in qui/
busdā passionibus designat aliq̄ impfectio: si
cut in desiderio qd̄ est boni nō habiti: ⁊ in ira
q tristiciā presupponit. Quedā vo nullā im
pfectionē ꝯsignāt vt amor ⁊ gaudiū. Cū ergo
nihil hoꝝ deo cōueniat ſm id qd̄ est mālē i eis
illa q̄ impfectionē importāt ēt formaliter deo
cōuenire nō pn̄t nisi methaphorice p silitudi/
nē effectus. Que āt formalit̄ impfectionē nō
importāt de deo ꝓprie dicunt vt amor ⁊ gau
diū sin̄ passione tn̄ vt est predictū. ¶ Scd̄a vi
tas ꝙ deus oia q̄ sunt amat. Nā vt inqt Tho.
vbi supra. Oia existentia inqꝫtum sunt: bona
sunt. Ipsū eni esse cuiuslibet rei qd̄dā bonū ē:
⁊ siliter quelibꝫ pfectio ipsius: cuꝫ g̊ voluntas
dei cā sit oim rerū: oportet ꝙ intantū aliqd ha
beat esse aut qd̄cūqꝫ bonū inqꝫtū est volitū a

deo. Cuilibꝫ g̊ existēti deꝰ vult aliqd̄ bonū. vn̄
cū amare nil aliud sit q̄ꝫ velle bonū alicui: ma
nifestū est ꝙ deus oia q̄ sunt amat: nō tn̄ eodē
mō sic nos: qꝛ eni voluntas nr̄a nō est cā boni
tatis rei sed ab ea mouet sic ab obiecto. Amor
nr̄ q̊ bonū alicui volumus nō est cā bonitatis
ipsius: sed ecōuerso: bonitas eius vel vera vel
extimata ꝓuocat amorē q̊ ei velimus ⁊ bonū
cōseruari qd̄ hꝫ ⁊ addi qd̄ non habet ⁊ ad hoc
opemur. Sed amor dei est ꝓfundēs ⁊ causās
bonitatē in rebus. Ex his apparet ꝙ deus ēt
pctōres amet. Nā nihil ꝓhibet vnū ⁊ idē ſm
aliqd amari ⁊ ſm aliud odio haberi: deus pec
catores inqꝫtū sunt nature quedā amat. Sic
eni ⁊ sūt ⁊ ab ipso sūt: inqꝫtū vo pctōres non
sūt: sed ab esse deficiūt: ⁊ hoc in eis a deo nō ē
vn̄ ſm hoc ab ipso odio habent. Orit tn̄ diffi
cultas an deus diligat creaturas irrationales
qm̄ cū duplex sit amor cōcupiscentie.s. ⁊ ami/
citie: illas amore cōcupiscētie nō diligit: qꝛ nul
lius extra se eget: nec amore amicitie: qꝛ n̄ pōt
ad res irrationales haberi. vt pꝫ.viij. Ethico.
ergo nullo mō illas amat. Ad hoc dicit sctūs
Tho. ꝙ deus ꝓprie loquendo nō amat creatu
tas irrationales amore amicitie: qꝛ amicitia n̄
pōt haberi nisi ad rōnales creaturas in quibꝰ
contingit esse reamationē ⁊ cōicationem in
opibus vite quibꝰ ꝯtingit bn̄ euenire vel ma/
le ſm fortunam vel felicitatem: sicut ⁊ ad eas
proprie beniuolentia est. Creature autem irra
tionales non possunt pertingere ad amanduꝫ
deum: nec ad cōmunicationē intellectualis ⁊
beate vite qua deus viuit. Sed diligit illas
amore concupiscentie inqꝫtuꝫ ordinat eas ad
rationales creaturas ⁊ etiam ad seipsum non
quasi eis indigeat sed pp suam bonitateꝫ ⁊ no
stram vtilitatem: concupiscimus enim aliqd
⁊ nobis ⁊ alijs. ¶ Tertia vitas ꝙ deus n̄ oia
equaliter diligit. Nam vt inquit Augustinus
super Joannem. Omnia diligit deus que fe/
cit ⁊ inter ea magis diligit creaturas rationa
les ⁊ de illis amplius que sunt membra vnige
niti sui: ⁊ multo magis ipsum vnigenitum su
um. Notandum tamen ꝙ cum amare sit vel
le bonum alicui: duplici ratōne potest aliquid
maius vel minus amari. Vno modo ex par/
te ipsius actus voluntatis qui est magis vel
minus intensus. Et sic deus nō magis quedā
q̄ꝫ alia amat: qꝛ oia amat vno ⁊ simplici actu
volūtatis ⁊ eodē mō se habēte. Alio mō ex pte
ipsiꝰ boni qd̄ quis vult amato. Et sic dicimur

aliquē alio plus amare:cui volum⁹ maius bo bum q̄z uis nō magis intensa voluntate. Et ħ mō necesse est dicere q̄ deus q̄dā alijs magis amat. Cuz eni amor dei sit cā bonitatis rerū nō esset aliqd aliud melius si de⁹ nō vellet vni maius bonū q̄z alteri. Sed nōnulli ꝓpter ea q̄ dicta sūt arguūt q̄ deus nō dz velle bonū magis vni q̄z alteri. Nā vt scribit ad Romanos ij.ca. Nō est acceptio psonarū apud deum:qđ verbū ponit.xxxij.q.iiij.ca.sicut. Et đ con.di. iiij:ca.nec quenq̄z. Et de prebendis ca.venerabilis. Et de iudicijs ca.nouit. Ad qđ rn̄det Alexāder de ales in.ij.volumine sūme.q̄ psonaꝝ acceptio cadere nō pōt in liberali gratuita ꝛ voluntaria distributione quorūcūq̄z bonorū sed tm̄ in debita ꝛ necessaria dispensatiōe. Si eni qs ex ꝓpa liberalitate largiri vellet aliquā pecunie quantitatē non pōt psonaꝝ acceptor censeri:q: potius vni q̄z alteri dederit:cū neq̄z in eo q accepit neq̄z in eo q nō recepit meritū aut precesserit aut existat vt sibi prefata pecunia donet. Sic ꝛ de⁹ bonitate sua diuersa atq̄z disparia creaturis cōtulit dona:sine psonarū acceptione. Quare aūt excellentius cōdiderit angelos q̄z hoies:hoies q̄z bruta:leones q̄z formicas:aqlas q̄z passeres ꝛ filia:nō interest nr̄a diiudicare:sed potius multimodā sapiaz illius extollere:bonitatē q̄z affluētissimā cōmēdare. ¶ Scōm dubiū fuit vtrū xp̄s magis dilexit ioannē q̄z petrū. Et q̄ sic.pz ex predictis Tn̄ posset quis obijcere q̄ deus illos magis diligit qui ipsū magis diligunt: sed petrus magis diligebat xp̄m q̄z ioānes. vn̄ Joannis ca. xxi.dixit iesus petro. Simon ioannis diligis me pl⁹ his. Quod nō sic quereret dn̄s nisi sciret q̄ petrus plus ceteris ipsū amaret: vt dic glosa.ergo videtur q̄ xp̄s magis debuit petꝝ diligere q̄z ioannem. Ad hoc respondet Bonauentu.di.xxxij.tertij libri. Q: hic est triplex modus dicendi quorum vnus facit ad explicationem alterius. Primus est ſm Augustinū super Joānem.viij.ait.q̄ est dilectio in signo exteriori ꝛ in effectu interiori. Si loquamur đ dilectione in signo exteriori magis diligebat xp̄s ioannē q: maiorē ei familiaritatem exhibebat. Si vo loquamur de dilectione q̄ztum ad interiorē effectū qui est effectus gr̄e: sic magis diligebat petrū:q: maius mun⁹ gr̄e illi dederat. Et si tu obijcias.q̄ de⁹ illi debebat maiora sig̃ dilectōis ondere quē magis diligebat ſm veritatē. Rn̄det Aug⁹ q̄ p ioannē ꝛ petꝝ significat duplex vita.p petrū actiua q̄ transit p ioannē ꝯtemplatiua q̄ manet. Vn̄ petro dictū est. Sequere me.de ioāne vo dr̄ Sic eum volo manere. Et qm̄ actiua laboriosior ꝛ fructuosior. Contēplatiua vo purior ꝛ iocūdior ad significandā drāz hui⁹ duplicis vite familiarius se exhibebat dn̄s ioāni q̄z petro. In cuius rei signū cōmisit ei matrē custodiendā:petro vo pastoralē curā. Et ex hoc dicit Aug⁹ q̄ petr⁹ erat melior:sed ioānes felicior. Ali⁹ ē modus dicendi ſm Bernardū.q̄ petrus dilexit feruentius ꝛ diligebat forti⁹. Joannes vo diligebat dulcius ꝛ diligebat familiari⁹. Tertius vo modus dicendi est. q̄ petrus magis diligebat deū in proximis. Joannes magis i se. Vn̄ petrus accepit curā regiminis.ioānes gr̄am cōtemplationis. Ideo Petrus efficaciorem habuit gr̄am ad laborē actionis: ioannes efficaciorem ad gr̄am contemplationis. ¶ Tertiū dubiū fuit vtrū xp̄s debuit ita intēse diligere ioannē. Ad qđ rn̄demus q̄ tria cōcurrerūt in ioanne que illum adeo amabilem xp̄o fecerunt.

Primū fuit etas.
Scōm virginitas.
Tertiū amabilitas.

Primū qđ fuit in ioanne quo xp̄s illū dilexit amore precipuo fuit etas. Secutus eni fuit saluatorē oim in etate tenera. Nā lz Piero⁹ dicat ad paulā de dormitione Blesille. Nunq̄z est sera ꝯuersio. Et Seneca in tragedijs:nūq̄z sera est ad bonos mores via. Tn̄ res est ad modū gratissima deo hoiq̄z satis vtilima ab ineunte ꝛ adolescenti etate bn̄ beateq̄z viuere. Ideo Trenoꝝ.i.ca. Jeremias ait. Bonum est viro cū portauerit iuguz ab adolescentia sua. Sicut ioannes dū esset adolescens vocatus a xp̄o cū iacobo suo fratre reliquit oia ꝛ illū ꝓtinus fuit secut⁹. Sciendū tn̄ in hac pte q̄ triplex fuit vocatio ioānis ſm Nicho.de lira in ꝓlogo in Joannē. Primo qn̄ vocatus fuit ad xp̄i noticiā aliqlē. Scripsit nā ipse.i.ca. Erat aūt andreas frater simonis petri vnus ex duobus qui audierant a ioanne ꝛ secuti fuerunt eū.s.xp̄m. Nomen itaq̄z alterius discipuli tacuit:q: mos est scribentiū tacere ꝓprias laudes:ꝛ de se sicut de alio loqui:qđ ioānes vt pz in plerisq̄z locis discipulū se tm̄ noiando obseruauit:ita ꝛ hic nomen suū nō expressit: tn̄ probabiliter creditur q̄ ipsemet fuerit cum andrea:q: circūstātias loci ꝛ temporis describit

qm̄ oīa p̄ntialiter vidit. Scd̄a vocatio fuit ad
xp̄i familiaritatē. de qua sic scribit Hieroꝰ in
prologo in Joannē. Hic est ioannes euange-
lista vnus ex duodecim discipulis dei qui vir
go electus est a deo: quē de nuptijs volentem
nubere vocauit dn̄s. Nuptie iste fuerunt ſm
cōmunē opinionē vt refert Nicholaꝰ de lira.
ille de quibus fit mentio Joannis. ij. ca. ꝙ fa
cte sunt in chana galilee: qđ probabile est. tum
q: nō legitur xp̄m alijs nuptijs interfuisse. tū
q: mater iesu erat ibi tanq̄ȝ in nuptijs nepotꝭ
sui. Tertia vocatio fuit ad apl'atum: qn̄ vt dr̄
Matthei. iiij. ca. Relictis rhetibus ⁊ patre pꝰ
xp̄m cūȝ fratre suo iacobo abijt. ¶ Scd̄m qđ
fuit in ioanne quare ⁊ xp̄s illū singulariter di
lexit fuit eius virginitas: hāc q̄ppe xp̄s sūme
colit ⁊ amat maxime propter tria.
Primo ꝓpter similitudinem.
Scd̄o propter magnitudinem.
Tertio ꝓpter pulchritudinem.
Primo diligit xp̄s virginitatem ꝓpter silitu
dineȝ. Est quippe similitudo amicitie causati
ua. Ideo oē aīal diligit simile sibi. virginitas
vero singulariter effulsit in xp̄o ⁊ in matre eiꝰ
virgine benedicta: quare ⁊ virgines amat.
Propter qđ Hieroꝰ ad filiā mauricij de cō-
mendatione virginitatis ita scribit. Ut virgi
nitatis meritū pateat ⁊ q̄ȝ digna sit deo mani
festius possit intelligi illud recogitet̄ ꝙ dn̄s ⁊
saluator noster cū ꝓpter humani generis sa-
lutem hoīem dignaret̄ accipere: nō aliū q̄ȝ vir
ginalem elegit vterū: virgineȝ habuit matrē:
virgo mansurꝰ in se viris: ⁊ in matre feminis
virginitatis p̄buit exemplū: hec ille. Scd̄o di
ligit deus virginitatē propter magnitudineȝ
Est quippe virginitas ipsa opus magnū ⁊ ar
duū: iō virgines amorem ostenduut ad xp̄m
ardentissimū: dum rem tam grandē pro ipso
aggrediunt̄. Ideo Hieroꝰ ad sacras virgines
de continentia virginali ait. Grande est ⁊ im
mortale ⁊ pene vltra naturā corporeā supare
luxuriā ⁊ concupiscentie flammaȝ adolescen
tie facibus estuantē. animi virtute restringe-
re: viuereq̄ȝ contra humani generis legem. de
spicere coniugij solatia: dulcedinē cōtemnere
liberoꝝ: ⁊ quecūq̄ȝ p̄ntis vite cōmoda sunt ꝓ
nihilo spe future beatitudinis cōputare: hec
Hieroꝰ. Tertio diligit xp̄s virginitatē ꝓpter
pulchritudineȝ. Ipsa nāq̄ȝ pulchrā ⁊ decoraȝ
facit aīaȝ. Ob qđ ecclesia cātat. O q̄ȝ pulchra
est casta generatio cū claritate. ¶ Tertium qđ
fuit in btō ioāne causa vt diligeret̄ a xp̄o ama
bilitas nūcupat̄. Amauit ipse xp̄m plusq̄ȝ oīa
tp̄alia bona: plus q̄ȝ patrē: imo plusq̄ȝ seipsum
qđ ostendit qn̄ cunctis dimissis ipsū solū hr̄e
voluit p̄rem dn̄m ⁊ magistruȝ. Inquit nanq̄ȝ
Seneca ad Lucillum. Si vis amari: ama. Et
Marcialis cocus. Miraris ꝙ nullus amet te
Ceciliane: iō: q: amas nullū: dilige carus eris:
decipiunt̄ ꝑfecto hi q a xp̄i amore sunt peni-
tus alieni: ⁊ presumūt aspirare ad illā felicita
tem: q nō nisi diligētibus ipsū est repromissa.
¶ Qualiter xp̄s ostendit amorē suū ioāni cō-
uersando secū familiarit̄ atq̄ȝ exaltando illū ⁊
cōmendādo sibi virginē mr̄eȝ. Capitulum ij.

SEcundū mysteriū cōtemplandū de amo
re quo xp̄s ioannē dilexit dr̄ ostensionis
In multis nanq̄ȝ ostendit xp̄s se ioannē dili-
gere: ⁊ precipue in tribus.
Primo in conuersatione.
Scd̄o in exaltatione.
Tertio in recōmendatione.
¶ Primo ostendit xp̄s ioannē se diligere in
cōuersatione familiari atq̄ȝ benigna. Ipsum
nanq̄ȝ habere voluit cū petro ⁊ iacobo in re-
suscitatōe puelle. vt scribit̄ Marci. v. ca. Ipm
cū prefatis duxit in montē Thabor. vbi trans
figuratus est. vt pȝ Matthei. xvij. Ipsū etiaȝ
ac petrū ⁊ iacobū habere voluit in sua societa
te dū ad orandū iminente passione processit:
vt dr̄ Matthei. xxvi. ca. Ipsū deniq̄ȝ in cena
permisit recūbere supra pectus suū sacratissi-
mū. vt asserit euangelij sui ca. xiij. ¶ Secūdo
ostendit xp̄s ioannē se diligere in exaltatione
Cantāt nāq̄ȝ ecclesia de ipso in epl'a p̄ntis so
lennitatis illud qđ scribit̄ Ecclesiastici. xv. ca.
Exaltauit illū apud proximos suos. Nam vt
ait paulus ad Ephesios. iiij. ca. Xp̄s dedit q̄s-
dam quidem apostolos: quosdam autem pro
phetas: alios vero euangelistas: alios autem
pastores ⁊ doctores ad cōsūmationem sancto
rū in opus ministerij. in edificationē corporis
xp̄i. Sed ioānes fuit apl'us cū apl'is vnus ex
duodecim. sicut notat̄ Matthei. x. ca. Fuit vir
go cū virginibus vt predictū est. Fuit ꝓpheta
cum ꝓphetis. Vn̄ Hieroꝰ ꝯ Jouinianū li. i.
ait. Uidit in pathmos insula in qua fuerat a
Domitiano principe ob dn̄i testimoniū rele-
gatus: apocalipsim infinita futuroꝝ mysteria
continentē. Apocalipsis idem est ꝙ reuelatio
quia ibi prophetico lumine scripsit ea que
futura erant: prout sibi fuerunt diuinitus re-

uelata. De hoc propterea Apocalipsis.i.ca. ipse
inquit. Beatus qui legit ⁊ qui audit verba ꝓ
phetie huius ⁊ seruat ea que in ea scripta sūt.
De hoc Hieroꝰ in ꝓlogo in Apocalipsim ait
Cū ꝑ verbū dei ⁊ testimoniū iesu xpi ioan
nes exilio in pathmos insulā portaret: illic ab
eodem apocalipsis preostensa describitur. vt
sicut in principio canonis.i.libri geneseos in-
corruptibile est principium prenotatū: ita ēt
incorruptibilis finis ꝑ virginē in apocalipsi
redderet dicens. Ego sum alpha ⁊ o: initiuȝ ⁊
finis. Et in epl'a ad paulinū Hieroꝰ ita scri-
bit. Apocalipsis ioannis tot habet sacramen
ta quot verba: parū dixi ⁊ pro merito volumi
nis laus oīs inferior est. In singulis enī vbis
multiplices latēt intelligentie. Fuit ioānes cū
doctoribꝰ doctor: p̄dicando ⁊ scribendo epl'as
canonicas. Et vocant canonice ſm Beltran-
duȝ.i. vniuersales: qr vniuersalē ecclesiā instru
unt. Nō enī fuerūt misse ad aliq̄s ꝑticulares
ecclesias. sic̄ ep'le pauli. Vel vocant canonice
i.regulares: qr fidē ⁊ mores astruūt. Fuit mar
tyr cū martyribus. Nā de Ephesō ductus est
romā ligatus ⁊ ibi flagellatus ⁊ tonsus ante
portam latinā missus fuit in doliū feruentis
olei: ꝓpter qd' tanq̄ȝ de ipsius martyrio festū
facit ecclesia sexta die Maij: lȝ de dolio sanus
exiuerit ⁊ illesus. Et quanq̄ȝ martyriū morte
ꝑficiat: nihilominus volūtarie ⁊ prompto aīo
ioānes ea pertulit que nāliter solent inferre
mortem: a qua preseruatus fuit diuino mira-
culo. Preterea exiliū est mors quedā ciuilis.
vt dicit Nicholaus de lira sup.xx.ca. Matth.
Et vt legit in ecclesiastica historia. Ioānes fu
it in pathmos insulā relegatus ⁊ metallo dā
natus: vt ibi forsitan secreta marmorū vel ter
ram foderet: aut alijs similibus deseruiret. vt
ait Aymo sup Apocalipsim. Qz aūt vere fue-
rit martir confirmari pōt ex verbo xpi Mat
thei.xx.ca. dicentis ad iacobū ⁊ ioānē. Calicē
quidē meū bibetis. vbi amaritudo passionis
designat. Fuit adhuc beatissimus ioānes cuȝ
euangelistis euangelista figuratus in Ezechi
ele ꝑ aquilā. qm̄ sicut aquila est ceteris auibꝰ
acutioris visus: ita ipse ī diuinis maius lumē
intellectus accepit q̄ȝ ceteri. Quare de ipso
Augꝰ ait. Si altius intonuisset totus mūdus
eum nō intellexisset. Et Gregorius super Eze
chielem. Ioannes per hoc ꝙ in principo ver-
bum: vidit etiam semetipsum transiit. Si enī
se nō transisset verbū in principio nō vidisset

Ipse nāq̄ȝ ineffabilē illā verbi diuini genera
tionē expressit cū dixit. In p̄ncipio erat verbū
Que vo in eius euangelio mirāda cōtineāt
longum esset retexere. ideo illa in hoc loco pre
termittimus. tm̄ concludimus ꝙ ioannis euā
geliū alijs merito est preferendū. Ideo Augꝰ
li.x. de ciui. dei ca.xxix. ait. Initiū sancti euan-
gelij cui nomen ſm ioannē. quidā platonicus
sicut a sancto sene simpliciano: qui postea me-
diolanensi ecclesie presedit epūs: solebamus au-
dire aureis litteris conscribendū: ⁊ ꝑ oēs eccle
sias in locis eminentissimis ꝓponendū esse di
cebat. ¶ Tertio xp̄s ostēdit se diligere ioānē
in recōmendatiōe. dū enī pendebat in cruce ⁊
matrem illam pijssimā querelantem audiret:
inspiceretq̄ȝ mestam ⁊ lachrymantē dixit illi.
O mulier ecce filius tuus. deinde discipulum
ioannē est allocutꝰ. Ecce inquit mater tua. O
singulare donū: de quo Ambrosiꝰ ait. Auctor
humani generis in cruce pendens pietatis of
ficia diuidebat. Persecutioneȝ ap'lis: pacem
discipulis: corpus iudeis: patri spiritum: vir-
gini paranimphū: latroni paradisum: pecca-
toribus infernū. xp̄ianis penitentibus veniā
legauit. Et Crisosto. in sermone de passione.
Tu o ioannes sancte ad hoc eligeris: vt mi-
nistres ⁊ obsequaris marie ea dilectione qua
filius: ea obedientia qua discipulus: ea subie-
ctione qua minister ⁊ famulus: petro cōmen-
datur ecclesia: tibi maria: illi tumultuosa nego
tia: tibi pacifice ⁊ quieta. Et petrus Damianꝰ
in quodā sermone. Cōmiserat dn̄s petro cla-
ues ecclesie: delegāuit ioanni custodiaȝ marie
Maria mater xpi: Ecclesia mater xp̄ianorum
dicit dn̄s petro. Tibi dabo claues regni celoꝝ
Nunquid beata maria celum non fuit in cu-
ius vtero tota diuinitatis plenitudo perman
sit? Hic archangelo gabrieli ad custodiaȝ ma
tris dn̄i socius est datus: vt ⁊ ille intactam
virginem inuisibiliter custodiret: ⁊ iste forin-
secus fragilitati feminee obedientie sue mi-
nisterium exhiberet. Quantoq̄ȝ familiarior
cum matre verbi conuersatur: tanto vicinior
verbo inuenitur. Et qm̄ ab ipsa veritate ma-
rie dictus est filius: quadā speciali gratia fra-
ter est saluatoris: hec ille.

¶ Qualiter ioannes miraculis coruscauit: ⁊
quid tenendum: an sit mortuus: qui tamen in
celo est gloriosus. ¶ Capitulum.iij.

TErtiū mysteriū ꝯtemplandū de amore q̄
xp̄s ioannem dilexit: dicit conclusionis

In fine amor ille iesu xp̄i conclusus ac termi-
natus est precipue in tribus.
Primo in miraculosa coruscatione.
Scd̄o in felici consūmatione.
Tertio in superna glorificatione.
¶ Primo quidē amor xp̄i ad ioānem exhibi-
tus conclusus fuit in miraculosa coruscatiōe:
ꝙplurimis eni signis ⁊ miraculis claruit Ro
me vt predictū est positus in dolio feruentis
olei: diuino miraculo illesus seruatus est: non
tā ꝑpterea nō meruit coronā martyrij. Vn̄
Aug⁹ in li. de nuptijs ⁊ concupiscentia inqt.
Nō impar meritū est in ioāne qui nō est pas-
sus ⁊ in petro qui passionē sustinuit: post occa
sionē Domitiani dum ab insula pathmos re
dijt ephesū: Drusianā deuotissimā dn̄az que
mater erat pauperū ⁊ ioānis hospita: reperit
mortuā ⁊ in pheretro positā quā deferebant
vt sepelirent. deposito vo pheretro dixit illi.
Dn̄s me⁹ iesus xp̄s suscitet te drusiana. Sur-
ge ⁊ vade in domū tuā ⁊ para mihi refectio-
nem. Statim illa surrexit ita vt sibi videret ꝙ
de somno excitasset eam. Ibi Cratonē phm
⁊ duos ditissimos iuuenes ꝯuertit ad xp̄m vi
so miraculo ꝙ gēme q̄ sparse erāt in pulueres
orante ap̄lo fuerunt reintegrate. Ibi iuuenē
qui mortuus efferebat: ad preces matris susci
tauit a mortuis. Orante ap̄lo templū diane a
quo oēs exierant: corruit. ⁊ diane imago peni
tus destructa fuit. Venenū sibi ꝓpinatū ab
Aristodemo ydolorū pontifice: qd̄ ⁊ duos bi-
bentes prius extinxerat facto signo crucis abs
qz aliq̄ nocumento bibit: illosqz mortuos orō
ne sua ⁊ tunica eius ab Aristodemo sup cor-
pora posita reuocauit ad vitā. Hec ⁊ alia plu
rima fecit vt latius scribit in Ecclesiastica hi
storia: ēt vt narrat Isido⁹ in li. de vita ⁊ obitu
sctōrū: quare asiā ecclesijs repleuit: ⁊ pp̄los ad
fidem xp̄i cōuertit. ¶ Scd̄o amor xp̄i erga io-
annē cōclusus fuit in felici cōsūmatione. Vn̄
eni senuisset in operibus bonis essetqz annorū
nonagintanouē: anno videlicet imperij Tra-
iani scd̄o: apparuit ei dn̄s dicēs. Veni dilecte
mi ad me: qz tp̄us est vt in mensa mea cū tuis
fratribus epuleris: dn̄ica itaqz veniente die
vniuersus pp̄ls ꝯuenit in eccl'ia q̄ fuerat ipsi⁹
noīe fabricata: q a primo pullorū cantu predi-
cauit: hortans oēs vt in fide essent stabiles ⁊ i
mādatis dei feruentes. Post hec foueā qdra
tā iuxta altare fieri fecit ⁊ terrā extra eccl'iam
iactari: descendēsqz in foueā expansis ad deū
manibus dixit. Inuitatus ad cōuiuiū tuū dn̄e
iesu: ecce venio grās agens qz dignatus es me
ad tuas epulas inuitare. Cumqz orōnē finisset
tanta lux sup eū emicuit vt nullus in eū respi
cere potuit. Recedente āt lumine nil aliud in-
uentū est nisi māna. Ex quo pleriqz dubitare
solent vtrū ioānes fuit mortuus. Et quidā di
cunt ꝙ nō: sed qd̄ translatus fuerit simul cum
aīa ⁊ corpe ad empirreū celū ⁊ gloriā beatorū
sicut ēt si nō peccasset Adam fuissent absqz mor
te translati hoīes cū aīa simul ⁊ corpe ad cele-
stē illā patriā. Sed hec opinio ideo videt sta
re nō posse: qz xp̄s adhuc virginē matrē a lege
mortis excipere noluit: cū statutū sit hoīb⁹ se-
mel mori. Alij vo opinant ipsū in paradisum
terrestrē translatū esse. Tpe vo antixp̄i inde
educet ⁊ fideles confirmans ac eis predicans
ab ipso antixp̄o occidet. Vn̄ Theophilus dixit
Xp̄s nō negauit ioannē moriturū. Nā quicqd
orit morit. Sed dixit volo eū manere vsqz ad
finē mūdi: ⁊ tunc ꝓ me martyriū patiet. Nō-
nulli vo tenent eū esse defunctū ⁊ aiam eius
cū ceteris ap̄lis in celestibus regnis gaudere
cū xp̄o. Corpus vo eius in loco quidē hoībus
ignoto: deo āt cognito reseruari. Sic de moy
si corpe credendū ē. Pōt qdē deus in aliq̄ sibi
noto loco nobis āt ignoto: aut p angelorū mi-
nisteriū: aut p aliū modū corpori dilecti sui ex-
hibere honorē ꝓut decet tm̄ suū dilectū hr̄e
Quare āt diuina ꝓuidētia corpus dilecti sui
iudicauerit occultandū: nō est nobis discutiē
dū sed inī diuina secreta cōnumerandū. Sūt
⁊ alij qui dicunt ipsū adhuc viuere ⁊ dormire
latenter sub terra: Ad qd̄ mouent triplici rōe.
Primo qz xp̄s dixit de ipso: sic eū volo mane-
re donec veniā. Ex quo exijt sermo inter fr̄es
ꝙ discipulus ille nō morit. Scd̄o aiunt isti ꝙ
est simile de moyse q viuit sub terra: tū qz se-
pulchrū eius nō inuenit. Tum qz in transfigu
ratiōe xp̄i cū helia q mortuus nō est viuus ap
paruit. Tertio suā opinionē roborant qz in se
pulchro ioannis māna scaturire vr̄ ad modū
arenule sicut i fōtib⁹ fieri ꝯsueuit qd̄ euenire
asserunt flatu ⁊ anhelitu dormientis. Sed ista
sic opinantibus obuiat Aug⁹ dicens. cur xp̄s
eius discipulo quē pre ceteris ꝓ magno mune
re dilexit: tā longum donauit somnū cum bea
tum petrū per ingentis martyrij gloriam one
re carnis absorbuerit: Ad verbum autem xp̄i
sic eum volo manere dicit ꝙ intelligendū est
qz ioannes non debebat sequi xp̄m moriendo

morte violẽta. Ideo cũ dixisset Petro sequere
me. s. ꝑ martyriũ ad me venies. Petrus inter
rogauit xp̃m de Ioãne: hic aũt quid. At iesus
dixit. Quid ad te: tu me sequere. Istũ sic volo
manere donec veniã: nõ ad iudiciũ: sꝫ ad aĩam
eius de corpe educẽdã. Vñ in euangelio scribi
tur nõ dixit iesus nõ morit̃. De moyse falsum
est ꝙ viuat. Nã Deuterono. vltimo. ca. scribit̃
Mortuus ẽ moyses seruꝰ dñi in terra moab
iubente deo ⁊ sepeliuit cũ in valle terre moab
ↄtra fogor: ⁊ nõ cognouit hõ sepulchrũ eius
vsqꝫ in presentẽ diẽ. Moyses centum viginti
annoꝝ erat qñ mortuꝰ est: nõ caligauit oculus
eius: nec dentes illius moti sunt. Fleueruntqꝫ
eũ filij isrl' in campestribus moab triginta die
bus. Et Iosue ca. j. scriptũ est. Factũ ẽ vt post
mortẽ Moysi serui dei loqueret̃ dñs ad Iosue
filium Nun ministrum Moysi ⁊ diceret ei.
Moyses seruus meꝰ mortuꝰ est: surge ⁊ trãsi
iordanẽ istũ tu ⁊ oĩs populus ⁊c̃. Qualiter aũt
apparuit in transfiguratione xp̃i: diximus ple
ne in sermone de ipsa transfiguratiõe: ⁊ quare
sepulchrum eius absconditũ fuit scripsi in ser-
mone de blasfemia in quadragesimali nostro.
ne. s. iudei circa corpꝰ eius idolatriã exercerẽt.
De mãna ibi scaturiẽte dicit Augꝰ. ꝙ põt cẽ
a deo vt mors Ioãnis sic ꝓciosa cõmendetur.
Tenet itaqꝫ Augꝰ. ꝙ Ioãnes sit mortuꝰ ⁊ aĩa
eius a suo corpe sepata. Idẽ videt̃ sentire Hie
ronymꝰ q in ꝓlogo in Ioãnem ait. Hic ẽ Io
annes qui sciens supuenisse diẽ recessus sui: cõ
uocatis discipulis suis ĩ epheso ꝑ multa signo
rum experimenta promens xp̃m: descendit in
defossum sepulture sue locũ: factaqꝫ oratione
positus est ad patres suos tã extraneus a do
lore mortis q̃ꝫ a corruptione carnis inuenitur
alienꝰ. Et si qs obstaret ꝙ in his verbis Hie-
ronymꝰ dicit Ioãnem extraneũ a dolore mor
tis: ergo videt̃ ꝙ non sit mortuus. Rñdemus
ꝙ nõ ita sonant verba Hieronymi. Nã in ꝓ
logo in apocalipsim idẽ ita scripsit. Hic ẽ Io-
annes qui sciẽs supuenisse sibi diẽ egressiõis
de corpe: cõuocatis in epheso discipulis descẽ-
dit in defossum sepulture sue locũ: orationeqꝫ
cõpleta reddidit sp̃m tã a dolore mortis factꝰ
extraneꝰ q̃ꝫ a corruptione carnis noscitur alie
nus. Dicit ergo ꝙ sciuit supuenisse diẽ egressi
onis de corpe: ⁊ ꝙ reddidit sp̃m: per que verba
expresse fatet̃ illũ esse mortuũ. Ideo cuꝫ asserit
eũ factũ extraneũ a dolore mortis: denotat ꝙ
in sepatione anime a suo corpe nullũ sensit do
lorem. Insup ⁊ ꝙ eius corpus sit ab incinera-
tõe ꝓseruatũ vl' abscõditũ icorruptũ vsqꝫ ĩ diẽ
iudicij. Vl' vt magis pie credere possumꝰ iteꝝ
aĩe reunitũ atqꝫ ↄlatũ ad celũ empirreũ vbi cũ
xp̃o ⁊ virgine matre gloria tã aĩe q̃ꝫ corporis
gaudet. ¶ Tertio amor xp̃i ad Ioannẽ conclu
sus fuit in supna glorificatione. Sicut enĩ ma
gnuꝫ fecit cũ meritis in eccl'ia militãte: ita ma
gnificauit cũ in beata gloria. Sꝫ qr illius men
suram inuestigare nõ possumꝰ tñ id cõsidere-
mus ꝙ beatissimi Ioãnis gloria ꝓeminet ma
gnitudini ⁊ potẽtie quorũcunqꝫ regũ ⁊ impe-
ratoruꝫ huius mũdi: qm̃ Ioãnes in eternũ vi
uit gloriosus cũ xp̃o: illorũ vero memoria pe-
rijt cũ sonitu. Quidnã amplius de diuitijs: de
delitijs: de magnificẽtijs: ꝺ põpa: de famulatu
de fama: de ꝓstãtia illoꝝ ipatoꝝ q tp̃e Ioãnis
euangeliste clarissimi fuerũt in orbe. O infelix
humana ↄditio. O labilis humane vite decur
sus. Impauit Tiberius post Octauianũ ãnis
vigintitribꝰ: quo regnãte anno vt puto quin-
todecimo sui imperij: Ioãnes factus ẽ aposto
lus xp̃i: ⁊ nihilominus mortuꝰ ẽ. Gayus galli
gula post ip̃m impauit annis fere quattuor et
mortuus ẽ. Claudius successit huic ⁊ cũ impe
rasset annis fere quattuordecim mortuus est
veneno extinctꝰ fraude vxoris. Nero sumpsit
imperiũ regnauitqꝫ annis tredecim: mensibꝰ
octo: ⁊ seip̃m interficiens mortuꝰ est. Galba
illi successit ⁊ dũ imperasset mensibus septem
ab Ottone occisus mortuus est. Otto inuasit
imperiũ ⁊ metu vitellii se occidens mortuꝰ est
Vitellius impare volẽs a militibus Vespasia
ni pugnando occisus ẽ. Fuitqꝫ impiuꝫ Galbe
Ottonis ⁊ Vitellij circiter mẽses decẽ ⁊ octo
⁊ sicut ꝓdictũ est mortui sunt. Vespasianꝰ ĩ im
periuꝫ sublimatus cũ imperasset annis decem
mortuus est. Titus filius eiꝰ imperauit annis
duobus ⁊ mortuꝰ est. Domitianus frater Ti-
ti impauit annis quindecim: mensibꝰ quinqꝫ:
qui edificauit templũ Pantheon: ⁊ Ioanneꝫ
ĩ doliũ feruentis olei iussit poni. Anno xp̃i no
nagesimosexto: tandẽ a suis cubiculariis occi-
sus ẽ. Nerua secutꝰ ẽ q impauit anno vno: mẽ
sibus quattuor ⁊ mortuꝰ est. Traianꝰ impium
suscepit ⁊ cũ regnasseꝫ annis decẽ ⁊ nouẽ: ⁊ mẽ
sibus sex mortuꝰ ẽ. Quid ex his remãsit nisi ci
neres ⁊ vermes. At Ioãnes vsqꝫ ad scdꝫ Tra
iani annũ impauit vitijs vt ab eo discederent
regnauit in decore virtutũ: seruauit ꝓcepta sui
dilecti magistri: cõtempsit mundũ spreuit ter-

rena:tpalia queq̃ deiecit:tulit patienter aduer
sa. Et tandē in senectute bona migrauit ad ce/
los. Ibi nūc fruit̃ eterna pace. Ibi exultat cum
angelis sanct̃. Ibi possidet omne bonū ciusq̃
memoria facta ē sēpiterna. Ibi deniq̃ ꝓ suis
deuotis iterpellare nō cessat. Quē deprecemur
oēs vt ꝓ nobis itercedat apud xp̄m dn̄m oim
⁊ suā benignissimā matrē quaten⁹ in hoc secu
lo digni efficiamur gr̄a dei. ⁊ in futuro beatitu
dinem illā possideam⁹ que ē ipe de⁹: qui viuit
⁊ regnat in secula seculorum. Amen.

¶ Sermo trigesimussextus de sancto Jacobo
maiore filio Zebedei ⁊ fr̄e Joānis euāgeliste.

VIdit alios duos
fratres Jacobū Zebedei ⁊ Joānez
fratrē eius in naui cū Zebedeo pr̄e
eoꝝ reficientes retia sua ⁊ vocauit
eos. Scribunt̃ hec verba originalit̃ Matthei.
iiij. ca. In toto terraꝝ orbe beatissimus apl̄us
Jacobus colit̃ a cūctis fidelib⁹ deuotiōe feruē
tissima: qm̄ sicut meritis apud dn̄m magn⁹ in/
uentus ē: ita ei⁹ patrociniū exposcētibus beni/
gnus ac liberalissim⁹ inuenit̃. Ipe ē q Jacob⁹
maior vocat̃ sicut ⁊ alter minor qd̄ iō fit q2 pri
or illo a xp̄o vocatus ē. Insuꝑ ad maiorē fami
liaritatē admissus fuit vt p̄dictū est de Joāne
euāgelista: ⁊ inter apl̄os prim⁹ martyriū susce
pit: celesteq̃ regnū intrauit. Quia h̄o ecclesia
festū illi⁹ solenniter celebrat: decet nos quantū
possum⁹ cū dei adiutorio laudib⁹ eius insistere
quē iō xp̄s ad apl̄atum assumpsit vt clarus fie
ret virtutib⁹ atq̃ signis. Quare de ipso in pre
senti sermone dicem⁹ de quo tria mysteria ꝓ/
ponimus contemplanda.

Primū dicit̃ diabolice superationis.
Secundū virtuose tollerationis.
Tertiū gratiose auxiliationis.

¶ Qualiter beat⁹ Jacob⁹ suꝑauit diabolicas
artes: ⁊ quō p̄ōt diabol⁹ humana corꝑa mole
stare ⁊ visibiliter apparere ac transfigurare se
in angelum lucis. ¶ Capitulum. j.

PRimū mysteriū ɔtēplandū de beato Ja/
cobo dicit̃ diabolice suꝑationis. Nā dia/
bolicas artes xp̄i virtute deuicit: vt eni scribit̃
Matth. x. ca. Cōuocatis iesus. xij. discipulis su
is dedit illis ptāte spirituū imūdoꝝ vt eiicerēt
eos: qualiter h̄o Jacobus demones expugna
uit ex legenda ipius colligere possum⁹. vbi sic
habet̃. Post ascensionē dn̄i dū Jacobus ꝑ iu/
deam ⁊ samariā predicasset in hispaniā tandē
venit: s3 dū ibi nil ꝓficere se videret ⁊ tm̄ nouē
ibi discipulos acquisiuisset duos ex illis causa
predicandi ibi reliquit: ⁊ alios septē secū assu/
mens iteꝝ in iudeā abijt. Cū ergo ibi verbum
dn̄i p̄dicaret: magus qdā3 noīe Hermogenes
ad instantiā phariseoꝝ discipulū suū noīe File
tum ad Jacobū misit vt ipm̄ Filetus corā iu/
deis ɔuinceret q̄ sua predicatio falsa cēt: at vbi
ille Jacobū vidit audiuitq̃ docentē atq̃ inspe
xit sig̃ ⁊ miracula q̄ dn̄s faciebat ꝑ eū corde cō
pūct⁹ ad Hermogenē redijt ɔtestās se discipu
lū Jacobi velle fieri ꝑsuadēs vt idē Hermoge
nes faceret. S3 ꝓpterea indignat⁹ Hermoge
nes arte sua magica ita eū imobile3 fecit vt se
nullatenus mouere poss3 dicēs. Videbimus si
Jacob⁹ tu⁹ te saluet. Qd̄ cū Filetus Jacobo ꝑ
puerū nūciasset: misit ad eū Jacobus sudariu3
suū dicēs. Accipiat sudariū ⁊ dicat: dn̄s erigit
elisos: dn̄s soluit cōpeditos. Statimq̃ vt de
sudario tactus ē solut⁹ a vinculis magicis ar/
tibus Hermogenis insultauit: ⁊ ad Jacobu3
ꝓperauit. Iteꝝ Hermogenes demones aduo
cauit p̄cipiens vt ip̄3 Jacobū vinctū cū Fileto
ad se adducāt. Qui veniētes ad Jacobū i aere
vllulare ceperūt dicētes. Jacobe apl̄e miserere
nobis q2 satis ardemus. Misit nos Hermo/
genes ⁊ mox vt ad te venim⁹ angelus dei nos
molestare nō cessat. Quib⁹ Jacob⁹. Dimittat
vos angelus ⁊ ad Hermogenē redite eūq̃ ad
me vinctū adducite sed illesum. Qd̄ illi ꝓtinus
cōpleuerūt vinctūq̃ adduxerūt ad Jacobum:
quē a Fileto fecit exsolui: nō sinens diabolos il
li nocere. Dixitq̃ illi: perge quo vis ⁊ tua vte/
re libertate: q2 nemo inuitus bene agit. At ille
mutatus in alteꝝ virū veniā humiliter postu/
lauit. Acceptoq̃ p̄ timore demonū baculo Ja/
cobi perrexit ad domū ⁊ oēs libros artis ma/
gice ad apl̄m cremand[o]s adduxit. Quos tamē
Jacob⁹ in mare proijci fecit. Itaq̃ Hermoge
nes de cetero apl̄o adherēs virtutib⁹ plurimis
floruit. Propter ea que dicta sūt tria dubia de
demonibus sunt aperienda.

¶ Primum vtrum demones possint huma/
na corpora molestare.
Scd̄m vtrū possint hoībus visibilit̃ apparere.
Tertiū vtrū peccet q adorat diabolū cū se trās/
figurat in angelum lucis.

¶ Ad primū dubiū dicimus: q̄ cū ꝑmittit de⁹
possunt demones humana corꝑa multimode
ꝑturbare etiā ⁊ mortē inferre. Qd̄ exēplis cla/
rissimis demonstram⁹. Scribit̃ nanq̃ Thobie

vj.ca. ꝙ Sara fuit successiue tradita septez vi/
ris quos oẽs occidit demoniuz. Et Job.ij.ca.
Egressus sathan a facie dñi ꝑcussit Job vlcere
pessimo a planta pedis vsqꝫ ad verticẽ ei⁹. Et
Matth.xv.ca. Filia chananee male a demonio
uexabaẗ. Et Matth.xvij.ca. Xp̄s eiecit demo/
nium a puero q̄ lunaticus erat: ⁊ sepe cadebat
in ignẽ ⁊ crebro in aquã: ⁊ curatus ẽ puer ex il
la hora. Et Luce.xj. ⁊ Matthei.xij. Erat iesus
eijciens demoniũ ⁊ illud erat mutũ: ⁊ cũ eiecis/
set demoniũ locutus ẽ mut⁹. Criso⁹. ait. Qꝛ de/
mon fecerat illũ hoiem mutũ: surdũ: ⁊ cecum.
Ideo demone abiecto sanatus ẽ. In vitis patꝝ
legiẗ de beato Antonio. ꝙ dum in quodã tu/
mulo latitaret multitudo demonũ adeo illum
lacerauit ꝙ a discipulo ei⁹ quasi mortu⁹ inuen
tus est: ab eoqꝫ inde asportatus humeris pro/
prijs: cũ nocte ad se redijsset a p̄fato discipulo
ad eundẽ locum asportari se fecit. Qui cum ex
dolore prostratus iaceret ex virtute animi ad
conflictum demones excitabat: quem illi ite
rum verberibus crudelissimis affecerunt. Tũc
subito splendor maxim⁹ ibi apparuit: ⁊ demo/
nes cunctos fugauit. Antoni⁹ aũt ꝯtinuo sana
tus est. Ibiqꝫ xp̄m adesse intelligens ait. Vbi
eras bone iesu: vbi eras? Quare a principio nõ
affuisti vt me adiuuares ⁊ vulnera mea sana/
res. Cui dñs: Antoni hic eram sꝫ expectabam
videre certamẽ tuũ. Nũc aũt quia viriliter di/
micasti in toto orbe faciã te nominari. De san
cto Dominico scriptũ est in sua legenda ꝙ exi
stente ipo Bononie cũ f̃res iã ad dormiendũ
iuissent: quidã ꝯuersus a diabolo vexari cepit:
qḋ cuꝫ frater Ranerius lausanensis magister
eius audisset: beato Dominico studuit indica/
re qui ad eccl̃iam ante altare ipsum portari p̄/
cepit: vbi cũ vir a decẽ fratrib⁹ fuisset adduct⁹
btũs Dñicus diabolo dixit. Adiuro te miser
vt dicas mihi quare vexas creaturã dei ⁊ quõ
huc itrasti. Qui r̃ndit: vexo illũ qꝛ heri bibit in
ciuitate sine licẽtia nõ adhibito signo crucis.
Qḋ postmodũ cõpertuꝫ est verꝝ fuisse. Ad ora
tionẽ vero beati Dominici campana ad matu/
tinum pulsante: diabolus ab illo discessit. Re/
fert Ambrosi⁹ qui passionẽ beate Agnetis de/
scripsit ꝙ filius prefecti volens illi vim infer/
re ⁊ violenter illã opprimere: prefocatus a dia
bolo expirauit. In vita etiã sanctoꝝ Simpli/
cij Faustini ⁊ Beatricis habeẗ ꝙ Lucreti⁹ pre
fectus q̄ ipsaꝫ beatricẽ sororẽ Simplicij ⁊ Fau
stini renuentẽ idolis imolare precepit suffoca/
ri: a diabolo arreptus ⁊ ꝑ tres horas vexatus
mortuus est. De Zoroastre vero bacirianoruz
rege qui qñ natus ẽ risit vt ait Solinus ⁊ Au
gustinus li.xxj. de ciui. dei ⁊ magicas artes in
uenit ƀm Isidoꝝ li. ethimo. viij. scdm aliquos
teneẗ ꝙ lꝫ bello fuerit a Nino deuict⁹: tñ a de/
mone quẽ importunus frequentabat occisus
est. Sufficiant iã que dicta sunt: ad intelligen/
dum ꝙ nisi dei manu potestas diaboli arceaẗ:
multimoda potest humãis corporib⁹ nocumẽ
ta inferre. Quandoqꝫ vero sinit illũ de⁹ talia fa
cere vel ad sue glorie manifestationẽ sicut eue/
nit in illis q̄ vexati suo noie ⁊ sanctoꝝ meritis
liberanẗ. Vel ad bonorũ exercitationẽ atqꝫ il/
lorum pacientie cõmendationẽ: sicut factũ est
in Job ⁊ Antonio. Vel ad iniquoꝝ vindictaꝫ
⁊ punitionẽ sicut cõtigit illis quos demoniuꝫ
interfecit. Nã vt inquit Tho. p̄ma pte. q. cxiiij.
arti.j. demones impugnant hoies dupliciter.
Vno modo inducẽdo ad peccatũ ⁊ sic nõ mit/
tuntur a deo sed aliquãdo ꝑmittunẗ scdm dei
iusta iudicia. Aliqñ impugnant homines pu/
niendo ⁊ sic non tm̃ permittuntur: sed etiam
mittuntur a deo: pena enim refertur in deum
sicut in primum actorem. Et tamẽ demones
ad puniendum missi alia intentione puniunt
q̃ꝫ mittantur. Nam ipsi puniunt ex odio vel
inuidia: mittuntur aũt a deo propter eius iusti
ciam. Et licet possint vt iam tactum est huma
na corpora ledere: non tamen tanta est illorum
potestas vt valeant corporis liniamẽta in mẽ
bra brutorum animalium transformare: de q̃
materia plene dictum est in tractatu de timo/
re iudiciorum dei in sermone de bello demonũ
⁊ hominum. ¶ Secundum dubiũ fuit vtrum
demones possint hominibus visibiliter appa
rere. Et ad hoc respondeo q̇ sinente deo appa/
rent qñqꝫ in assumptis corporibus: qḋ etiam
ex illis que diebus nostris euenerunt probare
possumus. Nam anno dñi. Mcccclxvij. dum
eram apud Albẽgam in prouincia ianue affui
examinationi quarundam mulierum que ma
lefice putabantur: audiuiqꝫ ex ore illarum qua
liter demones familiares habebant qui eis ap
parere consueuerunt in humana effigie ⁊ mul
ta verisimilia de eorum cõmercio retulerunt.
In ꝓuicia sancti Francisci apud noceriã fuit
alia mulier Santucia noie que multa secreta
hominib⁹ reuelabat. Construxerat vero sibi do
mũculam extra cõem habitationẽ in p̄dio suo
in q̃ duo sui filij cõmorabãẗ in tẽtorijs vt ve/

nientib⁹ ad matrē venderēt vinū ꝛ alia neces/saria. Quidā aūt rusticus dū pecuniā in pāno ligatā perdidisset ad eā se ꝓtulit. Ibiqꝫ hospitatus vt mane a Santucia de sua pecunia informaretᷣ. Media nocte audiuit extra tuguriū Santuciā cū alio loquētē: ille diabol⁹ erat: nāꝫ surrexit rusticus ꝛ caute explorans q̄ nā hec/forent: vidit Santuciā denudatā: audiuitqꝫ illā dicentē: vbi ē pecunia huius rustici. Ad q̄ vba audiuit diabolū respondentē: lꝫ illū oculis nō videret. Pecunia isti⁹ ē in vētre porci sui q̄ cecidit dū erat in stabulo ꝛ porcus ibi comedens cū alijs imundicijs illā deglutiuit: dicas tñ ei q꞉ vxor eius furata ē vt sic discordia seminetᷣ inter vxorē ꝛ ipm. Statim rusticus inde discessit ꝛ concito gressu ad ꝓpria festinās porcuꝫ suū interfecit: in cuius visceribus pecuniā perditam inuenit: deinde perusiū se ꝓtulit maleficam accusauit: q̄ ad iudicū deducta: ꝛ de suis cōuicta scelerib⁹ igne crēata ē. ¶ Tertiū dubiū fuit vtrum peccet q adorat diabolū cū se trāsfigurat in angelū lucis. Ad qđ ita dicit dñs Bonauen. in. iij. di. ix. ar. j. q. vj. ꝙ honor latrie pōt aduersario xp̄i dupliciť exhiberi: aut simpliciť aut sub cōditiōe. Si simpliciter dico ꝙ nō pōt esse sine peccato: offertur eni cult⁹ latrie alteri q̄ꝫ deo: ꝛ iō est ibi peccatū idolatrie: nec excusatur rōne ignorātie. Habet eni hō triplex adiutoriū p qđ pōt errorē deuitare. Primū ē remedium admonitionis sacre scripture q̄ dicit ꝙ multi venturi sunt in noīe xp̄i mēdaciter. Secundū ē remediū sctē oratiōis qua ad deū debet hō recurrere vt cor ei⁹ illuminet. Tertium est suspensio credulitatis sue. Nō eni debet hō oi spūi credere sꝫ ꝓbare si ex deo sunt. Qui eni cito credit in talib⁹ leuis ē corde: ꝛ fortassis inflatus in corde ad tales visiones ꝛ reuelatiōes idoneū se eē existimat: vñ tales apparitiones potius sunt formidāde q̄ꝫ desiderāde. Narratᷣ eni de quodā sctō patre ꝙ cū ei diabol⁹ in specie xp̄i apparuisset: ille clausis oculis dixit se in hac vita nolle xp̄m videre. At diabol⁹ ei⁹ humilitate confusus statum euanuit. Econtra de pluribus dicitᷣ q se ad visiones idoneos reputauerunt ꝛ desiderauerūt ꝙ in multas insanias ꝛ errores p̄cipitati sunt. Et ideo si simpliciť adorat qs xp̄i aduersariū nō excusatᷣ a peccato etiā si credat ipsū eē christū. Si etiā adoret sub conditione hoc pōt eē dupliciter: aut q꞉ est illa conditio habitualiter aut actualiter ꝯsiderata siue opposita. Si actualiter sic ñ adorat ipꝫ luciferum: sꝫ magis christū qā nō stat oro nisi stante ꝯditiōe ꝛ ad cū refertᷣ adoratio ad quē referturadorationis ipletio vel intētio. Si aūt illa ꝯditio sit sub ꝯditiōe habituali. H mō nō sufficit ad vitandū peccatū idolatrie respectu hui⁹ apparitiōis siue trāsfiguratiōis: sufficit tñ respectu sacramenti altaris. Nā talis trāsfiguratio ē insolita. Et ideo nō debet ad eā precipitanter seq adoratio: sꝫ cū maturitate ꝛ p̄cuia oratiōe. Sꝫ ꝯsecratio hostie ē ꝯsueta: iō sufficit ꝙ adorans i habitu hāc habeat ꝯditionē videlicet si ꝯsecratio sit debito mō facta. Vñ pauci vel nulli fideles in hac adoratiōe peccāt. Omnes enim accedunt cū conditione ista.

¶ De felici martyrio beati Jacobi ad qđ concurrit sanitas paralitici ꝛ conuersio Josie atqꝫ sepulture miraculosa dispositio. Capitulū. ij.

Secundū mysteriū ꝯtēplandū de btō Jacobo dicitᷣ virtuose tolleratiōis. Nā pro christo martyriū capitis obtrūcatione sustinuit: circa qđ tria ꝑuilegia ꝯsideremus.

Primū fuit paralitici sanatio.

Scdm Josie conuersio.

Tertiū sepulture dispositio.

¶ Primū ꝑuilegiū fuit paralitici sanatio. Cū eni iussu Herodis ad decollandū duceretᷣ qdā paraliticus in via iacens ad eū clamauit vt sibi sanitatē cōferret. Cui Jacobus ait. In noīe iesu christi ꝓ cui⁹ fide ducor ad decollādū exurge sanus: ꝛ bñdic creatorē tuū: q statim sanus fact⁹ surrexit ꝛ dñꝫ bñdixit. ¶ Scdm ꝑuilegium fuit Josie ꝯuersio. Is eni funem in collo eius miserat illūqꝫ trahebat: q viso miraculo paralitici ad pedes Jacobi se ꝓstrauit ꝛ veniā petēs xp̄ianū fieri se postulauit: qđ cū vidisset Abiachar pontifex sibi dixit: nisi nomē christi maledixeris cuꝫ ipso Jacobo ꝺcollaberis. Cui Josias. Maledict⁹ tu: Nomē aūt dñi nr̄i iesu christi sit bñdictū in secula. Tūc Abiachar os eius pugnis cedi iussit ꝛ missa de eo legatione ad Herodē ipetrauit vt cū Jacob decollaretᷣ. Cū aūt decollari deberēt Jacobus a spiculatore lagenā aque petijt ꝛ ibidē Josiam ꝓtin⁹ baptiçauit: ꝛ statim capitis obtrūcatione martyrium ꝯsūmauit. Decollatus ē aūt beat⁹ Jacobus. viij. kal. aprilis. in annūciatione domice et viij. kal. augusti. in cōpostellā trāslatus: ꝛ tertio kalēdas ianuarij sepult⁹: q꞉ sepultura eius fabricata fuit ab augusto vsqꝫ ad ianuariū ꝓlongata. Statuit tñ eccl'ia vt festū ei⁹. viij. kal. augusti tp̄e. s. magis ꝯgruo celebraretᷣ. ¶ Tertiū

priuilegium fuit ſepulture diſpoſitio. vt enim
refert Joãnes Beleth. decollato Jacobo diſci
puli corpus eius nocte timore iudeoꝝ rapien/
tes naui illud impoſuerunt: ⁊ ſepulturã diui/
ne ꝓuidẽtie cõmittẽtes nauim ſine remige cõ
ſcenderũt. Et angelo dñi duce in galiciam in
regno lupe applicuerunt: Erat ibi regina ſic di
cta Lupa noie ⁊ merito vite: deponẽtes ergo
corpus de naui ſup quendaꝫ magnũ lapidem
illud poſuerunt: qui lapis mox vt cera corpori
ceſſit ⁊ in ſarcophagũ corpori ſe mirabiliter co
aptauit. Ingredientes igiť diſcipuli ad Lupã
dixerunt. Dñs ieſus xp̃s mittit ad te corpꝰ diſ
cipuli vt quẽ noluiſti ſuſcipe viuum ſuſcipias
nũc defunctũ. Et narrantes ei miraculũ quali/
ter. ſ. illuc ſine remige aduenissent locũ eius ſe/
pulture cõgruum petierunt. Que dum regina
audiſſet vt prefatꝰ Joãnes Beleth diť eos in
dolo ad quendã virũ crudeliſſimũ deſtinauit:
vt eius ſup hoc conſenſum haberẽt. Qui eos
cepit ⁊ in carcerẽ recluſit. Cuꝫ aũt ille diſcũbe/
ret angelus dñi apparuit ⁊ eos libere abire ꝑ/
miſit. Qui ad reginã redeũtes iteꝝ petierunt
locũ ſepulture ꝓ corpe beatiſſimi Jacobi. qui/
bus illa rñdit. Accipite boues quos habeo in
tali monte ⁊ plauſtrũ iungite ac corpus dñi ve
ſtri deferte: ⁊ locum ſicut volueritis edificate.
Hoc aũt Lupa doloſe dicebat. Sciebat enim
boues ẽẽ thauros indomitos ⁊ ſilueſtres. Et iõ
putauit ꝙ nõ poſſent iungi nec applicari: vel
ſi iungerenť huc illucqꝫ diſcurrerent ⁊ ſic cur/
rum diſſiparent ⁊ corpus eijcerent ⁊ ipſos ne/
carent. Sed nõ eſt ſapiẽtia cõtra deũ. Naꝫ illi
dolũ non cogitãtes montẽ aſcenderũt: ⁊ draco
nem quendã ignẽ ſpirantẽ ⁊ in eos irruentem
cruce oppoſita ꝑ mediũ ventrẽ ſcindunt: facto
etiã ſup thauros ſigno crucis velut agni ꝓti/
nus mãſueuerũt. Et eos iungẽtes corpus ſan
cti Jacobi cũ lapide ſuper quẽ poſitũ fuerat in
curru poſuerunt. Boues aũt ſine alicuius regi
mine corpus in mediũ palatiũ Lupe addure/
runt. Qd̓ illa videns ⁊ ſtupens credidit ⁊ xp̃ia
na facta: oĩa que petierũt tribuit ⁊ palatiũ in
eccľiam ſancto dedicãs magnifice ipſam dota
uit ⁊ in bonis operibus vitã finiuit.

¶ Qualiter beatus Jacobus gratioſus ẽ ⁊ be
nignus his qui implorant eius patrocinium.

¶ Capitulum. iij.

Tertium myſteriũ ꝯtemplandũ de beato
Jacobo diciť gratioſe auxiliationis. Res
mira ẽ ꝯſiderare ꝙ̃ ꝓmpte ꝙ̃ abunde ꝙ̃ue ce
leriter Jacobus in celo beatus ſuis deuotis ⁊
ſuffragia illius expoſcẽtibꝰ frequẽter occurrat
Omiſſis tñ multis que dici poſſent. tria in hac
parte ſtupenda miracula exponemus. Primũ
eſt de quodã Bernardo mutinenſe q dũ captꝰ
⁊ cathenatꝰ in ꝓfundo turris poſitꝰ eſſet ⁊ ſꝑ
beatũ Jacobũ inuocaret apparuit ei ſanctꝰ Ja
cobus dicẽs. Veni ſequere me in galiciã. Ille
Ꝟo vinculis ad collũ ſuſpenſis ad ſummitatẽ
turris ꝯſcendit: ⁊ inde ſine aliqua leſione ſaltũ
vnũ fecit cũ turris ſexaginta cubitoꝝ altitudi
nem poſſideret. Secundũ miraculũ fuit de tri
ginta viris de lothoringia: q circa annum dñi.
M. lxx. ad ſanctũ Jacobũ ꝓperantes oẽs vno
excepto fidẽ ſibi mutui ſeruitij ꝓmiſerũt. Vnꝰ
igiť infirmatus a cunctis relinquiť ⁊ a ſolo il/
lo q fidẽ nõ ꝓmiſerat ad pedẽ montis ſancti
Michaelis cuſtodiť. Sꝫ aduesꝑaſcẽte dic mo/
ritur: viuꝰ aũt ꝓpter loci ſolitudinẽ ⁊ defuncti
mortẽ ⁊ iminẽtis noctis caliginẽ: ⁊ gẽtis bar/
bare feritatẽ timuit valde. Sꝫ ſtatim ſanctus
Jacobus in ſpecie equitis ſibi apparẽs ⁊ cũ cõ
ſolans ait. Trade mihi hũc mortuũ ⁊ tu aſcen
de poſt me ſuper equũ. Sicqꝫ illa nocte ante ſo
lis ortũ dictas quindeciꝫ ꝑagentes ad monteꝫ
gaudij q ẽ dimidia leuga circa ſanctũ Jacobũ
ꝑuenerunt. Ibiqꝫ ſanctus Jacobꝰ vtrũqꝫ de/
poſuit: p̃cipiẽs vt canonicos ſancti Jacobi ad
ſepeliẽdũ ꝑegrinũ mortuũ cõuocaret ac ſocijs
ſuis diceret ꝙ ꝓpter fidẽ violatã coꝝ ꝑegrina
tio nil valeret. Qui iuſſa cõpleuit ⁊ ſocijs ea q̃
ſanctus Jacobus dixerat intimauit. Tertium
miraculũ de eo legitur de quodã theothonico
q cũ filio ſuo circa annũ dñi Milleſimũ nona/
geſimum ad ſanctuꝫ Jacobũ ꝑgens: ⁊ in vrbe
Tholoſana gr̃a hoſpitãdi diuertens ab hoſpi
te inebriatur ⁊ ab eo in malis ciphus argente
us abſcondiť. Mane igiť exeũtes quaſi latro/
nes inſequiť eos: ⁊ ꝙ ciphũ fuiſſent furati eis
obiecit. Qd̓ cũ inuentũ fuiſſet iudici accuſanť.
Data Ꝟo ſentẽtia oĩa q̃ habebãt hoſpiti danť
⁊ vnus coꝝ ad ſuſpẽdiũ iudicať. Sed cũ pater
ꝓ filio ⁊ filius ꝓ patre mori vellet: tãdẽ filius
ſuſpendiť: ⁊ pr̃ merẽs ad ſanctũ Jacobũ ꝓgre
ditur. Igiť poſt trigintaſex dies rediẽs ad cor/
pus filij ſui diuertit: lamentabiles voces emit
tens. Et ecce filiꝰ ſuſpenſus cepit conſolari eũ
dicẽs. Dilectiſſime pater noli flere qm̃ huc uſqꝫ
ſanctus Jacobus me ſuſtẽtauit ⁊ celeſti dulce/
dine refocillauit. Qd̓ pater audiens ad vrbem
cucurrit: ⁊ venientes populi ꝑegrini filiũ inco

lumem deposuerũt ꝛ hospitẽ suspẽderũt. Sũt
ꝛ alia miracula in ei⁹ legẽda posita q̃ causa bre
uitatis dimittim⁹. Retulimus tñ ista tria vt
sic inflãment ad beati Jacobi deuotionẽ oẽs
illi q sepenumero in hac vita tribulatõib⁹ agi
tant: habeãt btm̃ Jacobũ aduocatũ ꝛ ñ deerit
eis auxiliũ de celo. In quo ipe glõsus cũ xp̄o
letatur p infinita secula seculoꝝ. Amen.

¶ Sermo trigesimusseptim⁹ de scõ Mattheo
apostolo ꝛ euãgelista q xp̄m secutus est in obe
dientia: paupertate: ꝛ patientia.

SUrgens secutus
est cũ. Scribunt hec vba Matth.
ix. ca. ꝛ in euangelio presentis solen
nitatis. Grauissima ẽ iactura illoꝝ
q toto affectu diuitijs hui⁹ seculi sese dederũt
Temporalia quippe oia trãsitoria sũt ꝛ cito de
percũt. Propterea ingt Dauid in psalmo. dor
mierũt somniũ suũ ꝛ nihil inuenerũt oẽs viri
diuitiaꝝ in manib⁹ suis. Saluberrimũ itaqꝫ ꝛ
ab oibus acceptandũ saluatoris nostri ẽ docu
mentum. qui Matthei. vj. ca. dixit. Nolite the
saurizare vobis thesauros in terra. Thesauri
zate i celo vbi nec fures timent neqꝫ tinea for
midat. Audiuit hec verba sanct⁹ Matthe⁹ ꝛ
vocatus a christo calcatis oibus hui⁹ mũdi bo
nis apostolicã vitã seruauit. Tamen vt p cuꝫ
gesta magnifica cõprehẽdam⁹. in hoc sermone
conabimur laudes eius depromere sub titulo
de xp̄i sequela. Notabim⁹ aũt principalit tria
in qbus ipe secut⁹ ẽ xp̄m ducẽ ꝛ caput omniũ.

Primũ fuit obedientia.
Scõm paupertas.
Tertium patientia.

¶ Qꝛ beatus Mattheus obediuit xp̄o vocan
ti. Et qualiter in oibus obediendum est deo ꝛ
quare obedientia sit homini prestanda. Et de
septem obedientie gradibus. ¶ Capitulum. j.

PRimũ in quo Matthe⁹ secutus fuit xp̄ꝫ
est obedientia. Erat ipse natiõe iude⁹ vt
Hiero⁹ asserit in ꝓlogo in Mattheũ. officio
publicanus. i. curã hñs de publicis actib⁹ scd̃ꝫ
Nicho. de lira. Erãt eni tunc iudei tributarij
Romanoꝝ. Et illi q colligebãt tributũ roma
nis mittendũ dicebant publicani. Huiusmodi
cõmuniter sunt campsores ꝛ pecuniaꝝ nume
ratores. Vidit ergo iesus illũ sedentẽ in thelo
neo. Et theloneũ ꝓnũciat penultima ꝓducta
Dixitqꝫ illi. Sequere me. Confestim obediuit
Nõ replicauit: nõ causam exegit: nõ ꝯdixit: nõ
deniqꝫ passus est morã. In hoc xp̄o quantum
potuit se fecit cõformẽ q patri eterno est fact⁹
obediens vsqꝫ ad mortẽ. vt dicit ad Phili. ij.
ca. Sꝫ vt obedientie virtus clari⁹ elucescat in
hoc loco tria dubia se ingerũt declaranda.

Primũ vtrũ deo sit in oibus obediendũ.
Scõm vtrũ hoi sit obediendũ.
Tertium qualiter est obediendum.

¶ Ad primũ dubiũ arguũt quidã sic. Nihil ẽ
faciendũ ꝯ virtutẽ: sꝫ inueniunt quedaꝫ prece
pta dei ꝯ virtutẽ: ergo deo nõ ẽ in illis obediẽ
dum. Precepit nãqꝫ abrae vt occideret filiuꝫ
innocentẽ. sicut patet Genesis. xxij. ca. Et iu
deis vt furarent res egyptioꝝ. vt ponit Exo
di. xij. ca. qd̃ fuit ꝯ iusticiã. ꝛ Osee vt acciperet
mulierẽ adulterã qd̃ ẽ ꝯ castitatẽ. Sꝫ sanctus
Tho. ṗa ṡe. q. ciiij. ad hoc ita rñdet: Qꝛ sicut de⁹
nihil operat ꝯ naturã: qꝛ hoc est natura vnius
cuiusqꝫ rei qd̃ in ea de⁹ opatur vt dicit Aug⁹
xix. de ciui. dei. ꝛ ẽt glo. ad romanos. xj. ca. opa
tur tñ aliqd cõtra solitũ cursum nature. Ita ẽt
de⁹ nihil põt precipere ꝯtra virtutẽ: qꝛ in hoc
principaliter cõsistit virtus ꝛ rectitudo volun
tatis humane qꝫ dei voluntati cõformet ꝛ ei⁹
sequat impiuꝫ q̃uis sit ꝯ virtutis modũ. Se
cundũ hoc ergo preceptum Abrae factũ qꝫ fili
um innocentẽ occideret nõ fuit ꝯ iusticiã: quia
deus ẽ dñs mortis ꝛ vite. Similiter nõ fuit cõ
tra iusticiã qꝫ mãdauit iudeis vt res egyptioꝝ
acciperẽt: qꝛ eius sunt oia: ꝛ cui voluerit dat il
la. Dñ. xiiij. q. v. ca. dixit dñs. dicit. Nec israeli
te furtũ fecerũt sꝫ deo iubenti ministeriũ exhi
buerũt. Nec fuit ꝯ castitatẽ preceptũ Osee fa
ctum: qꝛ ipe de⁹ ẽ humane generationis ordi
nator. Et ille ẽ debitus modus vtendi mulieri
bus quẽ de⁹ instituit. Concordat his dñs Bo
nauen. in suo pmo di. xlvij. vbi ait. qꝫ deus nõ
põt precipere malũ manẽs malũ. ex eo qꝫ illud
quod precipit sp ẽ bonũ: lꝫ nũqꝫ aliqd esset ma
lum anteqꝫ ab ipo preciperetur. Iustũ itaqꝫ et
debitum ẽ in oibus obedere deo cui ois crea
tura famulatur. Ipsi nãqꝫ obediũt oẽs angeli
sol ꝛ luna ꝛ oia sidera celi. Insensibilia elemen
ta ꝛ cuncta q̃ in celis ꝛ in terris reperiuntur.
Quantomagis eius imperio subiacere tenet hõ
cui tot innumera largitus est beneficia: ꝛ ꝓpt
obedientiam pollicet eterna premia. ¶ Scõm
dubiũ fuit vtrũ homini sit obediendũ. Ad qd̃
ita rñdet scũs Tho. vbi ṡ qꝫ sicut actiones reꝝ
naturaliũ ꝓcedũt ex potẽtijs naturalibus ita

etiam opationes humane procedũt ex huma/
na voluntate. Oportuit aũt in rebꝰ naturalibꝰ
vt superiora mouerent inferiora ad suas actio
nes ꝑ excellẽtiã naturalis virtutis collate diui
nitus. Vñ etiã in rebꝰ humanis oportet ꝙ su
periores moueant inferiores ꝑ suã voluntatẽ
ex vi auctoritatis diuinitus ordinate. Moue/
re aũt ꝑ rõnem ⁊ voluntatẽ ẽ precipe. Et ideo
sicut ordine naturali diuinitus instituto inferi
ora in rebus naturalibus necesse habent subdi
motioni superioꝝ. Ita etiã in rebus humanis
ex ordine iuris naturalis ⁊ diuini tenenť infe/
riores suis supꝛioribꝰ obedire. Hoc ẽ ꝙ aplˀus
dixit ad Roma. xiij. ca. Omnis aĩa potestatibꝰ
sublimioribus subdita eẽ debet. Nõ eni ẽ po/
testas nisi a deo. Sȝ plẽriqȝ obijciunt huic sen
tentie cõtẽdẽtes ꝓbare ꝙ nõ debet hõ homini
obedire: nã videť hoc eẽ ꝯ ordinationẽ diuinã
cũ deus hoiem condiderit in libertate arbitrij
⁊ reliquerit illũ in manu ꝯsilij sui: quare videť
ꝙ vnusquisqȝ suo cõsilio ⁊ volũtate nõ alterꝰ
precepto se regere debet: Ad h̃ ita rñdet Tho.
ꝙ deꝰ reliquit hoiem in manu cõsilij sui: nõ qꝛ
liceat ei facere omne qđ vult sȝ qꝛ ad id qđ faci
endũ est nõ cogiť necessitate nature sicut crea/
ture irrationales: sed libera electione ex ꝓprio
consilio ꝓcedente. Et sicut ad alia facienda dȝ
ꝓcedere ꝓprio consilio: ita etiã ad hoc ꝙ obe/
diat suis superioribus. Exquo obedire homi/
ni q supꝛior ẽ in his q̃ spectãt ad suaȝ supꝛiorita
teȝ debitũ ẽ ⁊ laudabile. Immo obediẽtia cun
ctas virtutes morales excellit. Nã inter virtu
tes morales tãto aliq̃ potior ẽ q̃tomagis ali/
quid ꝯtẽnitur vt deo inhereat. Sunt aũt tria
genera humanoꝝ bonoꝝ q̃ hõ põt ꝯtẽnere ꝓ
pter deum: quoꝝ infima sunt exteriora bona.
Media sunt bona corpis. Suprema aũt sunt
bona aĩe. Inter q̃ quodãmõ precipua ẽ volun
tas inquãtũ. s. ꝑ voluntatẽ hõ oibus alijs bo/
nis vtiť. Et iõ ꝑ se loquẽdo laudabilior ẽ obe
dientie virtus qua qs ꝓpter deũ ꝯtẽnit ꝓpriã
voluntatẽ q̃ȝ alie virtutes morales que ꝓpter
deũ aliqua alia bona ꝯtẽnunt. Iõ Grego. vlti
mo moralium exponẽs illud ꝑmi regũ. xv. ca.
Melior ẽ obediẽtia q̃ȝ victime inqt. Obedien
tia victimis iure ꝑponiť: qꝛ ꝑ victimas aliena
caro: ꝑ obedientiã vero voluntas ꝓpria ma/
ctatur. Quantũ xᵒ obedientia sit grata deo:
ostendunt nobis exempla ꝓbatissima. Nã in
vitispatrũ narrať: q̃liter abbas Paulus pre/
cepit discipulo suo Ioãni vt afferret ei fimuȝ
boum quo ĩdigebat. At ille ait: In loco vbi fi/
mus ẽ habitat leena. Cui abbas. Si venerit su
per te alliga eã ⁊ duc tecũ. Iuit Ioãnes ⁊ inue
nit leenã irruentem suꝑ eũ q voluit eã tenere
sȝ ipsa aufugit. Ioãnes xᵒ sequebať eã dicẽs
Abbas meus precepit vt alligataȝ ducã te ad
eũ: mox bestia substitit: ⁊ tenens eã reuertebať
ad monasteriũ. Qđ cũ vidisset abbas ne forte
discipulus inde extolleret dixit ei. Sicut tu in/
sensibilis es ita insensibilẽ bestiã adduxisti: sol
ue ⁊ dimitte eã vt pergat ad locũ suũ. Refert
adhuc Grego. ij. dyalogoꝝ li. qualiter Mau/
rus missus a sancto Benedicto vt succurreret
placido puero quẽ rapuerãt aque ꝑ spatiũ suꝑ
aquas ambulauit ⁊ puerũ eduxit saluũ: qđ san
ctus Benedictus obediẽtie merito deputauit
¶ Tertiũ dubiũ fuit qualiter ẽ obediendũ. Ad
qđ scđm Bernardũ dicimus ꝙ septẽ sunt gra
dus obedientie. quoꝝ ꝑmus est obedire libenť
quẽ gradũ ipse ait nõ põt ascendere q volũta
tem precipiẽtis suã nõ fecerit. Iõ xp̃s Ioãnis
iiij. ca. dicebat Meus cibꝰ ẽ vt faciã volũtatẽ
pr̃is mei q misit me. Ex hoc Bernardus ait.
Quisqs occulte satagit vt qđ vult ipse h̃ ei pre
latus iniũgat: ipse se seducit si forte sibi q̃si de
obediẽtia blãdiať. Neqȝ eni in ea ipse p̃lato sȝ
magis ei p̃latꝰ obedit. Et idẽ Bernardꝰ in ser
monibꝰ. Maiorẽ inqt grãm mereť q paratũ se
exhibet añ mandatũ q̃ȝ q obedire satagit post
mandatũ. Scđus gradus obediẽtie ẽ obedire
simpliciť. Multos eni videmꝰ post precipiẽtꝭ
impiũ multas facere q̃stiões ⁊ sepiꝰ ingemina
re: q̃re h̃ fieri debeat: qs valet h̃ adimplere: et
huiusmodi: inde murmuratio: excusatio: simu/
latio: impossibilitas: aduocatio amicorum. Ta/
men de vero obediente dicitur in ps̃. In audi
tu auris obediuit mihi. Et Bernardus ad fra
tres de monte dñi ait. Verus obediens stultꝰ
fiat vt sit sapiens. ad hec omnis eius sit discre
tio: vt in hoc nulla ei sit discretio. Tertius gra
dus obedientie est obedire hilariter: Hilarem
enim datorem diligit deus vt dicitur ꝑe ad
Corinthios. ix. ca. Ideo Bernardus ait. Sere/
nitas in vultu: dulcedo in sermonibus multũ
colorant obedientiam obsequentis. Nubilo/
sa corporis compositio: ⁊ facies tenebris tristi
cie obfuscata deuotionẽ ab animo recessisse si/
gnificãt. Quartus gradus ẽ obedire velociter
Dictũ fuit Zacheo Luce. xix. Festinans descẽ/
de. Apl'i isuꝑ Petrꝰ ⁊ Andreas. Iacobꝰ ⁊ Io
ãnes ac ipe Matthëꝰ a xp̃o vocati ꝯtinuo se/

cuti sunt cū. Quintus gradus est obedire viri/
liter in rebus videlicet arduis ⁊ duris. Unde
Bernardus ait. Memētote fratres christi qui
ne perderet obedientiā perdidit vitā. Sextus
gradus est obedire humiliter. Un̄ saluator Lu
ce. xviij. ait. Cū oīa benefeceritis que precepta
sunt vobis: dicite serui inutiles sumus qd̄ de/
buimus facere fecimus. Septimus gradus est
obedire perseuerāter: q͛ vt dicit̄ Matth. x. ca.
Qui aūt perseuerauerit vsq₃ in finē hic saluus
erit. Igit̄ beatus Mattheus obedientiā cōple
xus est dum imediate post christū abire cepit.
Suscepit tn̄ illū hospitio ⁊ in sua domo para/
uit conuiuiū: discūbente xp̄o christo: ecce multi
publicani ⁊ peccatores venientes discūbebant
cū iesu ⁊ discipulis eius. videntes aūt pharisei
dicebāt discipulis. Quare cū publicanis ⁊ pec/
catoribus mādūcat magister vester? quasi di/
cat: vos estis fatui q͛ talē mgr̄m seq̄mini. At
iesus audiens ait: nō est opus valentibus me/
dicus: sed male habentibus. Medicū se vocat
aiarum. s. de quo in ps̄. dicit̄. Misit verbū suū
⁊ sanauit eos. Deinde christus addidit. Eun/
tes discite. i. diligenter cōsiderate illud qd̄ scri/
bitur Osee. vj. ca. Quid est misericordiā volo ⁊
nō sacrificiū: quasi dicat: si hanc scripturā dili/
genter consideretis inuenietis me facere scd̄m
ipsam: ꝓpter qd̄ cōcludit. Non eni veni voca/
re iustos sed peccatores ad penitētiā. s. nā ⁊ si
aliquos iustos vocauerit ad augmentū grē vt
Petrū ⁊ Andreā. ⁊ consimiles: tn̄ peccatores
vocauit sp̄ ad penitentiā. O pietas iesu christi
benedicti. O verba dulciora super mel ⁊ fauū
O deniq₃ fiducia ⁊ spes indubitabilis languē
tium aiaꝝ. Non veni inquit vocare iustos sed
peccatores. Expgiscimini ad vocē tā: blandā
tā suauē: tāq₃ benignā. Surgite o peccatores
a vitijs: deponite iam sordes illoꝝ: vocat vos
christus: obedite illi: ⁊ cum Mattheo sequimi/
ni cum qui de se dixit. Qui sequitur me nō am
bulat in tenebris.
¶ Qꝫ beatus Mattheus secutus fuit christū
in pauptate que data fuit apl̄is sub precepto
quam ipsi diligenter obseruauerunt mēdican/
tes.

¶ Capitulum. ij.

SEcundū in quo Mattheus secutus fuit
christum est pauptas altissima: nā cūctis
diuitijs paupibus dispensatis nihil de cetero
possedit ꝓpriū. Pauptatē itaq₃ voluntariam
ꝓfessus ē: vt ad celi diuitias pueniret. Mendi
cando igit̄ sibi victū quesiuit: ⁊ elemosinis bo/
norum virorū se sustētauit. Sed in hac parte
tria sunt dubia explananda.
Primum vtrū paupertas fuit a christo data
apl̄is sub precepto.
Scd̄m vtrū apostoli vitam pauperem volun
tarie duxerunt.
Tertium vtrum sit licitum mendicare.
¶ Ad primū dubiū respondem⁹ scd̄m doctri/
nam scripture atq₃ sanctoꝝ q͛ christus prece/
pit apl̄is vt eēnt paupes. Un̄ Ambrosi⁹ expo/
nens illud Luce. x. ca. Nihil tuleritis in via in
quit. Qualis debet eē q euāgelizat regnū dei
preceptis apostolicis designat̄: vt sine virga
sine pera. Et glo. sup illo verbo Actuū. iij. ca.
Argentum ⁊ auꝝ nō ē mihi. hoc dixit Petr⁹
paralitico: memor illi⁹ precepti dominici: noli
possidere aurū. Et Aug⁹ in li. de mirabilibus
sacre scripture. In excusatiōe elemosine ⁊ pau
pertatis ꝓfessiōe dixit paralitico. Surge ⁊ am
bula: magistri preceptū seruās dicentis: nolite
possidere auꝝ. Et Bernard⁹ ad frēs de mōte
dn̄i. Cū diues eēt xp̄s paup ꝓ nobis factus ē
Et q voluntarie dedit preceptū pauptatis ip̄e
eiusdē in se metipso nobis formā dignatus ē
demonstrare. Et Hiero⁹ ad Eustochiū. Disci
puli, sine calciamentoꝝ onere: ⁊ vinculis pelliū
ad predicationē noui euangelij destinant̄. Et
milites vestimētis iesu sorte diuisis: caligas n̄
habebat quas tollerēt: neq₃ eni habere pote/
rat deus qd̄ ꝓhibuerat in seruis. Et Crisosto.
omelia vltima super Mattheū. Si bonū esset
auꝝ hoc vtiq₃ dedisset apl̄is xp̄s quib⁹ ineffa/
bilia tribuit dona. Nūc aūt nō solū nō dedit sꝫ
habere ꝓhibuit. ¶ Scd̄m dubiū fuit vtꝝ apl̄i
preceptū datū de pauptate impleuerunt. Et q͛
sic patet q͛ scribit̄ Matth. xix. qualiter petrus
dixit xp̄o. Ecce nos reliquim⁹ oīa. Et Matth.
iiij. ca. dicit̄. cōtinuo relictis oīb⁹ secuti sūt eū.
Eusebi⁹ in p̄mo li. ecclesiastice historie refert.
q͛ post ascensionē xp̄i cū Abagarus rex sanat⁹
a thadeo apl̄o precepisset dari ei aurū ⁊ argen/
tum: ille nō accepit dicēs. Si nr̄a reliquimus
quō accipiemus aliena? Et de hoc Hiero⁹ ad
Aggeruthiā ita scribit. Nemo apl̄is pauperi/
or fuit: ⁊ nemo tm̄ pro dn̄o dereliqt. Et idē ad
Metriadē virginē. Apostolici fastigij ē pfecte
q₃ virtutis oīa vendere ⁊ pauperib⁹ distribue
re: ⁊ sic leuē atq₃ expeditū cū christo ad celestia
subuolare. Et idē ad Helbidiā. Uis pfecta eē
⁊ in p̄mo stare fastigio dignitatis? fac qd̄ fece/
runt apl̄i: vende oīa q̄ habes ⁊ da paupib⁹: ⁊

sequere saluatorē ⁊ nudā solāqꝫ crucē sola seq̄
ris. ¶ Tertiū dubiū fuit vtꝝ sit licitū mendica
re. Ad qđ rn̄dem⁹ scđm Tho. sa se. q. clxxxvij.
Q꞉ quadruplici de causa posset quis mendica-
re. Primo causa cupiditatis: dū qs mendicat
vt thesaurizet vel vt sic viuat de mendicitate:
q victū posset acqrere laborando. Vn̄ lex ciui-
lis imponit penā validis mēdicantib⁹: q nō ꝓ
pter humilitatē vel vtilitatē vel necessitatem
mendicāt. Scđo pōt qs mēdicare causa humi-
litatis. Nā actus mēdicatōis hꝫ quandā abie
ctionē sibi cōiunctā: vn̄ illi abiectissimi videnť
inter hoīes eē qui nō solū sunt paupes sed in
tātū egentes ꝙ necesse habēt ab alijs victū acq
rere: Et scđm hoc humilitatis causa aliq lauda
biliter mendicāt. Vn̄ Hiero⁹ in ep̄l'a ad Occe
anum cōmendat fabiolā de hoc ꝙ optabat vt
suis diuitijs pauperibus effusis ꝓ xp̄o stipes
acciperet. Qđ beat⁹ Alexi⁹ pfecit q omnib⁹ su
is dimissis ꝓpter xp̄m gaudebat se etiā a suis
seruis elemosinā accepisse. Beatus insup Frā
ciscus in sua regula ita dixit. Fratres nihil sibi
approprient nec domū nec locū nec aliquā rem
sꝫ tanq̄ꝫ pegrini ⁊ aduene in pauptate ⁊ humi
litate dn̄o famulantes: vadant ꝓ elemosina cō
fidenter: nec oportet eos verecūdari q꞉ dn̄s ꝓ
nobis se fecit pauperem in hoc mūdo: hec ille.
Vbi aduertendū ꝙ dn̄s iesus xp̄s mendicauit
vt sic in hoc humilitati sue nobis preberet exē
plum. Vn̄ Bernardus sup. ij. ca. Luce ait. Vt
te dn̄e p omnia nostre paupertati ꝯformares
⁊ oēs vite humane calamitates susciperes q̄si
vnus in turba paupeꝝ stipē p ostia mendica-
bas. Quis me dabit illarum buccellaꝝ men-
dicatarū participem fieri ⁊ illius diuini edulij
reliquijs saginari. Tenet Bernard⁹ ꝙ in illo
triduo q̊ xp̄s se separauit a matre ⁊ a Joseph
ex elemosinis vixit. Et gl. sup illo v̄bo psalmi.
Ego aūt mendicus sum ⁊ paup: inqt. Hoc di-
cit xp̄s de se ex forma serui. Mendicus nanqꝫ
fuit quia petēs ⁊ paup. i. sibi nō sufficiēs: quia
mundanas copias nō habebat. Et Hiero⁹ in
quadā ep̄l'a. Caueas ne dn̄o tuo. s. xp̄o mēdicā
te alienas diuitias congeras. Tertio pōt quis
mendicare causa necessitatis. Sicut cū aliqs n̄
potest aliqn̄ habere vnde viuat nisi mendicet.
Quarto pōt aliqs mendicare causa vtilitatis
cū. s. aliqs intendit ad aliqđ vtile pficiendū: qđ
sine elemosinis fideliū facere nō pōt. Sicut pe
tuntur elemosine pro cōstructione pontis vel
eccl'ie: vel quibuscūqꝫ alijs opibus q̄ vergūt in

vtilitatē cōem: sicut scholares vt possint vaca-
re studio sapientie. Ex his apparet q̄ꝫ sit teme
raria siue dānabilis illoꝝ sentētia q religiosos
dānant eo ꝙ mendicādo elemosinas quibus
sustentanť acqrunt cū id laudabiliter fiat. Nā
elemosine religiosis iō tribuunť vt liberius re
ligiosis actibus insistere possint quoꝝ cupiūt
se fieri pticipes: q tpalia subministrāt. Huius-
modi aūt actus sunt oratiōes: discipline: ieiu-
nia: officia diuina: celebratō missaꝝ: studiū scri
pture sancte: predicatio euangelij ⁊ huiusmōi.
Vt ergo iā ad Mattheum ap̄l'm redeam⁹: de
ipso nō solū legimus ꝙ reliquerat oīa: sꝫ etiam
ex post oblata sibi munera copiosa cōtempsit
Nā predicans in ethiopia ī ciuitate q̄ diciť va
daber duos magos noīe Zaroes ⁊ Arfaxat ibi
reperit: q ita hoīes suis actibus dementabant
vt quoscūqꝫ vellēt mēbroꝝ officio ⁊ sanitate
priuare viderenť: q in tātā supbiā eruperunt
vt se quasi deos ab omnibus facerent adorari.
Mattheus aūt ap̄l'us predictā ciuitatē ingres
sus ⁊ aput Eunuchum candacis regine quem
Philippus baptizauerat hospitatus ita ma-
gorum prestigia detegebat: ꝙ qcquid ipsi facie
bant hoībus in pniciem: hoc ipse cōuerteret in
salutem. Eunucho aūt sanctū Mattheū inter
rogāte: quō tot linguas loqueretť ⁊ intelligeret
exposuit ei Mattheus quō spū scō descēdente
oīm linguaꝝ scientiā ap̄l'i recepissent: vt sicut
illi q p supbiā turriꝫ vsqꝫ in celū edificare vole
bant pre confusione linguarū cessarūt ab edifi
cio: sic ap̄l'i p oīm linguaꝝ scientiā turrim nō
de lapidibus sꝫ de virtutib⁹ cōstruant: p quaꝫ
oēs q crediderint celū ascēdant. Tūc venit qui
diceret magos illos cū duob⁹ aduenisse draco
nibus qui ignē sulfureum ex ore ⁊ narib⁹ euo-
mentes cunctos hoīes occidebāt. Ap̄l'us autē
signo crucis se muniens ad eos securus exijt.
quē mox vt dracones viderūt ante eius pedes
ꝓtinus dormierunt dixitqꝫ magis. Et vbi est
ars vestra. Excitate eos si potestis. Ego auteꝫ
nisi dn̄m rogassem qđ in me cogitaueratis in-
ferre in uos protinus extorsisset. Cū aūt popu
lus cōuenisset: in noīe iesu precepit dracōib⁹
vt abirent. Et nullū ledentes ꝓtin⁹ abierunt.
Cepitqꝫ populo de gloria paradisi terrestris
magnū sermonē cōtexere a qua ꝓpter peccatū
eiectū hoīem dixit: sꝫ per xp̄m in paradisum ce
lestē reuocatū. Et cū hec populo loqueretť. Ecce
subito tumultus exortus ē in quo regis filius
plāgebatur mortu⁹. Quē cū magi suscitare nō

possent suadebant regi ꝙ in deoꝝ ꝯsortiū ra-
ptus esset. Et ideo simulacrū ⁊ templū sibi con
stitui oportere. Predictus aūt Eunuchus ma
gos custodiri faciens: aplm aduocauit: q orati
one fusa cū ꝓtinꝰ suscitauit. Quapꝑ Rex no-
mine Egippus hoc viso ꝑ vniuersas suas pro
uintias misit dicēs. Venite ⁊ videte deū in ef-
figie hoīs latētē. Venerūt igit̄ cū coronis au-
reis ⁊ diuersis sacricioꝝ generibꝰ volentes si-
bi sacrificare. Quos Mattheus cōpescuit di-
cens. Viri quid facitis? Ego deus nō sum: sed
seruus dn̄i nostri iesu xp̄i. Itaqꝫ ⁊ munera ac
ceptare noluit. Illi ergo de auro ⁊ argēto qd̄ si
bi attulerant ipso iubente eccl̄iam magnā fa-
bricauerunt quā infra triginta dieꝝ spatiū cō
sūmarūt. Rex aūt Egippus cū vxore sua ⁊ oī
populo bapticatus ē. Epigeniā quoqꝫ filiā re-
gis apl̄us deo dicatā plusqꝫ ducētis virgini-
bus prefecit. Patet itaqꝫ q̄zto amore beatissi-
mus Mattheus paupertatē in omni sua vita
fuerit prosecutus qui oblatum sibi thesaurum
accipere recusauit.

¶ Qualiter beatus Mattheus secutꝰ fuit xp̄m
in patientia quā habuit: equo animo ferendo
illatā sibi mortē: ob quā Hitarcus dei iudiciū
non euasit. ¶ Capitulum. iij.

Tertiū in quo beatus Mattheus secutus
est xp̄m fuit patientia. Nam forti animo
mortē violentam ꝓ xp̄o sustinuit de qua tria
consideremus.
Primo causam.
Secundo modum.
Tertio iudicium.

¶ Primo consideremus causam: quare Mat
theus coronatus est martyrio. Et hec assignat̄
Ira ⁊ indignatio Hitarci regis. de quo sic scri
bit̄ in legēda. Mortuo rege Egippo hic ei suc
cessit q de alieno genere erat ⁊ Epigeniā virgi
nem cōcupiscens: dimidiū regni sui apl̄o pro-
misit si eā sibi in suū cōiugiū faceret ꝯsentire.
Cui apl̄us r̄ndit vt iuxta morē p̄decessoris sui
die dn̄ica ad eccl̄iam ꝯueniret: ⁊ presente Epi-
genia cū ceteris virginibus q̄z bona sint iusta
cōiugia audiret. Qd̄ rex cū gaudio adimpleuit
putans ꝙ Epigenie vellet coniugiū ꝑsuadere.
Mattheus itaqꝫ virginibꝰ ⁊ oī populo cōgre
gatis de bono mr̄imonio diu locutꝰ a rege plu
rimū ē laudatus: credēs ꝙ h̄ iō diceret vt vir-
ginis animū ad ꝯsensū mr̄imonij ꝓuocaret.
Deinde īperato silētio sermonē repetijt dicēs
Cū bonū sit mr̄imoniū si saluo federe teneat̄.
bene scitis astantes ꝙ si regis sponsā aliquis
seruoꝝ vsurpare presumeret nō solū regis of-
fensam s; mortē insuꝑ mereret̄: nō q̄ꝛ vxorem
duxisse ꝓbatur s; q̄ꝛ sponsā dn̄i sui accipiens
eiꝰ mr̄imoniū violasse ꝯuincit̄. Ita ⁊ tu rex sci-
ens Epigeniā eterni regis spōsā effectā ⁊ sa-
cro velamine ꝯsecratā: quō poteris sponsam
potētioris te tollere, ⁊ tuo mr̄imonio copulare
Hec verba odij ⁊ indignatiōis ꝯ apl̄m fomi-
tem ministrarūt. Hitarci animū īflāmarūt ad
īdiscretā ⁊ irrōnabilē iracundiā: hec deniqꝫ il-
lū furibundū recedere coegerūt. Scd̄o cōside
remus de morte apl̄i sanctissimi Matthei mo
dū. Recedēte quidē hitarco ab eccl̄ia: apl̄s in
trepidꝰ ⁊ ꝯstans ad patientiā oēs ⁊ ꝯstantiam
ꝯfortauit: ⁊ Epigeniā corā se ex timore ꝓstra
tā cū ceteris virginibꝰ bn̄dixit. Post missarū
aūt solēnia Rex spiculatorē misit q iuxta alta-
re Mattheū stantē ⁊ expansis in celū manibꝰ
orantē misso a tergo gladio interfecit ⁊ marty
rē cōsecrauit. O mors preciosa in ꝯspectu dn̄i
O mors fructuosa q̄ vitā in meliꝰ cōmutauit
O felix trāsitus in q̊ Matthēꝰ tā breui spatio
ad celestia regna migrauit. O beata passio cui
reddit̄ merces infinita. Quis nā explicet q̄zta
sit beati Matthei gl̄ia in celo ⁊ in terra. Aīa
eiꝰ vtiqꝫ cū angelis ⁊ sc̄tis oībus fruit̄ eterno
bono. Corpꝰ vō apud Salernū trāslatū a cū-
ctis fidelibꝰ honorificentissime venerat̄. Euā
geliū insuꝑ eiꝰ pre ceteris magis in eccl̄ia fre-
quentat̄: sicut ⁊ psalmi Dauid: ⁊ epistole Pau
li. vt ex hoc peccatoribꝰ ad penitētiā redire vo
lentibus cōsequēde venie spes indubia prebea
tur. Nā Dauid peccato luxurie cecidit. Pau-
lus superbia intumuit. Et Matthēꝰ auaricie
deditissimus fuit. Qui tn̄ oēs ꝓpter penitētiā
exaltari meruerūt ēt in eccl̄ia militāte. ¶ Ter-
tio ꝯsideremꝰ de morte apl̄i iudiciū q̊ punitus
fuit Hitarcus arrogantissimꝰ ⁊ insanꝰ. Mor
tuo q̄dē apl̄o populus ad palatiū Hitarci in
censurꝰ oīa ꝓperabat. S; p̄sbyteri ⁊ diacones
impetū mitigantes apl̄i martyriū cū gaudio
celebrarunt. Rex vō cū nec per matronas ad
Epigeniā directas nec ꝑ magos posset eā ali
quatenus īmutare totā domū eiꝰ igne copio-
so vallauit vt ip̄am cū ceteris virginibꝰ cōcre-
maret. Apl̄us aūt eidē apparēs oēm ignē ab
eiꝰ domo excussit: q erūpens regis palatiū in-
uasit: ⁊ solo rege cū vnico filio vix euadēte cū-
cta cōsumpsit. Statimqꝫ filiꝰ eius a demōe ar
reptus p̄ris crimīa ꝯfitens ad sepulchrū apl̄i

ꝓperauit. Pater Xo turpissimꝰ leprosus effe-
ctus est. Qui cū curari nō posset manu ꝓpria
gladio se ꝑemit. Populꝰ aūt fratrē Epigenic
ab aplo baptiçatū regē cōstituit. q per annos
lxx. regnauit. ⁊ filiū suū sibi substituēs xp̄ianuz
cultū magnifice ampliauit. ⁊ totā Ethiopie ꝓ
uinciā repleuit ecclesijs. Oremꝰ igit̄ dn̄m iesuz
xp̄m vt ꝑ merita ⁊ intercessionē bti Matthei
apl̄i ⁊ euāgeliste trahat corda nr̄a ad se vt euz
sequi valeamꝰ in operibꝰ virtuosis. Sicq₃ red
damus nos dignos gr̄a sua ⁊ tandē gloria illa
perenni in qua viuit ⁊ regnat per infinita se-
cula seculorum. Amen.

¶ Sermo trigesimusoctauus de beato Tho-
ma aplo qui l₃ fuerit ex duodecim vnꝰ qd ad
suā gloriā accedit: tn̄ inuentus est triplici pre
conio decoratus.

THomas vnus ex
duodecim. Scribunt̄ hec verba Jo
annis. xx. ca. Quāuis btō Thome
ad gloriā ingentē accedere videat̄
eo ꝙ duodecim aploꝝ numero illū dn̄s copu-
lauerit. Verūtn̄ bene ē vt recogitemus ea que
in apl̄atu egerit digna laude. Parum quippe
imo nihil eēt apostolici fastigij accepisse hono-
rem: nisi q̄ ad apl̄atus officiū spectāt implerен
tur. Propterea in hoc sermōe de sancto Tho-
ma dicturi aliqua enarrabimꝰ: ex quibꝰ cū ve-
rum apl̄m re ⁊ noīe cognoscemꝰ. Qz eni vnꝰ ex
duodecim fuerit patet satis ex verbis euange-
lij tam Joānis. xx. ca. in themate: q̄₃ etiā Mat
thei. x. ca. Igit̄ referamus qd in eo cōmendabi
le reperitur. Et licet illius preconia multa sint
nos tn̄ de tribus dūtaxat dicemus.
Primum dicitur confirmatio.
Scdm predicatio.
Tertium passio.

¶ Qualiter Thomas fuit in fide ꝯfirmatꝰ vi
dendo xp̄m: vbi declarat̄ quō corpꝰ glorificatū
sit palpabile: ⁊ an Thomas tetigit xp̄m: ⁊ quō
de eodē pōt esse fides ⁊ visio. ¶ Capitulum. j.

PRimū preconiū beati Thome dicit̄ ꝯfir
matio. Fuit eni de resurrectione xp̄i ⁊ illiꝰ
diuinitate mō singulari cōfirmatꝰ. Cū eni vi-
disset aplos recitantes resurrectionē xp̄i q eis
apparuerat ip̄a resurrectōis die illo absēte cre
dere noluit. Necq₃ absentia illa casualis fuit: s₃
ex diuina ꝓuidētia vt esset occasio iterate appa
ritionis iesu xp̄i ad ip̄m reducendū ⁊ nos in re
surrectionis fide confirmandos. ꝓut Grego.
asserit i omelia. Et licet dicat̄ Luce vltimo. c.
ꝙ duo discipuli eūtes in Emaus cognito dn̄o
in fractione panis redierūt in hierl̄m ⁊ inuene
runt cōgregatos vndeci₃: inter q̄s oportuit ꝙ
numeraret̄ Thomas: q₂ iudas iā erat extinctꝰ
Tn̄ vt ait Beda. potuit eē ꝙ Thomas dū illi
in colloquio de apparitione xp̄i existerēt exiuit
ab aploꝝ collegio: Et in isto interuallo anteq̄₃
rediret ad eos xp̄s apparuit decē apl̄is in cena
culo exn̄tibꝰ absente Thoma. Narrātibꝰ ergo
illis visionē xp̄i resuscitati. Thomas rn̄dit. Ni
si videro in manibꝰ eiꝰ fixurā clauoꝝ ⁊ mittā
digitū meū in locū clauoꝝ ⁊ mittā manū meā
in latꝰ eiꝰ nō credā. Hic Crisoꝰ ait Sicut sim
pliciter q̄litercūq₃ credere facilitatis ē: ita mul
tum inuestigare ē grossissime mētis. ⁊ per hoc
Thomꝭ accusat̄. Alijs eni grossior existens ea₃
q̄ est ꝑ sensum grossissimū. s. tactū q̄rebat fide₃
⁊ neq₃ oculis credebat: vnde nō sufficiebat di
cere: nisi videro: s₃ addidit: ⁊ mittā digitū meū
in locū clauoꝝ ⁊ mittā manū meā in latus eiꝰ
nō credā. S₃ post dies octo dū erāt oēs vnde
cim ꝯgregati apparuit illis iesus. Vbi Criso.
inq̄t. Nō stati₃ xp̄s apparuit s₃ post dies octo
vt interim Thomas a discipulis ammonitus
attēdat in maius desideriū ⁊ fidelior fieret in
futuru₃. Stans ergo iesus in medio dixit eis.
Pax vobis: deinde dicit Thome. Infer digi
tum tuu₃ huc ⁊ vide manus meas: ⁊ affer ma
num tuā ⁊ mitte in latus meū: ⁊ noli esse incre
dulus sed fi delis. Consideremꝰ q̄₃ta fuit beni
gnitas iesu xp̄i q non expectauit ꝙ interroga
retur a Thoma s₃ ex sua mīa quasi eū preueni
ens iuitat ad se cognoscendū. Rn̄dit Xo Tho
mas iā in fide firmatus: dn̄s meꝰ ⁊ deꝰ meus.
Cui christꝰ dixit. Quia vidisti me Thoma cre
didisti: beati qui nō viderūt ⁊ crediderunt. S₃
vt predicta sine aliquo errore intelligant̄ opus
est vt tria dubia declaremus.
Primum vtrū corpus glorificatum palpabile
sit a tactu nō glorificato.
Scdm vtrū Thomas tetigit corpus christi.
Tertiū vtrū de eodē possit eē fides ⁊ visio.

¶ Ad primū dubiū dixerūt aliqui ꝙ corpꝰ glo
rificatū est intāgibile. qd ꝓbare ꝯtēdunt quia
Gregorius in Omelia inquit. Corrumpi ne-
cesse est qd palpatur: sed gloriosum corpus est
incorruptibile: ergo et impalpabile. Insuper
Crisostomꝰ in Omelia ait. Dignum est que
rere qualiter corpꝰ incorruptibile tāgibile fuit
mortali manu s₃ ne tumultuer̄ descēsiōis eni₃

fuit. Tñ 9riũ ꝓbari poteſt. Nam Luce vltimo ca. xp̃s dixit apl'is. Palpate ⁊ videte. Et Gregorius in omelia. Palpabile fuit ꝑ veritatem nature ⁊ ſubtile ꝑ effectũ ſpũalis potẽtie. Preterea in corꝑe glorioſo erit veritas oſſis ⁊ carnis. Caro ẽ mollis ⁊ os durũ: ſed durũ ⁊ molle ſunt obiecta tactus: ergo corpus glorioſum eſt tangibile. Ad habendã huius veritatis expreſſam noticiã. ſciendũ ſcd̃m doctrinã Bonauẽ. in. iiij. di. xlix. ꝙ cũ dico tangibile duo dico. ſ. ꝙ põt inmutare ſenſum ⁊ hoc ẽ ꝑfectionis. Et qd̃ nõ põt latere tactũ nr̃m: ⁊ hoc ẽ imꝑfectionis. Et q: remanebit qd̃ ẽ ꝑfectionis ⁊ tollet qd̃ eſt imꝑfectionis. Ideo dicendũ ꝙ corpus glorioſum põt ſe p̃bere tangibile ⁊ põt nõ prebere ſiue latere. Et hoc hʒ ſcd̃m diuerſas cõditiones Nã tangi põt q: põt ipellẽti reſiſtere cũ ſit corpus verũ nõ vanũ vel fantaſticũ: latere poteſt q: põt penetrare organũ tactus. Primũ hʒ ꝑ veritatẽ nature. Scd̃m ꝑ effectũ ſpũalis potẽtie. Et hec duo cõtraria ſunt in nobis ſʒ nõ in corꝑe glorioſo. Et ad illud qd̃ obiciebat q: qd̃ palpatur ẽ corruptibile. Dicendũ ꝙ verũ ẽ de eo qd̃ ẽ tactui ſubiectũ ſʒ illud nõ erat in corꝑe dñi: iõ condeſcẽſiõis fuit. ¶ Scd̃m dubiũ erat vtrum Thomas tetigit xp̃m. Et quidã dicunt ꝙ ñ ex eo ꝙ qñ vidit imediate credidit: ⁊ pre reuerẽtia ñ fuit auſuſ tãgere tãtũ dñm: iõ xp̃s dixit ei. Quia vidiſti me Thoma credidiſti: nõ dixit q: me tetigiſti. Alij aũt aſſerũt ꝙ Thomas tetigit xp̃m vt ſic verbis eius obediret q dicebat ei. Infer digitũ tuũ huc. Et qñ xp̃s poſtea retulit: q: vidiſti me: accipit viſus ꝓ tactu. Nã viſus ꝓpter ſuũ nobilẽ modũ cognoſcẽdi trãſfertur multotiẽs ad actũ aliaꝝ potẽtiaꝝ ſenſitiuaꝝ. Vñ Aug⁹. nõ ait tetigiſti ſed vidiſti me qm̃ generalis quodãmodo ſenſus ẽ viſus. Nã ⁊ ꝑ alios quattuor ſenſus noiari ſolet: velut cũ dicimus audi ⁊ vide q̃ꝫ bene ſonet olfa ⁊ vide q̃ꝫ bñ oleat. Guſta ⁊ vide q̃ꝫ bñ ſapiat. Tange ⁊ vide q̃ꝫ bñ calcat. Vñ ⁊ hic dñs dicit Infer digitũ tuũ huc ⁊ vide manus meas: vbi nil aliud ait q̃ꝫ tange ⁊ vide: cũ tñ ille oculos in digito nõ haberet. Ergo ſiue intuendo ſiue etiam tangẽdo xp̃s ei dixit: q: vidiſti me Thoma credidiſti: q̃ꝫuis dici poſſit: nõ auſum fuiſſe diſcipulum tangere xp̃m: lʒ offerret ſe illi tangendum. ¶ Tertiũ dubiũ fuit vtrũ de eodẽ poſſit eẽ fides ⁊ viſio. Nã apl's ad hebreos. xj. ca. ait Fides ẽ ſubſtãtia reꝝ ſperandaꝝ argumentuꝫ nõ apparentiũ. Et Aug⁹ ſuꝑ Ioãnem. Fides eſt virtus qua creduntur q̃ nõ vident̃. Tamen xp̃s dixit Thome. Quia vidiſti me credidiſti. Inſuper fides beate virginis magnopere cõmendat̃. Cui Eliçabeth dixit. vt ſcribit̃ Luce. j. Beata q̃ credidiſti qm̃ ꝑficient̃ in te ea que dicta ſũt tibi a dño. Et Aug⁹ li. d̃ virginitate ait Beatior fuit Maria cõcipiẽdo fidẽ xp̃i q̃ꝫ cõcipiendo carnẽ xp̃i. Materna ꝓpinquitas nihil marie ꝓfuiſſet niſi felici⁹ xp̃m corde q̃ꝫ carne geſtaſſet. Nihilomin⁹ ipſa vidit xp̃m naſcẽtem de ſe virgine: vidit illũ morienteꝫ: vidit a mortuis iã ſuſcitatũ: vidit aſcendentẽ in celuꝫ ⁊ credidit. Igit̃ aliqd põt eẽ viſuꝫ ⁊ creditum. Ad hoc rñdet Bonauẽ. in. iij. di. xxiiij. ꝙ viſio ⁊ fides nõ poſſunt eẽ de eodẽ vno ⁊ eodẽ reſpectu: ſʒ bene diuerſis reſpectibus. Nã qñ aliqd ita videt̃ ex vna parte ꝙ ex alia lateat: ſcd̃m id qd̃ latet põt eẽ creditũ: lʒ ex ꝑte altera videat̃. Cum ergo in xp̃o videret̃ vel a Thoma vel ab apl'is: vel ab ipſa virgine matre illud qd̃ ad ei⁹ corpus ⁊ humanitatẽ ſpectabat tñ diuinitas eius ſenſum ⁊ viſum latebat. Et in hoc marie virginis illibate fides extollit̃: qm̃ videns in filio tantã humilitatẽ: credidit tñ ſꝑ illius diuinitatem. Et hoc ẽ qd̃ Grego⁹ in omelia dixit de Thoma. aliud vidit ⁊ aliud credidit: vidit hoiem ⁊ cõfeſſus ẽ deũ. Fuit itaqꝫ in fide ſolidatus a qua ceciderat ſicut ⁊ ceteri.

¶ Qualiter Thomas apl'us predicauit populis diuerſarũ ꝓuinciarũ loquẽs idiomata coꝝ varia: ⁊ quõ inter ceteros cõuertit indos ad fidem chriſti. ¶ Capitulũ. ij.

Secundũ preconiũ beati Thome dicit̃ predicatio. Nã fidẽ ⁊ gloriã chriſti ardentiſſime predicauit. Circa tamen predicationẽ ei⁹ tria ſunt videnda.

Primum quibus gentibus predicauit.

Scd̃m quo idiomate.

Tertium qua efficacia.

¶ Primum videndum eſt quibus gentibus Thomas predicauit. Ad qd̃ ita ait Iſidor⁹ in li. de vita ⁊ obitu ſanctorum. Thomas diſcipulus chriſti ac ſimilis ſaluatori: audiendo incredulus: videndo fidelis fuit: hic euangeliuꝫ predicauit Parthis: Medis: ⁊ Perſis: Ircaniſqꝫ: ⁊ Bragmanis. Et intrans orientalem plagam: ⁊ interna gentium penetrans: ibi predicationẽ ſuã vſqꝫ ad vltimũ ſue paſſionis ꝑduxit hec ille. In ei⁹ aũt legẽda ponit̃ ꝙ p̃dicauit in india vbi nomẽ xp̃i plurimũ exaltauit. Sũt ãt prenoiate ꝓuincie longe lateqꝫ diffuſe in qbuſ

habitant populi innumerabiles. Ut eni inqt Isidorus.xiiij.ethimolo.li. In parthia sunt regna decē ꝛ octo porrecta a Caspio littore vsq; ad terras scitarum. Et vt refert Plinius li.v.de naturali historia. Est eni parthia multis reb⁹ ꝓdigiosis ꝛ monstruosis miranda. Nā sūt ibi bestie feroces:pardi:tigri:linces:aspides ꝛ serpentes. Gens etiā dura ē ꝛ crudelis victuq; parca. Media insup ē regio opulēta mltis fluminibus irrigua: ciuitatib⁹ ꝛ oppidis preclara:multorum populorum dña. Persida etiā amplissima ꝛ valde populosa in qua primū scđm Isido.vbi s̄ orta ē ars magica. Ad cā qdē nebroth post ꝯfusionē linguarum abijt:ibiq; persas ignē colere docuit. Hircania ē regio in Asia sub iugis caucasi montis cōstituta habēs mltas gentes: istius hircanie populos deuicit Joannes hircanus filius Simonis sūmi sacerdotis tpe machabeorum a qbus deuictis Joānes hircan⁹ noīatus ē:vt dicit magister in historia scholastica in ꝑncipio historie euāgelice. Sz omnib⁹ his dimissis de india loquamur: de qua ita refert Isidorus vbi s̄. India vocata ab indo flumine quo ex pte occidentali claudit:hec a meridiano mari porrecta vsq; ad ortū solis: ꝛ a septētriōe vsq; ad montē caucasū ꝑuenit:habēs gentes multas ꝛ oppida. Insulā q̊q; caprobanem gemmis ꝛ elephantib⁹ refertam. Crisam ꝛ argireā:auro argētoq; fecūdas. Tilem quoq; arborē folijs nunq̄ȝ carentē habet ꝛ fluuios Gangen ꝛ Indū ꝛ Hippanē illustrantes indos. Terra indie fauonio spū saluberrima i anno bis metit fruges. Uice hyemis estatē patit Gignit aūt tincti coloris hoīes:elephantes ingentes. Monoceron bestiā:psitatū auē. Cinamomū piper ꝛ calamuȝ aromaticum mittit ꝛ ebur:lapides quoq; preciosos Berillos:Crisopassos:Adamantē:Carbunculū: ꝛ alios diuersi generis. Ibi sunt ꝛ mōtes aurei qđ adire ꝓpter dracones ꝛ grifos ꝛ imēsorum hominum monstra ipossibile ē. Predictas itaq; ꝓuicias beatus Tho. aīas xp̄o lucrifaciēdas lustrauit.

¶ Scđȝ qđ erat vidēduȝ quo idiomate Tho. apl'us predicauerit iā referamus. Et ad h̄ plenius itelligendū nōnulli scire cupiūt:vtrū apl'i ꝑ donū linguarum loquebant linguis oīm gentium. Et lȝ de hoc dixerim in sermōe de spiritu sancto:tñ aliqua alia erūt hic inferenda. Igit ꝓbari posset lȝ apparenter:q̄ apl'i nō loquebātur oībus linguis. Primo q: illud qđ diuina virtute oībus conceditur optimū ē in suo genere:sicut dñs cōuertit aquā in vinū bonū vt dr Joānis.ij.ca. Sȝ illi q habuerūt grām linguarum melius loquebant in ꝓpria lingua. Naȝ dicit Hiero⁹.exponēs epl'am ad hebreos non esse mirandū q̄ epl'a illa maiori relucet facundia q̄ȝ alie.cū naturale sit vnicuiq; plus in sua q̄ȝ in aliena lingua valere. Ceteras eniȝ epl'as apl'us peregrino id est greco sermone cōposuit:hanc aūt scripsit hebraica lingua:ergo videt q̄ apl'us nō loquebat idiomata aliorum ꝑ donū gratie gratis date. Scđo arguit:q: natura nō facit ꝑ multa qđ pōt fieri ꝑ vnū. Multo min⁹ deus q ordinatius q̄ȝ natura opat. Sed poterat deus facere q̄ linguam vnā loquētes ei⁹ discipuli ab oībus audirent. ergo videt q̄ nō habuerūt scientiā loquendi oībus linguis. Tertio oēs gratie deriuant a christo in corpus ei⁹ qđ est eccl'ia sm illud Joānis ꝑmo de plenitudine eius oēs accepimus. Sȝ de christo nō legitur q̄ fuerit locutus nisi vna lingua:ergo videtur q̄ discipuli ei⁹ nō acceperūt ad hoc gratiam vt oībus linguis loquerent. Sed in ꝯriū est glosa Grego. Actuū.ij.ca.q̄ ait. Spūs scūs sup discipl'os in igneis linguis apparuit ꝛ eis oīm linguarum scientiā dedit. Rñdet ergo scūs Tho.2a 2e.q.clxxvj. q̄ ꝑmi discipl'i xp̄i ad hoc fuerunt ab ipso electi vt ꝑ vniuersum orbē fidem eius predicarent. Nō aūt erat cōueniens vt qui mittebant ad alios instruendos indigerent ab allijs instrui qualiter alijs loquerentur vel qualiter q̄ alij loquebant intelligerent: presertim q: isti q mittebant erant alterius gent' scȝ iudee. Erāt etiā pauperes ꝛ ipotentes nec de facili a ꝑncipio reperissent q eorum verba alijs fideliter interpretarent:vel verba aliorum eis exponerēt:maxime q: ad infideles mittebantur. Et iō necessariū fuit vt sup hoc eis diuinitus ꝓuideret per donū linguarum:vt sicut gentibus ad idolatriā declinantib⁹ introducta ē diuersitas linguarum:ita etiā qñ erāt gentes ad cultum vnius dei reuocande:ꝯ huiusmodi diuersitatē remediū adhiberet ꝑ donū linguarum. Ad ꝑmū ergo dicendū q̄ sicut scribit ꝑme ad Corinth. xij.ca. Manifestatio spūs datur ad vtilitatem Et iō sufficienter ꝛ Paulus ꝛ alij discipuli fuerunt instructi diuinitus in linguis oīm gentium:quantū requirebat ad fidei doctrinā. Sed quantū ad quedā que supaddunt humana arte ad ornatū ꝛ elegantiā lectionis:apostolus instructus erat in ꝓpria lingua nō aūt in aliena Sicut etiā in sapiētia ꝛ scientia fuerant suffici

enter instructi quantũ requirebat doctrina fi/
dei:nõ aũt quantũ ad oĩa que ꝑ sciẽtiã acqui
sitaꝫ cognoscunẗ:puta de cõclusionibꝰ arisme
trice vel geometrie.Ad scdm argumẽtũ rñdeẗ
ꝙ q̃ꝫuis vtrũqꝫ fieri potuisset.s.ꝙ ꝑ vnã liguã
apl'i loquẽtes ab oĩbꝰ intelligerẽẗ: aut ꝙ oĩbus
ipi loq̄renẗ:,tñ ꝯueniẽtiꝰ fuit ꝙ ipi oĩbꝰ liguis
loquerenẗ:q2 hoc ꝑtinebat ad ꝑfectionẽ sciẽtie
ipsoꝝ ꝑ quã intelligere nõ solũ loq:sꝫ intellige
re possent ea que ab alijs dicebanẗ.Si aũt oẽs
vnã eoꝝ linguã intellexissent:hoc vel fuisset ꝑ
sciẽtiã illoꝝ q eos intelligerẽt : vel fuisset q̃si
quedã illusio dũ alioꝝ verba aliter ad aliorũ
aures ꝑferrenẗ q̃ꝫ ipi ea ꝓferrent.Et ideo glo.
Actuũ.ij.ca.dicit ꝙ maiori miraculo factũ est
ꝙ apl'i oĩm linguaꝝ generibꝰ loquerentur. Et
Paulus dicit ꝑme ad Corinth.xiiij.ca. Gra/
tias ago deo ꝙ oĩm vestrũ linguas loquor.Ad
tertiũ dicendũ ꝙ xp̃s in ꝓpria ꝑsona vni soli
genti predicaturus erat.s.iudeis. Et iõ q̃ꝫuis
ipse sine dubio ꝑfectissime haberet sciẽtiã oĩm
linguaꝝ: nõ tñ oportuit ꝙ oĩbus linguis loq̄/
retur.Et vt refert Augꝰ sup Joãnẽ.Cũ ⁊ mõ
spũs sctũs accipiaẗ nemo loquiẗ linguis oĩm
gentiũ q2 iã ipsa eccl'ia linguis oĩm gentiũ lo/
quiẗ :in qua q nõ ẽ nõ accipit spm̃ sctm̃.¶ Ter
tiũ qd̕ inuestigandũ ẽ de ꝑ̄dicatione Thome:
q̃ efficacia verbũ dei seminauerit. Et lꝫ fructũ
attulerit sua predicatio copiosum in oĩbus ꝓ/
uincijs ⁊ regnis supius noĩatis.Tñ qd i india
fecerit audiamꝰ. Peruenit nãqꝫ ad ciuitatem
quandã in qua rex filie sue nuptias celebrabat
Cũ Xp̃o ex aspectu:ex gestu ⁊ vultu agnosceret
vir grauis integer ⁊ deo deuotꝰa rege licet in/
fideli requiriẗ vt sponsum ⁊ sponsam bñdicat
quod apl'us adimpleuit dicẽs . Da dñe adole/
scentulis his bñdictionẽ tue dextere: ⁊ in corũ
mentibꝰ semina semen vite.Abeũte apostolo:
in manu iuuenis ẽ repertus ramꝰ dactilis ple
nus de quibꝰ sponsus ⁊ sponsa dulciter come/
derunt:statimqꝫ dormierũt ⁊ somniũ similiter
habuerũt : videbaẗ etenim eis ꝙ rex gẽmatus
eos amplectereẗ ⁊ diceret.Apl'us meꝰ bñdixit
vos vt eterne vite participes sitis.Euigilanti
bus ⁊ mutuo sibi somniũ reuelantibꝰ: apl's ad
eos ingrediẗ dicens eis.Rex meus mõ vobis
apparuit et me clausis ianuis huc adduxit vt
sup vos bñdictio mea fructificet:habeatis car
nis itegritatẽ q̃ ẽ oĩm regina virtutũ ⁊ fructꝰ
salutis ꝑpetue:virginitas soror ẽ angeloꝝ pos
sessio bonoꝝ:victoria libidinũ:fidei triũphus:
expugnatio demonũ: eternoꝝ gaudioꝝ acq̄si/
tio hec ⁊ sil'ia illo referẽte duo angeli apparue
runt dicentes eis. Nos sumꝰ angeli vobis ad
custodiã deputati.Si apl'i monita seruaueritꝭ
offeremus deo oĩa vota vestra. Eos igiẗ apl's
baptiçauit ⁊ de fide diligenẗ eos docuit. Post
moduꝫ Xp̃o sponsa noĩe pelagia sacro velami/
ne cõsecrata martyriũ passa ẽ.Et sponsus no/
mine Dionysius illi ciuitati in ep̃m ordinatus
deinde cũ Thomas indiam circuiret : multos
sanauit debiles ⁊ infirmos:multosqꝫ cõuertit
ad dñm . Et vna die ad predicationẽ eius ba/
ptiçati sunt nouẽ milia viroꝝ exceptis mulie/
ribus ⁊ paruulis.

¶ Qualiter beatus apl'us Thomas glorioso
martyrio vitam consũmauit . Capitulum.iij.

TErtiũ preconiũ beati Thome diciẗ passio
Nõ recusauit pati ꝓ xp̃o quecũqꝫ dura ⁊
exq̄sita supplica . Naꝫ iratus ẽ cũ rex indie ex
eo ꝙ vxorẽ eius ⁊ vxorẽ carissij cognati sui con
uertit ad fidẽ:iussit afferri ardẽtes laminas fer
reas ⁊ apl'm stare nudis pedibus sup eas : sed
nutu dei ꝓtinus ibi fons erupit:⁊ eas extinxit
Tunc rex eũ in fornacẽ ardẽteꝫ misit q̃ sic refri
gerata est vt die altera sanꝰ inde exierit ⁊ ille/
sus . Deductus tandẽ est vt sacrificaret idolo.
Flectens aũt genua dixit.Ego adoro:sꝫ nõ ido
luꝫ.Ecce adoro sꝫ nõ metallũ.Adoro aũt dñm
meũ iesum christũ : in cuius noĩe precipio tibi
demon q in eo latitas vt simulacrũ ipsuꝫ cõmi
nuas:statim quasi cera liquefactũ ẽ. Tunc oẽs
sacerdotes mugitũ dederũt. Põtifex aũt tem/
pli eleuans gladiũ apl'm transuerberauit.Alij
vero lanceis illũ trãsfixerũt. Xp̃iani aũt corpꝰ
eius tulerũt ⁊ honorifice sepelierũt . Anno tñ
dñi. ccxxx. corpus illud in Edessam ciuitatem
trãslatũ est Alexandro iperatore ad Siriorum
preces hoc faciente.In illa aũt ciuitate nullus
hereticus:nullus iudeus:nullus paganus po/
test viuere:nec tyrãnꝰ aliqs ibi nocere . Post/
q̃ꝫ Agabarus rex illius ciuitatis epl'aꝫ manu
saluatoris scriptã accipe meruit: nã siqñ gens
aliqua ẽ ciuitatẽ illã insurrexerit infans bapti
ꝫatus sup portã ciuitatis stans epl'aꝫ illã legit
⁊ ea die tã saluatoris scriptura q̃ꝫ apl'i Thome
meritis hostes aut fugiũt aut placanẗ. Verũ/
tñ q̃ꝫuis longo tẽpore durauerit nihilominus
postea ciuitas illa capta fuit a Sarracenis et
ꝓphanata:sublato bñficio ꝓpter abundantiã
peccatorum.Igiẗ sicut fuit vnus ex duodecim
Thomas in hac peregrinatiõe:ita ⁊ nũc ẽ vnꝰ

ex illis sedens sup sedē in gloria regni celorum quē deprecemur vt sua interuentione nos xpo cōmendet. Qui est benedictus et laudabilis p infinita secula seculorum. Amen.

¶ Sermo trigesimusnonus de sancto Jacobo dicto iusto et minore filio Alphei et fratre dñi nostri iesu christi.

In memoria eterna erit iust⁹. Verba sūt Dauid in psal mo centesimo.xj. Omnis gloria ho minū iniquoꝝ cito extinguit et euanescit velut fum⁹: de qbus in ps dicitur. perijt memoria eoꝝ cū sonitu. Justi aūt vt scribitur Sapientie.v.ca. in ppetuū viuēt: et apud dñm ē merces illoꝝ. Nā peracto breui cursu huius labilis vite pmiū suscipiūt eterne beatitudinis in qua omni malo semoto bonū oē reperitur. Propterea dauid in ps.xxxvj. dicit. Justi here ditabunt terrā.s. viuentiū. et inhabitabūt inseculū seculi sup eā. Hinc beatus Jacobus Alphei filius iusticie se totuꝫ accomodauit. Qui ppterea nō solū exaltatus ē in regno celoꝝ: verum etiā in ecclia militāte a cunctis fidelibus deuotissime honorat. Cū vo hodierna die im mineat eius festiuitas colendissima equū ē vt eius laudibus insistamus: de quo appropriate dicunt verba pposita: in qbus de iusticia illi⁹ tria mysteria occurrunt contemplanda.

Primum dicitur originationis.

Secundum determinationis.

Tertium cōsūmationis.

¶ Qualiter beatus Jacob⁹ fuit in iusticia et sā ctitate singularis: tū ppter inclinatiōem: tū p pter exemplū christi: tū ppter sanctificationeꝫ in vtero. ¶ Capitulum.j.

Primum mysteriū cōteplandū de iusticia beati Jacobi dicit originationis. Jn quo videndū est vñ originē habuit iusticia scti Jacobi. Et sumit iusticia large p virtute vel sanctitate. Et ad hoc dicim⁹ q tria fuerunt q̄si principia radicalia iusticie vel sanctitatis ei⁹.

Primum fuit naturalis inclinatio.

Scōm exemplaris speculatio.

Tertium specialis sanctificatio.

¶ Primū radicale principiū iusticie et sanctitatis beati Jacobi dicit naturalis iclinatio in clinabat quippe ipsum ad virtutes ipa natura sed vt id melius declaretur. Querunt pleriqꝫ vtꝝ virtutes insint homini ab ipsa natura. Et loquimur de virtutibus moralibus et acquisitis nō aūt de infusis et theologicis Et q sint a natura pbari pōt ex dictis sanctoꝝ et philosophoꝝ. Jnqt eni Bernardus: nullū vitiū naturale ē: oīs aūt virtus naturalis ē. Et Damascenus in.iij. naturales sunt in nobis virtutes et equaliter insunt oibus. Et Aug⁹ in.iij. de libero arbi. omne vitiū eo ipo q vitiū ē cōtra naturaꝫ ē. Et Tho. pma.ij.q.lxiij. arguit sic. Jllud dicit nobis eē naturale quod iest nobis a natiuitate. Sꝫ virtutes quibusdā insunt a natiuitate. dicit eni Job.xxxj.c. Ab ifantia creuit mecū miseratio et de vtero egressa ē mecū. Jgit virt⁹ inest homini ab ipa natura. Et Giraldus oddonis super.ij. ethicoꝝ arguit hoc mō. Natura nō deficit in necessarijs vt docet phus. Sꝫ virtutes sunt homini necessarie q sine ipis nō pōt assequi suū finē. Sole inquit Macrobius de somno scipionis faciūt virtutes beatum. Et Sene. ad Lucillū sola virtus ad beatā vitā efficax ē. Et Aristo. in.vij. policite. felicitatē sine virtute ipossibile ē existere. ergo natura prouidit homini de virtutibus: cōtrariū ad hec videtur pbari posse. Nā Seneca ad Lucillū ait: nō dat natura vtutē ars ē bonū fieri. Et Ari. ij. ethicoꝝ. boni vel mali natura nō sum⁹. Ad hec illud qd ē bonū a nā cōmune ē oib⁹ hoib⁹ et nō tollit p peccatū q etiā in demonib⁹ bona nature manent integra. Sꝫ virt⁹ nō inest omnibus hominib⁹ et abijcitur per peccatuꝫ: ergo nō est a natura: insup ex his que insunt a natura nec laudamur neqꝫ vituperamur ꝫ Aristotelē in.ij. ethicoꝝ. ꝫ ppter virtutes laudamur pro quibus virtuosis redditur honor: ergo virtutes nō sunt a natura: vt ois cesset pplexitas audiēda ē rnsio Thome vbi s et Ricar. de media villa in suo.3. dist.33. Q circa sciētias et virtutes triplex fuit opinio. pma fuit platonitoꝝ q ꝫm Dama. in.3. suo.ca.xiiij. dicebāt scientias et virtutes eē totaliter ab intrinseco: ita q preexisterēt in aia naturaliter. ꝫ p disciplinā et exercitium ipedimēta scie et virtutis tollunt q ad ueniunt anime ex corporis grauitate. sicut ferrum clarificatur per limationē. Sed ptra hāc opinionē est ois philosophia tenēs cū Aristo. Q anima nostra a principio: est sicut tabula rasa in qua nihil est depictum. Secunda opinio fuit Auicen. qui dixit q scientie et virtutes essent totaliter ab extrinseco scilicet ex influentia intelligentie agentis. Sed hec opinio stare non potest quoniam sic nullus virtuosus esset laude dignus. Tertia est opinio Aristo.

telis in.ij.ethicorum quam sequũtur theologi. Qꝛ virtutes insunt hoi ab ipa natura fm apti tudinẽ nõ fm pfectionẽ. Unde Geraldus od/ donis vbi supra ait. Qꝛ virtus ẽ a natura sicut ab inchoatiuo qꝛ illð qð se habet ad virtutem in ratione causaꝝ primordialiũ ẽ inchoatiuuꝫ virtutis. Sꝫ natura aie sic se habet ad virtutẽ in ratione materie pfectibilis p virtutẽ. Itẽ in ratione principalis forme inclinãtis ad virtu/ tem tanq̃ꝫ ad sequelã sibi debitã qꝛ natura aie natutaliter inclinatur ad felicitatẽ suã p virtu tem acquisibilẽ. Tertio se habet natura aie ad virtutẽ in ratione cause efficientis quia efficit illas operationes ex quibus generatur virtus qꝛ mediante ipa generant virtuteꝫ. Quarto se habet in rõne cãe finalis qꝛ natura aie finis ẽ virtutis acquisite. Ex q̊ pꝫ qꝛ natura aie se hꝫ ad virtutẽ moralẽ aliquo mõ in rõne quadru/ plicis cãe ꝛ p ꝯsequẽs qꝛ est ei⁹ inchoatiuũ. Se cundo dicit Giraldus qꝛ virtus ẽ a doctrina tanq̃ꝫ ab excitatiuo ꝛ ꝓuocatiuo: qꝛ oẽ ostensi uum hoi qð ꝯuenit ex virtute ꝛ mali ꝯueniẽ/ tis ex vitio ꝛ iuris: ꝛ debiti: ꝛ naturalis legꝭ q/ bus te necessariũ ẽ vitiũ euitare ꝛ seq virtuteꝫ ẽ excitatiuũ ꝛ ꝓuocatiuũ hois ad virtutẽ: hꝫ Xᵒ fm Aristo.j.ethi.facit moralis doctrina. Ter/ tio sic virtus ẽ a natura tanq̃ꝫ ab inchoatiuo animi doctrina tanq̃ꝫ ob excitatiuo ita ẽ a con suetudine tãq̃ꝫ a pfectiuo: ꝛ sic soluunt̃ obiecta Ad illud Xᵒ qð inducebat̃ de natura q̃ nõ de/ ficit in necessarijs dicendũ qꝛ nõ sequit̃ ex hoc qꝛ ðbeat dar̃ virtutẽ necessariã sꝫ sufficit qꝛ de dit oĩa necessaria ad uirtutẽ acquirendã: sicut ñ dat panẽ necessariũ hũane vite sꝫ dat oĩa ne cessaria ad panẽ acquirendũ: sꝫ pp dicta posset aliquis dubitare si virtus ẽ a natura fm apti/ tudinẽ ꝛ dispositionẽ siue inchoationẽ: vñ est qꝛ in pluribus hoies currũt ad malũ. vñ.xij.q. j.c.j.dicit̃ oĩs etas ꝓna ẽ ad malũ ab adolescẽ tia. Insup nec oẽs virtuosi inclinant̃ equaliter ad singulas virtutes: ꝓ quibus dicit Aristo.j. ethico.multis quidẽ delectabilia aduersant̃ ad inuicẽ qꝛ nõ naturalia sunt. Et Terenti⁹: quot hoies tot sẽtẽtie su⁹ cuiq̃ꝫ mos. ꝛ Horatius in eplis deniq̃ꝫ nõ oẽs cadẽ mirant̃ amantq̃ꝫ Et Ouidius li.de arte amãdi. Pectorib⁹ mo/ res tot sunt quot in vrbe figure. Et Persius Mille hoim species ꝛ reꝝ discolor vsus velle suũ cuiq̃ꝫ ẽ nec voto viuit̃ vno. Et Cicero i li. de fato. In naturis hoim dissimilitudines sũt Igit̃ ex tanta diuersitate ꝛ inequalitate videt̃ qꝛ virtutes nõ sint a natura qm̃ si sic esset oẽs ad illas equalit̃ iclinarent̃. Ad hoc ita pulchre Rñdet Tho. vbi s. Qꝛ aliqd dicit̃ hoi naturale dupliciter. Primo ex natura speciei. Secũdo ex natura indiuidui. Illud eni qð ꝯuenit ei fꝫ aiam rõnalẽ est ei naturale fm naturã speciei eo qꝛ vnũqðq̃ꝫ habet speciem fm suã formam Forma Xᵒ hois ẽ aia rõnalis. Illud aũt quod ꝯuenit homini fm determinatã corpis cõple/ xionem est ei naturale fm naturam indiuidui. Indiuiduat̃ nanq̃ꝫ vnũquodq̃ꝫ fm materiam lꝫ ergo quãtũ ad naturã indiuidui ex dispositi one corpis aliqui sint dispositi vel melius vel peius ad quasdã virtutes. Unde vnus habet maiorẽ aptitudinẽ ad scientiã: alius ad fortitu dinem: alius ad tẽperantiã ꝛ h⁹mõi: tñ quãtũ ad naturam speciei oẽs ad virtutes equaliter inclinant̃ inquantũ in voluntate est quidã ap petitus naturalis boni qð est fm rationẽ. Sic ergo beatissimus Jacob⁹ ratiõe preditus a na tura ipa cõmouebatur vt vitam eligeret vir/ tuosam. Secundum radicale principiũ iusticie ꝛ sanctitatis beati Jacobi fuit exemplaris spe culatio: habuit quidẽ ante oculos exemplũ sal/ uatoris nr̃i iesu xp̃i q de se ip̃o dixit Joannis. viij.ca. Ego sum lux mũdi qui sequit̃ me non ambulat in tenebris. Fuit eni Jacob⁹ iste vn⁹ ex duodeci aplis ipius iesu xpi vt pꝫ Matth. x.ca.dictus vero fuit Jacobus minor ad diffe rentiã Jacobi zebedei q lꝫ natus posterior sit Jacobo alphei: tñ vocatiõe fuit prior: videtur eni illa prioritas tẽporis quandã secũ trahere dignitatẽ. Ob id pontifices maximi cũ de pre/ dicatoꝝ ꝛ minoꝝ ordinib⁹ insimul mentionẽ aliquã faciũt sp predicatoꝝ ordinẽ ꝓponũt qꝛ vt dicit glo.in.ca. Quia ex eo.de pactis li.vj.or do p̃dicatoꝝ prius fuit ab eccl'ia approbatus q̃ꝫ ordo minoꝝ. Et sic in textu sepius inueni/ mus prepositũ p̃dicatoꝝ ordinẽ siue p̃dicato/ res vt pꝫ i.c.quorundã de electione.li.vj. Ubi ꝓponunt̃ in lr̃a p̃dicatores minoribus ꝛ mino res heremitanis. Ideꝫ habet̃ in ca.cũ ex eo: de excessibus prela. ꝛ de ꝓuilegijs in ca.in his. Et in clemẽtina dudũ de sepulturis. Ad Jacobuꝫ iã redeũdo dicim⁹ eũ minorẽ vocatũ nõ qꝛ mi noris sanctitatis extiterit q̃ꝫ alter Jacob⁹, q in sanctitate vt videbit̃ aplis ceteris ẽ ꝓponẽd⁹ Nã vt pleriq̃ꝫ dicũt frater dñi noiatur pp pre rogatiuã ꝛ excellentiã sanctitatis ob quã p̃ ce teris aplis hierosolymis ẽ ep̃us ordiatus vt scribit̃.lxvj.di.in.ca.porro. Uerũtñ sunt ꝛ alie

cause preter istã quibus ipse dñi frater ẽ nũcupatus siue q: ex sorore virginis erat natꝰ siue q: xp̃o simillimus esse ꝓhibebaꝛ. Ob qđ iudei capere volentes xp̃m signũ petierũt a iuda vt oscularetꝛ cũ ne decepti iacobũ cepissent. hoc ẽt testaꝛ Ignacius in ep̃la ad ioannẽ euangelistã sic dicens. Si licitũ est mihi apud te ad hierosolyme partes volo ascendere vt videã illũ venerabilẽ iacobũ qui cognominaꝛ iustꝰ quẽ referunt xp̃o iesu simillimũ facie vita ⁊ mȯ cõuersationis ac si eiusdẽ vteri frater esset geminus. Quem dicunt si videro: videro ⁊ ipsum xp̃m ſm oia corporis liniamenta. ¶ Tertium radicale priuilegiũ iusticie bti iacobi dr̃ specialis sanctificatio: vt eni colligiꝛ ex dictis Hieronymi in li. de viris illustribus ⁊ egesippi ꝗ fuit aploꝝ contemporaneus fuit btũs iacobꝰ in vtero mr̃is sanctificatus. Ex qua sanctificatione consecutus est mũdationẽ ab originali culpa debilitationẽ fomitis ⁊ ꝓseruationeꝫ a peccato mortali. Et lꝫ dicaꝛ ꝙ in morte xp̃i oẽs apostoli peccauerunt. Forte ab ista generalitate iacobus excipiꝛ. Nam videtur ꝙ fidem resurrectionis xp̃i nunq̃ꝫ ãmiserit. Inquit .n. Hieroꝰ in li. de viris illustribus. Qr votũ vouit se nõ comesturũ donec videret dñm a mortuis surrexisse. Ipsa aũt die resurrectionis apparuit ei dñs ac eis qui erãt cũ eo ⁊ dixit ponite mensam ⁊ panem: deinde panẽ accipiens benedixit ⁊ dedit iacobo dicens: surge frater mi comede q: filius hois a mortuis resurrexit Et hoc est qđ asserit paulus .i. ad Corinthios xv. ca. deinde visus est iacobo. Concurrerunt ita in illo oia tria predicta ꝑꝑ q̃ iuste sctẽ mũdissimeq̃ꝫ viuere inuentus est. Cuius sctitatẽ admirabilẽ explicabimꝰ in sequenti mysterio

¶ Qualiter btũs Jacobus fuit virgo purissimus qui carnẽ suã mortificauit ⁊ orationi assiduus fuit. ¶ Capitulum ij.

Secundũ mysteriũ contemplandũ de iusticia bti Jacobi dr̃ determinatiõis. vbi determinandũ est in quo precipue ipse iustus ⁊ sanctus fuit existimatus. Et dicimus ꝙ singulariter in tribus.

Primo in virginitatis obseruatione.
Scđo in carnis mortificatione.
Tertio in orationis exercitatione.

¶ Primo quidẽ in virginitatis obseruatiõe vt ait Hieroꝰ in libro de viris illustribus. Jacobus in ꝑpetua virginitate ꝑmansit. In hoc sequẽs redẽptorẽ mũdi qui virgo de virgine nasci dignatus est. Nec audiendi sunt illi qui virginitati detrahunt asserentes illã aut nullius aut parui fore ꝑmij: qm̃ vt Hieroꝰ inqt i ep̃la ad filiã Mauritij de cõmendatione virginitatis. Quisq̃s pudicitiã aut nullius ꝑmij aut ꝑui fore existimat: certũ est illuꝫ aut ignorare aut nõ voluntariũ eiꝰ ferre laborẽ. Quis nã non consideret: iõ de virgine natũ xp̃m: vt virginitatis amplitudinẽ sic mortalibus ostẽtaret. Hinc Hieroꝰ ad filiã Mauritij vbi. s̃. ait. Vt illustrius virginitatis meritũ clareat ⁊ q̃ꝫ digna sit deo manifestius possit intelligi illud recogiteꝛ ꝙ dñs ⁊ saluator nr̃: cũ ꝓpter humani generis salutẽ hoieꝫ dignareꝛ accipe nõ aliũ q̃ꝫ virginalẽ elegit vterũ: virginẽ habuit mr̃em: virgo mansurus: in se viris: ⁊ in mr̃e feminis: virginitatis prebuit exemplum. hec ille. Sed de virginitatis preconijs alio loco copiosius dissereemus. ¶ Scđo btũs Jacobus iustus ⁊ sanctus valde visus est in carnis mortificatione. Nã vt Hieroꝰ refert li. de viris illustribus. Vinũ ⁊ sicerã nõ bibit: carnes nũq̃ꝫ comedit ferrũ in caput eius nõ ascendit oleo nõ est vnctus: balneo nõ est vsus. Ex quibus verbis apparet ipsũ in cunctis curam corporis neglexisse. Faciebat quidẽ hoc ne leui saltem maculare vitã famine posset. Pctã nãq̃ꝫ venialia ⁊ si charitatẽ ñ extinguãt illiꝰ tñ feruorẽ diminuũt. Ideo ⁊ scti viri adhuc in gr̃a cõfirmati euitare illa totis viribus studuerũt Et vt inqt Tho. ſa ſe. q. xliij. ar. vij. ad vltimũ argumentũ. Quãuis ꝑ pctm̃ veniale gr̃a non tollaꝛ ꝑ quã est hoi salus: inq̃ꝫtum tñ veniale disponit ad mortale: vergit in detrimentũ salutis. Huius rei gr̃a: queriꝛ a multis an pctm̃ veniale sit cõmittendũ vt ꝓximo subueniaꝛ ne mortale incurrat. Et vt refert Tho. quidaꝫ dixerũt ꝙ sic. Sed hoc implicat ꝯdictoria. Si eni cõmittendũ est iam nõ ẽ malũ neq̃ꝫ pctm̃ Nã pctm̃ ẽt veniale nõ põt esse eligibile. Cõtingit tñ aliqd ꝓpter aliquã circũstantiã non esse pctm̃ veniale: qđ illa circũstantia sublata: pctm̃ veniale esset. Sicut verbum iocosum est pctm̃ veniale: qñ absq̃ꝫ vtilitate dr̃. Si ãt ex cã rõnabili ꝓferaꝛ nõ est ociosũ neq̃ꝫ pctm̃. Quare si pctm̃ veniale remaneret pctm̃ nõ deberet fieri vt ꝓximus liberareꝛ a pctõ mortali: diximus ista vt exẽplo bti Jacobi vnusq̃sq̃ꝫ quãtũ põt coneꝛ cũ dei adiutorio venialia pctã effugere ac declinare. ¶ Tertio btũs Jacobus iustus ⁊ sctũs ab oibus ꝓbatus est ꝑꝑ orõnis

frequentatoꝝ. Ut eni tradit Hieroꝰ li. de viꝛ
illustribus. Totiens in oꝛone genua flectebat
vt calos in genibus sic calcaneis videret̄ hr̄e.
Ob nimiā āt sanctitatē suā solꝰ inter apl̄os
ꝑmittebat̄ in sctā sctōꝝ intrare: nō quidē imo
lationis cā: sed oꝛonis. Tante ēt reuerentie in
ppl̄o extitit vt fimbriā vestimenti eius certa-
tim tangere cuperent. Hic primꝰ inter apl̄os
missā celebrauit Hierosolymis. Vn̄ de cō se.
di. i. ca. iacobus. ita dr̄. Jacobus frater dn̄i cui
primū credita est hierosolymitata eccl̄ia: tra-
didit nobis misse celebratoez. i. oꝛdinē celebrā
di misse. Qđ nō est intelligendū de oībus mis
se solennitatibus ⁊ oꝛdinationibus: sed de ali
quibus. Qm̄ vt scribit Hugo li. ij. de sacramē
tis. Introitū in missa posuit Celestinꝰ. Gl̄ia
in excelsis deo. decreuit cōciliū: vt ponit̄ de cō
se. di. i. ca. de hymnis. Dn̄s vobiscū. dr̄ ex anti
quissimo vsu. Collectas oꝛdinauit Grego. ⁊
pr̄ nr̄ Grego. ⁊ sic a diuersis vident̄ diuersa ⁊
multa addita.

¶ Qualiter beatus Jacobus propter verita-
tem quā predicabat martyrio coronatus est.

¶ Capitulum. iij.

Tertiū mysteriū ꝯtemplandū de iusticia
btī Jacobi dr̄ cōsūmationis. Consūma-
ta quippe fuit dū violentā moꝛtē pro xp̄o non
hoꝛruit: de qua consideremus tria. videlicet.
Causam.
Penam.
Vindictam.

¶ Primo cōsideremus de moꝛte Jacobi vio
lenta cām. Et hec fuit libera atq3 publica pre-
dicatio veritatis. Hec est nanq3 illa veritas
quā deus in nobis diligit: q2 ipse veritas est.
ad Ro. iij. ca. Est āt deus verax. De hac inqt
Jsaias. xxxiij. ca. Qui loquit̄ veritatē in excel-
sis habitat. Et sapiens Sapie. iiij. ca. Nō con
tradicas verbo veritatis vllo mō. Hec est q̄
cōsuetudini iure preponit̄. de q̄ Augꝰ di. viij.
ca. veritate. ait. Cedat cōsuetudo veritati. Et
eadē di. c. Si cōsuetudinē. subdit̄ vsus qui ve
ritati est ꝯrius abolendus est. Idē cōfirmat̄ i
ca. qui cōtempta. ⁊ in ca. consuetudo. Hec est
quā Zorobabel tā amplissime cōmendauit co
ram Dario persaꝝ regē. Nā vt colligit̄ ex. iij.
li. Hesdre ca. iij. dū ꝓposita fuiss3 corā Dario
questio. Quid ꝺ tribus foꝛtius videret̄. Rege
vino ⁊ muliere. Unus rn̄dit ꝙ rex: q2 cū hō p-
sit ceteris aīantibus: rex preest hoī ⁊ ad nutū
eius oīa disponunt̄. Quidā aliꝰ pretulit vinū
eo ꝙ vinū aī foꝛtitudinē supat. Zorobabel vo
mulierē vtroq3 foꝛtiorē asseruit. Nā regibus
⁊ his qui vitē plantant mulieres dn̄ant̄. Et ꝓ
mulieribus hoīes cuiuscūq3 status aīas pone
re nō foꝛmidant. Sup hec āt oīa veritatē di-
xit eē foꝛtiorē: quā oīs terra inuocat: ⁊ celū bn̄
dicit: ⁊ manet in eternū. Propter hāc āt veri
tatē ꝓferendā hoꝛtatus est xp̄s discipulos: vt
moꝛi nō ꝑtimescerēt: dixit eni Matthei. x. ca.
Nolite timere eos qui occidūt coꝛpꝰ: aīam āt
nō pn̄t occidere. Sed vhe nobis: nos sumus
in quos fines seculoꝝ deuenerūt. Ab oībus ꝓ
maioꝛi pte veritas cōculcat̄. Cūcta mēdacijs:
dolo: fraude: deceptiōibꝰ: ⁊ falsitatibꝰ fedata
cernunt̄. vbiq3 adulationes: iusticiā ⁊ veritatē
deijciūt. Nō est hec doctrina phoꝝ. Inqt Ari
sto. iiij. Thopicoꝝ. ⁊. iiij. Ethicoꝝ. ꝑ se mēda-
ciū prauū ⁊ fugiendū est: verū āt ⁊ bonū ⁊ lau
dabile est. Sed mūdi redēptoꝛ veritatē nos ex
colere docuit. q2 ipse est veritas ⁊ vita. Hinc
⁊ btūs Jacobus illā suo sanguine defendere
nō recusauit. dū eni vt Egisippus refert: Ju-
dei requisiuissent eū vt ꝯ xp̄m predicaret ī die
solēni pasce. ascendens supra pinnaculū tēpli
voce magna rn̄dit. Quid me interrogatis de
filio hoīs. Ecce ipse sedet in celis a dextris sū
me virtutis: viuos ⁊ moꝛtuos iudicare venturꝰ.
Que verba ⁊ sil̄ia iudeos in tantū leserūt: vt
exclamantes dicerēt. O o ⁊ iustus errauit: in-
terficiamus eū. ¶ Scđo cōsideremus de moꝛ
te iacobi penā. Statim qdē ascendentes iudei
ꝓcipitauerūt eū: deinde lapidauerūt. Ipse vo
sup genua ꝓcūbens dicebat. Rogo dn̄e dimit
te eis: q2 nesciūt quid faciūt. Quidā vo sacer
dos exclamauit parcite queso qd facitis: ꝓ no
bis hic oꝛat: iustus: quē lapidatis. Tunc vnus
particā fullonis arripiens valido ictu caput
eius impetijt ⁊ cerebꝝ excussit. Taliq3 marty
rio migrauit ad dn̄m. Anno trigesimo epatꝰ
eius. Sepultusq3 est ibidē ꝓpe tēplū. Cū autē
ppl̄us moꝛtē eiꝰ vindicare ⁊ malefactoꝛes ca-
pere ac punire vellet ꝓtinꝰ aufugerūt. ¶ Ter-
tio ꝯsideremꝰ de moꝛte Jacobi vindictā. Nā
iudei ⁊ ꝑꝑ h̄ pctm̄ ⁊ principalius q2 xp̄m occi-
derūt diuina vltione ꝑcussi fuerūt: quoꝝ deso
lationē ac destructionē ciuitatis narrauimus
i tractatu ꝺ timoꝛe iudicioꝝ dei. Nūc vo suf
ficit intellexisse q̄tū btūs Jacobꝰ deo celi fue
rit gratus quē in h̄ seculo tot virtutibus pol-
lere fecit ⁊ i futuro eterno bono donauit. Ad
q̄s nos ꝑducat clementia xp̄i. Qui est bn̄dictꝰ

⁊ laudabilis in secula seculoꝝ. Amen.

¶ Sermo quadragesimus de laudibus fidei xpiane: que verissima ꝓbat̃ extra quā nullus consequi pōt eternā salutē. In festo sctōꝝ Philippi ⁊ Jacobi recitandus.

IN me credite: verba sūt redēptorꝭ nr̃i. Joānis. xiiij. ca. ⁊ in euangelio p̄ntis solennitatis: decepti pleriqꝫ a suo debili paruissimoqꝫ ingenio nolūt acceptare illa q̄ deus nobis sua benignitate reuelauit. Reputāt quippe stultū fore ac satꝭ leue si credant pure ⁊ simplicit̃ altissima fidei xp̄iane mysteria. Cōtra quos loquit̃ scriptura oñdens q̄ꝫ sit laudabile, q̄ꝫqꝫ vtile ⁊ meritorium credere diuinis absqꝫ inq̄sitiōe curiosa vel ꝯ̄dictione. Scribit̃ nāqꝫ Genesis. xv. ca. Credidit abrahā deo ⁊ reputatū est ei ad iusticiam. Et. ij. Paralipo. xx. ca. Credite i dño deo vr̃o ⁊ securi eritis. Et Ecclesiastici. ij. ca. Qui timetis deū credite illi ⁊ nō euacuabit̃ merces vr̃a. Et ad Romanos. x. ca. Corde eni credit̃ ad iusticiā. Et Marci vltimo ca. Qui crediderit ⁊ bapticatus fuerit saluus erit. qui vo nō crediderit cōdēnabit̃. Et Joānis. i. ca. Dedit eis ptātem filios dei fieri his qui credunt in noie eius. Et. iij. ca. Sic deus dilexit mūdū vt filiū suū vnigenitū daret: vt ois q credit i il ū non pereat sed habeat vitā eternā. Et. vij. ca. Qui credit in me sicut dicit scriptura flumia de ventre eius fluēt aque viue. Et. viij. ca. Si nō credideritis moriemini in pctō vr̃o. Et. xi. ca. Qui credit in me ēt si mortuꝰ fuerit viuet. Et. xx. ca. Beati qui nō viderunt ⁊ crediderūt. Et vltimo ca. Credentes vitā habeatis in nomine eius. Et Luce. ij. ca. Elisabeth a spū sctō mota dixit imaculate virgini. Beata q̄ credidisti. Et lꝫ ista sufficerent ad extinguendā neqciā hoim elatoꝝ. verūtñ ostendemꝰ in p̄nti sermone fidei nr̃e clarissimā veritatē. Hanc predicauerūt philippus ⁊ iacobus apl̃iqꝫ ceteri. hanc didicerūt a xp̄o: hanc deniqꝫ ꝓprio sanguine defenderunt. Neqꝫ dari pōt alia fides preter istā in qua sperari posset eterna salus. Una inquit textus in ca. firmiter. de sum. tri. ⁊ fi. ca. est fideliū vniuersalis ecclesia extra quā nullus oino saluat̃. Et apl̃us ad Ephesios. v. ca. ait. Unus deus vna fides q̄. s. credit xp̄m deū ⁊ hoiem de virgine natū saluatorē mūdi. Q̄ aūt ista fides verissima sit ⁊ indubitata ꝓbare possumus triplici rōne.

Prima dr̃ mūdialis acceptationis.
Scda passionalis tollerationis.
Tertia diuinalis magnificationis.

¶ Q̄ fides xp̄i vera sit ostendit̃ eo q̄ mundus totus illā acceptauit mediante predicatione apl̃oꝝ qd̄ fieri nō potuisset absqꝫ virtute dei ⁊ miraculis euidentibus. ¶ Capitulum. j.

PRima rō qua ꝓbat̃ q̄ vera sit fides xp̄i dr̃ mūdialis acceptatōis. Non eni absqꝫ virtute dei fides ista acceptata fuit in toto terrarū orbe a populis: a philosophis: a regibus ⁊ imperatoribus. Clarū quippe est q̄ ante p̄dicationē apl̃orum mūdus totus supstitionibus varijs noxijsqꝫ erat imersus. Et vt in sermone scdo huius operis diximus. Alij colebant ꝓ deo celestia corpora. Alij elementa insensibilia. Alij corruptibiles hoies ac mortales. Alij bestias ⁊ serpentes. Alij deniqꝫ idola vana surda ⁊ muta. Ob qd̄ ⁊ innumera flagicia perpetrabāt atqꝫ ritus detestabiles obseruabant. Naꝫ vt inquit Eusebius panphili li. i. de euangelica preparatione. Perse matres ꝓprias nephandis nuptijs cognoscebāt. Scite carnibus vescebant̃ humanis. Massagete ⁊ derbices propinquos ⁊ affines suos senectute confectos miserrimos putantes interficiebant imolando ipsos idolis: deniqꝫ comedebant. Tibareni seniores: suos viuos precipitabant. Et vt tradūt Manethus historicꝰ Egyptius ⁊ Apollodorus: ⁊ Philo qui fenicū scripsit historiā. Et Dionysius alicarnasea vir romane historie ac italice peritissimus: ita pater vnicū filiū dilectum: mater filiā demoni tāq̄ꝫ ouem sacrificabant. Oia tñ ista ⁊ similia predicatione apostolorum penitus sunt deleta. Omissis auteꝫ ceteris. Nōne philippus apostolus Scitarū gentes ad xp̄m cōuertit: Ipse quidē illis euangelium xp̄i per annos. xx. feruentissime predicauit. Ubi quattuor mirāda fecit. Primo draconē expulit: naꝫ cū aial illud imanissimū sub statua martis lateret indeqꝫ exiuissꝫ interfecissetqꝫ filiū pontificis ⁊ duos tribunos: iussu bti philippi in locū desertū descendit: nulliqꝫ de cetero nocuit. Scdo idoluꝫ martis cōfringi iussit: ⁊ loco eiꝰ crucē xp̄i erexit quā oēs fideliter adorauerunt. Tertio oēs morbidos flatu draconis pfecte sanauit: ⁊ illis tribus mortuis vite beneficium restituit: qui oēs crediderūt in xp̄m ⁊ bapticati sunt. Quarto heresim ebionitarum qui carnem xp̄i fantasticam dogmaticabant extinxit. Erant autē

illi due filie sacratissime virgines ꝑ quas dñs
multos ad fidē cōuertit. Notādū tñ hoc loco
ꝙ fuit alius philippus vnus ex septē diaconī
bus de quo scribit̃ in actibus apl'oꝝ. de quo
dicit Hiero⁹ ī martilogio ꝙ octauo idus Iu
lij signis ⁊ virtutibus inclitus apud Cesareā
requieuit: iuxta quē filie ei⁹ tres tumulate sūt
nā quarta apud ephesū requiescit. Primus ḡ
philippus ab isto differt: q2 ille fuit apl'us iste
diaconus. Ille quiescit apud Ieropolim. Iste
apud Cesareā. Ille habuit duas filias ꝓphe-
tissas. Iste q̄ttuor: lꝫ historia ecclesiastica vide
atur dicere ꝙ fuit philippus qui habuit quat-
tuor filias ꝓphetissas. Sed in hoc mag' Hie
ro. est credendum. De philippo itaqꝫ apl'o ita
scribit Ambrosius in li. de vita ⁊ obitu sctōꝝ
Philippus gentilibus predicat xp̄m: barba-
rasqꝫ gentes vicinasqꝫ tenebris ⁊ mari ocea-
no cōiunctas ad scie lumen fideiqꝫ portū de-
ducit: demū in Ierapoli frigie prouintie vrbe
crucifix⁹: lapidatusqꝫ obijt simulqꝫ cū filiab⁹
suis ibi requiescit. Diximus iam conuersionē
Scitarū aliarūqꝫ gentiū factā predicante phi
lippo: apl'isqꝫ ceteris. Qđ vtiqꝫ sine deo adiu
uante ꝑfici minime potuisset. vt eni scribitur
Marci vltimo ca. Apl'i predicauerunt vbiqꝫ
dño cooperante ⁊ sermone confirmāte sequē
tibus signis. Nō cōfirmasset deus illoꝝ ser-
monē: neqꝫ signa fuissēt secuta: nisi fides quā
predicabant vera fuisset. Propterea Aug⁹
li. xxij. de ci. dei inqt. tria esse magna ⁊ ꝯm naꝫ
incredibilia. Primū est xp̄m dei filiū de vir-
gine ⁊ natū passū ⁊ in cruce mortuū atqꝫ in se
pulchro positū: resurrexisse tertia die: ⁊ q̄dra-
gesima postq̄ surrexerit ad celos ascēdisse. Dū
philosophi: stoici: Epicuri ⁊ reliqui audiebāt
Athenis paulū ista predicantē. Aliq dicebant
cū semiuerbiū. id est seminatorē verborū. Alij
No addebāt: annūciatorē nouoꝝ demoniorū
id est nouaꝝ sciaꝝ videt̃ esse. vt dr̃ Actuū. xvij
ca. Scđm magnū ⁊ incredibile est totū mūdū
credidisse illud primū. Nā vt pꝫ oēs nationes
relictis supstitionibus idolatrie crediderunt
in xp̄m. Qđ ēt confirmari pōt: q2 Roma ab-
iecta idolatrie spurcicia xp̄m cōfessa est ⁊ vsqꝫ
in presens illū crucifixū adorat. Neqꝫ vt qui-
dā aiunt indocta plebs suasioni apl'oꝝ consē
sit: quinimmo ⁊ philosophi clarissimi ⁊ ciues
honoratissimi ⁊ reges ⁊ principes ac sapiētis-
simi viri xp̄m sunt venerati. Tertiū magnū ⁊
ꝯm nām incredibile est mūdū totū primū in-
credibile credidisse: predicatione apl'oꝝ qui
neqꝫ pollicebant̃ tp̄alia bona: neqꝫ voluptati
faucbant: neqꝫ vitā tp̄alem tuendā dicebant
Sed predicabant mūdi cōtemptū: passionuꝫ
tollerantiā: ⁊ mortis violente desideriū: nō in
pulchritudine ⁊ elegantia orōnis: nō in vi ar
moꝝ ppl'os attraxerunt vt crucifixo iesu xp̄o
diuinū exhiberent honorē. O res admodū stu
pendissima. O inuicta virtus oīpotentis dei
duodecim simplices hoīes a xp̄o electi potue-
rūt in oēs ppl'os ⁊ nationes veritatē euāge-
licā disseminare. Aut igit̃ miraculis ⁊ signis
fidē quā predicabāt vt infideles illā accepta
rent confirmauerunt. Et sic apparet ꝙ in eis
tanq̄ fidelibus nuncijs eterne vite effluxit
diuina grā. Aut si absqꝫ miraculis id fuit effe
ctū: ⁊ hoc vtiqꝫ miraculū ꝑmaximū erit censē
dū: vt simplici ꝑsuasioni apl'oꝝ crediderit to-
tus mundus: rem primā tā grandē ⁊ vt predi
ctū est ꝯm nām incredibilē. Sed quidā insen-
sati obijciūt nobis. ꝙ si ideo est vera fides xp̄i
q2 ab oībus nationibus fuit suscepta: pari mō
dicere possumus ꝙ secta Magumethi iā q̄si
vbiqꝫ dilatata fuerit a deo: ⁊ per consequens
Magumethani pñt sperare futurā salutem.
Ad hoc rñdemus Primo q2 secta illa multa
continet stulta ⁊ irrationabilia ⁊ preter illa q̄
vitā Magumethanoꝝ voluptuosā ⁊ brutalē
oñdunt: id maxime est attendenduꝫ: videlicet
ꝙ illoꝝ btitudo adhuc ī voluptate finiet̃. Nā
vt asserunt: promisit deus seruantibus legem
Magumeth paradisū. i. hortū deliciarū aqs
preterfluentibus irrigatū: in quo sedes habe-
bunt ꝑpetuas: nec frigore aut estu aliquo affli
gent̃: oībus ciboꝝ vescent̃ generibus Sericis
vestimentis oīs coloris induent̃: ⁊ virginib⁹
speciosissimis cōiungent̃. In delicijs oībus ac
cubabunt: quibus angeli pincernarū more cū
vasis aureis ⁊ argenteis ministrabūt offeren
tes eis vinū lac ⁊ mel: dicentes. comedite ⁊ bi-
bite in leticia. Tria nanqꝫ flumina. s. lactis ⁊
mellis ⁊ vini optimi aromatici eos habere di
xit Magumeth in paradiso: ⁊ ꝙ angelos pul
cherrimos sūt visuri adeo magnos ꝙ ab vno
oculo angeli vsqꝫ ad celū sit spatiū vnius diei
Contra quas fatuitates inqt Auicēna. ix. me
thaphisice. ca. vij. lex nr̃a quā dedit magume-
thus oñdit dispositionē felicitatis ⁊ miserie q̄
sūt ꝯm corpus. Sed est alia ꝓmissio q̄ apph̄ē-
dit̃ ab intellectu. Seq̄t̃. Sapiētib⁹ mlt'o mag'
fuit cupiditas ad ꝯsequendū hāc felicitatē q̄z

corpoꝝ:que q̃uis dareꝶ eis tñ nõ attenderũt
nec appreciati sunt eã cõparatione felicitatꝭ
q̃ ẽ cõiuncta prime veritati. Scdõ lex illa mul
to veneno cõmixta est. Nã asserit in suo alco/
rano Magumeth. ꝙ moyses fuit magnus ꝓ
pheta:sed xp̃s maior ꝛ sũmus ꝓphetaꝝ nat⁹
ex maria virgine virtute dei absq̃ hois semie
Sed venenũ imiscuit:q2 xp̃m nõ vere passum
nec vere resurrexisse dixit:sed aliũ q̃ndã hoiẽ
sibi similẽ hoc egisse vel passũ esse docuit. Ter
tio ipse maximus fuit deceptor q rudes ꝓplos
facile ꝑuertere potuit. Nam secutus Epicuri
doctrinã cũ finxisset mlta falsa:sibi credẽtib⁹
indulget oẽꝫ lasciuiã. De epicuro q̃ppe sic ait
Lactantius li.iij.diuinaꝝ insti. Epicuri disci
plina multo celebrior semꝑ fuit q̃ꝫ ceteroꝝ:nõ
q2 veri aliq̃d affert:sed q2 multos ad populare
nomen voluptatis inuitat. Nemo eni non in
vitia pron⁹ ẽ. Preterea vt ad se multitudinẽ
cõtrahat:opposita singulis quibusq̃ morib⁹
loquiꝶ desidiosũ. Vetat lr̃as discere:auarũ po
pulari largitione liberat:ignauũ ꝓhibet acce/
dere ad rẽpublicã:pigrũ exercere:timidũ mili
tare. hec ille. Pari mõ magumeth sequentib⁹
illũ ad luxuriandũ ꝛ fornicandũ liberã licen/
tiã largiꝶ. Fuit ãt tp̃e bonifacij quarti ꝛ He
raclij imperatoris ex gente arabũ qui vt aiũt
ꝯsilio cuiusdã Sergij mõachi apostate:mlta
calliditate ꝛ astutia decepit arabes. dein̄ vsq̃
ad tp̃a nr̃a:nescimus q̃ iudicio dei:maximã or
bis partẽ corrupit. Cui nihil efficacius obijce
re possũ q̃ꝫ sua deliramẽta que in libris sarra
cenoꝝ inueniunꝶ descripta. In alcorano quip
pe Magumethus ait. Laus eius sit q trãsire
fecit seruũ sub vna nocte ab oratorio hellaruꝫ
que est domus Mecque vsq̃ ad oratoriũ re/
motissimũ q̃ est domus sctã in hierl'm quam
benediximus. Expositio huius sententie est ĩ
li.q dr̄ arabice halmacris:qđ latine interpre/
taꝶ in altũ ascendere. Et iđ vulgariter dr̄ scala
Magumeth. Ibi inducitꝶ magumeth qui đ se
loquens dicit ridendas ac detestandas fatui/
tates. Pria ꝙ cũ dormiret ꝛ ĩ lecto iuxta vxo
rem in Mecqua in arabia apparuit ei gabriel
angelus ꝛ dixit ei. Surge ꝛ veni post me. cũq̃
surrexisset ꝛ venisset ad portã domus vidit ꝙ
gabriel tenebat ꝑ habenas quandã bestiã cui
nomen erat Alborath q̃ erat grandior asino:
ꝛ habebat faciẽ hois:ꝛ crines de perlis:pect⁹
de smaraldo:caudã đ rubino:oculos clarioreſ
sole:pedes ꝛ vngulas ad modũ camele:Sellaꝫ
preciosã de perlis ꝛ auro. Et erat illa bestia cir
cũdata angelis qui custodiebant eã. Et cũ di/
xisset angelus Magumeth ascende ꝛ equita.
bestia stare nolebat. Cui dixit angelus. Albo/
rath sta in pace:q2 nunq̃ꝫ talis hõ eq̃tauit suꝑ
te nec equitabit. Tunc bestia interrogauit. q̃s
est iste:ꝛ gabriel rñdit. Hic est magumeth dei
nuncius ꝛ propheta magnus. vt hec audiuit
bestia stetit ꝛ Magumeth eq̃tauit:ꝛ gabriel
tenuit sibi scandile siue staffã. Scđa fatuitas
ꝙ alborath cõfestim ire cepit cito ꝛ suauiter:ꝛ
passus eius ita magni erãt ꝙ inter vnũ passũ
ꝛ alium erat tantũ spatij q̃ꝫtum possit hõ lon
gi⁹ ꝓprijs oculis respicere a remotꝭ. Tertia
fatuitas ꝙ sic associatus ab angelo ꝑuenit ad
templũ in hierl'm:ꝛ inuenit oẽs ꝓphetas stã
tes ibi quos deus fecerat exire de sepulchris
vt honorarent ipsũ Magumeth:qui salutaue
runt eũ gaudentes ꝛ amplexantes. Quarta fa
tuitas ꝙ exeuntes templũ angelos ostendit ei
quandã scalã que durabat a terra vsq̃ ad pri
mũ celũ ꝛ erant gradus illius de lapidibus p̃/
ciosis ꝛ angeli circũdabant eã. Tũc gabriel di
xit illi. Ascẽde magumeth:ꝛ ascẽdit:ꝛ gabriel
ꝛ alij angeli associabant eũ. Cunq̃ꝫ ascendisset
inuenit in via vnũ angeluꝫ ita magnũ ꝙ tene
bat caput suũ supra celũ ꝛ pedes eius ĩ abyssũ
Et erat factus ad modũ galli:cui deus ostẽde
bat qñ erat orãdũ. nã veniebat ad eũ q̃dã vox
de celo dicens. Tu creatura q̃ deo es obediens
lauda deum. Et mox ille angelus dicebat alta
voce. Bñdicaꝶ deus rex sctissimus. quo dicto:
galli qui sunt in terra cantabant. Quinta fa/
tuitas ꝙ vidit quendã aliũ angelũ cuius me/
dietas erat ignis ꝛ medietas nix:nec ignis de/
struebat niuẽ:nec ecõtra. qui ẽt laudabat deũ
orans ꝙ sic in eo cõiunxerat ignẽ ꝛ niuẽ sic cõ
iungeret corda gentiũ q̃ ipsi deo essent obediẽ
tes. Sexta fatuitas ꝙ ꝑuenit ad celũ lune qđ
erat totũ ferreũ. Et cũ pulsaret gabriel ad por
tã:venit q̃dã angel⁹ ita magn⁹ ꝙ ip̃e hẽbat in
longitudinẽ spatiũ itineris hois ꝑ mille ãnos
ꝛ tantũdẽ in latitudine. Et portis aptꝭ ab isto
angelo Magumeth intrauit. Septima fatui
tas ꝙ cũ intrasset ibi vidit angelos qui habe/
bant facies hoim ꝛ corpora ad modũ vaccaꝝ
ꝛ alas ad modũ aquilarũ. Et erant in numero
septuaginta milia capita'. Et quodlibet ca/
put septuaginta milia cornua. Et quodlibet
cornu septuaginta milia nodoꝝ:ꝛ inter vnuꝫ
nodũ ꝛ aliũ erat spatiuꝫ itineris hois ꝑ q̃dra/

ginta annos. Et in quolibet predictoꝝ capitū erant ſeptuaginta milia facies. Et quelibet facies habebat ſeptuaginta milia oꝛa. Et qđlibꝫ os ſeptuaginta milia linguas: ⁊ quelibet ex illis linguis ſciebat ſeptuaginta milia loquelaſ ⁊ laudabāt deū ſeptuaginta milibus hoꝛis in die. Octaua fatuitas ꝙ ꝑuenit ad ſcđm celuꝫ qđ erat eneū. inde ad tertiū qđ erat argenteuꝫ poſtea ad quartū qđ erat aureū. Et i hoc vidit ſeptuaginta milia angeloꝝ: qui oēs habebant facies aquilaꝝ. Et quelibet ala habebat ſeptuaginta milia pennas. ⁊ q̄libet penna habebat in longitudine ſeptuaginta milia cubitoꝛum Nona fatuitas ꝙ poſtea ꝑuenit ad quartum celū qđ erat totū de perla: ⁊ hic vidit vnū angelū qui totus erat de igne: ⁊ habebat ſeptuaginta milia bꝛachia. Et in quolibet ſeptuaginta milia manus. Et in qualibet manu ſeptuaginta milia digitos. Deinde venit ad ſextū celū qđ erat de ſmaraldo. ⁊ ad ſeptimū qđ erat de rubino. Et tandē ad octauū qđ erat de topaçion: ⁊ hic inuenit deū ꝗ dixit q̄liť elegerat eū ⁊ oꝛdinauit ei legeꝫ ⁊ oīa q̄ debebat facere. Et tandē rediit ꝑ candē viā vſqꝫ ad finē ſcale ⁊ equitauit Alboꝛath ⁊ venit ad domū ſuā ⁊ inuenit vxoꝛē ſuā in lecto q̄ doꝛmiebat: narrauitqꝫ ei oīa q̄ geſta fuerāt. Ecce qualibꝰ figmētis diabolicis vſus eſt magumeth: in quibus nil ꝯgruū: nil rectū: nil rōnabile: nil deniqꝫ veriſimile inueniť. Sed ⁊ fidei nr̄e decoꝛa myſteria honeſtiſſima ⁊ vera ac rōnabilia ſunt. Nā vt inqt Scotus in pꝛologo pꝛimi libꝛi ſententiaꝝ. Quid rōnabilius q̄ꝫ deū ſup oīa diligere ⁊ ꝓximū ſicut ſeipſū. De deo āt nil credimus qđ aliquā impfectōꝫ ipoꝛtat: imo qcqd de illo dicimus atteſtať ꝑfectioni diuine: ſicut patet de trinitate ꝑſonarū: de incarnatione verbi ⁊ hmōi. Ob qđ Augꝰ li. ij. đ ci. dei. ca. xxviij. ait. Nihil turpe aut flagicioſū ſpectandū ⁊ imitandūqꝫ ꝓponiť: vbi veri dei aut p̄cepta mādanť aut miracula narranť: aut dona laudanť: aut bn̄ficia poſtulanť. Quicqd igiť magumeth fecit vt ſua ſecta reciperet malicia ⁊ dolo cōpleuit. Nō ſic apl'i đ quibꝰ iā p̄dictū eſt: ꝙ tpalia bona oīno ſpnenda: vitia deteſtāda: ſequēdas virtutes: deſiderandāqꝫ futurā vitā ſuaſerūt ¶ Q: vera eſt fides xp̄i ex eo ꝙ ꝓ ꝑ'illiꝰ ꝯfeſſiōe tot hoīes ⁊ mulieres moꝛtē violentā foꝛti aīo tulerunt.

¶ Capitulum. ij.

Secunda rō q̄ pꝛobať ꝙ vera ſit fides xp̄i dř paſſionalis tollerātiōis. Pro iſta qp pe fide tot milia miliū vtriuſqꝫ ſexus martyrium pati vſqꝫ ad moꝛtē conſtantiſſime voluerunt. In quibus tria ſunt conſideranda.

Pꝛimū eſt numeroſitas.

Scđm bonitas.

Tertiū nouitas.

¶ Pꝛimū qđ eſt conſiderandū in his qui pꝛo xp̄o martyriū paſſi ſūt: dř numeroſitas. Nā ſi pauci eſſent foꝛtaſſis quis diceret illos fuiſſe deluſos: Sed quō illos numerare valebimus cū ꝑſecutio xp̄ianoꝝ facta fuerit ꝑ oꝛbē a tot imperatoꝛibꝰ ſucceſſiue. Nā vt inquit Augꝰ li. xviij. de ci. dei. Quidā voluerūt decē fuiſſe perſecutiones eccleſie. Pꝛima fuit Neronis. Scđa Domitiani. Tertia Traiani. Quarta Antonini. Quīta Seueri. Sexta Maximini Septima Decij. Octaua Valeriani. Nona Aureliani. Decima Diocletiani ⁊ Maximiani. Sub quibus innumerabiles viri ⁊ mulieres ꝓ cōfeſſione fidei exquiſitiſſimis cruciatibus afflicti: moꝛtē foꝛti aīo tulerunt. Et vt refert Hieroꝰ in martilogio. Tpe diocletiani ⁊ maximiani intra vnū menſē decē ⁊ octo milia xp̄ianoꝝ martyrio coꝛonati ſūt. Si igiť in oꝛe duoꝝ vel triū teſtiū ſtet oē verbū. vt dř Deuterono. xix. ca. Et Matthei. xviij. ca. Et extra de teſtibus ca. licet. Quāto magis ſtandū erit veraciſſimo teſtimonio ſctōꝝ martyrū. Propterea inqt Hieroꝰ in queſtionibus ad helbidiā. Triumphus dei eſt paſſio martyrū: ꝓ xp̄i noīe cruoꝛis effuſio ⁊ inter toꝛmenta leticia. Cū eni qs viderit tanta conſtantia ſtare martyres atqꝫ toꝛqueri ⁊ in ſuis cruciatibus delectari: odoꝛ noticie dei diſſeminať in gentibus ⁊ ſubit tacita cogitatio ꝙ niſi verū eſſet euangeliū nūq̄ꝫ ſanguine defenderet. ¶ Scđm qđ eſt cōſiderandū in his q̄ ꝓ xp̄o martyriū paſſi ſūt: dř bonitas. Nō eni erāt vitioꝝ amatoꝛeſ aut tpalium bonoꝝ auidi: qn̄ vt apparet vitā ꝓpꝛiā cōtēnebant. Ideo ſuſpecti eſſe de mendacio aut falſitate n̄ pn̄t. Nā vt inquit Lactātius li. i. diuina. inſti. Volūtas fingendi ac mētiendi eoꝝ eſt ꝗ opes appetūt: qui lucra deſiderant. que res pꝛocul a ſctis viris fuit. Et vt ait Hieroꝰ ad palmachiū. Si iocando paſſi ſunt credanť iocando locuti. ¶ Tertiū qđ eſt cōſiderandū in his qui ꝓ xp̄o paſſi ſūt: dř nouitas Nā nō erant a teneris annis educati in fide xp̄i: ſed ꝓ maioꝛi parte mlťi ex eis nouiter ad fidē cōuerſi: letiſſimi ad martyriū cōuolabant Hoc āt fieri nō potuiſſꝫ abſqꝫ iteriori auxilio

diuine grãe: ⁊ exterioribus signis: miraculis ac
reuelationibus. Que Cornelius tacitus nega
re nõ audens q2 gentilis erat: xp̃ianos genus
maleficũ appellauit. Sed reuera oia illa ñ ma-
leficio imo dei virtute fiebãt. Quisnã nõ mi-
ret̃ Tiburtiũ ⁊ Valerianũ nobiles Romanos
in gentilitate nutritos a Cecilia virgine ad h̃
inductos fuisse vt mortẽ ꝓ xp̃o subire ñ formi
darẽt. Quid de Romano dicemꝰ q dũ sꝑ ido
la coluisset: militiãq3 exercuisset: a btõ lauren-
tio martyre baptiçari poposcit. Dũ eni iussu
Decij laurẽtiꝰ scorpiõibꝰ cedebat̃: is romanꝰ
clamãdo dixit. O laurẽti video ante te iuuenẽ
pulcherrimũ stantẽ ⁊ mẽbra tua cũ lintheo ex
tergentẽ: adiuro te ergo ꝑ dñm nõ me derelin
quas sed festina me baptiçare. Solutus vero
laurẽtius ⁊ in custodia reclusus hypoliti. Ro
manus afferens vrceũ cũ aqua ad pedes laurẽ
tij ꝓcidit: ⁊ sacrũ ab eo baptisma suscepit. Qð
vbi Decius cõperit: fustibus iussit cũ cedi de-
inde decollari. Hipolitus ipse insuꝑ qui car-
ceres custodiebat a btõ laurentio cũ oi sua fa
milia baptismũ suscepit. Qui postq3 laurẽtij
corpꝰ sepeliuit: venit i domũ suã: vt i eiꝰ legẽ
da narrat̃: ⁊ dans pacẽ suis ⁊ ancillis suis oẽs
sacro altaris qð Justinus presbyter obtulerat
cõmunicauit. Post qð apposita mẽsa priusq3
cibũ sumerẽt: venientes milites eũ rapuerunt
⁊ ad Cesarẽ adduxerũt. Cui Decius. Nunqd
tu magus effectus es q corpus laurẽtij sepeli
sti? Cui hipolitus. Hec feci non quasi magus
sed vt xp̃ianus. Cõtra quẽ tyrannus deseuiẽs
fecit eũ fustibus cedi: ⁊ pectinibus laniari. Et
cũ inter tormenta semꝑ xp̃m cõfiteret̃. Deciꝰ
oẽm familiã eius adduci fecit: iussitq3 concor
diã de xp̃o loquentẽ q̃ nutrix erat hipoliti tã-
diu plũbatis cedi quousq3 spm̃ emisit. Tandẽ
hipolitus cũ oi familia extra portã tiburtinã
adductus fuit: vbi in conspectu hipoliti oim
capita amputata fuerũt. Hipoliti vero pedes
ad colla indomitoꝝ equoꝝ ligati sunt: atq3 sic
ꝑ cardos ⁊ tribulos tãdiu tractus est donec
spm̃ exhalauit. Eoꝝ ãt corpora Justinus pre
sbyter rapuit ⁊ iuxta corpus sancti laurentij
sepeliuit. Si oia hmõi vellemꝰ exprimere: lon
gissimis ꝓfecto sermonibus foret vtendũ. S3
pauca hec q̃ cõmemorauimꝰ ideo dicta sũt: vt
appareat veritas fidei: quã illis tꝑibus cõfite
ri nil aliud erat nisi dira supplicia ⁊ mortẽ ex
quirere. Et tñ vt prediximus innumerabiles
quodãmodo sunt inuenti: qui martyres torq̃-

bant̃: relicto gentilitatis errore publica voce
xp̃ianos se asserẽtes: ad mortẽ vltro tendebãt
¶ Qr̃ fides xp̃i vera esse probat̃ ex eo q deus
illã cõtinuis miraculis magnificat etiam tꝑi
bus nr̃is. ¶ Capitulum. iij.

Tertia rõ qua ꝓbat̃ q vera sit fides xp̃i
dr̃ diuinalis magnificationis. Magnifi
cata qppe ẽ fides ista ab oipotẽti deo in opibꝰ
miraculosis. Et antiqs dimissis: ꝓferamꝰ ea q̃
quottidie oculis nr̃is ꝑspicimus: que in tribꝰ
generibus distingui possunt.
Primũ dr̃ odorationis.
Scdm̃ scaturitionis.
Tertiũ conditionis.
¶ Primũ genus miraculoꝝ que quottidie
videmus dr̃ odorationis. Nã qui baptismi la
uacro sunt regenerati odore quodã suaui ab
infidelibus distinguunt̃. Ipsi vero infideles q
non sunt baptiçati fetore quodã intollerabili
deturpant̃. Testor deũ ⁊ angelos eius: q dũ se
mel Brundusij pectoris dolorem incurrissem
Quidã medicus iudeus non vocatus ad me
venit: qui q3 primũ intrauit cellulã in qua ia-
cebã in lectulo: fetore suo ita turbauit stoma-
chum meũ vt viderer euomere velle oia visce
ra ⁊ intestina: nec quiescere potui donec a me
licentiatus discessit. Quid plura? Audiui ego
a q3plurimis ⁊ fidedignis. Qr̃ in castello san-
cti petri prope Rhodum quod milites sancti
ioannis hierosolymitani tuent̃: sunt canes fe
rocissimi qui in die ligantur: in nocte vero sol-
uuntur ⁊ extra castellũ liberi dimittuntur: hi
si xp̃ianum aliquẽ inueniunt nullã ei molesti-
am inferunt. Si vero aliquẽ turcũ aut sarrace
num reperiũt latratibus ⁊ morsibus vsq3 ad
mortẽ insequunt̃. Ex odoratu quippe xp̃ianos
ab alijs discernunt. Sed non est omittendu3
quod experimur de sanctoꝝ reliquijs in qui-
bus tanta est odoris fragrantia vt merito cõ
fiteri cogamur ossa illa felicia sic a deo reser-
uata: cũ suis aiabus tandẽ glorificanda. ¶ Se
cundũ genus miraculorum dr̃ scaturitionis.
Utiq3 ƒm nãm fieri non possunt vt ex aridis
ossibus ⁊ inaiatis: liquor ꝓfluat indesinenter
quod tñ fieri negare nõ possumus. Nam ⁊ si
non oim tñ multoꝝ sctõꝝ corpora manna sca
turiũt. Sicut scti Nicholai apud Barũ. Scti
Andree apud Amalfiã. Scti Matthei apud
Salernũ. ¶ Tertiũ genus miraculorum dicit̃
conditionis. Unde est hec conditio in vero li
gno crucis vt in igne proiectũ ⁊ si inflãmetur

nunq̄ tñ cōburaṫ ſi ponaṫ in aq̄ nō natet ſed ſubmergaṫ niſi ex miraculo dei. De ſpina corone dñi adhuc a pleriſq; accepi q̄ rodi in paraſceue floret. De colūna que eſt in ſctō petro in vrbe maxima teſtimōia de viſu referre poſſumus: q̄ ibi vexati a demone liberanṫ. Aiunt quidē illā eſſe in qua dñ ieſus predicabat in tēplo in hierl'm quieſcere ſolebat In Apulia ꝓpe pulignanū eſt eccleſia in qua corp⁹ ſcti viti requieſcit: in q̄ illi q morſu rabidoꝝ canū timēt interire abſq; vlla medicina liberanṫ. In ciuitate Brūduſij reſeruaṫ aduſtū corpus ſancti Theodori martyris cū veneratione ⁊ deuotione ppl'i. Tempore vo ſiccitatis cū ꝓceſſiōib⁹ ⁊ letanijs corp⁹ illud extrahiṫ: ⁊ ſepiſſime imo eodē die pluuia de celo deſcendit. Sunt ⁊ alia multa hmōi in religione nr̄a xp̄iana propter q̄ merito dicere poſſumus. Q̄ nō eſt alia natio tā grandis que habeat deos appropinquātes ſibi ſicut adeſt nobis deus nr̄. Igiṫ letenṫ fideles qui credūt in xp̄m: q̄ nō ambulant in tenebris: ſed habebūt lumen vite: in p̄nti per grāz ⁊ in futuro p̄ gl'iam ſempiternā. Amen.

¶ Sermo quadrageſimusprimus de ſingulari electione ſancti matthie qua ad apoſtolatū aſſumptus eſt.

Annumeratus eſt cū vndecim apl'is. Scribunṫ hec verba Actuū .i. ca. ⁊ in ep'la hodierne feſtiuitatis. Cupientes laudib⁹ bti matthie inſiſtere: bñ eſt vt illius electionē qua ad apl'atuz fuit aſſūptus pſcrutemur. De ipa quippe copioſe loquiṫ ep'la preſens: in q̄ multa pulchra ⁊ notabilia cōtinenṫ. In oibus tñ q̄ ibi ponunṫ: matthie ſanctitas eximia demonſtraṫ. Ipſe enim apl'atum obtinuit nō aliqua elatione cōmotus: ſed ab apoſtolis orantibus ⁊ deo reuelante vocatus. Idcirco vt iſta omia deuotius meditari poſſimus tria myſteria de electione huius apl'i beatiſſimi proponimus contemplanda.

Primū dr̄ cauſalitatis.
Scdm qualitatis.
Tertiū vtilitatis.

¶ Qualiter ꝓpter pctm̄ deſperationis iudas dānatus fuit: ⁊ de grauitate pcti deſperatiōis Et cur apoſtoli locū iude voluerunt ſupplere.

Capitulum .j.

Primū myſteriū ꝯtemplandū de electōe matthie dr̄ cauſalitatis. Fuit nāq; talis electionis cā vt numer⁹ duodenarius apl'oꝝ impleret. Naz ex caſu ⁊ preuaricatione Iude vndecim tm̄ remanſerant apl'i. Sz vt ps iſta meli⁹ intelligaṫ: tria erūt hic dubia declarāda Primū quare iudas dānatus fuit.
Scdm vtrū deſperatio ſit maximū pctōꝝ.
Tertiū cur apl'i numerū duodenariū voluerūt ſupplere.

¶ Pro primi dubij explanatione ſciendū q̄ multa fuerunt grauiſſima pctā iude. Primū fuit pctm̄ ingratitudinis. Nā xp̄s fecit eū ſuū diſcipulū ⁊ apl'm ſibiq; familiarē: cui multaz benignitatē oñdit. Ipſe vo illū impie ꝓdidit Sed quedā hic oriṫ difficultas. An iudas fuit elect⁹ a xp̄o. Nā Lucas ca. vi. ait. Vocauit ſ. xp̄s diſcipulos ſuos ⁊ elegit duodeci ex ipis quos ⁊ apl'os noiauit. Et inter iſtos annumeraṫ iudas. Ioānis vo ca. xiij. xp̄us dixit. Bti eritis ſi feceritis ea. nō de oibus vobis dico: ego ſcio quos elegerim. vbi videṫ dicere q̄ nō elegiſſet iudā. Ad qd̄ dicendū. q̄ iudas electus fuit ad apl'atū ſm tps. Et hoc dr̄ Luce. vi. ca. vbi. ſ. ſed nō fuit electus ad finalē grām ⁊ gloriā. Et hoc exprimiṫ a xp̄o ſupius Ioānis. xiij ca. Si qs vo vlteri⁹ quereret. Cur xp̄s elegit iudā ad apl'atū quē ſciebat futurū ꝓditorem. Rñdemus q̄ tūc erat idoneus. vñ ſic non debuit intermittere creationē luciferi ⁊ alioꝝ q̄s ſciebat fore dānandos: ita nec aſſūptionē iſti⁹ ad apl'atū. Inſup xp̄s id facit vt nobis exēplū patientie daret: dū iudā tollerauit ⁊ illi tanta beniuolentie ſigna oñdit. Scdm pctm̄ iude fuit auaricia. q̄ vt dr̄ Ioānis. xij. ca. Fur erat ⁊ loculos hñs. Fecerat ipſū xp̄s cōſeruatorē elemoſinaꝝ q̄ ſibi donabanṫ. Ille vo furto ſurripiebat decimā partē vt quidā dicūt. Et iō ꝓ decima pte quā in vnguento amiſerat ꝓ triginta denarijs dñm vendidit. Tertiū pctm̄ iude fuit ꝓditio. q̄ xp̄m ſigno oſculi tradidit. nā vt dr̄ Matthei. xxvi. ca. dedit ſignū his q xp̄z cape volebāt dicens. Quēcūq; oſculatus fuero ipſe eſt tenete eū. Quartū pctm̄ iude fuit p̄ſūptio q̄ p̄ſūpſit oſculari faciē illā in quā deſiderāt angeli pſpicere. Quintū pctm̄ iude fuit ſimulatio. dū dixit Aue Rabi. cū tñ illi mortē ꝓcuraret. Sextū pctm̄ fuit obduratō. q̄ nullo obſequio: nullis blandicijs: nullis cōminatiōibus voluit a ſuo malo ꝓpoſito reſiſtere. Septimū pctm̄ dr̄ deſperatio. q̄ abiēs laqueo ſe ſuſpendit. Ex vno ſolo pfecta fuit dānatio iude Si eni nō deſperaſſet ⁊ pniam veram egiſſet

vtiq3 post tot cōmissa flagicia: p⁹ tot enormia mala: post tot nephanda facinora: dei fuisset mīam cōsecutus. O inestimabilis pietas bñ/dicti dei: displicent illi q̄cūq3 pctā: sed sup oia desperationē abhorret. Et sumo hic despera/tionē quā cōcomitaꝛ impenitentia finalis: ꝓbamus qḋ dicimus. nā Hiero⁹ ad Rusticum monachū ingt. Nihil sic offendit deū sicut cor impenitēs. Solū desperatōis crimē est qḋ ve niā cōsequi nō pōt. Et Leo papa de pe. di. iij. ca. inter oia. iudā sic alloquiꝛ. Sceleratior oib⁹ o iuda ⁊ infelicior extitisti quē nō pnia reuoca uit ad dn̄m: sed desperatio traxit ad laqueum.

¶ Scdm dubiū fuit vtrū desperatio sit maxi mū pctōꝝ. Ad qḋ rn̄det Tho. ꝓa ꝓe. q. xx. ꝙ pec cata q̄ opponunꝛ virtutibus theologicis sunt ꝓm suū genus alijs pctis grauiora. Cū eni vir tutes theologice habeant deū ꝓ obiecto: pctā eis opposita important directe ⁊ principaliꝛ auersionē a deo. In quolibet aūt pctō mortali principalis rō mali ⁊ grauitas est ex hoc ꝙ a/uertit a deo. Si eni esse posset cōuersio ad bo/nū cōmutabile sine auersione a deo: q̄uis esset inordinata nō esset pctm̄ mortale. Et iō illud qḋ primo ⁊ ꝑ se habet auersionē a deo est gra/uissimū inter pctā mortalia. Virtutibus aūt theologicis opponunꝛ infidelitas: odiū dei ⁊ desperatio. Inter q̄ odiū ⁊ infidelitas si despe rationi cōparenꝛ inuenienꝛ ꝓm se quidē. i. ꝓm rōnem ꝓprie speciei grauiora. Infidelitas. n. ꝓuenit ex hoc ꝙ hō ipsā dei veritatē n̄ credit Odiū dei prouenit ex hoc ꝙ volūtas hois ipi diuine bonitati ꝯriaꝛ. Desperatio āt ex hoc ꝙ hō n̄ sperat se bonitatē dei participare. Ex quo pꝫ ꝙ infidelitas ⁊ odiū sūt ꝯ deū ꝓm ꝙ in se est. desperatio aūt ꝓm ꝙ eius bonū partici/paꝛ a nobis. Vn̄ maius pctm̄ est ꝓm se loquen do nō credere dei veritatē vel odire deū q̄3 nō sperare cōsequi grām ⁊ gloriā ab ipso. Sed si cōpareꝛ desperatio ad ista duo ex pte nr̄a: sic desperatio est periculosior: q2 ꝑ spem reuoca/mur a malis: ⁊ introducimur in bona ꝓsequē da: ⁊ ideo sublata spe in effrenata hoīes labūꝛ vitia ⁊ a bonis opibus retrahunꝛ. Vn̄ glosa sup li. Numeroꝝ ait. nihil est execrabilius de/speratione: quā qui hꝫ ⁊ in generalibus hui⁹ vite laboribus: ⁊ qḋ prius est in fidei certamie cōstantiā ꝑdit. Et Isido⁹ li. de sūmo bono ait Perpetrare flagiciū aliqḋ mors aīe ē: sed de/sperare est descēdere in infernū. hec ille. Pec/cato itaq3 desperationis iudas obrutus ⁊ ab apl'atu cecidit ⁊ hereditate celesti priuatus est

¶ Tertiū dubiū fuit Cur cadente iuda volue runt apl'i ꝑ electionē matthie numerū duode nariū cōplere. Ad qḋ rn̄demus ꝙ apl'i xp̄i de/bebant esse duodecim ꝓpter tria.

Primo ꝓpter electionem.
Scd̄o ꝓpter predicationem.
Tertio ꝓpter figurationem.

Primo propter electionē. Nam xp̄s elegerat duodecim vt predictū est: ergo cadente iuda numerus ille vacuus remanebat. Et sicut in natura nō datur vacuū: ita nec in ecclesiastica ierarchia siue in ecclesia triūphante siue mili/tante. Propterea cadēte lucifero ⁊ ceteris an gelis eū sequentibus: successit loco eoꝝ huma na natura. Ideo Aug⁹ in Enchiridion ait. il/lud qḋ ponitur in. ij. Sententiaꝝ. di. x. Super na hierl'm mater nostra: ciuitas dei: nulla ciui um suorum numerositate fraudabitur: aut ēt vberiore fortasse copia regnabit. Neq3 eni nu merū immundorū spirituū nouimus: in quo/rum locū succedentes filij catholice matris q̄ sterilis apparebat in terris in ea pace de qua illi ceciderūt sine vllo tpis termino permane bunt. hec ille: Sic a simili in locū a xp̄o preordi natū a quo iudas ceciderat: aliquis alius erat reponendus. Scd̄o apl'i debuerūt esse duode cim propter predicationē. Naz ipsi predicatu ri erant fidem trinitatis in quattuor partes mūdi. s. orientē: occidentē: meridiē: ⁊ septētrio nem. multiplicato aūt ter in quattuor consti/tuit duodecim. ꝓm etiā Ptolomeū in. ij. qua/dripartiti. Duodecim sunt ꝓuincie principa/les mūdi: circa mediū habitationis: ꝓm ꝙ sūt duodeciꝫ signa celi. Tertio apl'i debuerūt esse duodecim ꝓpter figurationē. nā numer⁹ iste in veteri testamento fuit multipliciter figura tus. Prima figura fuit in duodecim ducib⁹. de quibus dixit deus abrahe. Sup' hismael ex audiui te. Ecce bn̄dicā ei ⁊ augebo, ⁊ multipli cabo eū valde: duodecim duces generabit: ⁊ faciā illū in gentē magnā. Isti duces figura/rūt apl'os q duxerūt nos ad deū. Scd̄a figura fuit in duodecim patriarchis filijs iacob ⁊ pa tribus toti⁹ ppl'i a iacob descendentis: quorū noia ponunꝛ Geneꝛ. xlix. ca. Isti apl'os duo/decim presignarūt: q2 ipsi fuerūt precipui filij dn̄i nr̄i iesu xp̄i: ex quodā speciali dilectionis munere: qui pr̄es vocari pn̄t totius ppl'i xp̄ia/ni. Tertia figura fuit in duodecim fontibus aquaꝝ. de quibus dr̄ Exodi. xv. ca. Venerunt

filij israel in helim: vbi erãt duodecim fontes
aquaꝝ. Apl'i nãq3 fontes fuerunt de quibus
4 hausta fuit aqua sapie salutaris. Quarta figu
ra fuit in duodecim vitulis oblatione in dedi
catione altaris past cõpletũ tabernaculũ. de q
bus scribit Numeri. vij. ca. Qui figura fuerũt
apl'oꝝ qui obtulerũt dño corpa i martyrio ad
5 ecclesie catholice dedicationẽ. Quinta figura
fuit in duodecim exploratoribus missis a moy
se ad explorandũ terrã ꝓmissiõis. sicut habet
Numeri. xiij. ca. Apl'i tãq3 vere cõtemplatiui
ꝛ p cõtemplationẽ iuerũt primi ad priam cele
stem vt dicerent id qd ponit ad Philipenses
6 iij. ca. Nr̃a cõuersatio in celis est. Sexta figu
ra fuit in duodecim viris q de mandato dñi
tulerunt duodecim lapides d medio iordanis
aluco: qñ iordanis cõuersus fuit retrorsum sic
scribit Josue. iiij. ca. Qui presignarũt aplos q
portarũt duodecim articulos i simbolo ab eis
7 cõposito. Septima figura fuit i duodeci leun
culis in throno Salomonis de quibus fit mẽ
tio. iij. Regũ. x. ca. Qui apl'os denotabant qb⁹
a deo dictum fuit Matthei. xix. ca. Sedebitis
sup thronos duodecim iudicantes duodecim
8 tribus israel. Octaua figura fuit in duodeci3
bob⁹ sustinẽtib⁹ mare eneũ vt p3. iij. regũ. vij
ca. Apl'i quidẽ fuerũt pmi mistri baptismi qd
p mare eneũ figurari põt. qb⁹ dixit xp̃s Mat
thei vltimo ca. Euntes baptiçate oẽs gentes
9 Nona figura fuit in duodecim iug3 boũ in q
bus arabat heliseus. vt scribit. iij. Regũ. xix.
ca. Heliseus figurat xp̃m qui interpretat de⁹
meus saluator: q arat agrũ suũ. i. ecclesiã duo/
deci apl'is quoꝝ ẽt apl'icã vitã suadet alios ac
cipere p imitationem dicens Matthei. xi. ca.
10 Tollite iugũ meũ sup vos. Decima figura fu
it in duodecim ꝓphetis q̃ recte cõuenit apl'is
q fuerũt ꝓphete noui testamenti. Numerus
insup duodenarius celebratus fuit a Roma/
nis q acceperũt a grecis legẽ duodeci tabulaꝝ
sicut nos accepimus ab apl'is legẽ duodecim
articuloꝝ fidei. Nã vt notat. ff. de origine iu/
ris. l. ij. §. exactis. Romãi miserũt decẽ viros
ad grecos ꝓcopia illarũ legũ habenda: q̃ vo/
cant leges duodecim tabulaꝝ. Igit a spũ sctõ
edocti apl'i moti fuerũt: vt videbimus ad ele/
ctionem matthie: vt sic in eis esset numerus
duodenarius perfectus.

¶ Qualiter singularis fuit ꝛ sctã electio mat
thie respectu eligentiũ: respectu modi eligẽdi:
respectu electi. Capitulum. ij.

Secũdũ mysteriũ cõtemplãdũ de electõe
Matthie dr̃ qualitatis. In q̃ videbim⁹
qualiter electio illa fuit debite iuste ꝛ sanctissi
me celebrata: triplici respectu.

Primo respectu eligentium.
Scdo respectu modi eligendi.
Tertio respectu electi.

¶ Primo inq3 fuit debite celebrata respectu
eligẽtiũ. Electores eni fuerũt magne auctori
tatis: q2 fuerũt apl'i qui sunt principes mũdi:
ianitores ecclesie: ꝛ iudices seculi. Ad ipsos g
nõ ad alios spectabat talis electio: q ad hãc p
ficiendã: cõsulte: vt apparebit cõuenerũt. Nã
vt ingt Bonauen. in suo. i. di. xi. Sicut qttuor
fuerũt cõcilia principalia prm: de qbus dr. xv
di. ca Canones. ita qttuor fuerũt pcilia apl'oꝝ
in primitiua ecclesia. Primũ fuit ad electionẽ
matthie. Scdm ad electionẽ septẽ diaconorũ
Actuũ. vi. ca. Tertiũ ad nõ imponẽda legalia
gentibus. Actuũ. xv. ca. Quartũ ad tollerãda
legalia ad tp̃us. Actuũ. xv. ca. ¶ Scdo electio
illa fuit debite celebrata respectu modi eligen
di. Inchoata quidẽ fuit ab exhortatiõe saluti/
fera: dũ petrus apl'oꝝ princeps exurgens in
medio: vbi erat turba hoim fere centũ viginti
dixit. Viri frẽs oportet implere scripturã: quã
pdixit spũs sctũs p os Dauid de Juda: q fuit
dux coꝝ. q cõprehenderũt iesũ: q cõnumerat⁹
erat in nobis: ꝛ sortit⁹ est sortẽ misterij huius
Et accipit hic sors ꝓ pte fm Nichola. de lira
Et hic quidẽ possedit agrũ. i. possideri fecit de
mercede inigtatis. Quia triginta denarios q
bus iniq3 vendiderat xp̃m in tẽplo ꝓiecit. Ex
quib⁹ principes sacerdotũ emerũt agrũ ꝓ se/
pultura peregrinoꝝ. vt habet Matth. xxvij.
ca. Alij ãt dicũt q̃ iudas fuit ibi sepultus ꝛ sic
possedit agrũ illũ. Sed vt dicit Nicho. de lira
hoc ñ est verisile: q2 principes sacerdotũ erãt
intenti circa mortẽ xp̃i ꝓcurandã: pp qd ñ ita
cito emerũt illũ agrũ. Nec ẽt ager ille empt⁹:
statim fuit ꝓ sepultura dispositus: ꝛ sic videt
fuisse tp̃s intermediũ. Judas ãt cadẽ die q̃ ꝓ/
iecit argenteos videt sesuspendisse: pp qd ex/
positio prima melior videt. Sequunt verba
petri. Et suspensus. s. iudas: crepuit medius: ꝛ
diffusa sunt oĩa viscera eius. Et notũ factũ est
oibus habitantibus hierl'm. s. enorme factũ iu
dcita vt appellaret ager ille lingua coꝝ Agel
demach. hoc est ager sanguinis. Sciendũ hoc
loco fm Nicho. de lira. qd ille due dictiones
ageldemach: agrũ sanguis: in latinũ significãt

tes:nō sunt ꝓprie hebraice: sed magis syriace
Tn̄ lingua hebraica ⁊ syriaca sunt valde pro/
pinque. vt dicit Hiero⁹ in prologo galeato.
Judei āt notabiliter lr̄ati magis vtebant̄ lin/
gua syra ⁊ hebraica . vn̄ ⁊ libri coꝝ q sunt ex
bibliā: ꝑ magna parte scripti sūt in syro idio/
mate lr̄is tn̄ hebraicis: qd̄ de facili pōt fieri: qꝛ
lr̄e hic ⁊ ibi sunt eiusdē numeri ⁊ soni: differē
tes tn̄ in caracteribus. Subdidit petrus. Scri
ptū est enī in libro psalmoꝝ. fiat habitatio eo/
rum deserta: ⁊ non sit qui inhabitet in ea. Et
ep̄atum eius accipiat alter. Notandū qd̄ ver
bū illud fiat habitatio eoꝝ deserta. ponit̄ ps̄.
lxviij. Et illud qd̄ sequit̄. Ep̄atum eius accipi
at alter. scribit̄. cviij. vterqꝫ tn̄ psalmus intitu
lat̄ a Dauid tanq̄ꝫ ab auctore. Cōiunxit āt pe
trus istas duas auctoritates simul: qꝛ loquun
tur de pena ꝓ morte xp̄i inflicta. prima loquit̄
de pena sacerdotū mortē xp̄i ꝓcurantiuꝫ. In
penā enī mortis xp̄i templū ⁊ ciuitas hierl̄m
fuerūt destructa ꝑ Romanos ⁊ sacerdotes ꝑ/
tim interfecti ⁊ partim captiuati. Et hoc ē qd̄
predixit Dauid. fiat cōmoratio. i. habitatō co
rum deserta. Si v̄o loquit̄ de pena iude ꝓdi
toris. Et hoc est qd̄ dicit. Ep̄atum eius accipi
at alter. Conclusit itaqꝫ petrus dicēs. oportet
ergo ex his viris qui nobiscū sunt congregati
oī tp̄e q̄ intrauit ⁊ exiuit inter nos dn̄s iesus
incipiens a baptismate ioānis vsqꝫ in diem q̄
assumptus est a nobis testem resurrectionis
eius nobiscum fieri: vnum ex his. Et statue/
runt. s. elegerūt duos: Joseph qui vocabatur
barsabas: qui cognominat⁹ est iustus. ⁊ Mat
thiā: s̄m aliq̄s iste barsabas fuit ille qui cum
paulo ad apl̄atum assumptus fuit. de quo fit
mentio. Actuū. xiij. ca. Sed Nichola⁹ de lira
sup. i. ca. ⁊. iiij. ca. Actuuꝫ apl̄oꝝ: asserit alium
fuisse. Nā iste cognominat⁹ est barsabas. Ille
v̄o barnabas. Iste barsabas fuit filius alfei.
⁊ sic de galilea oriūdus. Ille v̄o barnabas dr̄
cyprinus. i. de cypro natus. de quo mentionē
facit Hiero⁹ in li. de viris illustribus. Conse/
quent̄ apl̄i ꝓsecuti sūt electionē Matthie cuꝫ
orōne deuota. Nā orantes dixerunt. Tu dn̄e
qui corda nosti oīm ostende quem elegeris ex
his duobus: vnū accipe locū ministerij huius
⁊ apl̄atus: de quo preuaricat⁹ est iudas: vt abi
ret in locū suū: ⁊ dederunt sortes eis. Quidaꝫ
dicūt vt Hiero⁹ ⁊ Bedda. ꝙ hec sortes tales
fuerūt q̄les ille quaꝝ i lege veteri creberrim⁹
vsus erat. de quibus scribit̄ Prouerbio. xvi.

Sortes mittunt̄ in sinum: sed a dn̄o tempera
tur. Ex quo inquit Nicholaus de lira. Quod
vti sortibus est ex vario euētu seu dispositiōe
alicuius rei sensibilis ꝓposite terminare ali/
quod dubiū vel incertum. Sicut ex festucis ꝓ
positis: ꝑ hoc ꝙ aliquis accipit breuiorem vel
longiorem: seu in proiectione taxillorum: ꝑ h̄
ꝙ aliquis proijcit plura vel pauca puncta: vel
ex consimilibus aliquod dubiū inter homines
determinatur. Et si hoc fiat ad alicuius rei di
uisionem inter homines vt per hoc determi/
netur quis: quā partem accipiat vocatur sors
diuisoria Si autem hoc fiat ad aliquid deter/
minate agendum: vocatur sors consultoria.
Si v̄o fiat vt precognoscatur aliqd̄ futuruꝫ
contingens vt inquit Tho. s̄a s̄e. q. xcv. ar. iij.
vocatur sors diuinatoria: vti sorte diuisoria
licitum est dūmodo non adsit ibi aliqua sup/
stitio: puta inuocatio demonis vel expecta/
tio euentus rei ab influentia planetarum ⁊ si/
milia. Sortibus v̄o consultorijs ⁊ diuinato/
rijs maxime in electionibus prelatoꝝ ecclesie
abstinendū est. vt scribit̄. xxvi. q. ij. ca. nō stati.
ca. hi qui. ca. nō exemplo. Et de sortilegijs per
totum. nec obstat qꝛ in electione Matthie vsi
sunt sortibus. Quia vt ait Bedda. priuilegia
paucoꝝ cōmunē legē nō faciunt. Et apostoli
in hoc moti fuerūt ex familiari consortio sp̄ūs
sancti ⁊ sine aliqua superstitione. ¶ Tertio fu
it illa electio debite celebrata respectu electi. q
fuit Matthias rectus: simplex: probus: mun
dus: iustus: innocens: impollutus. Cecidit enī
sors sup illuꝫ. Et factus est duodecimus apl̄s
impleuitqꝫ numerū illū. Notandum hoc loco
ꝙ Dionysius qui fuit Pauli discipulus: vi/
detur aliud sentire de sorte illa q̄ꝫ ceteri. Ait
nanqꝫ sic in libro Ecclesiastice ierarchie de di
uina sorte que super Matthiam cecidit. Alij
quedam alia dixerunt non religiose sicut ar/
bitror. Meā aūt intentionē ⁊ ipse dicā. Vide
tur enī mihi eloquia diuina sortē noīare the/
articū quoddā donū, demōstrans illi thearti
co choro: a diuina electione susceptum: hec ille
In quib⁹ verbis innuit ꝙ illa sors nihil aliud
fuit nisi quidam splendor ⁊ radius sup Mat/
thiam diuinitus emissus: per quem ipse osten
debatur in apostolum assumēdus. Sed re ve/
ra esse pōt vtrūqꝫ: ⁊ ꝙ apl̄i vsi sunt sortibus
ne a lege discreparent in qua sūmus sacerdos
sorte querebatur. Et ꝙ radius emicuerit sup
Matthiam. Qui apostolicam dignitatem cū

tanta deuotiõe ac intentiõe recta tã ex pte sui
q̃ʒ ex pte aploꝝ fuit assecutus. O q̃ʒ misera-
bilis est tp̱um hoꝝ condictio. O q̃ʒ deflend⁹
ecclesie status. O q̃ʒ lugenda xp̃iane religiõis
iactura. qm̃ dignitates ecclesie q̃ʒ sepe cõferũ-
tur indignis: nihil vtiq̃ʒ est qd̕ magis officiat
ecclesie dei: q̃ʒ ꝙ indigni assumunt p̄lati ad re
gimen aiaꝝ. Sed de h̄ satis dictũ est in sermo
ne de ambitione in quadragesimali nr̃o.

¶ Qualiter btũs Matthias predicauit con-
stanter veritatẽ euangelicã sequentib⁹ signis
ob quã martyrij coronã accepit. Capitulũ. iij.

TErtiũ mysteriũ contẽplandũ de electiõe
Matthie dr̃ vtilitatis. fuit nanq̃ʒ electõ
illa ꝛ assumptio vtilis ꝓpter tria.
Primo ꝓpter veritatis predicationem.
Scd̃o ꝓpter miraculoꝝ opationem.
Tertio ꝓpter martyrij tollerationem.

¶ Primo fuit vtilis assumptio Matthie ad
apostolatũ pp̱ veritatis euangelice p̄dicatõeʒ
Nã p̄dicauit euangeliũ xp̃i in Macedonia ꝛ i
iudea de q̊ sic scribit in q̃dã legenda: q̃ treuer[is]
inuenit: Matthias de tribu iuda ꝛ in ciuitate
bethleẽ illustri ꝓsapia oriũdus fuit. Qui lr̃is
traditus oẽm in breui legis ꝛ ꝓphetaꝝ sciam
apprehendit: lasciuiã q̊ʒ abhorrẽs pueriles an
nos moꝝ maturitate vincebat. Informatus
q̊ʒ aius eius ad virtutẽ. vt esset ad intelligẽtiã
habilis: ad mĩam facilis: in ꝓsperis nõ elatus
in aduersis ꝯstans: ꝛ in trepidis satagebat: vt
qd̕ sensu p̱ceperat op̱e cõpleret: ꝛ oris doctri-
nã manus opatõe mõstraret. Hic cũ p̱ iudeã
p̄dicaret ꝛ corã pontifice accusaret in multis.
Rñdit de obiectis: q̃ crimina dicitis nõ opor
tet me cũcta dicere: qm̃ xp̃ianũ eẽ ñ ẽ criminis
sed gl̃ie. Cui põtifex. Si tibi dant inducie vis
penitere. ꝛ ille. absit vt a veritate quã semel i-
ueni p̱ apostosiam digrediar. Constantissime
itaq̃ʒ xp̃m predicando magnificauit. ¶ Scd̃o
fuit assumptio vtilis pp̱ miraculoꝝ opationẽ
multa nanq̃ʒ miracula p̱ illũ opatus est deus.
Nã i macedonia quandã potionẽ toxicatã q̃
visu cũctos priuabat quã sibi dederũt in noĩe
xp̃i bibit ꝛ nullã lesionẽ incurrit. Et cũ illa po
tio q̃ʒplures alios excecassʒ ille singulis manũ
imponens oẽs in xp̃i noĩe illuminauit: multa
q̃ʒ alia signa fecit ꝓpter q̃ multi crediderũt in
xp̃m. ¶ Tertio fuit vtilis assumptio matthie
pp̱ martyrij tollerationẽ. Nã lʒ aliqui dicant
ꝙ post multa bona opa in pace quieuit. tñ cre
ditur ꝙ martyrio fuerit coronatus: de quo ẽt
diuersa narrant. Nam quidã asserũt eũ fuisse
lapidibus obrutũ. Alij fuisse crucifixũ. Non-
nulli vero securi more romano percussum. Po
tuit esse ꝙ oia concurrerint ꝛ ꝙ fuit cruci affi
xus ꝛ cũ non cito extingueret ꝙ fuerit lapida
tus ꝛ anteq̃ʒ spm̃ exhalaret ꝙ fuerit securi p̱-
cussus. Huius corpus rome in ecclesia sancte
marie maioris sub lapide porfirico sepultum
esse perhibetur. Et ibidem caput eius populo
demonstratur. Quidam vero aiunt ꝙ corpus
illud de iudea romã deinde treuerim fuit trã[s]
latum. anima vero cum angelis ꝛ sanctis gau-
det in celis vbi fruitur eterno bono. Ad quod
nos perducat ille Jesus filius dei qui cum pa
tre ꝛ spiritu sancto viuit ꝛ regnat in secula se
culorum. Amen.

¶ Sermo quadragesimussecundus de gloria
beati Bartholomei apostoli que magna ostẽ
ditur ex triplici eius excellentia.

MAgna est gloria ei⁹

Scribunt hec verba psalmo. xx. Li
cet ingentissima sit gloria sanctoꝝ
quam habent in regno celorum: tñ
ꝛ illa qua in ecclesia militante illustrantur ad
mirabilis est ꝛ copiosa. Vbiq̃ʒ nanq̃ʒ ꝛ quot-
tidie nomen illorum sanctũ ꝛ venerabile pre-
dicatur atq̃ʒ de q̃ʒplurimis per anni circu-
lum festiuitas in ecclesia celebrat. Hodie vero
celebris memoria recolitur beati apostoli bar
tholomei quem omnes fideles deuotissime ve
nerantur. Hic vnus fuit ex duodecim aposto
lis quem aiunt nonnulli ex nobilibus parenti
bus ortum. s. rege indie ꝛ cum diutino deten-
tus errore idolorum fuisset tandem audita fa
ma ꝛ sanctitate ac miraculis Jesu xp̃i in iude
am abijt: vbi ad xp̃m conuersus perpetuo ei
adhesit ꝛ post susceptũ spiritum sanctũ euan
gelium feruentissime predicauit. Merito igi
tur in hoc sermone de ipsius gloria tractare
debemus: quam dixit magnã illuminatus ꝓ
pheta propter triplicem eius excellentiam.
Prima dr̃ idolatrie destructio.
Scd̃a martyrij tolleratio.
Tertia corporis conseruatio.

¶ Qualiter beatus bartholomeus predicans
in india idolatriã extinxit. Et de idolatrie dif
finitione originatione ꝛ graui offensione.
Capitulum. j.

PRima excellentia bt̃i bartholomei ostẽ-
dẽs magnitudinẽ glorie ei⁹ dr̃ idolatrie

destructio. Nā in india idola destruxit ꝛ populos ad xp̄m cōuertit. Accessit quidē ibi ad templū in quo erat idolū noīe astaroth in quo quidā demon habitabat qui se languentes curare dicebat. Sed cū templū languentib9 plenū esset. Et nullū ab idolo rn̄sū hr̄e possent ad aliā ciuitatē prexerūt: vbi aliud idolū noīe berith colebat. Et interrogantibus cur sibi astaroth rn̄sum nō daret. Rn̄dit berith. Deus vr̄ cathenis igneis constrictus nec respirare nec loqui audet ab illa hora qua apl'us dei bartholomeus indiā intrauit. Dicūt illi quis est iste bartholomeus. Et demon rn̄dit. Amicus est dei oīpotentis. Et iō venit in istā ꝓuinciā: vt oēs deos indie euacuet. At illi. dic nobis signa eius vt eū inuenire possimus. Quibus demō ait. Capilli eius nigri ꝛ crispi. Caro eius candida: oculi grandes: nares eq̄les ꝛ directe: barba ꝓlixa hn̄s paucos canos: statura eq̄lis: induit pallio albo qd̄ p singulos angulos gēmas hꝫ purpureas. Viginti sex āni sūt ex q̄ vestes ꝛ sandalia eius nec veterascūt nec sordidant. Cencies flexis genibus p diem orat ꝛ cencies p noctē. Angeli cū eo ambulant qui nunq̄ȝ cū fatigari nec esurire pmittūt. Semp codē vultu ꝛ aīo letus ac hilaris pseuerat. Oia preuidet: oia nouit: oīm gentiū liguas intelligit. Et qd̄ vobiscū loquor ipse iā nouit: ꝛ qn̄ queretis eū si vult oñdet se vobis si aūt nō vult nō poteritis inuenire. Rogo aūt vos vt cū eū inueneritis rogate eū ne huc veniat ne angeli sui hoc mihi faciant qd̄ socio meo iam fecerunt. Cū ergo p duos dies solicite querentes eum minime inuenissent quadā die quidā demoniacus exclamauit dicens. Apostole dei bartholomee: Incendunt me orōnes tue. Cui apl'us obmutesce ꝛ exi ab eo: ꝛ statim liberatus est. Qd̄ audiens rex regionis illius polemius cū haberet filiā lunaticā misit ad apl'm rogans vt ad se veniret ꝛ filiā suā sanaret. Ad quā cū apl'us venisset ꝛ eam cathenis ligatā videret q2 accedētes ad illā morsibus lacerabat: iussit eam solui. Et cū ministri ad eam accedere nō auderent dixit. Ego demoniū qui in ea erat iā ligatū teneo ꝛ vos timetis. Et statim soluta ꝛ liberata est. Tunc rex camelos auro ꝛ argento ꝛ lapidib9 preciosis onerauit ꝛ apl'um inquiri faciens eū nullatenus inuenire potuit. Mane autem sequenti apparens apostolus cum solo rege in cubiculo dixit ei. vt quid me cum argento ꝛ auro tota die quesisti. Ista munera sunt necesseria his qui terrena requirūt. Ego nihil terrenū nihil carnale desidero. Tūc sanctus bartholomeus cepit eum ml'ta de mysterio nostre redemptionis docere ostendens inter cetera xp̄m vicisse diabolū per mirabilem congruentiam: potentiam: iusticiam: ꝛ sapientiam: congruū enim fuit vt qui filium virginis. i. adam factum de terra dum adhuc esset virgo vicerat a filio virginis vinceretur. Potenter quoqꝫ ipsū vicit cū de sua dn̄atōe potēter eiecit: quā diabolus pro deiectione primi hois vsurpauit. Et sicut alicuius victor tyrāni comites suos mittit vt eius titulos vbiqꝫ erigant ꝛ tyranni deiciant. Sic xp̄s victor nūcios vbiqꝫ mittit vt diaboli cultum euacuent ꝛ xp̄i statuant. Iuste quoqꝫ diabolum vicit q2 iustum est vt qui comedentem hoīem vincēs detinebat: ieiunante hoīe victum hoīem amplius nō teneret. Sapienter autem illū superauit dum ars diaboli deludit arte xp̄i. nam dū xp̄s in deserto ieiunauit anhelabat diabolus illū agnoscere si deus esset ꝛ ex hoc cogitabat q2 si non esuriret post quadraginta dies deus erat. Si vo esuriret q2 homo esset ꝛ tunc ip̄m vt primū hoīem per cibum deuinceret. Sed cognosci deus non potuit quia esuriuit nec vinci quia eius tentationi non cessit. Cum g̃ eidem sacramenta fidei predicasset dixit regi q2 si baptizari vellet deum suum cathenis ligatum sibi ostenderet. Sequenti ergo die iuxta regis palatium dum pontifices idolo sacrificarēt cepit clamare demon ac dicere. Cessate miseri sacrificare nobis ne peiora me paciamini qui cathenis igneis ab angelis iesu xp̄i ligatus sum. Statimqꝫ omnes miserunt funes vt simulachrum euerterent sed non potuerunt. apl'us autē demoni precepit vt inde exiens idolum ipsum cōminueret: qui statim exiens oia idola templi per seipsum confregit Deinde fusa oratione ab apl'o omnes infirmi sanati sunt. Apostolus aūt templum deo dedicauit ꝛ demonem in desertum abire precepit. Tunc angelus dn̄i ibidem apparuit ꝛ templum circūuolans in quattuor angulis signuꝫ crucis digito suo sculpsit dicens: hec dicit dn̄s Sicut vos oēs ab infirmitate vestra mundati. Ita ꝛ templum hoc ab omni sorde mundabitur ꝛ habitatorem eius quem apostolus in desertum locum abire precepit prius vobis ostendam quem videntes ne timeatis. Sed quale signum in lapidibus his sculpsi tale in

v:'is frontibus imprimatis. Tũc ostendit eis ethiopẽ nigriorẽ fuligin: facie acuta: barba ꝓlixa: crinibus vsq; ad pedes protensis: oculis igneis vt ferrũ ignitũ scintilla emittentibus flãmas sulfureas ex oculis ꝛ ore spirantẽ cathenis igneis vinctũ retro manibus. Et dixit ei angelus: qm̃ iussionẽ ap̄li audisti ꝛ de tẽplo oĩa idola cõfregisti soluã te vt vadas in talez locũ vbi nullus hõ moraꝝ ꝛ ibidez sis vsq; ad diẽ iudicij. Ille ãt solutus cũ magno strepitu ꝛ vlulatu disparuit. Angelus ãt dñi in celum cunctis videntibus euolauit. tũc rex cũ vxore ꝛ filijs oiq; pp̄lo baptiçat⁹ est ꝛ relicto regno ap̄li discipulus est effectus. Sed vt predicta clarius intelligãꝝ ꝛ ne credanꝝ falsa esse atq; ꝯficta: tria i hac pte ꝺ idolatria sũt declarãda

Primũ qd est idolatria.
Scðm vñ ortum habuit.
Tertiũ vtrũ sit grauissimũ pctõꝝ.

Ad primũ dicim⁹ ẜz sniaz Isidori li. viij. ethi. ꝛ scti Tho. ẜa ẜe. q. xciiij. Q idolatria ẽ cult⁹ q soli deo debeꝝ exhibit⁹ creature. Nã idolatria idoloꝝ seruit⁹ siue cultura interptaꝝ. latria .n. grece latine seruitus dr̃ q̃ q̃ztũ ad verã religionẽ attinet nõ nisi vni ꝛ soli deo debeꝝ: hãc sic impia supbia siue hoim siue demonũ sibi exhiberi iubet vel cupit. Ita pia hũilitas vel hoim vel angeloꝝ scõꝝ sibi oblatã recusat: ꝛ cui defeñdit: sic paul⁹ ꝛ barnabas fecerũt de qb⁹ scribiꝝ Actuũ. xi. ca. Q cũ listr̃ pp miracula q̃ fiebãt vellẽt ipis pp̄li diuinũ honorẽ tribuere ꝛ dare thura: dicẽtes dij siles facti hoib⁹ descenderũt ad nos. Et vocabãt barnabã iouez paulũ xo mercuriũ: qꝛ ipe erat dux verbi. Illi cõscissis tunicis suis exilierũt in turbas clamãtes ꝛ dicẽtes: viri qd h̃ facitis: ꝛ nos mortales sum⁹ siles vobis hoies. Igiꝝ idolatria dr̃ a latria ꝛ idolo. Idolũ ãt est simulacrũ: qꝺ hũana effigie factũ ꝛ cõsecratũ est: iuxca vocabuli interpretatõz. Idos eni grece formã sonat: ꝛ ab eo ꝑ diminutõz: idolũ deductuz qꝺ apud nos formulã facit. Igiꝝ ois forma vel formula idolũ se dici exposcit. Quidã xo impite dicunt idolũ ex dolo sũpsisse nomẽ eo ꝙ diabol⁹ creature cultũ diuini nois inuerit. Dicunꝝ insup idola silacra. Nã silacra a silitudine nũcupãꝝ eo ꝙ manu artificis ex lapide aliaue mã eoruz vultus imitanꝝ q̃ꝝ honore fũgunꝝ silacra dicta: vel ꝓ eo ꝙ sũt silia vl' ꝓ eo ꝙ simulata atq; cõficta. Simulacra prim⁹ ex luto fecit hismahel ẜz hebreos. ẜm xo gentiles prim⁹ fuit ꝓmetheus. Greci xo referũt ꝙ fuit cetrops Fuit ãt ꝓmethe⁹ tpe Jacob fr̃ athlantis astrologi de quib⁹ multa loqꝝ Aug⁹ li. xviij. de ci. dei. ca. viij. Hic ꝓmethe⁹ primus dictus ẽ fecisse hoies: tũ qꝛ de rudibus fecit doctos: tã qꝛ legiꝝ fecisse hoim imagines q̃s arte quadã deambulare faciebat. Cetrops xo fuit ille qui metu plagaꝝ egypti vt dicit mgr̃ in historia scholastica: fugit in greciã ꝛ cõdidit athenas: ꝛ primus bouẽ imolauit ioui. ¶ Scðm qꝺ declarãdũ: vñ ortũ habuit idolatria: ꝛ ad hoc assignari solent tres originales cause.

Prima dr̃ inordinata affectio.
Scða naturalis delectatio.
Tertia negligens cõsideratio.

Prima cã fuit inordinata affectio quã tãgit Lactantius li. i. diuinaꝝ insti. ꝛ Isido. vbi sup̄ Nã fuerũt quidã vrbiũ cõditores aut viri fortes: quib⁹ mortuis hoies qui eos dilexerũt simulacra finxerũt: vt haberent aliqꝺ ex imaginis cõtemplatione solatiũ. Et vt recitat mgr̃ in historia scholastica a Nino orta sunt idola mõ qui sequiꝝ. Mortuo siquidẽ belo pr̃e: nin⁹ in solatiũ doloris fieri fecit imaginẽ pr̃is sui: cui multã exhibebat reuerentiã: hinc hoies regionis vt ei adularenꝝ ꝛ nõnulli timore ducti diuinos honores imagini exhibere ceperunt. huius exẽplo plures charis suis mortuis imagines dedicare ceperunt. Et sicut ab idolo beli cetera traxerunt originẽ: sic ab eius noie: noia generaliter acceperũt. Sicut eni belus dictus est ab assirijs: sic ꝛ alie nationes ẜm idiomata ꝛ linguaꝝ varietates: alie bel: alie baal: alie baalim: alie belfegor: alie belcebuch: eorum idola vocauerũt. Diophantus xo lacedemonũ auctor libros scripsit antiquitatũ. xiiij. In quib⁹ ait. Sirofanẽ egyptiũ familia substantia locupletẽ: filiũ genuisse quẽ velud enormis substãtie successorẽ: ineffabili vltra q̃z paternitas exigebat affectu diligebat: is dũ aduersus fortune in cursibus rapeꝝ pr̃em insupabili affecit merore. Qui filij simulacrũ in suis edibus instituit: vniuersa xo familia in dñi adulatione aut coronas plectere aut flores iferre aut odoramenta simulacro succendere cõsueuit. Nõnulli ẽt seruoꝝ culpabiles dñi furiã euitantes ad simulacrũ ꝓfugi veniã merebanꝝ: hec ꝛ huiusmodi facta sũt p⁹ diluuiũ. Nã vt ait Tho. vbi. s. arti. iiij. in r̃nsione ad scðm articulũ. In prima etate non fuit idolatria pp recentem memoriã creationis mũdi ex q̃ adhuc vigebat

cognitio vnius dei in mente hoim. In. vi. etiã
etate idolatria est exclusa: p virtutẽ ⁊ doctrinã
xp̃i qui de diabolo triumphauit. Scđa cã ori/
ginalis vñ ortũ habuit idolatria fuit nãlis de/
lectatio. hõ eni nãliter de representatione de/
lectat: iõ hoies rudes a principio vidẽtes p di
ligentiã artificũ imagines hoim fieri diuini/
tatis cultũ eis ipenderẽt. Quidã insup p quã/
dã nefariã artẽ imagines quasdã cõstituebãt
q̃ virtute demonũ aliq̃s certos effect⁹ hẽbant
vñ putabãt i ipsis imaginibus esse aliqd diui
nitatis ⁊ p ɔñs diuinũ cultũ illis exhibebant.
Et hec fuit opinio hermetis termegisti. vt
Aug⁹ dicit in. viij. de ci. dei. Tertia cã origina
lis vñ orta est idolatria dr̃ dei inconsideratio
Negligentes qdẽ hoies ad ɔsiderãdã excellẽ
tiã dei veri: qbusdã creaturis pp aliquã excel
lentẽ virtutẽ diuinitatis cultũ exhibuerũt. sic
diximus in sermõe de simplicitate dei ⁊ i sermo
ne de aia. vñ Lactanti⁹ li. i. diuina. insti. ait. il/
los q̊s deus impiti ⁊ insipientes tãq̃ʒ deos ⁊
nũcupant ⁊ adorãt: nemo est cã incõsideratus
q nõ intelligat fuisse mortales. Quõ g̃ ingt ali
qs dij crediti sunt nimirũ q2 reges maximi ac
potentissimi fuerũt: ob merita suarũ virtutuʒ
aut muneꝝ aut artiũ repertarũ: cũ chari fuis/
sent his qbus imperauerãt in memoriã sunt
cõsecrati: qđ si qs dubitet res eoꝝ gestas ⁊ fa
cta ɔsideret q̃ vniuersa tã poete, q̃ʒ historici ve
teres ,pdiderũt. hec ille. Cũ g̃ singulis dijs sta
tue dedicarent: demones hoibus errantibus
colendos se exhibuerũt in idolis dando rñsa ⁊
aliq̃ que videbant hoibus mirabilia faciendo
¶ Tertiũ qđ erat declarãdũ vtꝝ idolatria sit
grauissimũ pctõꝝ. Et ad hoc rñdet p glo. sup
xv. ca. Leuitici q̃ ait. O ẽ pctm̃ imundicia ẽ aie
Sed idolatria maxia. Aduertẽdũ tñ fm Tho.
q grauitas alicuius pcti põt attendi duplicit
Vno mõ ex pte ipsi⁹ pcti: ⁊ sic pctm̃ idolatrie
est grauissimũ. Sicut eni in terrena republica
grauissimũ esse videt q aliquis honorẽ regiũ
alteri impendat q̃ʒ vero regi: q2 q̃ʒtum in se ẽ
totũ reipublice pturbat ordinẽ: ita in pctis q̃
ɔ deum cõmittunt: que tñ sunt maxima: gra/
uissimũ esse videt q aliquis honorẽ diuinum
creature impendat: q2 quantũ in se est facit ali
um deum in mundo minuens principatũ di/
uinũ. Si vo obijceret q pessimũ optimo op/
ponit vt dr̃. viij Ethi. Sed cultus interior q
cõsistit in fide spe ⁊ charitate est melior: q̃ʒ cul
tus exterior. ergo infidelitas desperatio ⁊ odiũ
dei que opponunt cultui interiori sũt grauio
ra pctã q̃ʒ idolatria q̃ opponit cultui exterio/
ri. Rñdere possum⁹ fm Tho. Q2 idolatria pre
supponit interiorẽ infidelitatẽ ⁊ adijcit exte/
rius indebitũ cultũ. Si vo sit exterior tm̃ ido
latria absq̃ʒ interiori infidelitate addit culpa
falsitatis. Scđo põt attendi grauitas pcti ex
parte peccantis: sicut grauius est pctm̃ eius q
peccat scienter q̃ʒ qui peccat ignoranter: ⁊ fm
hoc grauius peccant heretici q scienter corrũ
punt fidẽ quã acceperũt q̃ʒ idolatre ignorant
peccantes. Et silr ẽt aliqua alia pctã pñt esse
maiora pp maiorẽ contẽptũ peccantis. Cõtra
pctm̃ igitur idolatrie predicauit efficacissime
btũs bartholomeus qđ in prouincia indie vt
predictũ est virtuose deleuit.
¶ Qualiter in albano maioris armenie btũs
bartholomeus passus est martyriuʒ de cuius
passione varia est opinio q̃ tñ facile cõcordat.

¶ Capitulum. ij.

Secũda excellentia bti bartholomei ostẽ/
dens magnitudinẽ glorie illius dr̃ mar/
tyrij tolleratio. Transiuit quippe ex hoc mun
do glorioso martyrio coronatus. Nã postq̃ʒ
rex polemi⁹ sacrũ baptisma suscepit vt ponit
in legenda oẽs temploꝝ pontifices congrega
ti ad astragẽ regẽ fratrẽ eius cõuenerũt. Et đ
deoꝝ suoꝝ amissione ⁊ templi subuersione: ⁊
regis p artẽ magicã deceptione ɔ aplm sunt
cõquesti. astrages ergo rex indignatus mille
viros armatos ad capiendũ aplm destinauit
qui cũ adductus fuisset corã eo dixit ei rex. Tu
ne es ille q euertisti frẽm meũ. Cui aplus. ego
illũ nõ euerti: sed ɔuerti. cui rex. sicut tu fecisti
frẽm meũ deũ suũ relinquere ⁊ tuo credere: sic
⁊ ego te faciã deũ tuũ reliquere ⁊ meo sacrifi
care. cui aplus. Ego deũ quẽ colebat fr̃ tuus
ligaui ⁊ ligatũ oñdi: ⁊ vt simulacrũ frangeret
coegi: si sic poteris facere deo meo poteris me
ad simulacrũ adorandũ ,puocare: sin aũt deos
tuos cõminuã ⁊ tu crede deo meo: hec illo di/
cente nunciat regi: q deus suus baldach ceci/
disset ⁊ cõminutus fuisset: qđ rex audiens pur
purã qua indutus erat scidit. Et apostolum
fustibus cedi iussit atq̃ʒ interfici. de genere ãt
passionis huius apostoli triplex extat opinio
Prima eorum qui dicunt q fuit crucifixus.
Scđa eorum qui asserunt q fuit excoriatus.
Tertia alioꝝ qui tenẽt q fuit capite truncat⁹
¶ De prima opinione loquitur sic beatus do
rotheus. bartholomeus indis predicauit qui

euāgeliū ſm mattheū in ꝑpꝛia eoꝝ ligua eis tradidit. Dormiuit in albano ciuitate magne armenie crucifixus deorſū habens caput. De ſcḋa ⁊ tertia opinione ita ſcripſit Theodorus abbas ⁊ doctoꝛ pꝛecipuus apl'us dei Bartholomeus pꝛimū in licaonia pꝛedicauit poſtmodū in india ad vltimū in albano vꝛbe.ſ.maioris armenie. Vbi pꝛimo excoꝛiatus. Tandem capite plexus ibidē ſepultus eſt. Sed cōtrarietas iſta facile ſolui pōt: vt dicaꝷ ꝙ pꝛimo crucifixus fuit deinde anteq̄ȝ in cruce moꝛereꝷ: depoſitus: excoꝛiatus fuit. Et poſtremo capite trūcatus: cuius coꝛpus xp̄iani tulerūt ⁊ honorifice ſepelierūt. Rex āt Aſtrages ⁊ temploꝝ pontifices a demonibus arrepti moꝛtui ſunt Rex ꝯo polemius in ep̄m oꝛdinaꝷ ⁊ viginti annis officiū epiſcopatus laudabiliter implēſ plenus virtutibus in pace quieuit. Sed mirari foꝛte quis poſſet quō bartholomeus in albano maioꝛis armenie ſit paſſus: cū in india pꝛedicando idoloꝝ cultū euacuauerit. Ad q̄ð rn̄deo: qꝛ veriſimile eſt ꝙ rex aſtrages armenie regno pꝛeſidebat. Nā vt ait Iſido. xiiij. Ethi. li. armenia ſita eſt inter taurū ⁊ caucaſū a capadocia vſq̄ȝ ad caſpiū mare pꝛotenſa hn̄s a ſeptētrione Cerannos montes ex cuius collib⁹ Tigris fluuius naſciꝷ ⁊ in cuius montibus archa poſt diluuiū ſediſſe perhibeꝷ: hec eſt terra ararach in quā fugerūt filij Senacherib: qn̄ ipſū in templo dei ſui oꝛantē interfecerūt. vt ſcribiꝷ. iiij. Regū. xix. ca. Ex quibus colligim⁹ ꝙ armenia in die ſit cōtigua: ad quā rex aſtrages deduci fecit apl'm bartholomeum.

¶ Qualiter coꝛpus apl'i conſeruatū eſt mirabiliter qn̄ ꝓiectū in mari deuenit ad inſulā liparitanā. Et inde collectis oſſibus que a ſarracenis fuerūt diſperſa: delatū fuit beneuentuȝ vbi deuotione ſingulariſſima veneraꝷ.

¶ Capitulum. iij.

TErtia excellentia bti bartholomei gl'iaȝ eius manifeſtans dr̄ coꝛpoꝛis conſeruatio: placuit quidē altiſſimo deo coꝛp⁹ apl'i ſui mirabiliter conſeruare oſſiūq̄ȝ eius curā gerere ſpecialē. Et hoc tripliciter.

Pꝛimo in pꝛoiectione.

Scḋo in diſperſione.

Tertio in veneratione.

¶ Pꝛimo deus mirabiliter cōſeruauit coꝛp⁹ apl'i in ꝓiectione: dū eni pagani viderent ꝑꝑ ſignoꝝ frequentiā coꝛpus eius plurimū venerari: indignati loculo plūbeo impoſitū i mare pꝛecipitauerūt. Et de h̄ ita ſcripſit btūs Theodoꝛus ſupꝛadictus: mota eſt cū impetu de regionibus armenie archa cū quattuoꝛ alioꝛum martyrū archis q̄ ſil'r dū ſigna oꝑarenꝷ cū ea fuerant in mare ꝓiecte: ⁊ ꝑ tātū ſpatiū maris quattuoꝛ his pꝛecedentibus ⁊ tanq̄ȝ miniſtrꝭ obſequiū quodāmodo apl'o facientibus: venerunt in partes ſicilie in inſulā q̄ lipparis nuncupaꝷ: ſic ep̄o hoſtienſi qui tunc pn̄s erat reuelatū fuit: venit ad paupculā theſaurus ditiſſimus: venit ad ignobilē pꝛecioſiſſima margarita: venit ad meſtam ſplendidiſſimū luminare. Alijs ergo quattuoꝛ ad diuerſas terras euntibus ſctm̄ apl'um in dicta inſula reliquerunt. Et eni pꝛedictos quattuoꝛ martyres apl'us retroꝛſū reliquens vnū.ſ.papinū in ciuitate ſicilie milas: Aliū ꝯo lucianū noīe meſſinā tranſmiſit: reliquos ꝯo duos i calabꝛiā direxit: gregoꝛiū quidē in ciuitatē colūpnā: achaciū āt in ciuitatē q̄ chale vocaꝷ. Qui vſq̄ȝ hodie ſuffragijs ſuis ſplendent. Suſceptus eſt ergo btūs apl'us cū multis hymnis laudibus ⁊ luminaribus ⁊ templū ſibi magnifice fabꝛicaꝷ. ¶ Secundo deus mirabiliter cōſeruauit coꝛp⁹ apl'i in diſperſione. āno quippe dn̄i. cccxxxi. Saraceni ſiciliā inuadentes lipparitanā inſulā vbi coꝛp⁹ ſcti bartholomei quieſcebat vaſtauerūt ac eius ſepulchꝛū confringentes oſſa ipſi⁹ diſperſerūt. Illis āt poſtea inde recedentibus apparuit apl'us cuidā monacho dicens. Surge collige oſſa mea q̄ diſperſa ſunt. Cui ille. q̄ rōe oſſa tua colligere aut aliquē honoꝛē tibi exhibere debemus cū nos deleri permiſeris nec auxiliū nobis impenderis: Cui ille: ꝑ multū tp̄s meritis meis dn̄s huic ppl'o pepcit. Sed eoꝝ pctis nimis inualeſcentibus ⁊ vſq̄ȝ ad celum clamantibus iam pꝛo eis nō potui veniā obtinere. Sed cū monach⁹ diceret: quō inter tot alioꝝ oſſa ſua quoq̄ȝ inueniri poſſent ait: nocte ad ea colligenda ibis. Et ea q̄ vt ignē ſplēdentia videris ꝓtinus hec leuabis: q oīa vt dixerat inueniēs: apl'i oſſa leuauit. Et ſuꝑ quandā nauē conſcendens beneuentū ea tranſtulit ¶ Tertio deus conſeruat mirabiliter coꝛpus bartholomei in veneratōe. Vult equidē illud a fidelib⁹ deuotiſſime venerari: nā lȝ ſingulis diebus anni eccleſia in qua oſſa illa felicia ſūt repoſita a fidelibus frequenteꝷ. veruntn̄ in feſto ipſius ſcti innumerabilis ſi dici pōt xp̄ianoꝝ multitudo ad eandē confugit: vbi ēt ep̄i oēs ſuffraganei abbates ⁊ alij ad laudandum

deū in suo sancto ꝯueniunt. Gaude o bñuen
tana ciuitas: ditata tāto munere ad deū p̄ces
tuas ꝯfidenter effunde: sperans indubitanter
Bartholomei meritis ipetrare qd̓ petis: non
ab re disponit sapientia dei: vt ex lipparitana
insula sacrū hoc pignus ad te deferret̄. Igitur
Bartholomei presidiū indesinenter iplora: vt
ꝑ intercessionē illi⁹ liberet̄ te de⁹ ab omni ma-
lo ⁊ in sua gratia ꝯseruet.

¶ Sermo quadragesimustertius de victoria
quā habuerūt sancti apl̓i Simon ⁊ Iudas in
qua ostenditur virtus dei que erat in illis.

Fortes facti sunt
in bello. Doctoris gentiū verba sūt
ista ad hebreos. xj. ca. Si absq̄ vlla
ꝯdictione predicassent apl̓i fidē xp̄i
facile fuisset ꝑsuadere gentib⁹ vt in illū crede-
rent. Sȝ ꝓfecto vbiq̄ durissimā resistētiā inue
nerūt. Ob quā opus fuit illos nō nisi forti aīo
docere euangelicā virtutem. Omissis aūt alijs
Simonē ⁊ Iudā inspiciam⁹ q ꝑsarū populos
ab idolatrie supstitione reuocarūt. Ipi nanq̄
multa viriliter egerūt ad expugnādos verita
tis inimicos. Quos tñ coopante deo potentis-
sime debellarūt: verūtñ vt ista facilius capiāt̄
in p̄nti sermone de victoria sctōꝝ Simonis ⁊
Iude disserem⁹. Fuerūt quippe victores ⁊ for
tes in bello: ita vt aduersarij turpissime cōfusi
deficerēt: hi aūt tripliciter distingui possunt.
Primi fuerunt diaboli.
Secundi magi.
Tertij idolorum pontifices.

¶ Qualiter Simon ⁊ Iudas deuicerunt dia-
bolos. Et vtrū demones habeant sciētiā futu
rorū ꝯtingētiū. Et quō habēt ꝓphetas falsos
atq̄ qualiter veritatē fatentur: quam odiunt.
¶ Capitulum. j.

Primi aduersarij Simōis ⁊ Iude quos
deuicerūt fuerūt diaboli: dū eni in ꝑsidez
applicuissent. Baradach dux regis babilonie
cōtra indos ad preliū ꝓfectur⁹: nullum a dijs
suis potuit habere rñsum ꝑgētes aūt ad fanū
ꝓxime ciuitatis rñsum ibidē habuerūt. Qȝ pp
apl̓os q venerunt dij rñdere nō possent. Tunc
dux eos ingri fecit. Et inuentos q nā cēnt vel
ꝓ qua re venissent inq̄siuit. Qui rñderunt. Si
genus q̄ris hebrei sum⁹. Si cōditionē seruos
iesu xp̄i nos cē fatemur. Si cām: salutis vr̄e cā
huc venim⁹: qbus dux rñdit. Cū felix reuersus
fuero audiā vos. Cui apl̓i: mō mag̓ ꝯgruū est
recognoscere illū cui⁹ ope possit̓ vīcere: vel cer
te rebelles placatissimos inuenire. Quib⁹ dux
dijs nr̄is potentiores vos video: finē belli vo
bis rogo predicite. Cui apl̓i: vt deos tuos men
daces cē cognoscas iubem⁹ illis ad q̄sita dare
rñsa: ut dū dixerit q̄ ignorāt ꝓbem⁹ eos ꝑ oīa
cē mētitos. Tūc fantastici: grāde bellū dixerūt
futuꝝ ⁊ multū ppl̓um hic ide ruituꝝ. Tūc apo
stoli ridere ceperūt: dixit eis dux: me timor iua
sit ⁊ vos ridetis. Cui apl̓i: noli timere: qa pax
huc nobiscū itrauit. Et cras hora diei tertia le
gati indoꝝ ad te veniēt: ⁊ tue se ptāti cū pace
subijciēt. Tūc pontifices risuȝ leuauerūt: ⁊ du
ci dixerūt. Ad h̓ isti securꝝ te reddere volūt: vt
dū icaut⁹ fueris ab aduersarijs occuper̓. Cui
apl̓i: nō dixim⁹ tibi expecta vnū mēseȝ sȝ vnū
diē ⁊ cras i pace victor existes. Tūc dux vtros-
q̄ custodiri fecit: vt ex rei exitu veraces hono
rarent̄ ⁊ mēdaces ꝓ crimie punirent̄. Cū g in
crastinū qd̓ apl̓i p̄dixerāt euenisset ⁊ dux pōti
fices intēdere vellet ꝓhibuerūt apl̓i ne h̓ fieret
cū ipi nō irruētes occidere: sȝ mortuos viuifi
care missi cēnt: itaq̄ demonū fallacia ab apl̓is
vera narrātib⁹ fuit detecta. Tñ vt ps ista cla-
rior fiat tria h̓ loco erūt dubia disputāda.
Primū vtꝝ i demōib⁹ sit p̄cognitō futuroꝝ.
Scōm vtꝝ a demōib⁹ cē possit aliq̄ ꝓphetia.
Tertiū vtꝝ demones per se vel per alios pos-
sint veritatem fateri.

¶ Pro primi dubij explanatiōe aduertēdū ꝙ
qdaȝ incōsiderate dixerūt demones oīa futu-
ra p̄scire. Et h̓ ꝯtendūt ꝓbare. Primo ꝑ simi-
le: qr astronomi ⁊ mathematici ꝑ cursuȝ astro-
rum p̄cognoscūt ⁊ dicūt multa futura: ⁊ vide-
mus ꝙ in multis vera dicūt: ḡ si maior ē itelli-
gētia ⁊ cognitio in demonib⁹: vr̄ ꝙ ipi futura
p̄sciant. Scd̓o id oñdit̄ ab effectu: qr magi ⁊ di
uini ꝑ pacta cū demonib⁹ multa v̓a p̄dicūt: ⁊
nō p̄nt nisi ꝑ reuelationē demonū: ḡ vr̄ ꝙ ipsi
futura p̄cognoscāt. Sȝ ꝯ sic asserētes ē auctas
Isai. ca. xlj. vbi dr̄ ānūciate q̄ vētura sunt i fu
turū: ⁊ sciem⁹ qr dij estis. ⁊ iteꝝ Aug⁹. xxvj. q.
j. ca. futura. ait. futura p̄scire soli⁹ dei ē q in sui
ꝯtemplatiōe illa qñq̄ angelos videre facit. Et
Hiero⁹ sup illo v̓bo Danielis qd̓ dixerūt sa
piētes babilonis Nabuchodonosor. fmo quē
tu rex q̄ris ḡuis ē nec repit̄ qsq̄ q idicet illū: ex
cept̓ dijs q̄ꝝ nō ē cū hoibus ꝯuersatio. Inqt.
Cōfitent̄ magi ꝯfitent̄ arioli ⁊ oīs scia secular̓
litterature p̄sciam futuroꝝ nō cē hois: sȝ dei:
ex q̄ ꝓbat̄ ꝓph̓as dei spū locutos q futura ce

cineruñt. Preterea si demones p̄scirēt oīa futura tūc scirent qd cras vnusquisq̄ debeat velle vel cogitare. Sȝ hoc ē falsū: q: quāto aliquid ē magis p̄sēs alicui tanto certius ē ei. sȝ volūtas vniuscuiusq̄ sibi p̄sētior ē q̄ȝ alii. ergo certior ē sibi q̄ velle debeat q̄ȝ alii. sed nullus certitudinaliter scit quid debeat cras velle vel cogitare: ergo multo minus nec alia creatura. Distinguendū ergo ē fm Bonauenturā in. ij. di. vij. d̄ futuris. Nam illoꝝ tripler genus reperitur. Quedam eni sūt futura que hn̄t cām determinatā ꝛ infallibilem. vtpote sunt illa que attenduntur circa motum corporum superiorum: in quibus est determinatio. ꝛ omnis impedimēti remotio. Talia possunt certitudinaliter sciri non solū a deo sed a creatura. Et hoc in sua cā sicut tempus eclipsis solis ꝛ similia. Quedā futura sunt que hn̄t cām determinatā sȝ tn̄ fallibilē. vtpote sūt illa que sūt sȝ īferiorē naturā. que ideo hn̄t cām determinatā q: ītētio nature mouet determinate ad vnū. Ideo vero fallibilē q: multipliciē pōt occurrere ipedimētū. Sicut si ager seminatus si terra pinguis ē: ꝛ bona dispositio superioꝝ corpoꝝ afferūt piguē fructū. Et hec futura p̄sciri possūt a creatura tn̄ fallibiliter pp impedimēta q̄ possēt euenire. aut tēpestatū aut brutoꝝ ꝛ locustarū ꝛ hmōi. Quedam aūt sūt futura q̄ hn̄t cām īdeterminatā ꝛ fallibilē. Sicut sūt ea que sunt a volūtate nostra. que ideterminata ē eo q̄ est ad opposita. fallibilis ēt q: possūt ēt volēti ꝓficere occurrere multa īpedimēta. Et talia n̄ pn̄t certitudinaliter sciri ab aliqua creatura: sȝ solū a deo vl' p reuelationē diuinā. Ratio est. q: cognitio creature pendet ex re. Quoniā igiẽ res incerta est ꝛ in se ꝛ in sua cā. iō creatura nō potest, illā certitudinaliter noscere aut p̄scire: diuina aūt cognitio nō depēdet a re aliq̄ imo oīa q̄ nouit fm modū sue veritatꝭ nouit. Et q: veritas sua ē certissima certissime cognoscit ꝯtingentia vt nc̄ia. Et sic certissime nouit ita pōt certitudinaliter demōstrare ꝛ reuelare. Jō hec p̄cognitio futuroꝝ vl' dei ē vl' a deo. Et ideo cū talia futura predicunẽ. preditio diciẽ diuinatio. Et q: demones supbi maxime desiderāt honorari vt deus maxime conātur osñdeẽ hoc ī se hr̄e. Et ideo dicere q̄ demones p se ipsos futura cōtingētia p̄sciant certitudinaliter hoc ē eis attribuere quod dei est. Ideo est ibi infidelitas ꝛ infidelitati freq̄ūter annexa ydolatria Jdeo diuinatio ē prohibita. Nā vt san. Tho. sa. se. q. lxxxxv. ait. si quis futura cōtingentia prenoscere aut prenūciare quocūq̄ modo presumpserit nisi deo reuelante manifeste vsurpat quod dei est. Et ex hoc aliqui dicunẽ diuini fm Jsido. li. viij. ethi. q̄si deo pleni. diuinitate enim se plenos simulant. ꝛ astutia quadam fraudulentie hominibus futura coiectant: diuinatio ergo non diciẽ si quis prenunciet ea q̄ ex necessitate eueniunt. vel ut in pluribus que humana ratione cognosci possunt Neq̄ ēt si quis futura aliqua contingentia deo reuelāte cognoscat ꝛ nunciet. tūc. n. ille n̄ diuinat. i. qd̄ diuinū ē facit: sȝ qd̄ diuinū ē suscipit. Tūc. n. solū diciẽ diuinare q̄n sibi i debito mō vsurpat p̄nūciationē futuroꝝ euentuū. unde Hieronymus sup Lucā dicit q̄ diuinatio semper i malā ptē accipiẽ. q: nō diciẽ ab ordinata participatione alicuius diuini. sed ab idebita vsurpatione. hec tho. sequiẽ Bonauentura q̄ quāuis demones nō possint p seipsos futura cōtingentia scire certitudinaliter. Tamē frequenter vera predicunt. hoc autem est quatrupliciter fm Augu. in tertio super genesim ad litterā. Aut eni sensus vl' ingenij acrimonia. aut multa experientia. Aut dolosa cautela. Aut aliena doctrina. Sensus acrimonia vt quādo vidēt diligenter ꝛ considerant ad quid inclinaẽ affectio nostra. vl' que sunt inducentia vel retrahentia Experientia tēpoꝝ. q: ex talibus viderūt accidere talia dolosa cautela quando ꝓponunt aliquid facere ꝛ predicūt. Aliena doctrina quādo iusto dei iudicio pmittūẽ addiscere ab angelis De astrologis ergo q̄ frequenter vera predicunt tenendū ē. q̄ hoc solū est coniecturando siue fm legem astroꝝ. siue fm diabolica cōmertia. Scd̄m legem astroꝝ vtpote q̄n dn̄aẽ stella que hēt īpressionē super diuersos humores disponēs fm hoc hominē ad diuersos mores ꝛ affectiones. Secundū diabolica cōmertia. vt q̄n volūt viȝ astroꝝ vltra protendere q̄ȝ ad illud sup quod possūt. Tunc. n. nisi diabolus adesset ita frequenter falsum sicut verū dicerent. licet frequenter falsa predicāt ꝛ decipiāẽ. Hic Augu. li. v. de ci. dei. c. vij. ait. nō in merito crediẽ cū astrologi mirabiliter multa vera rn̄dēt oculto instinctu fieri spūum nō bonoꝝ quoꝝ cura ē. falsas ꝛ noxias opiniones de astralibus fatis inserere humanis mentibus atq̄ firmare. Similiter ꝛ malefici siue diuini: q̄nq̄ vera predicunt. que precognosci in suis causis naturaliter possunt. Futura vero contingentia n̄

certitudinaliter sed ex coniectura quandoq3 p̄nunciāt. ¶ Secundū dubiū fuit vtrū a demonib⁹ eē possit aliqua ꝓphetia. Ad quod respōdet Tho. s̄a s̄e. q. clxxij. ꝙ ꝓphetia īportat cognitionē quādam procul exn̄tem a cognitione humana. Manifestuz est aūt ꝙ intellectus superioris ordinis: aliqua cognoscere potest que sunt remota a cognitiōe intellectus inferioris Supra intellectū aūt humanū est nō solū intellectus diuinus: sed etiā intellectus angeloꝝ bonorum ⁊ malorum: s̄m nature ordinem. Et ideo quedā cognoscunt demones sua naturali cognitione que possunt hoībus reuelare. tā q̄3 remota a cognitione hoīm. Simpliciter autē ⁊ maxime remota sunt: que solus deus cognoscit. Et ideo prophetia ꝓprie ⁊ simpliciter dicta fit solum per reuelationē diuinā. S3 etiaz ipsa reuelatio facta p demones pōt s̄m qd dici ꝓphetia: vn̄ illi q̄bus aliquid per demones reuelat̄: nō dicūtur in scripturis prophete simpliciter sed ꝓphete falsi siue idoloꝝ fictio siue cum aliqua alia adictione. Vn̄ Aug⁹. xij. super Genesim ad litteram ait. Cū malus spūs arripit homies in hac vita: aut demoniacos facit aut arrepticios: aut falsos ꝓphetas. Notādū ꝙ demones ea que sciunt hoībus manifestant non quidē per illuminationē intellectus sed p aliquā imaginariā visionē aut etiā visibilter colloquendo. ¶ Tertiū dubiū fuit vtrū demones per se vel per alios possint veritatē fateri. Et videtur ꝙ non. Nam dicit̄ Joannis. viij. ca. de diabolo: mendax, est ⁊ pater eius. s. mendacij. Et. xxij. q. v. ca. cauete fratres. Omnes q̄ amāt mendaciū filij sunt diaboli. Cū ergo diabolus sit veritatis inimicus: ergo illam cōfiteri refugit. Ad quod r̄ndemus: ꝙ l3 diabolo veritas sit exosa tn̄ illam quandoq3 predicat ⁊ cōfitetur propter tria.

Primo propter coactionem.

Secundo propter accusationem.

Tertio propter deceptionem.

¶ Primo diabolus veritatē fatetur propter coactionē: q̄n cogitur ab ipso deo. Sicut factū legimus quando clamans in idolis sanctorum apostolorum virtutem ⁊ gratiam suis cultoribus significabat. Sic etiā in virtute xp̄i a sanctis demones interrogati sepe in obsessis corporib⁹ vera respōdent licet inuiti. ¶ Scd̄o diabolus veritatem fatetur propter accusationez dum. s. hominū peccata ad confusionem illorū accusat. Nam licet deus hominū peccata cōgnoscat: vult tamen vt diabolus illa declaret ad maiorem peccātiuz exprobrationē. Ille No hostis malignus tunc veritatem quā odit propter odium animarum fatetur.

¶ Tertio diabolus veritatē loquitur propter deceptionē. Nam vt inquit Tho. vbi supra intellectus ad falsum deducitur propter apparētiam veritatis: sicut voluntas ad malū p apparentiam bonitatis. Interdum igitur diabolus veritatē ostendit: vt sic falsitas eius securius acceptetur. Hinc christus nō sinebat loqui demones qui erant in corporibus obsessis: ⁊ dicebant ipsum esse christum: ne miscerēt veris falsa. vt dicit Nicholaus de lira super primo ca. Marci. Et. iiij. ca. luce. Dicta sūt ista vt sciam⁹ vera esse que de apostolorum victoria premisimus qui deo reuelante imminentem futuram pacem illi duci predixerunt cum tamen demones contrarium mentiendo suasissent.

¶ Qualiter Simon ⁊ Judas deuicerunt magos. Et qui dicuntur magi: atq3 de d̄ria ínmiraculoꝝ dei ⁊ scōꝝ a miraculis magoꝝ. Cap. ij.

Secundi aduersarij Simonis ⁊ Jude q̊s ipsi deuicerunt fuerunt magi. Et hic tria considerare debemus.

Primum qui dicuntur magi.

Secundum Quō magorum miracula apparētia a veris miraculis distinguunt̄.

Tertiū qualiter hi apostoli magos superarūt

¶ Ad primū respondet Jsidorus. viij. li. Ethi. magi sunt qui vulgo malefici vocantur ob facinorum magnitudinem: hi ⁊ elementa concutiunt turbant mentes hominuz ac sine vllo veneni haustu violentia tamen carminis interimunt. vnde ⁊ Lucanus. Mens hausti nulla sanie polluta: veneni incātata perijt. Magoruz autez primus Zoroastes rex batrianorum fuit de quo Augustinus libro. xxj. de ciuitate dei ait. Qui quando primo natus est risit: hunc postremo Ninus rex assiriorū, interfecit: licet pleriq3 teneant illum a demone suffocatum. Artem vero, magicaz multa post secula democritus ampliauit: quando ⁊ Hipocratis medicine disciplina effloruit: hec autez vanitas magicarum artium: ex traditione angelorum malorum in toto terrarum orbe plurimis seculis inualuit. Nec mirum de magorum prestigijs q̄n in tantum prodiere maleficorum artes vt

etiã Moyse similimis signis resisterent vertẽtes virgas in dracones aquas in sanguinẽ. hec Isidorus. Sȝ vt Aug⁹ li. x. de ciui. dei. ca. viij. asserit: faciebãt illi veneficijs ꝛ incantatiõib⁹ magicis qbus sunt angeli mali. i. demones dediti. Moyses aũt tãto iustius quãto potẽtius dei noie q fecit celũ ꝛ terrã eos facile supabat. Deniqȝ in tertia plaga deficiẽtib⁹ magis decez plage p Moysen magna mysteriorũ dispẽsatione cõplete sunt. hec Aug⁹. Quãta vo sit virt⁹ demonũ cũ a deo pmittunť siue ad deludendũ humanos sensus: siue ad operandũ licet fm naturã effectus mirabiles siue etiã ad corpora verandũ ꝛ molestandũ diri plene: In tractatu de timore iudicioꝝ dei. Verũtñ hic narrabo qđ supioriorib⁹ dieb⁹ legi in quodã libro nouiter cõfecto q vocať fortalitiũ fidei. In regno francie: cum iudei maleficijs vterenť: accidit semel ꝗ iudeus quidã crudelissim⁹ factus ẽ amicus cuiusdã ministri iusticie. Quadã vero die rogauit eũ instantissime vt vnius hois daret ei cor fingens se illo egere ꝓ medicina. Et colorãdo factũ suũ dixit ꝙ qdã hõ dabat viginti coronas auri si cũ sanaret. Et ꝗ ipe daret sibi decẽ illaꝝ si ei tribueret cor supradictũ Ille tũ ex cupiditate: tũ amicitia ꝓmisit. Extra hensȩ illud cor a quodã xpiano: quem iusticia erigẽte: in partes diuiserat tradidit vxori sue custodiendũ dicẽs ei. ꝗ decẽ coronas esset recepturus ꝓ illo: quas sibi iudeus ꝓmiserat se daturum. Cũ ergo mulier illa cognouisset iudeuȝ illũ relatu multoꝝ fore maleficũ dure reprehẽdit maritũ. Ille vo econtrario eã arguebat dicendo: ꝗ ipsa faceret eũ perdere decẽ coronas ꝛ alia ꝓmissa. Tãdẽ deduxit virũ mulier vt iudeo cor porci tribuereť. Adimpleuit vir quod vxor ꝯsuluit: iudeus vo cor hois christiani credens se accepisse tradidit illi decem coronas. Quo facto: iudeus hilaris suis vtẽs maleficijs sepeliuit cor illud in quodam campo latissimo. In quo post paucos dies cõgregata ẽ innumerabilis multitudo porcoꝝ: nõ solũ domesticorum sed etiã siluestriũ. Et tanta fuit lis ꝛ prelium inter eos: ꝗ oẽs mutuo rabidis morsib⁹ se dilacerantes occiderũt: sic vt nec vnus remaneret viu⁹. Qđ factũ a rege francie q tunc erat cognitũ iudeo capto apta ẽ veritas: ꝗ sic fuissȝ factũ de hoib⁹ xpianis illius prouincie sicut de porcis si cor sepelisset hois xpiani. Profecto nisi manu dei diabolica potestas cõpesceretur multa incredibilia mala malefici opera diabolis cooperantibus exercerẽt. Scđm quod erat considerandum quomodo discernuntur miracula demonũ a miraculis veris. Et dicũtur illa miracula largo modo qꝛ lȝ esse possint mira opera non tamen miracula. Ideo dñs Bonauen. in. ii. dist. vij. ait. ꝙ differũt illa a miraculis veris.

Primo ex parte principalis agentis. Nam in miraculis diuinis operatur agens potẽtie infinite ꝛ supra naturã. In miraculis demonuȝ operatur virtus nature multipliciter adiute: p naturas alias.

Secundo differũt ex parte finis quia miracula dei fiunt ad vtilitatẽ hominuȝ ꝛ diuinã glo riam sed magorum siue demonũ: ad deceptionem ꝛ gloriam vanam.

Tertio differunt ex parte facti: quia demones faciũt huiusmodi vilia ꝛ inutilia. s. ranas ꝛ serpentes: quia hec de facili producuntur operatione nature: non aũt possunt facere ea in quib⁹ natura succumbit sicut facit deus. s. illuminare cecũ a natiuitate: resuscitare mortuos ꝛ hmõi.

¶ Tertium considerandũ qualiter Symon et Judas magos superarũt. Et de hoc ita scribiť in legenda. ꝙ in perside erant duo famosi magi. s. Zares ꝛ Arfaxath quos Mattheus fugauerat de ethiopia. Cum vero apostoli per Baradach corã rege adducti fuissent. Et presentibus illis magis dixisset Baradach. Isti o rex sunt dij latẽtes in effigie hominũ: zelo inuidie magi cõmoti dixerũt: illos malignos eẽ ꝛ contra regnum subtiliter cogitare: dixit eis Baradach. Si audetis cũ eis confligite. Cui magi. Si vis videre quia nobis presentib⁹ loqui nõ poterunt veniant huc viri eloquentissimi et si coram nobis loqui ausi fuerint: nos per oia impitos probabis. Cum aũt plurimi adducti essent cõtinuo corã magis ita muti facti sunt: vt nec nutibus quidem qđ loqui non poterant indicarent: dixeruntqȝ magi ad regem: vt scias nos deos esse pmittemus eos loqui sed ambulare non posse. Iterũqȝ reddemus eis gressum Sed faciemus eos apertis oculis nihil videre Qui cum hec oia fecissent dux aduocatos illos turpiter confusos ad apostolos duxit. Quibus apostoli idolorũ cultuȝ dissuadentes vt in xpm crederent monuerunt. Quod cum illi ex corde se facturos promisissent apostoli signo crucis in frontibus eos munierunt. Et statim liberi ab omni molestia: ad regem coram magis iterum ingressi sunt. Quare irati magi multi

tudinem serpentū aduenire fecerūt Statimq́
ad iussum regis venientes apl'i pallia sua de ser
pentibus iplerūt ⁊ i magos ꝓiecerūt dicen/
tes. In noie dñi non moriemini. sed a serpēti/
bus lacerati doloꝝ vestroꝝ mugitus dabitis.
Cuʒ ergo magi sic cruciarent̄: rex ⁊ ceteri roga
bant apostolos. vt eos a serpentibus occidi ꝑ/
mitterent. Quibus apostoli respondere se mis/
sos reducere a morte ad vitā nō āt a vita ꝑci/
pitare in mortē. Cū aūt magi i malicia ꝑseue/
rassent ab apostolis sani dimissi inde aufuge/
rūt. Post hoc filia cuiusdā ducis ex fornicatio
ne cōcepit ⁊ filiū parturiens: quēdā sanctum
dyaconē infamauit. Cū autem parentes puel/
le dyaconē occidere vellent. Aduenientes apo
stoli infantē adduci fecerūt: qui die illa natus
fuerat. Et corā dyacone iterrogauerūt dicētes
dic infans. In nomine domini si iste dyaconꝰ
hoc ꝑ̄sumpsit. ad hec infans iste inquit dyaco/
nus castus ⁊ sanctus est nec vnq̄ꝫ carnem su/
am coinquinauit. Cum aūt parentes instarent
vt apostoli quererēt quis actor huiꝰ sceleris fu
isset. Responderūt apostoli. Nos innocentes
absoluere decet: nocentes vero perdere non de
bemus. Manserunt post hec ⁊ alia multa apo
stoli i eodē loco per annum ⁊ tres menses. In
quo spatio plusq̄ꝫ sexaginta millia hominū ex
ceptis paruulis cū rege ⁊ principibꝰ baptizati
sunt.

¶ Qualiter Simon ⁊ iudas debellarūt pōtifi
ces ydoloꝝ patientes mori potius q̄ꝫ statuā so
lis adorare. ¶ Capitulum tertium.

TErtij aduersarij Simonis ⁊ Iude quos
ipsi debellarunt fuerūt ydoloꝝ pōtifices
Cum enim deuenissent ad quādam ciui
tatē nomine suamay: inuenerunt ibi magos
superius nominatos qui pontifices ydoloꝝ ⁊
populū contra apostolos concitauerunt. capi/
entes vero ipsos ad templū solis deduxerūt: vt
aut eos sacrificare cōpellerent aut penitus ne
carent. Facto autem silentio apostoli dixerunt
vt sciatis ꝙ hec ydola plena sunt demonibus.
ecce eis iperamus vt exeant ⁊ singula simula/
cra cōfringant. Statimq́ꝫ de simulacris exie/
runt ⁊ confractis illis cū diris vocibus absces
seruut. Quod videntes pontifices in aposto/
los irruerunt ⁊ eos trucidauerunt. In ipsa āt
hora cū nimia serenitas esset tanta fulgura ex/
titerunt: vt templum ipsum trifarie scinderet̄
⁊ illi duo magi i carbōes ictu fulguris verterē
tur. Rex autem corpora apostoloꝝ ad vrbem
suam transtulit ⁊ in honorem eoꝝ ecclesiā mi
re magnitudinis fabricauit. Notandum ꝙ de
beato simone i pluribus locis inuenitur ꝙ cru
cis patibulo sit affixus. Quod etiam Isidorus
libro de obitu apostoloꝝ. Et eusebius in histo
ria ecclesiastica ⁊ bedda super actꝰ apostolorū.
Et magister Ioānes beleth i summa sua testa
tur. Cuʒ enim vt aiunt in Egypto ꝑ̄dicasset ie
rosolymā rediit. Et post mortem Iacobi mi/
noris in episcopū ierosolymitanū ab apostolis
vnanimiter est electus. Et ante mortem suam
triginta mortuos suscitasse narrat̄. Cū autem
ecclesiam ierosolymitanā per annos multos re
xisset ⁊ centesimum atq́ꝫ vigesimū annū eta/
tis ageret, tempore traiani iperatoris Atticus
consularis ipsum cruci affigi iussit: omnibus q
aderant ⁊ ipso iudice admirantibus. Qꝛ cen/
tum viginti annoꝝ senex crucis supplicium ꝑ/
tulisset. Non nulli vero dicunt sicut est rei ve/
ritas. Qꝛ non fuit simon chananeus qui fu/
it crucifixus: Sed fuit alius filius cleofe. Qđ
etiā eusebius cesariensis episcopus in sua cro/
nica testat̄. Idem dicunt Isidorus ⁊ bedda i su
is cronicis. Nā Isidorus ⁊ eusebius quod pri
us dixerunt postmodū in cronicis correxerūt.
Quod patet etiam per beddam: qui se hoc sen
sisse redarguit in retractionibus suis. Laude/
mus igitur dominū in sanctis suis quibus tan
tā gratiam contulit: vt cunctis inimicis ꝓbis/
sime consternatis ad celoꝝ regna gloriosi mi/
grauerit: vbi cū christo letantur: Qui viuit ⁊ re
gnat in secula seculoꝝ amen.

¶ Sermo q̄dragesimusquartus de sacris ad
mirandisq́ꝫ stigmatibus serafici Francisci.

Ego enim stigmata

domini iesu in corpore meo porto.
Doctoris gentiū verba sūt ista ad
galatas vltimo. c. Elegit pater om/
niū deus btm̄ franciscū q nō solū euāgelica do
ctrina viteq́ꝫ ꝑfectiōe: sꝫ mirabili signo stigma
tū excitaret hominū corda ad desideriū eterne
vite. Duobus quidem annis picturam crucis
in manibus pedibus ⁊ latere visibiliter tulit.
Et sicut apostoli virtute magna reddebāt te/
stimonium resurrectiōis ihu xp̄i. ita frācíscus
in se ipso in proprio suo corpore xp̄m resuscita
tum luculentissime demonstrabat. Sꝫ pleriq́ꝫ
dum hec audiunt vel credere nolunt franciscū
signo crucifixi fuisse insignitū: vel quid leue ⁊
non admirandum id asseuerant. Quapꝑ vt no

nitas tante rei cū deuotione fidelibus innote/scat: reprimatq3 temeritas curiosoꝝ i hoc ser/mone de sacris francisci stigmatibus tractare decreui. Ostendā autem consignationem frā cisci: nō nisi inter dei mirabilia magna fore deputandā: ob quod conuenientissime sāct⁹ iste sublimis verba ꝓposita dicere potest. In quibus de stigmatibus ipsis tria misteria ꝓponimus contemplanda.
Primum dicitur veritatis.
Secundum sublimitatis.
Tertium congruitatis.
¶ Qꝫ nō est fictio quicquid dicitur de stigmatibus francisci: cū veritas tante rei multipliciter confirmetur.

¶ Capitulum. j.

Primū misterium contemplandum dicitur veritatis. In quo speculari libet an sit verum ꝙ sanctus franciscus habuit stigmata in suo corpore virtute diuina ⁊ supnaturali impressa. Nā posset aliquis dicere multa fuisse ab exquisitis ingenijs conficta ⁊ i scriptis tradita: que tamen sunt penitus a veritate aliena: Jccirco Aug⁹. li. xviij. de ci. dei. c. xiij. iquit. Fabule facte sūt de minotauro ꝙ bestia fuerit inclusa laborintho: quo cum intrassent hoīs iextricabili errore ide exire nō poterant. De centauris ꝙ equoꝝ hominūq3 fuerint natura coniuncti. De cerbero ꝙ sit triceps inferioꝝ canis. De frixo ⁊ helle eius sorore ꝙ vecti ariete volauerūt. De gorgone ꝙ fuerit crinita serpentibus: ⁊ aspicientes cōuertebat i lapides. De bellorofonte ꝙ equo pēnis volante sit vectus qui equus pegasus dictus ē. De anfione vel arione ꝙ cithare suauitate lapides mulserit ⁊ attraxerit. De fabro dedalo ⁊ eius Jcaro filio ꝙ sibi coaptatis pennis volauerūt hec ille. Si igr̄ ista ⁊ alia hui⁹ excogitari potuerunt quid mirū inquiūt icreduli si de frācisco aliquis fingēdo ⁊ mētiendo dixerit ꝙ in manibus pedibus ⁊ latere plagas: quasi crucifixus habuit. Sed tales incredulos nos facile cōuincere possumus dum veritatem stigmatū francisci, ex tribus ad lucem deducimus.
Primo ex ecclesie auctoritate.
Secundo ex testium sanctitate.
Tertio ex miraculoꝝ claritate.
¶ Primo probamus veritatem stigmatū frācisci ex ecclesie auctoritate. Nam vt xp̄s dixit Matthei. xviij. c. Qui ecclesiā nō audierit sit tibi sicut ethnicus ⁊ publicanus. Igit̄ pontifices ⁊ cardinales de illis stigmatibus clarū ꝑhibent testimoniū. Nā dn̄s bonauen. cardinalis ep̄us albanensis vir eximie sāctitatis legēdā sci francisci eleganter scripsit: in qua diffuse loquitur de stigmatibus illis. Dn̄s Raynerius cardinalis de viterbio cōposuit hymnū3 qui incipit. plaude turba paupcula: vbi de stigmatibus sequentē versiculum iterposuit. vili contentus tegmine scō calescēs flamine vicit algore caumata xp̄i dum gestat stigmata. Dn̄s tho. cardinalis de capua edidit hymnū3 qui incipit. In celesti collegio. Et hymnū q icipit. decus moꝝ dux minoꝝ: ⁊ in hoc de stigmatibus ita inquit. Regis signū ducē dignū insignit manu latere. Bndictus papa duodecim⁹ bullā fecit de stigmatibus sacris in qua statuit vt frēs minores publice in eccl'ia officium stigmatū ānuatim possent celebrare. Nicholaus papa tertius in extrauagāti q̄ ponit̄ in sex. decretaliū ⁊ incipit. Exijt qui seminat ⁊c. dū regulā beati frācisci in multis extolleret postea ita subdidit: hec est cui attestāte paulo nullus de cetero dꝫ ē molest⁹ quā xp̄s suis sacris stigmatibus cōfirmari volēs institutorē ipsius passionis sue signis nōbiliter insigniuit. Alexander papa quartus p suas ap̄licas l'ras francisci stigmata cōprobauit. Prima eius bulla incipit: grande ac singulare miraculū. Scd̄a. Si nouc letitie militātis ecclesie. Tertia. Benigna diuine opatiōis volūtas. In hac ita de stigmatibus loquit̄. iocūda dn̄ice passionis insignia i eiusdē sancti corpe dū adhuc vitali spiritu foueret̄ manus celestis opatoris ipressit. Et iteꝝ ibidē in manibus eius ⁊ pedib⁹ expssa vndiq3 similitudo clauoꝝ de subiecto ꝓprie carnis excreuit vel de materia noue creationis accreuit De isto Alexandro dicit dn̄s bonauē. i legēda maiori. dn̄s Alexāder quart⁹ dū publice pdicaret corā multis fratrib⁹ ⁊ audiēte me asseruit se sacra illa stigmata dū scūs viueret, ppijs oculis ꝯspexisse. Grego. papa non⁹ q btū3 frācis/cū cathalogo scōꝝ ascripsit i bulla q̄ icipit Cōfessor dn̄i gl'iosus. q̄ dirigit̄ vniuersitati vr̄e: ñ idigne duxim⁹ exp̄medū videlicet ꝙ scūs franciscus dū adhuc vite spatiū pcurreret pn̄tis ⁊ postq̄3 feliciter cōsūmauit manib⁹ latere ⁊ pedib⁹ spē stigmatū diuinitus extitit isignitus. Hic Greg. antiphonā fecit q̄ cātat̄ i vespis ⁊ de stigmatib⁹ clare sic loquit̄. plāge turba paupercula ad patrē clama pauperu3 hoc lugubre suspiriū pr̄ frācisce suscipe: ⁊ ꝓde xp̄o stigmata lateris pedū manuūq3: vt nobis reddat orsa

nis tāti pr̄is vicariū. Insup grego. pfatus ası̄/
q̄ꝫ btm̄ frācıscū cathalogo scōꝝ ascriberet scru
pulū i corde hūit: quo ad vulnus laterale. No/
cte Xᵒo quadā sicut idē pōtifex post referebat
cū lachrymis btūs frācıscus q̄dā faciei ꝓtēsa
duritie ei i sōnis apparuit. Et hesitationē cor/
dis redarguēs: eleuauit brachiū dextrū deterit
vulnus: fialāqꝫ poposcit: q̄ porrecta videbat̄ sā
guine ex latere defluēte ipleri. Ex tūc vt inquit
bonauētura ad illud sacrū miraculū tāta cepit
deuotiōe affici ꝛ emulatione ferucre: vt nullo
mō pati posset ꝙ aliqs ꝑfulgētia illa signa: su/
perba ꝑsumeret ipugnatiōe fuscare: qn cū seue
ra icrepatiōe ferret. Et vt ipse bonauētura te/
stat̄. viderūt stigmata illa ex familiaritate quā
cū viro scō hēbant aliq cardinales: laudes sa/
croꝝ stigmatū ꝓris ꝛ hymnis ac antiphonis
quas ad ipsius ediderūt honorē veracit̄ iferen
tes q tā Xᵒbo q̄ꝫ scripto ꝓhibuerūt testimoniū
Xᵒitati. ¶ Scdō ꝓbamᵍ veritatē stigmatū frā
cisci ex testiū multiplicitate. Preter enī pōtifi
ces ꝛ cardinales eccl'ie scē de qbus diximᵍ: fue
rūt ꝛ alij q̄ꝫplurimi q ꝛ dū scūs viueret ꝛ post
q̄ꝫ volauit ad supos stigmata illa viderunt. nā
vt dn̄s bonauētura refert cernēs xp̄i seruus ꝙ
stigmata carni tā luculēter ipressa socios fami
liares latere nō possent: timēs nihilominᵍ pu/
blicare dn̄i sacramētū i magno fuit positᵍ du/
bitationis agone: vtꝝ qō viderat diceret vl' ta
ceret. Cōpulsus tn̄ cōsciētie stimulo qbusdam
ex fratribus intimioribus sibi cū multo timo/
re seriē retulit visionis prefate. Isti fuerūt fra
frater Illuminatus: frater Leo: frater Ru/
finus: frater pacificus: ꝛ alij eius socij de qui/
bus dicit bonauentura: ꝙ lꝫ cēnt ꝓpter sāctita
tē ꝑcipuā viri per oia fidedigni: tamē ad om/
ne dubiū āmouendū: sic esse: ac se vidisse tactis
sacrosanctis iuramēto firmauerūt. Viderūt
etiā in morte illa signa mirifica plusq̄ꝫ qnqua
ginta fratres: virgoqꝫ deo deuotissima clara
cū ceteris sororibus suis ꝛ seculares innumeri
ex qbus q̄ꝫplurimi ꝛ osculati sunt ex deuotio/
nis affectu: ꝛ cōtractauerūt ad testimonij fir/
mitatē. Et in. c. de trāslationibus. siue transitu
tanti pr̄is ita scribit bonauētura. Audito tran
situ patris ꝛ fama diffusa miraculi accelerans
populus confluebat ad locū: vt id cerneret̄ ocu
lis carnis: quod a ratione dubiū omne repelle
ret ꝛ affectioni gaudiū cumularet. Admissi sūt
itaqꝫ ciues assisinates q̄ꝫplurimi ad stigmata
illa sacra contemplanda oculis ꝛ labijs osculā

da: vnus autem ex eis Hieronymus nomine
miles litteratus prudens coram omnibus mo
uebat clauos statimqꝫ manus ꝓpedes ꝛ latus
manibus suis cōtractabat ꝑꝑ quod testis hu/
ius veritatis cōstans effectus ē. ¶ Tertio ꝓba
mus veritatē stigmatū francisci ex miraculoꝝ
claritate. Multa quippe miracula operatus ē
deus: postq̄ꝫ illa signa francisco donauit. Naꝫ
ut scribit bonauētura in. c. de stigmatibus. cir/
ca montem aluerne grandinis violenta tēpe/
stas fructus terre cōsuetudinarie deuastabat.
Sed post illam apparitionē felicē non sine ico
larum admiratione grando cessauit vt celestis
illius visionis excellentiaꝫ ꝛ stigmatū ibidem
impressorum virtutem serenata preter morem
ipsa celi facies declararet. In prouintia reati/
na pestis inualuerat valde grauis: que boues
ꝛ oues omnes sic cōsūmebat crudeliter ꝙ nul
lum poterat remediū adhiberi: vir autem qdā
timens deum nocte fuit per visionem cōmo/
nitus vt ad heremitorium fratum festinanter
accederet: ꝛ loturam manuum ac pedū famuli
dei francisci: qui tunc temporis morabatur ibi
dem acceptam: super aialia cuncta respargeret
mane itaqꝫ surgens venit ad locū loturaqꝫ hu
ius per socios sancti viri latenter obtēta: oues
ꝛ boues languentes ex ea respersit. Statimqꝫ
aialia languida ꝛ in terra iacentia recuperato
vigore surgebant cōtinuo: ꝛ tanq̄ꝫ nil mali sē/
sissent ad pascua festinabant. Sicqꝫ factum est
vt ad virtutem mirandā aque illius q̄ sacras
plagas contingerat: omnis ꝓrsus plaga cessa/
ret. Apud hilerdā ciuitatem catalonie accidit
virum quendam nomine ioannem: btō fran/
cisco deuotum: quodam sero per quandam in/
cedere viam: in qua pro inferenda morte lati/
tabant insidie non quidem ipsi: sed alteri cui/
dam qui videbatur similis eius: ꝛ tunc erat in
cōitatu ipsius. Exurgens autē quidā ex īsidijs
cū hostē suum hunc esse putaret tā letaliter eū
plagis plurimis gladiauit vt nulla ꝓrsus su/
peresset spes recuperāde salutis. Siquidē pri/
mo inflicta percussio humeꝝ cū brachio pene
totū absciderat. Et ictus alius sub mamilla tā
tam reliquerat aperturā: vt flatus inde proce/
dens circa sex candelas simul iunctas extigue
ret. Cum igitur iudicio medicorum ipsius im
possibilis esset̄ curatio pro eo ꝙ putrescētibus
plagis ex eis fetor tā intollerabilis exhalaret:
vt ēt ipsa eius vxor vehementeer horreret nul
lusque iam humanis iuuari posset remedijs.

Cōuertit se ad beati patris patrocinium quā-
ta poterat deuotione poscendū. Et ecce astitit
quidā i habitu fratris minoris ꝑ fenestram vt
ei videbat̄ ingressus: qui vocans eū ex noie di-
xit. Quia fiduciā in me habuisti ecce dn̄s libe-
rabit te. A quo cū eger quis esset inquireret. frā
ciscū ille se eē respondit. Et statim vulnerū illi⁹
ligaturas resoluit suisq̧ manibus tetigit. Ad
cuius cōtactū mox pristine datus ē sanitati. q̊
facto beatus pater abscessit. Et ipse sentiens se
sanatū ⁊ in vocē diuine laudis ⁊ bti francisci
letanter erumpens vocauit vxorē. At illa cele-
rius currens ⁊ stare iā videns quem sepelien
dum credebat in crastino cum esset stupere ꝑ
territa viciniā totā clamore cōpleuit. Accurrē
tes aūt sui cū illū crederent tanq̄ freneticum
in lectulo reponere: ⁊ ille ꝯ renitens assereret.
⁊ ostenderet se sanatū: tanto sunt stupore atto
niti: vt q̄si sine mente omnes effecti fantasticū
esse crederent quod videbant Quia quē paulo
ante conspexerāt plagis atrocissimis laniatū
⁊ totū iā marcidū: plena cernebāt incolumita-
te iocundū. Ad quos ille qui factus fuerat san⁹
nolite timer̄ inquit. nolite credere inane qd̄ cer
nitis: qꝛ scūs franciscus mō a loco recessit ⁊ il-
laꝝ sacraꝝ manuū tactu me integre ab omni
plaga curauit. Quo miraculo viso omnes deū
pariter laudauerunt. Cōcludit ergo dn̄s bona
uentura dicens. Digne quidē beatus pr̄ carne
iā mortuus ⁊ viuens cū xp̄o. p̄ūtie sue ostensio
ne mirabili: ⁊ manuū suaꝝ palpatione suaui
vulnerato letaliter viro sanitatē cōcessit cū il-
lius in se stigmata tulerit: q misericorditer mo-
riens ⁊ mirabiliter surgens vulneratū genus
humanū ⁊ semiuiuū relictū plagaꝝ suaꝝ virtu
te sanauit Ecce quod ex omni parte relucet ve
ritas stigmatū francisci que a viris prestantis
simis ⁊ sanctitate, mira fulgentibus: vt patu-
it tam multipliciter comfirmatur.

¶ Qd̄ ex ipressione stigmatū triplici decorat̄
sublimi prerogatiua franciscus. Ca. ij.

Secundū misteriū contemplandū de sti-
gmatib⁹ illis sacris dr̄ sublimitatis. In
quo diligenter perscrutari debemus: q̄
sublimis inter sanctos franciscus fuerit effe-
ctus propter stigmata sibi data. Et hoc tripli-
ci ratione.

Primo ratione operis excedentis.
Secundo ratione similitudinis excellentis.
Tertio ratione glorie resurgentis.
¶ Primo apparet sublimitas ⁊ prerogatiua
francisci ratione operis excedentis. Quia de⁹
in corpore illo fecit opus supernaturale natu-
rā excedens. Ad quod clarius intelligendum
tres difficultates erunt absoluende.
Prima vtrum stigmata francisci potuerunt
esse a natura vel artificio
Secunda vtrum stigmatizatio francisci annu
meranda sit inter maxima miracula dei.
Tertia vtꝝ illud miraculum fuit permanens
aut pertransiens ⁊ successiuū
Ad primam difficultatem dicimus q̄ franci-
sci stigmata non fuerunt a natura neq̧ ab ar-
te: sz a virtute oīpotētis dei. Qd̄ colligere pos
sumus ex his que dicta sunt in precedentibus
testimonio gregorij ⁊ alexandri atq̧ alioꝝ. Sz
fortius id ostendimus triplici ratione.
Primo ratione materie
Secundo ratione forme.
Tertio ratione vite.
Primo rōe materie., nā stigmata illa imp̄ssa
fuerunt in materia dura in loco ossoso ⁊ neruo
so vbi non facit casum imaginatio. Qd̄ ꝓpte
rea dicimus qꝛ pleriq̧ ꝯtendere satagunt po-
tuisse fieri q̄ ex vehementissima imaginatione
passionis xp̄i. franciscus illas plagas habuerit
qꝛ vt dicit Auicēna i sexta ꝑte naturaliū ima-
ginatio fortis pōt corpus trāsmutare. Sed h̄
nō est intelligendū in oībus. Vnde tho. in ter
tia ꝑte. q. iz. disputās vtꝝ aīa xp̄i hūit omnipo
tentiā respectu ꝓprij corporis i respōsione ad
tertiū argu. ait q̄ imaginationi si sit fortis na
turaliter obedit corpus quantū ad aliqua. pu-
ta quantū ad casū de trabe in alto posita quia
imaginatio nata ē eē principiū motus localis
vt dicit̄ tertio de aīa. Similiter etiā quantum
ad alterationem: q̄ est s̄m calorē ⁊ frigus. ⁊ alia
ꝯsequētia eo q̄ ex imaginatiōe ꝯīter nate sūt
ꝯsequi passiones aīe s̄m quas mouet̄ cor. ⁊ sic
ꝑ cōmotionē spirituū totū corp⁹ alterat̄. Alie
vero dispositiones corporales que nō hn̄t na-
turalē ordinē ad imaginationē: nō trāsmutan
tur ab imaginatione quātūcūq̧ sit fortis. pu-
ta figura manus vl̄ pedis: vel aliqd simile. hec
tho. Materia igit̄ illa ossiū ⁊ neruoꝝ corpis frā
cisci nō hēbat dispositionē vt ꝑ imaginationē
illo mō transmutaret̄. Scd̄o ostēdimus q̄ sti
gmata fuerūt supnaturaliter ⁊ diuia virtute
corpori francisci depicta rōne forme: nō. n. tm̄
erat apertura in manibus pedib⁹ ⁊ latere. Sz
in manibus ⁊ pedibus videbant̄ claui dei arti
ficio fabrefacti. De quibus ita dicit bonauē.

in.c.de stig. In manibus eius ꝛ pedibus appa
rere ceperũt signa clauoꝝ ipsoꝝ capitibus in
iteriori parte manuũ ꝛ superiori pedũ apparē
tibus: ꝛ coꝝ acuminibus exñtib⁹ ex aduerso.
Erantqꝫ clauoꝝ capita in manibus ꝛ pedib⁹
rotũda ꝛ nigra. Ipsa vero acumina oblonga
retorta ꝛ repcussa. que de ipsa carne surgētia:
carnē reliquā excedebāt. Si qdē repcussio ipsa
clauoꝝ sub pedibus adeo ꝓminēs erat ꝛ ex ꝓ
tensa: vt nõ solũ plātas solo libere applicari ñ
sineret. veꝝ etiā intra curuationē circualē ip/
soꝝ acuminũ faciliter imitti valeret digit⁹ ma
nus. sicut ꝛ ab eis ipse accepi qui oculis ꝓprius
ↄspexerũt. Et in.c. de trāsitu mortis bonauen
tura ita sequit̃. Cernebant̃ qdē i mēbris illis fe
licibus claui ex eius carne virtute diuina miri
fice fabrefacti: sicqꝫ carni eidē vniti ꝙ dum a
pte qualibet premerent̃ ꝓtinus q̃si nerui cõti
nui ꝛ duri ad partē oppositā resultabant. Si
quis igit̃ ↄsideret illoꝝ clauoꝝ ↄdictionē faci/
le deprehendet stigmata illa dei sola potentia
fuisse formata. Tertio ostēdimus ꝙ stigmata
frācisci fuerũt miraculosa rõe vite. non.n.po/
tuisset p naturā viuere duobus annis beatus
franciscus plagatus in qnqꝫ locis spasmosis.
ex qbus ↄtinuo fluebat sanguis cũ dolore ve/
hemētissimo: nõ solũ corporis imo ꝛ cordis ex
memoria passionis dñice. Neqꝫ usus ē ꝓ toto
tpe illo aliquo vnguēto vel medicina. Sꝫ tm̃
pãnis restringebat sanguinē emanantē: queꝫ
sexta feria libere ꝓdire sinebat. Et qȯ ad hoc
miraculũ auget erant ille plage odore fragran
tissime: ex qbus nulla vnq̃ꝫ putredo vel imun
ditia cāta fuit. Scđa difficultas erat vtꝝ sti/
gmatiçatio frācisci ānumerāda sit iter maria
miracula dei. Et vt hoc melius intelligat̃ audi
enda ē snia sci tho.i.pte.q. cētesima.v.ar. vlti.
vbi ait ꝙ nihil põt dici miraculũ ex cõparati/
one diuine potētie. q꞉ qȯcunqꝫ factũ diuie po
tētie cõparatũ ē minimũ. Vñ Aug. in epl'a ad
volusianũ inquit. i rebus mirabiliter factis to
ta ratio facti ē potētia f ciētis. q̃.s.ē eadem ꝛ
qua vniuersa miracula fiũt. Sed dr̃ aliqd mi/
raculũ p comparationē ad facultatem nature
quā excedit. ꝛ iõ ƒm ꝙ magis excedit faculta/
tē nature. ƒm hoc dr̃ maius miraculũ. Excedit
autē aliquid facultatē nature tripliciter. Pri/
mo quantũ ad substātiā facti sicut ꝙ duo cor
pora sint simul vel ꝙ sol retrocedat aut ꝙ cor/
pus humanũ glorificet̃ qȯ nullo modo natu/
ra facere põt. ꝛ ista tenēt summũ gradũ in mi
raculis. Scđo aliqd excedit facultatē nature ñ
q̃ꝫtũ ad id qȯ fit sed quantũ ad id i quo fit. Si
cut resuscitatio mortuoꝝ ꝛ illuminatio cecoꝝ
ꝛ similia. põt.n. natura causare uitā: sed non in
mortuo. põt prestare visũ: sed nȯ in ceco. Et h̃
tenēt scđm locũ i miraculis. Tertio excedit ali
quid facultatē nature quātũ ad modũ ꝛ ordi/
nē faciēdi. Sicut cũ aliquis subito ꝙ virtuteꝫ
diuinā a febre curat̃: absqꝫ ↄsueto ꝓcessu na/
ture in talibus. Et cũ statim mare cõdensat̃ in
pluuias virtute diuina absqꝫ naturalibus cau
sis. sicut factũ ē ad preces samuelis ꝛ helie. Et
hec tenēt infimũ locũ in miraculis. Quelibet
tñ hoꝝ hñt diuersos gradus ƒm ꝙ diuersimo
de excedũt facultatē nature. hec tho. Cũ itaqꝫ
stigmatiçatio frācisci sit opus tale quale neqꝫ
natura fecit. neqꝫ facere põt. vr̃ ꝙ ꝓpter sub/
stantiā facti sit cõnumeranda iter maria mira
cula dei. Tertia difficultas an miraculum sti/
gmatiçationis fuit permanēs vel pertrāsiēs ꝛ
successiuũ. Nā in illumiatione ceci quāuis po
tentia visiua miraculose det̃ tñ post acceptā il
lā potētiā cecus naturaliter videt ita ꝙ mira/
cula amplius nõ pmanēt. licet illuminatio fue
rit miraculosa. Stigmatiçatio francisci mira/
culosa fuit: dũ stigmata illi sunt ipressa. Sꝫ mi
raculũ idē pmansit. q꞉ semp videbat̃ res super
naturalis. videbant̃ qppe manus ꝛ pedes con
clauati cũ illis ↄdictionibus que supius posite
sunt. Et erāt illi claui separati a carne mouebā
turqꝫ in vulneribus illis. nec poterāt inde ex/
trahi pp repcussionē: Fert̃ quippe ꝙ dũ corp⁹
sancti trāsportaret̃ a sancta maria de angelis
versus assisiũ: delatũ fuit ad monasteriñ sācti
Damiani: in quo morabat̃ virgo feruētissima
clara: q̃ accipiens manũ corporis iam defuncti
pre deuotione nimia: illam osculabat̃. tentauit
aũt ex vulnere clauuum extrahere neqꝫ potuit
qȯ ꝛ demũ dimisit.

¶ Secũdo apparet sublimitas ꝛ prerogatiua
frācisci ꝓpter stigmatiçationē ratione simili/
tudinis excellētis. Ipse quidē similis factus ē
filio dei. Notandũ tñ q̃ triplex similitudo põt
distingui. Prima dicit̃ personalis ꝛ oīmode
idēptitatis q̃ ē p cõuenientiā oīmodā in natu
ra: ꝛ sic vna persona est alteri similis in trinita
te vt dicit dominus bonauētura in.ij.di.xvta
ꝛ hoc nõ põt cõuenire alicui creature neqꝫ hu.
mane neqꝫ angelice. vnde in psal. dixit prophe
ta: deus quis similis erit tibi: quasi.d. nullus.e
Secunda ē similitudo proportionalis. dicta ƒꝫ

pportioné. Sicut côueniût z similes sunt nau
ta z auriga: hoc modo anima assimilat deo in/
quantum in ea vna: sunt tres potentie realiter
distincte: sicut in vna essentia diuina tres per/
sone. Similiter omnia que sunt a deo assimi/
lantur ei vt dicit tho. prima parte. q. v. inquâ/
tû sunt entia: vt primo z vniuersali principio
totius esse. Tertia ê similitudo corporalis i ma
nibus pedibus z latere miraculose signatis: z
hoc vsq3 nunc côuenit soli frâcisco de quo sic
scribit bonauêtura. Descêdit âgelicus vir frâ
ciscus de monte secum ferens crucifixi effigie3
nô in tabulis lapideis vel ligneis manu figu/
ratam artificis: sed in carneis membris descri
ptam digito dei viui. Et ite3 de eo dicit. De/
xtrû quoq3 latus quasi lancea transfixum ru/
bea cicatrice obductû erat: quod sepe sanguinê
sacrum effundens tunicâ z femoralia in tanta
copia respergebat: vt postmodû fratres socij:
ea lauantes: pro tempore indubitanter aduer/
terent: q sicut in manibus z pedibus: sic z i la/
tere famulus domini expresse haberet impres/
sam similitudinê crucifixi. Tertio apparet sub
limis prerogatiua francisci pter eius stigma
tiçationem: ratione glorie resurgentis. Nam si
cut de martyribus refert Augustinus li. xxij. d
ci. dei q resurgent cû cicatricibus que ad orna
tum facient z decorem corporum: non ad ali/
quam deformitatem. Ita pie tenere possumus
q franciscus cû illis signis cum quibus ex hac
vita discessit ad vitâ immortalê resurget.

¶ Q stigmata fuerût impressa francisco satis
congrue respectu persone loci z modi.

¶ Capitulum tertium.

TErtium misterium contemplandu3 de
stigmatibus beati francisci dicitur con
gruitatis: licet enim inuestigabiles sint vie dei
nihil tamen ab eo fieri arbitrandum est nisi in
pondere numero z mensura. Idcirco dum frâ
ciscum voluit consignare conuenienter ac ra/
tionabiliter id effecit: potest autem colligi con
gruitas tal stigmatiçatôis ex triplici respectu.

Primo respectu persone.
Secundo respectu loci.
Tertio respectu modi.

¶ Primo quidem congrue sunt illa stigmata
impressa francisco respectu persone. Elegit q/
dem deus illum vt temporib istis nouissimis
verbo z exemplo ad regnû celeste homines in/
uitaret côfirmaretq3 doctrina sua in fide que
iam pene vbiq3 defecerat. Quis igitur illu3 au
dire recuset. Quis ei de immortali vita docenti
non credat dum videt in illo corpore regis eter
ni admirandum vexillû. Propterea inquit bo
nauentura alloquens sanctum franciscû. Eya
nunc strenuissime miles christi ipsius fer arma
inuictissimi ducis: quibus munitus insigniter
omnes aduersarios superabis. Fer vexillû re/
gis altissimi: ad cuius intuitû oês pugnatores
diuini exercitus animentur. Fer nihilominus
sigillum sûmi pontificis christi: quo verba z fa
cta tua tanq3 irreprehensibilia z auctêtica me
rito ab omnibus acceptentur. Ita. n. pter sti
gmata domini iesu xpi que in corpore tuo por
tas: nemo tibi debet esse molestus quin potius
quilibet xpi seruus debet esse deuotus. Iam p
hec signa certissima: nô duobus aut tribus te/
stibus ad sufficientiam: s3 q3plurimis ad sup/
abundantiâ côprobata testimonia dei in te z
per te credibilia facta nimis: omne tollunt in/
fidelibus excusationis velamen. hec bonauen/
tura. Quare aût alijs a francisco nô fuerût sti
gmata data non est nostrû inuestigare sed no/
uit ille qui fecit: cuius opera cûcta optima sût
cêsenda. ¶ Secundo colligit côgruitas stigma
tum francisci respectu loci: impressa quidê fue/
runt in loco conuenienti. s. in môte aluerne: vt
sic deprehendi posset operis magnitudo. Na3
grandia facta in montibus celebrata legûtur
post diluuium requieuit archa in montib ar/
menie: vt scribit genesis. viij. c. In monte be/
thel stetit abraâ egressus a patria: vt p3 gene/
sis. xiij. c. In monte galaad stetit iacob fugiês
laban. genesis. xxxiij. c. In monte synay moy/
ses legê accepit. Exodi. xx. c. In monte gariçiç
filij israel adorauerunt dominû qñ primo in/
trarût terrâ pmissionis: et Paralipo. vj. c. In
monte moria edificatû fuit templum salomo/
nis. iij. Reg. ix. c. In môte tabor trâsfiguratus
est xps. matthei. xvij. c. De monte olineti ascê
dit ad celos. Act. i. Et ne singula côplectamur:
In monte aluerne psignatus fuit signis passi
onis franciscus. Ille siquidê mons separatus
est ab alijs: ad innuendû q franciscus penitus
fuit alienus ab amore mundanor. Est insup
eleuatus ad significandû q beatus frâciscus
eleuat erat ad contemplationê diuinorum z
amorem bonor celestium. Et ad hoc ille môs
in plerisq3 locis apertus: vbi scissure videtur:
quasi violenter: non naturaliter facte: possibi/
le esset: vt tempore illo ita eueniret: q petre ille
scisse sunt: patiête in cruce iesu filio dei. ¶ Ter

tio colligitur congruitas stigmatum francisci respectu modi qui exprimitur a bonauentura dum ait. Fidelis reuera famul⁹ τ minister xpi franciscus: biennio anteq̃ȝ spiritum redderet celo: cum in loco excelso seorsum qui mons aluerne dicitur quadragenariũ ad honoreȝ archangeli michaelis ieiuniũ inchoasset superne contemplationis dulcedine abundantius soli to superfusus ac celestium desiderioꝝ ardentiore flamma succensus supernaꝝ cepit imissionum cumulatius dona sentire. Dum igitur seraphicis desiderioꝝ ardoribus sursum ageretur in deum τ affectus: cõpassiua teneritudine transformaretur in eũ: cui ex charitatis nimia crucifigi complacuit: quodã mane circa festum exaltationis sancte crucis in latere montis orans: vidit quasi speciẽ vnius seraph. sex alas tam fulgidas q̃ȝ ignitas habentẽ de celorum sublimitate descendere qui volatu celerrimo ad aeris locum viro dei ꝓpinquum perueniẽs: non solum alatus: sed τ crucifixus apparuit. Manus quidem τ pedes habens extensos τ cruci affixos. Alas vero sic miro modo hinc inde dispositas: vt duas supra caput erigeret: duas ad volandum extẽderet: duabus vero reliquis totum corpus circũplectendo velaret. Hoc videns vehementer obstupuit: mixtũq̃ȝ dolori gaudium mens eius incurrit: dum τ in gratioso christi aspectu sibi tam mirabiliter q̃ȝ familiariter apparentis: excessiuam quandam concupiebat letitiam τ dira conspecta crucis affixio ipsius animã cõpassiui doloris gladio pertransibat. Et infra sequitur. disparens igitur visio post archanum ac familiare colloquium mentẽ ipsius seraphico interius inflãmauit ardore. Carnem vero crucifixo conformi exterius insigniuit effigie: tanq̃ȝ si ad ignis liquefactiuã virtutem preambulã: sigillatiua q̃dam esset impressio subsecuta. Ex his luculenter apparet q̃ȝ digna q̃ȝ singularis q̃ȝ ve stupẽda fuerit impressio illoꝝ stigmatum: nec titubare quispiã debet de apparitione christi: qui in spẽ seraphin τ veluti crucifixus videri voluit: quoniaȝ huiusmodi apparitio ꝯueniebat tali misterio. Nouo quippe modo crucifigẽdus erat frãciscus: atq̃ȝ ardore seraphico debebat inflãmari. Quare vt discipuli euntes i emaus viderunt illum in spẽ peregrini: τ magdalena quasi hortulanum inspexit: τ stephanus veluti stantem a dextris dei agnouit: τ paulus ingenti lumine decoratus intuitus est: ita franciscus regem celorum τ dominum glorie veluti crucifixum sibi apparentem adorauit. O felices oculi qui meruerũt adhuc i hac vita mortali tali visione gaudere. O aures beati frãcisci que a redemptore mundi vigilanter vocari se perceperunt. O corpus omni munditia repletum: in quo mirabiliter christi vulnera sunt renouata: hec igitur sunt illa stigmata: speculuȝ imortalitatis: spes vite future: firmitas fidei: τ domini nostri iesu xpi validissimũ testimonium: hec sunt que tota mentis deuotione a cunctis fidelibus sunt colenda. Hec sunt que frãciscus offert τ ostendit christo: dum pro fidelibus intercedit. Mater quidem dei ostendit pectus τ vbera: filius latus τ vulnera: τ franciscus sua sacra stigmata. Quibus interuenientibus: cum inuocantibus impetrat exoptata beneficia: τ tandem gratiam in presenti τ i futuro gloriam. Amen.

¶ Sermo quadragesimusquintus de tribus excellentijs beati francisci.

Vidi alteꝝ angelũ ascendentem ab ortu solis habentem signũ dei viui: τ clamauit voce magna. Scribũtur hec verba apocalipsis. vij. c. preclarissima beati frãcisci preconia excedũt quidẽ multũq̃ȝ supereminẽt oẽm humani eloquij facultatẽ. Abundauit quippe i eo gratia saluatoris nr̃i quẽ p̃r misericordiaꝝ τ luminũ tã larga dulcedinis benedictione preuenit ꝙ sicut ex vite ipsius decursu luculenter apparet ñ solũ de mundialib⁹ tenebris eduxit in lucẽ: sȝ τ perfectis effecit virtutũ prerogatiua τ meritis celebrẽ: nec nõ preclaris circa eũ crucis ostensis misterijs insigniter demõstrauit illustrẽ. Lȝ ergo in precedẽti sermone franciscũ mira laude fuerimus ꝓsecuti: ex eo ꝙ signa crucifixi biennio tulerit: nihilominus offerũt se q̃ȝ m̃lta memoratu digna de ipso adhuc differẽda: hec vero a ioanne sunt designata i Vbis assumptis ꝓ themate: in q̃bus triplex excellẽtia sancti frãcisci exp̃mitur vel continetur.

Prima dicitur diuinalis missionis.
Secunda virtualis perfectionis.
Tertia singularis magnificationis.

¶ Q̃ btũs frãciscus fuit missus a deo: qḋ ꝓbatur quinq̃ȝ rationibus. Capitulũ. j.

Prima excellẽtia bti frãcisci dr̃ diuialis missionis q̃ exprimit̃ a ioãne cum dicit vidi alterũ angelum scilicet beatum franciscuȝ

dei nunciū:amabilē christo:imitabilē nobis:⁊
admirabilem mūdo. Ipse quidē fuit a deo mis
sus vt hoīes excitaret ad desideriū supernoꝝ:
neqꝫ diaboli suggestione aut spirituū ⁊ humo
rū melanconicoꝝ abundantia motus:sed spū
sancto afflatus tres ordines ordinauit:abrenū
ciauit mūdo:parētes reliquit:⁊ christū studuit
imitari. Qꝫ aūt deus franciscū elegerit veluti
nouū apostolū:qui vitā euāgelicaꝫ renouaret
ꝓbari pōt ex quinqꝫ.

Primo ex prophetica p̄nunciatione.
Secundo ex speciali vocatione.
Tertio ex multiplici visione.
Quarto ex auctentica testificatione.
Quinto ex mundi commotione.

¶ Prio probari pōt qꝫ beatus franciscus fuit
electus a deo cuius auctoritate:tā sanctas no
uitates induxit:ex ꝓphetica p̄nūciatiōe. Nā
de ipso per multa antea secula ꝓphetauit si/
bylla:que fuit tpe regis Priami ⁊ troiani bel
li:que dū p̄dixisset christū ventuꝝ in mundum
atqꝫ ꝑ illū apl̄os eligendos:tandē btōꝝ domi
nici ⁊ francisci p̄nunciauit aduentū. Inquit er
go sic. in vltima etate humiliabit deus ⁊ humi
liabit ꝓles diuina:iunget humanitati deitas:
iacebit in feno agnus:⁊ puellari officio educa/
bit deus ⁊ homo. Signa p̄cedēt apud iudeos:
mulier vetustissima. s. helisabet pueꝝ cōcipiet
Boetē. s. stellaꝫ orbis mirabit:ducatū p̄stabit
ad ortū. s. xpi. Hic hn̄s penes. xxxiij. s. annos:
eliget sibi de piscatorib⁹ deiectis numeꝝ duo
denariū:vnūqꝫ diabolū. s. iudā. Nō in gladio:
bellouc eneadē vrbē. s. romā regesqꝫ subijciet.
Sed in hamo piscatoris deiectione ⁊ paupe/
rie superabit diuitias:⁊ superbiā conculcabit:
morte propria mortuos suscitabit:⁊ cū macta
bit viuet ⁊ regnabit. Et cū ꝯsūmabūt oīa fiet
resurrectio:bonos iudicabit ⁊ malos. huic q̄t
tuor animalia surgēt ī testimoniū. s. quattuor
euāgeliste. nomē agni in tuba cōcinēt ferētes
iustitiā legemqꝫ irreprehēsibilē. s. euāgelium:
cui ꝯdicet a bestia. s. antichristo. Et surget stel/
la mira. s. paulus quattuor habens animaliuꝫ
imaginē. Eritqꝫ in tuba mirabili dānatos il/
luminabit. hic gladiabit:moriēs illustrabitur
porro gloriosus exitus eius. Erit autem bestia
horribilis ab oriēte veniēs. s. magumeth: cui⁹
rugitus vsqꝫ ad gentes punicas audiet. Seqt
postea Sibylla dicēs de btō dominico ⁊ fran
cisco. stelle quoqꝫ due ꝯsimiles prime insurgēt
contra ipsam ⁊ non obtinebunt vsqꝫ duꝫ ve/
niat abhominatio:⁊ voluntas altissimi confir
metur. Insuper abbas Joachim vir eximie sā
ctitatis ⁊ ꝓphetico spiritu clarens in quodaꝫ
suo libello ita dixit. Erunt duo viri vnus hinc
alius inde qui duos ordines interpretant vn⁹
italus de thuscia. Alter hispanus de hispania
primus columbinus: secundus coruinus. Et
sequitur . ordo enim columbinus per mare ag
lonare transibit vsqꝫ ad nouissima tpa dura/
turus:aspera pascua gustabit:regina austri ꝓ/
teget ⁊ fouet eū in amaritudine sua:flumē eu/
fraten transibit vndam ⁊ impetum eius sua
predicatione mitigabit. Aspera reducentur in
planum in sermone eius. Terra salsuginis id
est egypti ad dominum conuertetur per ipsuꝫ
In eadem terra secure euangeliū predicabit:
multe gentes per ipsum ordinem ad dominuꝫ
conuertentur. gens idolatra cuius ligua igno/
rabit:que de finibus terre veniens missa a deo
in adiutorium terre ꝓmissionis:⁊ vt ipsa co/
gnoscat deum patrem omnipotētē ⁊ filiū eius
vnicum dominum nostrum ad fidem catholi
çam conuertet. futuꝝ est enim qꝫ ordo colum/
binus viriliter se opponet contra mortis an/
gelum. Et ꝯtra cum predicādo plures ⁊ maxi/
ma multitudo de filiis ipsius ordinis marty/
rio ad deum trāsibunt. Sicut dictum est per
Dauid ꝓphetā. Posuerūt mortalia seruoruꝫ
tuoꝝ escas volatilibus celi carnes scōꝝ tuoꝝ
bestiis terre:gaudebūt in cāticis suis id ē p̄di
cationibus oēs tribus terre:⁊ gens immunda
machometi qui remanebūt:⁊ qui residui erūt
ad dominū cōuertent. hec ille. Qui etiā in ex/
positione Jeremie ī ꝓlogo. c. p̊ multa sil'ia lo/
cutus est. Et qd̄ ore ꝓphetauit demonstrauit
opere. Nā depingi eū fecit in ecclesia sci Mar
ci de venetiis: cū stigmatibus sup ostiū sacri/
stie:sicut hodierna die cernētibus pꝫ. Itē d̄ bea
to frācisco multa predixit Cirillus abbas mō
tis carmeli :cui ab angelo dū celebraret delate
fuerunt due tabule scripte litteris grecis:in q/
bus multa erant de beato francisco ventura.

¶ Secūdo probari potest qꝫ beatus frāciscus
fuit electus ⁊ vocatus a deo:ex speciali voca/
tione. Dum enim adolescentibus in domo
parentum adhuc cohabitans : ad hoc egres/
sus semel vt inquit Bonauentura ad medi/
tandum in agro:cum deambularet iuxta eccle
siam quandam sancti Damiani:que minaba/
tur pre nimia vetustate ruinam:⁊ instigante se
spiritu eandem cā orationis intrasset prostra/

tus ante imaginē crucifixi non modica fuit in
orando spū: consolatione repletus. Cumqꝫ la/
chrymosis oculis intenderet in dñicam crucez
vocez de ipa cruce ad se miro quodāmodo de/
lapsam corporeis audiuit auribus ter dicen/
tem: Francisce vade repara domū meā que vt
cernis tota destruitur. Ad cuius stupende vo/
cis cōmonitionē mirificam: vir dei primū qui
dem perterritus: dehinc gaudio ꝛ admiratiōe
repletus ꝓtinus exurrexit totum se recolligēs
ad perficiendum mādatū de reparāda materi
alis ecclesie denuo: sꝫ principalis intentio Vbi
ad eam ferretur quā xp̄s suo sanguine acquisi
uit: sicut eum spūs sctūs edocuit: ꝛ ipe postmo
dum fratribus sibi familiaribꝰ reuelauit. Ve/
rūtñ collecta pecunia ad ecclīam illam se cōtu
lit: ꝛ duz sacerdos pecuniā recusaret accipe in
quandā fenestrā illā ꝓiecit: ꝛ in dicto loco cuz
sacerdote p̄fato aliqꝫdiu morā cōtraxit. ¶ Ter
tio ꝓbari pōt. Qꝫ beatꝰ Franciscus fuit electꝰ
ꝛ vocatus a deo ex multiplici visione. Prima
visio ostensa fuit cuidā sacerdoti noīe Silue/
stro ciuitatis assisij: hic a principio ꝯuersionis
Francisci cū ꝓpter nouitatē rei viā Francisci
fratrūqꝫ suoꝝ humano spū abhorreret ne peri
clitaret̄ ꝑ temeritate iudicij: lumine fuit supne
grē visitatꝰ: videbat nāqꝫ in somnis totā assi/
sij ciuitatē a dracone magno circundari: ꝑ cuiꝰ
magnitudine nimia tota regio videbat̄ extermi/
nio subiacere: ꝯtuebat̄ post h̄ crucē quādā au/
ream ex ore ꝓcedentē Francisci cuiꝰ sūmitas
celos tangebat: cuiusqꝫ brachia protensa in la/
tuz vsqꝫ ad mūdi fines videbāt̄ extēdi. Ad cu/
ius ēt aspectū prefulgidū draco ille teter ꝛ hor
ridus penitꝰ effugabat̄: hoc dū sibi tertio mon
straret̄ diuinū estimās esse oraculū: viro dei ꝛ
fratribus suis ꝑ ordinē enarrauit ac nō multo
post mundū relinquēs btō Frācisco voluit ad
herere: cuiꝰ vite sctitas in ordine autēticā red/
didit eā quā in seculo habuerat visionē. Ex hu
ius Vo visiōis auditu vir dei nō in glīa ē ela/
tus humana: sꝫ bonitatē dei recognoscēs: for/
tius aīatus ē ad hostis antiq fugandā versu/
tiā: ꝛ glīam crucis xp̄i predicandā. Scda visio
demōstrata fuit Innoc. pape. iij. de qua refert
Bonauen. ꝙ dū btūs Frāciscꝰ cū socijs ꝓpo/
neret adire p̄ñtiam sūmi pontificis ꝓ ꝯfirma/
tione regule obtinenda: xp̄s vicariū suū ꝑ visi
onem cōmonefecit: vt supplicāti pauꝑculo et
placitū daret auditū ꝛ benignuz p̄beret assen/
sum: vidit nanqꝫ in somnis pontifex ipe roma
nus lateranensez basilicā ruine fore iā ꝓximā
quā quidā hō pauꝑculꝰ ꝛ despectꝰ ꝓprio dor/
so submisso ne caderet sustētabat. Cū igit̄ dei
famulꝰ suis cōparuisset cōspectibꝰ: vere inqt h̄
est ille: q ope ꝛ doctrina xp̄i sustētabit ecclīam
vñ precipua deuotiōe repletus: petitioni eius
se ꝑ oīa inclinauit: atqꝫ illuz speciali sꝑ amore
dilexit. Tertia visio fuit illa de qua scribitur in
vita scti Dominici. dū eni ipse ad vrbē ꝓ ꝯfir
matione sui ordinis se ꝯtulisset nocte orās: vi/
dit in spū christū in aere exñtez ꝛ tres lanceas
in manu tenentē: atqꝫ ꝯ̄ mundū eas vibrantē
Cui velociter benigna mater occurrēs. Quid
nā vellet facere inqsiuit: ꝛ ille ecce totꝰ mūdus
tribꝰ vitijs est fedatꝰ. supbia. s. auaritia: ꝛ luxu
ria. Et iō hijs lanceis volo ipm perimere: tunc
virgo ad eius genua ꝓcidēs ait: fili dulcissime
iustitiā tuā digneris tꝑare cū mīa: peccatores
sustine lōganimitate tua: habeo eni fidelē ser/
uum ꝛ pugilē strennuū q vbiqꝫ discurrēs mū/
dum expugnabit ꝛ tuo dñio subiugabit: aliūqꝫ
seruū sibi in adiutoriū dabo: q secū similiter de
certabit. Tūc illa sctm̄ Dominicū xp̄o p̄ñtauit
obtulit ēt sctm̄ Frāciscū: qs xp̄o vultu placido
cōmēdauit. Sāctus ergo Dominicꝰ sociū suū
in visione sua diligenter ꝯsiderās quē añ non
viderat: in crastino in ecclīa inuentum: ex hijs
q̄ nocte viderat sine indice cognouit: ꝛ in eius
amplexꝰ ꝛ oscula sctā ruēs ait: bñ es sociꝰ meꝰ
bñ pariter curres mecū: visionē quoqꝫ p̄dictaz
sibi ꝑ ordinē enarrauit. Et ex tunc factū ē eis
cor vnū ꝛ aīa vna in dño. ¶ Quarto ꝓbari po
test ꝙ btūs Frāciscꝰ fuit vocatꝰ a deo ex autē/
tica testificatōe. Dñs papa Gregoꝰ nonus in
ꝓsa quā fecit de btō Frācisco q̄ incipit. caput
draconis vltimū sic dicit: vexꝫ de xp̄i latere no
uus legatꝰ mittit̄ i cuiꝰ sacro corpe vexillū cru
cis cernit̄. Et dñs Alexander papa quartus in
priuilegio de stigmatibꝰ ita ait: postqꝫ dei filiꝰ
victor mortis ad patrē vñ descēderat vehicu/
lo ꝓprie maiestatis ascēdit mirifice fortitudi/
nis viros in ꝯfirmationē sanctoꝝ diuersis tē/
poribꝰ suscitauit. Inter alios aūt diebus nr̄is
almꝰ christi ꝯfessor apparuit Frāciscus signis
ꝛ virtutibꝰ gloriosus: q clarissimus pie viuēdi
meritis ꝛ exēplis: fecūdauit ecclīam ꝛ caligātia
presentis etatis tꝑa fulgoris sui lampade illu/
strauit: viam pfecte iustitie parans in deserto
altissime paupertatis quā ipse currens alacri
ter ꝛ exultans: cōtra carnē nudam ꝛ demones
velud gigas traxit post se de inferorum fauci

bus: ⁊ transduxit ad diuinum populū humilē bo-
norum operū sectatorē. ¶ Quinto ꝓbaꝛ ꝙ be
atus Franciscus fuerit a deo missus ex mundi
cōmotione: nisi eni illū elegisset deꝰ: nō potuis-
set in toto terraꝝ orbe ⁊ ita cito tantā facere
cōmotionē: nā ad sui sequelam attraxit hoīes
graues ⁊ sapiētes. Sicut fuerunt frater Ber-
nardus de quinta valle: miles de assisio: frater
Rufinus canonicus eccl'ie maioris de assisio.
frater angelꝰ de reate miles ⁊ doctor ⁊ alij q̄ꝫ
plurimi. Et illud mirandū est ꝙ suo tp̄e in ca-
pitulo generali cōuenerūt vltra quinqꝫ milia
fratrū. hoc ita refert Bonauen. in legenda in
ca. de ꝓfectu ordinis ꝓcessu tp̄is multiplicatis
iā fratribꝰ cepit eos pastor solicitus in loco scē
Marie de portuncula ad generale capitulum
cōuocare: vbi lꝫ oīm necessarioꝝ esset penuria
fratrūqꝫ multitudo vltra quinqꝫ milia cōueni
rent: aliqñ diuina tñ opitulāte clemētia: ⁊ victꝰ
sufficiētia suberat ⁊ salus comitabaꝛ corporea
⁊ spūalis iocūditas affluebat: insup ad sui de-
uotionē induxit oēm romanā curiā: ⁊ p̄latos
reuerendissimos eccl'ie sancte dei. Innocētius
papa dedit sibi de penitētia p̄dicāda mādatū
approbauit regulā ⁊ laicis oībus fratribꝰ: qui
seruū dei fuerant comitati: fecit coronas par-
uulas fieri: vt verbū dei libere predicarēt: sicut
recitat Bonauen. in legenda in. ca. de insti. reli
gionis. Et vt cantaꝛ in primis vespis eiꝰ festi
cepit sub Innocētio cursumqꝫ sub honorio ꝑ-
fecit gloriosum: succedēs his Gregorius ma-
gnificauit amplius miraculis famosum.

¶ De quinqꝫ preclarissimis virtutibꝰ: quibꝰ
floruit btūs Frāciscus. ¶ Capitulum. ij.

Secunda excellētia bti Francisci diciꝛ vir-
tualis ꝑfectionis: floruit quidē virtutibꝰ
preclarissimis. ꝓpterea dixit Ioānes illū ascē-
dere. Et reliquis omissis: quinqꝫ dūtaxat i hac
parte virtutes eius: deuote ꝯsiderabimus.

Prima dicitur pietatis.
Secunda paupertatis.
Tertia austeritatis.
Quarta humilitatis.
Quinta pacientie.

¶ Prima virtus bti Francisci ꝯsideranda di-
citur pietatis: pijssimus nanqꝫ fuit pauperibꝰ
⁊ egenis nō solū postq̄ꝫ xp̄m ꝑfecte induit. Sꝫ
etiā dū in habitu viueret seculari. iō de ip̄o sic
refert dñs Bonauē. Inerat nāqꝫ iuuēis Frā
cisci precordijs diuinitus indita quedā ad pau
peres miseratio liberalis que secū ab infantia
crescens tanta cor ip̄ius benignitate repleue-
rat: vt iā euangelij nō surdus auditor omni ꝑ
poneret se petēti tribuere: maxime si diuinum
allegaret amorē. Cū āt semel negotiatōis intē
tus tumultibus pauperē quendā ꝓ amore dei
petentē elemosinā preter morem solitū vacuū
repulisset: statim ad cor reuersus: cucurrit post
ip̄m ⁊ elemosina illi clementer ip̄ensa: ꝓmisit
dño deo ꝙ nūq̄ꝫ extunc, dū adesset possibilitas
petentibꝰ ꝓ amore dñi se negaret. Quod vsqꝫ
ad mortē indefessa pietate obseruans copiosa
in deum dilectionis ⁊ gratie incrementa ꝓme
ruit. Quid plura: ex pietate militē quendā ge-
nerosuꝫ ⁊, pauperē se nudato vestiuit: ⁊ postq̄ꝫ
seculo renūciauit totiꝰ humilitatis amator se
trāstulit ad leprosos eratqꝫ cū eis diligentissi-
me seruiens oībus ꝓpter deū: lauabat ipsoruꝫ
pedes: ligabat vlcera: educebat putredinē ⁊ sa
niem abstergebat osculabaꝛ etiā ex mirāda de
uotione vlcerosas plagas ipsorū euangelicus
medicus mox futurus. ¶ Secunda virtus btī
Francisci ꝯsideranda diciꝛ paupertatis volun
tarie quippe ꝓpter xp̄m paupertatē ardentis-
sime cōplexus ē: hanc publice ꝓfessus est: dum
seculo ⁊ patri renūciauit: corā ep̄o assisij: nam
dum pater eius tētasset eū vt facultatibus re-
nunciaret paternis: ad episcopū ciuitatis am-
bo se cōtulerūt. Ibi adolescens Franciscus de
positis omnibꝰ vestimentis restituit ea patri.
Inuētus est aūt tūc sub vestibus delicatis cili
tium ad carnē habere nudus vero manēs pa-
trem sic allocutus est: vsqꝫ nunc vocaui te pa-
trem in terris: āmodo aūt secure dicere possuꝫ
pater noster qui es in celis: apud quē oēm the
saurum reposui ⁊ oēm spei fiduciā collocaui.
Insup vt asserit Bonauen. nemo tam auri q̄ꝫ
ipse cupidus paupertatis: nec thesauri custodi
endi solicitior vllus: q̄ꝫ iste huius euangelice
margarite. Tunica cordula ⁊ femoralibus con
tentus fuit vsqꝫ ad mortē. Christi aūt iesu pau
pertatem ⁊ matris frequenter cum lachrymis
reuocabat ad mentem: inde hanc virtutum as-
serens esse reginam quia in rege reguꝫ ⁊ in re
gina matre ipsius tam prestāter effulsit. In re
gula vero fratrum minorum ipsos ad pauper
tatis obseruantiam aiauit cū dixit: fratres ni-
hil sibi appropriēnt nec domū: nec locum: nec
aliquā rem. Sed tanq̄ꝫ ꝑegrini ⁊ aduene in h̄
seculo: in paupertate ⁊ humilitate dño famu-
lantes: vadant pro elemosina confidenter: nec
oportet eos verecundari: q: dñs pro nobis se

fecit paupere͂ in hoc mūdo. Hec est illa celsitu-
do altissime paupꝑtatis: q̄ vos charissimos fr̄es
meos heredes ⁊ reges regni celoꝝ istituit pau
peres rebus fecit virtutibꝰ sublimauit cui dile
ctissimi fratres tota inherentes nil aliud ꝓ no
mine dn̄i in perpetuū sub celo hr̄e velitis: hec
in regula prefata. Et vt asserit Bonauen. man
dabat dirui aliq̄n domꝰ erectas: aut fratres ex
inde amoueri: si aliqd in eis ꝑciperet qd̄ ratiōe
appropriatiōis vel sumptuositatis ꝯtrium eēt
euangelice paupꝑtati. ¶ Tertia virtus ꝯsiderā-
da in beato Francisco dicit̄ austeritatis: miro
quippe mō suo corpori vt illud spiritui subde-
ret austerus fuit. Ideo de ip̄o sic sequit̄ Bona
uentura attendens eni͂ illud apl̄i verbū: q aūt
sunt xp̄i carnē suā crucifixerūt cū vitijs ⁊ ꝯcu-
piscentijs: vt crucis armaturā iugiter suo fer-
ret in corpe: tanta discipline rigiditate sensua-
les appetitus arcebat: vt vix necessaria sume-
ret sustentationi nature. Difficile nā q̄ʒ fore di
cebat necessitati corpis satisfacere ⁊ ꝓnitati sē
suuʒ nō parere: ꝓpter qd̄ cocta cibaria sanita-
tꝭ tp̄e vix admittebat ⁊ raro. Admissa vō aut
cōficiebat cinere: aut cōdimēti saporē admixti
one aque vt plurimū reddebat insipidū: de po
tu vini qd dicā cū ⁊ de aqua dū sitis extuaret
ardore vix ad sufficientiā biberet. Et lʒ ita suū
corpus ꝯtinue macceraret: tn̄ extra dū hospita-
retur in alicuꝰ domo ꝯformabat se in cibo et
potu: alijs ne singulis reputaret̄. De illiꝰ vero
dormitione refert Bonauen. Nuda humꝰ vt
frequentius: lectus erat: lassato corpusculo. Et
sepius sedens ligno vel lapide ad caput posito
dormiebat. Omitto eiꝰ disciplinas: verbera tū-
siones pectoris: suspiria: lachrymas ⁊ reliqua q
bus corpusculum illud continue cruciabat.
¶ Quarta virtus ꝯsiderāda in btō Francisco
dicit̄ humilitatis. nō eni in tanto virtutuʒ cu-
mulo vt de se presumebat: nō ꝯtēnebat alios:
nō verba iactantie dicebat imo vt ait Bona-
uentura. Oim virtutū custos ⁊ decor humili-
tas copiosa viruʒ dei vbertate repleuerat. In
ꝓpria quidē reputatōe nihil erat: nisi peccator
cū in vitate speculū eēt ⁊ splēdor oi͂mode san
ctitatis: stultū ꝓinde iudicabat mūdanis extol
li fauoribꝰ. Gaudebat de opprobrijs ⁊ de lau-
dibus tristabat̄: generali vero cedens officio.
Guardianū petijt cuiꝰ volūtati ꝑ oi͂a subiace
ret: dicebatq̄ʒ socijs. Ita diligēter nouicio vni
us hore obedirē si mihi Guardianus daretur
sicut antiquissimo ⁊ discretissimo fratri: subdi
tus eni͂ prelatū suū nō hoi͂em ꝯsiderare debet
sʒ illū ꝓ cuius est amore subiectus: quāto aūt
ꝯtēptibilior ꝑsidet: tātomagis humilitas obe-
dientis placet: suntq̄ʒ alia plurima de illius hu
militate a Bonauētura descripta: que in legē-
da poteris inuenire. ¶ Quinta virtꝰ in beato
Francisco ꝯsiderāda dicit̄ patiētie: a principio
nāq̄ʒ sue ꝯuersiōis dū ciues assisij cernerēt cū
facie squaliduʒ ⁊ mente mutatū: ac ꝑ hoc alie-
natum putarēt a sensu: luto plateaꝝ: ⁊ lapidi-
bus ip̄etebāt: ⁊ tanq̄ʒ insano ⁊ demēti clamo-
rosis vocibus insultabāt: famulus aūt dn̄i nul
la fractus aut mutatꝰ iniuria: vt surdus in om
nibus ꝑtransibat: de hoc sic dicit̄ in rn̄sorio: dū
pater hūc ꝑsequit̄ latens dat locū ire. Constā
ter post aggreditur in publicū prodire Squa-
lenti vultu cernit̄ putat̄ insanire luto saxis im
petitur. Sed patiens vir nititur vt surdus ꝑ-
transire: deinde toto tp̄e vite sue cūctos labo-
res: omnes ꝯtumelias: quascunq̄ʒ egritudines
mente hilari semper tulit. Et vt inquit Bona
uentura in. ca. de patiētia ipsiꝰ ⁊ transitu mor
tis in legenda maiore: ad hoc ꝑ varias ⁊ diu-
turnas ac q̊ttidianas egritudines deductus ē
vt consumptis iam carnibus quasi sola cutis
ossibus cohereret. Cunq̄ʒ durius corpus auge
retur doloribus illas suas angustias: non pe-
narum censebat nomine: sed sororū. Cum aūt
semel grauius solito: dolorum vrgeretur acu-
leis. Quidam frater simplex dixit ad eum fra-
ter Francisce ora dn̄m vt mitius tecum agat:
manum enim suam plus debito: super te gra-
uare videtur. Quo audito vir sanctus cum eiu
latu exclamans ait: nisi noscerem in te simplicē
puritatem tuum ex nunc abhorrerem consor-
tium: qui ausus fueris circa me diuina iudicia
reprehēsibilia iudicare. Et proijciens se in ter-
ram: ossa debilia duro casu collisit. Et deoscu-
lans humū. Gratias inqt tibi ago dn̄e deꝰ de
omnibus doloribus meis. Teq̄ʒ mi dn̄e rogo:
vt centuplum si tibi placuerit addes: quia hoc
erit mihi acceptissimum: cum tue sancte volū-
tatis adimpletio: sit mihi consolatio superple
na: videbat̄ ꝓpterea fratribus ꝙ quasi alteruʒ
Job viderent: cui cuʒ languor cresceret carnis
crescebat simul ⁊ vigor mentis.

¶ Qualit̄ deꝰ magnificauit sctm̄ Frāciscū ꝑci
pue in quinq̄ʒ ꝓrogatiuis. ¶ Capitulum. iij.

TErtia excellentia bt̄i Frācisci dicit̄ singu
laris magnificatōis: voluit deus magnꝰ
⁊ excelsus suū seruū decorare licet in multis vt

patuit in sermone precedenti de stigmatibꝯ sa
cris: precipue tñ in quinqꝫ.

Primo in intellectus illustratione.

Secundo in creaturaꝝ condescensione.

Tertio in felici consũmatione.

Quarto in solenni canonicatione.

Quinto in miraculoꝝ coruscatione.

¶ Primo magnificauit illũ deus intellectus
illustratione. Nã vt asserit Bonauen. in legen
da. in. ca. de intelligentia scripturaꝝ et spiritu
ꝓphetie. Quãuis Franciscus nõ habuerit sa/
crarũ lr̃arum peritiã: ꝑ doctrinã eterne tñ lu/
cis irradiatꝯ fulgoribꝯ: scripturaꝝ ꝓfũdo mi/
ro intellectꝯ scrutabat̃ acumine. Interrogatus
senis a quodam religioso viro theologie sacre
doctore de qbusdã questionibꝯ difficilimis tã
ta claritate doctrine diuine sapientie patefacie
bat archana: vt vehemẽter stuperet vir ille pe
ritus. ⁊ cũ admiratiõe referret: vere theologia
sancti patris istius puritate ac ꝯtẽplatõe tãq̃ꝫ
alis in altũ subuecta est aqla volans: nr̃a vero
scientia venter gradit̃ suꝑ terram: lꝫ eni impe/
ritus eẽt sermone: scientia tñ plenus enodabat
dubia questionũ: ⁊ abscõdita ꝓducebat in lucẽ
Claruit etiã in ipso spũs ꝓphetie: vt ⁊ preui/
deret futura: ⁊ cordiũ cõtueret̃ oculta: absentia
quoqꝫ velut presentia cerneret: ⁊ se presentem
absentibꝯ mirabiliter exhibet̃. Apud celanum
supplici deuotione a milite quodã inuitatꝯ ad
prandiũ benignũ hospitẽ familiariter monuit
vt cito ꝯfiteret̃ ⁊ domus sue dispõeret. Quod
cũ ille diligenter fecisset intrauerũt tandem ad
mensam ⁊ incipiẽtibꝯ alijs mãducare: hospes
subito spm̃ exhalauit iux̃ verbũ hois dei repẽ/
tina morte sublatꝯ: dũ semel fatigatus ⁊ lassus
equitaret suꝑ asellũ. essetqꝫ in itinere cum frẽ
Leonardo de assisio: frater ipe Leonardus ce/
pit dicere intra se humanũ aliqd passus nõ de
pari ludebãt parentes huius ⁊ mei. En ipse eq
tat ⁊ ego pedester asinũ eius duco: hec illo co/
gitante ꝯtinus de asino descendit vir sanctus
⁊ ait. Nõ frater ꝯuenit vt ego equitẽ tu veni/
as pedes qr nobilior ⁊ potentior me in seculo
fuisti: obstupuit frater ⁊ ad pedes eiꝯ ꝓuolutꝯ
humiliter veniã petijt. ¶ Secundo magnifica
uit deꝯ btm̃ Franciscũ in creaturarũ obediẽtia
⁊ cõdescẽsione. Apud arctiũ viuus viro dei fu
it oblatꝯ lepusculꝯ: q lꝫ in terra positus cũ pos/
set q̃ vellet effugere vocãte cũ patre benigno
in sinũ illiꝯ ꝓpero cursu saltauit. Qd̃ cũ pluri/
es effecisset iussu pr̃is a fratribꝯ delatus est ad
loca solitudinis tutiora: modo ꝯsimili in insu/
la lacus ꝑusini cuniculꝯ quidam captꝯ: ⁊ viro
dei oblatus: cũ ceteros fugeret manibꝯ suis et
sinu se domestica securitate cõmisit. Aput lacũ
reatinũ eidẽ ad heremũ de arctio ꝓperãti: pi/
scator vnã ex deuotiõe obtulit auẽ fluuialem:
quã cũ libenter susceptã aptis inuitaret mani
bus ad recessum nec illa vellet abire: erectis in
celũ oculis in oratione diutiꝯ ꝑmansit. Et q̃si
aliunde post horã reuersus ad se iterato dulci/
ter mandatũ auicule fecit vt deũ laudatura re
cederet. Suscepta itaqꝫ cũ benedictione licen/
tia: gestu corporis quoddã pretẽdens gaudiuꝫ
aduolauit. Alio tpe ambulãs cũ quodã fratre
ꝑ paludes venetiaꝝ: inuenit maximã auiũ mul
titudinẽ residentiũ ⁊ cantãtiũ in Vgultis: qui
bus visis dixit ad socium: sorores aues laudãt
creatorẽ suũ nos itaqꝫ in mediũ ipaꝝ euntes
laudes ⁊ horas canonicas dño decantemus:
cũqꝫ in medio eaꝝ intrassent nõ sunt aues cõ
mote de loco: ⁊ qr ꝑꝑ garritũ ipaꝝ in dicẽdis
horis se mutuo audire ñ poterãt: ꝯuersus vir
sanctꝯ dixit ad aues: sorores aues a cantu cessa
te donec laudes ⁊ horas canonicas ꝑsoluamꝯ.
At ille ꝯtinuo tacuerũt: tãdiu in silẽtio ꝑsisten
tes q̃ꝫdiu dictis horis ⁊ laudibus persolutis a
scõ dicantãdi licẽtiã receperũt. Dãte aũt viro
dei licẽtiã eis statim cantũ suũ more solito re/
sumpserũt. Eidẽ senis ifirmo fasianꝯ qdaꝫ de
nouo captus: a nobili quodã trãsmissus est vi
uus: q ꝯtinuo vt viꝝ scm̃ audiuit ⁊ vidit: tãta
illi amicabilitate cohesit vt nullo pacto patere
tur ab ipso disiungi. Nã ꝑluribꝯ vicibꝯ extra
locellũ terraꝝ in vinea positꝯ vt abiret si vellꝫ
rapido sꝑ cursu redibat ad patrem: tanq̃ꝫ si ab
codẽ fuisset omni tꝑe educatꝯ: deinde cuidam
collatus viro: qui ex deuotione seruum dei vi/
sitare solebat: velut sibi molestũ foret a pij pa/
tris absentari ꝯspectu escã recusauit omnino.
Reportatus tandẽ ad famulũ dei statiꝫ vt cõ
spexit eundẽ: quibusdã hilaritatis pretensis ge
stibus auide manducauit. Cũ ex ꝯtinuo fletu
infirmitatẽ oculorũ incurrisset grauissimã con
suluerunt medici: vt pateret̃ sibi per cocture re
mediũ subueniri assensit vir dei vocatusqꝫ ve
nit cirogicus instrumentũ ferreũ igni submit
tens ad faciendum coctura. At xp̄i seruus cor
pus proprium iã horrore concussuꝫ confortãs
sicut amicum cepit ignẽ alloqui dicens: mi fra
ter ignis virtuosum pulchrum ⁊ vtilem te cre
auit altissimus esto mihi in hac hora propitiꝯ

eſto curialis:precoꝛ magnũ deũ qui te creauit vt tuũ mihi caloꝛẽ temperet. Oꝛatione finita ↄ̃ ignẽ ſignũ crucis edidit ac deinceps intrepidus perſiſtebat. pꝛofundatũ eſt crepitans ferruꝫ in tenera carne: ⁊ ab aure vſqꝫ ſupciliũ coctura ꝓtracta. Statim ſctũs ad fratres dixit. laudate altiſſiſſimũ quia vere dico vobis: nec ignis ardoꝛẽ ſenſi: nec carnis vllũ doloꝛeꝫ. Et cõuerſus ad medicũ. Si nõ eſt inquit caro bñ decocta impꝛime iterũ. Stupefactus medicuſ miraculũ extulit dicens. dico vobis fratres: vidi mirabilia hodie. ¶ Tertio magnificauit deus btm̃ Franciſcũ in felici conſũmatõe. nõ eni ſilentio pꝛeterire debemus quãta deuotõe quanto feruoꝛe tranſijt Franciſcus in hoc mũdo ad p̃rem. de quo ſic ſcribit Bonauẽ. ꝙ ãno vigeſimo a ſua ↄ̃uerſione cũ fuiſſet multis infirmitatibus moleſtatus tuliſſetqꝫ biẽnio ſtigmata illa ſacra ad ſctãm mariã de poꝛtiuncula ſe poꝛtari popoſcit: quo cũ fuiſſet ꝑduct⁹ ſuꝑ nudã humũ ſe totũ nudatũ in ſpũs feruore ꝓſtrauit. Decubans ſic in terra ſaccina veſte depoſita: faciẽ ſolito moꝛe leuauit in celum ⁊ intendens illi gloꝛie totus manu ſiniſtra dexteri lateris vulnus ne videref obtexit. Et ait ad fratres. ego qḋ meũ eſt feci: qḋ vr̃m eſt xp̃s edoceat. Illachꝛymantibus aũt ſocijs ſancti vnus ex eis quẽ vir dei guardianũ ſuũ eſſe dicebat votũ ipſius diuina inſpiratione cognoſcens feſtinus ſurrexit. Et acceptã cũ coꝛda ⁊ femoꝛalibus tunicã pauperculo xp̃i obtulit dicẽs. hec tibi tanqꝫ pauꝑi cõmodo, ⁊ tu illa ſuſcipias obediẽtie ſctẽ mandato. Gaudet ex h̃ vir ſctũs: qꝛ fidẽ tenuiſſe dñe pauꝑtati vſqꝫ in finẽ ſe vidit: palmaſqꝫ leuatas ad celũ xp̃m ſuum benedixit: ſicqꝫ indutus habitu vili: fr̃es aſſiſtentes cõſolatoꝛijs verbis, ꝓ ſua moꝛte demulcens paterno affectu ad diuinũ eſt hoꝛtatus amoꝛẽ. Et poſt benedictionẽ datã adiecit valete filij oẽs in timoꝛe dñi ⁊ ꝑmanete in eo ſemꝑ. Ego ad deũ ꝓpero: cuius gr̃e vos oẽs commendo. Iuſſitqꝫ euangelioꝛum ſibi codicem appoꝛtari: ⁊ euangelium ſm̃ ioannem. ſ. ante diem feſtum paſce ſibi legi popoſcit. ipſe ꝟo pꝛout potuit in huius pſalmi vocem pꝛorupit. voce mea ad dñm clamaui: ⁊ ad finẽ vſqꝫ, cõpleuit inquiẽs. me expectant iuſti donec retribuas mihi. Tandẽ cunctis in eũ expletis myſterijſ obdoꝛmiuit in dño. Fuitqꝫ miniſtro terre laboꝛis ⁊ ep̃o aſſiſinati exñti in mõte gargano: eius tranſitus diuinitus reuelatus ⁊ diffuſius videre poteris in legenda. Tranſijt ãt venerabilis pr̃ ex huius mundi naufragio anno dñice incarnationis. M.cc.xxx. quarto nonas octobꝛis die ſabbati in ſero: ſepultus ẽ in die dñico. ¶ Quarto magnificauit de⁹ beatũ franciſcũ in ſolẽni canoniçatione. cũ eni paſtoꝛ eccleſie gregoꝛius nonus nõ ſolũ ex miraculis auditis poſt moꝛtẽ franciſci: verũ etiam ex experimentis in vita ipſius oculis viſis ⁊ manibus ↄ̃ctatis ſctitatẽ eius mirabilẽ: plena fide certificatus agnoſceret: ac ꝑ hoc in celis gloꝛificatũ a deo nullatenus dubitaret: cathalago ſctõꝝ aſcribendũ ſtatuit. Qua de re ſeruatis oĩbus que fieri debent in canoniçatiõe ſctõꝝ ⁊ examinata cã ꝑ cardinales ad hoc deputatos veniens ꝑſonaliter ad ciuitatẽ aſſiſij cũ maximis que longũ foꝛet enarrare ſolẽnijs beatũ patrem canoniçauit. ¶ Quinto magnificauit deus btm̃ franciſcũ in miraculoꝝ coruſcatione. Et omiſſis illis que ipſo viuente dignatus eſt deus eius meritis operari: aliqua hic inſeramus celebꝛata poſt moꝛtẽ. In caſtro pomarico in montanis apulie poſito: defũcta eſt puella quedã parẽtibus vnica ⁊ pꝛedilecta inuocauit mr̃ plena fide franciſcũ cui deuotiſſima erat. Apparuit illi in viſu franciſcus dixitqꝫ. noli flere qꝛ qḋ poſtulas obtinebis. Statim illo diſparẽte: filia eius viua ⁊ incolumis videntibus cunctis ſurrexit. In ciuitate nocerie filius pꝛimogenitus cuiuſdã petri ex infirmitate moꝛtuus inuocato btõ frãciſco redijt ad vitã. Cuiuſdam vꝛbis rome notarij puerulus: vix ſeptẽnis matrẽ ad eccleſiaꝫ ſancti euntem, puerili moꝛe ſequi deſiderans: dũ remanere domi cõpelleref a matre per feneſtram palatij ſe pꝛoiecit: ⁊ vltima quaſſatione colliſus continuo expirauit. mater ꝟo que nõdũ longe diſceſſerat ad ſonituꝫ coꝛruentis celeriter redijt: filiũqꝫ reperiens extinctũ: ſuis clamoꝛibus totaꝫ excitauit viciniã ad lamentũ: frater ꝟo quidã Rao noĩe patrem induxit: vt puerum ſancto franciſco cõmendaret: qḋ cum factum fuiſſet: ſtatim coꝛã oĩbus ſurrexit incolumis puer. In ciuitate capue: puer quidã in flumen cecidit: vbi cum diu ſtetiſſet a natatoꝛe q̃dam inuentus fuit ſub ſabulo. Eduxit tandeꝫ illũ extra extinctum atqꝫ defunctum. inuocato ꝟo a ſuis ⁊ a populo circunſtante btĩ franciſci noĩe incolumis puer ſurrexit petijtqꝫ ſe ad eccleſiam beati franciſci deduci vt gratias illi deuotiuſ exolueret cuius ſe nouerat virtute

mirabiliter suscitatũ. In ciuitate suessa: repente domus quedã corruit & vnum absorbuit iuuenẽ ac interemit. Amotis vero post spatiũ lignis & lapidibus: mortuus inuentus est. At mater doloris vocibus exclamabat. scte francisce redde mihi filiũ meũ. sic & ppl'i qui aderãt: bti pris presidiũ flagitabant. Sed cũ nõ esset vox neqz sensus: cadauer posuerũt in lectulo ad sepeliendũ ipsũ: diẽ crastinũ expectantes: mater vero fiduciã hñs in dño cõtinue btõ francisco filiũ cõmendabat. Et ecce circa mediã noctis horã exurgens sanus iuuenis in laudis verba prorupit. In castro posis qd in cãpania positũ est. Sacerdos qdã thomas noie ad repandũ accessit ecclesie molendinũ: deambulãs ãt incaute secus extrema canalis: subito casu cauilloso ligno intrusus est: cuius impulsu voluit molendinũ. Cũ igit cõsertus iaceret in ligno & sup os ipsius qz supinus erat aquaz impetus inundaret corde tm: qz lingua nõ poterat scm franciscũ flebilit inuocabat. p magnũ vero spatiũ sic illo iacente: ac de vita ipsius socijs iam penitus desperatis in cõriã partẽ molã cũ violentia reuoluerũt. Et sic eiectus sacerdos palpitans volutabat in aque meatu. Et ecce quidã fr minor cũ magna suauitate arreptũ per brachiũ extra flumen eduxit dicens. Ego sum franciscus quẽ vocasti: ille sic liberatus nimis obstupuit volensqz pedũ ipsius deosculari vestigia huc atqz illuc anxius discurrebat: querẽs a socijs vbi ẽ ille: quo abijt sctũs. Qua via discessit: sicqz grãs egit deo & suo seruo francisco Iuuenis quidã de burgo celani incautus in puteũ cecidit q quasi passus quattuor aquarũ cõtinebat: accurrẽtibus ãt alijs vt eũ iuuarẽt post longũ spatiũ dimissis vnus p funẽ in puteũ puerũ resperit in aquaz supficie residẽtẽ extractus tandẽ de puteo dixit oibus qui astabant. Qñ subito cecidi bti frãcisci patrociniũ inuocaui. Qui corruenti mihi statim pñtialit affuit & manũ porrigens leuiter apprehendit nec vnqz defuit donec vna vobiscũ de puteo me eduxit. In sabinensi diocesi vetula quedã octogenaria erat cuius filia moriens lactantẽ infantulũ dereliquit. Cũ igit anus paupcula plena cẽt inopia: & vacua lacte: nullaqz cẽt mulier q sitienti paruulo lactis stillicidiũ: iuxta qd exigebat necessitas erogaret: q se verteret vetula penitus ignorabat. debilitato vero infantulo: nocte quadã oi hũano destituta subsidio ad bti pris francisci auxiliũ implorandũ se cõuertit: affuit statim innocentis amator etatis Ego inquiens sũ frãciscus o mulier pone mãmas tuas in ore puerili qz abundanter tibi lac dñs dabit. Impleuit anus scti mandatum & statim octogenarie mãme lactis copiã effuderunt: qd factũ innotuit multis taz viris qz mulieribus: q oẽs deũ pariter laudauerunt: & ne oia distincte pcurramus: cũ auditoz labore cõcludo cũ dño Bonauentura dicente. porro vir iste btũs mirandis virtutũ signis in vita claruit: & dic a transitus sui vsqz in pñtis p diuersas mũdi partes preclaris miraculorum pdigijs diuina se potentia gl'ificãte coruscat nã cecis & surdis: mutis & claudis: idropicis & paraliticis: demoniacis & leprosis: naufragijs & captiuis ipsius meritis remedia cõferuntur oibusqz morbis necessitatibus & periculis subuenit: sed & multis mortuis p ipsũ mirifice suscitatis innotescit fidelibus magnificẽtia virtutis altissimi cui est honor & gloria p infinita secula seculoz. Amen.

¶ Sermo quadragesimussextus de sancto ludouico ordinis minoz epo tholosano.

Quasi sol refulgens sic iste refulsit in tẽplo dei. Scribũt hec verba originaliter Ecclesiastici l. ca. Qui mundũ condens mirabili sapientia celos diuersis ornauit sideribus ipse ecclesiam suam sanctoz varietate voluit decorare. Et vt ostenderet viam salutis oibus patere posse: elegit de quolibet statu aliquos q electoz numero ascriberent. Iccirco & beatũ ludouicũ eximiũ confessorẽ suum fecit merit & gloria copiosum: is est qui iam beatus cum xpo nunqz deserit eos: qui patrociniũ eius exposcunt. Cuius profecto intercessione vt apparebit in sequentibus innumera vt sic dicaz beneficia summo patre petita impetrantur. Propterea in presenti sermone ad eius laudes ingentes exprimendas omni studio est elaborandum. De quo conuenientissime dici possunt verba in themate preposita. In quibus triplicem splendorem sancti ludouici distinguemus.

Primus dr nobilitatis.
Scdus sanctitatis.
Tertius claritatis.

¶ Qualiter sctũs Ludouicus magnificat ex nobilitate sue originis eo qz fuit filius primo genitus: regis caroli: regis sicilie.

Capitulum.j.

PRimus splendor sancti ludouici dr̃ nobilitatis. fuit quidẽ nobilis genere caroli regis sicilie filius primogenitus prout testat̃ pontifex maximus ioãnes. xxij. in bulla canonizationis. Verũtñ hoc loco videndũ est vtrũ nobilitas sanguinis ꝛ carnalis originis: sctis ad laudem sit ascribenda. Et ꝙ sic probat̃ sufficientissime: qm̃ qui vitas ꝛ gesta sctõꝝ scripserunt semꝑ illoꝝ nobilitatẽ pri⁹ notificare voluerunt. Vñ Mattheus. i. ca. genealogiã xp̃i texere conatus est dicens. Liber generationis iesu xp̃i filii dauid filii abraham ꝛc̃. Et ecclesia cantat sic de virgine mr̃e. Natiuitas gloriose virgis marie ex semĩe abrahe orta de tribu iuda clara ex stirpe dauid. Et iterũ: Regali ex ꝓgenie maria exorta refulget. de infrascriptis ꝛ sequentibus sctis ita habet̃. Nicholaus ex nobilissimis parentibus originẽ duxit. Vincentius nobilis genere sed nobilior fide. Ambrosius filius ꝑfecti rome. Alexius fuit filius eufemiani viri nobilissimi ꝛ in aula imperatoris primi germanus nobilissimus genere. Bernardus ex nobilissimis parentibus ortus est. Egidius ex stirpe regia genitus. Hieronym⁹ eusebij viri nobilissimi filius. Clemens ep̃us ex nobili romanoꝝ prosapia ortus. Lucia virgo siracusana nobilis genere. Anastasia nobilissima romana. Paula fuit nobilissima matrona romana. Agatha ingenua mente ꝛ corpore. Maria magdalena a castro magdalo denominata: clarissimis est orta natalibus vt pote ex stirpe regia descendentibus. Cristina nobilissimis parentibus orta. Catherina costi regis filia: clara claris orta natalibus. Et d̃ ioseph ab arimathia scribitur Luce. xxiij. Et Marci vltio ca. Venit ioseph ab arimathia nobilis decurio. Quare videt̃ ꝙ nobilitas carnis facit ad extollentiã ẽt sctõꝝ. Ex parte altera videt̃ probari posse ꝙ nobilitas parui aut nullius valoris existat. Nã ap̃lus. i. ad Corin. i. ca. dixit. Ignobilia ꝛ cõtemptibilia mũdi elegit deus. Ad idẽ facit ca. cũ ꝓm. de prebendis ꝛ dignitatibus. Ad qḋ ego rñdeo. Q: ex verbis ap̃li non dat̃ intelligi ꝙ nobilitas nõ sit ornamentũ eorum qui illam habent: sed tñ ꝙ de⁹ non elegit nobiles ꝛ doctos viros sed piscatores ꝛ simplices: vt sic magis nota fieret virt⁹ diuina dñ per illorum predicationem in xp̃m crederet mundus. Sed notandum ꝙ tria hominũ genera reperiuntur.

Primi sunt nobiles origine sed nõ virtutib⁹ Scdi sunt nobiles non origine sed virtutib⁹. Tertij sunt nobiles ꝛ origine ꝛ virtutibus. Primi quidem satis obscuri sunt infames ꝛ reprehensibiles. pro quibus Claudianus dicit Degenerant homines vitijs fiuntq; minores Et Seneca in tragedijs. Qui genus iactat suum aliena laudat. Et Ouidius libro de ponto non census nec clarum nomen auorum. Sed probitas magnũ ingeniũq; facit. Hinc Tullius in inuectiua contra salustiũ dicebat. Ego maioribus meis virtute mea preluxi: vt si prius noti non fuerant a me accipiant initium memorie sue. Tu xo tuos q̃ turpiter offendisti: vt si fuerant egregij ciues in obliuionem venerint. Quare noli mihi antiquos viros obiectare. hec ille. inueniuntur multi qui flagicijs ꝛ de decore affecti gloriantur sic de nobilitate parentum. Alij xo vitijs sordentes de patrie nobili conditione letant̃. Contra quos est exemplum quod refert Joannes solobriensis in policatone de anatharsistita. hic cum vituperaretur ab archico quoniam scita foret: mihi inquit dedecus patria. Tu xo patrie at etiam temistocles vt scribitur a Cicerone in libro de senectute: fertur serifio cuidam in iurgio respondisse: cum ille dixisset. Nõ cum sua sed patrie gloria splendorem assecutum. nec Hercle inquit. Si ergo serifius esset ignobilis: nec tu si atheniensis esses clarus vnq̃ fuisses. Alij dicunt nec ego serifius si essem nobilis. Et saluo meliore iudicio vtrunq; stare potest: scilicet nobilis ꝛ ignobilis. nam si dixerimus ignobilis: potest esse sensus nec ego cum virtutibus meis essem ignobilis si essem serifius in patria. s. humili natus. Et si dicamus nobilis potest intelligi sic: nec ego qui scilicet in patria gloriosa sum natus: si essem serifius scilicet vitiosus essem nobilis. Secundi sunt nobiles: ꝛ si non origine tamen virtutibus: q de suorum parentum humilitate confundi nõ possunt. nã vt inquit Hieronymus ad cellantiam. Sola apud deũ libertas est non seruire peccatis ꝛ vera nobilitas claruz esse virtutib⁹ Et Cassiodorus in epistolis. hec est indubitata nobilitas que moribus probat̃ ornata. Et Juuenalis. nobilitas sola est atq; vnica virt⁹. Et Aristo. in. iiij. politice ingenuitas est virt⁹ Et Seneca ad lucillum. aius nobilez facit cui ex quacunq; causa lz supra fortunam surgere. Et Claudian⁹. exaltat virt⁹ nobilitando gen⁹

Et licꝫ vt refert Seneca in tragedijs. nobiles
nō sunt mihi aui nec altis inclitū titulis genꝰ
sed clara virtus. Et in decretis di. xl. ca. nos dr̄
nos qui presumus nō ex locoꝝ vel generis di
gnitate sed moꝝ nobilitate innotescere debe-
mus: nec vrbium claritate sed fidei puritate.
¶ Tertij sunt nobiles ⁊ origine ⁊ virtutibus
qui inter hoīes splendent: vt sol in firmamēto
celi. Satis vtiqꝫ decorat hoīem nobilitas san
guinis cū nobilitate bonoꝝ morū. Quis nā n̄
magnificaciet sctm̄ ludouicū qui regis ⁊ regine
filius formosus corꝑe diuitijs affluens. Etate
florens ingenio acutus: ac quibuslibet tꝑalibꝰ
bonis affluens: vitia spreuit: terrena calcauit:
⁊ xp̄m iesū bn̄ beateqꝫ viuendo quesiuit. Ista
tn̄ in sequenti spendore diffusius exprimētur.
¶ Qualiter sctūs ludouicus spreto mūdo ⁊ tē
porali regno: vitā spūalē elegit ꝑmanēs vsqꝫ
in finē in virginitate. ¶ Capitulum. ij.

Secundus splendor sctī ludouici dr̄ sctita
tis. quanta ꝯo fuerit sctitas eius depre-
hendere possumus precipue ex tribus.
Primo ex mundi despectione.
Scd̄o ex speciali exercitatione.
Tertio ex virginitatis dilectione.
¶ Primo deprehendimꝰ q̄ꝫ grandis fuit san
ctitas ludouici ex mūdi despectione: nā vt in-
quit Joānes. xxij. in bulla canoniçationis. cō-
siderans sctūs iste. ꝙ mundꝰ totus sit positus
in maligno ꝙqꝫ cū cōcupiscentia sua transit:
ipsū fugiendo deseruit totaliter ⁊ cōtempsit.
nā rediens de catalonia. votū qd̄ fecerat de in-
trando ordinē minorū in conuentu sctī franci
sci de monte pesulano voluit adimplere: sed
cū frates timore patris ipsum recipere nō au-
derent: votū ipsū ibi publice iterauit. Et cuꝫ a
bonifacio papa predecessore ipsius ioānis re-
quireret ꝙ assensum prestaret ꝓuisioni de se
facte: ecclesie tholosane: rn̄dit se hoc facturuꝫ
nullatenus quo adusqꝫ votū qd̄ fecerat adim
pleret. Cuius deuotōi annuente pontifice ha
bitū ordinis minorū suscepit in pn̄tia genera
lis ministri: qui fuit postea ioānes eṗs portuē
sis. atqꝫ flexis genibus fecit ꝓfessionē q̄ facto
ꝓuisionē de se factā ecclesie tholosane accepta
uit mādatisqꝫ apostolicis obediuit: itaqꝫ hitu
sctī francisci vestitus: pontificalē dignitatem
suscepit. Quē habitū sꝑ vsqꝫ ad mortē detulit
s̄m tn̄ cōdecentiā eṗalis gradus. Et in hoc mi
noꝝ ordinis excellentia demonstrat̄: cuius ha
bitū deferre nō erubuerunt tot insignes ⁊ ce-
lebratissimi viri: vt sctūs ludouicus de quo lo
qmur. Et alij plurimi q nō sūt omittēdi. Nā
vt habemus in cronicis ordinis: ferdinandꝰ
Rex castillie dimisso regno nepoti suo intra-
uit hunc sctm̄ ordinē mortuusqꝫ est frater mi
nor sepultus colibrie. Rex iacobus in regno
arragonie mortuus est cū habitu fratꝝ mino
rū ⁊ sepultus barchinone. In eodem regno
Rex alfonsus mortuus est cū habitu ⁊ sepul-
tus hilerde. Federicꝰ rex insule sicilie mortuus
est cuꝫ habitu ⁊ sepultus messane. Robertus
rex sicilie frater sctī ludouici ꝑ tres dies ante
mortē suscepto habitu ⁊ facta professione se-
pultus est neapoli in sancta clara. Btūs Hen
ricus rex cipri virgo purissimus factus frater
minor obijt cum habitu ⁊ sepultus est nicosie
Tanta quidē est xp̄ianoꝝ deuotio ad habituꝫ
btī francisci vt q illū in vita nō ferūt sepenu-
mero cupiant hr̄e in morte ⁊ sepultura. Ob
quā cām pontifices sūmi spū scō edocti deuo
tionē hanc ampliare volentes spūalibus gra
tijs sic deferētes habitū donare voluerūt. Nā
vrbanus quartus concessit remissionē quarte
partis peccatoꝝ morientibus cū habitu fratrū
minorū: bulle habent̄ ianue ⁊ in monte pesu-
lano. Sil'iter ⁊ Nicholaus quartus ꝯcedit re-
missionē quarte partis. Idem facit Clemens
tertius bulle habent̄ ianue: perusij: mediolani
⁊ venetijs: dicta sūt hec ad extollendā ꝓmerito
humilitatē habitus ordinis minoꝝ quē btūs
ludouicus tanto ardore ac deuotione gestauit
¶ Scd̄o deprehendimꝰ q̄ꝫ sublimis fuit sctī
tas beati ludouici ex spirituali exercitatione.
vt eni testat̄ supranoīatus Joānes. xxij. sanctꝰ
iste in etate existēs tenera religiosissime educa
tus est. dū ꝯo quartūdecimū attigit annū: du
ctus fuit in cataloniā cū duobus suis fratri
bus: datus obses ꝓ liberatione pr̄is: vbi tam
feruenter dedicauit se studio ꝙ infra septēniū
quo inibi obses fuit sub disciplina fratrū mi-
norū: quos secū habebat in socios in primiti-
uis sciētijs ⁊ sacra pagina sic ꝓfecit. ꝙ vir dei
pollens ingenio de predictis scientijs nō solū
publice ac priuate subtiliter disputare valeret
sed solēniter clero ⁊ ppl'o ꝓponere verbū dei
vt putaret̄ hec scia infusa sibi magis diuinitꝰ
q̄ꝫ humanitus acquisita: orationi erat assiduꝰ
missas audiebat deuote. In magnis ꝯo festi
uitatibus cū preparatiōe multa corpus sūme
bat dn̄icum. factus aūt sacerdos diebus quasi
singulis celebrabat. audiētie ꝯbi dei insisteba t

attente. Mira vo compassione ad pauperes ferebatur: quibus largius tam priuatas q̄z publicas elemosinas faciebat. vñ factus eṗs tholosanus ꝑ vnum suū familiarē secretariū mandauit. ꝙ de suoꝝ quantitate redditvū quantū sibi sufficeret ꝓ moderatis expensis retineret volens ꝙ totū residuū in sustentandis pauperibus poneretur: q̄z q̄z prelatus tam magnus esset ac filius tanti regis. Cū aūt iret parisius pauperi quē quasi nudū reperit multū compatiens: abscondite cappā cōtulit: quā portabat sibiq̄z fecit secrete aliam apportari. Viginti quinq̄z pauperes in sua domo reficiebat quottidie: quoꝝ ipse aquam manibus infundebat aliaq̄z seruitia mense ministrabat: visitabat multotiens hospitalia pauperum ⁊ infirmis prompto aio subueniebat: pontificatus officium exercebat cū diligentia: missas dicendo assidue: ordines deuotissime celebrando. Clericos quibus de beneficijs ꝓuidere volebat examinando de articulis fidei: vita ⁊ moribus diligenter iudeos ⁊ gentiles inducebat sedulo ad baptismū ac quosdā eoꝝ de sacro fonte leuauit. ¶ Tertio deprehendim⁹ quanta fuerit sanctitas beati ludouici ex virginitatis dilectione floruit quippe virginitate purissima. d̄ qua Joānes. xxij. in bulla sepi⁹ noiata ait. Castitatis amor a puero affecerat eius mentem adeo ꝙ ob ipsius fidā custodiā: mulierū consortia vitabat oino: in tantū ꝙ nisi forsan cum matre ⁊ sororib⁹: solus cū sola: nullo vnq̄z tp̄e loquebatur: verba inhonesta horrebat audire: ⁊ loquentes talia grauiter arguebat fratres nō minus q̄z duo ⁊ interdū quattuor in sua iacebāt camera in sue testimoniū nitide puritatis Cum aplo etiam paulo sobrietate cibi ⁊ pot⁹ corpus suū castigabat assidue seq̄z frequenter manu sua qñq̄z aūt alicuius consocij cum cathenis ferreis disciplinans vestiendo pro camisia rudē staminēā ⁊ deferendo ad nudam carnē ꝓ cingulo cordā grossā: ipsā carnem in seruitutem spūs redigebat.

¶ Qualiter sanctus ludouicus migrauit iuuenis ex hac vita: quē Joannes. xxij. canonicauit: qui ⁊ plurima eius miracula narrat.

¶ Capitulum. iij.

Tertius splendor sancti ludouici dr̄ claritatis. voluit nanq̄z deus ipsum triplici claritate nitescere:
Prima dr̄ felicis consūmationis.
Scda ecclesiastice canonicationis.
Tertia miraculose coruscationis.

¶ Prima claritas dr̄ felicis consūmationis. refert de ipso Joannes. xxij. hec verba. gloriosus iste sctūs ad deū fontem viuū quē auide sitierat migraturus infirmitate decūbens vltima deuotissime sūpsit: dñicum corpus q̄zuis satis debilis de lecto exiens in occursū dñi saluatoris: quo reuerenter suscepto osculataq̄z cruce in silentio diutius mansit. Tandē in eius diuinis completis ministerijs aia illa sancta carne soluta in celū ascendit: cuius facies post mortē pulchrior q̄z ante apparuit. Ipsūq̄z intuentibus non mortuus sed dormiens videbatur. In ipsa aūt sui transitus hora. Quidam frater minor deuot⁹ officio predicator in orōne existens in quodam loco remoto nesciens de obitu eius: vidit aiam ipsius multitudine angeloꝝ in celū deferri dicentiū. sic fit seruiēti deo in mūditia ⁊ puritate. Fuit āt totius vite sue cursus vigintitriū annoꝝ ⁊ sex mensiū Transiuit ex hoc mūdo in loco q brundula dr̄ anno dñi. M. cc. lxxxix. quartodecimo calēdas septēbris media nocte: ferie scđe infra octauā assumptionis beate marie virginis. Et sepultus in regia ciuitate marsilie in ecclesia fratrū minoꝝ. ꝓut ipse iā dū viueret ordiauit. Propter hec oia ⁊ illā que dicenda erunt audienda sunt verba grauissima Joānis. xxij. Ait. n. laudetur magnifice deus noster cuius dextera huic epō contulit stelliferū regium diadema. Applaudant ⁊ ipsi celi ciues quorum cetibus sctūs iste sole splendidior est insertus. Canāt quoq̄z altisone francie sicilie ⁊ vngarie regna de quorū orto cādoris niuei flos erupit. Quorum vitis germinat dulcē vuam cuius liquor celū letificans: abunde effunditur in calice sūmi regis. Letetur insup ciuitas tholosana tāto ditata presule: que apud deū aduocatū habet sedulum ⁊ patronū. Sed ⁊ fratrū minorū ordo cōspicuus: noue laudis canticū promere nō desistat: in aula celesti tam preclarū alūnum festiue diuinis cōspectibus representans hec igitur.

¶ Secūda claritas qua deus splendere fecit beatum ludouicū dicitur ecclesiastice canonicationis. ioānes quidē secundus ipsum cathalago sanctoꝝ ascripsit seruatis oibus que requirunt in canonicatione sanctoꝝ. Nā predecessores sui. s. bonifacius octauus cuius tempore beatus ludouicus ex hac luce migrauit. Et bñdictus vndecimus Et clemens quintus interueniente morte id complere non valuerunt.

¶ Tertia claritas dr̄ miraculose coruscatiōis
nāq; vt prefatus Joānes.xxij.asserit magnis
miraculis deus sanctū ludouicū post eiꝰ obi-
tum clarū fecit. quorum aliqua certis ꝓbata
testimonijs ad declarandā huiꝰ scti gloriam
ipse narrat.que etiā nos hoc loco duximꝰ in-
serenda. Quedā duoꝝ annoꝝ puella duobus
mensibus passa febres expirauit.facto vo vo
to ꝑ patrē isti sancto mox suscitata est ⁊ vbe-
ra matris suxit. Quidā puer quinq; annoꝝ
febribus extinctus.facto voto ꝑ patrē eius ad
vitam redijt sanus ⁊ absq; febribus. Quedā
puella annoꝝ septem ꝑ dies aliquos febribꝰ
cruciata tandē expirauit. facto vo voto per
suos ad dictū sctm̄: recuperauit spm̄ ⁊ reuixit
Quedā puella nobilis que ex casu ad terrā de
nutricis brachijs per septem annos passa fu-
erat surditatē ad inuocationem huius scti ad
plenū extitit liberata. Quidā qui post fortem
febrem loquelā ꝑ mensē perdiderat:ad sepul
chrū sancti huius delatus illam recuperauit.
Quedam mulier cū ex partu quodā violento
de puero mortuo ⁊ in eius vtero transuersato
cōtracta in manibus ⁊ pedibus ac femoribus
biēnio ꝑmāsisset. facto voto ad istū sctm̄: ꝙ si
eā suis meritis adiuuaret.toto tpe vite sue vi
sitaret ecclesiā vbi corpus scti iacebat. subito
cepit dormire. Et expergefacta repperit se sa-
natā. Mulier quedā ꝑ octo ānos morbo epi
lentico fatigata emisso voto ꝙ singulis annis
sepulchrum scti visitaret mox extitit liberata
Monialis quedā post longā febrē quā passa
fuerat dolorē incurrerat in oībus mēbris suis
in tantū ꝙ diebus duodecim non nisi alieno
adiutorio de lecto poterat se mouere. Inuoca
to vo huius scti patrocinio sana ⁊ icolumis
est effecta. Cum homo quidam qui miraculis
huius sancti detrahere nitebat̄ euersionē faci
ei ⁊ oculoꝝ turpiter incurrisset:sicq; manens
per duos dies huic sancto cū oī deuotiōe qua
poterat se vouisset ad sepulchrū eius veniens
⁊ offerens caput cere anteq̄ exiret ecclesiā re-
perit se sanatū. Hec inquit Joānes.xxij.sunt
mirabilia solius altissimi quibus ⁊ q̄pluribꝰ
alijs mirificare voluit sanctū suū ac toti mū-
do reddere venerandum. Igit̄ ⁊ nos deprece-
mur illū vt sua interuentione optineamus dei
grām ⁊ tandem gloriam sempiternā. Amen.

¶ Sermo quadragesimusseptimus de sancto
thoma de aquino ordinis predicatorum.

Dedit illi scientiam
sanctoꝝ. Scribunt̄ hec vba ori
ginaliter Sapientie.x.ca. O bli-
gatur xp̄iana religio colere ac ve
nerari deuotione precipua sanctū thomā de
aquino qui sua eruditione mirabili singularis
simaq; doctrina ecclesiā dei magnopere deco
rauit. Nam tpibus nostris nullꝰ est adeo sapi
ens ⁊ doctus qui sancti thome presidio non
indigeat: vt eni in hoc sermone clarius expli-
cabimus de rebus tam humanis q̄ diuinis:
tanta docuit:tantaq; scripsit.ꝙ quilibet in q̄-
cunq; facultate peritissimus: sancti thome li-
bros legendo doctior fieri possit. Qua de re d̄
scientia eius differere equū est ac rōnabile quā
magis illi a deo infusā q̄ humanitus acquisi
tā pie fateri possumꝰ:in qbus triplicē excellē
tiam scie scti thome proponimꝰ extollendam.
Prima dr̄ sublimitatis.
Scda vtilitatis.
Tertia sanctitatis.
¶ Qualiter sctūs thomas fuit doctor theolo
gie: ⁊ d̄ ipsius theologie atq; scientie laudibꝰ
¶ Capitulum.j.

Prima excellentia scientie scti thome dr̄
sublimitatis. Nā doctor fuit sacre theo
logie que dignitate sua preponit̄ cunctis sciē
tijs naturalibus ⁊ moralibus. Sed ꝓ intelligē
tia pleniore huius partis:tria dubia sunt ab-
soluenda.
Primū vtrū theologia sit scientia.
Scdm vtrū sit alijs scientijs dignior.
Tertiū vtꝝ scia in generali sūpta sit extimāda
¶ Ad primū dubiū rn̄det Tho.i.parte.q.i. Q
theologia scientia est. Sed sciendū ꝙ duplex
est genus sciaꝝ. Quedā eni sunt que ꝓcedūt
ex principijs notis:lumine nālis intellectus.
sicut arismetrica:geometria: musica ⁊ hmōi.
Quedā vo que procedunt ex principijs notis
lumine superioris scientie: sicut pspectiua ꝓ-
cedit ex principijs notificatis ꝑ geometriam.
Et musica ex principijs notis ꝑ arismetricā.
Et hoc modo sacra doctrina est scientia:qr ꝓ
cedit ex principijs notis lumine superioris sci
entie:que.s.est dei ⁊ beatoꝝ. Vn̄ sicut musica
credit principia tradita ab arismetrica:ita sa-
cra doctrina credit principia reuelata a deo.
Sed obijcere quis pōt. Q theologia non sit
scientia.nam vt inquit Aristo.in prin.metha
phisice.experiētia singulariū est: ars vo vni-

uersaliū: fit āt ars cū ex multis experimentis
in intellectu vna fit de silibus acceptio. Sed
doctrina theologie pro magna parte non est
vniuersaliū: sꝫ singulariū. tractat eni de gestis
abrahā isaac ⁊ silibus: ergo nō est ars vel scia
Ad hoc ita rñdet Alexāder de ales in. i. sūme.
Q: vniuersale dr̄ q̄ttuor modis. In predican
do vt hō. In exemplando vt forma sotularis
ad multos sotulares. Et vita iob ad vitā mul
toꝝ hoim. In significando vt iacob ad signi/
ficandū iustū qui ꝯbit cū Rachele ⁊ lya q: ex/
ercet se in vita actiua ⁊ cōtemplatiua. In cau
sando vt deus cā vniuersalis oim rerum. Et
xp̄s cā vniuersalis reparationis hoim. Fm h̄
ḡ dicēdū. Q: est vniuersale in scriptura sacra
hꝫ eni snias generales. vt ibi: initiū sapientie
timor dñi. hꝫ snias particulares. vt que propo
nunt̄ historice in quibus q̄ꝫtū ad sensū exteri
orem est vniuersale scdo mō dictū. s. in exem/
plando. vt verbi grā. In litterali historia abra
he ⁊ iob: qđ narrat̄ est singulare. Sed adhuc i
scriptura narrat̄ vt exemplar sit vite ⁊ cōuer/
sationis bonoꝝ. Hinc ad Romanos. xv. ca.
ait aplus. Quecunqꝫ scripta sunt ad nr̄aꝫ do
crinā scripta sunt. q̄ꝫtum vo ad sensū interi/
orem ⁊ spūalem est vniuersale tertio mō in
particularibus sententijs. s. vtile in significā
do: q: est signū rei vniuersalis ad multa. Q̄tū
vo ad vtrūqꝫ sensum interiorē ⁊ exteriorem
siue in sententijs particularibus siue genera/
libus fm q: fit redductio ad deū qui est cā vni
uersalis conditionis reruꝫ: vel ad xp̄m qui est
vniuersalis cā reparationis. Vniuersale est
quarto modo in causando. Fm ergo hunc mo
dum ⁊ distinctionē est dicere doctrinā sacraꝫ
esse rerū vniuersaliū. ¶ Secundū dubiū fuit
vtrū theologia sit alijs scientijs dignior. Ad
qđ rñdet Tho. vbi supra. q: sic. nam cū ista sciē
tia q̄ꝫtuꝫ ad aliquid sit speculatiua ⁊ practica
oēs alias transcendit: tā speculatiuas q̄ꝫ pra/
cticas. Speculatiuaꝝ eni sciētiaꝝ vna altera
dignior dr̄. tum ꝓpter certitudinē: tū propter
dignitatē materie. Et q̄ꝫtum ad vtrunqꝫ hec
scientia alias scientias speculatiuas excedit.
Fm certitudinē quidem: q: alie scientie certitu
dinē hn̄t ex naturali lumine rōnis hūane que
potest errare. hec aūt scientia certitudinē ha/
bet ex lumine diuine scientie que decipi nō po
test. Scdm dignitatē vo materie: q: ista sciē
tia est principaliter de his que sua altitudine
rationem transcendunt. Alie vo scientie con
siderant ea tm̄ que ratōni subduntur. Practi
carum vo scientiarum illa dignior est: que nō
ad vlteriorem fineꝫ ordinatur sicut ciuilis mi
litari. Nam bonum exercitus ad bonum ciui
tatis ordinatur. finis autem theologie siue
doctrine sacre: inq̄ꝫtum est practica: est beati/
tudo eterna: ad quam sicut ad vltimum fineꝫ
ordinantur omnes alij fines scientiarum pra
cticarum. Franciscus vo de mayronis in li. d
veritatibꝰ dionysij quem scripsit ad instātiā
regis Roberti. super librum de mystica theo/
logia ait. Omnes scientie ancillantur theolo/
gie ⁊ aliquo modo subalternantur. Sed notā
dum q: quattuor modis vna scientia dicitur
alteri subalternari. Primo modo q: efficiens
sub efficiente: vt quia principium sub princi/
pio: ponendo q: principia sunt cause cōclusio
nuꝫ effectiue. Et sic subalternatur musica aris
metrice ⁊ perspectiua geometrie: quia conclu
siones superiorum sunt principia inferiorum
Et ista dr̄ propria subalternatio. Secūdo mō
q: materia sub materia: ⁊ q: subiectū sub sub/
iecto. Sicut phisica subordinat̄ methaphisice
Quia corpus mobile quod est subiectum phi
sice continetur sub ente quod est subiectū me
thaphisice. Tertio modo q: forma sub forma:
vt pote q: modus agendi sub modo agendi.
Et sic omnis alia scientia subordinatur logice
q: ipsa tradit modum sillogiçandi ⁊ demon/
strandi vniuersis. Quarto modo quia finis
sub fine: frenefactiua equestri: quia finis illiꝰ
est propter finem istius. Alie ergo scientie nō
subalternantur theologie primo modo: quia
eius principia non sunt communia. vtpote
articuli fidei. Nec secundo modo quia subie/
ctum eius est singularissimum. Nec tertio
modo quia non procedit ꝑ regulas quas alijs
scientijs tradat. Sed quarto modo quia fines
aliarum sunt propter finem istius: melius tn̄
dicitur subordinatio q̄ꝫ subalternatio. hec frā
ciscus. ¶ Tertium dubium fuit vtrū scientia
in generali sumpta sit magnifacienda. Et vt
refert Tho. iij. parte. q. ix. scientia large accipi
tur pro qualibet cognitione intellectus. sunt
ergo nōnulli qui scientiam reprobant virosqꝫ
doctos aspernantur. Contra quos duo ad lau
dem scientie merito duximꝰ inspicienda. Pri
mum in quibus scientia reperitur cū decore ⁊
ornamēto maximo. Secundū quantā huma/
no generi scientia attulit vtilitatem. Accedit
quideꝫ primo ad cōmendationē ⁊ extollentiā

ſcientie. ꝙ ipſa reperit̄ in deo ⁊ in quibuſlibet
ab eo productis electiſqȝ creaturis. De condi
tore ſi quidē oīm aiunt theologi in rebus diui
nis exercitati: ꝙ ſicut bonus eſt eternuſ immē
ſus incōmutabilis ⁊ beatiſſimus. Ita ⁊ omnia
ſciens. Scientia tñ vt ponit Tho. i. pte. q. xiiij
non eſt in eo qualitas vel habitus: ſed actus
purus: ⁊ ſubſtantia: qm̄ nō per aliud a ſe intel
ligit. Et q̄ȝuis alia a ſe cognoſcat: tñ vt ſcripſi
mus in ſermone primo de timore iudiciorum
dei. intellectus ille diuinus infinitus nō reci/
pit aliūde pfectionem: cui⁹ pfectio eſt ſola di
uina eſſentia. Quo fit vt materialia imateria
liter diuiſibilia indiuiſibiliter ⁊ mlta vnitiue
cognoſcat: qꝛ ipſe immaterialis eſt ſimplex ⁊
vnus. vñ qualis eſt ipſe: talis ⁊ cognitio eius.
Et ne in his diutius imoremur: in deo eſt ſcia
qua cognoſcit ſeipſū. Et quicquid eſt in reb⁹
creatis ſiue in celo ſiue in terra ſiue in mari.
quinimo ſapia ſua condidit tam variaſ diſtin
ctas ordinataſqȝ rex naturas vniuerſa conſti
tuens in pondere: numero: ⁊ menſura. nouit
oia anteqȝ eſſēt qui numerat multitudinē ſtel
lax ⁊ gutullas oceani. Sed taceamus ſtupen
da que dici poſſent de ſcia dei. Et ad alios ver
tamus ſermonē. Fecit ille artifex ſapiētiſſim⁹
angelos a ſue creationis primordio: tanta lu/
ce ſcientie preditos: vt intellectuales ſubſtan
tie ſpūales mentes ⁊ immaterialia lumina a
ſanctis intelligentieqȝ a philoſophis nuncu/
pent̄. At ⁊ hoi primo hoc donū ampliſſimum
tradit̄ fuiſſe tributū: ꝙ rerū oium propter ipȝ
conditax cognitionē acceperit vt mgr̄ ſniarū
refert di. xxiij. Fi li. cunctiſqȝ aiantibus noia
ſm ſuā ꝓprietatē deſignauit. Nō eſt pretereū
dum ſilentio. ꝙ dū verbū caro factū eſt ⁊ habi
tauit in nobis. aiaȝ de nouo creatā plenā ſcia
⁊ gr̄a ſibi vinculo indiſſolubili copulauit: omi
ignorantia ſecluſa. vt diximis in ſermone. v.
hmōi opis. Apoſtoli inſup militantis eccleſie
fundatores cū litteris opaȝ nō dediſſent: ⁊ ad
predicationē euangelij forent deſtinādi a ſpū
ſancto illuminati ſunt: vt ſic doctiores effecti
euangelicā tubā ſonarent. Inde moti patres
antiqui ſtatuerūt: vt nullus officiū predicatio
nis exerceat: niſi ſit apprime eruditus ⁊ doct⁹
ſicut in quadrageſimali ſcripſi in ſermone de
verbo dei. Cur ergo non erit extollenda ſcia.
cur non ſtudioſe querenda. Cur non a cunctȝ
mortalibus auidiſſime exoptāda. facit aūt ad
eius cōmendationē preter illa que cōmemora

uimus. ꝙ oēs hoies nā ſcire deſiderant. vt dic̄
Ari. Et oēs ducimur ⁊ trahimur ad cognitio
nis ⁊ ſcie cupiditatē ſm ꝙ ait Cicero. Pro/
pter que oia Plato in thimeo dixit. Sciētia
eſt diuina dei: quo nil maius diuina magnifi/
centia humano generi cōmodauit. Scdo per/
ſcrutari debemus. quanta ſit ſcie altitudo ſub
limis ex vberrima vtilitate quā cōtulit huma
no generi ⁊ in dies afferre nō deſinit: ⁊ in pri/
mis a iuris conſultis viris clariſſimis initiuȝ
ſumendi duxi. ipſi nanqȝ legibus ab eis cōdi/
tis: ex quibus inſimul collectis tā grandia vo
lumina cōplent̄ gentes populoſqȝ inſtruxerūt
vt humanā celibēqȝ vitā excolerent. Quiſnā
hoies rōne preſtantes: nō exiſtimet brutis de/
teriores vilioreſqȝ pecudibus: ſi paſſionibus
vitioſis nō ꝓpōnentur. Idō lex prodit vt appetit⁹
noxius ſub iuris regula limitet̄ ꝑ quā genus
humanū vt honeſte viuat: alterū nō ledat: ius
ſuū cuiqȝ tribuat informat̄. ſicut ponit̄ in ꝓ/
logo decretaliū. ſūmo igit̄ ingenio facte ſunt
leges vt ſcribit̄. di. iiij. ca. facte ſunt autē leges
vt earū metu humana coherceat̄ audacia. tu/
taqȝ ſit inter improbos innocentia. Ciues pa
cifice viuant: maiores minoribus fauorē im/
pendant: minores maioribus reuerentiā exhi
beant: pares paribus ꝯcordiā donent. Et oēs
imortali deo pie religioſeqȝ famulēt̄. De ipis
vo medicis quid referemus: nō tacet ſcriptu
ra ſacra dignitatē eox: dū ſnia illa grauiſſima
ſapientis oblectat̄. Honora inquit medicū: ꝓ
pter neceſſitatē eni creauit altiſſimuſ. Et itex
diſciplina medici exaltabit caput illiuſ: ⁊ in cō
ſpectu magnatox collaudabit̄ altiſſimus. De
terra creauit medicinā: ⁊ vir ſapiens non ab/
horrebit illā. Que vba ponunt̄ Eccle. xxxviij
ca. Profecto corpora nr̄a aie intellectiue in/
ſtrumenta ⁊ organa delicata a quibus exeunt
tanta morbox mala pſepe medicox preſidio
curata: gratiſſime ſanitati reddunt̄: et que ſa/
na ſūt ⁊ robuſta ne in graues egritudies in/
cidant preſeruant̄. Sed his oibus mai⁹ eſt ꝙ
theologox opera factum eſſe nemo ſane men
tis ambigit. Nōne apoſtolorum predicatōne
idolatrie pernicies que totum pene vaſtaue/
rat orbeȝ vndiqȝ eſt eiecta. Inſuper tot inſur
gentes hereſes quis expugnauit quis euertit
quis penitus ſuffocauit: niſi virtus ⁊ ſapien/
tia eorum qui ſe doctrine firmiter dedicarūt.
Audeo dicere ꝙ ſi doctores vtriuſqȝ lingue
grece. ſ. ⁊ latine hereticox venenatas fraudes

oppugnassent: xp̄iana religio foret extincta.
Obmitto quanta facta sint ab inquisitoribus
heretice prauitatis: precipue predicatoꝝ ⁊ mi
norum ordinū contra perditissimas hereses
manicheoꝝ: arrianoꝝ: legardoꝝ: fraticelloꝝ
aliorūq; quorū vocabula causa breuitatis sub
ticemus. Et vt partē istā breuius expediamꝰ
dicimꝰ. Q: scia viros doctos reddit in vtroq;
seculo gloriosos. Nā Socrates magnū nomē
adeptus est. de quo Tullius in questionibus
tusculanis ait. Socrates primus ph̄iam voca
uit e celo quā locauit in vrbibus introduxit in
domos ⁊ cocgit de vita ⁊ moribus rebusq; bo
nis ⁊ malis querere. Et Hieroꝰ contra iouini
anū dicit de socrate. Hunc oīum phoꝝ secte
tanq̄ sapientie ⁊ virtutis vnicū fontem ve/
nerant. Is tn̄ vt Valerius meminit de his q
humili loco nati clari euaserunt. Matre ob/
stetrice patre marmorario genitus est. cuius
nomen splendet ꝓpter sciā. Demostenes in/
super princeps oratoꝝ grecie humilimos ha/
buit genitores. Aulusgelius etiā li. ij. noctiū
acticaꝝ refert ꝙ phedon cuius nomen plato
illū librum diuinū de immortalitate aīe dedit.
seruus fuit emptus a cebe soratico. cuius soci
us fuit in ph̄ie disciplinis. ex pꝰ ph̄us illustris
fuit. Menippus fuit seruꝰ postea ph̄us. Pō/
pilius seruus thefastri pipatetici. postea ph̄us
Perseus çenonis stoici seruus ph̄us. Dioge/
nes cinicus seruus ⁊ ex seruitute in libertatē
venit tādē ph̄us. Epictetus seruus postremo
ph̄us. qui oēs ex ph̄is ꝓpter peritiā litterarū
gloriam sibi amplissimā vendicarunt. Nec so
lum ipsi qui doctrina pollēt clarissimi habent
Quinimo ciuitates ⁊ regna in quibus l̄raꝝ
studia frequentant miro fulgent decore. Vn̄
Augꝰ. xviij. li. de ci. dei. ait. q̄uis athenienses
in grecia plurimū claruisse fateat. Etiam salu
stius romanus historicus plus tn̄ fama q̄ re
ipsa. Nam loquens de illis. atheniensiū ingt
res geste sicut ego existimo. satꝫ ample magni
fice fuere. verū aliquanto minores q̄ fama fe
runtur. Sed q: prouenere ibi scriptorū inge
nia per terraꝝ orbem atheniensium facta per
maxima celebrantur. Itaeorum qui fecerunt
virtus tāta habetur quantū verbis potuerūt
extollere preclara ingenia. Accedit huic ciui/
tati non parua etiam ex litteris ex ph̄is glo/
ria. ꝙ ibi potissimū talia studia viguerūt. hec
ille. In regno xp̄o celorū viri docti fulgebūt
quasi splendor firmamenti ⁊ quasi stelle in ꝑ/
petuas eternitates. vt dr̄ Danielis. xij. ca. iō
Hieroꝰ asserebat. Discamus in terris quorū
scientia nobiscum perseuerat in celo. magna
itaq; scientie ⁊ doctrine est excellētia. In qua
singularis inuētus est beatus Thomas. Ne/
q; tn̄ viribus ingenij ⁊ exercitij illam acqui/
siuit. sed munere diuino post factam quidem
ꝓfessionē suā in ordie predicatoꝝ. Frater Io
annes Theutonicus magister ordinis ipsum
secum parisiū duxit. deinde coloniam Vbi
sub fratre Alberto magistro i theologia eius/
dem ordinis florebat studium generale. Stu
dio aūt vacans orōni ⁊ silentio quantū pote/
rat adeo se dabat. vt vocarent eum fratres bo
uem mutū. Cum aūt magister Albertus libꝝ
dionysij de diuinis nominimus legeret qui/
dam studens tardus ingenio. ad sanctū tho/
mam se contulit vt ei lectionem repeteret. qđ
sanctus tho. libenti aīo fecit non sine admira
tione illius. qui mox magistro perspicacitatē
ingenij sancti thome reuelauit. Contigit aūt
illis diebus dictū magistrū disputare quādā
questionē difficilem. quā cum frater thomas
collectā scripsisset in cedula. ⁊ quidam studēs
casu ipsam ante eius cellulā inueniens magi
stro alberto ostendit. qui mādauit magistro
studentiū vt questionē satis difficilem ei com
mitteret de qua in crastino responderet. quā
ex obedientia suscepit. Et ad orationē confu/
git atq; i crastino ita rn̄dit vt diceret ei magi
ster frater thoma. Tu non videris tenere lo/
cum respondentis sed determinantis. fecitq;
sibi quattuor argumenta tam subtilissima vt
crederet oīno illum conclusū. Ad que cum fra
ter thomas sufficiētissime respondisset: dixit
magister albertus. Nos vocamus istū bouē
mutū: sed ipse talē mugitū dabit: qui sonabit
in toto mundo. Tandem cū in breui plurimū
ꝓfecisset factus fuit baccalarius parisinꝰ. Et
ibi parisius gradū magisterij cū humilitate
suscepit. Omni quippe tp̄e dū legere vl̄ dispu
tare debebat orare solebat deum ⁊ hanc ora/
tionē dicebat. Creator ineffabilis qui de the/
sauris tue sapientie nouem angeloꝝ ierarchi
as nosti. ⁊ eas supra celū empirreū miro ordi
ne collocasti atq; elegātissime partes vniuer
si disposuisti. Tu inq̄ qui verus fons luminis
diceris atq; superemiuens principium infun
dere digneris super intellectus mei tenebras
lumen clariratis ⁊ iusticie duplicem in q̄ natꝰ
sum remoueas priuationē tenebraꝝ. pctī̄. s.

⁊ ignorantiam. Qui linguas infantiū facis disertas linguā meā erudias ⁊ in labijs meis grām ⁊ bñdictionē infundas. Da mihi intelligendi acumē: addiscendi facilitatem: retinendi capacitatem: interpretandi subtilitatem: loquendi grām copiosam: ingressum instruas: progressum dirigas. Egressum compleas per xpm dñm nrm. Amen. Dum itaqꝫ gradū magisterij deberet suscipere: ⁊ orōni feruenter intenderet aliquantulū obdormiuit. Apparuit aūt illi sic dormienti angelus confortans euꝫ vt magisteriū acceptaret. ꝓponeretqꝫ in suo examine illud publice. Rigans montes de superioribus tuis: in fructu operum tuoꝝ satiabitur terra.

¶ Qualiter doctrina sancti Thome est satis vtilis: eo ꝙ est copiosa facilis ⁊ merito sapientibus ⁊ insipientibus grata. ¶ Capitulum. ij.

Secunda excellentia scie scti Thome dr̄ vtilitas. Profuit nanqꝫ mirū imodū ecclesie dei: eo ꝙ nō tm̄ fuit in se sciens. sed alios docuit predicando ⁊ legendo: ⁊ vt ꝑpetua fierent que docebat scribendi officiū accepit. Eius aūt scripta triplicē habent conditionem.

Prima dr̄ copiositatis.

Scda facilitatis.

Tertia gratiositatis.

¶ Prima cōditio eoꝝ que sctūs thomas scripsit dr̄ copiositatis. Scripsit nanqꝫ copiose: tā ea que spectant ad nālem vel ēt moralē phiam Sed sup oia res diuinas abūdantes notauit. Scripsit sup quattuor libros sententiaꝝ. summā theologie quā in tribus voluminibus cōpilauit. Sūmā contra gentiles. opus sup q̄ttuor euangelia. Et preter hoc aliā postillā super euangelia. Sup epl'as pauli. sup Isaiam sup Jeremiā. sup cantica. sup iob. sup magnā partē psalterij. Compendiū theologie. questiones de veritate. qōes de quolibet. qōes ꝺ aia sup dionysiū de angelica ierarchia. ⁊ de diuinis noib⁹. sup boetiū ꝺ trinitate. ⁊ ebdomadibus. ⁊ de duabus naturis. contra auerrois de vnitate intellectus. ꝯ guilelmū de sctō amore qui dicebat religiosos mendicantes nō laborātes manibus nō posse saluari. Scripsit etiam officiū de corpore xpi. Et ꝗ̄plura opuscula de diuersis materijs vt in hoc videat̄ de eo tam stupendū miraculum. Qꝛ vnus homo modico tpe: tot potuerit subtilitates qōnum ⁊ profunditates tam subtiliter penetrare stilo tam cōposito ⁊ succincto discurrere. Que i tot voluminibus reduxit in scriptis. vigintiquinqꝫ anni fluxerunt inter eius magisteriū ⁊ obituꝫ Obijt nanqꝫ anno dñi. M. cc. lxxiiij. pontificatus gregorij. x. anno. iiij. Et vite sue anno xxxxviij. septima die marcij. hora matutinali Vt igit̄ vbertateꝫ doctrine sancti thome magnificemus dicere possumus. Qꝛ si om̄es libri phie ⁊ theologie perirēt. Et illi quos thomas scripsit soli reperirent̄: nunq̄ꝫ lux scientie ⁊ veritatis posset extingui. ¶ Scda conditio eoꝝ que thomas scripsit dr̄ facilitatis. hꝫ enim doctrina illa quandā claritatē ⁊ ordinē ita suauē vt absqꝫ mlt'a difficultate imbibi valeat. Necqꝫ ꝓpterea est paruipendenda: qꝛ cū facilitate sit tradita: cū in quolibet genere siue docendi siue dicendi a cunctis viris doctis facilitas excollat̄. Inquit eni Cicero li. de oratore. Is est eloquens qui alta humiliter: humilia grauit̄ ⁊ mediocra temperate dicere pōt. In eodem insuper libro magis comprobare videt̄ snias graues absqꝫ ornatu: q̄ꝫ fucata v̄ba sine snia ait ergo. Quid est tam furiosū q̄ꝫ verboꝝ vel optimoꝝ atqꝫ ornatissimorū sonitus inanis nulla subiecta snia: nec scientia. Sunt nōnulli qui gloriant̄ si id qđ docent aut persuadent: ꝓpter inusitata verba: aut confusas ⁊ implicitas rōnes: sub auditoribus cum labore intelligant̄. Contra quos aulusgelius. li. x. noctium acticaꝝ ita scribit. Verbis vti nouis ⁊ icognitis durius est: q̄ꝫ verbis sordentibus. Rome quidā celebratus homo in causis cū apud prefectū vrbis verba faceret. Et dicere vellet: inopem quendā misero victu viuere ⁊ furfureuꝫ rodere panē vinūqꝫ fetidum potare. hic ingt. Eques romanus: apludam edit: ⁊ flores bibit que verba cunctoꝝ astantiū aios prouocarūt ad risū. ille ei legerat: apludā veteres rusticos frumenti furfureū dixisse. iteꝫ flores audierat prisca voce significare vini fecem uitiacij expressam. primū verbū legerat in plauto. scdm apud ceciliū in polimentis: q̄ sibi ad ornamēta orōnum seruauerat. diximus ista vt ondam⁹ q̄ꝫ sit laudabile snias subtilissimas cuꝫ oi qua fieri potest facilitate explicare: sicut sanctus thomas fecisse probat̄. ¶ Tertia conditio doctrine scti thome dr̄ gratiositas. Est quippe vniuersaliter grata doctis pariter ⁊ indoctis. Quod verū esse ego expertus sum in predicationibus quas feci in oibus fere italice ciuitatibus. nā fauente deo vbiqꝫ ad me audiendū populi in mlt'itudine copiosissima cōuenerūt

Quibus pro maiori parte sancti thome: ⁊ dn̄i bonauenture dubia ⁊ questiones de diuersis occurrētibus rebus declaraui. Accepi nāq3 a patre meo sancto francisco documentū vt annunciarē vitia ⁊ virtutes: de quibus nemo vel abundanti⁹ vel melius: vt sic dixerim: thoma disseruit. De gestis ꝟo saluatoris nostri iesu xp̄i: ⁊ gratia ac preeminentia virginis matris nullus eo diffusius atq3 dulcius locutus est. Quod ipsius benignissimi iesu testimonio indubitabili fuit comprobatū. Nam dum prefatus sanctus in conuentu neapolitano terciam partem scriberet: nocte quadā ad orandum sicut consueuerat ante pulsationē orologij ad ecclesiam in capellā sc̄ti nicholai descendit. Et dū ibi oraret ante imaginem crucifixi. frater dn̄icus de caserta conuersus: qui erat sacrista: vir vtiq3 magne deuotionis ⁊ sanctitatis. sanctū doctorem curiosius obseruans: vidit ipsum miro modo in orōne suspensum. Et corpore eleuatū a terra. audiuitq3 a crucifixi imagine procedere vocem dicētem sibi. thoma vera de me scripsisti: quam mercedem ꝓ labore tuo recipies? Qui respōdit dn̄e teipsū. Quid referam de quattuor euāgeliorū Mathei. s. marci luce ⁊ ioānis declaratione. inspiciatur opus illud: qđ recte cathena aurea nuncupatur: in quo ipse tam ordinate collegit doctorum tam grecorum q̃3 latinorū sententias quas ipse prosequendo pro clariore intelligentia mirabiliter ampliauit: non mirū igitur: si ego qui minimus sum predicatorum ecclesie dei: tanti doctoris obseruauerim documenta siue predicando siue predicabiles sermones scribendo: sm̄ gratiā a dn̄o mihi datam: cum vt predixi videa3 satis proficere ad veritatis illustrationem atq3 consolationem fidelium: sc̄ti thome doctrinā sequendo.

¶ Qualiter sc̄tūs thomas: nō solū fuit doct⁹ sed virtutibus ornatus: qui mundo spreto religiosus effectus: munde vixit: ⁊ vitam felicit̄ consūmauit. ¶ Capitulum. iij.

Tertia excellentia scientie sc̄ti thome dr̄ sanctitas. paru3 quidē est imo nihil multa scire: multa cognoscere: multa docere: nō solum nature secreta: ⁊ proprietates elementoꝝ astrorūq3 motus: sed etiā fidei rudimēta: nisi bene beateq3 viuatur. Ideo beatus iacobon⁹ dicere solebat. Scientia acquisita mortal si da ferita si non sera vestita de core humiliato. sanctus ꝟo Augustinus in principio conuersionis sue. dum audiuit famam antonij magni. vt scribitur in libro confessionum exclamando dixit. Surgunt indocti ⁊ rapiunt regnum celorum. Nos autem cum nostris doctrinis demergimur in profundum: que om̄ia considerans thomas gloriosus dedit operam vt simul cum doctrina fulgeret in ipso sanctitas vite. Potest ꝟo sanctitas eius potissime ex tribus monstrari.

Primo ex mūdi despectione.

Sc̄do ex religiosa conuersatione.

Tertio ex finali consūmatione.

¶ Primo monstrat̄ sanctitas thome ex mundi despectione. despexit quidem mundum ⁊ omnem pompam eius vt xp̄m lucrifaceret: q̃liter ꝟo id expleuerit: audiamus ea que in ei⁹ legenda scribuntur. Hic nanq3 ex nobili prosapia dominorum de aquino originem duxit patre landulfo: ⁊ matre theodora nuncupatis dum ꝟo mater puerulum nondum natum gestaret in vtero. Quidam heremita bonus re ⁊ nomine dei reuelatione ei predixit: qualiter filium esset paritura quem thomam vocarent: ⁊ qui ordinem fratrum predicatorum esset ingressurus: in quo ita proficeret: ꝙ suo tempore tam in scientia q̃3 in virtute: vix parem haberet. nato igitur infante cum ingenti parentum letitia quod heremita predixerat iam visum est fuisse impletum. dum quintum attigisset annum missus fuit a parentibus ad monasterium montis casini vt ibi sub speciali vita imbueretur litteris ⁊ moribus. abbas monasterij videns in puero post paruu3 tempus ingenij subtilitatem: consuluit patri suo domino landulfo vt eum neapolim mitteret ad studendum. Sicq3 factum est. ⁊ ibi neapoli sub magistro martino grammatice: ⁊ sub magistro petro de hibernia logice opera3 dedit. adultus autem ordinem predicatoru3 intrauit quod vt mater audiuit que erat in rocca sicca: festina neapolim accessit: vt filium in seruitio domini confortaret. fratres ꝟo propositum eius ignorantes timentesq3 ne filiu3 materna pietate turbaret: ipsum romam miserunt. at ibi mater eam secuta est. quem fratres inde fugauerunt: parisius tentantes illu3 destinare de quo mater turbata ad filios suos qui erant cum imperatore in castro aque pendentis misit nuncium specialem: mādans eis ꝙ thomam suum filium: fratrem ipsorū: quē fratres predicatores fugabant q̃rerent: ita vt

eũ in suis haberent manibus: qui obtenta ab
imperatore licentia ꝑ vias miserunt famulos
tandẽ cõtigit illos predictũ frẽm suũ iuxta cu
iusdã fontis irrigua quiescentẽ: cuꝫ quattuor
fratribus dicti ordinis inuenire: quẽ cõfestim
matri transmiserunt. ipsa ꝙo eũ custodiri fec̃
in carcere: vsqꝫ ad filioꝝ aduentũ. Et interim
vt expireꝛ voluntatẽ eius: monuit eũ ⁊ mone
ri fecit: vt habituꝫ deponeret. Ad qḋ thomas
nunqꝫ consensit. In carcere sic existens: bibliã
totã legit ⁊ textum sententiaꝝ ⁊ cõpilauit tra
ctatũ fallatiaꝝ. Et quandã suã sororeꝫ ad dei
seruitiuꝫ induxit: que monacha sctĩ benedicti
facta est: venerunt tandẽ fratres sui: qui tenta
uerunt eũ verbis suasionis: iniurijs: ⁊ lacera-
tione habitus: a suo sancto proposito remoue
re: nec valuerunt: introduxerunt postmodum
pulchram puellã ornatã habitu meretritio vt
eũ molliret. Quã expulit indignanter. Et in
tactus remanens signo crucis se muniens cũ
lachrymis obdormiuit: tũc duo angeli apparu
erunt sibi: ⁊ stringentes ipsũ in lũbis dixerũt.
Ex parte dei te cingimꝰ cingulo castitatis qḋ
nulla possit diabolica impugnatione dissolui
itaqꝫ verbo virginitatis donũ in se confirma
tum accepit: stetit ꝑ bienniũ carceratus: quem
vltimo mater dissimulata custodia abire per-
misit: de fenestra castri ꝑ funẽ vbi parati erãt
fratres predicatores: quẽ susceptũ cũ gaudio:
neapolim duxerunt. ¶ Scḋo monstratur san
ctitas beati thome: ex religiosa conuersatione
a principio quippe vsqꝫ ad finẽ adeo laudabi
liter ⁊ sancte cõuersationis fuit: vt nihil in eo
reprehensibile potuerit inueniri. fuit equideꝫ
humilis deuotus: pius: sobrius: temperatus: ⁊
virgo purissimus: non solũ corpore: sed etiam
mẽte. frater raymũdus seueri: qui parisius in
confessione: thomã audiebat: iurauit. ꝙ in se-
ptem annis quibus fuerat secũ in studio ⁊ au
dierat eum in confessione. ꝙ nunqꝫ consensit
in aliquã cogitationẽ carnalem. Quidã alius
frater petrus nomine: qui in extremis confes-
sionem suã audierat: generale in predicatione
sua ad pplm testimoniũ referens sue laudis
dixit. ꝙ sua confessio fuerat sic pura ⁊ mũda
a carnis cõtagione sicut cõfessio vnius pueri
paruuli. Idem testatus est frater bernardus
socius eiꝰ qui eum adhuc in confessione audi
uerat. Cui puritati tota vita sua testimoniuꝫ
ꝑhibuit veritatis que sic fuit virtutũ actibus
dedita vt nullus contrarijs moribꝰ possit esse
collapsa. naꝫ verisile de eo cõꝑtũ ẽ. ꝙ nocturno tꝑe hũane deputato quieti: post breuẽ som
num in [illegible]one prostratus: impetrabat qḋ di-
ctando vel scribendo docebat. Et preter illud
tempus modicũ qḋ somno vel refectioni pro
valitudine corporis indulsisset: reliquũ tempꝰ
orõni lectioni dictamini: vel scribendis volu-
minibus occupabat: vt nullũ tempus esset va
cuũ: quod non foret sancta actione repletum.
¶ Tertio monstraꝛ sanctitas beati thome ex
finali cõsũmatione vt eni Ouidius in li. me-
thamorphosios cecinit. vltima semꝑ expectã-
da dies hoĩ: diciqꝫ beatus: ante obitũ: nemo su
premaqꝫ funera. Felix itaqꝫ transitus thome
vltimiqꝫ diei consũmatio fuit: mõ qui sequiꝛ.
Cum sũmus pontifex gregorius decimus ge
nerale cõciliũ induxisset celebrare lugduni ad
qḋ greci cõuenire debebant mandauit fratri
thome vt contra errores grecorum de quibus
erant in concilio cõuincendi opus quod fece-
rat de mandato sui predecessoris vrbani pape
ad conciliũ secum deferret. Quod cum execu-
tioni vellet mandare. frater paulus de aquila
existens neapoli: vidit in somnis nocte prece-
dente diẽ quo dictus doctor debebat iter arri
pere: btm̃ paulum ingredienteꝫ scholas dicti
doctoris: cui cũ occurreret interrogauit ipsuꝫ
si bene exposuerat suas eplas: qui dixit ei bñ
exposuisti. Sed tempus est vt mecum venias
ad patriaꝫ. vbi melius intelliges. Et trahens
ipsum ꝑ cappam videbatur ipsuꝫ secũ ducere
quẽ thomas libenter sequabatur: tunc frater
paulus clamans in somnis dicebat: succurrite
fratres qꝛ frater thomas recedit. Et cũ dicto
clamore euigilans oĩa alijs frĩbus enarrauit
ipse ꝙo sanctus thomas iter inchoans iuit
ꝑ campaniã versus romã. Informatus autẽ
in itinere diuertit ad monasterium fosse noue
quod cuꝫ ingrederetur dixit. hec requies mea
in seculum seculi: hic habitabo qm̃ elegi eam.
Cum ꝙo cepisset grauius infirmari petijt sa
cramenta ecclesie: cunqꝫ deportatum fuissent
illa accepit ⁊ post modicum cum laude ⁊ bene
dictione dei sancta illa aĩa faciliter discessit a
corpore que ab angelis ad superos fuit delata
ipsum ꝙo corpus in eodem monasterio sepul
tum honorificentissime: ad cuius exequias
multi nobiles ac religiosi tam predicatores
qꝫ minores ac alij conuenerunt: nec defuit ibi
virtus diuina in miraculorum operatione
quando superior dicti monasterij patiens in

oculis cōmendansq; se thome liberatus est. Et qdā frater petrus: qrtanā patiens: meritis hui⁹ sanitatē recepit. sicq; ⁊ alij plurimi bñficia sanitatis impetrarūt. igit hunc sctūm pio veneremur affectu. qui nūc in celis cū xp̄o letatur p infinita secula seculoꝝ. Amen.

¶ Sermo quadragesimusoctauus de sancto nicholao famosissimo confessore

In diebus suis placuit deo. ex lib. ecclesiastici assumitur hec verba sctā ecclesia originaliter ibi .xliiij. ca. descripta. maximo otio sūmoq; studio vnusqsq; laborare dz vt placeat in oibus vijs suis altissimo creatori nr̄o qm̄ eos qui student suā volūtatē implere ⁊ in hoc cōplacere maiestati sue: nō solū in futura immortali vita. verūetiā ⁊ in p̄nti seculo: sublimiter magnificat ⁊ exaltat. quisnā explicare queat quanta sit beatissimi nicholai gloria. nō solū in illa societate sctōꝝ vbi par ē pfecta: ⁊ possessio secura indeficiētis boni sed adhuc in ecclesia militante: vbi spe currimus ad hereditatē pmissā. vbiq; pfecto celebre est nomē sctissimi nicholai. vbiq; illius miracula fulgēt vbiq; tādē a fidelib⁹ deuotōe singularissima colit: qr vero ei⁹ hodierna die festū celebrat equū eē censui ad ei⁹ ingentes amplissimasq; laudes porandas cū dei adiutorio oēm dare operaz. de quo dicunt verba in themate posita q in diebus suis placuit deo. Et lz hoc fuerit pp plurimas virtutes suas tñ ex illis tres precipuas colligemus quas explicare sigillatim curabimus.

Prima dr prudentia spūalis.
Scda misericordia proximalis.
Tertia obseruantia pastoralis.

¶ Qualiter btūs nichola⁹ placuit deo pter prudentiā spūalem qua spreuit terrena ⁊ celestia concupiuit. ¶ Capitulum .j.

Prima bti nicholai virtus q̄ placuit deo dr prudentia spūalis. de hac dixit sapiēs Prouerbioꝝ .iiij. ca. In oi possessione tua acquire prudentiā. Et .xvi. ca. acquire prudentiā qr preciosior est argento. Et xp̄s Matthei .x. ca. Estote prudētes sicut serpentes. est autē hec prudentia vt docet Aristo. in .vi. Ethico. Recta rō agibiliū: qua hō in quibuscūq; agēdis finē cōsiderat: atq; ad illū media cōueniētia accomodat ⁊ disponit. qr vt Boetius inqt in .ij. de cōsolatione. qd ante oculos situ est nō sufficit intueri. rerū exitus prudentia metitur tñ vt ait Tho. sa se. q. xlvij. triplex prudentia distingui potest.

Prima est falsa.
Scda vera.
Tertia perfecta.

¶ Prima est prudentia falsa p similitudinez dicta que in malis ⁊ peccatoribus reperitur. ⁊ de hac xp̄s Luce .xvi. ca. dicit. filij huius seculi prudentiores filijs lucis in generatiōe sua sūt ⁊ paulus ad Romanos .viij. ca. Prudentia carnis mors est. Cū eni prudens sit qui bñ disponit que sunt agenda pter aliquē bonū finem. Ille qui propter aliquē malū finē aliqua disponit congruentia illi fini habet falsā prudentiā inquātū illud qd accipit p fine. non est verū bonum sed fm similitudinē. sicut dr aliquis bonus latro. hoc eni modo potest fm similitudinem dici prudens latro. qui cōueniētes vias inuenit ad latrocinandū. ¶ Scda est prudentia vera. sed imperfecta. q̄ inuenit vias accomodas ad finē bonum sed est imperfecta dupliciter. Vno modo qr illud bonū quod accipit pro fine nō est cōmunis finis totius humane vite. sed alicuius specialis negocij puta cū aliquis adinuenit vias accomodas ad nauigandū vel negociandū dicit prudens nauta vel negociator. Alio modo prudentia dr imperfecta qr deficit in principali actu prudētis. puta cū aliquis bñ cōsiliat ⁊ recte iudicat de his que pertinent ad totam vitam. sed nō efficaciter percipit. ¶ Tertia est prudentia vera ⁊ pfecta. Et hec est que recte consiliatur ⁊ recte iudicat ad bonum finem totius vite ac etiam pcipit. Et hec in solis bonis reperitur. de hac dicit sapiens Prouerbiorum .i. ca. Prudentia seruabit te vt eruaris a via mala. hec autez in paucissimis reperitur. qm̄ oēs pro maiori pte solliciti sunt de terrenis ⁊ tpalibus bonis. de quibus dr Baruth .iij. ca. Exquisierūt prudētiam q̄ de terra est. Et de celestibus aut nulla aut modica est illis cura. Hi sunt qui in die iudicij videntes electos ⁊ amicos dei affluere oi bonorum copia. Et seipsos considerātes eternis fore deputatos supplicijs dicēt illud Sapientie .v. ca. Nos insensati vitam illoꝝ estimabamus insaniam: ⁊ finem illorum sine honore. Ecce quomodo computati sunt inter filios dei ⁊ inter sanctos sors illorum est. Propterea beatus Nicholaus prudētiam veram spiritualem ⁊ perfectam sectatus est. nam ex

diuitibus et sanctis parentibus originē duxit. Cuius pater epifanius mater ioāna ex ciuitate patere ciues cū in primo iuuentutis sue flore eum genuissent cōtinenter viuentes celibē vitam duxerunt. Hic prima die dū balnearet erectus stetit in pelui. insup quarta et sexta feria semel tm̄ suggebat vbera. Factus autē iuuenis aliorū iuuenū deuitans lasciuias ecclesiarū potius terebat limina. Et quicqd ibidē de sacra scriptura itelligere poterat memorie retinebat. Parentibus vero defunctis non cogitauit vxorē ducere non multiplicare diuitias nō satisfacere corporis voluptati: sed qualiter tanta diuitiarū copiam: nō ad laudē humanā sed ad laudem dei dispensaret: vt sic thesaurizaret thesauros in celo: iuxta preceptū saluberrimum nr̄i saluatoris Matthei. vi. ca. Nolite inquit thesaurizare vobis thesauros in terra vbi fures effodiūt et furāt: thesaurizate vobis thesauros in celo quo fur nō appropiat neq̄ tinea demolit. Ad bona igit sempiterna dedicauit aīū et pro illis adipiscendis oēm adhibuit diligentiam.

¶ Qualiter sctūs nicholaus ex misericordia subuenit ciui pauperi qui tres filias nuptui tradidit propter elemosinā quā nicholaus fecit. ¶ Capitulum. ij.

Secunda bti nicholai virtus: qua placuit deo: dr̄ misericordia proximalis. de hac redemptor mūdi dixit. Matthei. v. ca. bti misericordes qm̄ ipsi misericordiā consequentur. Hanc Hieron. cōmendauit in ca. qui clementiam. lxxxvi. di. vbi ait. Qui clementiā non hz nec indutus est viscera misericordie q̄uis spiritualis sit nō adimplet legem xp̄i. Et Ambro. eadem di. ca. in singulis inquit. Misericordia cōmunis est vsus: iō cōmune preceptū oībus officijs: omnibus etatibus necessaria: et ab oībus deferenda. Non publicanus: nō miles excipit: non agricola: nō vrbanus diues et pauper oēs in cōmuni admonent: vt cōferant nō habenti. Hanc misericordiā in se fuisse btūs nicholaus apertissime demonstrauit: dūm elemosinā indigenti et in extrema necessitate posito vicinio suo benigne tribuit: habebat ille tres filias virgines q̄s pre inopia, pstituere cogebat vt sic infami earū cōmertio aleret. Qd̄ vt ad aures viri sancti deuenit scelus abhorruit: et massam auri panno inuolutā in domū eius per fenestram clam proiecit clamq̄ recessit. Mane surgens hō massā auri reperit: et deo grās agens primogenite nuptias celebrauit. Inde ad aliq̄s dies sile opus: dei famulus egit. Qd̄ rursū ille reperiēs et in laudes imensas prorumpens de cetero vigilare pposuit: vt sciret quis esset qui sue inopie subuenisset. Post et paucos dies duplicatā auri massam in domū proiecit. Ad cuius sonitū ille excitatur: et nicholaum fugientē insequit taliq̄ voce alloquitur siste gradū teq̄ aspectui non subtrahas meo. Et accurrens velotius Nicholaum hunc esse cognouit. Mox humi prostratus osculari volebat pedes eius: q̄ ille refugiens ab eo petijt ne factū alicui quādiu viueret reuelaret. In hac vero elemosina obseruauit Nicholaus tres illius conditiones necessarias.

Prima conditio q2 fuit prompta.

Scd̄a q2 fuit copiosa.

Tertia q2 fuit secreta.

Prima conditio illius elemosine fuit, pmpta q2 non multis precibus data vel impetrata. Inquit Seneca libro de beneficijs. Ingratū est beneficium quod diu inter dantis manus hesit. Et idem. Nulla res carius emitur q̄ que precibus empta est. Et lz deo grata sit elemosina que datur pauperibus illam petentibus. Gratissima tamen est conspectui suo cū tribuitur pauperi: et egeno: pre verecundia petere non audenti. Ex hoc ait Ambrosius li. i. de officijs. Sunt multi qui malunt miseria tacite egestatis astringi q̄ publica petitione confundi: hi querendi sunt et adiuuandi: vt p hoc amplius gaudeant: q̄ paupertati psulant et pudori. Scd̄a cōditio illius elemosine fuit copiosa. qm̄ tantū dedit quantū sufficere iudicauit pro puellis virginibus maritandis. fm constitutionē Thobie. qui. iiij. ca. ait. Si multum tibi fuerit abundanter tribue. Tertia conditio fuit secreta. q2 obseruauit documentū saluatoris nostri qui Matthei ca. v. dixit. Cū facis elemosinā noli tuba canere sicut ipocrite faciunt. o quanta tepiditate his tpibus ducūtur mortales in quibus charitas non solū friguit. Sed vt videt penitus est extincta: oēs q̄ sua sunt querunt oēs tm̄ seipsos diligunt: quire vera etiā gentiliū voce cōfundi merito possunt. inquit Seneca ad lucillū. nō potest q̄sq̄ beate degere: qui se tm̄ intuet qui oīa ad vtilitates suas puertit: alteri viuas oportet: si vis viuere tibi. Et idē in li. de beata vita. Vbicūq̄ homo est beneficio locus est. Et Ouidius libro de ponto. Regia crede mihi res est suc-

currere lapsis. Côueniens hoi hoiem seruare
voluptas: sed preter voces ⁊ documenta pa-
ganorum: assunt nobis xp̄i ⁊ sanctoꝝ monita
pariter ⁊ exempla: inter que vnum qd̄ de btō
nicholao iam prediximus notabile valde est
ac singulare.

¶ Qualiter beatus nicholaus obseruauit of-
ficiū boni pastoris: circa regimen aiarum pro
motus ad tpalē dignitatē ex voluntate dei.

¶ Capitulum. iij.

Tertia virtus qua placuit deo almus cō-
fessor nicholaus dr̄ obseruantia pastora
lis: obseruauit qdē officiū pastoris boni circa
curā ⁊ regimē aiaꝝ: qd̄ ostēdimus tripliciter.
Primo in sua promotione.
Scd̄o in pauperū subuentione.
Tertio in populi doctrinatione.

¶ Primo ostendim⁹ btm̄ nicholaū fuisse pa-
storē bonū in sua promotione. non eni promo
tus fuit ad ep̄alem dignitatē prece vel precio
vt fieri solet tpibus his malignis: sed cum hu
militate acceptauit onus regiminis vocatus
ad illud ex dispensatiōe diuina. hodierna xpo
die nullus ꝓmouet̄ inuitus: imo ecclesiastica
beneficia ⁊ dignitates non nisi importune pe
tentibus dispensant̄. Ex quo facti sunt hoies
ambitiosi: ⁊ dū suscipiunt cathedrā pastoralē
non nisi de terrenis ⁊ transitorijs curant. Sꝫ
audiant id qd̄ Criso⁹ scribit di. xl. ca. multi in
fi. Quicūqꝫ desiderauerit primatū i terra in-
ueniet confusionē in celo: nec inter seruos xp̄i
computabit̄ qui de primatu tractauerit. Ad
btm̄ itaqꝫ nicholaum redeuntes cōsideremus
qualiter ep̄alem honorem suscepit defuncto q
dem ep̄o mirree ciuitatis: vbi ipse morabatur
cōuenerunt ep̄i cōuicini illi ecclesie de ep̄o pro
uisuri. Aderat inter eos quidā magne aucto
ritatis ep̄s. ad cuius electionē oim̄ snia depen
debat. cum ergo cunctos ieiunijs ⁊ oronibus
insistere monuisset: nocte illa vocē audiuit di
centem sibi: vt hora matutinali fores ecclesie
obseruaret: ⁊ quē primū ad ecclesiā cui nomē
est nicholaus: venire conspiceret ipsū in ep̄m
cōsecraret. hoc ergo ⁊ alijs reuelans ep̄is am
monuit vt oēs oroni insisterent ⁊ ipse pre fo
rib⁹ excubaret. Et ecce hora matutinali quasi
a deo missus ante oēs ad ecclesiā nicholaus ꝓ
perauit: quē apprehendēs ep̄s dixit ei: qd̄ tibi
nomē est: ille vt erat colūbina simplicitate ꝑle
nus. inclinato capite inquit vestre sanctitatis
seruus nicholaus: quem in ecclesia ducens lꝫ
plurimuꝫ renitentem: in cathedra collocauit:
neqꝫ in hoc reprehensibilem ipsum quispiam
iudicet qui passus est in cathedra collocari cū
agnouerit hoc ex dei voluntate prouenisse. ēt
cum ab episcopis ibidem congregatis ratio-
nabiliter cogeretur. Nam vt scribitur. viij. q.
i. ca. in scripturis. Si is qui valet oipotentis
dei oues pascere renuit: ostendit se summum
non amare pastoreꝫ. Acceptato itaqꝫ a nicho
lao pontificatus officio sectabatur in omnib⁹
humilitatem: morū grauitatem: peruigilabat
in oratione corpus macerabat: mulieruꝫ vita
bat consortia: affabilis in suscipiendo: efficax
in loquendo: alacer in exhortādo: seuerus in
corripiēdo. Et vt in cronicis legitur. fuit tem
pore constantini secundi filij constantini ma
gni. Et iulij pape qui congregauit sinodum
apud niceam trecentoꝝ deceꝫ ⁊ octo patrū ꝯ
arrium de qua scribit̄. xv. dis. ca. canones. Et
ibi fuit nichola⁹: cius tp̄e floruerūt Eusebius
ep̄s vercellensis. Illaris ep̄s pictauiensis. An
tonius magnus. ⁊ Macharius. ¶ Secundo
ostendimus beatissimum nicholaum fuisse
pastorem bonum in pauperum subuentione.
naꝫ vt dicit Hiero⁹ ad nepotianū ⁊ ponit̄ in
decretis. xij. q. ij. ca. gloria. Gloria ep̄i est pau
perū opibus ꝓuidere ignominia sacerdotis
est ꝓprijs studere diuitijs. Et i ca. aurū. xij. q.
ij. Ambro. ait. aurū hꝫ ecclesia nō vt seruet sed
vt eroget. Ex h̄ sctissimus nicholaus de paupi
bus specialiter curā suscepit ob qd̄ pijssimus
deus mensurā tritici ab eo suscepti miraculo
se suppleuit. Quodā nanqꝫ tp̄e totam prouin
ciam sancti nicholai: fames valida pertulit: ita
vt oibus deficerent alimenta. Audiens auteꝫ
vir dei naues onustas tritico applicuisse por
tui illuc statim ꝓficiscitur. Et rogans nautas
vt saltem in centū modijs per quālibet nauē
fame periclitantibus subueniret. cū illi respō
dissent non audemus pr̄: qr mensuratū alexā
drie oportet in horrea impatoris nos reddere
sanctus inquit facite nūc qd̄ dico. Et vobis in
dei veritate promitto ꝙ nullā minorationeꝫ
habebitis apud regiū exactorē. Qd̄ cū fecissēt
⁊ eandē mensurā alexandrie quā acceperant
reddidissēt ministris imperatoris miraculum
referunt: ⁊ deū in suo famulo magnifica laude
attollunt. frumentū autem vnius cuiusqꝫ in-
digentiam vir dei distribuit ita vt miraculo-
se duobus annis non tm̄ ad victum sufficeret
sed etiam abusum seminis abundaret.

¶ Tertio oñdimus btm̃ nicholaũ fuiſſe paſtorem bonũ in populi doctrinatione: nõ eni neglexit populũ ſibi ſubiectũ paſcere cibo ſpũali quinimo cum regio illa idolis deſeruiſſet. adhuc poſt cõuerſionẽ ad xp̃m populus nephan de diane adhuc deſeruiebat. Et ſub quadam arbore illi conſecrata quoſdã ritus gentiũ exercebat: quem ritum de oĩbus finibus vir dei expulit ipſãqꝫ arborẽ p̃cidi mandauit. Tandẽ in perſeuerantia bonoꝝ operum feliciter ad xp̃m migrauit. Et vt ſcribitur in eius legẽda ante aĩe exitum angelos ad ſe venientes vidit Et dicto pſalmo. In te dñe ſperaui vſqꝫ. i manus tuas dñe cõmendo ſpũm meum: tradidit ſpiritum. anno dñi.ccc.lxiij. vbi apud terrigenas celeſtis audita eſt melodia. Corp9 itaqꝫ honorifice in tumba marmorea repoſitũ fuit: qd̃ tandem barũ tranſlatũ fuit. anno dñi. M. lxxxvij. O igit felix aĩa nicholai: que peracto huius breuis tp̃is curſu: tandẽ celeſtia regna petiuit. ibi cõgaudet xp̃o ⁊ oĩbus electis p̃ infinita ſecula ſeculoꝝ. Amen.

¶ Sermo quadrageſimuſnon9 de tribus priuilegijs beati ſtephani prothomartyris: que cooperante xp̃o eum glorioſum fecerũt.

Video celos apertos ⁊ ieſum ſtantem a dextris virtutis dei. Scribuntur hec verba Actuũ vij. ca. ⁊ in ep̃la p̃ſentis ſolẽnitatis: in tribulatione poſitis ac laborantibus q̃buſcunqꝫ pro diuino amore: nunqꝫ deeſt auxilium ſup̃ne gratie: qua fit: vt quecunqꝫ ardua ⁊ difficillima nõ ſolũ nõ moleſte: ſed equo aĩo ac iocundiſſimo ferant. nihil eni terribiliuſ eſt morte: quã tñ amici dei etiam violentaꝫ paſſi ſunt pro xp̃o gaudentes. Ecce in promptu occurrit nobis exemplũ ſtephani prothomartyris: qui in etate florenti lapidationiſ martyriũ patientiſſime tollerauit: cui cum ex debito teneamur honorem quem poſſumus exhibere: vt ſic valeam9 interuenietib9 eius merit̃ vite ipſi9 imitatores fieri: hodierna die ad illũ ſermonẽ vertem9: qui vidit xp̃m ſtantẽ a dextris dei paratiſſimũ ad eũ adiuuãdũ: p̃ut ipſe retulit in verbis a nobis p̃miſſis. In q̃bus tria bt̃i ſtephani p̃uilegia diſtinguem9: q̃ cooperante xp̃o eũ celeberrimũ glorioſiſſimũqꝫ oſtendũt.

Primũ dr̃ gratie.
Scd̃m victorie.
Tertiũ glorie.

¶ Qualiter btũs ſtephanus fauente diuina gr̃a ſuperauit: ſuperbiam: auaritiaꝫ: ⁊ luxuriã ¶ Capitulum. j.

Primũ priuilegiũ beati ſtephani dr̃ gr̃e de quo ſic dr̃ Actuum. vi. ca. ſtephanus plenus gratia ⁊ fortitudine faciebat prodigia ⁊ ſigna magna in populo. Fuit equideꝫ in co gr̃a: qua tria principalia peccata ad que cetera reducuntur ſuperauit. Primũ fuit ſuperbia. Scd̃m auaritia. Tertiũ luxuria. de quib9 Jo. prime canonice. ca. ij. ait. Omne qd̃ eſt in mũdo concupiſcentia carnis eſt: aut concupiſcentia oculoꝝ: aut ſuperbia vite. Superbiã nãqꝫ ſuperauit p̃ virtutẽ humilitatis. Luxuriã per virtutẽ caſtitatis. ⁊ Auaritiã p̃ virtuteꝫ paupertatis. Primo fuit humilis in honore ſibi ab eccleſia exhibito. Naꝫ vt ſcribit Actuũ. vi. ca. Ipſe fuit vn9 imo p̃m9 ex ſeptẽ diaconib9 ab ap̃lis ordinat̃ in miſteriũ. Cũ eni excreſceret multitudo credentiũ ap̃li decreuerunt eligere ſeptẽ: qui preeſſent adminiſtrationi tp̃ali vt ipſi vacarent verbo diuino. Et elegerũt ſtephanũ virũ plenũ fide ⁊ ſpũ ſctõ: ⁊ philippuꝫ ⁊ p̃chorũ: ⁊ nicanorẽ: ⁊ timonẽ: ⁊ p̃menam: ⁊ nicholaũ aduenã anthiocenũ. In qua electiõe ⁊ honore ſibi exhibito ſtephanus humiliter ſe cõtinuit qd̃ quantũ ſit laudabile cũ quis in dignitatib9 ⁊ honoribus nõ tumeſcit. pꝫ ex verbo ſapientis: qui ca. iij. Eccleſiaſtici ait. Quanto maior es humilia te in oĩbus: qd̃ Cicero in primo de officijs elegãtiſſime retulit. In reb9 inquit etiã proſperis ſuperbia fugienda eſt ⁊ arrogantia. nã vt aduerſas res ſic ⁊ ſecundas imoderate ferre leuitatis eſt. Scd̃o beatus ſtephanus ſuperauit luxuriã p̃ virtutẽ caſtitat̃ nã dr̃ de eo q̃ fuit vir boni teſtimonij ⁊ mundiſſime fame. hoc ũo expleri nõ põt abſqꝫ auxilio diuine gr̃e: q2 vt ait Aug9 in li. de agone chriſtiano. Inter oĩa xp̃ianoꝝ certamina: duriora ſunt prelia caſtitatis. vbi quotidiana pugna ⁊ rara victoria. Tertio ſuperauit auaritiã p̃ virtutẽ paup̃tatis. nã fuit plenus fide. Sup̃ que verba inquit Aug9. qui verã fidẽ habent de deo: nõ cupiũt in his miſerijs diuites fieri Sed pleriqꝫ obſtinatione voluntaria in ſuis peccatis cõmorantes excuſare ſuã prauitateꝫ ſatagunt aſſerentes nõ poſſe virtuoſe viuere: quia ipſis deus non porrigit gratiam ſuam: q̃bus reſpondemus q̃ gratiam ad ſalutẽ neceſſariam deus non denegat: niſi his qui illaꝫ habere nolũt. Ideo Ciprian9 in ep̃la ad donatũ

ait:profluens largiter spūs nullis finibus pre
mit:nec vllis coercentibus claustris intra cer
ta metaꝶ spatia refrenaṫ: manat iugiter exu
berat affluenter:nr̄m tū pectus sitiat ꝛ pateat
quātum illuc fidei capacis afferimus tātū in/
de grē mundātis haurimus. hec ille. Igiṫ vt
inquit Aristo.in lib.de causis. prima cā inest
oībus rebus ſm dispositionē vnā non tū oēs
eā recipiunt ſm eādem dispositionem: q̄re ꝛ
aliqui grām nec in minimo hn̄t q2 illā hr̄e cō
temnunt: ꝛ loquor de grā gratum faciente:
quidā grām hn̄t seruātes in charitate diuina
mādata. Alij aīo feruentiores q̄ꝫ primi ad ob
seruātiā consilioꝶ ascendūt:quare grā maior
esse pōt in vno q̄ꝫ in alio. vnde Aug⁹ ad dar/
danū ait. In quibus habitat deus non equali
ter habitat. Et idem ad bonifaciū grā mereṫ
augeri.qd̄ ſm Alexandrū in tertio intelligen
dū est de magnitudine ꝛ augmento ſm quāti
tatē virtualē. nō ſm quātitatem dimensiuā.
¶ Quare vicit btūs stephanus cū adiutorio
dei tria prelia in quoꝶ quolibet affuit sibi di/
uinū auxilium. ¶ Capitulum.ij.

SEcūdū priuilegiū btī stephani dr̄ victo/
rie. vicit equidē cū adiutorio diuino ma
los hoīes eū persequentesſ:mos nanq̄ꝫ maloꝶ
est bonis ꝛ virtuosis molestiā inferre. q2 ſm
phoꝶ sniam ꝯria simul stare non possunt:sed
mutuo se expellunt vt docet Aristo.x.metha
phisice ꝛ in predicamentis. Sicut calidū non
stat cū frigido:aut albū cū nigro siue tenebra
cū lumine.iō.xxiij.q.iiij.ca.qui ſm carnē. Hie
ro⁹ ait. Qui ſm carnē natus est ꝑsequebatur
spūalē:nunq̄ꝫ vo spūalis carnalē ꝑsequiṫ sed
ignoscit quasi rustico: surrexerunt ergo viri
magni ꝯ stephanū ꝓcurantes mortē eius:in/
teruenientе triplici prelio.
Primū fuit disputationis.
Scōm accusationis.
Tertiū cōminationis.
¶ Primū fuit preliū disputationis.ꝺ quo dr̄
surrexerūt aūt quidā de sinagoga que appella
batur libertinoꝶ a regione sic nominatoꝶ ſꝫ
Nicholaū de lira. ꝛ cirenensiū a cirene ciuita/
te. ꝛ alexandrinoꝝ ab alexandria metropoli
egypti ꝛ coꝶ qui erant a cilicia ꝛ asia: q̄ sūt re
giones ꝓpinque iudee. disputantes cū stepha
no in quo prelio datus est sibi spūs sctūs qui
sibi facundiā ministrauit. ſm xp̄i ꝓmissū qui
Luce.xxi.ca.dixit. Ego dabo vobis os ꝛ sapi/
entiam cui nō poterūt resistere aduersarij vr̄i
Ex hoc dr̄ de stephano. nō poterant resistere
sapientie ꝛ spiritui qui loquebaṫ. ¶ Scōm ꝑ/
lium fuit accusationis. videntes eni iudei ꝙ
disputando succubuerunt callide submiserūt
duos falsos testes:qui eū in iudicio accusarēt
dixerūtq̄ꝫ eum blasfemasse deū moysen taber
naculū ꝛ templū:que oīa potentissime confu/
tauit. Et dum loquereṫ affuit sibi diuinū auxi
liū qm̄ intuentes in eū oēs qui erant in consi/
lio viderunt faciem eius tanq̄ꝫ faciem angeli
quibus ipse declarauit magnificando deum.
legem moysen: ꝛ templū de deo dixit:ipsū fu/
isse locutuꝫ patribus qui est deus glorie. de
moyse.ꝙ amicus dei fuerit. de lege ꝙ fuerat a
deo data ꝺ templo ꝙ instructū fuerat ex diui
no precepto. ¶ Tertiū preliū fuit cōminatio/
nis.nā cū stephanus fuisset multa locutus q/
bus iudei ꝯdicere non valebant: audientes q̄
dicebanṫ: dissecabanṫ cordibus suis ꝛ stride/
bant dentibus in eum. Tunc videns īminere
sibi de proximo mortē:intendens in celum vi
dit gloriā dei ꝛ ait. Ecce video celos apertos
ꝛ iesū stantē a dextris virtutis dei. Hic dubi
tatur a quibusdā vtrum visio beati stephani
fuerit mētalis aut imaginaria vel corporalis
Aliqui dicūt Qꝫ fuit mēalis tm̄: ita ꝙ ex grā
speciali fuit concessū stephano videre non so
lum humanitatē xp̄i sed etiā deitatē. Sicut ꝛ
paulo de q̄ dic̄ Aug⁹ ad paulā de vidēdo deū
Qꝫ sibi fuit concessū videre diuinā essentiam
eo ꝙ erat doctor gentium ꝛ moysi qui fuit do
ctor iudeoꝶ. Et hoc videṫ dicere quedaꝫ glo.
suꝑ locū istū que talis ē. quidā electoꝶ adhuc
in hac vita detenti mūdato cordis oculo vide
re meruerunt gloriam dei: vt hic stephanus ꝛ
paulus ad tertiū celum raptusſ. Sed hoc dictū
non videtur sufficiens.quoniam vt doctores
dicunt visio diuine essentie non est cōcessa ali
cui in vita presenti: vtenti sensibus exteriori/
bus nisi hoī xp̄o. vnde ꝛ paulus non diciṫ deū
sic vidisse:nisi in raptu ab istis sensibus. ste/
phanus autem non videṫ tunc fuisse raptus
sed magis vtens sensibus: nam loquebaṫ iu/
deis audientibus. Alij opinantur. Qꝫ fuit vi/
sio imaginaria: ita ꝙ in eius imaginationem
fuerunt effigies diuinitus formate ad represē
tandum deum: ꝛ hoīem xp̄m. sicut legitur de
Isaia ca.vi. Qꝫ vidit dn̄m sedentem super so/
liū ꝛ mente cognouit significatum illius:ita ꝛ
stephanus habuit visionem imaginariam: ꝛ
agnouit significatum illius representationis

Et sic ꝗ̄rtum ad hoc fuit nō soluꝫ imaginaria visio sed etiā mentalis sicut visiones ꝓphetarum. Et nō est dubiū ꝙ potuit sic fieri: sed ex mō loquendi scripture videt̄ ꝙ fuerit corporalis q2 dr̄. intendens in celū vidit gloriam dei. Propter qđ aliqui dixerūt ꝙ visus stephani fuit a deo fortificatus in tantū ꝙ vidit iesum existentem in celo empirreo celos acucie visus penetrando: sed istud nō videt̄ posse stare: q2 sic visus fuisset extramittendo ab oculo: ⁊ nō intus suscipiendo ab obiecto quod improbat phus li. de sensu ⁊ sensato. Propter qđ vt refert Nichoꝰ de lira sup̱ hoc passu probabilius videt̄ dicendū ꝙ a corp̱e xp̄i existentis in celo fuit imutatus oculus stephani ad visionē humanitatis xp̄i. nā in ptāte eius est ꝙ corpus eius sic videat̄ a longe sicut de prope. Et forte idem est de quolibet alio corpore glorioso. q2 totaliter est subiectū aīe ꝓpter qđ videt̄ ꝙ ad nutū eius possit imutare visū indifferenter a longe ⁊ de prope. Sicut in ptāte eius est ꝙ immutet visū ⁊ videat̄ in propria vel in aliena effigie. deitatē xp̄o videre nō potuit isto mō: sed sicut in visione imaginaria format̄ in virtute imaginatiua aliqua effigies ad representandū deū vt dictū est. Ita exterius pōt diuinitus formari ad imutationē corporalis oculi sicut suo mō fit in apparitōe angeloꝝ qñ apparent in corporibus assumptis que corporaliter vident̄: ita aliqua effigies corporalis nō a deo assumpta: sed formata pōt ipsū representare oculo corporali. Et sic probabiliter absq3 vlla ꝯdictione potest dici. Q2 sic fuit in visiōe stephani. mentalit tñ cognouit ꝙ illa effigies non erat ipsa deitas nisi tm̄ represētatiue. Et huic mō dicendi concordat lr̄a cū dicit. Ecce video celos apertos. si igit̄ visio pretacta stephani fuit corporalis: tunc tria ibi fuerunt miracula. Primū q2 vidit celos apertos. qđ ꝺm Nicholaū de lira intelligendū est. non ꝙ celi fuerunt diuisi cū sint incorruptibiles: sed q2 sic clare vidit ac si nullū esset obstaculū inter mediuꝫ. Scđm miraculū fuit q2 vidit iesū in gloria patris: cū ꝺm naturā impossibile sit vt corpus glorificatū i sua gloria ab oculo corporali nō glorificato videri possit. Tertiū miraculū fuit q2 cū corpꝰ xp̄i sit i celo empirreo. vidēdo ipsū vidit vltra celū sidereū aereū ⁊ cristallinū Impossibile est autem ꝺm naturam ꝙ oculus corporalis in tanta distantia possit videre. Si insuper visio stephani fuit mentalis vt predictum est. tunc factum est vt eius mens esset a deo illuminata ad notitiā glorie dei ⁊ dñi iesu xp̄i filij sui. ꝙ nihil aliud posset vel vellet desiderare: nec morteꝫ quā oēs naturaliter timēt ⁊ fugiunt timeret sicut ⁊ facto ostēdit. Iudei autē cum audissent eum talia dicentem: continuerunt aures suas ꝺm glo. ne audirent blasfemantē. Sic eni falso extimabant ipsum blasfemare. Quare educentes eū extra ciuitatem lapidabant: ⁊ testes deposuerunt vestimenta sua vt celerius interficerēt: ad pedes adolescētis qui vocabat̄ saulus: postea xp̄o fuit paulus vas electionis. ipse aūt lapidatus: vulneratus cruore perfusus. non dicebat heu me dolentē nō heu me iuuenē: nō heu me q2 morior absq3 culpa: relinquo mūdū: parentes desero ⁊ amicos: morte violenta occisus: non hec vel similia loquebat̄. Sed aio hilari: facie ad celū directa. dn̄e inquit iesu accipe sp̄m meum: ⁊ ne statuas illis hoc pctm̄. quod cum dixisset obdormiuit in dño. vbi glo. pulchre dictuꝫ est obdormiuit ⁊ non mortuus est: q2 obtulit sacrificiū dilectionis: ⁊ obdormiuit in spe resurrectiōis

¶ Q2 beatus stephanus dr̄ primus martyr ⁊ qualiter multis miraculis coruscauit: qui iam plene beatificatus est in celis. Capitulum. iij.

Tertiū priuilegiū beati stephani dr̄ glr̄ie. adeptus nanq3 fuit ꝓpter eius merita copiosa triplicem gloriam.

Prima dr̄ specialis honorationis.

Scđa miraculoꝝ operationis.

Tertia plene beatificationis.

¶ Prima gloria dr̄ specialis honoratōis: Est enim in ecclesia dei inter martyres primꝰ: cuiꝰ festum imediate post natiuitatē dñi celebrat̄. Sed pleriq3 dubitare solent: quō stephanus primus martyr dicatur: cum ante ipsum etiā alij martyres predicentur. nam abel martyr: innocentes martyres: ioānes baptista martyr non ergo stephano prioritas martyrij debet̄. Ad quod respondemus ꝙ ideo primus martyr dicitur. quia ipse prius ceteris passus est: post noui testamenti consūmationem que facta fuit: quando omnino cessarunt legalia dū xp̄s dixit consūmatum est. etiam quia primus euolauit. nam alij lꝫ martyrium fuissent passi ante ipsum: nihilominus quia nondum erat aperta ianua non euolauerunt. Dicitur insup̱ primus martyr quia passus est propter fidei defensionem ⁊ confessionem. Innocentes ꝙp pe passi sunt pro xp̄o sed nondum illum confi

teri poterant. Joannes baptista passus est qr arguebat herodem. abel propter inuidiã fratris. stephanus autem quia xp̄m p̄dicabat filium dei regem regum ꝛ dominũ dominantium. Notandum tamen ꝙ beatus stephan⁹ passus fuit die qua eius inuentio celebratur. inuentum namqꝫ fuit tunc corpus eius anno dñi. cccc. xvij. honorij principis anno septimo mutauit tamen ecclesia festiuitates vt festum passionis eius cum ampliore deuotione celebraretur immediate post natiuitatem dñi qr passio eius dignior est q̃ inuentio. ¶ Secũda gloria beati stephani dicitur miraculorũ operationis. dicit enim Augustinus li. xxij. de ciuita. dei. beatum stephanum innumeris miraculis coruscasse ꝛ mortuo sex suis meritis suscitasse multosqꝫ curasse a varijs languoribus Et vt ibi refert: flores de altari sancti stephani assumpti cuiusdam mulieris cece oculis impositi sunt que continuo lumen recepit. quidã insuper nobilis marcialis nomine: cum infidelis esset ꝛ nequaq̃ conuerti vellet: cum plurimum egrotaret gener suus valde fidelis ad ecclesiam beati stephani venit. Et de ipsis floribus qui super altare erant accipiens ad caput soceri latenter posuit. Super quos cum ille dormisset protinus ante diluculum clamauit vt ad ep̄m mitteretur: cum autem ep̄s abesset sacerdos ad eum venit: ꝛ cum se credere diceret baptiçatus est. Qui q̃diu vixit hoc verbum semper in ore habuit. Xp̄e accipe spiritum meũ: cum tñ ignoraret: hec fuisse verba vltima sci stephani. ¶ Tertia gloria dr̄ plene beatificationis. hanc habet in regno celorum dñm clare videndo: tenendo: atqꝫ fruendo: ibi factus est in pace locus eius ibi possessionẽ hꝫ epulentam: ibi coronatur aureola: que datur doctoribus: virginibus: ꝛ martyribus de qua plenius in sermonibus de virginibus disseremus. O igitur felix iuuentus beati stephani: que morte ꝛ martyrio fuit in melius comutata. O preciosa ꝛ delicata tollerantia. O dulces lapides torrentis quibus tam grande premiũ eterne vite stephanus ipe promeruit. mortu⁹ fuit pro xp̄o ꝛ ecce in eternũ regnat cũ xp̄o q est benedictus in secula seculorum. Amen.

¶ Sermo quinquagesimus de innocentibus occisis ab herode ascalonita qui xp̄m puerulũ extinguere nitebatur.

Surge et accipe puerum ꝛ fuge in egyptũ. angeli ad ioseph loquentis verba sunt ista originaliter Matthei. i. ca. ꝛ in euangelio p̄ntis festiuitatis iniquitas male mentis herodis impij ꝛ crudelis xp̄m iesũ in cuna vagientem p̄sequi cepit. Nam volens illũ perimere alios paruulos occidi iussit credens in numero eoꝝ xp̄m ꝯcludere. Qua de re beatissimis illis innocentib⁹ ecclesia sctã honorẽ debitũ tribuit statuẽs hanc solẽnitatẽ ad coꝝ reuerentiã a fidelibus celebrandã. vt q̃t mens xp̄iana p̄cipe valeat quanta sit obligatio nr̄a ad filiũ virginis diligendũ qui in qualibet etate pro nobis pati non recusauit. in p̄nti sermõe decurrem⁹ ea que de illius peregrinatione in egyptum ꝛ pueroꝝ interfectione euangelica tradit historia. vbi tria mysteria se offerunt cõtẽplanda

Primũ dr̄ xp̄i peregrinatio.

Scd̄m herodis malignatio.

Tertiũ innocentiũ coronatio.

¶ Qualiter ioseph monente angelo fugit cũ iesu ꝛ virgine mr̄e in egyptũ. ¶ Capitulum. j.

Primũ mysteriũ cõtẽplandũ dr̄ xp̄i peregrinatio. Et hoc notat̃ in prima p̄te euãgelij. cũ dr̄. Angelus dñi apparuit in somnis Joseph dicens. Surge ꝛ accipe puerum ꝛc̄. Ad quoꝝ verboꝝ explanationẽ mitiorẽ tria sunt hoc loco dubia disceptanda.

Primũ vtrũ xp̄s habuit angelum ad sui custodiam deputatum.

Scd̄m cur angel⁹ apparuit ioseph in somnis

Tertiũ quare in sua fuga xp̄s egyptũ petijt.

¶ Ad primũ dixerunt aliqui ꝙ xp̄s habuit angelum ad sui custodiam. nam Luce. ij. scribit̃ ꝙ angelus annunciauit pastoribus xp̄i natiuitatem qui potuit esse angelus eius custos. Et Luce. xxij. c. dicit̃. Ecce apparuit ei angelus dñi confortans eum. vbi Bedda ait. In testimoniũ vtriusqꝫ nature angelus eum confortasse ꝛ angelus ei ministrasse describit̃. Insup xp̄s iesus s̃m humanam naturam ꝛ passibilitatis statum fuit paulominus ab angelis minoratus. vt docet mgr̄ sententiaꝝ in. i. di. xvi. Vnde q̃tum ad hoc videbatur angelico indigere presidio. Adhuc angelica custodia facit ad anime dignitatẽ. Vnde Hiero⁹ sup. xviij ca. Matthei. Magna inquit est dignitas aiarũ vt vna queqꝫ ab ortu natiuitatis sue in sui p̄fectũ ꝛ custodiam habeat angelũ specialiter

deputatum. Aia aũt xp̄i cũ sit nobilissima nõ
debet tanta dignitate priuari. Sed ꝯtrium te/
nent Doc. in. ij. sniaꝝ. di. xi. vbi dicit dñs Bo
nauen. q̄ xp̄s nõ indigebat angelo custodien
te: q2 aduersarius ñ poterat opprimere ꝑ vio
lẽtiã corpus diuinitati vnitũ: nec poterat se/
ducere ꝑ astutiã intellectũ plenarie a Vbo illu
stratũ: nec poterat allicere ꝑ blãditias affectũ
plenitudine grẽ confirmatũ. Ideo xp̄s nõ in/
digebat angelo bono: nec q̄ztum ad corporis
defensionẽ: nec q̄ztuȝ ad eruditionẽ rõnis: nec
q̄ztum ad incitationẽ affectionis. nõ compete
bat etiam ipsi xp̄o hr̄e angelũ custodem: q2 cu
stodia in custodiente respectu custoditi dicit
presidentiã quandã. Et q2 angeli xp̄o dño sub
erant: ideo nullũ officiũ presidentie ipsis ange
lis respectu xp̄i cõmitti debebat. Qnicqd aũt
de scripturis allegatũ est in ꝯtrium: de angelis
administrantibus ⁊ seruientibus ipsi xp̄o nõ
de presidentibus est intelligendũ: nũq̄z enim
sic minoratus est xp̄s ab angelis vt aliquis an
gelus auderet ei presidere: cũ ita bene sit ado/
randus xp̄s in cruce ⁊ in sua infirmitate sicut
cum apparebit in sua virtute. Cum Vo dice/
batur q̄ angelica custodia facit ad hois digni
tatem. Dicendũ q̄ custodiri ab angelis ita di
cit dignitatẽ in aia respectu aliaꝝ creaturarũ
que non cõmittunt̄ angelice custodie: vt tñ di
cat imperfectionẽ respectu angeloꝝ beatoruȝ
qui aliena custodia nunq̄z egent. Et q2 ais xp̄i
ab instanti sue conceptionis erat ꝑfecte beata
angelũ custodientẽ nõ debebat habere: sed hñ
ministrantẽ non vnũ tñ sed ẽt plures. ¶ Se/
cundũ dubiũ fuit. Cur angelus apparuit io/
seph in somnis. Ad qd̄ rñdet Criso⁹ i omelia
dicens. Ideo non apparuit manifeste sicut pa
storibus q2 valde fidelis erat: pastores indige
bant quasi rudes. virgo indiguit q̄si de maxi/
mis instruenda. Silr̄ çacharias indiguit añ
prolis conceptionẽ visione mirabili. At remi
gius aliã rõneȝ assignat moralẽ dicens. ꝑ h̄ q̄
angelus in somnis apparuisse dr̄: mystice de/
signat̄: q2 illi qui a curis terrenis ⁊ secularibus
negocijs requiescunt: ꝑfrui angelica visione
merent̄. Dixit ergo angelus sic apparens io/
seph. accipere puerũ ⁊ matrẽ eius. nõ dicit ac
cipe matrẽ ⁊ puerũ eius q2 vt dicit Criso⁹. nõ
ꝓpter matrẽ puer natus est sed ꝓpter puerũ
mater preparata. Et notanter dixit mr̄em ei⁹
nõ coniugẽ tuã: sicut anteq̄z xp̄m peperissȝ vt
ostenderet̄ matris xp̄i virginitas. vt ponit Il
larius sup Mattheũ. ¶ Tertiũ dubiũ fuit cur
in sua fuga xp̄us egyptũ petijt. Ad qd̄ rñdet
euangelista. vt impleret̄ inqt qd̄ scriptũ est ꝑ
ꝓphetã. Ex egypto vocaui filiũ meũ. insuper
Isaias. xix. ca. ita ꝓphetauit. ascendet dñs su
per nubẽ leuẽ ⁊ ingredieẗ egyptũ ⁊ mouebun
tur simulacra egypti a facie eius. Narrat ma
gister in historia scholastica. q̄ ea nocte xp̄s cũ
matre intrauit egyptũ qua precepto suo exiue
rant filij israel. Et sicut tunc non fuit domus
in qua nõ iaceret mortuus angelo percuciẽte
sic ip̄o ingrediente nõ fuit templũ in quo ido
lum non corruerit. de egypto Isidor⁹ in. xiiij.
ethimologiaꝝ libro. ita scribit. egyptus prius
area dicebat̄ deinde egyptus vocata ab egy/
pto danai fratre ibi regnante. hec ab oriente
sirie est ⁊ mari rubro coniuncta. Ab occasu li/
biam hȝ: a septẽtrione mare magnum. Regio
celi imbribus insueta ⁊ pluuiaꝝ ignara. nilus
solus circũfluens eam irrigat ⁊ inundatione
sua fecundat. vnde multã terrarũ partem fe/
num alit. Ceterorũ quoq̄z negocioꝝ adeo co/
piosa vt impleat mercibus suis etiã orbẽ ter/
rarũ. Iam ad pijssimã Iesu matrẽ redeundũ
est que egyptũ petere a ioseph monita fuit. re
tulit forte illi sponsus ioseph castissimus exci
tatus a somno. O virgo dignissima fugiam⁹
repente q2 ab angelo didici q̄ herodes tuũ q̄/
rit extinguere filiũ: quisnã explicet quãtus ti
mor virgineã mentẽ inuaserit. quãtusue do/
lor percusserit cor eius benignũ. puto nãq̄z q̄
mox filiũ in brachijs suscipiens lachrymanti
bus oculis cũ ioseph sene puella iter ad deser/
ta direxit. Contemplare nũc fidelis aia. quot
noctes duxerunt insomnes. quot vicibus sitis
estuabant ardore. quotiens ⁊ absq̄z cibo ꝑno/
ctarunt in heremo. Compatere aia mea crea
tori tuo ꝓ te peregrinãti. Compatere ioseph
qui tantũ laborat ꝓ viribus vt necessitatibus
mr̄is ac filij succurrat. ⁊ qñq̄z ꝓpter solitudi/
nem loci qd̄ querit inuenire nõ põt. Compa/
tere ⁊ virgini sacratissime que nunc terretur
nũc pauet nunc filiũ inter vbera stringit nũc
faciem eius lachrymis rigat nunc adorat nũc
eius assumptas deplorat penalitates.

¶ De dr̄a herodis ascalonite: ⁊ alioꝝ q̄ sic vo
cati sũt. Et q̄re nõ eodẽ anno q̄ natus est xp̄s
fuerũt innocẽtes occisi. Et de herodis seuitia
¶ Capitulum. ij.

SEcũdũ mysteriũ ꝯtẽplandũ in euãgelio
dr̄ herodis malignatio. ad qd̄ hñ expla/

nandū tria de herode consideramus.
Primo differentiā.
Scdo sufferentiā.
Tertio malitiā.
¶ Primo consideremus differentiā. vt enim collgimus ex historia scholastica. Tres fuerūt herodes. Primus ascolonita sub quo natus est xps. Scdus antipas qui decollauit Joanē & fuit filius herodis ascalonite. Tertius dict⁹ est agrippa qui iacobū occidit & petrū incarcerauit & iste fuit nepos antipatis. primus fuit innocentū interfector. ¶ Scdo consideremus sufferentiā. non enim eo ipo quo delusus fuit a magis pueros occidi mandauit. sed post aliquod tempus vt dicit Nichola⁹ de lira super Mattheū. cū vellet oēs pueros bethleem interficere ne xps sibi incognitus euaderet. ipedit⁹ est ab executione huius facti. eo qd a cesare augusto per epistolā fuit citatus. filiorū accusationibus responsur⁹. eundo āt romā & manēdo in curia & redeundo ad iudeā. apposuit annum & plus & ideo fere post duos annos ad regnum suū reuersus & in regno confirmatus. qr sniam pro se contra filios habuit. tunc perfecit necem puerorū prius in mente conceptā. ¶ Tertio consideremus herodis malitiā. tanto nanqz furore succensus fuit neqz herodes qd vt perderet xpm omnes pueros qui erāt in bethleem & in oibus finibus eius occidi mandauerit ab imatu & infra. id est ab infantibus duorum annorum. vsqz ad pueros quinqz annorum. Cui assertioni fidem facere videntur quedā ossa innocentū adeo grādia qd puerorū duos annos hūtium esse nō possunt. nisi dixerimus corpa tūc maioris quātitatis fuisse. vel ab imatu & infra. i. ab infātibus duorū ānorū vsqz ad pueros vnius noctis. vt eni ait Aug⁹ in sermōe. Timebat herodet ne puer cui astra famulabātur spem suā infra etatē vel supra paulo transformaret. tūc adimpletū est quod dictum est per Jeremiā prophetā. vox in rama audita est ploratus & vlulatus multus rachel plorās filios suos. vbi Hieronymus ait qd āt dicitur in rama nō putemus nomen loci esse qd est iuxta gabba. Sed rama excelsū interpretaf. vt sit sensus. vox in excelso audita ē longe lateqz dispersa. vnde Criso⁹ super hoc loco ait. ploratus fletum paruulorū ōndit. vlulatus aūt matrū significat lamentū. Et qr in euangelio dicitur rachel plorans filios suos. fm Nicholaū de lira methaphorice ē intelligendum quasi rachel sit mater bethleem rōne sue sepulture: qr ibi sepulta est vt habef Genesis. xxxv. ca. Hinc Hiero⁹ super Mattheū ait. Querif quomodo rachel filios alteri⁹ tribus. s. filios bethleez quasi suos ploret. Rńdemus breuiter qr sepulta fuit iuxta bethleez in effrata & materni corpusculi hospitiū nomen matris accepit siue qm iuda & beniamin qui d rachele natus est due tribus iuncte erant. Et herodes preceperat non solū in bethleez interfici pueros sed in oibus finibus eius. vnde p occisionē bethleem: intelligimus multos etiā de beniamin fuisse occisos. o quale edictū irrationabile & crudele. o qz lugubris & flebilis executio. o qz iniusta & iniqua occisio. Rapiebātur paruuli quidā a pectoribus matrū: quidā in cuna iacentes: quidā blande parentibus alludentes: quidā vrbane in domibus perambulātes: & sine vlla pietate: vel pijciebanf ad muros: vel feriebanf gladio: vel strictis in gutture manib⁹ suffocabanf: vidisses tūc in terra iacere cadauera paruulorū: vidisses & terrā paruulorū sanguine madefactā: vidisses matres in qualibet domo sparsis crinibus tam horrēdum flagitiū: singultibus lachrymis: & vlulatibus acclamantes.

¶ Qr innocentes patiendo pro xpo meruerūt decorari corona martyrij. ¶ Capitulum. iij.

Tertiū mysteriū ɔtemplandū df innocentū coronatio. ipsos vtiqz hac die honorat ecclesia: qm in celis coronā hūt martyrij. Sed circa hoc triplex reperif dicendi modus ¶ Primus est eorū qui tenent paruulos istos occisos nihil meruisse: eo qd in eis nondū erat expeditus rōnis vsus nec voluntarie pro xpo patiebanf. Cōtra quos est auctoritas vniuersalis ecclesie: que illos martyres noiat & appellat. vñ dicit in orone. De⁹ cuius hodierna die preconiū innocentes martyres: nō loquendo sed moriendo: ɔfessi sunt. Et Aug⁹ in sermōe hodierne festiuitatis ita pulchre loqf. Hodie fres charissimi natalem illorū infantū colim⁹ quos ab herode crudelissimo rege interfectos esse euangelij textus eloquif. Et ideo cū sūma exultatione: gaudet terra nr̃a celestiū militum & tantarū parens fecunda virtutū. Ecce pphanus hostis nunqz beatis paruulis tantū prodesse potuisset obsequio quantū profuit odio nā sicut sacra pn̄tis dici festa manifestāt: quā tū ɔ beatos paruulos iniquitas abūdauit tā tū in eis gr̃a diuine bñdictionis effulsit. Btā

es o bethleē terra iuda que herodis regis ima
nitatē in puerorum extinctionē perpessa es:q̄
sub vno tempore candidatā plebem imbecil
lis infantie deo offerre meruisti: digne tñ illo-
rum natalem colimus quos beatius eterne vi
te mundus edidit q̄ꝫ quos mundo maternoꝝ
viscerū partus effudit. hec Aug⁹. qui merita
innocentū elegantissime perorauit. ¶ Scd̄us
modus dicendi est alioꝝ qui tenuerunt. ꝙ in
innocentibus miraculose accelerat⁹ fuit vsus
liberi arbitrij: ita ꝙ voluntarie passi sunt. Sꝫ
cum hoc nō inueniat̃ in scripturis expressum
neqꝫ a doctoribus affirmatū: non est a vobis
ita leuiter acceptandū. q̄ꝛ vt Hiero⁹ refert in
ep̄la ad paulinum. Quod de scripturis sanctꝭ
auctoritatē non habet eadem facilitate contē-
nitur qua probat̃. Et propterea est tertius mo
dus dicendi fm̄ Tho. ſa ſe. q. cxxiiij. Qꝛ mar-
tyrij gloriā quam in alijs ꝓpria voluntas me
retur illi paruuli occisi per dei grām sunt asse-
cuti. nam effusio sanguinis propter xp̄m vicē
gerit baptismi. vnde sicut pueris baptiçatis
ꝑ grām baptismalē meritū xp̄i operat̃ ad glo-
riam obtinendā. Ita in occisis propter xp̄m:
meritū xp̄i operat̃ ad palmā martyrij obtinē
dam. Et hoc est quod Aug⁹ dicit in quodā ser
mone: quasi alloquens innocentes. Ille inquit
de vestra corona dubitabit in passione ꝓ xp̄o
qui etiam paruulis baptismū prodesse nō exti
mat: non habebatis etatē qua in xp̄m passurū
crederetis: sed habebatis carnē in qua ꝓ xp̄o
passuro passionem sustineretis. hec ille. Cum
itaqꝫ viderimus hos paruulos felicissimos ce
licolas esse factos: q̄ꝛ propter xp̄m passi sunt.
eos ita veneremur vt etiā pro dn̄o iesu xp̄o si
mul cum eis pati non timeamus. Qui pro se
laborantes exaltat in fine ꝛ beatos facit in re
gno glorioso celoꝝ: in quo viuit ꝛ regnat per
infinita secula seculorum. Amen.

¶ Sermo quinquagesimusprimus de beato
georgio martyre qui fortis fuit in bello tem-
porali ferali ꝛ passionali.

Fortis fuit in bello
Scribunt̃ hec verba originalit̃
Ecclesiastici. xlvi. ca. Gaudet in
celis beatissimus georgius q̄m
legitime certauit in terris. Corona quippe vi
ctoribus datur vt inquit Aug⁹ in omelia. ꝛ bẜ
paulus expressit. i. ad Thimo. ij. ca. Non coro-
nabit̃ inquit nisi qui legitime certauit. quā-ta

Xp̄o fuerit georgij probitas ꝛ animi fortitudo
declarat Ambrosius in prefatōe vbi ait. Ge-
orgius fidelissimus miles xp̄i dum xp̄ianitatꝭ
professio silentio tegeretur: solus inter christi-
colas dei filium est confessus: cui ꝛ tantā fidei
constantiam gratia diuina concessit: vt tyran
nice potestatis precepta contemneret ꝛ innu-
merabiliū non formidaret tormenta penarū.
hec ille. verūtñ vt virtutum eius ꝛ sanctitatis
excellentiam diffusius explicemus in presenti
sermone curabimus aperire. in quibus bellis
inclitis hic preliator fortis inuentus est ꝛ vi-
ctoriosus. nam lꝫ verba proposita de iosue di
cantur ad litterā: tñ appropriate cōuenire pos
sunt sctō georgio xp̄i militi inuictissimo. Qui
fortis fuit in triplici bello.
Primo in bello temporali.
Scd̄o in bello ferali.
Tertio in bello passionali.

¶ Qualiter beatus georgius miles fuit stren
nuus. Et an sit licitum militare: atqꝫ de duo-
decim conditionibus quas habere debent hi:
qui volunt laudabiliter militiam exercere.
¶ Capitulum. j.

Primo beatus georgius fuit fortis in bel
lo tp̄ali. deseruiuit quippe laudabiliter
exercitio militari. vñ interrogatus a datiano
p̄side: vñ esset aut quo noie vocaret̃. R̄ndit ge
orgius vocor ex nobili capadocū prosapia. pa
lestinā xp̄o fauente deuici: sed oia deserui: vt
seruire possum liberius deo celi. Sed i hac p̄te
quereret aliq̄s: vtrū pctm̄ sit militare. Ad qd̄
r̄ndet Aug⁹ li. de verbis dn̄i. Et ponit̃. xxiij. q.
i. ca militare. Militare inquit nō est pctm̄: sed
ꝓpter predā militare pctm̄ est. Et idē ad Bo-
nifaciū. ꝛ no. xxiij. q. i. ca. noli. Noli extimare
neminē deo placere posse: q armis bellicis mi
nistrat. In his erat sctūs dauid cui dn̄s tam
grande perhibuit testimoniū. In his etiā plu
rimi illi⁹ tp̄is iusti. In his erat ille centurio q
dn̄o dixit. Non sū dignus vt intres sub tectū
meū. Et idē ꝯ manicheos. ꝛ habet̃. xxiij. q. i. ca.
quid culpat̃. xp̄s tributa cesari monet reddi q̄ꝛ
propter bella necessaria militi stipendiū prebe
tur. Et de hoc ita scribit̃. xxiij. q. i. ca. paratus i
fi. Nā si xp̄iana disciplina oia bella culparet:
hoc potius consiliū salutis petentibus in euā
gelio diceret̃: vt abijcerent arma seqꝫ oino mi
litie subtraherent. dictū ē āt eis. neminē cōcus
seritis. Estote contēti stipendijs vestris. Qui

bus ꝓpriū ſtipendiū ſufficere precepit debere
militare vtiqꝫ non prohibuit. glo. ſup illo ver
bo concuſſeritis. Concutere eſt aliquid petere
vltra debitū rōne officij alicuius. Notandū
tñ ꝙ volēs debite ⁊ laudabiliter exercere: duo
decim debet conditiones habere.
Prima dr̄ laicalis ſtatus.
Scđa virilis ſexus.
Tertia diſpoſitum corpus.
Quarta affectus iuſtus.
Quinta animus magnus.
Sexta preuium exercitium.
Septima victus ſobrius.
Octaua promptum obſequium.
Nona fidelitas firma.
Decima prudentia circūſpecta.
Vndecima miſericordia benigna.
Duodecima ſuperna confidentia.
¶ Prima conditio dr̄ laicalis ſtatus. nam cle
ricis ⁊ alijs ad cultū diuinū deputatis inter
dicit̄ vſus ⁊ officiū artis militaris. Sicut pꝫ
xxiij. q. viij. ca. i. vbi dr̄. Cū petrus qui primꝰ
apl'orū mālem gladiū vellet exercere vt magi/
ſtrū a iudeorū iniuria defenderet: audiuit. con
uerte gladiū tuū in vaginā. Idē confirmatur
eadē cā ⁊ qōne. ca. cū a iudeis. ca. nō pila. ca. cle
rici. ca. quicunqꝫ. Et di. l. ca. clericum. dr̄. Non
conuenit militibꝰ eccleſie militare ſeculo. Rō
eſt ſm Tho. ſa ſe. q. xl. q2 i militari arte multa
eſt inquietudo ꝯria clericali officio: ita ꝙ non
ſunt compatibilia. ꝓpterea dixit apl'us. ij. ad
thimo. ij. ca. Nemo militans deo implicet ſe
negocijs ſecularibus vt ei placeat cui ſe ꝓba
uit. Ad dictū ponit̄. lxxx. di. ca. cōſequens. Et
xvi. q. i. ca. ſunt nōnulli. Et. xxi. q. iij. ca. placuit
Et. xxiij. q. viij. ca. reprehēſibile. ⁊ extra ne cle.
vl' mo. ca. multa. ⁊ ca. ſed nec. Notandū tñ ſm
Tho. ⁊ Alexandrū de ales in. iij. voluīe ſūme.
q2 lꝫ clerici nō poſſint nec debeāt pugnare ma
nu: pñt tñ in caſu pugnare nutu: iuſſu: vel au/
xilio. ſicut ꝓbat̄. xxiij. q. viij. ca. igit̄. ⁊ ca. ſcire
nos oportet. ⁊ ca. oi timore. in ca. hortatu dr̄.
Hortatu ⁊ precibꝰ adriani romani vrbis epi
Exhortatus carolus rex bellū ꝯ longobardos
ſuſcepit. Et in ca. vt pridē habetur. ꝙ beatus
gregorius ciuibus tuſcie mandauit. vt contra
longobardos arma pararent ⁊ militibus ſti/
pendia decreuit. Nec ſolum pugnare: ſed etiā
arma deferre interdictū eſt clericis. vt patet d
vita ⁊ hone. cle. ca. clerici. vbi dr̄. Clerici arma
portantes excōmunicentur. glo. tamen ibi di/
cit. Q2 ſi tranſitum faciunt per loca periculoſa
tunc poſſunt portare arma: ad terrorem latro/
nū: lꝫ percutere nō debeant niſi vim vi repel/
lendo cum moderamine inculpate tutele.
¶ Secunda conditio eius qui militiaꝫ habet
debite exercere dicit̄ virilis ſexus. qui eñi vult
militare vir eſſe debet: non mulier. eo ꝙ muli
eribus conditio non eſt apta bellicis artibus.
ſunt nanqꝫ mulieres pauide: timide: molles ⁊
delicate: nec ſufficiunt ferre labores qui requi
runtur in preliantibus. Verūtamen quādoqꝫ
inuente ſunt alique mulieres bellicoſe ⁊ ſtren
nue ſatis. Iudith quidem vidua vt ſcriptura
ſctā tradit. truncauit caput holofernis. Pan
thaſilea amico regina in auxilium troyanorū
venit. multaqꝫ in bello cum ſuis puellis egit
ſtrennue ac viriliter dimicando. De thamiri
maſſagetarum regina ſcribunt iuſtinus ⁊ oro
ſius. ꝙ non muliebriter quando cirus bellum
ſibi intulit: aduentu hoſtium territa eſt. nam
cum prohibere ipſos tranſito araxis fluminiſ
poſſet tranſire permiſit: ſperans ſibi faciliorē
victoriam inter terminos ſui regni: ⁊ hoſtibꝰ
fugam difficiliorem obiectu fluminis. Et cuꝫ
cirus flumē pertranſiſſet firmaſſetqꝫ aliquan/
tiſp caſtra: ſimulato metu. quaſi fugiēs inſtru
cta caſtra vino epuliſqꝫ deſeruit. Quod cum
regine denunciatum foret. adoleſcentulum fi
lium ad ſequendum eum cum tertia parte co/
piarum miſit. Adoleſcens autem rei militariſ
ignarus cum veniſſet ad caſtra tanqꝫ ad epu/
las: nō ad prelia omiſſis hoſtibus prorupit ad
crapulas. cirus autem per exploratores edo/
ctus nocte reuertitur cunctoſqꝫ cum regine
filio interfecit. At virago thamiris: perdito
vnico filio ⁊ militantium magna parte. non
lachrymis ſed hoſtiū ſanguine cogitat iniu/
rias vindicare. ſimulata igitur diffidentia ꝓ/
pter vulnus recenter acceptuꝫ. cirum ſemper
refugiebat quouſqꝫ hoſtem in inſidias traxit
vbi diſpoſitis in inſidijs inter montes ducen
ta milia perſarū cum rege deleuit. adeo ꝙ nec
tante cladis nuncius ſuperfuerit. ciriqꝫ caput
amputatū in vtre humano ſanguine pleno re
poni iuſſit: dicens. ſatia te ſanguine humano
quē triginta ānis ſitiſti. ſanguinē ſitiſti: ſāgui
nē bibe. Narrat inſup Valeriꝰ maximꝰ. li. ix.
rubrica de ira dicens. Q2 ſemiramis aſſiriorū
regia cū ei circa cultū capitis ſui occupate: nū
ciatū eſſet babiloniā defeciſſe altera pte crini/
um adhuc ſoluta protinus ad eā expugnandā

cucurrit:nec prius decorẽ capilloꝝ in ordinez
q̄ȝ tantã vrbẽ in ptãtem redegit:quo circa sta
tuta est i babilo.nec posita illo habitu quo ad
vltionẽ exigendã celeritate precepti tetendit.
Sed cuȝ ista rara in mulieribus sint reperta
respectu tot belloꝝ: que gesta sunt in mundo
non sunt trahenda in consequentiã. ¶ Tertia
conditio illius qui militiã virtuose hȝ exerce-
re dr̃ dispositũ corpus. Non eni licet militiaȝ
assumere his quibus corpora sunt delicata:q̄
vt inquit Hiero⁹ ad demetriadem virginem
Statim corpa delicata frangunt̃. oportet er-
go milites esse robustos: vt ferre possint famẽ
sitim:frigus:calores:⁊ similia. Ideo Vegeti⁹
li.i.de re militari ait. Nũq̄ȝ credo potuisse du
bitari aptiorẽ armis rusticã plebem que in la
bore nutrit̃:solis ardorem patiens: vmbre ne-
gligens: balneorũ nescia: deliciarum ignara:
simplici aio:paruo contenta: duratis ad oẽm
malorum tollerantiam membris: cui gestare
ferrum: ducere fossam:onus ferre:consuetudo
de rure est. Et Seneca ad lucillum ait. Nullũ
laborem recusant manus que ad arma ab ara
tro transferuntur.quisnam explicet quot labo
ribus quatiuntur. Persepe hi qui ad bella se
conferunt:si quis homo scire velit legat cesa-
ris:pompei:scipionis:lucilli: marci antonij:⁊
alioruȝ gesta:imo interrogent eos qui nostris
temporibus sub his qui in rebus bellicis florẽ
tissimi fuere militauerunt.dicant ipsi quot no
ctes duxerunt insomnes:quot diebus non gu
stauerunt panem:quotiens exigente necessita-
te asperrima frigora:caloresq̄ȝ intensos pertu
lerunt. Recitat frontinus de re militari scipi-
onem emilianũ in itinere cum amicis ambu-
lantem accepto pane vesci solitum. ¶ Quar-
ta conditio dr̃ affectus iustus.militandũ qui-
dem est ꝓ iusticia.s.pro patria vel vtilitate rei
publice.nã vt ait Tullius li.i.de officijs. Bel
lum ita suscipiat̃ vt nihil aliud nisi pax queri
videat̃:non debet miles finem suũ constitue-
re lucrũ temporale:aut propriũ cõmoduȝ: sed
cõmune bonũ. Propterea Valerius li.iiij.ru
brica de abstinentia cõmendat:curiũ qui con-
sul factus cõtra samnites ab ipsis auro deuin
ci tentatus est.nam dũ scamno sederet ligneo
legatis samnitũ vt erat se spectandũ prebuit:
qui paupertatẽ eius mirati magnum pondus
auri publice missũ benignis vbis hortati sũt
recipere.risit ille ⁊ ait. caꝝ vobis ⁊ mihi sup-
uacuũ.metallũ in patriã reportare: nõ eni hec
aurũ mihi preciosũ existimo sed aurũ hñtibus
imperare. ¶ Quinta conditio dr̃ animus ma
gnus.vt eni inquit Salustius in catillinario.
Semper in bello his maximũ est periculũ qui
maxime timent audacia ꝓ muro habet̃.ex hoc
Seneca li.iij. de q̄onibus nãlibus ait. Null⁹
pnitiosior hostis est:q̄ȝ quẽ audacẽ angustie fa
ciunt. Et Vegeti⁹ li.i.de re militari ait. Hoc ẽ
in quo totius rei publice salus consistit: vt ti-
rones non tm̃ corporalibus: sed etiã animis
prestantissimi eligant̃. Et quidẽ cauẽdũ est ne
dubitantem formidanteq̄ȝ exercitũ ad pugnã
publicam aliq̄ñ perducas. Et ibidẽ Vegetius
sequit̃. Ipsa die qua certaturi sunt milites q̄d
sentiãt diligenter explora.nam fiducia vel for
mido ex vultu:verbis:incessu:moribus cernit̃
⁊ noueris te oportere differre si exercitati bel-
latores metuunt dimicare. ¶ Sexta conditio
est preuiũ exercitiũ.ſm eni q̄ ait Cassiodorus
li.i.epistolaꝝ. Ars bellandi si non preludit̃:cũ
fuerit necessaria non habet̃. Ex hoc Vegeti⁹
refert. In omni prelio: nõ tã multitudo ⁊ vir
tus:q̄ȝ ars ⁊ exercitiũ solet prestare victoriam
hoc vtiq̄ȝ declarant nobis exempla. Scribit
Frontinus li.iiij.de re militari. Q̄ domiti⁹ cor
bulo duabus legionibus ⁊ paucissimis auxi-
lijs disciplina correptis panthos substrauit.
Alexander macedo quadraginta milibus ho-
minũ iam ante a philippo patre discipline as
suefactis:orbem terraꝝ agressus innumeras
hostiũ copias supauit. Cirus bello aduersus
persas.xiiij.milibus armatorũ innumerabilẽ
exercitũ fudit. Luculus aduersus mitridatem
⁊ tigrauem cũ quindecim milibus armatorũ
hostiũ innumerabilem multitudinẽ inhabilẽ
debellauit. Epaminundas dux thebanorum
quattuor milibus hominũ ex quibus quadrin
genti tm̃ equites erant lacedemonioꝝ exerci-
tũ vigintiquattuor miliũ peditũ:equitũ miliũ
sexcentoꝝ vicit. Hinc est q̄ Vegeti⁹ ait. Nul
la alia re videmus populũ romanũ orbẽ sube
gisse terraruȝ nisi armoꝝ exercitio disciplina
castroꝝ vsuq̄ȝ militie. ¶ Septima cõditio dr̃
victus sobrius.debent milites esse sobrij ⁊ tẽ-
perati:neq̄ȝ licet eis incõtinenter ⁊ lasciue vi-
uere.propterea Valerius maximus.li.ij.de di
sciplina militari cõmendat Quintũ cecilium
metellũ qui aduersus iugurtã a romanis mis
sus.oĩa que vires possent effeminare bellãtiũ
de exercitu remouit. Et Frontin⁹ li.i.de re mi
litari scipionis continentiã magnificat dicẽs

Scipio african⁹ in hiſpania cū inter captiuaſ
eximie forme virgo nobilis ad eum eſſet per/
ducta: que oīm oculos in ſe conuertebat ſūma
cuſtodia habita ſpōſo reddidit. Inſuperqꝫ: au
rum quod parentes eius redempturi: captiuā
ſcipioni attulerant eidem ſponſo pro nuptia/
li munere dedit. Qua multiplici grā vniuerſa
gens victa imperio populi romani acceſſit.
¶ Octaua conditio dr̄ promptū obſequium
nihil vtiqꝫ militibus eſt ita neceſſarium: ſicut
prompta obedientia: qm̄ vbi non eſt obedien
tia: non eſt ordo. Et vbi non eſt ordo: ibi con/
fuſio. Ideo Aug⁹ li. v. de ciui. dei. narrat illud
qđ ponit Valeriuſ. qualiter mallius torquat⁹
conſul miſſus ꝯ tuſculanos precepto edixit. ne
quis extra ordinez pugnaret in hoſtem: qui cū
oraturus rei grā in pretorio eſſet: filius eius ī
caſtris remanens: a tuſculanoꝝ duce iniurijs
fuit prouocatus ad iram a quo tandē audiuit
Tu ipſe cōgredere mecū: vt mō iam hic euen
tu cernatur: quantū latinus eques preſtet ro/
mano: qui verbis ꝓuocatus atqꝫ imperij pa/
tris oblit⁹ ad bellū ingredit̄ ⁊ hoſtē interfecit
ſpolijſqꝫ detractis ad patrē acceſſit dicens. vt
me pater oēs tuo ſanguīe natū referant: hec
ſpolia capta ex hoſte ceſo porto: quod vt pr̄ co
gnouit conſilio conuocato eū morti tradidit.
ſic inquiens. Qn̄ neqꝫ imperiū ꝯſulare: neqꝫ
maieſtatē paternā veritus aduerſus edictum
nr̄m extra ordinē pugnaſti: quantū in te fuit
diſciplinā militarē qua ſtetit vſqꝫ ad hāc diē
res romana ſoluiſti: meqꝫ in eā neceſſitatē ad
duxiſti: vt aut reipublice mihi: aut mei meoꝝ
qꝫ obliuiſcendū ſit: nos potius noſtro delicto
plectemur: qꝫ reſpublica tanto ſuo dāno nr̄a
peccata luat. mādauit igit̄ lictori vt ipſū mor/
ti traderet: qꝛ tutius erat ipſum interficere: qꝫ
rempublicā militari diſciplina carere. ¶ No
na conditio dr̄ fidelitas firma. debent militeſ
eſſe fideles etiam inimicis: dū eis quicqꝫ pro/
mittitur. Vnde Aug⁹. xxiij. q. i. ca. noli ait. fi/
des qn̄ promittitur etiā hoſti ſeruāda eſt. Et
de hoc ſatis cōmendant̄ antiqui romani: qui
etiaꝫ ſuis inimicis fideliſſimi erant. Vnde va
lerius. li. vi. rubrica de iuſticia. dicit camillo fa
liſtoſ obſidenti. ludi magiſter liberos faliſtoꝝ
tanqꝫ ambulandi cā extra murū eductos: tra/
didit dicens. repetendis obſidibus neceſſario
ciuitatē imperata facturā. camillus non ſolū
ſpreuit perfidiam ſed etiam reſtrictis poſt ter
ga manibus: magiſtrum virgis agendum: ad
parentes tradidit: ſic adeptus beneficij victo
riam: quā fraude non concupierat. nam faliſti
ob hanc iuſticiā ſe ei ſponte dederunt. multa
etiā valerius refert de fidelitate romanoꝝ ac
de fide publica. ¶ Decima conditio dr̄ prudē
tia circūſpecta. debent milites magis pruden
tie qꝫ viribus corporis inherere: qꝛ ingenium
ſuperat vires. Et maxīe prouidentia illis vtē
dū eſt. qꝛ vt dicit Valerius de diſciplina mili
tari. Nihil tā turpe inducit̄ in milite qꝫ dice/
re: non putabā. eo ꝙ cū oīs error emendationē
recipiat. error qui in bello committit̄ emenda
tionem non recipit ſed errorē martis ſtatim
ſequitur penitentia. ¶ Vndecima cōditio dr̄
miſericordia benigna. decet quippe milites eſ
ſe clementes atqꝫ benignos qm̄ crudelitas vi
tiū eſt ſatis ꝯrium humane conditioni. Ideo
Aug⁹ li. i. de ci. dei. dicit de romanis. ꝙ ama/
bant ſibi in laudibus dici. parcere ſubiectis ⁊
debellare ſuperbos. Et li. v. laudat clementiā
marci marcelli. Egregi⁹ inquit romani nois
marcus marcellus. qui ſiracuſas vrbem orna
tiſſimā cepit. fertur eam prius fleuiſſe ruiturā
⁊ ante eius ſanguinē ſuas illi lachrymas effu/
diſſe. geſſit ⁊ curā pudicitie etiā in hoſte ſeruā
de. nam priuſqꝫ oppdiū victor iuſſiſſet inuadi
conſtituit edicto. ne quis corpus liberum vio
laret. Quod exemplū ponit̄ a valerio li. v. ru/
brica de humanitate ⁊ clementia. ¶ Duodeci
ma conditio dr̄ ſuperna confidentia in deo
nanqꝫ fiducia militū eſt collocanda. qꝛ vt dixit
iudas machabeuſ. ij. Machabeoꝝ. iij. ca. Nō
in multitudine exercitus victoria belli. ſed de
celo fortitudo eſt. Cū his itaqꝫ conditionibuſ
vt valerius refert diſciplina militaris eſt pre
cipuū decus ⁊ ſtabilimentū imperij ⁊ tenaciſ/
ſimū vinculū ⁊ pacis tutela firmiſſima. Et de
hac ait Ambroſi⁹ li. i. đ offici. illud qđ no. xxiij
q. iij. ca. fortitudo. Fortitudo q̄ bello pr̄iā tuet̄
a barbaris vel domi defendit infirmos vel a
latronibus ſocios plena iuſticia eſt. Igit̄ btiſ/
ſimus gregorius militie tpali laudabiliter de/
ſeruiuit quouſqꝫ ad ſpūalem militiam longe
meliorem ſe tranſtulit.

¶ Qualiter draco eſt aīal terribile ⁊ quō btūs
gregorius occiſo dracone conuertit populum
ad fidem xpi. ¶ Capitulum. ij.

Secundo btūs gregorius fuit fort; in bel
lo ferali. dū. ſ. feram peſſimā draconē in/
gentem virtuoſiſſime ſuperauit. tamē vt parſ
iſta clarior ſit tria conſideremus.

Primū est draconis conditio.
Scdm draconis offensio.
Tertiū draconis occisio.

¶ Primū qd considerare debemus est draco nis conditio. Inquit eni Isidorus li.xij.ethi. draco maior est cunctis serpentibus: siue oib⁹ aiantibus que sunt sup terrā qui sepe a speluꝰ cis abstractus fert in aerem cōcitatqȝ ꝓpter eū aer. Est āt cristatus ore paruo ꝛ artis fistu lis vim āt non in dentibus sed in cauda habȝ gignit āt in ethiopia ꝛ in india.i ipso incēdio iugis estus. Et vt refert Plini⁹ li.viij.de nāli historia.ca.xiij.draco.xx.cubitoꝝ.magnitudie nascit apud ethiopes. Et ca.xij.asserit. Qȝ int elephantes ꝛ dracones perpetua est dimicatō Nā draco cauda constringit elephantē ꝛ cade re eū facit sed non impune:qꝛ dū interficit ele phantē interficit casu ei⁹. Sup illū autē locū Jeremie.xiiij.ca.attraxerunt ventū sicut dracones. Hiero⁹ ait.draco est aial valde sitibun dum in tantū qȝ vix pōt in aqua satiari. Et iō apperit os vento vt sic extinguat ardorē sitis vnde cū videt nauim in mari ꝛ maxim⁹ est vē tus ꝯ velū: vt ibi hauriat ventum frigidū vo lat ad velū.ꝛ qn̄qȝ propter magnitudinem cor poris ꝛ ꝓpter fortē eius impetū subuertit na uem.ꝛ naute qn̄ vident appropinquare draco nem:qd ꝑcipiūt ex tumore aque: statim depo nunt velū ꝛ sic euadunt. Idem dicit Solinus addens qȝ ethiopes vtunt sanguine draconis ꝯ feruorem estus: vescunt etiā carnibus eius ꝯ diuersos morbos. Sciunt eni separare vene num a carnibus eius.nam solū habet venenū in lingua ꝛ in felle. Et ideo amputant ei linguā ꝛ fel:que receptiua sunt veneni.ꝛ sic abstracto veneno vtunt corpore reliquo tā in medicina qȝ in cibo.ꝛ hoc videt tangere Dauid cū dicit Dedisti eū escā populis ethiopū. Addit Pli nius qȝ vi veneni semp erigit eius lingua. ꝛ qn̄qȝ ex calore veneni inflāmat aerē ita qȝ vi det spirare ex se ignē. Aliqn̄ etiā emittit: dum sibilat flatū cōtagiosū. Et inde corrumpit aer ꝛ inficit ꝛ morbus pestilens inde generat. in mari qn̄qȝ habitat:qn̄qȝ in fluminibus natat in speluncis ꝛ antris latitat:raro dormit.imo semp vigilat:aues ꝛ bestias deuorat.acutissi mū habet visū vn̄ a remotis videt predā suā. Et lȝ vera sint ista oia.tn̄ quo ad magnitudiēȝ nescio an draco reliquos serpentes super. Nā Plinius pretacto li.viij.ca.xiiij.inquit. Me gastenes scribit in india serpētes i tantā ma gnitudinē adolescere vt solidos hauriant cer uos thaurosqȝ. Aulusgeli⁹ insup li.vi. noctiū acticaꝝ ait. Tubero in historijs scriptū relīqt bello primo punico. Attiliū regulū considē in africa castris apud bragudam flumen positis preliū grande atqȝ acre fecisse aduersus vnū serpentē in illis locis stabulantē:inusitate im manitatis:cūqȝ magna totius exercitus cōsli ctione balistis atqȝ catapulis:diu oppugnatū eiusqȝ interfecti longū coriū:pedes centū ꝛ vi ginti romā misisse: sed quicquid sit negari nō pōt magnitudo ꝛ imanitas draconū sicut pȝ nō solū relatu sapientū: verū ēt experientia reꝝ gestaꝝ. ¶ Scdm qd ꝯsiderare debem⁹ est dra conis offensio. inuenit quidē georgius draco nem quendā populos grauissime offendentē. nam dū peruenisset ad prouinciā libie:ad ciui tatē que sileita dicebatur se conferebat. Et vt scribit Isidorus.xiiij.ethimo.li. Libia cirenen sis in partes africe prima est:a cirene vrbe me tropoli:que est in eius finib⁹ nuncupata.huic ab oriente egyptus est:ab occasu sirtes maio res ꝛ trogodite:a septētrione mare libicum: a meridie ethiopia ꝛ barbaroꝝ varie nationes ꝛ solitudines inaccessibiles:que etiā basiliscos serpentes creant. Juxta igit ciuitatē pretactā sileitā erat stagnūȝ instar maris:in quo draco pestifer latitabat:qui sepe populū contra se ar matū in fugā vertebat:flatuqȝ suo ad muros ciuitatis accedēs plurimos occidebat:quapro pter compulsi ciues duas oues q̄tidie sibi da bant:vt ita eius furorē sedarent. Cūȝ ergo iā oues pene defecissent:inito consilio ouem cūȝ adiuncto hoie tribuebant. Cum ergo forte fi lij ꝛ filie oīm darent ꝛ sors neminē exciperet: Quadā vice filia regis vnica forte est depre hensa:ꝛ draconi adiudicata: hanc dū pater li berare n̄ posset ꝓpter furorē ppl'i:induit eam vestibus regalib⁹ ꝛ amplexatus eā cū lachry mis ꝛ singultibus ad locū deputatū accedere dolens pmisit. Nec incredibile videri dȝ:po tuisse draconē ciuitatē vnā ita grauiter obsi dere: vt cogerent ciues hoim corpora sibi tra dere:qn̄ certū est:nescimus quo dei iudicio:ci uitates ꝛ gentes a minimis aialibus fuisse de letas. Refert nāqȝ Plinius li.viij.de nāli hi storia. A cuniculis suffossū i hispania oppidū A talpis in thesalia.a ranis ciuitatē in gallia pulsā.a locustis in africa. ex giaro cicladū in sula amidios a murib⁹ fugatos.in italia ami das a serpentibus deletas. citra cinamulgos

ethiopes late deserta regio est a scorpionibus τ solipigis gente sublata. ¶ Tertiū qđ cōsiderare debemus est draconis occisio. dū eni btūs georgius appropinquasset ad locū: in quo puella draconē prestolabat: forte ligata vel aliquo mō astricta. iterrogata qd ibi sola faceret: cur ue amarissime fleret. illa factū retulit. Cui beatus georgius. noli inquit timere: qr ego te in xpi noie adiuuabo. Et dū hec loquerent. Ecce draco veniēs caput de aqua leuauit. Tūc georgius equū ascendens τ signo crucis se muniēs draconē ɔ͂ se venientē audacter aggredit: τ lāceā fortiter vibrans: τ se deo cōmendans: ipm grauiter vulnerauit: τ ad terrā deiecit. dixitqꝫ puelle: proice zonā tuā in collū draconis: nihil dubitans filia. Quod cū fecisset: sequebat eam velut mansuetissimus canis. Cū ergo ppl'us ciuitatis terreret nimiū: a btō georgio confortatus est. Et cū fidē xpi plurimū cōmendasset Rex τ oēs populi baptiçati sunt. beatus aūt georgius euaginato gladio draconē occidit: quē extra ciuitatē efferri precepit. Baptiçati sunt aūt illa die viginti milia hoim: exceptis paruulis τ mulieribus. Rex aūt in honore beate marie: τ beati georgij ecclesiam mire magnitudinis construxit.

¶ Qualiter beatus georgius forti aio tulit seuissimos cruciatus: τ tandē capitis obtruncatione: martyr effectus est. ¶ Capitulum. iij.

Tertio beatus georgius fuit fortis in bello passionali. nā ꝓpter xpm asperrimos cruciatus tormentaqꝫ imanissima passus est. ideo ab ecclia martyriū eius venerabiliter celebratur. De quo in martyrologio sic scribitur In perside ciuitate diospoli: passio sācti georgij martyris: cui' gesta passiōis: τ si inter apocrifas cōnumerat scripturas tñ illustrissimum eius martyriū ecclesia dei inter coronas martyrū venerabiliter honorat. Fuit autem vt ponitur in eius legenda matyrio coronatus imperantib' diocletiano τ maximiano. Suo tpe seuissima erat persecutio xpianorum. Beatus itaqꝫ georgius militari habitu abiecto: publice se xpianum verbo τ opere demonstrabat. Qua de re datianus preses: cōtra eū indignatus: iussit eum in eculeū leuari: τ mēbratim corpus eius vngulis laniari. Appositis insuper ad latera facibus patentibus viscerū intimis sale plagas eius fricari iussit: sed cum in fide cōstans τ imobilis permaneret: nocte xpi dulci visione confortatus est. videns hoc datian' qꝫ eum superare non posset quendā maleficū aduocauit: qui bis venenū bibendum georgio ꝓpinauit. Quod vtiqꝫ signo crucis facto: sine lesione bibit: quare magus ille ad xpm conuersus: xpianum fieri se postulauit. Quē mox iudex decollari fecit: sequēti die iussit georgiū poni in rota: bis acutis gladijs vndiqꝫ circūsepta. Sed statim rota frangitur τ georgius inuenitur illesus. tunc iratus iussit eum in sartaginē plumbo liquefacto plenam proici: qui remisso signo crucis in eam intrauit: in qua stetit sicut in recenti balneo τ delectabili. Extractus inde a preside monetur blandicijs: vt xpo relicto sacrificet idolis. At georgius ad templū pergere petijt simulans velle idolis imolare. Cūqꝫ ibi maxima multitudo populi conuenisset orauit georgius dñm: vt templū cū idolis dissiparet. statim ignis de celo descendens templū cum idolis τ sacerdotibus concremauit. Cunqꝫ post hec datiano presentaret. vxor datiani xpianam se dixit. Que iussu viri per capillos suspensa τ flagellis durissimis cesa emisit spiritum. Tandem georgius capitis abscisione martyriū consūmauit. felix autem aia eius ad celos conscendit vbi in eternum dei iocunda visione letabitur atqꝫ cum xpo τ sanctis eius gaudebit in delicijs paradisi. Amen

¶ Sermo quinquagesimussecundus de beato marco euāgelista: qui leoni propter dignas illius animalis conditiones: merito assimilat.

Facies leonis a dextris ipsorum quattuor. Scribunt hec verba Ezechielis. i. ca. lꝫ oēs euangeliste loquantur de xpo: Tamen qr mattheus circa eius humanitatem versatur. vt habens faciem hominis prenunciatus est a propheta. τ qr Lucas xpi exprimit sacerdotium faciem bouis habere dr quod est aial imolatitiū fm antiquā legem. qm hoc Joannes diuinitatem xpi altius intonauit velud habēs faciem aquile designatur. Marcus aūt xpi regnum τ resurrectionem ardenter pnuncians: leoni aialium regi: merito assimilatur. Dicuntur hoc hi quattuor euangeliste: quattuor aialia. qr fm Isidorum in. vi. ethi. li. Per quattuor mundi partes: fides xpiane religionis eorum predicatione disseminata est. animalia autem dicta sunt. qm propter animam hominis predicatur euangeliū xpi. Cum igit

hodierna die festū beati marci ab ecclesia cele
bret. laudes illius explorari volentes triplicē
eius excellentiā: fm tres leonis conditiones
et proprietates explicabimus.
Prima dr vivacitatis.
Scda animositatis.
Tertia gratiositatis.
Qualiter beatus marcus multos populos vivificavit: evangeliū scribendo: predicando et observando. Capitulum. j.

Prima excellentia beati marci dr vivacitatis. et hec denotat in pprietate seu cōditione leonis q filiū dormientē excitat et vivificat Nā vt scribit Isidor. xij. ethi. li. Cū catul leonis nascit: tribus dieb et trib noctib dormire fert. tūc deinde pris fremitu vel rugitu veluti tremefactus cubilis locus suscitare dr catulū dormientē: sic q̄tum ad hoc beatissimus marcus multos pctōres et in pctis mortuos excitavit et vivificavit. Et hoc tripliciter
Primo legem evangelicā describendo.
Scdo legem evangelicā predicando.
Tertio legem evangelicā observando.
Primo beatus marcus vocavit multos ad vitā legē evangelicā describendo. Et hic tria dubia erunt declaranda.
Primū vtrū lex evangelica oēm aliam legem superet et excedat.
Scdm vtrū quattuor debuerūt esse legis evāgelice principales scriptores.
Tertiū vtrū btūs marcus in descriptione sui evangelij potuit errare.
Ad primū dubiū rīdeo fm Nicholaū de lira in prologo sup Matthеū. Q cuiuslibet legis cōvenienter date sunt quattuor conditiones.
Prima est vitia extirpare.
Scda mores seu actus hoim ordinare.
Tertia inducere ad felicitatem.
Quarta lucide tradere veritatem.
In his quattuor conditionibus: lex evangelica excedit oēm aliā legē et divinā et humanā vt patebit p singula discurrendo. Prima igr conditio legis est. q debet vitia extirpare. Ad hoc eni leges date sunt vt quos privata castigatio cohibere nō potuit metu penarū que legibus infligunt a maleficijs retrahant. Vñ i plogo decretaliū dr. iō lex prodit: vt appetit noxius sub iuris regula limitet. Et. di. iiij. ca. facte sunt Isidorus ait. Facte sūt aūt leges vt eaꝝ metu humana coherceat audacia: tutaq; sit inter improbos innocētia: et in ipsis improbis formidato supplicio refrenet nocendi facultas. Propter hoc dicit aplus. i. ad. Thimo. i. ca. Iusto nō ē lex posita sed iniustis et ñ subditis impijs et peccatoribus sceleratis et cōtaminatis patricidis et matricidis homicidis et fornicarijs masculoꝝ concubitoribus plagiarijs mendacibus et periuris. In hac aūt extirpatione vitioꝝ lex humana invenitur defectiva q2 non punit oīa mala. cuius rō est q2 lex cōitati pponit observanda. In cōitate autē pauci inveniunt virtuosi et perfecti: et plures imperfecti et defectuosi. iō sicut pueris aliqua permittuntur: que nō pmitterent viris perfectis: ita in legibus que cōitati servande imponunt: aliqua mala minora pmittunt vt maiora evitent. Sicut lex civilis meretrices i civitatibus permittit: ne res publice propter imperfectionē multitudinis: que castitatem difficile observare pōt: dissentionibus que propter libidinē insurgerent conturbet. vñ dicit Aug li. de ordie. Aufer meretrices a civitatib oia conturbabis libidinibus. verūtñ ista mala q̄ bono modo auferri nō possunt: relinquit divino iudicio punienda. vñ Aug. i. de li. arbi. ait Lex ista que regendis civitatib fertur: multa cōcedit atq; impunita relinquit: que per divinam providentiā vindicantur. Similiter lex mosayca divinitus data: aliqua tñ mala permittit: sicut permisit dare libellum repudij. vt habetur Deuteronomi. xxiiij. ca. ne vxores interficerent. Et dare ad vsuram extraneis ne fratres proprios gravarent. Ratio hui fuit quia lex illa data fuit populo dure cervicis et imperfecto: ideo sunt eis permissa aliqua mala minora vt evitentur maiora. Propter q̄ salvator Matthei. xix. ca. dicit iudeis de permissione libelli repudij. Ad duritiā cordis vestri promisit vobis dimittere vxores vestras sic ergo patet. Q tam lex humana q̄ mosayca permittit aliqua mala: et q̄tum ad hoc est imperfecta. Sed lex evangelica nullum malum permittit tanq̄ perfectissima: sed omia excludit et punienda predicit: propter quod legislator evangelicus iesus xps dicit Matthei. xij. ca. Dico āt vobis: q de oī verbo ocioso: mlto gravius de nocivo: quod locuti fuerint hoies super terrā: reddent rationē in die iudicij. Et si de verbo multo magis de facto. Secūdo ad legem pertinet mores seu actus humanos ad bonum ordinare. vñ dicit phus. ij. ethi. Intētio cuiuslibz legislatoris ē cives facere bonos

in hoc aũt inueniť lex humana defectiua qꝛ ď
actibus exterioribus tm̃ ordinat:lex ãt diuina
ordinat actus interiores. Siľiter lex mosayca
in hoc deficit. qꝛ vt habeť in glo. sup epľaȝ ad
Philippenses.iij.ca. Prohibebat manuȝ nõ
aium. qđ dupliciter põt intelligi. Vno mõ er/
ronee. Et sic intelligebant doctores iudeorum
dicentes voluntatẽ malã nõ esse pctm̃:nisi ali
quo mõ exeat in actũ. vt pȝ p Josephũ.xiij.li.
antiquitatũ. Et qñ arguebať ꝯ eos. qꝛ scriptũ
est Exodi.xx. Nõ cõcupisces vxorẽ ꝓximi tui
rñdebant sic. Qꝛ hoc precepto nõ prohibeť cõ
cupiscentia vitioꝝ: sed manifestatio exterior
quasi dicat. nõ cõcupisces.i. signa cõcupiscen
tie nõ facias. vt p amplexus ⁊ oscula ⁊ cõsiľia
Sed hoc manifesto pȝ falsũ. qꝛ actus exterior
nõ hȝ malitiã vel bonitatẽ moralẽ:nisi inq̃ȝtũ
ꝓcedit ab actu interiori. de sen. excõ. ca cũ vo/
luntate. Alio mõ intelligiť predictuȝ verbũ. s.
ꝙ lex vetus prohibebat manũ nõ aium:recte
⁊ bñ videlicet ꝙ lex vetus in paucis prohibe/
bat aium ⁊ cõcupiscentiã interiorẽ. videlicet
in vitio: mechie ⁊ auaritie tm̃. Et adhuc lȝ ꝓ/
hibet in istis concupiscentiã:nõ tñ transgres/
soridus infligebat aliquã penã. Et ideo in ta/
libus inueniť impfecta:lex ãt euangelica tãq̃ȝ
pfectissima: generaliter ꝓhibet ꝯcupiscentiã
malã ⁊ concupiscentibus indicit penã infligẽ
daȝ. Propter qđ saluator Matthei.v.ca. ait.
audistis qꝛ dictum est antiquis non occides.
Qui ãt occiderit reus erit iudicio. Ego ãt di
co vobis:qꝛ omis qui irascitur fratri suo:reus
erit iudicio. Et eodem modo dicit de alijs pre
ceptis. Tertio ad legem ptinet ad felicitatem
hoies adducere. verũtñ lex humana nõ addu
cit:nisi ad felicitatẽ politicã:que est tranquill⁹
⁊ pacificus status ciuitatis in vita morali. Sȝ
ad felicitatẽ que post hanc vitã habetur ordi/
nat lex diuina:qꝛ felicitas illa: nõ habeť nisi p
grãm sui. ꝙ dř ad Romanos.vi.ca. grã dei vi
ta eterna. hanc ãt grãm lex mosaica nõ dabat
sed ad ipsam disponebat. ꝓpter qđ dř ad He
breos.vij.ca. Neminẽ ad pfectuȝ adduxit lex
Sed hanc pfectionẽ a xp̃o dandã expectabat
ſm ꝙ scribiť Joãnis.i.ca. Lex p moysen data
est gratia ⁊ veritas p iesũ xp̃m facta est. Pro
pter qđ saluator in principio euãgelice doctri
ne dicit Matthei.iiij. penitentiã agite appro
pinquabit eni regnum celorum. Quarto ad le
gem ptinet veritatẽ plane ⁊ lucide tradere. cu
ius ratio est. qꝛ lex preponitur multitudini in/
telligenda ⁊ seruanda. in multitudine ãt sunt
plures deficientes ingenio:⁊ pauci subtiles ⁊
ingeniosi:propter qđ lex que multitudini pre/
ponitur debet veritatẽ plane ac lucide tradere
In hoc aũt inuenitur lex humana defectiua:
qꝛ ibi inueniuntť multe obscuritates ⁊ perple/
xitates:ꝙ patet per legũ multitudinẽ ⁊ varie
tatẽ ⁊ mutationẽ:⁊ aliquaꝝ arrogationeȝ. vt
patet intuenti iura canonica ⁊ ciuilia. Simili
ter in hoc deficit lex mosayca: qꝛ in velamini/
bus ⁊ figuris tradidit veritatẽ de agendis ⁊
credibilibus:in cuius signũ moyses velata fa
cie loquebať ad populũ. vt habeť Exodi.xxiiij
ca. ideo apostol⁹.i. ad Corinthios.x.ca. dixit.
Oia in figura contingebãt illis. Sed lex euã/
gelica in hoc inuenitur pfecta qꝛ veritas que
in veteri testamento latebat occulta per eui/
dentiam facti facta est manifesta. In cuius si
gnũ in passione dñi quando mysteria noue le/
gis fuerunt impleta:velũ templi scissũ est me
dium. vt dicitur Luce xxiiij.ca. propter quod
dicit saluator Joannis.xvi. venit hora cuȝ iaȝ
non in parabolis loquar vobis:sed palam de
patre annunciabo vobis. Propter predicta
quattuor diciť. psalmo.xviij. lex dñi.i. lex euã/
gelica:que est dñi nostri iesu xpi immaculata:
quia nullũ vitium permittit:conuertens ani/
mas:quia actus interiores anime perfecte or
dinat ⁊ disponit. testimonium domini fidele:
quia ad felicitatem promissam efficaciter per
ducit:sapientiam prestans paruulis:quia ve/
ritatem omnibus lucide tradidit: facit insup
ad huius legis dignitatem legislatoris excel/
lentia. Nam precst omnibus qui leges tule/
runt. imo cunctis angelis ⁊ hominibus cete/
risq̃ȝ creaturis celi ⁊ terre. vt enim tradit Isi/
dorus.v. ethimo.li. multi fuerunt legis aucto
res. nam foroneus grecus: rex primus: leges
iudiciaq̃ȝ constituit. Mercurius termegistus
primus leges egyptijs tradidit. Solon prim⁹
leges athenienſibus dedit. Ligurgus primus
lacedemonijs iura ex apollinis auctoritate cõ
finxit. Numa pompilius qui romulo successit
in regnuȝ primus leges romanis edidit. De/
inde cum populus seditiosos magistratus
ferre non posset decem viros legibus scriben
dis creauit:qui leges ex libris: solonis: in lati/
num sermonem translatas:duodecim tabulis
exposuerunt. Fuerunt autem hi. Apius: Clau
dius: Genutius: Veterius: Julius: Manili⁹
Sulpitius: Sectius: Curati⁹: Romul⁹: Po/

flumius. Supradicti tñ oẽs dño iesu xpo: nec
in minimo valent cõparari: Moyses ꝟo gen
tis hebree primus oium diuinas leges sacris
lr̃is explicauit verũtamen cõuis vetus ⁊ no-
uũ testamentũ sint a deo data. Tñ vetus fuit
datum mediantibus angelis. vnde Actuũ. vij
ca. Stephanus dicebat iudeis. accepistis legẽ
in dispositione angeloꝝ. Sed nouũ testamen
tum dedit per seipsum xp̃s deus ꝓ nobis in-
carnatus. propter quod Aug⁹ in li. de sermõe
dñi in monte exponens illud Matthei. v. Et
aperiens os suum dicit. tunc aperuit os suuꝫ
qui in lege veteri aperiebat ora prophetarum
Et hoc est quod ait apostolus ad Hebreos. i.
ca. Multipharie multisqꝫ modis olim deus
loquens patribus in prophetis. nouissime die
bus istis locutus est vobis in filio quem con-
stituit heredem vniuersorum per quem fecit
⁊ secula. ¶ Secundum dubiũ fuit vtrũ legis
euangelice debuerunt esse quattuor principa-
les scriptores. Et dicimus ꝙ sic. Et hoc ꝓpter
figuram sacramenti: q2 iste quaternarius fuit
in veteri lege multipliciter figuratus. Primo
in quattuor fluminibus de paradiso exeunti-
bus de quibus scribitur Genesis. ij. ca. Secũ
do in quattuor patriarchis principalibus: a q
bus denominata ẽ coria thabeer. i. ciuitas q̃t-
tuor que antea dicebatur Ebron. vt patet Jo
sue. xiiij. ca. Quia quattuor magni patriarche
sunt ibi sepulti cũ vxoribus. s. adam eua: abra
am sara: isaac ⁊ rebecca: iacob ⁊ lia. Tertio in
quattuor circulis arche testamenti Exodi. xxv
ca. Quarto in quattuor pedibus mense ꝓpo-
sitiõis. Exodi. xxv. ca. Quinto in quattuor cor
nibus altaris holocaustoruꝫ. Exodi. xxvij. ca.
Sexto in quattuor ordinibus lapidum ratio
nalis. Exodi. xxviij. ca. Septimo in quattuor
deambulatorijs domus salomonis. iij. Regũ
vij. ca. Octauo in quattuor ventis mortuos
viuificantibus. Ezechielis. xxxvij. ca. Nono ĩ
quattuor faciebus q̃ apparuerunt in rota vna
Ezechielis. i. ca. Decimo ĩ quattuor fabris cor
nua hominũ deijcientibus. zacharie. i. ca. Vn-
decimo in quattuor quadrigis per orbem dis
currentibus. zacharie. vi. ca. Duodecimo in q̃t
tuor animalibus oculatis ante ⁊ retro. Apo-
calipsis. iiij. ca. que requieꝫ non habebunt die
ac nocte dicentia. Sctũs sctũs sctũs dñs deus
omnipotens: cui est honor ⁊ gloria in secula se
culorũ. Amen. ¶ Tertium dubium fuit vtruꝫ
beatus marcus euangelium scribendo potuit
errare. Et ad hoc respondemus. ꝙ nõ. tum q2
illud quod scripsit a spũ sancto accepit. tuꝫ q2
⁊ a petro apl'oꝝ principe multa didicit. vñ de
ipso ita refert Hiero⁹ in ꝓlogo in Marcum
Marcus euangelista dei electus ⁊ petri in ba
ptismate fili⁹: atqꝫ ĩ diuino sermõe discipul⁹
sacerdotiũ in israel agens ẜm carnẽ. leuita cõ
uersus ad fidem xp̃i euãgeliũ in italia scripsit
ostendens in eo qd ⁊ generi suo deberet ⁊ xp̃o
hec Hiero⁹. Vbi ostendit beati marci aucto-
ritatẽ: cũ ad officiũ scribendi euangeliuꝫ. dicit
eum a deo electũ ⁊ assumptũ insuꝑ ⁊ euꝫ a pe
tro eruditũ asserit: enarrans deinde statũ eius
ante conuersionem q2 ad sacerdotes ⁊ leuitas
pertinebat scire preteritas scripturas veteris
testamenti: que de xp̃o testimoniũ perhibent
vt dicit Nicholaus ď lira in prologo in Mar
cum. Dũ itaqꝫ cum petro romã venisset: ⁊ pe
trus ibi euangelium predicaret: rogauerũt fi
deles qui erant rome beatũ marcũ: vt euange
lium ad perpetuã memoriã deberet conscribe
re. qď ille fecit. scripsitqꝫ euangeliũ greco ser-
mone. Et postmodũ aquilegie iterũ scripsit il
lud sermone latino: qď vsqꝫ hodie in aquilegi
ensi ecclesia oñditur. ⁊ deuotione congrua re-
seruatur. In hoc aũt apparet ꝙ spũs sanctus
erat in eo: q2 cum fuisset hebre⁹ linguis tamẽ
oim gẽtiũ loquebat̃: quare nec errare neqꝫ mẽ
tiri poterat: q2 spũs sanctus spũs est sapiẽtie
⁊ veritatis. ¶ Scđo beatus marcus vocauit
multos ad vitam legem euangelicam predicã
do. Nam videns petrus ipsũ in fide constan-
tem aquilegiã illum destinauit. vbi verbũ dei
predicãs innumeras gentiũ multitudines ad
fidem xp̃i conuertit. Tandẽ hermogenã ciuẽ
aquilegiensem quẽ conuerterat romã ad btm̃
petrum adduxit: quem petrus aquilegiensem
episcopũ consecrauit. Ille ꝟo aquilegiam re-
uersus cum aquilegienseꝫ ecclesiã optime gu
bernasset. Tandẽ ab infidelibus captus mar-
tyrio coronatus est. beatus ꝟo marcus alexã
driam iussu petri petijt. Et vt dicit filo disser
tissimus iudeoꝝ in primo ingressu eius maxi
ma multitudo in fide xp̃i ⁊ deuotione: ⁊ conti
nentie obseruatione adunata est. Deinde iuit
egyptum: vbi idola destruxit: maximã multi-
tudinem conuertit: ⁊ virtutes multas fecit.
venit cirenem ⁊ pentapolim: vbi cecos illumi
nauit: mortuos suscitauit: quos baptizauit: ⁊
in fide xp̃i confirmauit. ¶ Tertio beatus mar
cus vocauit multos ad vitam legem euange-

licam obseruando. hic terrena oia spernit: celestia desiderat: virtutes amplectit: vitia detestatur: τ deum diligit super omnia. vt diximus in primo dubio. hanc marcus ꝓfessus indefinenter vsq3 ad mortem coluit τ seruauit: ꝓ hac insuper policez sibi amputauit. vt Hieronymus refert in ꝓlogo in Marcū. ne ad ordinem sacerdotij posset humano iudicio promoueri. Verū tñ dispositio dei τ auctoritas sancti petri preualuit qui ipsum alexandriā episcopū destinauit. Notandū tamen hic q2 vt dic Nicholaꝰ de lira super. xviij. ca. Matthei. nō est amputandū aliquod mēbrum vt euitetur peccatū. tū quia per hoc non excludit concupiscentia interior in qua viget peccatū. tum q2 per aliam viam potest melius obuiari peccato per rationem τ liberum arbitriū coherceñdo membrū a peccatorū exercitio. Et sic dicit manus abscidi: inquantū prohibetur ab illicito actu: q2 manus abscissa non potest aliquid agere. Et eodem modo exponendū est de alijs membris. Q2 autem marcus amputauit sibi policem: potuit esse q2 id fecerit instinctu spiritus sancti. vt dicit Nicholaus de lira in prologo in Marcum.

¶ Qualiter beatus marcus cōparatur leoni: ꝓpter magnanimitatē quā habuit intollerātia martyrij: τ diuinis consolationibus sibi facṫis. ¶ Capitulum. ij.

Secunda excellentia beati marci dr̄ animositas que leonis proprietati recte conuenit. Nam vt refert Plinius. leo est aial audacissimum satis τ audax: qui maxime in periculis apparet gloriosus vnde cum persequit a canibꝰ τ venatoribus non latitat nec se occultat: sed sedet in campis vbi videri possit τ ad defensionem se parat. vnde vbi virgultum siluasq3 penetrauit acerrimo fertur cursu: valde repu-tans turpitudinem absconsionem: nō enim se abscondit eo q2 timeat: sed solum ne timeatur Quando vulneratur mira obseruatiōe nouit primo se tangentem: etiā i quantalibet multitudine: primū percussorem. Et cum quis telū miserit τ eū nō tetigerit correptū, raptatūq3 sternit: sed nequaq3 ipsum vulnerat siue ledit que oia ex animi generositate prouenuint. sic beatus marcus inter tormentorum supplicia fuit imperteritꝰ cuius passio fuit valde acerba. Primo q2 fuit bis per ciuitatem fune ligato ad collum eius tractꝰ. Cū eni in solēnitate pascali missā celebraret: conuenerūt illuc oēs τ fune in collo eius misso ipsū per ciuitatem trahebant dicentes. Trahamus bubalū ad loca buculi: erat enim locus extra ciuitatem alexandrie iuxta mare: qui sic vocabatur. Secundo fuit toto corpore laceratus: τ carnes eius in terrā fluebant. Tertio fuit sanguine cruentatus: nā τ illo lapides rigabant. Quarto fuit in carcere reclusus: ibiq3 vsq3 mane dimissus Meruit tamen in hoc duro prelio multiplicē consolationē. Prima fuit diuina confortatio nam ipse dn̄s iesus xp̄s eum visitauit confortauitq3 dicens. Pax tibi marce euangelista meus: noli timere q2 ego sum tecū vt eruā te. Scd̄a fuit angelica apparitio. nam angelus ad eum in carcerem venit: τ ipsum consolatꝰ fuit dicens. Ecce nomen tuum in celo scriptū est: sociusq3 factus es supernarū virtutū: mane igitur facto trahebant eum sicut prius dicentes. trahamus bubalū ad loca buculi: ille aūt dum traheret gratias agebat dicens. In manus tuas dn̄e cōmendo spūm meum. Et hec dicens spiritum exhalauit. cum āt pagani corpus vellent cōburere: subito aer turbatur: grando exoritur: tonitrua intonant: fulgura coruscant: ita vt quilibet euadere niteretur. Xpiani vo corpus eius rapuerunt: τ in ecclesia cū omni reuerentia sepelierunt.

¶ De gratitudine leonis per exempla declarata: in qua sibi beatus marcus assimulat cuiꝰ presidio respublica venetorū sustentat: cuiusq3 gloria in dies auget. ¶ Cāpitulum. iij.

Tertia excellentia beati marci gratiositas nuncupatur. Et in hac cum leone cōuenit. nam est animal homini satis amicabile vt inquit Isidorus. xij. libro circa hominem leonum natura est. vt non nisi lesi nequeant irasci. patet enim eorum misericordia exemplis assiduis prostratis enim parcunt. Captiuos obuios repatriare permittunt hominem non nisi in magna fame perimunt. Plinius autez li. viij. de naturali historia refert. q2 leo est animal valde gratuz cognoscens τ diligēs benefacientem. nam quantū spectat ad amicitiam demonstratur exemplo mentoris. de quo ita refert mentor siracusanus. in siria leo ne obuio: suppliciter voluntate attonitus pauore cum refugiēti vndiq3 sese fera opponeret τ vestigia lamberet adulanti similis animaduertit in pede eius tumorez vulnusq3. Et extracto surculo liberauit cruciatu. Pictura casū hunc testatur siracusis. De recognitione

Vo bñficij a leone ſuſcepti ſic ſequitur Pli-
nius. Helpis ſamnis natione in affricā dela-
tus mane ⁊ iuxta littus' cōſpecto leone hiatu
minari: arborem fuga petijt. At leo procūbēs
ad arborē: hiatu quo terruerat miſerationem
petebat. Os enim morſu auidiore inheſerat
dentibus eius: cruciabatqꝫ: inedia: quare hel-
pis timore depoſito deſcendit de arbore ⁊ leo
nem audiuit: liberauitqꝫ eū ab illo impedimē
to oſſe de ipſius ore euulſo. Traduntqꝫ q̃diu
nauis ea in portu ſtetit: retuliſſe grãm venat⁹
agregando. Aulusgelius Vo li. v. noctiū acti-
carum ſtupendiſſimū inducit exemplū de leo-
nis gratitudie. Appion inquit litteris homo
multis preditus narrat: ſe rome vidiſſe: grãm
leonis exhibitam. androdo cuidā erat ipſe ſer
uus viri cōſularis: qui ad beſtias damnatus
fuit: inter quas aderat leo vnus terribilis val
de. hic vt androdū vidit procul repente quaſi
admiratus ſtetit: ac deinde ſenſitu atqꝫ placi-
de: tanq̃ noſcitabundus ad hoiēz accedit. Tū
caudā more atqꝫ ritu adulantiū canū: clemen
ter ⁊ blande mouet: hoiſqꝫ ſeſe corpori adiū-
git. Cruraqꝫ eius ⁊ manuſ: propria exanimati
metu lingua leuiter demulcet. androduſ inter
illa blandimenta amiſſū recuperat animuz
paulatimqꝫ oculos ad contuendū leonē refert
Tum quaſi mutua recognitione facta: letos ⁊
gratulabundos videns hoiem ⁊ leonē. Que
res in cū oēs in admirationē traxiſſet: educt⁹
androdus: atqꝫ ceſari preſentatus requiritur.
Cur ſibi leo taz familiarē ſe prebuiſſet. At ille
Cū inquit affricam pro cōſulari imperio me⁹
dñs obtineret. Ego ibi iniqu⁹ cotidianis ver
beribus ad fugā ſuz coactus: ⁊ vt mihi a dño
terre illius preſide tutiores latebre forent: in
camporū ⁊ arenarum ſolitudines conceſſi: ac
deficiente cibo conſiliū fuit: mortē aliquo pa-
cto querere. tum ſole medio rapido ⁊ fragāti
ſpecū quandā nactus remotā latebroſāqꝫ in
eam me rapio ⁊ recondo: neqꝫ multo poſt ad
eandē ſpecū venit hic leo: debili vno ⁊ cruen-
to pede gemitus adens ⁊ murmura dolorem
cruciatumqꝫ vulneris cōmiſerantia: atqꝫ illic
primo aſpectu pauere cepi. Sed poſtq̃ intro
greſſus leo mitis ⁊ manſuetus acceſſit: ⁊ ſub
latū pedem oſtendere mihi ⁊ porrigere quaſi
opis petende grã viſus eſt: ibi ego ſtipem in-
gentē veſtigio pedis eius herentē euulſi: cōce
ptāqꝫ ſaniē vulnere intimo expreſſi: atqꝫ de-
terſi cruorem. Ille tunc mea opera ⁊ medela

leuatus. pede in manibus meis poſito recubu
it ⁊ quieuit. atqꝫ ex eo die trienniū totum ego
⁊ leo in eadem ſpecu eodemqꝫ victu viximus
nam quas venebatur feras mēbra opimiora
ad ſpecum mihi ſuggerebat: que ego ignis co
piam non habens ſole meridiano torrens ede
bam. Sed vbi me vite illius ferme iam perte
ſum eſt leone in venatum profecto. reliqui ſpe
cum ⁊ viam fere tridui permenſus a militib⁹
viſus apprehenſuſqꝫ ſum. Et ad dñm ex afri-
ca romam deductus. is me ſtatim rei capitaliſ
damnandum dandumqꝫ ad beſtias curauit.
intelligo autem hunc quoqꝫ leonem me tunc
ſeparato captum. gratiam nunc mihi benefi
cij ⁊ medicine referre. quibus auditis andro
dus. a pena ſolutus ⁊ leo libertati donatus fu
it. Poſtea inquit appion videbamus andro
dum ⁊ leonem loco tenui reuinctuz vrbe tota
circum tabernas ire. donari ere androdum flo
ribus ſpargi leonem. omneſqꝫ fere vbiqꝫ ob
uios dicere. hic eſt leo hoſpes hominis. hic eſt
homo medicus leonis. Ad ſanctum marcum
iam redeamus qui q̃ ſit gratus deuotis ſuis
experientia ipſa declarat. veneti quidez anno
dñi. cccc. lxvi. corpus eius de alexandria vene
tias tranſtulerunt. vbi eccleſia in honore ſan
cti marci mire pulchritudinis fabricata eſt.
ibiqꝫ ſacrū illud pignus reconditum. Et licet
a cunctis fidelibus beatus marcus veneretur
tamen veneti illum deuotione ſingulariſſima
colunt. illum ſuum apud deum habent inter
ceſſorem precipuū. illum protectorem ⁊ patro
num eorum benigniſſimū predicant ⁊ confi
tentur. quibus q̃ ſit ipſe beniuolus: q̃qꝫ gra
tus illius ciuitatis celſitudo manifeſtat cui re
cte conuenire poteſt illud pſalmiſte dictum.
Glorioſa dicta ſunt de te ciuitas dei. Quam
ſuis meritis beatus marcus exaltat in dies: p̄
ſidio igitur marci glorioſiſſimi ad quod vene
ti ſemper confugiunt: liberant̄ a grauiſſimis
malis ⁊ meritis illius corꝫ ſtatus immobilit̄
conſeruatur. Ob quod petrus damianus in
ſermone dicit Beata es o alexandria trium-
phali huius ſanguine purpurata. Felix ⁊ tu
italia corporis huius theſauro diues effecta.
Gaudeant itaqꝫ ⁊ letentur veneti: qui apud
celeſtem regem beatum marcum habent ſoli
citiſſimū interceſſorem ſperantes indubitant̄
per illius ſuffragia non ſolum tp̄alem gloriā
ampliare ſed acquirere dei gratiam in preſen
ti ⁊ in futuro vitam eternam. Amen.

¶ Sermo quiquagesimustertius de beato Luca euangelista q vt bos vel vitulus figurat: co q a sacerdotio incipit zacharie. Et xpi genealogiã p sacerdotes describit.

Lucas medicus

charissimus salutat vos. verba sũt doctoris gẽtium in ep'la ad colocenses. iiij. c. In ordine qtuor euangelistar: p9 mattheũ t marcũ terti9 ponit beatus lucas. De quo ita inquit Isidorus lib. vj. ethimo. lucas greci sermonis eruditissimus euangeliũ in grecia scripsit sub theophilo epo: initiãs a sacerdotali spũ dicens. fuit in diebus herodis regis iudee sacerdos quidã noie zacharias: vt manifestaret christũ post natiuitatẽ carnis: t predicationẽ euangelij hostiam fuisse effectũ p salute mundi: ipse est enim sacerdos de quo dictũ ẽ i psalmis. Tu es sacerdos in eternũ fm ordinẽ melchisedech: vbi. n. xps aduenit sacerdotiũ iudeor obmutuit: lex t pphetia cessauit. hec ille. Cum ergo hodierna die huius euangeliste memoriã dignissimã sancta eccl'ia celebret rõnabile est vt laudes ei9 nõ taceamus: pñt vtiq3 de ipso multa narrari que fidelibus cũctis ob rex magnitudinẽ iocũda gratissimaq3 esse debent: quibus etiã t nos dicimus verba pauli in themate posita: vbi de btõ luca tria laude digna ptinentur misteria a nobis contemplanda.

Primũ dicitur qualitatis
Secundum virtuositatis.
Tertium vtilitatis.

¶ De gente t patria ac exercitio bti luce atq3 qualiter ad medicos est recurrendum. qui ifirmos ad confessionẽ inducere tenent. t de salario medicor. ¶ Capitulum. j.

Primũ misteriũ a nobis cõteplandum dr q̃litatis qd cõtinet in verbis apli q ait. lucas medicus: oñdens q̃lis pditionis extiterit: anteq̃3 xpi discipulis iungeret. Sed hieronymus in plogo i actus aplor latius id exprimit dicẽs. lucas natiõe sirus: cuius laus in euãgelio canit: apud anthiochiã medicine artis egregius: t aplor xpi discipulus fuit. Et in plogo in lucã ait. lucas natione sirus anthiocensis: arte medicus: vbi pditionẽ eius denotat quantum ad tria.

Primo quantum ad gentem.
Secundo quantum ad patriam.
Tertio quantum ad exercitiũ.

¶ Primo hieronymus denotat pditionẽ bti luce quantũ ad gentem: q2 dicit eũ natione sirum: est aũt siria vt Isidorus dicit. xiiij. li. ethi. que ab oriente fluuio eufrate: ab occasu mari mauro t egyptio terminat tangens a septẽtrione armeniã t capadociam: a meridie sinum arabicũ. Situs eius porrectus in immensã lõgitudinẽ: i lato angustior: h3 enim in se puintias comagenã: feniciã: t palestinã cuius pars est iudea: absq3 saracenis t nabatheis. Et vt multi verissime tradũt: est siria regio speciosissima: fertilissima frugibus: t fructibus armentis t pecudibus: equis asinis t camellis ditissima. In cedris in speciebus aromathicis t metallis munitissima ciuitatibus t castris. Irrigua nobilissimis fluuijs t lacub9 atq3 stagnis habẽs nobiles portus maris: t hoc pcipue in palestinis maritimis t fenicijs. Ex hoc itaq3 beatus lucas originem duxit. ¶ Secundo hieronymus denotat pditionẽ beati luce quantũ ad patriam: que fuit anthiochia: de hac ita dicit Isidorus li. xv. ethi. seleucus vnus ex pueris alexandri: post mortem eiusdẽ occupato regno orientis: vrbẽ in siria condidit: eãq3 ex anthiochi patris sui noie anthiochiã nũcupauit: t sirie caput instituit. ¶ Tertio denotatur conditio beati luce quantũ ad exercitiũ: quia erat medicus artem exercẽs medicine: medicina autem vt inquit Isidorus li. iiij. ethimo. est que corporis vel tuetur vel restaurat salutem: cuius materia versat in morbis t vulneribus. Et dicit medicina a mõ id est a temperamẽto: vnde f3 huguitionẽ medicina quasi modicina: hui9 artis auctor aut repertor apud grecos phibetur apollo: hanc filius eius esculapius laude vel opere ampliauit. Sed postq̃3 fulminis ictu interijt interdicta fertur medẽdi ars: t ars simul cum auctore defecit: latuitq3 p annos pene qngentos: vsq3 ad tps artaxersis regis persaru3: tunc eam reuocauit in lucẽ ipocrates asclepio patre genitus. Insula cheo. S3 q2 de medicis loquimur tria occurrunt in hac parte dubia soluenda.

Primum vtrum medici vocandi sint ab infirmis ad cor sanitatem pcurandam.
Secundũ vtrum medici teneantur infirmos ad confessionem inducere.
Tertium vtru3 medici possint ppter infirmorum curam precium recipere.

¶ Primum dubiũ vtr medici vocãdi sint vt infirmorum sanitatem pcurent. Et quida3 dicunt q non. Nam deus est qui sanat t qui oc

cidere pōt ⁊ viuificare: vnde sapiens Ecclesia
stici.xxxviij.c.inquit.a deo est oīs medela. Et
mesue in ꝓlogo.sanat solus languores deus.
Et iacobus.v.c.sue canonice.infirmatur quis
in vobis inducat presbyteros ecclesie: ⁊ orent
super eum: vngentes eū oleo in noīe dñi: ⁊ ora
tio fidei sanabit infirmū: ⁊ alleuiabit eū dñs.
Et iob.v.c.increpationē dñi ne reprobes: q2 ip
se vulnerat ⁊ medet̄: percutit ⁊ manus eius sa
nat. Et btā agatha dicebat.medicinā carnalē
corpori meo nunq̄ exhibui: sed habeo dñm q
solo sermone restaurat vniuersa. Sed contra-
riū ꝓbari pōt ꝑ auctoritates ⁊ exēpla. Inquit
eniʒ sapiens ecclesiastici.xxxviij.c.da locū me-
dico: ⁊ enim dñs illū creauit: ⁊ nō discedat a te
q2 opera eius sunt necessaria.⁊ iteꝝ ibi.hono-
ra medicū: ꝑꝑ necessitatē eni creauit illū altissi
mus. Et iteꝝ ibidē.altissimus de terra creauit
medicinā: ⁊ vir sapiens nō abhorrebit illam.⁊
Aug͡.in regula dicit.si nō est certū de infirmi
tate alicuius fratris medicus ꝯsulat̄. Et.xxiij.
q.viij.c.de thiriis.§.seq.gratianus ait. Quis
certissime sciamus neminē vltra terminū sibi
a deo prefixum esse victuꝝ: oībus tñ languen-
tibus nō incōgrue medemur. Sancti viri isu-
per vsi sunt medicinalibus.nā legimus de io-
anne euangelista: ꝙ existēs in balneis videns
cherintū hereticū dixit socijs.fugiamus hinc
ne balnea corruant in qbus cherint⁹ filius dia
boli lauatur. Et de hoc habet̄.xxiiij.q.i.c. oīs.
Sanctus insuper germanus eṗs capuan⁹ ad
balnea infirmitatis cā accessit vt refert grego.
in.iiij.dyalogoꝝ lib.sic ⁊ alij sancti medicinaʒ
nō recusarūt: quare ad oēm dubietatē amouē-
dā dicendū est.ꝙ deus oēs ifirmitates ⁊ solus
sanat effectiue: tñ sepius agēs ꝑ causas secun-
das siue mediantibus causis secūdis effectum
sanitatis inducit. Operat̄ quidē deus median
tibus causis secundis nō de necessitate: sed vt
seruetur ordo sue ineffabilis sapiētie: quamuis
igit̄ preter naturā operari semꝑ posset si vellet
tñ id raro facit tuʒ indicat hoc humane salu-
ti expedire.si quis igitur medico indigens: cuʒ
posset illum habere: expectaret a solo deo sani-
tatē grauiter peccaret: q2 tētaret deū nisi suꝑ
hoc haberet familiare ꝯsiliū spūs sancti: sicut
habuit btā agatha: erat.n.experta diuinā beni
uolentiā: vt dicit tho.sa se.q.lxxxvij.articulo
i.in rñsione ad tertiū ar. Et sic patet ꝙ lʒ a deo
sit semꝑ salus expetenda: ꝑncipaliter tñ q2 me-
dicus est instrumentū dei ⁊ artifex nature q̄rē
dus est ⁊ ꝯsulendus atq3 iuxta ipsius documē
ta subueniendū egrotis. Hinc cassiodorus.vi.
lib.epl'aꝝ.epl'a.xviii.ait.inter vtilimas artes:
q̄s ad sustentandam humane fragilitatis in-
digentiā diuina clementia tribuit: nulla videt̄
prestare aliqd simile ei: qð pōt auxiliatrix me-
dicina cōferre: ipsa.n.morbo periclitantib⁹ ma
terna grā semꝑ assistit: ipsa ꝯtra dolores ꝓ no
stra imbecillitate ꝯsurgit. Et ibi nos nitit̄ sub
leuare: vbi mille diuitie nulla potest dignitas
subuenire. Iurisperiti palmites habent̄ q ne-
gocia defendūt singuloꝝ: sed quanto gloriosi⁹
est defendere vel depellere qð mortē videatur
inferre: ⁊ salutem egrotanti ꝓmittere: de qua
coacti fuerant ceteri desperare.hec ille. ¶ Se-
cundum dubiū fuit vtꝝ medici teneant̄ infir-
mos ad ꝯfessionem inducere. Ad qð rñdeo ꝙ
ipsi tenent̄ seruare illud qð scribit̄ extra de pe-
nitentiis ⁊ remissionibus.c.cū infirmitas.vbi
sic habet̄.cum infirmitas corporalis nōnunq̄
ex peccato ꝓueniat: dicente dño languido quē
sanauerat.vade ⁊ amplius noli peccare ne de-
terius tibi contingat.pñti decreto statuimus
⁊ districte precipimus medicis corpoꝝ: vt cuʒ
eos ad infirmos vocari ꝯtingerit: ipsos ante
omnia moneant ⁊ inducāt: vt medicos aduo-
cent aiaꝝ: vt postq̄ fuerit infirmo de spiritua
li salute ꝓuisum: ad corporalis medicine reme
diū salubrius ꝓcedat̄: cū cessante cā cesset effe-
ctus.vbi dicit io.an.in nouella ꝙ signanter di
cit decretalis nōnunq̄.q2 nō semꝑ sed aliqñ.
vnde.vii.q.i.gregorius ait.cū ꝑcussio corpora-
lis iminet: vtrū ꝓ vindicta vel purgatione cō
tingat iudiciū dei in hoc ignoratur. cōstitutio
igitur illa medicis iniūgit̄ ex precepto in qua-
cunq3 infirmitate siue mortali siue nō mortali
Sed dubiū est an sufficiat medicis tm̄ admo-
nere infirmos ꝙ vocent ꝯfessores quibus cōfi
teant̄: an etiā requirat̄ ꝙ ita inducāt vt etiā se
quat̄ effectus.s.ꝙ infirmus ꝯfiteat̄: al's medi-
cus derelinquat eū. Et de hoc videt̄ sentire ho
stien.ꝙ sic: sed dura videt̄ talis opinio cum in
ꝑiculo ꝯstitutis quantūcunq3 ēt obstinatis sit
subueniendū s̄m ordinē charitatis.nec textus
hoc dicit.ideo petrus de palude dicit ꝙ tenent̄
medici tm̄ ad monendum. ¶ Tertium dubiuʒ
fuit vtrum medici pro infirmoꝝ cura possint
stipendium siue salarium recipere. Ad quod re
spondetur ex dictis augu.xiiii.q.v.c.non sane.
ꝙ sic.quia vt dixit christus luce.x.c.dignus est
operarius mercede sua: nec ex hoc ꝙ medicus

accipit ꝛ petit salarium dicitur vendere scien/tiam suā vel sanitatē:que spūalia sunt sed lo/cat operas suas ꝓ suo labore habito:tunc vel prius in studendo.nam vt scribit.x.q.ii.c. pre/carie.Nemo de suo cogit facere beneficiū.Ꝙ autem sancti medici cosmas ꝛ damianus nil susceperint cum curabant infirmos:hoc ideo fecerunt ne viderentur vendere gratiam sani/tatum:quia non virtute ꝛ industria humana: sed infusione diuina docti fuerant illam artez ꝛ miraculose sanabant. Sicut etiam helisęus ꝓpheta post naaman curatum a lepra nil tem poralē accipere voluit.ꝛ giezi qui ex auaritia precium occulte accepit sine scitu helisei:lepra percussus est vt scribitur.iiii.regum.v.c. Licet igitur moderatū salariū medicis petere ꝛ acci pere:quod intelligendū est ab his qui possunt: nam pauperibus nō valentibus soluere,grat debent mederi:ꝛ non se ab eoꝝ cura subtrahe re:qꝛ hoc eēt indirecte occidere:mortē enim ꝓ bat languentibus inferre qui hanc cum potest nō excludit vt dicit Simach⁹ papa.lxxxiii. di. c.i.Diximus omnia supradicta tū ad laudē me/dicoꝝ de quoꝝ numero sanctus lucas fuisse ꝑ/dicatur:tum etiā vt ꝛ superstitiosos dānemus qui dum possunt in suis infirmitatibus medi/coꝝ auxilio sanari illos negligunt ꝛ contēnūt: tum insuper vt medicis pauperes ꝛ ipotentes ad soluendum cōmendatos efficiamus.

¶ De virtutibus sancti luce in quo nullū pec catū.s.mortale fuit post conuersionē ad xp̄m: quoniam in eo erat spiritus sanctus:ob quod ꝑseuerauit in scitate vsqꝫ ad mortē. ¶ Cap.ii.

Secundū mysterium a nobis contēplā/duꝫ de beato luca dr̄ virtuositatis.fuit quidem virtuosus:ideo paulo ꝛ ceteris charis simus:quia cicerone teste. Nihil est amabilius virtute.Quantum vero ꝛ virtuosus ꝛ sanct⁹ extiterit beatus lucas:oñdit Hieronymus i ꝓ logo in lucā dicens.Ꝙ lucas discipulus apo/stoloꝝ fuit q paulū secutus est vsqꝫ ad ꝯsūma/tionem eius per martyriū.s.in vrbe roma ser/uiens dn̄o sine crimine:nam neqꝫ vxorem vn/qꝫ habens neqꝫ filios:septuagita quattuor an noꝝ obiit in bithinia plenus spiritu sancto: ex quibus verbis colligimus tres conditiones virtutum beati luce.

Prima dicitur puritatis.
Secunda veritatis.
Tertia firmitatis.

¶ Prima conditio dicitur puritatis qꝛ virtu tes eius fuerunt sine aliqua admixtione alicu/ius peccati.Nam inquit Hiero.qꝛ seruiuit do mino sine crimine:hoc est sine peccato mortali saltem post conuersionē suā fm̄ Nicholaū de lira.Sed pleriqꝫ dubitant vtrū beatus lucas fuit vnus de septuagintaduobus discipulis christi:vt enim ait damasus papa.lxviii. di.c. Cor epi.Non amplius qꝫ duos ordines inter discipulos dn̄i eē cognouimus:id est.xii.apo/stoloꝝ ꝛ septuagitaduoꝝ discipuloꝝ. Et ana/cletus papa.xxi.di.c.In nouo testamēto.dicit. videntes autem ipsi apostoli messem esse mul tam ꝛ operarios paucos:rogauerunt domi/nū messis vt mitteret operarios in messeꝫ suā vnde ab eis electi sunt septuagintaduo disci/puli.Et de his dicitur luce.x.c.designauit dn̄s ꝛ alios septuagintaduos:sicut deus accepit d̄ spiritu moysi:ꝛ dedit septuagintaduobus vi/ris qui regerent populum cū moyse:vt dr̄ Nu meri.xi.c.iste etiam numerus figuratus fuit i septuagintaduabus palmis quas inuenerunt filii israel in deserto.Exodi.xv.c.insuper ille nu merus conueniebat septuagintaduabus lin/guis in quas mundus diuisus est:quibus pre/dicandum erat euangelium xp̄i.Modo de lu/ca varia est opinio.Nam quidam asserunt euꝫ fuisse discipulum apostoloꝝ ꝛ non domini:ita qꝛ domino predicanti non adhesit:sed post re/surrectionem eius ad fidem venit.Alii autē re ferunt ipsum fuisse vnum de septuagintaduo/bus discipulis:quoniā dum narrat apparitio nem christi factam duobus discipulis euntib⁹ in emaus nomen vnius.s.cleophe explicat:al/terius vero tacet:quod ex humilitate fecit: qꝛ ipse fuerat secundus.Et istud communiter te/net a doctorib⁹.Et quāuis dicat Hiero.ipsuꝫ discipulū apl̄oꝝ fuisse:hoc est:qꝛ paulo in oib⁹ tribulationibus semꝑ adhesit:ꝛ ab eo nūqꝫ dis cedēs eidē in ꝑdicationib⁹ subsidiū fuit: de q̄ scd̄e ad Timotheū.iiii.c.Paulus dixit:lucas ē mecū solus.s.tanqꝫ adiutor ꝛ defensor.ꝛ.ꝑc ad Corinthios.viii.c.Ordinatus est.s.lucas ab ec clesiis comes peregrinationis nostre in hanc gratiam que ministratur a vobis.¶ Secunda conditio virtutum beati luce dicitur veritatis fuerunt quippe in eo virtutes vere:quia cha/ritate informate:quod probatur qm̄ fuit ple/nus spiritu sancto.Sed hic insistendum est ꝛ disputādū.Vtꝝ absqꝫ charitate possit eē ali/qua vera virtus.Et qꝛ sic videt. nam ꝑsper in li.sententiaꝝ ait.ois virtus ꝑter charitatē po

test esse cōis bonis ⁊ malis. Et Hiero.xxviij.
q.i.§. Ex his inqnit virtutibus romani ꝓme/
ruerunt imperiū. Nā virtutis est bonuꝫ actū
ꝓducere: ⁊ h̄ fieri potest sine charitate. Quis
enim antiquoꝝ romanoꝝ gesta virtuosa non
reputabit: de quibus tanta laude digna narrā
tur: ⁊ tamē cū īfideles eēnt ⁊ ydola colerēt abs
qꝫ charitate talia facere potuerūt: ex quib⁹ ali/
qua exempla delegemus ex multis valerium
publicolam Aug⁹.li.v. de ci.dei. de pauꝑtate
cōmendat. Is vt valerius recitat li.iiij. finito
regio imperio in vrbe initiū ꝯsulatus accepit
⁊ tres ꝯsulatus acceptissime rexit ⁊ tante fuit
paupertatis ꝙ patrimoniū eius ad impensas
exequiarū defecit. De catone vticēsi fert̄ ꝙ flo
ruit tanta rigiditate: vt vitia hominum rigide
expugnaret ⁊ condēnaret ꝓut refert Boetius
li.i. de ꝯsolatione: ⁊ Salustius in catilinario.
Quid dicemus de iustitia bruti. de constantia
mucij: de ꝯtinentia scipionis: de fidelitate mar
cij reguli: ⁊ de magnanimitate pauli emilij: ac
reliquis virtutibus quibus floruerūt antiqui
romani vtiqꝫ sine charitate tales virtutes com
plectebant̄. Sꝫ ꝯtrariū ꝓbari pōt: qm̄ Aug⁹.i
glosa ad romanos ait: illud qd̄ notat̄.xxviij.q.
i.c.oēs.§.ex his. vbi deest agnitio eterne ⁊ incō
mutabilis veritatis. Falsa virtus est etiā i op
timis moribus: ⁊ loquit̄ de cognitione ñ soluꝫ
intellectiua: sed affectiua que iuncta ē charita/
ti. Respōdet ergo scūs tho. ꝑa ꝑe.q.xxiiij. ⁊ pri
ma ꝑe.q.lxviij. ꝙ virtutes morales ꝓut sunt
operatiue boni in ordine quantū ad finē q nō
excedit facultatem naturalē hois possunt per
opera humana acquiri: ⁊ sic acquisite sine cha/
ritate esse possunt: ⁊ sic fuerunt in multis gen/
tibus. Scdm aūt ꝙ virtutes sūt oꝑatiue boni
in ordine ad vltimu finē supernaturalē: sic ꝑfe
cte ⁊ vere habēt rationē virtutis: ⁊ nō possunt
humanis actibus acqri sed a deo infundunt̄.
Et huiusmodi virtutes morales: sine charita/
te esse nō pn̄t. Quare sole virtutes īfuse sūt ꝑ/
fecte ⁊ simpliciter dicende virtutes: quia bene
ordināt hominē ad finē vltimum simpliciter.
Alie vero virtutes acqsite sūt ꝼm quid virtu/
tes nō antē simpliciter qꝛ ordināt oīeꝫ ad alı
quē bonū finē particularem nō ordinatum ad
bonū vniuersale. ¶ Tertia cōditio virtutū btī
luce dr̄ firmitatis. Nam firmiter in illis perse
uerauit: qd̄ nō multi faciunt. Inquit eniꝫ. Hie
ronymus ad lucianū heremitam. Cepisse mul
toꝝ ē: ad calcē xp̄o ꝑuenisse paucoꝝ. Btūs ve
ro lucas in via ⁊ lege dn̄i ꝓficiens iuit de vir/
tute in virtutē. Et vt supius dictū ē.lxxiiij. an/
num etatis agēs qeuit in pace. Sed hic dubi/
tant nōnulli de numero annoꝝ beati luce: qm̄
Hiero. in ꝓlogo in actibus apl'oꝝ al'r dicit: vi
delicet. ꝙ.lxxxiiij. annos etatis agēs in bithi/
nia de seculo noscit̄ emigrasse. Miruꝫ ergo ꝙ
Hiero. ibi dixerit ꝙ.lxxiiij. ānoꝝ: hic ꝙ.lxxxiiij
spūm deo dederit. Ad qd̄ rn̄dēt quidā. ꝙ Hie
ro. in ꝓlogo in actus apl'oꝝ computat oēs an
nos sue etatis. In ꝓlogo xp̄o in lucā cōputat
annos sue ꝯuersionis ad fidē catholicā: sed h̄
nō videt̄ verisil'e: qm̄ ante ꝯuersionem fuit ar/
te medicus: ⁊ puer.x. annoꝝ nō pōt illam artē
scire neqꝫ exercē: ꝙ tn̄ oporteret dicere ꝼꝫ istos
⁊ ꝓpterea vt inquit Nicholaus de lira. Alij as
seruerūt ⁊ melius ꝙ varietas illa annoꝝ nō fu
it ex obliuiōe vel ignauia hieronymi. sꝫ potius
vitio ⁊ defectu scriptoruꝫ. Igit̄ aut.lxxiiij. aut
lxxxiiij. annoꝝ erat dū quieuit in pace. Sepul/
tus aūt fuit in bithinia. De bithinia refert sic
Isidorus li.xiiij. ethi. Bithinia ex pōti exordio
ad partē solis oriētis aduersa tracie iacet: mul/
tis antea noibus appellata. Nā prius bebricia
dicta: deinde migdonia: mox a bithino rege bi
thinia nuncupata. Ipsa ē ⁊ maior frigia nico/
media vrbs in ea est: vbi hānibal fugiēs vene/
ni haustu animā expirauit. hec Isidorus. Tpe
xp̄o cōstantini ossa btī luce in cōstantinopolim
sunt trāslata: deinde vt fert̄ in italiā deducta:
⁊ padue in eccl'ia scē iustine collocata: brachiuꝫ
vero eius on̄dit̄ i scā maria maiore in vrbe.

¶ Quantū ꝓfuit eccl'ie dei beatus lucas scri/
bendo euangeliū ad quod induxerūt eū volun
tas diuina vtilitas eccl'ie ⁊ falsitas hereticoꝝ.
Capitulum.iij.

T

Ertium mysteriū a nobis contēplandū
de beato luca dr̄ vtilitatis: vberrimum
quippe fructum attulit eccl'ie dei nō solum ꝑ/
dicatione sua qua multos populos attraxit ad
christū sꝫ etiā euangelij descriptione. De q̊ ita
scripsit paulus ꝼc ad corinthios. viij.c. Cuius
laus est in euangelio per omnes ecclesias: qd̄ lꝫ
aliqui exponāt de beato barnaba vt dicit Ni/
cholaus de lira qui fuit comes peregrinatiōis
apl'i cuius laus est in euangelio ab eo predica/
to tn̄ communiter verbum illud de sancto lu/
ca alij asserunt intelligendum: cuius laus est in
euangelio ab eo descripto: ad illud vero scribē
dū tria induxere eum.
Primū dei voluntas.

Secundum ecclesie vtilitas.
Tertium hereticoꝝ falsitas.
¶ Primū fuit voluntas dei ⁊ instigatio spūs
sancti: vnde Hiero. in prologo ait. Cum iam
scripta essent euangelia per mattheū quippe i
iudea: per marcū in italia: sancto instigāte spū
lucas in achaye partibus scripsit euangelium:
vnde enim inquit Aug. voluit dn̄s duos te-
stes habere de visis. s. mattheum ⁊ ioannē. Et
duos de auditis. s. marcū ⁊ lucam. Et qm̄ testi-
moniū qd̓ est de visis firmius ē ⁊ certius q̄ȝ il
lud qd̓ est de auditis: ideo duo euangelia q̄ sūt
de visis ponunt̄ extrema: ⁊ alia duo que sunt
de auditis ponunt̄ media: vt hec media tanq̄ȝ
infirmiora ab illis extremis que sunt certiora
hinc inde fulciantur ⁊ roborent̄. Neq̄ȝ ꝓpte-
rea inualidum est marci ⁊ luce testimoniuȝ: qr
audita non visa referūt: cū illi a quibus audie-
runt fuerint qui cū xp̄o ꝯuersati fuerant ⁊ ve-
ritatis defensores falsa nequaq̄ȝ dicere potuis
sent. Et hoc est ꝙ lucas ait in ꝓlogo sui euan-
gelij. sicut tradiderūt nobis qui ab initio ipsi
viderunt ⁊ ministri fuerunt sermonis. Credit̄
insuper absq̄ȝ dubio ꝙ beatus lucas de multꝭ
a virgine virginū instructus fuit. nam ipsa cō
seruabat omnia conferens in corde suo: vt illa
postmodum scriptoribus reseraret. vn̄ glo. ibi
dem ait. Oia q̄ de dn̄o vel a dn̄o facta vel dcā
cognouit in memoriā recondebat vt cum tp̄s
predicande vel scribende incarnationis adue-
nisset sufficienter vniuersa ꝓut eēnt gesta pos
set explicare querentibus. Et bernardus assi-
gnans rationē quare angelus annūciauit bea
te virgini conceptū helisabeth inquit. ideo cō-
ceptus helisabeth nunciat̄ marie: vt dū nunc
saluatoris nunc precursoris edocet̄ aduent⁹ re
rum tp̄s ⁊ ordinē tenens ipsa postmodū meli-
us scriptoribus predicatoribus euāgelij rese-
ret veritatē que plene de oībus a ꝑncipio celi-
tus fuit instructa mysterijs. Credit̄ igit̄ ꝙ euā
geliste eā de multis interrogabant ⁊ ipsa eos
certificabat. Et ꝑcipue tenet̄ de beato luca ꝙ
ad eā tāq̄ȝ ad archā testamēti recurrit: ⁊ ab ea
didicit mľta q̄ ipsi virgini soli ꝯstabāt. Sicut
mysteria annunciationis natiuitatis ⁊ huius-
modi de quibus lucas solus tractat. ¶ Secun
duȝ qd̓ induxit beatum lucā ad scribendū euā
geliū fuit vtilitas ecclesie. Nam lȝ mattheus
⁊ marcus vera scripsissent tamē aliqua de xp̄o
omiserant: quoꝝ notitia est valde vtilis: imo
necessaria. sicut agnoscere xp̄i ꝯceptionem na-
tiuitatē cū laudibus ⁊ ingenti lumine ab ange
lo annunciatā ⁊ huiusmodi que ꝑ lucā fuerūt
suppleta vt sic quattuor euangeliste i describē
do veritatē euāgelij in multis ꝯcordarēt i nul
lo discordarent: ⁊ tamen singuli aliqua ꝓpria
dicerent. ¶ Tertiū qd̓ induxit beatū lucam ad
scribendū euangeliū fuit hereticoꝝ falsitas vt
enim refert nicholaus de lira. Quidā pseudo
euāgeliste sub noie discipuloꝝ xp̄i vtpote tho
me ⁊ matthie scripserūt euāgelia iserētes hē-
ses vt sub noie discipuloꝝ xp̄i facili⁹ seducerēt
simplices q̄ꝝ falsitas ex descriptōe euāgelij lu
ce depꝛehenditur: sicut ꝑ alia euangelia a mat-
theo marco ⁊ ioanne descripta. Et vt Hiero.
asserit in ꝓlogo in Actus apľoꝝ. postq̄ȝ lucas
in achaye partibus euangelium scribēs grecis
fidelibus incarnationem dn̄i fideli narratione
ostendit eūdēq̄ȝ ex stirpe dauid descendisse mō
strauit sibi nō imerito scribēdoꝝ apľoꝝ actuū
potestas ⁊ mysteriuȝ datur. In ꝓlogo ad hoc
in epľa ad hebreos Hiero. lucā cōmendat de
illius epistole traductione. ait eniȝ hanc episto
lam fert̄ apľs ad hebreos ꝯscriptā hebraica li-
gua misisse. Cuius sensum ⁊ ordinem retinēs
lucas euāgelista post excessū bti pauli apostoli
greco sermone cōposuit. Tandē Hierony. ad
paulinū lucā ita extollit. actus inquit aposto-
loꝝ nudam quidē videret̄ sonare historiā ⁊ na
scentis eccľie infantiā texere. Sed si nouerim⁹
scriptorē eoꝝ lucā esse medicū: cuius laus est i
euangelio animaduertimus parit̄ oīa vba il-
lius aie languētis esse ꝑmedicinā. Et in ꝓlogo
Actuum apľoꝝ ita Hiero. sequit̄. lucā ita diui
na subsecuta est gratia vt nō solū corporibus
sed etiā animabus eius ꝓficeret medicina. Sa
lutat ergo lucas fideles ⁊ credentes in xp̄m. i.
eternam illis oībus salutē exoptat quos istru-
it ⁊ monet doctrina exemplo ⁊ euāgelio scri-
pto vt dn̄m iesum verbis ⁊ factis ꝯfiteantur:
qui a mortuis resurgens videntibus post di-
scipulis ascendit in celū vbi cum suis angelis
sanctis ac beatissimo luca viuit ⁊ regnat in se-
cula seculoꝝ. Amen.

¶ Sermo quinquagesimusquartus de beato
laurentio martyre qui probatus a deo triplici
igne inuentus est sine iniquitate.

IGne me examinasti ⁊ non est inuenta in me iniqui
tas. Scribuntur hec vba psalmo
xvj. Satis superq̄ȝ pia est passio beati lauren-

tij que ab ecclesia cū grandi veneratione cele/
bratur: nā inter martyres facit ipsum singula/
rē in ieiunio q: in vigilia eius statuit ieiunan/
dū: in officio adhuc ipsū honorat dū p octauā
de ipso laurentio: sicut τ de stephano singulis
canonicis horis eius memoriā facit festumqʒ
illius solēniter obseruandum ac sanctificandū
cunctis fidelibus sub precepto iubet. Propte/
rea in matutinis legiẜ sermo venustissimus bti
augustini qui ait. Cū oēs btōs martyres quos
nobis tradidit antiquitas honorificentia di/
gna veneremur: pcipue tū btm̄ laurentiū mar
tyrē debemus tota deuotione suscipe. hec ille.
Merito itaqʒ hodierna die huius martyr laudibus est incumbēdū: vt sic valeant efficacius
ad illius reuerentiā corda fideliū inflammari.
Quapp de ipso Xba facturi de illius examina
tione τ pbatione facta p ignē dicemus. nā in/
troduciẜ quasi ad deū loquens laurētius glo/
sus in verbis premissis in themate in quibus
triplicē ignē pbationis τ examinationis sue
distinguemus ostēdentes q nō fuit in illo in/
uenta iniquitas qui se totū ardentissime obtu
lit saluatori nostro iesu xpo patiens quecunqʒ
dura τ seuissima illata sibi supplicia.

Primus ignis dicitur diuine dilectionis.
Secundus ignis primalis miserationis.
Tertius ignis tirānice psecutionis.

¶ Qualiter btūs laurentius examinatus fuit
igne diuini amoris: τ de perfectione diuine di
lectiōis τ magnitudine illius precepti: atqʒ de
inductiuis ad amorē dei. ¶ Capitulum. j.

Primus ignis i q examiat ē τ pbat inēt
ē absqʒ dfectu iniqtat btūs laurētius dr
diuine dilectionis: amor eniʒ dei ignis est de q
dicebat xps Luce. xij. c. Ignē veni mittere i ter
rā: τ qd volo nisi vt ardeat. Et de isto mystice
dixit deus leuiti. vj. c. Ignis in altari meo sēp
ardebit: hic ignis amor dei intelligiẜ: q iugiter
ardere dʒ in altari. i. in aia: que aia alta ē eo q
ad imaginē τ dei similitudinem creata. Altare
quippe quasi alta res interpretatur: dum ergo
ignis diuini amoris in aia est succensus facit
temporalia cuncta contēnere τ deū sūmū bo/
nū diligere super oīa vitāqʒ pñtem oī pericu/
lo mortis libenter exponere: sic factū legimus
in beato laurentio vt videbiẜ in sequētib qui
nec tormēta timuit nec morte acerbissimā hor
ruit: de q sic inqt Ambro. in sermone hui dici.
fortissimū martyrē seuissima psecutoris flāma
supare nō potuit q: lōge ardētius veritat radi

js mens ci accēsa feruebat. Sʒ h loco cū loq/
mur de dilectiōe dei tria erunt dubia soluēda.
Primū vtrū possit aliqua creatura deū perfe/
cte τ totaliter diligere.
Secundū quare preceptū de dilectione dei di/
citur primū τ maximū.
Tertiū que sunt illa que incitāt nos vt diliga/
mus sup omnia deum.

¶ Ad primū dubiū rñdet tho. ṣa ṣe. q. xxiiij. q
pfectio dilectionis pōt dupliciter intelligi vno
modo ex parte diligibilis: alio modo ex parte
diligentis. Ex parte diligibilis perfefecta ē di/
lectio: cū aliquid diligitur quantū diligibile est
deus aūt tm̄ diligibilis est quantum est bonus
bonitas aūt eius est infinita vnde infinite di/
ligibilis est: nulla aūt creatura pōt eū diligere
infinite cū quelibet virtus creata sit finita. vñ
per hunc modū nulla creatura pōt deū perfē/
cte τ totaliter diligere. Secundo perfectio dile
ctionis pōt psiderari ex parte diligentis: τ sic
dicitur esse perfecta qñ aliquis ẜm totū suum
posse diligit: qđ quidem cōtingit in dilectione
dei tripliciter. Vno mō sic q totū cor hominis
actualiter semp ferat in deū. τ hec est pfectio
dilectionis prime que non est possibilis in hac
vita in qua impossibile est pp humane condi/
tionis infirmitatē semp actu cogitare de deo
τ moueri dilectione ad ipsū. Secundo ptingit
vt homo ẜm suū posse diligat deū: ita vt omne
suum studiū deputet ad vacandum deo τ reb
diuinis pretermissis alijs nisi quantū necessi/
tas vite presentis requirit: τ ista ē pfectio dile
ctionis: que est possibilis in via non tñ est cōis
omnibus nec oēs obligantẜ ad illā. Tertio ptin
git vt hō ẜm suū posse diligat deū sic q habi/
tualiter aliqs cor suū ponat in deo: ita. s. q ni/
hil cogitet vl velit qđ sit diuine dilectioni ɔtriū
τ hec est perfectio cōis oībus possibilis ad quā
oēs tenenẜ. Ex his pcludimus cū dño bonauē
tura in tertio di. xxvij. q perfectio charitatis
τ dilectionis diuine que i hac pñti vita ex par
te hominū diligentiū deum exigit tm̄ vt exclu
dat oēm affectū ɔtrium nō aūt omnē affectum
extraneū. ¶ Secundū dubiū fuit quare prece/
ptū de dilectione dei diciẜ primū τ maximū: si
cut dixit xps matthei. xxij. c. Ad quod rñdem
q hoc est multiplici ratiōe. Prima q: dilectio
dei est vita aie: vnde Deuteronomi. iij. c. diciẜ
Elige tibi vitam vt tu viuas τ semen tuū: dili
gas dñm deū tuum. Et ioānes prima Canoni
ca. c. iij. Qui nō diligit manet in morte. τ Apo

calipsis.iij.c.dr̄ de illo.qui sine dei dilectiōe pu
tat se viuere habēs virtutes alias:nomen hēs
ꝙ viuas ⁊ mortuus es. Secunda rō est q: oēs
virtutes absq; amore dei sunt imperfecte:nec
pōt aliquis sine dei amore simpliciter virtuo-
sus teneri:ideo apl's ad Romanos.xiij. dixit.
plenitudo leg; ē dilectio.⁊ greg.i homel'.iqt.nō
hz aliqd viriditat; ram⁹ bōi opis si n̄ māserit
i radice charitat;. Tertia rō ē q: dilectio dei dū
ē i corde rōalis creature fac̄ eā ꝓmptā fortē ⁊
expeditissimā ad q̄cūq; ardua ⁊ difficillīa tole
randa.iō Grego.in Homelia ait. Amor dei
nunq̄ʒ est ociosus:operat̄ enim magna si ē. Si
aūt operari negligit amor non est. Et Hiero.
ad eustochiū ita scribit. Amemus xp̄m ⁊ eius
semꝑ queramus amplexus:⁊ facile videbit̄ oē
difficile breuiaq; putabimus vniuersa que lō-
ga sunt:⁊ iaculo illius vulnerati ꝑ horaꝝ mo-
mēta dicemus.heu mihi q: incolatus meus ꝓ
longatus ē. Quarta ratio ē q: dilectio dei ma
gis vnit aīam cū deo q̄ʒ quelibet alia virtus.
vnde apl's prīc ad Corinthios.vj.c.dicit. Qui
adheret deo vnus spūs est cū deo.⁊ Hugo in
li.de arra spō.dicit. Scio aīa mea ꝙ dū aliū di
ligis in eius similitudinē transformaris.⁊ Au
gu.suꝑ ioannē inqt. Talis est vnusquisq; qua-
lis est dilectio sua:si deū diligis deus es: si ho-
minē hō:si terram terra. Quinta rō q: dilectio
dei magis letificat ⁊ delectat aīam q̄ʒ quecun-
q; virtus.⁊ vt inquit apl's ad Romanos.viij.
c. Diligentibus deū oīa cooperant̄ i bonū:q: i
ꝓsꝑitate ⁊ aduersitate sēꝑ sūt i letitia.iō btūs
iacob⁹ de tudecto dicebat. Amore diuīo amo
re.amore che nō sey amato amore la tua ami-
citia e piena di delicia nō cade may in tristicia
lo cor chi te ha assagiato. Tertiū dubiū fuit q̄
sunt illa que nos incitant vt diligamus deum
super oīa:⁊ lʒ sint mlta tn̄ nos dicem⁹ de qnq;.

Primū est scriptura.
Secundum est factura.
Tertium creatura.
Quartum gratia.
Quintum amicitia.

Primum est ipsa scriptura:vnde Deuterono
mi.vj.c.scribit̄. Audi israel dn̄s deus tu⁹ vn⁹
est:diliges dn̄m deum tuum ex toto corde tuo:
ex tota anima tua ⁊ ex tota fortitudine tua. Et
eiusdem.xj.c. Ama dn̄m deū tuū.⁊ Matthei.
xxij. Marci.xij.⁊ Luce.x. Diliges dn̄m deum
tuum ⁊ ꝓximū tuū sicut teipsum. In his duo
bus preceptis tota lex pendet ⁊ prophete. Se-
cundum quod nos inducit vt diligamus de-
um est factura quia ipse fecit nos. Si enim
naturaliter amat filius patrem a quo ha-
bet partem corporis sui:quanto magis ama-
re debet deum qui corpus ⁊ animam fecit. Iō
sapiens Ecclesiastici.vij.ca.ait. In tota anima
tua dilige eum qui te fecit. Nam si diligenter
quis attendat quantum est beneficium quod
illi deus tribuit dum corpus dedit vtiq; di-
gnum amore censebit. Quot enim sunt mem-
bra in corpore tot dei beneficia inueniuntur ⁊
magna. Et pro minimo membro plus debe-
tur homo amare deum q̄ʒ ament eum multi
pro cunctis beneficijs que ab eo receperunt.
Si quis enim amiserit oculum:quantū ama-
ret eum qui sibi restitueret. Et si quis meruis-
set amittere eum:quantum diligeret illum qui
sibi oculum conseruaret. Non minus ergo a-
mandus est qui eum ab initio dedit ⁊ datum
conseruauit cum sepenumero vtendo illo con-
tra deum eum amittere meruerit homo. Sic
referre possumus de singulis membris. Et si
tantum amandus est qui dedit corpus:quan-
to fortius qui dedit animam. Clamant igitur
omnia que in homine sunt a deo facta. Ama
deum. Clamant oculi:ama deum. Clamant au
res:ama deum. Clamat lingua:ama deum.cla
mant dentes:ama deuʒ.clamant manus:ama
deum.clamant pedes:ama deum.clamat ratio
ama deum.clamat memoria:ama deum. cla-
mat intellectus:ama deum. clamat voluntas
ama deum:quia ab ipso sunt omnia. Ob quod
Bernardus inquit. Valde omnino mihi amā
dus est per quem sum:viuo ⁊ sapio. Tertium
quod nos inducit vt diligamus deum est om-
nis creatura.ait enīʒ de hoc Augu.lib.x.cōfes-
sionū. Celum ⁊ terra ⁊ omnia que in eis sunt:
ecce vndiq; mihi dicunt vt te amem: nec ces-
sant dicere omnibus vt sint inexcusabiles. Du
pliciter dicunt creature nobis vt deum ame-
mus.vno modo ostendendo cuʒ dignissimum
amore nostro. Bonitas enim vniuersitat; crea
turarum ostendit creatorem esse optimuʒ:⁊ iō
amore dignissimum. Alio modo dicunt nobis
vt amemus deum exhibendo nobis tot innu-
mera beneficia. Nā terra ⁊ fructus eius aqua
⁊ pisces maris. Aer ⁊ volucres celi. Ignis ⁊
claritas solis: ⁊ splendor stellarum ⁊ lune: ⁊
omnia alia que homini prestant:non cessant
suo modo homini dicere. Ama deū:ama deuʒ
ama deum:qui cuncta ad vsum tuum ordina-

uit. Quartũ qđ nos inducit vt diligamus deũ
est gratia. s. nobis tributa: cũ deus ꝓ nobis in-
carnatus trigintatribus annis cũ ciuibus ꝯuer-
sando pati pro nobis voluit famẽ: sitim: frigꝰ:
calorẽ: ⁊ tandem subijt iugum grauissime cru-
cis in qua sanguinem fundens morte preciosa
genus humanum redemit. Nã si puerulum ip
sum in presepio nascentẽ inspicimus: audimꝰ
illum dicentẽ. amor tuus o aĩa facit me deũ ce-
li carne vestitũ hoc vili loco teneri. Si pãnis
inuolutum vel vagientez in cuna: aut herodis
iram ꝑegrinando in vlnis matris fugientẽ mi
ramur. Mor ⁊ ipse rñdet. O aĩa mea amor tu-
us ad hec oĩa me compellit. Si singulos eius
actus subtiliter meditamur oẽs ab amore ar-
dentissimo emanare videmꝰ. Quid plura vin-
cula: sputa: ludibria: verbera: cõtumelie: derisio
nes: flagella: corona spinea: crux: claui: spongia:
lancea. nõne suo modo sonum faciunt amoris.
O insensibilis rõnalis creatura. O mens fer-
rea omni adamante durior. O deniqꝫ ingratis
sima aĩa quã nõ inflãmant nõ adurũt xpi iesu
amoris incendia. ꝓpter hec oĩa bernardus ĩ li.
de diligendo deũ ait. Quid retribuã dño ꝓ oĩ-
bus que retribuit mihi. in primo opere me mi
hi dedit: ĩ secũdo se ⁊ vbi se dedit me mihi red-
didit: datus ergo ⁊ redditus me ꝓ me debeo ⁊
bis debeo. Quid deo retribuã pro se: nã etiã si
me milies rependere possem quid sum ego ad
dñm. Et idem super Can. Super oĩa reddit te
mihi amabilẽ bone iesu calix quẽ bibisti: opus
redemptionis nostre hoc amorẽ nostrũ facile
vendicat: totũ sibi hoc inquam est quod nostrã
deuotionẽ ⁊ blãdius allicit ⁊ iustiꝰ exigit ⁊ ar-
tius stringit ⁊ afficit vehementius. Et iterum
in sermonibus Bernar. dicit. O duri ⁊ ĩdurati
filij adam quos nõ emollit tãta benignitas tã
ta flãma tã ingẽs ardor amoris tã vehemens
amator: qui ꝓ vilibus sarcinulis tã preciosas
merces expendit. Quintũ ꝙ nos ĩcitat ad amo
rẽ dei dr̃ amicitia. de solo quippe deo certi eẽ
valemus: ⁊ si eũ diligimꝰ nobis sit fidelis ⁊ ve
rus amicus. Alij vero amici inueniunt̃ triplici
ter infideles. Primo qr aliqñ nõ amãt lꝫ amẽt̃
sed nõ sic ẽ de deo qui Prouerbiorũ. viij. c. ait.
Ego diligẽtes me diligo. ⁊ de hoc xps dixit io
ãnis. xxiij. c. Qui diligit me diliget̃ a pr̃e meo:
ego diligã eũ. Scđo qr multi sunt amici tpe ꝓ-
speritatis ⁊ in aduersitate deficiũt: ideo sapiẽs
Ecclesiastici. vj. c. ait. ẽ amicus ꝫm tps suũ: ⁊ ñ
ꝑmanebit in tẽpore tribulationis. Sed non sic
est ĩ deo de quo dr̃ in psalmo. Iuxta ẽ dñs his
qui tribulato sũt corde ⁊ quãuis amicos suos
⁊ eorũ vtilitatez flagellari sepe permittat: illos
tñ nunqꝫ deserit quos in tribulatione ꝯfortat.
Tertio pleriqꝫ amant amicos dũ viuũt sed in
morte inimici efficiuntur: mortuos expolian-
tes ⁊ bona eorũ pauperibus dispensanda tan-
qꝫ lupi rapiẽtes. Sed deus spũm a corpore exe
untem ad se suscipit: illũqꝫ delicijs ac diuitijs
eterne vite facit participẽ. Cõsiderans oĩa su-
pradicta beatus laurentius patriã. s. hispaniaz
⁊ parentes reliquit: terrena oĩa calcauit spreuit
qꝫ hereditatem: cũ filius fuisset vt aiunt nobi-
lissimi ducis: atqꝫ beatũ sixtũ papã secutus ro-
mã vsqꝫ peruenit: ibi a btõ sixto factus est ar-
chidiaconus: qui tanto fidei ẓelo ductus fuit:
vt nec cõminatões nec verbera dura nec ignis ĩ
cẽdiũ horreret. Iõ Ambro. ĩ ſmõe sic scripsit đ
illo. ardebat extrinsecus martyr laurentius ti-
rãni seuientis incendijs: sed maior illũ intrin-
secus christi amoris flãma torrebat.

¶ Qualiter beatus laurẽtius ꝓbatꝰ fuit igne
ꝓximalis miserationis: ⁊ an possit elemosyna
dari absqꝫ charitate: ⁊ si fieri potest de illicite
acquisitis: ⁊ quomodo põt causare spiritualez
effectum. ¶ Capitulum. ij.

SEcundus ignis quo examinatus est ⁊
ꝓbatus inuentus absqꝫ crimine beatꝰ
laurentius dicit̃ ꝓximalis miserationis: nam
ad ꝓximos misericors fuit: quibus thesauros
ecclesie dispensauit: nã vt recitat̃ in legẽda. Tẽ
pore beati sixti philippus iperator: ⁊ filius suꝰ
noĩe philippus fidẽ xpi receperãt: ⁊ ecclesiam
sublimare plurimũ intendebãt. Regnauit aũt
iste philippus anno millesimo ab vrbe cõdita:
vt millesimus rome ãnus xpo potiꝰ qꝫ ydolis
dicaret̃: q annus millesimus fuit a romanis cũ
ingẽti ludorũ ⁊ spectaculorũ apparatu celebratꝰ
Erat ãt cũ philippo ĩperatore miles qdã noĩe
decius: quẽ misit in galliã vt eã rebellãtẽ ĩpe-
rio romano subiugaret. Qui pergens cũ exer-
citu ꝓspere cũcta gessit: victorqꝫ ad. vrbẽ redi-
bat. audiẽs imperator eius aduentũ honorare
cũ volẽs eidẽ a roma vsqꝫ veronã obuius iuit
nec videri dꝫ cuiqꝫ durũ hoc qđ dicit̃ de vero-
na: quasi vellet eã nouam fore ciuitatẽ: quoniã
vt in cronica ricobaldi scribit̃ tpe tarquinij ꝑ-
sci quinti regis romanorũ: condite fuerunt in
italia agallie vrbes. s. mediolanũ brixia vero-
na vincentia. decius igitur ambitione imperij
papilionẽ imperatoris latenter introiuit ⁊ dor

mientē dn̄m iugulauit. attraxit autē exercituꝫ ⁊ illos qui cū imperatore venerant prece ꝑcio ⁊ muneribus: atqꝫ cum eis ad vrbē gradu cito ꝓperauit. audiens hoc philippus iunior vehementer extimuit: ⁊ totum thesaurum patris ⁊ suum btō sixto ⁊ sancto laurentio cōmendauit vt si ipsum a decio interfici cōtingeret thesaurum ipsū ecclesijs ⁊ pauperibus erogarēt: nec te moueat ꝙ thesauri quos laurentius dispensauit: nō dicunt̄ thesauri imperatoris sed ecclesie qꝛ potuit eē ꝙ cum ipsis thesauris philippi aliquem etiā thesaurum eccl'ie dispensauit: vel forte ideo dicuntur thesauri eccl'ie qꝛ philippꝰ eos reliquerat ecclesijs dispensandos. Senatꝰ ergo obuiā decio processit ⁊ ipsū in imperium ꝯfirmauit: ne vero ꝓditorie sed çelo ydolatrie dn̄m suū occidisse videret̄ xp̄ianos cepit crudelissime persequi adeo vt multi martyrio coronarent̄ inter quos ēt philippus iunior annumeratus fuit: post hoc oblatus est decio beatus sixtus tanqꝫ qui xp̄m coleret ⁊ imperatoris thesauros haberet: tūc decius in carcere recipi ipsū iussit donec per illata tormēta ⁊ thesauros ꝓderet ⁊ xp̄m negaret. beatus autē laurentius ipsū ꝓsequēs: post eū clamabat: quo ꝓgrederis sine filio pater: quo sacerdos sancte sine ministro ꝓperas. Tu nunqꝫ sine ministro sacrificium offerre ꝯsueueras. Quid in me displicuit paternitati tue: nunqd degenerē me ꝓbasti: experire certe vtꝝ idoneum ministrū elegeris cui cōmisisti dominici sanguinis dispensationē. Cui btūs sixtus dixit: nō ego te desero fili neqꝫ te derelinquo: sed maiora tibi debent̄ pro fide xp̄i certamina: nos quasi senes leuioris pugne cursum recipimus: te aūt quasi iuuenem manet gloriosior de tirāno triumphus. post triduū me sequeris sacerdotem leuita: deditqꝫ ei oēs thesauros precipiens vt ecclesijs ⁊ pauperibus erogaret. Qui xp̄ianos diligēter die ac nocte quesiuit ⁊ vnicuiqꝫ ꝓut opus fuerat ministrauit oēsqꝫ pauperibus dispensauit ideo ecclesia cantat de eo id psalmiste qđ ponitur. ij. ad Corīthios. viiij. c. dispersit dedit pauperibus iustitia eius manet in seculum seculi. Que verba ponderanda sunt dispersit eniꝫ dr̄ qꝛ pluribus cōdiuisit ⁊ nō vni: dispersit ⁊ non auare retinuit: dedit ⁊ nō vendidit dedit libere sine spe mercedis lucri aut cōmodi aut obsequij temporalis dedit nō dandum post mortē dereliquit pauperibus. s. xp̄i nō parentibus nō diuitibus: ideo iustitia eius manet in seculū seculi: qꝛ merces iustitie eius est eterna: vt exponit nicholaus de lira. Sed quia hoc loco elemosyna bti laurentij tam sublimit̄ magnificat̄ libet tria de ipsa dubia disputare.

Primum vtrū elemosynā dare sit actus charitatis.

Secundum vtrū elemosyna fieri possit de illicite acquisitis.

Tertium vtrum elemosyna corporalis habeat spiritualem effectum.

¶ Ad primum dubium posset quis dicere arguendo. Qꝛ actus charitatis nō potest eē sine charitate: sꝫ largitio elemosynaꝝ potest eē sine charitate: igit̄ nō erit actus charitatis. naꝫ prime ad Corinthios. xiij. c. apl's dixit. Si distribuero in cibos pauperum oēs facultates meas charitatem aūt nō habuero nihil mihi prodest. Ad hoc rn̄det tho. ꝟa ꝟe. q. xxxij. Qꝛ aliqđ dicit̄ esse actus virtutis dupliciter: vno modo materialit̄ sicut actus iustitie est facere iusta: ⁊ talis actus pōt eē sine virtute: nā multi nō habentes habitū iustitie operant̄ iusta: vel ex naturali rōne: vel ex timore: vel ex spe aliquid adipiscendi. Alio modo dr̄ aliqđ esse actus virtutis formaliter sicut actus iustitie est actio iusta eo modo quo iustus facit. s. prompte ⁊ delectabiliter. Et hoc modo actus virtut̄ non est sine virtute. ꝟm hoc ergo dare elemosynā materialiter pōt esse sine charitate. dare xp̄o elemosynam formal'r id est ꝓpter deum delectabil'r ⁊ prompte ⁊ omni eo modo quo delectet: nō est sine charitate elemosyna quideꝫ est opus quo datur aliqđ indigēti ex cōpassione ꝓpter deū.

¶ Secundū dubiuꝫ fuit vtrū elemosyna fieri possit de illicite acquisitis. Ad hoc rn̄det Tho. vbi supra. ꝙ aliquid potest dici tripliciter illicite acquisitum. Vno modo illud quod illicite ab alio accipitur ⁊ debetur ei: nec potest ab eo qui accipit retineri: sicut contingit in rapina furto ⁊ vsuris ⁊ de talibus cum homo teneatur ad restitutionem elemosyna fieri non potest. Secundo modo est aliquid illicite acquisitum: qꝛ ille qui acquisiuit retinere nō potest: nec tamē debetur ei a quo acquisiuit. s. qꝛ contra iustitiā accepit ⁊ alter contra iustitiam dedit. Sicut contingit in symonia in qua dans ⁊ accipiens contra iustitiam legis diuine agit: vnde nō debet fieri restitutio ei qui dedit. Sed debet i elemosynas erogari: ⁊ eadem ratio est i similibus in quibus scilicet datio ⁊ acceptio est contra legem. ¶ Tertio modo est aliqđ illicite acqsitum

non quidem quia ipsa acquisitio sit illicita: sed quia id ex quo acquiritur est illicitum. Sicut patet de eo quod mulier acquirit per meretricium et hoc proprie vocatur turpe lucrum. Quia enim mulier meretricium exercet turpiter agit et contra legem dei. Sed in eo quod accipit non iniuste agit nec contra legem vnde licite retineri potest et de eo elemosyna fieri: nõ temen fit de tali lucro oblatio ad altare. iuxta illud Deuteronomi. xxiiij. c. Non offeres mercedem prostibuli in domum dei tui: tum propter scandalũ: tũ propter sacrorum reuerentiã. Tertium dubium fuit vtrum elemosyna corporalis habeat spiritualem effectum. et arguitur quod non. Nam effectus non est potior sua causa: sed bona spiritualia sunt potiora corporalibus: non ergo elemosyna corporalis habet spiritualem effectum Secundo multiplicata causa multiplicatur effectus. Si ergo elemosyna corporalis causaret spiritualẽ effectũ: sequeretur quod maior elemosyna magis spiritualiter proficeret. Quod est cõtra id quod saluator dixit Luce. xxj. c. de vidua ponente duo era in gaçophilatiũ. Respondet tho. vbi supra: quod elemosyna corporalis põt tripliciter cõsiderari. Vno modo secundum suam substantiam et secundum hoc non habet nisi corporalem effectum inquantum. s. supplet corporales defectus proximorum. Alio modo potest considerari ex parte cause eius inquantum. s. aliquis elemosynam dat propter dilectionem dei et proximi. Et quantum ad hoc affert fructum spiritualem: vnde sapiens Ecclesiastici. xxix. c. ait. Elemosyna viri gratiam hominis quasi pupillã conseruabit Tertio potest considerari ex parte illius cui datur: et sic habet spiritualem effectum inquantũ scilicet proximus cui per corporalem elemosynã subuenitur mouetur ad orandum pro benefactore. Ad primum itaque argumentum dicẽdũ quod ratio illa procedit de corporali elemosyna secundum substantiam. Ad secundum vero dicitur quod vidua que minus dedit secundum quantitatem plus dedit secundum suam proportionem: ex quo pensatur ĩ ipsa maior charitatis affectus: ex quo charitate elemosyna corporalis spiritualem efficaciã habet. Igitur beatus laurentius ex hoc maxime cõmẽdatur quia totus charitate succensus thesauros pauperibus dispensauit. Nec obstat quia sui nõ erãt quos si voluisset potuisset pro se retinere: cum etiam si semper illos possedisset: adhuc distribuisset pauperibus propter diuinum amorem.

Qualiter beatus laurentius examinatus est igne tirãnice persecutionis et de gratia constãtia et gloria beati laurentij. Capitulũ. iij.

Tertius ignis quo examinatus est beatus laurentius: et nõ est inuenta in illo iniquitas impaciẽtie: dicitur tirãnice persecutionis: nam decius persecutus est eum vsque ad mortem: quam ipse letanter pro christo suscepit: de hac tamen illius persecutione considerare debemus tria.

Primo gratiam.
Secundo constantiam.
Tertio gloriam.

Primo consideremus gratiam quam deus contulit beato laurentio in miraculis faciẽdis et conuertendis gentilibus. veniens namque ad domum cuiusdam viduce que multos christianos in domo sua absconderat: quam longus dolor capitis detinebat: imposita manu super caput eius eam a dolore capitis liberauit et pauperum pedes lauans omnibus elemosynã dedit. Eadem nocte in domo cuiusdam christiani veniens quendam cecum ibi reppererit et facto signo crucis eum illuminauit: vnde ecclesia cantat de eo. Laurentius bonum opus operatus est: qui per signum crucis cecos illuminauit. Cum autem beatus sixtus decio nollet consentire nec ydolis ĩmolare ipsum decollari precepit accurrens autem beatus laurentius post ipsum exclamabat. noli me derelinquere pater sancte quia thesauros tuos iam expendi: quos tradidisti mihi. Tũc milites audiẽtes thesauros laurẽtium tenuerunt. et perthemio tribuno tradiderunt. Ipse autem decio eum presentauit. Qui tradidit eum Valeriano prefecto vt aut thesauros prodat et sacrificet ydolis: aut diuersis eum interire faciat supplicijs et tormentis. valerianus autem cuidam vicario nomine hipolito in custodiã eũ tradidit: quem ille cũ multis alijs in carcere reclusit. Erat autem ibi in custodia quidam gentilis nomine lucillus qui plorando lumen oculorum amiserat. Cui beatus laurentius lumen se restaurare promisit: si in christum crederet et baptismum susciperet: at ille se baptiçare instantius postulauit. Accipiens ergo laurentius aquam dixit ei: omnia ĩ cõfessione mundantur. Cumque illum de articulis fidei interrogasset diligenter. Et ille omnia se credere confessus fuisset: aquam super eius caput effudit et ipsum in christi nomine baptiçauit. Sta-

timqꝫ qui cecus fuerat lumen recepit. Quapro
pter multi ad eum ceci veniebāt: ⁊ ab eo illumi
nati redibant. Interrogatꝰ ab hipolito de the
sauris: ita respondit ꝙ ipsum ad fidem cōuer/
tit ⁊ cum omni familia baptiçauit. Secundo
consideremus beati laurentij constantiaꝫ quā
habuit in tormentis: post omnia quidē supra/
dicta mandauit valerianus ad hipolitū vt lau
rentium presentaret: cui laurentius ait: ambu/
lemus pariter quia mihi ⁊ tibi gloria prepara
tur. ad tribunal igitur ambo veniunt ⁊ fit ite/
rum inquisitio de thesauris: laurentius auteꝫ
triduo indutias petijt: quas valerianus eidem
sub hipolliti pollicitatione cōcessit: in hoc tri/
duo laurentius pauperes claudos cecos ⁊ ali/
os collegit: ⁊ eos in palatio salustiano corā de/
cio presentauit dicens. Ecce isti sunt thesauri
eterni qui nunquam minuuntur sed crescunt:
qui in singulis dispergiuntur ⁊ in omnibus in/
ueniuntur. horum enim manus thesauros in
celum deportauerunt. Valerianus presēte de/
cio dixit. Quid variaris per multa: iam nūc sa/
crifica ⁊ magicam artem depone. Cui lauren/
tius. Quis debet adorari qui factus est an qui
fecit. Iratus decius iussit eum scorpionibus ce
di: ⁊ omne genus tormentorum ante ipsum af
ferri: quem cum sacrificare iuberet vt hec tor/
menta euaderet. respondit infelix: has epulas
semper optaui. Tunc iubente decio nudus fu/
stibus ceditur ⁊ ardentes lamine ad latera ap/
ponuntur. Dixitqꝫ laurentius. Domine iesu
christe deus de deo miserere mihi seruo tuo
quia accusatus non negaui: iterrogatus te do/
minum confessus sum. Dixitqꝫ ei decius. scio
ꝙ per artem magicam tormenta deludis: me
tamen deludere non valebis. Iussitqꝫ euꝫ plū/
batis durissime cedi: laurentius autem orauit
dicens. Domine iesu christe accipe spiritū me/
um: tunc audiente decio vox insonuit: Adhuc
multa certamina tibi debentur. Tunc decius
furore repletus dixit: viri romani audistis de/
mones istum sacrilegum consolantes: qui nec
deos colit nec tormenta metuit: nec iratos prī/
cipes expauescit. Iussitqꝫ iterum eum scorpio/
nibus cedi. Subridens autem laurentius gra/
tias egit: ⁊ pro astantibus exorauit: eadem ho/
ra romanus in xp̄m credidit. Reclusus pꝰ hec
iterum laurentius in custodia hipoliti: nocte se
quenti laurentius ad decium adducitur. cui de
cius: aut inquit dijs sacrificabis aut nox ista i
te cum supplicijs expendet. Cui laurētius mea
nox obscurum non habet: sed omnia in luce
clarescunt. Dixitqꝫ decius: afferatur lectus fer
reus vt requiescat in eo: contumax laurentius
ministri ergo eum exuentes super craticulam
ferream extendunt: ⁊ prunis suppositis eū cuꝫ
furcis ferreis compresserunt. Dixitqꝫ lauren/
tius valeriano. disce miser: qꝛ carbones tui mi
hi refrigerium: tibi autem eternum suppliciuꝫ
prestant: quia ipse dominus nouit ꝙ accusatꝰ
non negaui eum: interrogatus christum cōfes
sus suꝫ: assatus gratias ago: dixitqꝫ hilari vul/
tu ad decium. Ecce miser assasti vnam partem
gira aliam ⁊ manduca. deinde subdidit: grati/
as ago tibi domine quia ianuas tuas ingredi
merui: ⁊ sic spiritum emisit. Confusus decius
cum valeriano ambulauit in palatium tiberij
relicto corpore super ignem. Quod hipolitus
mane rapuit ⁊ cum iustino presbytero in agro
verano conditum aromatibꝰ sepeliuit. ¶ Ter
tio considermus gloriam quam assecutus est
beatus laurentius post susceptum martyrium
⁊ illa que in celis est ⁊ nobis est inperscrutabi/
lis obmissa tantum ad eam dirigamus mentē
quam tribuit illi deus in sua ecclesia militante
fecit quidem deus sanctum suuꝫ martyrē mul
tis miraculis coruscare: de quibus pro deuo/
tione nostra aliq̄ pauca narremus. Refert gre
gorius turonensis. Qꝫ dum quidam sacerdos
quandam ecclesiam sancti laurentij repararet
⁊ trabes quedam nimium breuis esset. rogauit
beatum laurentium vt qui pauperes fouerat
sue inopie subueniret. Que subito sic excreuit
vt pars non modica abundaret. Quam par/
tem sacerdos minutatim incidit ⁊ multas in/
de infirmitates sanabat. Quidam insuper pre/
sbyter nomine Santulus beati laurentij eccle
siam a longobardis incensaꝫ reparare volens
artifices multos conduxit. Quadam autem
vice dum quid eis apponeret nō haberet pre/
missa oratione respexit in clibanum ⁊ ibidem
candidissimum panem inuenit. Sed cum vix
ad vnius prandij esum tribus personis suf/
ficere videretur laurentius artifices suos no/
lens deficere sic predictum panem multiplica/
ri fecit ꝙ in alimentum decem dierum operā/
rijs cūctis suffecit. Sūt ⁊ alia huiꝰ sc̄i miracu/
cula que causa breuitatis omittimus. igit̄ deuo
tiōe qua possumꝰ btm̄ laurētiū deprecemur vt
sua intercessione nos dignos efficiat q̄ mediā/

te peruenire valeamus ad illam gloriam sempiternam in qua ipse letatur cum domino iesu xpo. Cui sit honor τ gloria in secula seculorum. Amen.

¶ Sermo quinquagesimusquintus de sancto Augustino preclarissimo lumine ecclesie sancte dei.

Christus purgauit peccata ipsius τ exaltauit i eternũ cornu eius. Sapiẽtis verba sũt ista originaliter Eccl'iastici. xlvij. c. Ex omni parte resonant laudes eximie augustini doctoris prestantissimi. Tanta ex verbo illaꝝ copia est vt non nisi longissimis orationibus explicari queant: verũtamen ne in solẽnitate ipsi⁹ ab eius deuotione mens nostra ieiunet aliqua de ipso patre celebratissimo breuiter disseremus. Gaudent quippe breuitate moderni. vt notat ff. ꝙ metus cau. l. i. C. de appellationibus. l. ampliorẽ. §. in refutatorijs. Colligemusqꝫ aliqua ex multis que sancti augustini τ merita τ gloriam exprimunt verba sapientis in themate i qb⁹ tria mysteria de btõ augustio distiguem⁹.

Primũ dicitur conuersionis.

Secundum cõmendationis.

Tertium magnificationis.

¶ De cõuersione beati augustini τ de his que induxerunt eum ad heresim τ de erroribꝰ manicheorum. ¶ Capitulum. j.

Primũ mysteriũ declarandũ de btõ augustino dicitur conuersionis de quo dicitur. xps purgauit peccata ipsius. hoc vtiqꝫ factum fuit: dũ relicta vanitate phoꝝ: abiectaqꝫ impijssima heresi manicheoꝝ in christuꝫ perfecte credidit τ sacrũ baptisma suscepit ad qδ plenius intelligendum tria in hac parte dubia proponemus.

Primum que fuerint cause augustinũ ad heresim manicheoꝝ inducẽtes.

Secundũ qui sunt manicheoꝝ errores principales τ detestandi.

Tertium que fuerunt media ad penitentiaꝫ τ conuersionem augustini cooperantia.

¶ Ad primũ dubium rñdemus ꝙ fuerint tres cause precipue que induxerunt augustinum in errores manicheoꝝ.

Prima dicit intellectus existimatio.

Secunda affectus inordinatio.

Tertia cordis obduratio.

¶ Prima cã fuit existimatio intellectus: habuit nanqꝫ ex dono nature tantã ingenij sublimitatẽ tantũqꝫ itellectus acumen vt videat q̃dãmodo iposſibile qδ ipse de se i ꝟitate fatet. Ait eni sic in li. ꝯfessionũ. Oẽs libros artiuꝫ q̃s liberales vocãt tũc neqssimus cupiditatũ iniquaꝝ seruus ꝑ me ipsũ legi τ itelleri q̃scũqꝫ legere potui. Quicq̃d. n. ẽ de arte disserendi τ loquẽdi. Quicq̃d de dimẽsionibus figuraꝝ τ de musicis τ de numeris sine magna difficultate nullo hominũ tradẽte itelleri. Scis tu dñe de⁹ meus ꝙ celeritas intelligendi τ discẽdi acumẽ donũ tuũ est: sed nõ ide sacrificabã tibi: ꝟ ideo sic ꝯcludit qm̃ nõ se humiliabat deo neqꝫ scripturis sanctis prebere volebat assensũ. Et vt bernardus super cantica asserit. Superbo loco veritas non videt. Et sup illud Jeremie. xlviiij. arrogantia tua τ superbia cordis tui decepit te. glo. ait. omnis hereticus arrogans quia superbia facit hereticum nõ ignorantia. Grego. insuper dicit: Tanto a dei luce superbi lõge sunt quanto apud se humiles nõ sunt. Ad hãc itaqꝫ dementiã superbi deueniunt vt intellectum coꝝ minime limitatũ arbitrent: credũtqꝫ illum propria vi attingere posse omnia intelligibilia. Sic τ augustinus putabat se absqꝫ deo suo intellectu omnia penetrare: ob quod fiebat cum deus ruere in tenebras erroruꝫ: vnde in lib. cõfessionum loquens ad deum dicit. tumore meo separabar a te τ nimis inflata facies claudebat oculos meos. Et iterum in eodem libro. institui animũ intendere in scripturis sacris: sed visa est mihi scriptura indigna quam tuliane dignitati compararem. Tumor enim mentis fugiebat modum eius. Illa antẽ erat que cresceret cum paruulis: sed ego dedignabar esse paruulus τ tumidus faustu grandis mihi videbar. ¶ Secunda causa que induxit augustinum in errores fuit affectus inordinatio. iclinauerat qppe affectũ suũ iordiate ad ista temporalia bona ad diuitias ad gloriaꝫ vanam τ similia. Nam de cartagine romaꝫ τ de roma mediolanum perrexit: vt rethoricã venderet illaꝫ scilicet legẽdo τ sue cupiditati τ glorie satisfaceret: vnde ipse ait in lib. confessionũ Docebam arteꝫ rethoricam τ victoriosam loquacitatem victus cupiditate vendebam. Et iterum in eodem libro. Exalabant nebule de limosa concupiscentia carnis τ scatebra pubertatis τ obnubilabant cor meum vt non discerneretur serenitas dulcedinis a caligine libidinis: Multi enim tãto ardore ad hec tẽporalia

inflammāť vt omnino ceci facti in varios la/
banť errores.hij lꝫ iterdū christianos suo ore se
fore dicant:tñ in corde nil credūt de vita futu/
ra:nec penas timēt.neqꝫ desiderāt gloriā sem
piternā.¶ Tertia cā ꝗ induxit Augustinū i er
rores diciť cordis obduratio:vocatus nanqꝫ a
deo multotiens ⁊ tactus gratia illius nolebat
aperire cor suū:imo claudebat illud.vnde in li/
bro cōfessionū dicebat. Vocasti me ⁊ nō erat
qui rñderet tibi dicēti mihi. Surge q dormis
⁊ exurge a mortuis: ligatus eni eram nō alie/
no ferro sed mea ferrea volūtate. Volutabať ğ
Augustinus in perditissimis erroribus mani/
cheoꝝ necnō ⁊ alioꝝ. Nam ad has nugas ad/
ductus est vt arborē fici plorare diceret:cuꝫ ab
ea ficus vel foliū tolleret.
¶ Secundū dubiū fuit:q sunt manicheoꝝ er/
rores principales ⁊ detestandi: ⁊ ad hoc dici /
mus ꝙ sunt tres.
Primus est contra principij veritatem.
Secundus ꝯ incarnationis xpi veritatem.
Tertius contra legis antique bonitatem.
¶ Primus error manicheoꝝ ē cōtra ꝓncipij
vnitatē:nam vt diciť in.c.i.de summa trinita/
te ⁊ fide catholica.vnum vniuersoꝝ principiū
Qd Ari.⁊ phi.viij.phisicoꝝ.vnum mouens:⁊
in libro de causis vnam primā causaꝫ: ⁊ in.xij.
metaphisice.vnum principē appellat. Sed Au
gustinus cōscribit in li.de natura boni. mani/
chei duo principia ponūt vnum mali aliud bo
ni:vnus ꝭm eos princeps lucis est. Cuius ha/
bitatio regio lucis super ista visibilia. Alter ē
princeps tenebrarum ex aduerso:cuius habita
tio est regio tenebraꝝ:⁊ vterqꝫ princeps habꝫ
populū suū ⁊ a principio tenebraꝝ dicunt esse
corruptibilia ⁊ mutabilia. Iste error valde ꝯtu
meliosus ē:⁊ creatori ⁊ creaturis. Creatori qp
pe quia magnā partē sui regni ⁊ glorie sue au/
fert ei dominū creaturarū visibilium alteri tri
buit. Creaturis etiam cōtumeliosus est : quas
retrahit a domino tā honorabili ⁊ subdit eas
tam vili seruituti:vt est seruitus diaboli. Sed
vt appareat huius erroris falsitas subdemus
auctoritates ⁊ rationes quibus innititur vt sic
debilitas eius facilius corruat. Arguunt ergo
primo manichei.qꝛ matthei.vj.c.dixit xp̄s.ne/
mo pōt duobus dn̄is seruire:vocans diaboluꝫ
dominū eo ꝙ ipse sit dominus mundi:vt ipsi
aiunt:ergo ipse est deus vel creator ipsius. Sꝫ
argumentū nō ꝯcludit.cū reges gentiū domi/
nentur.luce.xxij.sed tamē nō sunt dij vel crea
tores. Secundo arguunt qꝛ matthei.vij.c. scri
bitur.nō potest arbor bona fructus malos fa/
cere. Ex quo inferunt:ergo mala nō possunt eē
ab eodē principio a quo sunt bona. Ergo sunt
duo principia vnū bonoꝝ:aliud maloꝝ. Qui/
bus rñdemus ꝙ lꝫ arbor bona nō faciat malū
fructū:tñ nihil ꝓhibet fructū quē arbor bona
bonū ꝓduxit posse putrefieri ⁊ corrumpi:⁊ ne
mo adeo fatuus est vt cū videt diuersa pira in
archa vel in mensa:quoꝝ alia putrida sūt:alia
sana ꝙ ꝓpter hoc nō credit ea non posse eē ex
eadem arbore:nec aliquis credat duas mulie/
res nō posse habere vnā matrē:eo ꝙ vna vir/
go alia corrupta. Sic nihil ꝓhibet diabolū eē
bonū creatione ⁊ factū a deo:malū xᵒ sua vo
luntate. ¶ Tertio arguunt manichei qꝛ ioānis
viij.c.scribitur.vos ex patre diabolo estis: er/
go diabolus est creator illoꝝ:quibus verba il/
la sic dicta sunt. Respōdeť ꝙ nō sequitur:nam
pater dicitur aliquis alterius:vel qꝛ ab eo ha/
bet substantiā:vel quia ab eo habet mores su/
scipiendo eius doctrinā:vel imitando vitā: ꝭ
secundo modo diabolus erat pater phariseoꝝ
¶ Quarto arguunt ioānis.xiiij. christus dixit
de diabolo.venit enim princeps mundi huius
⁊ in me nō habet quicqꝫ.diabolus ꝓnceps mū
di vocatur:ergo mundus est ab eo. respondeť
ꝙ nō omnes principes sunt dij vel creatores:
ꝓterea ipse princeps erat vsurpatione:vnde iu
dicio a mundo erat eiciendus:ꝭm illud ioānis
xij. Nunc iudicium est mundi:nunc princeps
mundi huius eicietur foras. ¶ Quito arguunt
quia ioānis .xviiij.dixit xp̄s.regnū meū nō est
de hoc mundo.ergo xp̄s nō est rex huius mun
di:ergo mundus est regnum diaboli. Respon/
detur ꝙ regnū xp̄i fideles vocanť:qui nō sunt
de hoc mundo:quia nō sunt dediti mundanis
sunt tamē in mundo sed quasi exulātes ⁊ eter/
num regnū dei desiderantes. ¶ Sexto arguūt
quia apl's ꝭa ad corinthios.iiij.c.ait .deus hu
ius seculi excecauit mentes infideliū:diabolus
ergo deus huius seculi est. Respōdetur ꝙ dia
bolus nūcupatione deus est vel dn̄s ⁊ non ꝭm
veritatē. Nam ⁊ venter deus vocať ad phili/
penꝭ.iij.c.quoꝝ deus venter est:tamen venter
nō est creator:ostendendum est igiť manicheis
ꝙ omnia sunt creata ab ipso deo visibilia ⁊ i/
uisibilia. Scribiť nāqꝫ matthei.vj.c. Respicite
volatilia celi ⁊c̄. Et subditur pater vester cele/
stis pascit illa:ergo cibus corruptibilis ꝗ aues
pascuntur a patre celesti est. Et matthei.v.c.di

citur de pane celesti.pluit super iustos ⁊ iniu-
stos:ergo pluuia est ab eo. Et matthei. viij.c.
scribitur de xp̄o ꝙ vẽti ⁊ mare tanq̄ dn̄o obe
diebant ei.⁊ ioannis.i.c.Omnia per ipsũ facta
sunt.⁊ iteꝝ ibi.In ꝓpria venit ⁊ sui eum non
receperunt.Sed nõ erant per gratiã sui: cum
essent mali:ergo sui erant per creationẽ.Item
mutauit aquã in vinũ corruptibile.ioannis.ij.
c.ergo ⁊ corruptibilia sunt ab ipso.Et apl's ad
romanos.ij.c.ait.ex ipso ⁊ per ipsum ⁊ in ipso
sũt omnia.Et prime ad Corĩthios.x.c.Ex deo
oia.⁊ ad Ephesios.ij.c.ipsi⁹ factura sumus.⁊
eiusdem.iij.c.In deo qui creauit oia.⁊ ad col-
locens.iij.In ipso condita sunt vniuersa que
sunt in celo ⁊ in terra visibilia ⁊ inuisibilia.Et
ad Hebreos.i.c.Initio tu dñe terrã fũdasti:⁊
opera manuũ tuaꝝ sunt celi.⁊ Actuuz.iij.c.di
citur.Tu fecisti celũ ⁊ terrã.⁊ eiusdẽ.xvij.c.de
us qui fecit mundũ ⁊ omnia que in eo sunt. ⁊
apocalipsis.x.c.iurauit per viuentẽ in secula se
culoꝝ qui creauit celũ ⁊ terram mare ⁊ oia q̄
ĩ eis sũt.mouent itaq̧ manichei absq̧ vlla ra
tione docentes multas fatuitates. ¶ Secun-
dus error manicheoꝝ est contra incarnatiõis
xp̄i veritatem:dicunt enim xp̄m non habuisse
veram humanã naturã.Sed contra istos est
scriptura sacra:que christum affirmat deum ⁊
hominẽ:hominẽ vero perfectũ ex aia rationali
⁊ humana carne subsistentẽ:atq̧ veꝝ redem-
ptorẽ mundi affirmat qui nos redemit precio
so sanguine suo.¶ Tertius error manicheoꝝ
est cõtra legis antique bonitatem.dicunt eniz
patres veteris testamenti fuisse dãnatos quia
legunt aliqñ peccasse.Sed similiter dicendum
foret de petro ⁊ paulo qui aliqñ peccauerunt.
qd̓ ipsi negant.Sed nos ꝓbamus testimonijs
noui testamenti qd̓ ipsi recipiunt,antiquos pa
tres bonos fuisse atq̧ saluatos:nam legit mat
thei.viij.c.Multi ab oriente ⁊ occidente veni-
ent ⁊ recumbẽt cũ abraam isaac ⁊ iacob in re-
gno celoꝝ:ergo abraam isaac ⁊ iacob sunt ĩ re
gno celoꝝ.Item matthei.vij.c.in transfigura
tione dñi apparuerunt moyses ⁊ helias cũ eo
loquentes:si damnati fuissent in transfigurati
one illa nõ affuissent.Insuper luce.xvj.laçarus
mortuus portatus est ab angelis in sinũ abrae
Tenẽt adhuc manichei legẽ veterẽ datam esse
a principe tenebrarum ⁊ malam esse.Cui erro
ri occasionem dedit primo legis grauitas.Vi
sum est enim aliquibus nõ fuisse deũ benignũ
qui tam graue onus populo imposuerit. Ad
quod dicendum ꝙ corda iudeorum erecta e-
rant per presumptionem.Nam dicebant Exo
di.xviii.ca.Non deest qui impleat: sed deest
qui iubeat.Et Exodij.xxiiii. capi. Respondit
vniuersus populus simul cuncta que locutus
est dominus faciemus.ideo humiliandi erant
graui onere legis:vt ad auxiliũ gratie currerẽt
Secundo dedit occasionem huic errori iusti-
tia qua puniebant criminosi.vnde dicunt non
fuisse deum benignũ qui legem tã crudelez de-
dit.Ad quod dicendũ ꝙ cum principium sapi
entie sit timor dei:vt scribit Prouerbioꝝ.i.c.
ꝑfectio vero sapiẽtie sit amor dei.prima lex de
buit inchoare a timore malos acriter puniẽdo
secũda lex debuit sapientiã perficere cuz amo-
re multis amonitionibus ⁊ promissionibus ⁊
beneficiorum exhibitionibus incitando. Ter-
tio huic errori occasionem dedit verbum apo
stoli ad romanos. vi.c.vbi ait.nunc soluti su-
mus a lege mortis:⁊ vocat ab apostolo lex ve
tus lex mortis.Ad quod dicendũ ꝙ lex mortis
fuit suis transgressoribus:sed lex vite fuit intẽ
tione dantis: sed lex mortis vitio transgre-
dientis.vnde subdit ibi apostolus. Quid ergo
dicemus:lex peccatuz est absit.Sunt ⁊ alii ma-
nicheorum errores ridendi:quos cã breuitatis
omittimus.Siquis autem de illis plenius edo
ceri velit legat sũmam de virtutibus ⁊ ibi ma
teriã istã bene copioseq̧ digestam inueniet.
¶ Tertium dubium fuit. Que fuerunt media
ad penitentiam ⁊ conuersionem augustini co-
operantia.Et dicimus ꝙ tria:primuz fuit pie
matris lachrymosa oratio.Secundũ ambrosii
facunda predicatio.Tertium exemplorum ꝓ-
uocatio.Primum fuit pie matris lachrymosa
oratio.Ipse nãq̧ in ꝓuintia africe ciuitate ve
ro cartaginensi ortus honestis parentibus ge
nitus est ex patre.s.patritio:matre vero moni
cha nuncupata:heç religiosa valde:⁊ in christi
amore fundata plurimũ flebat pro filio:⁊ ipsũ
ad vnitatẽ fidei reducere satagebat. Quadam
autem vice ⁊ ipse in libro ꝯfessionũ testat: ma-
ter illa sancta vidit se stare in quadam linee li-
gnea lz tristem:⁊ quidam ei pulcherrimus iu-
uenis astitit ⁊ causam tante tristitie requisiuit
Que cum diceret perditionẽ filii mei augusti-
ni deploro.Ille respondit:esto secura:quia vbi
tu ibi ille:⁊ ecce continuo filium suum iuxta se
stare vidit:hec post dum augustino retulisset.
Ille ait falleris mater non tibi sic dictum est.
Sed vbi ego ibi tu.econtra illa dicebat. Non

fili mihi dictum est vbi ille ibi tu. Sed vbi tu
ibi ille. Rogabat ergo sedula mater quasi im/
portuna quendam episcopum vt pro suo filio
intercedere dignaretur. Cui tanta quodāmo/
do importunitate deuictus prophetica voce
respondit: vade secura quia impossibile est vt
filius tantarum lachrymarum pereat. De ipsa
itaqȝ referre possumus illud quod christus in
sermone qui legitur in festo beati iacobi maio
ris dixit. non sentiebat inquit illa sicut cetere
matres que corpus natorum amant animam
autem contēnunt. Desiderant enim illos vale
re in hoc seculo: ⁊ non curāt qd in alio sint pas
suri. Alii militias filiis prouident alii honores
⁊ nemo filiis prouidet dominum: perditioneȝ
illorum cum magno precio cōparant: ⁊ saluteȝ
illis nec dono accipere volunt. Si vident illos
pauperes tristantur ⁊ suspirant. Si autem vi
derint peccantes nemo tristat: vt ostēdāt q
corporum sunt parentes non animarum. hec ille.
Secundum medium qd concurrit ad peniten
tiā ⁊ conuersionē augustini fuit ambrosii facū
da predicatio. Cum eniȝ augustinus apud car
taginē multis annis rethoricā docuisset occul
te matre nesciente romā venit: ⁊ ibidem mul/
tos discipulos congregauit: his temporibus
mediolanenses a synaco prefecto romanoruȝ
petiere sibi doctorē i rethorica destinari. Erat
ibi tunc presul vir dei ambrosius ⁊ ad preces
mediolanensium illuc mittitur augustin⁹: ma/
ter autem eius quiescere non valens cuȝ mul/
ta difficultate ad eum venit: ⁊ ipsum iam nec
vere manicheum: nec vere catholicum reperit.
Cepit autem augustinus btō ambrosio adhe/
rere ⁊ eius predicationes frequenter audire.
Erat. n. in pdicatione satis suspensus ne quid
ↄtra ipsā manicheorum heresim vel pro ipsa di/
ceret. quadā vice ↄtra illū errorē ambrosi⁹ diu
tius disputauit ⁊ ipsū aptis rōnibus ⁊ aucto/
ritatibus ↄfutauit: ita vt error a corde augu/
stini penitus pelleretur. Tertium medium qd
concurrit ad penitentiā ⁊ ↄuersionē augustini
dr exemplorum ꝓuocatio ⁊ inflāmatio. Cum. n.
sicut ipse narrat in li. ↄfessionū iam via xpi sibi
placeret sȝ per ipsā angustā adhuc ire pigeret
imisit dñs in mentem eius vt ad simplicianuȝ
in quo lucebat gratia diuina pergeret vt sibi
estus suos conferenti ꝓferret quis esset aptus
modus ambulandi in via dei in qua alius sic
alius sic ibat: displicebat enim ei quicquid age
bat in seculo pre dulcedine dei ⁊ decore dom⁹

eius quā dilexit. Simplicianus auteȝ cepit eū
hortari ipse quoqȝ cepit seipsum hortari ac di/
cere. Quot pueri ⁊ puelle intra ecclesiā deo ser
uiunt. tu nō poteris q isti ⁊ iste? an vero isti ⁊
iste in seipsis possunt ⁊ non in deo suo: quid in
te stas ⁊ non stas: proice te in eum ⁊ excipiet te
sanabit te. Inter horum colloquia memoria vi/
ctorini in medium venit: vnde exhilaratus sim
plicianus narrat. Qualiter idem adhuc genti/
lis ob sui sapientiam rome qd maximum erat
tunc statuam meruisset. Et qualiter se sepius
christianum dicebat: cui cum simplicianus di/
ceret: non credo nisi videro te in ecclesia: ille io/
cando dicebat: nunquid parietes faciunt ho/
minem christianum: tandem dum ad ecclesiaȝ
venisset ⁊ ei tāqȝ verecūdo occulte lib vbi erat
symbolum fidei ad legendum datus fuisset: il/
le in altum ascendit ⁊ alta voce pronunciauit.
Tunc etiam ab africa quidam amicus augusti
ni nomine pontianus superuenit ⁊ vitā ⁊ mi/
racula ipsius magistri antonii qui nuper i egy
pto sub Constantino imperatore defunctus
fuerat recitauit. horum exemplis augustinus ve
hementer exarsit: ita q socium suum alippium
tam vultu qȝ mente turbatus inuasit ⁊ fortiter
exclamauit. Quid patimur quid audim⁹. Sur
gunt indocti ⁊ celū rapiunt ⁊ nos cum doctri/
nis nostris in infernum demergimur: ⁊ accur/
rens in quendam hortum sub quadaȝ ficu se ꝓ
iecit vt ipse narrat in li. confessionum ⁊ ama/
rissime flens lamentabiles voces dabat. Cum
autem amarissime fleret audiuit vocem dicen/
tē sibi. Tolle lege: aperuitqȝ statim codicē apo
stolicū ⁊ coniectis oculis ad primū cap. legit. i/
duimini dñm iesum xpm. ⁊ statiȝ ab eo oēs du
bietatis tenebre diffugerūt: interim autem taȝ
vehementissimo dolore dentiū torqri cepit: vt
fere ad credendam opinionē cornelii phi succē
deretur q summū bonū aie in sapientia: sūmū
vero bonū corporis in nullū sentiendo dolorē
posuerat. tam vehemēs autē ille dolor fuit q
etiam loquelā amisit. Quo circa vt in li. cōfes/
sionū refert in tabulis cereis scripsit vt oēs ꝓ
eo orarēt vt dolorē illū deus mitigaret: ipse ve
ro cum aliis genua flexit ⁊ subito sanum se sē
sit. insinuauit ergo per litteras sancto viro am
brosio votum suum vt moneret quid sibi de li
bris sanctis legendum esset: quo acrior fieret
fidei xpiane: at ille iussit Isayam ꝓphetam eo
q euangelii ⁊ vocationis gentium pronuncia
tor apertior videatur. Cuius principium cum

augustinus nō intelligeret totum aliud tale cē arbitrans distulit vt illud relegeret cum i scripturis sanctis magis exercitatus esset. Adueniente vero pascali tempore augustinus cum esset annoꝝ triginta cum filio suo a deo dato puero valde ingenioso: quem augustinus i sua adolescentia duꝫ adhuc gentilis ꝛ philosophꝰ esset genuerat: necnō cum alipio amico suo sacrum baptisma suscepit: de hac augustini conuersione scripsit sanctus datius epūs mediolanensis li. i. sue cronice. c. x. de quo datio gregorius meminit in libris dialogoꝝ. Tunc in illo baptismate ambrosius icepit. Te deum laudamus. ꝛ augustinus rñdit. te dñm confitemur. Et sic ipsi duo hu c hymnū alternatim cōposuerūt: ꝛ vsqꝫ i finē decātauerūt: ꝓtinus aūt i fide chatolica mirabil'r ꝯfirmatus spēꝫ omnē quā hēbat i hoc seculo dereliqt: ꝛ scholis quas regebat abrenūciauit. o miranda dextere dei excelsi mutatio que augustinū nō solum de tenebris eduxit in lucē sed illū luminare grande in sua ecclesia prefecit.

¶ De humili penitentia ꝛ singulari doctrina atqꝫ integritate vite beati augustini. Cap. ij.

Secundum mysteriū declarandū de beato augustino dicit̄ cōmendatio. Cōmēdatur quidem maxime de tribus.

¶ Primo de penitētie humilitate.
Secundo de doctrine singularitate.
Tertio de vite integritate.

¶ Primo cōmendatur de penitentie humilitate. nam lꝫ peccata grauia amarissime defleuisset: tamen ex ipsa humilitate de peccatis q̄ nos minima reputamus in li. ꝯfessionum deo se dolenter accusat. Sicut de eo ꝙ cū puer eēt ludebat ad pilā cū ad scholas ire deberet. Iteꝫ de eo ꝙ n̄ volebat legere vel addiscere nisi vi a parētibus vrgeretur. Itē de eo ꝙ fabulas poetarum sicut fabulā enee cū adhuc esset puer libenter legebat: ꝛ didonē mortuā ꝓpter amorē plorabat. Item de hoc ꝙ de celario vel mensa parentum aliqua furabatur vt pueris ludētibus daret. Item de eo ꝙ in ludos puerorum fraudulentas victorias exercebat. Item de eo ꝙ pira de quadam arbore vicina vince sue cū esset annoꝝ sexdecim furatus fuerat. Accusat etiam se de eo ꝙ aliquando nimis libenter canē vidit currentē. Et de eo ꝙ per agrū trāsiēs venationem libenter ꝓspexit: ꝛ de eo ꝙ domi existens araneas muscas suis retibus capientes nimis attente prospexit. Ideo autē de his coram domino confitebat̄ vt ipse dicit. Quia aliquando a bonis meditationibus auertunt ꝛ orationes iterrūpunt. Si qs xp̄o feruorē cōpunctiones deuotionē ꝯtritionem augustini penitentis plene scire desiderat legat libros cōfessionum qui vndiqꝫ resonant liquefactioneꝫ cordis ipsius. Secūdo cōmendatur augustinꝰ de doctrine singularitate. Qꝫ singularis ꝛ excellentissimus fuerit in doctrina ostendūt nobis libri quos cōposuit: sed ad eius gloriaꝫ accedit alioꝝ sanctoꝝ doctoꝝ testimonium: qui de augustino loquentes ipsum copiosissimis laudibus attollunt. Unde ꝓsper in li. de vita cōtēplatiua inquit Augustinus eps̄ acer erat ingenio: suauis eloquio: secularibus litteris peritꝰ: in ecclesiasticis laboribus studiosus: in quottidianis disputationibus clarus: i omni sua actione compositus: in questionibus soluēdis acutus: in conuincendis hereticis circunspectus: i expositioe fidei nostre catholicus: in explanandis scripturis canonicis cautus. Quem i libellis meis pro possibilitate mea sum secutus. Et anselmus in prologo monologioū. nihil potui inuenire me dixisse qd̄ nō catholicoꝝ patrum ꝛ maxime beati augustini dictis cohereat. Et policrates libro. ij. c. xviij. narrationis auctorē magnū teneo augustinum. Et possidonius. augustinus sapientie lumen prefulgidum ꝓpugnaculum veritatis omnes ecclesie doctores tam ingenio q̄ꝫ scientia vicit. Incomparabiliter florens tam virtutum moribus q̄ꝫ influentia doctrinarum. Hugo in didascolō. lib. iiij. ꝛ Isidorus lib. vj. ethimo. De nostris apud grecos origenes in scripturarum labore tam grecos q̄ꝫ latinos operū suoꝝ numero superauit: demqꝫ hieronymus sex milia libroꝝ eius legisse fatet̄: hoꝝ tamen omniū studia augustinus ingenio ꝛ scientia sua vicit. nam tanta scripsit vt diebus ac noctibus non scribere quisq̄ꝫ valeat libros suos: sed nec legere quidem occurrat. Et egesippus in ꝓlogo libri de floribus paradisi. Inter magnos ꝛ egregios catholice doctores ecclesie preclarum fuisse ꝛ esse augustinum quis ignoret: quem cū diuina ꝛ humana eruditione mirabilem omnes orthodoxi in toto terrarum orbe venerant̄: precipue cum apostolice sedis antistites scripta eius sua probabili auctoritate firmantes: tanto maiore studio semper amplexi sunt: quanto ampliore solatio eis vsuros se fuisse testantur. Et cassiodorus i prologo sup psalteriū. Ad augustini facundis-

simi patris ꝯfugi opulentissimã lectionẽ:quo
circa memor ĩfirmitatis mee mare ipsius quo/
rundã psalmoꝝ fontibꝰ pfusũ:diuia misericor
dia largiente in riuulos vadosos compẽdiose
breuitatis deduxi vno codice tot diffusa cõple
ctens quot ille in decades qndecim mirabilit
explicauit. Sed vt quidã de homero ait. Tale
est de eius sensu aliquid subripere quale hercu
li clauã de manu tollere. Est.n. lrarum omniũ
egregius magister occurrẽs tanq̃ȝ fons puris/
simus nulla fece pollutus. Sed in integritate
fidei perseuerãs:nescit hereticis locũ dare:vn/
de se possint aliqua collucta tiõe defendere. To
tus catholicus:totus ortodoxus inuenit:⁊ i ec
clesia dñi suauissimo nitore resplẽdẽs:supni lu
minis claritate radiat. Et haymo in cõmenta/
rio super secũda ep̃la ad Corinthios:sm btũȝ
augustinũ:necesse ẽ ad altiora conscendere:⁊ ꝓ
fundiora scrutari:qui in lucidandis questioni/
bus oẽs doctores excellit. Et iteꝝ haymo ibi/
dem. Sicut sol in lumine excedit oẽs planetas
ita augustinus omnes excessit in sacris expo/
nendis scripturis. Et volusianus cui augusti/
nus ep̃las scripsit. Legi dei deest quicquid au/
gu. cõtigerit ignorare. Et grego. in ep̃la ad in/
nocentiũ prefectũ africe. Qꝫ expositionẽ sancti
iob vobis trãsmitti voluistis:vestro studio cõ
gaudemus: sed si delitioso cupitis pabulo sagi
nari:beati augustini cõpatriote vestri opuscu/
la legite:⁊ ad cõparationẽ illius similaginis no
strũ furfurẽ nõ queratis. Et idem in registro
legit q btũs augustinus nec cũ sorore habita/
re ꝯsenserit dicẽs. Que cũ sorore mea sunt soro
res mee nõ sũt. docti'q̃ viri cautela magna no
bis dȝ ẽẽ istructio. Et Hiero. in li. de duodeciȝ
doctoribus. Augustinus ep̃s volans per mõ/
tium cacumina:quasi aquila multa celoꝝ spa/
tia terrarũq̃ȝ situs ⁊ aquaꝝ circulũ claro smo
ne ꝓnunciauit. Et idẽ in ep̃la ad augustinuȝ.
duobꝰ libellis tuis eruditissimis:⁊ oĩs eloquẽ/
tie splendore fulgentibꝰ respõdere non potui.
Certe quicquid dici potuit:⁊ assum ingenio ⁊
de scripturaꝝ hauriri fontibus a te positum ẽ
atq̃ȝ disertum:sed queso reuerẽtiã tuam parũ/
per patiaris me tuũ laudare ingeniũ. Sunt ⁊
alia tam hieronymi q̃ȝ alioꝝ doctoꝝ testimo/
nia de laudibus augustini que nos breuitatis
causa pertrãsimus. ¶ Tertio cõmendat augu
stinus de vite integritate:post cõuersionẽ qui/
dẽ integerrimã vitã atq̃ȝ sanctissimã duxit:nã
e mediolano discedens assumptis secum nebri

dio ⁊ euodio ⁊ matre ad africã remeabat. Sȝ
cum essent apud hostiã tiberinã:pia mater eiꝰ
defuncta est:post cuius mortẽ reuersus est au/
gustinus ad agros ꝓprios:vbi cũ his qui sibi
adherebãt ieiunijs ⁊ orationibus deo vacabat
scribebat libros ⁊ indoctos docebat. Fama aũt
eius vbiq̃ȝ defundebat ⁊ in oibus libris suis ⁊
actibus admirabilis habebat. Refugiebat aũt
ad aliquã ciuitatẽ accedere que careret ep̃o:ne
ipsũ in predicto officio occupari contingeret.
Eodẽ tp̃e apud ypponem erat quidã vir ma/
gnaꝝ opum:qui augustino misit q si ad eũ ac
cederet ⁊ verbum ex ore suo audiret seculo re/
nunciare posset. Qđ augustinus vbi cõperit:il
luc concitus iuit. audiẽs aũt valerius ypponẽ/
sis ep̃s famã eius ipsum plurimũ renitentẽ:in
ecclesia sua presbyterum ordinauit:nonnullis
quidẽ lachrymas suas superbe interpretãtibꝰ:
⁊ tanq̃ȝ cũ ꝯsolantibus:⁊ dicentibus quia ⁊ lo
cus presbyterij lȝ ipse maiori dignus esset ap/
propinquaret tñ ep̃atui. Qui statim monaste/
riũ clericoꝝ instituit. Et cepit viuere sm regu/
lam sub sanctis ap̃lis ꝯstitutam vbi nullus ali
quid ꝓprium habebat:sed oẽs in cõi viuebãt
De cuius monasterio decem ep̃i fuerunt ele/
cti. Fratribus aũt suis quos canonicos regula
res vocauit regulã tradidit sub qua militãt p̃/
dicatores heremitani:seruite:ordo sancte bri/
gide:ordo sancti hieronymi:ordo sancti ioan/
nis ierosolomitani: ordo sancti antonij: ordo
cruciferoꝝ. Cum vero valerius ep̃us esset gre/
cus:⁊ minus in latina lingua ⁊ litteris doctus
augustino potestatẽ tribuit:vt cõtra morẽ ori
entalis ecclesie coram se in eccl̃ia predicaret:vñ
cum multi ep̃i cõtradicerẽt ille de hoc nõ cura
bat:dũmodo per eũ fieret:quod per se fieri nõ
valebat. Eodem tp̃e presbyteꝝ fortunatũ ma/
nicheũ ⁊ alios hereticos:p̃cipue rebaptiçatos
donatistas ⁊ manicheos cõuicit abstulit ⁊ fu/
gauit. Cepit aũt btũs valerius formidare ne
sibi augustinus tolleret ⁊ ab alia ciuitate i ep̃ȝ
peteret:nam sibi aliquando ablatus fuisset:ni/
si eum ad locum secretum transire curasset:ita
vt inueniri minime potuisset. impetrauit igit
ab archiepiscopo cartaginensi:vt ipse cederet:
⁊ augustinũ ypponẽsi ecclesie p̃ficeret i ep̃ȝ. sȝ
cum hic augustinus omnimode recusaret: cõ/
pulsus tamẽ succubuit ⁊ ep̃atus curã suscepit
Quod in se postea fieri nõ debuisse vt suo vi/
uente episcopo ordinaret:⁊ dixit ⁊ scripsit pp
concilij vniuersalis ꝓhibitionem. Quã post/

modū ordinatus didicit: q̄ȝ sancte in ep̄atu se
habuit videre poteris ī legēda. in dieb⁹ aūt ei⁹
vandali totā africe ꝓuinciā occuparūt: vastā
tes oīa: nec parcētes serui ordini vł' etati. Et vt
pleriqȝ tradūt vandali poloni esse creduntur a
flumine vandalo polonie dicti. in li. xp̄o histo/
rie hispanice scribitur. Qꝛ tp̄e agensorici regis
vādaloꝝ facta est ab ipso grauis eccł'ie perse/
cutio in hispania ⁊ africa. nam multos marty
res fecit: cōfessoribusqȝ linguas abscidit: q vt
Isidorus narrat abscissis linguis perfecte loq̄
banť. ⁊ de his fit mentio. C. de offi. prefec. p̄to/
rio africe. cū tandē vandali ad ypponensē ciui
tatē venissent: augustinus ꝯuocatis fratribus
dixit. Ecce rogaui dn̄ȝ vt aut nos ab his peri/
culis eruat: aut pacientiam tribuat: aut me de
hac vita suscipiat ne tot calamitates videre cō
pellar. Et ecce tertiū qđ petijt obtinuit. Tertio
nanqȝ obsidionis mense febribus laborans le
cto decubuit in quo septē psalmos cū lachry/
mis legens: sumptaqȝ eucharistia: reuerēdissi/
me integro aspectu atqȝ auditu corā posit⁊ fra
tribus ⁊ orantibus migrauit ad deū anno eta
tis sue. lxxvj. ep̄atus xp̄o sui. xlv.

¶ De miraculis ⁊ translatione corporis beati
augustini: de quo fit officium duplex in eccle/
sia. ¶ Capitulum. iij.

Tertiū mysteriū declarandum de beato
augustino dicit̃ magnificatio. placuit q
dem omnipotenti deo hunc sanctū magnifica
re precipue in tribus.

Primo in miraculoꝝ rutilatione.
Secundo in corporis translatione.
Tertio in officij celebratione.

¶ Primo magnificauit eū deus in miraculo/
rū rutilatione. Nam in vita ⁊ in morte mira/
culis claruit. In li. nāqȝ. xxij. de ci. dei. dicit de
se nomē ex humilitate non exprimens. Scio
ep̄m semel pro adolescente quē nō vidit orasse
illūqȝ illico demonio caruisse. Cū etiam quidā
infirmus incidi deberet: ⁊ de eius morte ob in
cisionē plurimū timeretur: cū īfirmus cū mul/
tis lachrymis deū exorasset: cū eo ⁊ pro eo au/
gustinus orauit: ⁊ sine aliqua incisiōe integrā
sanitatē recepit. hec ⁊ alia in vita sua facta le/
gunt̃. post mortē xp̄o cōpertū est illū miracu/
lis plurimis coruscasse. Ex quibus aliqua enar
rabimus. Molendinarius quidā in beatuȝ au
gustinū specialē deuotionē habens: cum quan
dam infirmitatē que dr̃ flegma salsū ī tibia pa
teretur: btm̄ augustinū deuote in sui adiutori/
um inuocabat. Cui per visū sanctus augusti/
nus apparuit: ⁊ tibiā manu palpans itegre re
stituit sanitati: qui excitatus se liberatum inue
nit: ⁊ deo ⁊ btō augustino gr̄as reddidit. Qui/
dam puer cū vicio lapidis premeret̃: ⁊ de cōsi/
lio medicoꝝ incidi deberet: mater pueri mort⁊
sibi timens periculū btm̄ augustinū deuote in
sui filij subsidiū inuocauit. Statimqȝ fusa ora/
tione vrinā cū lapide emisit ⁊ plenā sanitateȝ
recepit. Prepositus cuiusdam ecclesie in btm̄
augustinū multā deuotionē habēs: cū per tres
annos grauē infirmitatē passus fuisset: ita vt
de lecto surgere nō valeret aduenientem solē/
nitatem bti augustini cuȝ iā in eius vigilia ad
vesperas pulsaret̃ ad rogānduȝ sanctū augu/
stinū tota deuotione se cōtulit. Cui in albis sā
ctus augustinus apparēs dixit. Ecce assum to
tiens ad te vocatus: surge cito ⁊ celebra mihi
officium vespertinū. Qui sanus surgens cun/
ctis stupentibus ecclesiam intrauit: ⁊ officium
deuote peregit. ¶ Secundo magnificauit de/
us beatum augustinū in corporis translatiōe
Nam postq̄ȝ gens barbara africaȝ occupauit
fideles corpus augustini ceperūt: ⁊ ipsum ī sar
diniā transtulerunt. Transactis autē ab eius
obitu annis ducentis octoginta. Luprandus
deuotus longobardoꝝ rex audiens sardiniam
a sarracenis depopulataȝ solēnes illuc nūcios
misit vt doctoris sancti reliquias papiam de/
ferrent. Qui magno precio dato corp⁹ sācti au
gustini tulerūt: ⁊ vsqȝ ianuaȝ portauerunt. Qꝛ
deuotus rex audiens vsqȝ ad predictā ciuitatē
cum magno gaudio eidē obuiauit ⁊ reuerēter
excepit. Cum autem mane vellēt corpus illud
deducere: nullo modo moueri potuit: donec rex
votū emisit ꝙ si se inde deduci permitteret: ibi
dē in suo noīe ecclesiā fabricaret: cū aūt votuȝ
fecisset statim sine difficultate inde deductum
est. Rex aūt qđ vouerat impleuit. Et ibideȝ in
honore beati augustini eccł'iaȝ fabricauit. Idē
miraculū die sequenti in quadam villa ep̄atus
terdonens̃ que dicit̃ caselle ꝯtigit. Et eo mo/
do ibidē in honore bti augustini eccł'iam fabri
cauit. Insuper villā ipsaȝ cū oībus appēditijs
ꝯcessit seruientibus ecclesie sancti augustini p/
petuo possidendā. Sicqȝ cū magno gaudio pa
piā deducitur: ⁊ in ecclesia sancti petri que ce/
lū aureū dr̃ honorifice collocat̃. ¶ Tertio ma/
gnificauit deus beatum augustinum in officij
celebratione. Nam non nisi deo inspirante fa
ctum est vt ecclesia statuit vt officiū quattuor

doctoꝝ principalium Augustini videlicet hieronymi ⁊ ambrosij atqꝫ gregorij solēniter seu dupliciter celebrarētur: sicut pꝫ li. vj. de reliquijs ⁊ veneratione sanctorum. in. c. gloriosus deus. Igitur augustinū doctorē magnū veneremur in terris: vt sic ꝑ illius merita cū ipso regnare possimus in celis. Vbi xp̄o iesu fruemur cum gaudio q ē benedictus in secula seculoꝝ. Amē

℄ Sermo quinquagesimussextus de btō hieronymo: qui gloriam ingentem adeptus est ꝓpter scientiam penitentiam ⁊ patientiam.

BEatificauit illum in gloria ⁊ circūcinxit illū ȝona glorie. Scribuntur hec verba Ecclesiasti. xxxv. c. Nescio qua copia ⁊ facultate dicendi laudes Hieronymi gloriosi perorari possint qui tum doctrine vbertate: tum eximie sanctitatis merito admirabilem ac venerandū se cūctis mortalibus preber. Is nanqꝫ est quem ecclesia sancta dei preclarissimū veritatis doctorem fatetur: ciusqꝫ scripta roborat ꝯfirmat atqꝫ cōprobat ⁊ acceptat: sicut pꝫ. xv. di. decretorum. c. sancta romana ecclīa. Is est qui in toto orbe a cunctis fidelibus summa ⁊ singularissima deuotione colitur: cuius nomē latitudinis terre cōplevit. Is deniqꝫ est qui inter angeloꝝ choros non mediocri gloria fulget in regno celoꝝ quē deus benedictus stola immortalitatis decorauit. Quis igitur audebit de hieronymo non nisi balbutiendo loqui. Verūtamen vt debito satisfaciaꝫ: cū in solennitate ipsius de eo verba facere opus sit: cū omni qua poterimus affectione de illius gloria tractabimus: de qua dicuntur verba ꝓposita. In quibus exprimit magnitudo glorie hieronymi quā assecutus est tam in beata vita q̄ꝫ etiam in presenti seculo: Quare autem hieronymus sit a deo gloriosus effectus: Triplex pōt ratio assignari.

Prima dicit scientie.

Secunda pacientie.

Tertia penitentie.

℄ Qualiter scientia hieronymi fuit a magistris eū docētibus causata: ⁊ ꝙ simul cū illa habuit scientiam infusā: ⁊ qualiter alios doctores superauit in notitia diuersoꝝ ydeomatuꝫ ⁊ multitudine historiaꝝ ⁊ in vtili scripture translatione. ℄ Capitulū. j.

PRima ratio quare hieronymus gloriosus effectus est: ⁊ nomen grāde sibi vēdicauit in celo ⁊ in terra dicitur scientie: nam effulsit in eo scientia reꝝ humanaꝝ ⁊ diuinaruꝫ. Et illa verbo ⁊ litteris cōmunicauit. hinc danielis. xij. capi. scribitur. Qui docti fuerint fulgebunt quasi splendor firmamenti: ⁊ qui ad iustitiā erudiunt multos: quasi stelle in perpetuas eternitates. Verūtamē in hac parte tria se ingerunt dubia declaranda.

Primū vtꝝ scientia beati hieronymi fuit i eo a magistris eū docentibus causata.

Scdm vtꝝ scia hieronymi fuit acquisita.

Tertiū vtꝝ scia hieronymi fuit excellētissima.

℄ Ad primū dubiū respōdere possumus ꝙ scientia hieronymi fuit in eo causata a magistris eū docentibus. Nam vt colligitur ex dictꝭ eiꝰ in libro de viris illustribus: cum ipse genitus esset patre eusebio. xxvj. anno imperij magni Constantini: in oppido stridonio qḋ a gothis euersū dalmatie quōdam pannonieqꝫ confinium fuit cum parentibus in pueritia veniens romam: viris insignibus traditur instruēdus nam in grāmatica donatū habuit preceptorē: in rethorica victorinū. Quātū vero in discendo laborauerit: ipse asserit in epistola ad occeanū: vbi scribit. Dum essem iuuenis nimio feruebam amore discendi: nec iuxta quorundam presumptionem ipse me docui: apollinarē audiui anthiochie frequēter ⁊ colui. Iam canis spargebat caput ⁊ magistrum potius decebat q̄ꝫ discipulum: perrexi tamen alexandriam. audiui didimum in multis ei gratias ago: q: qḋ nesciebā didici: ⁊ qḋ sciebam illo docente non perdidi: veni rursus hierosolymā ⁊ bethleem: quo labore: quo precio baraniā nocturnum habui preceptorē. Timebat. n. iudeos: ⁊ alterū mihi exhibebat nicodemum. Et in epistola ad rusticum monachū inquit. Dum essem iuuenis: ⁊ me solitudinis deserta vallarent incentiua vitiorum: ardoremqꝫ nature ferre non poterā Quam cum crebris ieiunijs frangerem: mens tamen cogitationibus estuabat: ad quaꝫ ebdomadā cuidam fratri qui ex hebreis crediderat me in disciplinam dedi: vt post quintiliani acumina. Ciceronisqꝫ fluuios grauitatemqꝫ frōtonis ⁊ leuitatem Plinij alphabetum discerem stridentia anhelantiaqꝫ verba meditarer: quid ibi laboris sumpserim: quid sustinuerim difficultatis: quotiēs desperauerim: quotiensqꝫ cessauerim: ⁊ contentione discendi rursus inceperim testis est cōsciētia tam mea: qui passus sum q̄ꝫ coꝝ qui mecum vitā duxerunt:

⁊ gratias ago dño ꝙ de amaro ſemine littera/
rū dulcedinis fructus capio. hec ibi. ¶ Perrexit
etiā cōſtantinopolim vbi audiuit gregoriū na
zarenū: vt ipſe teſtat̄ in tertio iſaie explanatio/
nū libro. Sed obuiare quis poteſt ꝙ vnus ho/
mo alium docere nequeat. dicit nāq̄ꝫ dñs mat
thei. xxiij. c. Nolite vocari rabbi vbi dicit glo.
Hiero. ne diuinū honorē hoībus tribuatis cē
ergo magiſtrū pertinet ꝓprie ad diuinū hono
rem. Sed docere eſt ꝓprium magiſtri: hō ergo
nō pōt docere. Sed hoc ē ꝓprium dei. Rñdet
tho. i. p. q. cēteſima. xvij. ꝙ circa h̄ diuerſe fue/
runt opiniones. Auerrois. n. in cōmēto tertij
de aīa poſuit vnū intellectū poſſibilem eē oīuz
hominū. Et ex hoc ſequeret̄ ꝙ eedē ſpēs intelli
gibiles ſunt oīum hominuz. Et ſm h̄ ponit ꝙ
vnus hō p doctrinā nō cauſat aliam ſcientiaz
in altero ab ea quam ipſe habet: ſed cōicat ei
eandem ſcientiā quam ipſe habet p hoc ꝙ mo
uet eū ad ordinanduz fantaſmata in aīa ſua. ad
hoc ꝙ ſit diſpoſita conuenienter ad intelligibi
lem apprehenſionē. Que quidē opinio quantū
ad hoc vera eſt: ꝙ eſt eadē ſcientia in diſcipulo
⁊ magiſtro ſi conſideret̄ idētitas ſm vnitatem
rei ſcite. Eadē enim rei veritas eſt: quā cogno/
ſcit ⁊ diſcipulus ⁊ magiſter. Sed quantū ad h̄
ꝙ ponit vnū intellectū poſſibilē omniū homi/
nū ⁊ eaſdē ſpēs intelligibiles differentes ſoluz
ſm diuerſa fantaſmata: falſa eſt eius opinio.
Alia eſt opinio platonicoꝝ: qui poſuerūt ꝙ ſci
entia ineſt a p̄ncipio aīabus nr̄is per partici/
patione formaꝝ ſeparataꝝ: ſicut etiā ponitur
.i. parte. q. lxxxiiij. ſed aīa ex vnione corporis ī/
pedit̄ ne poſſit ꝯſiderare libere ea quoꝝ ſciētiā
hꝫ. Et ſꝫ hoc diſcipulus a mgr̄o non acquirit
ſcientiā de nouo: ſed ab eo exercet̄ ad ꝯſideran
dū ea quoꝝ ſcientiā habet: vt ſic addiſcere nil
aliud eſt q̄ꝫ quodāmodo reminiſci. Sꝫ hoc fal/
ſum ē q2 intellectus poſſibilis anime hūane eſt
in potētia pura ad intelligibilia. vt dicit Ari/
ſto. in tertio de aīa. Et ideo aliter dicendū ē. ꝙ
docens cauſat ſcientiā in diſcipulo reducendo
ipſū de potētia in actū: ſicut dr̄. viij. phiſicoꝝ.
Ad cuiꝰ euidētiā ꝯſiderandū ē: ꝙ effectuū qui
ſunt ab exteriori p̄ncipio: aliq̄s eſt ab exteriori
principio tm̄: ſicut forma domus cauſat̄ ī ma/
teria ſolū ab arte. Aliquis aūt eſt effectus: qñ/
q̄ꝫ quidē ab exteriori principio: quādoq̄ꝫ autez
ab interiori: ſicut ſanitas cauſatur in infirmo:
qñq̄ꝫ quidē ab exteriori principio. ſ. ab arte me
dicine: qñq̄ꝫ autem ab interiori principio. cum
aliquis ſanat̄ virtute nature. Et in talibus effe
ctibus duo ſunt attendenda. ¶ Primo quidē ꝙ
ars imitat̄ naturam in ſua operatione. Sicut
eni natura ſanat infirmū alterando: digerēdo:
⁊ expellendo materiam que cauſat morbuz. ita
⁊ ars. Secundo attendendū eſt: ꝙ principium
exterius. ſ. ars nō operat̄ ſicut principale agēs
ſed ſicut coadiuuans principale agens: quod ē
principium interius: confortando ipſū ⁊ mini
ſtrando ei inſtrumenta ⁊ auxilia quibus vtat̄
ad producendum. Sicut medicus ꝯfortat na/
turam ⁊ adhibet ei cibos ⁊ medicinas quibus
natura vtatur ad finē intentum. Scientia aūt
acquirit̄ in homine: ⁊ ab interiori prin. vt patꝫ
in eo qui per inuentionem propriā ſciētiā acq
rit. Et a prin. exterioꝝ: vt pꝫ in eo qui addiſcit.
Ineſt enim vnicuiq̄ꝫ homini quoddā princi/
piū ſcientie. ſ. lumen intellectus agētis p qđ co
gnoſcunt̄ ſtatim a principio naturaliter quedā
vniuerſalia principia omniū ſcientiaꝝ. Cū au/
tem aliquis huiuſmodi vniuerſalia principia
applicat ad aliqua particularia: quoꝝ memori
am ⁊ experimentū per ſenſum accipit: per inuē
tionē propriā acquirit ſcientiā eoꝝ que neſcie
bat ex notis ad ignota ꝓcedens. Unde ⁊ qui/
libet docens ex his que diſcipulus nouit: ducit
eum in cognitionem eoꝝ que ignorabat ſꝫ ꝙ
dicit̄ in primo poſterioꝝ: ꝙ oīs doctrina ⁊ oīs
diſciplina ex p̄exiſtenti fit cognitiōe. Ducit au
tē magiſter diſcipulū ex p̄cognitꝭ ī cognitionez
ignotoꝝ dupliciter. Primo quidē ꝓponēdo ei ali/
qua auxilia vel inſtrumēta q̄bus intellectꝰ eiꝰ
vtat̄ ad ſcientiā acquirendā. puta cū ꝓponit ei
aliquas ꝓpoſitiones minus vniuerſales: quas
tn̄ ex p̄cognitis diſcipulus diiudicare pōt: vel
cū ꝓponit ei aliqua ſenſibilia exēpla vel ſimi/
lia vel oppoſita vel aliqua huiuſmodi ex q̄bus
intellectus addiſcentis manuducit̄ ad cogniti/
onē veritatis ignote. Alio modo cū ꝯfortat in
tellectum addiſcētis: nō quidē aliqua virtute
actiua: quaſi ſuperioris nature: q2 oēs itellectꝰ
humani ſunt vnius gradus in ordine nature.
Sed inquantū ꝓponit diſcipulo ordinē prin/
cipioꝝ ad ꝯcluſiones: qui forte per ſeipſum nō
haberet tantam virtutem collatiuā: vt ex prin
cipijs poſſet ꝯcluſiones deducere. Et ideo dici
tur in primo poſterioꝝ: ꝙ ſillogiſmuſ eſt demō
ſtratio faciens ſcire: ⁊ per hunc modū ille q̄ de
monſtrat auditorē ſciētē facit: homo ergo do/
cens ſolūmodo exterius miniſteriū adhibet ſi/
cut medicus ſanās. Sed natura interior ē pri/

cipalis cā sanationis. Ita ꝛ interiꝰ lumē intellectus est principalis cā sciētie: vtrunqꝫ autem boꝝ est a deo. Et ideo sicut de deo dr̄. Qui sanat oēs infirmitates tuas: ita de eo dicit̄ q̄ docet hominē scientiā inquantū lumen vultꝰ eiꝰ super nos signat̄. ¶ Secūdum dubiū fuit vtꝝ scientia hieronymi fuit acquisita. Ad qḋ rn̄demus q̄ reperiunt̄ tria hominū genera: quidaꝫ habēt scientiā simpliciter acquisitā sicut hi q̄ ea que humanam ratione nō transcendūt inuestigādo ꝛ ab alijs audiendo didicerunt. Tales fuerunt illi de quibus hieronymus in ep̄la ad paulinū ait. Legimus in veteribꝰ historijs q̄sdam lustraisse ꝓuincias nouos adijsse populos maria transisse: vt eos quos ex libris nouerant corā quoqꝫ viderent: sic picthagoras mēfiticos vates: sic plato egyptum: ꝛ architā tarentinuꝫ eādemqꝫ orā italie que quondā magna grecia dicebat̄ laboriosissime peragrauit: vt qui athenis magister erat ꝛ potens cuiusqꝫ doctrinas achademie gymnasia personabant fieret peregrinus atqꝫ discipulus: malens aliena verecunde discere q̄ꝫ sua impudenter ingerere: deniqꝫ cū lr̄as toto quasi orbe fugientes ꝑsequitur captus a piratis ꝛ venundatus tirāno crudelissimo: paruit captiuus vinctus ꝛ seruus. Tamen q̄ꝛ ph̄us maior emente se fuit Ad titū liuiū lacteo eloquentie fonte manantē ex vltimis hispanie galliaꝝqꝫ finibus quosdā venisse nobiles legimus. Et quos ad sui cōtemplatione romā non traxerat vnius hoīs fama ꝑduxit: habuit illa etas inauditū oībus seculis celebrādūqꝫ miraculū: vt vrbē tantā ingressi aliud ꝑter vrbem quererent. Apollonius ille siue magus vt vulgus loquit̄ siue ph̄us vt pictagorici tradunt intrauit persas: pertransiuit caucasuꝫ albanos: scitas: massagetas opulentissima indie regna penetrauit ꝛ ad extremū latissime physon amne transmisso ꝑuenit ad bragmanas vt hiarcā in trono sedentē aureo ꝛ de tantali fonte potantem: inter paucos discipulos de natura: de moribus: de cursu dierū ꝛ sydeꝝ audiret docentē: inde per elamitas: babilonios: chaldeos: medos: assirios: parthos: fenices: arabes: palestinos. reuersus alexandriā: ꝑuenit ethiopiam: vt gymnosophistas ꝛ famosissimā mensā solis videret in sabulo. Inuenit vbiqꝫ vir ille q̄d discere: vt semꝑ ꝓficiēs semꝑ se melior fieret. Scripsit suꝑ hoc plenissime octo voluminibus philostratus. hec Hiero. Qui oñdit q̄n̄to labore ꝛ studio pictagoras ꝛ plato ac apollonius scientiā adepti fuerūt. Sunt ꝛ alij q̄ scientiam hn̄t simpl'r infusam: sicut de apostolis diximus: qui a spū sancto didicerunt oēm veritatē ad salutē necessariā. Tertij vero hn̄t sciētiaꝫ acquisitā: ꝛ preter illā adhuc habent scientiam infusā. hij fuerunt doctores ecclesie sancte: qui lꝫ humano studio liberales disciplinas didicerit: tn̄ de rebus diuinis nō nisi a fonte spiritꝰ sc̄i acceperūt tā multa tāqꝫ stupēda que docuerūt ꝛ redegerūt in scriptis: ꝛ vt de ceteris taceamus inspiciant̄ libri quos Hierony. scripsit ꝛ aperte patebit ipsū spū sc̄o inspiratū locutuꝫ fuisse. ¶ Tertiū dubiū fuit vtꝝ scientia hieronymi fuit excellentissima: ꝛ ad hoc rn̄dere possumus: q̄ꝛ in tribus hieronymus alios doctores excessit.

Primo in linguaꝝ varietate.

Secūdo in historiaꝝ multiplicitate.

Tertio in translationis vtilitate.

¶ Prio fuit excellētissima scia hieronymi: q̄ꝛ doctores alios superauit in linguaꝝ seu lr̄aꝝ varietate. Fuit. n. ꝑitissimus in lr̄is latinis grecis ꝛ hebraicis. Vnde de eo sic scribit Augu. Sanctus hieronymus presbyter greco latino ꝛ hebreo eloquio eruditus in locis sāctis atqꝫ in litteris sacris vsqꝫ ad decrepitā vixit etateꝫ cuius nobis eloquij ab oriente vsqꝫ in occidentem instar solis lāpas resplenduit. Et Isidorꝰ in lib. ethi. ait. Hieronymus triū linguaꝝ peritus extitit: cuius īterp̄tatio ceteris anteferr̄ q̄m ꝛ verboꝝ tenatior est ꝛ perspicuitate sn̄ie clarior atqꝫ vtpote a xp̄iano interprete verior. in dialogo Vo seueri sic ð hieronymo dr̄. Hieronymus ꝑter fidei meritū: dotēqꝫ virtutū nō solū latinis sed grecis atqꝫ hebraicis litteris īstructus ē: ita vt se illi in oī scia nemo audeat comparare. ¶ Scḋo fuit excellēs doctrina hieronymi in historiaꝝ multiplicitate. Ob quod ipse in expositione danielis ꝓphete ait. Ad itelligendas extremas danielis partes multiplex grecoꝝ historia necessaria est. Sutorij videlicꝫ ꝛ callinici: diodori: polibij: possidonij: theonis ꝛ andronici: iosephi quoqꝫ ꝛ coꝝ quos ponit iosephus: nostriqꝫ liuij ac pōpei trogi: qui oēs extreme visionis narrāt historiā. Et post alexandrum vsqꝫ ad cesarē augustū Seeleuci ꝛ anthiochi sirie ꝛ egypti ac ptolomeoꝝ bella describunt. Et si quando cogimur seculariū litteraꝝ recordari: ꝛ aliqua dicere ex his que olim obmisimus: non nostre est voluntatis: sed grauissime vt ita dicam necessitatis vt probemus ea

que a sanctis ꝓphetis ante secula multa predi
cta sunt tam grecoꝝ q̄ꝫ latinoꝝ ac aliarū gen/
tium litteris ꝯtineri. hec ibi. vbi Hiero. osten/
dit se historiaꝝ notitiaꝫ copiosissime habuisse.
¶ Tertio fuit excellēs sciētia hieronymi ī trāſ
lationis vtilitate. Cūcta nanqꝫ volumina ve/
teris testamēti prius de greco: postea vero ve/
ratiore editione de hebraico transtulit in lati/
num. Ex qua translatione lucet ecclesie dei ve/
ritas scripturaꝝ sanctaꝝ. ordinauit insuꝑ offi
cium ecclesiasticū: vt .n. refert ioannes beleth.
Cū oliꝫ vnusquisqꝫ caueret qđ volebat: theo/
dosius imperator rogauit damasū papā vt ali
cui viro docto officium ecclesiasticū committe
ret ordinandum. Qui sciens hieronymū in oī
scientia sūmū: eidē officiū predictum cōmisit.
hieronymus itaqꝫ psalteriū per ferias distixit
Et vnicuiqꝫ ferie nocturnū ꝓpriuꝫ assignauit
ac gloria patri in fine cuiuslibet psalmi dicen/
dum instituit. Deinde epl'as ꝛ euangelia ꝑ an
ni circulum decantādas: ceteraqꝫ ad officiū ꝑ/
tinentia preter cantū ratiōabilit̄ ordinauit mi/
sit quod fecerat de bethleē ad summū pontifi/
cē ꝛ ab eo auctēticatū ꝑpetuo fuit ꝛ approbatū
¶ De paciētia hieronymi in ꝑsecutiōbus ma
loꝝ clericoꝝ ꝛ alioꝝ qui sibi inuidebāt ac he/
reticoꝝ quos conuincebat. ¶ Capitulū .ij.

S Ecunda ratio quare hieronymus glo/
riā grandē adeptus est dicit̄ patientie
ꝓbatus quippe fuit ꝛ examinatus in fornace
ꝑsecutionū quas iniuste passus est: que in tri/
plici differentia distingui possunt. s.
Clericorum.
Emulorum.
Hereticorum.
¶ Primo passus est persecutiones clericoꝛuꝫ
Nam vt in sua legenda narratur: dum eēt an/
norum triginta vel paulo plus in romana ec/
clesia presbyter cardinalis ordinatus est. Mor
tuo vero liberio papa: hieronymus dignus sū
mo sacerdotio ab oībus acclamabat̄. Sed duꝫ
quorundā clericoꝝ ꝛ monachoꝝ lasciuiam in/
creparet: illi nimiū indignati insidias ei para/
uerūt: ꝛ ꝑ vestē muliebrē: vt ait Joānes beleth
turpiter est derisus. Nā cū hieronym⁹ ad ma/
tutinū solito more surgeret vestē mulieris quā
emuli iuxta lectum posuerant reperit: suamqꝫ
credens eē induit ꝛ in ecclesia sic ꝓcessit verisi/
mile est ꝙ vestis illa aliquā cōformitatē ad ve/
stem eius habuisset. Et in eccl'ia sic ꝓcessit: hoc
autē illi nequam faciebant vt mulierē in thala

mo habere crederet̄. Quod ille vidēs locū ire
dare disposuit. Jtaqꝫ ex vrbe discessit: ꝛ de suo
recessu sic ipse scribit in epl'a ad rufinū. Men/
se augusto flatibus ethereis cū sancto vincen/
tio presbytero ꝛ adolescente fratre ꝛ alijs mo/
nachis qui nūc hierosolyme cōmorant̄: naueꝫ
in romano portu cōscendi: maxima me sācto/
rū frequētia ꝓsequente veni regiū: in siculo lit
tore paululū steti: vbi veteres didici fabulas: ꝛ
precipitē fallacis vlyxis cursū: ꝛ sirenaꝝ canti/
ca ꝛ insaciabilē caribdis voraginem. deinde vt
ibidē asserit perrexit ciprū: ꝛ post ꝓfectus ē an
thiochiam: depost mediā: inde itrauit hieroso
lymam: inde cōscendit egyptum: ꝛ tandem ve/
nit constantinopolim ad gregorium naçançe/
num. ¶ Secundo passus ē beatus hieronym⁹
ꝑsecutiones emuloꝝ: qui inuidia moti: suo la/
bori q̄ꝫ necessario ꝛ vtilissimo: quem in trāsla/
tione scripture subijt semꝑ detrahebāt. Nam
pleriqꝫ damnabāt cū qm̄ supflue egisset trāsfe
rendo ea que iā ꝑ septuaginta interpretes trāſ
lata fuerāt: ꝓ quibus ipse dicit in ꝓlogo in li/
bris paralipomenon scribēs ad cromatiuꝫ. Si
septuaginta interpretū pura ꝛ vt ab eis in gre
cū versa ē editio: ꝑmaneret supflue mi croma/
ti epoꝝ sanctissime atqꝫ doctissime impelleres
vt hebrea volumina latino sermone trāsferrē.
Quod .n. semel aures hominū occupauerat ꝛ
nascentis ecclesie roborauerat fidē: iustuꝫ erat
etiā nostro silentio cōprobari. Nunc vero cuꝫ
ꝓ varietate regionū: diuersa ferant̄ exēplaria
ꝛ germana illa ātiquaqꝫ trāslatio corrupta sit
atqꝫ violata: nostri arbitrij putas aut plurib⁹
indicare quid verum sit: aut nouū opus in ve/
teri opere cudere: illudentibusqꝫ iudeis corni/
tum vt dicit̄ oculos ꝯfigere. hec ibi. vbi oñdit
ꝙ translatio septuaginta per multos corrupta
fuerat. Jnsuꝑ ꝛ sequit̄ in eadē epl'a oñdens ꝙ
erat diminuta inquit. Scripsi nuꝑ librum de
optimo genere interpretandi: ostendens illa de
euangelio. Ex egypto vocaui filiū meū. Et qm̄
naçareus vocabit̄. Et videbūt in quē cōpunxe
rūt. Et illud apostoli. Que oculus nō vidit: nec
aur̄ audiuit: nec in cor hoīs ascenderūt: que p̄/
parauit deus diligentibus se: ceteraqꝫ his simi
lia hebreoꝝ libris inuenire certe apl'i ꝛ euāge/
liste septuaginta interpretes nouerant. Et vñ
eis hec dicere que in septuaginta nō habentur
Christus deus noster vtriusqꝫ testamēti cōdi/
tor in euangelio ſm ioannē. Qui credit inquit
in me sicut dicit scriptura: flumina de ventre

eius fluent aque viue: vtiq3 scriptũ est qḋ salua
tor scriptum esse testat̃. vbi scriptum est septua
ginta non habẽt: apocrifa nescit ecclesia. ad he
breos ergo reuertendũ est: vñ ꝛ dñs loquitur ꝛ
discipuli exempla presumunt: hec pace veterũ
loquor: ꝛ obtrectationibus meis tm̃ rñdeo: qui
canino dente me rodunt. Et in ep̃la ad domni
onẽ ꝛ rogatianum ita scribit. Quõ grecoꝝ hi/
storias magis intelligunt qui athenas viderit
Et tertiũ virgilij libꝝ qui a troade leuchaten:
ꝛ a crocherauma ad siciliam: ꝛ inde ad hostia ti
berina nauigarint. Ita scãm scripturã lucidiꝰ
intuebitur qui iudeam oculis contemplatus ẽ
Et antiquarum vrbium memorias locorumq3
vel eadẽ3 vocabula: vel mutata cognouerit: vñ
ꝛ nobis cure fuit cũ eruditissimis hebreoꝝ hũc
laborẽ subire vt circuiremus ꝓuinciam quam
vniuerse christi eccl̃ie sonant. Fateor eni mi do
mnion ꝛ rogatiane carissimi nunq̃3 me in diui
nis voluminibus ꝓprijs viribꝰ credidisse: nec
habuisse magistrã opinionẽ meã. Sed etiã ea
de quibus scire me arbitrabar: interrogare me
solitum. Quãto magis de his super quibꝰ an/
cepꝫ eram. Deniq3 cum a me nuper lr̃is flagi/
tassetis: vt vobis paralipomenon latino s̃mo/
ne transferrem de tiberiade legis quenda3 au/
ctorẽ qui apud hebreos admirationi habebat̃
assumpsi. Et contuli cum eo a vertice vt aiunt
vsq3 ad extremum vnguẽ. Et sic cõfirmatus
ausus sum facere quod iubebatis. libere. n. vo/
bis loquor: ita ꝛ in grecis ꝛ in latinis codicibꝰ
hic noium liber vitiosus est: vt non tã hebrea
q̃3 barbara quedã ꝛ samaritica noia congesta
arbitrandum sit. Nec hoc septuaginta interp̃/
tibus qui spũ sancto pleni erant ea q̃ vera fue/
runt transtulerunt: sed scriptoꝝ culpe ascriben
dum: dũ de inemendatis inemendanda scripti
tant: ꝛ sepe tria noia subtractis e medio sylla/
bis in vnum vocabulum cogunt: vel e regione
vnum nomẽ ꝓpter latitudinẽ sua3 in duo vel
tria vocabula diuidunt. hec ibi. Item in prolo
go in libro iob inquit. Cogor per singulos di/
uine scripture libros aduersarioꝝ rñdere male
dictis. Et infra. Memini me ob intelligentia3
huius voluminis iudeũ quendã p̃ceptorẽ qui
apud hebreos primus haberi putabatur: non
paruis redemisse nũmis. Cuius doctria an ali
quid ꝓfecerim nescio: hoc vnum scio non po/
tuisse me interpretari: nisi ꝙ ante intellexeram
Et post multa ait ibi Hiero. Audiant quapro
pter canes mei: idcirco me in hoc volumine la/
borasse: ñ vt interpretationẽ antiquam repre/
henderem: sed vt ea que in illa aut obscura sũt
aut obmissa: aut certe scriptoꝝ vitio deprauata
ta manifestiora nostra interpretatione fierent
qui ꝛ hebreũ sermonẽ ex parte didicimus. Et ĩ
latino pene ab ipsis cunabulis inter grãmati/
cos ꝛ rhetores ꝛ ph̃os nutriti vel detriti sumꝰ
ꝙ si apud grecos post septuaginta editionem
iam xp̃i euangelio coruscante iudeus aquila. ꝛ
simachꝰ, ac theodotion iudaiçãtes heretici sũt
recepti: qui multa mysteria saluatoris subdola
interpretatione celarunt. Et tamen in exẽpla/
rijs habentur apud ecclesias ꝛ explanantur ab
ecclesiasticis viris: quãto magis ego christia/
nus de parentibus xp̃ianis ꝛ vexillũ crucis in
mea fronte portans: cuius studiu3 fuit obmis
sa repetere ꝛ deprauata corrigere ꝛ sacramẽta
eccl̃ie puro ac fideli aperire sermone: vel a fa/
stidiosis vel a malignis lectoribus non debeo
reprobari. ¶ Tertio passus ẽ btũs hieronymꝰ
ꝑsecutiones hereticoꝝ: arrianoꝝ videlicet: vt
ipse scribit in ep̃la ad damasũ papã: quos oẽs
potenter euicit ꝛ xp̃iana documẽta publice de/
fensauit: quãta vero hieronymus passus sit a
fictis amicis ipse declarat in ep̃la ad asellam.
In omnibus tamen modestiam seruans non
nisi ꝑꝑ deũ ꝛ ꝓximoꝝ vtilitatẽ sibi falso detra
hentes rõnabiliter obiurgabat.

¶ De Austeritate penitẽtie hieronymi: i qua
quatriẽnio ꝑseuerauit: ob quam accepit merce
dẽ celestis regni.

¶ Capitulũ. iij.

Tertia ratio quia hieronymus gloriam
copiosam obtinuit dicit̃ penitentie: de
qua consideremus tria.
Primo austeritatem.
Secundo diuturnitatem.
Tertio vtilitatem.

¶ Primo consideremus de penitentia Hie/
ronymi austeritatem. Hanc ipse declarat in
epistola ad Eustochium: vbi sic scribit. Quo/
tiens in heremo constitutus in illa vasta solitu
dine: que exusta solis ardoribus: horridum mo
nachis prestat habitaculum: putabam me ro/
manis delitijs interesse: horrebãt sacco mem/
bra: deformis squallida cutis sitũ ethiopice car
nis obduxerat: quottidie lachryme: quottidie
gemitus. Et si qñ repugnantẽ somnus iminẽs
oppressisset: nuda humo vix ossa herentia col/
lidebam: de cibis vero ꝛ potu taceo: cum etia3
languentes monachi: aqua frigida vix vtant̃:

⁊ coctū aliquid accepisse: luxuria sit. Ille igitur ego qui ob gehēne metū tali me carceri ipe dā nauerā: scorpionū tm̄ socius ⁊ ferarū sepe choris interā puellarū: pallebāt ora ieiunijs: ⁊ mēs desiderijs estuabat i frigido corpe: ⁊ ante homine iā sua carne pmortuū: sola libidinū incēdia bulliebāt. Itaq; omni auxilio destitutꝰ ad iesu iacebā pedes: rigabā lachrymis ⁊ crine tergebā: ⁊ repugnātē carnē ebdomadarū inedia subiugabā. Et infra memini me diē crebro iūxisse cū nocte: nec prius a pectoris cessasse verberibus q̄ rediret dn̄o increpante tranquillitas: ipsam quoq; cellulā meam quasi cogitationū mearū consciam ptimescebā: ⁊ mihimet iratus ⁊ rigidus solus deserta penetrabā. Sicubi ɔcaua vallium: aspera montiū: rupiū prerupta cernebam. Ibi mee orationis locus: ibi illud miserrime carnis ergastulū. Et vt mihi testis est dn̄s post multas lachrymas: post celo oculos inherentes: nōnunq̄ videbat mihi interesse agminibus angelorū. ¶ Secūdo cōsideremus de penitentia hieronymi diuturnitatē. Nā lʒ fuisset omnibus diebus vite sue in laboribus ⁊ penitentia: tn̄ in illa penitentia sic dura quadriennio pseuerauit. Qua pacta ad bethleē oppidum remeauit: ipetrauitq; ad epo cirillo locū habitandi: vbi monasteriū ɔstruxit: ⁊ cū monachis habitauit: multos aūt ibidē discipulos coadunans in sancto pposito ⁊ trāslatione scripturarū quinquaginta annis ⁊ sex mēsibus desudauit. Tanta deniq; lassitudine fatigatus ē: vt in stratu suo iacēs: funiculo ad trabē suspēso suppinis manibus se leuaret. ¶ Tertio ɔsideremus de penitētia hieronymi vtilitatē: assecutus nanq; est p illa suisq; laboribus mercedē perpetuā celestis regni. Nā octuagesimooctauo āno etatis sue. Duodecio Xo āno imperij iunioris Theodosij: in senectute bona migrauit ad dn̄m. Si quis vero aliquid de transitu eius noscere cupiat: legat transitū eius: qui lʒ inter scripturas apocrifas numeret: tamen multa sunt ibi verisimilia que in felici dormitione hieronymi occurrere potuerunt. Sicut ē deuota sacramenti eucharistie susceptio: circūastātiū exhortatio: ⁊ i terra obdormitio: atq; aīe illius ad celū deductio. Felix igit aīa illius que in bethleē onere carnis deposito: indubitāter pperauit ad xp̄m cū quo letat in eterna requie. Ad quam nos meritis eius perducat clementia saluatoris qui viuit ⁊ regnat in secula seculorū. Amen.

¶ Sermo quinquagesimusseptimus de sācto Benedicto gloriosissimo patre monachorū.

Dilectus deo ⁊ hominibus cuius memoria in benedictione est. Scribuntur hec verba originaliter Eccl'iastici. xlv. c. Cogit me sāctitas eximia beati benedicti: vt eius amplissimas laudes perorare debeam. De quo lʒ scripserit abunde grego. in. ij. dialogorū libro: tamen vt hoc dicēdi ordine: quo ad populū loqui consueuimus: eius preconia audientibus illucescant: i pn̄ti smone aliq̄ ex multis breuit explicabimꝰ. Nam vt in sequentibus apparebit inter sanctorum ordines: nō mediocrem aut infimū obtinet locū: qppe cū eius nomini opera ⁊ facta concordēt: ppterea de ipso dicunt verba pposita in quibus ondītur q̄ memoria illius in benedictione est. quia scilicet benedictus ē a deo ⁊ hoibus. Qr vtiq; ondere possumus marie pptria: q̄ dici possunt tres eius prerogatiue.

Prima dicit religionis institutio.

Secunda sanctitatis perfectio.

Tertia vite pn̄tis consūmatio.

¶ Quot modis accipit religio: ⁊ de magnificentijs religionis: ⁊ quantū exaltata ē religio sancti benedicti. ¶ Capitulum. j.

Prima prerogatiua sancti benedicti: q̄re eius memoria in benedictione est dicit religionis institutio. Instituit quidē inspirante deo religionē: ⁊ regulā sanctā monachorum ipse scripsit. Tamē vt pars ista clarior sit: tria occurrūt de religione ɔsideranda.

Primum dicit acceptio.

Secūdum magnificatio.

Tertium exaltatio.

¶ Primū de religione considerandū dr̄ acceptio: quot. s. modis religio accipitur. Et ad hoc dicit Io. an. sup rubrica de regularibus ⁊ transeuntibus ad religionē. Qr accipitur quadrupliciter. Primo modo solum pro debito cultu veri dei: quo ad fidē: ⁊ sic cōprehēdit totā christianitatē que dicitur christiana religio. Et de hac acceptione habet. lxxxvij. dis. c. i. extra de diuor. c. gaudemus. ⁊ C. de summa trini. ⁊ fide catho. In epistola Inter claras. circa prin. Secundo sumitur religio pro cultu veri dei non solum p fidē: sed per opera bona. Et sic cōprehendit vniuersitatē bonorū christianorū: ⁊ de hac scribit. xvj. q. i. c. Iuxta ⁊. xxiij. q. v. c. quod deo. ⁊ extra de consti. c. ecclesia. Tertio sumitur

religio ꝓ statu clericali. sicut patet. i. q. iij. c. sal
uator. ⁊. xij. q. i. c. i. ⁊ in aut. de san. epis. §. dam⁹
Quarto religio capitur strictissime ꝓ statu illo
in quo quis per ꝓfessionem subdit se imperio
prelati: dedicans se totum deo: vt notat̃ extra
de voto ⁊ voti redẽpt. c. ex multa. ¶ Secũdũ
considerandũ de religione dicitur magnifica-
tio. Et in hoc confutare debemus stultitiã q̈-
rundam: qui statuꝫ religionis irrationabiliter
dãnant: asserentes posse multa fieri in seculo
meritoria ⁊ salutem anime concernentia ob q̃
fatuum esse videt̃ vt quis religionis cuiuscun-
qꝫ vitam aut regulam ꝓfiteatur. Cõtra quos
probabimus statum religionis excedere statuꝫ
secularem quadruplici ratione.
Primo ratione superationis.
Secundo ratione absolutionis.
Tertio ratione dissolutionis.
Quarto ratione derelictionis.
¶ Primo status religionis excedit statum se-
cularem ratione superationis. Nam lꝫ i secu-
lo posset quis elemosynas pauperibus eroga-
re: vestire nudos: pascere famelicos ⁊ huiusmo
di: tamen ingrediens religionem ⁊ in ea ꝓfes-
sionem faciens: superat omnia huiusmodi pie
tatis opera. Propterea Hiero. in ep̄la ad iuli
anum ait. Nolo tm̃ ea offeras dño que potest
fur rapere: hostis inuadere: prescriptio tollere:
que accedere possunt ⁊ recedere: atqꝫ instar vn
darum ⁊ fluctuum a succedentibus sibi domi-
nis occupantur: atqꝫ vt vno cuncta cõplectar
sermone: que nolens in morte dimissurus es.
Illud offerre magnum est qđ nullus tibi pos-
sit hostis auferre: nulla eripere tirãnis: qđ tecũ
pergat ad inferos: immo ad regna celoꝝ ⁊ pa-
radisi delicias. Extruis monasteria: multus a
te per insulas dalmatie monachoꝝ numerus
sustentatur. Sed melius faceres si ⁊ ipse scũs
inter sanctos viueres. Sancti estote quia ego
sanctus sum: dicit dñs. Apostoli gloriantur q2
omnia dimiserũt ⁊ secuti sunt saluatoreꝫ: ⁊ cer
te preter retia ⁊ nauẽ nihil eos legimus dimi-
sisse: ⁊ tamen testimonio futuri iudicij coronan
tur: quia se offerentes totũ dimiserant qđ ha-
bebant. ⁊ in epistola ad palmachiũ ait. Zache⁹
diues erat: apostoli pauperes. Reddidit ille q̃-
druplum quod rapuerat: diuisitqꝫ pauperibus
partem substantie que remanserat. Tamen q2
paruus erat: ⁊ in apostolicam ꝓceritatem non
se potuit extendere: non fuit in duodecim apo
stoloꝝ numero. Apostoli autem quantũ ad di
uitias nihil: quantum ad voluntatem totum
mundum pariter reliquerunt. Et glo. super ter
tio. c. Numerorum inquit. Alij vouent vitu-
los: alij arietes: illi domos. Naçarcus semeti-
psuꝫ: hoc est enim votum naçarci quod est sup
omne votum. Filius enim vel filia: aut pecus:
aut predium extra nos est. semetipsum deo of-
ferre: nec alieno labore sed proprio placere pfe-
ctius ⁊ eminentius est oĩbus votis. Hec ibi.
Elemosyna itaqꝫ illa qua seipsum quisqꝫ do-
nat deo in religione preeminet quibuscũqꝫ ge
neribus elemosynaꝝ que fieri possent in secu-
lo. Qđ adhuc Hieronymus i epistola ad pau-
linum confirmat dicens. Philosophus glorie
animal ⁊ popularis aure vile mancipiũ totam
semel sarcinam deposuit. Et tu reputas in vir
tutum culmine constitutum si partem ex toto
offerat: te vult dominus: non tua. Te inquit
vult hostiam viuam placentem deo. Superat
insuper status religionis omne genus penitẽ-
tie: quam quis posset in seculo facere. Ob qđ i-
gredienti religionem nulla est penitentia alia
pro peccatis preteritis iniungenda: de peccatis
tamen commissis post ingressum religionis i-
ponenda est penitentia. vt notatur extra de re
gularibus ⁊ transeuntibus ad religionem. ca.
vlti. Hic deuotus bernar. in libro de p̃cepto ⁊
dispensatione ait. Audire vultis a me: vnde in
ter cetera penitentie istituta monasterialis dis
ciplina hanc meruerit prerogatiuam: ⁊ secun
dum baptisma nuncupetur. Arbitror ob perfe
ctam mundi renunciationem ⁊ singularem ex
cellentiam vite spiritualis: que preeminet vni-
uersis vite humane generibus huiusmodi con
uersatio. Professores ⁊ amatores suos dissimi
les hominib⁹: similes angelis facit: immo diui
nam in homine reformat imaginem: configu-
rans christo instar baptismi: dum per id quod
mortificamus membra nostra que sunt super
terram: rursus christum induimus: cõplantan
ti simulitudini mortis eius. Hec ille. Propter
dicta non videretur inconueniens: vt ingredi
entes religionem consequerentur eandem gra
tiam. s. quo ad peccatorum remissionem quam
consequuntur baptiçati: vt ponit tho. ẜa ẜe. q.
vltima. ¶ Secundo status religionis excedit
statum secularem ratione absolutionis: nã ab-
soluit ab omni voto temporali: quod quis i se-
culo implere posset: vnde scribitur extra de vo
to ⁊ voti redempt. c. scripture. Re⁹ fracti vo
ti aliquatenus: non habetur qui temporale ob

sequium in perpetuam religionis obseruanti/am noscitur commutasse. Et vt ait richardus in.iiij.di.xxxviij.exceptis personis alicuius dignitatis: que debent consulere summum pontificem: quilibet alius obligatur voto ad visitandam terram sanctam: potest absq3 alia absolutione religionem ingredi: & p professionem i illa absolutus est a voto & ita absoluit: vt predictum est ab omni alio voto. Nam cum obedientia sit maximum votorum pro omni voto sufficientissime recompensat. ¶ Tertio status religionis excedit statum secularem ratione dissolutionis. nam dissoluit matrimonium contractum per verba de presenti non consumatum. In tali enim casu potest alter coniugum etiam altero inuito intrare religionem. Et facta professione ille qui remanet in seculo: potest libere nubere. vt notatur extra de conuersione coniuga.c.verum.c.ex parte.el.ij.c.Ex publico. ¶ Quarto status religionis excedit statum secularem ratione derelictionis Nam licet filijs parentes relinquere: dummodo non sint in extrema necessitate positi: atq3 ipsis inuitis religionem intrare. Cuius ratio est: quia magis vnusquisq3 tenetur deum & animam propriam quam parentes diligere. Ex hoc inquit hieronymus in epistola ad furiam de viduitate seruanda. Sola causa pietatis est vbi carnis nulla noticia est: honora patrem tuum: sed si te a vero patre non separat: tamdiu scito sanguinis copulam quam diu nouerit conditorem. Alioquin tibi dauid protinus clamat. Audi filia & vide & inclina aurem tuam: & obliuiscere populum tuum & domum patris tui: & concupiscet rex decorem tuum. Et in epistola ad heliodorum de contemptu mundi ait. Licet paruulus ex collo pendeat nepos: licet in limine iaceat pater: licet sparso crine & scissis vestibus vbera quibus te nutrierat mater ostendat: percalcato perge patre: siccis oculis ad verillum crucis euola. Solum pietatis genus est in hac re fuisse crudelem. hec ille. Et cum ista de religione loquimur: quidam nobis obicere solent Quid si omnes religiosi essemus esset de mundo: que obiectio non nisi ex fatuitate procedit cum gubernatio mundi spectet ad deum. Hic est quod hieronymus aduersus vigilantium ait. Argumentaris & dicis. Si omnes se clauserint & fuerint in solitudine: quis celebrabit ecclesias quis seculares homines lucrifacit. Et quis peccantes ad penitentiam poterit cohortare. Hoc enim modo si omnes tecum fatui essent: sapiens quis esse poterit. Infantes in cunis non vagient: obstetrices absq3 mercedibus mendicabunt: & in lectulo suo frigidus atq3 contractus dormitantius vigilabit. Raro virtus est nec a pluribus appetitur atq3 vtinam hoc omnes essent quod pauci sunt de quibus dicitur. Multi sunt vocati pauci vero electi. ¶ Tertium considerandum de religione dicitur exaltatio. Nam vt de religione beati benedicti loquamur exaltatam illam videmus quadruplici ratione.

Primo ratione dignitatis.

Secundo ratione sanctitatis.

Tertio ratione numerositatis.

Quarto ratione gratiositatis.

¶ Primo exaltata fuit religio sancti benedicti ratione dignitatis. Habuit enim viros in dignitatibus ecclesiasticis constitutos pene innumeros. Nam ioannes vigesimussecundus extrauagante illos fecit de archiuis summorum pontificum: & inuenit quod a tempore sancti benedicti vsq3 ad pontificatum eius fuerant de ordine sancti benedicti quindecim milia septingenti & quattuor abbates quorum confirmatio spectat ad papam. Et episcopi quinq3 millia & quattuor. Archiepiscopi septingenti. cardiales tricentitrigita: Summi vero pontifices vigintiquinq3. ¶ Secundo exaltata fuit religio sancti benedicti ratione sanctitatis: vt enim compertum est in cathalogo sanctorum fuerunt in ea trigintaquattuor millia canonizati. ¶ Tertio exaltata fuit religio sancti benedicti ratione numerositatis. Sub ista nanq3 sancti benedicti militant monachi nigri: de quibus fit mentio in clementina Ne in agro. Qui cum essent relaxati reformati sunt in congregatione que dicitur sancte iustine habentes speciales constitutiones & exemptiones per Eugenium papam quartum confirmatas. Sub regula insuper sancti benedicti militant cistercienses: quos beatus bernardus mirabiliter dilatauit: camaldulenses instituti per beatum Romualdum. Ordo vallis vmbrose: Ordo humiliatorum: Ordo montis oliuarum: Clunacenses: Siluestrini: & Celestini. quorum ordinem instituit sanctus petrus de murrone. ¶ Quarto exaltata fuit religio sancti benedicti ratione gratiositatis. Nam summi pontifices eidem concesserunt amplissimas gratias: indulgentias & exemptiones. Religionem ipsam semper affectu paterno fouentes.

¶ Qualiter Sanctus Benedictus fuit etiam sanctitate perfectus: quod ostendunt eius miracu

la: et spiritus prophetie atque commotio mundi.

¶ Capitulum .ij.

Secunda prerogatiua sancti benedicti: quare memoria eius in benedictione est: dicitur sanctitatis perfectio: quam colligere possumus ex tribus.

Primo ex miraculorum rutilatione.
Secundo ex prophetica illustratione.
Tertio ex mundi commotione.

¶ Primo colligimus perfectionem sanctitatis beati benedicti ex miraculosa coruscatione. Fecit enim deus illum coruscare multis miraculis: ex quibus aliqua recitabimus que Grego. in secundo dyalogorum libro fideliter descripsit. Et primum est de capisterio fracto et consolidato. Natus enim benedictus ex nursia prouincia: cum rome liberalibus studijs traditus esset: in ipsa sui infantia litteras deseruit: et desertum petere decreuit. Quem nutrix sua que eum tenerrime diligebat vsque in quendam locum qui dicitur effide secuta est. Ubi ad purgandum triticum mutuo capisterium petijt. Sed super mensam incaute ponens: et conuersum in duabus partibus fractum vidit: quam benedictus flere prospiciens partes capisterij accepit: et ab oratione surgens integre solidatum inuenit. Postmodum nutricem occulte fugiens in quendam locum venit: vbi tribus annis hominibus incognitus mansit. Excepto quodam monacho romano nomine: qui sibi sedule necessaria ministrabat. ¶ Secundum miraculum fuit de aqua educta in monte. Nam cum vndecim monasteria construxisset: ex quibus tria sursum in rupibus montis erant. Fratres deorsum cum magno labore aquas hauriebant. Cunque virum dei sepe rogarent vt monasteria illa mutaret: quadam nocte cum quodam puero montem ascendit: vbi diutius orans petras in eodem loco pro signo posuit. Cumque domum redijsset: et fratres pro eadem aqua ad eum venissent dixit. Ite in illam rupem in qua tres petras inuenietis: in modico cauate. Valet dominus inde vobis aquam producere. Qui euntes et iam rupem illam sudantem inuenientes concauum locum fecerunt: et mox aqua repletum inuenerunt. Que vsque nunc tam sufficienter emanat: vt ab illo montis cacumine vsque ad inferiora descendat. ¶ Tertium miraculum fuit de ferro natante et redeunte ad manubrium. Quadam enim vice: cum circa monasterium viri dei: quidam cum falcastro vepres abscinderet: ferrum de manubrio exiliens in quendam lacum profundissimum cecidit. Cumque de hoc ille nimium angustiaretur: vir dei pietate motus manubrium in lacum posuit. et mox ferrum vsque ad suum manubrium enatauit. Quartum miraculum fuit de puero mortuo resuscitato. Dum enim faciente hoste maligno cecidisset pars cuiusdam parietis: interfecissetque monachum quendam: vir dei puerum illum mortuum et laceratum ad se in sacco adduci fecit. Et oratione facta ipsum a mortuis suscitauit. ¶ Quintum miraculum fuit de vase vitreo proiecto: et oleo multiplicato. Quodam tempore dum totam prouinciam in qua erat sanctus benedictus fames valida occuparet. Et vir dei omnia que inuenire poterat egentibus ministraret. Itaque nihil in monasterio preter modicum olei in quodam vase vitreo remansisset. Jussit cellerario: vt illud modicum olei cuidam egenti daret. Ille vero ibidem pauperem audiuit: sed obedire contempsit. Et vir dei vbi comperijt vas vitreum cum oleo per fenestram proijci iussit: ne quid in monasterio per inobedientiam remaneret. Proiectum itaque cum per saxa ingentia cecidisset: nec vas fractum: nec oleum est effusum. Quod ille leuari iussit: et dari integrum egenti postulanti. Monachum autem illum de inobedientia et diffidentia increpans sese in oratione dedit et continuo quoddam magnum dolium quod ibi erat vacuum oleo plenum fuit. Quod adeo excreuit vt per pauimentum effunderetur. Sunt et alia eius miracula que pretermittimus ne prolixitate dicendi tedium audientibus ingeramus. ¶ Secundo colligimus perfectionem sanctitatis beati benedicti ex prophetica illustratione: habuit quidem lumen propheticum: vt cognosceret ea que naturaliter cognosci non possunt. Sicut probatur multis exemplis. ¶ Primum exemplum est de placido quem rapuerant aque. Cum enim ille puer et monachus ad hauriendam aquam egressus in fluuium cecidisset: et pene aqua illum in vnius cursu sagitte retraxisset: vir dei in cella consistens hoc in spiritu statim cognouit. Et maurum vocans: quid puero acciderit indicauit: ac vt ad ipsum eripiendum pergeret imperauit. Accepta benedictione concitus maurus surrexit: et quasi per terram se existi-

maris ambulare super aquas vsqꝫ ad puerum venit: eumqꝫ per capillos tenēs de aqua extra/xit. Qui ad virum dei veniēs retulit quid acciderat. Quod benedictus non suis meritis sed obedientie mauri deputabat. ¶ Secūdū exemplū fuit de pane venenato quem cognouit. nā quidam presbyter florentinꝰ nomine: viro dei inuidens ad tantam deuenit insaniam siue malitiam: vt panē veneno infectum viro dei tan/q̄ꝫ pro benedictione transmitteret: quem scūs gratanter accepit: ꝛ coruo qui de eiꝰ manu pa/nem accipere ꝯsueuerat ipsuꝫ ꝓiecit dicēs. In nomine iesu christi hunc panem tolle: ꝛ euꝫ in tali loco vbi a nullo homine sumi valeat ꝓice. Tunc coruus aperto ore ꝛ expansis alis circa eundem panem cepit discurrere atqꝫ clamare: ac si aperte diceret. ꝛ obedire se velle ꝛ iussa implere non posse. Cui sanctus iterum atqꝫ iterꝫ precipiebat dicens. Leua leua eum securus ac ipsum vt dixi proice. Qui eum tollens pꝰ tres horas rediit: ꝛ de manu eius annonam quam consueuerat accepit. ¶ Tertium exempluꝫ fuit de spatario totile. Totila enim rex gothorū ex/periri volens: vtrum vir dei spiritum ꝓpheticū haberet: cuidam suo spatario vestimenta regalia tribuit ꝛ cum omni apparatu regio cuꝫ ad monasterium sancti benedicti destinauit: queꝫ ille venientem conspiciens dixit. Fili pone po/ne: quod portas non est tuum. qui protinus in terra cecidit: ꝛ q꞉ tanto viro illudere presūpsis/set expauit. Cūqꝫ rediisset ad totilam retulit q̄ viderat ꝛ audierat. Tunc accessit totilas ad sā/ctum benedictum: cui ille multa predixit: sicut diffusius ponit Grego. in. ij. lib. dyalogorum. ¶ Quartum exemplum fuit de puero abscon/dente flasconem vini. Quidam. n. vir duos fla/scones vini per quendam puerum misit sācto benedicto. Sed ille vnuꝫ in via abscondit ꝛ alium detulit. vir autem dei vinum cum gratiaꝝ actione suscepit: ꝛ descendentem puerū admo/nuit dicens. Vide fili ne de illo flascone quem abscondisti bibas. Sed inclina eum caute ꝛ inuenias quid intus habes. Qui confusus valde ab eo exiuit: ꝛ reuersus volens adhuc ꝓbare quod audierat cū flasconē inclinasset de eo ꝓtinus serpens exiuit. ¶ Quintum exemplum fuit de monacho tenente lucernam. Dum enim quadam vice vir dei sero cenaret: quidam mo/nachus nobilis genere ei assistens ꝛ lucernā tenens ꝑ spiritū superbie intra se cogitare cepit Quis est hic cui manducanti assisto: lucernam

teneo: seruitium impendo: quis sum ego vt isti seruiam. Cui statim vir dei ait. Signa cor tuū frater quid est quod cogitas: vocatisqꝫ fratri/bus lucernam iussit de manibus eius tolli ip/sum vero ad monasterium accedere ꝛ quietuꝫ sedere. ¶ Tertio colligimus sanctitatem beati benedicti ex mundi commotione: mira res est profecto q꞉ audito nomine sancti benedicti reges pricipes ꝛ populi christiani ad tantam deuotionem erga illum exarserint: vt in toto terrarum orbe tam sumptuosa ꝛ dotibus copio/sissimis ditata ꝯstruxerint monasteria. Quoꝝ ꝑmū ꝛ alioꝝ caput est monasteriuꝫ mōtis cassini. Nam ad illum montem peruenit sanctus benedictus. Et templum apollinis quod ibi si/tum erat in honorem sancti ioannis baptiste oratorium fabricauit: ꝛ circum adiacentem populum ab ydolatria conuertit. Illum aūt montem totum ex integro cum omnibus pertinentiis eius: ꝛ castra villas ꝛ possessiones donauit sancto benedicto tertullus nobilissimus romanus ex gente flauia pater placidi. Nam ex vxore sua que erat ex familia octauie gentis habuit tres filios. s. placidum euticium ꝛ victorinū ꝛ vnam filiaꝫ nomine flauiam. Qui audita fama sancti benedicti qui apud sublacum morabatur: accessit ad eum: obtulitqꝫ sibi placidum iam septennem: eoqꝫ relicto ꝛ benedictione accepta a sancto viro dei romam rediit. Postq̄ꝫ vero sensit beatum benedictum ad montē cassinum perrexisse iuit ad eum cum multis nobilissimis romanis. Et tunc fecit donationē prefatam. Donauit etiam ꝛ multas possessiones quas habebat in sicilia. Cum autem placidus ad etatem peruenit virilem misit illum beatus benedictus in siciliam cum quibusdam aliis: qui capuam veniens a sancto germano episcopo benigne susceptus multa ibi miracula fecit Nam primicerium ecclesie capuane dolore ca/pitis oppressum sanauit: rogatus quidem ab eo vt pro se oraret: dixit ei. In nomine iesu xp̄i cuius virtute ab aquis quibus trahebar erep/tus sum: adiutusqꝫ meritis patris mei bene/dicti: si fidem habes tante credulitatis restitu/at te deus pristine sanitati. Liberauit ꝛ vnū cecū atqꝫ filiū cuiusdā mulieris in vltimis laborantem: venit deinde beneuentum susceptus a sancto marsiano episcopo vbi liberauit clau/dum cum scabellis ambulantem super genua: postea trāstulit se canusiū ad sanctū sabinum episcopum: inde accessit regium ad sanctum

fisiminum episcopum:tandem applicuit messanam. Et ibi de redditibꝰ portus ⁊ possessionū patris quas donauerat sancto benedicto fecit edificari monasterium in honorem sancti ioannis baptiste. Quo completo post multa signa que deus per illum fecerat martyrij coronam adeptus est. Nam venerant ad eum videndum fratres eius euticius ⁊ victorinus ac soror flauia cum multis aliis ex vrbe. Et ecce quidam manucha capitaneus:abdale saraceni qui tunc toti hispanie presidebat cum classi minutissima cepit portum messane fregit monasterium. Et captos placidum ⁊ fratres ac sororem virginem:cogebat abnegare fidē. Quod cum illi facere renuissent post dies aliquos flagellatos ⁊ cesos iussit tandem decollari. Diximus ista vt agnoscat vnusquisqꝫ q̄ admirabilis fuit sanctitas patris Benedicti:quem vt superius enarrauimus tot insignes viri deuotione precipua coluerunt.

¶ De felici transitu patris benedicti:qui diē sui obitus predixit:⁊ de mira ipsius deuotiōe ⁊ qualiter eius gloria fuit duobus monachis reuelata. ¶ Capitulum.iij.

Tertia prerogatiua sancti benedicti quare eius memoria in benedictione est dicitur vite presentis consūmatio. Nam, sicut sancte vixit:ita ⁊ sanctissime vite presentis cursū expleuit. In eius quippe felici transitu:tria occurrerunt sanctitatem eius presignantia.
Primū fuit vera prenūciatio.
Secundū singularis deuotio.
Tertium diuina reuelatio.

¶ Primū fuit vera prenunciatio. Eodem quidem anno:quo de hac vita vir dei erat exiturus:obitus sui diem fratribus nunciauit. Ante sextum vero diem sui exitus aperiri sibi sepulchrum iussit. Et lꝫ sapiens dicat Ecclesiastes.ix.c. Nescit homo finē suū. Et cōis extat sententia ꝙ nil incertius hora mortis:illud nihilominus intelligendū est ſm cōem legē. Sꝫ plerisqꝫ deus ex priuilegio speciali voluit diē sui exitus reuelare. ¶ Secundū qđ occurrit in transitu beati benedicti dicit̄ singularis deuotio. Febribus nāqꝫ coreptus cū per singulos dies langor ingrauesceret:sexto die in oratorium se portari fecit. Ibiqꝫ exitum suū dominici corporis ⁊ sanguinis perceptione muniuit. atqꝫ inter discipulorꝝ manus imbecillia mēbra sustentans erectis in celū manibus stetit ⁊ vltimum spiritum inter verba oratiōis efflauit

¶ Tertium quod occurrit in transitu bti benedicti dicitur diuina reuelatio. Ipsa quippe die duobus fratribus vni in cella moranti:alteri longe posito reuelatio eadem monstrata est:viderunt nanqꝫ viam pallijs stratam atqꝫ innumeris coruscantem lampadibus a cella sci benedicti versus orientem vsqꝫ ad celū tendentē. Cui venerando habitu vir quidam clarus assistens:cuius eēt via quam cerneret inquisiuit. Qui cum nescire se diceret ait. hec est via qua dilectus deo benedictus celum ascēdit. Sepultus vero est in oratorio sancti ioannis baptiste:quod destructa ecclesia apollinis ipse ꝯstruxit. anima vero illa tantis redimita virtutibus de quibus predictum ē cū xpo letat̄ in vita beata:ad quam nos ipse iesus perducat qui est benedictus in secula seculorꝝ. Amen.

¶ Sermo quinquagesimusoctauus de sancto dominico institutore ordinis sacri predicatorꝝ

Magnꝰ vocabitur in regno celorꝝ. Scribūtur hec verba matthei.v.c. que tamē sācto dominico appropriari possunt. Fuit quondā salutatus magnus a grecis alexander macedo. qui breui spatio ⁊ parua manu totum fere subegit orientē. Pōpeus etiam dux preclarissimus dictus est magnus a romanis ob rerꝝ gestarꝝ magnitudinē. Nam ſm horosiū viginti duos reges orientales ⁊ populos innumerabiles subdidit romane reipublice. ob quod Lucanus ipsum de se sic inducit loquentem.
Ante bis exactū q̄ cinthia cōderet orbem.
Omne fretū metuens pelagi pirata reliquit.
Angustāqꝫ domū terrarꝝ a sede poposcit.
Idē per sithici querens diuortia ponti.
Indomitū regē romanaqꝫ fata morantē.
Ad mortē scijlla felicior ire coegi.
Pars mihi nulla vacat mūdi:sꝫ tota tenetur
Terra meis quocūqꝫ iacet sub sole tropheis
Hinc me victorē gelidas ad fasidis vndas
Arthos hꝫ calida medius mihi ꝯditus aris
Egypto atqꝫ vmbras nusq̄ flectente siene.
Occasus mea iura timet:thethiqꝫ fugacem.
Qui ferit exptus post oia flumina bethis.
Me domitꝰ cognouit arabs me marte feroces
Emoti. notisqꝫ erepto vellere colchi.
Cappadoces mea signa timēt ⁊ dedita sacris.
Incertum dea dei mollesqꝫ suphene.
Armenios cilicasqꝫ feros taurosqꝫ subegi.
Quid socero bellum preter ciuile reliqui.

Hec ille. Propter q̄ oīa Lucan⁹ de eodē dicit
Brundusij tucas conscendit magnus in arces
Sed Alexandri atq; pompeij memoria perijt
cū sonitu: ⁊ dn̄s in eternū permanet: qui voluit longe melius honorare sanctos eius q̄ʒ populi suos pricipes ⁊ dn̄os terre. Ideo nos magnū inter sanctos dominicū gloriosū vocam⁹ qui post deuictū mundū dominataq; vitia coronatus residet in regno celoꝝ. Cū aūt hodierna die festiuitas eius ab ecclesia celebret᷑: equū esse arbitror: vt tāti patris laudes explicemus de quo verba in themate dicunt: ꝙ magn⁹ vocabitur in regno celoꝝ id est in ecclesia militāte. vt.n. ait grego. in omel. Regnū celoꝝ presentis tpis eccl'ia dicitur in qua ꝑfecto beatus dominicus magnus merito p̄dicat᷑. Et maxie ꝑpter triplicē illius excellentiam.

Prima dicit᷑ diuina reuelatio.
Secunda virtuosa decoratio.
Tertia sublimis priuilegiatio.

¶ Qualiter sanctus dn̄icus fuit multipliciter reuelatus tanq̄ʒ is qui a deo electus fuit: vt ecclesiam predicatione sua ⁊ suoꝝ illustraret.

¶ Capitulum .j.

PRima excellentia beati dn̄ici quare magnus predicat᷑ dicit᷑ diuina reuelatio q2 eius sanctitas fuit diuinitus reuelata: qd̄ ostēdimus in septem reuelationibus de eo factis. Prima reuelatio fuit facta sibylle heritree: q̄ predixit sanctū dominicū velut stellā mundo irradiantē venturum: sicut diximus in sermone, ꝭo de beato frācisco. Et p̄ter illa que ibi posuimus subdidit ipsa sibylla loquens de beato dn̄ico ⁊ de btō frācisco. Erūt in dieb⁹ vltimis due stelle lucidissime quibus erūt quattuor animaliū facies. Tubam prioris stelle resumēt in paupertate ⁊ directione spnētes diuitias: voci ferabunt nomē agni. Secūda reuelatio fuit facta abbati ioachim: hic p̄ter illa que diximus ī sermone de btō frācisco sup̄ Jeremiā ait. Sicut per moysen ⁊ iosue chananeos dn̄s israelitis subiecerat: christianis p̄ paulū ⁊ ioannē euāgelistam strauit ydolatras: sic ⁊ nūc p̄ duos futuros ordines signatos: in illis gentes incredulas subijciet ⁊ couertet. Et iteꝝ ibidē. Expectabit; lucē id est duos futuros ordines in moyse ⁊ helia in mōtē eccl'ie cū dn̄o apparētes: ꝙ si n̄ acquieueritis veritati plorabit in abscōdito aīa mea. Et iteꝝ ibidē refert. Sicut sodomaʒ duo angeli euerterūt. ⁊ sinagogā simili᷑ duo angeli ioannes ⁊ xp̄s: sic ⁊ nunc oportet vt duo angeli offm̄ p̄dicationis habeant in duobus ordinibus designati in moyse ⁊ helia. Et ibidē adhuc sequit᷑. Necesse ē vt qd̄ linguis igneis apostolis ē on̄sum pleniore misterio in futuris viris euāgelicis reuelādis in mūdo tpe isto sexto cōpleat᷑. Et i eodē li. ita loquit᷑. Moab ⁊ amon duo filij loth qui nati sunt de incestu duos ordines extremos in proximo reuelandos īsinuant quos tāto durius afflictio seculi deprimet quanto instantius ꝯ ipsū eoꝝ vexatio sub ecclesie fluctuatione ꝯsurget. Et rursus ibideʒ inquit. Sicut deficientibus patrib⁹ i deserto: sub iosue ⁊ caleph terrā sunt filij israel ꝑmissiōis ingressi: ita nūc sub euāgeliçantibus testib⁹ secuturis spūaliū intelligētiā assequent᷑: vita.n. illoꝝ p̄p̄ vtriusq; scientiā testamēti in melle simul ⁊ lacte versabit᷑: vt de verbis simplicib⁹ ꝑficiat iustus: ⁊ de eloquijs mysticis stupeat eruditus. Tertia reuelatio fuit facta matri ipsi⁹ sci dn̄ici. fuit.n. ipse ex hispanie partib⁹ villa que dicitur calaroga exomēsis diocesis: patre felice matre aūt ioanna. hec aūq̄ʒ paruulus nasceret᷑ vidit in sōnis se gestare catulū in suo vtero ardentē in ore faculam baiulantē: qui egressus ex vtero totū mundū incēdere videbat᷑: nec ianis fuit huiusmodi visio cū predicatores i scriptura canes vocent᷑. sicut patʒ. xliij. di. c. sit rector. Quarta reuelatio facta fuit cuidam matrone que eū de sacro fonte leuauerat: videbat᷑ siqdē illi p̄ sōnum puer dn̄icus: quasi stellā habēs in fronte: q̄ totaʒ terrā suo lumine perlustrabat. Quinta reuelatio fuit cuidā mgr̄o in theologia famosissimo apud tholosā: hic dū quodam mane ante diē suas lectiones p̄uideret: oppressus graui sōno caput suum in cathedra reclinauit ⁊ dormire cepit: visumq; ē sibi ꝙ septē stelle sibi presentarent᷑. Qui dū de nouitate talis exenij plurimū miraretur subito in lumine ⁊ quātitate tātū excreuerūt ꝙ totā patriā ⁊ mūdū illuminabant. Qui euigilans qd nā sibi h̄ vellet plurimū mirabat᷑: ⁊ ecce dum scholas intrasset ⁊ legeret btūs dn̄icus cū sex socijs eiusdē habitus ad ipsū magistrū humiliter accesserunt: intimantes eidē ꝙ fratres essent qui euāgeliū dei in partibus tholosanis predicarent: significantes adhuc ꝙ scholas suas venerant frequētare ⁊ lectiones audire: qd̄ multo tpe factum est. Recolens ergo magister ille visioneʒ ipsos esse septē stellas q̄s viderat nullatenus dubitauit. Sexta reuelatio fuit facta innocentio pape. dum.n. a deo inspiratus ad ipsū pon-

tificem accessisset ipe dominicus: postulassetq̃
cõfirmari sibi suisq̃ successoribus ordinẽ qui
predicatorum diceret̃ et cẽt. cum aliquantulũ põ-
tifex difficilẽ se exhiberet: nocte quadã ipse põ
tifex videbat in sõnis q lateranensis eccl'ia subi
to minaret̃ ruinam. Quod dũ tremens aspice-
ret: ex aduerso vir dei dñicus occurrebat hume
risq̃ suppositis totã illã casurã fabricã sustẽ-
tabat: quare exinde virum dei pontifex liben-
ter audiuit: annuitq̃ volente deo vocis eius p
omnia. Septima reuelatio fuit facta ipsi patri
sancto dñico. dum. n. ipse rome moraret̃ instãs
p sui ordinis confirmatione: nocte vidit i spũ
xp̃m in aere existentem et tres lanceas in ma-
nu tenentem et cõtra mũdum eas vibrãtẽ. cui
velociter mater occurrens quid nã vellet face-
re inquisiuit. Et ille ecce totus mundus tribus
vicijs plenus est. s. superbia luxuria et auaritia
Et ideo his tribus lanceis ipsũ volo perimere
Tunc virgo ad eius genua pcidẽs ait. fili cha-
rissime miserere et tuã iustitiã tẽpera. cui xp̃s.
Nonne vides quante mihi iniurie irrogãtur.
cui illa. Tempera fili furorẽ et paulisper expe-
cta: habeo. n. fidelem seruũ et pugilẽ strenuum
qui vbiq̃ discurrens mundũ et vitia expugna
bit et tuo dominio subiugabit. Aliũ quoq̃ ser
uum tuũ sibi in adiutoriũ dabo: qui secũ simi-
liter decertabit. et xp̃s rñdebat. Vellem videre
quos vis ad tantũ officium destinare. Tũc illa
xp̃o sanctum dominicũ pñtauit. Cui xp̃s vere
bonus est et strenuus pugil iste et studiose faci-
et que dixisti: obtulit etiã sanctum franciscum
Et hũc xp̃s sicut et primũ pariter cõmendauit.
Sanctus ergo dñicus sociũ suũ in visione sua
diligenter cõsiderans quem ante nõ viderat in
crastino in ecclesia inuentũ ex his que nocte vi
derat sine indice recognouit. Et in eius ample
xus et oscula sancta ruens ait. Tu es socius me-
us: tu pariter curres mecum: stemus simul et
nullus aduersarius preualebit: visionem quoq̃
predictam sibi per ordinẽ enarrauit. Et extũc
factum est eis cor vnum: et anima vna in dño.

De septem precipuis virtutibus beati do-
minici. Capitulum. ij.

Secunda excellentia beati dominici qua
re magnus vocatur dicit̃ virtuosa de-
coratio. Fuit enim septem virtutibus p̃cipuis
decoratus.
Prima dicit̃ corporis mortificatio.
Secunda pximalis cõpassio.
Tertia feruens oratio.
Quarta mundialis despectio.
Quinta martyrij desideratio.
Sexta euangelica predicatio.
Septima virginitatis professio.

Prima virtus beati dominici dicit̃ corpo-
ris mortificatio: voluit enim corpus castiga-
re et in seruitutem redigere: ne anima sensuali-
bus delectationibus pollueretur. Et vt in legẽ
da eius narratur. Dum esset adhuc puerulus:
nondum a nutricis diligentia segregatus: de-
prehensus est sepe lectulum dimittere: quasi
carnis iam delitias abhorreret: quare declina-
ta stratus mollitie frequentissime super terrã
dormiebat. Insuper dum esset palentie in stu-
dio: vinum per decennium non bibit: postmo-
dum lacescente stomacho compulsus est a bo-
ne memorie Didaco exoniensi episcopo modi
co vino vti: Quid plura per multa tẽpora sin-
gulis noctibus: recipiebat manu sua propria
de quadam cathena ferrea tres disciplinas:
vnã pro se: alteram pro peccatoribus qui ver
santur in mundo: tertiam pro his qui in pur-
gatorio cruciantur. Tholose cum socio in pa-
ne et aqua quottidie totam quadragesimã per
transiuit super tabulas dormiendo. Idem fe-
cit aliam quadragesimam apud carcasonam.

Secunda virtus beati dominici dicitur p-
ximalis compassio: cum esset palentie et fames
valida multos affligeret: dum adhuc erat in se
culo venditis libris et omni suppellectili acce-
ptum precium: Dispersit dedit pauperibus.
Quo exemplo magnos clericos et diuites ac
magistros ad misericordie opera prouocauit.
Narratur adhuc de ipso q dum in propria pa
tria moraretur: quedam mulier conquesta est
ei fratrem suum apud sarracenos detineri ca-
ptiuum. Ille vero nimia compassione commo
tus: seipsum pro redemptione captiui venden
dum obtulit. Sed deus hoc non permisit qui
eum ad alia maiora reseruabat: nam illi mulie-
ri aliter prouisum fuit: sanctus dñicus non fu
it precio venditus.

Tertia virtus beati do-
minici dicitur feruens orõ: nocturnis quidem
horis nemo vigilijs et obsecrationibus p oẽm
modum instantior diẽ impendebat̃ pximis: no-
ctẽ deo. Sepe etiã ptingit: vt in via superueni
entibus pluuijs sua sociorũq̃ vestimẽta ma-
deficerent: cumq̃ post cenam socij eius rema-
nerent ad ignem vt vestes ad exiccandũ exten
derent et corpora recrearent vir dei sic cum ve
stibus madefactus ad orandũ itrabat ecclesiam.

¶ Quarta virtus beati dominici dicitur mūdialis despectio. Nam spreto mundo adhesit exomensi episcopo a quo in sua ecclesia factus est canonicus regularis: ibiq̄ʒ lʒ inuitus factus est superior monasterij. ¶ Quinta virtus dicitur martyrij desideratio. desiderabat quippe effici martyr pro xp̄o. Et dum ꝯtra hereticos predicaret: illi necem sibi minabant̄. Ipse xp̄o intrepidus permanebat: pertransibat loca i quibus insidie sibi parate erant securus. Et dum semel heretici dixissent sibi. quid faceres si cōphēderemus te? Respondit rogarē, vos ne mihi breui compendio mortem celerem inferretis sed paulatim ⁊ successiue membra singula mutilantes: deinde oculos meos eruentes ad vltimum semiuiuū laceratūq̄ʒ corpus permitteretis sic cruentatum i suo sanguine volutari: vl̄ ꝓsus ad libitum necaretis: ad que verba heretici cōpūcti destiterunt vltra insidiari ei. ¶ Sexta virtus dicitur euangelica predicatio. predicauit nanq̄ʒ lōgo tp̄e ꝯ hēticos: ⁊ ꝓpterea ordinem predicatoꝝ instituit de quo ipse taleʒ habuit visionem. Dum rome in ecclesia sancti petri ꝓ dilatiōe sui ordinis oraret gloriosos apostolos petrū ⁊ paulum ad se venientes aspexit quoꝝ primus petrus videlicet baculū: paulus vero sibi librum tradere videbatur: addebātq̄ʒ dicentes: vade predica: qm̄ a deo ad hoc ministerium es electus. Morq̄ʒ in momento tēporis videbatur ei q̄ filios suos per totum mundum dispersos aspiceret incedētes binos ⁊ binos: ⁊ verbum dei populis predicantes: quapꝓpter tholosaʒ rediēs fratres suos dispersit. Et quosdā quidem in hispaniā: quosdaʒ xp̄o parisius: alios tādē bononiā destinauit. ¶ Septima virtus beati dominici dicit̄ virginitatis professio. professus quidē est virginitateʒ: quā corde ⁊ opere amplexus ē: illamq̄ʒ vsq̄ʒ ad mortem seruauit: ob quod ex osculo manus eius quidam a stimulo carnis valde vexatus liberatus ē. Erat ille scholaris qui missā audiēs beati dominici manū eius cū reuerētia ⁊ deuotōe osculari poposcit. Quā deosculās mirā odoris fragrantiā sensit. Et extunc estus libidinis mirabiliter in eo refriguit: vt qui ante erat vanus ⁊ lubricus efficeretur postmodū ꝯtinens atq̄ʒ castus. O quāta munditie puritate eius caro pollebat: cuius odor tam mirabiliter sordes mentis purgabat.

¶ De septem priuilegijs in quibus deus sublimem fecit btm̄ dominicū. ¶ Capitulū .iij.

T Ertia excellentia beati dominici quare magnus vocatur dicit̄ sublimis priuilegiatio: sublimem quippe fecit illum deus in septem priuilegijs.

Primum dicit̄ ordinis approbatio.
Secundū fratrum multiplicatio.
Tertium prophetica illuminatio.
Quartū miraculosa coruscatio.
Quintum diabolica effugatio.
Sextum felix consūmatio.
Septimū ecclesiastica veneratio.

¶ Primū priuilegiū bti dominici dicitur ordinis approbatio. Instituit enim ipse ordinē ꝓdicatoꝝ ad docendū predicandū ⁊ confessiōes audiendum: ad vtilitatem proximoꝝ ad obsequium dei: ad expugnationeʒ hereticoꝝ: ad defensionem fidei: ⁊ ad conseruationē diuini cultus. Cepit aūt ordo ille: Anno dn̄i. M.cc.xvj. Illum approbauit innocentius: ⁊ ꝯfirmauit honorius: ab isto ordine secutus fuit ordo sororum inclusarum. Quaꝝ caput fuit monasterium de prnliano: deinde secutuʒ est monasteriū de montargis. Cui prefuit beata anutia de iouiniaco. Et monasteriū sancte agnetis de bononia: cui prefuit quedā beata cecilia. Est etiā alius ordo soroꝝ de pnia beati dominici: quarum religionem confirmauit ecc̄lia romana ⁊ multis priuilegijs dotauit: in quo ordine floruerunt beata margarita filia regis vngarie. scā chaterina de senis: beata ioanna de castello: beata beneuenuta de ciuitate austria: ⁊ multe alie. ¶ Secundū priuilegium beati dominici dicitur fratrū multiplicatio. nō eniʒ fieri potuit absq̄ʒ virtute dei: vt in ordine sancti dn̄ici tā breui spatio tot fratres multiplicarentur Quoꝝ aliqui excellentes fuerunt ratione martyrij: sicut sanctus petrus martyr: frater dominicus socius eius: frater conradus theotonicus frater guillelmus: ⁊ frater bernardus de rupe forti: frater stephanus de narbona: frater raymundus carboni. qui in castro auinioneti diocesis tholosane ab hereticis ꝓ fide christi ⁊ obedientia sancte romane ecc̄lie occisi fuerunt cātando. Te deum laudamus. Alij fuerunt ꝑstātes merito vite: qui ⁊ miraculis coruscarūt. sicut frater reginaldus sancti auiani: frater henricus altisiodorensis: frater iordanus: frater pelagius hispanus: frater petrus golsalnij hispanus: frater mauritius toletanus: frater dn̄icus de vallerica: frater bernardus de cantro: frater gualterus basilensis: frater bernardus de va-

ſconia:fr̃ ioãnes de v alentia:fr̃ cabertus lug/
dunenſis:fr̃ dñicus ſegobienſis:fr̃ ambroſius
ſenenſis:fr̃ iacobus de anagnia:fr̃ iacobus de
venetijs:fr̃ marcolinus furliuienſis:fr̃ ſimon
ariminẽſiſ. Nõnulli inſuꝑ fratres ordinis ſcti
dñici ſingulariſſimi habiti ſunt, ꝑpter ſciam ⁊
doctrinã quoꝝ noia explicabimus in ſermõe
de cõceptiõe virginis glorioſe. vltra quos ad/
huc peritiſſimi iuris conſulti de illo ordine ꝓ
dierunt. Sicut raymundꝰ de pẽna forti cõpi/
lator decretaliũ. fr̃ ioãnes colonienſis: cõpila/
tor ſũme cõfeſſoꝝ. fr̃ brocardus theotonicus
fr̃ rogerius brixiẽſis. fr̃ bartholomeus piſanꝰ
fr̃ vlricus argentinẽſis: ⁊ alij plurimi. Ob qð
⁊ pleriqꝫ aſſũpti fuerunt ad eccleſie dignitateſ
Sicut hugo: poſtillator totius biblie. Rober
tus angelicꝰ. nicholaus de prato. Et alij mul/
ti qui fuerunt cardinales. Pontifices vo ma
ximi fuerunt petrus de carantaſia dictus in/
nocentius quintus Nicholaus de treuiſio di
ctus benedictus vndecimus. Joãnes de ver/
cellis qui electus ſũmuſ pontifex morte preuẽ
tus non fuit coronatus. ¶ Tertiũ priuilegiuꝫ
beati dñici dr̃ prophetica illuminatio. habuit
quidẽ lumen ꝓphetie. Sic ꝓbatũ eſt indicijs
manifeſtis. predicante nanqꝫ ipſo pr̃e glorio/
ſo in partibus tholoſanis. cum quidã heretici
eſſent incendio deputati: aſpexit ſctũs dñicus
vnũ eoꝝ: ⁊ officialibus curie dixit. Jſtũ reſer/
uate. qð factũ eſt. cõuerſuſqꝫ ad eũ blandeqꝫ al
loquens. Scio inquit fili mi ꝙ adhuc licet tar
de: bonꝰ hõ eris ⁊ ſctũs. dimiſſus ille ꝑ annos
multos in hereſi permanſit. Tandem dei gr̃a
illuſtratus ad lumen veritatis venit. Et factꝰ
frater ordinis predicatoꝝ vitam ſuã laudabi
liter duxit ⁊ feliciter conſũmauit. Rome inſu
per dum habitaret in ſctõ Sixto quadaꝫ die
fratribus ad capitulũ cõuocatis palam oibus
nunciauit. quattuor fratres ex ipſis in breui
duos in aia duos in corpore morituros. Jnde
ad aliquos dies duo fratres migrauerunt ad
dñm: duo vo ad ſeculũ tendentes penitus de
ordine receſſerũt. ¶ Quartũ priuilegiũ beati
dñici dr̃ miraculoſa coruſcatio. voluit eni deꝰ
illũ coruſcare miraculis. Ex quibus aliqua ex/
plicabimus. Rome die quadã adoleſcens cõ/
ſanguineus dñi Stephani cardinalis de foſ/
ſanoua. lapſus equo ꝑcipiti grauiter colliſus
deferebať exanimis: plangentibus cunctis cõ
tigit illuc btm̃ dñicum properare Quidã bo/
nus frater Tranchedus noie btm̃ dñicum ex/
orauit vt oraret ꝓ illo. Quare btũs dñicus fe
cit illud corpus in cõclaue reportari. Et facta
oratione ꝓtinus cũ vite reſtituit. Jn loco ſcti
ſixti architectũ contritũ ſub quadã ruina de
cauerna ſubductũ orõnis ſue ſuffragio vite ſi
mul ⁊ ſanitati reſtituit. Jn eodẽ loco cũ eſſent
fratres circiter quinquaginta. die quadã imi/
nente refectionis hora. ꝓcurator. ſ. frater iaco
bus romanus ad ſcm̃ Dñicum acceſſit. Expo
ſuitqꝫ non eſſe panẽ ad ſufficientiã. At ſanctꝰ
dñicuſ id qð erat diuidi ⁊ ſuꝑ menſã poni mã
dauit. Cõuenerũt ergo fratres dũqꝫ ꝑ ordinẽ
reſiderent ⁊ vnuſquiſqꝫ bucellã cũ gaudio ſu/
ſciperet. Ecce duo iuuenes eiuſdẽ habitus for
meqꝫ conſimilis refectoriũ intrauerũt pallios
plenos panibus ferentes ⁊ beato dñico in ca/
pite menſe ſilenter obtulerunt ⁊ ſubito diſceſ
ſerũt ita ꝙ nullꝰ vnqꝫ ſcire potuit vnde vene
runt vel quo diuertiſſent. Jn eodẽ loco dũ pre
noiatus frater Jacobus vnctione ſuſcepta la
boraret in extremis. dolentibus fratribus qr
vtilem hoiem ꝑdebant. dñicus cõpaſſione mo
tus excluſis oibus clauſoqꝫ oſtio orõni ſe de/
dit: fratribuſqꝫ vocatis incolumẽ frẽm ipſis
ꝑ manũ preſentauit. Jn partibus tholoſanis
cũ tranſiſſet nauigio quandã aquã: nauta im/
portune preciũ petebat: cui btũs dñicus mer/
cedẽ eterne vite pollicebať aſſerens. Argentũ
⁊ aurũ nõ eſt mihi. At ille ad irã prouocatus
ꝑ cappã eũ apprehendit inquiens: niſi ſolueriſ
non te dimittã. Tunc vir dei erectis in celum
oculis paululũ intra ſcipſũ orans. mox in ter/
ram ꝓſpiciens denariũ diuino nutu ꝓcuratũ
aſpexit dixitqꝫ illi Tolle ⁊ me dimitte. Sunt ⁊
alia eius miracula multa in vita ipſiꝰ ⁊ in mor
te veriſſime cõprobata. ¶ Quintũ priuilegiũ
bti dñici dr̃ diabolica effugatõ. Ad ſanctitatẽ
nãqꝫ eius cõprobandã voluit deus vt demo
nes ab obſeſſis corporibus ad eius imperium
diſcederẽt. Vñ multos a demonibꝰ liberauit
¶ Sextũ priuilegiũ bti dñici dr̃ felix cõſũma/
tio. appropinquante nãqꝫ ſue peregrinatiõis
termino conſtitutus apud bononiã. graui ce
pit corporis infirmitate lãguere vbi poſt mul
ta deuotionis ſigna ad extremã horã veniens
Anno dñi. M. cc. xxi. dormiuit in dño. Ea die
fr̃ Gualc prior brixie poſtmodũ eiuſdẽ ciuita
tis eps̃. cũ ſe ſopori paululũ dediſſet vidit in
ſõnis quaſi apertũ celũ ⁊ duas ſcalas quaruꝫ
vnã in ſũmitate retinebat xp̃s. aliã virgo ma
ter. Angeli autẽ aſcendebant ⁊ deſcendebant.

Et in imo scalarum sedes posita erat in qua se-
debat quidā frater predicatorum faciē hñs velatā ca
putio sicut solent fratres sepeliri. Jesus aūt et mater
eius scalas sursū trahebant donec sedente in
celū eleuato aptura celi clausa est. Intellerit ex
post predictus frater sctm̄ dn̄icum eadem die et ho
ra ex hac vita migrasse. Eadē die frater Rado: ti-
bure existens qui audierat sctm̄ patrē bononie
egrotare celebrans missā cū venisset ad illū lo
cū in quo de viuis cōmemoratio fieri consue-
uit orans, p pre factus est in extasi. Raptusq
in spū vidit virū dei dn̄icū corona quadā lau-
reatū totūq mirabili splendore fulgentē duo
bus quibusdā reuerendis viris comitatū hic
inde extra bononiā via regia, pcedentē. Intel
lexitq q eadē hora dn̄icus ad celos migrauer-
rat. s. hora sexta feria sexta. ¶ Septimū priui-
legiū bti dn̄ici dr ecclesiastica veneratio. Nam
ecclesia sctā dei statuit dn̄icū ab oibus xpi fide
libus venerandū cuius festū celebrat annuatim
ordineq suū multis fauoribus et gratijs spūa
libus, psequit. Sic eni placet sūmo deo qui vt
prediximus in prima parte elegit dn̄icū ducē
populi sui et predicatorē euangelice doctrine.
Hic igit est ille pr et patriarcha eximius qui
tetrū et horridū seculū sua vita et scientia illu-
strauit. Cuiusq filij in dies prauitatē hereti-
cam validissime psequunt. Nunc deuotione
singulari colamus p quē deus tāta magnalia
dignatus est opari: qui onere carnis deposito
nunc gaudet atq letat inter agmina angelorum
laudans et benedicens xpm per infinita secula
seculorum. Amen.

¶ Sermo quinquagesimusnonus de sancto vincētio doctore eximio ac celeberrimo famosissimoq predicatore ordinis predicatorum.

IN medio ecclesie a-
peruit os eius. Sapientis verba sūt
ista originalit Ecclesiastici. xv. ca.
Instāte necessitate horum tpum qui-
bus mūdus quasi totus vitijs erat obrutus: et
xpiana religio naufragiū pati videbat. susci-
tauit deus spm̄ scti vincentij: qui sua predica-
tione innumerabiles populos cuertit et refor
mauit. hunc nō ab re sctā romana ecclesia ca-
talago sctōrum ascripsit. Quē Calixtus tertius
in vrbe maxima solenniter canonizauit. statu
itq illū a cunctis fidelibus venerādū. Quapro
pter vt eius festiuitas deuotione feruētissima
celebret: dignū duxi in hoc sermone illius pre-
dicatōis laudes eximias recensere. de q̄ cōueni
entissime dici pnt verba in themate posita: in
quibus tria mysteria, pponimus ɔtemplāda.
Primū dr idoneitatis.
Scōm singularitatis.
Tertiū vtilitatis.

¶ Nam btūs vincentius fuit idoneus ad pdicandū
tū quia gra dei fuit in illo: tum, ppter sciam: tum
etiā, ppter scitatem vite. ¶ Capitulum. j.

PRimū mysteriū cōtemplādū de predica
tione scti vincentij dr idoneitatis. Fuit
quippe ipse idoneus ad predicandū euāgeliū
xpi triplici rōne.
Primo rōne gre inspirantis.
Scdo rōne scientie excellentis.
Tertio rōne vite resplendentis.

¶ Primo fuit idoneus ad pdicandū rōne gre
inspirant s. pie qdē tenere possumus btm̄ vin-
cētiū fuisse inspiratū a deo: vt ordinē scti dn̄i-
ci ingrederet. Nā vt in eius legenda narratur
ipse natus est valentie ex familia ferrariorum
parentibus clarissimis: et honestis. Qui tres
filios genuerūt. s. petrū vincentiū et bonifaciū
hic bonifacius fuit iuris vtriusq doctor peri
tissimus: qui extincta vxore suasu bti vincētij
cartusiensiū habitū suscepit: in quodā mona-
sterio extra muros valentie: qd ab incolis vo
cat porta celi. Et ob sue vite grauitatēq mo-
rū: post quattuor annos illius ordinis electus
fuit rector generalis. Et vt de btō vincentio
dicamus quibusdā indicijs quantus euasurus
esset ostensū est. Patri nanq eius dormienti
nocte quadā visū est q cū in ecclesia frm̄ pre-
dicatorum esset quedā virū venerabilē in habitu
scti dn̄ici pdicantē audiebat. Cūq illū attēte
deuotissimeq audiret. Ille dicebat. Cōgratu
lor tibi, O fili dilectissime. post paucos eni dies
vxor tua pariet tibi filiū: cuius erit tanta vite
integritas: tanta doctrine vtilitas: tāta fame
ac mirabiliū operū claritas: q oēs hispaniarū
galliarūq ppl'i cū tāq̄ vnū ex veteribus aplis
venerabunt. Eritq frater ordis cuius me eē vides
post que dicta multitudo q̄ ibi adesse videbat
magnis vocibus deo grās referebat. Itaq dū
et ipse in illius modi grarum actione sese multitudi
ni cōformē reddere conaret: statim excitatus ē
conatuq vocis dormientē vxorem excitauit.
Mater insup ipsius vincentij dū ɔcepisset satis
leuit eū portauit. Et dū eū gestabat i vtero au
diebat sepe tāq̄ voces canis latrantis emitti
qd a multis dei seruis pcipue a ioāne valētine

vrbis cp̄o: Interpretatuꝫ eſt ꝙ filius quē reti
nebat in vtero futurus eſſet euangelij xp̄i fer/
uentiſſimus predicator. Dū aūt ex vtero infās
prodijt: ⁊ ad baptiçanduꝫ delatus eſſet: multa
erat inter ſuos de noīe ei imponēdo diſſenſio.
At ſacerdos illū baptiçans. Vincentius inqt
vocetur. qđ ⁊ factū eſt. In infantia ſua quietus
erat ⁊ aſpectu decorꝰ: ⁊ grandiuſculus factꝰ
freqn̄tabat eccleſias: audiebatq; libēter p̄dicā
tes: quoꝝ geſta ⁊ vocē motuſq; quaſi p̄dicās
alijs pueris referebat. Tādē lr̄is traditus eua
ſit in virū doctiſſimū. Ita vt inter eos qui va
lentie phiaꝫ: theologiamq; ꝓfitebantur: ſūmus
oim haberetur. Dū aūt decimūoctauū attigit an
nū: pr̄ eius allocutus eſt eū dicens: vt ex tribꝰ
eligeret vnū: aut vxorē duceret: aut ad roma/
nā curiā pergeret: vt ibi exaltaretur: aut ordinē
frm̄ predicatoꝝ intraret. Cui vincentiꝰ rn̄dit
aīo iam diu concepiſſe vt ſcti dn̄ici ſuſciperet
habitū: quē pr̄ ad mr̄em duxit: eiq; filij ꝓpoſi
tū indicauit. Cū bn̄dictione itaq; vtriuſq; pa
rentis: ad cōuentū fratrū predicatoꝝ acceſſit:
qui eū letantes ad ſacrum ſuū ordinē recepe/
runt. ¶ Scđo fuit idoneus beatus vincentiꝰ
ad predicandū verbū dei rōne ſcie excellentis
Quanta debeat eſſe predicantiū ſcia. dixi in
quadrageſimali nr̄o: in ſermone de verbo dei
Sufficiat igitur in hoc loco exprimere: q̄ꝫ fuerit
doctus beatus vincentius. Ipſe nāq; poſt ſu
ſceptū habitū or̄oni ⁊ lectioni ſe totum dedit
Et cū eius doctrina nota eſſet a priore conuen
tus iniunctū fuit ei: vt ꝓ fratrū adoleſcentuꝫ
ꝓfectu de dialetica ⁊ de phia aliquid legeret.
ꝙ cū humiliter iocundeq; acceptaſſet: rumor
impleuit aures multoꝝ ciuiū. Et ad eiꝰ lectio
nem multi ſeculares confugerūt audiebantq;
eū legētē ſupra ſeptuaginta. In quo exercitio
tres continuos annos conſūpſit. poſtmodum
miſſus fuit barchinonā: ⁊ inde hileridā in q/
bus ciuitatibus eo tp̄e florebant ſtudia libera
liū diſciplinarū. Tandē cū theologie dediſſet
operā: vigeſimūoctauū annū agens magiſtra
li corona fuit inſignitus: poſtea redijt valētiā
Vbi honorifice ſuſceptus eſt: ⁊ ꝑ ſex ānos pu
blice legit ⁊ predicauit. Ad quē etiā ex vicinis
ciuitatibus multi confluebant vt eum ⁊ predi
cantem audirent: ⁊ ſub tam inſigni lr̄aꝝ ⁊ mo
rū preceptore ꝓficerent. Inter hec tp̄a venit
valentiā: petrus de luna cardinalis. ſ. clemens
qui clemens electus fuerat in fundenſi ciuita/
te: ab illa parte cardinaliuꝫ: que diſceſſerat ab
vrbano ſexto. Is ergo Petrus miſſus erat le
gatus ad Carolum francorū regem qui audi/
ta fama beati vincentij eum ſecū duxit: ac tā/
diu tenuit donec peracto legationis tempore
ad ipſū pontificem redijt. Tantū aūt fuit gra
ta cardinali vincentij conuerſatio: ꝙ vix mul
tis precibus impetrare potuit licentiā: vt redi
ret valentiā ad conſueta legendi ⁊ predicandi
exercitia. ¶ Tertio fuit idoneus beatus vincē
tius ad predicandū verbum dei: rōne vite re/
ſplendentis. Fuit equidē vita eiꝰ virtutū ſplē
dore decorata. Naꝫ q̄ꝫtum pertinet ad carnis
mortificationē. xlij. annis cōtinuis ieiunauit
exceptis dn̄icis diebus. Et ſextis ⁊ quartis fe/
rijs in pane ⁊ aqua: a quo ieiunio nunq̄ꝫ abſti
nuit: niſi qn̄q; ex corporis infirmitate. Itine/
rabat diſcurrendo nō equitans: ſed proprijs
pedibus: contentus ſolo baculo quē manu ge
ſtabat. Idq; fecit viginti duobus annis. Sed
poſtea ex quadā infirmitate ſuperueniente in
tibia grauior effectus fecit ſibi perquiri aſinū
quo vehebatur quotiens de ciuitate in ciuita
tem volebat proficiſci. A tp̄e autem quo cepit
euangeliçando diſcurrere: vſq; ad extremū vi
te ſue terminū: nunq̄ꝫ niſi aut ſuper ſarmento
rū: aut palearū: aut huiuſmodi rerū ſtramini/
bus: aut paupere ſacculo modica lana pleno
cū eiſdem veſtibus quibus indutus erat dor/
miebat. A prima inſuper adoleſcentia vſq; ad
vite ſue terminū: ſingulis noctibus corpus ſu
um diſciplinis flagellabat. Et ſi forte egritudi
nis impedimento illud facere nequiuiſſet: hoc
a ſuis fidelibus ſocijs fieri volebat. Quid de
illius hūilitate dicemus: que tanta fuit: vt q̄ſ/
cunq; dignitates eccleſiaſticas animoſus effu
gerit. Nā nec dignitateꝫ cardinalatus voluit
acceptare. Defuncto nāq; clemēte auinnioni:
creatus fuit petrus de luna: qui fuit bn̄dictus
xij. A quo ꝑ lr̄as vocatus fuit ſctūs vincentiꝰ
⁊ confeſſor eius factus: ac mgr̄ ſacri palatij.
Et qm̄ romana eccleſia tunc ſciſmate fluctua
bat. Erātq; tres pontifices. videlicet ipſe Be
nedictus. xij. Gregorius. xij. ⁊ Joannes. xxiij
Facto concilio conſtantienſi in quo creatus
fuit papa Martinus qntus. Cū renūciaſſent
gregꝰ ⁊ ioānes: btūs Vincentiꝰ ꝓ pace ⁊ vni
tate eccl'ie ſuaſit bn̄dicto. vt ⁊ ipſe cederet. qđ
cū ille facere recuſaret licentiā petijt diſceden
di. Pontifex vo aduocatis multis ex prelatis
qui eius curiaꝫ ſequebantur: paratoq; rubeo
pileo: voluit eū facere cardinalē: at ille gratias

ei referens oblatū sibi honorē penitus recusa
uit: ⁊ licentiā petijt quā tandē obtinuit: vt ꝑ/
geret ad diuersas mūdi partes predicans re/
gnū dei. quāte āt fuerint mūditie ⁊ puritates
quantūue castitatē dilexerit: ostendunt preci/
pue duo exempla: que de ipso verissime recitā
tur. Primū est: ꝙ dū ipse predicabat valentie
Mulier quedā capta fuit amore ipsi⁹: que fin
gens aduersā valitudinē atqꝫ i lecto decubās
vincentiū vt ei confiteret̃ postulabat aduoca
ri: qui veniens ad eam intransqꝫ camerā eius
exeuntibus alijs remansit ipse solus: qui ad
pniam cepit puellā exhortari. At illa blandis
verbis ei suū secretuꝫ apperuit: inhonestosqꝫ
gestus corporis ei exhibuit: que oīa ille abhor/
rens: prius eā charitatiue cōmonuit. inde ab
illa secessit: que cōfusa cogitauit clamando vi
ro dei infamiā inferre. Et q̃ꝫ primū vocē volu
it emittere: diabolus eius corpus grauissime
vexare cepit: ⁊ cū id fecisset dieb⁹ multis. Tan
dem cepit dicere. Ex hoc corpore nūq̃ꝫ me po/
teritis pellere: nisi huc veniret vir ille qui i me
dio positus igni: non potuit ab igne comburi.
Et cū audientes nescirent quid vellēt hec ver
ba significare. quidā de circūstantibus dixit.
Aduocet̃ fr̃ vincentius qui cōfessionē eius au
diuit: ⁊ est vir sctūs ⁊ sapiens: ⁊ intelliget hec
qui vocatus aduenit. Et ecce demon vllulatū
teterrimū emittens. heu adest inquit vir ille q
in medio ignis positus nō fuit ab igne cōbu/
stus. Et hec dicens protinus abijt. Et corpus
semimortuū dereliquit. Scd̄m qđ de illo com
pertū est dum adhuc valentie fuisset narratur
Suggessit eni diabol⁹ nōnullis inuidis ⁊ ma
lignis: vt mulierē quandā meretricē speciosis
simā precio ductā i cellā eius nocte introduce
rent. Capto ergo oportuno tpe q̄ videlꝫ vin/
centius ipse ex more in ecclesia orōni instabat
Memorata femina in cellā eius introducta ē
Vincentius ab orōne regrediens clauso ostio
⁊ in locū vbi dormire solebat veniens: reperit
mulierē sedentē: ⁊ in primo aspectu vehemen
ter obstupuit: ⁊ anteq̃ꝫ eā alloqueret̃ multa co
gitauit. Sed tñ nō extimauit illā esse mulierē
quin imo putabat diabolum esse: qui in specie
mulieris eū decipere voluisset. Vnde hoc pa/
cto locutus ē. Que tibi cā fuit vt huc venires
in tali forma maledicte diabole: qui seruis dei
nouis dolis semꝑ insidiaris. Meretrix rñdit
Femina sum nō diabolus. Sed obsecro te vt
me patienter audias. fere quattuor mēses sūt
ꝙ tuo amore sū capta: frequenti tentaui vt vel
diei vel noctis tpe: ad te venire potuissē. Sed
nunq̃ꝫ mihi misere sese obtulit oportunitas.
Nunc āt a nemine hoim visa: huc ingressa sū.
Et necessariū est vt hoc in lectulo sil' hac nocte
dormiamus. Eroqꝫ de cetero tibi deditissima
⁊ famā tuā cū silentio conseruabo. hec ⁊ silia
loquens in oscula ⁊ in obscenos amplexus ru
ere voluit. Ac vincentius viriliter ei resistens
dure illā increpauit. Que cōpuncta ꝓrupit in
lachrymas ⁊ cām quare ad ipsū tentandū ac/
cesserat: reserauit. petijtqꝫ humiliter veniā ꝓ
misitqꝫ meretriciū relinquere. Sicqꝫ ab eo cū
multa mentis cōtritione discessit atqꝫ relicta
spurcitia meretricali: virū accepit: ⁊ de cetero
modestissime vixit. Quib⁹ exemplis facile in/
ducimur vt eū virginitatis corona credamus
redimitū. Sed adhuc mansuetudinē illius co
gimur admirari: que tanta fuit vt iniurias ⁊
insidias maloruꝫ equo aio ferret: illisqꝫ pijssi/
me indulgeret. Inter cetera tñ stupenda que
ai sui benignitatē ostendūt occurrit vnū expli
candū. ꝙ in ciuitate valentie euenit. Frater q/
dam theologie magister lasciuus ⁊ dissolutus
inuidens fame ⁊ opinioni scti vincentij. post
multas detractiones: voluit nomen scti viri
mō qui sequit̃ maculare. Introduxit quidem
nocte in cōuentu meretricē quandā que secū
dormiuit. Erat mulier hec aduena: que ⁊ illis
diebus valentiā aduenerat. Mane āt ꝑsoluto
precio meretrici: non tñ qualē se habiturā spe
rabat: eā vt potuit secreto emisit. Illa Xo vul
tū fratris intuita vt videlicet eū ꝑ effigiē pos/
set agnoscere: anteq̃ꝫ cellā egrederet̃ euꝫ obse
crauit: vt sibi suū nomen indicaret. At ille vo
cor inqt mgr̃ vincēti⁹. Abijt meretrix ⁊ lenoni
eius multisqꝫ alijs dixit. ꝙ in cōuentu fratruꝫ
predicatoꝝ ꝑ integrā nocteꝫ cū magistro vin
centio dormisset: nec tñ dignam laboris merce
dem accepissꝫ: ita factū est: vt turpis hec fama
ꝑ vniuersā vrbē diuulgaret̃. ꝑ idem tempus
erat valentie germanus ille scti vincentij bo/
nifacius: de quo in precedentib⁹ fecimus mē/
tionē: qui ⁊ in illo anno ꝓ patrie illius veteri
cōsuetudine mgr̃atū gerebat patꝝ iuratoruꝫ.
Huic multi que de beato vincentio dicebant̃
narrauerūt: que tñ ipse credere nec voluit nec
potuit: sed existimauit oīa ex inuidia emuloꝝ
ꝓcedere. Ex ei⁹ itaqꝫ ꝯsulto hi qui secū mgr̃a/
tū gerebant: statuerūt vt fieret in vrbe genera
lis processio: in qua oēs religiosi conuenirent.

Statuto aũt die bonifaciꝰ ipe ⁊ vniuersa nobilitas vrbis sese collocauerunt in loco quodaꝫ vbi meretricem illã stare voluerũt. Procedẽtibus ergo singulis fratibus tandẽ transeũte mgr̃o vincẽtio: illi nobiles interrogauerũt eã an ille esset cũ quo dormierat: non: inquit illa. Et adueniẽte illo qui scelus ꝑpetrauerat. Illa digito eũ demonstrãs. Ecce inquit iste est ille fr̃ ingratus. finita itaqꝫ processione bonifaciꝰ ceteriqꝫ nobiles: infamatorem aduocauerunt Qui pctm̃ suũ celare non valẽs: publice confessus est. pergensqꝫ ad btm̃ vincentiũ qui adhuc factũ ignorabat: ab eo cũ lachrymis veniã postulauit ⁊ obtinuit.

¶ De singulari excellentia predicationis bti vincentij: qui ⁊ multis annis ⁊ diuersis ppl'is predicauit dño cooperante: ⁊ sermonẽ miraculis confirmante. ¶ Capitulum. ij.

Secũdũ mysteriũ ɔtemplandũ de predicatione scti vincentij: dr̃ singularitatis. Fuit equidẽ predicatio eius singularis ⁊ excellentissima valde maxime propter tria.

Primo ꝓpter continuationem.

Scd̃o ꝓpter cõmunicationem.

Tertio ꝓpter confirmationem.

¶ Primo predicatio eius fuit continuata ꝑ plures annos. Nã lꝫ ante in multis locis verbum dei euangelisasset. tñ a tricesimooctauo sue etatis anno: cepit suarũ predicationũ continuũ exercitiũ ꝑseuerauit vsqꝫ ad septuagesimũ quintũ annũ vite sue: quo ex hac luce migrauit. In hoc aũt discursu reruꝫ suarum ordo talis fuit. Nocte quinqꝫ horas quieti ttribuebat: reliquas partes noctis aut orõnibus: aut sacris lectionibus occupabat. Mane vͦ ad locũ quo populi euangelizaturum expectabãt se conferebat. primũqꝫ ipse missam cantando celebrabat. deinde predicabat: postea volens satisfacere deuotioni populorum: eis manus osculandas prebebat. oblatosqꝫ sibi infirmos cruce signabat. Dicebatqꝫ. Signa autem eos q crediderint hec seqñt Sup egros manus imponent ⁊ bene habebunt. deinde adiciebat. Iesus marie filius mũdi salꝰ ⁊ dñs. qui te traxit ad fidẽ catholicã te ɔseruet in ea ⁊ btm̃ faciat ⁊ ab hac infirmitate te liberare dignet. Amẽ. Postea cibũ cũ dei bñdictõe sumebat. nunqꝫ voluit nisi vno ferculo vti. ab eo ãno q̊ religionẽ ingressus est. vsqꝫ ad terminũ vite a carnibus sꝑ abstinuit. vinũ m'lta aqua cõmixtũ sꝑ sumebat. ¶ Scd̃o p̄dicatio scti vincentij fuit excellens ⁊ singularis: rõe cõicationis. q: fuit multis ppl'is ⁊ gentibꝰ cõicata. Regiones eni in quibus predicauit: hec fuerunt. Catalonia: Regnũ valẽtie: Aragonia: vniuersa hispania in q̃ sunt portugalia: gallitia: nauarra. Predicauit ẽt in gallia: in comitatu tholosano: in linguadoch: in delphinatu: in auinione: in sabaudia: in aluernia: in hibernia: in burgundia: in normandia. Iuitqꝫ ad insulã maioricaruꝫ: ad angliã: ad scotiam descendit: In italiã: ⁊ vniuersã regionẽ pedis montis lustrans: demuꝫ venit vsqꝫ ianuã semper euangelizans: Predicauit ẽt alexandrie: vbi interfuit sctũs Bernardinꝰ tunc adolescẽs de q̊ ipe vincentiꝰ publice retulit ꝓphetico spũ. Futuꝝ illũ in breui totius lumen italie: qd̓ secutũ est. Scũs quidẽ vincentius. xxx. annis obijt priusq̃ꝫ sctũs bernardinꝰ. Et sctũs bernardinꝰ canonizatus est quinqꝫ annis priusq̃ꝫ sctũs vincentius. ¶ Tertio predicatio scti vincentij fuit singularis rõne cõfirmationis. q: fuit multis miraculis cõfirmata. Ex quibꝰ aliq̃ referamus. Discedente viro dei ex vico q̃ ẽ ciuitas catalonie: ⁊ versus barchinonã se cõferente ad quoddã hospitiũ declinauit. Illi vͦ quibꝰ erat cura de refectione: interrogauerũt hospitẽ: si qd sibi esset qd̓ viro dei ceterisqꝫ eũ comitantibus comedendũ apponeret. Hospes rñdit. nihil sibi esse nisi parũ farine parũqꝫ vini in dolio. Illi rñderũt: ex farina que tibi est cõficias tot panes: q̊t potes: vt saltim cibari possit hic seruus dei: ⁊ aliqui nobiles q eũ comitant: vinũ quoqꝫ de dolio extractũ iusserũt reponi: i quodã ligneo vase: qd̓ ab illiꝰ loci incolis portatoria vocat. Opportũo itaqꝫ tp̃e cepit btũs vincẽtiꝰ sese ad discũbẽdũ accigere. At viri p̄dicti ei nũciauerũt neqꝫ panẽ neqꝫ vinũ vniuerse m'titudini posse sufficere. Q: cũ audiuit vir scũs de sũma dei liberalitate ɔfisus: iussit eis ne cui dicerẽt aliud: sed panes quos habebant quomõ meliꝰ possent multitudini distribuerẽt: vinum vͦ in portatoria positũ: ab oĩbus queãdmodũ cõsueuerant sumi ꝑmitterent. Cepit inde bñdictiõe facta cũ vniuersa multitudine ferme triũ miliũ hoĩm discũbere. Mox aũt dũ panes qui erant quindecim distribuerent vinũqꝫ sumerent: non solũ ex eorum multiplicatione est illa multitudo saciata: sed etiaꝫ ipsũ vinũ qd̓ fere acetũ erat: in optimũ mutatũ est. Qd̓ vbi perpendit hospes humi ꝓstratus a btõ vincẽtio bñdici postulauit: quo viso miraculo oẽs deo

grãs retulerũt. Altera ꝟo die hoſpes prima
luce cõſurgens: paranſqꝫ ꝓ farina ⁊ vino ad
vrbẽ velle ꝓficiſci: archã farina ⁊ doliũ optio
vino vſqꝫ ad ſũmũ plenũ cõperijt. Aduocatiſ
deinde nõnullis tranſeuntibus eis rẽ geſtam
narrauit. Predicãte btõ vincentio in quadaꝫ
villa cõtigit vt narraret factũ illud mirabile q̊
fert̃: ſctã margarita diaboluꝫ in hũana ſpecie
ſibi apparẽtẽ humi ꝓſtrauiſſe. Erat inter eos
qui virũ dei ſequebant̃: adoleſcens quidã lom
bardus cuius erat multa ſimplicitas. Jdõ audi
ens duellũ illud cepit intra ſe dicere. Si deus
aliqñ ꝑmiſerit vt viſibili ſpecie diabolꝰ mecũ
certare voluerit eũ cõſiſ̃i mõ ſternaꝫ: tantũqꝫ
pedibuſ calcabo quouſqꝫ eũ ſuꝑauero. Igitur
circa primã ⁊ vigeſimã horã ex villa egrediẽs
captatoqꝫ ſibi oportuno loco ad orãdũ genua
flectens petijt a deo ſibi cõcedi vt diabolũ vi-
ſibili forma ei apparere ꝑmittat: de quo poſſet
victoriã reportare. Inter hec venit mulier q̃-
dã falcẽ manu deferens miſſa ad metendũ fer
raginẽ qua ibidẽ cãpus plenus erat. hec autẽ
mulier erat a natiuitate muta. Que veniens i
locũ videnſqꝫ adoleſcentẽ inter ſegeteꝫ genu
flexũ vehementer expauit ac aliquantuluꝫ re-
trocedens cepit vocẽ ſine expreſſione ſermõiſ
emittere: ⁊ ipſi adoleſcẽti quibuſdã ſignis ma
nuũ ⁊ capitis minabat̃. Ille cernens feminaꝫ
eſſe decrepitã corpore oblongã facie macilen-
tã laceratas veſtes habenteꝫ: voces altas ſine
expreſſione verboꝝ emittentẽ ſibi falce quam
manu portabat minantẽ: diabolũ eſſe eſtima-
uit: credid itqꝫ ſuas preces exauditas. quare in
eã irruens in terrã deiecit: veniſti inquit ma-
ledicte diabole veniſti. Non certe me viſibili
certamine ſuperabis: queꝫ inuiſibili ſuperaſti
tentatione ſepiſſime. Hec dicens crinibus eã
huc ⁊ illuc trahẽs mõ manibꝰ aliqñ falce quã
ipſa portauerat tamdiu verberauit totqꝫ ſibi
vulnera in facie ⁊ in ceteris corporis partibꝰ
intulit: ꝙ eã ſeminecẽ reliquit. Ad vocẽ auteꝫ
vtriuſqꝫ magna multitudo cucurrit: ⁊ viden-
tes qꝺ factũ fuerat adoleſcentẽ captũ carceri
detruſerũt. Relata ſunt hec beato vincentio:
qui corpus fere exanime ad ſe illico ferri iuſſit
mox frontẽ deinde pectus vltimo cor mulier̃
cruce ſignauit. Et ecce corpus qꝺ extinctũ vi-
debat̃ reſpirare cepit: ⁊ femina quã a natiuita
te oĩs catalonia mutã cognouerat: locuta eſt.
Et ſacerdotẽ petijt: cui cõfiteret̃: qui dũ veniſ
et cõfeſſa eſt ſingula ꝓferendo diſtincte: ac ſi

nunqꝫ muta fuiſſet: deinde petijt cetera ſacr̃a
ſibi cõferri: poſtremo ſe morientẽ dño cõmen
dauit: ⁊ loqui nunqꝫ deſijt quouſqꝫ ſpm̃ exala
uit. Adoleſcens ꝟo bti vincentij precibꝰ a ſu
ſpendio liberat̃: ⁊ iuſſu vincentij in italiã re-
meauit. In villa ſcti matthei nõ longe diſtan-
te ab vrbe valentie: in qua btũs vincentius ali
quos dies cõmoratus fuerat. viſus eſt vir qui
dã venerabilis ſpẽm ⁊ habitũ gerens hois he
remite: qui ſe vltro obtulit btm̃ vincẽtiuꝫ vna
cũ alijs ſecuturũ. Fuit ğ a cũctis magna cũ io
cunditate ⁊ hũanitate ſuſceptus. Itaqꝫ in ini
tio fuit eius cõuerſatio oibus gratiſſima. poſt
paucos ꝟo dies cepit detrahere doctrine bti
vincentij: ita vt aliquos ſubuerteret: venerũt
hec ad aures officialiũ. Qui eũ captũ ac cathe
nis vinctũ carceri mancipareũt. Altera ꝟo die
volentes eũ examinare: miſſiſ ad carcerẽ mini
ſtris qui eũ adducerent neminẽ niſi cathenas
inuenerũt. Mox ad virũ dei venientes reꝫ ge
ſtam narrauerũt: q ſurridens nõ hõ inquit vt
putabatis ſed diabolus fuit: volens impedire
fructũ quẽ ex predicatiõe mea multi ꝯſequunt̃
Oratione ſua in barbaſen ſedata fuit tempe
ſtas que mota eſt: dũ volebat populo predica-
re in feſto aploꝝ petri ⁊ pauli. Idem factũ eſt
tholoſe in feſto ſcti martini. In ciuitate carca
ſone a menſe iunio vſqꝫ ad ianuariũ tãta fuit
terre ſiccitas vt oẽs de fructibus colligendis
deſperarent. Aduocauerũt ciues btm̃ vincen-
tium qui tholoſe predicabat: ad quos cũ veniſ
ſet quarto die quo fuerat ciuitatem ingreſſus
finito ſermone: monuit populũ vt oẽs genua
flecterent: ⁊ dei miſericordiã implorarent: ipe
etiã orauit. deinde ſe erexit ⁊ in aere fecit ſalu
tare ſignũ: habito inquiens ⁊ dño grãs refe-
ratis. Exaudite ſunt orões veſtre: vix verba
finierat cum ſubito aer nubibus plenus eſt: ⁊
tanta aquarum abundantia eſt e celo dimiſſa
quantã incole illarũ regionũ ſeſe vidiſſe me-
minerint. In ciuitate caſtrẽſi que eſt in gallia
in feſto aſcenſionis xpi: oblatũ ſibi hoiem qui
paraliſim ſeptem annis paſſus fuerat: benedi
xit ⁊ ſanatus eſt. In qua ciuitate proxima die
maximã tempeſtatẽ motã dũ predicaret cru-
cis ſigno facto penitus fugauit. In monteſq-
no ñ longe a tholoſa. vir quidã gerardus no-
mine: morbum caducum patiens: accepta be-
nedictiõe a viro dei liberatus eſt. In loco quẽ
dicunt de monte oluio prope carcaſonã: quen
dam mercatorem cui nomen guilelmus: tribꝰ

annis visu orbatū post factam beneditionem
ad oculorum officium restituit. Valentie du/
ctum ad se hominem qui fuerat mutus qua/
draginta annis cruce in ore signauit: ⁊ ille sta
tim locutus est: semperqꝫ lingue officio vsus
fuit q̃ꝫdiu vixit. Surdum alium qui octo an/
nis nunqꝫ audierat: facto in eius auribus si/
gno crucis perfectissime audire fecit. Apud
mursiam hispanie ciuitatem: quodam estatis
tempore: tanta fuit locustarum ⁊ brucoꝝ mul
titudo. ꝙ in quattuor dierum spatio fere con
sūpserant quicquid viride habebatur in cam
pis. Vincentius illis diebus in ipsam vrbem
venerat: quez ciues lachrymantes requisierūt
vt pro ipsis oraret. Qui statim iussit aquam
afferri: eamqꝫ benedixit. deinde extra vrbem
egressus contra locustas ⁊ brucos ipsaz aquā
aspersit. Altera xᵒ die mortua comperta sūt
illius generis animalia. Voluit etiam deus
beatum vincentium spiritu illustrari prophe
tico. Nam ⁊ de calixto sicut etiam ⁊ mihi re/
tulit sanctitas sua: predixit matri eum filium
futurum pontificem maximuz. Barchinone
tempore quo erat maxima penuria predicans
populo: predixit duas naues ea die onustas
fore venturas de quibus nulla erat mentio.
Pronunciauit mortem cuiusdam fratris he
remitani. Et etiam cuiusdam alterius mona/
chi. Cum apud cesaris augustam nobilez ara
gonie ciuitatem predicaret medium sermonē
interrupit: cepitqꝫ vehementer flere: deinde la
chrymas tersit: denium ad populum iocun/
do vultu conuersus. Hac inquit hora mater
mea valentie extincta est: ⁊ ad requiem celestis
regni perducta. Que verba audientes notaue
runt. Et ex facti postea euidentia vera fuisse
comperta sunt.

¶ Quam fructuosa fuit predicatō sancti vin
centij in conuersione peccatoꝝ ⁊ baptiçatione
infideliū: ob qď gloriam ingentē adeptus est.

¶ Capitulum. iij.

Tertiuz mysterium contemplandum de
predicatione beati vincentij: dr̃ vtilita/
tis. Ex eius nanqꝫ predicatione triplex vtili/
tas est exorta.
Prima dr̃ pctōꝝ conuersionis.
Scďa infidelium baptiçationis.
Tertia suiipsius glorificationis.
¶ Prima vtilitas q̃ exorta est ex predicatōne
scti vincentij: dr̃ pctōꝝ cōuersionis. Quisnā
explicet q̊t pctōres audiētes verba vite ab ore
vincentij ꝯuersi sunt ad dñm deū suū: fuerūt
fere inumerabiles: int̃ q̊s fuerat capitale odiū
multoꝝ annoꝝ pp necē: aut amicoꝝ aut affi/
niū aut ꝯsanguineoꝝ generatū: qui eo p̄dicā
te cū magna cōpunctōe: in mediū surrexerūt:
clamantes se velle parcere inimicis: ⁊ homici
dis: vir aũt dei in his multa cautela vti solebat
Nā hmōi penitentes iubebat primuz oscula
pacis dare inimicis. Deinde spectāte vniuer/
so populo: a notario publico quez ad hoc ipse
secum ducere cōsueuerat: illorum remissiones
annotari faciebat. Meretrices: lenones: homi
cidas: pirratas: dei ⁊ sctōꝝ blasfemos: ⁊ hu/
iusmōi generis hoies q̃draginta fere milia re
duxit ex sceleꝝ ꝓfunditate: nō solū ad mentiū
ꝯtritionez sed ēt ad agendā pniam publicam
Nec durū videri dz ꝙ tātū fructū fecerit aia/
rum: qñ vt predictū est predicabat dño coope/
rante ⁊ sermonē cōfirmante seq̃ntibus signis
Inter que erat mirabile valde. ꝙ apud vniuer
sos hispanie gallieqꝫ ⁊ italie populos: sua pre
dicatio fuerit ⁊ ꝗ sua lingua materna fuerit
locutus: oēs tñ sic loquentem intelligebant:
fructūqꝫ sue doctrine capiebant: perinde ac si
singulorum auditoꝝ lingua loqueret̃. Huius
rei testes fuerunt plurimi theotonici ⁊ angli/
ci: quoꝝ idioma quantū distet a lingua valen
tinorum: nouit populus vniuersus. Testis est
⁊ illa gallie regio que nr̃is tp̃ibus britania ap
pellatur. In qua duobus annis stetit ⁊ ibi feli
cem cursum vite consūmauit. Sunt in illa pa
tria hoies vtriusqꝫ sexus inumerabiles: quos
vocant britones britoniçantes quoꝝ idioma
obscurissimū est: vtpote nullis nisi ipsis cogni
tum: ⁊ qui sunt non nisi se inuicem intelligen/
tes: qui tñ virū dei nō minꝰ intelligebant: q̃ꝫ si
in eorū lingua predicasset. Ibi multa deus per
illū miracula fecit. Vxor quippe duc̄ britanie
⁊ francie regis filia religiosissima: multis an/
nis infecūda fuit. Sed postq̃ꝫ a vincentio be/
nedictionem accepit: concepit: peperitqꝫ filios
quorum vnus fuit petrus: vir magne probita
tis: qui patri successit: fuitqꝫ dux britanorum.
Maxima itaqꝫ multitudo erepta est de mani
bus diaboli: mucrone predicationis sue. Erat
enī in vitiorum reprehensione terribilis: adeo
ꝙ frequentissime accidit vt multi in peccatis
obstinati eius predicationē audientes: sic cō/
moti sunt vt in terrā tremebundi prostrati co
rā vniuersa multitudine veniā precarent̃. Et
q̃ꝫuis ipsis pctōribus sic terribilis videret̃: tñ

sua verba cū tanta moderatōne mitigabat: ꝙ ipos miro quodā mō alliciebat vt ad eū audiēdū traherent. ¶ Scda vtilitas que ꝓuenit ex predicatione sctī vincentij dr̄ infideliū baptiçatio. Contra iudeos nanqꝫ ita acutus ac copiosus acerqꝫ disputator fuit: eisqꝫ ita scripturaꝝ sacraꝝ sensū aperiebat: vt in diuersis ciuitatibus sup̱ vigintiquinqꝫ milia fecerit baptiçari. Multi quoqꝫ sarraceni quoꝝ in hispania magna copia est: sacrilegā ipsoꝝ sectā abnegantes suasione eius sacrū baptisma susceperūt: quoꝝ numerus octomiliū ferme fuit. Tāʒ gratiosa erat doctrina eius: vt ēt ipsi infideles qꝫ sepe vltro currerēt ad ipsū audiēdū. Apud cartusiā catalonie ciuitatē: cū ascendisset ad p̄dicandū nō statim cepit vt solebat. Quāobrē expectans pp̄lus admirabat: quid sibi vellet illa mora in silentio. Ipse āt hoc aīaduertens. Nulla inquit sit in vobis admiratō. Expecto eni grām dei vobis aduenturā. venient nāqꝫ huc hoīes quoruʒ aduentus vobis oībus erit gratissim⁹. vix verba finierat. Et ecce iudeoꝝ multitudo illuc veniens dixit: se velle vincētij doctrinā audire. At vincentius corā oī multitudine eos interrogabat: quisnā eis suaserat vt illuc ꝓficiscerent. Illi rn̄derunt ꝙ nemine suadente sed sua ꝓpria sponte venerant. Igit vincentius dicendi principiū fecit: ⁊ tāta gr̄a diffusa est in labijs ei⁹ vt illa die multi ex illis iudeis ad fidē xp̄i conuerterent. Rex granate audita suoꝝ opeꝝ celeberrima fama misso legato quodā viro in sua lege doctissimo eū ad suū regnū ire obsecrauit: vt nō solū videre sed etiā predicantē audire potuisset: fide publica sibi promittens: vt in eius regno posset legem xp̄i libere predicare: ꝙ ⁊ factū est. At ip̄e rex vidēs ex ea re multos ex suis sacrū baptisma suscepturos timens ne ex hoc pelleret a regno n̄ est passus: vt vir dei ibi sermonē diuinū effunderet: ob qꝺ ipse ad xp̄ianos redijt. ¶ Tertia vtilitas q̄ exorta est ex predicatione sctī vincētij dr̄ sui ipsi⁹ glorificatio. Voluit eni de⁹ ipʒ gloriosū reddere: nō solū in beata vita: sed in hoc mūdo tā in morte qꝫ ēt p⁹ mortē. Cū eni ex britania decedere decreuisset. Ex venetensi vrbe asino vt solebat vectus nocte iter arripuit: p̱gensqꝫ multa milia passuū demū lucescente die ante portas ciuitatis se eē deprehendit. Qua ex re ad socios cōuersus. Redeamus inquit fratres in vrbē qr dei voluntas est: vt hoc loco vite nostre cursus peragat. Paucis post diebus occupatus grauissimis febribus fr̄es suos conuocauit: eisqꝫ dixit se ex hac vita migraturū. Factaqꝫ p̱ eū humili confessione absolutioneqꝫ plenaria absolutus ꝑm ꝯcessionē sibi factā a martino quinto salutaria sacramēta venerabilis senex oīa religiose suscepit. Appropinquante xͦ termino vite petijt vt legeret passio xp̄i: iuxta narrationē quatuor euangelistatum. Postea voluit audire septeʒ psalmos penitentiales. In fine xͦ totus iocundus ⁊ hilaris iunctis eleuatisqꝫ manibus ac oculis in celum Felix illa anima ad dn̄m euolauit. Nonas aprilis anno dn̄i millesimoquadrigentesimodecimonono. Et quēadmodū dum viueret multis claruit miraculis. sic post eius mortem vsqꝫ in hodiernū diem miraculis rutilare non cessat. Hunc calixtus tertius in die ⁊ in festo sancti petri cathalago sanctorum pro consuetudine xp̄iane religionis asscripsit. Hunc omnis ecclesia dei merito veneratur. hunc fideles precipuum patronum habent: ⁊ aduocatum: qui eius presidium implorantib⁹ cum fide ⁊ deuotione liberalissime subuenit. Cuius meritis deprecemur xp̄m vt nobis tribuat eternam pacem. Amen.

¶ Sermo sexagesimus de corona beati petri martyris ordinis predicatoꝝ.

Coronabitur qui legitime certauerit. Doctoris gentiū verba sunt ista: originaliter .ij. ad Timotheum.ij.ca. Nullus formidare debet inire quodcunqꝫ prelium pro xp̄i amore: qui ⁊ opem ferre pugnantibus est paratus: ⁊ victoribus coronam largitur. Hinc Jacobus.i.ca.ait. Beatus vir qui suffert tentationem: quoniam cum probatus fuerit accipiet coronam vite quam repromisit deus diligentibus se. Et paulus de se dicebat.ij.ad Timotheū.v.ca. Bonum certamen certaui: cursum consummaui: fidem seruaui. In reliquo reposita ē mihi corona iusticie: quā reddet mihi dominus in illa die iustus iudex. Propterea gloriosus petrus martyr audacter cuʒ hostibus anime congressus est: quem dominus gloria ⁊ honore coronauit. Cum autem hodierna die sit festum eius ad eius laudes enarrandas inuigilare debemus: de quo locuturi ad coronam sue victorie vertemus sermoneʒ De qua tria mysteria proponimus contemplanda.

Primū dr̄ conditionis.
Scd̄m multiplicationis.
Tertiū ostensionis.

¶ Q̄ corona beati petri martyris longe preciosior fuit: q̄ quorūcunqȝ imperatorū ⁊ regū ⁊ de ipsa aureola. ¶ Capitulum.j.

PRimū mysterium contemplandum de corona beati petri martyris: dr̄ conditionis. Non enim fuit talis quales consueuerūt deferre hi qui in bellis temporalibus victores euaserūt: de quibus mentionē facit Plini⁹ in li.xvi. de naturali historia. Dicit enim q̄ antiquitus nulla nisi deo dabatur gestanda corona. additqȝ primuȝ omnium liberum patrē suo capiti coronam ex hedera imposuisse. Romani autem vt etiam attestatur Aulusgelius libro.v.noctium acticarum. Dabant coronaȝ triumphalem: obsidionalem: ciuicam: muralē castrensem: ⁊ naualem. Triumphales corone erant aureę. que ob honorem triumphi mittebantur imperatoribus: hec antiquitus ex lauro vel mirto erant. Sed crescente potentia romanoruȝ ex auro facte sunt. Obsidionalis corona erat quam liberati ab obsidione dabant duci qui ipsos liberauit. Et talis erat graminea ex eo facta gramine quod eo loco generatum esset intra quem clausi essent obsessi. Corona ciuica dicebat̄. vt etiā Valeri⁹ scribit rubrica de iure triumphandi: quam ciuis ciui a quo fuerat seruatus in prelio in testem vite salutisqȝ sue dabat. Et talis ex quercu erat: qm̄ cibus victusqȝ antiquissim⁹ ex quercu fuerat: hac corona ciuica. L. gelius vir censorius in senatu Ciceronem consulem donari a republica censuit eo q̄ eius opera fuisset atrocissima illa coniuratio catiline detecta: ⁊ vindicata. Muralis corona erat aurea que donabat̄ ab imperatore qui primo scandebant muros hostiū. Castrensis corona erat aurea. hanc imperator illi donabat qui primus castra hostium intrabat. Naualis similiter aurea erat. rostris nauium insignita: qua donari consueuerat q̄ primus in nauali prelio armatus in naueȝ hostium transilijsset. Cepitqȝ in bellis piraticis caȝ dante pompeio magno. Erat etiā corona oualis. ⁊ postea oleagina q̄ ⁊ supradicte cū incredibili gloria portabant̄. Sed corona btī petri martyris oēs illas incomparabiliter excedit que nil aliud est nisi premiū illud eterne beatitudinis qd̄ adeptus est post cursum p̄ntis vite. In quo assecutus est aureolā cū virginibus: martyribus ⁊ predicatorib⁹. Sed vt ista melius intelligant̄: de ipsa aureola tria sūt cōsideranda.

Primū quid est aureola.
Scd̄m a quibus differt aureola.
Tertiū quibus debetur aureola.

¶ Ad primū rn̄detur ex dictis in compendio theologie li.vij. Q̄ aureola est mentis speciale gaudiū: veniens ex opere precellenti ⁊ priuilegiato. Ubi sciendū q̄ sicut ex gaudio essentialis premij qd̄ est aurea redundat in corpore beatoȝ quidā decor qui est in gloria corporis Sic aureola lȝ principalit̄ sit in mente: p̄ quādam tn̄ redundantiā fulget in carne. Ne propter hoc decor cicatricū qui in martyrum corporibus apparebit potest dici aureola: q̄ martyres aliqui cicatrices non habebunt: vt pote qui sunt submersi in aquis: vel consumpti famis inedia: vel squallore carceris interempti tn̄ isti aureolam habebunt. ¶ Scd̄m cōsiderādū a quibus differt aureola. Et rn̄detur q̄ ab aurea ⁊ a palma. Aurea eni est premiū substātiale qd̄ metaphorice dr̄ corona: tum ex parte meriti: q̄ non rn̄det generi operis: sed radici charitatis: cū ex parte premij p̄ qd̄ fit aia particeps diuinitatis. Palma est premiū accidētale: qd̄ nec radici charitatis nec generi operis debet̄: sed tn̄ voluntati. Tale premiuȝ habuit sctūs martinus: eo q̄ martyriū desiderauit: lȝ opus non fuerit subsecutū. Vn̄ cantat̄ de ipo Quē ⁊ si gladius p̄secutoris nō abstulit: tamē palmā martyrij nō amisit. Aureola vo est p̄miū accidentale qd̄ rn̄det operi excellenti ⁊ p̄uilegiato. s. martyrio virginitati ⁊ predicatōi ¶ Tertiū cōsiderandū quibus debet̄ aureola. ⁊ iam prediximus q̄ tribus generib⁹ p̄sonaȝ ⁊ hoc triplici rōne.

Primo excellentis operationis.
Scd̄o rōne excellentis superationis.
Tertio rōne excellentis conformationis.

Primo debet̄ aureola aliqb⁹ rōne excellentis operationis. q̄ in virginib⁹: martyribus ⁊ p̄dicatoribus inueniunt̄ tria excellētissima opa triū potentiaȝ aie. Excellentissimū eni opus rōnalis est predicatio veritatis. Excellentissimū opus ɔcupiscibilis est obseruatio virginitatis. Excellentissimū aūt opus irascibilis est tolerantia mortis. Scd̄o debet̄ aureola virginibus predicatoribus ⁊ martyribus. rōne excellētis sup̄ationis: Ipsi nāqȝ supant magnifice hostes aie. s. carnē mūdū ⁊ demonia. Naȝ

martyres vincūt mūdū: virgines carnē: predicatores diabolū. In martyribus ꝙ est pfectissima victoria de impugnatiōe exteriorū. Et hec pfectio victorie cōsideraf ex duobus. Primo ex magnitudine passionis. q2 inter oēs passiones illatas exterius mors est oibus principalior. Scdō ex cā pugne ꝙ ipse xps est. martyrē eni ñ facit pena: sed cā. i. mors suscepta ꝑpter xpm. Martyrio nāqȝ nō debeč premiū fm ꝙ ꝙ ab exteriorū infligič. sed ꝑpter hoc ꝙ ꝑ xpi noīe volūtarie suscipič: q2 nō meremur nisi ꝑ ea que sunt in nobis. ⁊ nō ꝑ ea ꝙ extra nos. sic nec demeremur nisi ꝑ ea ꝙ sūt intra nos. q̄nto aūt id qđ quis sustinet voluntarie difficilius est id volūtati sustinere. tanto volūtas que ꝑ xpo illud sustinet ondič in xpo magis firma. ⁊ iō excellentius ei premiū debeč. Virgines insup singularē victoriā de carne obtinēt: q̄uis āt ⁊ vidue pugnant contra carnē pfectius tñ virgines triūphant: q2 nobilissimū victorie genus est nunq̄ȝ hosti cessisse. Predicatores adhuc veritatis: diabolū sublimiter impugnant quē nō solū a se sed etiā ab alijs eijciunt. Nec est dicendū vt quidā volebāt ꝙ aureola predicatoꝝ debeaf prelatis tm̄mō: quibus cōpetit ex officio predicare: sed qbuscūqȝ qui exercent licite actū istū. Prelatis āt non debeč hec aureola q̄uis habeāt officiū predicādi nisi actu ꝑdicent: q2 aureola nō debeč habitui sed actui
¶ Tertio debeč aureola virginib⁹ predicatoribus ⁊ martyribus rōne excellentis conformationis. bi equidē nobilissime conformanč xpo qui fuit virgo ⁊ virginitatē illibatā seruauit. fuit martyr in sua passione acerbissima. fuit predicator ⁊ veritatē mūdo manifestauit.
¶ Et btūs petrus triplici aureola coronaf ex eo ꝙ fuit virgo: predicator: ⁊ martyr.

¶ Capitulum. ij.

Secundū mysteriū contemplandū de corona beati petri martyris: dr̄ multiplicationis. Sibi nāqȝ non vna aureola: sed omnes tres simul debentur.
Prima. s. ꝑpter virginitatem.
Scđa ꝑpter predicationem.
Tertia ꝑpter martyrium.
¶ Prima aureola debeč sctō petro martyri ꝑpter virginitatē. Fuit equidē corpore ac voluntate virgo mūdissimus. de quo sic ait Innocen. papa in littera canonicatōis eius. Virginitatē mentis ⁊ corporis semꝑ illibatā seruauit: nec alicui⁹ mortalis criminis vnq̄ȝ sensit contagiū: sicut suoꝝ ꝯfessoꝝ fideli testimonio est probatū. Et hymno sui officij sic de eo canič. Petrus flos pulchritudinis ⁊ virtutū sacrariū: nullū mortalis criminis sensit vnq̄ȝ contagiū. Quare aūt sic munde vixit. Rō est Ex parte dei auxiliū grē sue illi porrigentis: ⁊ ex parte ipsius ꝙ in se fuit facientis. Nā vt dicit prefatus Innocē. papa. Carnē suā assidua cibi ⁊ pot⁹ parcitate restrinxit: ne Xo per ocij desidiā hostilibus pateret insidijs. in iustificationibus dñi exercebač assidue. vt eo circa licita totaliter occupato: locū in ipso illicita non haberent: ⁊ a spūalibus nequicijs tutus esset. Nocturna quidē silentia: humane deputata quieti: post dormitionē breuē decurrebat in studijs lectionū: ⁊ somni tp̄s vigilijs occupabat. Dies āt impendebat comodis aiaruȝ vel sedulis iminendo predicationibus: vel confessionū audientie insistendo: aut hereticoꝝ dogma pestiferuȝ validis rōnibus confutando.
¶ Scđa aureola debeč sctō petro martyri propter predicationē. Nā predicauit constanter fidem xpi: quā suo tp̄e heretici validissime impugnabant. Ad predicandū autē videč a deo fuisse misericorditer electus: tū q2 ex parentib⁹ hereticis ortus: illoꝝ labe non fuit pollutus: tum q2 ordinē predicatoꝝ ꝑfessus est: tū ēt q2 hereticos multos reduxit ad lumen veritatis Natus eni in ciuitate veronēsi parentes suos hereticos ⁊ infideles habuit. Cū āt adhuc septem esset annoꝝ: ⁊ a scholis rediret a patruo qui heresim sapiebat: quid nā i scholis didicerat interrogatur. Qui rñdit se didicisse. Credo in deū pa. o. cre. celi ⁊ terre. Et ille. noli dicere creatorē celi ⁊ terre: cū ipse visibilium creator nō fuerit. At petrus cōtrariū affirmabat ⁊ cū veritate cōfundebat illū: ita vt ei rñdere nesciret. Tandē cū adultus factus esset: ordinē predicatoꝝ intrauit. Hinc Innocē. papa inquit Gaudeat insignis ordo predicatoꝝ. ꝙ ex eo ꝑdijt stella micans. Iste est arcus positus in nubibus: qui est signū federis fidei catholice ⁊ subleuatione sctē mr̄is ecclesie. Et iterū idē pontifex dicit de eo. Ingressus ordinē fratruȝ predicatoꝝ: conuersatione conspicuus: spectabilis fama: opinione mirabilis: deuotōne gratus: humilitate lenis: obedientia placidus: benignitate suauis: pietate cōpatiens: paciencia constans: charitate prestabilis ⁊ in cūctis morum maturitate fuit cōpositus. Fuit āt in ipo predicatoꝝ ordine. xxx. annoꝝ spatio. fultus

6a

chaterus virtutū. Et predicans euangeliū xp̄i velud fidei pugil egregius: hereticoꝝ dogma pestiferꝝ in vita sua plurimū eradicauit. post mortē tñ suā eiꝰ meritꝭ ⁊ coruscātibꝰ miraculis fuit adeo extirpatuꝫ: vt plurimi suo errore relicto ad gremiū ecclesie conuolarent. Ita vt ciuitas mediolani ⁊ comitatus eiꝰ vbi tot cōuenticula hereticoꝝ residebant. adeo sic purgata vt alijs expulsis ⁊ alijs ad fidem conuersis: nullꝰ ibi fuerit ausus de cetero apparere. Plures ēt de eis maximi ⁊ famosi ordinē predicatoꝝ intrarunt. ❡ Tertia aureola debetur sctō petro martyri propter martyriū. Maꝫ vt inquit Innocen. papa. Pro defensione fidei ⁊ obedientia romane ecclesie: vir ille venerabilis acerrimā mortē tulit. Factus nāqꝫ inquisitor heretice prauitatis: iniunctū sibi officiuꝫ diligenter exercēs: hereticos vbiqꝫ ꝑquirebat nullam eis requiem tribuens: sed mirabiliter omnes confundens patenter expellens: sapiēter conuincens: ita vt non possent resistere sapientie ⁊ spiritui qui per eum loquebat̄. Que videntes heretici de ipsius morte tractare ceperunt. Cum ergo de ciuitate cumana: vbi fratrum sui ordinis ibi morantiuꝫ prior erat: mediolanū pergeret: pro exequenda inquisitione contra hereticos sibi ab apostolica sede cōmissa. Quidā de ipsorum hereticoꝝ credentibus prece illorum inductus ⁊ precio: in eum iter salutaris propositi prosequentem funestus insilijt in agnum: vtiqꝫ lupus ferus in mitem: in pium impius: furibundus in mansuetum: in modestum: effrenis profanus: in sanctum presumit insultum: exercet conatum: mortem intentat. Sacrum autem illius caput gladio crudeliter impetens: diris in ipsū impressis vulneribus: ⁊ saciato sanguine iusti ense: venerandum illum non diuertentē ab hoste: sed exhibentem se protinus hostiam: ⁊ cesoris sustinenteꝫ in paciencia truces ictus dimisit spiritu petente superna in ipso loco passionis occisum. Ille non querula voce murmurans: sufferens oia pacienter: suū dn̄o cōmendabat spiritū. dicens. In manꝰ tuas dn̄e cōmendo spm̄ meū. Simbolū ēt incepit dicere fidei: cuiꝰ nec in hoc articulo desijt esse p̄co: ꝑut ipse nephādus occisor. Et qdā fr̄ dn̄icus eius socius qui ab ipso lictore ꝑcussus: diebus aliquibus vixit postea: retulerūt. sed cū adhuc martyr dn̄i palpitaret: cultellū lictor crudelis arripuit: ⁊ ꝑ latera eius transfixit. Fuit aūt eius passio veneranda similis dn̄ice passioni. Xp̄us eni passus est ꝑ veritate quā predicabat. Petrus ꝑ veritate fidei quā defendebat. Xp̄s passus est ab infideli populo iudeoꝝ. petrus ab infideli turba hereticoꝝ. Et xp̄s in pascali tp̄e crucifixus petrus eodem tp̄e martyriū patitur. Xp̄s cū pateretur. in manus tuas dn̄e cōmendo spm̄ meū dicebat. petrus dum occideretur eadem verba clamabat. Xp̄s ꝑ triginta denarijs fuit traditus: vt crucifigeretur. petrus ꝑ libris quadraginta fuit venditus.

❡ De miraculis quibus claruit beatus petrꝰ martyr: in vita: in morte: ⁊ post morteꝫ: in quibus cognoscere possumus ꝙ magna sunt eiꝰ merita apud deum. ❡ Capitulum. iij.

Tertium mysterium contemplandum de corona beati petri martyris: dr̄ ostensionis. Ostendit nanqꝫ deus merita ⁊ gloriā ipsius per miracula ⁊ signa. in quibus eum claruꝫ fecit. Et hoc tripliciter.

Primo in vita.
Scd̄o in morte.
Tertio post mortem.

❡ Primo deus fecit clarum signis ⁊ miraculis btm̄ petruꝫ in vita. Ex quibus aliqua enarremus. Cum apud mediolanū quendā hereticum a fidelibus captum: beatus petrus examinaret. Et multi episcopi ⁊ religiosi ⁊ maxima multitudo pp̄li ibi cōuenisset. ⁊ dies tam ex p̄dicatione ꝙꝫ ex illa examinatione in longum protracta fuisset. ⁊ maximus estus cunctos affligeret. Dixit hereticus ille coram omnibus O petre peruerse ⁊ si tu es ita sanctus: sicut hic stultus populus te affirmat. Cur eum estu affligi permittis. ⁊ non rogas deum vt nubeꝫ aliquā interponat. ne affligatur ista tāta multitudo. Ad quem beatus Petrus respondit. Si vis promittere te abnegaturum heresim tuam. ⁊ fidem catholicam recepturum. rogo dominū ⁊ faciet quod dixisti. Tunc fautores hereticorum conclamantes dicebant. promitte promitte. Credebant eni ꝙ fieri non posset: Quod beatus petrus coram omibus se facturum spopondit. ⁊ maxime cum nulla nubecula etiam minima appareret in aere. Catholici autē sup obligatione beati petri contristari ceperunt. timentes ne fides catholica ex hoc cōfusionem pateretur. Cum ergo hereticus obligari se nollet. Btūs petrus cū fiducia magna dixit. Ad hoc ꝙ verus deus visibiliū ⁊ inuisibilium creator monstretur. ⁊ ad consolationē

fideliũ: ⁊ cõfusionẽ hereticoꝝ. Rogo dñm vt aliqua nubecula ascendat: ⁊ se inter solẽ ⁊ populũ interponat. Quo premisso crucis signaculo factũ fuit p magnã horam in moduȝ papilionis populũ nubecula protegente. Cõtractus quidã noĩe asserbus cũ p quinq; ãnos sic mansisset: vt per terrã in sextario traheret: mediolanũ ad btm̃ petrũ ductus fuit. Quẽ cum btũs petrus signasset. continuo sanatus surrexit. Cuiusdã nobilis filiũ p̃ nimio ⁊ horribili totius gule tumore: nec loqui nec spirare valẽtẽ: leuatis ad dñm manibus ⁊ crucis in eo facto signaculo. illoq; accipiente ipsius cappã ⁊ in infirmo supponente loco sanauit. Cuidam etiã iuueni muto imisso digito in os eius: sueq; ligue soluto ligamine bñficiũ loquele cõcessit. Cesene in platea ciuitatꝭ quidã nobiles iuuenes quoꝝ domus erat cõtigua palatio dñi cũ essent heretici iaciebant lapillos ꝯ sctm̃ predicantẽ. Quoꝝ malignitatẽ sepius increpans nihil profecit. Tandẽ publice illi domui maledixit: que statim corruit ⁊ q̃plures interfecit ex illis. deinceps domus predicta nunq̃ reparari potuit etiã vsq; in presentẽ dieȝ. ¶ Scdo deus fecit clarũ btm̃ petrũ martyrẽ in morte. nã lampades ad sepulchrũ eius pendẽtes pluries per seipsas absq; oĩ hũano studio ⁊ ministerio diuinitus sunt accense. Apud florentiã in monasterio de ripolis. sctimonialis quedã in orõne posita ea die qua btũs petrus mortẽ sustinuit. vidit btãm virginẽ in excelso trono in gloria residere: ⁊ duos frẽs de ordine predicatoꝝ: in celũ ascendere: ⁊ hincinde iuxta eam collocatos esse. Et cũ inquireret: qui nã essent audiuit vocẽ dicẽtẽ sibi. Hic est fr̃ petrus q in ꝯspectu dñi tanq̃ fumus aromatũ gloriosus ascendit. Reptũq; p certo est q̃ eadẽ die mortẽ subijt: q̃ dicta sctimonialis visionem vidit. Vñ cum graui ⁊ longa infirmitate laboraret ad rogandũ btm̃ petrũ tota deuotione se cõtulit: ⁊ sanitatẽ integrã mox recepit. Sup locuȝ insup passiõis scti petri sepe luminaria d̃ celo descendentia ⁊ ad celũ ascendentia: plures religiosi visibiliter aspexerũt. inter que lumiaria duos frẽs in habitu p̃dicatoꝝ se vidisse testati sunt. Idropica quedã ad locũ passionis illius pueniẽs: fusa ibi orõne sanitatẽ itegrã mox recepit. Quidã puer ex casu grauissimo sic oppssus: vt motu ⁊ sensu penitus destitutus tãq̃ mortuus defleret: mox apposita de terra: suo pectori sacro eiusdem martyris cruore contacta incolumis exsurrexit. Quidam etiam cuiꝰ carnem cancer edax sedula corrosiõe vorabat linitis huiusmodi terra vulneribus est curatꝰ Alij adhuc diuersis infirmitatibus occupati qui sepulchrum in vehiculis ⁊ alijs sustentaculis adierunt plenam incolumitatem receperunt. Cum autem summus pontifex innocentius quartus beatum petrum sanctoruȝ martyruȝ cathalago ascripsisset. Fratres apud mediolanũ ad capitulũ conuenerũt. volentes eiꝰ corpus ad altiorẽ locũ transferre. cum plusq̃ per annum sub terra iacuisset: ita sanũ ⁊ integrũ ac sine alicuius exalatione fetoris repertũ est: ac si eadem die fuisset sepultuȝ. Fratres ergo super magnum pulpitum iuxta plateam corpus eius cum magna reuerentia deduxerunt: ⁊ ibidem sic sanum ⁊ integrum omni populo est ostensum. ¶ Tertio deus fecit clarum miraculis beatum petrum martyrẽ post morteȝ. Quidam iuuenis de ciuitate cumana cum de panno tunice scti petri haberet: ⁊ quidam hereticus eidem deridendo diceret. vt si sanctum eum credebat in ignem pannuȝ ipsũ proijceret: ⁊ si comburi non contingeret: absq; dubio sanctus esset: ⁊ ipse sue fidei adhereret. Mox sup carbones accensos pannũ proiecit: sed ab ipso igne altius resiluit. deinde p se super carbones rediens ipsos ardentes penitus extinxit. qd̃ videns hereticus ad viam veritatis redijt. Apud florentiam iuuenis heretica prauitate corruptꝰ: cum in ecclesia fratrum de florentia: cum quibusdam alijs iuuenibus ante quandam tabulam vbi erat depictum martyriuȝ sancti petri: staret videns ibi lictorem percucientem: ipse dixit. vtinam ego ibi fuisseȝ: quia validius percussissem: quo dicto statim mutus effectus est. Cunq; socij requirerent quid haberet: ⁊ ipse eis nihil respõdere posset: eum domum reducere voluerunt. Sed cum in via ecclesiam sancti michaelis vidisset: elapsus de manibus sociorum ecclesiaȝ intrauit: ⁊ flectens genua corde sanctum petrũ rogauit: vt sibi parceret: voto sicut potuit se obligans q̃ si liberaretur: peccata sua confiteretur: ⁊ omnem heresim abnegaret. Tunc subito loquelam recuperauit: ⁊ veniens ad domum fratrum ⁊ abnegata heresi peccata sua confessus est: data licentia confessori q̃ hoc populo predicaret. Ipse quoq; in publica predicatione surgens coram omni multitudine hec confessus est. Mulier quedam in flandria

cũ iã tres filios mortuos peperisset: atq; ex h viro cõtẽptibilis redderet̃: rogauit sctm̃ petꝝ vt sibi auxiliũ ferret. Cũ g̃ quartũ filiũ pepis- set: mortuus est reptus: quẽ mr̃ accipiẽs ad ro gandũ sctm̃ petrũ totã se cõtulit: vix orõnem cõpleuerat ⁊ puerulus viuus apparuit. Cũ g̃ ad baptismũ portatus fuisset: ⁊ vt ioãnes vo caret̃ esset diffinitũ. Sacerdos cũ eius nomẽ dicere deberet: dixit petrus. qd̃ nomẽ semꝑ re- tinuit. Frater ioãnes polonus cũ apud bono- niã quartana laboraret: ⁊ i festo bti petri mar tyris sermonẽ ad clerũ facere deberet: accessio nẽ eadẽ nocte iuxta cursũ nãlẽ expectans: time re valde cepit: ne in iniũcto sibi sermone defi- ceret: ad scti petri g̃ ꝯuersus suffragia ad alta re ipsius cũ deuotõe accessit: orans vt eiꝰ pre- cibus iuuaret̃ cuius debebat gloriã predicare sicq; factũ est ꝙ illa nocte penitus febris cessa uit. Multos liberauit a spiritibꝰ imũdis: a q- bus erant vexati. Scholaris quidã cũ ꝑgeret ad montẽ pessulanũ ex quodã saltu adeo fuit ruptus in inguine: vt dolore nimio vexaret̃: ⁊ incedere nõ valeret. hic aliqñ audiens predica ri. ꝙ quedã mulier terrã sanguine bti petri re spersã suꝑ cancri corrosionẽ ponẽs fuerat libe rata: dixit. dñe deus de terra illa nõ habeo. S; qui illi terre meritis bti petri tantã dedisti vir tutẽ potes ⁊ isti dare. Accipiens g̃ de terra cũ signo crucis ⁊ in veneratione martyris: loco supposuit: ⁊ statim curatꝰ fuit. In ciuitate cõ postella fuit quidã vir bñdictus noie: q tibias inflatas hẽbat in modũ vtriũ: ventrẽ tumẽtẽ instar pregnantis: faciẽ pre nimio tumore hor ribilẽ: totũq; corpus inflatũ: ita vt nõ hõ sed monstꝝ aliqd̃ videret̃. Hic cũ a quadã ma- trona suꝑ baculũ se sustentans elemosinã pe- tijsset. Illa rñdit. magis fossa q̃; elemosina in- diges: sed meo cõsilio acqesce: ⁊ ad domũ frm̃ predicatoꝝ ꝑgens: bti petri martyris patroci niũ quere. Ille cũ mane ad domũ fratꝝ venis set: ⁊ ostiu; ecclesie clausũ esset: secus portã se posuit ⁊ dormiuit. Et ecce qdã vir reuerendꝰ in habitu predicatoꝝ ei apparuit: ⁊ cappa ip; cooperiens: in ecclesiã introduxit. Ille at̃ euigi lans ⁊ intus in ecclesia se reperit: ⁊ ꝑfecte se sa natũ inuenit. Qui mltis admirationẽ intulit ⁊ stuporẽ: cũ viderent hoiem pene mortuũ: tã subito liberatũ. Nauis qdã dũ i medio maris pene naufragiũ pateret̃: seua fluctuũ inũdatõ ne quassata: oẽsq; naute caligine noct; teneret̃ vniuersi multoꝝ sctõꝝ suffragia postulabant

Quidã xpo natione ianuensis facto silentio: Audistis inquit o fratres: qualit̃ quidã de or- dine predicatoꝝ noie fr̃ petrus: nuꝑ ob defen sionẽ fidei catholice: ab hereticis sit interfectꝰ ꝑ cuiꝰ merita deus multa miracula facit. Nũc g̃ deuote eius patrociniũ imploremꝰ: q; spero ꝙ liberabimur. Assentiũt vniuersi inuocãtes in suũ auxiliũ btm̃ petrũ. Mox antẽna nauis cereis accensa tota ꝯspicit̃. Et respicientes vi derũt quendã in habitu predicatoꝝ suꝑ velu; stantẽ: statimq; mare quieuit: ⁊ tranquillitas magna fuit. Cũ ergo predicti naute ianuã in- columes aduenissent ad domũ frm̃ predicato rũ venerunt: ⁊ deo ⁊ beato petro gr̃as referen tes: eisdẽ fratribus totius miraculi seriẽ nar- rauerunt. In ꝓuincia francie ciuitate senonẽ si: puella quedã cũ in aqua raptim transeũdo cecidisset: ⁊ ꝑ magnũ spatiũ tpis stetisset: tan- de; de flumine mortua est extracta. mortis at̃ eius erant quattuor argumenta. s. magnũ spa tiũ tpis: ⁊ rigiditas corꝑis: ⁊ frigiditas: ⁊ ni- gredo. delata est ergo a quibusdã ad ecclesiam fratrũ: qui cũ eã sctõ petro deuote ac fideliter cõmendassent: cõtinuo vite est reddita ⁊ salu- ti. Sunt ⁊ alia innumera vt sic dicã: huiꝰ glo- riosissimi scti miracula: que nos breuitatis cã ꝑtransimus. Ostendũt aũt illa cere imagines ⁊ alia sanitatũ signa: que in capellis ad hono- rem ipsius cõstructis vbiq; locoꝝ cernuntur. Quare illũ ꝓpie veneremur: sperantes suo pa trocinio liberari ab iminentibus malis ⁊ tan dem dei gratiã obtinere. Quã nobis cõcedat Jesus filius dei: qui est benedictus in secula se culorum. Amen.

¶ Sermo sexagesimus primus de sancto Am brosio doctore sctẽ eccl'ie Epo mediolanensi.

SAnctum fecit illum

Scribunt̃ hec verba ad laudẽ bea- tissimi Ambrosij assũpta originalit̃ ter Ecclesiast;. xlv. ca. Sũmi dei sa- pientia ineffabilis ecclesiã suã varietate scõꝝ voluit decorare. In qua alios cõstituit ꝓphe tas: alios apl'os: alios predicatores ⁊ doctores alios euangelistas: oibus aũt ꝫm sui status cõ decentiã: gr̃e sue dona distribuit. Nã ꝓphet; dedit lumẽ futura preuidẽdi. Apl'is linguaꝝ ⁊ scie ⁊ vsum. Euangelistis auctoritatẽ scribẽ di. Et ipis doctoribꝰ splẽdorẽ spũalis doctrie Vt at̃ eẽnt receptacl'a mũda. q; vt scribit̃ Sa piẽtie. i. ca. In maliuolã aia; ñ introibit sapia

nec habitabit in corpore subdito petis. Copio sa illis munera grē sue cōcessit. Fuerunt quidē ipsi nō solū in rebus diuinis eruditissimi: sed ēt oī sanctitate pfecti ꝛ ceterꝫ obmissis: ad ambrosiū mentis oculos reuoluamus: qui ob merita sanctitatis: ꝛ admirabilē prerogatiuā virtutū in celis gaudet cū xpo. Et in terris a cunctis fidelibus colitꝛ ꝛ veneratꝛ. Idcirco in pñti sermone laudes eius promere cupientes: sub titulo de illius sctitate dicem⁹: de qua tria mysteria proponimus contemplanda.

Primū dr̄ digne assimilationis.
Scd̄m virtuose perfectionis.
Tertiū lucide manifestationis.

¶ Q̄ sanctitas beati ambrosij assimilatꝛ sanctitati quinqꝫ personarū dignissimarū veterꝫ testamenti. Capitulum .j.

PRimū mysteriū cōtemplandū de sanctitate beati ambrosij dr̄ digne assimilationis. Assimilatꝛ nāqꝫ sanctitati quinqꝫ psonaꝝ dignissimarū veteris testamenti.

Primo sctitati abel in virginitate.
Scd̄o sctitati abrahe in fidei sinceritate.
Tertio sctitati moysi in pietate.
Quarto sctitati helie in victus parcitate.
Quinto sctitati dauid in humilitate.

¶ Primo sanctitas beati ambrosij assimilatꝛ sctitati abel in virginitate. Fuit quidē abel virgo purissim⁹. vt refert Aug⁹ i li. i. de mirabilibus sacre scripture. Erat eni ſm cōputationē methodij: qñ occidit eū chaym annoꝝ .xl. Nā vt ipse ait chaym natus est āno trigesimo ade cū sorore sua calmana: ꝛ post annos .xxx. alios nat⁹ est abel cū delbora sorore sua. Centesimo xo anno ade interfectus est abel. Vtrū aūt si longiore tpe vixisset ɔtrxisset mrīmoniū. Aug⁹ in predicto libro videtꝛ opinari ꝙ sic. vt impleret preceptū dñi quo dixerat. Crescite ꝛ multiplicamini. nisi deus secū dispensasset. Sed nobis esse satis debet: qꝛ cū virginitate innocentiā suā obtulit deo. Sic ꝛ btūs ambrosius in virgītate perpetua deo seruiuit. Nā vt Piero⁹ testatꝛ. Ambrosius ipse de se dixit. Virginitatē nō solū efferimus: sed custodimus. hic est ꝙ de ipsa sp magnifice loquebatꝛ. ꝙ non fecisset nisi virginitateꝫ diligeret. Inquit enim Piero⁹ ad filiam mauricij: de cōmendatione virginitatis. Luxurioso verbū castitatis offēsio est: quoꝝ venter deus: cultū nolunt amare ieiunij. Et Crisosto⁹ ait. Cū audis aliqueꝫ de deo loquentē: intellige ꝙ cor illius amore dei repletū est. qui libidinis thesaurū hꝫ: in corde de puellis dicere delectatꝛ ꝛ audire. Igitur ambrosius ꝛ d̄ virginitate amplissime dixit. atqꝫ in laudē virginitatis de virginibus librū copiosissimū scripsit. ¶ Scd̄o sanctitas bti ambrosij assimilatꝛ sctitati abrahe: in fidei sinceritate. Fuit ipse abrahā deo charissimus maxie ꝑpter fideꝫ. Vñ Genesis .xv. ca. dr̄. Credidit abrahā deo ꝛ reputatū est ei ad iusticiā. Credidit vtiqꝫ qd̄ illi ꝓmiserat deus. s. ꝙ nō esset hismael heres eius sed filius legitimus q esset egressurus ex vtero suo: ex quo mltiplicandū foret semē eius ad silitudinē stellarū celi. Sic ꝛ btūs ambrosius in fide firmus inuentus est atqꝫ sincerus qui credidit oēs articulos fidei. ꝛ heresim arrianoꝝ validissime expugnauit. Ex q̄ ipe dicebat de imperatore petente ab eo basilicā. vt notatꝛ .xxiij. q. viij. ca. cōuenior. prius est vt aiaꝫ mihi q̄z fideꝫ auferat. ¶ Tertio sanctitas bti ambrosij assimilatꝛ sctitati moysi in pietate ꝛ compassione. Nam vt scribitꝛ Exodi .xxxij. ca. Iratum deū contra populū idolatrantē lachrymis suis ꝛ orone placauit. Erat eni populo illi ꝑius ꝛ mansuetus. vt patet .xlvi. di. ca. disciplia. Et .xxiij. q. iiij. ca. quid crudele. Sic ꝛ btūs ambrosius lachrymabatꝛ sepius ex pietate. Nā dū aliquis lapsū sibi cōfitebatꝛ sic amarissime flebat: ꝙ illū flere siliter cōpellebat. Vñ ꝛ pretacto ca. cōuenior. ipse dicebat Aduersus arma milites gothos quoqꝫ lachryme mee arma mea sunt. Et .xxiij. q. viij. ca. nō pila ait. Non pila querūt ferrea. nō arma xpi milites coactus repugnare nō noui: sed dolor fletus: orones: lachryme fuerūt mihi arma aduersus milites. Talia eni sunt munimenta sacerdotis. preter hmōi lachrymas erant in eo lachryme deuotionis ꝑ eternis desiderijs. Cuꝫ eni alicui⁹ sancti sacerdotis vel epī obitus nūciabatꝛ. sic amarissime flebat vt vix cōsolari valeret. Cūqꝫ interrogaretꝛ. Cur viros sctōs: qui ad gloriā ꝑficiscebantꝛ sic fleret. aiebat. Ne putetis me flere qꝛ recesserit sed qꝛ me precesserit ꝛ qꝛ difficile inuenietꝛ qui tam dignus eius officio habeatꝛ. ¶ Quarto sanctitas beati ambrosij: assimilatꝛ sctitati helie in parcitate: ꝛ abstinentia. vt eni scribitꝛ. iij. Regū. xix. ca. Ieiunauit h. lias q̄draginta diebus ꝛ .xl. noctibus Btūs xo ambrosi⁹ tante abstinentie fuit ꝙ q̄tidie nisi in sabbato ꝛ die dñica ꝛ festis precipuis ieiunabat. Vñ in historia ecclesiastica dr̄ de eo. Aduersus luxurie furorē ñ se manu de-

fenſabat: vel telo. Sed ieiunijs ⁊ continuatis
vigilijs: ſub altari poſitus: ꝑ obſecratiões de/
fenſoré ſibi atq̃ eccľie deũ parabat. ¶ Quito
ſctitas btí ambroſij aſſimilať ſctitati dauid in
humilitate. Qui vt ſcribiť. ij. Regũ. vi. ca. Vi
dens oçam ꝑcuſſũ a dño: eo ꝙ tetigerat archã
pręſũptuoſe extimuit in die illa dicens. Quõ
ingredieť ad me archa dñi. Et noluit diuerte
re archã dñi in ciuitaté dauid: ſed diuertit eã
í domũ obededõ gethei. Et habitauit archa
dñi in domo obededom gethei tribus mẽſibꝰ
⁊ benedixit dñs obededom ⁊ oẽm domũ eius
Nũciatũq̃ eſt regi dauid: qꝛ benedixiſſet dñs
obededõ: ⁊ oia eiꝰ ꝓpter archã dñi. dixit. ibo
⁊ reducã archã dñi cũ bñdictõe in domũ meã
qđ ⁊ fecit. Adduxitq̃ archã cũ gaudio: ipſeq̃
ſaltabat corã dño. Cũq̃ pactis oibus reprehẽ
dereť a michol filia ſaul vxore ſua ꝙ ſaltaſſet
corã dño. Dixit dauid viuit dñs: qꝛ ludã ante
dñm: q elegit me potius q̃ patré tuũ: ⁊ q̃ oẽ
domũ eius: ⁊ precepit mihi vt eſſem dux ſuꝑ
populũ dñi iſrael: ⁊ ludã ⁊ vilior fiam pluſq̃
factus ſũ ⁊ ero humilis in oculis meiſ. Sic be
atus ambroſius ex humilitate timuit accepta
re dignitaté epalem. Oſtenditq̃ ſe hr̃e tria q̃
ſunt officio prelationis inimica. Primo cru/
delitaté. Nã tribunal cõſcendit ⁊ ɔ̃ cõſuetudi
né ſuã tormenta ꝑſonis adhiberi iuſſit. Scđo
vanitaté phicam. Cũ eni populus acclamaret
pctm̃ tuũ ſuper nos. turbatus domũ redijt. ⁊
phiam ꝓfiteri voluit. Tertio oſtendit ſe hr̃e
inhoneſtaté. Nã publicas mulieres ad ſe ve/
nire fecit: vt ſic populũ a ſua intentione reuo
caret. Sed cũ nec ſic ꝓficeret populo acclamã
te pctm̃ tuũ ſuꝑ nos. Fugam media nocte pe/
tijt. cũq̃ ticinũ ꝑgere ſe putaret: mane ad por
tam ciuitatis mediolanenſis q̃ romana dť ſe
inuenit: qui inuentus cũ cuſtodireť a populo:
miſſa eſt relatio ad clementiſſimũ imperatoré
Valentinianũ: Qui cũ ſũmo gaudio accepit
ꝙ iudices a ſe directi ad ſacerdotiũ peterenť.
Letabať etiã ꝓbus prefectus ꝙ verbũ ſuũ in
eo fuerat adimpletũ. Dixerat eni cũ ꝓficiſcen
ti mandata daret. Vade: age nõ vt iudex: ſed
vt epũs. pendente relatione iteꝝ abſconditur
ſed inuentus cũ adhuc eſſet cathecuminus ba
ptiçatur. Et tandem in epalem cathedraꝫ ſub
limatur. Audiuimus iam q̃ humiliter poſt
tot contradictiones Ambroſius curam epalé
ſuſcepit. Si ita fieret temporibꝰ iſtis vtiq̃ ſor
didis ⁊ obſcuris: populi abundantius in viaꝫ
dñi dirigerentur. Eccleſie in dies in ornamen
tis ⁊ reparationibus magis proficerent: ⁊ di/
uinus cultus deuotius ſanctiuſq̃ celebrareť.
Sed nunc corrupta eſt omnis iuſticia ⁊ virtꝰ
contemptibilis facta omnes que ſua ſunt que
runt: non que ieſu xp̃i. Ideo lugebit terra cuꝫ
populis.

¶ De quinq̃ precipuis virtutibus ſancti am
broſij: ex quibus colligitur quantum fuerit in
ſanctitate perfectus. ¶ Capitulum. ij.

Secundũ myſterium contemplanduꝫ de
ſanctitate beati ambroſij dť virtuoſe ꝑ/
fectionis. Nã preter ea que dicta ſunt in quin
q̃ precipuis virtutibus perfectus fuit.

Primo in liberalitate.
Scđo in rigiditate.
Tertio in magnanimitate.
Quarto in charitate.
Quinto in veritate.

¶ Primo beatus Ambroſius fuit perfectus
in liberalitate. quia oia que habebat pauperũ
erant: quibus liberaliſſime ſubueniebat. Et h̃
vtiq̃ epiſcopo conuenit qui pater eſſe debet
pauperum. Vnde Hieronymus. xij. q. ij. ca.
gloria. inquit: gloria epiſcopi eſt pauperum
opibus prouidere: ignominia ſacerdotis pro/
prijs ſtudere diuitijs. Ideo dicebat Ambro/
ſius. xxiij. q. viij. in ca. ſuperius allegato. con/
uenior. Omnia que mea ſunt pauperuꝫ ſunt.
Et cum ſuo tempore radicem omniũ malorũ
auaritiã magis ac magis in hominibꝰ incre/
ſcere vidiſſet: maxime in his qui erãt in ptãte
conſtituti: apud quos precio oia vendebantur
necnõ etiã in his qui erãt ſacris myſterijs de
putati vehementť ingemuit: ⁊ ſe de huiꝰ ſeculi
erũpna liberari inſtantius exorauit. ¶ Scđo
btũs ambroſiꝰ fuit ꝑfectus in rigiditate. Nã
ſicut cato vticenſis. vt refert Saluſtius in ca/
tilinario. Vitia hoim rigide expugnabat ⁊ cõ
dẽnabat. Ita ⁊ Ambroꝰ. Nã ⁊ theodoſiũ im/
peratoré de crudelitate occiſorũ innocentum
dure redarguit: ab ingreſſu eccleſie ſuſpẽdit: ⁊
publicã pniam eidem iniunxit: prout poniť in
hiſtoria triptita. ⁊. xi. q. iij. ca. cũ apud theſolo/
nicã. ⁊ ego idem diffuſius ſcripſi in ſermone
de diuino cultu: in tractatu de timore iudicio/
rum dei. ¶ Tertio beatus ambroſius fuit ꝑfe
ctus in magnanimitate. Nõ eni formidabat
ꝑicula: neq̃ morté ꝓ defenſione fidei ⁊ eccleſi
aſtice libertatiſ. Vñ dť in hiſtoria eccleſiaſtica.
Q̃ iuſtina mr̃ valentiniani imꝑatoris arriane

heresis alūpna: cōturbare cepit ecclesie statuꝫ
cōminari sacerdotibꝰ depulsiones ⁊ exilia: ni
si ariminēsis ꝯsilij decreta reuocarēt. Quo bel
lo eccl'ie muꝝ ⁊ turrim validissimā pulsabat
ambrosiū: q in oībus impterritus māsit. Ad⁄
huc vt dr̄ in sepius allegato ca. cōuenioꝛ. Cuꝫ
impatoꝛ valentinianus quandā basilicā vsur
pare vellet. Ambrosiꝰ sic rn̄dit. Noli grauare
te impatoꝛ vt putas te ī ea que dei sūt impia⁄
le ius vllū habere. Tributū cesaris est: non ne
getur. Ecclesia dei est: cesari vtiqꝫ non donet̄.
Et dū prepositus valentiniani dixisset ambro
sio. Tu ꝯtemnis valentinianū: caput tibi tollo
Rn̄dit. deus ꝑmittat tibi vt facias qđ minarꝭ
atqꝫ vtinā deus auertat milites ab ecclesia. ⁊
in me oīa tela sua cōuertant. ⁊ sanguine meo
sitim suā expleant. In eius ꝓ prefatione sic
de eo cantat̄. Tāta ambrosiū virtute solidasti
constantie tanto munere celitus decorasti vt
ꝑ eū exclusa torquerent̄ demonia. arrianoruꝫ
impietas ꝓpulsa tabesceret. ac seculariū prin
cipum colla tuo iugo subacta redderent̄ humi
lima. ❡ Quarto btūs ambrosius ꝑfectus fuit
in charitate. ꝓ dei quippe amore ⁊ ꝓximoruꝫ
salute sepissime clero ⁊ populo predicabat. Id
facere debent prelati. vt dr̄ in ca. inter cetera.
de officio iudicꝭ ordinarij. Hoc exercitio vsus
est xp̄s. Istud insuper docuit apl'os exercere.
Inquit eni Lucas đ xp̄o. viij. ca. Iter faciebat
ꝑ ciuitates ⁊ castella predicans ⁊ euangelizās
regnū dei. Et post resurrectionē die qua glori
osus celū ꝯscendit. dixit apl'is Marci vltimo
ca. Euntes in mundū vniuersū predicate euā
geliuꝫ oī creature. predicatio eni diuini verbi
lux est humanaꝝ mentiū. iuxta illud psalmistꝭ
Lucerna pedibus meis verbū tuū: ⁊ lumen se
mitis meis. Et iterū. declaratio inquit sermo
nū tuoꝝ illuminat ⁊ intellectū dat paruulis.
Et ne multa loquamur cū cessabūt in ecclesia
dei voces predicātiū extinguet̄ in populis lux
veritatꝭ: ⁊ bonoꝝ moꝝ. Rogate o fideles xp̄i⁄
cole rogate dn̄m messis: vt mittat operarios ī
vineā suā: messis quidē multa operarij auteꝫ
pauci. Nescio quid futura pariet dies. verūtn̄
timeo satis: ⁊ valde ꝑtimesco: ne ꝓpter ingra
titudinē ⁊ obstinationē xp̄ianoꝝ fiet silentiū
in terra. Fuerunt siquidē diebus meis in italia
ex oībus ordinibꝰ religiosoꝝ ⁊ precipue ex or
dine minoꝝ multi eruditissimi predicatores
quoꝝ sonus exiuit in oībus finibus eiꝰ. Pre⁄
dicauit ille dux verbi sctūs bernardinus. pre⁄
dicauerūt ⁊ alij stilū eius imitantes in oībus
italie ciuitatibus. Et tn̄ nunq̄ꝫ mūdus fuit ita
positus in maligno sicut est hodie. O pijssime
deus: o benignissime pater: o creatoꝛ celi ⁊ ter⁄
re: ⁊ vniuerse cōditoꝛ creature. Ne reminisca
ris delicta mea vel xp̄ianoꝝ delinquentiū. ne⁄
qꝫ vindictā sumas đ peccatis nostris. Sed cū
reuerentia ad vos prelatos dignissimos clami
to: non relinquatis gregem lupoꝝ morsibus
tradendum. Exaltate quasi tubam vocem ve
stram: ⁊ annunciate ouibus vestris pericula
ipsarū. Et quod per vosipsos non potestis fa
cere vel non vultis: religiosos quibus a sūmis
pontificibus predicandi licentia est cōcessa: cū
benedictione dei ⁊ vestra explere sinatis: huc⁄
usqꝫ deuenimus: qꝛ non possum non cōqueri
đ aīaꝝ iactura: quā iminere video: ex defectu
predicationū. Sctūs ambrosiꝰ igit̄ merito ex
tollendus est: qui populū sibi creditū pauit ci⁄
bo spūalis doctrine. In qua spūs sanctus in⁄
dubitanter aderat eiꝰ lingue. Qđ patet tū ex
cōuersione beati augustini ⁊ alioꝝ. tum insu⁄
per ex visione cuiusdam heretici. Ille nanqꝫ
acerrimus disputatoꝛ: ⁊ durus inconuertibi⁄
lis ad fidem: cum audiret ambrosium predi
cantem vidit ad aures eius angelum loquen⁄
tem verba que populo predicabat. Quo viso
fidem quam persequebatur cepit defendere.
❡ Quinto beatus ambrosius ꝑfectus fuit in
veritate. hanc vtiqꝫ dilexit: hanc predicauit: ⁊
cum hac libros: sermones: ⁊ omelias scripsit.
Quare ⁊ augꝰ eius dicta in maxia veneratiōe
semper habuit. Vn̄ in libro de nuptijs ⁊ con⁄
cupiscētia inquit. Pelagiꝰ heresiarcha sic lau
dat ambrosiū. vt dicat. Beatus ambrosiꝰ ep̄s
in cuius precipue libris romana lucet fides: q̄⁄
si scriptorum inter latinos flos quidā emicuit
Et subdit Augꝰ cuius fidem ⁊ purissimum in
scripturis sensuꝫ: nec inimicus quidem ausus
est reprehendere. Et Augꝰ in ep̄l'a ad ianuari
um. ⁊ ponit̄. xij. di. ca. illa ait. Qꝛ cū mater eius
imitata cū fuisset mediolanū: inuenissetqꝫ ec⁄
clesiā sabbato nō ieiunātē: ex quo cepit fluctu
are ⁊ admirari. Augꝰ vt satisfaceret matri: cō
suluit ambrosiū. Qui rn̄dit. Cū romā venio ie
iuno sabbato: cū ꝓ sum mediolani sabbato
non ieiuno. Sic ⁊ tu ad quā forte ecclesiā ve⁄
neris: eius morē serua. si cuiq̄ꝫ non vis scanda
lum esse: nec quēq̄ꝫ tibi. Et subdit Augꝰ. Ego
de hac sn̄ia etiā atqꝫ etiam cogitans ita semꝑ
habui tanq̄ꝫ eam celesti oraculo acceperim.

¶ Qr quinqꝫ modis manifestata est lucidissi-
me sanctitas bti ambrosij. ¶ Capitulū .iij.

Tertiū mysteriū contemplandū de san-
ctitate beati ambrosij dr̃ lucide mani-
festationis. In qnqꝫ .n. lucide manifestata est.
Primo in dormitione.
Secundo in electione.
Tertio in expulsione.
Quarto in punitione.
Quinto in cōsummatione.

¶ Primo manifestata fuit sanctitas ambro-
sij in dormitione. Ipse .n. filius ambrosij prefe
cti rome cū in cunabulis in atrio pretorij esset
positus ⁊ dormiret: examen apum subito adue
niēs faciē eius ⁊ os ita impleuit vt quasi in al-
ueolū suū intrarent pariter ⁊ exirēt: que postea
euolātes in tantā aeris altitudinem subleuate
sunt: vt vix humanis oculis viderent̃. Quo p-
acto territus pater ait. Si vixerit īfātulus iste
aliquid magni erit: nec impossibile quis ħ exi-
stimare debet de ambrosio qui sanctus futur⁹
erat: cū ⁊ de platone aliquid simile Valeri⁹ re
ferat primo lib. c. iiij. Dormiētis quippe paruu
li platonis in cunis labellis apes mel inserue-
re. Quare audita ꝓdigioꝝ interpretes singula
rē eloquij suauitatē ore eius emanaturā dixe-
runt. ¶ Secūdo fuit manifestata sāctitas am-
brosij in electione. Fuit .n. electus in epm ex mi
raculo dei. Nā dū fuisset rome lr̃is crudit⁹: cū
causas pretorij splendide peroraret a valētinia-
no īperatore ad regēdā liguriā emiliāqꝫ ꝓuin
ciam directus est. Cūqꝫ mediolanū venisset: ⁊
ibidē epus tūc decesset: cōuenit populus vt sibi
de episcopo ꝓuideret. Igit̃ cū inter arrianos
⁊ catholicos de eligēdo epo seditio nō modica
orireẗ: illuc ambrosius cā sedande seditiōis p-
rexit. Et statim vox infantis insonuit dicens:
ābrosiū epꝫ. Cui voci oēs vnanimit̃ ꝯsenserūt
ambrosiū epm acclamātes. ¶ Tertio manife-
stata fuit scitas ābrosij in expulsiōe. Nā a mł-
tis eiecit demones q illos vexabāt. Accidit aūt
q multi demones p ora illoꝝ quos obsidebāt
clamarēt ⁊ dicerēt ab ambrosio se torqueri. Iu
stina aūt ⁊ multi arrianorum dicebāt pecunia
ambrosiuꝫ hoīes cōparare: q se ab imūdis spi-
ritibus vexari mētirent̃: ⁊ ab ambrosio dicerēt
se torqueri. Tunc subito vnus ex illis arrianis
q astabat arreptus a demonio in mediū ꝓsili-
uit: atqꝫ clamare cepit. Vtinā sic torqueantur
vt torqueor qui nō credūt ambrosio. At illi cō
fusi in piscinā demersū hominem necauerunt.

¶ Quarto manifestata fuit sanctitas bti ābro
sij in punitione. Nā deus multos acriter pu-
niuit q illū vel in vita sua vel post mortē pseq
p̄sumpserunt. Dū ad quādā ciuitatē ꝓ quodā
epo ordināndo iuisset: ⁊ eius electioni iustina ī-
peratrix ⁊ alij heretici ꝯdicerēt. Vna de arria
noꝝ virginibus īpudentior ceteris btm̄ ābro-
siū p vestimentū apphēdit: volēs ipsū ad par-
tē mulieruꝫ trahere: vt ab eis cesus de ecclesia
cum iniuria expelleret̃. Cui ambrosius ait. Et
si ego indignus tanto sacerdotio sū: tñ nō ꝯue
nit te in qualēcunqꝫ sacerdotē manus iniicere
vñ timere debuisti iudiciū dei: ne aliqd mali ti-
bi ꝯtingat: qḋ factū exitus ꝯfirmauit. Nā die
altera mortuā ad sepulchrū deduxerūt. Cū mł-
ti instarēt cū iustina īperatrice vt ābrosium in
exiliū mitterēt. vnus coꝝ ceteris infelicior in
tantū furorē excitatus ē: vt iuxta eccl̃iaꝫ domū
sibi locaret: ac in cadē quadrigā paratā hēret:
quo ꝓcurāte iustitia facilius raptū ad exilium
deportaret. Sed dei iudicio ipso die quo se eū
rapere arbitrabat̃ in eadem quadriga de eadē
domo exilio dānatus ē. Quidā presbyter duꝫ
in ꝯuiuio cū multis eēt ⁊ sancto ambrosio de-
trahere cepisset eū ꝯtinuo plaga ꝑtulit: ⁊ de cō
uiuio ad lectū adductus finiuit vitam. In vr-
be cartaginēsi cū tres epi insimul ꝯuiuarent: ⁊
vnus eoꝝ btō ambrosio detraxisset: relatū ē il
li quid illi presbytero qui sibi detraxerat acci-
disset. Qḋ cū ille vilipēderet: subito letale vul-
nus accepit: ⁊ ad extremū ꝯtinuo diem clausit.
¶ Quinto manifestata fuit scitas bti ābrosij ī
ꝯsummatione. Nā obitus sui diē añ presciuit:
reuelauitqꝫ fratribus cū gaudio: qualit̃ vsqꝫ ad
resurrectionē dñicā eēt cū eis mansurus. An-
te xpo paucos dies q̄ꝫ lectulo detineret̃: cū qua
dragesimūquartū psalmū cū notario dictaret:
subito vidēte notario in modum scuti breuis
ignis caput eius cooperuit: ⁊ facies eius tāq̄ꝫ
nix effecta ē: ⁊ postmodū ad suā speciē reuersa.
Ipso g̊ die scribēdi ⁊ dictādi finē fecit. nec ipꝫ
psalmū explere potuit. Cū xpo infirmitate gra
uari cepisset: Comes italie qui tunc mediolani
erat nobiles ꝯuocauit dicēs. Qr tāto viro rece
dēte periculū esset: ne italie interitus īmineret
Rogauitqꝫ vt ad viꝝ dei accederēt depcātes
vt adhuc spatiū viuēdi sibi a dño īpetraret: qḋ
ille vbi audiuit rñdit. Nō ita inter vos vixi vt
me viuere pudeat: nec mori timeo: cū bonū do
minū habeamus. Eo tpe q̄ttuor eius dyaconi
inuicē ꝯuenerūt: tractātes in se qs post ei⁹ obi

tum bonus esset. Cū ergo a loco i quo vir dei iacebat lōge cēnt: vt simplicianū ita plane nominassent vt vir inuicē se audirent. Ille ab eis lōge posit⁹ ↄtinuo exclamauit. senex ꝫ bon⁹: qđ illi audientes territi fugerūt: ⁊ nō nisi illū post eius obitū elegerūt. Honoratus v̄o eps v̄cellensis q beati ambrosij exitū expectabat: cuꝫ se sopori dedisset: vocē tertio se clamantē audiuit Surge q: mō est recessurus. Qui ↄsurgēs mediolanū cōcitus venit: ⁊ ei dn̄ici corpis sacramentū dedit. Morꝗ ille manus in modū crucis expādit: ⁊ vltimū spūm inter v̄ba oratōis efflauit. Floruit aūt circa annos dn̄i. ccc. lxxxx. Cū aūt in nocte pasce corpus eius ad eccl'iam fuisset delatum: plurimi infantes baptiçati cuꝫ viderūt: ita vt aliqui eū sedentē i cathedra vel tribunali dicerēt. Alij ascendētem i celū parentibus suis digito demōstrarēt. Nōnulli vero stellā sup corpus eius se vidisse narrarēt. Anima igit̄ illius ad ethera ↄuolauit: ibiꝗ iter angeloꝝ agmina fruit̄ eterna pace: ad quam nos perducat iesus, filius dei. Qui sit benedictus in secula seculorum. Amen.

¶ Sermo sexagesimussecundus de sācto Antonio abbate: qui diaboli tentamenta cum dei adiutorio viriliter superauit.

BEatus vir qui suffert tētationē: qm̄ cum probat⁹ fuerit accipiet coronā vite: quā repromisit deus diligētibus se. Scribunt̄ hec verba originalr̄ Jacobi. i. c. In toto terraꝝ orbe clarus habet̄ antonius: qui suffragia eius poscentibus: liberalissime ↄdescēdere ↄsueuit. Est qppe magni meriti apud deū: ideo se inuocātes a periculis grauissimis ꝑsepe liberat. Moti ex h̄ fideles die festiuitatis eius vbiꝗ solēnit̄ agūt Alig ↄuiuia pauperibus ꝑparantes. Nōnulli diuina p ministros eccl'ie celebrari facientes. Quidam vero pia vota exsoluentes ieiunioꝝ ⁊ visitationū temploꝝ dei: que vocabulo sci antonij sunt ↄsecrata. Jccirco in p̄nti sermōe de ipso p̄re beatissimo dicturi erimus. Cuius laudes potissimū extollunt̄: q: demones ↄfudit atꝗ deiecit: passus. n. eoꝝ importunas insidias nō succubuit: immo supbiā illoꝝ cōtriuit atꝗ deuicit. Jdeo ↄuenientissime de illo dicūt̄ verba i themate posita. In qbus de tentatiōe illi⁹ tria mysteria, ꝑponim⁹ ↄtemplanda

Primum dicit̄ verificationis.

Secundum modificationis.

Tertium coronationis.

¶ Q: diabolus tentauit Antoniū qui semper tētat ad malū: ⁊ de qbusdā dubijstentationis.

¶ Capitulum. j.

PRimū mysteriuꝫ ↄtēplandū de tētatiōe bti ātonij dr̄ verificatiōis. vere qppe a diabolis tētat⁹ fuit ↄrentib⁹ eū a via recta deuiare. Sed, p ăpliore hui⁹ partis itelligentia quattuor dubia erunt absoluenda.

Primū vtꝝ, ꝑpriuꝫ diaboli sit tentare.

Secunduꝫ vtrum deus permittere debeat homines a diabolo tentari.

Tertium vtrum diabolus semel superatus audeat amplius tentare.

Quartū vtrū tentatiōis ipulsio sit desiderāda.

¶ Ad primū dubiuꝫ rn̄dent alig. q: nō sit ꝑpriuꝫ officiuꝫ diaboli tentare. Nam tentat deus vn̄ genes. xxij. c. dr̄. tentauit de⁹ abrahā. Et sapientie. iij. c. scribit̄ de iustis: deus tentauit illos ⁊ inuenit illos dignos se. Et deutero. xiij. c. Tētat vos dn̄s deus vr̄ vt palā fiat vtꝝ diligatis euꝫ aut non. Et in psal. Proba me dn̄e ⁊ tēta me. Insup tentat caro. vn̄ Jaco. j. c. sue canoice. ait. vnusqsꝗ tentat̄ a ↄcupiscētia sua. Tētat adhuc hō. sicut de xp̄o legit̄. Joānis. vj. c. Cuꝫ iterrogauit philippū vn̄ panes emeret̄ tētans euꝫ. Ipse nāꝗ sciebat qđ esset factur⁹. Igr̄ nō ↄuenit diabolo soli tētare. Sed ex pte altera vr̄ ꝑbari posse. q: diaboli offici[illegible] sit tentare Magꝫ glo. sup illo v̄bo ad thesolonicēses. ca. iij. p̄ie ep̄le. ne forte tentauerit vos is q tentat ait. i. diabol⁹ cui⁹ officiū ē tentare. Et matth. iiij. c. vocat̄ diabol⁹ tentator. R̄ndenduꝫ q̄ ē sm̄ doctrinaꝫ dn̄i bonauēture in. ij. di. xxj. Et sancti thome p̄ia pte. q. cētesima q̄rtadecia. q: hoc vocabuluꝫ tentare multas h̄ꝫ acceptiōes. Sicut dicūt illi q significatōes vocabuloꝝ studiose rimati sunt. Si tn̄ velim⁹ eius p̄ncipaleꝫ ⁊ p̄cipuaꝫ significationē accipe: tentare, ꝑbare ē. Vn̄ tentatio dici pōt quidā tact⁹ quo illud q̄ tangit̄, p bat̄. Sicut cecus dr̄ tentare qn̄ suo tactu vult aliquaꝫ certitudinē h̄re de aliq re quā tangit. p hunc modū in sp̄ualib⁹ tentatio qdaꝫ tact⁹ dr̄ ad, ꝑbandū ordinat⁹. Hoc aūt pōt esse m'ltipliciter. Aut q: ille q tentat itendit, ꝑbare ⁊ approbare: siue approbatū oñdere. ⁊ hoc mō tētat deus q lꝫ sciat bonitatē amicoꝝ suoꝝ. vult nihilo minus illā per tentationē suā alijs inotescere. Aut ille q pulsat intendit, ꝑbare ⁊ reprobare si

ne reprobū facere. ⁊ sic tentat diabolus q̄ semꝑ
tētat i pctm̄ ꝑcipitando. Aut q2 ille q̄ tētat itē
dit ꝓbare ⁊ expimentū sumere. ⁊ sic tentat hō
ꝙ fieri pōt bn̄ du3 de hoīe tm̄ querit expimen-
tū. Pōt etia3 fieri male: dū expimentū q̄ritur
insidiose. Sicut faciebāt pharisei tentātes xp̄3
dum interrogabant. Si licet censum dari cesa
ri. Quibus rn̄dit: quid me tentatis hipocrite.
Matthei. xxij. c. Sed pessime facit homo dum
tentat deum. Et vt dicit glo. super illo verbo
Deutero. vj. c. Nō tētabis dn̄m deū tuū. deu3
tentat qui habens qd̄ faciat sine rōne cōmittit
se periculo: experiens vtrū possit a deo liberari
Nā l3 in deo ꝑncipaliter oīs spes mortaliū sit
erigenda. Tn̄ d3 homo facere qd̄ in se est ad q̄-
cunq3 pericula euitanda. Noluit. n. xp̄s de pi-
naculo se eijcere q2 periculū erat s3 naturā. Et
miraculū facere tūc nō erat expediēs. Sic pau
lus de muro ꝑ sportam: vt euaderet dimitti se
iussit: nec expectauit ꝙ deus mitteret angelu3
suū. Qd̄ aūt btā agatha medicias carnales cō-
tēnebat: ⁊ alij sancti multa similia fecerint: nō
erat ex tentatione dei: sed ex familiari instictu
spūs sancti: vt inquit tho. xxij. q. lxxxvij. Et q̄
a iure cōi exorbitāt in ꝯn̄tiam nō sunt trahen-
da. vt dr̄ de regu. iuris. in. vj. Non est itaq3 tē-
tandus deus neq3 quantū ad suam potentia3.
Sicut faciunt illi qui in periculis positi: cū via
humana liberari possint nolūt: expectantes li-
beratione a deo. Sicut fecit iudas machabe9:
qui cū reperiret se cum paucis: ⁊ videret exer-
citū bachidis numerosū: cū posset declinare cer
tamen erubescētia ductus cōmittēs se deo bel
lum inijt: in quo occisus est: vt habet̄ in primo
machabe. libro. Duella insuꝑ assumere volūta
rie pertinet ad tētationem dei. Ideo ꝓhibētur
ij. q. iiij. c. monomachiam. Et si obijceret̄ de da
uid qui inijt singulare certamen cum golia. vt
ponitur primo regum. xvj. c. Respondet Ni-
cholaus de lira: ꝙ hoc fecit ex instinctu spirit9
sancti. Fuit etiam figura duelli qd̄ xp̄s fecit cū
diabolo signato in golia: qui potētia ⁊ malitia
sua oēs exterrebat. Sed xp̄s figurabat i dauid
qui interpretat̄ manus fortis: qui funda humi
litatis ⁊ lapide fortitudinis: totus inermis su-
stinendo humilimā passionem eum ꝓstrauit.
Nec tentari debet deus quantum ad suam sa-
pientiam. Sicut faciūt hi qui inepti sunt: ⁊ po
nunt se ad predicandum legendum disputādū
sperantes a deo sciam sibi infundi. Non ē etiā
tentandus deus quantum ad suam bonitate3
⁊ clementiam: sicut faciunt hi qui peccatis ve
teribus addentes noua expectantes in fine vi-
te ad penitentiam redire sperant ex dei miseri
cordia salui fieri. Sed hos dimittamus cōclu-
dentes ꝙ solus diabolus ⁊ semper tentat ad
malum. Caro autem ⁊ mundus dicuntur ten-
tare instrumentaliter seu materialiter: inquan
tum scilicet potest cognosci qualis sit homo.
Ex hoc quod sequitur vel repugnat concupi-
scentijs carnis. Et ex hoc q' contemnit mundi
prospera ⁊ aduersa: quibus etia3 diabolus vti-
tur ad tentandum. Igitur cōtra diabolū mu
niti esse debemus: de quo inquit Petrus epi-
stola prima. c. v. Sobrij estote ⁊ vigilate: quia
aduersarius vester diabolus tanq3 leo rugiēs
circuit querens quem deuoret: cui resistite for-
tes in fide. Et paulus ad Ephesios. c. vj. ait. Cō
fortamini in domino: ⁊ in potentia virtutis
eius: induite vos armaturam dei: vt possitis
stare aduersus insidias diaboli: quia non ē col
luctatio aduersus carnem ⁊ sanguinem. Sed
aduersus principes ⁊ potestates: aduersus mū
di rectores tenebrarum harum. In quibus V-
bis admonet nos apostolus confortari in do-
mino ⁊ induere armaturā dei. i. que a solo deo
fabricatur: scilicet armatura virtutum. Unde
signanter dicit. Induite ⁊ non facite: quia de-
us arma facit. Illa vero nos debemus accipe-
re vt possimus resistere in bello grauissimo qd̄
nobis mouet hostis antiquus. Cuius grauita
tem designat paulus ex multis. Primo ex pro
pinquitate: quia colluctantur nobiscum ipsi de
mones infernales. Secūdo ex simplicitate. Nō
enim ipsi demōes sunt materiales: ⁊ nobis cō
municant in materia. Propterea dixit aposto
lus. Aduersus carnem ⁊ sanguinem. i. non ha-
bemus luctari aduersus homines d̄biles ⁊ fra
giles: vel non habemus luctari aduersus car-
nem ⁊ sanguinem tm̄: id est aduersus vitia car
nalia: que ex carne ⁊ sanguine procedunt. Ter
tio ex virtuositate. Unde subdit. Sed aduer-
sus principes ⁊ potestates: id est non solu3 ad-
uersum minores demones: sed etiam aduersus
mediocres q̄ minoribus presunt: quos vocat
principes. Et aduersus etiā maiores quos vo
cat potestates: quia maiores habent potestatē
suꝑ mediocres: qui minoribus ꝑncipantur. Et
vult dicere apl's: ꝙ habemus luctas occultas ꝯ
oēs demones. s. maiores: medios: ⁊ infimos.

Propterea sequit̄ aduersus mundi rectores.i.
aduersus multitudinē demonū qui mundū re
gunt:nō quidē mundū istū sensibilē:quē deus
creauit atq; regit. Sed mundū.i.mūdanos ho
mines mūdanoꝝ amatores:ꝓpterea subiūgit
tenebraꝝ haꝝ. Et q2 apl's noiat demones pri/
cipes ⁊ potestates. Aduertēdū ſm theologoꝝ
sententiā in scdo.distinctiōe.viij.ꝙ inter de/
mones ē ordinū distinctio. Sed vt inquit bo/
nauētura de angelis possumus loq quantū ad
triplicē statū.s.glorie:⁊ nature institute:⁊ lapse
Quantū ad statū glorie:ē in eis ponere ordinū
distinctionē ꝑfectam. Quantū ad statū nature
institute ordinū distinctionē ꝑfectā. Quantuz
ad statū culpe siue nature lapse:ē ponere in eis
ordinū distinctionē s3 iperfectā ⁊ ꝑuersaz. Im
perfectā ꝑꝑ priuationē gratie que habilitatez
nature ꝑficit ꝑuersā. ꝓpter penitētiā culpe:q̄
quāuis substātiā naturalē nō corrūpat:tn̄ fe/
dat ⁊ deordinat. Et hoc manifestū ē si attēdat̄
ꝙ illi q meliora habuerūt naturalia:alijs gra/
uius peccauerūt ⁊ peccāt:tū ꝑꝑ hoc ꝙ ardenti
us appetiuerūt:tū q2 magis ingrati fuerūt: tū
q2 modo etiā acrius vexāt. Ideo iu ipsis est or
do ſm ꝑcellentiā naturaliū s3 ꝑuersus adiun/
ctione culpaꝝ. Et sic inter eos ē ordo:ita ⁊ ꝑla/
tio de qua dixi in tractatu de timore iudicioꝝ
dei. Demones itaq; tētant semꝑ ad malū idu/
cere nos satagentes. ¶ Secundū dubium fuit
vtꝝ deus debeat ꝑmittere hoīes a diabolo tē/
tari. Et pleriq; obiicere solēt ꝙ nō. Nam nō ē
equa cōditio pugne vt infirmus ꝯ fortē:igna/
rus ꝯ astutū exponat̄ ad bellū. Sed hoīes sunt
infirmi ⁊ ignari:diabolus aūt potēs ⁊ astutus
de quo dr̄ Iob.xxxxj.c. Nō ē potestas suꝑ ter/
rā que cōparet̄ ei. Et h3 mille nocendi modos:
vt refert Aug'. Igit̄ nō d3 deus auctor oīs iu/
stitie ꝑmittere vt hoīes a diabolis impugnent̄
Ad hoc rn̄det tho.vbi.s.ꝙ l3 inequaliter fit pu
gne ꝯditio inter demōes ⁊ hoīes ex ꝑte hoīum
tn̄ fit recōpensatio ex ꝑte dei:qui tētatis subue
nit:⁊ auxilio gr̄e sue illuminātis itellectū:⁊ ro/
borātis affectū. Et etiā angeloꝝ ministerio: q
nobis in tētationibꝰ assunt:quare ē debilis ho
stis.vt Grego.dicit:⁊ nō vincit nisi volentez.
Ideo deus ad gloriā electoꝝ cōcedit diabolo
tētandi facultatē. ¶ Tertiū dubiū fuit vtrum
diabolus tētans postq̄3 superat̄ audcat āplius
tētare. Ad hoc dicit tho.vbi.s.ꝙ voluerūt qui
dā demonē victū:nullū hoiem posse de cetero
tētare:nec de eodē nec de alio peccato.nā mat
thei.iiij.c.dicit̄ de xp̄o superante. Tunc reliqt
eum diabolus:sed hoc videt̄ stare non posse:q2
xp̄s in prima tentatiōe diabolū vicit:⁊ nihilo/
minus scdo ⁊ tertio tentauit eundem. Alij aūt
asserūt ꝙ pōt alios tentare:⁊ etiā eūdē:l3 qn̄q;
victus tētare cesset ad tēpus. Et huiꝰ ratio du
plex est:vna ex parte diuine clementie:quia vt
Crisostꝰ.dicit suꝑ matth. Nō tādiu hoīes dei
diabolus tentat quandiu vult:sed quandiu de
us permittit:qui ⁊ si permittit paulisper ten/
tare:tamen repellit propter infirmam natu/
rā. Alia rō sumit̄ ex astutia diaboli. Vn̄ Am/
bro.dicit super Lucā.ꝙ diabolus istare formi
dat:q2 frequētius refugit triunphantem: ꝙ tn̄
diabolus aliqn̄ redeat ad eū quē dimisit:p3 ꝑ il
lud qd̄ scribitur Matthei.xij. Reuertar in do
mū meā vnde exiui. ¶ Quartū dubiū fuit vtꝝ
tētationis impulsio sit desiderāda. Et ꝙ sic vi
detur. Nā Iacobꝰ.i.c.ait. Omne gaudiū existi
mate fratres cū in tētationes varias inciderí/
tis. Et Dauid ī psal'. Proba me dn̄e ⁊ tēta me
Insuꝑ omne illud ē desiderādū qd̄ fac̄ ad exer
citationē virtutis:⁊ ꝓmotionē gratie:⁊ cōsū/
mationē meritoꝝ. Tētatio ē huiusmōi ergo ē
desiderāda. Sed ꝯriū videt̄ q2 nihil est deside/
randū:cuius cōtrariū ē ꝯtinue petēdū. S3 oēs
dicere debēt. Et ne nos iducas in tentationez.
ergo nullus debet illā desiderare. Insuper xp̄s
dixit Matthei.xxvj. Vigilate ⁊ orate ne intre
tis in tētationem:ergo tētatio ē ꝑcauenda nō
desideranda. Ad hanc.q.determinandā dupli
citer rn̄dere possumus ſm bonauen.di.xxiij.se
cūdi libri. Vno modo sic vt dicamus:ꝙ cū tri/
plex sit tētatio:siue a triplici principio: vna.s.a
deo:alia a carne:⁊ tertia a diabolo. Prima tē/
tatio simpl'r appetenda est:q2 deus non tentat
nos nisi ad bonū. Altera vo tētatio que est a
carne simpliciter fugienda est:qa illa nō potest
cē absq; peccato: sicut magister docet in scdo
di.xxj. Tertia vo que ē a diabolo aliquibus fu
giēda ē:aliquibus appettēda.his enim qui vir
tute fortes sunt nec de facili in tētationē indu/
ci possunt etiā si tentant̄ appetibil'r ē tētari ad
sue virtutis exercitiū ⁊ cumulū meritorū. In/
firmis vo minime:q2 timere pn̄t ne ex ipso ī/
pulsu in tentationē inducant̄:ꝙ omnes debēt
refugere. Nam si tētari malū nō sit in tētatio
nem induci:semꝑ malum est:quia hoc est a tē/
tatione superari. Et hoc est quod dicit Aug'.
lib.xiiij.de ciui.dei. Sicut se habet firmitas ele
ctoꝝ sic metuunt cupiuntq; tētari. Alius mo/

dus dicēdi ē: q duplicit e loqui de tētatione: aut sub ratione ꝓpria: et sic tentatio est impulsus ad illicitum: s'm q de ea fit sermo in ꝓposito. Loquimur. n. hic de tētatione diaboli: que fit per mali culpe suggestionē: qua diabol⁹ hominē ad malū nitit incuruare: nō de tentatiōe dei que fit p flagellationē illam: ergo tentationē p se ↄsideratā: nullus debet appetere: imo abhorrere et refugere maxime ↄsiderando finē. Aliter ē considerare tentationē ꝓut est materia exercende virtutis: et sic a viris iustis desiderari pōt: ab eis potissime qui in charitate feruēt: adeo q ignis deuotōis ipoꝝ poti⁹ inflāmat ex pn̄tia cōtrarij q̄ extinguit. Ab eis autē qui modice sunt charitatis nō sic desiderari debet Et exēplum ē q2 ventus pflans fornacē magis et magis accendit sed candelā extinguit. Et iō tētationis impulsus: et si quantū in se ē refugiendus sit ab oibus: et ab infirmis potissime. In quantū tn̄ est virtutis exercēde materia a viris feruentibus et pfectis appeti pōt. Illud tn̄ genus tentationis potissime appetunt viri iusti qd̄ est in flagelloꝝ perpessiōe. Sicut passus est iob et thobias et sancti martyres ab impijs zelo diabolico excitatis. Et p hec soluunt obiecta ad vtranq3 partem: p tentationū itaq3 semitam nos ire cōuenit: q2 regnū celoꝝ vim patitur: et violēti rapiunt illud: sicut Matth. xij. c. saluator dixit. S3 pfecto dolendū ē q2 rarissimi reperiunt: quos diabolus non subegerit. O q̄3 magna multitudo coꝝ q dereliquerūt deū et diabolo adheserunt: omnes declinauerunt p maiori parte: et inutiles facti sunt: nec est q velit perseueranter facere bonū. Antonius vero beatissimus a demonibus multimode tētatus illos spreuit vt audiemus in sequēti mysterio Et quia firmiter adhesit xp̄o: demonibus superatis aggregatus fuit societati iocūdissime angeloꝝ bonoꝝ.

De quattuor modis tentationū quibus diabolus conatus est antoniū superare. Cap. ij.

Secundum mysterium cōtemplandū de tentatione beati antonij: dr̄ modificationis. Quattuor nanq3 modis diabolus eū inuasit: querēs illū a virtutū amore reuocare.
Primus dr̄ naturalis affectionis.
Secundus carnalis stimulationis.
Tertius corporalis flagellationis.
Quartus argenti et auri ostensionis.

Primus modus quo diabolus antoniū inuasit fuit naturalis affectionis: qua inclinabatur sororem suam diligere ac seipsum: vt enim narrat beatus Athanasius episcopus qui vitā eius descripsit. Antonius nobilibus parentibus in egypto natus est: tanta suoꝝ nutrit⁹ cura: vt nihil aliud preter parentes domūq3 cognosceret: et cū iam puer esset nō se lr̄is erudiri: nō ineptis infantiū iungi passus est fabulis Ad ecclesiā cum parentibus sepe conueniens totum se deuotioni prebebat: post mortem autem parentum: cum esset annoꝝ. xx. cum sorore admodū paruula derelict⁹: et dom⁹ et soroꝝ hōestā curā gerebat. Veruntamen vt saluatorem imitaretur in illa etate florēti: vēditis omnibus et pauperibus dispensatis: paruis ꝓ sorore seruatis: sorore fidelibus ac deuotis virginibus cōmendata: ad dei seruitium se cōtulit. Cunq3 vigilijs orationibus et ieiunijs insisteret: volens diabolus illum accepto instituto retrahere: imittebat ei memoriam possessionum sororis defensionem: generis nobilitatē: amorem rerum: fluxam seculi gloriam: esse variam delectationem: et reliqua vite remissioris blandimenta: postremo virtutis arduum finem: et maximum perueniendi laborē: necnō et corporis fragilitatem: et etatis spatia prolixa: Antonius vero omnia oratione sua fideli a suo corde penitus expellebat. Secundus modus q̊ diabolus antonium impugnabat dicitur carnalis stimulationis. Consueta quidē aduersus omnes adolescentes arma suscipiēs: nocturnis eum inquietabat illecebris. Conabaturq3 cogitationes sordidas inserere. Et antonius eas oratu submouebat assiduo. Ille titillabat sensus carnis ardore. Hic fide ac ieiunijs corpus omne vallabat. Ille per noctes in pulchre mulieris vertebatur ornatum: nulla dimittens figmenta lasciuie. Hic vltrices gehenne flāmas et dolorem vermis recordans: cogitationibus libidinum obijciebat. Ille lubricum adolescentie iter et ad ruinam facile propōebat. Hic eterna futuri iudicij tormenta considerans: illesā anime puritatem seruabat. Ac postremum hostis ille malignus qualis est merito talē se demonstrabat. Apparebat enim puer horridus atq3 niger: ad eius genua se prouoluens: et quasi deflendo dicens. Multos seduxi: plurimos decepi: nunc autem tuo sum labore superatus Quem cum interrogasset antonius quis esset: ait. Ego sum fornicationis amicus. Ego qui a te semper sum passus repulsam. Cum hec audisset antonius gratias agens deo. Aduersa

rio rñdit. Multum despectibilis es: multũꝗ vilis. Nam ⁊ obscuritas tua ⁊ etas infirmaꝝ signa sunt rerum: nulla mihi iam de te cura ē. dominus mihi adiutor: ⁊ ego despiciam inimicos meos. Et statim ad vocem canentis fantasma quod videbatur euanuit. Antonius vero confortatus magis ac magis suum corpus anime fuituti subdebat. ¶ Tertius modus q̊ diabolus tentauit antonium dicitur corporalis flagellationis. Nam volens antonius artiorem ducere vitam: ad sepulchra quedã remota ⁊ solitaria prexit: vni fratrum de cognitis mandans: vt statutis diebus sibi alimenta deferret. Et cum in vna tũba marmorea supradictus frater cum clausisset: solus ibidẽ morabat metuens autem diabolus ne accessu temporis heremum habitari faceret: ita cum aggregatꝭ satellitibus suis varia cede lacerauit: vt doloris magnitudo motum aufferret ⁊ vocẽ. Naꝫ ⁊ ipse postea referebat vulnera fuisse tam grauia: vt vniuersa hominum tormẽta superarẽt. Sed die sequenti is frater quem supra diximꝰ venit cibos afferens consuetos. Et fractis foribus inuenit eum in terra iacenteꝫ quasi mortuum: ⁊ humeris impositum ad villule domicilium reportauit: quo audito ingens vicinoꝝ atqꝫ affiniũ multitudo ꝯcurrẽs triste i medio positi funeris offm̃ reddebat. Et iaꝫ media noctis parte decursa omnium oculos deuicerat sopor. Tunc antonius anima paululum redeunte suspirans eleuauit caput: ⁊ postq̃ꝫ ceterꝭ dormientibus eum a quo delatus fuerat vigilare cõsperit: nutu aduocãs obsecrauit vt nullo penitus excitato ad pristinũ se referret habitaculũ. Relatus ergo iuxta morem solus iterũ permanebat: ⁊ stare quidem ꝓpter recẽtes plagas non poterat. Orans vero prostratus post orationem clara voce dicebat. Ecce hic sũ ego antonius: nõ fugio vestra certamina. Tunc sonitus repentinus increpuit: ita vt loco funditus agitato: ⁊ parietibus patefactis mltifaria demonũ exinde turba se funderet. Nam ⁊ bestiarum ⁊ serpentum formas induentes: oẽm protinus locũ repleuerunt fantasijs: leonũ: tauroꝝ:: lupoꝝ: aspidum: scorpionum: vrsorum: ⁊ pardorum. Et hec singula ſm suam fremebãt naturam. Antonius vero inimicos deludens dicebat. Si viriuꝫ aliquid haberetis sufficeret vnus ad prelium. Si dominus vobis me ĩ potestatem dedit: ecce presto suꝫ deuorate. Si vero non potestis: cur frustra nitimini? Deniqꝫ cum leuasset oculos vidit desuper culmen aperiri ⁊ deductis tenebris radium ad se lucis istũ ere. Post cuius splendoris aduentum: nec demonum aliquis apparuit: ⁊ corporis dolor cõtinuo cessauit. Edificium quoqꝫ qd̕ paulo ante dissolutum videbatur: instauratum est. Illico presentiam domini intellexit antonius: ⁊ ex imo pectoris trahens longa suspiria dicebat. Vbi eras o iesu? vbi eras? quare a ṗncipio nõ affuisti vt sanares vulnera mea? Et vox ad eũ facta est: Antoni hic eram sed expectabam videre certamen tuum. Nunc autem quia viriliter dimicasti semper auxiliabor tibi: ⁊ faciã te in omni orbe nominari. his peractis ⁊ corpore ⁊ animo mirabiliter cõfortatus est. ¶ Quartus modus quo diabolus tentauit antonium dicitur argenti ⁊ auri ostensionis. Volẽs nãqꝫ antonius mutare locũ contendit ad montẽ ⁊ heremi adhuc monachis ignote: rupto metu viam conatus est pandere. Sed nec tunc cessauit importunus aduersarius. Nam argenteuꝫ discum in itinere proiecit. Quo viso antonius diaboli cognouit astutiam: stansqꝫ intrepidus ⁊ discum toruis intuens oculis: iter se dicebat vbi hic in deserto discus? auium hoc iter ẽ: nulla sunt vestigia commeantium: lapsus de sarcina pre magnitudine latere non potuit. Sed qui perdiderat reuersus ad solitudines locoruꝫ inuenisset ꝓfecto qd̕ suum fuerat. hoc artificium diabole tuum est: argentum tuũ tecum sit in perditione. hec illo dicente discus vt fumus euanuit. Dehinc ingentem massam auri iacentem in itinere conspexit: at ille rapido cursu q̃si quoddam vitaret incendium ad monteꝫ vsqꝫ peruenit: vbi flumine transuadato inuenit castellum desertum: plenum ob tempus ⁊ solitudinem venenatoꝝ animalium. In quo se constituens nouus hospes habitauit. Statimqꝫ ad eius aduentum ingens turba serpentũ q̃si persecutorem passa profugit.

¶ De quattuor excellentissimis prerogatiuis beati antonij. In quibus manifestatur gloria eius: quam habuit etiam in hoc mundo.

¶ Capitulum. iij.

Tertium mysterium contemplandũ de tentatione sancti antonij dicitur coronatio. Coronauit quippe illum deus non solũ in celesti regno gloria ⁊ honore. Sed etiam in hoc mundo admirandis prerogatiuis ex quibus nos quattuor precipue decurremus.

Prima dr̃ corporis conseruatio.

Secunda mentis illustratio.
Tertia mundialis cōmotio.
Quarta sancta consūmatio.
¶ Prima prerogatiua sancti antonij dicitur
corporis conseruatio. Nam vt asserit athana-
sius cum post viginti annos in solitudine era-
ctos inuentus esset: tam ab his qui ꝓpositum
eius imitari cupiebant: q̄ꝫ ab alijs amicis ⁊ no
tis obstupuerūt vniuersi: ⁊ oris gratiam ⁊ cor
poris dignitatem: qđ nec per quietē intumue
rat: nec ieiunijs demonūq; certamine decorē
amiserat: que in eo sine dei gratia fieri minime
potuissent. Secunda prerogatiua beati anto-
nii dicitur mentis illustratio. Nam lꝫ litteras
non didicerit: mira tamen sagacitate pollebat
ingenij ⁊ venustate dicendi. Aliquando phi-
losophi duo gentiles venerunt ad eum putan
tes antonium se posse decipere: quos cum vi-
disset paganos intellexit ex vultu. Et procedēs
ad eos per interpretem ita dicere cepit. Quare
tam longe stultum hominem sapientes visita
re voluerunt. Illis dicentibus non esse illū stul
tum sed nimium sapientem: vigilanter respō-
dit. Si ad stultum venistis superfluꝰ labor ve-
ster est: si autem putatis me sapientē esse: ⁊ sa
pientia bona est: imitamini que probatis: quia
bona conuenit imitari: si ego ad vos venissem
vos imitarer. Sed quia vos ad me quasi ad sa
pientem venistis: estote christiani sicut ⁊ ego
sum. Abscesserunt philosophi vtrunq; miran
tes ⁊ acumen ingenii ⁊ elegantiam loquendi.
Alios quoq; mundi sapientes qui cum irride
re cupiebāt: quia litteras ignoraret: tali dispu
tatione colligauit dicens. Respōdete mihi qđ
prius est sensus an littere? ⁊ quidē cuius exor-
dium eꝭ. Sensus ex litteris: an littere oriuntur
ex sensu? Illis asserētibus quia sensus esset au
ctor litterarum ait. Igit̄ cui sensus incolumis
est hic litteras non requirit. Obstupuerunt illi
tantam in viro dei sagacitatem animi admi-
rantes. Quid plura claruit ⁊ spiritu propheti-
co: ⁊ diuinas reuelationes habuit: sicut patet i
exemplis sequentibus. Virgo quedam que a
tripolitane regiōis ciuitate busiride erat: mor-
bo paralisis grauissime vexata a parentibꝰ ad
antonium adducebatur. Erant autem in eorū
societate monachi quidam qui iter ostēdebāt.
Illi vero monachi noluerunt puellā vsq; ad
antonium perducere: sed eam cum parentibus
dimiserunt apud beatum confessorem mona-
chū pannuciū: q̄ effosso ꝓ xp̄o oculo sub maxi-
miano persecutore: tali dehonestamēto corpo
ris plurimū gloriabatur: puenerūt itaq; mona
chi ad antonium. Cūq; de puelle morbo refer
re disponerent: relationem eorum senis sermo
preuenit: ⁊ omnē debilitatis ⁊ itineris vsq; ad
sanctum pannuciū causam: quasi ipse interfuis
set exposuit. Rogantibus autem eū monachis
vt parentibus cum filia permitteretur ingres-
sus: non consensit: sed ait. Ite ⁊ inuenietꝭ puel
lam curatam. Et adiecit: nullus debet ad meā
humilitatē venire: quia largitio curationū nō
est humane misericordie: sed iesu xp̄i q̄ vbiq;
in se credentibus prestare consueuit auxilium
Quāobrē ⁊ illa pro qua petistis suis precibus
liberata est. Et cū ego orarē ad dominū mihi
presentia sanitatis eius indulta est. Exeuntes
igitur monachi foras ad beatum pannuciū ⁊
filiā sospitem ⁊ parentes letos inuenerūt. Nō
multos autem post dies cū duobus fratribus
eūtibus ad antoniū: aqua in itinere defecisset:
vt vno siti mortuo: alter iaceret in terra mortē
expectās. Antonius sedens ad se duos mona-
chos vocat: q̄ forte ibidē sunt reperti: pcepitq;
vt lagenā aque assumentes: inuaderēt iter qđ
ducit ad egyptū: dixitq; vnus e fratribus huc
aduenientibus mō migrauit ad dn̄m: alter si nō
occurritis addet̄: hoc. n. mihi nūc oranti reuela
tum est. Statim monachi festinantes extinctū
corpus inueniūt: terraq; id operientes alterū
refocillatū suo iūxere comitatui: dei nāq; iudi
ciū fuit vt vnus moriret̄: alter supuiueret. hoc
tn̄ i antonio mirabile ē: q̄ i mōte remotissimo
sedens rē illā dn̄o indicāte cognouit. Alio rur
sus tp̄e cū sederet i mōte ⁊ oculos subito leuas
set i celū vidit quādā aiā letātibꝰ i eius occur
sū āgelis ad celū pgere. orauitq; vt rei p̄ntis a-
gnitio pāderet̄: ⁊ stati vox ad eū fcā ē: igēs istā
eē Amus monachi animā: q̄ nitrie morabatur
Erat autē Amus vir grādeuus qui a pueritia
vsq; ad senectutem domino in sanctitate ser-
uierat: dierum quoq; tredecim a nitria locus i
quo sedebat antonius diuidebatur. Videntes
ergo eum admirantur monachi qui venerant
deprecati sunt vt causam hilaritatis ediceret.
Quibus ait Amū quieuisse: quē illi optime no
uerant. At illi notauerunt diem: ⁊ venientibꝰ
de nitria fratribus post dies triginta sciscitan
tes repPererunt q̄ illo die illaq; hora Amus
dormierat: qua animam eius ferri senex anto-
nius viderat. Sepe etiam ad se venientiū tur-
baꝝ ante dies ⁊ menses ⁊ cās dixit ⁊ tempora

¶ Tertia prerogatiua beati antonij dicit mũ/
dialis cõmotio. In tantum.n.sanctitatis eius
nomen resplẽduit: vt etiã pagani ꝛ idoloꝝ sa/
cerdotes ad eum videndum conuolarent. Cõ/
stantinus vero augustus ꝛ eius liberi: Cõstãs
atqꝫ constantius famani eius audiẽtes crebro
ad eum quasi ad patrẽ missis litteris obsecra/
bãt: vt reciprocis eos scriptis exhilararet. qui
ad susceptas ep̄las cõuenienter rescripsit: lau/
dauit primũ ꝙ xp̄m colerent: deinde salutaria
persuasit: ne magnã putarẽt regiam potestatẽ
nec p̄ntis carnis imperio tumentes se hoies eẽ
nescirẽt. Ad postremũ clemẽtie circa subiectos
ꝛ iustitie cure ꝗꝫ inopũ admonuit: atqꝫ vnuꝫ
sẽpiternũ esse regẽ omniũ seculoꝝ iesum xp̄m
epistolis testatus est. His principes susceptis
litteris letabant̄. Cõfluebant ad eum multi vt
doctrina ꝛ exẽplo illius edificarẽt̄. Alij vt ora/
tionibus eius sese cõmitterent: atqꝫ sic multi a
demonibus obsessi liberabant̄: ꝛ a varijs infir
mitatibus sanabant̄ egroti. Archelaus comes
rogauit eum vt oraret pro policratia que ĩ lao
ditia erat admirabili ꝛ xp̄o dedita virgine: pa/
tiebatur enim pessimos stomachi ꝛ lateris do
lores: quos ieiunijs nimijs vigilijsqꝫ contraxe
rat: ꝛ erat penitus tota debilis corpore. Orauit
antonius: ꝛ diem quo oratio erat facta anno/
tauit. Archelaus redijt laoditiã inuenit virgi/
nem incolumẽ percunctatus diẽ sanitatis re/
perit eo tp̄e fuisse a doloribus liberatã: q̃ orãs
antonius ꝓ ipsa bonitatẽ saluatoris inuocauit.
¶ Quarta prerogatiua sancti antonij d̄r san/
cta consũmatio. Cum enim cẽtũ quinqꝫ anno/
rum esset: predixit monachis sui corporis disso
lutionem iam iminere. Cũqꝫ mediocre incom/
modũ senia membra turbasset: post exhortatio
nis verba grauissima: vocatis ad se duobꝰ fra
tribus qui sibi familiares erant. Vos inqt hu
mo tegite: vos patris operite corpusculũ. Et il
lud quoqꝫ senis vestri custodite mandatuꝫ: vt
nemo p̄ter vestrã dilectionẽ locum tumuli no
uerit: cõfidite in domino: qꝛ necessario resurre
ctionis tempore: hoc corpusculum: resiliet icor
ruptum. Vestimentoꝝ autẽ meoꝝ sit ista diui
sio: melotem ꝛ paliũ tritum cui supiacco atha/
nasio ep̄o date: quod mihi nouũ ipse detulerat
Serapion aũt ep̄us alium accipiat melotem:
vos cilicinum habetote vestimentum: ꝛ valete
viscera mea: antonius enim migrat: ꝛ iam nõ
erit in p̄nti seculo vobiscum. verba finierat ꝛ
osculantibus se discipulis extendens paululuꝫ
pedes: mortem letus aspexit: ita vt ex hilarita/
te vultus eius angeloꝝ sanctoꝝ qui ad perfe/
rendam animam eius venerant p̄ntia noscere
tur. Seruauerunt mandata discipuli ꝛ inuolu
tum corpus humo operuerunt. Hic fuit anto
nij magni terminus vite: cuius anima gaudet
in celis: Nos vero deuotione ardentissima il/
lum venerari conemur: vt sic eius interuenien
tibus meritis peruenire valeamus ad illã glo/
riam in qua iesus filius dei viuit ꝛ regnat per
infinita secula seculoꝝ. Amen.

¶ Sermo sexagesimustertius de liberalitate
sancti gregorij pape: propter quã deo ꝛ homi/
nibus se amabilem exhibuit.

Ilareꝫ enim da
torem diligit deus. Doctoris genti
um verba sunt ista originalr̄ h̄e ad
Corinthios. viiij.c. Dat deus pijssimꝰ pr̄ crea
turis beneficia sua affluenter: ꝛ non imprope/
rat: vt Jacobꝰ asserit primo.c.sue Cano. Pro
pterea diligit illos qui eum imitari conant̄. est
enim similitudo amoris causatiua. Et vt inqt
Seneca in tertio de beneficijs. Magni animi
est ꝛ magnifici iuuare prodesse: qui dat benefi/
cia deos imitat̄. Cum autem hoc ex liberalita/
te ꝓueniat: ideo gregorius diuitias quas possi
debat liberalissime dispensauit. Est autem libe
ralitas que hominem non tm̄ deo sed etiaꝫ ho
minibus amabilẽ reddit. Vnde Tulius in pri
mo de officijs ait. Quanqꝫ ois virtus nos ad
se allicit: facitqꝫ vt eos diligamus: in quibꝰ ip̄a
esse videatur: tamẽ iustitia ꝛ liberalitas id ma/
xime efficit. Propterea beatum gregoriũ com
mendare cupiẽtes de ipsius liberalitate in p̄n/
ti sermone dicemus. Ob ipsam nanqꝫ dilexit
eum deus: quia vidit eum hilarem in donãdo
De cuius liberalitate tria mysteria ꝓponunꝰ
contemplanda.
Primum dicit̄ oppositionis.
Secundum determinationis.
Tertium retributionis.

¶ Qualiter beatus gregorius opposuit liberali
tatem vitio auaritie. Et quare liberalitas ẽ vir
tus: cuius officium est donare. Et quomodo ẽ
pars iustitie. Capitulum.j.

PRimum mysterium contemplandum
de liberalitate beati gregorij dicit̄ op/
positionis. Opposuit nanqꝫ illaꝫ auaritie que
mater est ꝛ radix cũctoruꝫ maloruꝫ. Vnde Tu
lius in secundo de officijs dicebat: nullũ vitiuꝫ

deterius q̃ auaritia: et presertim in principib⁹ et rempublicam gubernantibus. Et Martialis cocus ait. Non sibi nec alijs prodest dū viuit auarus. Et Sallustius i catilinario inquit. Auaritia fidem et probitatem ceterasq̧ bonas artes subuertit. Et Valerius libro nono. Auaritia est latentium indagatrix lucrorum manifeste prede vorago auidissima: neq̧ habēdi fructu' felix et querendi cupiditate miseria. Et iterū Sallustius in catilinario. Auaritia pecunie studium habet quam nemo sapiēs amauit vl' cōcupiuit: hec quasi malis venenis imbuta corpus animumq̧ virilem effeminat: semper infinita insaciabilis est: neq̧ copia neq̧ inopia minuitur. Contra istam insaciabilem bestiam voluit beatissimus gregorius liberalitatis scuto se munire. Veruntamen vt pars ista iocundius expediatur tria dubia declaremus.

Primum vtrum liberalitas sit virtus.

Secundum vtrum ad liberalem maxime pertineat dare.

Tertiū vtrum liberalitas sit pars iustitie.

¶ Ad primum dubium respondet Tho. 2a 2e q. cxvij. q̧ sicut dicit Augustinus in libro de libero arbitrio. Bene vti his quibus male vti possumus: pertinet ad virtutem. Possum⁹ autem bene et male vti: non solum his que intra nos sunt. s. potentijs et passionibus anime. Sz etiam his que extra nos sunt. s. rebus hui⁹ mūdi concessis nobis ad sustentationem vite. Et ideo cum bene vti his rebus pertineat ad liberalitatem consequens est vt liberalitas virtus sit. Est enim liberalitas vt dicit Aristoteles q̃rto ethicorū: medietas quedam circa pecunias. Vnde ad liberalem pertinet emissiuum eē. vnde et alio nomine liberalitas largitas nominatur. quia quod largum est non est retentiuum: sed emissiuum quare materia liberalitatis remota est ipsa pecunia: et quicquid pecunia mensurari pōt. Nā vt dicit Aristo. iiij. ethico. Pecunias esse dicimus omnia quorū dignitas numismate mensuratur: materia vero propinqua sunt passiones interiores ẜm quas homo afficitur circa pecuniam. Et ideo ad liberalitatem precipue pertinet: vt homo propter inordinatam affectionem ad pecuniam non prohibeatur a quocunq̧ debito vsu eius. Est autem duplex vsus pecunie: vnus autem ad seipsum qui videtur ad sumptus vel expensas ptinere. Ali⁹ autem quo quis vtitur ad alios quod pertinet ad dationes: vt videbitur in sequenti dubio. Is ergo liberalis est qui neq̧ propter immoderatum amorem pecunie impeditur a conuenientibus expensis: neq̧ a conuenientibus dationibus. Ideo Aristo. dicit q̧ circa dationes et sumptus liberalitas consistit. Sed hic oritur difficultas vtrum liberalitas sit maxima virtutum: et sic posset probari. nam homines maxime amantur et honorantur propter virtutez Sed Aristo. dicit in quarto ethico. q̧ inter virtuosos maxime liberales amantur: ergo liberalitas est maxima virtutum. In contrarium videtur esse auctoritas ambrosij: qui in primo de officijs ait. Iustitia excellentior videtur liberalitate: sed liberalitas gratior. Et Aristo. in tertio rhetorice inquit. Fortes et iusti maxime honorantur: et post eos liberales. Dicendum itaq̧ ẜm Tho. q̧ quelibet virtus tendit in aliqđ bonum: vnde quanto aliqua virtus in melius bonum tendit tanto melior est. Liberalitas autem tendit in aliquod bonum dupliciter: vno modo primo et per se: alio modo ex ꝯsequenti. Primo quidem et per se tendit ad ordinandaz propriam affectionem: circa pecuniarum et possessionum vsum. Et sic ẜm hoc prefertur liberalitati temperantia que moderatur concupiscentias et delectationes pertinentes ad ꝓpriū corpus. Et etiam liberalitati preferunt: iustitia et fortitudo que ordinantur ad bonuz cōmune. Vna in tempore pacis: altera in tempore belli. Et omnibus preferūtur virtutes que ordinantur ad bonum diuinum. Nam bonuz diuinum preeminet cuilibet bono humano: et in bonis humanis bonum publicum preeminet bono priuato. In quibus bonum corporis preeminet bono exteriorum rerum. Alio modo ordinatur liberalitas ad aliquod bonum ex consequenti. Et ẜm hoc liberalitas ordinatur in omnia bona predicta. Ex hoc enim q̧ homo non est amatiuus pecunie: sequitur q̧ de facili vtatur ea: et ad seipsum et ad vtilitatem aliorū et ad honorem dei. Et ẜm hoc habet quandam excellentiam ex hoc q̧ vtilis est ad multa: quia tamen vnūquodq̧ magis iudicatur ẜm illud quod primo et per se competit ei q̃ ẜm id qđ consequenter se habet. Ideo dicendum est liberalitatem non esse maximam virtutum. Ad argumentum vero respondendum: q̧ liberales maxime amantur: non quidem amicitia honesti. s. vt meliores: sed amicitia vtilis: quia sunt vtiliores in exterioribus bonis: que communiter homines cupiunt. Et propter eādē etiā causaz

clari redduntur. ¶ Secundum dubiū fuit vtꝝ
ad liberalem maxime pertineat dare. Et ꝙ sic
patet per Aristo. qui dicit in. iiij. ethico. ꝙ libe
ralis est superabūdare in datione. Ratio ē qꝛ
ꝓprium est liberalis vti pecunia: vsus autē pe
cunie est in emissione ipsius: nam acquisitio pe
cunie magꝭ assimilat̄ generatiōi q̄ʒ vsui. Emis
sio autē alicuius rei quāto fit ad aliquid distā
tius tanto a maiori virtute procedit. Sicut pa
tet in his que ꝓijciunt̄. Et ideo ex maiori vir/
tute procedit ꝙ aliquis emittat pecuniam dan
do eam alijs q̄ʒ expendendo eam circa seipsuʒ.
ꝓprium est autem virtutis vt precipue tendat
in id quod perfectius est. Nam virtus est per/
fectio quedam: vt dicit̄ in. vij. phisicoꝝ. Et iō
liberalis maxime laudat̄ ex datione. Quare iu
risconsulti donationem liberalitatem vocant:
sicut patet. C. de donationibus. l. si donatio. l. si
auia. ⁊. l. si patri. ff. mandati. l. idemq̄ʒ. §. finali.
Et debet esse donatio ex liberalitate non in ne
cessitate: quia in necessitatibus nemo liberalis
existit: ⁊ donari videtur ꝙ nullo iure cogente
conceditur: vt. ff. de donationibus. l. donari. de
bet etiam qui donat donare de suo non de ali
eno. Unde Cato in oratione in catilinā: quam
Sallustius recitat ait. Jam prideʒ equidē nos
vera vocabula rerum amisimus: quia bona ali
ena largiri liberalitas: malarum rerum auda/
cia fortitudo vocatur. Nec ad liberalitatē spe/
ctat donare meretricibus: ⁊ histrionibꝰ: vt. C.
de donationibus. l. donationibus. ⁊. lxxxvj. di.
c. qui venatoribus. et p̄i⁊ el fo. ¶ Tertium du/
bium fuit vtrum liberalitas sit pars iustitie: ⁊
ꝙ sic videtur ex verbis ambrosij: qui in primo
de officijs ait. Justitia ad societatem generis
humani refertur. Societatis enim ratio diui/
ditur in partes duas iustitiā ⁊ beneficentiam
quam quidā benignitatem aut liberalitatē vo
cant. Et si obijceretur: quia iustitia respicit de
bitum: liberalitas aūt non. Rn̄det tho. ꝙ libe/
ralitas ⁊ si nō attendat debitum legale: qd̓ at/
tendit iustitia: attendit tn̄ quoddā debitū mo/
rale: quod attenditur ex quadā ipsius decentia
nō ex hoc ꝙ sit alteri obligatus: vnde minimū
habet de ratione debiti. Nam dator nō obstā
tibus omnibus quadaʒ vrbanitate donare de/
bet quasi ex debito. vn̄ in. c. i. de donatꝭ. dicit te
xtus. hāc sibi q̊dam mō nobilitas legē imposu
it: vt debere se qd̓ spōte tribuit existimet. Ad
hec instaret aliquis: ꝯuenienter dare ꝑtinet ad
bn̄ficentiā ⁊ misericordiā: q̄ ꝑtinēt ad charita/
tem: ergo liberalitas magis est pars charitatꝭ
q̄ʒ iustitie. Ad hoc dicit tho. ꝙ datio beneficij
ꝓcedit ex eo ꝙ homo est aliqualiter affectus
circa pecunias dū eas nō ꝯcupiscit neq̄ʒ amat
sed delectabil'r exponit: vnde nō solū amicis sʒ
etiā ignotis dat qn̄ oportet: lʒ ergo liberalitas
a iustitia differat: per hoc qꝛ iustitia alteri qd̓ ē
eius: liberalitas autem exhibet quod ē suū: ha/
bet tn̄ quandā cū iustitia ꝯuenientiam. qꝛ p̄n/
cipaliter est ad alteruʒ: sicut ⁊ iustitia lʒ ſm aliā
rationē. Ex p̄dictis dicere possumus: ꝙ qui li/
beralis est voluntariā paupertatē non horret:
ex qua vere diuitie ⁊ animi libertas sequunt̄.
Unde Valerius libro quarto ait. Locupletem
fabricium faciebat nō multa possidere sed pau
ca desiderare. Liberalitas etiam ad charitateʒ
ad misericordiā ad beneficentiam: ⁊ ad magni
fica queq̄ʒ inclinat: atq̄ʒ disponit. Sicut clariꝰ
in sequenti mysterio apparebit: in quo liberali
tas beati gregorij plenius explicabitur.
¶ Qualiter beatus gregorius propter liberali
tatem exposuit pecunias ad construenda mo/
nasteria ⁊ subuenit pauperibus ⁊ egenis: atq̄ʒ
peregrinos ⁊ pauperes benigne cibauit.

Capitulum. ij.

Secundum mysterium contemplanduʒ
de liberalitate beati gregorij dr̄ deter/
minationis: in quo videre debemus in quo de
terminate consistit liberalitas beati gregorij.
Et quamuis posset ostendi ꝙ multa sint que li/
beralitatem gregorij illustrant: illa tamen pre/
cipua sunt tria.
Primū est magnifica dispensatio.
Secundum pia largitio.
Tertium benigna cibatio.
¶ Primū qd̓ illustrat liberalitatem beati gre/
gorij dicitur magnifica dispēsatio. Ab ipsa ꝗp
pe liberalitate prouenit magnificentia que est
specialis virtus: vt docet Aristo. Et Tho. ſa
ſe. q. cxxxiiij. Et vt Cicero ait in sua rhetorica:
Est magnificentia magnarum rerum ⁊ excel/
sarum cum animi ampla quadam ⁊ splendida
ꝓpositione cogitatio atq̄ʒ administratio. Co/
gitatio autem refertur ad interiorem intentio
nem: Administratio vero ad exteriorem execu
tionem. ꝓpterea inquit Aristo. in. iiij. ethicoꝝ
ꝙ non omnis liberalis est magnificus. s. quan
tum ad actum: quia desinit sibi ea quibus vti
necesse est ad actum magnificum: tamē omnis
liberalis hʒ habitū magnificentie vel actū vel
in ꝓpinqua dispositione. Et vt ait tho. Mate

rie magnificentie possunt dici ⁊ ipsi sumptus
quibus vtitur magnificus ad opus magnum.
Et ipsa pecunia qua vtit̃ ad sumptus magnos
faciendos ⁊ amor pecunie quem moderat̃ ma
gnificus ne sumptus magni impediant̃. Hec
magnificentia in beato gregorio effulsit. Qui
stirpe senatoria genitus ex p̄re cordiano ⁊ ma/
tre siluia cū summū philosophie apicē in ipsa
sui adolescentia attigisset ac rerum ⁊ diuitiaꝝ
copia plurimum abundaret cogitauit oīa desc
rere ⁊ in religionem se transferre: ⁊ patre orba
tus sex monasteria in sicilia construxit: ⁊ septi/
mum intra menia vrbis in honorem sancti an
dree in ꝓpria domo fabricauit: in quo relictis
sericis auro gēmisq; radiantibus vili mona/
stico habitu tegebatur: vbi ad tantam perfecti
onem in breui deuenit vt in ipso sue ꝯuersiōis
initio posset iam in ꝑfectoꝝ numero cōputari
¶ Secundū qđ illustrat liberalitatē beati gre/
gorij dr̃ pia largitio. Nam lȝ largiri elemosy/
nas sit actus charitatis. vt inquit tho. ſa ſe. q.
xxxij. tamen pertinet ad liberalitatem inquan/
tum liberalitas aufert impedimentum huius
actus quod esse posset ex superfluo amore diui
tiaꝝ ꝓpter quem aliquis efficit̃ nimis retenti
uus earum. Ideo Aristo. dicit. iiij. ethi. ꝙ dare
aliquid ꝓpter bonū est actus liberalitatis. igit̃
beatus gregorius in quolibet suo statu ad lar/
giendum elemosynas pijssimus erat. Quadaȝ
autem vice dum in quodā suo monasterio: vbi
abbas erat scriptitaret angelus dn̄i in specie
naufragi affuit sibiq; misereri lachrymabilit̃
postulauit. Cui cū gregorius sex argenteos da
ri precepisset: eadem die iterum redijt seq; mul
ta perdidisse pauca recepisse perhibuit: qui cuȝ
ab eo totidem argenteos recepisset. Iteruȝ ter
tia die reuersus misereri sibi importunis voci
bus ⁊ clamoribus postulabat. Sed cum grego
rius a procuratore sui monasterij didicisset ni
hil dari posse preter scutellam argenteā quam
mater sua cū liguminibus mittere solebat illā
statim dari precepit: quam ille libenter accipi/
ens letus abscessit. Hic Xp̄o angelus dei fuit:
vt in sequentibus declarabit̃. Dn̄ vero ponti/
ficalem honorem fuit assecutus: nō solū presen
tibus sed etiam longe positis ⁊ in monte finay
monachis necessaria ministrabat. Nomina i/
super indigentium scripta habebat ⁊ eis libe/
raliter subueniebat. Monasterium hieroso/
lymis instituit: ⁊ dei famulis in illo degētibus
necessaria mittere procurabat. Tribus quoq;
millib⁹ ancillis dei ꝓ q̄tidianis stipēdijs octo
ginta libras auri ānualiter offerebat. ¶ Tertiū
qđ illustrat libalitatē bti gregorij dr̃ benigna
cibatio. Quottidie nāq; in sua mēsa ꝑegrinos
quoslibet iuitabat. Inter quos die quadā vn⁹
accessit in cuius manib⁹ dū ipse ex humilitate
aquā fundere vellet ꝯuersus vrceū accepit. Sȝ
repēte cū in eius manib⁹ aquā effundere volu
it: mox euanuit. Cūq; hoc factū secū ipse mira
retur: eadē nocte dn̄s ꝑ visionē dixit: ceteris die
bus me in mēbris meis: hesterno aūt die me i
memetipso suscepisti. Alio āt tp̄e p̄cepit cācel
lario vt duodecim ꝑegrinos ad prādiū inuita
ret: qui pergens iussa cōpleuit: dū aūt sim ul di
cūberēt intuens papa tredeciȝ numerauit ⁊ ac
cersito cancellario: cur ꝯ iussionē suā tredecim
inuitare p̄sūpserat reqsiuit: q̄s cācellarius nu/
merās tm̄ duodeciȝ iueniēs ait. Crede mihi n̄
sūt nisi duodeciȝ: ⁊ aīaduertit gregori⁹ viꝝ ꝓ
pius discūbētē vultū crebro mutare ⁊ nūc ado
lescētē: nūc Xp̄o sibi vetulū venerāda q̄dā cani
cie simulare. Finito aūt ꝯuiuio illū in cubiculū
induxit vehemēter adiurās: vt ei se nomenq;
suū sibi ꝓdere vellet. Qui rn̄dēs ait. ⁊ qd ē ꝙ in
terrogas de noīe meo qđ ē mirabile. Verūtn̄
scito ꝙ ego sū ille naufragus cui scutellā argē/
teā tribuisti: quā tibi miserat cū leguminibus
mater tua. Et h̄ tibi ꝓ certo sit cognitū: q2 ab
illa die q̊ mihi sic fecisti p̄destinauit te dn̄s fie/
ri eccl̃ie sue p̄sulē ⁊ petri apl̃i successorem. Cui
Gregorius. Et tu quomodo hoc nosti. At ille
qm̄ angelus sum: ⁊ me tibi dn̄s nunc remisit:
vt te semꝑ debeā ꝓtegere: ⁊ omne qđ petieris
per me apud ipsuȝ valeas impetrare: statimq;
ab eo disparuit.

¶ Qr deus multipliciter magnificauit beatuȝ
gregoriū ꝓpter liberalitatē. ¶ Capitulu3. iij.

TErtiū mysterium cōtemplandū de libe
ralitate bti gregorij dr̃ retributio. Vo
luit quidem deus retribuere sancto Gregorio
abundantem mercedem: quia non vult de libe
ralitate a nobis superari. Idcirco cum magni/
ficauit precipue in tribus.

Primo in assumptione.
Secundo in exauditione.
Tertio in cōmendatione.

¶ Primo magnificauit deus beatū gregoriū
in assūptione. Nam cum electus fuisset ab om
ni plebe pontifex maximus mortuo Pelagio
papa fugere voluit. Et cum non posset propte
rea quia die noctuq; ꝓpter eum portas vrbis

romani custodiebant: mutato habitu a quibus
dam negociatoribus obtinuit: vt in quodam
dolio super quadrigaȝ de vrbe educeretur. qui
mox siluas expetijt ⁊ cauernarum latibula re/
quisiuit: ibiqȝ tribus diebus latuit. Verũtamẽ
dũ die sollicite quereret̃: colũna lucis ꝑfulgida
a celo dependens super locum ĩ quo latitabat
apparuit. In qua colũna angelos ascendentes
⁊ descendentes quidaȝ reclusus asperit. Mox/
qȝ ab vniuerso populo capitur trahitur ⁊ sũ/
mus pontifex consecratur. ¶ Secundo magni
ficauit deus beatum gregorium in exauditiõe
Nam exaudiuit illuȝ pro trayano deprecanteȝ
sicut scripsi in quadragesimali nostro in tracta
tu de iustitia dei. Exaudite insuper fuerũt pre/
ces illius: dum pestis vrbem crudelissime de/
uastaret. Ordinauit enim tunc quodam pasca
li tempore ꝓcessiones cum letanijs per ciuita/
tis circuitum fieri. Dum vero deportaret̃ ima
go beate virginis quam beatus lucas depinxe
rat. Ecce tota aeris infectio ⁊ turbulentia ima
gini cedebat ac si ipsã imaginẽ fugeret: ⁊ eiꝰ ꝑ/
sentiam ferre non posset. Sicqȝ post imagineȝ
mira serenitas ⁊ aeris puritas remanebat. tũc
in aere iuxta imaginem audite sunt voces an/
geloꝝ canentium. Regina celi letare alleluia:
quia quem meruisti portare alleluia. Resurre/
xit sicut dixit alleluia. Statimqȝ btũs gregori/
us qd̕ sequit̃ adiunxit. Ora ꝓ nobis deum alle
luia. Tunc gregorius vidit suꝑ castrũ crescẽtij
angelũ dñi qui gladiũ cruentatũ detergens in
uaginã reuocabat. Intellexitqȝ gregoriꝰ q̃ pe
stis illa cessasset. Et deinde castrũ illud castruȝ
sancti angeli est vocatum. Amplius qȝ grate
fuerunt deo orationes eius oñdit angelus qui
sibi in missa clara voce rñdit. Cum. n. in die pa
sce apud sanctam mariam maiorẽ missam cele
braret: ⁊ pax domini pronunciaret: Angelus
domini alta voce respondit. Et cum spũ tuo.
Vnde papa apud illam ecclesiam in die pasce
stationem facit: nec sibi cum dicit pax domini
in huius miraculi testimonium respondetur.
¶ Tertio magnificauit deus beatum gregori/
um in cõmendatione. Tẽpore nanqȝ eius fuit
quidã heremita vir magne virtutis qui oĩa re
liquerat ꝓpter deũ: ⁊ nihil preter vnam gattã
possidebat. Cui blandiens crebro: quasi cohabi
tatricem in suis gremijs refouebat. Orauit er
go ad dñm vt sibi ostẽdere dignaret̃: cũ quo fu
ture remunerationis mansionem sperare de/
buisset: qui illius amore nihil ex seculi diuitijs
possideret. Quadam ergo nocte sibi reuelatur
vt cum gregorio romano pontifice mansionẽ
sibi sperare deberet. At ille fortiter ingemiscẽs
paꝝ sibi voluntariã paupertatẽ ꝓfuisse puta/
bat: si cum eo remunerationem reciperet: q̃ tã/
tis mundanis diuitijs abũdaret. Cũ ergo gre/
gorij diuitias sue paupertati die noctuqȝ suspi
rando conferret. Alia nocte audiuit deum sibi
dicentem: cum diuitem non possessio diuitiaꝝ
faciat: sed cupiditas. Cur audes paupertatem
tuam gregorij diuitijs comparare: qui magis
illam gattam quam habes quottidie palpãdo
diligere cõprobaris qȝ ille tãtas diuitias quas
non amando sed contẽnendo: cunctisqȝ libera
liter largiendo dispergit. Itaqȝ solitarius deo
gratias retulit: ⁊ qui meritum suuȝ diminutũ
putabat: si gregorio compararetur: orare cepit
vt cum eo mansionem quandoqȝ accipere me/
reretur. ꝓpter liberalitatem itaqȝ suaȝ aliasqȝ
virtutes tandem ad celestia regna deus illum
perduxit. Cum eniȝ sedisset annis tredeciȝ mẽ/
sibus sex ⁊ diebus decem: plenus operibus bo
nis migrauit a corpore: accepitqȝ coronã eter/
ne vite: ad quam nos perducat iesus benedictꝰ
filius dei. Amen.

¶ Sermo sexagesimusquartꝰ de misericordia
sancti martini confessoris.

QUi miseretur pau
peri beatus erit. Scribuntur hec ver
ba originaliter Prouerbi. xiiij. c. Ad
laudem sancti martini cõfessoris assumpta. In
collegio confessorũ in maxima veneratione hr̃
a cũctis xp̃icolis btũs martinꝰ: nã ⁊ eccl'ia fe/
stũ eiꝰ statuit quãtũ ad opeꝝ cessationẽ solẽnit
fore seruãdũ: ⁊ offm̃ illiꝰ cũ igẽti sono eiꝰ nois
celebrat: qd̕ ĩ plerisqȝ eccl'ijs vsqȝ ad diem octa
uũ ꝓtrahit̃: ꝓpterea dignũ ⁊ rõnabile ẽ ĩ solẽ/
nitate illius laudibus cũ ꝓsequi: qbꝰ possumꝰ
In q̊ ⁊ si multe virtutes eximie ꝟe ꝑstiterit: ni
hilominꝰ mĩsicordia valde sydus radiãtissimũ
fulsit: iccirco ĩ h̃ sẽmõe sub titulo de mĩsicordia
eximus ꝟba facturi. Ob quã de ipso gl'iosissi/
mo sancto dicunt̃ ꝟba ĩ themate posita. In q
bus tria mysteria ꝓponimus cõtemplãda.
Primũ dicit̃ acceptationis.
Secundũ exaltationis.
Tertiũ glorificationis.

¶ De cõmẽdatione misericordie: ⁊ de his q̃ ĩ/
ducunt nos ad illã: atqȝ de misericordia sancti
martini. ¶ Capitulũ. j.

Primū myſteriū contemplandū de mi/
ſericordia bti martini dr̃ acceptiõis: ꝓ/
pter illam etenim fuit acceptus deo. Sꝫ vt me
lius partẽ iſtã ptranſeamus tria ſūt ꝯſiderãda
Primū dicit̃ cõmendatio.
Secundum inductio.
Tertium dilatatio.
¶ Primū qđ occurrit ꝯſiderandum de miſeri
cordia dr̃ cõmendatio: quantū. ſ. miſericordia
in ſcriptura cõmendat̃. Sed prius quid ſit de/
claremus. Et ad hoc dicit ſanctus tho. ſa ſe. q.
xxxj. ſequendo damaſcenū in ſcđo li. ⁊ aug᷒. li.
xiiij. de ci. dei. Miſericordia ẽ cõpaſſio miſerie
alterius. i. paſſio aliene miſeric ĩ nr̃o corde. Et
eſt ꝓprie ad alteꝝ nõ ad ſeipſum: niſi ſm quã/
dam ſimilitudinẽ. nã ad ſe ipſū nõ eſt ꝓprie mi
ſericordia: ſed dolor. puta cū patimur aliqđ cru
dele in nobis. Ita etiã ſi ſint alique perſone no
bis cõiuncte: vt ſint quaſi aliqd noſtri puta fi/
lij vel parentes in coꝝ malis nõ miſeremur: ſꝫ
dolemus ſicut in vulneribus proprijs. Et ſꝫ h
phus dicit qnto ethicoꝝ. Qꝛ duꝝ eſt expulſiuū
miſerationis. Miſericordia itaqꝫ ꝑut dicit tri
ſtitiã de alienis malis ſepiſſime ĩ ſcriptur᷒ lau/
datur: vñ Zacharias. vij. c. ait. Hec dicit dñs
exercituū. Iudiciū veꝝ iudicate: miſericordiaꝫ
⁊ miſerationes facite vnuſqſqꝫ cū ꝓximo ſuo
Et ſapiẽs Prouerbioꝝ. xxj. c. Facere miſicor/
diã ⁊ iudiciū magis placet dño qꝫ victime. Et
Eccleſiaſtici. iiij. c. Eſto pupillis miſericors vt
pater ⁊ ꝓ viro matri illoꝝ: ⁊ eris velut filꝰ al
tiſſimi obediens: ⁊ miſerebit̃ tui. Et Oſee. vj. c.
Miſicordiã volo ⁊ non ſacrificiū. Et ſapiens
Prouer. xiiij. c. Honorat deū q miſeret̃ paupe
ris. Et dauid in pſal̃. centeſimo. xj. Iocundus
homo q miſeret̃ ⁊ cõmodat. Et paulꝰ ad Ephe
ſios. iiij. c. Eſtote inuicẽ benigni miſericordes.
Et Petrus prima ſua Canõica. c. iij. Oẽs vna
nimes ĩ oratione eſtote cõpatiẽtes fraternitat᷒
amatores miſericordes modeſti hũiles. Et am
bro. lxxxvj. di. ca. In ſingulis miſericordia ple/
nitudo virtutū ẽ. Et Hiero. lxxxvj. di. ca. Qui
clementiã nõ hꝫ: nec indutus viſcera miſericor
die: etiã ſi multū ſpūalis ſit nõ adimplet legeꝫ
chriſti. Et Aug᷒. in. xiiij. de ci. dei. inquit. Loge
melius ⁊ humanĩꝰ ⁊ pioꝝ ſenſibꝰ accomodatiꝰ
Cicero in ceſar᷒ laude locutus ẽ vbi ait. Nulla
de virtutibus tuis nec admirabilior nec grati/
or miſericordia. Et ſaluator noſter Luce. vj. c.
Eſtote miſericordes ſicut ⁊ pater veſter celeſt᷒
miſericors eſt. Et Matthei. v. c. Beati miſeri/
cordes: quoniã ipſi miſericordiaꝫ conſequent̃/
¶ Secundum qđ occurrit ꝯſiderãdū circa mi/
ſericordiã dr̃ inductio. Sunt quippe multa q̃
nos inducūt vt miſericordes ſimus. Et ꝓmuꝫ
eſt ꝓncipij noſtri vnitas. Sumꝰ. n. oẽs ex vno
patre ⁊ vna matre. Vñ aug᷒. lib. de diſciplina
xp̄iana ait. Si putamus nõ eẽ ꝓximos: niſi q
de eiſdẽ parentibus naſcunt̃: Adam ⁊ euam in
tendamus: ⁊ oẽs fratres ſumus. Eſt adhuc in
nobis fraternitas ſpiritualis inquãtū ſumꝰ ex
vno patre deo ⁊ vna matre eccl̃ia. Scđm qđ
nos inducit ad miſericordiã eſt nature ꝯformi
tas. Oẽs quippe hoies eiuſdẽ ſpeciei ſunt atqꝫ
nature. Propterea dicebat Iſaias. lviij. Cum
videris nudū operi eū: ⁊ carnẽ tuã ne deſpere/
ris. Tertiū eſt dei exẽplaritas. Eius. n. eſt pro/
priū miſereri: vt pꝫ in omni ſcriptura vtriuſqꝫ
teſtamẽti: ſicut in q̃drageſimali noſtro ſcripſi ĩ
ſermone de miſericordia dei. ¶ Tertium conſi
derãduꝫ de miſericordia dr̃ dilatatio. Ad ipſã
nanqꝫ dilatauit cor ſuū btũs martinus: q com
paſſus ẽ triplici ꝓximoꝝ neceſſitati.
Primo tꝑali.
Secundo corporali.
Tertio ſpirituali.
¶ Primo cõpaſſus eſt btũs martinus ex miſe
ricordia neceſſitati ꝓximoꝝ temporali: duꝫ. n.
eſſet adhuc cathecuminus in adoleſcenti etate
Quodaꝫ hiemali tpe ꝑ portã ambianenſium
tranſiens: pauperẽ quẽdã nudū obuiū habuit:
qui cum a nullo elemoſynã accepiſſet. Marti/
nus hunc ſibi ſeruatum ĩtelligens. arrepto enſe:
qꝛ militie deſeruiebat clamidẽ ſuam diuidit: ⁊
partem tribuens pauperi: tm̃ reliqua rurſus q̃
ſupererat induitur. Sequẽti igit̃ nocte xp̄ꝫ cla
midis ſue que pauperẽ texerat parte veſtitum
vidit: ipſūqꝫ ad circūaſtãtes angelos ſic loquẽ
tem audiuit. Martinus adhuc cathecuminus
hac me veſte cõtexit. Vñ vir ſanctus, nõ ĩ glo/
riã eſt elatus: ſed dei bonitatem cognoſcẽs: cū
eſſet annoꝝ. xviij. baptiçari ſe fecit. Atqꝫ ad in
ſtantiã ⁊ importunitatem tribuni ſui ꝑ biẽniū
militauit. Deide relicta militia ad ſanctū Hila/
rium pictauienſem ep̄m perexit: a quo fuit aco/
litꝰ ordinatus. Legit̃ adhuc in dyalogo ſeueri
⁊ galli diſcipuloꝝ beati martini. qꝛ martinū in
quadã feſtiuitate ad eccleſiã tendentẽ dū ep̄us
erat: pauper quidam nudus ſecutus eſt. Mar
tinus autem precepit archidiacono: vt egentẽ
veſtiret. Sed cum hoc ille facere diſtuliſſet: in/
greſſus martinus ſecretarium tunicam ſuam

illi tribuit ⁊ ꝯtinuo abscedere iussit. Cū ergo archidiaconus moneret vt ad solēnia pagēda ꝓcederet ille de se loquēs rn̄dit: se ire nō posse donec paup̄ vestē accipiat. Archidiaconꝰ vo nō intelligens. qꝛ cū extrinsecꝰ cappa tectꝰ eēt: ip̄m nudū interius non videbat: pauperē non adesse rn̄dit. At ille. Mihi inq̄t vestis deferat̄ ⁊ pauper nō deerit vestiendus. Compulsus ille ad foꝝ vadit: ⁊ quinqꝫ argēteis tunicā vilē ⁊ curtā rapiēs āte pedes martini iratꝰ ꝓiecit. Quā ille secreto īduit cuius manice vsqꝫ ad cubitū ⁊ longitudo vsqꝫ ad genu ꝓtēdebat̄. ⁊ sic missam celebraturus ꝓcessit. dū aūt missam celebraret globus igneus sup̄ caput eius apparuit: ⁊ a multis ibidē visus erat. ¶ Scd̄o compassus est beatus martinꝰ ex abundāti sua misericordia proximoꝝ necessitati corporali. Nā inter cetera de ipso narrat̄. ꝙ parisius leprosū quendā horribilem satis obuiū habuit: quem osculatꝰ est atqꝫ bn̄dixit qui ꝯ̄statim mūdatꝰ ē. ¶ Tertio cōpassus est martinus necessitati ꝓximoꝝ spūali. Nā peccatores ad pn̄iam hortabat̄: quos ad pn̄iaꝫ ꝯuersos cōpassionis sinu recipiebat. Cū aūt diabolꝰ ip̄ꝫ rep̄henderet. Cur semel lapsos ad pn̄iam recip̄et. Rn̄dit. Si tu ipse o miserabilis ab hominū infestatōe desisteres ⁊ te factoꝝ tuoꝝ peniteret: ego ꝯfisus i domino tibi eius misericordiam pollicerer.

¶ Qualiter deus exaltauit beatū martinum quē voluit in maxia veneratōe ab hoibꝰ haberi: atqꝫ timeri a demonibus ⁊ clarere miraculis. ¶ Capitulū secundnm.

Secundum mysterium ꝯtēplandum de misericordia beati martini: dr̄ exaltatōnis ꝓpt̄ miām quippe ceterasqꝫ virtutes eiꝰ fuit a deo exaltatus maxime in tribus.

Primo in hostium opinione..

Secundo i demonum fugatione.

Tertio i miraculoꝝ operatione.

¶ Primo exaltatꝰ fuit a deo i hoīuꝫ opiniōe. deo quidē faciente homines illiꝰ tēporis martinū venerari conabant̄: de quo erat opinio cōmunis ⁊ fama ex euidentia facti: qꝛ sanctꝰ erat ⁊ a mundo totaliter separatus. Cuꝫ aūt plebs Turonica episcopo careret: ipsū plurimū renitentē sibi ordinari petiit. Quidā aūt ex ep̄is q̄ ꝯuenerant eo ꝙ deformis eēt habitu ⁊ vultu despectus resistebāt: inter quos precipuus fuit quidā noīe defensor. Sed quidaꝫ accepto psalterio primū qui sibi occurrit psalmū legit vbi hic v̄sus erat. Ex ore infātiū ⁊ lactentiū deus ꝑfecisti laudeꝫ ꝓpter inimicos tuos vt destruas inimicuꝫ ⁊ defensorē. Et sic iste defēsor fuit ab oibꝰ ꝯfutatus. Ordinatꝰ itaqꝫ ep̄us cuꝫ popl'i tumultū nō ferret duobꝰ vero milibꝰ extra vrbem monasteriū cōstituit. vbi cum. lxxx. discipulis in m̄lta abstinētia vixit. Nā ibi vinū nemo nouerat nisi quem infirmitas coegisset. Mollior habitus ibi pro crimīe erat. plurime ciuitates de his ep̄os eligebāt. Quodam tp̄e martinꝰ valētinianuꝫ imp̄atorē pro quadā necessitate adiit. Sed ille sciens eum velle petere qd̄ ille nolebat dare. fores palatii sibi claudi fecit. At martinus semel ⁊ iterū repulsā passus cilitio obuolutꝰ ⁊ cinere ꝯspersus p̄ vnaꝫ hebdomadā cibi ⁊ potus abstinentia maceratur. Tunc monēte angelo ad palatiū venit ⁊ nullo sibi prohibente ad imp̄atorē vsqꝫ p̄uenit. quē cum venientē videret: iratꝰ: qꝛ fuisset admissus ei assurgere noluit donec cellā regiā ignis operiret: ⁊ ipsum imp̄atoreꝫ a p̄te posteriori ignis succenderet. Tunc sancto iratꝰ assurgens virtutem diuinaꝫ se sensisse cōfessus est. multūqꝫ ip̄m cōplectens sibi oīa anteq̄ꝫ rogaret ꝯcessit: m̄ltaqꝫ munera obtulit. sꝫ martinꝰ nō accepit ¶ Secūdo exaltauit deꝰ beatū martinū in demonum fugatiōe. Sepe nāqꝫ demones ab obsessis corporibꝰ effugauit. In dyalogo āt Seueri ⁊ galli legitur ꝙ quedam vacca a demonio agitata cū vbiqꝫ seuiret ⁊ multos confoderet: ⁊ versus martinū ⁊ socios in itinere furibunda concurreret: ille manu eleuata ipsam sistere iubet: qua immobili permanēte: vidit demonē dorso illius insidentē: quē increpans: discede inquit funeste de pecude ⁊ innoxium animal agitare desiste. Quo protinus discedente vacca ad pedes illius prosternitur ⁊ ad eius imperium cum omni mansuetudine ad gregē est reuersa. ¶ Tertio exaltauit deus beatum martinum in miraculoꝝ operatione. Nā deus m̄lta miracula operatus est meritis ⁊ fide illius. Nā vice quadā venenatā herbam inter alias herbas inaduertenter in cibū sūpsit ⁊ vicinam mortē sentiens periculum ⁊ dolorem virtute orationis fugauit. Cum quidam iuuenis defunctus fuisset: ⁊ mater eius pro resurrectione filii beatum martinum cū lachrymis exoraret ille i medio cāpi vbi erat inumerabilis m̄ltitudo gentilium genus fixit: ⁊ cunctis videntibꝰ puer surrexit. Quapropter omnes illi gentiles ad fidem conuersi sunt. Cum beatus martinꝰ quoddam templum antiquissimum diruisset:

⁊ arborem pini diabolo dedicatam vellet excidere obsistentibus rusticis ⁊ gentilibus vnus eorum dixit. Si de deo tuā fiduciaȝ habes nos hanc arborem succidemus: ⁊ tu illam suscipe: ⁊ si tecum deus tuus est vt dicis euades. Quo annuente succise arbori ⁊ iam versus eum cadenti signum crucis opposuit: ⁊ in aliam partem rediens: rusticos qui in tuto loco erant fere oppressit. Quo viso miraculo ad fidem conuersi sunt.

¶ Qz deus assumpsit ad gloriam suam beatuȝ martinum: qui prenūciauit diem obitus sui: ⁊ cum ingenti deuotione ex hac vita discessit: cuius trāsitus fuit diuinitus reuelatus.

¶ Capitulum. iij.

TErtium mysterium contemplandū de liberalitate sancti martini dicitur glorificatio Adeptus quippe est gloriam celestis regni in qua perpetuo commorabitur in gaudio ⁊ exultatione eritqȝ felix inter sanctos ⁊ angelos ⁊ ipse sanctus. Sanctitas vero eius in extremo vite maxime innotuit propter tria.

Primo propter prenunciatiouem.

Secundo propter deuotionem.

Tertio propter reuelationem.

¶ Primo innotuit sāctitas beati martini propter prenunciationem. Nam obitum suum lōge ante presciuit quē ⁊ fratribus prenūciauit. Interea condacensem dyocesiȝ causa sedande discordie visitauit. In qua diutius commoratus viribus corporis cepit destitui ⁊ discipulis indicat se resolui. Tunc omnes flentes inquiūt Cur nos pater deseris: aut cui nos desolatos reliquis. Inuadent enim gregem tuum lupi rapaces. Et ille quoqȝ motus fletibus eorū flens sic orauit. Domīe si adhuc populo tuo sum necessarius: non recuso laborem: fiat volūtas tua Dubitauit eniȝ pene quid vellet. quia nec hos deserere nec a christo volebat diuti⁹ separari. Secundo innotuit sāctitas beati martini propter deuotionem. Cum eniȝ aliqȝdiu molestia febriū ꝯteneret ⁊ a discipulis rogaret vt ī lectulo suo vbi ī cinere ⁊ cilitio decūbebat stramentum aliquod poneretur. Non decet inquit filij christianū nisi in cinere ⁊ cilitio mori. Oculis igitur ac manibus in celum semper intentus inuictum ab oratione spiritum non relaxabat. Et cuȝ supinus semper iaceret ⁊ a presbyteris rogaretur vt corpusculum mutatione lateris releuaret. Sinite me fratres inquit sinite potius celuȝ respicere qȝ terram: vt spiritus ad dominum dirigatur. Et hoc dicens vidit diabolum assistere. Quid inquit hic astas cruenta bestia: Nihil in me funestuȝ reperies: abrahe me sinus recipiet. Et ī hac voce āno domini. cccc. xxxvj. vite vero eius. lxxvj. spiritum deo reddidit. Vultus autem eius tanqȝ angeli resplēduit: ac chorus angelorum ibidem concinens a multis auditus fuit. Ad eius autē trāsitum: pictaui sicut turonicij conuenerunt. Ibiqȝ magna altercatio orta est. Dicebāt enim pictaui: noster est monachus. nos requirimus commēdatum. Quibus illi a nobis est ablatus. nobis autem a deo datus. Nocte ergo media pictaui omnes penitus sopiuntur. ⁊ sic a turōicis per fenestrā eiectū nauigio ad vrbē turōicā cū gaudio deportat̃. ¶ Tertio īnotuit scītas bt̄i martini ī trāsitu eius pp̄ reuelationē. Multa quippe fuerunt de ipso reuelata. Beatus nanqȝ seuerus episcopus coloniensis: cum die dominica loca sancta: post matutīas more solito circuiret: illa hora qua vir sanctus obijt: angelos in celo cantantes audiuit: vocāsqȝ archidyaconē interrogauit si aliquid audiret: ⁊ cū ille audire nihil diceret. ⁊ ep̄us cum diligenter ascultare moneret: cepit collum sursum extendere: aures erigere: ⁊ super summis articulis baculo sustētante stare. Sed dū ep̄us pro eo orasset: quasdā in celo voces audire se dixit. Cui ep̄us dominus meus martinus est: qui migrauit e mundo: ⁊ nunc angeli eum in celum deferūt: demones autem affuerūt qui eum tenere voluerūt sed nihil suum in eo repientes confusi recesserunt. Archidyacon⁹ ergo diē ⁊ horam notauit ⁊ tunc martinum migrasse cognouit. Seuer⁹ etiam monachus qui vitam eius scripsit cum post matutinas leuiter obdormisset: sicut ipse in quadam epistola testatur. Sanctus martinus albis indutus: vultu igneo: stillantib⁹ oculis: crine purpureo: tenens librum ī manu dextra: quem de vita eius ideȝ seuerus scripserat eidem apparuit. Cūqȝ post benedictionem in celum conscendere ipsum videret: ⁊ cum eo ascendere cuperet: euigilauit. post hec autem nūcijs venientibus eadem nocte sanctum Martinum migrasse cognouit. Eo quoqȝ die Sanctus ambrosius mediolanensis episcopus missam celebrans super altare inter prophhetiam ⁊ epistolam obdormiuit: ⁊ cum nullus euȝ excitare presumeret: ⁊ subdyaconus nisi ipso

inuēte auderet ep̄lam legere: trāsacto longo spatio excitauerūt eū dicētes. Iā hora p̄terijt: ⁊ popul⁹ valde lassus expectat: iubeat dn̄s noster vt clericus ep̄lam legat. Ad quos ille. Nolite turbari: frater. n. meus martinus ad dn̄m migrauit. Et ego eius funeri obsequiū p̄rebui. Sed vltimā orationē vobis excitātibus explere nō valui. At illi diē ⁊ horā notātes: inuenerūt tūc factū martinū migrasse ex hac vita: ꝑ hec oīa beatus Ambro. in p̄fatione ait. Beat⁹ martinus ꝓphani erroris tēpla destruxit: vexilla pietatis erexit: mortuos suscitauit: ab obsessis corporibus demonia exclusit: ac varijs laborātes lāguoribus salutis remedio subleuauit. Qui ita p̄fectus inuētus est: vt xp̄m texisset in paupertate ⁊ veste quā egenus acceperat mundi dn̄m induisse. O felix largitas qua diuinitas operit. O clamidis gloriosa diuisio: que militē texit ⁊ regē. O inestimabile donū: qđ vestire meruit deitatē: digne huic ꝓfessionis tue dn̄e premia ꝯtulisti: digne ei arrianoꝝ subiacuit feritas: Digne amor martini p̄secutoris tormenta nō timuit. Quid erit ꝓ oblatiōe corporis integri recepturus: qui ꝓ quātite vilis exigue vestire deū meruit ⁊ videre. hec ille. Videt ⁊ modo martinus deū in gloria claritatis sue. videt vtiq; ⁊ affluit ⁊ dilatat̄ cor suū. exultans letitia inenarrabili in beata vita: ad quam nos deducat Iesus filius dei cuius nomen sit benedictum in secula seculoꝝ. Amen.

¶ Sermo sexagesimusquintus de sancta Catherina virgine ⁊ martyre sp̄osa xp̄i p̄dilecta

Amauit eam rex

Scribunt̄ hec v̄ba originalr̄ Hester. ij. c. Ex his q̄ ꝓ xp̄o beata chaterina v̄tuose peregit: fides nostra catholica magnopere robora̅t. Quis. n. in xp̄m non credat verū deū ⁊ hoīem de virgine natū: quē catherina tā ꝯstantissime p̄dicauit: vt etiā dura queq; supplicia vsq; ad capitis truncationem nō timuerit subire. Mira sunt p̄fecto ea que de catherina legunt̄: atq; ab oībus fidelib⁹ nō sine deuotione recolēda. Propterea in hoc sermone illa conabimur explicare. Nā Rex regū dn̄s iesus xp̄s amauit eā: atq; benignissime sibi desp̄ōsauit: de qua locuturi tria mysteria ꝓponimus cōtēplanda. In quibus tres excellētie sancte catherine continentur.

Primum dicit̄ mūdicitie.
Secundū sapiētie.
Tertium patientie.

¶ Qualr̄ btā catherina mūda fuit ab īfidelitate: a luxuria: ⁊ a superbia. Capitulū. j.

Primū mysteriū cōtēplandū de btā catherina dr̄ mūdicitie. Hec ē prima ei⁹ excellentia: p̄pter quā amauit eā xp̄s. Seruauit equidē se mundā a tribus vitijs: que deus maxime odit.

Primo ab infideli stultitia.
Secundo a carnali lasciuia.
Tertio a cordiali superbia.

¶ Primo beata catherina seruauit se mūdā ab infideli stultitia: nā idolatriā spreuit: ⁊ credidit in xp̄m iesum filiū dei. Vn̄ cū maxētius imperator p̄rexisset alexandriā: cōuocasset q; oēs tā diuites q̄ pauperes vt idolis imolarent: ⁊ xp̄ianos imolare nolentes puniret. Catherina cū cēt annoꝝ. xviij. audiēs aīaliū diuersoꝝ mugitus ⁊ cantantiū plausus: misso illuc nuncio inquiri iussit celeriter quid hoc esset. Qđ cū didicisset: assumptis aliqb⁹ de palatio: signo crucis se muniēs: illuc accessit: ibiq; multos xp̄ianos metu mortis ad sacrificia duci conspexit. Que vehementi dolore cordis sauciata ad imperatorē se audacter ingessit ⁊ ait. Salutationē tibi p̄ferre ⁊ ordinis dignitas: ⁊ rationis via monebat: si creatorē celoꝝ agnosceres: ⁊ a dijs animū reuocares. Stansq; ante ianuā templi per varias cōclusiones silogismoꝝ doctissime multa cū cesare disputauit. Deinde rediēs ad cōmune colloquiū dixit. Hec tibi tanq̄ sapiēti p̄ferre curā. Nūc autē quare incassū ꝯgregasti hanc multitudinē ad colēdā stultitiā idoloꝝ. Miraris hoc tēplū manu artificū opatuꝫ Miraris ornamēta preciosa que velut puluis ante faciē venti erūt. Mirare potius celum ⁊ terram mare ⁊ omnia que in eis sunt. Mirare ornamenta celoꝝ: solē videlicet lunam ⁊ stellas. Mirare famulatuꝫ coꝝ qualiter a mundi initio vsq; ad finem die ⁊ nocte currunt ad occidentē: ⁊ redeunt ad orientem: nec unq̄ fatigant̄. Et cum hec aīaduerteris interroga ⁊ disce quis sit coꝝ patrator. Cū autē ipsum eo donante intellexeris: nec illi similē inuenire valeris: ipsū adora: ipsum glorifica. Ipse. n. ē deus deoꝝ ⁊ dominus dominantium. Cūq; de icarnatione filij sapienter pluria disputasset: stupefactus cesar nō valuit ad hec r̄ndere: Tandē ad se reuersus dixit ad eā. Sine o mulier: sine nos finire sacrificiū: ⁊ post hec tibi r̄nsa reddemus. Precepit ergo eā ad palatiū duci: ⁊ cum

oĩ diligentia custodiri. Ex quibus patet q̃ꝫ fer uẽs erat fides catherine: quãtũq̃ꝫ infidelitatẽ horrebat. Sed vt ea que dicta sunt cuꝫ aliqua doctrine speculatione auidius capiantur: tria dubia sunt declaranda.

Primũ vtrũ infidelitas sit peccatum.
Scõm vtrũ infidelitas gẽtiliũ sit grauior ceterꝭ
Tertiũ vtrũ quelibet actio infidelis sit pctm̃.

Ad primũ dubiũ rñdet Tho. ſa ſe. q. x. Ꝙ infidelitas est pctm̃. q2 ꝯriatꝛ virtuti fidei veruntñ põt dupliciter accipi. Uno mõ ẜm purã negationẽ. vt dicatꝛ quis infidelis ex eo ꝙ nõ hꝫ fidẽ. Alio mõ põt infidelitas intelligi ẜm ꝯrietatẽ ad fidem q2. s. aliquis repugnat auditui fidei vel ẽt cõtempnit ipsã. Et in hoc proprie ꝑficitꝛ rõ infidelitatis. Et ẜm hoc infidelitas est pctm̃. Si ãt accipiatꝛ infidelitas ẜm᷒ puraꝫ negationẽ sicut in illis qui nihil audierunt de fide nõ hꝫ rõnem pcti: sed magis pene: q2 talis ignorantia diuinoꝝ ex pctõ primi parentis est cõsecuta. Et qui sic sunt infideles dãnantꝛ quidem ꝓpter alia pctã: que sine fide remitti nõ pñt: nõ ꝓpter ipsã infidelitatẽ. Uñ xp̃s dixit. Si nõ venissem ⁊ eis locutus nõ fuissēꝫ pctm̃ nõ haberent. Et ẜm Augustꝭ. loquitꝛ de pctõ q̊ iudei nõ crediderũt in xp̃m. Est ergo infidelitas scd̃o mõ dicta grauissimũ pctm̃: q2 cuꝫ oẽ pctm̃ formaliter ꝯsistat in auersiõe a deo tãto aliqđ pctm̃ est grauius quãto ꝑ ipsũ magꝭ hõ sepatꝛ a deo: ꝑ infidelitatẽ maxĩe a deo hõ elongatꝛ: q2 nec verã dei cognitionẽ hꝫ. ꝑ falsã aũt cognitionẽ ipsius: nõ appropinq̃tꝛ ei: sed magꝭ ab eo elongatꝛ. Scõm dubiũ fuit vtrũ infidelitas gentiliũ siue paganoꝝ sit grauior ceteris: ⁊ ad hoc dicit Tho. Ꝙ ĩ infidelitate duo pñt cõsiderari. quoꝝ vnũ est cõꝑatio ei᷒ ad fidẽ: ⁊ ex hac pte grauius ꝯ fideꝫ peccat: qui fidei ꝯriatꝛ quã suscepit q̃ꝫ ille qui eã nõ suscepit. Et ẜꝫ h̃ infidelitas hereticoꝝ q ꝓfitentꝛ fidẽ euangelij ⁊ ei ꝯriantꝛ corrũpentes ipsã: grauior est infidelitate iudeoꝝ q fidẽ euangelij nũq̃ꝫ susceperũt ⁊ infidelitas iudeoꝝ q figurã euãgelij acceperũt in veteri lege: ⁊ tñ male interpretãtes corrũpunt: grauior est infidelitate gẽtiliũ. Scõm qđ põt in infidelitate cõsiderari. est corruptio eoꝝ q̃ ad fidẽ ꝑtinẽt. ⁊ ẜꝫ h̃ cũ in pluribꝰ errẽt gentiles q̃ꝫ iudei: ⁊ iudei q̃ꝫ heretici: grauior ẽ infidelitas gentiliũ q̃ꝫ iudeoꝝ: ⁊ iudeoꝝ q̃ꝫ hereticoꝝ. Tertiũ dubiũ fuit vtrũ q̃libet actio infidelis sit pctm̃. Et quidã dicũt ꝙ sic. Nã glo. suꝑ isto ṽbo apl̃i ad Romanos. xiiij. ca. Oẽ qđ nõ est ex fidẽ: pctm̃ est. ait. Ois infideliũ vita est pctm̃: sed ad vitã infideliũ ꝑtinet: oẽ qđ agũt: g̃ ois actio infideliũ est pctm̃. Alij ṽo ꝯriũ asserũt. q2 vt habetꝛ Actuũ. x. ca. Accepte fuerũt deo elemosine cornelij centurionis in infidelitate adhuc ꝑsistẽtes. Dicĩ g̃ Tho. ꝙ pctm̃ mortale tollit gr̃am gratũ facientẽ: nõ ãt totaliter corrũpit bonũ nature. vñ cũ ĩfidelitas sit qđdã mortale pctm̃: infideles quidẽ gr̃a carẽt remanet tñ in eis bonũ nature. vñ manifestũ est: ꝙ infideles nõ pñt oꝑari oꝑa bona: q̃ sunt ex gr̃a. s. oꝑa meritoria: tñ oꝑa bona ad q̃ sufficit nã: oꝑari pñt. vñ nõ oꝫ ꝙ in oĩ suo oꝑe peccent. Sꝫ q̃ñcũq̃ꝫ aliqđ opus oꝑantꝛ ex infidelitate tũc peccant. Et sic intelligũtꝛ ṽba glo. supius allꝛate. De cornelio insuꝑ sciendũ q2 infidelis nõ erat: hẽbat ãt fidẽ implicitã: nõdum manifestata veritate euangelij. Jdõ ad cũ fuit missus petrꝰ: vt plene de fide ipsũ instrueret.

Pctõ itaq̃ꝫ infidelitatꝭ tꝑe btẽ catherine mũdus erat infectꝰ: quã ipsa refugit ĩ fide xp̃i firmissima ꝑseuerans. ¶ Scd̃o btã catherina seruauit se mũdã a carnali lasciuia. fuit q̃dẽ virgo ꝑmanẽs in virginitate ꝑpetua: q̃ in ea satꝭ cõmendabilis fuit: maxime ꝓpter tria.

Primo ꝓpter formositatem.
Scd̃o ꝓpter libertatem.
Tertio ꝓpter importunitatem.

Primo fuit cõmẽdabilis virginitas catherĩe ꝓpter formositatẽ. dr̃ enĩ de ea ꝙ erat incredibilis pulchritudinis: ⁊ oĩm oculis admirabilꝭ videbatꝛ. Est ãt pulchritudo in iuuẽcula cã ruine. q2 vt ĩq̃t Aureolꝰ theofastꝰ. Pulchra cito adamatꝛ. E sapiẽs ꝓuer. vlti. ca. Fallax spẽs ⁊ vana est pulchritudo. ⁊ Ezechiel ca. xvi. Hñs fiduciã in pulchritudine tua fornicata es. Sꝫ pulchritudo catherine nõ obfuit: q̃ aĩm fortitudĩe decorauit. vñ de ip̃a dici põt illud ꝓuer. vlti. ca. Fortitudo ⁊ decor indumẽtũ eiꝰ. Scd̃o fuit cõmẽdabilis virgĩtas catherine ꝑꝑ libertatẽ. q2 sui ⁊ suoꝝ dña remãserat. tñ subdidit se totã deo viuẽs in filiali timore illius. vñ sibi ꝯueniũt verba sapientis ꝓuer. adhuc vlti. ca. Mulier timens deũ ip̃a laudabitꝛ. Tertio fuit cõmẽdabilis virgĩtas catherine ꝑꝑ ĩportunitatẽ. Nã viriliꝛ obstitit ꝑsuasionibꝰ ĩportunis ꝓmissisq̃ꝫ ĩꝑatoris. Tẽtauit q̃dẽ illã vxorẽ hr̃e Cui dixit. o virgo generosa: iuuẽtuti tue ꝯsule ⁊ pꝰ reginã in palatio meo scd̃a vocaberis: ⁊ imaginẽ tui in medio ciuitatis faciã fabricari atq̃ꝫ a cũctis adoraberis velut dea. Cui virgo

desine talia dicere: que scelus sunt ēt cogitare. Ego me xp̄o sponsā tradidi. Jlle gloria mea: ille amator meus: ille dulcedo ⁊ dilectio mea: ab eius amore nec blandimenta nec tormēta me poterūt reuocare. Et cū iterū post dies aliquos impator ei diceret. Non te q̄si famulam possidere cupimus: sed regina potens ⁊ electa decore in regno meo triūphabis. R̄ndit. attēde ⁊ tu obsecro ⁊ iudicij examen veridica sancione discerne: quē magis eligere debeo. Aut potentē eternū gloriosū ⁊ decoꝝ: vel infirmū mortalē: ignobilē ⁊ deformē. ¶ Tertio btā catherina seruauit se mundā a cordiali supbia. fuerūt quippe in eo tria ex quibus ꝯsueuerūt hoīes in superbiā erumpere.

Primū fuit nobilitas.

Scōm abundantia.

Tertiū scientia.

Primū qd̄ fuit i btā catherina fuit nobilitas originis: nā fuit costi regis filia: ⁊ nihilominꝰ impatori eā interroganti ⁊ dicenti. ꝓgeniem tuā requirimus. humiliter r̄ndit. Scriptū est Nec te collaudes: nec te culpaueris ip̄e. hoc faciūt stulti q̄s gloria vexat inanis. confiteor tñ meā ꝓgeniē nō tumore iactātie sed humilitatis amore. Ego eni sum catherina costi regis quondā filia: q̄ q̄uis in purpura nata: ⁊ liberalibus disciplinis mediocriter instructa. Nec tñ oīa cōtempsi: ⁊ ad dn̄m iesū cōfugi. Scōm qd̄ fuit in btā catherina: fuit abundantia diuitiaꝝ ⁊ bonoꝝ tpaliū. ex his ꝓuocanť hoīes ad supbiam. vermis diuitiaꝝ supbia est. Jpsa tñ virgo catherina tpalia oīa velut puluerē vilipēdit. Tertiū qd̄ fuit in btā catherina est scīa. Et de hac dicemꝰ in sequēti mysterio. ꝓ ip̄a tñ nō intumuit: sed ea ad diuinū vtebať honorē. ¶ De sapia sctē catherine: cui nō potuerūt resistere etiā rhetores ⁊ phī q̊s ad fidē cōuertit.

Capitulum. ij.

SEcundū mysteriū ꝯtemplandū de beata catherina dr̄ sapie. ⁊ hec est scd̄a illius excellentia: ad quā plene intelligendā sciendūz ꝙ triplex est scientia.

Prima increata.

Scd̄a condempnata.

Tertia cōmendata.

¶ Prima sapia increata ē ipsiꝰ dei. de q̄ paulꝰ ad Roma. xj. ca. ait. O altitudo diuitiaꝝ sapie ⁊ scie dei. Jsta āt sapia nihil aliud ē q̄ȝ ip̄e deꝰ q̄ tñ solet attribui filio: ꝑ appropriationem: sic p̄ri potētia: ⁊ sp̄ui sctō clemētia. vñ Eccl'iasti. xxiiij. ca. dr̄. Ego sapia prodij ex ore altissimi primogenita añ oēm creaturā. Et. i. ca. Fons sapie verbū dn̄i in excelsis. ¶ Scd̄a sapia ē cōdēpnata. vt eni colligiť ex dictis. Tho. s͡a s͡e. q. xlv. Sic̄ bonū dr̄ dupl'r. aliqñ vere illud. s. qd̄ est simpl'r bonū. aliqñ sil'itudinarie: vel abusiue. sic̄ cū dr̄. ille est bonꝰ vel optimus latro: ita sapia aliqñ dr̄ vere aliqñ sil'itudinarie. Cuȝ ḡ q̄s sapiēs est ad male agendū: sapia in eo est ꝑ sil'itudinē dicta. De q̄ Jere. iiij. ca. scribiť. Sapientes sūt vt faciāt mala: bñ āt facere nescierūt. Et Jaco. iij. ca. Nolite gloriari ⁊ mēdaces esse aduersus veritatē. Nō ē ista sapia de sursū descendēs: sed terrena: aīalis: diabolica. Et declarať ista diuisio a sctō Tho. vbi. s̄. sic. Qui cūq̄ȝ auertiť a fine debito: necesse est ꝙ aliquē finē indebitū sibi prestituat: qr oē agens agit ꝑꝑ finē. Vñ si prestituat sibi finē in bonis exterioribus terrenis vocať sapia terrena. Si in bonis corpalibus: vocať sapia aīalis. Si āt in aliq̄ excellentia aī: vocať sapia diabolica. Sic̄ fuit sapia tyrānoꝝ ⁊ phoꝝ. De hac ita loquiť Grego. in moralibꝰ. Huiꝰ mūdi sapia est cor machinationibꝰ tegere: sensū verbis velare: q̄ falsa sūt vera oñdere: q̄ vera sūt falsa demonstrare. hāc q sciūt: ceteros supbiendo despiciunt. Sed de ipsis phīs supbientibus: qui sapientes vocari voluerūt: donec pictagoras: phm i. amatorē sapie se noiauit. vt Jsido. viij. ethi. meminit. Et Augꝰ li. xviij. de ci. dei. ita inqt. Apl'us ad Roma. i. ca. Cū deū cognouissēt. s. rōne nāli nō sic̄ deū glorificauerūt: qr nō cogitauerūt. s. ꝙ improportionabiliť excedit cognitionē nr̄am: ⁊ ꝑ cōsequēs sup oīa est glorificādus: neq̄ȝ gr̄as egerūt. s. de cognitiōe nāli sibi a deo data. Sed euanuerūt in cogitationibus suis. s. supbiendo de ipsa nāli cognitiōe dei: ⁊ obscuratū est insipiens cor coꝝ. s. iusto iudicio dei: ⁊ dicentes se esse sapientes: stulti facti sūt ¶ Tertia ē sapia cōmēdata. ⁊ hec aliqñ poniť virtus intellectualis ab Aristo. in. vi. ethi. que nil aliud est s̄m Augusti. in. xiiij. de trinita. q̄ȝ cognitio diuinoꝝ: q̄ tñ vt inqt Tho. rōne nālī acqriť vel habeť. Aliqñ a sctis accipiť pro gr̄a gratis data. Juxta illud apl'i. Alij datur ꝑ spiritū sermo sapie. s. cognitio diuinoꝝ ꝑ lumen infusū: qd̄ qdē posset esse ēt in pctōribꝰ. Quia dona gr̄e gratis date s̄ȝ Alexandrū in suo. iij. Pñt esse qñq̄ȝ a sp̄ū sctō: sed nō cum sp̄ū sctō Aliqñ ista sapia cōmēdata poniť vnū d̄ septē donis sp̄us sctī: q̄ ꝯsistit in cognitōe diuinoꝝ

illoꝝ́ q̃ʒ ſaporoſo guſtu: ⁊ eſſe nõ põt ſine cha
ritate ⁊ gr̃a gratũ faciẽte. Juxta illud Sapie
i.ca. Jn maliuolã aiam nõ intrabit ſapia: nec
hitabit in corpe ſubdito pctiſ. Sapia igit̃ fuit
in btã catherina: q̃ nõ ſolũ in hũanis: ſed ẽt in
diuinis illuminatiſſima fuit: atq̃ʒ ea q̃ dei ſũt:
⁊ fidei ſue ſctẽ cognouit ⁊ deguſtauit. Cũ hac
ſapia ſupauit marẽtiũ: ꝯuertit phos ⁊ reginã
atq̃ʒ porphiriũ: cũ ducentis milibꝰ ad xp̃m at/
traxit. Marentio qppe dixit. Dij q̊s coliſ nec
te nec alios iuuare pñt. Cui rex. ſi ita eſt vt aſſe
ris: g̃ totꝰ mũdꝰ errat ⁊ tu ſola verũ dicis: cuʒ
tñ oẽ verbũ i ore duoꝝ vel triũ teſtiũ ꝯfirmet̃
Si angelus eſſes: ſi celica virtus: adhuc nemo
tibi credere deberet: quãto minꝰ cũ femia fra/
gilis eſſe ꝓberis. Et poſt multa verba videns
ceſar ꝙ eiꝰ ſapie obuiare ñ poſſet: mãdauit oc
c̃lte p lr̃as vt oẽs grãmatici ⁊ rhetoreſ ad p̃to
riũ alexãdrie feſtinant venirẽt imẽſa munera
recepturi: ſi cõcionatricẽ virginẽ ſuis aſſertõi
bus ſuparẽt. Adducti ſũt igit̃ de diuerſis pro
uincijſ qnq̃ginta rhetoreſ: q oẽs mortales i oi
mũdana ſapia excellebant. Quibꝰ interrogã/
tibus cur de tã remotis ptibꝰ euocati fuiſſent
Ceſar rñdit. Eſt apud nos q̃dã puella ſenſu ⁊
prudentia incõpabilis: q̃ oẽs ſapientes cõfu/
tat: ⁊ deos nr̃os demones eſſe affirmat: quã ſi
ſupaueritis: cũ magno honore ad ꝓpria redi/
bitis. Cui illi dixerũt. Adducat̃ corã nobis pu
ella: vt ſua temeritate cõuicta: nũq̃ʒ ſe ſapiẽteſ
vidiſſe cognoſcat. Sed cũ virgo certamen qđ
ſibi iminebat didiciſſʒ: totã ſe dño cõmẽdauit
Et ecce angelꝰ dñi aſtitit: Et vt cõſtant ſtaret
admonuit aſſerẽs: ꝙ nõ ſolũ ab illis vinci nõ
poterat: ſʒ inſup illos ipſa ad palmã martyrij
deſtinaret. Cũ g̃ corã oratoribus adducta fu/
iſſet. Dixit impatori: q̃li iudicio ꝯ̃ vnã puellaʒ
qnq̃ginta oratores apponis: q̊s ⁊ ꝓ victoria
remunerandos ꝓmittis: ⁊ me ſine ſpe merce/
dis pugnare compellis? Erit tñ mihi merces
dñs ieſus xp̃s: q eſt ſpes ⁊ corona ꝓ ſe certan/
tiũ. Cũ ꝯ̃o catheria cũ oratoribꝰ ſapiẽtiſſime
diſputaret: ⁊ eos aptis rõnibꝰ ꝯfutaret. O b/
ſtupefacti illi ⁊ qd dicere nõ inueniẽtes: muti
penitus ſũt effecti. Tũc impator nimiũ ꝯ̃ eos
furore repletꝰ increpare eos cepit. Cur ab vna
puella tã turpit̃ ſe vinci pmitterẽt. Tũc vnus
mgr̃ alioꝝ ſic ait. Noueris impator ꝙ nullus
vnq̃ʒ añ nos ſtare potuit: qn ꝯtinuo vinceret̃
Hec ãt puella in q̃ ſpũs dei loqt̃: ſic nos i ad/
miratione ꝯuertit: vt ꝯ̃ xp̃m aliqd dicere: aut
oino neſciamus: aut penitus formidemꝰ. Vñ
imperator conſtanter fatemur. ꝙ niſi ꝓbabi/
liorẽ ſniaʒ de dijs q̊s vſq̃ʒ nũc colimꝰ ꝓtuleriſ
ecce oẽs ad xp̃m ꝯuertimur. Audiẽs hec tyrã
nus nimio furore ſuccenſus: oẽs in medio ci/
uitatis cremari iuſſit. At virgo catherina ip/
ſos confortans ad martyriũ cõſtantes effecit
⁊ de fide diligenter inſtruxit. Cuʒ ergo ſigno
crucis muniti flãmis fuiſſent iniecti: ita aias
dño reddiderũt: vt nec capilli: nec veſtimenta
eorum ab igne in aliquo lederentur. Qualiter
ꝯ̃o reginam vxorem marentij: ⁊ porphirium
cum ducentis militibus ad fidem xp̃i deduxit
dicemus in ſequenti myſterio.

¶ De patientia ſctẽ catherine: ⁊ glorioſo mar
tyrio eius. ¶ Capitulum.iij.

TErtiũ myſteriũ contemplandũ de beata
catherina dr̃ patientie. Tulit quidẽ paci
enter ꝓ xp̃o: maxime tria.
Primo incarcerationem.
Scđo rotationem.
Tertio decollationem.

¶ Primo tulit incarcerationẽ. Videns nan/
q̃ʒ marentius ꝙ non poſſet animũ catherine
mollire. Juſſit eam ſpoliataʒ ſcorpionibus ce/
di: ⁊ ceſam in obſcurum carcerem trudi. Jbiq̃ʒ
xij. diebus fame cruciari. Rege autem ꝓ qui/
buſdam cauſis inſtantibus extra regionis cõ
finia procedente. Regina eius nimio amore
ſuccenſa: cum principe militum nomine por/
phirio media nocte ad carcerem virginis pro
perauit. Quo cum regina introiſſet: vidit car/
cerem ineſtimabili claritate fulgentem: ⁊ an/
gelos plagas virginis perungentes. Jncipiẽſ
q̃ʒ virgo ei eterna gaudia predicare: ⁊ ad fidẽ
cõuertens martyrij coronam eidem predixit.
Sicq̃ʒ vſq̃ʒ ad mediam noctem ſermonẽ pro/
traxerunt: que cuʒ oia porphiriꝰ audiuiſſ: ad
pedes virginis procidit: ⁊ cum ducentis mili/
tibus fidem recepit: quia ꝯ̃o per duodecim
dies ſine cibo tyrannꝰ eam eſſe iuſſerat: xp̃s p
hos dies miſſa de celo candida colũba celeſti
eam cibo refouebat. Deinde dñs cum multi/
tudine angeloꝝ ⁊ virginũ eidem apparuit di
cens. Agnoſce filia creatorẽ tuũ pro cuius no
mine laborioſum ſubiſti conflictuʒ: conſtans
eſto: quia ego tecũ ſum. Rediẽs igitur impa
tor: ⁊ videns eã ſplẽdidiorẽ: quã tãto ieiunio
eſtimabat afflictã: cuſtodes carceris torqueri
precepit. Jlla ꝯ̃o ait. Ego cibum non ab hoie
accepi: ſed xp̃s me per ſuum angelũ enutriuit.

Cui cũ dixisset multa verba. Impator videns firmitatē eius indignatus ait. E duob⁹ elige tibi vnū: aut sacrificare vt viuas: aut exquisita subire tormenta vt peas. Et illa. quecūq3 tormenta potes cogitare ne differas: q2 carnē 7 sanguinē meū xpo offerre desidero sicut ipse p me semetipsū obtulit. Ipse est deus meus amator meus pastor 7 sponsus vnicus meus.
¶ Scdo btā catherina tulit patient rotatiōes. Suasit eni qdā prefectus regi furēti vt infra triduū quattuor rotas ferris ferreis 7 clauis acutissimis circūtectas pparet: vt tā terribile detrimentū virginē dissecaret 7 ceteros xpianos tā dire mortis exemplū terreret. Ordinatūq3 est vt due rote vno ordine voluerent: due āt ɔrio impetu agerent vt ille deorsū lacerando ɔtraherent. Iste repugnātes sursū deuorātes ipingerēt. Tūc virgo catherina dñm exorauit vt ad laudē sui nois 7 cōuersionē ppl'i circūastātis ipsā machinā dissiparet. Et ecce angelus molā illā cū tanto impetu diuellēdo cōcussit: ꝙ quattuor milia gētiliū interemit. Regina āt que desup hoc aspiciebat 7 vsq3 tunc se celauerat: statim descendēs imperatorē de tanta seuicia durius increpauit. Rex āt cū regina sacrificare contēpneret: iussit eā extractis pri⁹ mamillis decollari. Que cū ad martyriū deduceret catherinā rogauit vt p se dñm precaret. Que rñdit. Ne timeas a deo dilecta regina: q2 tibi hodie p transitorio regno cōmutabit eternū: Et p mortali sponso: tibi imortalē acquires. Educta igit fuit extra ciuitatē 7 ministri mamillas eius ferreis hastilib⁹ euellentes: tandē caput preciderunt. Cuius corp⁹ porphirius rapiens sepeliuit. Sequēti āt die cū de corpore regine questio fieret: 7 multos ex hoc ad suppliciū pertrahi tyrann⁹ iuberet. Porphirius prumpens in medio exclamauit Ego sū qui xpi famulā sepeliui: 7 fidē xpi recepi. Confessi adhuc sunt cōmilitones eius fidē suscepisse iesu xpi. Quare pcepit cesar oēs decollari: 7 corpa corꝝ canib⁹ dimitti. ¶ Tertio beata catherina patienter tulit decollationē. Nā ā cū nullo terrore nec precibus aut pmissis a fide 7 amore xpi posset amoueri: data super eam snia decollari iubetur. Que cū ad locum ducta fuisset erectis in celū oculis orauit dicēs O spes 7 salus credentium. O decus 7 gloria virginū. Iesu rex bone obsecro te: vt quicūq3 passionis mee memoriā egerit: seu in exitu aie sue vel in quacūq3 necessitate me inuocauerit tue propiciationis consequat effectū. Factaq3 est vox ad eam dicens. Veni dilecta mea: sponsa mea speciosa mea. Ecce tibi celi ianua est aperta. Nam 7 his qui passionē tuā celebrauerint: optata psidia pmitto de celis. Deinde cū decollata fuisset: de eius corpore p sanguine lac emanauit. Angeli āt corpus eius accipientes: ab illo loco vsq3 ad montem sinay itinere dierū viginti deduxerūt: 7 ibidē honorifice sepelierūt. Ex cuius ossibus oleum indefinenter emanat: qd cūctoꝝ debiliū mēbra sanat. Passa est āt anno dñi tricentesimo 7 decimo. Aia vo illius ad etherea regna volauit pmanens leta cū xpo. Qui sit benedictus p oia secula seculorum. Amen.

¶ Sermo sexagesimussextus de fide sancte cecilie virginis 7 martyris: ob quā xps eam suā sponsam fecit.

Sponsabo te mihi in fide dei viuentis. Verba sunt ista originaliter O see. ij. ca. Cū anima rōnalis fide formata se exornat adeo grata efficit Regi seculoꝝ immortali 7 inuisibili deo vt illam dignetur spirituali castoq3 matrimonio sibi copulare. Nec retrahit celsitudie maiestatis sue: que infinita est. quinimo ex abundanti charitate sua creaturā ipsam ad sui vnionem trahit. Facitq3 illam extra terminos nature procedere. Quando enim potuit operari natura illa que de beata virgine cecilia legunt vnde in ea tanta puritas mentis vt virginitatem vnq3 voluerit deserere: vnde tanta sapia tantaue facundia: vt valerianū sponsū suum fratremq3 eius tiburtium: non solū ad fidem: sed etiā ad martyrij triūphū perduxerit. Vñ deniq3 tanta constantia vt nec tormenta: nec violentā mortē horruerit nisi ex psentia sponsi sui: qui grāz illi porrigebat indesinent. Propterea in pñti sermone de ipsa puella sanctissima locuturi: ad fidē eius mētes nr̄as aiosq3 vertemus. Quā vt verba pposita dicunt: desponsata fuit xpo: in fide perfecta. de qua tria mysteria proponimus contemplanda.
Primū dr̄ cōmendationis.
Scdm approbationis.
Tertiū defensionis.

¶ Pr marime cōmendanda est beata cecilia eo ꝙ habuit fidem: que virtus est: 7 prima in ordine aliaꝝ virtutū: 7 in cecilia magna fuit.

¶ Capitulum.j.

PRimũ mysteriũ contemplandũ de fide beate cecile dr̃ cõmendationis. Naʒ fuit in ea fides xp̃i: de qua in sua legenda sic cõmẽdatur. Cecilia virgo clarissima ex nobili genere exorta ab ip̃is cunabulis in fide xp̃i nutrita absconditũ semp̱ euangeliũ xp̃i gerebat in pectore: ⁊ nõ diebus neqꝫ noctibus a colloquijs diuinis ⁊ oratione cessabat: suamqꝫ virginitatem ꝯseruari a dño exorabat. Sed in hac parte de ipsa fide tria ꝓponim⁹ dubia declarãda

Primũ vtrũ fides sit virtus.

Scdm̃ vtrũ fides sit prima virtutũ.

Tertiũ vtrũ fides possit esse maior in vno q̃ȝ in alio.

¶ Ad primũ dubium respondemus. ꝙ fides sit virtus. Et hoc probari potest ẜm Bonauenturã in suo.iij.distin.xxiij. Et Thomã ẜa ẜe.q.iiij.multiplici rõne. Prima est. q꞉ fides hoiem iustificat. Vñ ad Roma.v.ca.ait.apl̃s Justificati ex fide pacẽ hẽam⁹. Et vt Aristo. docet in.v.Ethicoruꝫ. Justicia est tota virtus ¶ Scd̃a rõ est. q꞉ fides est principiũ nr̃e salut꞉ Vñ xp̃us Luce.vij.ca. Marci.v.ca. Matthei ix.ca. ⁊ Luce.xviij.dixit. Fides tua saluũ te fec̃. Et Marci vlti.ca. Qui crediderit ⁊ baptiçat⁹ fuerit salu⁹ erit. Tertia rõ. q꞉ fides placet deo vñ Ecclesiastici.j.ca.scribit̃. Beneplacituʒ est deo fides ⁊ mansuetudo. Et ad Hebreos.xj. ca. Sine fide impossibile ẽ placere deo. Et ad Galathas.iij.ca. Qui ex fide sunt hi sunt filij abrahe. Et ioannis.j.ca. Dedit eis ptãtem filios dei fieri: his qui credũt in noĩe ei⁹. Quarta rõ quare fides est virtus. q꞉ opponit̃ infidelitati: que est vitiũ. Hinc est ꝙ fides a sanctis magnificat̃. vñ.j. Petri dr̃. Resistite fortes ĩ fide: ⁊ ad Ephesios.vj.ca. Jn oibus sumentes scutũ fidei. Et ad Hebreos.xj.ca. Sancti p̱ fidem vicerunt regna: operati sunt iusticiã adepti sunt repromissiones. Et ibi apl̃us magnificat fidẽ sctõꝝ patrũ. Sed contra obijciunt aliqui ꝓbantes ꝙ fides non sit virtus. Nam virtus ordinat̃ ad bonũ. q꞉ vt inquit Aristo.ĩ ij.ethi. Virt⁹ est q̃ bonũ facit habẽtẽ. Sed fides ordinat̃ ad verũ: ergo non est virtus. Ad hoc rñdet Tho. vbi supra. Q꞉ verũ est: bonum intellectus: cũ sit perfectio ipsius: ⁊ iõ inq̃ȝtuȝ p̱ fidem intellectus determinat̃ in verũ: fides habet ordineꝫ in quoddã bonũ. Credere nãqꝫ est actus intellectus assentientis vero ex imperio voluntatis. Ad hoc autem ꝙ iste actus sit perfectus duo requirũtur. Quorũ vnum est vt infallibiliter intellectus tendat ad suuꝫ bonum qd̃ est verũ. Aliud est vt infallibiliter ordinetur ad vltimũ finem: propter quẽ voluntas assentit vero. Jterũ arguunt ꝙ fides non sit virtus: q꞉ nulla virtus est in demonib⁹: sed fides est in demonibus. de quibus dr̃ Jacobi. ij.ca. Demones credunt ⁊ cõtremiscunt: ergo fides non est virtus. Ad hoc iterũ dicit Tho. ꝙ voluntas potest mouere intellectũ ad assentiendũ que sunt fidei ex duobus. Vno modo ex ordine voluntatis ad bonũ: ⁊ sic credere est actus laudabilis. Alio modo q꞉ intellectus cõuincitur ad hoc ꝙ iudicet esse credendum: his qua dicuntur lꝫ non conuincatur per euidentiam rei. Sicut si aliquis propheta pronunciaret in sermone dñi aliquid futurum adhibens signum mortuum suscitando: ex hoc signo cõuinceretur intellectus videntis: vt cognosceret manifeste hec dici a deo: qui non mentitur lꝫ futurum quod predicitur in se euidens non esset. Jn fidelibus ergo xp̃i laudatur fides ẜm primũ modũ ⁊ ẜm hoc non est in demonibus sed solum secundo modo. vident enim multa manifesta indicia ex quibus percipiunt doctrinam ecclesie esse a deo: q̃ȝuis ipsi res ipsas q̃s ecclesia docet non vident: puta deuꝫ esse trinũ ⁊ vnum: vel aliqua huiusmodi. Quare fides demonũ est quodammodo coacta ex signoruꝫ euidentia: ⁊ ideo non pertinet ad laudem voluntatis ipsorum quod credunt. ¶ Secunduꝫ dubium fuit vtrum fides sit prima virtutum Et ad hoc respondet Tho. ꝙ aliquid potest ẽẽ prius altero dupliciter. Vno modo per se. Alio modo per accidens. Per se quidem inter omnes virtutes prima est fides. Cum eni in agibilibus finis sit principiuꝫ necesse est virtutes theologicas quorum obiectum est vltimus finis esse priores ceteris virtutibus. Ipse auteꝫ vltim⁹ finis oportet vt prius sit in intellectu q̃ȝ in voluntate: quia voluntas non fertur in aliquid: nisi prout est in intellectu apprehensũ Vnde cum vltimus finis sit quidem in volũtate per spem ⁊ charitatem. Jn intellectu aũt per fidem necesse est q fides sit prima inter omnes virtutes: quia naturalis cognitio non potest attingere ad deum ẜm quod est obiectum beatitudinis prout tendit in ipsum spes ⁊ charitas. Sed per accidẽs potest aliqua virtus prior esse fide: inquantũ remouet impedimenta credendi: sicut fortitudo remouet in

ordinatū timorē impedientē fidem: ꝛ hūilitas remouet superbiā: ꝑ quā intellectus recusat se submittere veritati fidei: ꝛ sic de alijs virtutibus: q̃zuis non sint vere virtutes nisi presupposita fide ſm Augustinuꝫ contra iulianum.

¶ Tertiū dubiū fuit vtrū fides possit esse maior in vno q̃z alio. Et dicit Tho. scda ſe. q. v. ꝗ sic. Quia vbicūqꝫ inuenit paruū ꝛ magnū ibi inuenit mag ꝛ minus: sed in fide inuenit magnū ꝛ paruū. Dixit eni dn̄s petro Matth. xiiij. Modice fidei quare dubitasti. Et chananee dixit Matthei. xv. O mulier magna est fides tua: quare fides pōt esse maior in vno q̃z in alio. Sciendū tn̄ ꝗ quantitas habitus ex duobus attendi potest. Vno mō ex obiecto. Alio modo ſm participationē subiecti. Obiectum aūt fidei pōt dupliciter considerari. Vno mō ſm formalē rationē. Alio modo ſꝫ ea que materialiter proponunt. Formale obiectum fidei est vnū ꝛ simplex. s. veritas prima. vnde ex hac parte fides non diuersificatur in credentibus sed est vna specie in oībus. Sed ea que materialiter credenda proponunt: sunt plura. Et ſm hoc potest vnus homo plura explicite credere q̃z alius: ꝛ sic in vno potest esse maior fides ſꝫ maiorem fidei explicitationē. Si vo consideretur fides ſm participationē subiecti. hoc cōtingit dupliciter. Nam actus fidei procedit ex intellectu ꝛ ex voluntate: potest ergo fides in vno dici maior q̃z in alio ex parte intellectus propter maiorem certitudinem ꝛ firmitatem Alio modo ex parte voluntatis propter maiorem promptitudinē seu deuotionē: vel confidentiam. Magna ergo fuit fides beate cecilie que propter xp̄m oīa huius seculi bona contēpsit. Et cum cuidam iuueni nomie valeriano desponsata fuisset: ꝛ dies nuptiaruꝫ instituta esset: illa subtus ad carnem cilicio erat induta ꝛ super deauratis vestibus tegebatur: ꝛ cantātibus organis illa in corde suo soli deo decantabat dicens. Fiat dn̄e cor meū ꝛ corpus meuꝫ immaculatū vt non confundar. Et biduanis ac triduanis ieiunijs orans cōmendabat dn̄o quod timebat. Inuitabat angelos precibus: lachrymis interpellabat apostolos: ꝛ sancta agmina oīa xp̄o famulantia exorabat: vt suis eam deprecationibus adiuuarent suo dn̄o pudicitiam cōmendantem. O illuminata puella O fidelis cecilia: O femina oī laude digna: iuuencula erat: pulchra: nobilis: ꝛ sponso clarissimo tradita: ꝛ tamē cuncta seculi blandimenta spernebat.

¶ Qualiter fides beate cecilie fuit approbata eo ꝗ valerianus fuit de illa cōmonitus ex visione ꝛ qr angelū visibiliter inspexit: atqꝫ virtute dei frater eius fuit ad fidem conuersus.

¶ Capitulum. ij.

Secundū mysteriuꝫ contemplandum de fide beate cecilie dicitur approbationis. Fuit nanqꝫ fides eius a deo approbata ꝛ confirmata: dum illam docere conata est suū spōsum valerianum: habuit quidem illa tria veritatis testimonia.

Primū fuit mirabilis apparitio.

Scdm angelica collocutio.

Tertiū fraternalis conuersio.

¶ Primū testimoniū quod habuit valerian⁹ de veritate fidei dicit mirabilis apparitio. vt enim scribit in legēda. Duꝫ venit nox in qua cum cecilia suscipere debebat secreta cubilis silentia dixit ei cecilia. O dulcissime atqꝫ amātissime iuuenis. Est mysteriū qd̄ tibi confitear si modo tu iuratus asseras tota te illud obseruantia custodire. Iurat valerian⁹ se illud nulla necessitate detegere: nulla prodere ratione. Tunc illa ait. Angelum dei habeo amatorem qui nimio zelo custodit corpus meum: hic si vel leuiter senserit ꝗ tu me polluto amore cōtingas: statim feriet te ꝛ āmittes florē tue gratissime iuuentutis. Si autem cognouerit ꝗ me sincero amore diligas ita quoqꝫ diliget te: sicut me ꝛ ostendet tibi gratiam suam. Tunc valerianus nutu dei correptus ait. Si vis vt credam tibi ipsum angelum mihi ostende: ꝛ si vere probauero ꝗ angelus sit: faciā qd̄ hortaris. Si āt virū aliū diligis te ꝛ illū gladio ferā Cui cecilia dixit. Si in deū verū credideris ꝛ baptiçari te pmiseris: ipsū videre valebis. Vade igit i tertiū miliariū ab vrbe: via que appia nūcupat: ꝛ paupib⁹ quos illic inuenies dices. cecilia me misit ad vos: vt ostendat mihi scm̄ senem vrbanū: qm̄ ad ipsū habeo secreta mandata que pferam. Nunc cū videris: indica ei oīa verba mea: ꝛ post q̃z ab eo purificatus fueris: ꝛ redieris angelū ipsum videbis. Tunc valerianus perrexit: ꝛ ſm signa que acceperat sāctum vrbanū ep̄m intra sepulchra martyrū latitantē inuenit. Cūqꝫ ei oīa verba cecilie dixisset: ille manus ad celum expandens ait. Dn̄e iesu xp̄e seminator casti consilij suscipe seminū fructus quos in cecilia seminasti. Dn̄e iesu xp̄e pastor bone: Cecilia famula tua quasi apis

tibi argumentosa deseruit. Nam sponsū quē quasi leonem ferocē accepit ad te quasi agnū māsuetissimū destinauit. Et ecce subito apparuit senex quidā niueis vestibus indutus: tenens librū aureis litteris scriptū. Quē vidēs valerianus pre nimio timore quasi mortuus cecidit. Et a sene leuatus sic legit. Unus deus vna fides: vnū baptisma: vnus deus et pater oīm qui est super omnes: et super oīa et in omnibus nobis. Cumq; hec legisset dixit ei senior Credis ita esse: an adhuc dubitas? Tunc ille exclamans dixit. Non est aliud quod verius possit credi sub celo. Statimq; illo disparente valerian⁹ a sancto vrbano baptisma suscepit.

¶ Secundū testimoniū quod habuit valerianus de veritate fidei: dicit angelica collocutio Rediens nanq; ad ceciliam illam cum angelo loquentem inuenit. Angelus autem duas coronas ex rosis et lilijs in manu habebat: et vnam cecilie: alterā valeriano tradidit dicēs Istas coronas imaculato corde et mundo corpore custodite quas de paradiso dei ad vos attuli: nec vnq; marcescent nec odorem āmittēt nec ab alijs nisi quibus castitas placuerit videri poterunt. Tu autem valeriane: quia vtili consilio credidisti: pete quodcunq; volueris. Cui valerianus. Nihil mihi in hac vita dulcius extitit: q; vnicus fratris mei affectus. Peto igitur vt et ipse mecū veritatē agnoscat. Cui angelus. placet dño petitio tua: et ambo cum palma martyrij ad deū venietis. ¶ Tertiū testimoniū qd habuit valerian⁹ d veritate fidei dr fraternalis cōuersio. Ingressus nāq; tiburtius: frater valeriani. Cū nimiū rosarū sensisset odorem. Dixit. Miror: hoc tpe: Roseus h odor et liliorū vnde respirat? Cui valerianus Coronas habemus quas oculi videre nō preualent: roseo colore et niueo candore vernātes Et sicut me interpellante odorem sensisti. Sic et si credideris videre valebis. Cui tiburtius. In somnis hoc audio: an in veritate ista tu loqueris valeriane? Cui valerianus. In somnis vsq; mō fuimus: sed iam nunc in veritate manemus. Ad quē Tiburtius. Unī hec nosti? Et valerianus. Angelus dei me docuit: quē tu videre poteris si purificatus fueris: et oībus idolis abrenunciaueris. Tunc cecilia euidenter ostendit ei oīa idola esse sperenda. Ita vt Tiburtius diceret. Qui ista non credit pecus est Tunc cecilia osculans pectus eius dixit Hodie fateor te meum esse cognatū. Sicut enim amor dei fratrē tuū mihi coniugem fecit: ita te mihi cognatū faciet contemptus idolorum Uade ergo cum fratre tuo vt purificationem recipias: et angelicos vultus videre valeas. Dixitq; Tiburtius fratri suo. O bsecro te frater: vt mihi dicas ad quem me ducturus es. Cui valerianus. Ad vrbanū epm. Cui tiburtius. de illo vrbano dicis qui totiens damnatus est et adhuc in latebris cōmoratur? Tunc cecilia multa sibi predicauit de vita futura: de passione iesu xpi: et alijs ad fidem pertinentibus. Qua re tiburtius totus compunctus: fratri suo dixit. Miserere mei et perduc me ad hoiem dei: vt purificationē accipiam. Ductus ergo et purificatus angelos dei sepe videbat: et oīa que postulabat protinus obtinebat.

¶ Quare fides cecilie fuit instrumentū vt fides xpi defenderetur triplici martyrio.

¶ Capitulum .iij.

Tertiū mysteriū ꝯtemplandū de fide btē cecilie dr defensionis. Fuit qppe instrumētū vt fides xpi triplici martyrio defēderetur Primo martyrio valeriani tiburtij et maximi Scdo martyrio suo proprio. Tertio martyrio vrbani pontificis.

¶ Primo fides xpi sustentata fuit martyrio valeriani: tiburtij: et maximi. Nam post susceptū baptisma: valerianus et tiburtius elemosinis insistebāt: et sanctorū corpora quos almachius prefectus occiderat: sepulture tradebāt Quos almachius ad se vocans: cur dānatos ꝑ suis sceleribus sepeliant: inquisiuit. Cui tiburtius. Utinam serui essemus eorum: quos tu dānatos appellas: qui cōtempserūt qd videtur esse et nō est: et inuenerūt illud qd nō videtur esse et est. Cui pfectus. Quid nā est illud. Et tiburtius. qd videtur esse et nō est. est oē qd in hoc mūdo est: qd hoiem ad non esse perducit. Qd vero non videtur esse et est. est vita iustorū et pena malorum. Cui prefectus. Non puto q mente tua loquaris. Tunc iubet astare valerianum dicens ei. Qm non est sani capitis frater tu⁹ tu saltem poteris sapienter dare responsum. Constat plurimum vos errare: qui gaudia respuitis et oīa inimica gaudij affectatis. Tunc valerianus se vidisse ait. Glaciali tpe ociosos iocantes et operarios agricolas deridentes. Sed estiuo tpe dum aduenissent gloriosi fructus laborum gaudentibus illis: qui putabantur vani ceperunt flere qui videbantur vrbani. Sic et nos. Nunc quidē sustinemus ignominiā et

laborem. In futuro aūt recipiemus gloriā ꝛ eternā mercedē. Uos āt nunc habetis transitoriū gaudiū. In futuro aūt eternū inuenietis interitū. Cui prefectus. Ergo nos inuictissimi principes eternū habebim⁹ luctū ꝛ pſone vilissime eternū possidebunt gaudiū. Cui Ualerianus. Homuntiones estis nō principes tēpe vr̄o nati citius morituri: ꝛ deo rōnē plus oībus reddituri. Dixit āt prefectus. quid imoramur verbis. Offerte diis libamina ꝛ illesi abscedite. Sancti rn̄derūt. Nos deo xp̄o quotidie sacrificiū exhibemus. Quibus prefectus. qd̄ est nomen eius. Cui Ualerianus. Nomen eius inuenire nō poteris: etiā si pennis volaueris. Prefectus dixit. ergo nomē dei iuppiter non est. Cui Ualerianus. Nomen est homicide ꝛ stupratoris. Ad quē almachius. ergo tot⁹ mūdus errat: ꝛ tu cū fratre tuo verum deū nosti. Ualerianus rn̄dit. nos soli non sum⁹: sed innumerabilis multitudo hanc sanctitatē recepit. Traduntur ergo sācti in custodiā maximi. Quibus ille ait. O iuuentutis flos purpure⁹. O germanus fraternitatis affectus. Quō ad mortē quasi ad epulas festinatis. Cui Ualerianus ait. Qꝛ si crediturū se promitteret: gloriā eoꝝ p⁹ mortē videret. Credidit maxim⁹ ꝛ oīs eius familia. Ac vniuersi carnifices crediderūt. Et a sancto vrbano qui illuc occulte venit baptisma susceperūt. Igitur dum aurora finem daret cecilia pergens ad eos exclamauit dicēs Eya milites xp̄i abiicite opera tenebrarum ꝛ induamini arma lucis. Quarto igitur miliario ab vrbe sancti ad statuā iouis ducunt. Et dū sacrificare nollent pariter decollant. Tūc maximus cum iuramento asseruit se in hora passionis eorum angelos fulgentes vidisse: ꝛ aīas eoꝝ quasi virgines de thalamo exeūtes quas in gremio suo in celū angeli detulerūt. Almachius xp̄o audiens maximū xp̄ianū effectū eū cū plumbatis tandiu cedi fecit quousqꝫ sp̄m exhalauit. Cuius corpus sancta cecilia iuxta valerianū ꝛ tiburtiū sepeliuit. ¶ Scd̄o fides xp̄i autenticata fuit martyrio ꝓprio beate cecilie. Inquirens eni almachius facultates Ualeriani ꝛ tiburtij: ceciliā coram se fecit astare. Iussitqꝫ vt idolis imolaret: aut sn̄iam mortis acciperet. Cum autē ad hoc ab apparitoribus vrgeretur. ꝛ illi vehementer flerent: eo qꝫ puella tam decora ꝛ nobilis vltro se morti traderet. Dixit ad eos. Hoc boni iuuenes non est iuuētutē perdere: sed mutare. Multaqꝫ eis de fide xp̄i ꝛ futura vita beata persuasit. Quare exclamantes illi dixerunt. Credimus xp̄m verum esse deum qui talē famulā possidet. De cato Ꝫ vrbano ep̄o quadringēti ꝛ amplius baptiçati sunt. Tunc almachius sanctā ceciliā ad se aduocans: diutius cū ipsa de fide cōtendit. Tandem ab ipsa rōnabiliter superatus iussit illaꝫ ad domū suam reduci. Ibiqꝫ tota nocte ꝛ die bulliente balneo concremari: que quasi in loco frigido mansit: nec modicuꝫ saltem sudoris pꝫsensit. Qd̄ cū audisset almachi⁹ iussit eā in ipo balneo decollari: quā spiculator tribus ictibus in collo percussit: sed tū caput eius amputare non potuit. Et qꝛ decretū erat ne quartā percussionē decollandus acciperet: eā semiuiuentem cruentus carnifex dereliquit: p triduū aūt superuiuens: oīa que habebat pauperib⁹ tradidit. Et oēs quos ad fidē cōuerterat vrbano ep̄o cōmendauit dicens. Triduanas inducias mihi postulaui: vt hos tue beatitudini cōmendarē: ꝛ hanc domū meā in ecclesiā ꝯsecrares. Sanctus autem vrbanus corpus eius inter episcopos sepeliuit: ꝛ domum suam vt rogauerat in ecclesiā cōsecrauit. ¶ Tertio fides cecilie fuit desensata martyrio bti vrbani. Hic vt legitur in officio eccle: fuit natione romanus: ex patre pontiano: qui sedit annos octo menses vndecim: dies vndecim. Post multa xp̄o ab eo circa cōuersionē paganoꝝ laudabiliter gesta. Almachius prenoīatus inquiri eū fecit ꝛ in quodā antro cū tribus presbyteris: ꝛ tribus diaconibus reperitur: ꝛ in carcerē missus est. Post hoc plūbatis cū socijs cesus est: ꝛ iteruꝫ in carcere reclusus: vbi tres tribunos ad se venientes cuꝫ custode carceris anolino sanctus vrbanus baptiçauit. Audito qꝫ anolinus xp̄ianus factus esset: prefecto resistitur ꝛ sacrificare renuens decollatur. Sanctus xp̄o vrbanus ꝛ socij capitalem sn̄iam acceperunt. Sed statim almachius a demone arripitur ꝛ deos suos blasfemans ꝛ xp̄ianos inuitus magnificās a demone suffocatur. Quod eius vxor mamernia videns cū filia sua lucina ꝛ tota familia a sancto fortunato presbytero baptismū suscepit: ꝛ post hoc sanctoꝝ corpora honorifice sepeliuit. Ecce quales fruct⁹ produxit fides cecilie cuius exēplo miraculis ꝛ doctrina: tanta multitudo peruenit ad christum. Merito igitur desponsauit eam: tribuitqꝫ coronam eterne beatitudinis. In qua gloriosa residebit per infinita secula seculorum. Amen.

¶ Sermo sexagesimusseptimus de fide inui-
ctissima beate lucie virginis siracusane.

Venit sponsus et que
parate erant intrauerunt cū eo ad
nuptias. Verba sunt redemptoris
nr̄i: originaliter Matthei.xxv.ca.
⁊ in euangelio hodierno. Promittit merces
eterne vite oībus qui credunt in xp̄m filiū dei
de virgine natū. Unde saluator ipse Joānis.
iij.ca.dicebat. Exaltari oportet filium hoīs: vt
oīs qui credit in ipso nō pereat: sed habeat vi
tam eternā. Et.vj.ca. Hec est voluntas patrꝭ
mei qui misit me: vt oīs q videt filiū: ⁊ credit i
eū habeat vitā eternā. Et iterū eodē ca. Amē
amen dico vobis: qui credit in me habet vitā
eternā. Et.xj.ca. Ego sum resurrectio ⁊ vita.
Qui credit in me etiā si mortuus fuerit viuet
Et oīs qui viuit ⁊ credit in me non moriet in
eternū. Et eodē ca. Si credideris videbis glo-
riā dei. Propterea btīssima virgo lucia fidē
iesu xp̄i ꝓ sue aīe ornamēto suscipiens: ad nu-
ptias delicatas paradisi peruenit. Qua de re
ipsā laudibus ꝓsequi cupiētes: In solēnitate
eius: ad suā fidē vertemus sermonē. De qua
tria mysteria proponimus contemplanda.
Primū dr̄ infusionis.
Scdm roborationis.
Tertiū consūmationis.
¶ Qualiter fides infusa fuit aīe beate lucie a
deo: ⁊ quō meritoriū est credere: ⁊ ꝙ fides in-
formis sit donū dei. ¶ Capitulum.j.
PRimū mysteriū contēplandū de fide be
ate lucie dr̄ infusiōis. Nā fuit in ea viua
fides ⁊ formata: quā deus infudit illā ei⁹ mēti
atq₃ feruent xp̄m cōfessa est: an quē ꝑfecte cre-
didit. Sed in hac parte tria dubia declarem⁹.
Primū vtrū credere sit meritoriū.
Scdm vtrū fides sit aīe infusa a deo.
Tertiū vtrū fides informis sit donū dei.
¶ Ad primū dubiū rn̄det Aug⁹ sup Joannē
dicens. Sicut in radice arboris nulla apparet
spēs pulchritudinis: ⁊ tn̄ qcqd ē i arbore deco-
ris ex illa procedit. Sic ex fidei hūilitate: qcqd
meriti: qcqd btitudīs aīa susceptura est: ex fi-
dei fundamēto ꝓcedit. Sctūs Tho. ₚa ₛe
q.iij. ait. ꝙ actus nr̄i sūt meritorij: inq̄ztū ꝓ-
cedūt ex libero arbitrio moto a deo ꝑ grāz. Ex
q̊ oīs actus hūanus q subijcit libero arbitrio
si sit relatus in deū pōt esse meritorius. Ipsuz
āt credere est actus intellectus assentiētis ve
ritati diuine: ex imperio volūtatis a deo mote
ꝑ grāz. Et sic subiacet libero arbitrio in ordīe
ad deū: vn̄ actus fidei pōt esse meritorius. Sz
ꝯ obijcit aliquis sic. Ille q assentit alicui credē
do: aut h₃ cām sufficienter inducentē ipsuz ad
credendū: aut nō. Si sic tūc nō videt ꝥ ei eē me
ritoriū: q2 nō est ei iā liberū credere: ⁊ nō crede
re. Si āt nō h₃ sufficiens inductiuū ad credē-
dū: tūc leuitatis est credere. Juxta illud Eccle
siastici.xix.ca. Qui cito credit leuis est corde: ⁊
sic non videt meritoriū esse. Ad hoc ita rn̄det
Tho. ꝙ ille qui credit h₃ sufficiens inductiuū
ad credēdū. Inducit eni auctoritate diuine do
ctrine miraculis ꝯfirmate: ⁊ ꝙ plus est interi-
ori instinctu ducit dictantis: vn̄ nō leuiter cre
dit: q2 tn̄ nō h₃ sufficiēs inductiuū ad sciendū
iō n̄ tollit rō meriti. ¶ Scdm dubiū fuit vtꝝ
fides sit infusa aīe a deo. Et ad ꝥ rn̄det aplus
ad Ephesios.ij.ca. dicens. Grā saluati estis
per fidē ⁊ non ex vobis: dei eni donū est. No-
tandū tn̄ sm̄ Tho. ₚa ₛe.q.vij. ꝙ ad fidē duo
requirunt. quoꝝ vnū est: vt hoī credibilia pro
ponant: qđ requirit ad hoc ꝙ hō aliquid expli
cite credat. Aliud āt qđ ad fidē requirit est as
sensus credentis ad ea que proponunt. Quan
tū ergo ad primū hoꝝ necesse est: ꝙ fides sit a
deo. Ea eni que sunt fidei excedūt potētiā hu
manā. vn̄ nō cadūt in contēplatōne hoīs: siue
cognitione nisi deo reuelante. Sed quibusdā
quidē imediate reuelant a deo: sicut sunt reue
lata aplīs ⁊ ꝓphetis. Quibusdā āt ꝓponunt
a deo mittēte fidei predicatores. Quātū vo
ad scdm. s. ad assensū hoīs ad ea que sunt fidei
pōt cā cōsiderari dupliciter. Una quidē exteri⁹
inducēs: sicut miraculū visū: vel ꝑsuasio hoīs
fidē docentis: quoꝝ neutꝝ est sufficiens cā vi
dendū eni idē miraculū ⁊ audiendū eandēq₃
predicationē siue doctrinā: quidā credūt: qdā
nō credūt. Et iō oportet ponere aliā cām inte
riorē: q mouet hoīem interius ad assentiendū
his: que sunt fidei: hanc āt cām pelagiani po-
nebant solū liberum arbitriū hoīs. Et ꝓpter
hoc dicebant ꝙ initium fidei est ex nobis in-
quātū. s. ex nobis est: ꝙ parati sumus ad assen
tiendū his que fidei sunt. Sed consūmatio fi
dei est a deo: ꝑ quē nobis ꝓponunt ea que cre
dere debemus. Sed est falsū: q2 cum homo as-
sentiendo his que sunt fidei eleuetur sup na-
turā suā: oportet ꝙ hoc insit ei ex supnaturali
principio interius mouente: qđ est deus. Et iō
fides q̄ztū ad assensū q est ꝑncipalis act⁹ fidei

est a deo interius mouente p grãm. ¶ Tertiũ
dubiũ fuit vtrũ fides informis sit donum dei
Et ad hoc rñdet ꝙ sic. Naz glo.j.ad Corinth.
xiij.ca.ait. Fides que est sine charitate est donũ
dei. Si ãt obijceret ꝙ fides informis est quid
imperfectũ: ꝛ opa dei sunt pfecta. vt dr Deute/
rono xxxij.ca. ergo fides informis nõ est op⁹
dei. Rñdet Tho. ꝙ fides informis ꝛ si non sit
pfecta simpliciter pfectione virtutis: est tñ p/
fecta q̃dã pfectione: que sufficit ad fidei rõem
Iterũ posset quis instare sic. Quecunqꝫ deus
sanat totaliter sanat. vñ xps dixit Ioãnis. vij
ca. Totũ hoiem sanũ feci: sed p fidem hõ sanat
ab infidelitate. Quicũqꝫ g̊ donum dei accipit
simul sanat ab oibus peccatis. Sed hoc nõ fit
nisi p fidem formatã: ergo sola fides formata
est donũ dei: ꝛ non fides informis. Ad hoc ita
dicit Tho. ꝙ ille qui accipit fidem a deo q̃uis
absqꝫ charitate nõ simpliciter sanat: sed sana
tur sm quid. s. vt cesset de tali pctõ. hoc ãt fre/
quẽter cõtingit: ꝙ aliquis desistit ab vno actu
pcti: ẽt deo hoc faciẽte: qui tñ ab actu alterius
pcti non desistit: ppria iniquitate suggerente
Et p hunc modũ datur aliqñ a deo ho: ꝙ cre/
dat: nõ tñ datur ei charitas. Sicut ẽt aliquib⁹
dat absqꝫ charitate donũ prophetie: vel aliqd
sile. In hoc itaqꝫ relucet bonitas sũmi dei: ꝙ
etiã pctõribus sua dona gratis data largitur
Q: eni mlti absqꝫ charitate operent actus bo
nos ex genere: vt deo ꝛ eccłie obedient: a deo
pueniit. Q: alij absqꝫ charitate firmiter ꝛ sim
pliciter credant: ex fonte diuine pietatis hoiꝫ
adiuuantis pcedit. Si vo aliq fidem forma/
tã habeãt p charitatẽ ꝛ opa bona a bono deo
efficiente idipsũ recipiũt. Ipse ergo hanc fidẽ
lucie virgini tribuit: quã ipa libenter cõplexa
totã se diuine voluntati cõmisit. Erãtqꝫ opa
eius sctã: iusta: recta: munda: qualia decet pro/
sequi credentes in xpm.

¶ De tribus miraculis: quibus roborata fuit
fides beate lucie. ¶ Capitulum. ij.

Secundũ mysteriũ cõtemplandũ de fide
beate lucie: dr roboratio. Fuit eñi a deo
fides eius roborata triplici miraculo.
Primũ fuit sctẽ agathe visio.
Scdm matris sanatio.
Tertiũ corporis firmatio.
¶ Primũ miraculũ quo fuit fides lucie robo
rata ꝛ magnificata dr sancte agathe visio. Au
diẽs eñi famã sctẽ agathe p totã siciliã diuul/
gari: sepulchrũ eius adijt cuꝫ mr̃e sua euticia:
longo iam satis tpe fluxũ sanguinis incurabi/
liter patientẽ. Inter ipsa igit missaꝝ solennia
contigit vt illud euãgeliũ legeret: in quo dñm
mulierẽ ab hac passione sanasse narrat. Tunc
lucia matri dixit. Si credis his que leguntur
crede agathã illũ semp hr̃e p̃ntẽ: p cuius no
mine sustinuit passionẽ. Si ergo ei⁹ sepulchꝝ
credens contigeris pfecte: continuo sanitate
gaudebis. Igit recedentibus cunctis: ꝛ matre
ꝛ filia iuxta sepulchrũ in oroñe existentibus:
luciã somnus arripuit: viditqꝫ agathã in me/
dio angeloꝝ: gẽmis ornatã stantẽ: ꝛ dicentem
sibi. Soror mea lucia virgo deo deuota: quid
a me petis: qd ipsa poteris prestare continuo
matri tue. Nam ecce p fidem tuam sanata est
Sed dũ ista loquimur: increduli nos accusare
contendunt. Muliebria inquiũt sunt ista ꝛ le/
uibus personis enarranda. Nã dixit sapiens
Multos fecerunt errare somnia ꝛ exciderunt
sperantes in illis. Quibus nos rñdemus. ꝙ lꝫ
somnia possint euenire: vel a cã naturali: vl a
cã volũtaria: vel ab influẽtia celi: vel ab illusio
ne: tñ ꝛ sepe euenisse repimus a volũtate crea
toris: q sic disposuit in sõnis multa mysteria
reuelar. Nõne Genes. xxviij.ca. Vidit iacob
in sõnis scalã stantẽ sup terrã ꝛ cacumẽ illi⁹
tangens celũ: angelos quoqꝫ dei ascendentes
ꝛ descendentes p eã: ꝛ dñm innixũ scale dicen
tem sibi. Ego sum dñs deus abrahã patris tui
ꝛ deus Isaac. Ioseph etiã vt scribit Genesis
xl.ca. Interpretatus est somnũ pincerne ꝛ pi/
storis pharaonis: ꝛ somnũ ipsius pharaonis:
vt patet Genesis.xlj.ca. Et Danielis.iij. ꝛ.iiij
ca. habet. qualiter ipse daniel reuelauit signifi
catõeꝫ somnioꝝ nabuchodonosor regis baby
lonie. Magi adhuc postq̃ꝫ adorauerunt xpm
ãmoniti fuerunt in somnis: ne redirent ad he
rodẽ. Et Ioseph ab angelo in somnijs instru
ctus fuit: vt cũ puero iesu ꝛ virgine matre fu
geret in egyptuꝫ. sicut recitat Matthe.ij.ca.
Apud gẽtiles etiã somnia sepe aliqd significa
re cõperta sunt. Vñ Valerius multa de som/
nijs scripsit li.i. Sicut de somnio simonidis q
naufragiũ euasit. Et de somnio mr̃is dionysij
que cũ conceptuꝫ vtero haberet: somniauit se
satiristũ parere: satiristus serpens est de quo
tiriaca conficit. Consultoqꝫ pdigioꝝ interp̃te
clarissimũ ac potẽtissimũ filiũ dixit parituraꝫ
Et ita refert alia q̃ꝫplurima. Tullius ãt in.j.d
diuinatõe ait. Est apud platonẽ: ꝙ cum socra
tes esset in custodia publica: dixit critoni fami

liari suo se post diē tertiū moriturū: vidissetq̃
in somnis pulchritudinis eximie feminā: que
se noie appellans diceret: homericū quendam
versū. Terclatichile tempestas leta leuabit. qδ
vt est dictuʒ sic scribit̃ contigisse. Suetonius
aūt in li. de. xij. cesaribus recitat. Q̄ nocte p̄ce
dente diē q̄ cesar occisus fuit: vxor ei⁹ in q̄ete
vidit fastigiū domus labi: ⁊ cesarē in sinu suo
iacentē multis vulneribus pforatū: quare sō-
nij atrocitate ꝑterrita: eū rogare n̄ destitit: vt
die ꝓxima se a curia abstineret. Dicta sūt hec
oia vt ostendamus nō esse quid fabulolū ꝙ de
visione beate lucie superius explicauimus: sic̄
rei exitus: vt apparebit plene ꝯfirmat. ¶ Se-
cundū miraculū quo fides lucie roborata fuit
⁊ vera declarata: dr̃ matris sanatio. Euigilās
quidē a somno lucia matri dixit. Mater mea
ecce sanata es: ꝑ ipsā ergo te dep̄cor: que suis
orationibus te sanauit: ne mihi de cetero no-
mines sponsū. Sed quicq̄d mihi datura eras
ꝓ dote: pauperibus elargire. Cui mater. Tege
prius oculos meos ⁊ quicq̄d volueris de facul
tatibus facito. Ad quā lucia. qδ moriens das:
ideo das q2 tecū ferre non potes. Da igit̃ duʒ
viuis ⁊ mercedē habebis. Cuʒ ergo redissent
fit q̊tidie detractio rerū: ⁊ dant̃ in necessitati
bus pauperū. Interea dum patrimoniū distri
buit̃: sponsus lucie de his nutricē eius interro
gauit. Rn̄dit illa caute ꝙ vtiliorē possessioneʒ
sponsa sua inuenisset quaʒ volebat emere. Et
ideo videbat̃ aliquāta distrahere: credidit ille
⁊ cepit auctor esse vendentiū. ¶ Tertiū miracu
lum quo fides lucie roborata fuit: dr̃ corporis
firmatio. Nam venditis oibus ⁊ pauperibus
erogatis. Sponsus trahit eā corā pascasio cō
sulari dicens eā xp̄ianā esse ⁊ ꝯ leges agere au
gustoꝝ. Inuitāte eā pascasio ad sacrificia ido
lorum. Rn̄dit. sacrificiū placens deo est: visita
re pauperes: ⁊ in necessitatibus subuenire: ⁊
q2 iam amplius non habeo q̄d offerā: meipsā
sibi offerendā tribuo. Cui pascasius. Ista ver-
ba tibi simili stulto xp̄iano narrare poteris: mi
hi aūt qui principū decreta custodio: frustra ꝓ
sequeris. Ad quē lucia. Tu principū tuoꝝ de-
creta custodis: ⁊ ego legeʒ dei mei custodiam.
Cui pascasius. patrimoniū tuū cum corrupto
ribus expendisti: ⁊ ideo quasi meretrix loquer̃.
Cui lucia patrimoniū meuʒ in tuto loco cōsti
tui: corruptores aūt mentis ⁊ corporis nunq̄ʒ
sciui. Rn̄dit pascasius. qui sunt corruptores
mentis ⁊ corporis. Lucia dixit. Corruptores
mentis vos estis: qui suadetis vt aīa suū dese
rat creatorem. Corruptores corporū sunt: qui
tꝑalem delectationē preponunt epulis sempi
ternis. Pascasius dixit. Cessabunt verba cuʒ
peruentuʒ fuerit ad verbera. Cui lucia. verba
dei cessare nō possunt. Cui pascasius. tu ergo
deus es. Lucia respondit. ancilla dei suʒ: Qui
dixit. Dum steteritis ante reges ⁊ presides no
lite cogitare quō aut quid loquamini: dabitur
enim vobis in illa hora quid loquamini. Nō
enim vos estis qui loquimini: sed spiritus pa
tris vestri qui loquitur in vobis. Pascasius
dixit. In te ergo spirit⁹ sanctus est. Cui lucia.
qui caste viuūt templū sunt sp̄ūs s̄cti. Cui pa-
scasius. ego faciā te duci ad lupanar: vt ibi vio
lationē accipias: ⁊ sp̄m sanctū perdas. Cui lu-
cia. Non inquinat̃ corpus nisi de cōsensu mē
tis: nā si inuitā violari me feceris castitas mi-
hi duplicabit̃ ad coronā: nunq̄ʒ autē volunta
tem meam ad consensum poteris prouocare.
Hoc loco doctores dicunt. ꝙ si aliqua virgo
violenter opprimat̃ virginitatis coronā non
āmittit. Sicut patet. xxxij. q. v. ca. quod āt. ca.
tolerabilius. ca. reuera. ca. nō potest. ca. propo
sito. ca. de pudicitia. ca. magis timeam⁹. San-
ctus Tho. in suo quarto. di. xlix. arti. v. ita
ait. Si aliqua virgo ꝑ violentiam oppressa fu
erit non āmittit propter hoc aureolam virgi-
nitatis: dūmodo propositū ꝑpetuo virginita
tem seruādi inuiolabiliter teneat. Et hoc siue
pro fide siue ꝓ quacunq̄ʒ alia causa violenter
corrumpatur. Sed si hoc ꝓ fide sustineat erit
ei meritoriū: ⁊ ad genus martyrij pertinebit.
Unde lucia dixit. si inuitā me feceris violari:
castitas mihi duplicabit̃ ad coronā: non ꝙ ha
beat duas virginitatis aureolas: sed ꝙ duplex
premiū reportabit: vnū pro virginitate custo-
dita: aliud ꝓ iniuria quā passa est. Dato etiā
ꝙ talis violenter oppressa cōcipiat: nec ex hoc
meritū virginitatis perdit. hec Tho. Ad luciā
iam redeamus: que pascasio addidit. Ecce cor-
pus meū ad omne supplicium paratum: quid
moraris. Incipe fili diaboli desideria tuarum
penarū exercere. Tunc pascasius lenones ad
se venire fecit dicēs eis. Inuitate ad eā omnē
populū ⁊ tādiu illudat̃: donec mortua nūciet̃.
O stupēdū miraculū: O inuincibilis virt⁹ dei
viui volētes eā trahere: Tanto pondere sp̄ūs
sanctus eam fixit: vt oīno ipsam mouere neq-
rent. Fecitq̄ʒ pascasius mille viros accedere: ⁊
man⁹ ⁊ pedes ligare: sed cū nullaten⁹ poterāt

mouere. Tūc ēt cū viris mille paria boū adhibuit: sed tñ virgo dñi imobilis ꝑmansit. vocatis āt magicis vt suis incantatōib⁹ moueret͛ oino moueri non potuit. Dixitq3 Pascasius Que sunt ista maleficia. ꝙ vna puella a mille hoib⁹ non moueṫ. Lucia dixit. Non sunt ista maleficia: sed beneficia xp̄i.

¶ Qualiter beata lucia voluit pro fide xp̄i vitam p̄ntem ꝑ martyrij tolerantiā consūmare

¶ Capitulum. iij.

Tertiū mysteriū ↄtemplandū de fide btē lucie dr̄ cōsūmationis. Voluit equidē ꝓ fide xp̄i p̄ntem vitā ꝑ martyrij tolerantiā cōsūmare. In quo tria concurrerunt.

Primū a morte preseruatio.

Scōm secretoꝝ reuelatio.

Tertiū corporis xp̄i susceptio.

¶ Primū qd̄ ↄcurrit circa tolerantiā martyrij btē lucie: dr̄ a morte preseruatio. Nō enim tormenta potuerūt extinguere illā: ita cito sic̄ fecissent: qꝛ de⁹ pseruabat eā vsq3 ad tp̄s. Nā cū pascasi⁹ angustiareṫ nimis: vidēs illā adeo imobilē effectā: iussit copiosū ignē circa eā accendi picēq3 ⁊ resinā ac feruens oleū sup̱ eam fūdi. Dixitq3 lucia. Indutias impetraui martyrij mei: vt credētib⁹ timorē auferā passiōis ⁊ nō credentibus vocē insultationis: videntes āt amici pascasij eū angustiari: in gutture ei⁹ gladiū imerserūt: q̄ nec sic extincta ē: nec loq̄lā amisit. ¶ Scōm qd̄ ↄcurrit circa martyriū beate lucie: dr̄ secretoꝝ reuelatio. Reuelauit enim ea q̄ secreta erāt: ⁊ sciri nō poterāt: ꝑꝑ distantiā loci. dixitq3. Annuncio vobis pacē ecclesie redditā maximiano hodie mortuo ⁊ d̄ regno suo diocleciano expulso. Et sic̄ ciuitati cathaniensi soror mea agatha data est ꝓtectrix. Sic ⁊ ego ciuitati siracusane ↄcessa sū interuētrix. Dū hec verba loquiṫ. Ecce ministri romanoꝝ venerūt ⁊ pascasiū apprehendētes: vinctū ad cesarē secū duxerūt. Audierat eni cesar ꝙ multa rapuerat. Quare de suis scelerib⁹ conuict⁹ capitali snīa fuit punitus. ¶ Tertiū qd̄ ↄcurrit i martyrio btē lucie: dr̄ corꝑis xp̄i susceptō. Nā de loco in quo ꝑcussa est: nō est mota: nec spm̄ tradidit: q̄adusq3 veniret̄ ⁊ corp⁹ dñi sacerdotes ei traderēt: ⁊ oēs astantes amē dño r̄ndereṫ. In eodē āt loco est sepulta ⁊ eccl̄ia fabricata. Fuit alia lucia cui⁹ officiū ecclesia celebrat mense septēbris. hec tp̄e diocleciani ⁊ maximiani in viduitate per annos triginta ⁊ sex manserat. Cuiusq3 anni totius vite fuerūt septuaginta quinq3: ꝓut legiṫ in suo officio. Ista accusata a filio Euprepio ꝙ xp̄iana esset iussu diocleciani carceri mancipata fuit: vbi cōsolatione diuinā ꝓmeruit. Deinde corā dioclecia no sedente ꝓ tribunali extensa est: ⁊ fustibus diutissime verberata. Postea in ollā plūbo plenā i circuitu igne copioso succēsā demersa est. Vbi sctā dei psallēs triduo vixit vltio gladio aiaduersa ē. Itaq3 p̄ria lucia i virginitate ꝑmanens: martyriū ꝓ xp̄o passa est. Ista vo in viduitate ꝑseuerans: mori ꝓ xp̄o nō recusauit. Quaꝝ aie gloriā celestis regni in eternū pacifice possidebūt. Ad quā nos ꝑducat iesus fili⁹ dei: q sit bñdict⁹ in secula seculoꝝ. Amen.

¶ Sermo sexagesimusoctauus de laudibus vere amicitie: que hoies in sctitate conseruat.

Beatus qui inuenit amicū verum. Sapientis verba sunt ista originaliter Ecclesiastici. xxv. ca. Satis efficax est tam in sp̄uali q̄3 ciuili vita: vinculū amicitie vere: qua hoies cōmunicant sibiipsis vtranq3 fortunā. Propterea a macrobio species iusticie ponitur ⁊ ab ipso atq3 a ceteris sapientibus: miris laudibus preconiçaṫ: qꝛ tñ pleriq3 ferales potius q̄3 rōnales hoies amicitiā ⁊ paruipendunt ⁊ fugiunt. Iccirco in p̄nti sermone d̄ eius laudibus erim⁹ verba facturi: de qua: tria mysteria proponimus contemplanda.

Primū dr̄ cōmendationis.

Scōm distinctionis.

Tertiū significationis.

¶ Qꝫ omnes sancti ⁊ morales phi gloriose loquuntur de amicitia.

¶ Capitulum. j.

Primū mysteriū contemplandū de amicitia dr̄ cōmendationis. Omnes quippe tam sancti q̄3 phi morales de illa gloriose loquunṫ. Vnde Sapiens Ecclesiastici. vj. ca. ait Amicus fidelis protectio fortis. Et cassiodorus in libro de amicitia. In hūanis reb⁹ nihil amicitia dulcius inueniṫ: nihil sanctius appetitur: nihil fructuosius custodiṫ. Et in eodē li. Amicitia ꝓpria suauitate virtutes alias condit: aduersa tꝑat: tristiaq3 iocundat. Et idē in ep̄lis. Sine amicis ois cogitatio esset tedium ois opatio labor: ois terra ꝑegrinatō: ois vita tormētū: sine amicoꝝ solatio: viuere eēt mori. Et Ambro. li. d̄ officijs. Solatiū qppe vite h⁹ est: vt habeas cui pect⁹ tuū apias: cui archana cōices: cui secreta tui pectoris committas: vt

colloces tibi virũ fidelẽ:q in ꝓsperis gratulet
in tristib⁹ cõpatiat:in ꝑsecutionib⁹ adhortet.
Et Valerius maximus li.iiij. Amicitie vincu
lũ potens est ⁊ preualidũ:neqꝫ vlla ex pte san
guinis viribus inferius. Et Quitilian⁹ in li.
declamationũ. Nõ reperio qd in rebus hũa-
nis excogitauerit nã prestantius amicitia:qd
cõcordia ꝯ fortunã maius auxiliũ. Et Salus.
in iugurtino. Nõ exercitus neqꝫ thesauri sũt
regni presidia: sed veri amici: q̃s neqꝫ armis
cogere:neqꝫ auro parare queas: officio fideqꝫ
parant. Et Seneca in li. de tranquillitate aĩ.
Nihil eque oblectat aĩum: q̃ꝫ amicitia fidelis
⁊ dulcis. Et Theophrastus phus. Quãti est
sine aĩa corpus:tanti est sine amicis hõ. Et se-
cund⁹ phus interrogatus ab adriano cesare.
quid est amicus.rñdit.desiderabile nomẽ:infe
licitatis refugiũ: indeficiens quies: amanda
felicitas. Et Aristo.i.viij. Ethicoꝝ.ca.i. Ami-
citia maxime necessaria est in vita:sine amicis
nullus eligeret viuere:hñs reliqua bona oĩa ⁊
mendicantibus ⁊ principatus ⁊ ptãtes possi
dentibus: videt amicis maxime opus esse. Et
idẽ in.ij.politice. Amicitiã quidẽ putam⁹ ma
ximũ esse bonoꝝ ciuib⁹. Et idẽ in.iij.topicoꝝ
Magis eligenda est supabundantia amicitie
q̃ꝫ pecuniaꝝ. Et Tullius in questionib⁹ tuscu
lanis. Sũmũ gen⁹ felicitatꝭ est hr̃e amicos. Et
idẽ in li.illo de amicitia de q̊ inqnit aulusgeli⁹
in.i.noctiũ atticaꝝ. Q cũ librũ illũ cõponeret
legit libꝝ theophrasti ꝺ amicitia ait. Excepta
sapia nil melius est datũ hoi a dijs imortalib⁹
amicitia. Et iterũ ibi. Solẽ e mũdo tollere vi
dent:q amicitiã e vita tollũt:q̄ꝛ nihil a deo me
li⁹ habem⁹:nihil iocũdius. Et iterũ. Ego vos
hortari tm̃ possũ: vt amicitiã oĩbus reb⁹ hũa-
nis añponatis. Nihil eni est tã nature aptum
tãqꝫ ꝯueniens ad res vel scd̃as vel aduersas.
Et idẽ li.i.de finibus bonoꝝ ⁊ maloꝝ. Oium
rerũ q̃s ad btẽ viuendũ sapia cõparauit.nihil
est maius amicitia:nihil vberius: nihil iocũdi
us. Sed preter predicta q̃runt aliq: vtꝝ felix i-
digeat amicis. Et posset argui ꝙ nõ.q̄ꝛ quicũ
qꝫ sũt ꝑ se sibi sufficiẽtes ex bonis q̃ hñt: ñ in-
digẽt amicitia alioꝝ:sed felix ꝑ se oĩm bonoꝝ
sufficientiã hꝫ:g̃ nõ videt indigere amicꝭ. In
oppositũ ꝟo arguit tali rõne. Inter oĩa exte-
riora est maximũ bonũ hr̃e amicos. vt ꝓbatũ
est paulo supius ꝑ aristo. Si ergo felici cui oĩa
bona tribuunt nõ dant amici:tũc felici deerit
maximũ bonoꝝ exterioꝝ.s. amicitia qꝺ est ꝯ
rõnẽ felicis. Rñdet ad ista soluenda. ꝙ aut lo-
quimur de felicitate celestis pr̃ie:aut de felici-
tate pñtis vite. Primo eni si loquimur de ꝑfe
cta felicitate q̃ erit in pr̃ia.tunc aut loq̄mur ꝺ
necessitate btitudinis: aut de bñ esse. Primo
mõ dico ꝙ societas amicoꝝ nõ requirit de ne
cessitate ad btitudinẽ pr̃ie.qm̃ ille qui hꝫ totaꝫ
plenitudinẽ sue ꝑfectionis in vno nõ indiget
in alio.sed beatus in patria habet totam ple
nitudineꝫ sue ꝑfectionis in deo: g̊ nõ indiget
alio. Et hoc est qꝺ scribit Sapie.vij.ca. Vene
rũt ãt mihi oĩa bona pariter cũ illa.s.cũ diuia
sapia:q̃ in dei clara visione cõsistit. Vñ Aug⁹
viij.li.sup Genes.ad lr̃aꝫ dicit.ꝙ creatura spi
ritualis ad hoc ꝙ sit btã nõ nisi intrinsic⁹ ad-
iuuat eternitate: veritate ⁊ charitate creatoris
Nã ꝑfectio charitatꝭ est essentialis btitudini
q̃ꝫtũ ad dilectionẽ dei:nõ ãt q̃ꝫtũ ad dilectõeꝫ
ꝓximi. Quare si esset vna sola aĩa fruens deo
nõ hñs ꝓximũ quẽ diligeret: adhuc btã esset
sed supposito ꝓximo seq̄t dilectio eius ex ꝑfe
cta dilectione dei. Vñ q̃si cõcomitant se habꝫ
amicitia ad ꝑfectã btitudinẽ. Scd̃o ꝟo si loq̄
mur de bñ esse btitudinis tũc verũ ẽ ꝙ ad illã
facit societas amicoꝝ:q̄ꝛ sic̃ btitudo essentialis
est quã hꝫ btũs apud deũ solũ: ita btitudo ac-
cidentalis est:quã hꝫ btũs apud aliũ btm̃. Si
ꝟo loq̄mur de felicitate iꝑfecta q̃ nihil aliud
est:large illã sumendo q̃ꝫ ꝓsperitas ⁊ bonorũ
tpaliũ abundantia. tunc dico ꝙ felix aliq̊ mõ
nõ indiget amicis ⁊ aliq̊ mõ indiget. Nã felix
nõ indiget amicitia vtili:q̄ꝛ existũt sibi oĩa bo
na:indiget tamen amicis maxime ꝓpter tria.
Primo ꝓpter cõicationẽ. vt cõicet amicis in-
digentibus felicitatẽ suã.qm̃ vt inq̄t Plato i
Thimeo. Bonos viros decet cõmodos esse.
Et Ouidius in li.ꝺ ponto. Regia crede mihi
res est succurrere lapsis. Cõueniẽs hoi est ho
minẽ seruare voluptas. Scd̃o felix idiget ami
cis ꝓpter cõseruationẽ:q̄ꝛ nullus sufficit sol⁹
seruare ꝓsperitatẽ suã. Jõ inq̄t Tullius in li.
de amicitia. Qm̃ res humane fragiles sunt ⁊
caduce sp acq̄rendi sũt:q̊s diligam⁹ ⁊ a qb⁹ di
ligamur.charitate eni beniuolentiaqꝫ sublata
oĩs est sublata: ⁊ ita iocũditas. Tertio felix in-
diget amicis ꝓpter delectationẽ: q̄ꝛ delectabi
le est ꝯuiuere amicis. Vñ ⁊ Tullius in prefato
li.ꝺ amicitia dicebat. Quid dulcius q̃ꝫ hr̃e ali
quẽ cũ q̊ audeas sic loq̄ oĩa vt tecũ. Propt hec
oĩa ꝯcludit sapiẽs Ecclesiasti.vi.ca. Q inue
nit amicũ fidelẽ iuenit thesauꝝ. Amico ꝗp-

fideli nulla eſt cōparatio ⁊ nō eſt digna ponde
ratio auri ⁊ argenti ꝯtra bonitatē fidei illius.

¶ De triplici amicitia: mala: falſa: ⁊ vera. ¶ Capitulum. ij.

Secundū myſteriū cōtemplandū de ami
citia dr̄ diſtinctio. Diſtinguitur quippe
in ſcripturis diuinis ⁊ humanis tripliciť. Nā
Quedam eſt amicitia mala.
Quedam falſa.
Quedam vera.

¶ Prima amicitia dr̄ mala. que eſt inter eos
qui mali ſunt. ſicut Luce. xxiij. ca. ſcribiť. Fa
cti ſunt amici herodes ⁊ pilatus. Vbi glo. ne-
phandū fedus qđ herodes ⁊ pilatus in occidē
do xp̄m pepegerūt. ꝓpterea Ariſto. viij. ethi.
ait. ca. iij. Perfecta eſt bonoꝝ amicitia: ⁊ ſm̄
virtutē ſimiliū. Et Tullius in li. đ amicitia in-
quit. Virtus amicitiā ⁊ gignit ⁊ cōtinet: nec
ſine virtute amicitia eſſe vllo pacto pōt. Et ite
rū ibi ſic cōcludit. Hoc ſentio niſi i bonis ami
citiā eſſe non poſſe. ¶ Scđa eſt amicitia falſa:
vel ſimulata qñ. ſ. aliqs diligit ſolo noīe ⁊ nō
ope qđ vtiqȝ facile impleri dicit Ambroſi⁹ li.
iij. de officijs. Facilis inquit vox ⁊ cōis tuus
ſū totus: ſed paucoꝝ effectus. Sunt ⁊ alij qui
ſe amicos dicūt: ⁊ nō niſi ꝓpter ꝓpriū cōmo-
dū amant. ꝯ quos dicit Seneca ad lucillū. Ne
gociatio eſt nō amicitia q̄ ad cōmodū accedit.
Et Hiero⁹ in ep̄la ad paulinū ait. Vera ami
citia illa eſt ⁊ xp̄i glutino copulata quā nō vti
litas rei familiaris: nō p̄ntia tm̄ corporis: non
ſubdola ⁊ palpans adulatio: ſed dei timor ⁊ di
uinaꝝ ſcripturaꝝ ſtudia cōciliant. Et idē ſup
Micheā prophetā. Delicata eſt amicitia que
amicoꝝ felicitatē ⁊ diuitias ſequiť. In hoc ge
nere amicitie hodie voluiť q̄ſi totus mundus
Vñ Ouidius li. ij. de ponto ait. Vulgus ami
citias vtilitate ꝓbat: illud amicitie quondam
venerabile nomē ꝓſtat ⁊ in queſtu ꝑ meretri
ce ſedet. Sunt ⁊ adhuc amici falſi. qñ hi qui ſe
amicos fatebanť: amicos deſerūt in aduerſis.
Nā vt ſcribit ſapiens Prouer. xvij. ca. omni
tp̄e diligit qui amicus eſt. Et Valerius li. iiij.
Sincere fidei amici precipue in aduerſis reb⁹
cognoſcunť: in quibus quicqđ preſtať: totū a
cōſtanti beniuolentia ꝓficiſciť. Ob id Tulli⁹
in queſti. tuſcu. ⁊ in. iij. li. de officijs. cōmendat
vna cū valerio mario damonē ⁊ ficiā pictago
ricos q amicitiarū aīo adeo ſtricti erāt vt cuȝ
alterū ex his ſiracuſanus dionyſius occidere
terminaſſet: ⁊ is qui morti adiectus eſſet: pau
cos dies quibus domū ꝓficiſceret a dionyſio
impetraſſet: ſin aliū ꝓ reditu eius daret: alter
rñdere ꝓ amico nō dubitauit: affirmans ꝙ ni
ſi rediret alius infra aſſignatū ſibi terminum
ipſe moreret. Oēs primo iſto inſultu ſunt in
admirationē verſi: q̄ȝq̄ȝ deriderent a plurimis
ſed cū tandē reuerteret amicus ſeqȝ ad diē ter
mini preſentaſſet: admiratus tyrān⁹ coꝝ fidē
ſuppliciū remiſit. Rogans ſe tertiū in ſocieta
tē recipi. Sed hodierna die tales minime in-
ueniunť: quinimo vt Ouidi⁹ ait. li. ij. de pon-
to. Diligiť nemo niſi cū fortuna ſcđa eſt. Et in
li. de triſtib⁹. Donec eris felix multos numera
bis amicos. Tp̄a ſi fuerit nubila ſolus eris. Et
in eodeȝ libro: ſic de quodā ſuo amico tepido
lamentatur.

In caput alta ſuum labenť ab equore retro.
Flumina: cōuerſis ſolqȝ recurret equis.
Terra feret ſtellas: celum ſcindetur aratro.
Vnda dabit flammas: ⁊ dabit ignis aquas.
Omnia nature prepoſtera legibus ibunt.
Parſqȝ ſuū mundi nulla tenebit iter.
Omnia iam fient fieri que poſſe negabam.
Et nihil eſt de quo non ſit habenda fides.
Hec ego vaticinor: quia ſuȝ deceptus ab illo.
Laturum miſero: quem mihi rebar opem.
Illud amicitie ſanctum ⁊ venerabile nomen.
Re tibi pro vili ſub pedibuſqȝ iacet.

¶ Tertia igitur amicitia ⁊ vera eſt illa que fū
datur ſup virtutē ⁊ pſeuerat in quolibet ſtatu
ſiue proſperitatis ſiue aduerſitatis.

¶ De ſignis vere amicitie. ¶ Capitulum. iij.

Tertiū myſteriū contemplandū de ami-
citia diciť ſignificatio. Sūt enim aliqua
ſigna per que cognoſci poteſt quando quis eſt
verus amicus. Et hec diſtinguūť in tria. Nā
Alia ſunt ſigna cordis.
Alia ſunt ſigna oris.
Alia ſunt ſigna operis.

¶ Primo ſunt alia ſigna cordis. que ſubdiui-
di poſſunt in tria.
Primū eſt voluntatū concordatio.
Scđm ſecretorum cōmunicatio.
Tertiū animi confirmatio.

Primū ſignū eſt voluntatū cōcordatio. de q̊
ait Tulliuſ li. de amicitia. Idē velle ⁊ idē nolle
Ea demū vera eſt amicitia: qđ vtiqȝ intelligē-
dū ē i reb⁹ virtuoſis: debitis: ⁊ honeſtis. Nā
cōcordia maloꝝ ñ vere amicitia: ſȝ ſȝ ſilitudi
nē dici pōt. Scđm ſignū ē ſecretoꝝ ⁊ ꝯſilioꝝ

cōicatio. vt eni ait Ambro.li.de officijs. Nihil
occultat amicꝰ:si verꝰ ē. Verūtñ caute agēdū
est vt seruet regula Senece ad lucillū dicentis
Oia cū amico delibera:sed de ipso prius. Nā
ingt Macrobius li.saturnaliū. Ita amicū ha
beas vt hūc fieri posse inimicū putes. Et Va
lerius rubrica de dilectōe ⁊ amore dicit. Bias
aiebat oportere hoies ita in vsu amicitie ver
sari vt meminerint eā ad grauissimas inimi-
citias posse cōuerti. Qd̓ qdē pceptū pma spe-
cie nimis fortasse callidū videbat:nimiūqꝫ sim
plicitati:qua pcipue amicicia gaudet ꝯriū:sed
si ai altior cogitatio demissa fuerit pqꝫ vtile
repiet. Tertiū signū vere amicitie dr ai confir
matio. Hoc vtiqꝫ ad verā amicitiaꝫ spectare
cognoscit:vt nō statim mala de amicis credā
tur susurronibꝰ ⁊ bilinguibus. Jō Valeriꝰ li.
iiij.rubrica de moderatōe.laudat platonē.qui
cū a quodā audiret xenocratē discipulū suum
de se multa impie locutū sine vlla cunctatōne
criminantē respuit: Instabat ille certo vultu
cām querēs cur sibi fides nō adhiberet. Adie
cit plato. Non esse credibile vt quē tantopere
amaret ab eo non diligeret. Postremo cū ad
iusiurandū inimicitias serētis malignitas cō
fugisset ne d̓ piurio eiꝰ disputaret affirmauit
nūqꝫ xenocratē illa dicturꝫ fuisse: nisi ea dici
expedire sibi iudicasset. ¶ Scdo sūt alia signa
oris ⁊ hec distingnunt in tria.
Primū est secreta monitio.
Scdm recta locutio.
Tertiū manifesta laudatio.
Primū signum oris vere amicitie est secreta
monitio. Cū.s.qs deprædēdēs in aliq̊ suū ami
cū errare secrete studet illū monere. Juxta sal
uatoris nri documētū.q Matthei.xviij.ca.di
xit. Si peccauerit in te fr̄ tuus: vade ⁊ corripe
cū inter te ⁊ ipsū solum. Et de hoc ita pulchre
loqt Ambro.li.iij.de officijs. O biurget ami-
cus amicū:nō iactantie studio:sed affectu cha
ritatis:vt nec āmonitio aspera sit: nec obiur-
gatio cōtumeliosa. Et Seneca in li.de moribꝰ
Vires tuas magis amici sentiam bñficijs qꝫ
iniurijs. Scdm signū oris est recta locutio. vt
amicꝰ magis loqt amico vera ⁊ vtilia qꝫ blan
da ⁊ falsa ⁊ cū suo dāno illi placētia. Hic sapi
ens ꝓuer.x.ca.ait. Simulator ore decipit ami
cū suū. Et.xvj.ca. Vir iniquꝰ laudat amicū su
um:⁊ ducit eū ꝑ viā nō bonā. Et Augꝰ super
illo verbo psalmiste. Laudat pctōr in desíde-
rijs aie sue. Adulantiū inquit lingue alligant
aias in pctis:delectat enim ea facere in quibꝰ
nō solū metuit rephensor:sed ēt laudat pctōr.
Tertiū signū est manifesta laudatio. vt enim
inquit Criso. Hic mos amantiū est vt amorē
suū silentio tegere neqant. ¶ Tertio sunt alia
signa vere amicitie in opere:⁊ hec adhuc tria.
Primū est grata conuersatio.
Scdm prompta condescensio.
Tertiū honesta satisfactio.
Primū signū est grata conuersatio. Inquit
enim Aristo.ix.Ethicorū. Qr amicus est alius
ipe. Et Tullius. Amicus est alter ego. Iccirco
qui veri amici sunt:libenter conueniūt: fami-
liariter conuersantur. Quare ⁊ Aristo.dicit.
Qr amicis eligibilissimū est conuiuere. Scdm
signū est prompta cōdescensio. Cuꝫ quis ami
co condescendit subueniendo sibi in necessita
tibus suis. Ideo phus quidā cū diceret ei de
quodam paupere:ille amicus illius diuitis est
cur inquit illo diuite pauper est: amicus non
est:qui particeps nō est fortune. Et dū amicꝰ
aliquid expostulat: non est procrastinandum.
Vnde sapiēs in Prouer.dixit. Ne dicas ami
co tuo vade ⁊ reuertere cras enim dabo tibi
cum statim possis dare. Tertiū signū est hone
sta satisfactio. Nec amicus turpia petere de-
bet:nec alius in his satisfacere tenetur. Hinc
Valerius libro.vi. Rubrica grauiter dicta
aut facta. refert publius Rutilius cum amici
cuiusdam iniuste rogationi resisteret: atqꝫ is
per summā indignationē dixisset. Quid ergo
opus est mihi amicitia tua: si quod rogo non
facis. Respondit.imo quid mihi tua:si ꝓpter
te aliquid inhoneste facturus sum. Et Aulus-
gelius in.i.noctium acticarum querens an ꝓ
vtilitate amicorum delinquendū aliqñ sit.ait.
Chilo lacedemonius de hoc dubitauit. Peri
cles atheniēsis egregius vir ingenio bonisqꝫ
oibus disciplinis ornatus ab amico suo roga
tus vt pro re causaqꝫ eius falsum deieraret.
Respondit. O pus est me amicis cōmodare
sed vsqꝫ ad aras theophrastꝰ parua inquit ⁊
tenuis vel turpitudo vel infamia subeunda
est. Si ea re magna vtilitas amico queri pōt
rependitur quippe ⁊ compensatur leue dānū
delibate honestatis maiore alia grauioreqꝫ in
adiuuando amico honestate. hec aulusgelius.
Sed Cicero in li.de amicitia ita ꝯclusit: Nul
la est excusatio pctī:si amicitia peccaueris. Nā
cū ꝯsiliatrix amicitie virtutis opinio fuerit. dif
ficile ē amicitiā manere:si a virtute defeceris.

Hec de amicitia scripta sunt: vt cognoscat vnusquisqz quanta sit vis illius: q̄ tñ a rarissimis obseruatur: vt decet: vbiqz eteni priuatus amor alas suas iã expandit: vnusquisqz qd̄ suũ est q̄rit ꝛ suo tantũ cõmodo satisfaccre studet. Nos xp̄o q̄ xp̄iani sum⁹ ad amicitiã excolẽdã indu cimur: p legẽ illã diuinã: quã xp̄s deus dei filius de virgine natus verbo docuit. pariter ꝛ exẽplo. Diliges ait ꝓximũ tuũ. qd̄ si fecerim⁹ pignus eterne vite ab eo largiter accipiem⁹: q suam nobis grãm largiet in p̄nti seculo. Et in futuro gloriã sempiternã: in q̄ viuit ꝛ regnat p infinita secula seculoꝝ. Amen.

¶ Sermo sexagesimusnonus de btissimo confessore Antonio paduano de ordine minorũ.

Non potest ciuitas abscondi supra montem posita. Verba sũt redẽptoris nr̄i origialiter Mathei. v. ca. ꝛ in euangelio p̄ntis solẽnitatis. Cũcti fere mortales qui baptismali caractere sũt isigniti: btm̄ antoniũ paduanũ deuotiõe ardentissima colũt ac venerant: nec ipse patrociniũ eius exposcentib⁹: ita sit affabilis ꝛ ꝓpitius vt videat quodãmõ cũ illis cõuiuere ꝛ cõmorari. Nullus a fonte sue dulcedinis sitibũdus abscedit: oibusqz cũ inuocantibus presto est. Et vt verissime cantat ecclesia. Ad sacrũ eius tumulũ frequent mẽbra languentũ: mõ sanitati quolibet morbo fuerit grauata restituunt. Propterea ne bñficiorũ illius imemores accusemur: in solẽnitate p̄nti ad sue laudis p̄conia extollẽda: oi studio: oi diligentia: oiqz vi dicendi debem⁹ incũbere. Est qppe in ecclesia dei velut ciuitas posita in cacumine mõtis: q̄ ab oibus videri põt. vt verba ꝓposita dicũt. Qm̄ multa in hoc sctõ reperiunt q̄ fulgẽt in domo dñi: lucentqz oibus q sunt in illa: pp q̄ p̄rem q est in celis glorificãt ꝛ bñdicũt. Sed vt ista clarius habeant d̄ sctõ antonio in p̄ntiaꝝ verba facturi. Triplicẽ excellentiã eius porabimus.

Prima dr̄ religionis.

Scd̄a predicationis.

Tertia glorificationis.

¶ Qualiter btũs antonius etate tenellus habitũ canonicoꝝ regulariũ scti augustini suscepit. Indeqz ꝙlo martyrij succensus trãsijt ad religionẽ minoꝝ. ¶ Capitulum. j.

Prima excellentia scti antonij: dr̄ religionis. Dedicauit nãqz se deo: ꝛ in religiõe sctã laudabilit̄ vsqz ad mortẽ pseuerauit. Vt eni scribit in cronicis ordinis nr̄i minoꝝ. Fuerũt anni vite bti antonij. xxxvi. Nã fuit in domo parentũ annis quindecim. In monasterio xp̄a scti vincentij annis duobus. Et in monasterio sctẽ crucis de colimbria nouẽ ãnis. Postremo in ordine bti francisci multis miraculis clarus decẽ ãnos felicit ꝯsũmauit. Et lʒ in eo multa cõuenirãt: q̄ sue religionis ꝓfessionẽ extollũt: nos tñ tria dũtaxat explicabimus.

Primũ est etas.

Scd̄m causalitas.

Tertiũ charitas.

¶ Primũ q̄ extollit ꝓfessio assũpte religionis a btõ antonio dr̄ etas. Nõ eni expectauit senectã: nõ iuuenilib⁹ ãnis prius voluit obtemperare: sed vbi sextũdecimũ attigit annum spretis mũdi ꝛ carnis illecebris ad qd̄dã cenobiũ ordinis scti augustini vlixbone ciuitatis de q̄ ipse oriũd⁹ erat vicinũ se cõtulit. Ibiqz deuot⁹ habitũ religionis assũpsit: vbi biẽnio exacto: amicoꝝ carnaliũ frequentia turbabat: ne vt cupiebat sedulo ꝯtẽplationi vacaret: q̄re ad sctẽ crucis de colimbria cum superioris licentia aliud. s. eiusdẽ ordinis monasteriũ cõuolauit. Sed pleriqz cũ hec dicim⁹: vel antonio ad iuuenilẽ q̄si motũ imputant: q: ad religionẽ se transtulit: vel detrahũt viris religiosis: q inducere conãtur laicos vt ꝛ ipi fiant religiosi: aut religionẽ dãnãt: q̄ viros qñqz flagitiosos atqz scelestos recipit. Pro quibus tria sũt de necessitate dubia declaranda.

Primũ vtrũ circa religionis ingressũ sit habenda magna deliberatio.

Scd̄m vtrũ peccet ille qui hortat quoscunqz ad religionis ingressũ.

Tertiũ vtrũ petõribus sit denegandus religionis ingressus.

Ad primũ dubiũ r̄ndet Tho. ſa ſe. q. vl. q̄ diuturna deliberatio ꝛ multa cõsilia requirunt in magnis dubijs. vt dicit Aristo. in. iij. ethicoꝝ. In his ãt q̄ sunt certa ꝛ determinata nõ regritur ꝯsiliũ. Circa ãt ingressũ religiõis tria p̄nt ꝯsiderari. Primũ est ipse ingressus religionis ſm se. Et sic ẽ certũ q̄ est meli⁹ bonũ: ꝛ q de hoc dubitat quãtũ de se ẽ: derogat xp̄o q hoc cõsiliũ dedit. Scd̄o põt ꝯsiderari religiõis ingressus p cõparationẽ ad vires ei⁹ q est ingressur⁹ Et sic nõ est locus dubitatiõis: q: illi q ingrediũt religionẽ: nõ cõfidũt de virtute sua: sed diuina. ſm illud Isaie. xl. ca. Qui sperãt i dño

mutabunt fortitudinem. Si tamen esset aliqđ
speciale impedimentũ: puta infirmitas corpo/
ralis: vel onera debitoꝝ: vel aliqđ huiusmodi
requirit deliberatio: ꝯsiliũ habendum est cum
his qui ꝓdesse possunt non impedire. Tertio
pōt considerari ingressus religionis quantum
ad modũ: ⁊ quã religionẽ quis ingredi debeat
Et in talibus haberi pōt ꝯsilium a viris timẽ
tibus deũ. Sed pene oẽs que sua sunt querũt
nõ que iesu xp̄i suã religionem omnibus prefe
rentes: ⁊ plerũqꝫ qđ grauius est alijs derogan
tes nõ attendentes ad quam quis vocet̃ a do/
mino. Voluit ꝗppe ipse deus cuius sapientie
nõ est finis: ecclesiam religionum multiplicitate
decorare: que tñ oẽs vni xp̄o famulant̃: vnũqꝫ
iugũ suaue illius trahũt. Sicut ⁊ de equis dis/
coloribus. Hiero. in ep̄la ad palmachiũ scribit
dicens. Discolores equi sed voluntate ꝯcordes
vnum aurige iugũ trahunt. Non est itaqꝫ de/
trahendũ alicui religioni quam approbauit ec
clesia. Sed omnibus honor est exhibendus: in
quibus diuerse constitutiones reperiuntur: vt
sic satisfiat diuersis inclinationibus volentiuꝫ
deo in religione seruire. ¶ Ad scđm dubiũ di/
cit Tho. vbi. s̃. Ꝙ illi qui inducunt aliquos ad
religionẽ: magno sunt premio digni. Nã scri/
bitur Jacobi. v. c. Qui conuerti fecerit peccato
rem ab errore vie sue liberabit animam eius a
morte: ⁊ operit multitudinẽ peccatoꝝ. Ad hoc
etiã facit qđ dr̃ di. xv. c. tria sunt. Posset tamẽ
ꝯtingere triplex inordinatio. Prima ẽ si violẽ
ter aliquis aliquẽ ad religionẽ cõpelleret: vt. n.
scribit̃. xx. q. iij. c. presens clericus. Nullũ bonũ
nisi voluntarium. Et Hiero. ait de conse. di. v.
Quicquid necessitate fit cito soluitur qđ volũ/
tate perseuerat. Aduertant ad hoc parentes hi
qui filias inuitas monasterijs recludũt quãto
periculo illas exponunt. Considerent ⁊ religio
nũ prelati qui moniales sic factas inuitas reci/
piunt: quid rñsuri eterno iudici qui neminem
vult saluare inuitũ. Audiant aũt oẽs Augusti
num qui lib. i. ꝯfessionũ ait. Nemo inuitus be
ne agit: etiam si bonũ est qđ agit. Secũda inor
dinatio est. Si aliquis simoniace alium ad reli
gioneꝫ trahat pretio dato vel recepto. qđ pro/
hibetur. i. q. ij. c. quam pio. Nota ꝓpterea ꝙ lꝫ
ꝓ ingressu religionis siue monachoꝝ siue mo
nialium nõ liceat aliquid accipere vel exigere
quasi preciũ. Spõte tñ oblata nõ interueniẽte
aliqua corrupta intentione licet recipere. sicut
ꝓbatur. i. q. ij. c. sicut episcopũ. Tertia inordi/
natio est cum quis mendacijs allicit quẽpiam
vt religionem ingrediat̃: puta qꝛ religiõis aspe
ritatẽ ⁊ tentationum bella vel negat vel tacet.
Aut quia multos religiosos cum xp̄o loqui fa
miliariter mentit̃ ⁊ similia: que ⁊ si quandoqꝫ
vera inueniant̃: tamen de plerisqꝫ falso confin
gunt̃. Illicitũ ẽ talibus fallacijs decipere iuue
nes: vt sic mundũ cõtẽnant: qꝛ vt refert Aug. s.
xx. q. ij. c. primuꝫ. Ad salutẽ sempiternã nullus
ducendus est opitulante mendacio. ¶ Ad ter/
tiũ dubiũ sanctꝰ tho. vbi. s̃. rñdet ꝙ ingressus
religionis: nõ solũ ꝯgruit ⁊ expedit exercitatis
in obseruantia preceptoꝝ: vt ad maiorẽ ꝑfecti
onẽ ꝑueniant: sed etiã nõ exercitatis ⁊ peccato
ribus. Nã ⁊ dñs Mattheũ publicanũ qui nõ
erat exercitatus in preceptoꝝ obseruantia vo/
cauit ad obseruantiam consilioꝝ. Ad hoc facit
ꝙ habet̃. xxxiij. q. ij. c. admonere. Vbi stephanꝰ
papa ꝯsulit cuidam vxoricide. ꝙ ingrediat̃ mo
nasterium dicẽs. Relinque hoc maximũ pecca
ti facinus: ingredere monasteriũ. Ad antoniuꝫ
itaqꝫ redeundo dicimus ꝙ ipse spũ sancto isti
gante religionis statum elegit. Ꝙ quideꝫ lꝫ ex
euẽtu rei: quia de bono in melius semꝑ profe/
cit deprehendere possumus id nihilominꝰ ma
nifestat eius ꝯditio anteq̃ꝫ a mũdo discederet
Natus quippe ex venerabilibꝰ hõestissimisqꝫ
parentibus: atqꝫ ab eis in primo flore genitus
iuuentutis: vocatusqꝫ in sacro baptismate fer
dinandus: traditus ab eis fuit educãdus ⁊ l̃ris
imbuendus in eccl̃ia gloriose virginis marie: ĩ
qua bt̄i vincentij martyris corpus honorifice
requiescit. Qua de re cum ipse sic a teneris an/
nis bonis moribus fuisset instructus non nisi
vera prudentia comitante in religione deo ser
uire disposuit. ¶ Secũdũ quo extollit̃ ꝓfessio
assumpte religionis a beato antonio dr̃ causa/
litas. Causa quippe finalis ꝑꝑ quam religio/
sus effectus est: spretis quibuslibet tẽporalibus
bonis fuit vite religiose perfectio: de qua ꝑfe/
ctione tria declaranda se ingerunt.
Primũ in quo ꝯsistit ꝑfectio religionis.
Scđm quõ in tribus votis integrat̃ ⁊ perficit̃
status religionis.
Tertiũ cur inter tria vota prĩcipalius ẽ ⁊ essen
tialius ipsa obedientia.
Ad ꝑmũ rñdere possumus ꝙ ꝑfectũ dr̃ cui ni/
hil deest: vt vult Ari. iij. phisi. ⁊ v. methaphisi.
Et cõmẽtator ibidẽ cõmẽto. xxj. Et tho. ꝑma
ꝑ. q. iiij. Cõsistit ergo ꝑfectio hoĩs in adoptiõe
charitatis. Juxta illud ad Colocẽses. iij. c. Su/

ꝑ oīa charitatē habete q̄ ē vinculū ꝑfectionis.
Amoꝛ.n.hꝫ virtutē trāſſoꝛmatiuā ⁊ vnitiuaꝫ
diligētꝭ i dilectū ꝑ itellectū ⁊ affectū. Et in hoc
ꝑficiť creatura q̄ꝰ vniať ꝑ affectū cum creatoꝛe
cui nihil boni deeſt. Eſt aūt triplex ꝑfectio ſm
tho. ſa ſe. q. clxxxiiij. arti. ij. Prima abſoluta q̄
nō ſolū attēdiť ſm totalitatē ex ꝑte diligētis:
ſꝫ etiā ex ꝑte diligibilis: vt. ſ. diligať deus q̄ꝫtū
ē diligibilis. ⁊ talis ꝑfectio nō ē poſſibilis ali-
cui creature ſꝫ ſoli deo ꝯuenit. Scđa ꝑfectio ē
abſoluta ſm totalitatē abſolutā ex ꝑte diligētꝭ
ꝓut. ſ. affectio ſm totū ſuū poſſe ſemꝑ actualr̄
ferať in deū: ⁊ talis ꝑfectio nō ē poſſibilis i via
cū hō ⁊ doꝛmiat ⁊ alijs i q̄bus occupeť mētis
actu nō ferť in deū. Et iſta ē ꝑfectio patrie. Et
de hac dr̄ de pe. di. ij. charitas: ꝑfecta charitas
in hac vita haberi nō pōt. Tertia aūt ē ꝑfectō
q̄ neqꝫ attendiť ſm totalitatē ex ꝑte diligibilis
neqꝫ ſm totalitatē ex ꝑte diligentis: vt. ſ. ſemꝑ
actu ferať in deū: Sꝫ quātū ad hoc q̄ꝛ excludāť
ea que motui dilectōis in deū repugnāt: ⁊ hoc
pōt haberi in p̄nti vita. Et h̄ duplr̄. Vno mō
inquātū ab effectu hoīs excludiť oē illud quod
charitati ꝯ̄riatur: ſicut ē peccatū moꝛtale: vt. ſ.
nihil cogitet vel velit deliberare qđ ſit diuine
dilectioni ꝯ̄rium: ⁊ ſine tali ꝑfectione charitas
eē nō pōt. Alio mō vt hō ſtudiū ſuuꝫ deputet
ad vacandū deo ⁊ rebus diuinis: p̄termiſſis
alijs: excludēdo oēm affectū extraneū niſi q̄ꝫtū
neceſſitas vite p̄ntis req̄rit. Et ad iſtā oꝛdinať
religio vt ad finē. Vn̄ ſtatus religiōis ē quedā
diſciplina ⁊ exercitiū ꝑueniēdi ad ꝑfectionem.

¶ Scđm qđ erat declarandū quō in tribꝰ vo-
tis integrať ⁊ ꝑficiť ſtatꝰ religiōis. Et ad hoc
r̄ndemuſ ſm tho. ſa ſe. q. clxxxvj. arti. vij. q̄ꝛ ſta-
tus religiōis pōt tripliciť ꝯſiderari. Vno mō
ſm qđ ē quoddā exercitiū tendēdi in ꝑfectiōeꝫ
charitatꝭ. Alio mō ſm qđ quietat humanū ani-
mū ab exterioꝛibus ſollicitudinibꝰ. Tertio mō
ſꝫ qđ ē quoddā holocauſtū ꝑ qđ aliq̄s ſe ⁊ ſua
offert deo. Et ſm hoc in tribus votis integrať
ſtatus religionis. Primo quidē quantum ad
exercitiū ꝑfectionis requiriť q̄ꝛ aliq̄s a ſe remo-
ueat illa ꝑ que poſſet īpediri ne totaliter affe-
ctus eius tendat in deū in quo ꝯſiſtit perfectio
charitatꝭ. Hmōi aūt ſunt tria. Primū ē cupi-
ditas exterioꝝ bonoꝝ: que tolliť ꝑ votū pauꝑ-
tatis. Scđm ē ꝯcupiſcētia ſenſibiliū delectati-
onū inter quas p̄cellūt delectatiōes veneree q̄
tolliť per votū ꝯtinentie. Tertiū ē inoꝛdinatio
voluntatis humane que excludiť ꝑ votum obe-
dientie. Similiter ſollicitudinis ſecularꝭ inge-
tudo p̄cipue ingeriť homini circa tria. Primo
circa diſpenſationē exterioꝝ reꝝ que amputa-
tur ꝑ votū pauꝑtatis. Scđo circa gubernatio-
nē vxoꝛis ⁊ filioꝝ que tolliť ꝑ caſtitatē. Tertio
ꝑ diſpoſitioneꝫ ꝓpꝛioꝝ actuū que tolliť ꝑ obe-
dientiā. Similiter holocauſtū dr̄ cū aliq̄s totū
qđ hꝫ deo offert. Habet aūt hō triplex bonuꝫ
Primū ē reꝝ exterioꝝ: quas totalr̄ offert deo
per paupertatē. Scđꝫ bonū ꝓpꝛij coꝛpoꝛis qđ
offert dō p̄cipue ꝑ votū caſtitatꝭ: q̄ abrenūciat
maximis delectatiōibꝰ carnis. Tertiū eſt bonū
aīe: qđ totalr̄ offert deo ꝑ votū obediētie: ꝑ qđ
hō offert deo ꝓp̄ā volūtatē ꝑ quā hō vtiť oībꝰ
potētijſ ⁊ habitibꝰ aīe. Oēs aūt alieī obſuātie
r̄ligionū oꝛdināť ad p̄dicta tria vota. nā laboꝛ
manuū ⁊ mendicitas ad paupertatē vigilie ie-
iuniū ⁊ diſciplina ad caſtitatem. Alia exercitia
vt lectio: oꝛatio: viſitatio infirmoꝝ ⁊ hmōi ad
obedientiā. Determinatio autē habitus perti-
net ad oīa tria p̄dicta tanq̄ꝫ ſignū obligatio-
nis. Interioꝛes aūt actus virtutis: vt humili-
tas patientia ⁊ hmōi: nō cadūt ſub voto reli-
gionis: q̄ꝛ omniū virtutū mater ē charitas ad
quā oꝛdinať ſtatus religionis vt ad finem. Ad
tertiū qđ erat declaranduꝫ: r̄ndet tho. ſa ſe. q.
clxxxvi. arti. viij. Q̄ꝛ inter tria vota p̄ncipalīꝰ
⁊ eſſentialius religioni ē obediētia. Et hoc tri-
plici ratione. Primo q̄ꝛ q̄d per eā maius deo
offerť q̄ꝫ ꝑ alia. ſ. ꝓpꝛia voluntas. Scđo q̄ꝛ vo-
tū obediētie ꝯtinet ſub ſe alia vota: ſꝫ nō econ-
uerſo. Tertio q̄ꝛ votū obediētie ꝓpꝛie ſe exten-
dit ad actus ꝓpꝛios ꝓpinquos fini religionis
quāto aūt aliquid ē ꝓpinquius fini tāto meli-
us. Notādū tn̄ h̄ loco q̄ꝛ multa ſunt in q̄buſ re-
ligioſi nō teneñť obedire p̄lato. Primo ſi p̄la-
tus p̄ciperet ꝯ̄ dei mandata: ut crimē occul-
tū reuelari ſibi: nō ſeruato oꝛdine fraterne coꝛ-
rectionis: vel p̄ter mandata: vt mendaciū offi-
ciosū. Nō enim dꝫ huiuſmodi p̄ceptis parere:
vt pꝫ. xj. q. iij. c. ſi dn̄s. Scđo ſi ꝯtra oꝛdinatōes
eccl'ie: vt nō ieiunet die ſtatuta ab eccl'ia ⁊ ſil'ia
ſicut ꝓbať. xj. q. iij. c. ſi quis epus. Tertio ſi con-
tra oꝛdinationes ſue regule vel ꝯſtitutionum.
Quarto ſi p̄cipit ea ad que nō ſe extēdit p̄latu-
re auctoꝛitas: vt ſi p̄ciperet peccata ꝯfeſſa ite-
rū cōfiteri ſine cā: ⁊ ſil'ia. Quīto ſi p̄ciperet qđ
habet ſpēm mali vt q̄ꝛ nudaret ſe corā hoībus
q̄ꝛ obedientia intelligiť in licitis ⁊ honeſtis: vt
ꝓbať. xi. q. iij. nō eſt. Sexto ſi p̄ciperet vt ſub-
ditus r̄ſpiceret aues volantes ꝑ aera: lꝫ aliqui
dicant q̄ꝛ etiā in his laudabilius ſit obedire: ſi-
cut diximus in ſermone de ſancto Mattheo

¶ Tertiū quo extollitur ꝓfeſſio aſſumpte reli/
gionis a btō antonio dicitur charitas. Tanto
nāqȝ feruore charitatis ſuccēſus fuit ꝙ nō ob
aliā cauſā: niſi vt martyriū paterer̄ pro xp̄o a
religione ſancti auguſtini trāſierit ad religio/
nē franciſci. Et lȝ vt īquit tho. ſa ſe. q. clxxxix.
Nō liceat tranſire de vna religione ad aliā: tū
quia ſcādaliçanr̄ illi qui relinquunr̄: tum qꝛ fa/
cilius ꝓficit aliquis in religione in qua viue/
re ꝯſueuit q̄ȝ in alia: tñ quando hoc fit vel ꝓpē
magnā vtilitatē: ſiue ꝑꝑ neceſſitatē laudabile
eſt. Hodie vero q̄ſi oēs ordines obtinuerūt ne
poſſit quis ꝓfeſſus ꝓ libito ordine ſuo dimiſ/
ſo ad aliū cōmeare. Olim etiā fiebat trāſitus
ab ordinibus mendicantiū ad ordines mona/
chales quoſcunqȝ ſine diſpēſatiōe pape. Et re/
putabar̄ licitus in foro iudiciali eccl'ie tāq̄ȝ trā
ſitus ad perfectiorē ſtatū. ſ. ꝯtēplatiōis: cū tñ ī
rei veritate nō hoc intēderēt tranſeūtes: ſȝ vt
maiori libertate ad malū vterenr̄: ſicut appare
bat in cōuerſatione coꝝ. Sed ꝑ conſtitutionē
martini quinti in ꝯcilio cōſtātienſi decretū eſt
vt de ordine mendicantiū nullus poſſit tranſi
re ad aliquē ordinē monachalē: niſi cartuſienſi
um: etiā cū licentia ſui ordinis niſi ſuꝑ hoc ha
beret diſpenſationē a papa. ꝛ ꝙ ī bulla diſpen/
ſationis fieret mētio de ꝯſtitutiōe martini: al's
eſſet iſte apoſtata: nec poſſet manere in illo
ordine ad quem tranſit. Sanctus ergo antoni
us audiens famā quorundā fratꝝ minoꝝ qui
in marrochio ꝓ xp̄o martyrium paſſi fuerant
ꝯcepit animo fratrū minoꝝ ſocietati ſe copula
re vt cū eis liberius ad martyrium ꝑgeret: etiā
prelati ſui licentia ꝛ ſi cū difficultate obtēta ve
niētibus ad ſuū monaſteriū fratribus minori/
bus, habitum ſancti franciſci deuotus recepit:
moxqȝ cū ipſis inde receſſit. Quidā vero ex ca/
nonicis ſuꝑ hoc grauiter dolēs: abeunti anto/
nio in amaritudine cordiſ dixit. Vade vade qꝛ
forſitan ſanctus eris. Cui humiliter ſic reſpon
dit. Cū me ſāctū audier̄is: deū vtiqȝ collaudabiſ

¶ De predicatione beati antonij q ſcientiam
habuit nō ſolū acquiſitam: ſed infuſā: quare cū
humilitate p̄dicās: meruit q̄ȝ plurimis ſignis ꝛ
miraculis coruſcare. Capitulū. ij.

Secūda excellētia ſancti antonij dr̄ pre/
dicationis. Nā feruētiſſime xp̄i euāge/
liū p̄dicauit. Fuit autem ſua predicatio tripli
ci ꝯditione decorata.

Prima ꝯditio fuit clara intelligentia.
Secunda humilis obediētia.
Tertia gratioſa aſſiſtentia.

¶ Prima ꝯditio que decorā fecit bt̄i antonij
p̄dicationē: fuit clara itelligētia. ſ. ſcripturarūȝ
ſcāꝝ: quā ꝛ legēdo ꝛ orādo atqȝ cōtēplādo cō
parauit: nā vt ſcribir̄ in ei⁹ legēda. Poſtq̄ȝ ad
monaſteriū ſcē crucis de colibria ꝑuenit, ꝓpella
bat eū iā ſpūs q̊daȝ futuroꝝ preſagio ad diui
naꝝ ſtudia lr̄aꝝ in q̄bus iugiī meditādo nō ſo
lū qual'r ī agro alieno vitia extirpādo: virtutes
inſereret: ſemetipſū ſollicite p̄mitus excolēdo
cognouit: veꝝ etiā qual'r fidei normam aſtrue
ret: ac ꝯfutaret errores: firmiſſimis patrū ſen/
tētijs ſe muniuit. Sicqȝ factū ē vt illo īſpirāte
q īteruallo tp̄is ī docēdo nō indiget: nō multo
p⁹ vir dei ſapīe plenus eēt. hec ī legēda. Et vt ī
cronicis ordinis notar̄. cū tp̄e generalis ꝯcilij
rome corā papa ꝛ cardialib⁹ vniuerſoqȝ popu
lo p̄dicaſſet ſuaqȝ natiua lingua ſatiſfeciſſet na
tionib⁹ varijs: q̄ referebāt diſticte illi⁹ verba ī/
tellexiſſe: cū oēs fuiſſēt ī admiratiōe ſuſpēſi: pa
pa ipſū archā teſtamenti vocauit. In ipſis ad/
huc cronicis ſcribir̄ ꝙ btūs antoni⁹ de bn̄placi
to p̄ris frāciſci fuit p̄mus ſtudēs in theologia
cū fratre adā de mariſco anglico ī ordine ꝑ ge
nerale capitulū ordinatus. Et acceſſerūt ad ab/
batē ſci andree de vercellis: q clariſſim⁹ theolo/
gus libros bt̄i dioniſij nouir̄ ex greco trāſtule/
rat in latinū atqȝ pulcherrime cōmentauerat.
Abbas vero eos benigne recepit: ꝛ cū inſpexiſ/
ſet animi puritatē: ꝛ itelligētie lipitudinem in
beato antonio in ſuo cōmēto ſuꝑ dionyſiū de
myſtica theologia. c. iij. de beato antonio ſic di
xerit. Frequenter amor penetrat vbi cognitio
phiſica foris ſtat. Legimus. n. quoſdā ſcōs epi
ſcopos minus ībutoſ fuiſſe phiſic̄is: q ꝛ myſticā
theologiā captu mētis hauriētes: celos pene/
trabant: oēm phiſicā cognitioneȝ ſubtiliſſime
tranſcēdētes: vſqȝ ad beatiſſimā trinitatē: qđ
ꝛ ego in ſcō fratre antonio de ordine fratꝝ mi
noꝝ peculiari familiaritate exꝑtus ſū: q cū eēt
minus ībutus lr̄is ſecularib⁹: animi puritate ꝛ
mentis ardore ſuccēſus myſticā theologiā ca
ptu mētis ꝛ feruēter deſiderauit: ꝛ abūdanter
hauſit: vt poſſiȝ dicere de eo qđ ſcribir̄ de ioan
ne baptiſta. Ipſe erat lucerna ardens ꝛ lucens
quia enim amore ardebat interius lucebat ex/
terius. hec ille. Ipſe inſuper antonius glorio/
ſus de licētia ſci frāciſci theologiā fratrib⁹ cū
rogantibus legit. Cui tale in ſcriptis ſanctus
franciſcus dedit reſpōſū. Chariſſimo meo fra/
tri antonio: Frater frāciſcus ſalutē ī xp̄o Pla

cet mihi q scam theologiā legas frib9 dūmō pp hmōi studiū scē orōnis et deuotiōis spiritū nō extinguāt: sicut ī regula ptinet. Valc. Pro pter theologie sacre cognitionē atqz speculati nē rex, diuinax itroducit: q̄si de se loquēs btūs anton9 in epla hodierna q scribit sapie. vij. c. Optaui et datus ē mihi sensus. Inuocaui et ve nit i me spūs sapie: et pposui illā rgnis et sedib9 et diuitias nihil eē dixi i cōpatōe illi9: nec cōpa ui illi lapidē pciosū: qm oē aux i cōpatōe illius arēa ē exigua et tāqz lutū estiabit argētū i ɔspe ctu illi9. Scda ɔditō q decorē fec pdicationē beati antonij dr humilis obedietia. Nā ad p dicandū nō se presumptuose vel arroganter i gessit: sed prelatox suox precepto monitus et astrictus. Et vt scribit in. c. nisi cum pridez. de renunciationibus. Tūc in te veraz humilitatē custodies: cū p eā locuz sublimē auffugies: et p obedientiam nō dimittes. Cū eni tentasset ad partes sarracenox nauigare cū licentia prela torum aduersa grauiqz valitudine impeditus ad partes fideliū tandē redire cōpulsus fuit. et dum nauigantes hispaniā tentassēt petere vē tis flantibus nō secundis ad sicilie insulā ap plicuerunt. Instabat aūt eo tpe generale capi tulū fratrum minox assisij ɔprime celebrandū Ad quod antonius debilis et ifirmus pu enit. Soluto vo ex more capitulo frater gratianus tunc romādiole minister sanctū antoniū secuz duxit. Misitqz illum ad quendā locū cōtēpla tioni dispositū fm q ipse suppliciter expostu lauerat: vbi totū se orōnibus et alijs spirituali bus exercitijs dedicauit: sicut diffusius ponit in legenda: sicqz aliquādiu dono sapiētie plen9 simplicem inter simplices vitā duxit. Cū vero fratres ɔ suscipiēdis ordinibus missi ad ciuita tē forliuij ɔfluxerūt inter quos affuit et beatus antonius. Eps loci perquisiuit religiosos ordi nū qui ibi ɔuenerant: an aliquis verbū dñi p dicare esset dispositus. Et cū oēs id recusarent ad antoniū se vertit: importuneqz satis eū vt id perficeret exorauit. Cum vo ipse sepius re cusasset: tandē deo sic disponēte epi voluntatē adimplenit. Cepitqz primo cū timore dñi sim pliciter fari: in ɔgressu autē sermonis dei elo quia: ita ɔfu ndeit: ita subtiliter: ita etiā efficacit eructauit: vt oēs in vehemētē stuporē couerte rit. Fratribus aūt ipsis minoribus res videbat hec noua: qm lz sanctus antonius tantam de super gratiā accepisset: vt memoria ɔ codici bus vteret: nullū tñ in eo scientie aliud perpen

debat iudiciū: nisi q pauca perraro lraliter lo quebatur. Cū vo virtus tanti patris generali ministro nota fuit: mox in publicum ɔdire cō pellēs antoniū: officium sibi predicationis in iunxit. Tertia ɔditio que decorauit antonij predicationem dr gloriosa assistentia. Astitit illi quippe predicanti verissime gratia dei: qd vtriqz multa de illo miracula verissime scripta testant. Ex quibus aliq enarremus. Primuz de piscibus ad predicationē suam nōnisi mira culose ɔfluentibus. Dū. n. ipse ariminū predi caret: vbi hereticox magna copia morabatur ɔtra cox errores disputās cupiebat eos ad lu men rducere veritatis. Ipsi vo nec eius vba audire dignabantur. Quare scūs anton9 deo inspirante accessit quadaz die ad os flumis iu xta mare: et stans in rippa que mari appropin quabat et flumini icepit pisces aduocare dicēs Audite verbū dñi pisces maris et fluminis: ex quo illud audire contēnunt heretici infideles Et ecce conuenit statim ibi tanta pisciuz mul titudo q nunq̄ tanta simul in illis partib9 fu it visa: et oēs tenebant capita aliquantuluz ex tra aquam. Quibus sanctus antonius solēnit predicare cepit dicens. Fratres mei pisces mlt tum tenemini ɔ vestro modulo referre grati as creatori qui in vestruz habitaculū dedit vo bis tam nobile elementū: ita vt aquas dulces et salsas ɔut expedit habeatis refugia. Insup multiplicia contulit: vt enitent icommoda tē pestatis. Exhibuit insup vobis elemētū dyafa nū et lipidū: vt vias p quas icedat et escas ple nius videat vt viuē possit. Idē creator escas vobis necessarias administrat: vos i creatione mundi ɔ benedictione a deo multiplicationis preceptū habuistis: vos ī diluuio ceter aialib9 extra archā pereūtibus absqz lesiōne reseruati fuistis. Vobis data fuit ex iperio Ionā pphe tam dñi reseruare et illū post triduū in terrā re ponere. Vos et censū dño iesu xpo: cū tāq̄ pau per nō haberet vñ staterem solueret obtulistis vos ante resurrectionē: et post fuistis cib9 eter ni regis dñi iesu xpi. Propi que oia laudate et benedicite deū: a quo tot beneficia singularia pre ceteris aialibus recepistis. Ad hec verba et similia exultabāt pisces aperiebāt ora et signis quibus poterant altissimū collaudabāt. Tunc antonius clamans dicebat. Benedictus deus eternus q magis honorāt pisces deū q̄ homi nes heretici. Ad qd miraculū ɔcurrit populus ciuitatis: quod videntes heretici cōpuncti cor

de ad pedes sancti antonij vt ꝑdicationē illis
faceret ꝯsederunt. Tunc sanctus antonius de
fide illis efficaciter adeo ꝑdicauit ꝙ oēs ꝯuer
tit hereticos: ⁊ fideles in fide roboratos cum
gaudio ⁊ benedictione remisit. Pisces etiaȝ li
centiati a sancto antonio quasi gaudētes ⁊ ca
pitibus sancto applaudētes: ad maris partes
varias abierunt. Aliud miraculū fuit de plu-
uia que nō tetigit auditores eius. Cuȝ.n. semel
in ciuitate lenisarcensi populo ꝑdicaret in quo
dā latissimo cāpo: turbatus est aer tonitrua so
nare ceperūt ⁊ pluuia spargi: timens ꝟo po-
pulus abire disponebat. At sanctus silentio i-
perato orauit ad dn̄m. Statim in loco illo ces-
sauit pluuia: cū tn̄ in circuitu vndiqꝫ pluuia ef
flueret abundanter. Finito itaqꝫ sermone om-
nes gratias dederunt omnipotenti deo. In ci
uitate adhuc paduana: quidam noīe petrus fi
liam suaȝ que paduana dicebatur ad sanctum
adduxit: erat illa annorum quattuor: pedum
gressu priuata: ac more serpentum reptans: ⁊
morbo caduco laborans: hanc dū ad preces pa
tris antonius in sancte trinitatis noīe ꝯsignas
set: mox omnis aduersa valitudo dimisit. Sa-
naqꝫ facta est ⁊ a morbo caduco ⁊ ab ambulā-
di impedimento. In eadem ciuitate paduana:
quidam noīe leonardus cōfessus est beato an-
tonio: ꝙ pede percusserat matrem suā: ita ꝙ ex
vehemēti impulsu in terram ceciderat: ꝙ vir
dei horrens ipsum dure redarguit. Et inter ce
tera ei dixit. Pes qui ꝑcutit patrē aut matrē
debet ꝓtinus amputari. Hoc autem vir sim-
plex non recte intelligens ⁊ ꝓpter culpaȝ ⁊ sā-
cti exasperationē tristis effectus domū concite
redijt: pedemqꝫ ꝓprium illico mutilauit: quod
vbi mater asperit ad sanctū antonium festina
prexit. Conquestaqꝫ de ipso ꝙ filiū suum ita i-
struxerat: ⁊ confidens tn̄ in sanctitate illius ꝑ-
cabatur vt ꝓ ipso dn̄m exoraret. Sanctus au-
tem ipsam cosolando se legitime excusauit: ⁊
mox ad ipsum perueniēs oratione ꝑmissa pe-
dem coniūgens tibie: facto pariter signo cru-
cis sacris manibus aliquādiu desuper liniens
statim pes ita insertus ⁊ ꝯsolidatus est tibie ꝙ
ibidē surrexit homo alacer ⁊ icolumis exultās
⁊ laudans omnipotentem deum.

¶ Qr deus glorificauit sanctum antoniū ꝑ re-
uelationem mortis eius ⁊ canonicationē atqꝫ
frequentem exauditionem illoꝝ qui inuocant
patrociniū eius. ¶ Capitulū.iij.

Ertia beati antonij excellētia dicit̄ glo-
rificationis. Preter quippe gloriam illā bea-
tam quam adeptus est in regno celoꝝ glorifi-
cauit deus sanctum suum in ecclesia militan-
te triplici gloria.
Prima reuelationis.
Secunda canonicationis.
Tertia exauditionis.

¶ Prima gloria dr̄ reuelationis. Voluit deus
felicē illius transitum mirabiliter reuelare. nā
vt scribit̄ in cronicis ordinis. Eodē die q̄ bea-
tus antoni⁹ padue ex hac vita migrauit. Ab-
bas ꝟcellensis erat in camera sua diuinis me
ditationibus intentus. Tunc ad eum solus in-
grediens antonius post nimiā salutationē be
niuolā vir sanctus adiens. Ecce domie abbas
ꝙ relicto asello meo padue vado ad patriā fe-
stinanter. Et confestim cum abbatē in guttu-
re vbi tunc grauiter patiebat̄ familiarius teti
gisset: ⁊ continuo ab egritudine liberasset: exi-
ens foras non est amplius visus. Ille ꝟo ab-
bas ꝯsiderans ꝙ forte ad natiuā patriam.s.hi
spaniaȝ pergeret: eius decessum totaliter igno
rans surrexit vt ipsum aliquantulū retineret:
⁊ exiens extra cellam cum non inueniret anxie
a monachis requirebat: vbi esset frater antoni
us. Quibus rn̄dentibus ipȝ non venisse ⁊ vbi
esset se penitus ignorare. Ille firmiter asseruit
se modo illū vidisse: a quo etiam ⁊ curatum se
atqꝫ sanatū asserebat. Et cū nullibi reperiretur
prefatus abbas ad cor rediens certissime intel
lexit beatum patrē per mortis excessum ad pa
trie celestis ꝯuiuiū perrexisse. Et notās tēpus
diligenter postmodū liquido reperit eadē ho-
ra qua sibi apparuit ipsum ex hac vita migras
se. ¶ Secunda gloria qua deus hunc sanctum
sublimauit dr̄ canonicationis. Gregorius.n.
nonus obseruatis omnibus in sanctoꝝ cano-
nicatione debitis: ipsum sanctū cathalago san
ctorum ascripsit: a die sui obitus mense.xj. Eo
dē die vniuersus vlixbonensis populus vnde
iste sanctus fuerat oriundus solēnitate maxia
letabat̄: ⁊ causā exultationis huiusmōi oēs pe
nitus ignorabāt. Nā de ipsius canonicatione
nihil sciebant: ⁊ vt aiunt campane ciuitatis ꝑ
se sonabant. Cōpertūqꝫ est postea ꝙ eodē die
fuerat beatissimus antonius solēniter canoni-
catus. Anno vero dn̄ice incarnationis. M.cc.
lxiij. Constructa pregrandi ecclesia in eius ho-
nore. Corpus ibi trāslatū est: ⁊ cū diu sub terra
iacuisset inuenta est lingua eius adeo recēs ru
bicūda ⁊ pulchra: q̄si eadē hora pr̄ sanctissim⁹

discessisset: cũ tñ elapsi fuissent a die mortis an
ni. xxiiij. ⁊ amplius. Ipsam aũt linguã Domi
nus bonauentura tunc ordinis generalis mi-
nister q postmodũ fuit cardinalis eps albanẽ-
sis: cũ pñs eẽt illius trãslatiõis gaudijs in ma
nibus reuerẽter accipiẽs cũ lachrymis cepit
deuotissime huiuscemõi vbis affari. O ligua
benedicta q̃ semp dñm bñdixisti ⁊ alios bñdi-
cere fecisti: nũc manifeste apparet quãti extiti
meriti aput deũ. Et infigens ei dulcia oscula:
iussit eã seorsuz honorifice collocari. ¶ Tertia
gloria bti antonij dr̃ exauditionis. Ipse qppe
auxiliũ eius poscẽtibus cũcꝫ inocãtibus libe-
raliter ↄdescẽdit: p̃cesqꝫ ac vota suoꝝ deuoto-
rũ exaudit. Qualr̃ vo sci ⁊ beati oratiões no-
stras agnoscãt: oñdit richar. i. iiij. di. xlv. dicẽs
Qr ipsi cognoscũt oẽs supplicationes nr̃as q̃s
eis porrigimꝰ i vbo dei qd̃ clare vidẽt. Quis
eniz nõ videãt oia que videt vbũ tñ ꝓbabile
est qꝛ i illo videant oia q̃ facimus ⁊ dicimus ⁊
q̃ i corde gestamꝰ ad reuerẽtiã coꝝ. Et qs enar
rare valeret: quot a diuersis periculis bti anto
nij fuerint meritis liberati. Quot ad eũ fũden
tes pias p̃ces exauditi. Obmissis tñ alijs: aliq̃ ꝓ
deuotione nr̃a inflãda hoc loco subnectemus.
Regina legionis multũ i btõ antonio ↄfidẽs
tenuit filiã. xj. annoꝝ ↄtra volũtatẽ regis ⁊ ba
ronũ tribus diebus defunctã: orans ⁊ dicens.
Beate antoni ego fui de patria tua: redde mi
hi filiã meã. Que surrexit matriqꝫ dixit. Par
cat tibi deus mater. Cũ. n. essem inter virgines
in glĩa: btũs antonius p̃cibus vestris astrictꝰ
a dño impetrauit: vt ad vitã redirẽ. Sed vnũ
sciatis qꝛ nõ ero vobiscũ nisi diebus. xv. quod
ita ipletuz est sicut dixit. In ciuitate vlixbone
filius sororis bti ãtonij forte qnquẽnis ⁊ pue-
rulus: cũ alijs pueris in mari ludẽs: euersa na-
uicula solus alijs natãtibus ẽ submersus. Ma
ter vo post spatiũ triũ horaꝝ accurrẽs filiuz
mortuũ a piscatoribus accepit. Quẽ cuz vellet
sepelire pater. Cõuersa mater ad beatũ anto-
niũ dixit cũ lachrymis. Frater mi si pius extra-
neis es: noli mihi sorori tue eẽ crudelis ⁊ durꝰ.
Esto mihi ꝓpitius ⁊ mihi filiũ redde: quẽ tuo
ordini sancto si reuixerit dedicabo. Mox puer
surrexit icolumis: ⁊ tandẽ adultus intrauit or
dinez: ⁊ vsqꝫ in finẽ sue vite sancte ac laudabi
liter p̃seuerauit. Frater Bernardinus de par-
ma ex quadã graui egritudine duobus mẽsibꝰ
mutus existẽs ad tantã debilitatẽ peruenerat:
qꝛ nec candelã poterat extinguere suo flatu ti-
mens de suffocationis periculo: cũ iam ei diffi
derent medici subuenire: fecit se ad sanctuz an
tonium paduam adduci: ⁊ ante archam sci ꝓ-
stratus: orãsqꝫ feruentissime cũ multis fratri-
bus ⁊ populi frequentia statim ibidẽ ⁊ loque-
lam recuꝑauit ⁊ p̃fectã sanitatẽ recepit. Atqꝫ
cum fratribus salue regina: leta ⁊ sonorosa vo
ce cantauit. Tempore bonifacij pape octaui re
parata est tribuna basilice saluatoris in latera-
no: cui depingẽde opere mosaico deputati sũt
duo fratres minores in illa arte valde periti.
Designatis autem imaginibus quas idem pa
pa ibi depingi mandauerat: videntes illi fr̃es
qꝛ adhuc loca superant: in q̃bus alie imagines
possent poni. ꝓprio motu vel forte diuino in-
stinctu beatorum frãcisci ⁊ antonij imagines
que etiam hodie ibi cernunt̃: hinc inde depin-
xerunt. Quo ad eiusdem domini pape delato
noticiam mandauit quibusdã clericis hec sibi
ex liuore nunciantibus ita dicens. De imagie
sancti francisci postq̃ꝫ ibi est equanimiter tole
ramus: sancti antonij vero imaginem delete:
⁊ loco eius imaginem beati Gregorij facia-
tis. Qui accedentes vnus post alium ascendẽ-
tes confessi sunt ab vna persona terribili ab al
to in terram deici. ⁊ quasi in furiam versi fue-
runt a cepto proposito impediti. Et sicut dicti
fratres pictores referebant: quidam illoruz sta
tim infra breue tempus spiritũꝰ exhalarũt. Au
diens hoc memoratus papa referentibus de-
mandauit. Dimittatis inquit stare sanctũ illũ
sicut vult: quia potius possemus cũ eo perdere
q̃ꝫ lucrari. In begra castro r̃gni portugalie vir
quidam petrus noĩe potens ⁊ diues: ⁊ ordini
fratrum minoꝝ tanta dilectione astrictus: qꝛ
eis ibi ↄtulit locũ pro edificatione cõuentus ⁊
pro edificijs plura dedit. Cũ aũt infirmaretur
ad mortem: quattuor fratres minores ⁊ alij de
sua familia vigilantes in camera eius exitũ ex
pectabant. Tenebat ex deuotione predictus pe
trus habitum fratꝝ cum quo elegerat sepeliri.
Et ecce duo fratres minores vnus ad eius de
xteram alius ad sinistram sibi apparuerunt.
Cui vnus eorum dixit. Petre cognoscis nos?
Et ille cognosco vos esse fratres minores: sed
non habeo noticiam personarum. Et ille: ego
sum sanctus franciscus ⁊ iste est sanctus anto
nius: ⁊ propter deuotionem quam semper ad
nos habuisti: missi sumus ad te consolandum:
⁊ de ista infirmitate curandũ. Et tunc ille ro-
gauit sanctũ franciscum vt habitũ quem sup

se habebat benedicere dignaretur. Quo facto ambo disparuerunt. Et ille tanta celeritate cōualuit: q̄ oēs p̄ntes in stuporem ꝯuertit. Et ex tunc duodecim annis superuixit: reseruans sibi illum habitū benedictū in scrinio cum quo fuit tandem mortuus ⁊ sepultus. Duꝫ filia cuiusdam militis ioannis petri de guarino de licio ciuitate mea natiua superioribꝰ annis ageret in extremis ⁊ iam ꝓ ipsa exequiaꝝ pompa disponeret: pararenturq́ꝫ funeralia indumenta: ⁊ luminaria: ceteraq́ꝫ ſm patrie morē: emisso voto per patrē eius p̄fatū ad sanctū antoniū illico ad se rediit: confortataq́ꝫ loqui cepit ⁊ die sequenti de lectulo sana surrexit. In p̄fata ciuitate licij euenit qđ narro. Erā ego hora missarum in camera mea: ⁊ venit ad me quidam de terra tricasij mestus ⁊ dolens: qm̄ die p̄cedenti sacculū quendam cū centū ducatis perdiderat: rogabatq́ꝫ vt in nr̄a p̄dicatiōe inuētores monerē quatenus restituerēt sibi: qđ bona ꝯsciētia retinere nō poterant. At ego illum cōmonui vt ad ecclesiaꝫ pgeret: ⁊ sancto antonio se cōmendaret. Qui meis ꝯsilijs acq̄escens ad sacristiam se ꝯtulit: ⁊ fratrē vnū sacerdoteꝫ requisiuit: vt missam in honorē sancti antonij ꝓ eo celebraret. Dū aūt sic missa celebraretur: astabat ille ⁊ mente deuota sancto antonio se cōmendabat: vir sacerdos eleuauit sāctissimuꝫ sacramētum: ⁊ ecce venere ad me duo iuuenes saccū cum integra pecunia deferentes: orātes vt populo significarem in publico nostro sermone qualr̄ ipsi pecunias illas inuenerant: q̄s restituere erant parati: dixi eis q̄ nō erat lōge cundū cū patronus in eccl'ia ad hoc moraret̄. Misi itaq́ꝫ socium ꝓ illo ⁊ missa finita ad me venit ac pecunias amissas meritis beati antonij recuperauit. Pauca sunt imo quasi nulla q̄ diximꝰ: cū q̄ttidie mortales inumera a deo suscipiāt btō antonio iteruenīente bn̄ficia. Liberātur eius interuētu a naufragio sepissime nauigantes a periculis grauissimis: mulieres parturientes: ab infirmitatibus varijs illas patiētes: ab opprobrio sterilitatis vxores q̄nq́ꝫ ꝓpterea viris exose: a periculis fluminū: latronū: aliorumq́ꝫ discriminū peregrinantes. Propt̄q́ꝫ oia ⁊ silia in toto orbe sanctus hic a cunctis fidelibus fidelissimus aduocatus exposcit̄. Quē nos deprecemur vt ⁊ ꝓ nobis perpetuus intercessor apud deū imortalē assistat: ipetretq́ꝫ gratiā ⁊ tandē vitā eternā. Amen.

¶ Sermo septuagesimus de sancta catherina de senis tertij ordinis sancti dominici.

Multe filie cōgregauerunt diuitias: tu supgressa es vniuersas. Scribunt̄ hec verba ꝓuerbioꝝ vlti. c. Inuente sunt vsq́ꝫ in p̄ntē diē q̄ꝫplures mulieres sanctissime que i habitu sācti dominici seruientes iesu xp̄o resplenduerūt miro fulgore virtutuꝫ ⁊ sanctitatis. Oibus tn̄ p̄lata est btā catheria senēsis nostro tpe cathalago sanctoꝝ p̄ Piū pontificem sūmuꝫ annumerata. Sed vt sua opera atq́ꝫ virtutes plenius innotescant: in p̄nti sermone de p̄stantissima tante virginis excellentia verba faciemus Cui nō icōgrue imo accōmodatissime referre possumꝰ v̄ba ꝓposita i themate nr̄o in q̄ cōmēdat̄ q̄ diuitias v̄tutū copiosissime sup ceteras ꝯgregauit: Ingt. n. Bernar. in ſmōe de sp̄uali regno. Vere diuitie nō opes sūt sꝫ v̄tutes q̄s secū ꝯsciētia portat: vt in ppetuū diues fiat. Hmōi honusta diuitijs catherina ingressa ē regnū celoꝝ. De cuius excellētia tria mysteria ꝓponimus contemplanda.

Primū dr̄ possibilitatis.
Secundum singularitatis.
Tertiū sublimitatis.

In primo videbimus an fuerit possibile beatā catherinam in muliebri statu tam amplissimis p̄rogatiuis fuisse dotatam.

In secundo quibus virtutibus fuit singulariter adornata.

In tertio vero q̄ fuerit a deo supnaturalibus gratijs sublimata.

¶ Ne nō debet aliquis existimare impossibilia fore illa: que de beata catherina dicuntur: cum deus multipliciter magnificare voluerit etiaꝫ femineum sexum.

¶ Capitulum. j.

Primū mysteriū contēplandū de excellentia ⁊ sanctitate beate catherine dicitur possibilitatis. Insultāt quippe nobis de ea loquētibus pleriq́ꝫ: vel passione humana deuicti: vel sua p̄sumptione inflati: aut qđ deterius est: fide religione ac deuotione penitus ieiuni ⁊ nudi: asserentes nō expedire de vna muliere tanta eructare magnalia: nec possibilr̄ credūt: aut verisimile fore: vt hec sponsa xp̄i fecerit tāta egregia facinora quāta vel scripta sūt de ea vel dicunt̄. Quibus nos obuiare volētes ostēdemus q̄ deus omnipotēs muliebrē sexum: q̄r sibi sic placuit: magnifecit i multis ⁊ p̄cipue in septem.

Primo in nobili pductione.
Secundo in excellenti psignatione.
Tertio in pphetica illustratione.
Quarto in materna electione.
Quinto in iocunda apparitione.
Sexto in mirabili fortificatione.
Septimo in gloriosa resurrectione.

¶ Primo deus magnificauit muliebrē sexum in nobili pductione. Nā deus benedictus vt inquit tho. pma p. q. lxxxxij. Qui solus ē nature institutor: potuit vir vel de limo terre: vel mulierē de costa viri formare. vnde Augu. li. ix. sup genes. ait. Formare vel edificare costaz vt mulier esset nō potuit: nisi deus a quo vniuersa natura subsistit. Qz autem ministeriū angeli exhibuerunt deo in formatione mulieris nesci mus. Certum tū ē qz sicut corpus viri de limo nō fuit formatū p angelū: ita nec corpus mulieris de costa viri. Formauit xpo deus ipsaz mulierem in adiutoriū viri: vt scribit genes. ca. ij. In adiutorium. s. generationis. Et sm phum etiā domestice vite: quare z ipa ad vniuersi pfectionē cōcurrit. Et vt ait Richar. in suo. iiij. di. xliiij. Quāuis mulier generet preter intentionē nature pticularis: est tū de intentione nature vniuersalis: que vtrunqz sexum requirit ad perfectā humane spēi generationē: vt aūt deus pducte prime mulieris nobilitatē manifestaret: dum illaz de costa ab adaz detracta formare vellet: immisit soporem in illuz. Vt aūt asserit Augu. ix. sup geñ. ad litterā. Sopor ille fuit raptus vel extasis: quia tunc forte vidit per essētiam dñi z interfuit curie angelorū. Costa etiā il la sm tho. detracta fuit absqz lesione, z dolore. Et vt refert landulphus i suo so. di. xviij. fuit costa sic detracta angelico ministerio: lz illorū nō fuerit ministerio formata. ¶ Secūdo deus magnificauit muliebrē sexū in excellenti consignatione. Voluit quidē sua imagine illā consignare. vñ. geñ. i. c. Cū dixisset scriptura. Creauit deus hoiem ad imaginē suā: ad imaginem dei creauit illum. Deinde subiunxit masculuz z feminā creauit eos: vt sic intelligat etiaz mulier ad imaginē dei creata. Ad qd clarius inuestigandū dicit Bonauētura in. ij. di. xvj. z tho. p. p. q. lxxxxiij. Qz cū hō sm intellectualē naturā ad imaginē dei eē dicat: sm hoc marie ē ad imaginē dei qz itellectualis natura deū marie imitari pōt. Imitat āt itellectualis natura maxime deū: quātū ad h qz deus seipsū itelligit z amat. Et sic tā i viro qz in muliere inuenit de i imago: quantū ad illud in quo pncipalit ratio imaginis psistit. s. quātū ad intellectualē naturā. Sed quantū ad aliqd secūdariū imago dei inuenit in viro: sm qd nō inuenit in muliere. Nā vir ē pncipiū mulieris z finis: sicut deus ē pncipiū z finis totius creature. Unde aplus ad corinthios. Vir est imago dei: mulier autē est imago viri. Et hoc mō intelligenda sunt xba que ponunt. xxxiij. q. v. c. hec imago. z. c. mulier vbi dr. Mulier nō ē ad imaginē dei. s. quantū ad h secūdariū nō quātū ad pncipale. Silr dicit richar. de angelo z de hoie in suo scdo. di. xv. q. s. quantū ad id i q essētialr psistit rō imaginis: expssius ē imago dei in angelo qz i hoie Idē dicit tho. vbi. s. Vñ grego. xxxvij. moraliū expones illud Ezechielis. Tu signaculū siltudinis: ait. Lz hō ad similitudinē dei creatus sit angelo tū quasi maius aliqd tribuēs nō eū ad siltudinē pditū sz ipsum signaculū siltudinis dei dicit: vt q subtilior ē in natura: eo i illo siltudo dei plenius credat expssa. hec ille. Sz qntū ad aliq accidētalia: expssius ē imago dei in aia qz i angelo: quātū aia ptinet z regit totū corpus suū: tanqz suū vniuersū existēs i qlibet pte illius sicut deus regit z ptiet totū vniuersū: totus existēs i qlibet pte vniuersi: vir itaqz z mulier cōueniūt i imagine: qntū ad id qd imagini essentiale vt pdictū ē: lz vir illā excedat quātū ad id qd ē accidentale. ¶ Tertio deus magnificauit muliebrē sexū i pphetica illustratiōe. Nam z mulieres qzplures pphie lumie illustrauit. Sicut fuerūt maria soror aaron. vt pz Exodi. xv. c. qnquagesima di. decretorū. c. si ps ordiatiōnē. Et Anna pphetissa Luce. ij. c. Et Sibylle: qrz meminit Lactantius li. i. diuinarū istitutionuz Et vt scribit i glo. iudicū. iiij. c. qz mulieres assūpte sunt ad gratiā pphetie sit vt i h pstet occasio mulieri nec p ifirmitatē despet. ¶ Quarto magnificauit deus muliebrē sexū in matna electiōe. Volēs qppe humanā sibi copulare naturā: virginē mulierē in matrē elegit: cui tam amplissimū grē sue munus pcessit: vt tā i merito qz i pmio: post suū filiū oēm supauit creaturā: tā angelicā qz humanā: cui etiā z si honor latrie nō sit exhibēdus tū honor dulie dignioris n ē sibi denegādus: ita qz magis ipsa sit honorāda qz aliqs alius: imo qcūqz alij pciues z sci regni celorū. De pstātia xpo eius maternitatis diximus i sermōe de eius visitatōe. ¶ Quinto magnificauit deus muliebrē sexū i iocūda apparitiōe. Surgēs nāqz ex mortuis rex seculorū

ꝑmo mulieribus se videndum exhibuit. Unde
marcus vlti.c.ait. Surgens iesus mane prima
sabbati: ꝑrio apparuit marie magdalene. Ele-
cta fuit mulier vt esset nuncia vite: ne despice-
ret sexus femineus: co ꝙ mulier nuncia fuerat
mortis. Et de hac materia diffuse dictũ ē i ser-
mone de resurrectiõe xp̃i. ¶ Sexto magnifica
uit deus muliebrẽ sexum i mirabili fortificati-
one. Fuerũt quidẽ mulieres innumerabiles: que
virginitatis amore succense: zeloq; fidei xp̃i i-
flãmate adeo fortes iuente sunt: vt nec impio-
rum tirãnoꝝ minas timuerũt: nec illata cuius-
cunq; generis horruerũt supplicia: nec mortẽ
aufugerũt violentã. Patẽt hec oia in catheri
na: Cecilia: Agatha: Lucia: Agnete: Eufemia:
Ruffina: Secũda: Anastasia: Eulalia: Prisca:
Dorothea: Biuiana: Cristina: Justina: Peri
na: Margarita: Martina: Emerentiana: Apo
lonia: Sabina: Barbara: Ursula ⁊ vndeci mil
libus sociabus eius: ceterisq;: quoꝝ noia ⁊ mi-
rãda gesta longum foret exp̃mẽ: q̃ oẽs ꝯ natu-
rã ꝯditiõis naturalis ipsaꝝ aĩo forti atq; ꝯstã
ti queq; supauerũt tormẽta: mortẽq; inter illa
ꝯstantissime ptulerũt. Nõ potuerunt hec fieri
nisi supno assistente psidio: cũ mulieres sint na
tura sua molles in alios: ⁊ multo magis ad se-
ipsas pie. Inquit.n. Arist.i li. de aialibus. In
oĩ genere aialiũ: mulieres sũt naturalit̃ pie exce
pta vrsa ⁊ leoparda. Tanta igit̃ firmitas animi
i virginibus supradict; non potuit nisi a bono
deo ꝑuenire. Ob quod ecclesia ad deũ ita dicit
Deus qui iter cetera potẽtie tue miracula etiã
in sexu fragili victoriã martyrij ꝯtulisti. ¶ Se
ptimo magnificauit deus muliebrẽ sexũ i glo-
riosa resurrectione. Unde eqdem testat̃ Aug.
li.xxij. de ci. dei. Mulieres i sexu femineo resur
gent: q: hoc exigit natura indiuidui: ⁊ ꝯgruit
perfectiõi speciei: ⁊ erit occasio laudãdi sapien
tiã diuinã vt ponit richar. in quarto: vñ aug.
vbi.s. sequit̃ dicẽs. Mẽbra feminea nõ erunt
accõmodata veteri vsui: s; nouo decori quo ñ
alliciat̃ aspiciẽtis ꝯcupiscẽtia: que nulla erit: s;
dei laudet̃ sapiẽtia atq; clementia. Cũ igit̃ ar-
tifex ille mundi sapiẽtissimus muliebrẽ sexum
tot miris varijsq; modis voluerit reddere di-
gnũ. Cur icredibile ē ꝙ beatã catherinam ma
gnã fecit iter sanctos. Nõ est ĩpossibile apud
deũ omne verbũ. Ipse itaq; deus hãc virginẽ
nasci fecit i famosa amplissimaq; ciuitate sena
rum: parẽtibus popularibus honestissimis ⁊
timentibus deũ: fame bone apud oẽs. Pater
Jacobus benencasa vocatus ē: mater Lapa
pa. Ex ipsis ꝑdijt hec filia i etate ĩfantili om-
nibus grata ⁊ cunctis amabilis. Que dũ qntũ
vix attigit annũ ad virginis gloriose Marie
deuotionẽ se conuertit. Et sepius tunc videba
tur ascendendo ⁊ descendendo per gradus sca
le que erat in domo: dei matrem humiliter sa-
lutare dicendo. Aue maria: cuius virtutes i q-
bus profecit in sequenti mysterio latius rese-
rabuntur.

¶ De septem precipuis ⁊ singularissimis vir-
tutibus quibus floruit beata catherina.

¶ Capitulum.ij.

Secundum mysteriũ contemplandũ de
excellentia ⁊ sanctitate beate catherie
dr̃ singularitat;. Fuerũt qppe i illa vltra alias
virtutes septẽ precipue ⁊ singularissime.
Prima dr̃ virginitas.
Secunda magnanimitas.
Tertia austeritas.
Quarta pietas.
Quinta pacientia.
Sexta humilitas.
Septima perseuerantia.

¶ Prima virtus p̃cipua ⁊ singularis fuit vir
ginitas: que in ea satis laudabilis extitit maxi
me propter tria.
Primo ꝑpter etatem.
Secundo ꝑpter ꝯrietatẽ.
Tertio ꝑpter puritatẽ.

¶ Primo reddit̃ laudabilis v̄ginitas catherie
ꝑpter etatẽ. Nã septio etat; anno votũ expres
sum emisit de v̄ginitate seruãda. Nec obstat
q: nondũ ad annos ꝑuenerat pubertat;: vt sic
diceret̃ infantili motu excitata vouisse: quoniã
si malitia supplere põt etatẽ: vt inqt Dñs Ho
stien. i sũma li.x. de despon. ipu. multo fortius
id põt gratia dei. Sicut pie credimus de sãcto
nicholao q quarta ⁊ sexta feria dũ infantulus
erat: lac ex pectore matris vel alterius cuiuscũ-
q; suggere recusabat. Potuit itaq; spũs sãcti
gratia libeꝝ arbitrium catherine accelerare vt
v̄ginitatẽ se seruaturã voueret: qd̓ facile dep̃
hendi põt. Ex ostẽsa sibi visione mirabili. Se-
xto quidem anno etat; sue redeunte ꝑuella de
domo sororis sue nupte: vidit i aere supra eccle
siã fratrũ predicatoꝝ saluatorẽ sedentẽ in tro-
no idumentis papalibus ĩsignitũ ⁊ ap̃lis socia
tum. Qui eleuata manu i eã ituens signo cru-
cis illam benedicebat. Qua habita visiõe adeo
extitit in dño ꝯfortata: vt nil aliđ quereret nisi

loca secreta orationi apta:puellasqꝫ ceteras ꝟ/
bo ⁊ exēplo induceret ad orandū.¶ Scđo red/
ditur laudabilis virginitas catherine ꝓpt cō/
trarietatē. Nā lꝫ parentes illius multo tꝑe vi
dissent in filia tot signa ⁊ primordia sanctitatꝭ
ignorabāt nihilominus votū virginitatis per
eā emissū. Qua de re cū.xij.annū iā attigisset i/
stabat mater vt inciperet se ornare sicut cetere
nuptui tradende facere ꝯsueuerūt:quod illa fa
cere renuit:⁊ post sororis illius iam nupte sua/
su vel leuiter se ad ornatū cōposuit:nō vt vir/
ginitatis ꝓpositum infirmaret:sed vt sic ꝯde/
scenderet importune ꝑsuasioni sororis. Tū ci/
to semetipsā redarguēs:ad lamēta pñie se con
uertit:ac si aliqđ grande peccatū perpetrasset:
cū in rei veritate vix peccauerit venialiter. Cū
ꝟo ardētior ex post deuotioni ⁊ orationi se de
disset:nullaqꝫ de ornatu corporis inesset ei cu/
ra:parentes quendā religiosū deū timentem ⁊
eis notū precati sunt vt filiam alloquerēt mo/
neretqꝫ vt se pararet ad viꝝ in breui suscipien
dū. Ille aūt cognito ꝓposito virginis illā i do
mino confortauit:monuitqꝫ vt capillos tōde/
ret:qđ illa qꝫprimum impleuit. Nesciētes ad/
huc sui que in corde eius latebāt omni liberta
te locoqꝫ secreto priuarunt: deputarūtqꝫ cun/
ctis vilibus seruitij domus:que patienter oīa
sustinēs ad quandā camerā vnius sui germa/
ni que erat sine clausura se colligebat:ibiqꝫ spō
sum virginū xp̄m orabat. Tandem elapso ali/
quantulo spatio suos aduocans votū qđ ab ī/
fantia vouerat publice reserauit. At parentes
omni duritia deposita:illam benedixerunt:ꝓ/
hibuitqꝫ pater omnibus de domo ne illam de
cetero molestarent. ¶ Tertio laudabilis fuit
virginitas catherine ꝓpter puritatē. Nō enī
solū integritatē carnis retinuit:sꝫ mentis pu/
ritatē vsqꝫ ad mortem seruauit:quod declara/
uit mira ipsius desponsatio. Cōtigit quidē q̊/
dam carnispriuij tꝑe catherinam cunctis tem
poralibus delectationibus cōtemptis oratio/
nem suā intensius replicare:eiqꝫ dn̄m appare
re ac dicere. Quoniā mūdana queqꝫ meo amo
re calcasti:ego solēniter te desponsare decreui.
Tunc apparuit gloriosa dei genitrix: Joannes
euangelista: Apostolus paulus:beatus domi/
nicus atqꝫ dauid psalterium pulsans. At gene
trix dei dexteram virginis sua manu suscipiēs
digitosqꝫ suos extendens ad filiū postulabat
quatenus eā desponsare dignaret. Qui annu/
lo suscepto:dexteręqꝫ sue annulari digito im po
nens. Dixit desponso te mihi creatori ⁊ salua/
tori tuo in fide vsqꝫ quo in celis tuas mecum
nuptias celebrabis ⁊ tua virginitas semꝑ cō/
seruabit illibata. ¶ Secunda virtus precipua
⁊ singularꝭ beate catherie fuit magnanimitas
ex qua audacter mundum contempsit:habitū/
qꝫ ordinis de penitētia sancti dominici:deuo/
te recepit:hic vero ordo tripliciter cōmendat.
Primo qꝛ a sancto dominico institutus.
Secūdo qꝛ ab ecclesia approbatus.
Tertio qꝛ a deo magnificatus.
¶ Primo ordo ille fuit a sancto dominico in/
stitutus. Ipse beatus pater in lombardia hūc
ordinē instituit:quē de militia iesu xp̄i a prin/
cipio appellauit:eo ꝙ illius ordinis fratres he
reticis bona ecclesiaꝝ vsurpantibus viriliṫ se
opponebant:pugnabātqꝫ omni conatu ꝓ pre
dicatoꝝ bonoꝝ recuperatione ⁊ conseruatiōe
Sed postea hereticis ꝑ sanctum dominicū ⁊
sanctum petrum martyrem aliosqꝫ predicato/
res deletis ⁊ penitus quasi extinctis mutatū
fuit nomen illud de militia in nomen de peni/
tentia. ¶ Secundo ordo ille ab ecclesia fuit ap
probatus. Quod pꝫ ꝑ Honoriū quartū ⁊ Jo/
annem.xxij. Bonifacium nonum:⁊ Innocen/
tiū septimū:qui dicto ordini plurima priuile/
gia ꝯcesserunt. ¶ Tertio hic ordo est a deo ma
gnificatus. Voluit.n.plerasqꝫ dominas in il/
lo viuentes ⁊ moriētes signis ⁊ miraculis plu
rimis coruscare. Sicut fuit beata Joāna de vr
be veteri:beata margarita nouella de ciuitate
castelli:beata helena de vngaria:⁊ sancta Ca/
therina de qua loquimur aliēqꝫ multe. Qualṙ
ergo catherina huic ordini sancto se dedicauit
docet eius legenda:in qua narratur ꝙ a tenerꝭ
annis ad patrem sanctum dominicum feruen
tissima deuotione trahebatur. Et cū semel do/
minū exoraret vt conseruaret eam in promissa
virginitate tali fuit visione cōmonita. Appa/
ruerūt siquidem sibi plures patres istitutores
ordinum diuersoꝝ:inter quos erat beatus do
minicus:habens in vna manu lilium ardens
sine cōbustione:⁊ in altera suū habitum ꝯsue/
tum ꝑ dominas deportari. Cūqꝫ sibi a prefatꝭ
offerretur quem ordinum vellet eligere. Re/
spondit se velle sancti dominici habitum susci
pere. At ille beatus dominicus dixit. Forti aīo
esto o filia:quia certissime hoc habitu vt desi/
deras indueris. Sicqꝫ visio disparuit: ⁊ ipsa
mansit in domino confortata. Tandē postqꝫ
parentibus reuelauit se virginitatem vouisse

illis conſentientibus apud eccleſiam fratrum predicatoꝝ de ſenis habitum diu affectatū cū magno feruore ſuſcepit. ¶ Tertia virtus precipua ⁊ ſingularis beate catherine dicit̄ auſteritas. Fuit nanqꝫ ſuo corpori auſtera ⁊ rigidiſſima ꝑpter xp̄m ⁊ precipue in tribus.
Primo in cibo ⁊ potu.
Secundo in veſtitu ⁊ lecto.
Tertio in vigilijs ⁊ orationibus.
¶ Primo quantū ad victum. Ab infantia carnes raro ſumebat: quas poſtmodum totaliter a ſe amouit: ſeqꝫ ad eſum panis ⁊ crudarū herbarum: ex toto reduxit. Anno etatis ſue. xij. herbaꝝ vſa eſt ſucco: vinum autē ita limphatum ſumebat ꝙ vini ſapore carebat. Illud autem a. xv. etatis ſue anno ex toto relinquēs inedias pluriū dieꝝ ſepiꝰ paſſa eſt. ¶ Secundo fuit auſtera in veſtitu ⁊ lecto. Pānis laneis vſa eſt ad tantum deueniens: ꝙ tam hieme ꝗꝫ eſtate vna ſola tunica veſtiebatur. Cilitio quādoqꝫ vſa eſt: quod in cathenam ferream cōmutauit: ⁊ patrem dominicum imitās: ſe ter quottidie fortiter diſciplinabat: lectum inſuper de tabulis habebat: ⁊ lignum ꝓ ceruicali abſqꝫ alterius rei additamento. ¶ Tertio fuit auſtera in vigilijs ⁊ orationibus. Nam ad hoc deuenit ꝙ infra duos dies: vix per horam ⁊ dimidiam dormiebat. Ad tantam autem tenuitatē ex auſteritatibus deductum eſt corpus eius: ꝙ cum tranſiſſet eius ſpiritus ex hac vita repertus eſt vmbilicus renibus adherere. In principio etiam ſue puellaris etatis duple fertur fuiſſe latitudinis ꝗꝫ. xxviij. annorum exiſtēs. Confirmat hec omnia Pius pontifex maximus qui in bulla canonizatiōis ita aſſerit. Summa huius virginis abſtinentia fuit ⁊ mirabilis vite auſteritas. Nam cum vini ⁊ carnium vſum prſus abieciſſet: nec pulmentarijs vllis vteretur ad extremum eo deducta eſt: vt nec legumina ederet nec pane veſceretur: niſi celeſti: quem verus chriſtianus in ſacramento ſumit altariſ ¶ Quarta virtus precipua ⁊ ſingularis beate catherine dicit̄ pietas. Fuit ipſa pijſſima valde ⁊ precipue quantū ad tria genera ꝑſonaꝝ.
Primo quantum ad pauperes.
Secundo quantum ad infirmos.
Tertio quantum ad peccatores.
¶ Primo quantum ad pauperes. Inquit eni Pius in bulla pretacta: pauperibus chriſti larga manu ſubuenit. Scribit̄ in ſua legenda ꝙ a ſuo patre licentiaꝫ obtinuit: poſſe de bonis domus pauperibus elargiri. Et cōtigit ſemel ꝙ dū infirmitate corporis grauaretur: audiuit a multis referentibus qualiter vidua quedā cōuicina filijs ⁊ filiabus multa cruciaretur penuria: oratione p̄miſſa tantum robur obtinuit: ꝙ frumentū vinum ⁊ oleum vſqꝫ ad centū quaſi librarum pondus in aurora ꝓfūda ꝓprijs humeris mira agilitate portauit: ac mirabiliter aperto oſtio ꝗꝫ planius potuit in viduе domo depoſuit: lꝫ diſpenſante dño velut alter nicholaus fuerit dep̄hēſa. Al's vo ſemel i fratꝝ predicatoꝝ eccleſia cōſtituta: cū quidam paup̱ ab ea elemoſynam peteret: ⁊ illa nihil prēt crucem argenteam que erat inter pater noſter haberet: ſtatim illa auulſa tradidit indigenti. Apparens autem ſibi poſtmoduꝫ dñs: illamqꝫ ornatam lapidibus precioſis oſtendens ei dixit. Tu mihi hanc heſterna die dediſti: ⁊ ego ꝓmitto tibi ꝙ in die iudicij corā vniuerſo angeloꝝ ⁊ hominū ꝯſpectu: illā ad tui gaudij cumuluꝫ preſentabo. Inſuper cum beata catherina ſēper de melioribꝰ traderet ꝯtigit ꝙ vegete melioris vini abundanter pauperibus erogaret. In tantū autem eſt augmētatū: ꝙ vbi dictum vas ſufficere conſueuerat toti familie per dies viginti vel circa: tn̄ ꝓ dicta familia ⁊ etiā pro pauperibus vſqꝫ ad tertij mēſis principiū abūdatiſſime ꝑdurauit. ¶ Secūdo fuit pia hec virgo quantū ad īfirmos. Nā egrotātibus ſūma diligētia miniſtrauit. Seruiuit cuidā infirme noīe andree ab oībus derelicte: nec horrore plagarum illā exhorruit. Quinimo cum aliqñ nauſeam paſſa fuiſſet: vulnerū illius putredinē inſpiciens ⁊ contrectans recollecta in quadā ſcutella lotura cum ſanie illam ebibit dicēs. Amore ſpōſi mei ieſu xp̄i corpus meū ſic caſtigabo Quo fcō ſtatiꝫ ceſſauit oīs p̄cedēt̄ nauſee tētatio: habuitqꝫ poſtea ſuo ꝯfeſſori referre nunꝗꝫ aliquid tam ſuauis ꝑcepiſſe ſaporis atqꝫ odoris. Nocte vero ſequēti apparuit ei ieſus xp̄s: oñditqꝫ ſua ſacratiſſima vulnera dicēs. Quia meo amore tam abhominabilem potum ſūpſiſti, tibi ingratus non ero. Sicqꝫ applicans os virginis ad proprij vulnus lateris. Bibe inqt filia de latere meo potum: quo aīa tua tāta ſuauitate replebitur: ꝙ etiam ī corpore: qđ ꝓpter me ꝯtēpſiſti mirabiliter redundabit. Quo facto tam in anima ꝗꝫ etiam in corpore incredibili extitit ſuauitate dulcedineqꝫ repleta.
¶ Tertio fuit pia valde ſancta catherina erga peccatores. Multos nanqꝫ orationibus ſuis

⁊ meritis iuuit ne perirent. Sicut diffuse po-
nitur in legenda. Andream de belantis ciuem
Senarum diuitijs affluentem egrotātemq;
ad mortem: cū ex toto penitētiā sperneret sua
oratione ꝯuertit ad dn̄m. Cum. n. ꝓ illo orasset
ardentissime apparuit iesus xp̄s p̄fato īfirmo
hortatusq; ē illum q' confiteret̄ peccata sua: qꝛ
paratus erat sibi illa remittere. Qui cōpunct⁹
valde subito confessus ē. Et ꝯdito testamento
ad extrema deductus cum magna deuotione
migrauit ad dominū. Fuerunt adhuc in prefa
ta ciuitate senaꝝ duo ꝓ suis maleficijs ad mor
tē damnati. Qui cum ducerent̄ super currus ⁊
carnes eoꝝ a carnificibus decerperent̄ ignitis
forcipibus deum impie blasfemabant. Cum
aūt catherina ista nouisset pro eis dn̄m amaro
corde exorauit. Quibus cū ad portam ciuitatis
venissent: apparuit saluator totus vulneratus
eos ad ꝯuersionem inuitans: qui statim cōpun
cti confessi sunt sacerdoti: ⁊ blasfemias mu-
tauerunt in laudes: sicq; letissimi tulerunt illa-
tam mortem. Et quis enarrare queat conuersi
ones omniū maloꝝ: ꝓfectū bonoꝝ: roboratio-
nes imperfectoꝝ: consolatiōes desolatoꝝ: ad-
monitiones spiritualiū ꝑiculoꝝ: tam per suas
ep̄las q̄ȝ etiā oraculo viue vocis erga ꝑsonas
oīs sexus ꝯditionis ⁊ status ꝑ virginē excita-
tas. Quot sceleratos de faucibus īferni abstra
xerit? quot obstinatos ad sui cognitionē redu-
xerit? quot seculo deditos induxerit in eius cō
temptū? quot vtriusq; sexus ad religionum di
uersaꝝ ingressum allexerit? quot de laqueis tē
tationū eruerit? Difficile nanq; foret cūcta cō
memorare. Nam aliquotiēs maxime in italia
ex remotissimis partibus ad ipsā vtriusq; se-
xus persone confluebāt. Ad eiusq; aspectum
atq; colloquium taliter compūgebant̄: vt sine
dilatione currerent ad confitendū peccata sua
Ob quā causā gregorius. xij. in adiutorium ca
therine tres cōfessores precipuos deputauit.
Qui taliter aliquando occupabant̄: vt nec spa
tiū haberent edēdi. ¶ Quinta virtus precipua
⁊ singularis btē catherine fuit paciētia: fuit si-
quidē paciētissima ⁊ precipue in tribus.
Primo in persecutionibus.
Secundo in tentationibus.
Tertio in passionibus.
¶ Primo fuit patiens ī persecutionib⁹: quod
exēpla sequentia manifestāt. Fuit senis quedā
palmerina de penitētia sancti dn̄ici: que īstigā
te sathana facta ē catherine talis emula: vt nec
nomē ei⁹ audire valeret. Sȝ virgini semꝑ de-
traheret. Ipsa tn̄ ꝓ illa dn̄m exorabat: ⁊ cū ad
īfirmitatē grauē īcidisset Catherina ad eā visi-
tādā se ꝯtulit: īfirma xp̄o durior effecta eā ex-
pelli de domo iussit: ꝓ qua nō cessauit catheri
na p̄ces īgeminare. Quibus factū ē vt eaȝ sibi
recōciliaret: atq; cōtrita illa ⁊ cōpuncta sacra-
mētis ⁊ gr̄a dei munita: ī dn̄o ex hac vita mi-
grauit: Du etiā seruiebat illi infirme Andree
de qua paulo ante diximus: illa īpatiēs ꝯtume
lijs plurimis catherinā afficiebat: ⁊ ꝓcurante
spū malo de inhonestate apud alias sorores ac
cusabat. Catherina tn̄ ꝓpterea nec īdignabat̄
ei: nec ab eius obsequijs cessabat. Cūq; illa in-
dies in sua duritia perseueraret: catherina ora
tioni se dedit de iniurijs ⁊ īfamijs pie conque
ritur. Cui xp̄s apparens duas ostendit corōas
vnā spineā ⁊ aliā aureā dicēs. Si hic eligeres
auream: spineā postea reportabis. Si aūt hic
spineā postea aureā obtinebis. Quod illa audi
ens ⁊ ad patienduȝ per oīa se offerens: accepit
de manu domini spineam quam suo capiti im
ponens etiam diebus pluribus vehementissi-
mum sensit in capite dolorem. Sicq; a domio
confortata patientie armis fortiter se muniuit
Infirma xp̄o paciētia catherine superata: com
pūcta ⁊ ingemiscens catherinā alta voce scāȝ
omnibus predicabat: seq; reaȝ accusabat: mise
ricordiam petens de his que falso dixerat ꝯtra
illam. Quid plura dum catherina tanta inedia
corpus affligeret: frequentaretq; dominicam
mensam: pleriq; vtriusq; sexus falsos rumus-
culos: vt fieri solet eructabant. Aliqui dice-
bant neminem in modo viuendi singulareȝ eē
debere. Aliqui extremitates fuisse semper deo
⁊ hominibus exosas. Aliqui catherinam finge
re ⁊ decipere. Aliqui ad inanem gloriā illa oīa
facere ⁊ similia. Que ipsa deo placere ꝑ oīa stu
dens patientissime tolerabat. ¶ Secūdo fuit
patiens in tentationibus demonū. Ait quideȝ
Pius in bulla canonicationis. Luctabatur q̄ȝ
frequentissime cum demonibus: multisq; illo-
rum molestijs vexabat̄. Sed aiebat cū aposto-
lo. Cū infirmor tunc fortior sum. Et vt in sua
legenda narratur: quādoq; demones deo per-
mittēte catherine corpusculū tantis penis ⁊ lā
guoribus afflixerunt vt manifeste viderentur
ī ea signa ꝑcussionum ⁊ verberum ita vt qua-
si quoddam monstrum videretur a cunctis.
¶ Tertio fuit patiens in passionibus siue in
penitentijs voluntarie assumptis siue infir

mitatibus corpori suo supuenientib⁹. Teste. n.
Pio vbi. s̄. Dolore capitis pene assidue torq̄-
batur. Estuabat febribus nec illoꝝ cruciatu ca
rebat. ¶ Sexta beate catherine virtus admirā
da fuit humilitas: quam ostendit maxie i trib⁹

Primo in timore.
Secundo in despectione.
Tertio in conuersatione.

¶ Primo ōndit suam humilitatem in timore.
Dū. n. cepisset visionibus ⁊ imaginarijs ⁊ cor
poralibus a dño iesu xp̄o visitari: plurimū for-
midare cepit: dñoq̧ se cōmendauit: a quo edo-
cta plenissime fuit: qualiter visiones bonas vl'
malas haberet agnoscere. Et dū semel suo con
fessori de visionibus sibi factis referret quedā
secreta: ille hesitare cepit: atq̧ in eam respiciēs
vidit illam transformatā: quantū ad facie ȝ in
effigiē xp̄i respicientis in eā. Cūq̧ ex hoc excla
maret ac diceret. O quis ē qui me respicit. Rñ
dit catherina ille qui est. Quo dicto facies illa
disparuit: ⁊ cōfessor prefatus illo modo de vir-
ginis sanctitate ꝯfirmatus remansit. ¶ Secū-
do ostendit catherina humilitatē in sui despe-
ctione. Hanc autem didicit a xp̄o sibi apparē-
te dicēteq̧ sibi. Scis ne filia: que tu es? ⁊ quis
ego sū? Si hec duo noueris beata eris. Tu eniȝ
es illa que nō es. Ego sum ille qui sum. Si hāc
notitiam habueris in aīa tua: nunq̄ȝ decipere
te poterit inimicus. Siquidē de nihilo creatu-
ra facta est: ⁊ sibi relicta cadit in nihilū: ⁊ per se
tendit in peccatum: quod nihil est: ⁊ ex se nihil
boni cogitare valet. Quare respectu dei infini
ti nihil esse conuincit. Ideo est illa que nō ē: sȝ
qm̄ deus est fons totius esse ⁊ independens eē
Ideo ipse solus est quod est. ¶ Tertio ostendit
catherina humilitatem in ꝯuersatione. Nā in
publicū prodijt magnisq̧ rebus se ingessit: nō
sua sed dñi volūtate. Postq̄ȝ. n. habitū sacruȝ
suscepit: silentiū ꝯtinuū ꝑ trienniū seruauit: ⁊
clausurā celle tenuit: excepto cū ecclesiam adijt
vigilias vsq̧ ad secundū signū matutinale ꝓ-
trahebat. Tuncq̧ cū ad laudandum deum fra
tres predicatores in chorū iā accessisse putaret
ipsa cedebat ad aliqual'r qescēdum dicēs. Ecce
dñe germani mei ⁊ serui tui vsq̧ nunc dormie
rūt. Mō Xo surrexerūt ad te laudandum. Tu
serua eos ⁊ ego parūꝑ quiescā. Post Xo diu-
turnā exercitationē in spirituali vita frequen-
tesq̧ xp̄i visitationes: iterū apparens ei idixit:
vt extra ꝓcederet: primorumq̧ saluti verbo i
tenderet: ac exemplo ꝓmisitq̧ in cūctis ꝑ illaȝ
ad animaꝝ salutem gerendis suū sibi supernū
presidiū exhibiturum. Quod ita fuisse vt pate-
bit in sequentibus rei exitus declarauit. ¶ Se
ptima virtus sancte catherine dicit̄ perseuerā
tia: vt enim ait Hiero. ad lucianum heremi-
tam. Cepisse multoꝝ ē: ad calcē Xo peruenisse
paucorum. Catherina vero nō solū ꝑseuerauit
Sed de virtute in virtutē ꝓcessit: de qua tria
inter cetera refert digna laude Pius pōtifex
maximus vbi. s̄. Primū qd̄ respicit sanctitatē
eius initium. Ait enim. Virgo catherina ex ci
uitate senensi oriunda mediocribus orta parē-
tibus prius deo sese dedicauit q̄ȝ deū posset ꝑ
etatem cognoscere. Secundū est qd̄ inspicit vi
te eius ꝓgressuȝ. Inquit itaq̧ sic. Nullū ab ea
verbū nō religiosum nō sanctum excidit. Vis
sermo eius de moribus fuit: de religiōe de pie-
tate: de cōtemptu mundi: de amore dei ⁊ proxi
mi: de celesti patria. Tertium refertur ad eius
vite terminū: de quo sic protulit. Anno etatis
sue tertio circiter ac trigesimo in vrbe Roma
diem suum clausit: de cuius anime in celū assū
ptione ⁊ gloriosa receptione: stupende ⁊ admi
rabiles reuelationes facte reperiunt̄.

¶ Qualiter deus sublimauit beatā catherinā
septem gratiosis ⁊ admirandis prerogatiuis.
¶ Capitulum. iij.

Tertiū mysteriū cōtemplandū de excel-
lentia ⁊ sāctitate btē catherine dicitur
sublimitatis. Sublimauit nēpe deus hāc mu-
lierem benedictam septem gratijs ⁊ prerogati
uis admirandis.

Prima fuit mentalis illustratio.
Secunda prophetica infusio.
Tertia consolabilis visio.
Quarta suauis cibatio.
Quinta miraculosa coruscatio.
Sexta felix reuelatio.
Septima solēnis canonizatio.

¶ Prima gratia siue prerogatiua catherine q̄
sublimata est a deo dicit̄ mentalis illustratio.
Illustrauit deus illius intellectum luce sapien
tie ⁊ doctrine: ita vt de ipsa Pius pōtifex vbi
supra ita referat. Nemo ad eam accessit q non
doctior meliorq̧ abierit. Doctrina eius infu-
sa nō acquisita fuit: prius magistra visa est q̄ȝ
discipula. Quippe que sacrarum litteraꝝ ꝓfes-
soribus ipsisq̧ magnarū ecclesiaꝝ ep̄is diffici-
limas de diuinitate questiones ꝓponentibus
prudentissime rñdit ⁊ adeo satisfecit: vt tanq̄ȝ
agnos mansuefactos remiserit. Quos tanquā

lupos: ac leones ferocientes acceperat. Quoꝝ
nonnulli diuinam in virgine sapientiaꝫ admi/
rati. Distributis mox inter christi pauperes q̄
possidebant substantijs accepta domini cruce
vitam deinde euangelicam egerunt. ¶ Secun
da gratia fuit ꝓphetica infusio. Et de hac Pi
us papa inquit. Fuit in ea spiritus ꝓphetic ⁊
multa predixit anteq̄ꝫ fierent ⁊ occultissima re
uelauit. hec ille. In legenda vero ipsius multa
scripta sunt ex quibus aliqua enarremus. Fuit
in ciuitate senensi: quidam nobilis miles di/
ctus dominus Nicholaus de sarracenis q cuꝫ
al's i multis locis fuisset in armis: ⁊ tandeꝫ ad
suam ciuitatem Senarum redijsset a sua vxo/
re monebatur vt loquereť cum catherina. Qđ
cum ille facere ꝯtempsisset: vxor catherine illuꝫ
vt pro eo oraret deuotissime cōmēdauit. Qua/
dā itaqꝫ nocte catherina militi in somnis ap/
paruit: eūqꝫ monuit: vt si saluari cuperet vxo/
ris monitis assentiret. Qui euigilans visioneꝫ
vxori retulit: ⁊ inde ad catherinam se contulit:
cuius colloquio ⁊ sancta presentia compunct⁹
ꝭm virginis consilium ad confitenduꝫ sua pec
cata processit. Quo facto ad catherinam redijt
asserens sec confessū sua peccata sacerdoti. In/
terrogatus ab ea an omnia retulisset: cum ille
affirmaret ꝙ sic: vocato ad partē peccatū qđ/
dam enorme ab eo dimissum in ꝯfessione: qđ i
apulia secrete cōmiserat disticte narrauit. De
quo ille admirans: ⁊ peccatū illud confessus fu
it ⁊ catherinam deuotione singularissima co/
luit. Dū frater thomas de fonte primus cathe
rine confessor ⁊ frater georgius pergerent ad
monasterium sancte agnetis de monte poltia/
no: in itinere capti fuerunt a quibusdā latrun/
culis: deductiqꝫ fuerūt ad latebrosa nemora vt
ibi occidereť. Tunc frater thomas cū lachry/
mis dicere cepit. O filia catherina tuis oratio
nibus succurre nobis, in hoc tam crudeli peri/
culo. Quibus verbis ꝓlatis latrūculi taliť sūt
immutati: ꝙ nō modo vitā sed cuncta que illis
abstulerāt restituerunt: ⁊ ita ad monasterium
quo ibant icolumes peruenerūt. Cum autem
postmodum Senas redijssent cōperijt predi/
ctus frater thomas: ꝙ in illo puncto in quo i/
uocauerat catherinā: ipsa socie dixit: pater me
us me vocat: ⁊ scio ꝙ magna necessitas eū vr/
get: ⁊ hoc dicens ad locum orationis accessit.
Ex cuius virtute creditur latrunculoꝝ illoruꝫ
fuisse menteꝫ mutatā. Predixit futuꝝ scisma
post mortē gregorij vndecimi: ⁊ alia plurima

prenunciauit: que videre poteris in legenda.
¶ Tertia gr̄a qua catherina sublimata fuit dr̄
consolabilis visio. Supnaturalib⁹ quippe visi
onibus a dn̄o meruit consolari: que vt in plu/
ribus sibi fiebant: in raptu ⁊ extasi mentis: de
quo sic refert Pius. Rapiebať sepe a spū ⁊ in
aere suspensa: diuinis cōtēplationibus pasce/
batur: adeo extra se acta vt expūcta percussaqꝫ
nihil omnino sentiret. hec ille. Obmissis vero
multis visionibus eius: eā vnā referā: ꝓ qua
inter minores ⁊ p̄dicatores ꝯtentio videť exor
ta. Cū catherina esset in ciuitate pisana: ⁊ quo
dā mane in ecclesia sancte christine cōicasset:
ac iuxta altare rapta maneret i spiritu: postq̄ꝫ
diu sic steterat: vidit xp̄m cruci affixuꝫ magno
sup se cum lumine descendentē: radiosqꝫ san/
guineos ex suis quinqꝫ sacratissimis cicatrici/
bus emittentē. Cūqꝫ tūc videntibus pluribus
vtriusqꝫ sexus ipsam expectantibus: virgo se
erigeret: ⁊ super genua sua stans facie rutilāte
brachia eleuasset ac manus: oraretqꝫ ne cicatri
ces in corpe suo apparerēt exterius: tūc ex ra/
dijs sāguinibus in solarib⁹ imutatis a cicatri/
cibus crucifixi ꝓcedētibus ⁊ ad manus pedes
⁊ ad cor illius ꝑuenientibus valde itrinsecus
dolor sēsibilis in dictis partibus corporis ē re
lictus. Ex quo cū corpus eius diu sic staret ri/
gidum ⁊ oculis clausis tandeꝫ cecidit ac si fuis/
set letaliter vulneratum. Post modicuꝫ ad se
reducta tanto dolore ꝯcutiebatur: vt a cūctis
putaretur in breui moritura. Dominica vero
sequenti ibi communicans a dolore extitit libe
rata. Ex visione pretacta in plerisqꝫ locis non/
nulli sanctam catherinam suscipientē stigma/
ta a xp̄o depingi fecerūt: qui si ea intentione id
egerint: vt ꝑ visibilia inuisibilia cognoscātur:
⁊ per picturā illā visibilem dolor eius inuisibi
lis lꝫ sensibilis designeť: forte nō obstante erro
re inde sequente: quo credi posset stigmata eaꝫ
visibilia suscepisse tolerari vtiqꝫ possent. Sed
si hec facta sunt: vt sic equipareť btō francisco
cui soli vsqꝫ in presens singulari mō stigmata
diuinitus sunt impressa vtiqꝫ reprehēsibile est
Nā vt dixi in sermone de sacris stigmatibus
beati francisci. Inter miracula grandia nostre
fidei francisci consignatio supremum obtinet
gradum. Fuerunt quippe stigmata ⁊ visibiliť
⁊ sensibiliter a xp̄o sibi impressa. Tulit illa duo
bus annis continuis: ⁊ in vita ⁊ in morte etiā
a viris sanctis ⁊ grauissimis visa ⁊ tacta. Sū/
mi pontifices Gregorius nonus: Alexander

q̃rtus: Benedict⁹: Nicholaus: ⁊ alij illa appro
bantes fatentur singuli miraculo in francisci
pedibus manibus ⁊ latere fuisse depicta: ab eo
artifice sapientissimo qui creauit celum ⁊ ter-
ram. Quid vero de cetero sit facturus cuius ar
chana: nisi ipso reuelante perscrutari nequim⁹
ipse nouit. Unum scio ⁊ quidez absq3 vllo er-
rore: q̄ franciscus vsq3 ad presens electus fuit
a domino iesu xp̄o vt in corpore proprio vexil
lum crucis biennio: anteq̃3 spiritum redderet
celo deferret. Non derogēt ista dignitati bea-
te catherine: nec alterius sancti. Ego peccator
qui hunc sermonem confeci sanctā ipsam de-
uotione qua possum ⁊ colo ⁊ veneror. Eramq3
rome Anno domini. M.cccc.lxj. Anno tertio
Pij pontificis maximi. Quando pontifex p̄-
fatus spiritu sancto volente sanctam catheri-
naz solēni celebritate canoniçauit. Nulla tunc
a referentibus ⁊ vita ⁊ miracula catherine de
stigmatibus facta est mētio. Nulla pictura cū
stigmatibus fuit delata. Nulla insuper in bul-
la quam superius frequenter allegauimus de
stigmatibus mentio habita est. Ego insup ea
die canoniçationis sermonem ad populuz ha-
bui: post prandium in ecclesia minerue ordinis
predicatorꝝ. Insperi legi ⁊ quidem sepius om-
nia que scripta erant de laudibus huius sācte:
nil aliud inuenire potui: nisi quod superius ex-
pressum est de illo dolore quē tulit absq3 signis
in suo extatico raptu. Et si nomine stigmatuz
dolorem illum intelligi volumus: non tamē in
illo continentur ⁊ includunt conditiones mi
raculose stigmatum beati francisci. Igitur cuz
deus non egeat nostro mendacio: ea p̄feram⁹
de sanctis que s̄m rei veritatem non inuentio-
nem hominū illis possūt accōmodari. Fuit ca-
therina: vt patet ex dictis: ⁊ ex his que sequen
tur amplissimis priuilegijs ⁊ gratijs decorata
Sed stigmatū specie non fuit vt frācíscus insi-
gnita. Que si ad nos gloriosa rediret: dura incre
patione feriret illos qui sub specie pietatis mē
dacijs vellent suam gloriam ampliare. Oro ta
men patres meos predicatores ⁊ minores ne
populos scandaliçent. Quibus tam multa mi
ra de sanctis se offerunt ⁊ precipue de catheri
na vt mendacia: ⁊ p̄pter se ipsa ⁊ propter veri
tatis abundantiam deserere ⁊ detestari cogan
tur. ¶ Quarta gratia beate catherine dr̄ sua-
uis cibatio: vsu nanq3 ⁊ frequentia sacramen-
ti tanta suauitate consolationeq3 sp̄ūs repleta
fuit: vt asserat sic de illa Pius vbi supra. Inuē
ta est aliquando a die cinerum vsq3 in penthe
costen ieiunium p̄duxisse: sola eucharistie cō-
munione contenta per annos circiter octo mi
nimo herbarum suco: coq3 paruz retento ⁊ cō
munione sacra sustentata est. Ad cibum quasi
ad supplicium pergebat. Ad communionez al
taris: quasi ad celestes nuptias inuitata esset
summa cum alacritate proficiscebatur. hec ille
Tam efficax erat eius ad sacramentuz illud i-
effabile reuerentia: vt mens Gregorij. xj. fle-
cteretur ad concedendū catherine q̄ posset eli-
gere confessorem: qui eam absolueret: ⁊ sibi eu
charistiā ministraret: ⁊ cū altari viatico absq3
alia licentia ad nutum catherine celebraret.
¶ Quinta gratia ⁊ p̄rogatiua singularis bea-
te chaterine: fuit miraculosa coruscatio. Fecit
illam deus in vita ⁊ morte multis clarere mi-
raculis. Ex quibus aliqua explicabimus. In ci
uitate Senarum quedaz nobilis domina Ale
xia habitum ordinis de penitētia suasu cathe-
rine recepit: que illam coegit vt secuz in domo
sua cōmoraretur. Contigit autem ex charistia
tunc illos de domo prefate domie alexie vesci
panibus farine putride. Superueniente triti-
co nouo consuluit alexia catherinam: an certū
residuum prefate farine p̄ijciēduz foret. Que
nequaq̃3 proijcienduz asseruit: sed parari aquā
iussit ⁊ farinam afferri. Intriuit ergo primo
massam: ⁊ tandem panes de parua quantitate
illius farine quouis etiam expulso fetore tam
celeriter ⁊ tot confecit: quot de q̃druplici aut
quintuplici quantitate fere tot facti fuissent:
cum stupore sororis Alexie ⁊ aliorum de do-
mo. Cum autem panes de clibano deportati
fuissent. inuenti sunt adeo sapidissimi: vt om-
nino immutatio saporis ad miraculum proce
deret. Et cum daretur de ipsis panibus paupe
ribus ⁊ fratribus atq3 illos comederent: om-
nibus de domo suffecerunt diebus pluribus:
etiam in archa multiplicati. De quibus aliqui
a quāpluribus sunt tam pro reliquijs q̃3 in ar
gumentum miraculi reseruati. Tempore etiaz
quo catherina fuit in vrbe: ⁊ ibi in regione co-
lūpne cum sua familia viueret de mendicita-
te ⁊ nihilominus aduenietes hospites recipie
bat: ita vt continuo quasi triginta persone in
domo sua comederent. Contigit semel q̄ die
quodam deficiēte pane q̄ cū catherine fuisset
renunciatū mandauit vt sic ad mensā se pone

rent: ⁊ modico pane qui ibi reperiebatur in-
ciperent comestionem. Ipsa vero ad orationē
accessit. Quid plura? Edentibus illis famelicis
⁊ ieiunis: panis ille modicus suffecit oib⁹ abū
danter. Tantūqꝫ etiā supfuit: vt ex illo plures
elemosyne pauperibus largirent̄. Dum eēt in
ciuitate senaꝝ: audiens quendam dñz matthe
um rectorē hospitalis misericordie sibi deuo-
tissimum ex morbo pestilenti grauiter egrota-
re: accessit ad eum dixitqꝫ cum magno feruo-
re. Surgatis dñe matthee surgatis: qꝛ non est
tempus in lecto quiescēdi: mox ad eius vocem
febris ⁊ inguinis apostema prefatū penit⁹ di-
miserūt: Sanauit ⁊ multos alios peste pcussos
sua oratione fideli. Sicut fuerūt magister ray
mundus ⁊ magister bartholomeus catherine
confessores. Et ne singula cōplectamur: ita de
ipsa loquitur Pius. Magnū ⁊ sanctū erat in
plebibus catherine nomen: vndiqꝫ ad eā egro
ti ⁊ maligni vexati spiritibus deducebant̄. Et
multi curabant̄ lāguoribus ⁊ febribus. In xpi
noīe imperabat ⁊ demones cogebat ab obses-
sis abire corporib⁹. Propter quas res duob⁹
romanis pontificibus Gregorio vndecimo ⁊
Vrbano sexto acceptissima fuit adeo vt lega-
tionibus eoꝝ fungeretur: multisqꝫ ⁊ magnis
spiritualibus gratijs ab eis donaret̄. Hec ibi.
Vbi adhuc interserit quedā que nō nisi virtu
te dei cooperante per catherinā fieri potuissēt
Ait.n. Dissidentes sūmo studio cōponebat:
multa extinxit odia: ⁊ mortales inimicitias: p
pace florentinoꝝ qui cum ecclesia dissidebāt ⁊
iterdicto suppositi erāt ecclesiastico. Appenni
nū ⁊ alpes transire atqꝫ vsqꝫ in auiniōem ad
Gregorium vndecimū pficisci nō dubitauit
cū votū suū ipse grego. de petēda vrbe roma i
occulto factum: ⁊ soli sibi ac deo notum sese di
uinitus cognouisse mōstrauit. ¶ Sexta gratia
qua deus catherinam sublimauit: dicit̄ felix re
uelatio. Cū.n. in vrbe romana ipsa post multa
signoꝝ experimenta exhortatiōes spūales alia
qꝫ exercitia religiosa morietū dñica die circa
horā tertiā die. xxviiij. aplis. M.ccc.lxxx. mi-
grasset ad patrē. Eadem die magister raymū-
dus vltimus eius cōfessor i ꝯuentu Ianuensi
erat dispositione pi̇las deīde bononiā ad capi
tulū generale pgere: deprecabat̄qꝫ xpi matrem
coram quadā imagine vt eū ptegeret a piculis
Mox quandā vocez audiuit dicentē sibi. Ne
timeas: qꝛ ego sum hic pro te: ego sum in celo
p te Ego te ptegā sis securus. Et hesitans p
tunc vnde vox pdiret: tandē inuenit qualiter
eadem hora catherina migrauerat: puenit tan
dem prefatus magister bononiam vbi magi-
ster generalis canonice fuit electus: quod iā si-
bi catherina indubitanter pdixerat: vt autem
sequitur Pius i bulla. Tactu corporis eius p⁹
illius felicē transitū pleriqꝫ egroti salutem cō-
secuti sunt adeo vt nōnullis saluti fuerit: ea te-
tigisse que sacrata catherine membra tetigere
Postea vero virgo ipsa iam celo recepta vo-
ta supplicantium benigne audiuit: ⁊ vt a spon
so ⁊ domino suo xpo saluatore exaudirent̄ cu-
rauit. Multi enim ex diuersis egritudinibus
curati sunt: qui audita beate chaterine glorio-
sissima fama eius patrocinium supplices peti-
uere. hec ille. Placuit itaqꝫ benignissimo deo
sponse sue gloriam inumeris vt sic dicā vsqꝫ
in presentem diē miraculis manifestare. ¶ Se
ptima catherine gratia ⁊ prerogatiua singula-
ris est dicta solēnis canoniçatio. Rome siqui-
dem in basilica beati petri apostolorum princi
pis astāte populo ⁊ clero habitoqꝫ sermōe ab
ipso pio pōtifice de vita ⁊ miraculis eius mis-
sarū solēnijs celebratis ⁊ consuetis cerimōijs
rite peractis ad canoniçationem sancte pces-
sit: sub his verbis. Ad honorem omnipotētis
⁊ eterni dei patris ⁊ filij ⁊ spiritus sancti: ad
exaltationem fidei catholice ⁊ christiane reli-
gionis augmentuz: auctoritate domini nostri
iesu xpi ⁊ beatorum petri ⁊ pauli apostolorum
eius ac nostra: Catherinam Senensez illustris
⁊ indelibilis memorie virginem: cuius corpus
in ecclesia predicatorum que de minerua dicit̄
hic rome iacet in celesti hierusalem inter bea-
torum virginum choros: quando id sua virt⁹
diuina suffragante gratia meruit: iam pridem
fuisse receptam: ⁊ eterne glorie corona donatā
de fratrum nostrorum cōsilio declaramus eā-
qꝫ tanqꝫ sanctam publice priuatimqꝫ colēdaz
esse decernimus ⁊ diffinimus: atqꝫ in sanctaꝝ
cathalago virginuz: quas romana veneratur
ecclesia redigi ⁊ asscribi mandamus. Statuen-
tes festum eius singulis annis: prima mensis
madij dominica die ab vniuersali ecclesia cele-
brandum esse. Sicqꝫ deus in sanctis suis admi
rabilis catherinam in vtraqꝫ ecclesia triūphā-
te. s. ac militante sublimiter exaltauit. Quē de-
precemur: vt illius meritis interuenientibus:
dignetur ⁊ nos ascribere beate vite. Qui sit be
nedictus in secula seculoꝝ Amen.

Finis.

Tabula presentis operis: De laudibus sanctorum. In qua ponuntur per ordinem Sermones et eorum capitula.

gloria in dies augetur.
¶ Sermo.liiij. De btō luca euangelista: qui vt bos vel vitulus figurat: eo quod a sacerdotio incipit çacharie: et christi genealogiam per sacerdotes describit.
Ca.j. de gente et patria ac exercitio bti luce: atque qualiter ad medicos est recurrendum: qui infirmos ad pfessionē inducere tenent: et de salario medicoꝝ
Ca.ij. de virtutibus sancti luce in quo nullum peccatum mortale fuit post conuersionem ad christum: quia in eo erat spūs sanctus.
Ca.iij. quantum profuit ecclesie dei beatus lucas scribendo euangelium: ad quod induxerūt eū voluntas diuina: vtilitas ecclesie: et falsitas hereticoꝝ
¶ Sermo.liiij. De beato laurentio martyre: qui probatus a deo triplici igne: inuentus est sine iniquitate.
Ca.j. Qualiter beatus laurentius examinatus fuit igne diuini amoris: et de pfectione diuine dilectionis et magnitudine illius precepti: atque de inductiuis ad amorem dei.
Ca.ij. Qualiter beatus laurentius pbatus fuit igne proximalis miserationis. Et an possit elemosyna dari absque charitate. Et si fieri potest de illicite acquisitis. Et quō corporalis elemosyna potest causare spūalem effectū.
Ca.iij. qualiter beatus laurenti⁹ examinatus ē igne tyrannice persecutionis. Et de eius gratia constantia atque gloria.
¶ Sermo.lv. De sancto Augustino preclarissimo lumine ecclesie sancte dei.
Ca.j. de conuersione beati augustini. Et de his que induxerunt eū ad heresim. Et de erroribus manicheoꝝ.
Ca.ij. de humili penitentia. Et singulari doctrina atque integritate vite beati augustini.
Ca.iij. de miraculis et trāslatione corporis bti augustini.
¶ Sermo.lvj. De beato Hieronymo: qui gloriam ingentē adeptus est propter sciam: patiētiam et penitentiam.
Ca.j. Qualiter scia hieronymi fuit a magistris et a doctoribus causata. Et quod simul cū illa habuit sciam infusam. Et qualiter alios doctores supauit: in notitia diuersoꝝ ideomatū et multitudinis historiarū. Et i vtili ac pnecessaria scripture sancte translatione.
Ca.ij. de patientia hieronymi.
Ca.iij. de austera penitentia hieronymi.
¶ Sermo.lvij. De sācto Benedicto patre gloriosissimo monachoꝝ
Ca.j. Quot modis accipit religio. Et de magnificentijs religionis. Et quantū exaltata est religio sancti benedicti.
Ca.ij. qualiter sctūs bñdictus fuit in sanctitate pfectus: quod ondunt eius miracula: et spūs prophetie: atque cōmotio mundi.
Ca.iij. de felici transitu patris bñdicti q die sui obitus predixit. Et de mira ipsius deuotione. Et qualiter eius gloria fuit duobus monachis reuelata.
¶ Sermo.lviij. De sancto Dominico: institutore sacri ordinis predicatoꝝ.
Ca.j. Qualiter sanctus dñicus fuit multipliciter reuelatus.
Ca.ij. de septem precipuis virtutibus sancti dominici.
Ca.iij. de septem priuilegijs: in quib⁹ deus sublimē fecit beatum dñicum.
¶ Sermo.lix. De sancto Vincentio doctore eximio: ac celeberrimo: famosissimoque predicatore: ordinis predicatoꝝ.
Ca.j. quod beatus vincentius: fuit idoneus ad predicandum: tum quia gratia dei fuit in illo: tum propter scientiam: tum etiam propter sanctitatem vite.
Ca.ij. de singulari excellentia predicationis beati vincentij.
Ca.iij. quam fructuosa fuit predicatio beati vincētij: in conuersione peccatorum: et baptiçatione infidelium.
¶ Sermo.lx. De corona sancti petri martyris ordinis predicatoꝝ.
Ca.j. quod corona beati petri martyris longe preciosior fuit quam quorūcunque imperatorū et regum Et de ipsa aureola.
Ca.ij. quod beatus petrus triplici aureola coronatur eo quod fuit virgo: predicator: et martyr.
Ca.iij. de miraculis quib⁹ claruit beatus petr⁹ martyr: in vita: in morte: et post mortem.
¶ Sermo.lxj. De sancto Ambrosio doctore sācte ecclesie: Epo mediolanensi.
Ca.j. quod sanctitas beati ambrosij assimilat sanctitati quinque personarum dignissimarum veteris testamenti.
Ca.ij. De quinque precipuis virtutibus sancti ambrosij.
Ca.iij. quod quinque modis manifestata est lucidissime sanctitas beati ambrosij.
¶ Sermo.lxij. De sancto Antonio abbate: qui diaboli tentamenta: cum dei adiutorio viriliter superauit.

Finit feliciter Tabula Sermonum in hoc volumine contentoꝝ.

¶ Sermo de sancto Bernardino.

¶ Sermo de ſancto bernardino predicatorꝫ noſtri temporis principe.

Dilectus deo et hominibus: cuius memoria in benedictione eſt. Sapientis verba ſunt iſta originaliter Eccleſiaſtici.xlv.ca. Et in epiſtola hodierne feſtiuitatis. Vellem hoc tempore tanto eloquentie ſplendore fulgere vt non ſolum alterum demoſthenem principem oratorum grecie: aut Ciceronem latinum me putarēt omnes aſtantes: ſed angelum crederent de celo miſſum vt fari poſſem eximias laudes illius ſancti bernardini qui ſua predicatione nomē glorioſum ieſu xp̄i mirabiliter exaltauit. Ipſe quippe alter paulus ⁊ vas electionis chriſtianam religionem ſua doctrina reformauit. Ipſe italie populos per abrupta vitiorum deuiantes ad ſemitam virtutum ⁊ iuſticie reduxit. Ipſe deniqꝫ religionem ſacram minorum numero ⁊ ſanctitate adauxit. Merito itaqꝫ in eius ſolennitate preconia predicationis eius enarrare debem⁹ Ob illam nanqꝫ deo ⁊ hominibus dilectuſ eſt ⁊ memoria eius benedicta in ſempiternū manebit. De qua in preſenti ſermone tres excellentias proponimus declarandas.

Prima dr̄ cōmendationis.

Scd̄a conditionis.

Tertia honorationis.

¶ Qr̄ cōmendatur predicatio ſancti bernardini: propter humilitatem: charitatē: ⁊ patientiam.

¶ Capitulum.j.

Prima excellentia predicationis ſancti bernardini dr̄ cōmendationis. Sua qppe predicatio ſatis eſt cōmendanda. Et maxime propter tria.

Primo propter humilitatem.

Scd̄o propter charitatem.

Tertio propter patientiam.

¶ Primo cōmendatur predicatio ſancti bernardini propter humilitatem. Non enim predicauit preſumptuoſe aut ſuperbe ſe ingerēs ſed miſſus. Officium nanqꝫ predicatorum officium eſt angelorum: quia ſicut angeli annūciāt diuina: ita ⁊ predicatores de quibus Dauid in ps̄.ait. Annunciauerunt opera dei. Angeli autē non ex ſe veniunt: ſed vt dicit Apoſtolus ad Hebreos.ij.ca. In miniſteriū miſſi ſunt. Sic ⁊ predicatores. Quomodo predicabūt ait Apoſtolus ad Romanos.x. Niſi mittantur. Qr̄ autem Iſaias non vocatus ſe obtulit ad predicanduꝫ cum dixit. Ecce ego: mitte me. Iſaie.vj.ca. Et contra cum Ieremias mitteretur a deo ſe excuſauit dicēs. A a a dn̄e deus: Ecce neſcio loqui. Ieremie.j.ca. Et ſi diuerſa vox extra prodijt: non tamen a diuerſo fonte dilectionis emanauit. Duo quippe ſunt precepta charitatis vt ait Gregorius. Amor ſcilicet dei ⁊ proximi. Per actiuam vitam ꝓdeſſe proximis cupiens Iſaiam officium predicationis appetijt. Per contemplationem xp̄o Ieremias ſedule amori conditoris inherere deſiderās ne mitti ad predicandū debeat cōtradicit. Qd̄ laudabiliter vnus appetijt: h̄ laudabiliter alter expauit. Iſte ne tacite contēplationis lucrum loquendo perderet. Ille ne damna ſtudioſi operis tacendo ſentiret. Sed hoc in vtriſqꝫ eſt ſubtiliter intuendum quia ⁊ is qui recuſauit plene non reſiſtit: ⁊ is qui mitti voluit ante ſe per altaris calculum purgatū vidit. Et paulo ſupra Gregorius dicit. Sicut toto deſiderio occupationem fugere debem⁹: ita ſi deſit qui predicet occupationis onus libenti neceſſe eſt animo ſubire. Hec omia.viij q.j.ca. In ſcripturis. Et quia difficile eſt ⁊ earum videre ſe purgatū. Quia nemo ſcit vtrū odio vel amore dignus ſit vt dicitur Eccleſiaſtes.ix.ca. Ideo nullus debet preſumere ex ſe ire ad predicandum. Sed expectare debet vt mittatur vel a deo vel ab eccleſia. vnde de Ioanne baptiſta dicitur Ioannis.j.ca. Fuit homo miſſus a deo. Non tamen creditur alicui dicenti ſe miſſum a deo qui ab eccleſia non eſt miſſus niſi probet per miraculum ſicut Moyſes: extra de hereticis.ca. Cum ex iniuncto. Et argumentū de con.di.ij.ca. Renera. Sic fuit miſſus Equicius cui apparuit in ſomnis angelus ⁊ eum ad predicandum miſit.xvj.q.j.§. Hoc idem. Ab eccleſia autem mittitur quis vel ordinarie vt quilibet curatus ſaltem quo ad ſubditos. Ad rectores enim eccleſie maxie pertinet predicare per ſe vel per alium ſubditis ſuis. vnde primis rectoribus dixit chriſtuſ Marci vltimo ca. Euntes in munduꝫ vniuerſum predicate euangelium omni creature. Et Gregorius dicit in paſtorali.xliij.di.ca. Si rector. Officium predicationis ſuſcipit quiſqs ad ſacerdotium accedit vt ante aduentum iudicis qui terribiliter ſequitur ipſe ſcilicet clamando gradiatur id eſt predicando. Et loquitur Gregorius de curatis. Qui etiā figuram

inducit. Exodi. xxviij. ca. vbi dicitur. ꝙ sacer/
dos ingrediens tabernaculum tintinnabulis
ambiatur vt audiatur sonitus quando ingre
ditur ⁊ non moriatur. Quia vt exponit Gre/
gorius dicto ca. Sic rector. Iram contra se oc
culti iudicis exigit si sine predicationis sonitu
incedit. Et sic moritur spiritualiter. Vnde do/
minus Ezechieli prophete. xviij. ca. Fili ho/
minis speculatorem dedi te domui israel. Si
dicente me ad impium morte morieris tu nō
annunciaueris ipse in iniquitate sua morie/
tur. Sanguinem xpo eius de manu tua requi/
ram. Confirmat idem Nicholaus papa. xliij.
di. Dispensatio inquit celestis seminis nobis
iniūcta est: vhe si nō sparserimus: vhe si tacue
rimus. Vel ab ecclesia mittitur quis ad predi/
candum ex priuilegio vt predicatores ⁊ mino
res: Augustinenses carmelite: ⁊ seruite saltez
in ecclesijs suis. In alijs ecclesijs non nisi vo/
cati: Et hi etiam debent mitti a prelatis suis.
De quibus fit mentio in clementina dudum
de sepulturis. Qui autem vocatus seu missus
ad hoc pertinaciter recusat: ab ecclesia ⁊ deo
contemnitur. Quod figuratum fuit in eo qui
nolebat ducere vxorem fratris mortui: ⁊ pro/
pterea discalciabatur vno pede vt exponit Au/
gustinus. viij. q. j. ca. Olim. Nunc inquit euā
gelij quisqꝫ predicator ita debet in ecclesia pre
dicare siue laborare vt defuncto fratri id est
christo suscitet sanctum qui pro nobis mortu
us est. Et quod suscitatum fuerit eius nomen
accipiat. Vt igitur ad sanctum bernardinum
conuertamus sermonem. Ipse sicut experien
tia facti manifestauit a deo electus ⁊ a prela/
tis ordinis per obedientiam astrictus officiuz
predicandi suscepit. Natus enim in ciuitate
massa prouincie thuscie ex honestissimis parē
tibus patre videlicet tollo ⁊ matre niera nobi
libus senensibus ante completum septenniuz
vtroqꝫ parente orbatus remansit sub cura ⁊
regimine cuiusdam venerabilis domine soro
ris matris eius cui nomē erat diana: que pue
rulum induxit ad virginis gloriose precipuaz
deuotionem. Et operam dedit vt litteris va/
caret ac moribus bonis. Creuit autem de vir
tute in virtutem honestus affabilis ⁊ paupe/
ribus liberalissimus. tantaqꝫ fuit in eo aptitu
do ingenij ⁊ subtilitas intellectus ꝙ ante cō/
pletū annū quintūdecimū in grāmatica logi/
ca ⁊ morali phia satis mediocriter fuit instru
ctus. Indeqꝫ cepit lectionē iuris canonici fre
quentare. Eratqꝫ vita eius ita munda vt oi/
bus alijs cederet in exemplum. Nam vt retu
lit mihi quidam vir fidedignus cancellarius
dominij senensis nomine leonardus qui con/
socius eius fuerat in scholis in etate illa ado/
lescentie ad maluz prona. Nullus audebat co
ram bernardino verbum turpe aut lasciuum
proferre. Quinimo si quandoqꝫ alij adolescē/
tuli ⁊ scholares absente bernardino aliqua in/
ter se verba ociosa referrēt si vidissent ex post
bernardinum aduenientē mox alter alteri lo/
quebatur. Taceamus inquit quia bernardinꝰ
venit. Quid plura. Anno etatis sue decimo/
octauo. Dum pestis truculentissima seuiret
quasi in tota italia. In hospitali magno senē/
si iacebat multitudo egrotantium ex peste ⁊
vix erat qui illis ministraret. Nam ⁊ famuli
omnes ꝓ maiori parte ⁊ aromatarij ⁊ illo ho
spitali cōmorantes ⁊ capellani atqꝫ alij pluri/
mi peste percussi obierant. Erat illis tempori/
bus rector hospitalis quidam vir deuotus ⁊
probus dn̄s ioannes de gēnaronibus qui vi/
dens sibi humanum deesse auxilium ad virgi
nem pijssimam se conuertit: illam deprecans
vt tam extreme infirmorum necessitati succur
reret. O felix adolescentia bernardini. O ardē
tissima charitas cordis eius. O pietas omni
bus posteris predicāda. Mox vt bernardinꝰ
audiuit que de infirmis patientibus diceban
tur monuit q̄ꝫplures iuuenes ⁊ vna cum illis
ad hospitale se cōtulit. Nec timuit mori. Nec
horruit pestem. Neqꝫ labores refugit. Man/
sit ibi quattuor mensibus die noctuqꝫ mini/
strās egrotis ꝓpter deū. Exinde cū pestis ces
sasset repetijt domū ⁊ quattuor mensibꝰ egro
tās quasi sp̄ in lectulo iacuit. Adepta xpo bo
na valitudine sensit ꝙ q̄dā dn̄a bartholomea
soror patris eius ceca ⁊ surda ⁊ in lectulo vali
tudinaria neminē habebat qui illam iuuaret.
Mox ad illā se contulit eiqꝫ ꝑ plures menses
vsqꝫ ad mortem obsequiosissime ministrauit
nulla fractus nausea nulloqꝫ labore turbatus
Mortua illa a deo inspiratus relicto seculo ⁊
oibus suis bonis paupibus erogatis hitum
religionis minoꝝ deuotus accepit in die nati
uitatis virginis gloriose q̄ ēt die natus fuerat
ex vtero matris. Anno etatis sue. xx. an̄ altare
maius scti francisci de senis. Quē habitū sibi
dedit frater ioannes ristorij vir sctūs ⁊ in dei
seruitio probatus. Inde ad locum de colum/
baria de voluntate prelatoꝝ se contulit vbi in

omni deuotione et perfectione ac obseruantia regule suũ nouiciatum expleuit. Facta vo pfessione in die scilicet natiuitatis virginis orationi et studio litterarum se dedit. Et cum factus esset sacerdos primã missam in die natiuitatis virginis celebrauit. Qua etiã die mãdato accepto a generali ministro de penitentia predicanda: primũ sermonem ad populum habuit. ❡ Secundo cõmendatur predicatio sancti bernardini propter charitatem. Predicauit enim ad honorem dei et salutem animarum. Iste enim debet esse finis predicatorum verbi dei. Nam qui propter cupiditatem predicant vel vanitatem et gloriam mundi figurantur per balaam. De quibus dicit Petrus in .ij. epistola. Secuti sunt viam balaam ex bosor qui mercedem iniquitatis amauit: correptionem vo habuit sue vesanie: subiugale mutum. Super quibus verbis dicit Bedda .ij. q. vij. ca. secuti. Qui multi catholicorum intantum amant mercedem iniquitatis vt etiam docti ab indoctis: clerici a laicis merito redarguantur. Qui iure comparantur prophete qui verbis asine contra naturam loquentis corripitur: nec tamen a proposito primi operis retardatur. hec ille. Quanuis tamen predicatores nõ debeãt predicare principaliter propter temporalia habenda. Alias tanq̃ venditores boum de templo eijciuntur. Debet tamen populus subministrare eis necessaria iuxta illud .j. ad Corin. ix. ca. Non alligabis os bouis triturantis. vñ Hieronymus .xvj. q. j. ca. penultimo ait. Apostolicis viris et euangelicãtibus in necessarijs vsibus nolle tribuere seipsum condemnare est. Et Augustinus in libro de baptismo paruulorum. Non est venale euangelium vt pro temporalibus predicetur. Qui enim sic vendunt magnã rem vili vendunt. Accipiant ergo predicatores sustentationem necessitatis a populo: mercedem dispensatõnis a deo. Non enim a populo redditur quasi merces illis qui sibi in charitate euangelij seruiunt: sed tanq̃ stipendiũ datur quo vt possint laborare pascantur. Hec ille. Et Paulus .j. ad Corinthios .ix. ca. Quis militat suis stipendijs vnq̃. Et iterum Si nos vobis spũalia seminamus non magnũ est si nos carnalia vr̃a metamus. Et iterum Dñs ordinauit his qui euangeliũ annũciant de euangelio viuere. Dixi hec oia pp indiscre tionẽ quorundã populorum qui vellent predicatores viuere de aere vel vento. Nolo tñ excusare predicatores cupidos et auaros ambitiosos honorum et dignitatum. Qui imitari debent sanctũ bernardinũ rerum temporalium contemptorem. Nam et ter vocatus ad episcopalem dignitatẽ minime acquieuit. Diuitias non congregauit dicens cum paulo Actuum xx. ca. Argentum aut aurum aut vestem nullius vestrum concupiui. Et licet in oi vita sua verus fuerit paupertatis amator discipulusq̃ et filius beati francisci. Tamen illud est de ipso notabile inter cetera quod mediolani ostẽdit exemplum charitatis necnon et contemptus pecunie. Dum enim ibi populo diebus pluribus predicasset: illustrissimus dux eiusdem vrbis philippus eidem per fidelem nuncium multã auri copiam in elemosynam misit. Nuncius itaq̃ auri pondere reuerenter assumpto ad cõuentum fratrum festinanter accessit. Et pergens ad cellam sancti bernardini aurum sibi ex parte domini ducis benigne et reuerentissime presentauit. Ipse vo vir dei hilari vultu gratulantiq̃ animo predictum aureum munus et si in proprios vsus accipere recusaret: charitatis tamen zelo in redemptionem captiuorum et pauperum vsus misericorditer exhibere decreuit. Accersito igitur quodam probo venerandoq̃ ciue socioq̃ vocato sumptaq̃ ab ipso ciue pecunia ad carceres clam et incunctanter accessit et q̃plurimos inde captiuos redemit reliquãq̃ ptem pauperibus cũ magna animi hilaritate distribuit. Sciens autem illustrissimus ille dux que facta fuerãt sanctũ bernardinum mirabiliter cõmendauit. ❡ Tertio cõmendatur predicatio scti bernardini propter patientiam. fuit enim patientissimus in laboribus in infirmitatibus et in persecutionibus Et vt de persecutionibus loquar: accusatus fuit tanq̃ hereticus ab emulis quibusdam martino quinto: Qui eum ad se venire precepit. Ante vo q̃ se contulisset ad vrbem sonabant vndiq̃ falsi rumores de sancto bernardino. Dicebant enim populi: veniet veniet ille hereticus. Alij cõburetur ille hereticus et similia. Dum vo vrbem intrauit ostendebatur digito et vnus alteri cachinando dicebat: hic hic ẽ ille. Ipse vo hec oia pro dei amore equanimiter tolerabat. Et tandem veritate inspecta et comperto clarissime q non solũ catholicus foret sed etiã fidei catholice dignissimus preco a pontifice gratiose visus est et auditus et cũ eius benedictione predicare cepit in vrbe. Tantam

Vo gratiaꝫ deus ori eius ⁊ verbis infudit: vt
omnis populus conflueret ad eum audiendū
ac si fuisset angelus dei ⁊ quāto prius nomen
eius videbatur omnibus odiosum: tanto post
ea cūctis vtriusqꝫ sexus factum est venerabile.
Predicauit sic multo tempore cum incredibi
li animarum fructu: qui etiam perdurat vsqꝫ
ad tempora nostra. Passus est ⁊ alias persecu
tiones: eo ꝙ semper virtutes persequitur in/
uidia. A nonnullis emulis dicebatur littera/
rum ignarus cuꝫ tamen in scripturis diuinis
foret eruditissimus. Alij vo quadraginta ser
mones duntaxat eum scire asseuerabāt. Ple
riqꝫ vo curiosi ⁊ vana eloquētia tumidi igna
uum ineptum ⁊ impolitum fatebantur. Qui
tamen in hoc dicendi genere ⁊ in his que pre/
dicari debent pro salute populorum irreprehē
sibilis erat. Sed hoc non videri debet mirum
ꝙ sibi homines flagitiosi detraherent: cū sem
per fuerit hominum malorum consuetudo sa
nam doctrinā spernere ⁊ detestari. Unde La
ctantius libro. v. diuinarum institutionuꝫ de
cypriano sic refert. Unus precipuus ⁊ clarus
extitit cyprianus: qui magnam sibi gloriam ex
artis oratorie ꝓfessione quesierat ⁊ admoduꝫ
multa conscripsit in suo genere mirāda. Erat
enim ingenio facili copioso suaui ⁊ que sermo
nis maxima est virt⁹ aperto: vt discernere ne
queas vtrum ne ornatior in loquendo an faci
lior in explicando an potentior in persuaden/
do quisqꝫ fuerit. Hic tamen placere vltra ver
ba sacramentum ignorantibus non pōt: quo/
niam mystica sunt que locutus est ⁊ ad id pre/
parata vt a solis fidelibus audiantur. Deniqꝫ
a doctis huius seculi quibus forte scripta eius
innotuerunt derideri solet. Audiui ego quen/
dam hominem disertum sane qui euꝫ immu/
tata vna littera coprianum vocaret quasi qui
elegans ingenium ⁊ melioribus rebus aptum
ad aniles fabulas contulisset. Hec ille. De be
ato hieronymo quid referem⁹ qui lumen splē
didissimum ecclesie fuit: ⁊ tamen dentes mali
gnorum non euasit. Et vt ipse ad nepotianuꝫ
scribit. Per infamiam ⁊ bonam famam chri/
sti miles graditur. Nec laude extollitur: nec
vituperatione frangitur. Per diem sol non
vrit eum neqꝫ luna per noctem. Impleuit ista
sanctus bernardinus: qui dum falso sibi mul/
ta obijcerentur: ⁊ quandoqꝫ contumeliose di/
cerentur in faciem: nunqꝫ vultus hilaritatem
mutauit: nunqꝫ verbum protulit iracundie.

Sed in omnibus benedicebat deuꝫ. Sicut ac/
cepti ab his qui secum familiariter conuersa/
ti sunt.

¶ De sufficientia ⁊ prudentia atqꝫ stupenda
efficacia predicationis sancti bernardini.

Capitulum. ij.

Secunda excellentia predicationis sancti
bernardini dicitur conditionis. Habuit
quidem sua predicatio tres singulares condi/
tiones.

Prima dr̄ sufficientia.
Scd̄a prudentia.
Tertia efficacia.

¶ Prima conditio fuit sufficientia. Tria eni
requiruntur in predicante: vt populum indu/
cat ad bene beateqꝫ viuendum: ſm Augusti.
iiij. libro de doctrina christiana. Primū est vt
doceat. Scd̄m vt delectet. Tertium vt flectat
⁊ moueat. Et cum quis ista facit industria ar/
tis rhetorice ad honorem dei ⁊ saluteꝫ anima
rum bene est ⁊ laudabile ſm eundem Augu/
stinum. Sed cum spiritus sanctus vtitur lin/
gua predicatoris vt instrumento ad ista effici
endū: sicut fuit in apostolis qui imperiti erāt.
Tunc opus illud est gratia gratisdata: que di/
citur gratia sermonis ⁊ lingua angelorum. Et
sermo sapientie dicitur in locutione de diui/
nis. Sermo scientie de humanis: vt de mori/
bus ⁊ vitijs ⁊ virtutib⁹ ⁊ hmōi. ſm Tho. xxij.
q. clxxiij. Perfectius autem ista operatur gra
tia qꝫ natura vel ars. Sed aliquando aptitu/
dine naturali in predicatore existente ⁊ arte
rhetorice adiuncta: aliquando etiam spiritus
sanctus operatur plenius istud scilicet indu/
ctionem auditorum ad faciendum que predi/
cat. Hominis ergo est se preparare scilicet vt
bene dicat. Deum autem dirigere linguā. Et
vt dicit Augustinus in prefato libro de doctri
na christiana. Sapientia sine eloquentia parū
profuit quo ad populos. Eloquentia sine sapi
entia multum nocuit. Est enim vt gladius in
manu furiosi. Sapientia cum eloquentia mul
tum iuuat ⁊ operatur. Sanctus bernardinus
predicādo docebat: quia ipse vere doctus erat
vt etiam patet in sermonibus quos compila/
uit. Delectabat etiam auditores: adeo vt vni/
uersaliter omnes verbis suis reuocillarentur
tanqꝫ si sumerent sapidissimum cibum. Flecte
bat insuper ⁊ mouebat hominum affectus: vt
ostendemus in tertia conditione. Quare ipse
sufficientissime docuit ⁊ predicauit. ¶ Scd̄a

conditio predicationis sancti bernardini dici tur prudentia. Fuit enim prudentissimus ad euitandum omnia illa: a quibus predicatores verbi diuini debent abstinere: que sunt.
Falsitas.
Adulatio.
Iactantia.
Scandalum.
Contentio.
Superfluitas.
Leuitas.
Indiscretio.
¶ Primo abstinere dñt predicatores a falsitate. Non enim sunt assumenda aliqua falsa pro quacunqꝫ vtilitate que posset inde sequi: quia sic veritas fidei redderetur suspecta. argumentum di. ix. ca. Si ad scripturas. Ideo Augustinus ait. xxij. q. ij. ca. Primum. Ad salutem non debet quis peruenire opitulante mendacio. Et idem pertractans illud Apostoli. j. ad Corinthios. xv. ca. Inuenimur falsi testes. Perhorrendum est inquit aliquid falsi de deo dicere: etiam si ad laudem eius pertinere videatur. Non enim minore sed maiore forsassis scelere in deo laudatur falsitas: q̄ vituperetur veritas. Et idem in libro de mēdacio. Mendacium maxime perniciosum est quod fit in his que ad religionem christianam pertinent. Ideo doctores tenent ꝙ siquis non ex lapsu lingue sed ex industria diceret mēdaciū in predicando mortaliter peccaret nec excusaretur si hoc faceret causa conuertendi animas ad deum: quia vt ait Apostolus. Deus non eget nostro mendacio. Tempore meo inuenti sunt aliqui fingentes ꝛ predicantes miracula falsa visiones excogitatas. Prophetias determinatas ſm suum sensum: ꝛ alia huiusmodi qui tamen euanuerunt in cogitationibus suis Nonnulli vo vt ignorantibus sapientes apparerent falsas allegationes ad suum propositum induxerunt. Unde dum quidam amicus meus predicaret neapoli inducere voluit ad robur ꝛ cōfirmationem cuiusdā sui dicti sententiam cōmentatoris qui tamen forte nec in aliquo cōmento dictum illud tāgebat: ꝛ dum falso allegasset cōmentatorem. j. de anima. iij. de anima. ij. phisicorū. iij. methaphisice ꝛ huiusmodi. Tandem multiplicando verba dixit Et hoc idē confirmat cōmentator. j. ethicorū iij. ethicorum. vij. ethicorū. qui tamen de ethicis non se intromisit. Ille idē fecerat sibi quādam cathenam doctorum ꝛ falso illos inducebat dicens. Et hoc refert Augustinus libro. ij de ciuitate dei. ꝛ. iij. de trinitate. ꝛ in Encheridion ꝛ huiusmodi. Ita ꝙ apud imperitos videbatur homo mirabilis: sed apud doctos ignarus ꝛ mendacijs plenus. ¶ Secundo predicatores abstinere debēt ab adulatione ne scilicet laudet populum in quibus reprehensibilis est quod est pessimum. Uel etiam de temporalibus magnificentijs nisi forte hoc secundum fiat temperate vt melius ferant correccionem duram immediate sequendam. Adulari enim peccatorib9 est graue peccatum: vt patet. xlvj. di. ca. Sunt nonnulli. Et clericus adulationi seruiens degradari debet: eadem di. ca. Clericus. Et nihil est miserius eo qui adulationib9 delectatur: vt dicitur. lxxxiij. di. ca. Nihil illo pastor. Et vtilius est peccantem seuere corrigere q̄ adulando palpare. v. q. v. ca. Non omnis Et vtilius est ꝛ melius pro veritate pati supplicium: q̄ pro adulatione beneficium. xj. q. iij ca. Nemo. Et adulatio prohibetur. C. Si quis aliquem testari prohibuerit. Et est adulatio sermo prolatus vt placeat. ¶ Tertio dñt predicatores cauere a iactantia. Sunt enim quidam qui semper de se bene dicunt ꝛ alios contemnunt: de quibus Gregorius ait. xlvj. di. ca. j. Habet hoc proprium doctrina arrogantium vt nesciant humiliter docere quod sciūt ¶ Quarto dñt predicatores cauere a scandalis prelatorum ꝛ aliorum maiorum vt non dicantur irrationabiliter eorum vitia. vnde sequitur ꝙ nec illi emendantur nec populi propter edificant aut meliores fiunt. Et precipue cauete agendum cum loquuntur predicatores de clericis: quia vt scribitur extra de immunitate ecclesiarum. ca. Clericis. Clericis laicos infestos oppido id est valde. ſm glosam tradit antiquitas. Idem. ij. q. vij. ca. Laicos. ꝛ ca. Laici ¶ Quinto dñt predicatores prudentes cauere a contentionibus cum alijs predicatorib9. vnde Apostolus. j. ad Thimotheum. iij. ca. ait Noli contendere verbis: ad nil enim vtile est nisi ad subuersionem audientium. Nec ex hoc ꝙ alius habeat maiorem concursum qui sit ēt minus sciens predicator indignationem ostēdat. Nam ꝛ christus indignatus non fuit ꝙ aliquando ioannes baptista fuerit in maiori opinione populi q̄ ipse. Si autem audit aliū predicatorem dicere aliqua que nō sunt reprobata nec contra fidem vel bonos mores sed

dubia:q̄ꝫuis ipse nō sit illius opiniōis sufficit
sibi dicere opinionē suam cum suis rationibꝰ
⁊ non impugnet alium odiose:quia hoc est in-
trare contentiones ⁊ scandaliçare populos.
Si etiam audit predicatorem alium dixisse cō
tra fidem ⁊ bonos mores vel determinata ꝑ
ecclesia; non credat faciliter nisi audiat a fide
dignis. Et tunc corrigat eum fraternaliter vt
retractet. Quod si ille noluerit facere tunc pu
blice predicandum contra ipsum. Si autem
predicator ipse admonitus errauit debet pa
tienter audire ⁊ se corrigere dictaqꝫ sua erro
nea emēdare. ¶ Sexto predicatores prudētes
debent abstinere a superfluitate ⁊ nimia pro
lixitate:quia vt prouerbio dicitur. Gaudent
breuitate moderni.ff.qđ metꝰ causa.l.j. Et.C.
de appellationibus.l. Ampliorem.§. In refu
tatorijs. Et.C.de precibus imperatori offeren
dis.l.Simili.vnde Gregorius in omelia ait.
Alimenta que minus sufficiūt auidius sumū
tur. ¶ Septimo abstinere dn̄t predicatores
a leuitate ne dicant verba ociosa ⁊ fabulas ad
prouocandum risum. Et si aliquādo opus est
facere populum attentum cuꝫ aliqua modesta
facecia temperate fiat ⁊ raro. Non sit etiam le
uis predicator ad ferendam sentētiam de quo
libet actu ꝙ sit peccatum mortale. Et in omni
bus vtatur grauitate sicut bos lapsus qui for
titer figit pedeꝫ. ¶ Octauo abstinere dn̄t pre-
dicatores ab indiscretione. Nam quidā inter
mulierculas de subtilitatibus theologie predi
cant. Alij doctis ⁊ sapientibus viris fabulas
narrant. Nonnulli in precipuis ⁊ maximis ie
su christi ⁊ virginis matris aliorumqꝫ sancto
rum solennitatibus de ludo alee:de blassemia
de vsura ⁊ similibus predicant. Nihil de copi
osa materia festiuitatum occurrente tangen
tes. Heu non possum non accusare quendam
qui in die natiuitatis iesu christi in ciuitate ne
ritonensi de sodomia totum sermonem conte
xuit:cum tamen miranda occurrant de natiui
tate christi iocunda. Pleriqꝫ etiam dum con
tra vitia inuehūt omi honestate demissa talia
loquuntur ⁊ dicunt qualia etiaꝫ in ore lenonū
turpissima viderentur. Hi nolunt audire ver
ba sancti francisci qui sic in regula fratruꝫ mi
norum sanctissime retulit. Moneo quoqꝫ ⁊
exhortor eosdem fratres meos in domino iesu
christo vt in predicatione quam faciunt sint
examinata ⁊ casta eorum eloquia ad vtilitatē
⁊ edificationem populi. Annunciando vitia
⁊ virtutes:penam ⁊ gloriam cuꝫ breuitate ser
monis. In omnibus predictis prudentissimꝰ
fuit pre ceteris predicatoribus horum tempo
ruꝫ dux ille verbi sanctus Bernardinus. Nā
semper recte incessit predicauitqꝫ veritatem
sine falsitate: sine fictionibus:sine adulatione
cum honore ⁊ reuerentia prelatorum ⁊ to-
tius cleri: cum humilitate in verbis ⁊ factis:
cum patientia ad contentiones vitandas: cū
mensura ⁊ modo: cum grauitate ⁊ discretiōe
multa adeo ꝙ exceptis emulis eius sermo gra
tus dulcis ⁊ delectabilis fuit omnibus doctis
pariter ⁊ indoctis viris ⁊ mulieribus cunctis-
qꝫ generibus hominuꝫ:prout omnis italia cla
re firmiterqꝫ testatur. ¶ Tertia conditio pre-
dicationis sancti bernardini dicitur efficacia.
Predicauit enim cum admirabili animarum
fructu adeo ꝙ omnes italie ciuitates ⁊ maio-
res ⁊ mediocres ⁊ minores pro maiore parte
sua doctrina reduxit ad christum. Ipse pecca-
tores ꝯuertit. Ipse vsuras extinxit. Ipse mul
tos habitum religionis induit. Ipse fratrum
de obseruantia loca ⁊ monasteria ꝯstrui fecit.
Ipse discordantes ad pacem reduxit. Ipse ad
festa colenda populos traxit. Ipse deniqꝫ cun
ctos mares ac mulieres vt deū timerent ama
rent allexit. Testantur hec omia preclarissime
incliteqꝫ italie vrbes. Roma:sena:perusia:flo
rētia:bononia:ferraria:venetia:padua: vero-
na:vincentia:brixia:mediolanuꝫ:ianua: ⁊ alie
q̄ꝫplures. In quibus ita efficaciter seminauit
verba vite vt vsqꝫ in presentem diem adhuc
gustentur fructus predicationū suarū. Quin
imo ⁊ siqui post ipsum in officio predicandi
clari sunt habiti vt fratres Joannes de capi-
strano: Jacobus de marchia: Matthēꝰ de si-
cilia: Antonius de botonto: Andreas de san-
cto geminio: Joannes de prato: Jacobus de
donçellis de bononia: Herculanus de perusio
Franciscus de treuio: Siluester de senis: An-
tonius de arimino: Michael de mediolano:
Bartholomeus de ayano: Antonius de ver-
cellis: Seraphinus de gaieta. Cherubinus de
spoleto: Franciscus de spoleto: Hieronymus
de florentia: Dominicus de gonessa: Jacobus
de gallio: omnes fratres minores in hoc gene
re dicendi famosissimi ⁊ quicunqꝫ alij etiam
de alijs ordinibus mendicantium pro maio-
ri parte conati sunt imitari modum ⁊ regulaꝫ
atqꝫ stilum ipsius sancti bernardini. Adhuc ⁊
multi ex his sermones illius: populis pronun

ciarunt qui fructus vberrimos produxerunt. Ego etiam qui de bernardino ⁊ si incomposite tamen non sine deuotione precipua ista refero: omnem italiā lustraui predicauiq́ʒ quadraginta annis euangelium iesu christi: bernardinum habui in stilo pronunciandi necnō scribendi patrem ⁊ preceptorem. Et licet illū non viderim legi tamen sermones amenissimos quos compilauit. Predicaui ⁊ illos quādoq́ʒ lʒ postmodū alias ego ꝯfecerim. Quod vtiq́ʒ nō ex presumptione sed charitate ac necessitate temporum volui tentare. Nam ⁊ ꝓpter studia humanitatis quibus iam completa est omnis italia ⁊ propter virorum doctissimorum in qualibet facultate copiam ac etiā propter subtilitatem populorum qui quodāmodo propter multarum predicationum frequentiam effecti sunt curiosi: consulte visum est mihi agere vt sermones illos contexerem Quare vt partem istam expediam concludo ꝙ sanctus Bernardinus fructuosissime predicauit.

¶ Qualiter deus honorauit sanctum bernardinum: in miraculis: in canoniçatione: ⁊ in gloria beata.

¶ Capitulum. iij.

Tertia excellentia predicatiōis sancti bernardini: dicitur honorationis. Voluit enim deus honorare illum triplici honore.
Primus dr̄ miraculose rutilationis.
Scd̄us solennis canoniçationis.
Tertius superne glorificationis.

¶ Primus honor fuit miraculorum rutilantium. Multa equidē miracula visa sunt de sācto isto. Nam eo mortuo in vigilia ascensiōis iesu christi: dum fratres eius socij in aquilano conuentu corporē in cellula cum luminaribus solo dimisso incederent vt capsa celeriter fieret in qua corpus illud reconditum senas trāſportarent. Quidam adolescens pasqualis nomine per multos annos claudus qui nec rectus incedere poterat sed manibus reptando ibat: cuius genua carnosa dura erant ⁊ tumida a spiritu sancto inspiratus sic reptando vt potuit ad corpus sancti bernardini peruenit: ⁊ deuotione inflammatus tetigit faciem eius ⁊ inde genua sua cū fide infusa mirabili commendans se sancto viro. Mox in pedes surrexit sanus ⁊ liber ⁊ currendo cum lachrymis ⁊ clamoribus exultationis ad ecclesiam properauit. Sentiunt omnes voces: vident liberum quem viderant vsu ambulandi priuatū. Mirantur: gratias referunt omnipotenti deo ⁊ sancto bernardino. Commouetur ciuitas tota ⁊ fit concursus virorum ac mulierum. Ciues Xᵒ corpus ad ecclesiam cum hymnis ⁊ laudibus ⁊ armatorum custodia deferri faciunt: socijs atq́ʒ sancti referunt ne thesaurum ipsis a deo datum inde amouere presumant. Vidi ego illum pasqualem ⁊ secum locutus sū qui retulit omnia que narrata sunt. Eodem die iuuencula quedam nomine partia que mēsibus pluribus in lecto iacuerat nec per seipsā poterat ambulare: patiebatur etiam vulnera quedam que fistule dicuntur a medicis: audiens sanatum pasqualem suppliciter expostulauit ad corpus sancti deferri. Quo cum peruenisset orationeq́ʒ facta incolumis redijt domum non solū restituta viribus corporis sed etiam eodem instanti a fistulis perfecte sanata. Hanc ego allocutus sum ⁊ parentes ac vicinos eius qui omnes affirmarunt sic esse vt expositum est. Sicilia de spoleto vxor nobilis viri francisci nō valens se mouere de lecto cū sic per plures ānos molestata fuisset: deducta ad corpus sancti bernardini restituta est optime sanitati. Et hec omnia retulerunt multi spoletini etiam ⁊ ipsa que prima erat in ecclesia maiore dum ibi vna quadragesima predicaui. Alia mulier de populo que annis trigintaseptem omni vsu ambulandi priuata extiterat ducta ad corpus sancti bernardini mox sanitatem adepta est. Hanc ego vidi sanam ⁊ robustam ac si nullum antea malum passa fuisset. Sunt ⁊ alia istius sancti miracula multa vsq́ʒ in hodiernū diem. Ad sacrum cuius tumulum frequenter membra languentum mō sanitati q̄libet morbo fuerit grauata restituūtur. ¶ Secundus honor quo deus honorauit sanctum bernardinum dicitur solennis canoniçationis. Fuit equidem canoniçatus cū multa solennitate ⁊ magnificentia pre ceteris q̄s vidimus canoniçari. Nam tempore meo eugenius quartus canoniçauit sanctum nicholaum de tolentino. Calixtus tertius sanctū vincentium ⁊ sanctum osimundum. Pius secundus sanctam catherinam de senis. Sixtus q̄rtus sanctum bonauenturam. Et Nicholaus quintus sanctum bernardinum. Sed in canoniçatione istius multa concurrerunt facientia ad gloriam eius: videlicet annus iubileus quo ex omnibus christianorum partibus mul

titudo maxima confluebat ad vrbem. Et dies penthecostes festum vtiqȝ solennissimuȝ. Et generale capitulum fratrum minoruȝ in quo conuenerunt vltra quinqȝ milia fratrum. Et ego de ipso post canoniçationem sermonem ad populum habui in quo concurrerunt multa milia virorum ac mulierum. ¶ Tertius honor quo deus honorare voluit sanctum bernardinum dicitur superne glorificatõnis. In celesti nanqȝ patria vltra essentiale premium coronatur aureola que debetur doctoribus de qua diximus in opere de laudibus sanctorum in sermode de sancto petro martyre. Dicere itaqȝ possumus illud psalmiste. Magna est gloria eius: magna vtiqȝ in ecclesia militante maior in ecclesia triumphante. Quare conuenienter de ipso referre possumus quod de paulo primo heremita in sua vita Hieronymus scribit. Si mihi inquit lectionem optione dominus dignaretur concedere magis eligereȝ tunicam pauli cum meritis eius: ita et sancti bernardini qȝ regum purpuras cum gemmis suis. Deprecemur ergo deum celi vt per merita tanti sancti dignos efficiat nos sua gratia. Et tandẽ ad vitam perducat eternam. Amen

Registrum

a
alba
In nomine
conditionum
Et.xj.c.

b
materia ⁊
incarnatione
reparatus
vbiq3 est

c
in celum
habitu dicens
num vel
captiuitate

d
populus
sit adhibitum
salutis nostre
Aplus ad

e
erat in illa
aliquis
tñ videtur
claritatis

f
nec iustus
Qualiter crux
orasset ꝯtinuo
amabilis

g
ad patiendum
per voluntatem
Quare aũt
exposuerit

h
beatam: vt
comestionis
gentiles.c.
milibus patet

i
Samiorum
ergo iam sunt
bilitas. Erunt
aliud esse

k
absolute
recuperata
aũt non
Multaq3

l
remansit
etiam dicit
nis maria
contra hoc

m
ab omnibus
refert magister
pto semine
enim erat

n
Sed ego
erunt h loco
Quarta
sitauit illam

o
per aliquam
nibus depre
crederetur
verba grãs

p
morte violenta
vj.ca. ꝙ
priuilegium
etiã operationes

q
cause preter
⁊ laudabilis
corporum:
diuine grẽ

r
deum in suo
certitudinaliter
tudinem
nis tanti

s
esto curialis
Capitulum.j.
attente.
uersalium:

t
ait: profluens
teri poterant
nandum
bus ꝓprium

v
Sermo
accipit ⁊
Secundum
calipsis.iij.c.

x
simi pr̃is
doctorum
cipalis cã
eius fluent

y
sconia
vrbis epo
Statuto aũt
annis visu

z
Cꝶ quinq3
ue reprobum
dus dicendi est
Secunda

⁊
oi diligentia
illorũq3
Capitulum.j.
tibi argumẽtosa

ꝯ
mutabunt
Tertiũ quo
de ad pedes
se habebat

A
Sermo
oi deuotione
conditio

Clarissimi ac celeberrimi preconis Fratris Roberti Caraçoli de Licio: Ordinis minorum: Pontificis Aquinatis: opus de laudibus sanctoruz accuratissime per Georgium Arriuabenũ Venetijs Impressuz: Anno a natali christiano. M.cccc.lxxxix. Nonis Quintilibus.

Deo Gratias.

